

Ludwik z Grenady (1505-1588),

Secundus tomus concionum de tempore, quae diebus dominicis, quartis et sextis feriis quadrag-esimae in Ecclesia haberi solent: auctore R. P. F. Ludouico Granatensi, sacrae theologiae professore, monacho dominicano. Matthai 5. Qui fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno caeli.

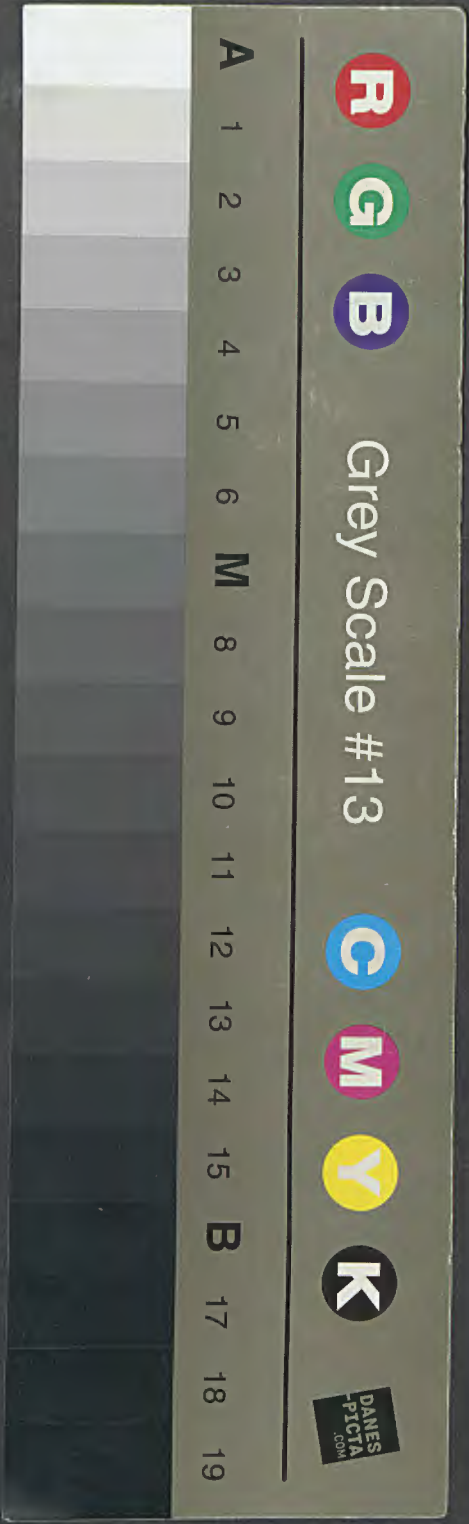
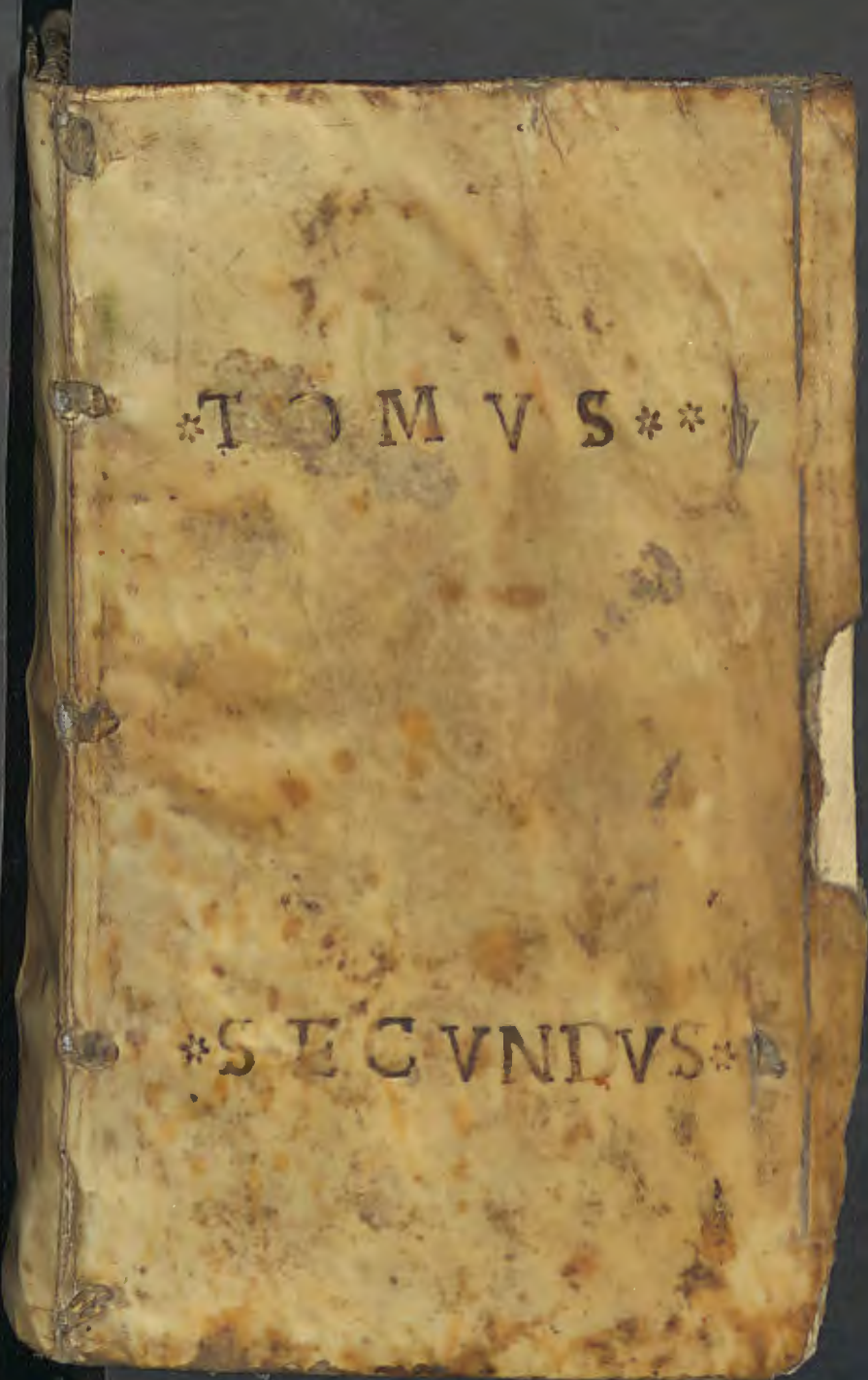
Antverpiae, Ex officinal Plantiniana, apud Viduam et Ioannem Moretum, 1592

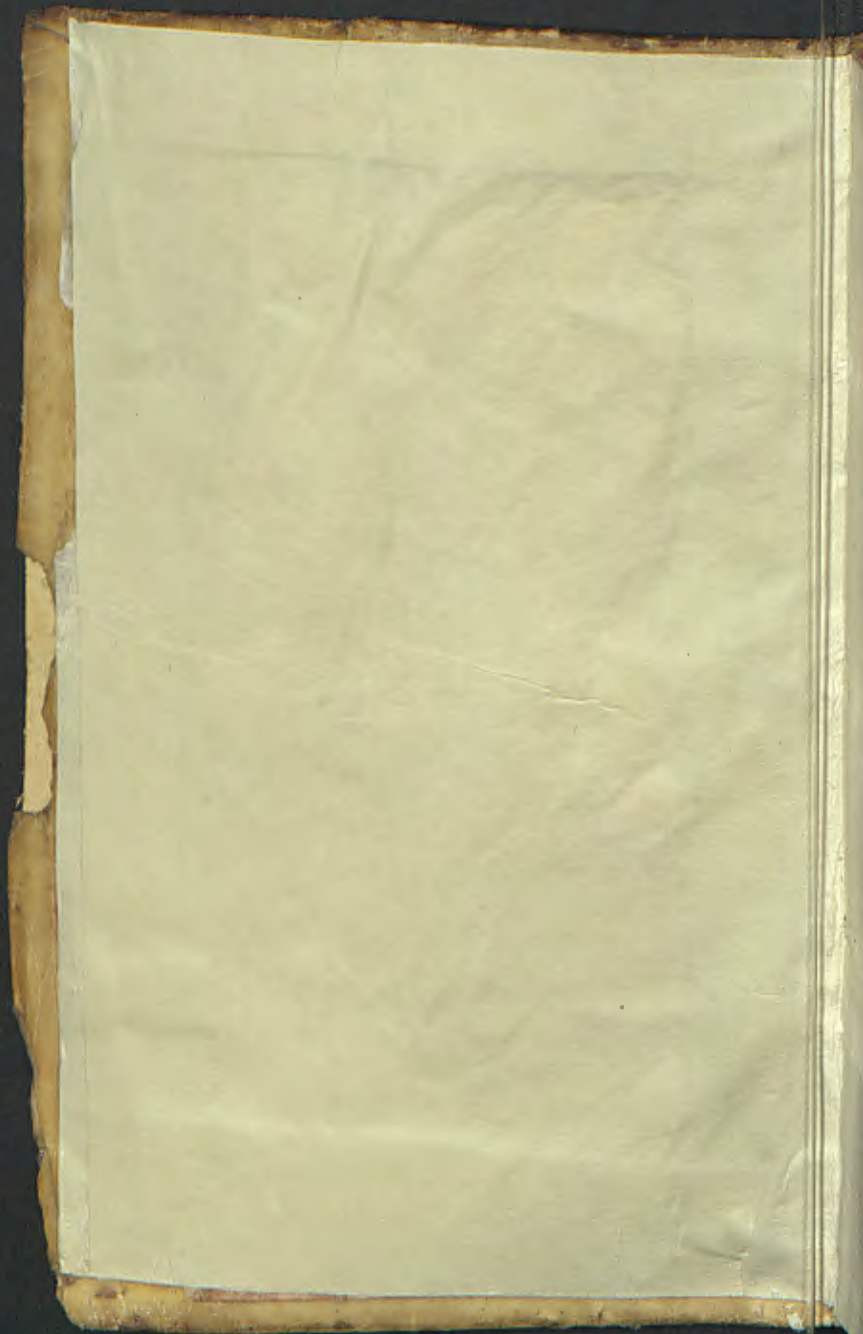
Biblioteka Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego
w Białymstoku, sygn. S-584

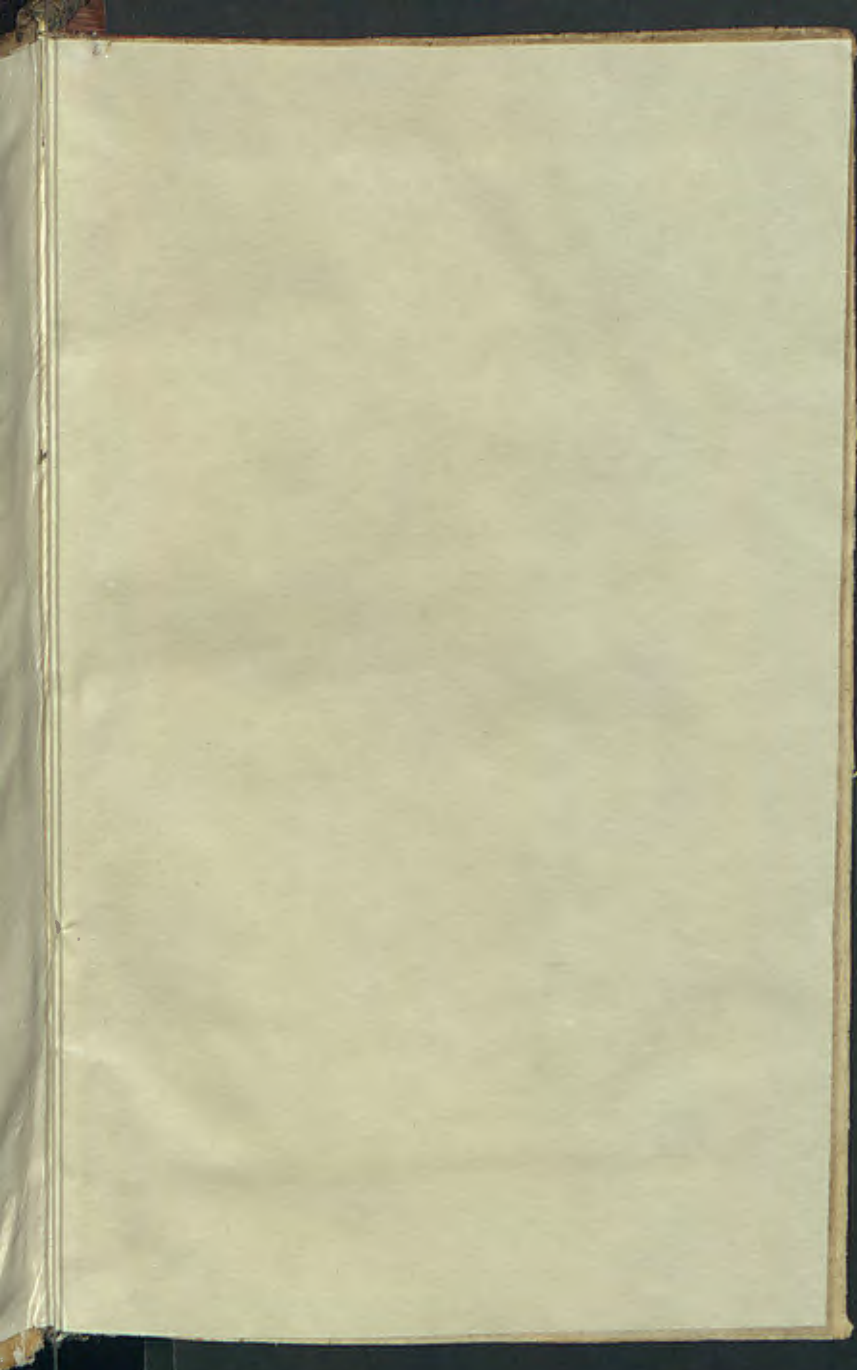
Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

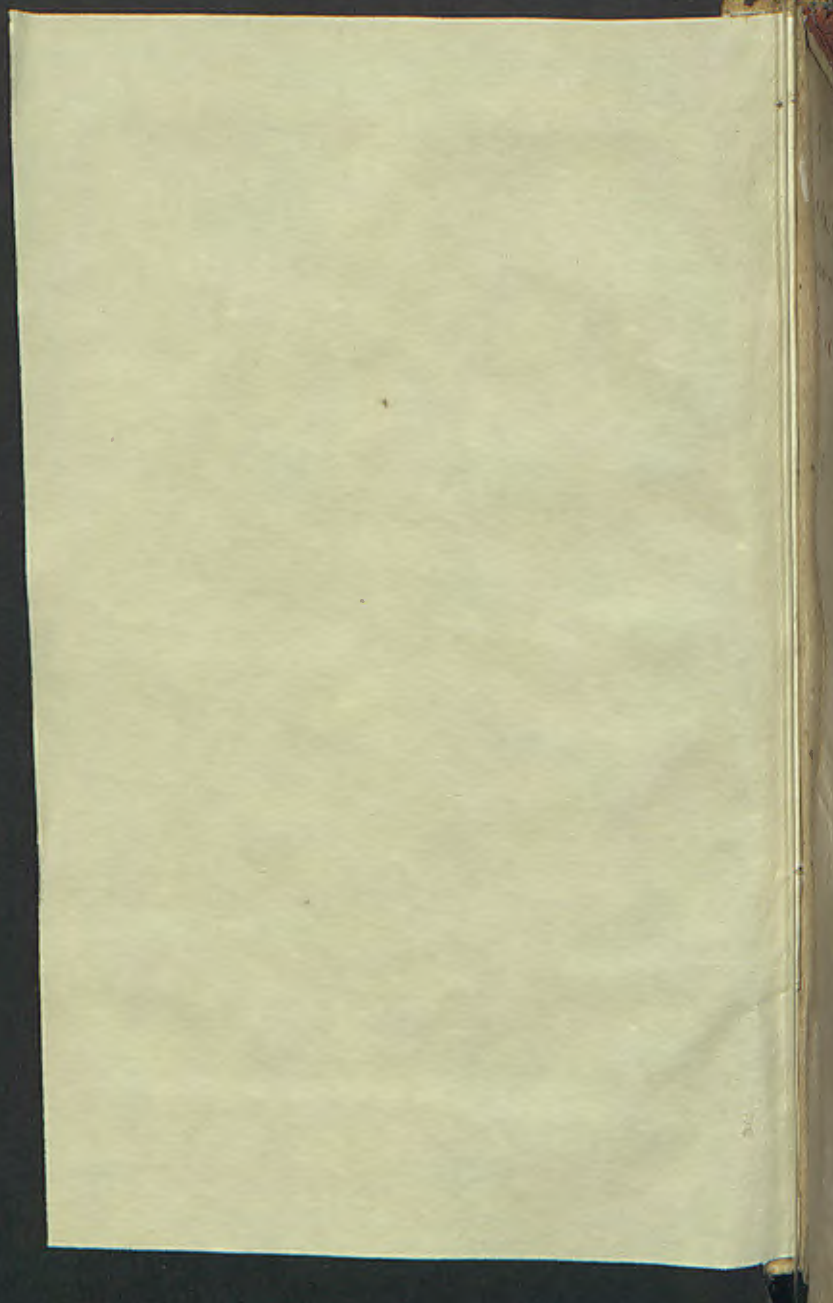
**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

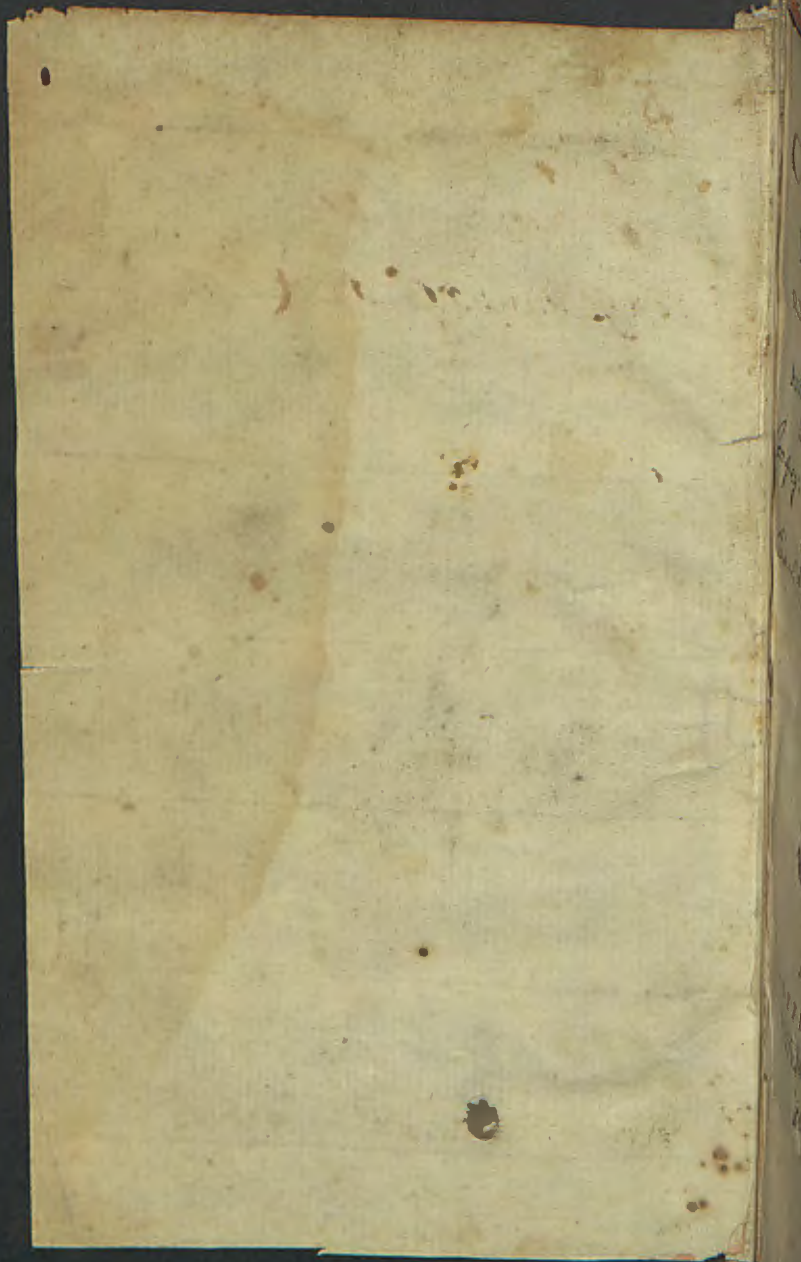

1
P
Same Ben Louisa
pam & moi chaga
129. January 1124

SĒCVNDVS TOMVS
CONCIONVM
DE TEMPORE,

QVÆ diebus Dominicis, Quartis & Sextis Feriis
Quadragesimæ in Ecclesia haberi solent:

Auctore R. P. F. Ludouico Granatensi,
sacrae Theologiae professore,
monacho Dominicano.

Congreg:

Matthæi 5.

*Missa. Domus
Dias. 1818.*

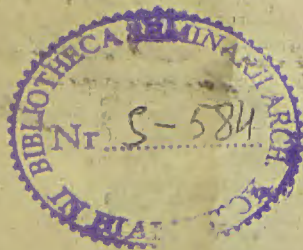
Qui fecerit, & docuerit, hic magnus voca-
bitur in regno cælorum

*Ex Libris Joannis de Mouchet M.D.C. Schol. Cath. S. Pauli
Bachmanni c. 1711.*

ANTVERPIAE,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam, & Ioannem Moretum.

M. D. XCII.

REVERENDISSIMO

IN CHRISTO PATRI AC D. F.

BERNARDO FRESNEDAE, EPISCOPO

Cordubensi, & Catholicæ Maiestatis à confessionibus audiendis, F. Ludouicus Granatensis sempiternam felicitatem. *Ex Libris hanni*

EAM ESSE in beneficiorum collatione legem, P. amplissime, sapientes viri definierunt, ut, qui beneficium contulit, oblivioni semper eterna mandet; qui vero beneficium accipit, nunquam e memoria excidere patiatur. Quae quidem lex non humanis decretis sancita, sed à natura ipsa profecta, adeo late patet, ut non homines modo (qui humanitatis legibus exculti sunt) sed bruta etiam animantia. & immanes ferae atque serpentes vi sua deinceps. Vnde Aeliano in animalium historia referente didicimus, serpentem quandam, quem agricola à parvulo domi nutrituerat, in duos latrones (qui nutriti sui domum inuas-
erant, ipsumque occiderant) insiluisse, ipsosque spiritus suis strinxisse, & in nutriti vitionem interemisisse. Hac autem lege non solum benefici homines aduersus ingratos, sed ipse etiam bonorum omnium largitor Dominus tanto iustius uti solet, quanto maiora in eos beneficia contulit. Quae de re exstant sapientis cuiusdam viri carmina: quae quoniam R. D. T. non ingrata futura spero, hoc in loco attexere libuit. Is igitur Dominum hoc modo loquentem inducit:

Sí benefacta truces etiam meminere leones,

Referuntque belluæ vicem:

Respondere feri merito didicere dracones:

Si meminit officij canis:

Si bos agnoscit dominum, si brutus a cellus

Agnoscit alterem suum:

Cur me solus homo malè gratus nosse recusat?

*Cur autem hoc exordio usus sum, Pater amplissime, si non
foris, qui tuorum in me beneficiorum oblitus es, miraris; ego
certè non miror, qui ea semper infixæ animo gesto, gestabôque
quàm diu superstes in vita fuero. Cùm autem sedulò cogitarem,
qua ratione hoc mentis erga te studium significare possem, occur-*

ris secundus hic Tomus Concionum mearum, quas in Quadra-
gesima habui: quem nomini tuo dicare constitui, quod intelligerem
hoc argumenti genus tibi & pastori ouium Christi, & claris-
simo Concionatori, non omnino ingratum futurum. Certe si
munus ipsum displicuerit, offerentis animus & voluntas non erit
ingrata. Quo autem iure meus hic labor tibi debitus sit, tu ipse
per te intelligere facile poteris. Cui enim alteri (ut D. Hieronymi
verbis utar) meum sudare debet ingenium, cui literula placere
gessient, nisi uni tibi, qui mihi ad scribendum & facultatem, &
alacritatem, atque animum (qui ab hac iam cura solutus erat)
addidisti? Si enim hortorum cultoribus horti ipsi magnam fru-
ctuum copiam in cultus & laboris sui pramium offerunt: cui ego
studiorum meorum fructum (si quis esse potest) nisi uni tibi offerre
debeam, qui ea velut inter mortua singulari benignitatis tua
favore suscitasti? Hoc autem munus, quaecunque sit, debeo etiam
non modo tibi, Pater amplissime, sed felici etiam memoria Reue-
rendissimi P. F. Andrea Insulani, quondam sacratissimi Ordinis
tui generalis ministri, qui & Reuerendissima D. T. obseruantis-
simus fuit, & mihi perpetua religione colendus semper erit.
Periusque igitur in me collata beneficia assiduis precibus (quan-
do tenuitati mea aliter gratificari non licet) apud communem
Dominum proponam, ac pro illis immortalem gloriam, utriusq;
meritis & virtutibus iam pridem debitam, postulare nunquam
intermittam. Dominus autem Iesus, qui R. D. T. ex tot fluctibus
& vudis negotiorum ereptum, in fida ac placida litoris statio-
ne ad nominis sui gloriam, & animarum salutem propagandam
collocauit, quam diutissime seruet incolamem. Vals. Olyssipone,
Kalendis Februarij, 1575.

CON-

CONCIONES

DIEBUS DOMINICIS,
QVARTIS ET SEXTIS FERIIS

in Quadragesima habitæ à R. P. F. Ludouico Granatensi,
sacrae Theologiae Professore, instituti B. Dominici.

FERIA QVARTA CINERVM,

CONCIO PRIMA: QVÆ, POST EVAN-
gelicæ lectionis explanationem, ad veteris vitæ
pœnitentiam hortatur.

THEM. *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu.* Ioëlis 1.

Inter omnia mala, fratres charissimi, quæ
fingi animo & cogitatione possunt, summū
& maximum esse constat lethale peccatum;
quo & Dei in nos furorem prouocamus, &
benignissimum patentem in seuerissimum
iudicem commutamus. Inter omnia verò
huiusmodi peccata, nullum est ad superan-
dum difficilius, quàm quod diuturna con-
suetudine confirmatū est. Sic enim Dominus per Hieremiam Hier. 13.
ait: Si potest Aethiops mutare pellem suā, & pardus varietates
suas: ita & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malè. Quæ
quidem sententia non ita accipiēda est, vt hoc prorsus impossi-
bile esse dicat, sed vt rarum esse ostendat. Hoc igitur Ecclesia di-
ligenter aduertens, cū intelligat quanta sit peccati malitia, quā-
taq̃ prauæ consuetudinis vis & potētia, statâ tempora annis sin-
gulis destinauit, quibus pœnitētiæ remedio his peccati incom-
modis mederetur. Vera enim pœnitentia & peccata è medio
tollit, & prauæ consuetudinis filum præscindit, ne vltcrius ma-
lum serpar, maioreſq̃ indices vires colligat. Hanc autem virtu-
tem Ecclesia non vocibus solum, sed rebus etiā ipsis atque om-
ni ratione commendat. Si quis enim hodie templâ ingrediens,
ad ea diligenter animum aduertat quæ oculis & auribus vsur-
pat, nihil, neque cantantium voces, nec sacras ceremonias, nec
altarium

altarium ornamenta, nec ipsos etiam parietes templi, nisi pœnitentiâ resonare videbit. Primò enim illud Ioëlis varicinium audiet: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu; & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Atque illud etiam: Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate sènes, congregate paruulos, & sugentes vbera. Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. Quid igitur hac exhortatione acrius? quid vehemētius? quando omnes omnium ordinum homines, & paruuli etiam atque sugentes vbera, ad ieiunium & lachrymas, ad pœnitentiam & luctum vocantur? Neque his Ecclesia contenta, Psalmos etiam qui pœnitentiæ nomine inscribuntur, hodie potissimum canit: vt hac ratione doceat, quo potissimum orationis & officij genere nobis hoc tempore vtendum sit. Iam verò si ad cultum templorum ceremonias quæ oculos conuertat, nihil planè cernes quod pœnitentiam mœroremque non præ se ferat. Quid enim cineris conspersio, quid pullati sacerdotes, quid sacræ imagines velatæ, quid altaria nigris peristromatibus obducta, nisi dolorem, luctum, & mœstiuam testantur? Hac igitur omnia, fratres, pœnitentiam prædicant, pœnitentiam clamant, pœnitentiam à cunctis fidelibus exigunt. Quia verò magna pœnitentiæ pars ieiunium est (quando ad pœnitentiam spectat læsæ diuinæ maiestatis corporis etiam castigatione satisfacere, ac eius deinde offensionem vitare) ad vtrumque ieiunij observatio valet: vt pote quod & carnem cruciat, & eius lasciuiam atque superbiam inedia comprimit. Ideo eadem Ecclesia, quæ nos ad pœnitentiam vocat, solenne quoque ieiunium indicit: nec indicit modò, sed etiam qua ratione ieiunandum sit, in Evangelica lectione præscribit. De hac igitur duplici virtute, pœnitentia scilicet & ieiunio, quæ inter se colligata sunt, in præsentis Concione dicere constitui. Quod vt commodius exsequi possim, cælestem opem sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, &c. Constans Philosophorum sententia est, vni tantum virtuti honorem & gloriam deberi. Sola enim virtus honesta, solo honore & gloria tanquam debito sibi præmio digna est. Constat etiam inter omnes humani cordis affectus, vehementissimum esse laudis & honoris amorē, ex quo superbia ortum habet: quæ est immoderatus proptiæ excellentiæ amor. Hac enim suavissima esca, primos illos generis humani parietes antiquus olim serpens allicere curauit, cum diuinos honores, hoc est, diuinæ gloriæ simili-

similitudinem eis pollicitus est. Cum verò nos paternæ cupiditatis hæredes esse intelligat, eadem etiam arte deludere, eodemque venenato cibo inescare conatur. Scit namque callidus ille generis humani hostis, nullum animal tanta aviditate dulcem escam, quanta cor hominis laudem & gloriam concupiscere. Sed animalia cum famem expleuerint, cibum fastidiunt: cor autem hominis vix vquam honoribus expletur, vix vquam laude satiatur: sed quo magis honoribus excellit, eo acrius ad illos augendos & amplificandos incitatur. Cumque virtuti potissimum honos debeat, tunc vel maxime homini dæmon insidiatur, cum aliquod virtutis opus molitur: quia tunc honorem & gloriam iure sibi deberi persuadet.

Quoniam ergo cælestis magister & humani cordis ingenium, & huius periculi magnitudinem perspectissimam habebat: summa nos cura in præsentī Evangelio admonet, ut hunc virtutum omnium scopulum diligentissimè caueamus. Ait igitur: *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminat enim facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes.* Mirum est, quanta arte coluber ille tortuosus diuersis rationibus ad idem superbiam præcipientium trahere homines conetur. Sunt enim feminae, quæ varijs artibus, & penè tormētis, faciem reddere pulchriorem student, ut forma atque pulchritudine auram popularem, hoc est, inanem pulchritudinis famam aucupentur. Sunt rursus qui eandem auram diuersa ratione captare studeant: qui videlicet, non ornare faciem, sed deformare atque exterminare (hoc est, situ & macie scædare & abolere) contendant. Illæ igitur pulchritudine, isti deformitate; illæ vultus elegantia, isti squalore eandem gloriolam venantur: atque ita diuersis prorsus itineribus ad eundem vanitatis portum superbia nauigat. Quod quidem luculenter Ioannes Climacus exponit his verbis: *Lucet omnibus affatim Sol, omnibusque studijs inanis gloria gaudet.* Verbi gratia: Si ieiuno, inaniter glorior: si verò latendi causa soluo ieiunium, tanquam prudens iterum glorior: si splendide vestiar, vincor ea peste: si vilius induar, denuo glorior: si loquar, hac superor: si raceam, rursus superarus sum. Quomodo cumque igitur hunc tribulum ieceris, erecto semper aculeo persistet.

Io. Clim.

Ab hoc ergo tanto periculo nos hodie cælestis magister vendicare volens, subdit protinus: *Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua.* His verbis ad Palæstinorum morē aludit, qui his indicijs animi iucunditatem declarabāt, ut quā longissimè arcendam esse hypocrisim ostendat. Vereor tamen ne perditis hominibus documentum hoc sit valde gratum: qui maximū purat esse turpissimæ vitæ solatium, quod hoc vitæ genere ab hypocrisis vitio plurimum distare videantur. Quid

iuuat te ab hypocrisis vitio immunem esse, si cæteris criminibus sis obnoxius, cum vnumquodque eorum ad damnationem tuam sit satis? Sit ita planè: non damneris vt hypocrita, damneris autem vt fornicator, vt auarus, vt superbus, vt mendax, vt periurus, vt maledicus, vt omnium denique diuinarum legum contemptor: quid tum putas te apud inferos solatij habiturum, si minùs fueris hypocrisis vitio constrictus, eū propter alia scelera sempiternam pœnam luas? Quid autem absurdius, quàm, vt hypocrisim fugias, scurram agas: præferi enim eū is qui vetuit ne iusticiam nostram faceremus coram hominibus, idē etiam

Math. 5. præceperit; Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est? Aliud est enim bona opera facere vt humanam gloriam aucuperis; aliud verò, vt bonorum omnium auctore glorifices.

Gregor. Id autem quomodo fieri possit, D. Greg. explicat his verbis: Sic sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto: vt & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem (qua soli Deo placere cupimus) semper optemus secretum. Sicut enim grauissimè delinquent, qui ita viuunt, vt per eos nomen Domini, & doctrina blasphemetur: ita maxima laude digni sunt, qui sic vitam instituunt, vt idem nomen eorum causa glorificetur. Hinc mystica illa animalia quæ Ezechiel vidit, non carbonum modò ardentium, sed lampadarem etiam imaginem referebant. Et similitudo, inquit, animalium & adpectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi adpectus lampadarum. Viri enim iusti & carbones sunt ardentes, quia sibi ipsis lucent; & lampades etiam, quia virtutum splendore alijs quoque prælucent. Interno igitur cordis nitore carbones incensi; externa verò specie sanctitatis, ardentes lampades existunt. Hoc idem illæ quoque duæ legis tabulæ innunt, quæ vtrinque digito Dei erant exarata: quo planè significabatur, legem illam non interna modò animi sinceritate ac puritate, sed externis quoque bonorum operum officijs esse colendam: vt nihil in toto homine sit, quod diuinæ legis sanctitatem non spiret. Nemo igitur ex his Domini verbis licentiùs viuendi, & scurræ agendi ansam arripiat: quin potiùs sic vitam suam moresque componat, vt fictam hypocrisis personam fugiens, Christianæ modestiæ cæteris fidelibus exemplum præbeat. Hanc enim non tetricam & superciliosam, sed modestam ac temperatam grauitatem nobis Dominus commendare voluit, cum & vngendum caput, & lauandam faciem monuit: vt hac ratione nō hominibus, sed Deo ieiunantes, vberissimum ieiunij fructum ab eo recipiamus.

Verum hæc, fratres, ad eos pertinent, qui Quadragesimale

hoc ieiunium qua debet integritate seruare decreuerunt. Quid verò de illis dicendum, qui cum præstare idem possent, nulla cogente necessitate, ieiunia quotidie solvunt, nec vlla corpus suum molestia afficere parant? Quo verò hos loco habere debeam, prorsus ignoro. Quid enim indignius, quam propter vilem & exiguam cœnam mortiferum crimen incurrere? Quis iam miretur vili pulmento Esau primogenita videntem, cum videat Christianum hominem cœlesti doctrina imbutum non maiori pretio cœlestem hæreditatem detrahentem? Quid faciet maioribus ad peccandum stimulis incitatus, qui tam leui occasione Dei odium incurrere non veretur? Quam multi enim erunt, qui hoc sacratissimo tempore quo ceteri vetera peccata relinquere solent, ieiunandi sanctissima lege violata, noua rursum crimina veteribus addant? Quæ quidem res mihi miserabilem seculi huius statum facile indicat. Age vero: Quid tibi de illius agri salute spei reliquum esset, cuius morbus nullis prorsus medicamentis leuatur? Quid verò si morbus eò iam peruenierit, vt non modò beneficijs non iuuetur, sed multo etiã magis grauetur? Hic iam nullus videtur spei relictus esse locus. Quis ergo non videat idem modò periculum multis fidelium imminere, quos passim cernas remedijs deteriores fieri? Ieiunia enim ad hoc potissimum sunt instituta, vt petulantiam carnis & procliuatatem ad peccandum inedia cohererent. At nos miseri tantum abest vt hoc remedio proficiamus, vt de remedijs vulnerum, vulnera contrahamus: dum Ecclesiæ præcepta violando, nouis criminibus vetera cumulamur. Sic etiã festorum dierum obseruatio ad hoc instituta fuit, vt hisce diebus à terrenis negotijs curisque vacui, vni Deo vacaremus, & commissa cæteris diebus crimina pœnitentiæ lacrimis expiaremur. Quod tamen Ecclesiæ cõsiliu ita inuertimus, vt nullo die licentius debacchemur: quando hunc ipsum diem ad ludos, ad spectacula, ad luxum, & ad omnem intemperantiam (ne aliquid grauius dicam) designamus. Iam verò sacra peccatorum confessio, & Eucharistiæ sumptio, quæ ab Ecclesia singulis annis indicta est, vti nam non multis fidelium maioris ruinæ occasio eorum vitio facta sit. Cum enim hinc quidam Ecclesiæ præceptis ad hæc Sacramenta suscipienda compellantur, inde verò peccata pristina (hoc est, inueterata odia, iniqua lucra, & impudica contubernia) deponere nolint, his angustijs consticti, ne Ecclesiæ censuris innodentur, magnamque apud ceteros ignominiam notam sustineant, sine vera peccatorum detestatione ad hæc tremenda mysteria accedere non verentur. Ita fit, vt summum atque vnicum salutis nostræ remedium nostris vitio vestatur in venenum. Quæ igitur de salute horum

spes esse poterit, qui tam salutaribus medicamentis ad perniciem suam abutuntur? Quanto religiosius fideles olim hæc sacra Quadragesimæ ieiunia obseruabant, cum publico decreto cautum erat, vt qui Episcopi, vel sacerdotes non ieiunarent, dignitate & officio pellerentur: cæteri verò fideles (quod summum eo tempore supplicium erat) à sacra comunione arcerentur.

Quibus verò nominibus eorum non ferendam licentiam notabo, qui quo tempore fideles omnes carnē suam abstinentia macerant, illi imbecillitatis prætextu carnibus vesci non erubescunt? Quod cum omni tempore fuerit valde nefarium, tum hoc nostro infelici seculo, in quo hæretici sese hoc tempore in contemptum Ecclesiæ carnibus ingurgitant, foedissimum est. Hinc fit, vt cum ab esu carniū abstinere, obedientiæ atque temperantiæ opus semper fuerit, nunc fidei & religionis sit officium: quo videlicet fideles re ipsa Catholicam fidem aduersus hæreticos tuerentur atque profirentur. Fuit autē maxima olim Ecclesiæ cura, ne vlla in re cum hæreticis commune aliquid fideles haberēt. Quare Melchiades Papa sacrilegum esse duxit, Dominicis diebus & quintis Ferijs ieiunare, quod ijs diebus Gentiles & hæretici ieiunarent. Leo quoque summus Pontifex prohibuit, ne Dominicis diebus atque die Natalis Domini quis ieiunaret, quoniam Priscilliani hæretici his ipsis diebus ieiunabāt, vt Christum veram carnem non suscepisse sacrilego hoc ieiunio profiteretur. Cum verò hæretici qui sese ab Ecclesia Romana hac ætate præciderunt, vehementer & ciborum delectum, & Quadragesimæ ieiunium detestentur; nihil certē Christiano homine dignius esse potest, quàm fidei suæ integritatem, in hæreticos verò odium, & in Ecclesiam deuotionem, harum sanctissimarum legum obseruatione testari; atque valitudinis suæ curam Deo, in quem est studio incensus, committere, nisi manifesta illum necessitas vrgeret.

Summa igitur exhortationis huius est, fratres, vt hoc sacro tēpore poenitentiæ lachrymis, ieiunijs, & orationibus vela pandamus: & qui hactenus carni, seculo, & cupiditati militauimus, nunc demum imperatori atque duci nostro Christo militare incipiamus, relaturi ab eo mercedem, quàm nec oculus vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascendit. Quam quidem in hoc etiam exsilio positi degustare, quodāmodo incipiemus, si illic bonorum operum thesaurum reponere incipiamus, vbi merces est nostra collocata. Quod Christus Dominus in huius diei Evangelio significare viderur, cum ait: *Vbi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.* Si enim nostrorum operum thesaurus reconditus in celo fuerit, nos quoque cogitatione, studio, & amore

ibi erimus, ubi felicitatis opumque nostrarum summa reposita est. Hic igitur (ut alia prætereamus) simplicis & casti ieiunij fructus est. Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad propositum ex Ioële thema redeamus.

Tractatio Thematii.

Cum ergo (ut initio dicere cœpimus) & periculi nostri ratio, & Ecclesiæ voces, & sacræ ceremoniæ nos hoc tempore ad pœnitentiam inuitent (à qua tamen nos prudentia carnis & veteris vitæ consuetudo reuocant) operæpretiū erit, in præsentī Cōcione cōtra hanc prudentiam carnis, prudentiam spiritus; & contra dolos & fallacias eius, firmas ac veras fidei rationes, quæ nos ad pœnitentiam prouocent, opponere. Prima ratio.

Inter quas primum locum tenet diuinæ misericordiæ magnitudo: cuius commemoratione Ioël Propheta nos ad pœnitentiam inuitat. Vbi enim verbis illis quæ initio proposuimus, Convertimini ad me in toto corde vestro, &c. nos ad huius virtutis studium excitasset, stimulum ad hoc nobis addidit, dicēs: Et conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quoniam benignus & misericors est, patiens, & multæ misericordiæ, & prestabilis super malitia. Hoc est, quem propter summam bonitatem & misericordiā pœnitere mala vobis, hoc est, supplicia sceleribus vestris debita irrogare. Videte quot verbis misericordiā Domini repetit & inculcat. Verè magna eius misericordia, per quam nihil homini (si modò ad se redire velit) ad salutem deesse poterit: in quo (ut D. Fulgentius ait) & omnipotens misericordia, Fulgent.

& misericors omnipotentia est. Sic enim in eo omnipotētia & misericordia coniuncta sunt, ut, quicquid præstare in exhausta illius misericordia vult, facillimum eius omnipotentia sit. Verè enim magna illa misericordia est, quæ cum iure suo sumere de reis posset vindictam, ipse tamē qui læsus est, pacem & amicitiam cum eo qui læsus, sancite desiderat: imò & hoc ipsum rogat; nec rogat modò, sed etiam supplicia minatur, si oblatam ultro pacem reiiciat. Hinc Tertullianus illa Domini in Apocalypsi verba exponens, Age pœnitentiam, alioqui veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, sic ait: Inauditum misericordiæ genus est, quòd cum summo Dominus iure misericordiam & veniam negare posset, non modò non negat, sed ipse etiam & velit, & roget; & minetur, nisi ad eum reuertaris: tanto salutis nostræ amore tenetur. Deniq; ait: Tam pater nemo, tam pius nemo. Tanta eius misericordia est, ut non alia de causa ab eo fugeret Ionas Propheta, quàm quòd intelligeret vindictam, Niniuitis à se denunciandam, misericordia eius Tertul. Apoc. 2.

reuoc-

Joan. 4.

renuocandam esse: atque ita se velut fallacem & pseudopropheta-
tam habendum. Vnde ait: Obsecro Domine, nunquid non hoc
est verbum meum, cum adhuc essem in terra mea? Propter hoc
præoccupavi vt fugerem in Tharlis. Scio enim quia tu Deus
clemens & misericors es, patiens & multę miserationis, & igno-
scens super malitia. Tanta etiam eius misericordia est, vt nihil
aliud in eo Pharisei reprehensione dignum deprehenderent,
quàm quod ea esset erga ægrorantes pietate, vt nec ipsis quidē
sabbati diebus à benefaciendo cessaret: quodque peccatores re-
ciperet, & manducaret cum illis. Tanta demum eius miseri-
cordia est, vt prodigus ille filius hac summa eius benignitate
animatus, ipse per se venire, & in mercenariorum saltem nu-
merum adscribi peteret: quam tamen petitionem diu ac mult-
um excogitatam, nequaquam plenē protulit: quia se non vt
abiectum mercenarium, sed vt charissimum filium à patre tra-
ctari vidit. Denique tanta eius misericordia est, tantoque salu-
tis nostrę amore tenetur, vt vix vllō magis crimine quàm de-
sperationis offendatur: hoc enim præ cæteris omnibus saluris
aditum maximē obstruit. Ex quo liquet, magis illum perdi-
tione nostra, quàm offensione sua, grauari; quandoquidem cer-
tius imminere voluit exitū ijs qui de misericordia eius despe-
rarent, quàm qui eius maiestatem læderent. Miratur D. Ambrosius
in lib. De pœnitent. Novatianorum insaniam, qui adeo miseri-
cordiam Dei angustabant, vt secundam pœnitentiam nega-
rent: quos planē diuinę bonitatis naturā penitus ignorasse ait.
Si enim, inquit, in alterutram partem declinandum esset, mi-
nus peccassent, si Deum omnia ignoscere, quàm si nihil post
primam pœnitentiam ignoscere prædicassent.

Ambros.

Hęc igitur prima ratio est, quæ nos potissimū ad pœniten-
tiam flectere deberet. Quamuis enim multę alię, & quidem
gravissimę sint, hæc certē vna apud bene institutas mentes
primum & summum locum obtinet. Sed o humanę malitię
peruerfitatem! o summam antiqui serpētis calliditatem, qui sic
rerum naturam inuertit, sic aduersus innocentiam & pœniten-
tiam pugnat, vt, quibus nos armis illam tueri contēdimus, ipse
euertere nitatur! Quam enim nos Domini misericordiā pro-
ducimus, vt à peccatis resiliamus, eadē ipse vtitur, vt in peccato
securius dormiamus. Si enim ab improbis quærās, cur tam diu
in peccatis obstinato animo perseuerent, protinus ad diuinam
bonitatem & misericordiam confugient, ab illaque se ani-
mos ad peccandum sumere fatebuntur. Qua excusatione quid
magis præposterum? quid magis indignum & execrandum?
Nunquid fons (vt Iacobus Apostolus ait) ex eodem foramine
manat dulcem & amaram aquam? Nunquid vnde vita manat,
inde

Iacob. 3.

inde mors manare potest? nunquid quæ causa potissimum ad sectandam virtutem impellit, eadem nos à virtute reuocabit? Quomodo ergo bonitas & misericordia Dei, quæ nos à peccatis auocat, eadem in peccatorum perpetracione confirmabit?

Quos igitur diuinæ miseracionis magnitudo minus forsitan mouet, moueat saltem humane vitæ breuitas, inanitas, & fragilitas, quàm Ecclesia cineris conspersione & mortis commemoratione nobis hodie spectandam proponit. Vitæ namq. breuitas & incerta mortis hora cōsiderata, ad pœnitentiam nos impellit; ne nos eius hora (tāquam virgines fatuas) imparatos deprehendant: eius verò fragilitas, & inanitas diligentius animaduersa, nos ab amore mundi reuocat; qui quidem maximum vitæ pœnitentiæ impedimentum est. Hanc porro vitæ inanitatem sacræ literæ non solum cineris similitudine, quæ leui statu spargitur, & in ventos diffluit, sed multarum etiam rerum inanissimarum cōparatione declarant. Aliquando enim eam imagini comparant, quæ præter externam speciem atque figuram nihil amplius habet: aliquando verò vmbre, quæ cū aliquid esse videatur, nihil tamen solidi & expressi continet: aliquando etiam fumo, qui facili in ventos dispergitur & euanescit: interdum etiam aquæ perpetuò decurrenti, quæ vlti non reuertitur: aliàs etiam araneorū telis, quæ vel leuissimo statu dissoluantur; interdum etiam nubis vestigio, quæ calore solis protinus extenuatur & absimitur: nonnunquam etiam floribus agri, qui manè virent, mox vespere languent: & marinæ item spumæ quæ à procella dispergitur: & scœno (sicut Isaias ait) Icui 46

quod citò ad leuem marcescit cœstum. Iam verò sanctus ille Iob, humanarum miserationum experientissimus, quibus rebus vitæ nostræ breuitatem & inanitatem comparat? Modò enim cum Iob 7.

tela, quæ à texente succiditur; modò cum velocissimo cursore in itinere suo properante; modò cum aquila, quæ fame exstulante volat ad escam: modò cum nauibz poma portantibus, quæ quanta possunt velocitate nauigant, ne poma putrescant; modò cum arboris folio, quod à vëto rapitur, illam confert: imò verò omnibus his rebus fragiliorem esse pronunciat. Iob 7. Ibidem. Ibidem. Iob 13.

Quam quidem foliorum similitudinem cū Homerus Poëta vsurpasset, insignis quidā Philosophus fertur illam vehementer probasse, idque meritò. Primum enim arborum folijs nihil est instabilius: cuilibet enim auræ vel leuissimæ cedūt, & quouis vel leuissimo statu modò huc, modò illuc agitatyr: quod in hominum vitam maximè cadit, qui leuissimis terrenarum rerum curis & incommodis ita frequenter anguntur, vt de omni penè statu mentis & tranquillitatis depellantur. Cuius rei gratia regius Propheta ait: Veruntamē vniuersa vanitas omnis Ial. 1.
homo

homo viuens: veruntamen in imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur. Quem locum interpretes quidam sic explanant: Certè leuissima & futilissima res est homo, & ipsa inanitate inanius. Is enim tanquam imago quædam vana & adumbrata, nihil solidi aut expressi habens, in hoc angustissimo viuendi curriculo versatur. Accedit ad hæc incommoda, quod is nescit hoc temporis, quod illi est datum, placidè leniterque traducere; sed turbulentis & concitatis animi perturbationibus agitur. Semper enim aut inani formidine, aut effrenata cupiditate torquetur: modò lætitia temerè exultat, modò tristitia atque dolore muliebriter debilitatur, animūq. demittit. Quid, quod violento quodam, quasi æstro, impetu auaritiæ: rapitur ad dititias, & in coaceruanda pecunia dies noctesq. consumit? Hæc igitur humani cordis agitatio foliorum instabilitatem, & assiduū motum apertissimè repræsentat. Deinde etiā quod perpetuū videmus in arborum folijs, hoc quotidie in vita hominum videre licet: ex illis enim alia passim decidunt, alia rursum quotannis & singulis penè momentis rediit: una generatione reparantur. Sic in hominum vita alios quotidie mori, alios rursum in demortuorum locum succedere videmus. Cumque ipsum genus hominum perpetuū maneat, singuli tamē homines velut arborum folia quotidie decidunt. In qua tamē instabilitate varietas magna est: quandoquidem alia citius, alia tardius decidunt. Quæ res maximè in vitam nostrā cadit: in qua eū nihil diuturnum, nihil stabile sit: aliquando tamen illam breuiorem, aliquando longiorem arbitrio suo vitæ & necis nostræ arbiter Deus facit. Itaque alios antequam in lucē exeant, alios vbi primū editi fuerint, alios in ipso ætatis flore, alios affecta iam ætate, pro cuiusque meritorum aut demeritorum ratione, aut pro occultissimo & inscrutabili arbitrio suo ē medio tollit. Quod quidem falx illa significat, quam Ioannes in Apoc. in manibus Domini vidit: sic enim ait: Vidi, & ecce nubē candidam, & super nubem sedērem similem filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam. Et alius Angelus exiit de templo clamās voce magna ad sedentē super nubē: Mitte falcem tuā & mere, quia venit hora vt metatur, quoniam atuit messis terræ: hoc est, tempus appropinquauit, quo hi aut illi secundū occultissimū diuinæ sapientiæ iudicium merendi, & à vita præscindendi sunt. Solēt hanc falcem pictores tribuere morti, quā falce armatam depingunt: at non illa est quæ falcem habet, sed summus ille rerū conditor & moderator, qui vitæ & mortis clauēs habet, quiq. vitæ cuiusque tempora definiuit. Hinc sanctus ille Iob ait: Breues diei hominis sunt, numerus mensium eius apud te est. Constituiſti

termi-

Apoc. 14.

Iob 14.

terminos eius, qui præteriri non poterunt. Itaque secundum hoc occultissimum diuinæ sapientiæ iudicium, alij in peccato, alij in gratia; alij repentina, alij præuisa ante mortem; alij perceptis ante Sacramentis, alij sine Sacramentorum remedijs (quod summum certe periculum est) sensum hac falce demeruntur. Cum igitur adeo instabilis & incertus sit exitus vitæ nostræ, totaque penè salus nostra ex eo potissimum pendeat, ut paratos nos extrema hora deprehendar: quid, quæso, prudeor, quid salutaris, quid oportunus, quam ut illa hora accensis lampadibus, & præcinctis lumbis inueniamur? Ad hoc autem nos D. Euseb. Emis. inuitat his verbis: Paratos nos inueniat extrema necessitas, quæ sæpe præuenit imparatos. Certam nobis imponat sollicitudinem incerta conditio: quotidianus sit illius periculi metus, cuius nescitur incursus. Hoc est autem quod tam multis rationibus & exemplis in Euangelio Dominus commendat: quibus hanc vnam sententiam animis nostris insigendam maxime curat, cum in fine ait: Vigilare itaque; quia quæ Luc. 13. hora non putatis, Filius hominis veniet. Nihil autem aliud est vigilare, quam opportunè pœnitentiam agere: quod hoc potissimum tempore à vobis fratres exigimus.

II.

Super omnia verò hæc, maxime nos ad huius virtutis studium illa eiusdem Domini sententia impellere debet: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Nemo enim nostrum perire vult, nemo à spe vitæ cælestis excidere: nemo autem sine pœnitentia hanc vitam consequi potest. Quod quidem adeo verum est, ut si omnes quorquor in cælis degunt sancti, si ipsa etiam sanctorum omnium sanctissima Virgo salutem impœnitenti deprecetur, impetrare nullo modo possint. Imò verò (quod mirabilius est) ne ipse quidem cælorum Dominus (ut D. Thom. ait) impœnitentem hominem, quam diu ita permanserit, beare potest. Pugnant enim inter se, & beatum esse, & peccata amplecti, & detestari nolle, quod est pœnitentiæ proprium. Fixa enim manet illa sententia: Aut pœnitendum, aut ardendum. Quod si nulla alia damnatos nisi sola ignis pœna maneret, an non omnes huius vitæ cruciatus quam vnam illam pœnam subire satius esset? Quid enim perpetua ignis adustione acrius? quid intolerabilius? Inter clarissima Romanorum facinora illud Mutij Scævolæ factum in primis memoratur: quod sponte sua exsertum brachium, supposita ardenti face, immoto vultu atque animo tenere potuit; Quæ res Porſenam Persarum Regem, urbem Romam obsidentem, tanta admiratione perculit, ut obsidionem soluere coactus sit. Quod si tantum est facinus, solum brachium subiectæ facis

Tertia ratio.

Luc. 13.

D. Tho.

Euseb.
Emil.
Hom. 1.
admona-
chos.

facis flammam sustinuisse: quale, quæso, erit, fratres, omnia simul corporis membra, atque adeo ipsam quoque animam in illo inextinguibili flammarum pelago non ad horam modò (sicut Mutius) sed perpetuò volutari? Hoc quis pro dignitate explicare queat? Quis enim intellectus, quæ mens huius pœnæ acerbiteriam comprehendat? Qui vigilēs interdum noctes ducunt, dum plumæ in qua decumbunt ardorem ferre nequeunt, quomodo hoc flammarum lectulo requiescēt? Quid illic sentient? quid dicent? quas incassum miserabiles voces ac lamenta iactabunt? Quid autem hac de re dinus Eusebius Emisenus dicat, audiamus: Illud, inquit, quomodo trepidus & malè conscius sermo poterit explicare, cum cœperit inexprimibilis caro, & infectæ peccatis medullæ, sævis gehennæ æstibus penetrari, & more seruentium atque decoquentium metallorum inextinguibili ardore tota hominis substantia intus infundi, & depascentibus flammis corpus atque animam ex parte consumi, ex parte nutrirī, ut inter medios ignium globos damnata natura det pabulum, & accipiat incrementum? ut opus atque figmentum corporis nostri, in antiquis sceleribus mortuum, & ad sola tormenta rediuuium, finem in ipso interitus confinio non inueniat? illa enim non casualis, sed rationalis & pœnalis exustio, quia culpam iubetur inquirere, substantiam nescit absumere. Occidente itaque pœna, & viuificante sententia, stabit seculis materia reparabilis, & nunquam ad metam malorum termino fugiente perueniet: & dum sibi nullam spem promittere poterit vel post immensa tempora, iam etiam in præsentī sentientur consequentium tormenta seculorum, ac sic dolorem mortis cōscientiæ impositæ immortalitas augebit. Væ qui hæc lugenda in posterum, ridenda nunc deputant. Væ quibus hæc prius experienda sunt, quàm credenda. Ideoquæ charissimi, hæc omnia quæ illic finiri non poterunt, hîc redimi possunt per emendationem prioris vitæ, per elemosynas, per lachrymas, per humilitatem cordis, per corporis castitatem, per exercitia iustitiæ atque misericordiæ. Quæ cum ita sint, quomodo per tot errores festinamus ad mortem, qui tot vias accepimus ad salutem? Hactenus Emisenus.

III.

Inter has autem vias pœnitentia velut regia via est, sine qua (ut antè diximus) nulli pater aditus ad salutē, à qua tamen homines aduersarius noster diabolus miris artibus auocare conatur. Ut enim cætera sileamus, illud imprimis iactat, quòd, quamuis necessaria sit pœnitentia, non tamen statim agenda sit, sed eam vel in posterum, vel ad horam etiam mortis differti posse.

peſſe. Quo quid amentius? quid inconfultius? quid pericu-
loſius? Quiſquis enim hoc dicit, & naturam veræ pœnitentia-
Eccleſiaſticus nunquam monuiſſet, non ſenſim ac lento gradu, ſed
quasi à facie colubri fugiendum eſſe peccatum. Cùm He-
liſeus Propheta puerum ſuum ad hoſpitæ filium à morte exci-
tandum cum baculo ſuo præmiſiſſet, tanta celeritate ad hoc
opus voluit proſciſci, vt ne ſalutandi quidem, aut reſalutan-
di obuioſ quosque facultatem permiſerit. Vnde ait, Accin-
ge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & va-
de. Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum; & ſi ſaluta-
uerit te quiſpiam, non reſpondeas ei. Quid ſibi vult hæc tan-
ta celeritas, & tam multis modis indiſta ſeſtinatio? Num
hoc myſterio vacare poteſt? Minimè quidem: nec ego con-
uenientius hoc in loco aliquid intelligi poſſe arbitror, quàm
quòd hoc argumento Propheta, quo ardore, quaque celeritate
& ſtudio mortuæ in peccatis animæ ſubueniendum eſſet,
voluerit demonſtrare: ne latius tantum hoc malum ſerperet,
ne altas in anima radices iaceret, ne immedicabilior morbus
diuturnitate fieret, nè multa alia peccata vnum illud pecca-
tum pareret. Ad vitam enim mortuo reddendam nihil tanta
celeritate opus erat: quando nec mors mortem aliam parit,
nec facilius recens mortuus quàm diu iam mortuus excitatur.
Si ergo negotium hoc tantam exigit celeritatem, quomo-
do tu vel in poſterum, vel etiam ad extremam horam illud
diſferre paras? Quamuis enim tota hominis vita (vt paulo
antè diximus) agenda pœnitentiæ deſtinata ſit; hoc tamen
tempus (ſi quod aliud) ad pœnitentiam valde opportu-
num eſt. Nauis cùm per rimulas aquam bibit, in portu, non
in freto ſarcienda eſt. Murus quoque diſruptus, in pace, non
in bello reſciendus. Arma etiam ante pugnam, non in pugna
preparanda. Vnde Alexandrum Magnum, Imperatorem
clariffimum, memorant ſubmouiſſe ab exercitu militem, qui,
quo tempore in certamen prodire cœperat, gladium & ar-
ma parabat. Sic igitur pœnitentia non ad extremam mortis
horam (cùm iudicij ac periculi tempus inſtat) reſeruanda:
ſed opportunè, cùm rectè valemus, agenda eſt. Hinc Eccle-
ſiaſticus: Conſiteberis viuens, viuus & ſanus conſiteberis,
& laudabis Dominum, & gloriaberis in miſerationibus
eius. A mortuo enim quaſi nihil (id eſt, quaſi non eſſet) perit
confeſſio.

Quid quòd huius temporis pœnitentia maximè dubia &
ſuſpecta eſt? Dic mihi quaſo: ſiquis quinquaginta aut ſexagin-
ta etià annis tibi ſemper infeſtus & inimicus exiſtēs, cùm te ad
regiam

regiant dignitatem præter omnium spem euectum cernēs, tibi se supplicem exhiberet: num huius amicitia fideres? Similes huic esse videntur, qui cum vitam omnem contempto Deo, diuinisque legibus cōculcatis, in obsequio Diaboli insumpserint, extrema mortis hora, cum supernū iudicem capiti suo iam iam imminere vident, ad illum supplices redeunt, timore magis pœnæ quàm amore iudicis inducti. Qua de re sic D. Greg. ait: Cum ex peccato præsens pœna metuitur, & amissa Dei facies non amatur, timor ex timore est, non ex humilitate. Talibus autem frequenter Dominus respondet, quod filijs Israël ad se clamantibus in lib. Iud. respondit: Dereliquistis me, & coluistis deos alienos: ideo non addam vt ultra vos liberem. Ite, & inuocate deos quos elegistis, ipsi vos liberent in tempore angustia. Improbiorum autem hominum dii, quibus tota vita seruierunt, partim filij & vxores, partim opes atque honores, partim corporis voluptates, cæteraque terrena bona fuerunt: in quorum studio vitam omnem consumpserunt. Ad hos ergo falsos deos, propter quos verum Deum contempserunt, relegantur, vt illis in hoc adeo calamitoso tempore (in quo de tota æternitate agitur) auxilio sint.

Sed fortasse illud mihi contra hæc obijcies, quod omnes homines, quamlibet multis flagitijs cooperti sint, non modò liberum arbitrium, sed auxilium etiā sufficiens à Deo habent: quo ad eum conuerti in quacumque hora possint. Vtrumque sanè libenter fateor: sed illud te etiam atque etiam admonco, auxilium istud aliter recentes, aliter inueteratos peccatores iuuare. Quemadmodum enim eadem ignis (scintilla aliter arida ligna, aliter viridia & humentia vrit) illa enim facilius, ista verò longè difficilius absumit) ira planè auxilium illud aliter quidem recenter lapsos (vt Petrum negantem, & Dauidem adulterantem) aliter verò diuturna peccandi consuetudine obduratos mouere solet. Non enim temerè dictum est: Languor prolixus grauat medicum, breuem languorem præscindit medicus. Ad hanc igitur difficultatem superandam, superabundans auxilium electis à Deo datur: quod tamen is nemini dare tenetur: & an velit tibi dare incertissimum est. Quo fit, vt, qui hoc tempus exspectant, præsentissimo æternæ damnationis periculo se ipsos exponant.

Hæc igitur omnia eo spectant, fratres, vt, omnibus iis antiqui hostis fraudibus detectis, opportunè pœnitentiæ propositum arripiamus. Quod verò tempus aliud, quàm hoc ipsum quod nunc instat, opportunius? Modò enim nos instituta ieiunia, modò Ecclesiæ suffragia, modò bonorū exempla, modò suscipienda Sacramenta, modò sacræ Conciones & Ecclesiæ voces: modò

Greg.
Mor. lib. 4

Iud. 10.

simile.

Ecclesi. 10.

modò denique ipsa quoque templorum tristis & squalida facies ad luctum, ad mœrorem, & pœnitentiam (vt antè diximus) inuitant. Quin & ipse Dominus prophetica illa voce (quam initio proposuimus) ad hoc ipsum vocat, cum ait, *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu.* Cùm ergo hæc omnia nos ad nouam vitam vocent, si tot clamoribus non excitamur, quæ spēs reliqua in futurum erit, cum ista omnia desint? Quid ergo superest, nisi vt illam Prophetæ vocem audiamus, fratres: *Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est.* Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius; & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Qui enim modò multus est ad ignoscendum, postea multus erit ad vlciscendum: quia vt multa eius misericordia, ita multa eius iustitia est. Demus igitur operam, fratres, vt hoc tempore peccata nostra lacrymarum, ieiuniorum, vigiliarum, & piarum precum studio redimentes, & fructus dignos pœnitentia facientes, æternæ tandem vitæ præmium verè pœnitentibus debitum consequamur.

IN EADEM QVARTA FERIA

CINERVM, CONCIO SECUNDA: IN qua post breuem Euangelicę lectionis explanationem, de inanitate ac breuitate vitæ nostræ agitur: vt hac ratione fideles ad veram pœnitentiam, & mundi contemptum (quod veræ pœnitentiæ initium est) inducantur.

THE. Memento homo quia cinis es, & in cinerem reuertêris. Genes. 3.

Vt nunc audistis verba, fratres charissimi, inanitatem ac breuitatem vitæ nostrę nobis ob oculos ponunt. Quia enim Ecclesia sacrum hoc Quadragesimæ tēpus agendę pœnitentię destinauit; vix autem quicquam ad hoc magis nos incitare possit, quam inanitatis ac breuitatis vitæ nostrę diligēs & aucta consideratio: hanc hodie tum propositis verbis, tum etiam cinere capitibus nostris iniecto, commendate nobis voluit. Vt

igitur Ecclesiæ consilium & institutum oratio quoque nostra sequatur, hisce de rebus hodierna die sermonem facere constitui: si prius tamen Euangelicam lectionem paucis explanaue- ro. Vt hæc autem ipsa pro dignitate tractare possimus, ad solita beatissimæ Virginis suffragia suppliciter confugiamus.

A V E M A R I A.

Quoniam sacrum hodie ieiuniorum tempus auspicamur, appositè nobis Euangelica lectio proponitur, quæ nos saluta- rem ieiunandi formam docet. Non enim ad veræ poenitentia- rationem satis est si ieiunes, nisi sanctè etiam, quod sanctum est, exequaris. Cuius rei gratia Ioëlis nos hodie prophetia, quã audistis, non ad ieiunium modò, sed etiam ad ieiunij sanctifi- cationem inducit. Summus enim ille puritatis amator, discre- torumque cogitationum & intentionum cordis, nō tam manum, quàm animum, nec tam opus, quàm operis mentem & consi- lium contemplatur. Hinc Diuus Chrysologus: Deus (inquit) non iudicat quando facias, aut ubi facias, sed qualiter facias: quia nō de manibus, sed de cordibus facta meretur. Hac igitur de causa in lectione sancti Euangelij Dominus nō tam exhortationem ad ieiunium, quàm ieiunandi rationem describit. *Cum ieiunatis* (inquit) *nolite fieri sicut hypocritæ tristes.* Quem locum enarrans Diuus Basilus, sic ait: Nemo tristis coronatur, ideo noli esse tristis dum ieiugas, sed magis ob mentis sanita- tem gaude. Vt enim puerorum vermes, qui intestinis hærent, nisi acri medicina non curantur: ita frequenter peccata, quæ in penetrabilibus animæ infixæ sunt, nisi acrimonia ieiunij nō pel- luntur. At hypocritæ, qui non à peccatis curari, sed popularem auram ieiunantes captare volunt, non modò tristitiam simu- lant, sed facies quoque exterminant, ut appareant hominibus ieiunantes.

Hic locus admonebat, ut aduersus hypocrisis morbum ali- quid diceremus: quem non modò præsentis Euangelij lectio, sed maxima Euangelicæ doctrinæ pars perpetua oratione tra- ducit. Sed ego hæc de re nihil in præsentia dicere statuo: par- tim quoniam eò excitatis & malitiæ mundus deuēit, ut om- nes qui piè in Christo viuunt, hypocrisis nomine à perditis ho- minibus insimulentur; & hos ipsis prædicatorum verbis peti credant, cum veros hypocritas sermone configunt: partim etiam quod credam laus fortasse hoc vitium superioribus seculis, quàm hac nostra ætate, viguisse. Cum enim videamus hoc tempore parū veræ virtuti & sanctitati deferri; ea verò fraudi- bus, ambitione, auaritia, precibus, & muneribus comparari, quæ vni virtuti debentur: quorsum attinger fictam præ se ferre virtutem, ut honores & dignitatem consequaris, qui ne veræ quidem

Petrus
Rauen.

Basil.

simile.

quidem virtuti tribuuntur? Cuius enim pretij erit adulterinum aurum, ubi verum etiam despicitur? Quamobrem consentaneum est, veræ virtuti illis temporibus locum fuisse, quando tam multi erant, qui virtutem simularent, vt honorè afficerentur: quod certè non facerent, si nullus virtuti honos haberetur. Ex quo planè efficitur, vt, quo tempore vera virtus & sanctitas in pretio habetur, eo vel maximè hypocrisis vitium (hoc est, ficta & simulata virtus) dominetur: vt fallaci hac imagine decepti homines, simulationi tribuant, quod veræ sanctitati deberi intelligunt. Hinc fit, vt quemadmodum densa silua terræ fecunditatem declarat, ita hypocrisis vitium latius serpens integritatis hominum non leue indicium sit: qui enim fictam virtutis imaginem in pretio habet, multo magis veram & expressam virtutem honorabunt.

Ab hac autem hypocrisis fraude quàm longissimè suos Dominus abesse voluit cùm ait : *Tu autem, cùm ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo qui est in calis.* In quibus verbis tropus inest, quo dissimulationem ieiunij Dominus significare voluit. Aliàs enim nitorem & elegantiam corporis aut vestium affectare, id quidem esset vitium vitio ab anima pellere: quod genus remedij longissimè à Christiana puritate abesse debet. Hinc Ioannes Climacus monachum admonet, ne gulæ vitio, inanis gloriæ vitium fugare velit. Hoc est, vt si cùm ab aliis ieiunare videtur, ab inani gloria impetitur, non ideo ieiunium soluar, vt inanis gloriæ periculum vitet, cùm alia ratione huic periculo possit occurrere. Hoc enim esset (vt diximus) peccatum peccato superare, ac veluti dæmonem dæmone pellere. Vult ergo Dominus his verbis simplicitatem ieiunij nobis commendare; vt Deo, non hominibus, ieiunantes, laboris & inedia nostræ mercedem ab eo, in quem vnū adspicimus, reportemus. Ad hoc autem confirmandum digreditur in locum communem, qui ad omnia virtutum officia pertinet. *Nolite, ait, thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi erugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur, Thesaurizate autem, &c.* Quod perinde est, ac si diceret : Si quicunque pietatis & virtutis operibus propter solam Dei gloriam incumbunt, sempiternam ab eo mercedem expectant: qui verò propter gloriam mundi, in mundo mercedem recipiunt (quæ cum ipso mundo transit) quæ insania est, illic thesaurizare, ubi tam breui mercedis fructus periturus est : & illi thesauros nolle collocare, ubi in cælesti gloria recum perpetuò mansuri sint? *Nolite ergo, ait, thesaurizare in terra, &c. Thesaurizate autem vobis in calo, &c.* Ex huius autem gloriæ & loci dignitate quædam alia miranda utilitas sequitur: quam Sal-

simile

simile.

Ioan. Cl.

nator protinus insinuat cum subdit : *Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*. Si enim thesauros nostros, hoc est, opes nostras & bona omnia nostra non in terra, sed in celo collocamus; consequens est, ut ibidem omnis amor, omnis cura, & cogitatio nostra posita sit. Quod planè fiet, ut mentem, à terrenis rebus abductam, ad cælestia transferentes (vbi bona nostra omnia sunt) ipsi quoque cælestes homines ac diuini quamdammodo efficiamur. Quod quidem hac supputatione colligitur. Aiunt enim philosophi, amabile quidem esse bonum, unicuique autem proprium. Si igitur omne bonum meum (hoc est, thesaurus omnis meus) in celo reconditum est, efficitur planè, ut ibidem quoque sit amor meus. Qui quidem amor, cum omnium humanarum affectionum potentissima sit, voluntatem sibi subiicit atque deuincit: voluntas autem omnes alias animæ vires velut regina secum trahit: quo planè efficitur, ut ubicunque hominis bonū fuerit, ibi & amor & voluntas, & omnes animæ nostræ vires, ac postremo totus homo sit: qui, in celis hoc modo degens, cælestis tandem atque diuinus efficitur. Qua dignitate quid maius aut præstantius desiderari possit? Hanc igitur tantam dignitatem (ut alias interim omittamus) intentionis puritate, dum aut ieiunamus, aut oramus, aut alia pietatis opera edimus, meritò consequimur. Hactenus de Evangelica lectione: nunc ad proposita thematis verba veniamus.

I.

Memento homo quia cinis es, &c. Quanta sit poenitentiae vel utilitas vel necessitas, fratres, hoc vnum satis declarat, quod homo ille inter natos mulierum maximus (qui à Deo missus est ut testimonium perhiberet de lumine) ab hac potissimam virtute prædicationis suæ exordium sumpsit. Quin & ipse mundi conditor ac redemptor, cum prædicationis munus obire cepit, discipulosque ad prædicandum misit, ab hac eadem voce exorsus est: Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Cum is enim in hoc venisset, ut instauraret omnia, siue quæ in celo, siue quæ in terra sunt; ab hac utrique virtute ordiri debuit, qua humanæ vitæ atque adeò totius mundi instauratio continetur. Hac igitur de causa, sacratissimum hoc tempus Ecclesia agendæ poenitentiae consecrauit, ut quemadmodum diuina providentia quotannis verno tempore redeunte, labentem ac penè deficientem mundum instaurat, & reditu generatione reparat; sic etiam eodem tempore animæ nostræ, quæ peccatis per totum anni spatium commissis deformes, squalidæ, atque adeò mortuæ iacent, poenitentiae beneficio pristinum decorem simul cum vita perciperet. Quid est enim quod

quod pœnitentia non instauret / quæ incommoda non resarciat? quæ vulnera, quibus non salutem & incolumitatem affert? Hinc diuus Augustinus in huius virtutis laudem sese totum effundens, Pœnitentia, inquit, languores sanat, leprosos curat, mortuos suscitât, vitia fugat, virtutes exornat, mentem munit & roborat, omnia farcit, omnia redintegrat, omnia latificat, temperat successus, moderatur excessus, constringit impetus. Ignorans se, per hanc se recognoscit: quærens se, per hanc se inuenit. Hæc est quæ homines ad Angelos ducit, & creaturam reddit creatori. Hæc errabundam oem monstrauit quærenti: & drachmam perditam obrulit anxianti. Hæc dissipatorem filium ad patrem reduxit: & vulneratum à latronibus, custodi curandum reseruauit. Hactenus Augustinus. Cuius verba satis indicant, quàm multiplex & varia virtus pœnitentiæ sit.

Si igitur tanto studio ad eam nos hodie tot vocibus Ecclesiæ inuitat, quorsum ad hoc attinebat cinere capita nostra conspergere, & hæc identidem verba repetere: Memento homo quia cinis es, & in cinerem reuertêris? Ad hoc igitur respondemus, duabus potissimum de causis hoc ita fuisse institutum. Primum, quia cinis vilitatissimum apud veteres pœnitentiæ symbolum fuit. Non enim sancti viri solum in cinere & cilicio pœnitentiam agebant: sed Gentes etiam hoc eodem indicio mœroris & pœnitentiæ significationem dabant. Quod Ninivitarum Regis exemplo discimus: qui, Ionavibis excidium vaticinante, humili vestitus sacco sedisse dicitur in cinere. Cur ita? quid ad pœnitentiam cinis? Nimirum quia germana veræ pœnitentiæ humilitas & animi submissio est, quàm nulla res magis quàm cineris natura repræsentat: quæ quauis stipula lenior, cuius auræ cedit, & in ventos tanquam res nihili diffuit. Hinc sanctus Iob, vilitatem suam explicare volens: Comparatus, ait, sum luto: assimilatus sum fauillæ & cineri. Quia igitur Ecclesiæ hoc tempore ad pœnitentiam vocat, cinere capita nostra regit, quasi ipsam pœnitentiam ordiens, habituque nos pœnitentium induens.

Est & altera huius sacræ ceremoniæ nō inferior causa. Constat enim veræ & solidæ pœnitentiæ, terrenarum rerum mundi que contemptum adiunctum esse. Nisi enim ab illis primum recedamus, ad Deum per veram pœnitentiam plenè accedere non possumus. Cùm enim illæ nos sui amore constrictos teneant; si ab illis nondum soluihur, qui fieri potest, vt ad Deum per pœnitentiam deueniamus? Est enim pœnitentia (vt Theologi tradunt) motus quidam, quo à morte ad vitam, à peccato ad gratiam, à vanitate ad veritatem, ab amore mundi ad Dei amorem proficiscimur. Nemo autem ad

terminum, quò tendit, pertingere potest, nisi ab eo, vnde motus incipit, discedat. Recedendum ergo est à vanitate, vt ad veritatem perueniamus: contemnenda mundi vanitas est, vt iustitiæ sapientiam adipiscamur. Ad hunc autem mundi contemptum, vix quicquam iuuare magis potest, quàm si humanarum rerum tum inanitatem, tum breuitatem perspectam & cognitam habeamus. Hanc autem miro quodam modo cineris natura nobis repræsentat. Quid enim cinere inanius? quid vilius? quid instabilius? quid magis volatile? Vt hoc autem apertius fiat, cineris naturam excutere, & cum vita, rebusque ad corporis vitam pertinentibus, conferre incipiamus.

II.

simile.

Cinis quidem primùm arbor fuit viridis, nemorosa, & multis frondibus & fructu oculis grata atque iucunda: quæ tamen vbi abscissa siue reuulsa est, protinus pulcherrima illa specie ac decore marcescente exsiccatur, & in ignem coniecta, in cinerem vertitur. Qua ergo alia imagine vitæ nostræ conditio magis exprimi potuit? Hac autem diuinus Vates illam expressit cum ait: Recordatus est, quoniam pulvis sumus: homo sicut scænum dies eius, tanquam flos agri sic efflorescit. Sic enim homo, qui specie & pulchritudine corporis, atque omnibus siue naturæ, siue fortunæ opibus ornatus & instructus, pulcherrimæ arboris speciem referebat; vbi morte interceptus est, & tumulo conditus, licet totius orbis dominus sit, quid aliud post exiguum temporis spatium, nisi pulvis & cinis est? Quid enim aliud modò sunt principes gentium? quid inclyti Cæsares Romanorum? quorum potentia iisdem quibus mundus finibus continebatur? Quid igitur omnia hæc? quò tandem omnis hæc amplitudo atque maiestas devenit? Si tumulos eorum effoderis, quid nisi puluerem ac cinerem

simile.

deprehendes? Videtis ergo quàm conuenienter arboris & cineris natura, vitæ rerumque nostrarum imaginem repræsentet? Neque id quidem mirandum est. Si enim homo arbor esse dicitur iouersa, quæ radices sursum, ramos verò deorsum porrigit: quid mirum si arboris conditionem & naturam imitatur, cuius omnis pulchritudo tam facile in puluerem trāsit? Quod quidem D. Basil. quotidianis exemplis ostendit his verbis: Hodie vegeto aliquis est corpore, diffluit deliciis, præstantem gratumque colorem ei flos ætatis præbet: cras is ipse miserabili specie conspicitur; quam vel tempus, vel certè morbus immutauit. Adde hîc, si placet, potentiam, aut etiam regum honores, gentium gubernationem, aut exercituum principatus. Quid hinc consequitur? Vna nox, aut vna febris, aut pleuri-

Basil. in
Esaier.

pleuritidis morbus, cum hominem, qui omnino eripi non posse videbatur, hominibus eripit, eumque omni supellectile repente spoliat, eiusque gloria illa somnij instar esse declarata est. Haftenus Basil. An non igitur ex his liquet, vitam hominum virentium arborum pulchritudini rectè comparari? Imò verò, si rem ipsam diligenter inspicias, inuenies planè ipsam minùs adhuc stabilem atque constantem, minùsque diuturnam esse. Quod quidem sanctus Iob apertissimè testatur his verbis: Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursus virescit, & 106 14. rami eius pullulant: si senuerit in tertia radix eius, & in puluere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quasi cum primùm plantatum est. Homo verò cum mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, vbi quæso est? Videtis igitur arboris speciem atque decorem stabiliorem diuturnioremque, quàm hominis, esse? Hac autem postrema interrogatiuncula, Vbi quæso est? tam multa vir sanctus animo complexus esse videtur, vt satius esse crediderit ea animis auditorum cogitanda relinquere, quàm breui oratione explicare. Perinde enim est ac si dixisset: Si in horridum atque vermibus exesum principis, aut elegantis alicuius viri cadaver oculos coniicias (præsertim si is tibi notus ac familiaris fuit) an non merù tibi & admirationem fœda illa corporis species incutiet? an non tacitus & admirabundus intra te quærere incipies: Vbi splendida illa corporis species? vbi viuendum oculorum lumen? vbi pristina illa oris gratia? vbi ampla familia? vbi ingens patrimonium? vbi clientum comitatus? vbi fastus? vbi dignitas? vbi honores & imperia? vbi opes atque deliciae? vbi adulantium greges? vbi tot spes atque consilia in futurum tempus dilata? vbi ambitio? vbi inexplebilis plus habendi cupiditas? quò hæc omnia reciderunt? quò deueniunt? Omnia certè cum domino suo abierunt, omnia puluis & cinis, omnia fœtor atque horror. Quid enim cadaveris specie vel odore tetrius, vel ad spectu truculentius, vel contagio pestilentius? An non igitur meritò sanctus Iob de homine in puluerem abeunte rogat, Vbi quæso est? Hoc est, quò tandem deuenit? quam domum inhabitat? quàm longo intervallo ab eo, qui priùs fuerat, miserrimus distat? Vnde facillè colligitur, quantum sit vanitatis in vita, quàm inanes curæ, spes, cogitationes, & vota nostra; quàm meritò accensandus hominum fastus atque superbia, cum omnis eorum gloria in puluerem, cinerem, atque fœdissimum cadaver redigenda sit. Quàm quidem rem eleganter & copiosè Poëta quidam persequitur his verbis:

O curas, ô vota hominum, vanosq; labores,
 O spem fallacem, ô ceca solatia mentis,
 O fluxum decus humanum, ô variabile tempus!
 Quam brevis, incerta, & multorum plena malorum,
 Et quantis nostra est obnoxia vita periculi!
 Que iucunda quidem facie, dulciq; videtur,
 Sed quantum intus habet fellis, quantumq; veneni!
 Quid sumus, ô miseri, nisi pulvis motus ab aura?
 Et fragili vitro similes, umbraeque fugacis.
 Atque rosis, que mane nitent, mox vespere languent!
 Nunc viui atque hilares, paulo post vermibus esca:
 Nunc pulchri & validi, paulo post turpe cadaver.
 Hæi mihi, quid prodest congesta pecunia nobis?
 Quid gemme, argentum atque aurum, preciosaque vestis?
 Quid populos, magnasque urbes dititione tenere?
 Marmoreosque habitare lares, vultuque superbo
 Omnes despicere, atque parem se credere diuis?
 Si mors cuncta capit, si tanquam pulvis & umbra
 Desicimus miseri, si tam cito fastus & omnis
 Gloria nostra perit, nullum reditura per eum?
 Hactenus ille.

Verum ne ab hac cineris similitudine, unde corpimus, rece-
 damus; est & aliud in quo arboris & cineris naturam & condi-
 tionem homo exprimat. Arbores enim, dum suis radicibus ni-
 tuntur & viuunt, facile ab omnibus agnoscuntur, suisque no-
 minibus appellantur. Illam dicunt esse iuniperum, suisque cu-
 pressum, illam quercum, istam pinum. At ubi abscissæ &
 combustæ in cinerem redactæ sunt, omnes eandem cineris
 imaginem retinent: nullius dignitas, nullius pulchritudo, at-
 que natura conspicitur. Idem enim iuniperi & cedri, idem
 rubi & abietis cinis est. Sic igitur quamdiu homines in hac vita
 florent, facile cuiusque dignitatem, nobilitatem, præstantiam,
 & nomen agnoscas. At ubi mors eos absumpsit, & in puluerem
 redegit, nemo iam diiudicare possit, quis diues, quis pauper;
 quis dominus, quis seruus; quis nobilis, quis ignobilis; quis
 sapiens, quis stultus; quis Reipublicæ principes, quis homo
 priuatus atque plebeius sit: quando vna mors omnes in eun-
 dem puluerem transformauit. Itaque dum huius vitæ fabula
 peragitur, suam quisque personam & dignitatem præfert;
 fabula verò peracta, eandem omnes imaginem retinent. Instar
 fabulae autem esse vitam nostram (ut ceteros prætermittam)
 intellexit sapienter Octavianus Augustus Romanorum Im-
 perator: qui cum morti iam proximus, post totius orbis prin-
 cipa-

cipatum se in puluerem commutandum esse, & infimæ conditionis hominibus æquandum cerneret, fabulam esse vitam hominum intelligens, adstantes amicos interrogauit: Num ipsis videretur minimum vitæ sat commodè transegisse? Sentiens videlicet de fabula vitæ peracta: talem enim vir prudentissimus existimabat: adiecitque carmen peractis comcediis accini solitum.

Huius autem rei consideratio magnòpere homines ad veram animi submissionem, & rerum humanarum contemptionem inducit. Hinc veteribus curæ fuit, cum homines, ac præcipuè principes viros ad fastum & elationem animi deprimendam incitare vellent; aliquo mortalitatis huius indicio conditionis suæ illos admonere. Vnde auctores non pernitendi referunt, quod cum apud Constantinopolim Imperator aliquis crearetur, lapidæ ad eum venientes, & varias ei marmorum crustas ostendentes, ab eo sciscitabantur, ex quo potissimum illorum marmorum genere vellet sibi incidi sepulchrum: ita immoderatam animi effruescētiam, ex noua dignitatis accessione nascentem, hac mortalitatis admonitione temperabant. Simili quoque ratione Romæ, cum primum summus Pontifex designatur, inter varias adulantis populi acclamaciones & voces, adsunt etiam qui leuem stupam ante illum comburentes, dicant: Pater sancte, sic transit gloria huius mundi. In eadem etiam vrbe (vt D. Hieronymus in Epistola quadam meminit) cum olim Imperator aliquis strenuè bellum administrasset, triumphusque ei propter gloriam bello partam decretus esset; vbi illi frequentissimus populus urbem ingredienti occurrisset, & omnia laudibus & acclamationibus personarent, aderat à tergo præco hanc frequenter vocem auribus eius inculcans: Hominem te esse memento, hominem te esse memento. Ita, quem populus heroem & semideum quendam prædicabat, hic repetitis vocibus mortalem hominem testabatur, atque hoc velut antidoto tumorem animi illius comprimebat, triumphantisque insolentiam, populari plausu concitatum, deprimebat. Herodotus quoque auctor est, Aegyptios olim hunc in solennibus epulis morem retinuisse, vt, vescentibus cunctis, vnusquispiam cadauer ligneum quàm proximè ad verū effectum, conuiuii ostenderet, singulis dicens: In hunc inueniens porta, & oblecta testalis post mortem futurus. Hac videlicet ratione intemperantiam, quæ in conuiuiis dominari solet, ad modestiam & sobrietatem contrahere volētes, tantum ad hanc mortalitatis nostræ cōsiderationem valere credebant. Vt non immeritò Ioannes Climacus dicat: Inrer cibus omnes Io. Clim. maximè necessarium esse panem ad corporis vitam sustentandam:

Hiero. in
Epist.

Herodot.

Io. Clim.

dam : inter omnia verò Christiani hominis exercitia, maximè necessariam esse quotidianam mortis memoriam, ad spiritua-
lem vitam tuendam.

Cum igitur Ecclesia hoc tempore viuidam quandam & ex-
pressam mortalitatis nostræ imaginem ante oculos ponere vo-
luisse, nouo artificij genere oculos nostros iniecto cinere con-
spersit: atque ita, dū oculos corporis penè exacerat, aciem men-
tis exacuit, quæ vitæ nostræ inanitatem & breuitatem clariùs
cerneremus. Non enim contenta dixisse, Memēto homo quia
cinis es, & in cinerem reuertēris; cinerē quoque ipsis penè ocu-
lis obicit: vt non possit homo non videre ac meminisse quod
illi ante oculos positum est. Quod planè docendi genus Eccle-
sia ab ipso Domino didicit : qui vbi olim per Prophetas insi-
gnem aliquam calamitatem denunciari hominibus volebat,
non verbis solum, sed figuris etiā & ipsarum rerum imaginibus
repraesentari præcipiebat. Vnde significaturus populo cap-
tiuitatem & vincula, quæ illum propter peccata manebant,
Hierem. 18. Hieremiæ præcepit, vt iniectis ad collum catenis ligneis per
mediam urbem incederet: vt hac illis imagine futuram capti-
uitatem apertius denunciaret. Futurum verò Hierosolymæ
Hier. 19. excidium & vastationem significaturus, duas in conspectu po-
puli lagenas collidi, & in frustra comminui mandauit. Sic igitur
Ecclesia ab hoc cælesti præceptore docta, cum nos mortalitatis
nostræ admonere, & hanc animis nostris cogitationem altiùs
insigere veller, non contenta verbis id significasse, hanc sacram
adspargendi cineris ceremoniam excogitauit: hæc identidem
verba vnicuique nostrum inculcans, Memento homo quia ci-
nis es, & in cinerem reuertēris.

III.

Sed inter ceteras humanæ vitæ conditiones, breuitas eius
nos ad pœnitentiæ studium (quod hoc sacro tempore nobis
pœcipue commendatur) magis incitare potest. quam nulla ra-
tione apertius vobis explicare potero, quàm si vos modò ad
priorum hominum (qui initio mundi fuerūt) vitam contem-
plandam reuocauero. Non enim ad ipsam æternitatē (vt multi
faciunt) illam conferam (iuxta quam dictum est : Mille anni
ante oculos tuos tamquam dies hesternæ quæ præterit) sed ad
mortalium hominum, nostrique similitudinem ætatem comparabo.
Hæc enim comparatione D. Cyprianus ætatis nostræ breuita-
tem colligit his verbis: Cum olim ad nongentos aut octingen-
tos annos vita hominum longæua procederet, vix nunc potest
ad centenarium numerum peruenire. Canōs videmus in pue-
ris ; capilli deficiunt, antequam crescant: nec ætas in senectu-
tem

Isa. 39.

Cyprian.
contra De-
metr.

tem definit, sed incipit à senectute: adeò ad finem nationas
 proparat. Itaque vt propositò exemplo apertius hoc ostendam, *simile.*
 apparet sanè ætatem nostram, instar imperij Romani, paula-
 tim decreuisse, & in angustum valde spatium contractam esse.
 Octauiani enim Cæsaris temporibus ad extremos penè Occi-
 ni fines imperiū populi Romani pertinebat. Deinde extremis
 Phocæ Imperatoris temporibus magna portio huius amplitu-
 dinis (Persis Romani imperij prouincias occupantibus) detra-
 cta est. Processu verò temporis sic paulatim decreuit, vt latissi-
 mum illud imperium, quod vniuersum penè mundum am-
 biebat, vix angustis Germaniæ finibus contineatur. Ad hunc
 ergo modum videtur mihi ætatem hominum (quæ initio mu-
 di ad multa annorum centenaria porrigebatur) paulatim (vt
 videris) ad breuissima vitæ spatia contractam esse. Nam qui
 ante diluuium nongentis annis vixerant, post diluuium qua-
 dringentis, aut quingentis vixerunt: deinde paulo post dilu-
 uium, ducentis. Sanctus enim Iob post flagella sua dicitur
 centum & quadraginta annos vixisse. Successu verò tempo-
 ris, etiam de hac summa adeò magna portio detracta est, vt
 miraculi instar esset, si quis nostrorum hominum ad hanc æta-
 tem perueniret. Ex Aristotelis autem philosophia colligimus, *Aristot.*
 septuaginta ferè annis vitam nostram contineri. Ait enim
 summum corporis humani robur esse, cum ad quintum & tri-
 gesimum ætatis annum peruenierit: animi verò robur, hoc
 est, mentis acumen, & prudentiæ maturitatem, quadrage-
 simo nono anno contingere: vt vel hac ratione intelligatis,
 quam breui ex hac vita decedamus, & quam serò sapere inci-
 piamus. Si ergo summum corporis robur (qui quidem est æta-
 tis nostræ veluti meridies) quinto & trigésimo anno potissi-
 mum viget: superest, vt tantundem spatij inclinationi vitæ
 demus, quantum incremento tribuimus. Quod quidem spa-
 tium duplicatum annos conficit septuaginta. Ad quem termi-
 num quam pauci perueniant, quotidie cernitis. Si quis igitur
 hanc nostram ætatem priorum hominum vitæ comparer,
 inueniet planè eam quindecim penè partibus esse angustiorè.
 Quam tamen breuitatem miseri homunciones non agnosci-
 mus, quia in breuissima huius seculi ætate nati, longam il-
 lam priorum hominum experti non sumus. Vnde, sicut qui *simile.*
 pauper & seruus natus est, paupertatis & seruitutis damna mi-
 nus sentit, quia melioris vitæ conditionem non agnouit: ita,
 qui in hoc breui æui cutriculo nati sumus, hanc ætatis de-
 gendæ breuitatem minus nouimus. Quò fit, vt angustia
 cordis, & ignoratio nostra, longam nobis faciat vitam, quæ ex
 se momenti instar est. Quid quòd nec infantis spatium
 (cum)

(cū nondum ratio vigeat) nec somni tempus (quo nec ratione aut sensibus utimur) in vitā hominis (vt alibi diximus) computandum est. Miser quippe homo, dum dormit, planta: dum infans est, brutum: dum verò ætate prouectus vigilat, tunc præcipuè homo est. Ipsa enim hominis vita vigilia quædam est. Videtis ergo, hac tanta portione detracta, quanto breuior sit vita nostra, quæ alioqui per se breuissima est?

Nunc, fratres, iudiciū & prudentiam vestram requiro: vt hac videlicet computatione proposita, mecum iam philosophari incipiatis. Primum enim constat, priores illos homines magnū ad scelera omnia perpetranda ex vitæ suæ diuturnitate occasionem habuisse; cū tam longè à mortis metu & commentatione distarent: quam Ecclesiasticus peccatorum frenum & cohibitionem esse ait. Vnde magno diuinæ pietatis consilio factum est, vt ætas nostra hac temporis angustia stringeretur, ne longa illa ætas, quæ prioribus hominibus tam multis sceleribus anſam præbuit, nobis quoque porrigeret. At nos miseri in eam mentis cæcitatem incidimus, sicquæ diuinæ pietatis & prouidentię consilia elusimus, vt in hac momentanea vitæ breuitate constituti, non minora peccemus, quàm illi, qui quindecim vitæ nostræ spatia vna vita sua complectebantur. Quàm multos enim videre licet, qui ita vitam suam corruerunt, ita se cunctis cupiditatibus & libidinibus tradiderunt, ita sese in omnia flagitiorum genera effuderunt, ita omnes intemperantiæ, odij, furoris, ambitionis, inuidiæ, auaritiæ habenas laxauerunt, vt nihil minus in tam breui æui spatio delinquant, quàm illi qui se penè immortales esse credebant. Quo quid esse dementius, quid miserabilius potest? Quod si illi, quibus tantam longissima ætas peccandi licentiam tribuit, tam graues scelerum suorum pœnas dederunt, vt omnes ij cum toto simul orbe, nouo & inaudito supplicij genere extincti fuerint: quale nos miseros iudiciū formidare oportet, cū tam multa peccemus, qui vix in diem viuimus: quibus, ne similiter desperemus, longioris vitæ spatia detracta sunt? Quis igitur tantam hanc dementiam, quis periculi huius magnitudinem pro dignitate explicare queat? Quid si hoc in loco addere vellem, quot nobis ad bene viuendum adiumenta, quot Sacramenta, quot diuina beneficia, quot virtutum exempla, quæ illis quidem negata, nobis verò data sunt? Hac enim ratione liquido constabit quanto nos grauiora supplicia quàm illos mereant: quibus non modò vitæ spatia diminuta, sed tot etiam ad piè viuendum adiumenta data sunt, quæ illis in tam longa vita sunt negata.

Sed ulterius tamen procedamus. Hac enim vitæ breuitate constituta, vobiscum rursus agere volo. Animaduerto enim mortalium multos, vitæ huius dulcedine captos, pœnitentiæ propositum subterfugere. Cum his igitur sic agam: Si nihil vos aliud nisi sola vitæ illecebra ab huius virtutis studio remoratur, & hæc ipsa vita (vt videre faciliè potuistis) adeò brevis & angusta est: constituamus, quæso, velut in statera quædam, ex altera quidem parte hanc adeò breuem & exiguam vitæ nostræ voluptatem, ex altera verò cælestem illam & sempiternam felicitatem, & alteram cum altera conferamus. Illa quidem momentanea est, hæc æterna & infinitis seculis duratura: illa impurissima & inanissima, nihil solidi & expressi habens; hæc purissima & solidissima, verissimisque bonis referta: illa propè pecudum & brutorum, vtpote corporis tantum, quod habemus commune cum brutis; hæc Angelorum & beatorum mentium, vtpote spiritus, quem habemus communem cum Angelis: ac postremo, illa infinitis curis & molestiis & angoribus respersa (sine quibus hanc vitam nec felicissimi quidem homines transigere possunt) hæc ab omni cura molestia, & solitudine libera, in qua erit quicquid voles, & non erit quicquid noles. Cum hæc igitur ita sint, quæso vos, fratres, quis furor, quis stupor, quæ mentis cæcitas & insania est, hanc æternam, & summam, & cælestem felicitatem, vmbra-tili illa, futili, & momentanea felicitate velle permutare? O infelix commercium! O miseranda rerum commutatio! Hic ego hominum fidem, hic iudicium, hic consilium & mentem requiro & imploro. Quis enim hanc tantam dementiam & cæcitatem patienter ferat? Et quidem, si hæc insania in tantos solum homines & rudes caderet, non perinde illis succensendum esset. Sed cum ea prudentibus & sapientibus huius seculi contingat (qui in rebus ad vitæ cultum pertinentibus, lynceis penè oculis subtilissima quæque rimantur, & nubes interim penetrant) quis non miretur? quis non ingenti stupore corripatur?

Quòd si huius tanti furoris causam studiosius inquiras, ea vel præcipua esse videtur, quòd voluptas quidem & suauitas huius vitæ, quamuis brevis sit, præsens tamen adest: cælestis verò felicitas, quamuis æterna sit, futura tamen speratur. Hinc insidit, vt quemadmodum corpora nobis propiora totam magnitudinis suæ molem oculis subiiciunt (quod procul à conspectu nostro positæ minimè contingit; quæ cum maxima sint, minima apparent) sic planè huius vitæ felicitas, quia familiaris & propinqua nobis est, magna esse putatur: illa verò sempiterna, quia longius distat, perexigua esse iudicatur. Quo
fit,

fit, vt præſentis voluptatis amore homines capti, illam negligant, hanc perſequantur. Sed quaſo vos, fratres, vt hac ipſa ratione philoſophantes, contra hos mundi amatores hinc tela torqueamus; & qualis eos maneat infelicitas, hoc eodem argumento expendamus. Si ea quæ præſtò & ad manum ſunt, adeò magna; quæ verò longius abſunt, quamuis maxima ſint, adeò parua videntur: obſectro vos, vt illos vobis ante oculos ponatis, qui hac vita perfuncti, ad æternam infelicitatem ſcelerum ſuorum meritis exigentibus peruenerunt. Ab ijs igitur quaero, quàm exigua eis tunc tranſacta huius vitæ infelicitas apparebit, quæ & per ſe breuis eſt, & ab eis quàm longiſſimè aberit? quàmque rursus longa eis ſua infelicitas iudicabitur, quæ non modò maxima & ſempiterna, ſed tunc etiam præſeps aderit? Si enim id quod minimum erat, cùm coram adefſet, magnum videbatur: quale illud erit, quod & per ſe maximum & præſens eſt? Neque pœnarum modò diuturnitas, ſed acerbitas etiam longiſſimum illud alioqui ſpatium, adhuc longius efficit. Sic enim legimus, virum quendam pium (Deo ita diſponente) pœnam purgatorii adhuc in corpore poſitum breui morula ſuſtinuiſſe. Cui tamen breue illud ſpatium, propter doloris magnitudinem, longiſſimum viſum eſt. Si ergo doloris acerbitas longiſſimum dolorem iudicat, etiam ſi breuiſſimus ſit; quàm longus apparebit ille damnatorum hominum cruciatus, qui & acerbiffimus eſt, & per id ſpatium durat, quo nullum maius, ne per diuinam quidem potentiam, eſſe poteſt? Ad huius planè rei magnitudinem explicandam, non modò verba deſunt animo, ſed animus etiam ipſe rebus deeſt.

Quæ cùm ita ſint, fratres, cur hoc experiri malumus quàm vitare, cùm tam exiguo pœnitentiæ labore tam magnos longosque cruciatus redimere liceat? Cur ita præſentibus addiſti ſumus, vt futura nullo modo proſpiciamus? Quid inter hominem & beluam intereſt, niſi quòd hæc præſentibus tantùm rebus capitur, homo verò ratione præditus, & præterita reſpicit, & longè poſita atque futura prouidet? Cur igitur in naturam propè pecudum degenerauimus, dum præſentia ſolùm ſpectamus, futura verò non attendimus? Quid quòd etiam brutis animantibus in hac parte inferiores ſumus? Vade, inquit Salomon, ad formicam, ô piger, & conſidera ſemitas eius, & diſce ſapientiam: quæ cùm non habeat ducem nec præceptorem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. Si ergo tam vile & minutum animal, præſentibus non contentum, futura proſpicit ætatis: cur tu qui ducem, qui principem, qui præceptorem Deum habes

habes, qui mentem, qui consilium, fideiq. lumen ab eo percepisti, in futurum non prospicis? O tui ipsius neglector & hostis! O miser & amens! Verè enim amens: quia (vt idem Salomon ait) Qui congregat in æstate, filius sapiens est: qui autem steritit hieme (cùm spargendi semina tempus adest) filius cõfusionis. Verè enim confunderetur, seque ipsum extremæ dementiæ perpetuò accusabit, cū à cælesti & sempiterna hæreditate, propter exiguam voluptatis & vitæ huius vsuram, fuerit irrevocabili sententia abdicatus. Tunc enim illi eueniet, quod idē Salomon rursus ait: Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. Quàm multi erunt eo tempore, quos inanis & puerilis metus à ieiuniis, & pœnitentiæ labore, & confessionis pudore auocauit; qui tamen mendicabunt in ætare, id est, reddendæ rationis tempore (quemadmodum fatuæ illæ virgines Sponso adueniente fecerunt) & non dabitur eis: quia nihil tunc illis sera diligētia proderit, quando non iam semina iaciendi, sed messē colligendi tempus aderit.

Prou. 26.

Prou. 26.

Vidētis ergo, fratres, quàm efficaciter nos cõsiderata vitæ nostræ breuitas ad mūdi contemptum, & salutare pœnitentiæ remedium vocet! Quamobrem meritò Ecclesia ad hoc nos studium inuitare volens, hæc toties hodie verba repetit: Memēto homo quia cinis es, & in cineres reuertēris. Qua quidem sententia paucis exposita, sic nobiscum hodie pia mater Ecclesia agere videtur. Poteram quidē ego vos, filij charissimi, hoc tempore multis nominibus ad pœnitentiæ studium inuitare: poteram vobis ob oculos ponere asperrimam multorum Sanctorum pœnitentiā, Martyrum exempla, Monachorum ieiunia, damnatorum supplicia, beatorum gaudia, extremi iudicij horrorem, Christi sanguinem, beneficiorum diuinorum magnitudinem, quibus tanquam vinculis quibusdam vos diuina bonitas tenet obstrictos: hæc, inquam, omnia, in hac salutis vestræ causā commemorare potuissem, & iure meo vobiscum agere: sed his tamen silentio prætermisissis, hoc vnum vobis ante oculos pono, quod quanto præsentius & familiarius, tanto plus apud vos valere debet: inanitatem scilicet, atque breuitatem vitæ vestræ, quæ pulueri & cineri comparatur (qua exacta, vobis ad æquissimi iudicis tribunal veniendum est, sententiā de tota æternitate pronuntiaturi) vt in tanto tamque præsentī periculo vobis per vnicū pœnitentiæ remedium opportūnè consulatis: quandoquidem post huius vitæ casus, & miseranda naufragia, hæc vobis vna salutis tabula superest, qua ad portum salutis appellere valeatis. Si enim post lapsum & ruinam nulli salus nisi pœnitenti patet: quando, quæso, id opportuniūsi fieri, quàm quo tempore fideles omnes pœnitentiæ propositum ex

Sermocinatio.

Item. 2.

c

Ecclesiæ

Ecclesia institutione arripiunt? Cum igitur omnes hoc tempore ieiunijs, orationibus, ceterisque pœnitentiæ operibus yacent, nos soli otio atque desidia torpere, nos alijs ieiunantibus ingurgitari, alijs laborantibus ludere, alijs lachrymantibus cachinnis dissolui patiemur? Cur, quæso, David Propheta sanctissimus in tantum scelus prolapsus est, ut fœdissimo adulterio homicidium copularet, nisi quod eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, militibus & exercitu pro castris excubante, ipse, à periculis & labore se-riatus, domi otio indulgebat? Quæ ergo te spes reliqua salutis manet, si cum pii homines hoc tempore ieiunijs, verberibus, cilicijs, vigilijs, lachrymis, & orationibus carnem premant, & aduersus communem generis humani hostem armis spiritualibus dimicent, tu somno, tu ludo, tu carnis deliciis, immò vitijs indulgeas? Si hoc igitur nefas est, cape arma ieiunij, quo familiaris ac domestici hostis importunitatem & lasciuiam comprimas, & pro commissis per carnem sceleribus, carnis maceratione crisfacias. Nec solo ieiunio contentus, da operam ut non sola caro, sed totus etiam homo ieiunet. Rectè enim Diuus Bernardus: Si sola, inquit, gula peccauit, sola quoque ieiunet: si verò peccauerunt cetera membra, cur non & illa ieiunent? Ieiunet ergo oculus, qui tones animam nostram depradatus est: ieiunet auris, ieiunet lingua, ieiunent manus, ieiunet etiam anima ipsa, omnibus sibi carnis voluptatibus abdicatis. Hinc D. Basilius salutaris ieiunij formam præscribens ait: Non in abstinentia solum ciborum ieiunij bonum circumscribas: verum enim ieiunium est maiorum alienatio. Solve omnem iniquitatis nodum, remitte molestiam proximo, remitte ei debita: ne ieiunes ad lites & iurgia: carnem enim non comedis, sed comedis fratrem: abstines vino, sed ab iniurijs tibi non temperas. Quid iunat ieiunare corpore, animam verò malis innumeris repleri? Hactenus ille. Hinc etiam apostolissimè Eusebius Emislenus ait: Si interius non mundamur, & exterius affligimur, quantum video, inimicitias contra utrumque hominem suscipimus. Vitijs ergo, quæ utrumque imperant, virtusque labore vincenda sunt. Parum prodest carnis contritio, si non habeatur cordis sollicitudo, & mentis intentio. Quod si solum laboret corpus, & spiritus noster non repugnet: quid prodest passiones impugnari à formula, quæ pacem inueniuntur habere cum domina? Vtrumque ergo ieiunium hoc sacro tempore amplectamur, fratres, animam vitijs, & prauis cupiditatibus repurgantes, & carnis lasciuia atque insolentia inedia macerantes:

ut hu-

Bernard.

Basl.

Euseb.
Emus.

vt huius duplicis ieiunij merito, duplicem corporis & animi gloriam in cælesti patria largiente Domino percipere mereamur.

FERIA SEXTA POST CINERES

CONCIO PRIMA: IN QVA LECTIO
Euangelica explanatur.

THE. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.* Matth. 6.

CUM omnis Euangelica doctrina, fratres charissimi, in præcepta & consilia distributa sit; quorum illa ad omnes, hæc verò ad eos qui perfectioris vitæ studio renentur, præcipue pertinet: in hodierna sancti Euangelij lectione duo maxime salutaria consilia nobis à magni consilij Angelo traduntur: quæ tamen ita accipienda sunt, vt non ad perfectionem modò, sed ad custodiam quoque diuinorum mandatorum maxime conducant, vt paulo inferius explicabimus. Vt autem ea piè & vtiliter in præsentì concione tractare possimus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

AVDISTIS, inquit Dominus, quia dictum est antiquis, Diliges amicam tuam, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persecutibus & calumniantibus vos, vt sitis filij Patris vestri qui in celis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos, &c. Quid hic prius dicam? quid prius mirei? An doctrinæ nouitatem? an doctoris sanctitatem? Vtrumque certè mirabile est. Nec enim ab illo inexhausto bonitatis & misericordiæ fonte doctrina alia manare poterat: neq. hæc rursus doctrina, benignitatis & charitatis plenissima, ab alio erat tradenda doctore. Vnus inter astra solet, qui noctem & caligine simile, nem discutiit: cætera verò sidera, quamlibet multa & splendida sint, noctem tamen & tenebras pellere nequeunt. Sic planè sapientes huius seculi, qui, naturæ lumine & philosophiæ disciplinis eruditi, vitam hominum formare voluerunt, aliquid lucis hominibus prætulerunt, noctem tamè minimè sustulerunt. Solus

Cicero.

lus tamen clarissimus iustitiæ Sol Christus, tenebrarum caliginem à mundo dispulit. Inter omnes moralis Philosophiæ magistros non postremum locum obtinet Cicero, qui proximè ad Stoicorum disciplinam accessit: qui tamen sic ad pacem & dilectionem homines hortatur, vt nulli hominum iniuriam inferre præcipiat, nisi quis fuerit iniuria laceffit. Tunc enim iniuria atque vltioni locum relinquit. Quam eius sententiam

Lactant.

grauissimis verbis arguit Lactantius: asserens fieri non posse, vt aliquis vir bonus dici debeat, si in alios iniurius sit, & quod crimen reprehendit, in se admittat. Quid enim magis præposterum, quàm odio nocentis, innocentiam perdere? Duobus porro his verbis Cicero (vt idem Lactant. ait) duas è mundo præstantissimas virtutes eliminauit, patientiam, & innocentiam; quæ maximè cernuntur in tolerandis iniurijs. Tales igitur eorum hominum virtutes erant, quibus nondum Sol iustitiæ Christus illuxerat: qui è cælo veniens, cælestes homines parèsq; Angelis efficit. Ait igitur:

Audisti quia dictum est antiquum, Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Miror vehemèter, vnde hæc tam perniciofa doctrina in mundum inuecta fuerit. In literis enim sanctis nusquam hoc Pharisæorum dogma his verbis reperitur, sed longè

Leuit. 19.
Exod. 23.

diuersum. Alibi enim Dominus ait: Non quæres vltionem, neque memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Alibi verò: Si occurreris, inquit, boui inimici tui, aut asino erranti, redue ad eum. Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non præteribis, sed subleuabis eum. Qui igitur hoc dilectionis opus inimico exhiberi voluit (quod fraternæ charitatis est) quomodo inimicū odisse præcipit? Vnde ergo hæc tanta diuinæ legis peruersio? Non dubium, quin ex voluntatis humanæ deprauatione. Quia enim diuinæ legis interpretes adeò carnales erant, vt hoc præstantissimum dilectionis opus imperare sibi nollēt, eò audaciæ processerunt, vt, quod illi præstare nolebāt, nequaquam diuinæ

Hierem. 8.

lege præcipi existimarent. Hinc Propheta Hieremias: Verè, inquit, mendacium operatus est stylus mendax scribarum: qui non hoc in loco solum, sed in plerisque alijs scripturarum sanctarum locis diuinos sensus ad cupiditatem & avaritiā suam detorquebant. Hoc est enim quod Isaias quoq; conquestus est, cum ait: Argentum tuum versum est in scoriā: viderum tuum mixtum est aqua. Eloquia enim Domini, argentum igne examinatum, & purgatum septuplum. At illi terrena & carnali intelligentia, velut inlecta scoria, purissima diuinæ legis eloquia vitiabant: & vini spiritualis acrimoniam, quod purgandis vulneribus nostris à Deo institutum erat, simili sicetia, infusa falsæ interpretationis aqua diluebant. Quocirca orandus semper

Isaias 1.

nobis

nobis est Deus, vt incorruptæ voluntatis sinceritatem nobis tribuat: quo intellectus noster sinceram semper & sanam doctrinam retineat. Corrupta enim & prauè affecta voluntas, magna vi mentē ad ea dogmata pertrahit, quæ ipsius voluntatis cupiditatibus obsequitur. Vnde enim tot hæresum prodigiosa monstra nostro seculo manarunt? Sicut enim frequenter accidit, vt noxijs humor, qui stomachū vexat, faciliè caput (propter coniunctissimam horum membrorum vicinitatem atque responsū) inuadat: ita cū intellectus & voluntas arctissimo naturalis amicitie vinculo copulentur, in procliu est, vt, cū voluntas ardentissima alicuius rei cupiditate flagrat, intellectum non modò ad consentiendum, sed ad probandum etiam, quod cupit, inducat: quo facilius & libentius sine vllò oblatratis conscientie murmure, quod malè concupiuit, peius exsequatur. Ex hoc autem fonte illi pseudoprophete prodicerunt, quos Ezechiel elegantissima metaphora queritur peccantibus puluillos subijcere sub omni cubito manus: qui videlicet eò impudentie deuenerant, vt diuinæ legis auctoritate confortarent manus pessimorum: ea videlicet dogmata tradentes, quibus flagitiosi homines innixi, in sceleribus suis, suppositis carnalium doctrinarum puluillis, sine vllò pungētis conscientie sensu blandius & molius requiescerent. Quo minùs mirandum est, si Pharisæi huius diuini præcepti occasione, Diliges amicum tuum, illud etiam intulerint, Odio habebis inimicum tuum: ex altero videlicet contrariorum alterius naturam perperam colligentes. Sed quid contrà Dominus ait?

simile.

Ezech. 11

Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos: & orate, &c. Vult igitur Dominus, vt vir pius frugiferæ arboris naturam imitetur: cuius hoc proprium est, vt quæcumque eius radicibus apponuntur (siue aquam, siue terram, siue cinerem, siue quæcumque alia purgamenta) in fructus & frondes, floresque amœnissimos conuertat: ita vir iustus, quæcumque in illum contuleris, siue commoda, siue incommoda, siue laudes, siue contumelias, siue rectè, siue secus facta, in bonum omnia transferat: omnia in animi sui colorem atque habitum vertat; & ex omnibus eandem bene facendi & bene precandi ansam arripiat. An non hoc ipsum cumulatissimè Paulus, ceterique Apostoli præstiterunt? Illorum enim est illa vox: Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus: hoc est, pro illis preces ad Dominum fundimus, qui nos maledictis & immani odio persequuntur. Sicut enim ignis vehementer incensus, quæcumque in illum ieceris, siue ferrū, siue ligna, siue etiam aqua, siue quemuis aliū liquorem, vertit in ignem: ita cū charitatis igne iusti

simile.

1. Cor. 4

simile.

hominis pectus vehementer flagrat, omnia quæ aduersus illum siue improbè, siue rectè fiant, hunc ipsum charitatis ignem magis incendere & inflammare solent. Cuius rei locupletissimum exemplum gloriosus Ioannis discipulus Ignatius nobis exhibet: qui, cum Romam bestiis obijciendus deportaretur, in epistola quadam de se sic scribit: A Smyrna Romam vsque cum bestiis terra marique depugno, die ac nocte cõnexus & colligatus decem leopardis (milibus dico) ad custodiam datis, qui ex beneficijs nostris sæuiores fiunt. Sed ego nequitijs eorum magis erudior. Nec tamen in hoc iustificatus sum. Hæc ille. Hic igitur apertè videtis, quid ardentissima charitas, & quid irem immanis feritas & crudelitas faciat. Inhumani enim & crudeles milites viri sancti beneficijs deteriores fiebant: vir autem sanctus maleficijs eorum magis erudiebatur, magisque in charitatis ardore proficiebat. In vita verò inelytæ virginis Ioannæ de Orbieto legimus, eam incredibili alacritate illatas sibi iniurias perpeffam fuisse: quas illa non iniurias, sed beneficia esse dictitabat: atque in more illi erat, bis centies Dominicam orationem pro illis fundere, qui ipsam aliqua iniuria affecissent: ideoque ab eius familiaribus dici solitum fuisse, vt, quisquis orationum eius suffragia vellet impetrare, oportere cum aduersus illam iniurium & contumeliosum esse.

Hunc ergo charitatis ignem Christus Dominus à nobis in præsentilectione exigit: hunc ipse factis prius ostendit, quàm verbis proderet. Præclarum enim docendi genus est, quando quod doctor ipse verbis præcipit, moribus & exemplo confirmat. Qua enim is lenitate hostium suorum calumnias, persecutiones, & varia pertulit opprobria! Cùm Samaritæ illum excipere in vrbe nolissent, & discipuli iniuriam hæc cælesti igne plectendam esse iudicarent, ille contrà, Nescitis, inquit, cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. Cùm Pontificis seruus Malchus ad necem illum cum cæteris diaboli satellitibus quæreret, Petrusque eius auriculam abscidisset, grauissimis illum verbis à cæde compescuit; & abscissam impij auriculam blandissimo manus sue tactu sanauit. Cùm verò in cruce pendenti Iudæi amarulentis vocibus insultarent, ipse contrà pro illis Patrè suppliciter exorabat, & immanissimi illius patricidij veniã flagitabat. Quã Domini lenitatem demiratus Bernardus, in hunc modum exclamat: Videte nunc opera Domini, quæ posuit prodigia super terram. Flagellis cæsus, spinis coronatus, clauis confossus, patibulo affixus, opprobrijs saturatus, omnium tamen dolorum immemor

memor clamat: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Quod exemplum egregius martyr Stephanus imitatus est: qui lapidibus obrutus atque contusus, genibus flexis, & erectis in cælum oculis, lapidantibus veniam postulauit. Ad hanc ergo charitatis excellentiam nos hodie cælestis Magister inuitat, cum ait: *Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, benefacite hiis qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calum-*

niantibus vos. Queritis autem (quod initio statim attigimus) an hæc doctrina inter Evangelica præcepta, an inter consilia collocanda sit? Ad hoc D. Thomas respondet, inter præcepta quidem numerandum esse, quod omnibus in commune, siue amicis, siue inimicis, charitatis affectum impendamus, neminemque à communibus precibus & beneficijs humanæ naturæ debitis excludamus. Quod autem priuatis tum precibus, tum beneficiis eos prosequamur, id quidem inter Evangelica consilia, non inter præcepta, esse reponendum: nisi fortè ad hoc aliquo necessitatis articulo compellamur. Hoc tamen admonitos vos velim, fratres, inter huiusmodi cōsilia quædam esse quæ ad perfectioris vitæ statum præcipuè pertineant (qualia sunt voluntariæ paupertatis & cælibatus consilia) quædam autem, præter hoc ipsum, illud etiam præstare, ut plenius atque perfectius præcepta ipsa seruare possimus. Illud enim Ecclesiastici consilium, *Auerte faciem* tuam à muliere compra, quantum ad illius præcepti custodiam iuuat, Non concupisces! Illud etiam, quo ab omni iuramento prohibemur, quantum ad omne periurium vitandum adiuuat! Mirum autem profectò est, hanc Evangelij prudentiam non omnino Philosophos latuisse. Sic enim ea de re Plutarchus ait: Est & ad iustitiam exercendam vtile, nonnunquam & quod iustè fieri posset prætermittere, quo consuescas procul abesse à factis iniustis. Similiter & ad pudicitiam conducit, nonnunquam & à proprijs vxoribus abstinere; nequando commouearis in alienas. Quo consilio quid ab Ethnico homine sperari maius potuit? Ad hunc ergo modum beneficijs inimicos demereri, & ex hostibus amicos facere, consilium quidem est; sed consilium tamen quod maxime ad dilectionis præceptum conseruandum adiuuat. Sicut enim longius à periurio abest, qui nunquam iurat: ita longissime à retalianda iniuria abscedit, qui hostem non modò non lædit, sed etiam beneficijs ad amorem prouocat. Hoc eodem consilio in corporis etiam periculis arcendis vimur. Qui enim cum aduersario inuadente colluctatur, non hoc solum caprat, ne ab eo prostratur; sed summa vi

D. Tho.

Ecclesi. 9.

Plutar.

Simile.

contendit vt illum magis ipse deiciat atq. prosternat: quod hac ratione longius à lapsu, à ruine periculo absit. Cum ergo te aliquis maledictis & iniurijs incescit, quid aliud molitur, quam vt cum animo tuo collectans, in furorem atq. odium impellat? At tu, qui ab hoc periculo immunis esse cupis, beneficijs aduersus illum certa: partim, vt illum tu magis beneficijs illectum ad mutuam dilectionem incendas: partim, vt longius ab inferenda iniuria absis. Videris igitur, fratres, quantū hac Domini consilia ad præceptorum obedientiam adiuuent? Vnde haud absurdè quidā diuina præcepta animæ murum, Euangelica verò consilia velut anemurum esse dixerunt: vt pote quæ murum ipsū ab omni suffossione, & iniuria inimicorum arceant.

Sed ais: Sit ita sanè: sed nunquid non mihi fas erit, alia dilectione amicum, alia hostem, alia etiā meipsum diligere, vt pro varietate personarum dilectionis quoq. ratio & mensura varietur? Ad hoc tibi Salomon respondet: Pondus & pondus, statera & statera: vtrumq. abominabile est ante Deum. Licet quidem charitatis ordinē seruare: sed qui ita ramen seruant, vt sua quidem diligentissimè curent, aliena verò profsus negligant, aliud & aliud pondus, aliam & aliam stateram domi habēt: quod nefas est ante Deū. Christiana quippe charitas appositissimè per illam Seruatoris tunicam adumbratur, quæ erat inconsutilis, desuper contexta per totum. Qua de causa à militibus scissa non est, sed sorte inter eos distributa. Sic ut igitur hæc sacra vestis vniformis erat (nec enim in ea aliud textile, aliud assutum erat) ita dilectio nostra non pro humanis affectibus varia, sed eadem in omnes esse debet: quamuis non abnuam in hac ipsa dilectione pro varietate tum meritorum, tum personarum, gradus quosdam esse debere. Quod ad rationē tamen dilectionis & diligendi causam attinet, eandem omnibus charitatem exhibere debemus: idem enim Dominus, idem Spiritus, idem Baptisma, idem corpus, idem corporis huius caput, ac postremo eadem spes vocationis nostræ, eandem à nobis charitatem requirit. Itaque quod de iustitiæ debito diuina lex præcipit, idem etiā de charitate accipiendum est: vt non sit in domo nostra modius maior atque minor, sed æqua sit mensura, æquusque sextarius.

Pergit autem Dominus hoc salutare consiliū hominibus persuadere, mercedis magnitudine proposita, dicens: *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habetis?* Hoc etiam in loco, alia ex his Domini verbis oboritur quæstio. Aduersus banc enim sententiam D. Thom. multiq. doctores prima fronte reclamare vidētur; qui amicorum dilectionem maioris esse meriti, quàm inimicorum, constanter asserunt. Nihil tamen hīc diuersum

PROVL 2.

Simile.

Leuit. 19.

D. Tho.

diuersum est, si rerum naturam diligenter inspicias: verè enim dilectio amicorum, sicut & fratrum atq. parètum, vt magis debita, ita maioris virtutis atq. meriti est. Quod enim magis debitum est, id planè & iustius & honestius, & maioris meriti existit. Item cum pessimū sit, quod opponitur optimo: ita optimum, quod pessimo aduersatur. Cū autè peius sit amicū odisse, quàm inimicū; consequens est, vt melius sit amicū diligere, quàm inimicū. Quod verò natura melius & iustius est, idè etiam & maioris corā isto iudice meriti erit. Maiora enim merita, maioribus virtutibus debentur. Cur ergo Dominus maius quoddam ac diuinius esse ait, inimicos diligere, quàm amicos? Duplici potissimum nomine. Primū enim lōgè maiorem hæc dilectio charitatem arguit, quæ ad inimicos vsq. porrigitur, quàm quæ ad solos amicos. Sicut enim vehemētior est ignis, qui ea, quæ longiūs distant, calefacit, & qui viridia & humentia ligna, quàm qui arida comburit (quod illa vehemētius exustioni, quàm hæc resistent) ita planè flagrantior illa charitas est, quæ iniuriis impugnata non flaccescit, & quæ longiūs ad inimicos vsq. beneficiis & amore indignos pertingit. Nec ardetior solē, sed purior etiam atque syncerior est. Cū enim amicum de te bene meritum diligis, dubitari meritò potest, an te sincera charitas, an potius vtilitas vel cupiditas ad mutuam dilectionem incendat. At cū inimicū diligis, & iniuriis afficientē beneficijs afficis, & de malè merito bene mereris: quid aliud hīc te quàm sola charitas & benignitatis studiū mouere poterit? Quo autè charitas syncerior & purior, eo & meritum eius maius atq. diuinius est, vbi cætera paria sunt. Hoc enim nomine Saluator, ne diuites & potentes ad prandium aut cœnam, sed pauperes & debiles, qui beneficium beneficio pensare nequeunt, inuitemus, admonet: non quòd illi quoq. benignitatis officiis prosequendi non sint; sed quòd in his periculū sit, ne ad mutuam officiorum vicissitudinem intentionis oculum deflectamus: quod in pauperibus, qui beneficij gratiā referre nequeunt, minimè locum habet. Quo autè beneficentia purior, eo etiam est merces ex hoc capite vberior. Quæ similitudinis ratio in ea dilectione, quæ inimicis exhibetur, manifestè locum habet. Ideoquæ perfecti officij hoc munus esse Dominus decernit, cū hanc tandem doctrinam claudit dicens: *Estote ergo & vos perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est.*

Cæterum, si cui hæc diligendī ratio adeo difficilis videretur, vt cum Iudæis dicat, Non est æqua via Domini; legem ipsam inuertat: & quod sibi erga alios præcipitur, cogitet aliis quoque ergo seipsum præcipi: vt videlicet nocenti sibi minimè noceatur, & malefacienti nihil prorsus mali fiat, & delinquenti sibi

non modò venia, sed etiam gratia cōcedatur. Quid igitur? An non tunc legem hanc æquissimam & sanctissimā iudicabis? Iudicabis planè. Quod ergo iustum & sanctum est alijs præcipi erga te, non minùs utique sanctum erit tibi præcipi erga alios. Quòd si ratio hæc minùs apud te valet, valeat saltem quod Dominus ipse protinus subdit: *Si enim, inquit, diligiti eos qui vos diligunt, quam mercedem habetis? Nonne publicani hoc faciunt? Et se salutaverit fratres vestros tantum, quid amplius faciit? Nonne Ethnicici hoc faciunt?* Quid huic rationi Christianus homo respondere poterit? Cùm enim Christianus tot cælestibus donis atque opibus ad virtutis studium excitetur: nonne plus aliquid præstare debeat, quàm qui in perfidiæ tenebris & infidelitatis nocte pererrant? Si enim nihil amplius post tanta ad pietatem & virtutem adiumenta facimus: quorsum Dei Filius incarnatus & passus, quorsum Spiritus sanctus in corda hominum è cælo demissus, quorsum tot novæ legis Sacramenta, cælestiaque præsidia ad roborandas animæ nostræ vires, & charitate inflammandas, instituta sunt, si supra Ethnicorum mores assurgere non debemus? Quid, quòd multi etiam Ethnicorum his omnibus præfidiis destituti, solo rationis lumine & iure humanitatis instructi, ad hanc ipsam Euāgelicæ perfectionis regulam adspirarūt? Seneca enim, gravissimus inter Stoicos Philosophus, cō usque sapientem, quem ille describit, in virtutis curriculo perventurum cōfirmat, ut quemadmodum imbres, grandines, & nebulae (quibus in hoc inferiori mundo infestamur) ad superlunarem illam regionem non pertingunt (quippe quæ ab omnibus huiusmodi peregrinis impressionibus immunis est) ita neque iniurijs aut contumelijs, sapientis & optimi viri pectus perturbatur, aut vltio turbulento animi motu cōcubi debere ait. Quam sententiam, Catonis confirmat exemplo: qui, accepta ab inimico alapa, nihil commotus aut perturbatus, Maiori, inquit, animo non agnovit iniuriam, quàm ignovisset. Multum erat ignoscere, plus tamen fuit ne agnoscere quidè, aut vltio turbido motu exacerbari. Quid igitur is amplius fecisset, si in regione illa superlunari fuisset? Quid verò hinc Aristidè & Phocionem Athenienses, & iustitiæ atque integritatis fama claros, commoremur? quorum alter exsilio, alter morti siue crimine damnatus; ille quidè in exsiliū iturus, Deos cōprecatus est, ne quid aduersi Athēniensibus accideret, quo se ab exsilio revocare cogerentur; hic verò cicotam bibiturus, adstāti siliō præcepit, ne quid vnquā mali Athēniensibus propter iniustam illam necem sibi illatam precaretur. Isti igitur, extra fines Euangelij positi, Euangelica præcepta servabāt: qui exsilio etiam & morte multati, pro inimicis & persecutoribus orabant. Si ergo huc usque potuit

Seneca.

potuit nuda ratio literis & doctrina exculta peruenire: quid in excusationem inhumanitatis suæ obtemperare poterunt, qui tot cælestibus donis ad virtutē eruditi, roborati, & illuminati sunt? Quid autem ex his sperare possumus, nisi vt quemadmodum viri Ninivite surgēt in iudicio, vt Iudæorum perfidiam damnent, ira Ethnici quoq. isti, lenitatis & patientiæ suæ exemplo, multorum Christianorum furorem, rabiem, & immortales inimicitias condemnent? Hactenus prior Euangelicæ lectionis pars tractata est: quæ si ad omnia vestra odia atque dissidia componenda satis non est, quid aliud aff. tri possit non video.

SECUNDA PARS, SIVE ALIA

CONCIO: IN QVA TRIA EXPLICANTVR.

Primum, quonam modo avaritiæ, ambitionis, & inanis gloriæ studio bona opera corrumpantur: deinde, quæ sit talium operum merces: ac postremo, quibus remediis has bonorum operum hostes vitare possimus.

Ad posteriorem lectionis Euangelicæ partem veniamus, quæ rationem nobis & modum bene operandi tradit. Quia enim Ecclesia hoc tempore non solum ad resecanda vitia, sed etiam ad bonorum operum studium, ac præcipue elemosynarum, hortatur (quibus peccata maxime expiari

Daniel Propheta testatur) ideo cælestis magister, qua ratione huic benignitatis officio, cæterisque similibus vacandum sit, in secunda lectionis huius parte docet his verbis: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum. Cum ergo facis elemosynam, noli tuba canere ante te, & cætera quæ sequuntur.* Paucis verbis Dominus insignem Christianæ philosophiæ partem, maximeque ad salutem necessariam, complexus est: quam tamen ego paulo latius explicare constitui.

Daniel. 4

Principio igitur illud statuendum est, summū hostis antiqui studium esse, fideles ab omnium virtutum & bonorum operum exercitatione auocare. Quemadmodum enim suæ variorum florum odore non capiuntur, sed olido solum cæno delectantur: sic diabolus suauē olentiū virtutū fragrantia offenditur, soloq. vitiorum foetido cæno pascitur & oblectatur. Cæterum si hoc assequi nō possit, vt nqs a benefaciendo deterreat: proxima eius cura est, vt bona opera, quæ molimur, vel intentionis deprauatione

simile

tionē, vel superbia, aut inani gloria, aut quauis alia ratione corrumpat. Quod quidem Ioannes Climac. docet his verbis: In omnibus quæ secundum Deum operamur, tres nobis foueas dæmones parant. Ac primum quidem, bonum uti ne fiat, impedire conatur. Secundò verò, si in primo superati fuerint; vel ne secundum Deum fiat, moliuntur. Quòd si hac quoque intentione sua fures ipsi potiti non fuerint, hic iam in silentio animæ nostræ adstantes (ut qui per omnia secundum Deum conuersati simus) lapidibus nos efferunt, & beatos dicunt. Hæc ille. His igitur potissimum rationibus, aliisque nō dissimilibus, opera nostra dæmon vitare conatur. Ut enim aliquid verè bonum sit, ita ex omni parte perfectum & absolutum esse debet, ut, si qua illi circumstantia desit, boni nomen tueri non possit. Cuius rei gratia Ecclesiasticus monet, ut iustè quod iustum est exsequamur. Rectè enim Seneca: Nō in facto, inquit, laus est, sed in eo quemadmodum fiat. Amico ægro aliquis assidet: probamus. At hoc si hæreditatis causa faciat, vultur est, cadauer expectat. Eadem autem aut turpia sunt, aut honesta. Refert enim quare, aut quemadmodum aliquid fiat. Hæc ille. Quam Ethnici hominis sententiā, Diuus Gregorius commodissimo Exemplo Pharisæi & Ezechie Regis confirmat: quorum uterque bona opera sua ante Deum commemorans, ille damnatus, hic probatus & exauditus est: quod alia mente ille, alia iste, bona sua commemorasset. Rectè ergo (ut diximus) Seneca: Non in facto, sed in eo quemadmodum fiat, laus est. Cum igitur callidus serpens hoc intelligat, dat operam, ut alicuius debitæ circumstantiæ omissione bonum opus corrumpat, sicque parum cautos variis modis eludat.

Inter varios autem eius astus hic præcipuus est, boni operis intentionem auaritiæ aut ambitionis labe inficere & inquinare. Hac enim ratione draco iste magnus, nō quidem omnes, sed tertiam tamē partem stellarum traxisse dicitur in terram. Qui sunt autem qui stellarum nomine cēsentur, & quonā modo isti deiiciuntur in terram? Audi D. Greg. Stellas (inquit ille) in terram detrahere, est eos, qui videntur studio vitæ cælestis inhaerere, ex amore terreno iniquitate inuoluere. Quidā enim mirabiles exterius apparent: quorum opera à mundo corde non prodeunt. Hos autem Ecclesiasticus notat, cum ait: Væ duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus vijs. Qui sunt autē qui terram hoc modo ingrediuntur? Audite eundem Greg. Illi, inquit, duplici corde sunt, & terram duabus vijs ingrediuntur, qui bonum opus non bono fine exsequuntur: quoniam & Dei est, quod opere gerunt; & mundi, quod per cogitationem quærunr. Huius ergo periculi nos hodie cælestis magister

gister admonet eum ait: *Attendite ne insitiam vestram faciatis*
coram hominibus, ut videamini ab eis. Hoc est, Prouidete diligēter,
 ne bona opera, quæ ad Dei gloriam referenda sunt, aut auaritia,
 aut popularis auræ cupiditate inquinētis. In quo crimine Phari-
 sæi erāt, qui, teste Domino Salvatore, omnia opera sua facie-
 bant, vt viderētur ab hominibus: hoc est, vt sibi opes & gloriā,
 & sanctitatis opinionem apud imperitam multitudinem vir-
 tutum suarum ostentatione aucuparentur. Quam multi vērō
 hodie sunt vel Ecclesiasticis vel civilibus ministerijs præfecti,
 qui spiritu ambitionis acti, & à quouis maleficio abstinēt, &
 multa virtutū officia persequuntur, vt vel gratiam principum
 veniantur, vel in eisdem officijs diutius retineantur, vel certe ad
 maiora promoueantur! Quæ sanè res adeo inter homines fre-
 quēs est, vt neque quisquam sit qui hoc accuset, neq. ipsi etiam,
 qui hoc animo sunt, indignum se aliquid facere arbitrentur.
 Huiusmodi tamen opera Diuus Augustinus norat his verbis: August.
Virtutes quas sibi mēs habere videtur, per quas imperat corpo-
ri & viriis, si ad quodlibet adipiscendū, nisi ad Deum retulerit,
ipsa vitia potius sunt, quàm virtutes. Quæ quidem sententia ea
virtutum opera damnat, quæ à suo fine detorta, ad temporalia
lucra, vel inanem hominum opinionem referūtur. Cū enim
nullum opus veræ virtutis nomen mereatur, nisi fuerit aucto-
ris omnibus atq. circumstātijs absolutum (inter omnes autem
circumstantias præcipua & summa illa sit, quæ finem operis
intueretur) nisi honestus finis fuerit, honestum nullum opus esse
poterit. Quod ita esse, M. etiam Tullius, quamuis fidei lumine Cicero,
destitutus, confirmat. Si non, inquit, honesto ipso mouemur vt
boni viri simus, sed vtilitate aliqua atque fructu; callidi sumus,
non boni. Hinc sapiens quidam dixit: Malus est putandus, qui
sui causa est bonus. Sed ais: Nunquid non etiam mercedis
rationem in ijs, quæ ago, habere possum, dum æternam retri-
butionem, aut temporale aliquod præmium intueor? Licet sa-
nè ad mercedem respicere: ea tamen lege, vt non solam mer-
cedem respicias, sed eam ipsam ad Dei laudem & gloriam con-
feras. Vnde est illud Augustini: Minus te Domine amat, qui August.
tecum aliquid amat, quod non propter te amat.

II.

Audistis quor modis bona opera nostra callidus ille serpens
 vitare conetur. Nunc huiusmodi operum mercedem excuria-
 mus. Sequitur deinde, *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.*
 Nulla ergo his operibus merces in altera vita à Deo expectāda
 ijs est, qui hanc mercedē ab hominibus experierūt. Satis hoc ad
 cum nūc pœnarū erat, cœlesti & æterna mercede privari. Vt enim
 D. Gregorius ait: *Qui pro virtute, quam agit, humanos fauores* Gregor.
desiderat,

simile.

D. Tho.

Ioan. 5.

Ioan. 12.

desiderat, rem magni meriti vili pretio venale portat. Si enim dementissimū esset, pretiosis gemmis atq. lapillis (quibus principum coronę honestari solēt) ruinosi alicuius parietis rimulas implere atq. fulcire: quanto, quęso, dementius & indignius erit, caeleste pręmium; quod pijs opęribus deberet, terreni pulueris mercede commutare? Sed aliquid tamen solarij foret, si eđ tantū huius rei indignitas perueniret, vt debita mercede fraudaretur, nec tamen aliqua delicti labe operantis animus pollueretur. Delicti verō rationem esse D. Thom. ait rei indignitatem, atque (vt ille ait) deordinationē. Aduersus enim naturę ordinem pugnat, qui pręclaras virtutum actiones, quę ex natura sua in suū finem, hoc est, in Deū tendunt, ita detorquet, vt ad temporarię commoditatis vsum vertat. Quid autem indignius, quā ita virtutum officiis abuti, vt inde fias deterior, vnde melior fieri debuisses? inde merearis supplicium, vnde tibi debitum erat pręmium? inde sordes contrahas, vnde ā sordibus abluendus eras? ac postremo, inde peccata cumules, vnde peccata expiare debebas? Quę ergo spes salutis manet ægrotum, quando ipsis sit medicamentis deterior; & quod alteri fuisset remedium, ipse sibi vertat in venenum? Accedunt ijs grauiora adhuc mala. Quicūque enim sic affecti sunt, vt in rebus etiam diuinis intentos ad hominū gloriam oculos habeant, frequenter in grauiora mala prolabuntur. Quę enim alia Iudaicę perfidię causa, nisi hæc inanis glorię cupiditas, exstitit? Sic enim ad incredulos Dominus ait: Quomodo potestis credere, qui gloriā ab inuicem accipitis, & gloriam, quę ā solo Deo est, nō queritis? Existimabant enim Pharisei inglorium sibi futurum, fabri filio (vt illi putabant) se in disciplinam tradere, & discipulis eius, qui ex infima fortuna erāt, se socios adiungere. Hęc enim de causa Nicodemus clam nocte venit ad Dominum; hanc videlicet mundi ignominiam veritus. Rursumque Ioannes multos ait Iudæorum credidisse, sed propter Phariseos, inquit, non confitebantur, ne de Synagoga eijcerentur. Dilexerunt enim magis gloriam hominum, quā Dei. Videris ergo cuius pręcipiti causa sit immodica popularis glorię cupiditas; cū eō vsque progreditur, vt humanam gloriam diuinę anteferat?

I I I.

Vidistis, fratres, & morbum & periculum nostrum: nūc consequēs est, vt remedium audiat. Periculorum enim expositio timorem ingenerat: remedium verō, labentem animum in spem erigit atque confirmat. Principio igitur illud ante omnia curandum est, vt in omni opere, quod molimur, in summum illud bonum, ad quod omnia referenda sunt, oculos coniciamus. Quod pręceptum non ā Christiana solum philosophia, sed

sed ab humana etiam accepimus. Sic enim Seneca ait: Proponamus oportet finem summi boni ad quem nitamur, & quod factum nostrum dictumque respiciat, veluti nauigantibus ad aliquod sidus dirigendus est cursus, Quod sit autem hoc summum bonum, non Seneca (qui illud solo honesto atque virtute definiēbat) sed à D. August. accipiendum est, qui sic ait: Si gratiam ideo tibi dedit Deus, quia dedit gratis, gratis amas: noli ad præmium diligere Deum. Ipse sit præmiū tuum. Nimis autem avarus est, inquit Hieron. cui hæc tāta merces satis non est. Vult igitur D. August. ut eodem tenore Domino respondeamus: ut quo modo ille gratis nobis gratiam dedit, ita nos quaque illi gratis, hoc est, sine vilius emolumentis respectu, seruamus. Cum ergo bonum aliquod facere proponimus, prima cura sit, ut, quod agimus, ad summi Dei gloriam conferamus, nec in terram mentis oculum deflectamus. Hoc enim nobis persuasum esse debet, in humanis actionibus tantum habere momenti finem ad quem opus dirigimus, ut non aliud nomen aut speciem opus nostrum, quàm ipsius finis, sortiatur. Quod ex illius Domini verbis apertè colligimus: Lucerna corporis tui est oculus tuus, Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Quibus verbis apertè indicat, totum boni operis corpus ex intentionis oculo esse aut lucidum, aut obscurum. Verbi causa: Si eleemosynam propter inanem gloriam contuleris, hoc opus non eleemosynæ, sed inanis gloriæ est: si verò propter Dei gloriam & obedientiam idem feceris, hoc veræ & propriæ eleemosynæ & liberalitatis nomen retinet. Nec speciem solùm & nomen, sed meriti quoque rationem bona opera à fine ita accipiunt, ut, quo purior & sincerior intentio fuerit, eo sit Deo gratior, & maioris meriti dignior. Occultorum quippe cognitor Deus, non tam manum quàm animum, nec tam censum quàm affectum considerat: nec quantum illi offeras, sed qua pietate, qua mente, qua deuotione offeras. Non enim res nostras omnium Dominus, sed animi sinceritatem respicit: non aridis muneribus, sed piis affectibus delectatur. Quod Ethnicique homines, quamuis fidei lumine destituti, intellexerunt. Hinc Sapiens quidam dixit: Non adspicias quàm plenas quisque manus, sed quàm puras Deo offerat. Quod contra illi faciunt, qui ad multitudinem operum suorum (quæ fortè ministerij sui necessitate compulsi, magis quàm volentes efficiunt) non ad intentionis sinceritatem attendunt. In quos Propheticum illud quadrare videtur: Respexistis ad manus, & ecce factum est minus. O quàm multi sese in

EXIREMO

extremo illo examine delusos inuenient, cū sapientissimus ille arbiter, qui renes scrutatur & corda, qui spirituum pōderator, qui discretor est cogitationum & intētionum cordis, apud quem nulla creatura inuisibilis est, ad æquiritatis suæ trutinam humana opera examinabit! Vereor enim ut multi sint, quibus illud obijciatur, quod trementi Babylonis Regi diuinitus nunciatum est: Appensus es in statera, & inuētus es minus habens.

Daniel. 7

Quocirca, ne hoc nobis eueniat, magna cura in omnib. actionibus nostris puritas intentionis captanda est. Ad hanc autem intentionis sinceritatem retinendam, seipsum homo à se procul pellere, & seipsum, quantum potuerit, denudare contendat: ut in eo videlicet quod agit, nihil suum quærat: non popularem auram, non commoditatem aliquam terrenam, non aut volupitati, aut vllis suis aut suorū terrenis affectibus obsequi intendat, sed vnus Dei voluntatem, gloriam & imperium, sui ipsius oblitus, intueatur. Vbi enim seipsum procul à se depulerit, ibi Deum præsentem inueniet.

Hieron.

Hinc Diuus Hieronymus: Sola, inquit, pietatis causa est, vbi carnis nulla notitia est. Cū enim inter se cupiditas & charitas aduersa sint, vbi carnis cupiditas ab anima pulsa est, ibi potissimū charitas viget: quæ non priuam utilitatem, sed summi Dei gloriam quærat. Hoc autem se Apostolus præstitisse ostendit, cū ad Thessalon. ait: Sic loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neq. in occasione auaritiæ (Deus testis est) neque quærentes ab hominibus gloriam, neque ab alijs, neque à vobis. Talem ergo à nobis mentem Dominus requirit, talemque in Sponsa sua in Canticis commendat, cū eam columbarum oculos, non vulpinos; hoc est, simplices & synceros, non duplices aut fallaces habere ait.

L. Thess. 2.

Cant. 1.

Neque hac solū cautione contenti, hoc quoq. salutare consiliū, quod ex hodierna sancti Euangelij lectione proposuimus, obseruemus: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, &c.* Et, *Te autē faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.* Non potuit vllis verbis boni operis secretum magis commendari. Puras (ait Chrysologus) quā vult nescire alterum, qui te ipsum, qui facis, vult aliqua rui parte latere? Itaque quod secretum prudens quidam imperator in militariibus consilijs seruari voluit, cū dixit ipsam se tunicam suam combusturum, si consiliorum suorum conscia esset; voluit in hac re Dominus observari, nisi vbi vel firmitas animi recte cōstituti, vel publici officij ratio alienæ salutis gratia aliud facere suadeant. Quod quidem consiliū non ad eleemosynam modò, sed ad orationis quoq. & ieiuniorum cæterarumque virtutum officia

Petrus
Rauen.

Simile.

officia, quæ oculis hominum patent, sequédum esse docet cùm ait: *Cùm ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrite tristes, &c. Et, Tu autem, cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio tuo, ora Patrem tuum in abscondito, &c.* Videtis ergo, quantum piis actionibus periculum ab hominum oculis immincat? Verè enim, quod ad hoc attinet, vt serpentis reguli oculi vitandi sunt: hi enim corporibus, illi animæ nocere possunt. Vt autem huius cõsiliij sanctitatem Ethnicis etiam philosophis perspectâ fuisse intelligatis, nō ingratum vobis futurum arbitror, Senecam eorum placita referentem audire: Præcipiunt omnes auctores sapientiæ, quædam beneficia palâm danda, quædam secretò: palâm, quæ consequi gloriosum est; vt militaria dona, & honores, & quidquid aliud notitia pulchrius sit. Rursus quæ nō produciunt, nec honestiorem faciunt, sed succurrunt infirmitati, egestati, ignominia, tacite danda sunt: vt nota sint solis quibus prosunt. Interdum & ipse qui inuatur fallendus est: vt habeat; nec à quo suscepit, sciat. Arcefilaus (vt aiunt) amico pauperi, & paupertatem suam dissimulanti, ægro autem, & ne hoc quidem confidenti, deesse sibi in sumptum ad necessarios vsus, cùm clam succurrendum indicasset, puluino eius ignorantis sacculū subiecit: vt homo inutiliter verecundus, quod desiderabat, inueniret potius quàm acciperet. Quid ergo? Ille nescit à quo accepit? Ille nescit accepisse se, ego sciam dedisse me. Parum est, inquis. Parum, si scenerare cogitas. Sed si dare, quo genere accipienti maximè profuturū erit, dabis. Contentus eris, re teste. Alioquin non benefacere delectat, sed videri benefecisse. Volo, inquis, sciat. Debitorem quæris. Volo vtrique sciat: Quid si illi utilius est nescire, si honestius, si gratius, non in aliam partem abibis? Volo vt sciat. Ita tu hominem non seruabis in tenebris. Hactenus ille. Videtis Gentiles Philosophos, qui serè nominis claritatem & existimationem virtutum ostentatione captabant, secretum in beneficiis conferendis amauisse?

Superest ad hanc partem absoluendam non admodum intricata dubitatio, quam D. August. hoc in loco proponit. Videtur enim Dominus diuersum quiddā in hac sacra lectione præcipere, ab eo quod paulo antè docuerat. Hic enim ait; *Assédite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus: cùm tamen antea dixerit; Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.* Hic enim adeò bona opera prodere vetat, vt ne sinistra quidem manus, quod facit dextera, sciat: illic autem iubet bona opera ita propalare, vt homines videant opera nostra bona, & glorificent Patrem qui in cælis est. Hæc sibi inuicem prima fronte aduersari niniūm videntur: dum hic prohibet bona opera ab hominibus videri,

Lib. 2. de
benefic.

Tom. 2.

d

illic

illic præcipit videri. Sed ipsa Domini verba, si paulo diligentius excutiantur, quæstionem dirimunt. Illic enim vetæ bona opera coram hominibus facere, ut videantur ab eis; quod ad inanem gloriam pertinere manifestum est: hic verò propalare iubet, ut per ea cælestis Pater glorificetur. Ut enim fidelis qui malè viuit, Dei gloriam quodammodo obscurat: ita qui laudabiliter & sanctè viuit, eandem illustrat & ornat. Quocirca Paulus fideles omnes ita vitam suam instituere vult, ut doctrinam Saluatoris nostri ornent in omnibus. Isaïas verò de fidelibus noui Testamenti ait: Et vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plâtatio Domini ad glorificandum. ut videlicet quemadmodum homines dum solis, lunæ, cæterorumq. siderum, & camporum germinantium splendorem & pulchritudinem cernentes, ad conditoris laudes excitantur: ita cû vitæ puritatē, & inculpatos fidelium mores intuerentur, ad diuinam gloriam prædicandam incitarentur; cuius ope & beneficio puritas illa cõparatur. Talis igitur Christianorum vita esse deberet. Faxit Christus Dominus ut ita sit. Multos tamen cernimus, per quos passim nomen Domini & doctrina blasphematur inter Gentes. Quisquis igitur Dei gloriam in operibus suis quærit, quâuis ea in conspectu hominum faciat, non ea facit ut videatur ab hominibus; sed ut per ea Dei gloria illustretur: cû hac ratione hominibus imitandi quod bonum est, & laudandi Dominum materia præbeatur. Sed hæc tamen in re firmitatem quisq. animi sui explorare debet: aliud enim proëctoribus, aliud infirmioribus animis cõuenit. Perfecti enim sine villo inanis gloriæ periculo bona opera sua ad aliorum salutem cõmemorant. Sic enim regius Propheeta: Venite, inquit, audite, & narrabo vobis qui timeris Deum, quænam fecit animæ meæ. At infirmis animis, qui instar stipulæ quauis vel leui aura commouentur, hoc nõ perinde totum est, ne, dum Dei gloriam illustrare nituntur, tacitè suam quærant.

Hæc sunt præcipua documēta, fratres, quæ in bonis operibus exsequēdis obseruanda sunt, si ea ab omni labe pura & integra esse volumus; ne nobis propheticum illud impropere tur: Qui cõgregauit merces, misit eas in saccum pertusum. Quod planè iis euenit, qui incautè & negligenter in bonorum operû studio versantur: vnde consequens est, ut omnis eorum operû fructus & merces effluat. Quocirca non minori studio excutiendum nobis est, quo animo aliquid faciamus, quàm quid faciamus: ut purum iustitiæ sacrificium Domino iugiter offerētes, in illam ciuitatē ingredi mereamur, quæ tota est aurum mûdum, simile vitro mûdo, in quam nihil intrat coinquinatum & immundum: Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN EADEM FERIA SEXTA POST
CINERES, CONCIO SECVNDA: IN QVA
prior lectionis Euangelicæ pars, quæ dilectionem
erga inimicos commendat, explanatur.

THE. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, bene-
facite ijs qui oderunt vos. Matth. 6.

Presens sancti Euangelij lectio pars quædam est
celeberrimi sermonis, quem in monte Dominus
ad discipulos habuit; qui totam penè Euangelicæ
doctrinæ summam miro ordine atque ratione
explicatam continet. Deus enim, qui multifariè,
multiq; modis locutus olim fuerat Patribus in Prophetis, Hebr. 1.
nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, qui voluntatis
sue arcanum longè apertius nobis & copiosius patefaceret. Ex
aliis verò sermonis huius documentis, hodierna sancti Euan-
gelij lectio illud continet, quod est de dilectione inimicis exhi-
benda, deq; inani gloria in bonis operibus vitanda. Ait igitur:
*Audistis quia dictum est antiquis, Diliges amicum tuum, & odio ha-
bebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, &c.*
quæ sequuntur vsque ad finem.

A V E M A R I A.

Quoniam hoc sacratissimum tempus agendæ poenitentiae
destinatum est; Ecclesia, quæ tota est in vtilitatem nostram in-
tenta, eas potissimum scripturarum sanctarum lectiones hoc
tempore tractandas proponit, quæ omnia nobis ad illam adiu-
menta præbeant, omniaq; eius impedimenta, hoc est, peccata
remoueant. Inter omnia verò huiusmodi peccata, ea quæ diu-
turna sunt, maius præstant impedimentum: inter quæ capita-
lia odia atque dissidia potissimum numerantur; quæ diu mul-
torum animis infixæ hærent, & à quibus pauci admodum im-
munes sunt. Sicut enim vix vllum mare adeò tranquillum est, simile.
quod non frequenter aduersis flatibus infestetur: ita vix vllum
pectus adeò pacatum est, quod non aliqua vel ira, vel odij per-
turbatione eragitur. Quis enim sic vitam suam instituit, quis
vtilitates & res suas ea æquitate & moderatione tractauit, vt
neminem aliqua ratione, aut verbo, aut facto læserit, vel læ-
sus ipse fuerit? Hinc igitur causæ irarû, hinc odia, hinc priuata
d 1 publi-

publicæque diffidia (vt nihil addam amplius) concitantur. Ad huius autem morbi curationem vix vlla commodior medicina excogitari potest, quàm quæ nobis in lectione sancti Euangelij hodierna die proponitur. Quamobrem adesse modò, fratres, quicumque hoc medicamento egetis, cælestique nunc medico vulnèra vestra curanda detegite: is enim non herbis aut pharmacis, sed salutaribus doctrinæ suæ monitis opem vobis & incolumitatem affert.

Quisquis igitur faucium pectus hoc morbo gestat, dicere utique poterit: Vulnus meum capitale odium est, quo aduersus vicinum vel cõmilitonem meum non temerè commorus sum: quòd videlicet is famam meam lacerauit, quòd insigni me nihil merentem iniuria aut contumelia affecit, quòd iniquà mihi litem intèndit, quòd falsum in me crimen impègit, quòd passim de me obloquitur, quòd vel opes meas attriuit, vel commoda quæ mihi ad manũ & in promptu erant, liuore atque inuidia stimulatus, subduxit. Quoties igitur hæc omnia mihi ante oculos obuertantur, toties ad iram, odiũ, & vindictæ cupiditatem accendor. Hæc quidem pro se caro, & indignantis animi furor iactat. Nunc quid pro charitate & lenitate cælestis magister contrà fratrum odium dicat, audiamus.

Simile,

Sed prius illud interim à vobis requiro: cùm vas aliquod igni ad morum prehendere & ab igne extrahere vultis, cuius altera quidem ansa ardet, altera friget: vtra (quæso) illud parte prehendistis; qua ardet, an qua friget? Quis adeò demens sit, vt manum illi, qua parte ardet, ad mouere velit, cùm aliunde prehendere possit? Hoc igitur exemplo in præsentī causa vtī volui, vt eorum dementiam ostenderem, qui cùm in hisce iniuriis de quibus queruntur, multa sinit, quæ nos ad charitatem, ad lenitatem, ad patientiam, & morum facilitatem incitare possint: nos contrà adeò nobis infesti sumus, vt ea identidem animis nostris ingeramus, quæ iram, quæ liuorem, quæ odium, quæ furorem atque rabiem incendunt. Quibus rebus nò modò ab officio & Christiana charitate retardamur; sed mentem etiam nostram acri morsu laceramus, & vitā nobis grauem & acerbam facimus. Hos autem Plutarchus elegatissimè cucurbitulis medicorum cõparat, quæ ægris membris adhibita, noxium ad se solum sanguinem attrahunt; salutarem autem & purum minime attingunt. Sic isti solum illud cogitant, quod bilem sibi & stomachu mouere, non quod placabiles & mites efficere possint. At quanto satius esset (vt idem ait) illos imitari, qui cùm oculorum lippitudine laborant, si illos vel splendida lux, vel nimius corporum cādor offendit, ab his quæ lædunt, ad ea quæ iuant, oculos conuertunt. Cur igitur non hoc eodem consilio in hac parte

Plutarch.
simile,

Plutarch.
simile,

parte vtemur, quæ omnium maxima est, & in qua tam multa sunt quæ laedere, tam multa quæ prodesse valeant?

I.

Sed ais: Quænam illa sunt, quæ me in tam acerbo casu consolari, & placabilem reddere possunt? Audi iam non me, sed ipsum Dominum sic tecum agentem: *Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros.* O si quis emphasim, quæ hoc pronomine continetur, pro dignitate explicare posset! Hac enim voce seruos suos Absalom ad teterrimū facinus, nempe fratris natu maximi patricidiū, incitauit: *Obseruate, inquit, cum temulentus fuerit: Reg. 13.* Am non, & percutite eum: nolite timere, ego sum qui præcipio vobis. Hæc vna vox satis illis fuit ad atrocissimum facinus obcuadum. Cur non ergo eadem Christi vox ad pulcherrimum & sanctissimum opus exsequendum tantundem valeat apud nos? Ego, inquit, dico vobis: Ego qui vos ex limo terræ, imò ex nihilo condidi, & ad celestis regni consortium destinavi: ego qui in vos spiritum & mentem, imaginem & similitudinem meam refererem, efflaui: ego qui vitam vestram innumeris cinctâ periculis perpetuò tueor atq. defendo: ego qui omnia quæ amplissimo cæli sinu coërcentur, non in meos vsus (qui nullus ego) sed in vestros præparavi: qui Angelis meis præcepi vt vos serua-
rent, sideribus vt illuminarent, terræ vt sustineret, piscibus maris, cæterisque terrestribus & æreis animantibus, vt vobis partim alimentum, partim obsequium suis corporibus exhiberent: ego qui vos ab innumeris corporis & animæ periculis paterna cura & providentia eripui: ego qui vos sacro baptismatis fonte laui, & in filios adoptionis elegi, & regni mei hæredes institui: ego qui vos quotidie Sacramentorum meorum virtute sanctifico, & immaculato corpore meo cibo: & si hæc minora putantur, ego, inquam, qui, ardentissimo salutis vestræ studio flagrans, è cælis in terrâ descendi, in qua tot labores, contumelias, & iniurias pertuli, tot itinera cōfeci, tot impiorum probra sustinui, in quâ deniq. vt vitam vobis præstarem, vitam & sanguinem fudi, quo pretio cælestem vobis hæreditatem, amplissimum patrimonium, immarcescibilem æternæ gloriæ coronam, & sedem inter beatorum ciuium agmina præparavi: ego, inquâ, cui tot nominibus obnoxij estis, à quo & tam multa tecepistis, & longè maiora speratis, dico vobis: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, &c.* An non igitur tot rationes, tot tituli, tot clarissima beneficia simul cum dignitate imperantis (cui omnis creatura famulatur) satis superque esse debeant, vt hoc charitatis obsequium non tam hominibus (qui vos persequuntur) quàm tantorum bonorum auctori impendatis? Quæso vos, vt simile.

Phal. 101.

hoc charitatis officium; in altera omnia hæc diuina beneficia appendatis: an non hæc omnia velut arena maris grauiora apparet? O rem lachrymis & admiratione dignissimam! Constat ex literis sanctis, extitisse olim multos idolorum diabolique cultores, qui cum intelligerent sanguinarios illos deos, quos colebant, hominum sanguine delectari, filios suos (quibus nihil in vita hominibus charius est) quo simulachris suis gratificarentur, mactabant. Sic enim legimus: Et immolauerunt filios suos & filias suas demoniis: & effuderunt sanguinem innocentem, &c. quas sacrificauerunt sculptilibus Canaan. Hunc autem morem non modo Canaanis, sed Euboicis etiam & Aegyptijs fuisse, auctores non poenitendi referunt. Idemque memorant, Aegyptiam quandam feminam paruam crocodillum (quem Aegyptiorum more Deum esse credebat) domi nutrituisse; qui ubi iam adoleuisset, paruulum eius filium deuorauit: quod quidem infelix mater gratissimum habuit, ceteraque eius vicinæ partim eius felicitati inuidebāt, partim gratulabantur, quod ad eam felicitatem infans esset natus, ut Dei sui cibique & præda fieret. Quin & hodie quoque apud Indos, siue qui orientis, siue qui occidentis solis fines incolunt, multa huiusmodi funesta & parricidalia sacrificia inueniuntur: multosque existere aiunt, qui corpora sua vel curribus deorum suorum conterenda substernunt, vel aculeatis rotis in deorum suorum gratiam excarnificanda præbeant. Quæ cum dico, vehementer admiror, quoniam modo qui de Christi fide & nomine gloriamur, à lachrymis temperare possimus, cum animaduertimus quanto plus apud illos detestanda perfidia, quàm apud nos castissima & sanctissima religio valeat. Quid enim indignius, quàm tam acerbos cruciatus propter muta diaboli signa, propter nefariam superstitionem; ac postremo propter commentitios illos & sanguinarios deos, humani generis non protectores, sed vastatores & hostes, libenter præferre: nos verò, propter sincerissimam veritatem, sanctissimam religionem, & salutis nostræ auctorem Deum (qui non filios nostros ad necem quærit, sed suum pro nobis ad mortem obtulit: qui non sanguinem nostrum sitit, sed suum in salutis nostræ pretium effudit) nolle vel hanc exiguam molestiam deuorare, ut in illius gratiam & gloriam infensos nobis homines diligamus, & de malè merentibus bene mereamur, & male precantibus bene precemur? Quis illorum alacritatem & obsequia cum tarditate & languore nostro conferat, & omnes vtriusque causæ circumstantias expendat, qui non acerbissimo luctu conficiatur?

I I.

Hæc quidem ratio vel sola ad omne nos officium quamlibet arduum

arduum ac difficile satis esse deberet: cælestis tamen magister, qui animi nostri tarditatem probè tenebat, & quibus ad hanc virtutem calcaribus opus esset intelligebat, addit & aliam: *Vesisti, inquit, filij Patris vestri, qui in calu est: qui solem suu oriri facit, &c.* Inter omnia bona ad quæ humana mens adspirare potest, nulum maius esse constat, quàm filiorum Dei dignitatē adipisci, cælestisq; Parentis imaginē (qua primus homo initio conditionis suæ decoratus fuit) vita & moribus referre. Cùm enim summa rerum effectarum perfectio in eo sita sit, vt efficientis causæ perfectionem (quatenus liceat) imitentur, Deus autem rerum omnium effector & prima causa sit: quid vel ad dignitatis gloriam clarius, vel ad virtutis elegantiam honestius, vel ad vitæ iucunditatem felicius hominì contingere poterit, quàm summo illi totius honestatis & dignitatis architecto similē moribus & vitæ fieri: præsertim in ea re, quæ in eo maximè suspi-cienda est, nempe in magnificentissima erga omnes homines, siue amicos, siue inimicos, misericordia & benignitate? Hoc est enim quod ait: *Qui solem suu oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* Videmus enim, ait Cyprianus, insepara- Cyprian. bili æqualitate bonis & malis Dei nutu tempora obsequi, elementa famulari, spirare ventos, fontes fluere, grandescere copias messium, fructus mitescere vinearū, exuberare pomis arbusta, nemora frondescere, prata florere, & omne genus hominum largitate ac bonitate diuina æqualiter perfrui. Sic æqualiter dies illuminat, sol radiat, imber rigat, ventus spirat, & stellarum splendor ac lunæ communis est. Hactenus ille. Cùm igitur immensa diuinæ bonitatis largitas in hoc maximè cernatur, quòd non solum amicos, sibiq; obsequentes, sed impios etiam atque imperio suo aduersantes, à bonorum suorum participatione non excludat: quisquis hac eadem animi magnitudine præditus fuerit, an non hic perinde ac germanus & legitimus filius, sanctissimi Patris mores & imaginem refert? Ad hanc igitur paternæ pietatis indulgentiam, ad hanc cælestem Euangelicæ philosophiæ disciplinam, nos summus ille Pater inuitat, si illum moribus exprimeret, & filiorum eius præclarissimam dignitatem volumus adipisci: vt non solum in amicos, sed in inimicos etiam, & persecutores, atque de- latores nostros omnia humanitatis & benignitatis officia con- feramus. Quòd si cui hoc arduum & difficile videretur, audiat (quæsto) Senecam hæc eadem nō fidelibus, sed infidelibus eis- dem penè verbis præcipientem. Sic enim ait: *Dij rerū omnium optimi auctores ignoratibus dare beneficia incipiunt, ingratis Lib. 7. de beneficiis. perseverant. Alius illis obijcit negligentiam nostri, alius ini- quitatem. Alius illos extra mundum suum projicit, & ignauos*

hebetesque sine luce, sine vilo opere destituit. Nihilominus tamen more optimorum parentū, qui maledictis suorū infantium arident, nō cessant beneficia cōgerere de beneficiorum auctore dubitantibus: sed æquali tenore bona sua per gentes populosque distribuūt, vnam potentiam sortiti, prodesse. Spargunt opportunis imbribus terras, maria flatu mouent, siderum cursu notant tempora, hiemes æstatesque interuentu lenioris spiritus molliunt, errorem labentium animarū placidi ac propitij ferunt. Imitemur illos. Demus, etiam si multa in irritum data sint. Demus nihilominus alijs, demus ipsis, apud quos ractura facta est. Ingratus est. Non mihi fecit iniuriam, sed sibi. Ego beneficio meo, cū darem, vsus sum. Nec ideo pigrius dabo, sed diligentius. Quod in hoc perdidī, ab alijs recipiam. Sed huic ipsi beneficium dabo iterum: & tanquam bonus agricola cura cultūque sterilitatem soli vincam. Hactenus ille. Si igitur hanc benignitatis mensuram Ethnicus homo ab Ethnicis solo nudæ virtutis præmio exigit: expendite (quæso) diligenter, & cum animo vestro cogitate, quid Christianum hominem hac tanta filiorū Dei dignitate proposita facere par est? Quid enim cogitari vel gloriosius, vel diuinius potest, quàm Dei filium per adoptionis gratiam fieri, & summi illius Parētis effigiem, misericordiæ & humanitatis officiis repræsentare? Quid autem ex hac similitudine, qua Deus imaginē suam in filiis agnoscit, consequitur? Nimirum paternus erga filios amor: quando similitudo & amoris cōciliatrix sit, & legitime sobolis argumentum. Quod quidē aquilarū exemplo discimus; quas D. Ambrosius, pullorum suorum indolem ad Solis radios ita explorare, vti, quorum oculos ad lucem caligare viderint, tanquam nothos & se indignos secus à nido extrudat: quos verò inconniuentibus oculis solem suspicere cōspexerint, tanquam ingenuos magnæ cura & sollicitudine nutriūt. Hoc ergo exemplo intelligere licebit, fratres, qua dilectione cælestis ille Pater eos homines prosequatur, qui hanc eius in omne genus hominum liberalitatem, lenitatem, & clementiam generoso pectore imitatur; dū charitatis & benignitatis suæ imaginē ad viuum expressam in illis contemplatur. Diuus autem Bernardus, ob hoc præcipue Dauidem Regem Deo charissimum, & virum secundum cor eius fuisse testatur, quod hanc Dei lenitatem & beneficentiam, quæ in eo maxime celebratur, mirifice fuerit æmulatus. Quē enim is animum erga atrocissimū hostem suum Saulem sanguinem suum audacissime siriētem, seque vsque ad altissimas rupes, quæ solis ibicibus peruiæ sunt, insequentem, semper gessit? Quoties vitæ eius pepercit, cū occidere sine vilo suo periculo vel dormientem, vel incautū potuisset? Quibus lachrymis & lamen-

simile.

simile.
Ambros.

Bernard.

1. Reg. 26.

ris mortem eius prosequutus est, quâvis eius morte regiam ad se dignitatem peruenturâ sciret? Quæ præmia illis qui defuncti hostis corpus tulerunt, & sepulture tradiderunt, pollicitus est? Eum verò, qui mortem eius nunciavit, seque illum interfecisse gloriatus est, interfici statim iussit. Quis igitur in hac tanta generosi animi indole & inuicta patientia non imaginem divinæ benignitatis & clementiæ cernat, vt meritò vel hoc nomine Dominus dixerit, virum se iuxta cor suum inuenisse? Intelligebat hoc planè Rex sanctissimus: atque ideo cum Dei opem & patrocinium imploraret, hanc animi sui placabilitatem, quam illi gratissimam sciebat, in primis proponebat, dicens: *Memorato Domine David, & omnis mansuetudinis eius.*

III.

Quamvis autem nimium durus & intractabilis animus esse videatur, quem tam magnifica promissa & exempla non emolliunt: nihilominus tamen addit his quoque Dominus aliam non minus efficacem dilectionis causam, cum subdit: *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habetis? nonne publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres vestros tantum, quid amplius faciatis? nonne Ethnici hoc faciunt?* Simplicissimis verbis gravissimam rationem Dominus, si quis eam diligenter excutiat, complexus est. Quantum enim discriminis inter Ethnicum & Christianum hominem interesse putatis? Ille quidem nulla ad rectè viuendum Sacramenta, nisi liberum arbitrium diuina gratia destitutum, obscuratamque naturalis rationis scintillam habet. Tu verò, præter has naturæ vires, quàm multa gratuita dona & auxilia percepisti! Habes enim supernaturale fidei lumen, sempiternæ hereditatis spem, futuri iudicii metum, cælestem opem & gratiam, & virtutum atque spiritualium donorum habitus diuinitus infusos. Habes tot Sacramenta, quibus anima sanctificatur; tot diuina scripta, quibus ratio perficitur & illuminatur; tot cælestia beneficia, quibus voluntas in amorem sui conditoris accenditur; tot miranda Martyrum, Confessorum, & Virginum exempla, quibus animus ad pietatem & iustitiam roboratur; tot deinde Ecclesiæ voces & conciones, quibus quotidie stimularis; ac postremò tot ad bene viuendum adiumenta, quæ vnicus Dei Filius salutis nostræ auctor sanguine suo nobis parauit, vt eius ope & auxilii freti, non proborum hominum modò, sed Angelorum etiam similes esse possimus. Quid igitur? an non æquum erit, vt, qui tanto maiora ad pietatem adiumenta percepimus, plus aliquid quàm Ethnici in ea proficiamus? An non æquum erit, vt arbor iuxta perennes gratiarum aquas in Ecclesiæ paradiso consista, totque diuinis beneficiis irrigata, vberiores proferat fructus, quàm quæ in montibus Gelboë nata est, supra quos nec ros, 2 Reg. 1. simile.

d s

neque

neque pluuia è cælo descendit? Si igitur ethnici homines & publicani, solo humanitatis iure deuincti, amantes redamant, salutantesque pari comitate resalutant, ac de bene meritis bene merentur: an non æquum est, vt Christianus homo, tot cælestibus præsidijs auctus & ornatus, aliquâto longius in officio progrediatur? vt videlicet non modò diligētes diligat, sed odio etiam prosequētes? non modò bene precātibz, sed etiam malè precantibus bene precetur? Quorsum enim tot ad dimicandū aduersus rebelles animi motus arma tibi cælitus data sunt, si illorum te furori & importunitati ita subijcis, ac si prorsus inermis esses? Quorsum istam animæ tuæ vineam tanto Dominus labore sepiendam, fodiendā, pastinandā, & perennibus aquis irrigandā curauit, si non vuas, sed labruscas solū, hoc est, acerbos fructus more Gentilium proferat? Indignum profectò est, vt gloriosum Christiani nomē vsurper, qui Ethnicorum opera confectatur: & frustra hæc diuina subsidia percipit, qui nihilo melior cæteris hominibus etiādit. Quid hominibus dixi? cum ne muta quidem animantia humanitatis officio superet? Possē enim hoc in loco exempla multa canum, leonum, elephātorum referre: in quibus humanitatis & grati animi officia non minùs quàm in hominibus inueniūtur. Quo in genere exstat cuiusdam elephanti memorabile exemplum, quod Aelianus refert his verbis: Cū Porus Indorū Rex, in prælio quod cum Alexandro commiserat, multis telis confixus esset; elephāntus quo vehabatur, etsi sanè multis etiam sagittis vulneratus erat, defixa tamen in corpore Pori tela leniter & cautè promuscide extrahere nō prius destitit, quā dominū intellexisset ex redundanti sanguinis profusione debilitari & euanescere: itaque leniter & sensim se inflexit, vt ne ex alto decidēs Pori corpus graui casu affligeretur. Sed hoc tamen minus mirandum est prudentissimo inter animantia cætera cōtigisse: longè tamē mirabilius est, hanc eandē humanitatis & amicitie legem in serpentibus quoque virulentissimis & infidis bestiis repetiri: cuius rei idem auctor insigne memorat exēplum. Cū is enim de serpentum naturis ageret, à quodā homine rustico paruum quendam serpētem domi educatum & nutritum fuisse ait: eumque latrones quidā domum ingressi, rusticum illum interfecissent, serpens aliqui domestica iam consuetudine mansuetus, ob nutritij tamen sui mortem vipereo furore agitatus, in illos insiliens, spiritibus & dentibus strāgulauit. Quæ cū ita sint, an non vehementer indignum erit, Christianum hominem innumēris ad charitatem donis atque muneribus mansuetum, nihil amplius præstare, quàm quod animantia muta, atque adeo ipsi virulentissimi serpentes in perniciem hominum nati exhibere solent?

Aelianus

solent? Quid (quæso) isti in districto illo examine (quod statim à morte cuique imminet) æquissimo iudici respondere poterunt, cum is talentorum suorum (hoc est, donorum cælestium) ab eis rationem exigit? Cum enim verissima illius sententia sit, Cui commendauerunt multum, plus petent ab eo: quid prætexere is poterit, qui tam multa & præclara Dei dona sine ullo fructu percepit? Luc. 19.

IIII.

Quoniam ergo iudex ipse periculi huius magnitudinem simul & officij nostri rationem probè tenebat (quamvis ea, quæ hæcenus dicta sunt, satis ad excitanda corda nostra essent) pergit tamen adhuc, & rationes rationibus, & præmia præmiis adiungit: adhortationē quippe suā hac insigni sententia claudit, *Estote ergo & vos perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est.* Quid sublimius, quid diuinus, quàm summi omnium rerum Domini perfectionem imitari? Omnes natura duce ad felicitatis desiderium incitamus: felicitas autem in perfectissimo humanæ naturæ statu posita est. Quæ autē perfectio maior, quàm diuinæ bonitatis imitatio & similitudo? Quisquis igitur ad illā peruenerit, is planè felix & beatus (quatenus in hac vita licet) effectus est. Adde, quòd, cum Christianæ vitæ ac diuinæ legis Rom. 12. finem Paulus charitatem esse dicat, consequens est, ut in perfectione charitatis, eius vitæ perfectio sita sit. At quanta charitas illa est, quæ non solum in amicos, sed etiam in hostes & persecutores officiosa & benigna est? quæ maledictis, calumniatibus, & persequentibus, benedicta pro maledictis, & benefacta pro malefactoribus repēdit, quæ pro illis vora studiosè facit, quæ pro illis preces ad Deū fundit? Quid verò vel amplius, vel sublimius à fraterna charitate exigi potest? Ad hanc ergo charitatis latitudinem nos Saluator inuitat, cum ait: *Estote ergo & vos perfecti, sicut & Pater vester perfectus est.* Perfectio enim diuinæ charitatis in hoc præcipuè cernitur, quòd latissimè ad amicos & inimicos pateat. Quod etiam Ioannes testimonio suo cõfirmat, cum ait: In hoc perfecta est charitas Dei nobiscū, ut fiduciam ha- 1. Ioan. 4. beamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. In hoc est, ait, perfecta charitas. In quo? Quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mūdo. Quia videlicet (ut D. Augustinus interpretatur) sicut ille diligit inimicos, dum solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos; ita nos, quia non possumus inimicis nostris temporalem solem & pluuiam impartiri, præstamus lachrymas cum pro illis oramus, & beneficijs eos more cælestis Patris afficimus. In hoc autem opere perfectam charitatem esse ait.

Quis

August.

2. Tim. 1.

Quis autem oratione consequi possit, quàm multa bona ex hac diuinæ charitatis imitatione consequantur? Primum enim sequitur, quod idem Ioannes post illa verba subdit: Vt fiduciam habeamus in die iudicij. Vnde fiducia? Quia sicut ille est, & nos sumus: hoc est, quia (vt idē Augustinus interpretatur) eius charitatem & benignitatē erga amicos & inimicos emulamur, ideo hanc tantā fiduciam in illo die habebimus. Hoc est autem ingēs illud bonum, quod Apostolus, multis & magnis ab Onesiphoro beneficiis affectus, illi precabatur, cū ait, Det illi Dominus inuenire misericordiam in die illa. Quo nomine extremi iudicij diem intelligit: quē sic appellauit, quia dies ille æternus erit; vtpote cui nox nulla succedet: in quo qui misericordiā fuerit consecutus, æterna cum beatis illis mentibus misericordia perfruetur. Quid ergo hoc tanto præmio maius, quid diuinus, quàm vt tu eo tempore hac fiducia triumphes & exultes, cū totus nutare incipiat orbis? Sequitur deinde alius fructus: nempe, quod cū nihil in hac vita homo magis optare debeat, quàm a Deo diligi, & eius gratiā promereri; nemo autē, quàm diu viuit, nisi coniecturis scire possit, odiōne an amorē dignus sit: inter omnes amoris huius coniecturas vix vlla firmior, quàm charitas erga inimicos, reperitur. Cū enim charitas, diuina quædā & supernaturalis forma sit: necesse est, vt eas quoque actiones pariat, quæ communem naturæ facultatem superent. Cū autem videamus res omnes, natura ipsa instigare, in res sibi infensas & aduersarias impetum facere, & vim vi repellere, qui hac cælesti forma instructus eo perductus est, vt non modò vim vi nō repellat, sed beneficijs & virtute alienam improbitatē, & hostilem animū vincere conetur, is planē, quatenus ex huius operis dignitate colligi potest, natura ipsa maior atque superior effectus est: quod planē supernaturalis formæ maximum indicium est. Imò verò opus hoc nō cuiusuis charitatis, sed (vt antea diximus) perfectæ & consummatæ est indicium. Perfecta autem charitas perfectum consummatumque in omni virtute hominē efficit. Hinc factum est, vt cū Saul Rex hūc altissimum charitatis gradum in Dauide (quem ferali odio insectabatur) apertissimo argumento deprehendisset; hoc vno indicio intellexit fieri non posse, vt is sine Dei ope & auxilio ad tam excelsū virtutis gradum peruenisset: ideoque consequens esse, vt Deus, qui eam illi mentem & virtutem inspirasset, regnū illi pariter cum ea esset traditurus. Nota est historia 2. Reg. 24. Cū enim David in quadam spelunca latitaret, & Saul Rex eo ad purgandū ventrem ingressus esset, noluit illum David (cū faciliē posset) occidere: sed abscissa chlamydis ora, eam à longē illi (in charitatis & innocentie suæ argumentum)

magnis

magnis vocibus ostendit, & grauissimis verbis de iniusta illius persecutione questus fuit. Quod cum Saul intellexisset, eleuauit vocem suam, & fleuit, dixitq. ad Dauid: Nunquid vox hæc tua est, fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem suam, & fleuit, dixitque ad Dauid: Iustior tu es, quam ego: tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala. Et nunc quia scio quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israël, iura mihi in Domino, ne deleas nomen meum post me, nec auferas nomē meū de domo patris mei. Videre hoc exemplo, quantum virtutis & felicitatis sanguinarius etiam hostis in hac animi præstantia collocauerit. Iterum autem simili charitate Dauid aduersus crudelem Regem vsus, cum is hoc ipsum intellexisset, rursus ait: Benedictus tu fili mi Dauid: equidem faciens facies, & potens poteris. Sunt & aliæ miræ diuini huius præcepti vtilitates, quas vnus sermo complecti nullo modo potest. Hac enim virtute primò delictorum veniam consequimur, dum aliorum delictis ignoscimus. Hac innumera rursus peccata vitamus, quæ à sæcundissima odij & simulantis radice pullulant. Hac etiam innumeras curas & molestias, & irarum ac furoris causas, quæ hostilem animum comitantur & lacerant, à nobis excludimus, & placidam nobis atque iucundam vitam omni felle & acerbitate carentem efficiamus. Nec peccatorum modò veniam, sed meritum etiam incrementum hoc perfectæ charitatis opere nobis comparamus: de quibus omnibus alibi copiosius diximus.

1. Reg. 16.

V.

Sed inter omnes virtutis huius vtilitates non debeo silentio præterire, quod insignis inter morales philosophos Plutarchus exponit his verbis: Priscis illis mortalibus satis erat, si nō læderentur à diuersi generis animantibus: & hoc sine cum bestiis noxijs depugnabant. At posteriores, ratione deprehensa qua feris vterentur, non solū ab illis non offenduntur, verū etiam vtilitatem capiunt: dum carnibus illarum alūtur, pilis vestiuntur, fel & lac ad morborum adhibent remedia, denique dum se pellibus armant & muniunt: vt periculum sit, ne, si feræ deficiant homini, ferina iam, siluestris, & inops eius vita satuta sit. Itaque quoniam cæteris quidem satis est, si nihil accipiant ab inimicis malis: hos verò qui sapiunt, Xenophō ait etiam vtilitatem ex aduersariis capere debere. Viam igitur atque rationem oportet inquirere, qua commoditatem hanc consequi possint, quibus absque simultatibus viuere non licet. Non potest agricola efficere vt omnis arbor exuat siluestrem naturam: nec venator omnem feram potest cicutem reddere ac mansuetam. Itaque ratio quæ sita est, vt ad alios nihilominus vsus & arbores

Plutarchus lib. de vtilitate capiendi ab inimicis.

simile.

infrugi.

infrugifera, & immites bestiae commoditatem afferrent. Aqua marina potui quidem inutilis est, & insuavis; verum alii pisces, commodè transmittit quocunque velis proficisci, importandis exportandisque rebus seruit. His exemplis suadet insignis hic Philosophus, ut ab inimicis etiam (quauis alias inutiles & infesti nobis sint) utilitatis aliquid capiamus. Quæ sit autem ab eis utilitas capienda, longa oratione persequitur: exponens primum quàm perspicaces inimicorū oculi sint, ad omnia illorū vitia perquirenda, quos odio prosequuntur: ut hæc ratione calumniandi, accusandi, & nocendi occasionem captare possint. An non igitur, ait idem, conducibile erit ad hoc cogi te, ut per omnia caute & attente viuas, & nec facias quidquam, nec dicas oscitater & incircūspecte; sed (eorū more qui suspicionem morbi, diligenti exactaque vitæ moderatione cauē, ne quid offendant valetudinem) inculpatos vsq. mores & irreprehensos conserues? Siquidem huiusmodi cautio, dum animi cohibet cupiditates, gignit in nobis studium ac propositum integrè & inculpatè viuendi. Etenim quemadmodum hæc ciuitates, quas finitiuus hostis, & cōtinens bellum sobrietatem vigilantiamque docuit; & leges obseruare diligentius, & rectius administrant Rempubicam: ita quos adhuc inimicitia cōpellit, ut in vita sobrii sint ac vigilantes, ut virent socordiam, ut omnia circa neglectum & comiter agant, paulatim nec sentientes ducuntur in consuetudinem non peccandi, moreque componēdi, si modò vel paulum adiuuerit ratio. Hactenus Plutarchi verba. His igitur rationibus non parua utilitas ab inimicis etiam percipi potest. Quod fecit Philippus Alexandri pater: qui cum recessisset Athenienses quædam eius vitia carpere, ipse deinceps sic se gessit, ut illis omnem carpendi & obloquendi occasionem adimeret. Ita factum est, ut quod ipse de se amore sui deceptus minus aduerterat, perspicacissimis inimicorum oculis videret: qui quo minus amant, eo magis ad aliorum delicta obseruanda perspicaces sunt. Ad hanc igitur utilitatem ab inimicis capiendam, nos hic Philosophus adhortatur: nos verò nō hanc modò, sed omnes etiam quas ante commemorauimus, vobis ante oculos ponimus: ut, quod vna aliqua commoditas efficere non potest, omnes in vnum coniunctæ efficiant.

Quibus omnibus vnā aliam adijcere iuvat: nempe pulcherrimū victoriæ genus quod de hostibus reportamus, cū eos beneficijs vincimus, & ex inimicis amicos facimus. Quis enim dubitat, aliter feras cum feris, aliter homines cum hominibus certare debere? Ferae namque rationis expertes, nō ratione, sed viribus, sed dentibus, sed vnguibus, & veneno pugnant: homines verò ratione præditos non ferali immanitate, sed ratione,

consilio,

simile.

simile.

Plutarch.

consilio & rectè factis pugnare decet: quibus artibus sic inimicorum impetum reprimunt, vt in mutuam eos beneuolentiam trahât. Ad hoc autem pulcherrimum victoriæ genus nos Apostolus inuitat, cum ait: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si Rom. 12. sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius, quibus eum ad beneuolentiâ incendas. Quod quidem fecisse memoratur idem Philippus Alexandri pater, de quo modò mentionem feci: qui cum intellexisset quendam e ciuibus suis de se malè loqui, nec deessent qui principè ad supplicium de maledico sumendum acriter incitarent; ille contrà beneficiis cum inimico certare voluit. Quod vbi factum est, & maledicus Regis laudes vbique prædicare, Rex ad amicos conuersus, Videtis, inquit, in manu nostra positum esse, vt alij de nobis bene vel malè loquantur. Quis autè hoc in loco dubiter, longè magnificentiùs fuisse, beneficiis quàm supplicij inimicum superasse? Rectè enim Seneca, Propositū, inquit, optimi Seneca. viri & ingèris animi est, tam diu ferre ingratum, donec feceris gratum. Quisquis autè hæc omnia animarū lucra, quæ hætenus proposita sunt, fuerit contemplanus; non mirabitur diuinæ providentiæ consiliū, quod nec res aduersas, neque aduersarios piis hominibus in hac vita deesse voluit: quò materia illis huius virtutis exercendæ nō deesset. Hinc D. August. illum Davidis August. versiculum, Contristatus sum in exercitatione mea, explanans; Psal. 34. Homines, inquit, malos quos patitur, commemoratus est; eandemque passionem & infestationē malorum hominū, exercitationem suā dixit. Ne putetis gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus aut ideo viuít, vt corrigatur; aut ideo viuít, vt per eum bonus exerceatur.

Quæ cum ita sint, quis non vider quàm magnificis & expectendis muneribus Pater ille misericordiarum eos prosequatur, qui hanc eius longanimitatem & clementiam consecretantur. Intelligebat hoc planè idem sanctus David; qui magno studio in lege etiã illa, quæ timore magis quàm amore homines in officio continebat, hoc perfectæ charitatis officium præstabat: ideoque, cum iureiurando innocentiam suam testari veller, nullum atrocius malum inuenit, quò caput suum & vitam deuoteret; quàm vt omnem virtutis huius fructum, quam ipse adeò studiosè coluerat, amitteret. In hunc enim sensum D. Basilius illum eius versiculum interpretatur: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. Hoc est, nullum ex tanta lenitate & patientia, qua hætenus indignas inimicorum meorum persecutiones tuli, referam fructum. Sciebat enim vir sanctus, quanti esset apud Deum meriti, iniurias summa patientia ferre.

Nunc

Nunc iam ad vos, fratres, orationem verto. Et primum, nolo hoc in loco lamentari perditos multorum Christianorum mores, qui tam longè ab hac Christi philosophia distant (ad hoc enim descendendum nec vltim tempus, nec vllæ lachrymæ sufficerent) sed eos solum admonere & curare volo, qui sanabiles sunt, & medici ferrum aded non formidant, vt etiam aduocet. Quisquis igitur variis iniurijs & incommodis affectus, aduersus hæc mala inferentem furore & indignatione concitatus, & sanari tamen desideras, in mentē ea quæ initio diximos reuoca: hoc est, vt animum tuum ab his quæ illum irritant & exulcerant, ad ea quæ lenire furore possunt, transferas. Hoc est enim (quod antè diximus) vasculum igni admotum, non qua parteurit, sed qua friget, extrahendum. Quantum ergo potes enitere, vt mētem ab iniuriarum cogitatione auoces, & præmia huic virtuti proposita velut in statera appendas: nempe diuinæ similitudinis imaginem, filiorum Dei gloriam, charitatis consummatæ perfectionem, peccatorum veniam, meritum augmentum, fiduciam in tremendi iudicii die, ac tandem hæreditatem cælestem, quæ germanis Dei filiis promissa est. Si has enim commoditates, & peccati cordis quietem, tranquillitatem, pacem & innocentiam ante oculos ponas; haud dubium, quin harum rerum consideratio te ad animi lenitatem & placabilitatem vehementer impellat: quo fiet, vt, inconcussam filiorum Dei charitatem conseruans in via, gloriosam eorum hæreditatem adipisci merearis in patria.

DOMINICA PRIMA IN QVADRAGESIMA, CONCIO PRIMA: IN QVA lectio Euangelica explanatur.

THE. *Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo, &c.* Matth. 4.

Vidquid hoc sacratissimo tempore agit Ecclesia, siue cum ieiunia instituit, siue cum sacras nobis lectiones ex Euangelicis literis proponit; nō dubium, quin ea omnia ad salutē nostram moliantur. Credit autem pia mater nos tanquam veros obedientię filios operam dedisse, vt sacri huius tēporis religioni studia quoq. nostra aptaremus. Credit insonuisse iā auribus nostris vocem illā, qua nos primo sacri huius tēporis die compellauit dicens: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio,

ieiunio, & fletu, & planctu. Credit nos hac celesti voce moni-
 tos bellum indixisse vitij, propositumque vitæ melioris arri-
 puisse. Cumque hac ratione intelligat, acies dæmonum con-
 tra nos, veluti transfugas à regno suo, instrui atque parari; op-
 portune satis nos huius periculi admonet, disciplinamque hu-
 ius militiæ celestis edocet. Ad hoc autem proponit nobis hodie
 ducem nostrum velut in acie cum aduersario nostro dimicantem:
 ut in altero pugnandi artem, in altero superandi rationem addi-
 scamus. Prodeunt igitur ad pugnam, ex altera quidem parte ma-
 litia, ex altera Dei sapientia; ex altera princeps huius mundi, ex
 altera celestis Imperator; suis quisque armis instructi, ille prau-
 itate, hic innocentia; ille mendacio, hic veritate; ille odio &
 contemptu Dei, hic pietate & reuerentia Dei.

Ait igitur Evangelista: *Tunc datus est Iesus in desertum à Spi-
 ritu, &c.* Tunc, inquit. Quando? Postea quam in Iordane bap-
 tizato Domino super eum aperti sunt celi, & vox Patris insonuit:
 Hic est Filius meus dilectus, &c. tunc planè à Spiritu sancto
 ducitur in desertum, ut à dæmone impetatur. Cur ita? Nempe
 ut hac ratione intelligamus, quod ubi primum quis in Dei filium
 adoptatus est, ubi per veram poenitentiam diabolo renunciauit
 & pompis eius, ubi se in Christi disciplinam tradidit, ibi pro-
 tinus communis hostis acrius sævit, & vehementius contra eum
 insurgit, priusquam robur iustum colligat, & radices altius in
 virtute figat. Vix dum Christus Dominus natus erat, cum
 diaboli satelles & minister Herodes illum ad necem parricidali
 odio quærebat. Quod quidè spiritualiter quotidie in Ecclesia
 fit, cum in fidelis alicuius pectore nascitur Christus. Illum
 enim dæmon (tanquam alter Herodes) priusquam adolescat,
 extinguere, & à pio virtutis instituto auocare conatur. Cuius
 rei imaginem Ioannes in Apocalypsi mira ratione describit.
 Ait enim, signum magnum apparuisse in celo, nempe mulie-
 rem mirabili pulchritudine habituque fulgentem, sole ami-
 ctam, stellis micantibus coronatam, lunaque pedibus eius sub-
 strata. Cum verò ea vehementer cruciaretur ut pareret, adsti-
 tisse illi draconem magnum & rufum, qui vasto achianti ore
 parturientis foetum præstolabatur, ut eum deuoraret. Hæc
 mulier Ecclesia Christi sponsa est: quæ hoc mundo altior atque
 superior, omnia quæ infra orbem lunæ continentur, pedibus
 subigit atque conculat, solam celestia & sublimia meditatatur.
 Hæc igitur semine verbi Dei fecundata, spirituales quotidie
 filios non sine dolore ac labore parit. Sed adest tamen draco
 magnus & rufus, sanctorum sanguinem sitiens, qui nascentem
 sobolem, hoc est, spirituale filium, in ipso statim initio extin-
 guere conatur: qui dum tenet & lactens est, facilius pater in-
 iurijs

Chryso-
logus.

Similia,

Ecclesi.

Simile,

iurijs inimicorum. Cum enim adhuc pristini habitus in eo vi-
geant, facile quavis occasione & impulsu trahitur ad assueta.
Hinc diuus Chrysologus ait: Semper diabolus primordia bo-
ni pulsat: tentat rudimenta virtutum: sancta in ipso orru festi-
nat extinguere: sciens quod ea fundata subuertere non possit.
Noua aedificia, & humorem adhuc suum ac teneritudinem re-
tinentia, minimo negotio diruuntur. Planta quæ recens ad-
huc & nouella est, leui impulsu è terra excutitur. Lucerna
quoque recens extincta, & adhuc extinctæ lucis fumum tene-
ngens, leui flatu accenditur. Sic igitur, vbi prioris vitæ con-
suetudo adhuc in anima caler, si tentationis aut occasionis ali-
cuius vehementior aura spirauerit, si aut oculi incautiùs vi-
deant, aut veteres consiliarij & amici ad assueta vocent, aut de-
nique splendidius aliquid & voluptuosius se sensibus offerat,
facile, quod vix bene desierat, instauratur. Vitam hoc, fra-
tres, nostro malo quotidie non experiremur! Quot enim ho-
mines passim videmus, qui hoc sacratissimo tempore cum vi-
tij diuortium fecerunt, & præteritorum pœnitentes, meliora
proposuerunt: qui tamen, vbi primùm Ecclesiæ Sacramenta
perceperunt, Quadragesima exacta, statim ad vomitum re-
deunt, & in priora crimina relabuntur: atque hunc tota vita
ludum ludunt, donec imparatos improuisa mors intercipit
& perdit. Quamobrem illa nobis Ecclesiastici sententia hoc
præcipuè tempore ante oculos habenda est: Fili, accedens ad
seruitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad
tentationem.

Et cum ieiunasset, inquit, quadraginta diebus, &c. Ecce, fra-
tres, origo atque dignitas Quadragesimalis ieiunij, quæ non
solum ab Ecclesiæ, sed à Christi auctoritate manauit. Vnde
quemadmodum is Iordanis aquis tinctus, contactu suo aquas
omnes sanctificauit, eisque vim regenerandi tribuit: ita ieiunio
suo ieiunium hoc Quadragesimale sacrauit, & cælestem
ei virtutem atque dignitatem contulit. Vt enim aqua eorum
locorum, per quæ decurrit, saporem refert: sic etiam, quan-
do ieiunium hoc per auctorem vitæ transiuit, nouam ab eo
dignitatem & gloriâ traxit: vt iam hoc tempore ieiunare, non
solum abstinentiæ munus sit, sed etiam insigne quoddam di-
uinæ similitudinis decus & ornamentum. Ideo quicumque
de Christo capite gloriamur, & corporis eius membra sumus,
iustissimum est, vt in hoc quadraginta dierum ieiunio capi-
ti nostro conformemur. Monstro enim simile est, si capite ie-
iunante, membra sint ebria: si illo propter nos in ediam sus-
tinente, nos contra delicijs soluamur. Nemo verò famem
cause-

causetur, laboremque ieiunij: ne, dū minorem vitare laborem
nititur, incidat in maiorem. Scriptum est enim: Qui timet Iob. 6.
pruinam, intruet super eum nix. Hoc est, qui minora refugit in-
commoda, incidet in maiora. Itaque si non vis ieiunare & siti-
re exiguo hoc numero dierum, ieiunabis & sities cum epulone
diuine in aeternum. Fugis modò leuem salutiferumque pœnæ
cruciatum: cruciaberis perpetuò, & id quidem sine vllò fru-
cto. Quæ cum ita sint, fratres, cur (quæso) hanc rerum vicissi-
tudinem non timemus? Cur, vt corpori nostro parcamus, per-
petuò ieiunandi periculo nos ipsos exponimus, qui quadra-
ginta dierum spatio nolumus ieiunare? Verè piger puderque
me temporum nostrorum, in quibustam facili à multis Ec-
clesiæ præcepta contemnuntur. Quotus quisque enim est, qui
toto hoc tempore inuiolatam ieiunij regulam seruet? Pudor
est, orationes Ecclesiæ hoc tempore audire, quæ omnes ieu-
nium sonant, ieiunium commendant, ieiunium sanctificant,
ieiuniaque nostra Deo representant; cū tamen vsque adeo
pauci sint, quorū ieiunia Deo offerri possint. Pudor est etiam
audire mores aliorum fidelium, qui à nobis longè inter remo-
tissimas & barbaras nationes degunt: apud quos tamen inui-
olabilis ieiunij disciplina custoditur. Apud Chaldaeos enim
Christianos (qui inter Sarracenos & Turcas diuersantur) apud
Malauares etiam (qui in India Orientali inter nudos Barba-
ros & idolorum cultores vitam agunt) sicut certa relatione di-
dicimus, adeò strictè Quadragesimalis abstinentia custoditur,
vt toto hoc tempore tam minores quàm maiores non modò
ab ouis & carnibus, sed etiam à piscibus omnis generis, & vino
abstineant: solisque leguminibus semel tantum in die, idque
ad vesperam, reficiantur. Quod eo laboriosius est, quo regio
illa æquinoctiali lineæ propinquior implacabili calore feruet.
At nos miseri sub clementiori cælo constituti, nos sacris li-
teris imbuti, nos tam longè à nuditate & barbarie regio-
num illarum disiuncti, nos qui tantopere de legibus, de li-
teris, de ingenio atque humanitatis cultu gloriamur, in hoc
solum ingeniosi sumus, vt Ecclesiæ præcepta arbitratu no-
stro impunè violare sciamus. Non ita conuenit, fratres mei:
sed propter illius amorem & gloriam qui nostri causa ieiuna-
uit, esuriuit, & innocentissimam carnem suam inedia ma-
cerauit, ac postremò aceto & felle potatus est, suscipiamus
pro suis quisque viribus hoc solemne ieiunium: & tantum
vniuersisque præster, quantum per teratē aut valetudinem
præstare potuerit. Nec enim aliquid supra vires, sed iuxta
vires exigimus. Quòd si carnem vestram aliquando fames
& inedia cruciauerit, considerate (quæso) quoties prop-

tercius indulgentiam Dei præcepta, imò Deum præcipientem conculcastis: intelligetisquæ non magnum esse, si, propter illum placandum, eâ inedia maceretur, propter quàm oblectandam toties maiestatem Domini violastis: ut si caro vos læta traxit ad culpam, eadem afflicta reducat ad veniam. Si enim corpora quæ calido humore ægrotant, frigore curantur; quæ verò repletionem ciborum, inedia sanantur: quid mirum, sit quæ voluntate deliquimus, doloris amaritudine sanemus? Tobias stercore hirundinis excacatus, felle piscis curatus est. Sic nos animæ lucē, sordidæ carnis voluptatibus amissam, amaritudine penitentiæ recuperare debemus. Refert in Epitaphio Paulē D. Hieronymus, cum ipse sanctam feminam diu multumquæ lachrymantem rogasset, ut parceret oculis, eosquæ sanctarum scripturarum lectioni reseruaret, illam contrā respōdisse: Turpanda est facies, quam contra Dei præcepta purpurisso & cerussa sæpè depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs. Longus risus perpeti fletu pensandus est. Quæ viro & seculo placui, nunc Christo placere desidero. Videtis ergo amaritudinē ac dolore curari, quæ delicijs & voluptatibus commissa sunt? Sed ad sequentia veniamus.

Vbi ergo Dominus post tam longum ieiunium esurisset, accedens tētator dixit ei: *Si Filius Dei es, &c.* Animaduertite, quæso, quo nomine sanctus Euangelista dæmonem appellet. Tentatorem vocat, eo modo quo nos dicimus pīctōrē, scriptōrē, aut aliud simile artificis nomen. Ex quo planē intelligere licet, quod, quemadmodum huiusmodi artifices perpetuò instant operibus suis (utpote qui eorum usu vīctitāt) ita hostis hic noster ac tentandi artifex non alio fungitur officio, non aliud caprat lucrum, non alteri curæ aut negotio intentus est, sed huic vni operi dies noctesquæ peruigil incumbit. Et illi quidē opifices sacris festisquæ diebus operis sui laborem intermittunt: hic nullam tempus, nullamquæ tentandi occasionem pratermittit, nec ipsis quidem sacris diebus parcat; sed tunc maxime sacrorum dierum orio in nostram abutitur perniciem. Et illi quidem artifices, quoties aut comedēdum aut dormiendū est, ab opere cessant: hic autem (quia corporis expertus est) nulla cibi aut somni curatāgitur: quin potius scēdas dormientibus imagines obijcit, quibus & affectus tuos, & corpus inflammaret: atque vbi te inflammatum & æstuantem senserit, subito à somno excitat, dicens: Philistim super te Samson. Videte, quæso, in quāto tunc miser homo discrimine versetur, qui ita à dæmone obsessus, & toto corpore inflammatus, in certamen penē victus vocatur. Quod si ita est, quis gloriabitur casum se habere corpus? Quis huius adeo callidi & truculentī hostis

simile.

Tob. 11.

Hieron.
In Epita-
phio
Paulæ.

Dissimil.

Indic. 16.

hostis insidias non pertimescat? Iam verò quis eius audaciam & confidentiam verbis consequi possit? Quid enim non audeat, qui ipsum quoque Angelorum Dominum, quem cælesti testimonio Filium Dei esse audierat, tentare ausus est? Qua nos ergo confidentia vermiculos, & veluti locustas aggredietur, qui illum iuvare non dubitavit? Hinc Leo Papa: A quo, inquit, dolos suos contineat, qui ipsum quoque Dominum maiestatis ausus est calliditatis suæ fraude tentare? tantum enim sibi de naturæ nostræ mutabilitate promiserat, ut, quem verum experiebatur hominem, præsumeret posse fieri peccatorem.

Leo Papa
in serm.

Sed quo potissimum tempore Dominum aggrediatur expendamus. Nempe cum post ieiunium esurisset. En tibi alius demonis astus. Captavit opportunitatem famis: ut ex altera parte, naturali fame incitante; ex altera, ipso etiam stimulante, edendi iritaret appetitum. Qua quidem arte frequentissime in animarum nostrarum perniciem yritur. Hinc Dignus Bernardus: Diabolus omnium discurit consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus; & ibi causas quærit nocendi, ubi nos studiosius viderit occupari. Circuit enim atque lustrat omnes animi nostri affectus incredibili vigilantia: non aliter atque callidissimus hostis explorat arcis muros, ut ea potissimum parte oppugnationem aggrediatur, qua senserit infirmiora esse præsidia. Quem ergo in nobis affectum ad vitium aliquod proclivius viderit, hunc ille suggestionem suam exsuscitat & inflammatur. Sicut enim qui è silice per frequentem æris collisionem ignem eructere volunt, diligenter attendunt qua parte silex commodior sit ad æris ictus percipiendos, ut facilius scintillam exeant, qua fomenta ignem concipiant: ita callidus tētator, explorato hominis ingenio atque natura, affinem vitij affectum tentationis suæ ferro acrius pulsatur, ut ita tandē prævi consensus excussa scintilla, peccati flammam omnia deuorantem incendat. Hinc D. Gregorius ait: Prius complexionem yniuscuiusque aduersarius noster perspicit, & tunc tentationis laqueos opponit. Alius namque lætis, alius tristibus; alius timidis, alius elatis moribus existit. Quo ergo aduersarius occulus eos faciliè capiat, vicinas complexionibus deceptiones parat. Quia lætitiæ voluptas est proxima, lætis moribus luxuriam proponit: & quia tristitia in iram faciliè labitur, tristibus peccatum discordiæ porrigit: quia verò timidi supplicia formidant, pauperibus terrores intencat: & quia elatos extolli laudibus conspiciat, eos, ad quæcunque voluerit, blandis fauoribus trahit. Hactenus ille. Simili ergo ratione, si quem paulo ad rem audidiorem viderit, ad auaritiā maximè sollicitat: si gloriæ popu-

Bernard.
in serm.

Simile.

Simile.

Gregor.

laris amantem, ad ambitionem & inanem gloriam. Si verò natura & ingenio quisquam inuidus & maledicus sit, semper illi nouam inuidendi ac derrahendi materiam offert. Si verò ad malè precandum naturæ malignitate rapiatur, semper illum ad hoc vehementius extimulat, & veluti currenti calcat addit, & ignem, qui spontè sua ardebat, flatu suo magis incendit. Quòd quidem vitium nonnullis feminarum valde familiare & frequens est; ijs præsertim, quæ, ob longam ætatem exhausto penè sanguine, melancholico tristici humore maxime redundant; quibus perpetua est in ore maledictio, clamor, & imprecatio; quibus & ancillas, & famulos, & filias etiam diris omnibus deuouent; adeò vt iam in hunc effectum cordis transierint, neque vnquam dæmon & imprecatio ab illarum ore diuellantur. Ad hunc ergo modum serpens ille antiquus, explosata hominum natura, prauis affectibus nostris tentationum suarum facès subiecit. Hac autem ratione Gen-

Salustius.

tilium scriptores memorant, parricidam illum Catilinam magnam ad se iuuenum manum Romæ attraxisse, quòd ad teterrimum coniurationis facinus instigasse; quòd vnique illorum abundè ea omnia vitiorum irritamenta suppeditaret, ad quæ propensum quemque illorum inrelligebat. Iraque alijs scorta, alijs equos, alijs canes ad venandum præbebat, prout vnuscuiusque mores & ingenium ferebat. Sic igitur communis hostis affectus nostros ad malum incensos inflammare non cessat. De eo namque scriptum est: Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur. Quis ergo ab hoc ardentissimo huius draconis haliu se immunem conseruabit? An non hoc ardore illorum pectora incensa sunt, de quibus Propheta dicit, Omnes adulterantes, quasi clibanus corda eorum? Quorundam enim hominum, ac præcipuè iuuenum corda pestifera suggestionis suæ flatu sic incendit, vt nonnulli eorum constanter asseuerent, nulla se ratione à carnali commercio & voluptatè posse temperare: quæ tamen res arbitrij libertatem nullo modo adimit, sed aduersarij nostri vim & potentiam declarat, quam nemo sine cælesti ope superare potest. Sed iam verba tentatoris audiamus.

Job. 41.

Osaz 7.

Si Filius, inquit, Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Quamuis diabolus mendax sit, & pater eius, hic tamen ipse nesciens salutarem quandam nobis proponit veritatem. Verè enim inter omnia filiorum Dei opera hoc vel maxime proprium est, ex lapidibus panes facere. Cùm enim te quisquā conuiijs & maledictis incessit, quid aliud quàm lapidibus petis, quibus virtutem & constantiam tuam tentare & labefactare conatur? Magnus enim homini vulnus conuiitium, & maledictum, quàm lapis,

pis, infert. Scriptum est enim: Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa. Caterùm si tu patienter feras, si conuitium non conuitio, sed beneficio rependas; ibi iam ex lapidibus panes facis, dum rem asperam atque acerbam in virtutis ac spiritualis alimoniz materiam vertis. Id enim conuitium patienter latum spiritualis cibis est, quo anima sustentatur; non lapis, quo vulneretur. Hoc autem facere, non dubium, quin filiorum Dei opus & argumentum sit. Sed vt ad germanum horum verborum sensum veniamus, difficile intellectu est, quid potissimum in hac prima tentatione coluber hic tortuosus intenderit. Nec hoc valde mirandum, cum inter quatuor illa quæ Salomoni erant ad intelligendum difficilia, hoc secundo loco numeretur, via scilicet colubri super petram: id est, quid potissimum serpens hic lubricus in tentationibus suis intendat, quando fortes & constantes viros aggreditur. Frequenter enim vnus tentationis impulsu varia vulnera infligere conatur. Quamobrem quidam hoc in loco dicunt, voluisse eum explorare veritatem celestis illius oraculi, quod in baptismo sonnerat: Hic est Filius meus dilectus, &c. Vnde ipse consequenter ait: *Si Filius Dei es (quemadmodum celestis illa vox testata est) dic ut lapides isti panes fiant.* Alij verò, ad inanis gloriæ & superbiæ vitium impellere Dominum voluisse asserunt: eum ad hoc eum induceret, vt tanquam Dei Filius aliquid supra communem naturæ vim moliretur: vt ita in superbiam elatus, incideret in iudicium diaboli. Alij, rursus, ad vitium gulæ, post tam longam inedia stimulantem fame, eum rapere conatum fuisse. Vnde opportunitatem captauit famis, vt hac via eum vehementius ad cibi auiditatem incitaret. Sunt qui ad dissidentiam illum impellere voluisse asserant: vt videlicet de diuinæ prouidentiz cura diffideret, cum tentata res non succederet. Quid autem horum intenderit, difficile ad intelligendum est. Credo autem illum & hæc, & multa alia longè fabulosa & peiora (quæ nos minùs assequimur) captare voluisse.

Hanc ergo primam hostis cōgressionem hac respōsione Imperator noster retudit: *Scriptum est, Non in solo pane uiuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Quæ quidem sententia vt verissima est, ita quoque latissimè pater, nō in ijs solūm quæ ad victum, sed in omnibus etiam quæ ad humanæ vitæ vsum necessaria sunt. Communis namque Theologorum sententia est, ea, quæ Deus aliarum causarum ministerio facit, posse ipsum per se citra vllius operam longè perfectiùs efficere. Sicut similis enim elegantior est ea pictura quam peritus pingendi artifex manu sua depinxit, quàm quæ discipulorum manibus expressa

est : ita longè præstantiora sunt ea opera, quæ per se Deus ipse molitur, quàm quæ inferiorum causarum ministerio facit. Quod si ita est, non ergo est cur se pij homines afflictere debeant, cum variis calamitatibus premantur, si Deum propitium & rebus suis consulentem habent. Quid enim deesse tibi poterit, quod rerum omnium Dominus præstare nequeat ? Amisi, inquis, filium, dominum, fratrem, maritum, qui præsidium erat solitudinis meæ, baculus senectutis meæ, remedium orbitatis meæ: quo sublato, nunc utique salus & vita mea: neque video qua alia ratione orbitati, solitudini, & inopie meæ, his præsidiiis è medio sublatis, prouideri possit. At si tu in Domino fiduciam habeas, si illi innitaris, si eius opem suppliciter imploraueris, si spes tuas omnes in illum collocaueris, ipse tibi parer, ipse frater, ipse soror, & maritus erit, qui longè præstantius defuncti viri ac parentis munere & officio fungatur.

Matth. 23. An non hoc ipse pijs hominibus pollicitus est, cum ait: Quicumque fecerit voluntatè Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est ? Sub huius ergo tam arctæ necessitudinis & cognationis vinculo quid tibi deesse poterit ? Sicque ergo citra panis com meatum (quod humano iudicio impossibile videbatur) populum suum Dominus tot annos in deserto pavit: ita poterit tibi quoque, sine istarum personarum præsidio, per seipsum perfectissimè consulere. Si enim flenti uxori

2. Reg. 1. Annæ vir suus Helcana Samuelis pater dicere potuit, Anna cur flet ? & cur affligitur cor tuum ? nonne ego melior tibi sum, quàm decem filij ? quâto iustius hoc ipsum Christus Dominus fideli & amanti animæ dicere poterit ! Quanto enim plura ab vno illo bonorum omnium fonte, quàm ab vniuersis hominibus, sperare debemus ! Ad hoc autè salutare præsidium

1. Tim. 5. Apostolus confugere viduas admonet, cum ait: Vidua, quæ verè vidua est & desolata, speret in Domino, & instet orationibus & obsecrationibus nocte & die. Nec solum viduis, sed omnibus etiam desolatis ac miseris hoc idem Dominus consilium

Isaia 50. per Isaiam præbet, cum ait: Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem serui sui ? Quis ambulauit in tenebris, & non est lumen ei ? Speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum. En Dominus calamitosos & in tenebris ambulantes ad se vocat, & ut sibi innitantur præcipit. Si quis ergo hac voce monitus ad eum cõfugiat, illique innitatur; nunquid subtrahet se Deus, & innitentem deludet, & cadere sinet ? Num is arundineus baculus est, cui si quis innitatur, confringi debeat, & innitentis manum vulnerare ? Quid, quæso, summa illa bonitate, pietate, & veritate indignius ?

Cum igitur aduersarius hoc scripturæ testimonio repressus fuisset,

fuiſſet, ad alia callidus machinamenta conuertitur. Nec enim ſemel tentafſe contentus, alia atque alia aggreditur via. Cum enim (vt antè diximus) ex pertinaci & aſſiduo tẽtandi uſu tentator appelletur: viz vnquam hoc intermitte officium, nullatq. homini prębet inducias, ſed inſatigabilis in hoc opere perſiſtit. Superbia enim illi prębet audaciam; odium verò in nos, eius acuit ſeuitiam; tot autem annorum experientia fiduciam illi vincendi præſtat. Hinc à quodam ex ſanctis Patribus rogatus quo nomine vocaretur, Mille, inquit, modis artifex vocor: quia videlicet innumeras haberet tentandi & nocendi artes. Quare nemo poſt victoriã ſecurum ſe eſſe iam credat: ſed poſt vnus certaminis conſictum, ad alium ſe accingere feſtinet. Hinc de B. Antonio, poſt ſuperatos in quadam acri pugna dæmones, Athanaſius ait: Sed nec Antonio ſecuritatem vincendi dedit vnus triumphus, nec diaboli ſemel fractæ defecẽre vires. Superatus igitur Domino in hoc primo prælio, alia iterum ratione ipſum inuadit. *Assumpſit enim illum in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi, & ait: Si Filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: Quia Angelũ ſuis Deus mandauit de te, &c.* Quia ſanctarum ſcripturarum teſtimonio illum Dominus perculerat, ipſe contrà eiufdem ſcripturæ teſtimonio perperam intellecto aduerſus illũ abutitur. Hæc quoque tentatio, ſicut & præcedens, ſpiritalis eſt. Huiusmodi enim temptationibus ſpiritus ille nequiſſimus ſpirituales viros impetere ſolet. Quemadmo-
Simile,

dum enim aucupes varijs eſcis vtuntur, pro varia auium natura, quas allaqueare cupiunt: ita callidus hoſtis, diuerſis malorum iſtitamẽtis ad illaqueandas animas, pro varijs hominum ingenijs, vt ſolet. Eos enim homines, qui pecudum more viuunt, viliffimis carnis voluptatibus, ad quas more pecudum rapiuntur, inuitat: illos verò, qui minùs ſunt voluptatibus dediti, pecuniæ cupiditate inflammat: illuſtiores autem, qui pecunia neglecta populari magis aura paſcuntur, ambitione & ſuperbia inuadit. Eos verò, qui ab his cupiditatibus paululum emerſerunt, ad ſcientiæ immoderatũ amorẽ ita exſtimulat, vt huic vni ſtudio addicti, & hac naturali voluptate capti, virtutis & ſanctę orationis ſtudia deferant, Philoſophorum magis in hære, quàm ſanctorum Patrum exempla ſectantes: qui non modo intellectum diſciplinis, ſed affectũ magis piis precationibus, ac virtutis ſtudio excolere nitebantur. Ceterũ pios homines, & virtutem ante omnia ſectãtes, frequentiſſimẽ ſub virtutis imagine fallit; vt pote quos nulla alia re inefcare ſe poſſe credat. Itaque frequentet multos aut immoderata abſtinentia, aut nimio ſeruore, aut longis vigilijs, aut irrationabili timore, aut nimio iuſtitix zelo decipere conatur. Interdum etiam dat

Dan. 6.

operam, ut indiseret se externis occupationibus dedant; quò, in reuo vacationis studio neglecto, paulatim feruorem charitatis amittant. Quos enim intelligit virtutem summo amore complecti, ceteraque omnia propter vnā illam fastidire, quā alia via, nisi virtutis specie illaqueare valeat? Cuius rei typum exhibuisse videtur peruersi illi Regis Persarum principes, qui cum varijs rationibus Daniele in inuidiam apud Regem vocare niterentur, nihilque illis ex sententia cederet, his verbis secum egerunt: Non inuenimus Danieli huic aliquam occasionem, nisi fortè in lege Dei sui: quiduis enim patietur prius quàm eam violare audeat. Hac ergo ratione pios homines diabolus decipere conatur, quos nihil, nisi quod Deo gratum sit, amare intelligit. Ideoque vitia illis, virtutis specie adumbrata, suggerit.

Cum ergo hac via tentator Dominum aggressus esset, ille contra respondit: *Scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.* Dominum autem tentare, est nouo miraculo velle perficere, quod alijs rationibus fieri potest. Quum ergo via pateat, quā ex hoc loco descendere possim; quorsum attinet, ut me deorsum præcipitem? Potuisset quidem fractus ac victus hac responsione dæmon ab officio impugnandi cessare, cum in tam strenuum & insuperabilem pugilem incidisset: sed libido tamen & auditas nocendi faciebat, ut nihil intentatum relinqueret.

Assumit itaque Dominum in montem excelsum valde, ostenditque ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & ait: Hec omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. O vocem execrabilem! O vocem ea mente dignam, quæ olim Dei sedem & gloriam affectauit! A qua infamia (quam semel ebibit) nunquam destitit, quando hodie quoque adorationis cultum vni Deo debitum sibi tribui optat. Si hic igitur affectus, hic animus, hæc vox illius est, qui de cælo propter hanc detestabilem superbiam præcipitatus est: quoniam modo qui hunc intra se morbum alunt ac nutriunt; qui in hoc vno omnes curas & cogitationes suas conferunt, ut tanquam dii ab hominibus & colantur, & in summo honore habeantur, ac penè adorentur; quo modo (inquam) ij vel hoc indicio se spiritū illius habere, & membra illius esse (qui Rex est super omnes filios superbiæ) non agnoscunt? Talis enim animus, non à spiritu Christi (qui humilis & mansuetus est) sed à spiritu dæmonis (qui superbiorum omnium caput est) proficiscitur. Hinc D. August. *Quemcumque, ait, superbum videris, filium diaboli esse non dubites.* Hinc etiam videre licet, quanto nostri odio diabolus teneatur: quandoquidem omnia regna mundi (si id quidem efficere potuisset) libenter traderet,

deret, ut nos in lethale aliquod peccatum præcipitaret. A cuius odio quantum nobis timendum sit, declarat Angelus ille, qui in Apocal. clamat: *Væ terræ & mari, quia descendit diabolus* Apoc. 22 ad vos, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet. Quo fit, ut quemadmodum accipitres in aquilonari regione nati, in qua certo anni tempore brevissima diei & lucis portio est (qualis Noruega esse perhibetur) stimulante fame, perniciosissimo volatu prædam inuadunt: ita diabolus, nocendi audissimus, tanto vehementius in nos inuehitur, quanto brevius ei spatium (instante iam mundi fine) ad nocendum datur. Quæ causa mihi esse viderur, ut totus penè mundus hoc maxime tempore in maligno positus sit: in quo tot hæresum môstra atque portenta, totque ambitionis, auaritiæ, luxuriæ pestes ubique inundarunt. Neque verò me spes vlla meliorum consolatur, quin potius omnia in peius ruitura vehementer timeo: quandoquidem licentia licentiam parit, & corruptio corruptelam inducit, nec vllus iam deliciarum & auaritiæ aut modus aut finis est. Deinde etiam considerandum hæc est, à quibus inijs in quos fines paulatim dæmon processerit. Initium enim temptationis fuit: *Dic ut lapides isti panes fiant*: finis verò, *Procidens adora me*. Est autem huic tentatori familiaritas, à parvis inijs in maxima nos mala deturbare. Hinc multos dicere videmus: Quid magnum est, si in hoc aut illud oculos conijciam, cum Dominus non adspexit, sed affectum prohibuerit? Quid miram, si vulgaribus amicis comitatus, per vicos & plateas deambulem? Fateor hæc crimina non esse: viam tamen ad ea sæpè muniunt: his enim sæpe gradibus ad peccati præcipitium peruenitur. Vitet igitur initia malorum, quisquis ex his velut seminibus non vult germina pullulare vitiorum. Postremo, hoc in loco impudentissimum dæmonis mendacium aduertere licet, qui omnia mundi regna promissit, cum nec porcorum gregem inuadere, nec fornicam quidem sine Dei permissu habeat in sua potestate. Ideo dicitur mendax esse, atque mendacij pater. Quo quidem mendacio ad fallendos incautos semper vitur. His enim velut præstigiis dementare homines solet, ut, falsa pro veris amplectentes, in varia scelera dilabantur. Quam certò credit imperita rerum puella, si, quem habet amatorem, sortita fuerit maritum, se felicissimam futuram, & ab illo se colendam ac penè adorandam! Qua spe deceptam, ad furtiuas nuptias, inuitis parentibus, callidus tentator inducit. Credit enim misera, amores illos immarcescibiles ac vigentes perpetuò fore: nec animaduertit nihil in eodem statu permanere sub sole; sed omnia quæ sub lunari cælo sunt (sicut luna

simile.

simile

luna ipsa) sua habere decrementa & incrementa. Nec aduer-
 tit etiam, quæ ratione & consilio gerantur, idem semper appa-
 rere quod sunt: quæ verò cupiditatis instinctu fiunt, quàm diu
 cupiditas illa manet, probari; vbi verò animus sibi redditus, &
 pristinae serenitati restitutus est, iudice ratione damoari; &
 molestiam asserre, quæ antea voluptati erant. Idem frequen-
 ter in quibusdam vlceribus accidit; quæ quidem dulce est scal-
 pere & refricare, quoties humoris noxij prurigo tangentis ma-
 num desiderat: vbi verò prurigo conquieuit, dolor est & val-
 neris irritamentum, quod antea voluptuosum fuit. Denique
 philosophi docent, omnem perturbari animi motum breuem
 quandam insaniam, & velut spiritualem ebrietatē ac tumulen-
 tiam esse. At temulentus homo multa & dicit & facit, quæ illi
 tunc temporis consultissima videntur: quæ tamen, vbi vini
 æstus defervuit, meritò damnat & incusat. Quid enim iratus
 homo sibi non polliceatur? quid non minetur? quàm vindictam
 (quo tempore furore ebrius est) non iustissimam putat? vbi
 verò turbulentus ille motus sedatus est, quiduis potius patere-
 tur, quàm facinus illud patrasse. Vnde apparet, hoc vel maximū
 aduersus omnes tentationes esse remedium, si eas de rebus opi-
 niones homines haberēt ante admissum scelus, quales admissio
 scelere sedatur: & nō quid oblata voluptas in fronte pro-
 mittat, sed quem in animo aculeum, posteaquam expleta est,
 relinquat, cōsiderarent. Quod quidem insignis illa Dauidis ad-
 uersus Philistæos victoria mihi adumbrasse videtur: in qua is
 oraculo Domini admonitus fuit, ne à fronte aggrediretur Phi-
 listæos, sed post tergum gyraret, eosque ita adoriretur. Sæpē
 autem cum hunc diuinæ historiæ locum percurrerem, mira-
 tus sum, cur omnipotens Deus hac arte & insidijs (velut infir-
 mus & inualidus homo) Dauidē uti præceperit, quasi nō posset
 nisi arte vincere, qui vniuersum orbem solonurū demoliri pos-
 set? An igitur hoc mysterio vacare credam? Nullo modo. Hoc
 ergo diuini huius stratagematis imagine intelligendum arbi-
 tror; nimirum, ut sub corporei certaminis figura, spiritualem
 pugnādī rationem voluerit Dominus designari: ut videlicet in
 omni aduersus dæmonem congressu non tam faciem, quàm
 caudam scorpionis huius (in qua gestat aculeum) attēderemus:
 hoc est, ut diligenter inspiceremus, quantum fellis & absin-
 thij, quantum doloris & amaritudinis (si quis in homine sen-
 sus & pudor est) carnalis illa voluptas, quæ præsentī & fallaci
 specie sensibus blanditur, sit postea nobis allatura. Impure
 namque voluptates falsam quidem dulcedinem, veram autem
 habent amaritudinem. Quocirca rectē Apostolus aduersus
 omnem libidinis intemperantiam veritate nos armari iuber,
 cum

cūm ait: Succincti lumbos vestros in veritate. Quid enim est lumbos succingere, nisi libidinis licentiam pudicitiae cingulo comprimere? Quomodo autem hoc fit subsidio veritatis, nisi quia hostis noster mendacio pudoris cingulum solvere nititur, cū magnam nobis carnis voluptatem pollicetur? At si nos veritatis luce instructi hoc mendacium deprehendamus, suis hac animadversione contra insidiosum & fallacem hostis impetum armati erimus. Mendacio igitur is dimicat contra nos, mendacioque nunc Dominum adorsus est, cū iactat potentiam suam, seque mundi dominum facit, omnemque mundi gloriam suis cultoribus promittit.

At Dominus, qui artes eius adeo probè tenebat, acerbissimo illum verbo retudit: *Vade, inquit, Satana. Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.* Sicut cætera omnia tentationis iacula clypeo sanctarum scripturarum exceptat: ita hoc quoque postremum simili ratione refurauit, vt exemplo suo nos doceret, quibus potissimū armis aduersus communem hostem certare debeamus. Si enim ille mendacijs nititur: quomodo nos illius iacula retundere, & insidias præcauere, nisi veritate subnixi, valeamus? Vnde autem hæc commodiū veritates, quàm ex sanctarum scripturarum piorumque librorum fontibus hauriemus? In his ergo versari, hæc legere, hæc perpetuò meditari oportet, qui ab huius hostis insidijs tutus esse desiderat. Hoc enim beneficium fideles animæ percipiunt, quæ, iuxta scripturarum fluentia confidentes, in illius, diaboli insidias & varias nocendi artes & irruptiones addiscunt, quibus se ab illo tutas & incolumes conseruent. Quamobrem rogo atque obtestor vos, fratres, vt à sordidorum librorum lectione abstinentes (imò eos hoc sacro tempore flammis absumentes) piorum librorum lectione mentes vestras aduersus ignea nequissimi hostis huius tela muniaris. Ex hac enim velut spiritali phazetra sagittas Dominus deprompsit, quibus antiqui hostis iecur transfixit: & ex eadem vos similia aduersus illum tela desumere poteritis, quibus illum prostratis. Nec ad hoc solum huiusmodi lectio cōducit, sed ad multa etiā alia, quæ vehementer ad salutem nostram conserunt. Sacra enim lectio illuminat intellectum, inflāmat affectū, pascit animum, mentem oblectat, fugat vitia, virtutes nutrit, contemptū mundi ingerit, detegit laqueos diaboli, armaque contra illius præstat nequitiam. Hoc igitur pium studium, fratres, vobis quàm commendatissimum volo: de ipso, cū alias, tum in sequentibus cōcionibus plura dicturus. Si his igitur armis, quibus Imperator noster aduersus communem hostem dimicauit, nempe solitudine, ieiunijs, orationibus, & sanctarum scripturarum testimonijs,

stimonis nos quoque certauerimus: non dubium, quin illustria de humani generis hoste trophæa referentes, in marcescibilem æternæ gloriæ coronam, victoribus in cælo propositam, à Domino percipiamus.

IN EADEM PRIMA DOMINICA

IN QVADRAGESIMA, CONCIO SECUNDA:

in qua primùm lectio Euangelica explanatur: secundo verò loco, quantæ sint hostis nostri vires, & quàm multæ nocendi artes, exponitur.

THE. *Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo, &c.* Math. 4.

Voniam hoc sacratissimo tempore fideles non modò ad ieiunium, sed etiam ad spiritualem militiam vocati sumus, quam partim cum pristinis vitiis, partim cum dæmonibus, pietatis & salutis nostræ hostibus, gerere debemus: opportune nobis sacra hodiernæ lectionis historia proponitur,

in qua & certandi artes quibus nos dæmones adoriuntur, & pugnandi rationem qua aduersus illos vri debemus, Imperatoris nostri exemplo discimus. Aut igitur sanctus Euangelista:

Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo. Pro ea quod Mattheus ait, *Ductus*, Marcus acriori verbo vsus ait, *Expulsi*. Quo verbo vehementem diuini Spiritus imperum, quo is Saluatoris mentem ad tentationum certamina, ad ieiunij laborem, ad continuum orationis studium iocitabat, indicare voluit. Ille enim qui exsultauit vt gigas ad currendam viam (hoc est, ad salutis humanæ opus consummandum) non minori alacritate modò ad ieiunium & certamina pro nobis cum antiquo serpente ineunda progreditur: hoc exemplo suo nos docens, vt non segniter & oisitanter, sed summa animi alacritate ad diuina obsequia, ad penitentia studium, ad ieiuniorum laborem hoc tempore accingamur.

Ducitur ergo Dominus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo. Extra controuersiam esse Diuus Gregor. ait, non à spiritu nequitia, sed à Spiritu sancto ductum sine impulsu fuisse Dominum ad pugnam cum diabolo. Quorsum igitur eò à Spiritu sancto inductus fuit? An vt eius virtutem & fortitudinem hominibus conspicuam faceret? an vt proficiendi ei materiam immisissis

inmissis tentationibus præberet? Nullo modo. Nec enim eius virtutibus & gratiæ accessio vlla fieri poterat, qui nulla mensura Spiritum acceperat. Cur igitur tentatus est? Primum (quemadmodum autè dicere cœpimus, ac deinde latius explicabimus) vt nos exemplo suo cœlestis huius militiæ disciplinam, & pugnandi rationem doceret. Deinde vt spei nostræ infirmitatem roboraret: cùm illud Apostoli ad mentem reuocamus, non habere nos Pontificem, qui non possit comparari infirmitatibus nostris: sed tentatum per omnia pro similitudine absque peccato. In eo enim quod tentatus est, didicit & his qui tentantur auxiliari. Ad illam quippe summam & infinitam sapientiam, quæ omnia clarissimè inuenerat, accessit & hæc, quæ visu & experimentis & laborum sensu comparatur: vt illud quoque iam vsurpare ipse queat: Non ignarus mali miseris succurrere disco. Voluit præterea tentari, vt tentationibus suis tentationes nostras debilitaret, & hostem quoque nostrum superando infirmiores redderet. Sicut enim totus Christus totius salutis & redemptionis nostræ auctor est: ita singularia eius opera singulis quibusque malis nostris medicinam faciunt, singulariaque nobis beneficia conferunt. Sic enim morte sua mortem nostram superauit, resurrectione sua vitam nostram reparauit, vulneribus suis vulnera nostra sanauit, vinculis suis vincula nostra dissoluit, ieiunio suo ieiunia nostra sanctificauit, baptismo suo baptismum nostrum sacrauit, ac demum tentationibus suis tentationes nostras debilitauit, & incertorem earum dæmonem fregit, & tentandi iure quodammodo spoliavit. Sicut enim iuris minister, qui in aliena ditiorie potestate vititur quam non habet, eandem iure ipso amittere compellitur quam habet: ita planè quia mundi huius princeps Dominum tentare atque impetere ausus est (in quem nihil iuris habebat) tentandi alios vim atque potentiam, qualem antea habebat, amisit. Itaque nos iam cum hoste non victorij insolente, sed subacto & prostrato, bellum gerimus. Adde etiam, quòd non solum illius potestas imminuta, sed nobis etiam per Spiritum Christi virtus addita & cumulata est. Huc enim illa verba Domini spectant: In mundo pressuram sustinebitis; sed confidite, ego vici mundum. Quid ais, Domine Iesu? Quem mihi animum addis? Quod solatium mihi hoc exemplo præbes? vt videlicet confidam me victurum, quia tu vicisti, cùm tam dispar utrobique fortitudo sit? In his verbis, fratres, mira Christi gratia, miraque iusti hominis dignitas elucet. Simili enim argumentandi ratione hoc in loco Dominus vititur, qua Apostolus, cùm ait: Si Spiritus eius qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis: qui sus-

Ioan. 3.

Prima ratio.

II.

Heb. 4.

III.

simile.

Ioan. 16.

Rom. 8.

citauit

citauit illum à mortuis, suscitabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem Spiritum eius in vobis. Quod perinde est, ac si dicat: Si idem Spiritus habitat in Christo & in nobis, eadem vtroque opera molietur. Neque enim diuinus hic Spiritus, vbicunque sit, sui dissimilis est, quamuis multiplex sit. Quomodo ergo Christus hoc tam præclaro munere affecit, vt illum suscitaret à mortuis; sic vos etiam, in quibus habitat, simili honore afficiet. Ad hunc ergo modum hoc in loco Saluator argumentatur: Si ego propter inhabitantem in me Spiritum sancti, virtutem, mundum, & mundi principem facile subegi; vos quoque, qui eiusdem Spiritus participes eritis, de eodem hoste (si volueritis) triumphabitis. Vnde merito ait: Confidite, ego vici mundum.

Joan. 16.

II II.

simile.

Prima
utilitas.

Eccli. 34

Eccli. 27.

Isaïe 3.

Denique hoc argumēto indicare voluit, pijs hominibus tentationes non modò viles & saluantes, sed interdum etiam esse necessarias. Pijs inquam: nihil enim hîc de improbis loquimur. Constat enim paleas in ignem cōiectas in cinerem & fauillam verti, aurum verò igne excoqui, ac purius reddi. Quòd si à me quæ nam hæc sint utilitates requiratis, multas quidem & maximas commemorare potero; sed illam in primis, quòd, cum totius spiritualis vitæ fundamentum vera sui ipsius cognitio sit, incredibile dictu est, quantum ad hoc variarum tentationum certamina iuuent. Hinc Ecclesiasticus ait: Qui non est tentatus, quid scit? Certè, vt alia sciat, seipsum tamen nescit. Cum enim nullis tentationibus agitur in pace degit, nec vlli vitio succumbit, quia à nullo lacessitur; talem se esse credit, qualem experitur: cum tamen non ex pace & otio, sed ex bellorum conflictu & victoria vires suas iudicare debuisset. Quocirca verissimè ab eodem Ecclesi. dictu est: Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Hæc igitur prima & quidem maxima tentationis utilitas, quæ nos ab ingenti & perpeti morbo, nempe ignorance nostri vindicat. Cætera enim vitia partim quidem temporaria sunt, & cum ipso frequenter prauo opere intereunt; partim verò singulari aliquo hoc incommodo afficiunt; at sui ignoratio, qua homo sibi ipsi imponit, sequi plus esse, quàm sit, sibi persuadet, perpes quædã humanæ mentis caligo, edax tinea, & innumerabilium penè malorum seminarium est. Hinc illa Domini vox: Popule meus, qui te beatu dicunt, ipsi te seducunt, & semiras pedum tuorum dissipant. Qui enim fieri potest, vt non vbique offendant & concidat, qui sibi plus nimio tribuens, vel maiora viribus suis, vel minùs ingenio suo coherencia, aggreditur? Adde his etiam, quòd cætera ferè vitia suam secum turpitudinē, qua nos deterreant, præ se ferunt; at hoc pestilens vitium, amore sui mentis oculos excæcans,

vix

vix lynceis oculis perspicitur. Ad hoc igitur tantum malum propulsandum, miro modo (vt dixi) variarum conflictus tentationum adiuuat.

Adde etiam, quod non modo mentis nostræ statum ostendunt, sed etiam (si fideliter pugnamus & patienter earum infestationem serimus) puriorem & sanctiorem reddunt; magnamque nobis coronarum & meritorum materiam subministrant. Vnde pro eo quod nobis in Psal. legimus, Proba me Domine; & Psal. 25. cœnta me; alij verterunt, Confla me. Quo verbo duo maxima tentationum commoda insinuantur. Quemadmodum enim simile. atrum igne primum quidem verumne an adulterium sit, examinatur; deinde etiam ab omni peregrina materia purgatum splendidius atque pretiosius redditur: ita vera virtus tentationum igne non solum examinatur, sed etiam (vt Apostolus 1. Cor. 13. ait) in ipsa infirmitate perficitur.

I.

Psal. 25.

simile.

1. Cor. 13.

III.

Gregor.

I. Cor. 13.

I. Cor. 13.

I. Cor. 13.

I. Cor. 13.

I. Cor. 13.

I. Cor. 13.

Luat & in hoc tentatio, quod pios homines interdum dormitantes, & remissis agentes, periculi imminētis occasione ad spiritualia orationum & ieiuniorum arma confugere, & pro vallo ac muris excubare compellit. Quæ res facit, ne logo pacis vsu & bellandi desuetudine marcescant. Quod cuius periculi sit, declarat D. Greg. his verbis: Multos peius sua felicitas stravit, multos diuturna pax inermes reddidit: ideoque illos inopriatus hostis eo gravior perculit, quo longo quietis vsu negligēiores inuenit. Hinc magnus ille Arsenius cum precibus suis a se tentationes depulisset, logæ pacis occasione se paulo negligentem factum animaduertens; Video, ait, me longa pace languentem, ideoque minus proficiētem: pugnando enim proficit anima. Qua de causa cum variis postea tentationibus vrperetur, non iam, vt antea, earum depulsionem, sed victoriam a Domino postulabat: & quo tentabatur acrius, eo ieiunabat & orabat attentius. Hac igitur de causa vir sanctus tentationibus catere nolebat, quod hanc sibi proficiendi materiam præberent. Quæ cum ita sint; nihil mirum, si Saluator a Spiritu sancto ducitur in desertum, vt tenteretur a diabolo: quo hinc disceremus, nullo modo lethiferum esse, quod in ipsum auctorem vitæ cadere potuit. Sed iam sequentia videamus.

Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriis Et accedens tentator, &c. Multi cum & tentationis & tentatoris nomina, & durissima prælia carnis & spiritus audiunt; aut nihil plane intelligunt, aut certe velut peregrinum aliquid & nouum mirantur, cum ipsi nihil tale vnquam experti sint, sed in summa pace, sine vilo interno dissidio, vitam agant. Quis enim cupiditatibus suis nunquam testagari, sed velut mura quædam

quædam peccata semper obsequuti, nullâ aliam siue legem, siue principatum, nisi solius cupiditatis agnouerunt, nullam intra se pugnam sentisse aiunt. Quicumque igitur tales sunt, sciant se eo maiori in periculo versari, quo minus periculum suum agnoscunt. Hinc D. Bernard, ad quendam apostatam Monachum scribens, Nô secus, inquit, sero auersionem tuam, quam euiscerationem meam: & tanto acerbius tibi timeo, quanto te video minus timentem. Hæc ille. Et merito certè vir sanctus hoc modo cruciabatur. Vix enim vllum aliud desperatæ salutis & emortuæ animæ certius argumentum est. Hoc enim manifestè arguit intellectum iam transisse in affectum cordis, spiritumq; in carnis naturâ degenerasse: ac proinde velut extincto iam spiritu, & sola carne vigente, solæque vix clauum moderare quid iam superest, quod reluctari, quod arma capere, quod corra pugnare queat? Cum aqua suam retinet naturam ac formam, igni aduersatur atque resistit: ac cum ea in ardentem fornacem coniecta in igne versa est, aded nō resistit igni, vt ipsum etiam vehementius incendat: quod planè istis contingit, quorum spiritus in carnis quodammodo naturâ versus est: qui non modo carnis cupiditatibus non resistunt, sed etiâ ductu & consilio inferuntur. In quo autem salutis suæ discrimine versentur, qui in hunc animi stuporem perueniunt, D. Chrysostomus indicat his verbis: Quod si quis existeret, qui diaboli plagas non perferriat, nimirum illius morbus ex ea indolentia ingrauescit. Quemcunq; enim plaga vna inflicta non mordet neq; attritat, is certè facili & alteram accipit: itemq; & hac accepta, tertiam neque enim intermitteit ad extremum vsque spiritum feriens nefarius ille, quories inuenit animâ supinam, prioresq; plagas contemnentem. Quisquis igitur hætenus velut carnis manducipium vixisti, si tentationum vim & potentiam, nosse cupis, da operâ vt resipiscas à diaboli laqueis, à quo captiuus teneris ad ipsius voluntatem, ac tunc facili vim eius & potentia experieris. Aus cum laqueo capta, & elica in eo reperta & oblectata ibidem spontè manet, vincula nō sentit: at vbi iam satiata auolare nititur, tunc demû stringentis laquei vim agnoscit. Sic igitur cum homines vitiorû voluptatibus inescati, in eisdem sponte sua manere volunt, non vim quidem aliquam patiuntur, sed voluptatem magis percipiunt: at cum, periculi huius magnitudine perspecta, emergere inde atque auolare conantur, ibi primum & carnis suæ tyrānidem, & diaboli potentia agnoscunt. Quod cum non faciunt, quid tentatio sit, prorsus ignorant.

Accedens ergo tētor cū post quadraginta dierū ieiunium Dominus esurire cōpisset, ait ei: Si Filius Dei es dic ut lapides isti panes fiant. Quid potissimum hac tentatione, callidissimus hic hostis captare voluerit iacertū est. Mihi quidem verisimile videtur,

simile.

Chrys. de
sacerdos.

s. Tim. 2

simile.

detur, ipsum hoc loco Domini fiduciam, qua in vno Deo tantquam Patre amantissimo nitebarur, labefactare voluisse. Hoc enim perinde est, ac si diceret: Tu de Deo Patre gloriaris, qui te dilectum Filium in baptismo nuncupauit. Sed huius tamen nominis gloria non vera, sed inanis & vacua est; quando is te in deserto agentem ita deserit, vt nec panes aut carnes, sicut olim Eliæ, præbear, nihilq; præter lapides, quæ vescaris tribuat: quos cum in panes vertere nequeas; certum est te ab eo derelictum esse, & istam Filij gloriam præter inane nomen habere nihil.

Sciebat enim calidus ille tētor, spiritualis vitæ, ac præcipue internæ pacis & quietis (qua filij Dei fruuntur) fiduciam, quam in vno Deo velut in amantissimo patre repositam habet, fundamētum esse. Quicquid enim siue molestiarum, siue iniurarum vel à mundo, vel à demone, vel à falsis fratribus inferatur, punit quidem illos, sed non prosternit; propterea quod ad hanc spei anchoram confugientes intra se dicunt: Propugnatores habeo in cælis, qui potestate Deus, charitate Pater, ditioe ac opibus est omnium Dominus. Is igitur mei curam gerit, is me sub vmbra alarum suarum protegit, is me tamquam pupillâ oculi custodit, is denique pro me sollicitus est: quare omnem meam sollicitudinem in illum projiciam, qui omnia quæ mihi mūdus eripere, vnus cumulatissimè reddere potest. Quoniam igitur fiducia hæc, spiritualis vitæ & internæ pacis fundamentum est, eam euertere versipellis hic hostis nitebatur, cuius illa verba sunt: Exinanire, exinanite vsque ad fundamentum in ea. *Psalm. 124.* Esse autem hanc tentationem grauissimam, declarat planè quod Exod. 16. legimus. Cum enim Dominus in deserto manna Patribus plueret decreuisset, præter vnus diei alimentum, nihil aliud colligi voluit. Cuius præcepti causam subdidit. Vt tentem, inquit, eum, vtrū ambulet in lege mea, an non. Quorsum hæc quænam hæc tētoris occasio est? Magna planè. Magna enim veræ fidei & spei probatio erat, quod cum populus in deserto agens rebus omnibus ad vitæ usum pertinentibus indigeret, & copiosam ante oculos annonam videret, nihil inde sibi in diem crastinum reservaret; sed sola diuinæ promissionis fiducia fretus; melius sibi hac spe, quàm cibus in penu reconditis, consultum esse crederet. Hoc igitur præceptum, quo Dominus non rationis humanæ prudentiæ, sed fidei & spei populum suum vitam moderari volebat, non dubium, quin magna sinceræ fidei probatio fuerit. Ea enim perfecta & solida fiducia est, quæ magis diuinæ veritati & providentiæ, quàm omnibus mūdij præsidij innititur; quæque toto affectu dicere cum Propheta potest: Melior est misericordia tua super vitas. *Psalm. 63.* Quod perinde est, ac si diceret: Firmitus, Domine, certiusque in tua

miseri cordia, quàm in omnibus huius vitæ opibus præsidium collocaui. Hanc ergo fiduciam, quam Christum Dominum in cælesti Patre habere dæmon existimabat, euertere conabatur, dicens: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.*

Cui cum Dominus prolato ex sacris literis testimonio appositissimè respondisset, *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei*: ille rursus earundè literarum auctoritate ipsum aggreditur. Vbi enim illum supra pinnaculum templi sustulisset, ait: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Scriptum est enim: *Quia Angelus suus Deus madauit de te, &c.* Verba sunt ex Psalm. 91. de triumpho: qui à principio ad finem vsque admirandis diuinitæ providentiæ auxilijs, promissis, firmissimisq. præsijs, quibus piorum hominum vitam Dominus tuetur ac servat, plenus est. Quo enim imbecillitas nostra & aduersariorum potestas maior existit, eo magis paterna illa & summa pietas firmioribus nos aduersus illius potentiâ munit auxilijs. Neq. eom (vt D. Bernardus ait) tam magna pro nobis in cælo pariter & in terra sollicitudo gereretur, si nō magna nobis necessitas incumberet: nec tam multiplex nobis custodia, nisi ob multiplices hostes, adhibita esset. Considerare ergo fratres, vel hoc vno argumēto, hostis nostri audaciâ atq. virtutem. Ex hac enim tam magna Dei providentiâ, quæ vnicum salutis & vitæ nostræ fundamentum & munimen est, exitium & ruinam nostram machinari nitentur, dum Dei Filium his præsijs nixum, vt se præcipitaret hortant. *Quis* quid esse truculentius, quid execrabilius potuit? Ea enim hostis nostri calliditas ac perversitas est, vt bona omnia inuertens, diuinam providentiâ ac bonitatem, prauitatis nostræ iocitâ rerum efficere conetur. Nam qui improbos omnes diuinæ bonitatis & misericordiæ, ac meritorum Christi prætextu tor annos sceleribus suis obstrictos detinet, quid aliud facit, quam vt inde mortem & impietatem eliciat, vnde homines pietatem, vitam, & peccati odium elicere debuissent?

Si Filius, inquit, Dei es, mitte te deorsum. Poteras miser, alio argumenti genere dignitatē Filij Dei explorare, quam tantopere nosse cupiebas: vt vel cæcos illuminaret, vel leprosos munderet, vel mortuos ad vitam reuocaret. Sed truculentus tamen humani generis hostis non signa humano generi salutaria, sed perniciosa requirit: cui nihil nisi nocere iucundum, prodesse autē ingratum & insuetū est. Sic malefici Aegyptiorum ranas quidem producere potuerunt, quibus perniciem hominibus afferebāt: eas tamē abigere (quod salutare fuisset) nequiverunt. Quod tamen præstitit Moyses, qui vt ranas virtute Dei inferre, ita facile abigere potuit. Vnde ait: *Vt scias quoniam non est sicut Dominus Deus noster, recedat ranæ à te, & à domo tua, &*

à ser-

Bernard.

Exod. 8.

à seruis tuis. Proprium enim Dei est, & mala depellere, & beneficijs homines afficere; diaboli contrà proprium nocere, & bona omnia aut inuertere, aut certè propulsare.

Cùm igitur nihil hactenus his omnibus machinis effecisset, extremum idemque fortissimum telum in Dominum contorsit. Nouerat enim humanæ naturæ ingeniũ ad honoris & gloriæ cupiditatem incitatissimum: nouerat quantas hominum etiam piorum strages hac esca proposita edidisset: ideoque hoc laqueo, quò tam multos antea irretierat, Dominum capiendum credidit. Proposita igitur ante oculos mundi gloria, cunctisque eius opibus & regnis; *Hec, inquit, omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Cui Dominus: *Vade Satana. Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Tunc reliquit eum diabolus, & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Quid hoc est: Nempe hoc Angelorum ministerio Dominus, quæ præmia victoribus reposita sint, indicare voluit. Horum autè illud vnũ est, quòd superata tēratione, diabolo animus detrahitur, & victoribus additur: minùs enim iam timent, quem antea subegerunt. Alterum verò est, de hoste subactò gratiarum actio atque lætitia. Qualis enim lætitia est, tam ingens periculum euasisse! tam immanem hostem prostrauisse, & à faucibus draconis Dei beneficio creptum esse! Vbi enim se pij in hoc tanto certamine superiores vident, quò aduersus propugnatorem suum amore exardescēt? quò affectu eius laudes prædicabunt? qua lætitia, subactò Pharaone & curribus eius, creaturas omnes ad eius laudes prædicandas inuitabunt? Quo enim victoria illustrior, hoc laudandi cupido vehemētior. Sic regius Vares: Omnia, inquit, ossa mea dicent: Domine quis similis tui? Eripiēs inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus eum. Sic etiā sancta illa prophetissa Debora in Cantico suo ait: Vbi colisti sunt currus, & hostium suffocatus est exercitus, ibi narrētur iustitiæ Domini, & clementiæ fortis Israël. Quæ quidē laudes in hoc seculo ceptæ, in altero nūquam finientur: quando electi omnes, deuictò ac triumphato generis humani hoste, festis vocibus totum illum Psalmum decantabunt: Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israël, &c. quæ sequuntur. Psal. 34.
Indic. 5.
Psal. 113.

Secunda pars, vel alia Concio.

SI hominibus ea felicitas contingeret, vt quanto in discrimine salus eorum versaretur, & à quibus hostibus obsideretur, intelligerent; superuacanea certè omnis admonitio nostra futura esset: abunde enim ad hoc inspecta periculi magnitudo sufficeret; quæ tanta est, vt omnem orationem omnemque intelligentiæ nostræ vim superet. Verum quo magis hæc res dor-

Epheſ. 6.

mitantium oculos later, eo & periculū maius, & immedicabilius malū est. Erit igitur officij nostri, fratres, & huius periculi magnitudinem ignorantibus detegere; & remediū, quod nobis Spiritus sancti magisterio collatum est, explicare. Periculi verō magnitudinem paucis Apost. indicat, cum aduersariorum nominum potentiam declarat his verbis: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, aduersus spirituales nequitias in celestibus. In quibus verbis quatuor præcipue cōmemorat, quæ hostes nostros superiores nobis efficiunt; quorum primum est, naturalis eorū fortitudo: non enim carne & sanguine (sicuti nos) cōstant, cum spirituales creaturæ sint, ideoque potentissimi: aduersum quos ipsi, fragili & infirma carne depressi, certare iubemur. Secundum verō est, potestas & imperium quo vigent. Vnde ait: Sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Hac enim potētia principatum sibi super improbos omnes vendicant. Tertium est, calliditas & astutia magna, qua ad nos variis artibus decipiendos & illaqueandos vtuntur: quod significauit cum dixit, Aduersus spirituales nequitias. Quartum, locus est vnde aduersus nos pugnant: pugnant enim quodammodo ex alto, vnde & nos facilius lædere, & a nobis lædi min⁹ possunt. Quod illud verbum designat, In celestibus. Omnibus igitur modis superiores nobis existunt, & omnia illos ad victoriam adiuuant. Adiuuat enim naturalis fortitudo, quia angelis adiuuat imperium, quia principes & potestates: adiuuat naturalis astutia, quia & spiritus, & in his ceteraminibus ab origine mudi versari: adiuuat denique locus ipse sublimis, vnde maiori nostro incommodo, & minori suo periculo, lethalia aduersum nos tela contorquet. Quis igitur cōtatalis hostes æquo Marte pugnare, quis se ab illorum fraudibus & potentia tueri possit? Quid faciet humi repēs caro & sanguis aduersus spirituales nequitias in celestibus? Neque enim (vt D. Chrysost. ait) hic æs, aut ferrū, nō equi, non currus, nō rota, nō ignis, nō iacula ista quæ cernimus, verū alia quædam machinamenta ijs quæ dixi longē terribiliora sunt. Certe aduersariis istis nequaquā opus est thorace, non scuto, neque ensibus, neque hastis. Sed vel nudus execrandæ illius militiæ aspectus talis est, vt humanā animam à corpore ipso dissolvere possit: nisi ei admodum generosa fuerit, atq. adeo, antequam à viribus ipsa suis auxilium petat, diuinæ in se clementiæ prouidentia sentierit. Ac sane si liceret corpore hoc exuto, aut vnā etiam cum ipso corpore perspicue atque intrepidē vniuersam illius aciem bellumque contra nos instructum ipsis oculis coram contueri, videres vtique nō sanguinis torrentes, neque corpora demonum

Chrysos.
lib. de sa-
derdor.

sed animarum lapsus tam multos, sed vulnera sic graua, ut tibi statim vniuersa belli pictura, puerorum delectamenta, & ludicrum potius quam bellum videri possit: tam multi certe ac frequentes ij sunt, qui in dies singulos feriuntur: quorum vulnera non idem morris genus pariunt, sed quātum inter se dissident anima atque corpus, tantū est certe inter mortē hanc atq. illam discrimen. Nam quorū plagam anima accipit, eademq. cadit, hic prostrata quidem iacet malā iam cōscientiā cruciatu contabescēs, postea verō quā separata à corpore hinc emigrarit, per iudiciij sui tempus æterno crucianda supplicio traditur. Vt autem periculi huius magnitudinem & varia hostiū nostrorum cōsilia atque ministeria agnoscere valeamus, aduertendū est, triplicem in hoc inferiori mundo esse rem publicam. Est enim Ciuilis, Ecclesiastica, & Dæmoniaca, quæ tamē non res publica, sed malignantium conuentus, & impia coniuratorum manus appellanda est. Et in prima quidem nempe ciuili, sunt Magistratus, Prætores, Principes, Senatus, & ceteri, qui dāt operam vt in pace & quiete homines agāt. In Ecclesiastica sunt Concilia, Synodi, Episcopi, prædicatores, ministrique ceteri, qui curant, vt, cum pietate & iustitia viuētes, æternā felicitatem consequamur. In diabolica autem est Satana, huius mundi princeps; sunt & satellites eius, scelerumq. ministri. Est enim spiritus superbiz, acediz, fornicationis, & liuoris. Sunt etiam conciliabula eorum, in quibus mirabile dictū est quomodo scelerum ministeria in perniciem nostram inter se distribuunt, & quæ ad hoc cōsilia instituunt. Tu, inquit, insidiaberis sacerdotibus, tu Episcopis, tu plebeijs, tu mercatoribus, tu viris, tu feminis. Et feminas quidem incitabis ad iram, ad inuidiam, ad zelotypiæ furorē, ad varias superstitiones, ad immodicū ornandi corporis studium, præcipueq. ad linguæ virulentiam: hoc est, ad continuū maledicendi & malē precandi vitium. Tu verō nobiles incēdes ad luxum, arrogantiam, fastum, delicias, superbiam, & aliorum contemptū. Mercatores ad fraudes, auaritiā, mendacia, atq. periuriā. Ceteros verō homines ad mutua odia atque dissidia, & ad oculorum lasciuia, & omnem libidinis intemperāciā excitabis. Ad hunc ergo modum huius mundi princeps in illo satanico concilio huiusmodi ministeria satellitibus suis distribuit, vt nos partim his, partim alijs innumeris artibus & cuniculis adorianatur. Neq. enim, vt Diuus Chrysostomus ait, vna nobis pugnz species parata est: sed bellum varium ac multiplex propositum, varijs multiplicibusq. aduersarijs constans atque instructum: qui ipsi neque iisdem armis vtuntur omnes, neque vno eodemque nos attingit: cōdoriti meditantur: cumq. oportet, qui cum illis omnibua

prælio decertaturus sit, omnium artes notas habere. Etenim in militaribus præliis quod quisque opus peragendum suscepit, hoc ad orientes hostes defendit. At hinc haudquaquam sic ferres haberi: nisi enim qui victoriam reportaturus est, dimicandi artes ad unam omnes sigillatim percaluerit; novit diabolus vel parte una aliqua, si ea forte neglecta fuerit, piratis prædonibusque suis aditum præbere.

Inter varios autem huius serpentis astus, ille frequentissimus est, quod ferè semper nos aut specie recti, aut sub rationis & prudentiæ velamine crimen quod intendat abscondit. Cùm enim voluntas nostra naturali propensione in bonum feratur; neque quidquam nisi sub ratione boni possit amplecti, virtutis autem & honestatis bonum, principem inter omnia bona locum teneat: hac ipsa honestatis imagine laqueos suos induit, ut hac ratione incautos & parum prospicientes homines fallat.

Quin & illè quoque serpentis astus subtilissimus est, quod interdum laudanda quædam opera facere homines sinit, quo sibi plus æquo fident, sibi que nimium tribuentes, ceteros contemnant atque despiciant. Sic enim Phariseus illum sinebat ieiunare bis in sabbatho, decimas fideliter solvere, & à communibus perditionum hominum sceleribus abstinere; ut hac veluti escâ, illius superbiam & arrogantiam aleret atque nutrirer, quo sibi nimium fidens, ceteros præ se fastidiret: quod faciliè eius verba indicant. Sicut enim Pharaon, Israëlitiçi populi hostis, eisdem permittitur Deo sacrificare, hac tamen lege, ut nec longius abiret, nec paruulos suos aut greges secum ferret, quò eorum amore inductus in Aegyptum protinus regrederetur: ita dæmon, ijs quos in aliquo scelere obstrictos tenet, bona quædam opera facere permittit, ut minus sibi homines hac occasione dispiciant, & securius in scelere dormiant. Sic videmus pheros a iuibus, quas ceperunt, fila longa pedibusnectere: quæ cùm madibus firmiter prehensa teneant, volare aliquousque sinunt, retracturi deinde, si longius processerint.

Quid vero certandi tempora & occasiones referam? In ijs namque bellis externis, quæ vel furor hominû, vel miserabilis necessitas excogitat, sæpe datur militi requies, sæpe arma coquiescent, & dormire militi citra periculû licet. At in spiritualibus his bellis nulla quies, nulla cessatio, nulla datur intermissio. Omni tempore, omni loco, in omni negotio pro vallis excubandum, die noctuque vigilandum, & cùm importuno atque infatigabili hoste colligendum. Sive vigiles, sive dormias, sive aliquid facias, sive nihil facias, in omni fortuna atque negotio semper laquei, semper ab illis insidiæ timendæ sunt. Nec enim ij somnium oculis carpunt, neque vilam tentandi occasionem præter-

Luc. 11.

Exod. 12.

Simile.

Disimul.

prætermittunt, neque ullam personæ conditionē attēdunt: siue probus, siue improbus sis; siue diligens, siue negligēs; siue diues siue pauper; siue prospera, siue aduersa fortuna vtaris; nūquam ab huius hostis rēationibus eris immunis. Denique in cibo, in potu, in ieiunio, in vestitu, in incessu, in colloquio, in solitudine, in frequentia populi, omnibus deniq. in rebus, nisi vigilātibz oculis tibi prospicias, nili suprà custodiā tuam steteris, nisi à dextris & sinistris armatus incedas; semper insidias, semper offendicula, semper laqueos, in quibus capiaris, inuenies.

Neque ijs auxiliarijs copijs hostis noster contentus, illud etiā diligentissimē curat, vt omnem nobis spiritualium armorum apparatus eripiat. Cuius rei expressam nobis imaginem Philisthæi in lib. Regum exhibuerunt: qui diligentissimē caueant, ne esset faber ferrarius in Israël, qui arma fabricaret. Quo factum est vt cū Philisthæi instructa acie ad pugnā contra filios Israël procederent, solus Saul & Ionathas eius filius armati inuenirentur, cæteris exarmatis. Quod quidem ante Philisthæos Madianitæ quoque simili consilio curauerant: vnde post victoriam aduersus illos diuinitus partam, sancta illa Prophetissa cecinit: Gladius & hasta si apparuerūt in cūctis millibus Israël. Hoc igitur idem spirituales hostes nostri diligentissimē prouident, vt videlicet omnia nobis spiritualium armorum præsidia subtrahāt. Armā verò militiæ nostræ ieiunia sunt, elemosinæ, solitudo, sanctarum scripturarum lectio, occasio nūm peccandi fuga, sacramētorum frequētiōr vsus, & orationis studium, quos auxilium de cælo contra hostes petimus. Verū quæ hæctenus diximus, ad dæmonum vires & insidias detegendas pertinent.

1. Reg. 13.

Iudic. 5.

Quid verò, si huic externo hosti familiaris atque internus hostis, ipsa videlicet caro nostra, iungatur? Quis enim verbis consequi possit, quanta sit post peccati lapsum corruptæ naturæ imbecillitas? quam lubrica carnis nostræ conditio? quam facilis ad decipiendum? quam fragilis ad resistentum? quam ad malum prona? quam ad bonum inepta? quam ad terrena bona procliuis? quam ad spiritualia tarda atque difficilis? quam sui amans? quam Dei, rerumque diuinarum negligens? ac demum quam multis & varijs cupiditatibus & affectibus obnoxia? vt, si nihil aliud esset quod nobis negotium exhiberet, hoc certe ad ruinam nostram satis superque esset, quamuis nulli nos externi hostes infestarent.

III.

Sed dicet aliquis forsitan: Tu nobis tentationum vim & pericula exponis: tantorum verò malorum remediā files. Non sileo, fratres, non abscondo immo verò hoc ipsum, quod dixi, remedium est. Quæ equ. n. se se maxime imbecilla animalia, nisi

Euseb.
Amis.

magno timore tuentur? Metus enim illis pro armis est; metus namque ad fugam excitat, fuga verò sibi salutem quærunt. Quo ergo vobis magis periculi huius magnitudinem declaravi, hoc magis ad salutarem metum & vigilem vestri custodiam excitavi, in qua summum nostræ salutis præsidium constitutum est. Hæc enim ratione nos D. Eusebius Emisenus ad hunc salutarem metum hortatur his verbis: Nemo de præteritis securus sit. Tanti laquei obiecti sunt ante pedes animæ nostræ, tam innumerum hostes observant & custodiunt iter nostrum, tantæ foveæ, & tanta prærupta, tantæ rerum difficultates interiacent inter nos & finem nostrum: & via ipsa, quæ per se arcta atque ardua est, tantis spiritualium latronum insidijs obsidetur, tantosque nos scopulos, tantosque fluctus transire necesse est, antequam anchoram optato in litore collocemus: & putamus nos de præteritis debere esse securos, & sine quotidiana cura, sine quotidiano timore & tremore diem nostrum transigere deberet.

Quis transiens profunda fluminis alicuius per arctissimi pontis angustias, etiam si maiorem partem inoffenso transierit pede, iam periculum evasisse se credat: cum in ultimo pontis spatio si paululum titubaverit, casum quem in medio spatio timebat, possit incurrere? Sic nos, etiam si magna pars vitæ istius prosperè videatur fuisse transacta, non ideo fiducia piè sumamus, cum adhuc periculi pars extrema minetur. Quis in acie positus, ante finem certaminis, aut ante victoriæ securitatem arma deponat? Hæc ille.

Simile.

Simile.

Proximum verò huic remediū est, carnis nostræ, à qua multorum malorum semina prodeunt, castigatio & afflictio, & assidua ad Deum oratio: sine cuius virtute atque præsidio quomodo imminetia undique bella propulsare poterimus? Ad mentem quippe illud Apostoli verbū reuocare debemus: Deponentes omnem pondus & circumstantes nos peccatum. Satis enim hoc verbo indicavit Apostolus, nos omnes à peccato velut circumdatos & obfessos esse. Caro enim & mundus, nos undique circumstant, & omnis item creatura, quæ in laqueū & muscipulam posita esse dicitur pedibus insipientium. Id quod magis illa Apostoli verba insinuant: Iam non ego operor illud, sed inhabitans in me peccatum. Plus enim est hostem intra moenia esse, quam circumstare. Quamobrem sicut qui in regione frigidissima tempore hiemis in domo aliqua ventis & frigori exposita habitaret, ab igne ibidem accenso vix discederet: ita nos à Dei nostri præsentia (qui ignis consumens est) quatenus fieri possit, discedere non debemus. Verissimè enim dictum est: Frustra iacitur ante oculos pœnatorum. Pennati merito esse dicuntur, qui spiritualibus pennis in sublime feruntur: ante quorum oculos

Hebr. 11.

Rom. 7.

Simile.

Prov. 2.

diuina

diuinæ lucis communione iugiter illuminatos, frustra dæmon
peccatorū rete iacit. Quod planè sanctus David testatur, cum
ait: Oculi mei semper ad Dominum; quoniā ipse euellet de la- Psal. 24.
guco pedes meos. Et rursum: Nisi quiddam lex tua meditatio mea Psal. 112.
est, tunc fortè perissem in humilitate, hoc est, in afflictione mea.

Vnde Saluator: Vigilare, ait, & orate, ne intretis in iterationem. Marc. 14

Quasi diceret: Vigilantes, quidquid per vos effici potest, præsta-
te; orantes verò, celestem opem ac diuini Spiritus auxilium ex-
quirite, cuius virtute spirituales nequitiæ debellare possitis.

Hunc enim Spiritum post ruinam suā David petebat, cum di-
ceret: Spiritu principali cōfirma me. Hoc est, ita me (Domine) Psal. 50.

Spiritus tui virtute arma atq. corrobora, vt nulla me iam mali-
gni spiritus vis de gradu virtutis depellere possit. Quæ enim
alia potētia aduersus illam potentiam, nisi Spiritus tui, superior
esse poterit? Cum autem hæc cælestis Spiritus fortitudo semper
& vbiq. imploranda sit, tunc vel maxime perenda est, cum ab
hoc hoste praua aliqua cogitatione aut cupiditate pulsamur.

Tunc enim ad hoc salutare præsidium quanta possumus celeri-
tate confugiendū est. Hinc pro eo quod nos legimus Psal. 118.

Adiutor & susceptor meus es tu, & in verbum tuum super spe-
raui: alij verterunt; Latibulum meum & scutum meum es tu.

Huius autem verbi significationē admonemur, vt quemad- Simile.

modum lepores, cæteraq. infirma animantia à venatoribus
agitata, ad latibula sua cōfugiunt: ita nos, vbicumque calamitas

vel tentatio aliqua ingruerit, ad hoc latibulum confugiamus,
& in eo condamur: ibi enim pios Dominus abscondit in abscon-
dito faciei suæ. Huc pertinet etiam quod ad Sponsam Deus

Pater in Canticis ait: Columba mea in foraminibus petræ, id
est, in vulneribus Christi: in quibus commorari nos per conti- Cant. 2.

nuam meditationem decet, & ad ea in omni tum tribulatione
tum dæmonis infestatione confugere. Talis enim erit quasi vir

qui abscondit se à vento, & celat se à tempestate. Hoc ipsum
autem adumbravit olim Dominus, cum ostium arce iussit in Gen. 2.

eius latere fieri, per quod animalia inundantibus aquis ingre-
derentur. Christus autem Dominus arca mystica est; ostium

verò huius arce, sacratissimi lateris eius vulnus est. Per hoc igitur
ostium ad Christum intramus: quia per sacra corporis eius

vulnera ipsius charitatem & pietatem agnoscimus; & inundan-
tibus tentationum fluctibus, in illis tanquam pia animalia

condimur & conseruamur.

Vt autem deuota oratio & diuinarum rerum meditatio, ita
etiam sacra lectio mito modo ad hæc certamina cōducit. Hinc Cant. 5.

Origenes locum illum ex lib. Cant. Oculi rei sicut columbæ
quæ resident iuxta fluentia plenissima, sic explanat: Ferunt, ait, mil. 1. su.

per Leuit. per Leuit.

hoc

hoc genus autum cum ad aquas venerint, quia ibi solent accipitis iniurias pati, venientem desuper inimicum volitabris umbra aquis inspecta deprehendere, & oculorum perspicacia & aquatum beneficio fraudem periculi imminuentis euadere. Hactenus ille. Hoc autem beneficiū fideles animæ percipiunt, quæ iuxta scripturarum fluentia residentes, in illis diaboli insidias & varias irruptiones addiscunt, quibus se ab illo tutas conseruent. His igitur, fratres, armis septi atque muniti, de communigenis humani hostis victoriam reportātes, sempiternæ gloriæ palmam ab huius militiæ principe Christo Iesu percipiemus. Ipse namque est & certaminis nostri inspector, & certantium adiutor, & superantium coronator: cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

IN EADEM DOMINICA PRIMA
IN QUADRAGESIMA, CONGIO TERTIA:
in qua de immanitate hostis nostri, varijsque eius
tentandi artibus, agitur.

THE. *Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à Diabolo. Matth. 4.*

Cum variis modis diuina sapientia lapsum genus hominum erigere, & à diaboli captiuitate redimere potuisset, hunc præcipue vt aptissimum & cōuenientissimū elegit, vt, quæ via mors intraret in mundū, eadē salus & vita rediret. Et quoniam vnus hominis culpa cæteris omnibus mortis & exitij causam attulerat: voluit vt alterius hominis innocentia omnibus obtemperantibus sibi causa fieret salutis æternæ. Quod quidem adeo cumulare Christus Dominus præstixit, vt non solum tota eius vitæ & mors salutis nostræ causa fieret; sed omnis eius actio hoc idem efficeret. In omni quippe opere suo ostendit quid nobis ad salutē ex eius imitatione faciendū esset: ac deinde ipso etiam opere gratiam nobis promeruit, quæ id efficere possemus: quorum alterum ad exemplarem, quam appellantis alterum ad efficiētem causam pertinet. Vtraque enim ratione Christus Dominus salutis nostræ auctor existit, sequē totum vsibus nostris addixit. Ideoque merito arbor vitæ in medio paradisi Ecclesiæ plantata appellatur. Quemadmodum enim arbores non sibi, sed alijs fructus proferunt: ita Christus Dominus non sibi soli (qui gratia plenus erat) sed nobis, hoc est, in nostram

simile.

simile.

utilita-

utilitatem, omnia vitæ & mortis suæ merita & opera destina-
uit. Itaque quod modò in aciem procedens à sempiterno gene-
ris humani hoste tentatur, non ad illum, sed ad nos præcipue
spectat. In eo enim quod tentatus est, didicit ex ijs, quæ passus
est; & his qui tentantur auxiliari: atque tentationis huius merito,
tentatoris nostri vires fregit ac debilitavit; & rationem plu-
gnandi cum communi hoste docuit; & vires nobis ad hanc plu-
gnam impetrauit. Quomodo verò se in hoc certamine gesse-
rit, Matthæus Euangelista exponit his verbis:

Hebr. 2.

Iudic. 16.

Iob 2.
Simile.

2. Cor. 12.

Gregor.

127

Ductus est Iesus in desertum à Spiritu. Hoc in loco illud primum
annotari solet: Dominum, post sacrum Baptisma & celeste Pa-
tris testimonium à dæmone tentatum fuisse: ut hinc discamus
omnem dæmonis rabiem ac furorem aduersus eos maxime
seuire, qui Dei filij nominantur & sint. Eius enim est illa Ho-
lofernis vox: Ego nunquam nocui viro qui voluit seruire Na-
buchodonosor Regi. Itaque repugnans maxime aduersa-
tur, obsequentes deserit. Cur enim impugnet non repugnan-
tes? Pios igitur præcipue infestatur, ijs insidias tendit, horum
præcipue rursus pascitur, qui audentia & iniqua perditionum
hominum corda dedignatur; & eas potissimum sedes infestat,
in quibus Deum habitare cognoscit. Esca enim eius non vul-
garis & vilis, sed electa est. Vnde tunc potissimum B. Iob
euertere tentauit, cum illum à Domino commendari vidit.
Quemadmodum enim piraræ his potissimum nauibus insidian-
tùr quas auro aut pretiosis mercibus onustas esse intelligunt: ita
dæmon his potissimum laqueos tendit, quos spiritualibus diui-
tijs abundare cognoscit. Sic vas electionis Paulum vehemen-
ter impetebat, aduersus quem angelum (hoc est, scelorum in-
centorem) destinauit, qui eum continenter vexaret; ea enim
eius superbia est, ut de illum quidem desperaret posse superari,
qui iam in paradysum conscendisset.

Quæritur deinde, à quo spiritu Dominus in desertum du-
ctus sit? Cui quæstioni D. Gregor. respondet, non à spiritu ne-
quitiæ, sed à Spiritu sancto in desertum adductum, ut singulare
hoc certamen cum diabolo iniret. Quæ ex re magnam capere
consolationem poterunt, qui variis à dæmone tentationibus
infestantur: eum & Saluator ipse tentatus sit, & à Spiritu san-
cto in desertum ad hoc ipsum ductus. Cum sint autem multe
& maximæ tentationum utilitates, illa præcipua est, quod vir-
tute magis homo viriū suarum imbecillitatem agnoscit: quæ
res illum in humilitate (quæ virtutum omnium radix & fun-
damentum est) potissimum conseruat. Quod planè grauissimo
atque merito probare conabor. Quis Pauli sanctitatem, quis gra-
tiam, quis Apostolatus dignitatem, quis tot clarissima Spiritus
sancti

sancti dona atque charismata, quis raptum in paradysum, quis arcana illa, verba quæ audiuit, quis denique omnes Pauli laudes & virtutes nō dico oratione consequi, sed vel enumerando percensere queat? Sed nisi ad hæc omnia quæ illius mentem mirificè illuminabāt, & inexpugnabilem omnibus diabolitelis efficiebāt, stimulus ille carnis, qui eum colaphis cædebat, accessisset, neque adeò plenam sui cognitionem, neque adeò perfectam cordis humilitatem adepturus fuisset. Cur ita? Quia nimirum sicut nemo melius calorem ignis & comburendi vim intelligere potest, quàm qui eā non tam legēdo quàm sentiendo cognovisset: ita nemo magis mētis suæ infirmitatē perspectam & cognitam habet, quàm qui quotidianis experimentis illam non tam didicit, quàm sensit, & expertus est. Fallit enim sæpè multos peculiare quoddā ingenium, & naturatum ad seipsos, tum ad alios fallendos accommodata. Plerique enim maris ingenium imitantur: quod cū adeò procellosum & insidum sit, ut inter ceteras diuinæ potentie laudes hæc vna numeretur, Tam domitarius potestati maris, motum autē fluctuum eius tu mitigas: ita tamen, si ventis nō impetatur, placidū atque mitissimum sese oculis exhibet. Ita planè quidam, si nō urgeas, placidissimi ingenio esse videntur: si verò eos vel leuissima in re læsetis, feri prorsus & intractabiles apparent. Ex quo facile perspicitur, ne minem nec alijs, nec sibi etiam ipsi satis notum esse, nisi cū violentior aliquis tentationis æstus de sua virtute periculum fecerit. Quæ quidem utilitas in causa fuit, ut (quemadmodum D. Gregor. ait) multi ex sanctis Patribus adeò tentationū certamina non detrectarent, ut interdum etiam cum Prophetis dicerent: Proba me Domine, & tenta me. Hinc idem D. Gregor. Ipsa, inquit, iusto sit aduersitas prospera: tentariq; post virtutes desiderat, ne ex earum confidentia cadat. Vnde sicut messorum nonnulli, quæ hominibus vulnera, ad eleemosynam impetrandam ostendunt, sanari nolunt, etiam si possint, ne hac mendicadi ratione sublata, solitam stipem (qua aliorum) amittant: ita sancti viri non omnino temptationibus carere volunt, ne fluctibus, quos ex illis Domini beneficio percipiunt, hac ratione fraudentur. Quæ cū ita sint, nihil mirum, si Dominus à Spiritu sancto ducatur in desertum, ut tentetur à diabolo.

Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurijt. Quid esurijt? Nimirum quod in cruce sitiuit. Talis enim eius esuries, qualis fuit. Sicut ergo tunc salutem tuam siciebat, ita modò eandem esurijt: quia propter te, non propter se esurijt. Si ergo te totum illi tradideris, suum illi cibum eris. Hoc enim se cibo pasci, idem ipse confirmat, cum ait: Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius qui misit me: ut perficiam

Simile.

Simile.

Psalm. 18.

Gregor.

Psalm. 14.

Gregor.

Simile.

Ioan. 4.

perficiam opus eius. Verum nos esurienti Domino pro hac
dulcissima esca, more tētoris, lapides (hoc est obdurata corda)
porrigimus. Sed vtinam sic porrigeremus, vt is ea virtute sua
in panem verteret: vt meritò nos quoque illi dicere possemus;
Domine, dic vt lapides isti panes fiant: atque quod dæmon cal-
lidè moliebat, nos pie & religiosè faceremus. Simile enim
quiddam ipse per Prophetā pollicitus est, cum dixit: Auferam
à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.

Ezech. 16

Esuriēte igitur Domino, accedens tētor dixit ei: Si Filius Dei es.
Ex hoc accessu colligit Caietan, dæmonem, qui sub imagine
serpētis primam feminam decepit, modò sub imagine homi-
nis, ac fortasse viri religiosi, ad tētandum Dominū accessisse.
Accessus quippe & loquutio hominis propria est. Hac autem
prima tētatione, vel ad diffidētiā de diuina prouidentia, vel
ad inanem gloriam pellicere Dominum voluit: vt is videlicet
magnum de se aliquid conciperet, qui tantus esset, vt ab eo hoc
tam insigne miraculum peteretur. Cui Dominus: *Scriptum est:*

Caietan.

Nō in solo pane visus homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei.
Hoc est: ne putes diuinā potentia ita esse constrictā, & quasi al-
ligatā, vt sine papis ministerio vitā hominū sustentare nequeat:
sunt enim multa alia, quibus ipse mortaliū vitam tueri possit.

Hac igitur via repulsi dæmon, alia aggreditur. Assumpio
quippe illo, & supra pinnaculū templi posito, ait: *Si Filius Dei es,*
mitte te deorsum. *Scriptum est enim: Angelus sui mandauit de te, &c.*
Cui Dominus scripturā falsa interpretatione detortam (quod
hæretici omnes ab hoc artifice didicerunt) planissimo aliterius
scripturæ sensu declarauit. Ait enim: *Scriptum est, Non tentabis*
dominum Deum tuum. Ille enim Domini sui virtutē & potentia
tētar, qui miracula ab eo sine vlla causa aut necessitate postulat.

Caterum importunus tētor, ne hac quidē repulsa fractus,
ad præcipua potentia suæ arma confugit, quibus innumeras
animarum strages edidit: nempe gloria, imperij, atque honoris
cupiditatem, ad quam humana natura maxime propensa est:
Perducto enim Domino in montem excelsum valde, omnibus
que mundi regnis opibusque ostensis, *Hæc, inquit, omnia tibi*
dabo, si cadens adoraueris me. In quibus verbis primum diaboli im-
pudentiam cōsidera, qui adeo insolens mendacium dicere non
erubuit, quando sibi arrogat, quod vnius Dei proprium est: qui
solus (vt Daniel ait) mutat tempora & ætates, & regna trāsfert
atque instituit. Eius deinde superbiam contemplare: qui, quam
diuinitatis gloria inuitò concupiuit, eandem modò sibi atroge-
re pergit, cum se à Domino adorari postulat, vt intelligas ve-
rum esse quod à Propheta dictum est: Superbia eorum qui te
oderunt, adscendit semper. Huic autē impudētissimæ tētationi

Dan. 2.

Psal. 79.

Dominus

Dominus respondit: *Vade Satana. Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis. & illi soli seruias.* Quæ verba Dominus magno & acuti vocis impetu mihi protulisse videtur: vt hac ratione, tērationes omnes magno à nobis animi motu & celeritate (velut quoddam gehennæ scintillas) excutiendas esse declararet. Hac enim ratione & vilius eas, & facilius superamus: vilius, quia magni meriti & gloriæ est, aggredientem hostem subegisse: facilius vero, quoniam aduersarium, priusquam vires tolligar, & mentis arcem occupet, fundimus & profligamus. Quo enim impura cogitatio diutius intra nos moratur, hoc altius radices agit, & quoddam voluptatis illecebra velut glutino quodam menti infixæ difficilius pellitur. Sicut enim corporeæ res, ita etiam spirituales suum habent glutinum, quo inter se colligantur: Gluten corporum viscus, gluten vero animarum volupras est: quæ ubi animo adhaesit, difficillime excutitur. Quod non solum voluptati, sed affectibus cunctis commune esse Seneca restatur his verbis: Imbecillis primò omnis affectus est: deinde ipse se concitat, & vires dum procedit parat: excluditur facilius quam expellitur. Non facile obtinebis vt desinat, si incipere permiseris. Ergo intrantibus resistamus, quia facilius (vt dixi) non recipiuntur, quam exeant. Hactenus ille. Magna ergo celeritate retundenda omnis praua cogitatio est, cum primum animum pulsar, antequam affectus aliquis siue ira, siue odij, siue vindictæ, siue impuri alicuius amoris flammam in parte animæ concupiscentē excitet: quæ semel excitata, & metem incendio suo vastat, & non sine magno labore extinguuntur. Quam quidem celeritatem adumbrare videtur gladius ille versatilis, quem in manibus Cherubini Dominus posuit, ad custodiendam viam ligni vitæ: ideo enim versatilis fuit, vt nō segoiter, sed celeriter volueretur: & prius aggredientem cadere, quam is accedere & lædere posset. Hac enim ratione lignum vitæ (hoc est, Christus Dominus, in paradiso animæ nostræ plantatus) fideliter custoditur. Hunc autem hominem beatū pronūciat Propheta, cum de Babylonis ciuibz loquens ait: Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petram. Paruuli autem Babylonis, prauis affectibus & suggestionibus dæmonis sunt, cum primum serpere incipiunt: quos, qui Dominicæ passionis præsentī memoria à se excutit (dum Christum propter delenda peccata nostra in cruce pendentem contempletur) is plane hos paruulos ad petram Christum allidit. Paruuli autem facile alliduntur: qui si grandiores facti, vires & robur collegissent, tum magno cum labore, tum etiam periculo superarentur. Hactenus de sectione Euangelica: nūc hostis antiqui fraudes detegere atque aperire incipiamus: ne incautos nos & imparatos periculosius aggrediatur.

Seneca
in Epist.

Gen. 3.

Psal. 136.

Tractatio Thematici I.

Cum variis nominibus dæmon in literis sanctis appelleretur, propter varias quibus vitur nocendi artes, tamen duobus potissimum designatur: quæ eius malitiam & potentiam maxime declarant. Appellatur enim tum leo, tum serpens: illud, propter vires quibus nititur: hoc verò, propter dolos & fraudes quibus decipere ac dementare homines solet. Hac etiam de causa ab Isaia serpens vectis appellatur. In veste enim ferreo, vis ad conterendum; in serpentis verò appellatione, calliditas ad fallendum significatur. Cum autem utrunque valde formidandum sit, magis tamen nobis ab eius fraudibus quam à viribus extimescendum est. Eueria enim per Christum eius potentia, dolis aduersum nos potissimum nititur. Hoc enim illa Domini verba, quibus serpentem peccati & mortis auctorem in isto mundo castigauit, insinuat: Inimicitias, inquit, ponam inter te & mulierem, &c. Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. Quibus verbis potentia quidem hostis nostri Christi merito maxima ex parte conterendam ostendit: fraudes tamen illi relictas, quibus in terram depressus, sinuosis voluminibus suis pressibus nostris insidietur. Quia enim (vt eleganter Eusebius Emissen. ait) magnus hic draco rabido atque hiant ore dentes suos in crucifixum Dominum insigere tentauit, quem & purum hominem & sui iuris esse credidit; ibidem eos maiestate resistente confregit atque contriuit: vnde iam edentulus factus, labiis potissimum atque venenato sibilo, fraudibusque suis nos adoritur. Quamobrem illud in primis curandum nobis est, vt omnes eius dolos & nocendi artes perspectas & cognitatas habeamus; quo nobis ab eo cauere possimus: quod in presenti conuisione, diuina adspirare gratia, facere tentabimus: quamuis hæc prouincia magna sit & non nisi veteranis in hoc certamine militibus satis cognita. Quis enim, vt ipse idem Dominus ait, reuelabit faciem indumenti eius? Hoc est, consilia & mentem eius: qui sæpe eum aliud foris ostendat, aliud tamen intus celat. Facies enim eius est, id quod agere destinauit: quod tamen tot inuolueris tegit, vt, nisi valde in hac spiritali militia exercitatus, non facile deprehendi queat. Hinc illud ex Psalmo, Narrauerunt vt absconderent laqueos, dixerunt: Quis videbit eos? Verè enim oculi dissimili ad videndum sunt. Non enim omnium est illud Pauli dicere posse, Vt non circumueniamur à Satana: non enim ignoramus cogitationes eius.

Verum vt de inuolui huius serpentis fraudibus aliqua sigillatim dicamus, illud primo loco sciendum est, alia ratione ipsos pios, alia improbos tentare: neminem quippe intetatum relin-

quit, quamuis non eisdem cuniculis omnes adoriatur. Improbos ergo, quos sui auris esse intelligit, quosque nisi per veram pœnitentiam amittere non potest, modis omnibus à pœnitentiæ proposito (hoc præsertim tēpore, quod huic officio consecratum est) deducere conatur. Quod quidem (vt D. Gregor. ait) variis rationibus tentat. Primum enim mētem hominis ita excæcat, vt horrorem & turpitudinē vitæ suæ minimè cernat: vel certè aliorū comparatione, qui grauiora commiserunt, se innocentem credat. Nihil enim adeo scdum vel distortū est, quod scdioris rei comparatione pulchrum videri non possit.

Gregor. Vnde illud consequitur, quod per Hieremiam Dominus dicit: Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens, Quid feci? Rursumq. apud eundem: Et dixisti, Absque peccato & innocēs ego sum: propterea auertatur furor tuus à me. Cui Dominus: Ecce, inquit, ego iudicio cōtendam tecum, eo quod dixeris, non peccavi. Deinde verò, si hac via nihil efficit, alia aggreditur: & quos hac ratione decipere non potest, fallaci promissione longiora vitæ spatia pollicetur: vt videlicet in aliud tempus necessariam pœnitentiæ medicinam differant: interim autem, dum facultas suppetit, genio & voluptatibus indulgeant. Sic adultera illa mulier in Prouerb. incautum iuuenē hac promissione illaqueauit, cū ait: Non est vir in domo sua, abiit via lōgissima: sacculum pecuniæ tulit secum, in die plenæ lūpē reversurus est in domum suam. Veni ergo, & inebriemur, vberibus, & fruamur cupitis amplexibus. Videris quā lōga spatia improba sibi mens ad peccandum polliceatur, & quā longē se à diuino iudicio distare credat? Quod quidem apertius adhuc Dominus in Euangelio declarat, cū seruum nequam hoc modo loquentem inducit: Quod si dixeris malus ille seruus in corde suo, Morā facit dominus meus: & cœperit percutere conseruos, & comedere & bibere cum ebriosis: veniet dominus serui illius in die quam nescit, & hora quam ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. Quos verò longioris vitæ spe fallere non potest, dat operam vt diuinæ misericordiæ spe fallat, diūque in malis detineat. Ad quod pī latronis in cruce pœnitentis exemplum semper in ore habet: & vnus latronis singularem felicitatem, innumerabilium hominum facit esse ruinam. Hos autem Ecclesiasticus ab hac periculosa fiducia reuocat his verbis: Ne dicas, Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant: & in peccatores respicit ira illius. His ergo rationibus antiquus hostis miseros homines tota penē vita in peccatis consensescere, vel certè quā diutissime permanere facit.

II.

Ab his autem digressi, quibus potissimum fraudibus & hos ipsos, & pios homines impetat, deinceps explicandū est. Atque ut omnium ferē tentationum, quibus virtutibus insidiatur, seminarium pernoscat, aduertendum primò est, virtutes omnes morales in tēperata quadam mediocritate consistere. Est enim (ut quidam sapienter dixit) virtus medium vitiorum vtrinque reductum. His enim virtutibus hinc & inde velut à dextera læuāq̃ duo imminēt scōpuli (hōc est, duo finitima vitia) ita ut quocunque ab hoc veluti medio itinere deflexeris, siue vlteriū procedēs, siue antē subsistēs, in proxima vitia dilabaris. Quod quidē (ut alia exempla pratermittam) facīle in liberalitatis virtute apparet: vltra cuius metā si progrediaris, in prodigalitatē; si verò substiteris, in avaritiam incidēs. Quo fit, ut viri sancti, prudentiæ virtute illuminati, magna attentione & consilio mediocritatem hanc omnibus in rebus expendant atq̃ diiudicent; & extrema omnia, non min⁹ quā Scyllam & Charybdim, sibi fugienda esse decernāt. Cuius rei velut imaginē conuētiō illa, quæ inter Iacob & Laban eius socerū interces-
Gen. 30.

sit, nobis exhibet. Laban quippe (qui improborum hominum typum gerit) cunctum gregem vnicolorē (id est, albi aut nigri coloris) in sortem suam cooptauit: reliquos verò maculosos & varios greges (qui videlicet virtusq̃, extremi coloris aliquid retinebant) Iacob genero suo concessit; qui piorum omnium pius ipse imaginem refert. Hunc ergo pij omnes imitantur, qui extremos colores repudiantes, virtusq̃, extremi partem aliquā, non totum, in sortem suam eligant. Mediocritatem igitur ubique sectantur; nec vlrā quā par est, virtutem vrgent aut remittunt, ne in finitima virtutibus vitia dilabātur. Sciunt enim illud præcipuē in virtutum studio, quod in omni vita probatur, spectandum esse, Ne quid nimis.

Cæterū cū demon intelligat quā rectē à Seneca di-
Seneca in epist.

ctum fuerit, difficile esse modum tenere, in eo quod quisq̃ re-
Attentus

ctum esse iudicauerit: ideo piū hominē, virtutis amore sa-
Attentus

tis per se incitatur, ac iū vrgēt, ut, mediocritatis lineā deserta,
Attentus

in proxima vitia corruat. Hoc autem modo pœnitētes, & acer-
Attentus

bissimo dolore commissā scelera descentes, ac acriorem ali-
Attentus

quando dolorem & fletum ita incitat & inducit, ut vel abun-
Attentus

dantiori tristitia absorbeantur (quod Paulus annotauit) vel
Attentus

certē veniæ consequendæ, aut vitæ mutandæ desperatione
Attentus

frangantur. Contrā verò alios, hoc ipso ante oculos periculo
Attentus

proposito, à rationabili pœnitentiæ severitate & acerbitate
Attentus

dererret. Alij verò præcipiri magis quā prudenti con-
Attentus

silio ad ardua virtutum opera, hoc est, ad tantam inediā
Attentus

& carnis macerationem incitantur: ut, quæ, supra vires sunt aggressi, sub onere ruant, & corporis valitudinem graniter laedant. Contrà verò alij, ut hunc scopulum fugiant, & alieno periculo sibi prospiciant, falsa quadam discretionis specie habenas intemperantiæ laxant, omnemque inedia & carnis afflictionem detrectant.

Rursum alios immodico timore constringit: & quidquid agunt, quidquid moliantur & cogitant, crimine damnat; atque ita assiduæ conscientię aculeis & scrupulis pungit, peccatum illis & gehennam ubique representans: quo interna eos pace & tranquillitate animi, & orationis dulcedine sub hoc divini timoris prætextu spoliet. Quosdam verò ita afficit, ut nihil sibi timendum, nihil non audendum putent: dum omnia sibi licere credunt, ne huiusmodi aculeis pungantur. Quo fit, ut timore Domini vacui (qui innocentię custos atque defensor est) leuiter huc atque illuc sine ullo mentis pudore aut retinaculo iactentur. Quod quidem periculum Ecclesiasticus exprimit Eccli. 27. cum ait: Nisi in timore Domini tenueris te instantem, citò subuertetur domus tua.

Rursum alios, quos in virtutum studio feruentiores videris, ad singularem quandam vitam moresque à communi vitæ valde dissidentes incitat: quo illos in superbie & præsumptionis barathrum, & aliorum contemptum, hoc insolito viuendi genere deiiciat. Alios verò diuersa ratione ita peruerit, ut non modò communem cæterorum vitam, sed communem etiam licentiam & corruptos mores sectari faciat: adeò ut penè scurras inter alios agere non erubescant, quæ ab hoc periculo & infamia ruti sint.

Cæterum, cum aliquando pium hominem secunda aura nauigantem, & diuinæ dilectionis & cōsolationis delicijs circumfluere viderit, & impetu magis animi, quàm iudicio in hoc cursu ferri: hunc ipse imperum adeò non retardat, ut etiam augeat: quòd intelligat, sicut in nauigatione, ita etiam in virtutis curriculo non minus interim periculi à secunda nimium aurâ, quàm ab aduersa, imminere. Ut enim D. Bernardus ait, Nul- lum tantum diuinæ dilectioni periculum insidiatur, quantum ea ipsa dilectione intemperatè, hoc est, immodico feruore uti. In omni enim materia, quidquid nimium est, periculosum est. Sic sanctus Antonius apud Climacum de quodam monacho adolescente, eoque valde diuinæ amoris igne feruente, dixisse fertur: Similia mihi videtur adolescens hic naui auro & preciosis mercibus onusta, quæ tamen nondum ad portum peruenit. Nec sefellit virum sanctum suspicio hæc: adolescens enim ille postea miserabili lapsu corruit.

Quid

Quid, quod callidissimus hic serpens nonnunquam (Deo ita permittente) falsa nos dulcedine laetatur, & magnam vim lachrymarum excutit: partim, ut mentem ad elationem & aliorum contemptum (qui simili dulcedine non perfruntur) inducat: partim, ut hac ratione & cerebrum & salutem nimia exercitatione lædat; atque ita tandem hominem ad hæc ipsa studia ineptum atque impotētem efficiat? Contrā verō alijs omnem hanc dulcedinem subtrahere nititur: ut in summa quadam mentis sterilitate ac ariditate degentes, partim orationis studium ut molestatum & insipidum refugiant; partim se a Deo derelictos arbitrentur, atque ita animo concidant, & in virtutis studio inertes & desidiōsi fiant.

Rursum alios, quos diuinarum rerum studio & contemplationi addictos ceruit, curam omnem domesticarum rerum (ad quas ex officij & status sui ratione tenentur) abijcere facit: quæ quidem re, & offendiculo & oneri sunt ijs, ad quos sollicitudinis & curæ huius fructus peruenire debebat: unde interim dissidia & variæ multorum offensiones oriuntur. Quosdam verō ita diuinæ contemplationis studio afficit, ut, omni internæ vacationis studio neglecto, vel ad vocales tantum orationes præcipitanter & celeriter sine vllō interno gustu & attentione effusas, vel ad externa tantum opera leuiter inconsideratèq. faciendâ, studium suum omne conuertant: atq. ita succum illum spiritus, & internam lucem, & spiritualia gaudia, quæ ex diuinarum rerum commentatione oriuntur, amittant. Quamuis enim illa omnia pie & cum fructu fieri possint, indignum tamen est, ut sine vrgenti necessitate minoribus maiora cedat. Nec hoc solum contentus, id etiam molitur, ut cum quis à domesticis negotiis ferrius animū colligere incipit, & ad diuina attollere, ibi potissimum domesticarum rerum curas, & negotia, quæ alieno tempore tractanda erant, repræsentet: ut sub hac pietatis & necessitatis imagine tendentem in Deum animam ab incepto cursu reuocet, & ad terrena deiciat. Tunc enim vel maxime (ut Diuus Isidorus ait) diabolus cogitationes curarum, secularium humanis ingerit mentibus, quando orantes adspexerit.

Isidorus.

Quid, quod callidissimus serpens frequenter pace bellum mouet, & tērationibus sublati acrius tenrat: dum hominē longo orio marcentem & securum improvius adoritur, inermem lauciat, & bellandi inexpertum acrius ferit? Hinc illud D. Gregorij: Cessat, inquit, sæpè dæmon à tentatione, ut secuta corda facilius inopinatus irrumpat. Lycurgus Lacedæmonijs legem tulit, ne terriō cum eodem hoste confingerent: ne illum assidue bellandi armis instruere, & pugnare docerent. Quod eius præceptum cum Agésilas Rex neglexisset, & Thebanos crebris

Gregor.

bellis prouocasser, acerrimos aduersus Lacedæmones hostes crexit atque armauit. Cuius consilij non immemor antiquus hostis, sapius viros sanctos longæ pace, quàm bellandi assiduitate, deiecit. Ex hac enim pace & otio falsa quædam securitas & desidia oritur, quæ quidem lectus esse dicitur, in quo dormon dormit & requiescit. Qui enim te vigilante vigilat, quid mirum si te quoque dormiente dormiat? Quemadmodum enim ferrum, si non vtaris, rubigine obducitur, & splendorem suum amittit: sic animus noster languore atque desidia soluitur & engraatur. Rectissime enim dictum est, Arcum frangit intensio, animum remissio. Ex hoc etiam fonte, superbia & aliorum contemptus oritur, quos isti variis tentationibus obnoxios esse vident, cum ipsi se in magna pace & otio vitā agere cernant. Vnde etiam crudeles & immisericordes aduersus infirmiores efficiuntur: cum tamen Apostolus dicat: Fratres, & si preoccupied fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, corripite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenearis. Aliquando verò (contraria via ingrediens) alios sine vlla intermissione assiduus quatit tentationibus, vt, euadendi desperatione concepta, à virtutis studio deturbet: & illis superandi ea vitia, quibus assidue impetuntur, spem ferè omnem eripiat. Hoc autem quod diabolus in perniciem nostram facit, pia Dominus dispensatione (vt Guiller. Paris.) fieri nonnunquam permittit. Sunt enim quidam natura ipsa adeo elato & sublimi corde, vt, nisi his quotidie imbecillitatis sue argumentis admonerentur, in elationis balthrum inciderent.

III.

His igitur rationibus, alijsque permulcis, quas enumerare longum esset, dæmon à mediocritate virtutum ad vitiorum extrema, sub virtutis tamen imagine, rapere contendit: vt sic tandem incadum & parum prospicientem hominem fallat. Nec tamen hac vna tentandi ratione contentus habet alias atque alias bellandi artes. Inter quas illa prima est, qua in omni congressu tentationis laqueum sub velamine rationis abscondit: vt videlicet tentatio non tēratio, sed ratio esse videatur. Sola enim ferè impudicitia rectam faciem gestat, suamque se turpitudine prodit: cætera autem vitia rationis speciem quādam præ se ferunt. Superbia enim honores sibi deberi iudicat: auarus se prudentem congregare pecunias arbitrat: iratus vindictæ cupiditatem iustissimè credit: inuidus aliena bona sibi magis quàm alijs deberi putat: gula verò deditus ac deliciosus, saluti suæ, dum delicias expetit, providere se autumat: idemque piger sibi persuadet, dum otia querit, & labore (vt saluti & incolemitati aduer-

(pan)

sum)refugit. Sola itaque impudicitia, vitium se citra vllum velamen proficitur: cetera verò aut virtutem, aut certe rationem & æquitatem simulat.

Frequenter etiam homines rerum suarū fastidio laborantes, & mutationum atq. rerum novarum avidos, ad status sui (quem deserere nequeunt) odium inducit, & ad alium, qui eis contingere non potest, continuis desiderijs sollicitat: & quidquid in vita peccant, quidquid graviter & moleste ferunt, non ipsis, sed status sui legibus adscribere facit: cū nullus legitimus status & vitæ conditio sit, in qua homo, diuino favore adiutus, pietatem & iustitiam colere non possit. Quorum tentationem Apostolus compescere voluit cū ait: Alligatus es vxori, noli quærere solutionem: solutus es ab vxore, noli quærere vxorem. 1. Cor. 7.

Est & alia eius cura, quod videlicet, cū à bonorum operum studio piorum mentes auocare non potest, ipsius operis intentionem, à qua potissimum eius integritas pender, corrumpere nititur. Quod quidem diuus Gregorius exponit his verbis: Gregor. Bona nostra tribus modis hostis insequitur. Aliquando inten- Mol. 2. tionem polluit, aliquando in ipsa actione malum intermiscet: ut gloria, quæ quæsitā non fuerat, oblata delectet: aliquando in fine actionis illaqueat, eo vehementius quo securior iam videbatur operans.

Quod si ne hoc quidem assequutus est, dat operam saltem ut de superata inani gloria inaniter plus gloriatur: cū animaduertit se, de antiquo serpente sapius triumphasse, cū toties oblatam in bono opere inanem gloriam superauerit. Qua in re diuus Gregorius ex victoria bellum oriri dicit: ut, cū mala cogitatio vincitur, elatio oriatur. Quod genus tentationis quantopere formidandum sit, diuus Fulgentius in Epistola quadam exponit: in qua vbi multa de huius vitij periculo dixisset, tandem ait, nocentiora frequenter esse tela dæmonis fugientis, quàm aperto Marte agredientis. Dum enim victus fugit, ad glorandum de victoria victorem ipsum inducit. Quod quid aliud est, quàm debitam Deo gloriam & coronam furari, & capiti suo impudenter imponere?

Sed præcipua tamen dæmonis cura est, omnia spiritualia studia refecare, quibus homo gratiæ celestis auxilium & internam lucem percipere potuisset. Ideoque partim pudore, partim inani quodam metu ab Eucharistiæ communionem, & orationis atque lectionis studio homines auocat: ut his spiritualibus armis destitutos superare facilius possit. Sic enim olim cauerant Philistæi, ne esset faber ferrarius inter filios Israël: quo, armorum præsidio destituti, prædæ hostium facili paterent.

Sed inter has omnes tentationes, quas superius memorauimus, grauissima, frequētissima, & occultissima est omnis ea cogitatio, quæ tacite in animo nostro esse nos aliquid persuadet. In hoc enim superbia dominatur, quæ vitiorum omnium mater, virtutum omnium mors, & ruinarū origo est. Quis autem verbis consequi possit, quā latēter nos hæc pestis singulis penē momentis adoriatur? Partim enim dæmonis astu atque malitia, partim verò amore, quo se quisque ardentissimè amat, sibi quæ & honorem optat, & honore se dignum putat, frequētissimè hæc cogitatio animum subit: quæ nobis falso dictat, & quodammodo in aurem susurrat, nos vel ingenio, vel virtute, vel animi magnitudine, vel in rebus gerendis dexteritate & prudentia, vel in castitatis puritate alijs præstare: quæ quidem omnia superbiæ & ambitionis germina sunt. Ea verò vt mentē nostram obsedit, protinus diaboli charactere illam signat, qui Rex est super omnes filios superbiæ. Nec hoc solum superbiæ est, cum sibi homo plurimum tribuat; sed illud etiam, cum deteriorum comparatione se illis anteferat. Adeo enim perniciofa huiusmodi cogitatio est, vt quacunq; se homo ratione effe- rat, vel se aliquid esse putet, etiam si se deterioribus comparet, ipse se seducat, & in superbiæ foueam præcipitet.

Quis autem fraudem illam de hoc hoste possit suspicari, qui interdum castitatem non dissuadeat, nec ab horrore impudicitia auocet; vt virtutis huius splendore excecatos, superbos tandem efficiat? Ait enim Ambrosius, Virginitatis bonū quā magnū video, tanto ei, ne pereat, furem superbiā pertimesco. At hostis noster, tantum ē superbia lucrum reportat, vt non molestē ferat hominem esse pudicū, modò superbū reddat: vipote qui ruinarum & malorū omnium fontē esse superbiā sciat. Sic enim scriptum est: Contritionem præcedit superbia, & ante ruinam exaltabitur spiritus. Hinc Diuus Gregorius, Deum ait aliquādo punire occultam mentis superbiā per manifestam carnis ruinam. Quamobrem, quicunq; verē integer & castus esse desiderat, verē humilis esse studeat: vt humilitate castitatem tueatur. Vt enim ignis cinere, ita & castitas humilitatis cinere conservatur.

Dies me deficiet, si omnes hostis antiqui fraudes aperire dicendo vellem. Reliquum erat, vt de huiusmodi tentationum remedijs aliquid diceremus: sed quoniam oratio nostra longius euagata est, argumentū hoc ad sequentē Concionem referuabimus. Satis nunc sit, hæc tentationū genera indicasse. Magna enim victoriæ pars est, intellexisse tentationem, & laqueum qui a dæmone nobis obijcitur. Quis enim sapiens hostis consiliū probet, vel aliquid sibi prosperum a dæmone polliceri possit? Maxima ergo remedij pars est, id quod nobis dæmon

sub

sub aliqua virtutis aut rationis specie suggerit, laqueum esse intellexisse. Quemadmodum enim rhetores dicitant, summam artis in dicendo esse, ne ars esse videatur: ita summus demonis astus est, ne astus eius agnoscat. Intelligit enim verum esse quod Salomon ait, Frustra iaci rete ante oculos pennatorum. Cum enim volucres pennatae retis faciem aperte vident, & insidias aucupis agnoscunt, auolat proinus, & laqueos euadunt. Hoc ergo nobis pro magno remedio sit, consilia demonum, & varias eius tentandi artes intellexisse, quo secretissimos eius laqueos vitare possimus: ut ab ijs omnibus erepti, & piarum precationum atque bonorum operum alis instructi, in caelestes sedes euolare, & cum fortissimis Domini athletis caelestem coronam victoribus propositam percipere mereamur.

simile.
Prou. 2.

IN EADEM DOMINICA PRIMA IN QUADRAGESIMA, CONCIO QUARTA, in qua de tribus animæ hostibus, de quibus tribus aduersus eos præcipuis remediis atque armis agitur.

THE. Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo. Matth. 4.

IN illo tempore: Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et reliqua.

AVE MARIA,

Vicumque humanæ vitæ pericula, variasq. tērationes quibus ea impetitur, hostiumq. nostrorum feritatem & immanitatem ex vna parte attēdēs inspexerit, ex altera verò securitate & dormitantiam nostram attēderit: nunquā se ris mirabitur, quā fieri possit, ut in tāto salutis nostræ discrimi-

ne tanta negligētia torpeamus. Videmus enim duces, quorum fidei arcis alicuius tutela cōmissa est, cū ab hostibus obsidētur, semper nouum aliquid ad arcis defensionē moliri, alia semper atque alia præsidia excogitare: non cibum, non quietem, non somnū sine cura & sollicitudine capere, quā diu in hoc periculo constituti sunt. Si ergo tāta cura & studio homines oppida sibi credita tuerentur, quanta nos cura animæ nostræ salutē tueri conuenit, ex qua salus & æterna vitā pēdet? At nos quoque ab

simile.

illo sempiterno generis humani hoste & satellitibus eius ob-
a Pet. 5. deri, Petrus Apostolus testatur, cū ait: Aduersarius vester dia-
 bolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. An
Iob 7. non ipsa quoque hominis vita vel militia vel tentatio à beato
Gregor. Iob esse prædicatur? Quo in loco D. Greg. ait: Nemo à tenta-
 tionum certamine immunis est, siue iustus sit, siue iniustus:
 quoniam ille virtutibus vacuus ad cælum assurgere non valet;
 hic autem quandoq. ex earum occasione deterior ruit. An non
 hoc perpetuū hostis nostri officium est, qui nihil aliud agit, nihil
 molitur, nullaq. alia cura distenditur, nisi nouis quorūdie nocēdi
 artibus ad perniciem nostram excogitandis? Hoc enim eius
a. Thess. 3. officium esse Apostolus insinuat cum ait: Ne forte retauerit
 vos is qui tentat: qui videlicet hoc semper officium exercet, cui
I. Cor. 13. dies noctesque sine ulla aut intermissione, sem-
 per incumbit. Sic enim typicè apud Isaiam de ipso legimus:
 Non est deficiens nec laborans in eo, non dormitabit, nec dor-
 miat, nec soluetur cingulum renū eius, nec rumpeatur cor-
 rigia calceamentorum eius. Sagittæ eius acutæ, & omnes arcus
 eius extensi. Quæ omnia quamuis de visibilibus hostibus dicta
 sint, multo tamen magis inuisibilibus conuenire certum est.

Iam verò hostis huius vires & potentiam quis pro magnitu-
 dine rei amplificare queat? Hoc enim magnis verborum inuo-
 lucris Dominus in libro Iob explicare voluit, cum de illo inter
Iob 41. cetera ait: Non fugabit eum vir sagittarius: in stipulam versū
 sunt ei lapides fundæ. Quasi stipulam æstimabit malleum, &
 deridebit vibrante hastam. Nec his tantis viribus animus & vin-
 cendi fiducia deest: imò verò cum plurimum robore & viribus
 natura valeat, audaciorē illū, quā pro viribus, & inuererata
 malitia, & salutis nostræ odium efficit. Sic enim de eodem Do-
Iob 40. minus apud eundem ait: Ecce absorbebit fluiuium, & non mi-
 rabitur: & habet fiduciam quod Iordanis insinuet in os eius. Ior-
 danis autē nomine, fidelium terram intelligit, qui omnes Ior-
 danis aquis in baptismo Christi tincti sunt. Ceterorum verò
 fluiuiorum nomine infideles omnes intelligit, quos sui ioris esse,
 & ad se pertinere cognoscit. Nec tamen hac tanta mundi por-
 tionē contentus, eam etiā quā sibi Dominus cooptauit, & sa-
 lurati laudatio vixit, absorbere conatur. Cum enim vnicū eius
 studium sit, Deo bellum inferre, & regnum eius euertere: illos
 potissimum infestare conatur, qui in Dei sortem & fidē electi
 sunt. Nec hos modò qui vulgi nomine censentur, sed recōditos
 etiam monachos, & à vulgi sorte nō solum officio & dignitate,
Ezech. 4. sed etiam claustris & seris à mundi contagio segregatos, non
 minori ausu & cōsidentia inuadit. Ipse enim (vix est apud Pro-
 phetam) super omnem munitionem ridebit, & comportabit
 aggerem,

aggerem, & capiet eam. Quamuis enim quis elongauerit fugiens, seq. intra claustra monachorū velut in arce quadā includerit: nunquam aditus illi deerunt, quibus eō & mundum, & mundi affectus inducat, vt, quamuis tu mundū fugeris, mūdus tamen ipse te, quō fugisti, sequatur. Propter hoc enim de eo scriptum est: Sternet sibi aurum quasi lutum: quia iustos (scpe 1ob 40 viros, qui auri nomine designatur, tentationū suarum vi proster nit, & pedibus suis conculcandos tanquam lutum subiicit.

Quod si quæras, vnde huic immam belluæ (hoc est, trecento dæmoni) tanta rabies & sitis perdēdi animas atq. vastandi sit: hoc nimirum ex maximo illo odio procedit, quo aduersus Deum concitatus est. Cum enim is ab eo cælesti domicilio, in quo fuerat conditus, in horrendum chaos propter superbiam suæ scelus præcipitatus fuerit; cuius sedes Dominus, delectis hominibus qui in terra conditi sunt, instaurare constituit: partim odio aduersus Deum incensus, partim inuidia humanæ dignitatis inflammatus, cum Deo (quem summo odio propter hoc prosequitur) nocere nequeat, totam furoris sui rabiem aduersus eius creaturas cōuertit. Cuius periculi nos Angelus quidam in Apocalypsi Ioannis magna voce admonet his verbis: Vt Apoc. 12, uirta & mari, quia descendit diabolus ad vps, habens iram magnam, sciēs quia modicum tempus habet: quo videlicet finito, non habebit in quos amplius sauire, & furoris sui immanitatem exercere possit. Cum ergo tam potentem, tam acrem & immanem hostem habeamus, qui nos tāto odio tantaq. audacia dies noctesque persequitur: quomodo hos miseri, & salutis nostræ prodigi, adeo securi in vitamq. autem dormimus, nec nobis in tanto vitæ nostræ discrimine prouideamus? Consat enim nec periculum maius, nec bellum durius, nec conflictum diuturniorem, nec hostem acerbio rem, nec rem, pro qua dimicatur, maioris momenti esse posse. Quis ergo fieri potest, vt in hoc tanto rerum cardine adeo torpeamus, & hoste pro foribus existente nos in otio ludoque puerili more versemur?

Sed dicit aliquis: Ego nihil periculorum vel terrorum, quæ tu mihi iactas, sentio, cum homo sim; & inrer hos impugnatores vitam agam. Nullam enim hactenus pugnam, nullam hostium vim, nullam deniq. molestiam persens. Huic autem D. Chrysost. respondet his verbis: Incipe resistere desideriis tuis, & tunc intelliges quā fortes sint spiritus desideriorū malorū, qui te persequuntur. Hæc est pugna periculosa, & gloriosa victoria, cū quis eo deuenerit, vt possit odisse quod amat, & amare quod odit. Hoc autē quis non videt quā sit difficile? Subijciamus aliquod huius rei exemplū. Si forte capitali odio ab aliquo iam dudū propter illatam tibi iniuriam dissides, quæ propterea nec colloquio,

Chrysost.
super
Matth.

colloquio, nec ad spectu etiam dignaris: contende vim pectori tuo inferre, & iniuriā condonare, illumque rursus in pristinam gratiam recipere: & tunc quæ sit huius hostis potentia vicumque percipies. Si etiam impudico alicuius femina amore captus es, contende, quanta vi poteris, hanc diaboli carenam, qua te diu vincitū tenuit, abrumperere: & si fortē intra domesticos parietes hanc vetusti flagitij contortem retines, eaque tibi & charissima, & ad quotidiana ministerij vsum adeo necessaria sit, vt vix sine illa tueri vitam possis (vt quæ tibi instar manuum & pedum & oculorum etiam sit) contende, inquam, hunc ipsum oculum effodere, & hos siue pedes siue manus abscondere, ne familiarē publiciæ & innocentiæ hostem in prospectu & ad manum semper habeas: & cum hoc conatus fueris, tunc mihi hostis huius vires & potentiam narrato. Quid multis? Quot annos hanc sacram ædem reperis? quas conciones audiisti? in quibus tam multa tibi aduersus iurandi, detrahendi, coquiriandi, temerē iudicandi, malē precandi, & concupiscendi consuetudinē dicta sunt; tam multæ minæ atque terrores propositi, tam multa & acerba aduersus improbos supplicia denunciata, toties precandi, confitendi, & sacram Eucharistiam sumendi consilia, tam multis propositis commoditatibus cōmendata: nunquid tot voces, tot præmia, tot supplicia, tot anni quibus hoc tibi semper inculcatum est, efficere potuerunt, vt aut ex illis, quæ suprà diximus, criminibus aliquid verē detraheres, aut ex ijs virtutum officijs aliquod arripes? Si ergo tot velutarieribus & machinis tam longo tempore tuo pectori adhibitis, nihil omnino profectum est: an non hoc satis argumenti est, quanta sit eius hostis potentia, quæ te hominem Christianum, & Christi verbis firmissimē credentem, ita eius doctrinam fecit audire, ac si fabulas & somnia quædam audiuisses?

Et quasi parum esset aduersus hunc adeo potentem hostem dimicare, dimicandum est etiam aduersus duos eius satellites, quorum opera vehementer ad nostram virtutem perniciem: nempe mundo, & carne nostra. Hac enim velut familiari & domestico hoste vitur: cuius insita cupiditate & affectibus ad perniciem nostram abutitur. Quod idē Dominus in Iob testatur his verbis: Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius super vmbilicū ventris eius. Quod quidem D. Hieron. in hunc sensum accipit, vt dicat dæmonem naturali iuuenum calore & cupiditate ad lasciuiam eorum abuti: quem quidem calorem flatu & suggestionibus suis ita accendit, vt eos hoc incendio deuoret atque consumat. Flatu enim atque suggestionē satis per se incensum animum, ad malumque procliuiem inflamat, inflammatumque in peccatum præcipitat. Is enim est, de quo in eodem

Iob 4.

Hieron.
in Epist.

dem Iob legimus: De ore eius lampades procedunt, quasi tædæ ignis accensæ. Et rursum: Feruescere faciet quasi ollam profundum maris, & ponet quasi cum vnguenta bulliunt. An non ita illius incendebat animum, quæ dicebat: Vror vt inducto ceratæ sulphure tædæ, Vt pia fumosis addita thura focis? An non simili modo adulteræ feminæ animum incendit: quæ cum sciat (si in adulterij crimine à viro deprehensa fuerit) honorem, vitam, & cum vita res omnes & ipsam quoq. animam perituram, & filios atque parentes summo criminis sui dedecore afficiendos, nihilominus perseverat in eodem scelere: in quo deprehensa, rerum omnium, quæ siue in corpore, siue in anima, siue in hac vita, siue in altera, amitti possunt, iacturâ faciet? Quis igitur tantus ille ignis, quis furor, quæ insania, quæ pestis atque dementatio est: quæ ita mentē perstringit, vt hæc cæta mali, vel non videat; vel visa atque perspecta, furoris atq. incendij huius magnitudine perita, contemnat? An non hic demon feruescere facit quasi ollam profundum maris, & ponit quasi cum vnguenta bulliunt? Denique eò cupiditatis & furoris huius magnitudo pertingit, vt non defuerint, nec desint modò hæretici, qui dicant, cupiditatis huius immanitate liberum hominis arbitrium penitus obrui atque deleri. Cui quidem terribilissimo errori (est enim iam error hic ab Ecclesia merito profligatus) cupiditatis huius magnitudo occasionem dedit.

Audistis quæ sit vis & potentia carnis nostræ scire forsitan vultis, quæ sit rentij hostis nostri potētia, quem mundū appellamus. Id vobis vel hoc vno exemplo commonstrabo, cui tam multa similia apud se quisq. deprehender, vt me doctore opus non sit. Paucis antè diebus adolescens quidam, furore atq. iracundia concitatus, adolescētem alterum leuissima de causa dehonēstare, & summa quadam ignominia afficere decreuit. Ad hoc autem festum diem expectauit: & quo tempore fideles diuinis sacrificijs peractis templum egrediuntur, adolescentem illum simul egrediētem, & nihil minus suspiciantē, fuisse, quem in sinu conditum gestabat, in frequentissimi populi conspectu cecidit, statimque aufugit. Adolescens autem ita casus atque dehonēstatus, ciuium suorum conspectū ferre non sustinens, latebat. Quod si quādo necessitas illum prodire domum compelleret, omnes illum digito ostendebant: atque alius, Quis, inquit, quiebat, hunc sibi generū sumer, aut quæ illi virgo nubere veler, quem tam parum virum esse existimabit, nisi hostem perimat, aut similem de eo saltem vindictam sumat? Nunc à vobis quæro, fratres, quanta vis spiritus, quantus diuini numinis timor in hoc adolescente esse debet, vt præceptum illud diuinum seruare possit: Non quæres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium

ciuium tuorum? Alius quoque, simili furore percitus, inimici sui, quem summo & incredibili probro afficere volebat, in itinere deprehensus, abscindi nasum praecepit: partemque eius abscissam secum detulit, ne scditas illa recenti adhuc vulnere instaurari aliqua ratione posset: quo factum est, vt vir nobilis abscisso naso, in perpetuo squalore ac tenebris vitam miseram & luctuosam ageret. His ergo satellitibus instructus daemon, dici non potest, quot miseras animas quotidie post se trahat, & in perditionis barathrum detrudat. Quid verò alias hominum iniurias & contumelias, quid alia mundi offendicula & praua exempla commemorem? Quae res apertissime declarat, quae cura & studio homini Christiano & salutis suae cupido viuendum, quibusque virtutum exercitijs cor eius muniendum atque roborandum sit: ne cum repentina haec mala (sine quibus periculosa haec vita non transigitur) imparatum adorianur, & de omni virtutis & iustitiae gradu deiciant. Quod enim pectus tanti huius hostis imperium sustinere poterit, nisi vi precum & Sacramentorum, & magno Dei timore & amore corroboratum atque munitum sit?

Pars posterior.

Sed quoniam periculi nostri magnitudinem aperuimus: operae preteritum erit, vt arma quoque & remedia aduersus tantum hostis potentiam exemplo Domini prouideamus. Hac enim de causa in aciem aduersus hunc hostem hodie processit, vt, quibus armorum generibus cum eo dimicandum esset, pugnando doceret. Cum ergo triplicem contra nos hostem habeamus, triplici quoque armorum genere contra eum certandum est. Contra carnem enim ieiunio, contra mundum solitudine, contra daemone verò scripturarum sanctarum armis dux noster dimicauit: qui cum nullo horum indigeret, nostri tamen causa (hoc est, vt nos exemplo suo ad pugnam erudiret) his armis pugnare voluit.

Inter haec igitur primū (vt diximus) est ieiunium, quod carnem inedia debilitat & conficit: ne videlicet prodeat quasi ex adipe iniquitas eius. Quia enim cupiditarū nostrarū radix & veluti seminariū in carne est, quo magis illa ieiunijs attenuata fuerit, hoc infirmiores ex se imperus atque affectus ad peccandum excitabit: quod contra accidit, eum multitudine ciborum saginata est. Tunc enim amor sui, iracundiae, superbiae, atque luxuriae, ceterorumque vitiōrum morus, velut fluius ex inuodanti & largo fonte manans, violentius erumpunt. Hinc in vitis Patrum quidā ex senioribus illis aiebat, ita ciborum multitudi-

simile.

titudine flammam vitiorum accendi, quemadmodum lignorum magna strues in ignem coniecta ingentem flammam excitat. Idem Ioan. Clim. sub alia tamē similitudine proficitur. Sicut, inquit, iteroris copia multitudinem vermiū gignit, ita ciborū multitudo lapsuum & malarum cogitationum atque somniorum operatur multitudinem. Sed cum vitiosi affectus, & cupiditates quæ à carne proficiuntur, ab eius luxu & satyritate vires trahant: tum vel maximè libido, quæ ex humorum redundantiā vires colligit, eius deliciis & nimia indulgentiā roboratur. Cum enim (vt D. Basil. ait) omne superuacuum natura tanquam noxium atq. redundans in corpore pellere studeat, proutius naturali quadam stillatione atq. illecebra obscenas corporis partes excitat, per quas egerere & protrudere foras possit, quidquid sibi nociturum sentit. Vnde prudentissime à Ioan. Clim. dictum est, eos qui pudicitia student, & se cibis ingurgitent, ijs esse similes, qui ardentem ignem iniecto oleo extinguere niterentur. Ideoq. sicut medici obesa corpora ardentissimis febribus aestuantia, solent & inedia & fuso sanguine extenuare, quo noxio humori materiā subtrahant: sic plane lasciuienti corpori, & ciborū copia luxurianti, alimentorum fomenta subtrahere oportet, ne vitij & cupiditatibus vires & robur præbeant.

Quid, quod non modo varia quoq. vitia accendit ingluuies, sed omnium quoque virtutum studia enervat, & ad omnia spiritualia exercitia graue & ineptum hominem reddit? Ad quod probandū, D. Hierō. Galenum medicum testē citat his verbis: Galenus, vel doctissimus Galeni interpret, ait, eos, quorum vita & ars sagina est, nec vivere posse diu, nec sanos esse: animasq. ita nimio sanguine & adipibus quasi luto inuolutas, nihil tenere, nihil celeste, sed semper de carnalibus eructare, & vetric ingluuiem cogitare. Hactenus ille. Ideoque merito Dominus vbi multa de extremi iudicij die, multaq. de extremis mundi temporibus, maximeq. formidanda dixisset, & pios homines aduersus hanc tantā malorū vim præparare & instruere veller, ab hoc potissimum vitio illis cauendum esse monuit his verbis: Attende, ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, & curis huius seculi. Ex quibus verbis apparet, quantum periculi in hoc tam celebri & vilitato vitio sit, quod seculi homines tamquam leuissimū continere solēt, & illa Domini verba prauè detorta in iniquitatis suæ solatiū afferre; Non quod intrat per os, homines inquinare: hec attendit qua cura idem ipse celestis magister ab hoc præcipue vitio nobis cauendum esse suaserit, quo ad extremum illud summumq. periculum parati inuicemur. Quisquis autem leue hoc malum esse putat, meminerit (vt D. Basil. annotauit) epulonis illius diuitis exemplū, quē voluptaria vita sempi-

Io. Clim.
Grad. 16.
simile.

Basilius.

Io. Clim.
simile.

Hierom.
in Epist.

Luc. 21.

Matt. 23.

Basilius.

sempiternis ignibus tradidit cruciandum. Non enim de iniustitia, sed de inhumanitate & vitę delicijs accusatus, in flammę camini torrebatur.

fo. Clim.
Grad. 14.

Caterum si hostis huius mala simul & remedia agnoscere vultis, sanctum illum anachoritam Climacum (qui quā felicissimē cum eo atque diutissimē dimicauit) vobis in medium adducam: qui quæstionem se de eo fingit habere, & vtriusque rei confessionem ab eo extorsit his verbis: Interrogemus hunc hostium nostrorum præceptorem, vitiorum ianuam, ruinam Adam, Esau pernitem, interitum Israelitarum, Noë turpitudinem, Gomorrhæorum proditorem, Loth crimem, filiorum Heli exterminationem, iniquationum ducem, vnde gignatur? quoniam sint eius nati? quis item sit à quo conteratur, & à quo tandem perimatur? Dic nobis, o mortalsium omnium nimis violenta domina, quæ omnes auro inexplebilis emisti, vnde tibi introitum in nobis paras? quid verò post ingressum tuum parere consueuisti? & quoniam sit exitus ex nobis tuus? quoniam scilicet modo abs te liberemur? Illa verò agitata contumelijs, nobis ita tyrannicē cruenta feroxque respondeat: Quid me maledictis incessitis, qui mihi estis obnoxij? aut quo modo separari à me studeatis, quæ natura vobis connexa sum? Stiprium verò mearum nomina quomodo quæritis ad discere? primogenitorum tamen meorum, eorum qui charissimi sunt, appellationes audire. Filius primogenitus meus fornicationis incensor est. Secundus ab illo est obdurationis auctor. Somnus est tertius. Mare cogitationum, iniquationum fluctus, profundumque secretarum atque ignotarum immunditiarum ex me prodeunt. Filij verò meæ sunt, desidia, loquacitas, confidentia, scurrilitas risum mouens, cōtradictio, ceruicis duritia, tarditas ad audiendum, insensibilitas, captiuitas, elatio atque tumor, temeritas, mundi amor. Cui succedunt oratio immunda, fluctusque cogitationum, nonnunquam verò calamitates quoque, præter omnem spem & expectationem, quas necessario desperatio sequitur, omnibus acerbior & grauior. Oppugnat quidem me, sed non superat peccatorum memoria: inimicitias per omnia contra me gerit mortis inextincta cogitatio. Nihil verò in hominibus est, quod me perfectē destruat. Qui Paracletum possidet, interpellet eum aduersum me: illeque exoratus, non me permittit operari viciose. Qui verò nullum illius gustum susceperit, omnino dulcedinis ac suauitatis meæ rapinatur illecebris.

Ex ijs autē quæ dicta sunt, facili colligitur, quas laudes abstinentiæ & ieiunij virtus promereatur, quæ hanc tantorū molossi radicē abscindit, & ad omnia virtutū officia viam parat. Quod
idem

Idem Clim. exponit his verbis: Ieiunium est naturæ violentia, circumsilio suauitatis faucium, incertiporum omnium abscissio, malarum cogitationum amputatio, insomniorum liberatio, orationis munditia, insigne lumen animæ, mentis custodia, obexationis solutio, compunctionis ianna, suspirium humile, læta contritio, loquacitatis abdicatio, quietis occasio, obedientiæ custos, somni alienatio, sanitas corporis, tranquillitatis auctor, peccatorum remissio, paradisi porta & delicia. Hactenus ille. Quicumque igitur salutis suæ audis est, habet in his verbis expositum, quantum illi virtus ieiunij ad virtutum omnium abdicationem & virtutum officia necessaria sit.

At inquis: Labor est, carnem inedia macerare, & vim quendam modo naturæ in ferre, quæ delicijs fouetur, & abstinencia læditur ac debilitatur. Sit ita sanè. Sed ramen hæc tanta bonorum seges, quam ieiunij virtus secum affert, an non satis superque exigua hanc molestiam pensare poterit? Quid, quod necesse est etiam diuinæ maiestati propter admissa scelera satisfacere? Quod autem genus satisfaciendi commodius, quam vt carnè, quæ nos allexit ad culpam, affligamus per abstinenciam; illamque prohibeamus concessis, quæ nos frequenter rapuit ad inconcessa? Huius rei gratia D. Greg. ait: Cogitandum sum-

Gregor.

opere est, vt, qui se illicita meminit commisisse, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditor suo satisfaciatur: & qui commisit prohibita, sibi metipsi abscindere debet & concessa: & se reprehendat in minimis, quem meminit in maximis deliquisse. Hactenus ille.

Iam verò, si à diuturna peccandi consuetudine in nouam vitam transeundum est (quod huius sacratissimi temporis ratio à nobis exigit) quomodo hæc tantam vitæ mutationem, sine vlla molestia fieri posse credendum est? Prudenter sanè in vitis Patrum quidam ex illis sanctis senioribus dixit: Nec serpentem posse veterem pellem, niŭ per angustum foramen ingrediatur, deponere; nec improbum hominem antiquam viuendi consuetudinem deserere, nisi impleat quod à Domino dictum est: vt videlicet contendant iocunde per angustam portam, quisquis per viam salutis ingredi parat. Quod cum hoc tempore potissimum faciendum sit, opportunè nobis Ecclesia sacri huius ieiunij legem indixit: tum vt læsæ diuinæ maiestati carnis maceratione satisfaciamus, quæ nobis rebellionis & inobedientiæ auctor exstiterit: tum vt vitijs & cupiditatibus eunctis (quibus maiestas eadem violatur) luxuriandi atque superbiendi materiam eius inedia subtrahamus.

Math. 7.

Denique, quisquis adhuc abstinentiæ laborem reformidat, sanctorum Patrum, qui eremum incoluerunt, sibi ante oculos

exempla proponat: qui tanto eam studio coluerunt, ut eorum vita perpetua quædam inedia & carnis maceratio fuerit: a deo, ut nec morbis oppressi, aut laboribus & senio confecti, eam deseruerint; & quidvis potius perpetui, quam eam violare paterentur. **10. Clim.** Commemoranda profectio res est, quam de se Ioannes Climacus narrat his verbis: Cum venissem aliquando in castellum quoddam, federemque ad mensam iuuenis adhuc, duobus simul vitis oppugnari me sensi; gulæ concupiscentia, atque inani gloria: metuens tamen insanissimæ gulæ progeniem, inani gloriæ magis me superandum dedi. Hactenus ille. Qui planè, ut ego sentio, nihil maius in abstinentiæ laudem, & gulæ atque intemperantiæ vituperationem dicere potuit, quam quod, cum hinc intemperantiæ, deinde inanis gloriæ periculum immineret, maluerit vir sanctus se inanis gloriæ, quam intemperantiæ periculo exponere: tantum in ea mali esse credebat. Quid hic nos miseri dicemus, qui saginatis & obesis corporibus inter medios periculorum ignes incedimus, si tantus hic anachorita ieiuniorum suorum distractionem adeo perfringere formidauit? Quid hinc consequi necesse est, nisi quod qui sic viuimus, sic carni indulgemus, viuentes mortui simus?

I.

Sed iam misso ieiunio, quo aduersus carnem decertamus, ad aliud solitudinis remedium, quo à mundo atrocissimo hoste defendimur, veniamus. Varijs autem modis nos hic hostis insequitur: aliquando enim blanditijs vanisque promissis diu nos suspensos, & inani spe fultos tenet: aliquando alienæ felicitatis imitandæ cupiditate inflamat: aliquando prauis nos exemplis ad ea quæ in usu apud omnes esse videmus sequenda incitat: aliquando verò (ut ante docuimus) varijs offensionibus & iniurijs charitatem in nobis & innocentiam extinguere conatur: aliquando etiam prauorum hominum consuetudine mentes nostras inficit & corrumpit. Aduersus autem hæc omnia, una solitudo remedium est: quæ nos à conspectu & conuictu hominum abstrahit, unde nobis hæc mala omnia proveniunt. Scitum enim illud est veteris Proverbij: Homo homini Deus. Et rursus: Homo homini lapus. Idem enim homo cum ratione valeat, sicut multum ratione & virtute iuvare, ita multum nequitia & rationis armis nocere potest. Quid enim violentius, quam nequitia rationis armis instructa? Quin etiâ solitudo sensuum fenestras claudit, per quas mors in animas nostras ingredi consuevit. Oculis enim adimit variarum rerum spectacula, quæ mentem aut allicere, aut inficere, aut perturbare, aut certe vanis imaginibus occupare solent. Aures etiâ claudi, dum hominum

confortia

confortia declinat, à quibus turpe aliquid audire possit. Quodq;
maius est, os etiam & linguam cohibet, quam Iacobus Apost.
vniuersitatem iniquitatis, siue (vt alij videntur) mundum iniqui-
tatis appellat: dum qui solus est, vt neminem habet quem
audiat, ita neminem cui loquatur. Quæ res tanta est, vt hunc
oris & lingue aditum præclusisse, si ipsum penè iniquitatis mû-
dum enasisse. Quàm multa enim in lingua per singula feid
momenta delinquimus! qua aut adulamur, aut mentimur, aut
detrahimus, aut conuitiamur, aut malè precamur, aut scurras
agimus, aut impura verba iactamus, aut (quod his grauius est)
peieramus, aut cerè sine causa deieramus: à quibus omnibus
inialis immunis est, quisquis secum habitans solus est. Iam verò
quantum ad virtutem & innocentiam facit, malorum contu-
bernia declinasse! Nō enim frustra recipis Propheta exclamant
Declinate à me maligni, & struabor mādara Dei mei. Sciebat
enim quantopere perditorū hominum cōlūterudo, diuiniōrū
mandatorum obediētiā impediret. Vnde, quod exclamando
dixit, opere impleuit; dum improborum hominū societatem
& amicitias deuittauit. Sic enim in alio Psal. ait: Detrahentem
fecerit proximo suo, hunc persequēbār superbo oculo, & insu-
riabili corde, cū hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terræ, vt
sedeant mecum: ambulans in via immaculata; hic mihi mini-
strabat. Non habitabit in medio domus meæ qui facit super-
biam. Videris quàm longa oratione fateretur, omnia se impro-
borum hominum committēda declinasse! Iam verò, cū multis
perditorum hominum iniurijs vinctus sanctus peteretur, quō alio,
quàm ad solitudinem adspirabat; vt eius beneficio se ab impio-
rum conspectu & conuictu subduceret, & in pace ageret? Vnde
enim nisi ab hoc desiderio illa verba manarunt? Quis mihi
dabit pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Ecce
elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Et in alio Psalmo: Si-
milis, inquit, factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut
nycticorax in domicilio. Vigilaui, & factus sum sicut passer
solitarius in tecto.

Quid igitur his exemplis agere vis? Nō vt omnes Anacho-
ritam more turbis vrbū derelictis deserta penetremus? Non
ego à vobis, fratres, tā arctum solitudinis genus requiro. Quid
igitur queris? Nimirū quod D. Hieron. ab Eustochio virginis
Christi requirit: quod inclius verbis eius quàm oratione mea
explicari posse credo. At igitur: Spōsus in plateis inuestiri non
potest. Arcta est via quæ duert ad vitam. Denique sequitur:
Quæ siui eam, & non inueni: vocaui eum, & non respondit
mihi. Nec solū nō inueni, sed etiam percusserunt me custo-
des, &c. quæ sequuntur. Iteque mi Eustochium, filia, domina,
conserua.

conferua, germana (aliud enim ætatis, aliud meriti, aliud reli-
 gionis, hoc charitatis est nomen) audi Isaiam loquentem: Populus
 meus, intra cubiculum tuum, claude ostium tuum, abscondere
 pubillum, aliquantulum, donec transeat ira Domini. Hoc est igitur,
 frater, quod vos moneo, quod à vobis requiro, ut quantum
 fieri possit, improborum saltem, hominum consuetudinem su-
 giatis, & apud se quisque maneat, ne cum scorpionibus agens, ab
 eis acri mortu petatur. Probi enim viri ad improbos accedentes,
 multo facilius ab illis viria trahunt, quam suas illis, virtutes tra-
 dant. Quare, remedium est, quem conuerti nolle videris, vitare
 cum possis. Cuius enim felicitatis sit, malorum consuetudine non
 Bernard. corrumpi. D. Bernardus explicat his verbis: Inter bonos bonum
 esse, salutem haberi; inter malos, verò, & laudem: illud tantæ felici-
 tatis est, quantum etiam securitatis: hoc tantæ virtutis, quanta &
 difficultatis. Quale nēpe est illud, tangere picem, & non inquit-
 nari ab ea, & in igne sine læsione versari. Hactenus ille. Hoc
 autem, remedio saluator noster non egebat, qui peccare non
 poterat. Qui tamē nostri gratia infirmitates nostras assumpsit,
 is etiam infirmitatum nostrarum remedia non detrectauit: ut,
 quid etiam infirmi facere deberent, exemplo eius discerent.

Superest tertium armorum genus, quo etiam dux noster in
 hoc certamine usus est: nempe sanctarum scripturarum,
 quibus Dominus velut iaculis quibusdam cogit edicentem ho-
 stem petiuit. Singulas quippe eius tentationes scripturarum
 verbis gerit, hoc idem verba repetens: Scriptum est, Scri-
 ptum est. Qui sine eum his externis armis non egeret, tamen
 simile. quemadmodum apille & ciconia pillos suos subiectis alis susti-
 nentes, ad volandum instrunt & iouant, ita dux noster ex-
 emplo suo ipsas certare cum communi hoste docet. Vbi ergo ad
 singulas tentationes infringendas scripturarum arma protulit,
 unde nobis ad hoc certamen arma essent depromenda mon-
 strauit. His, quæ armis, regius se Propheta testum, atque
 Psal. 118. munitum fuisse declarat, cum ait: Nisi quod lex tua meditatio
 mea, statum fore potissem in humilitate mea. Humilitatis
 autem nomen, Hebræo more ingentem tribulationis vel per-
 sequutionis vim significat, quæ illius animum deiecit, & ad
 diffidentiam, & impatientiam incitabat: quam quidem tenta-
 tionem sanctarum scripturarum atque diuinæ legis meditatione
 superauit. Scripturarum quippe nomine, non solum earundem
 lectionem, sed, piam etiam, sedulamque meditationem, qua
 mens ad cælestia atque diuina attollitur, intelligimus.
 Quod si quaeras, cur in habere tantum praesidij positum sit,
 multa planè & quidem grauissimæ causæ sunt. Primum enim,
 hostis

hostis noster tenebris aduersus nos maximè pugnât. Ideo enim tenebrarum princeps appellatur, quòd mente in nostram excæcans, pro bonis mala, pro honestis turpia, & pro pulchris fœda atque deformia, tenebris suis ac nocte guncta, velatibus, amplecti facit. Sicut enim oratores olim turpes causas dicendi arte honestare nitebantur, quo iudicibus imponētes, reos absoluerent (sic enim Cicero iudicibus Cluentianis tenebras obfudisse, & Cluentiū liberaſſe memoratur) ita callidus hostis noster, qui peritissimus turpia honestandi atq. persuadēdi artifex est, summo studio mentis nostræ oculis tenebras iniicere nititur: vt sic Liam pro Rachele, hoc est, deformia pro honestis, nocte fallente, nobis obtrudat. Si ergo hostis noster tenebris aduersum nos potissimū, decertat; quibus nos ipsos armis, quā diuinę lucis veritate defendere rectius possumus? At verbum Dei lux est, quemadmodū regius Propheta dicit: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Ex quo facile colligimus, diuinę legis cognitionem, assiduamque meditationem, maximum aduersus eius insidias præsidium & munimentum esse. Huius enim luce collustrati, nō timebimus à timore nocturno, & à negotio perambulāte in tenebris: quibus dæmon, claudens oculos nostros, rerum, quas nobis suggerit turpitudinem ac deformitatem videre non ſinit.

Gen. 28.

Psal. 112.

Psal. 99.

Qua autem ratione princeps tenebrarū dicitur, eadem etiam pater mendacijs appellatur: sicut enim tenebris, ita mendacijs pugnât. Impudentissimo enim mendacio primam seminam adorsus est: cū illi mortis metum, si fructu arboris vesceretur, opponenti, ipse contra ait: Nequaquam moriemini. Scit enim Deus, &c. Si ergo dæmon mendacijs tētat, qua aduersus mendacium commodiori arte, quā veritatis cognitione, dimicandum est? Vtrumque autem regius Propheta in persona sua expressit, cū ait: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. Omnia mandata tua veritas: iniqui persequuti sunt me, adiuua me. Itaque cū illi fabulas & nugas, ac mera mendacia proponerent, illi diuinę legis veritatē velut firmissimum scutum, quo se tegeret, opponebat. Vnde cū illi misericordiam Dei ad peccandi licentiā amplificarent; ipse contrā eius sibi ante oculos iustitiam proponebat, de qua se scripsisse meminerat: Iustus Dominus, & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Cū illi rursus ad terrenarū rerum amorem incitare cupientes, mundi gloriam, opes, & voluptates magnificant, & velut oculis spectandas proponunt (quod in præſenti Euangelio tentator fecit, cū omnia regna mundi & gloriā eorum Saluatori ostendit) ipse contrā se scripsisse recolebat: Vidi impium exaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce

Gen. 3.

Psal. 112.

Psal. 25.

Psal. 138.

non erat: quæsit eum, & non est inventus locus eius. Et illud,
 Psal. 48. Ne timearis eum dives factus fuerit homo, & cum multipli-
 catâ fuerit gloria domus eius. Quoniam cum interierit, non
 sumet omnia, nec descendet cum eo gloria eius. Has ergo cer-
 tissimas veritates vir sanctus mendacijs & fabulationibus da-
 monis opponebat: earumque luce instructus, eius fallacia ar-
 gumenta & sophismata confutabat.

Est & alia ratio, qua nos divina legis studium & sanctarum
 scripturarum lectio mirifice iuvat. Ad cuius explanatione con-
 siderandum est, inter Christianâ religionis laudes: hanc præ-
 cipuè numerari, quod nulla hæcenus religio inuenta sit, quæ
 tam multis mirisque modis virtutē attollat, & vitia detestetur
 ac deprimat. Tot enim propositis premiis ad virtutem inuitat,
 tot supplicijs & minis à virijs detestet, torque deinde beneficia
 divina, tot promissa, tot mysteria, tot sacramenta ante oculos
 ponit, ut quisquis illa diligenter cum animo suo cogitauerit,
 mitto modo & ad virtutis amorem, & ad improbitatis odium
 incitetur. Harum autem rerum vel ignorantia, vel obliuio effi-
 cit, ut homines virtutis & honestatis studia parvipendant, præ-
 cipitesq; in omnia vitia ferantur: quia nec virtutis pretium &
 dignitatem, nec vitiorum deformitatem diuino sensu & iudicio
 metiuntur. A quo quidē malo (quod vitiorum omnium origo
 est) sanctarum scripturarum studium & meditatio liberat, quæ
 in harum rerum cognitione versatur, quæ non modo mētē nostrā
 cælesti luce perfunditur, sed voluntas etiā rerum magnitudine
 rapitur & inflāmur: à quo longissimè absunt, qui in tenebris
 & in umbra mortis, & in terra obliuionis sedent: qui cum nihil
 spirituale & cæleste videant, nihil intra se habēt, quo ad diuina
 rapiantur. Cum generosus accipiter recto capite atque oculis
 circumfertur, segnis vsq; est, nec vilius prædæ capiendæ desi-
 derio concitatur: at cum capite detecto ardeam in sublimi vo-
 lantem suspicit, ibi protinus ardentissimo prædæ desiderio fla-
 grans, ipsa quibus detineretur vincula penè distrumpit, vixque
 venatoris manibus retineri potest. Ad hunc ergo modum, cæ-
 lestium diuitiarum & mysteriorum rudēs & ignari ad ea mi-
 nimè adspirant, quæ prorsus aut ignorant, aut omnino nō co-
 gitant: at qui hæc ipsa diuinarum scripturarum luce collustrati
 mentis oculis attingūt, vix dici potest, quo mētis ardore ad ea
 rapiantur. Quem quidem affectum regius Propheta ostendit,
 Psal. 83. cum ait: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutū! con-
 cupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Cælestis enim
 habitationis pulchritudine mētis oculis vsurpata, tanto in eius
 desiderij æstu & amore ferebatur, ut animus ipse præ desiderij
 magnitudine deficere sibi videretur. Diuus quoque August.
 de

de cælesti Hierusalem loquens, Gustavi, inquit, ad horam, & exarsit spiritus meus in pacem ejus.

Adde his etiam, quod, quàm diu in hac vita sumus, pueri sumus: viri tunc futuri, cum omni leuitate puerili relict, in viros nos futura vita transfuderit. Hoc enim nomine Apostolus solam charitatem in patria permanfuram, cætera autem virtutum obsequia cessatura esse testatur cum ait: Cùm essem paruulus, 1. Cor. 13 loquebar vt paruulus, cogitabam vt paruulus, sapiebam vt paruulus: quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli. Viri igitur in patria, paruuli sumus in via. Si ergo paruuli nunc sumus, pædagogus vt paruuli indigemus, qui doceat, qui instruat, qui castiget, cæteraq; ad paruulorum institutionem necessaria exsequatur. Quis autem cumulatius munus hoc, quàm ipsa lex Domini, præstare queat? Ipsa enim (vt Apostolus ait) pædagogus noster in Christo est: ipsa ignorantes instruit, ingredientes dirigat, errantes corrigit, torpentes excitat, mœrentes consolatur, delinquentes punit, repentes accendit, & perpetuò lateri nostro velut individuus monitor & comes (nisi aures illi ocludamus) assistit. Prou. 8. Hinc Salomon, Consetua, inquit, fili mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ: liga eam in corde tuo iugiter, & circunda gutturi tuo: cùm ambulaueris, gradiantur tecum; cùm dormieris, custodiant te; & euigilans loquere cum eis: quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ. Hæc sunt ergo spiritualis huius pædagogi officia, quæ dilectissimis filiis Dominus in hac vita singulari cura & miseratione prouidit. Quam rem duo illi duces qui Israëlítico populo ad promissam terram pergenti à Domino dati sunt, Moyses & Aaron, apertissimè designant. In Moese enim legislatore, diuinæ legis cognitio: in Aaron verò sacerdote (cuius præcipuum munus est, Deum sedulo precari) orationis studium adumbratur: quos planè itineris sui duces captare debet, quisquis spirituali Aegypto, hoc est, peccati iugo & seruitute relict, per desertum virtutis, & pœnitentiæ viam (per quam, teste Domino, paucissimi gradiuntur) ad promissam cælestis hereditatis patriam contendit. Quæ quidem virtutes appositissimè in his duobus fratribus designantur: quoniam ipsæ quoque inter se sorores sunt, hoc est, arctissimo affectionis vinculo copulatæ, mutuaq; ministerij sui necessitate deuinctæ. Lectio namque quid sit agendum docet: oratio verò gratiam impetrat ad agendum. Lectio viam salutis sine yllò errore ostendit: oratio vires præbet, quibus per eam ingredi possimus. Lectio intelligentiam, ne Aegypti tenebris obruatur, illuminat: oratio volentem, ne frigefcente in mundo charitate torpore corripiatur, inflammat. Lectio denique fidei robus

lumine suo addit; oratio verò, diuinæ dulcedinis suauitate gustata, charitatem accendit. Inter quæ duo tamen oratio vtilior, sed difficilior: lectio verò si vtilitate inferior, facilitate tamen superior est. Quo nomine vobis eam, fratres, maxime cõmendatam velim. Ad alia enim quæ quotidie cõmitemur, vix vnquam excusationum velamina desunt. Ab eleemosyna quidem multi se inopia excusant: a ieiuniorum labore, corporum imbecillitate: ab orationis studio, ariditatis internæ, & fluctuantium cogitationum metu: a peccatorum confessione, pudore & verecundia. At cum vos ad plium lectionis studium inuito, quam, quæso, mihi excusationem, nisi negligẽtiam prætexere potestis? Hac enim in re non modò nulla difficultas, sed maxima etiam suauitas inest: vt non difficultatẽ rei deterreret, sed suauitate magis allici debeatis. Itaque rem hanc mihi diligentius consideranti apparet huiuscemodi studium velut alphabeterum quoddam esse, quo ad hanc cælestem philosophiam introducimur: vtpote quod facilitate sua nobis aditum ad difficultiora & sublimiora parat. Hac enim ratione eunuchus ille Candacis Reginae, dum Isaiam Prophetam legit, à Domino illuminatus est: & Iosias item Rex, diuinæ legis cõsecutus est, vt inter omnes Reges Iuda, nullus ei similis fuisse memoretur. Quare præclare mecum agi putabo, fratres, si omnibus huius Quadragesimæ concionibus vel hoc vnum à vobis impetruero, vt diuinæ legis, piorumque librorum studiosi esse velitis. Spero enim, si hoc vnum persequamini, & mentis vestræ oculos doctrinæ cælestis luce aperientes, & voluntatem mysteriorum magnitudine commouendam: quibus rebus ad reliquarum virtutum officia gradum facietis.

2. Cor. 10

Hæc sunt, fratres charissimi, arma militiæ nostræ, non quidẽ carnalia, sed spiritualia; quibus ad omnes hostium congressus multo antè armati & parati esse debemus. Quia in re illud diligentissime annotandum est, quod Apostolus iubet nos à dextris & sinistris iustitiæ armis instructos ingredi oportere. Quia enim mūdus & lætis rebus extollere, & tristibus deprimere nititur, ideo ad vtraque modestè ferenda parati esse debemus: ne vel secundis rebus ad superbiam, vel aduersis ad intolerantiam & desperationem deducamur. Sed quoniam (Aristotele & Seneca auctoribus) difficilis est tristitia perstringere, quàm læta moderari: nos aduersus omnia ea mala quæ nobis vel cõmuni naturæ lege, vel hominũ improbitate euenire possunt, spiritualibus his armis multo antè præmuniti esse debemus. Proinde quæ admodum quæ arcem aliquam in hostilis regni confinio ædificant, nõ ad cõmunia tantum pericula, & quotidianos hostium incur-

simile.

Act. 2.
6. Reg. 13

Aristot.
Seneca.

simile.

incursus, sed ad obsidiones etiā ingentis exercitus quæ contingerere poterunt, respicere solent, & ita arcem exstructis firmissimis propugnaculis muniunt, vt facile hostium impetū propulsare queant: ita planē vir pius sic vitam suam instituit, sic ieiuniis, orationibus, ceterisque spiritualibus armis instructus esse debet, vt nō modō ad cōmunia vitæ pericula, sed ad rara etiam & insolita (quæ tamen contingere aliquando possunt) paratus sit. Quoties enim quieto homini, & nihil mali suspicanti, accidit, vt alius res eius diripiat, alius infamet, alius iniquam licentiam intendant, alius etiam gladio petat, aut quauis alia iniuria vel contumelia vel te vel tuorum aliquem afficiat? Si enim hæc insolita & ingentia mala imparatus nos offenderint, periculum est, ne nos in retrum aliquod facinus impellat. Hæc portō admonitio quā sit necessaria, quātumque ad salutem momenti habeat, vix satis explicari potest. Demus igitur operam, fratres, vt Imperatoris nostri exemplum sequentes, spiritualibus his armis muniāmur, salutari videlicet ieiunio, carne mactantes, sollicitudine mundi peticula declinantes, & scripturarum sanctarum lectione ignita diaboli iacula retundentes: vt de tribus animæ nostræ hostibus magnifica prophæta referentes, victoriæ coronam à Domino percipere mereamur.

FERIA QUARTA POST PRIMAM
DOMINICAM IN QVADRAGESIMA,
 Concio prima: in qua prior lectionis Euangelicæ
 pars explanatur.

THE. *Generatio mala & adultera signum quarit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophete.*
 Matth. 12.

Initio sacre huius lectionis illud primò loco querendum esse videtur, cur Pharisei, tot inspectis signis quæ passim Dominus edebat, non solum in perfidia sua obstinatis animis perstiterint, sed etiam modo signum petant, quasi nullum signum vidissent? Tot enim inter illos Dominus fecit signa, vt idem ipse diceret: Si signa non fecissem inter eos quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Quin & ipse rudis populus hoc intelligebat cum diceret: Christus, cum venerit, num

Ioan. 4.

Ioan. 7.
 plura

simile.

plura signa faciet, quàm quæ iste facit: Priusquam huic quæ-
 stioni respondeam, aliam vobis, fratres, proponere volo, tam-
 quæ paulo fusiùs explicare, quòd eius elucidatio hunc (vt pu-
 to) nodum faciliè dissoluet. Sicut enim sagittarij, cùm factam
 sagittam non inueniunt, alteram post illam emittunt, qua
 amissam inueniant: ita nos interdum quæstione quæstionem
 absoluiamus. Liceat ergo mihi per vos, fratres, paululum in
 hac quæstione immorari: ego enim, propositi mei memor, ad
 intermissam quæstionem regrediar. Quæro igitur à vobis, quid
 in causa fuerit, cur filij Israël ab Aegypto egressi, tam propen-
 so atque præcipiti animo ad idolorum cultum à vero Deo de-
 fecerint: cùm is præsertim tot præceptis, tot minis, tot pro-
 missis, tot plagis, tot denique signis & prodigiis eos ab hoc faci-
 nore reuocare contenderit. Si quis enim diligenter veteris Te-
 stamenti volumina inspiciat; inueniet planè, omnia ferè quæ
 illis continentur, huc potissimùm tēdere, vt filios Israël ab hoc
 immani scelete auocarēt. Si enim, tot in Aegypto signa Domi-
 nus edidit: si eos per mare rubrū, demeris Pharaonis curribus,
 natura stupēte traiecit: si quadraginta annis in deserto annona
 caelesti prauit, totq̃, miraculis eorum vitā, sine vllō aliorū homi-
 num vel commercio vel cōmeatu sustentauit: quorsum hæc tot
 miracula tendebāt, nisi vt qui hæc tam stupēda opera designa-
 bat, verus Deus, retinēq̃, omnium atq̃, ipsius naturæ Dominus
 agnosceretur; idola verò Gentium muta esse signa, omnis sensus
 & virtutis expertia? Quæ igitur tanta in Dei cuiusdā lutei vel
 lignei cultu voluptas erat, vt nulla res eos ab hac perfidia auoca-
 ret? Si enim in hoc cultu vel voluptas, vel insignis aliqua vtili-
 tas inesset, facile fuisset diuinare, eam voluptatis aut vtilitatis
 illecebram illos ad se rapuisse & obsecasse. Sed cū nihil tale in
 sola illa adoratione & cultu esset, quomodo tot diuinorū operū
 machinis ab his infandis sacrificijs reuocati non sunt? Huius
 rei causam Diuus August. in 2. de ciuitate Dei lib. grauissimis
 verbis tradit. Hanc enim sacrificiorum rationem calidissimè
 hostis antiqui consilio acutissimè excogitaram fuisse ait: quo
 homines impuritatis & voluptatis amātes, & in eam cæco im-
 petu ruentes, libentissimè illos deos colerent, quorū cultus ijs
 voluptatibus refertissimus esset, quarum ipsi desiderio flagra-
 bāt. Cū enim homines naturæ impulsu honorem & gloriam
 (quæ vni virtuti debetur) appetāt, sic tamen appetant, vt volu-
 ptatibus suis carere nolint: libentissimè eam religionem sibi
 colendā decreuerūt, quæ cupiditates & voluptates suas religio-
 nis nomine consecrabat: vt, cū voluptatibus operam darent,
 non rei impuræ atque flagitiosæ, sed religioni se studere sibi
 ipsi persuaderent; & in hac item re non impuros & sceleratos
 homines,

Augu. de
 ciuitate
 Dei lib. 2

homines, sed deos suos atque deas se imitari crederent. Sic enim Phædra exemplo Iouis (quem D. Cyprianus non celestis regni, sed viriorum principem appellat) detestabilem incestum cum Hippolyto priuigno excusare parat cum ait:

Iupiter Europam (prima est ea gentis origo)

Dilexit, tauro dissimulante Deum.

Hunc autem fuisse idolorum cultum ex 2. Paralipom. & 2. Paral. 3. Regū apertè colligimus. In quibus locis legimus, Asa Regē

15.
1. Reg. 19

potentissimum ex augusto impetio matrē suam Maacha depoluisse, eamque amouisse, ne esset princeps in sacris Priapi: & simulachrum item scdissimum atque turpissimum cōfregisse, & in pulverem redactum in torrentē Cedron coniecisse. Nunc mihi expendite, quā fūisset illis temporibus honesta omnis impuritas & turpitudine, quando in elytrā Reginæ & viduæ atque risque prouectæ, non pōtbro aut vitio, sed religioni magis tribuebatut, quod in conspectu simulachri turpissimi scdissimis

sacrificijs non modò interesset, sed etiam princeps existeret: ut nulla seminarū ignominiosum duceret, quod in Regina & vidua religiosum minimeque indecorum putabatur? Hoc item indicat cultus ille, quo filij Israël vitulum, quem in deserto fabricauerant, coluēre: de quo scriptum est: Sedit populus man-

Exod. 31.

ducare & bibere, & surrexerunt ludere. Quomodo ergo carnales & rudes homines non libenter Deum illum colerent, cuius cultus in ludis, epulis, omnique intemperatāia constitutus erat, & in quo viri & mulieres promiscuē choros ducerent? Hæc ergo illius perfidiæ causa, imò & omnium hæresum (quæ hactenus in mundo emerferunt) exstitit. Si quis enim Ecclesiæ annales diligenter euoluat, inueniet planè nullam hactenus hæresim fuisse, quæ non alicui vitio licentiam præbuerit, & castitatis pudorem præcipuè eliminauerit. Omnibus enim hæreticis (ut D. Hieronymus ait) familiare est, rationem aliquam inire, qua pudicitiam bellum inferant. Hæc enim esca antiquus ille serpens, cunctarum hæresum auctor, intelligit carnales homines (quorum maxima turba est) potissimum capi & illaqueari.

Hieron.

Ex hac autem philosophia illud primò colligimus, fratres, omnes mortalium errores atque superstitiones ex morum atque voluntatis humanæ deprauatione manasse. Magna enim in utramque partem vis voluntatis & affectuum est. Deprauatus enim & corruptus affectus intellectum facile corrumpit, & sibi obsequentem facit. Deniq. illud etiam sequitur, vitæ puritatem atque integritatē plurimū habere momenti ad fidei nostræ dogmata amplectēda & cōprobanda. Ut enim deprauatus voluntatis affectus intellectū excæcat atque corrumpit: ita contrā idem rectè constitutus, eundē sibi consentientem reddit. Verè enim

à Pro-

à Propheta dictum est, Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Hoc est, si animus diuino timore fuerit imbutus, intellectus quoque ipse pium animi affectū sequetur. Vulgata enim Philosophorum sententia est, causas sibi esse inuicem causas, mutualēque sibi operas præstare. Patres enim nutriunt filios: filij verò à parentibus educati, parentes alunt atque sustentant. Rex populum regit atque defendit: populus verò Regem alit, atque regitur. Sic intellectus, veritatis luce illustratus, eam dirigat voluntatem: voluntas verò rectè ab eo constituta, aberrare nō sinit intellectum, sed eum ad mores suos probandos impetu & motu suo trahit. Hinc regius Propheta: Super senes, inquit, intellexi. Quamobrem? Quia mandata tua exquisiui. Sinceritas enim vitæ, & diuinorum mandatorum observatio, intellectus mei lumen plusquam longa ætas, & multarum rerum experientia, auxit. Hoc ipsum etiam Saluator apertissima oratione ostendit, cum ait: Si quis voluerit voluntatem Dei facere, agnoscat vitæ de doctrina mea, virum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar. Quibus verbis docet, diuinæ legis observationem iam esse ad Euangelicæ doctrinæ veritatem & sinceritatem perspicendam. Adeo enim mentis integritas & puritas cum diuinæ legis æquitate & puritate cōsonant, ut nihil copulatiū atque coniunctius esse queat: nec ita aqua, aquæ coniungitur, atque pius animus, & ea doctrina quæ pietatis & innocentie nutritrix & formatrix est.

His ita constitutis, fratres, in promptu est initio propositi quæstioni respondere. Cum enim Iudæi hoc virtutis & integritatis testimonio carerent, imò multis vitiis liuoris, ambitionis, & auaritiæ inquinati essent: nihil mirum, si aduersam moribus suis Christi doctrinam non reciperent, & inter tot clarissima signa nouū adhuc signum peterēt, quia interquum illis signum rectæ vitæ, diuinique auxilij decrat: quo præsentē, nullo alio signo ad fidem confirmationē opus erat; eo verò deficiente, nulla signa, quamlibet maxima & illustria, satis erāt. Cum ergo infidelitatis causam in pectore suo moribusq. gestarent; quid ad hoc malum curandum remedia externa proficerent, cum intus in visceribus malum serperet? Rectè enim Plutarchus: Qui mare, inquit, nauigant, & stomachi nausea laborant, etiam si aliud atq. aliud nauigium transferantur, non idè ea molestia carent: quia non navis, sed noxius humor interiūs commotus, eius agitationis causa est. Hoc igitur modo inquieta mens, & prauis affectibus agitata, nulla externarum rerum aut locorum mutatione cōquiescit: quia intra se suæ perturbationis causam defert. Cum ergo isti perfidiæ suæ fomité, nempe odium, liuorem, ambitionem, auaritiam, inueteratamque malitiam, extraxerantque

tasque animi pestes intra se gestarent (quæ omnia Christi doctrina vehementer insectabatur) quid illis ad fidem externa signa conferrent, qui perfidiae semina in animo condita circumferebant?

Quibus tamen Dominus appositissimè, prout erant meriti, respondet: *Generatio mala & adultera signum petit, & signum non dabitur ei, &c.* Hoc in loco quærendum est, cur Dominus tam acri obligatione in tota huius Evangelij lectione Iudæos feriat? Constat enim (ut Divus Thom. ait) fidei articulos, qui supra omnem humanæ rationis facultatem positi sunt, non ratione, sed supernaturali aliquo opere probandos esse: ut rebus mirabilibus fidem præbeant facta mirabiliora, vel certe simili ratione miranda. Verissimè enim dictum est, miracula esse instar eius sigilli, quo regijs literis fides adhibetur: divina siquidem maiestas miraculis, pro sigillo sibi soli debito vitur, utpote quæ sola ipsa omnipotentis virtute & auctoritate patrare potest. Cur ergo tam acriter Dominus obiurgat eos, qui ad sciendâ fidem suam, sigilli regij auctoritatem, hoc est, signum aliquod petebant, præsertim cum celeste signum, quod divinius & sublimius esse videbatur, peterent maximè cum de more veteris Testamenti Patribus fuerit, à Deo signa postulare? Signum petijt Abraham, Gedeo, Ezechias Rex sanctissimus, & Zacharias Ioannis Baptiste pater. Quâvis hoc ita sit, nihilominus tamen merito obiurgantur, quoniam duplici nomine hæc in re peccabât. Primum, quod cæteris. Domini signis deprecabantur, quasi vel signa non essent (quod testari videntur, cum modò signum petunt) vel quod vilia & abiecta essent, cum signum de celo, quasi sublimius aliquid, postularent. Quia in re (ut D. Hieron. hoc in loco annotavit) eorum cæcitas apparet, cum signa de celo peterent, in quibus maximè dæmonum præstigiis locus est, qui principes sunt aëris huius: & signa quæ ipsi coram fieri cernerent, quæ certissima erant, parvipedebant. Cernerant enim quotidie familiares sibi & notos homines, alium, qui claudus esset, ambulantem: alium, qui ab ipsa natiuitate cæcus fuisset, videntem: alium, qui triginta & octo annos paralyticis morbo dissolutus iaceret, incolumem, & lectulum suum hauriantem: dæmones præterea videbant solo Verbi omnipotentis imperio ab hominis corporibus expulsos, & mortuos in vitam reuocatos: & inter tot hæc cōspicia diuinæ potestatis indicia, signa quærunto celestia, in quibus maiorem calumniandi ansam reperire possent. Sic enim cum Spiritus sanctus magno sonitu atque fragore in Apostolos descendisset, multo eos plenos esse clamabant: cum vero paulo ante passionem Domini, vox Patris ad Filium delata esset,

simile

Hieron.

A.C. 2.

esset, alij Angelum locutum, alij tonitruum crepuisse dixerunt. Si ergo hæc cælestia signa, maligna interpretatione hunc in modum detorserunt; quid minus facerēt, si alia his similia cernerent? Quia igitur ita animo constituti erant, vt nullo modo Saluatoris doctrinam sceleribus suis aduersam recipere vellent, causas inquirebant, quibus aliqua rationis specie perfidiam suam velare possent. Nemo enim ferē obscurato animo in sceleribus perseuerat, qui non aliquo iustitiæ colore improbitati suæ patrociniū quærat. Sic enim in Ecclesiastico legimus: Peccator homo vitabit correptionem, & secundum voluntatem suam inueniet comparationem.

Deinde in hoc etiam grauiter aduersus diuinam gratiam delinquebant, quod solis tantum signis fidem in animo concepi-
 atq. stabiliiri crederent: cum tamen fides (vt Apostolus ait) De-
 donum sit, quod non solis signis aut prodigiis, sed eius potissi-
 mum gratia fidelium mentibus infunditur. Quot enim signa
 Phæro vidit; qui tamen obsecrato animo aduersus Deum pu-
 gnare nunquā destitit (quodque demeritis fuit) illos expugna-
 re parabat, quibus Deus clauia maris patefaciebat. Eadē quo-
 que miracula filij Israël nō in Aegypto solum, sed etiam in de-
 serto videntur; quibus tamen ductor Moyses dixit, nunquam
 eos mentem aut oculos habuisse; quibus ea spectare prouident
 possent. Quam quidem cæcitate[m] apertissime testati sunt, eū
 autem vitulum fabricarunt; illiq. liberationis suæ beneficium
 acceptum, retulerūt. Quid verō Ochōzias Rex? qui cum prin-
 cipem quinquagenariū, & quinquaginta milites ad capiendum
 Eliam misisset, quos cælesti igne conflagrasse intellexit, adeo
 miraculi huius magnitudine territus non fuit, vt eundē deo
 milites destinaret: quibus simili modo cælesti igne cōsumptis,
 tertio misit ad illum capiendum, qui nō alijs armis, quā solo
 vocis imperio elemēta mundi ad sui tutelam aduocabat. Nulla
 ergo externa signa (nisi intētus Dei lumen affulgeat) ad ve-
 ram de diuinis rebus fidem concipiendam sufficiunt: nō quo
 tamen isti toto cælo errabant, qui miraculis tribuebant, quod
 diuinæ gratiæ munus est. Ideoque iure à Domino audire me-
 ruerunt, *Generatio mala & adultera signum querit, &c.*

Sed eū adulteram vocatū hæc loquēdi figura eorum ma-
 litiā designauit. Magno certē consilio. Adultera enim femi-
 na est, quæ, deserto legitimo viro thoro, alios sequitur amatores.
 Legitimus autem animæ nostræ vir Deus est, ipso eodē testan-
 te, qui ait: Ergo saltem a modo voca me vir meus, & dux virgi-
 nitatis meæ. D. autē August. Deū alloquēs ait: Virtus maritans
 mentē meam, & replēs sinū cogitationum eius. Hoc autē legi-
 timo viro suo deserto, generatio illa alijs, nempe seculo, ambi-
 tioni,

Hier. 1.
 Aug. in
 Medit.

tionem, libidini, & auaritiæ nupserat, ideoque signum petebat. Si enim in priori illo matrimonio castè & integrè māsisset, nunquā hæc externa signa perisset; cū interna diuini Spiritus signa ad fidem fulciendā, sine externorum signorum argumētis iustificerēt. Externa quippe signa frequēter oculos tantum mouēt, at interna Spiritus sancti signa & opera non oculos, sed mētem flectunt & illuminant. Hæc autē signa sunt charitas, gaudium, pax, patientia, bonitas, benignitas, ceteriq. diuini Spiritus fructus, qui carnis operibus aduersantur, mētemque miris modis afficiunt & illuminant. Cumq. homo se à carnis operibus mandumissum, & supernaturalibus iis donis atq. delicijs affluētem sentiat multo magis huiusmodi signis, quā miraculis omnibus, in fide solidatur. Sentit enim diuinos amplexus, sentit oscula interna, castissimis fruitur delicijs, gaudet illa pace quæ exsuperat omnē sensum: fastidit quæ antea deperibat, deperit verò quæ antea detestabatur, imperat affectibus quibus antea subdebatur, exsecratur peccata quibus dudum seruebat: ac denique terrenis rebus fastiditis, ad cælestia magno mētis ardore festinat: quibus rebus, incredibile dictū est, quantum in fidei veritate roboretur. Hinc quidam ex Patribus ait: Cū humanus spiritus ad cælestis Sponsi dulcissimā vnionem pertingit, protinus lumine æternæ veritatis desuper illustratur, fides eius firmissima redditur, roboratur spes, & charitas inflāmur. Quare si omnes mundi sapiētes homini hanc vnionem experto dicerent: Falleris miser, falleris, fides tua vera nō est: ipse indubitatè responderet: Imò verò vos omnes miserrimè decepti estis: fides enim mea verissima certissimaq. est. Hoc summa animi firmitate responderet: utpote qui veritatis huius argumētum, nō tam per inuestigationē rationis, quā per vnionem amoris in mente sua firmissimum & certissimum haberet. Quia ergo hoc internum signum Iudæi amiserant, cū, cælestis Sponsi amore relicto, rebus alijs per amorē cōpulati essent, hoc in loco adulteræ generationis nomine traducuntur. Hoc enim spirituale adulterium effecit, vt cōscientiæ suæ testimonio spoliati, externa à Domina signa peterent.

Quibus tamē ipse respondet, se non darum eis signū, nisi signum Ionæ Prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit Filius hominis in corde terre tribus diebus & tribus noctibus. Illi ergo prebā signum de cælo, Dominus autem profert eis signum de terra, hoc est, mortis & sepulture suæ. Illi petebant signum potentiae, Dominus autem illis infirmitatis signum præbet. Vt enim ait Beda, nō mercebantur accipere signū diuinitatis, sed humanitatis; passionis, nō glori- Beda.
illud

illud solum reus coniecerunt, quod passus, quod mortuus, quod sepultus fuit: unde illum solum hominem crediderunt, atque ita in cruce eius (ut Apostolus ait) scandalum passi sunt. Sicut ergo sanctarum scripturarum mensa, ita erux ipsa Domini facta est eis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum: unde ipsorum ruina & vastatio consecuta est. Tale ergo signum Iudaeorum impietas merebatur, quae ad signa Domini caeca & obstinata, signum modò postulat è caelo: ut non iam miraculis, sed plagis erudita agnoscat è caelo ferientem, quem in terris miracula edentem non agnouit.

Non deest autem fortasse, qui hoc in loco dicant: Nos ergo felices, qui Christi Domini sacram cum diuinitate humanitatem confitemur, & interno fidei lumine contenti, nullum ad fidem roborandam signum petimus. Rectè sanè: sed tamè qui signum non petimus ad fidem, ad spem vigentem atque fiduciam (quae robuste fidei germen est) re ipsa signa quodammodo petimus: quando in ea velut infirmi nutamus. Quis enim calamitate pressus, diuinæ miserationis & pietatis fiducia animi umina erigit & roborat, ut in tempestate tranquillus, in tribulatione laetus, & inter pericula securus cum Propheta dicat: Dominus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? Multos enim passim reperire licet, in alijs quidem virtutibus insignes, ieiunijs, orationibus, & misericordiae operibus, atque humilitatis officiis sedulo vacantes: qui tamen ad primum tribulationis imperum, hac fiducia virtute destituti, concidunt, animumq; deponunt. Horum autem quidam partim de caelo, partim de terra signum petunt. De caelo signum petunt, qui, ubi spiritali dulcedine privantur, à Deo protinus derelictos se esse credunt; nec, nisi assiduis diuini spiritus consolationibus, & caelesti ambrosia oblectentur, tribulationis pondus aequo & fideli animo ferre possunt. Alij verò non è caelo, sed è terra signum petunt: qui, videlicet, cum terrenis opibus affluunt, illisq; omnia prosperè cedunt, in fide & officio cōtinēntur: ubi verò his destituti sunt, à Deo se protinus desertos esse putant, nec ulla ratione in sp̄s aliquāungi possunt. Quorū typum exprimunt feminae illae, quae cū à Hieremia Propheta ab idololatriae crimine reuocaretur, impudentissima oratione hoc illi responsum dederunt: Sermonē quē locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te, sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus reginae caeli, & libemus ei libamina: sicut fecimus nos & patres nostri, & saturati sumus panibus, & bene nobis erat, malumq; non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessauimus sacrificare reginae caeli, & libare ei libamina, indigimus omnibus, & gladio & fame consumpti sumus. Haec igitur execrandae feminae terrena prosperi-

2. Cor. 1.

Luc. 11.

Psal. 16.

Hier. 44.

prosperitatis signa quærebāt, quibus in fide & officio manerēt. Quarum exemplum imitari quodammodo videntur, qui, cum aduersis rebus premuntur, à Deo se derelictos esse arbitrantur. Quo quidē argumēto quamuis fidem non amittant, fiduciam tamen (quæ vigentis atque inflammata fidei germē est) si non prorsus amittunt, ad eō tamen infirmam & languidam retinent, ut de omni statu mentis quauis vel leui procella depellantur. Quare nemo sibi blandiatur, quod, Iudæorum more, ad fidei suæ firmitatem signa non petat; si tamen ad eō in fiducia virtute languet, ut ad eam fulciendam, partim è celo, partim è terra signa quærat: quorum infirmitas si mortis & incarnationis Christi beneficio non curatur, non video qua alia ratione sanari possit. Sicut enim signa fidem, ita diuina beneficia, & charitatis eius erga genus hominum argumenta fiduciam maximè roborant & alunt. Qui ergo tot stupendis diuinæ misericordiæ operibus adhuc in fiducia nutat, quid aliud eius animum confirmare valeat, prorsus ignoro.

II.

Pergit deinde Dominus, & à Niniuitis, quibus Ionas prædicauerat, argumenta sumit, quibus eorum perfidiam, qui postea signa petebant, coarguat: *Viri (inquit) Niniuite surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt eam, quia poenitentiam egerunt in predicatione Ionæ: & ecce plusquam Ionas hic.* Hoc est, comparatione fidei & poenitentiae Ninuitarum, patefiet in extemplo iudicio adulteræ generationis huius incredulitas. Illi enim ad vnius ignoti hominis vocem nullis comprobata miraculis acerbissimam poenitentiam egerunt: vos verò tot miraculis & testimoniis comprobata contempsistis. Sed quoniam in Ionæ mentionem incidimus, non ab re fuerit, eius historię paritellam attingere, quo exemplum hoc à Domino propositum apertius intelligamus.

Factum est (inquit) verbū Domini ad Ionam filium Amathi, dicens: Surge, & vade in Niniven ciuitatem magnam, & prædica ibi prædicationem quam ego loquor ad te. Et surrexit Ionas, ut fugeret in Tharsis à facie Domini: & descendit in Ioppen, & inuenit nauem euntem in Tharsis, & dedit nauis eius, & descendit in eam, ut iret in Tharsis. Dominus autē immisit ventum magnum in mare, & facta est tempestas magna, & nauis periclitabarur conterī. Et rimuerūt nauis, & clamauerūt viri ad Deū suum, & miserunt vasa quæ erant in nauis in mare, ut alleuaretur mare ab eis. Et Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui: & accessit ad eū gubernator, & dixit: Quid tu sopore deprimeris? surge & inuoca Deū tuum. Si forte recogitet Dñs de nobis, & non peteamus. Et dixit vir

ad collegam suum: Venire, mittamus sortem, & sciamus quare hoc malum sit nobis. Cum ergo fors Ionam prodidisset, naufragum illum cum magno quidem metu ac religione in mare proiecerunt. Quo proiecto, stetit protinus mare à feruore suo. Nō est æquum, fratres, ut hæc ipsa quæ diximus, leuiter prætereamus, cum ea variis vitæ documentis & exemplis referta sint. Primum enim, quod cæteris timentibus & laborantibus, & preces ad Deos suos fundentibus, solus Ionas, propter quem tempestas illa excitata fuerat, dormiebat sopore graui; aperitissimè nobis piorum hominum timorem ac diligentiam, & improborum stuporem atque socordiam designat. Pij enim, qui nullius sibi capitalis criminis conscij sunt, nunquam cessant, nunquam quiescunt; sed indefesso studio opem Domini implorant, atque laborant, & corpus ieiuniis, vigiliis, verberibus, atque omni ratione macerant: & nec quidem sic à timore liberi sunt, sed cum innocentissimo Iob verba illa ex intimo pectore fundunt: Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. Et tamè cum hæc ita sint, & ij, qui nihil habent cur timere debeant, tam acri timore concutiantur: soli homines profligati & perdit, qui propter infinita scelera sua continuo metu extimulari deberent, in vtramque aurem secori dormiunt: quasi nihil ad eos vel diuinæ iustitiæ severitas, vel rationis exigendæ necessitas pertineret. Vnde colligimus, verissimum esse delictum illud, quod Seneca inter corporis & animi morbos assignauit: quod videlicet, corporis morbi quo grauiiores sunt, eo magis sentiantur, diligenter usque aduersus illos medicamentis exquirantur. Contrà verò animi morbi (qui non alij quàm scelera & flagitia sunt) quo grauiiores & diuturniores sunt, eo magis negliguntur: quoniam rationis lumen vehementer obsecratur, & omnem penè sentiendi vim, inualecente prauæ consuetudinis vi, secum auferunt, & stuporem mentis, atque insensibilitatem quandam inducunt. Hoc est igitur quod grauius hic fugitiui & inobedientis Prophetæ somnus, cum cæteri vigilarent, nobis repræsentat.

Nec illud etiā vel mysterio, vel exemplo vacat, quod naufragi, in stante mortis & naufragij periculo, & deos suos inuocabant, & opes suas in mare proiecebant: rebus videlicet suis minimè parcētes, ut vitæ parcerent. Quod autē in illis impendēis mortis metus, hoc in improbis etiā hominibus (in stante hora mortis) diuini iudicij & gehennæ timor facit. Tunc enim nihil non faciunt, quo insensum sibi iudicem propitium reddant, quem sciunt æternæ mortis & vitæ clauē in manu sua gestare. Tunc supplices ad illum preces fundunt, tunc vota pro salute nunciant, tunc Ecclesiæ Sacramenta petunt, tunc denique vasa sua

in ma-

Job. 9.

Dist. mil.
Seneca in
Epist.

fit mare mittunt, hoc est, tunc opes suas pauperibus, sacerdotibusque testamento distribui præcipiunt; hæc hospitalibus, illa monasteriis, alia templorum fabricis, alia captiuis redimendis decerneres: tunc enim in Deum liberales sunt, qui in vita semper steriles & avari exstiterunt. Hæc quidem omnia probo, & vehementer probo: sed multo tamē magis probarem, si hæc ipsa, dum incolumēs sunt, spontanea voluntate, non virgine necessitate facerent. Hoc enim Deo longē gratius est. Rectē enim beata Lucia, facultates suas à matre pauperibus erogandas exigēs, matri hoc post mortē suam filix perimittēti respondit: Non est magnum dare Deo, quod tecum ferre non possis. Viuens ergo da Christo quod possides. An non fatua ille virgines, imminente mortis hora, & lampades suas ornauerunt, & ad emendum oleum sese contulerunt, & ad Sponsum etiam clamauerunt, Domine, Domine, aperi nobis: quæ tamen ab ipsis regni foribus repulsæ sunt. Formidanda certē illa Domini sententia est, & ante oculos semper habēda: Quia vocaui, & renuistis; extēdi manus meas, & non fuit qui adspiceret; ego quoque in interitū vestro ridebo, &c.

Prou. xi

Vehementer autem me mouet, quod nauæ illi, cdm senientem tempestatem viderunt, à Deo illam immitti propter nauigantium scelera crediderunt: ideoque sorte, criminis auctorem indagare decreuerunt, vt digno de illo supplicio sumpto, infensum sibi numen placarent. Hæc res, fratres, vehemēter me multorum fidelium stuporem & cæcitatem admirari cōpellit. Ethnici homines, fidei & sanctorum scripturarum lumine destituti, qui eam tempestatem naturalibus causis tribuere potuissent, non tam ab eis, quàm ab irato Deo propter vectorem scelera immissam crediderunt. At nos, qui quotidianis penē malorum vidis atque procellis iactamur, quos assiduē tot clades, tot morbi, tot fames, & atrocissimæ pestes vexant, quos ex altera quidem parte immanissimus Christiani nominis hostis Turcicum Princeps tot cladibus affligit; ex altera verò parte hæreticorum furor infinitis propemodum & nouis quotidie erroribus verat (quorum alter corporibus, alter animis pestem & exitium infert) neque oculos in cælum tollimus, neque scelera nostra vel agnoscimus, vel emendamus; neque hanc tantam Ecclesiæ ruinā ab irato & infenso numine immitti credimus. Vt appareat, Dominum hoc quoque tempore pertinaciam nostram illis Isaïæ verbis castigare posse: Super quo percutiam Iasus vos, vltra addentes præuicationem, &c.

Sed ad historiæ seriem redeantes: vbi iactis foribus, fugitiuū Prophetam fors prodidit, magno illi quidem metu & religione inobedientem Prophetam in mare proiecerunt. Ilico autē ste-

tisse mare dicitur à feruore suo. Quàm apertè hoc in loco Dominicæ passionis fructus & efficacia adumbratur! Quantus (quæso) erat ante hoc placationis sacrificiū diuinæ indignationis furor: qui non modò sulphureo igne, sceleratorū hominum vrbes absumpsit; sed (& rem admiratione dignissimam) vniuersum terrarum orbem, tot opes, tot regna & imperia, ac postremo omne genus hominum, aquarum inundatione absorbit, atq. æterna obliuione sepeliuit! Hic ergo tantus furor, Iona nostro in mare misso, stetit à feruore suo: quoniā innocentissimus ille Agnus totū in se diuinæ indignationis imperiū sustinuit. In

Iona 2.

Iona 31.

Iona 12.

eius namq. persona idem Ionas in vtero piscis clausus ait: Omnes fluctus tui, & gurgites tui super me transierūt. Quid enim hoc est, nisi quod Isaias ait: Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrū? Quid ergo mirum, si stetit mare à feruore suo, si diuinæ vltionis furor conquieuit, quando fideiussor noster pœnas in se omnes pertulit, quas nos commeriti eramus? Agamus igitur illi gratias, cum Propheta dicentes, Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conquiescit furor tuus, & contelatus es me. Nec modò gratias agamus, sed gratiam quoq. Domini huius sacrificij merito nobis cōciliare studemus. Cū enim quisq. nostrū iratum contra se diuinum humen intellexerit, nouū hunc Ionam in mare proiciat, hoc est, mediatorē & aduocatum nostrum in cruce suspensum & pœnarum atq. dolorum suorum vndis ad animam vsque penetrantibus obrutum, cælesti Patri pro se offerat, & per illum sibi propitiari, & gratiam donari postulet. Postulet autem, quæ isti religione & metu petierunt, qui se totos diuinæ voluntati deuotissimè submiserunt, promptissimolq. ad illi parendum exhibuerunt. Quod si hac religione & pietate fecerit, non dubitet quin mare cōquiescat prorsus à feruore suo, & diuinæ indignationis furor in lenitatem & clementiam conuertatur.

Sed ad Ionam redeūtes: is planè vtero piscis inclusus, & plagis suis eruditus, & ex rebelli obediens factus, nequaquam Domini legationem, vt antea, detrectauit: sed ciuitatē, quæ trium dierum iter continebat, ingressus, vnius diei itinere emenso clamare cœpit: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur. O ad mirāda diuinæ virtutis opera! Ingreditur Ionas ciuitatem, homo ignotus, nullis titulis, nullis honoribus aut natalibus, aut sapientiæ nomine honestatus, nullisq. miraculorum aut prodigiorum signis comprobatus: prædicat in ea ciuitate, quæ, idolorum cultui dedita, nullam veri Dei notionē habebat: vnde consequens erat, vt eo ad populum concionante, & veri Dei nomine terrores & minas annūciante, populus cū Pharaone respondere posset: Quis est Dominus, vt audiam vocē eius?

Nescio

Nescio Dominum, & minas eius nihil curo. Ingressus tamen eam ciuitatem, & vnus diei itinere confectio, vbi hanc vocem protulit: tanto omnes tremore concussi sunt, vt nō modò vitia sua & pristinam peccandi licentiā reliquerint, sed pœnitentiā egerint acerbissimā. Surrexit enim Rex de solio suo, & abiicit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere, & clamauit, & dixit in Ninive ex ore Regis & principū eius: Homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustēt quidquā, nec pascantur, & aquam non bibant, & operiatur saccis homines, & iumenta, & clament ad Deum in fortitudine, & conuertatur yr à via sua mala, & ab iniquitate quæ est in manibus eius. Quis ad hoc pœnitentiæ genus non attonitus obstupescat? Qualis enim esset eo tempore ciuitatis facies? quæ animorum perturbatio? quæ tanta tot clamorum & rerum cōfusio? in qua non solum pueri, senes, & virgines, sed ipsa quoq. iumenta facies opera essent, & pecora nihil gustarent aut biberent: atque ira omnia confusis vbique vocibus & lamentis personarent: & hinc balatus pecorum, illinc bouum mugitus, hic puerorum cæterorumque hominum fame laborantium voces & rugitus audirentur: omnesque mortem ipsam velut oculis impendentem cernerent, & horrerent? Cū autem talis ea pœnitentiā fuerit, nescias tamen quid in his hominibus magis mirari debeas; an pœnitentiæ acerbitatem, an fidei promptitudinem: qui vnico rudis & ignoti hominis verbo commoti, eoq. nullis prædicationem suam signis confirmante, eam fidem adhibuerint, quæ huius tantæ compunctionis & veræ pœnitentiæ causa esset.

Verū si supra summum aliquid esse potest, certè non minus mirabile est, quod cū Dei Filius (cui Prophetæ omnes, cui Ioannes Baptista, cui æternus Pater è cælo, cui ipsa summi Patris magnificentissima opera testimoniū ferebant, quiq. tot beneficiis omne genus hominum affecerat, totque clarissimarum virtutum exemplis emicuerat) non vno die, sed tribus annis pœnitentiā & regnum cælorum prædicauerit omnibus, tamen his rebus adeò parum apud eos, quibus eū versatus fuit, profecit, vt illi aduersus eum furentes, tanquam facinosum & maleficum hominem, multis vexatum suppliciis in crucem tandem egerint. Hoc quis non miretur? quis non horreat? quis non expauescat? quis non attonitus huius tantæ rei causam inquirat, cur videlicet res adeò magnas tā leui opera effecerit seruuus, cū vix aliquid tot verbis & miraculis effecerit Dominus? Quis autem hoc ipsum diuina prouidentia & consilio factum fuisse neget? Quis verò tantarū rerū causas certò indagare possit? Quis enim, cū hæc viderit, nō meritò cū Prophetâ iud. 24. Domini abyssum multā & impermeabilem esse facta iud. 24. tatur?

teatur? Vñum si vermiculis hac tanta in re aliquid diuinare
 licet, hoc discriminis (vt alia prætermittamus) inter virosque
 populos fuisse constat: quòd Gentiles illi magis ignoratione,
 quam malitia; Iudei verò magis malitia, quam ignorantia de-
 liquerant. Ignoranti verò facilius veniam donari, declarat Apo-
 8. Tim. 7. stolus cùm ait, se quidem blasphemum & persecutorem fuisse,
 sed veniam tamen consecutum, quòd ignorās deliquerit in in-
 credulitate sua. Vnde colligitur aliter infideles, aliter fideles in
 extremo illo examine esse iudicandos: cū illi præcipuè ex igno-
 rantia, nos autè veritate percepta ex malitia delinquamus. Quo-
 circa magna nobis timendi causa subest, fratres, qui verā fidem
 tenemus, qui sacris quotidie literis & concionibus imbuimur,
 ne nos Dominus eo loco habeat, quo infelices istos habuit, qui
 tam multis fidei testimoniis penè obruti, fidem non recepe-
 runt: quoniam eorum scelera, quæ non ex ignorantia, sed ex
 malitia, sicut & nostra prodibant, aditum diuinæ luci ob-
 struebant.

Quòd si tantam perfidiam inter tot signa demiramini, dabo
 quid in moribus nostris non minùs mirari debeatis. Constat
 enim fidem & opera esse nobis ad salutē necessaria: diuina au-
 tem prouidentia, quæ rebus ad salutem necessariis non deest,
 aliis rationibus ad fidem, aliis ad mores fidei consentaneos, ho-
 mines trahere solet. Signis enim & miraculis fidem confir-
 mat: propositis verò præmiis & suppliciis, innumerisque be-
 1. Cor. 14. neficiis, ad iustitiam & pietatem vocat. Signa enim (vt Apo-
 stolus ait) data sunt, non fidelibus, sed infidelibus: qui ad creden-
 da ea, quæ supra naturā sunt posita, supernaturalibus signis in-
 ducendi sunt. Fide verò signorum operatione constituta; non
 iam signis ad stabiliendam fidē indigemus; sed terroribus, pro-
 missis, ac diuinis beneficiis ad fidei digna opera perficienda. Ad
 quod non minùs efficaciter nos hæc ipsa, quàm ad fidem, signa
 mouent. Si ergo adeò mirabile est, perfidum illum populum
 post tot signa fidem non tecepisse; quid minus est, fide iam re-
 cepta & constituta, tot Dei minis atq. promissis ante oculos po-
 1. Ioan. 12. sitis, infidelium ritu vitam ducere? Miratur Dominus (ait Eu-
 angelista) incredulitatem Iudeorum, quòd, cū iam tam multa
 inter eos signa fecisset, non credebant. Cur non etiam mirabi-
 tur, quòd, fide iam concepta, tot eius monita, tot promissa, tot
 minæ propositæ, tot terrores illati, tot supplicia improbis con-
 stituta, tot exhibita beneficia, tot diuinæ dilectionis argumēta,
 tot infirmitatis humanæ remedia, tot Ecclesiæ voces, tot deni-
 que flagella quibus quotidie corripimur & excitemur, & diuini
 furoris atque impendentis contra nos iræ eius admonemur,
 adeò apud nos nihil efficiant, vt nihil minus hæc ipsa quotidie
 audien-

audientes committamus, quàm si ea omnia mera esse figmenta & somnia crederemus? Quod quidem tanto mirabilius est, quanto & præmia, & supplicia, & diuina beneficia talia ac tanta sunt, vt vim omnem humanæ mentis excedant. Itaque merito timendū est, ne iidem Ninivitæ, qui Iudæorum perfidiam fidei suæ exemplo damnaturi sunt, obdurationem quoque & peruicaciam nostram, pœnitentiæ suæ virtute condēnent. Quare, fratres, cautiore nos (quæso) adulteræ generationis damnatio reddat: & qui de fide iam percepta gloriamur, omni studio contendamus, vt digna fidei opera Ninivitarum more faciamus. Nemo verò de nuda & informi fide sibi blandiatur. Sola enim ea fides inuat, quæ hanc Niniuitarum fidem imitatur. Sic enim legimus: Et crediderunt viri Ninivitæ, & prædicauerunt ieiunium, &c. Itaq; fidei lumine eruditi, toros se lamentis dediderunt, asperriam pœnitentiæ propositum arripuerunt, & omnibus in rebus perceptę semel veritati sese totos accommodarunt. Hæc est autem fides quam sacræ literæ commendant, quæ vincit mundum, quæ peccatores iustificat, quæ corda purgat, quæ ad regnum cælorum viam parat, quæ Christo capiti coniungit, & laborum atque meritorum eius communione consociat. Hanc ergo fidem imitari studeamus, quæ in animo vigeat, quæ ita mentem illuminet, vt eam & amore incendat, & timore concutiat, & commissorum memoria pungat, & ad omne opus bonum exsuscitet: hæc enim est, quæ nos ad cælestem patriam sine ulla erroris offensione perducit.

**IN EADEM FERIA QVARTA POST
PRIMAM DOMINICAM IN QVADRA-
gesima, Concio secunda: in qua lectio Euangelica,
ac præcipuè posterior eius pars verbis thematis
comprehensa explanatur.**

THE. *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui in
calus est, ipse meus frater, & soror, & mater est.*
Matth. 12.

N Euangelica huius diei lectione refert S. Evan-
gelista Matthæus, accessisse ad Dominum Phari-
sæos, & ab eo signum petuisse. *Magister (inquiunt)
volumus à te signum videre.* Priusquam sacræ huius
lectionis explanatione aggrediar, quid huic Phari-

Luc. 71.

sæorum petitioni occasionem dederit, explicandum est: quo re-
rum consequentiam apertius intelligere valeamus. Antè hanc
igitur Pharissæorum petitionem oblatas Domino Salvatore fuit
rat homo quidam à dæmone obsessus, idemq. & cæcus, & sur-
dus, & mutus. Expulso verò dæmone, cæcus visum, surdus au-
ditum, & mutus loquendi facultatem recepit. Hoc autè in sig-
ne miraculum, ut in multorum cōuentu editum fuit, ita mul-
tos habuit iudices, qui de eo variè pronunciarēt. Quidā enim
potentiæ magnitudine stupefacti, dixerunt: Num hic est filius
David? Quidam verò religionis & sciētiæ nomine inflati, tur-
pe sibi esse ducentes rudis populi iudicium sequi, longè aliam
protulēre sententiam: Dominum asserētes in Beelzebub prin-
cipe dæmoniorum eicere dæmonia. Alij rursus, hoc signum
vile & abiectum existimantes, signum è cælo petierunt: quod
in cōtemptum patrati miraculi faciebant; quasi, quod factum
fuerat, inter diuina opera minimè numerādum esset. Hoc ex-
emplo intelligere licet, fratres, fieri non posse, ut tanta quisque

simile.

moderatione vitam suam atq. mores instituat, ut canipos ma-
ledicorum dētes, & venenatas linguas vitare possit. Cum enim
tantā iudiciorum humanorum varietas sit; quis poterit vno co-
demq. opere tam multis ingeniis satisfacere? Quomodo enim
nec vestis vna variis corporibus aptari potest: ita nec idē opus,
quamlibet rectum sit, ab omnibus ex æquo probari solet. Nec
enim minor animorum quàm corporum varietas est: quæ na-
tura ita distinxit, ut vix duo corpora, vel duos hominū vultus
inter se omnino similes in tanta hominū multitudine reperire
liceat. Si ergo tanta iudiciorū & ingeniorum varietas est, quis
ca

ea quæ facit, quâvis rectissimè faciat, ab omnibus probari posse præsumat: cum is præsertim qui est vera & summa sapientia Patris, quiq. tanto consilio & prudentia opera sua moliebat, hoc assecutus non fuerit? Hoc exemplo vir pius se ab omnibus probari, omnibusq. placere posse nec speret, nec desideret: det tamen operam (quoad eius fieri poterit) ne quemquam aut verbo, aut opere offendant: nève alicui, ruinæ & maledictiæ occasionem præbeat. Quia cura & officio contentus, si res aliorum vitio aliter cedat, illam Apostoli sententiam sibi ante oculos ponat: Si hominibus placerem, Christi servus non essem. Galat. i. Et illud item: Deus dissipavit ossa eorū qui hominibus placent: hoc est, qui ad hoc mores suos, & omnia vitæ consilia dirigunt, ut humano solum iudicio probentur. Quisquis igitur ab hac ambitionis peste immunis fuerit, verè liber erit ac mundi dominus; & illius servus, cui servire regnare est: atque is non iam temerarias vulgi voces, sed Dei leges vitæ duces atq. magistras habebit. Quod contrà faciunt, qui, misera servitute mūdo addicti, ita voces eius extimescunt, ut frequentissimè à virtutis studio popularis auræ metu retrahantur. Quibus planè illa Domini sententia in extremo iudicio ferèda servatur: Qui me cruciaverit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Lucæ p.

Cæterum quamvis meritò Pharisei detestandi erant, qui inter tot admiranda signa signum de cælo petebant: longè tamen magis execrandi illi, qui opus illud, quod divina potestatis & bonitatis admirandam speciem præferebat, principi dæmoniorum adscribendū esse dixerunt. Quod flagitium Dominus nec in hoc seculo, nec in futuro expiandum esse ait: non quòd ullum crimen irremissibile apud fontem misericordiæ sit, sed quòd hoc potissimum inter alia difficillimè remittatur. Horū autem sceleratam sententiā imitari videntur, quicumque piorum bonà opera, quæ in illis Dominus operatur, hypocrisis nomine traducunt. Cum enim omne pium opus à Deo sit (cuius est & velle, & perficere in nobis bonum) hypocrisis autè vitium à dæmone sit, qui mendax est, & mēdaciū patet: quid aliud est bona opera hypocrisis vitio damnare, quàm Dei opera principi dæmonum adscribere? Hoc autem scelus eorum præcipue est, qui invidia vituntur: qui aliorum rectè factis invidescunt: qui, malitia sua obsecati, omnia in sinistra partem interpretantur: qui splendorem virtutis sapientibus oculis ferre non possunt: qui deniq. patris sui morè sequuti, mala ex bonis eliciunt: similes planè illis, qui in portu naufragium faciunt, quando his rebus deteriores fiunt, quibus aliorum exemplo meliores evadere debuerunt. si nile.

Accedunt igitur Critici isti ad Dominū dicētes: *Magister, volumus à te signum videre.* Quibus Dominus, *Generatio* (inquit) *mala & adultera signum querit, &c.* Si quis diligēter sacram Euangelij historiam euoluerit, inueniet planē, Dominum ubique maledictis & conuictijs peritum, molli responsione maledicorū voces fregisse. Sciebat enim scriptū esse: Responsio mollis frangit iram. Vnde eū à furente populo audisset, Nōne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? ille contrā blandē leniterque respondit: Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum. Cumque iterum non tam verbis, quā lapidibus illum petere decreuissent, ille contrā: Multa (inquit) bona opera ostendi vobis ex Patre meo: propter quod eorum vultis me lapidare? Cæterum eū subdola & blanda oratione illi adulari volebant, eū molliēbāt sermones suos super oleum, qui tamen intus spicula celabant: tunc fallacem illorum blandiloquentiam grāuissima auctoritate retundebat. Itaque cum ad illum Phariseorū discipuli & Herodiani dixissent, Magister, scimus quia verax es, & viā Dei in veritate doces, &c. Dominus contrā, Quid, inquit, me tentatis, hypocritæ? Modò verò, cum Magistri nomen audit (quod apud illos in pretio erat, qui tāto studio cupiebāt vocari ab hominibus Rabbi) ac i illos responsione diuerberat: *Generatio mala & adultera signum querit, &c.* Cur igitur hoc ita faciebat? Nimirū quod hac ratione declarare volebat, quanto sit adulatoris, quā cōuictoris lingua nocentior: præsertim ea quæ hominem immodiciis atque indebitis laudibus onerat: & quæ viriis, virtutū nomina imponit: quorum altero necessariam sui cognitionem homini eripit, altero eundem in turpi & flagitiosa vita confirmat. Itaque adulantis oratio (vt argutē Seneca docet) hoc præstat, quod veram facit orationem conuictantis. Hoc enim facit subdola & palpans adulatio, vt verē cōuictio dignus sit, qui adulationis re-
 neno deterior factus est. Vt illud interim omittam, quod si rectē animo constitutus sis, conuictator coronam tibi contumelia sua fabricat, dum patientiæ materiam ministrat: eū tamen subdolos adulator laqueum tibi & musculam blandiloquentia sua tēdat, Quod animaduertēs Propheta, Spiritu Dei plenus, Corripiet, inquit, me iustus in misericordia sua, & increpabit me: oleum autē peccatoris (hoc est adulatoris blandiloquentia) non impinguet caput meum. Sed ad rem.

Magister (inquiunt) *volumus à te signum videre.* Mira profectō res, inter tot millia signorū Domini, nullū adhuc signū vidisse, ideoque nouum ab eo signū petere. Quis enim vnquā siue Prophetarū, siue aliorum Sanctorum, tam multa & miranda signa, quā omnipotens Dei Filius, edidit? vt omittā interim, quod

tota eius vita signū ingēs & miraculū exstitit. Vidimus enī (ait Ioan. 1. Evangelista) gloriā eius, gloriā quasi Vnigenitiā a Patre. Veniēs enim vnigenitus Dei Filius in mundū tāquā in paternā domū, omnes creaturarū ordines, sicut vnigenito Domini sui filio, famulatz sunt. Illius enim imperio parebāt Angeli & dæmones, vita & mors, inferi & superi, cælū, terra, mare, & omnia quæ cæli sinu continentur. Cū igitur tam multa signa Dominus edidisset (quæ nō minūs admirāda atq. magnifica, quā generi hominū salutaria erant) hi tamen verē miseri & infelices lucem quærent in meridie, inter q. tot myriades signorū, signū se vel le dicūt. Renerā enim (vt diuus Chrysost. ait) nullū signū viderant: quia corporali adpectu, non spiritali affectu viderant. Nam mēs, ait, sine oculis videt aliquādo, oculi autem sine mēte nūquā. Quia ergo per peccatū amētes & cæci ad spiritalia omnia cōtueda effecti erāt, ideo inter tot signa nullū viderant, & inter tot cælestis vitæ documenta nihil audierant. Vnde meritō idē D. Chrys. arenosis littoribus corda impiorū cōparat. Vt enim huiusmodi litus pluriā quidē ē cælo recipit, quā tamē retinere nō potest, sed in abyssi viscera trāsfundit: ita impiorum corda, arenis similia, pluuiam doctrinæ bauriūt, mysteria & sacramēta Dei quotidie cernūt, nihil tamen horū retinēt, quia nihil horū eos afficit, nec ad bene vinēdū allicit; etiā si eis extremū iudiciū, mortē, impiorū supplicia, atq. ipsum Dominū in cruce pēdentē, & cætera eius beneficia ob oculos ponas. Quod quidē desperatę penē salutis non leue argumentum est.

Chrys.

Chrys. simile.

Cū ergo cæci isti atque inuidi signū à Domino peterent, hoc ab eo responsum tulerunt: *Generatio mala & adultera signum querit, &c.* Generationē malā appellat, propter malitiā studiorum & flagitiorum eorum: adulterā verò, quoniam deserto legitimi viri thoro (sic enim se Dominus appellari à Synagoga præceperat, cū ait: Ergo saltem amodo voca me vir meus, & Hiero. s. dux virginitatis meæ) alios sibi viros, hoc est, alios deos, vero Deo relicto colebat. Maiores enim eorū pro vero Deo idola venerabātur: minores verò quamvis maiorū suorū plagis eruditi mura signa nō colerēt, aurū tamē & argentū & honores, atq. voluprates pro diis habebāt: ideoque meritō adulteri nomē in illos cadit. Hoc enim nomine illos Dominus apud Isaiā appellat, cū ait: Vos autē accedite huc filij auguratricis, semē adulterę & fornicariæ. Quod quidem nomē apertius adhuc in Ezechie le reperis his verbis: Neque facta es quasi meretrix, fastidio augenū pretium; sed quasi mulier adultera, quæ supra virum suū alienū inducit. Adulteræ autē vxoris propriū est, externis quidem officiis & verbis amorem erga legitimum virum præferre & simulare, totum verò amoris affectum in pectore latente

Isai. 17.

Ezech. 16

tem

tem adultero impertiri. Illum igitur ficto, hunc autem vero amore prosequitur: illi verba, huic animum; illi externam faciem, huic pectus & mentem offert: illum fallaci obsequio delinit; hunc autem vero & solido demeretur. Hoc autē ad oliveti genus utinam in mores quoque hodie nostros non inuasisset.

Iac. 4. ij. Sic enim ait: Adulteri, nescitis quoniam amicitia huius mundi inimica est Dei? Si quis enim multorum fidelium mores diligenter examiner, intelliget planē, in nos quoque nomen hoc iustissime quadrare. Magnificis quippe & verbis & titulis, sacrisque ceremoniis, externisque operibus Christum Dominum confitemur, dum templa illius frequentamus, & genua ante facram illius imaginē flectimus, & pectus pugnis verberamus, & sacris concionibus divinisque precibus assistimus: quibus omnibus rebus, illum esse verū Deum atque Dominum, & salutis nostrae vindicem, ac felicitatis nostrae fontem profitemur: & eum omnia hae amoris & obsequij signa foris praetendamus, frequenter tamen animus noster in avaritia, ambitione, fraterno odio, & impudico amore totus est. Quod utrumque appositissimo nomine Vates regius significavit. Pro eo enim quod nos legimus, Et dilexerunt eū in ore suo: D. Hieron. ex Hebraeo venit, Et lactauerunt eū in ore suo, & lingua sua mentiri sunt ei: cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habitati sunt in testamento eius. Lactandi enim verbo, dulcissima & blandissima nomina, quibus Christum Dominum appellamus & inuocamus, designavit, dum illum Salvatorem, Parentem, Sponsū, & vitae nostrae Ducem appellamus; cum tamen cordis nostri amor & studium alibi positum sit. Alius enim pecuniā, alius voluptates, alius honores, alius omnia hae simul pro diis amat, colit, & obseruat. Pro vno quippe vero Deo, multos falsos deos cupiditas & amentia nostra induxit. Vnde pro eo quod nos legimus, Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt; alij vertunt, Multiplicata sunt idola eorum, post aliam accelerauerunt. Quod nimirum ij faciunt, qui, legissimo Deo neglecto, ipsi sibi hos deos fabricati sunt, quibus ea tribuunt quae soli Deo diuinitatis iure debeantur. In illis quippe amorem Deo debitum, in illis spem, in illis felicitatem, in illis denique summum bonum atque finem vltimum posuerunt, ac postremo in huiusmodi Deorum obsequium vitam omnem insumunt, dum curas & cogitationes suas ad harum rerum amplificationem & commoda destinarunt. Quisquis igitur attentius rem expendit, inueniet planē hos omnes, adulterae uxoris more, Christo quidem externum corporis obsequium, istis verò diis animum, illi fallacem, his verum amorem tradere.

tradere: in illo languidam & mortuam spem, in his verò vitam & veram esse repositam. Quo fit, vt, cum aliqua calamitate premuntur, non ad Christi benignitatem, sed ad opes suas, & humana præsidia, hoc est, ad hos Deos suos confugiant. Vt enim Salomō ait: Substantia diuitis, vrbs fortitudinis eius. Hoc Prou. 10. etiam ipsi apud Isaiam apertè consueiunt, cum se ad equos suos confugere debere procaci voce testantur: Posuimus, aiunt, mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. Ad hanc igitur vibem, ad hæc inania præsidia, spreto vero Deo, confugiunt: vt pote qui toti è rebus humanis, non ex Deo, pendeant. Quicunque ergo hoc faciunt, suo etiam modo adulteri sunt, sicut illi quibus Dominus ait: *Generatio mala & adultera signum petat, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophete.* Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic, &c. Mat. 12.

Datur ergo eis mortis & resurrectionis Dominice signum, quod maximum quidem signorum erat: sed eo tamen, propter obstinatum liuore, auaritia, & ambitione animum, sanandi non erant. Sed ais: Quomodo hoc vnum tantum signum Dominus pollicetur, cum multa deinceps alia & quidē clarissima ediderit: inter quæ quadruidani Lazari excitatio numeratur, quæ diuinitatis eius potentiam maximè declarauit? Sed aduertendum est, inter omnia diuinitatis Christi signa illusterrimum & potentissimū fuisse, quod seipsum suscitari à mortuis: quod quidē signum nullus vnquam sanctorū hominum ab ipso mundi exordio patrauit, quoniam hoc præcipue vnigenito Dei Filio seruabatur. Fuerunt quidē nonnulli ex sanctis Patribus, qui, dum viuerent, mortuos ad vitam reuocarūt: qualis Helias, & huius hæres Heliseus exstitit. Fuit etiam, qui non viuus modò, sed mortuus quoq. mortuo vitam redderet. Ossa quippe Helisæi iam dudum defuncti atque sepulti, hominem à latronibus intrerēptum, & in eius tumulum coniectam, 4. Reg. 13. contractu suo vitæ reddiderunt. Qui tamen seipsum mortuus excitaret, hætenus deprehensus nemo est, nisi solus Dominus Iesus, qui seipsum mortuus à morte, diuina virtute, potuit excitare. Quod quidem præcipuum diuinitatis eius argumentum fuisse, apertissimè Paulus initio eius Epistolæ quam ad Rom. Rom. 1. scripsit, ostendit: in qua diuinitatē Christi, partim Spiritus sancti testimonio per Apostolos operātis, partim resurrectione ex mortui, declaratam esse confirmat. Quin & idem Apostolus, ceterique eiusdem nominis & officij consortes, hoc præcipue mysterium ad fidei confirmationem passim apud omnes & sedulo prædicabant. Nam (vt est in actis Apostolorum) virtute magna Apostoli resurrectionis Christi testimonium reddabant. Et cum in demortui Iudæ locū Matthiam Apost. Act. 4. suffecerunt,

AA. 1.

cerūt, hęc electionis eius causam fuisse, Petrus A post. explicauit his verbis: Oporteret, inquit, ex his viris qui nobiscū sunt cōgregati, omni tēpore ex quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Christi enim resurrectione comprobata, facile se fidē in eum & probasse, & stabilisse intelligebant. Quid enim non credas ei qui se mortuum à mortuis potuit excitare? Deniq. cū Iudæi signum sibi ostēdi à Domino cōtenderent, eius virtute se nō mulariorū mensas priuata autoritate posse euertere declararet, hoc idem signum se eis daturum pollicetur his verbis: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

Ioan. 2.

Hoc autē signum Iudæorum principibus datum fuit, qui lapidē Dominici sepulchri signauerūt, & custodes adhibuerūt qui apertissima relatione Dominicam resurrectionē cognouerunt, & hoc tā mirabili signo, quod nulli hominū ab ipso mūdī exordio contigit, adeo conuicti non sunt, vt etiam resurrectionis eius testes copiosa pecunia corruperint: vt, quē ipsi sibi adiutū ad salutē obstinata mente præluserant, populo sibi commissō incredibili malignitate clauderent. Hoc igitur illis signū datum est, & apertissimē datum: sed ita datū, vt in maiorem ipsorum perniciem eorum culpa cederet. Quo enim signū illud strius, hoc eorū damnatio grauior & inexcusabilior. Quā ex facili colligimus, Christum Dominum pretiosum illum lapidē fuisse quē Isaias prædixit: aliis quidē salutis & iustitiæ fundamentū; aliis verò, suo ipsorum vitio, offensionis lapidē futurū. Tale ergo signum Iudæis dandū esse Dominus minatur, quod & potentiā eius maximē declararet, & in pœnam generationis aduertē redūderet: quæ tot Saluatoris signis detrahens, nouū signū petere nō erubuit. Quo in loco videre licet, fratres, quanta sit peccati vis, quantaq. hominis à Deo propter peccata sua derelicti cecitas & amētia: quandoquidē hęc tā miranda Domini & viuētis, & morientis, & resurgentis signa, horū hominum corda emollire nequinerūt. Signis quidem viuētis per-

Ioan. 3.

motus Nicodemus ait: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister. Nemo quippe potest hęc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Signis verò morientis, & ceteri qui aderāt percutientes pectora sua reuertebantur, & Centurio in primis stupefactus ait: Verē hic homo filius Dei erat. Isti verò qui propter ambitionis, auaritiæ, & inuidiæ scelera à Domino derelicti erant, cū hęc ipsa signa & viuētis & morientis Domini vidissent, ac tot præterea resurrectionis eius testes habuissent, & ceteri noluerunt, vt diuinitatem illius crederent, quam & vita, & mors, & resurrectio apertissimis testimoniis cōprobabāt. Quid hinc colligimus, fratres? Illud nimirum, vt intelligamus mentē

Marc. 15.

femē

semel obsecratam in tantis tenebris & caligine versari, tantaque obstinatione in malo obfirmari, ut non illam ad fidē signa quālibet illustria, non ad poenitentiam & veteris vitæ mutationem vlla vel monita, vel promissa, vel supplicia, vel diuina beneficia excitare soleant.

Quod si quæras, quænam sit huius tantæ cæcitatē causa, ea nimirum est, quæ in hac sacra lēctione assignatur, diuinorum beneficiorum abusus, & frequens in eadē scelera prolapsio: ut hac ratione vehemēter extimescatis, fratres, in malis diu perdurare, & peccata peccatis addere, & salutaris poenitentiæ medicamentum quotidie procrastinare. His namque itineribus ad cæcitatem cordis, & obliuatum animū, quæ maxima hominis miseria est, peruenitur. In hoc autem infelicissimo ac verē deplorendo statu esse nunc multos homines, mihi quidē verisimile est. Cum enim tam multos videam, qui vitam omnē in turpissimis libidinibus, in priuatis odiis atque dissidiis, in ludis, alea, orio, & pecuniæ atque honoris immensa cupiditate studioque insumant, quique nullo diuini numinis metu à peccatis cohibeantur, qui nulli impuræ cogitationi mentis adiutum claudant, quique nullis Ecclesiæ vocibus, nullis neque diuinis beneficiis aut plagis, nullis neque præmiis aut suppliciis, ita permoueantur, ut prauum illud vitæ institutum desistant, & in hac turpissima viuendi ratione ab infantia ipsa ad longævam usque ætatem eadem mente atque animo perseuerent: quæ spes erit sequentibus annis se esse facturos (qui quot futuri sint, incertum est) quod nunquam hactenus tot stimulis excitati fecerant: præsertim quod quanto diutius in malo perseuerant, tanto sibi Deū infensorem, & dæmonem hostem, acriorem, & seipsum ad pugnam infirmiores reddunt? Quæ omnia apertissime declarant quantopere sit homini Christiano & poenitentiae dilatio, cunctandemque peccatorum repetitio formidanda. Quocirca, fratres, vestris genibus pronolutus, oro obtestorque vos per Christi sanguinem, per vestram salutem, ut hoc tantum præcipitum, ad quod per falsam poenitentiam, perque iterata quotidie priora scelera peruenitur, vitare diligentissime studeatis: ne Pharisæorum more ad obstinatum hanc mentis cæcitatem & reprobū sensum perueniatis.

Quod si dixeris, te quotannis Quadragesimæ tēpore confiteri, & sacram Eucharistiā sumere, & vetera flagitia detestari, & prauæ itē consuetudinis funem abrumpere: placet sanē quod facis: verum tamen, quem fructum hoc studiū habuerit, sequens vita declarat. Si enim, vixdū cōfessione finita, eadē rursus crimina quæ euomisti resorbes; si eundē prauæ vitæ cursum, eademque peccandi licentiam retines; magna coniectura est,

scilicet

te nec ritè confessum fuisse, nec diuinam gratiam & commisso-
rum veniam percepisse. In quotidianis enim corporū mor-
bis, si post adeptam sanitatem æger in eundem morbum relaba-
tur, dicere solemus eum neque perfectè sanatum, neque ab eo
humore noxio, vnde morbus oriebatur, omnino fuisse liberatū.
Quæ quidem coniectura adeò vehemens est, vt ciuiliū quoq.
legum autoritate confirmetur. Lex enim est, vt si æger certam
pecuniam medico paciscatur, si se ab aliquo morbo liberauerit
si, posteaquam liberatus est, faciliè in pristinum morbum relabi-
tur, teneatur illud denuo curare: quia rectè lex præsumit non
verè sanatum, qui tam faciliè sanitatē amiserit. Quo argumen-
to non immeritò nos quoq. in simili causa conuincimus, eos qui
ita confitentur, vt ad priora vitia confestim redeant, nunquam
ritè fuisse confessos, nec diuinam gratiam percepisse.

Quòd si adhuc instas & vrges, fieri potuisse vt gratiā & ve-
niam per illa Sacramēta consequutus sit, qui ita relabitur: præ-
uos tamen habitus, & diuturnam peccandi consuetudinē (quæ
rithedullis infixæ hæret) in causa esse, vt homo iterum ad assuetā
tapiatur: fateor id fieri aliquando posse, sed vt hoc ita esse eui-
cas, nihil agis, nisi quòd deteriorem causam tuā facis. Grauius
enim delinquis, cum post initam cum Deo gratiam, ad priora
mala, quæ iam dānāueras, reueneris. Hoc enim inter reproba-
tionis signa cōnumerari Saluator ostēdit, cum ait: Nemo nisi
tens manū suam ad aratrum, & adspiciens retrò, aptus est regnū
Dei. Ad cuius sententiæ confirmationem vxoris Loth exem-
plum inducit. Mementore (inquit) vxoris Loth: quæ videlicet
retrò adspiciens, in salis statuam cōuersa est. Quod quidē mi-
raculi genus non paruam nobis admirationis materiam sup-
peditat. Vt enim Orig. hoc in loco ait, quid flagitij erat, si mu-
lier nimio timore corrépta, & tantæ rei stupore attonita, oculos
ad ciuitatis flāmas contuēdas deflecteret? Sed hoc tamē claris-
simo symbolo voluit Dominus vnus semine ruina vniuersum
genus hominum erudire: & testatissimū apud omnes reddere,
cuius piaculi sit, post relictam improborum societate, post per-
ceptam semel commissorū veniam, post conciliatam cum Deo
amicitiā, oblatam vltro gratiam, & cælestem hereditatem
paruipendere, & condonata atq. sepulta diuino mūnere flagitiā
redintegrare, authoremq. tantæ salutis nouis iniuriis violare.
Ob hoc igitur voluit, mulierem, ad sceleratas vrbes oculos con-
uertentem, in statuam non lapidis, sed salis verti, (quo nomine
sapientiam designari constat) vt illius ruina omnibus fieret di-
sciplina & sapientia. Itaque statua illa instar vexilli cuiusdam
& symboli in Ecclesia posita est, quam pœnitentes omnes in-
tueantur, & ab ea discant, cuius periculi sit, post rāram Domini
misericordiā

Luc. 9.

Origē.

miseri cordiam & gratiam (qua nos non à conflagrantium vrbium, sed à gehennæ incendio liberauit) eundem iterum eisdem criminibus lacerare, & ad iracundiâ concitare. Quæ quidem admonitio adeo hoc Quadragesimæ tēpore (quo ad sacramenta omnes accedimus) necessaria est, vt nō videam quid in eo confitentium animis frequentius inculcari & insigi debeat, si qua fortē fiat, vt hunc tandem ludum ludere desinant, quo statim à confessione, eadem scelera quæ damnauerant, repetant. Hac enim de causa multorum hominum posteriora sunt peiora prioribus. Quod aperitissima oratione Petrus Apostolus in Epistola sua testatur his verbis: Melius erat illis non 1 Pet. 2. cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitam retrorsum conuertere ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Contingit enim eis illud veri Proverbij: Canis reuersus ad vomitum, & sus lota in volutabro luti. Sed hoc improborum hominū periculum relinquentes, ad piorum felicitatem, quæ in extrema lectionis huius Euangelicæ parte continetur, veniamus.

III.

Hæc enim pars posterior tantam habet vim ad animos nostros pietatis & iustitiæ amore inflammâdos, vt cætera omnia quæ sanctis literis continentur, his pauculis verbis comprehensa esse videâtur. Omnis enim Scriptura in hoc ferè versatur, hoc reperitis identidem vocibus inculcat, vt ostendat qua charitate amplecti, quibusq. beneficiis pios omnes Dominus prosequi & ornare soleat: quamuis eam charitatis magnitudinē, & diuina beneficia charitatem consequentia, nulla vis orationis exprimere, nulla mens humana concipere possit. Hæc enim sunt potentissima ad generosos animos cōmouendos incitamenta, qui duci magis, quàm trahi volunt. Cæterum, quidquid hæc in te dixeris, quidquid amplificaueris, & ad summum vsque perduxeris, an nō totum hæc Domini verba, quæ audisti, superabunt? Attonitus hæret stupetq. D. Chrysost. huius ræ dignitatis prudentissimus æstimator: dum cōsiderat abiectissimum vermiculū eō dignitatis & celsitudinis esse venturum, si pietatem & iustitiam colat, vt verè de eo dici possit, quod vnigeniti Filij Dei & frater, & soror, & mater sit. Quibus nominibus quid coniunctius? quid sublimius, & copulatius? Quo in locotum multa sint animaduersione dignissima, illud primum nobis declaratur: quanto Christus Dominus paternæ gloriæ desiderio flagrarer, cui nihil prius, nihil charius, nihil antiquius, quàm vt eius gloriā modis omnibus illustraret: quiq. omnes curas suas in hoc vno ita positas & cōstitutas haberet, vt quisquis voluntatē Patris impleisset, ille frater, ille soror, ille mater, ille denique quidquid in terra coniunctissimum æstimari

potest, sibi esset: ac demum nec fratrem, nec matrē, aut si quod aliud arctius nomen est, agnosceret, nisi eius qui se Patris obsequio torum addixisset. Hoc est enim quod ait: *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?* Quasi dicat: Non alios fratres, nec aliam matrē agnosco, nisi eos, qui se totos Patris mei obsequio tradiderunt. Hoc item illud est, quod alio in loco discipulis cibum offerentibus, ait: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Cibus enim meus est, vt faciam voluntatem Patris mei qui misit me, vt perficiam opus eius.

Ioan 4.

Deinde verò (quod ad felicitatem nostram attinet) illud præcipue adnotandū, quanta sit hominis in gratia cōstituti felicitas, quem Dei Filius his tam arctæ cōsanguinitatis titulis sibi deuincit, vt illū matrem, fratrem, & sororem appelleret. Quam quidem dignitatē vt pro meritis æstimare sciamus, aduertendum est, esse multa creaturarū nomina, quæ propter similitudinem aliquā Deo tribuuntur: quæ quamuis propriè res illas, quibus significandis imposita sunt, designent, ipsorū tamen nominum rationem propter quam Deo attributa sunt, longè plenius ac perfectius in Deo, quàm in creaturis illis vnde sumpta sunt, reperiri. Verbi gratia. Assumit sibi Saluator panis nomē, quoniā instar panis mentē hominis reficit, vitamq. animę tuetur. At hæc ipsa ratio alendi reficiendiq. multo perfectius in Deo, quàm in corporeo pane, reperitur. Vocatur item propter mansuetudinē agnus, propter fortitudinē leo, propter vim illuminandi sol: & ignis item appellatur, quod rubiginem malorum nostrorum absumat, & in eternitatis amorem argentia pectora incendat. Hæc autē opera quis dubitet longè perfectius à summo illo & omnipotenti rerū omnium Dño, quàm ab illis ipsis rebus, quibus ea nomina imposita sunt, præstari posse? Hoc autem aperte Saluator noster insinuauit, cum ait: Patrem nolite vocare super terram: vnus est enim Pater vester, qui in cælis est. His enim verbis aperte docuit, huius nominis rationē, quod ad parentes carnis impositum fuit, multo magis in Deū cadere, qui maiori charitate filios suos diligit, maiori cura tuetur, & maiora illis bona in cælo reposita seruat, quæ illis Vnigeniti sui sanguine comparauit. Cum igitur virum piū Dñs sese & fratris, & sororis, & matris loco habiturū ait, hoc planè significare voluit, quod, quāuis secundū carnis agnationem hoc necessitudinis vinculum ad eum minimè pertineat, eam tamen amoris coniunctionē, eademq. beneficia quæ homines in eos conferre solent, cum quibus tam arcto naturæ vinculo sociati sunt, ipse quidē longè plenius atq. perfectius in piū hominem cōferat. Quid igitur hac necessitudine maius? quid hoc diuinę agnationis vinculo sublimius? quid hac tārā Dei erga pios charitate

Metace optabilius? Si enim tanti homines Principū gratiā as-
mare solēt, qui nihil aliud quā homines sunt (quorū nec ma-
xima nec immortalia beneficia esse possunt, cum mortales ipsi
sint) quanti tandē summi illius atq. æterni Regis amicitia tali
necessitudinis vincolo firmata facienda est, quæ nos rerū om-
nium dominos esse facit: quandoquidē amicorum omnia sunt
communia! Est enim amicitia, omnium rerum cum charitate
& benevolentia fidelis societas, atque firma consensus.

Sed est aliud adhuc nomen sublimius atq. diuinius, quo illos
Dñs appellat: cum eos quidē filios, se vetò eorum patrē facit.
Quod quidem nomen, quamvis propriè ad generis nostri pa-
rentes pertineat, ratio tamen eius nominis (ut antè diximus)
quæ in paterna cura & charitatē posita est, perfectissimè in
vno Deo reperitur. Singulari namq. ratione pater est eorū, qui
iustitiæ diuinæ muneribus excolti sunt. Si enim pater is habē-
dus est, qui filiū sibi similem forma & specie gignit: cum Deus
in animis hominum piorū formæ suæ similitudinē (quæ iusti-
tiæ sanctitate continetur) ingenerarit, quē alium excellentius
possumus patrem appellare? Nō igitur tantum eos qui corpo-
ra nostra beneficio illius genuerant, quantum hunc, qui diui-
nam hanc in nobis formā impressit (quā diu partem iustitiæ
beneficiū fide & officio retinemus) generis principē & paren-
tem appellare debemus. Hic nobis sator est, hic altor, hic edu-
cator, hic vitæ custos, hic salutis vindex, hic dignitatis author &
amplificator. Ad hanc igitur tantam dignitatē nihil iam potest
accedere. Quid enim in terra maius, & amplius, & admirabi-
lius animo cogitari potest, quā hominē miserum & abiectum
humi repentem excitari, ad cælestium dignitatē vocari, agna-
tione diuina cōneri, summūq. naturæ Dñm amplè & elatè
Patrem appellare? Quod si filij Dei sumus, nō humanis opibus
firmati, sed diuinis excolti sumus. Ad reliqua autem gloriæ in-
strumenta, quibus Dei filij, quā diu sunt inclusi mortali cor-
pore, redundant, ille summæ & amplissimæ dignitatis cumu-
lus accedit, quod intelligunt, esse se iam ius cælestis illius herē-
ditatis adeundæ, ipsius optimi Patris benignitate consecutos.
Quos enim fecit filios, eisdē sibi hæredes cōstituit, & ad diui-
nitatis patrimonium euocauit. Spiritus (inquit Paulus) testimo-
niū reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Si filij, & herē-
des: hæredes quidē Dei, cohæredes autē Christi. Argumentum
admodum necessaria ratione cōclusum. Licet igitur iam, nec
solum licet, verum etiam oportet elato animo cōfirmare cae-
lestis regni patrimonium esse omnibus piis debitū. Sunt enim
filij Dei nati (ut inquit Petrus) non ex semine mortali, sed im-
mortalis: idcirco, secundū ipsius Patris optimi leges, legitimi

Rom. 8,

1 Pet. 2,

le 2

hære-

hæredes instituti. Nunquam enim ille eos, quos Spiritu suo genuit (quàm diu in debita fide permanserit) abdicabit. Hæredis autem nomen, certum ius hæreditatis cernendæ cõtinet. Quod autem est alicui certò cõstitutum, id ei planè debitum est. Sic autem fit, ut iustis hominibus regnum illud immortale nõ solum ut merces & præmium, sed etiam ut legitimum patrimonium, Patris sapientia & benignitate fundatum, optimo iure debeatur. Si enim æquitatis ratio postulat, ut servis opera sua egregiè functis, iusta persoluantur merces: si leges amicitie præscribunt, ut omnia bona sint amicis cõmunia: si iure statutum est, ut legitimi filij in paternorum bonorum possessione collocentur: non obscurum est, iuris sempiterni rationem flagitare, ut summus ille omnium Dominus, qui bonorum amicus & pater est, vel servis diligentibus, vel amicis fidelibus, vel filiis charissimis sempiternæ gloriæ fructum largiatur.

Quamvis autem hic sit præcipuus huius spiritualis cognitionis fructus, qui futura vitæ reservatur, sunt & plures alij minimè contemnendi, qui ad præsentem vitam spectant. Si enim Deus mihi pater, si mihi mater, & soror, & frater, atque omnia tandem est, quid mihi talibus titulis munito atq; ornato deesse poterit? Quæ mihi temporalium rerum iactura, quis morbus, quæ calamitas, quod periculum talibus præfidiis sepro nocere poterit: quandoquidè (ut antè diximus) nõ sunt inania & vana nomina ista, sed quæ multo plus tribuant, quàm promittant? Fremat ergo mundus, insectentur homines scelerati, insurgat domesticus hostis caro, bella gerant dæmones, arma cõparent, tela mortifera intentent, & omnes aduersum me creaturæ coniurent: quid hæc omnia illum, qui omnipotenti Deo parente gloriatur, lædere aut offendere poterunt? Hæc enim fiducia certissimaq; spe cõfirmati viri sancti, cū Propheta clamant: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, &c. Propterea nõ timebimus dū turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Nec hoc verbis solum vsurpant, sed multo magis rebus ipsis, & præsentis animo in mediis periculis cõstituti præstant. Qua enim animi securitate & robore sanctus Heliseus erat, cū solus & inermis ab exercitu Syriæ obsessus, trepidantem puerum suum cõfirmabat, dicēs plures esse qui pro se, quàm qui contra se dimicarent? Hac eadem fiducia, quoties domesticarum aut aliarum rerum cura & angustiiis premerentur, omnem à se mœrorem excutiebant: & huic benignissimo parenti rerum suarum statum plena fiducia committentes, propheticum illud implebant: Iacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet. Sic sancta quædam semina, in quavis rerum angustia constituta, speciem atq; animū resuscitabat,

mebat, patrem omnipotentem se in cælis habere clamans; qui sui, rerumq. suarum curam gereret. Hic mihi, inquiens, fidus adiutor, hic singulare præsidium, hic firmissimū patrimonium, hic (vt vno verbo dicam) plenissimè omnia est. Hac autem de causa toties literæ sanctæ nos in vno Deo lætari atq. gloriari hortantur. Lætamini (ait ille) in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. Hoc est: In hoc præcipuè gloriamini, de hoc exultate, quòd Deum habetis tutorem, protectorem, custodem, & beneuolentissimum parentē; qui multo maiori studio & prouidentia quàm omnes carnis parentes, quæ vestra sunt, curabit atque defender.

Psal. 124

En, fratres, quàm magnificum & exoptandum præmium illis propositum sit, qui iustitiam & pietatem colunt. In præfenti namque vita omnipotentem Deum habent patrem, matrem, & fratrem, atque sororem; qui omnia, quæ ad illos pertinent, plusquam paterna charitate procuret: in futura verò, tanquam adoptionis filij, sempiternæ hæreditatis patrimonium. Quod nobis concedat Christus Iesus, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

FERIA SEXTA POST PRIMAM
DOMINICAM IN QVADRAGESIMA.
cōcio prima: in qua lectio Evangelica explanatur.

THE. *Qui primus descendisset in piscinam post motionem aque, sanus fiebat, à quacumque desinebatur infirmitate.*
Ioan. 5.

INITIO sacre huius lectionis non obscure nobis sanctus Euangelista insinuat, quid potissimum ad sacras Conciones vtiliter audiendas necessariū sit. Refert namque fuisse olim Hierosolymis, iuxta templum Domini, piscinam quandam, cuius aqua ab Angelo statis temporibus mota, eum qui primus ad illam descēdisset, quocumque is morbo teneretur, sanū incolumemq. reddebat. Itaque non satis erat ad salutem, vt in piscinam quis descenderet, nisi adesset motus Angeli: nec ipse etiam ad hoc per se sufficiebat, nisi descenderet qui sanaretur. Hæc piscina Ecclesiam representat, in qua sola, vera salus animarum reperitur. Instrumēta verò, quibus salutē ægris mentibus cōfert, diuinorum eloquiorū medicamenta sunt. Hinc Sap. 16. legimus: Nā enim herba aut malagma sanauit eos, sed sermo tuus Do-

Sap. 16.

simile.

mine, qui sanat omnia. Nemo tamen existimet hoc satis esse ad salutem, nisi celestis quoque virtus adsit, quæ diuinis eloquiis vim tribuat, quæ mentes nostræ ad pietatē per illa moueantur. Sicut enim quod terra fruges producat, non satis est vt agricola semen iaciat, nisi calorū etiam influxus, & celestis pluuia adsit quæ terram irriget ac fecundet: ita in hac spiritali animorum cultura, non satis est vt diuini nos verbi semina in terra cordis vestri iaciamus, nisi superna virtus adsit, quæ mentē interiūs illuminet, excitet, & fecundet. In quo quidē opere cum vtrumque necessarium sit, longē tamen excellit, quod diuina gratia, quā quod humana præstat industria. Quod apertē Apostolus significauit, cum ait: Ego plātaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Itaq; nec qui plantat est aliquid, nec qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Quāuis enim plantare & rigare necesse sit, nihil tamen hoc inuat, nisi ipse naturæ author & conditor plantis dederit incrementū. Sic igitur aggris mentibus ad Ecclesiam tanquam ad spirituale piscinā venire, & sacris concionibus interesse necesse est: quod tamen ad salutem minimē sufficit, nisi superna virtus adsit, quæ & linguam nostram moderetur, & corda vestra simul moueat. Rectē enim

D. Gregor. Incausum, inquit, homo exterioris monetur, si intus cor eius gratia nō repletur. Est enim mutū os omne, si ille intus in corde nō clamat, qui adspirat verba, quæ nō audiuntur. Ideo ipsemet Dominus Cain monet, sed non mutat: quia exterioris, nō interiūs loquebatur. Danda est ergo opera, fratres, si veram animi salutē consequi desideramus, vt vtrumque simul in hoc officio reperiat. Sed ais: Ego quod meum est, Deo cooperāte, præstare poterō: quod verō ad concionatoris linguā pertinet, in aliena facultate positum est. Fateor planē: verū hoc quoque magna ex parte ex vestra pietate ac deuotione pendet. Quoniam (vt Petrus Chrysologus ait) tantum accipit doctor, quantum meretur auditor. Lingua enim nostra calamus est scribæ velociter scribentis, hoc est, instrumentū quo Deus pro meritis auditorū vt solet. Vt igitur hoc instrumentū Dominus in præfati cōcione vt dignetur, ad sacratissimā eius matrem suppliciter confugamus, solita oratione eius auxilium implorantes.

Petrus
Rauen.

A V E M A R I A .

Cant. 5.

Vbi in Cantic. Sponsus ille celestis Sponsam variis nominibus cōmendasset, & hortum illam conclusum appellasset, ex quo nemo, nisi solus ipse, fructus carperet: illa contrā, in Sponsi laudes effusa, fontē huius horti illum esse prædicat: eius videlicet gratiæ tribuens, quicquid in illo horto speciosum & frugiferum inueniretur. Illum verō nō fontem vagum, & quacunque decurrentis aquæ impetus ferret defluentē, sed horrorum fontem

fontem appellauit: Hoc enim fons horrorum à cæteris distat: Simile.
 quod hi sola ea loca irrigant, quæ sibi sunt obuia; ille verò per
 canales deriuatus, omnia horti virgulta humore suo nutrit &
 fouet, ad iustamq; magnitudinem perducit. Quod quidem cœ-
 lestis Sp̃s in Ecclesiæ suæ viridario perpetuo facit: qui spiri-
 tualia virgulta, velut fons in medio paradisi scaturiens, salura-
 ris Spiritus sui vnda rigat, visitat, & fecundat. Sicut ergo nihil Simile.
 in hoc mundo est, quod se à Solis huius, qui oculis cernitur, ca-
 lore abscondat: ita nulla in Ecclesiæ horto planities est, ad quã spi-
 ritualis huius fontis aqua nō perueniat. Hoc enim misericor-
 dia Domini ab humana distat, quod, vt Ecclesi. ait, Misericor- Ecclesi. 18.
 dia hominis ad proximū suū, misericordia autē Dei ad omnem
 carnē. Hinc alius Propheta, terrā misericordia Dñi, alius gloria
 Domini plenā esse prædicat; quod utrūque eandem continet
 sententiam. Cū enim multa atq; adeo innumera sint in Deo
 summis laudibus celebrāda, bonitas tamē & misericordia, eius
 gloriā potissimū prædicant. Vnde illud sequitur, quod, cū
 ab eo misericordiā postulamus, nō modò negotiū nostrum, sed
 illius etiā quodāmodo agere videmur: quandoquidē ipse glo-
 riam suā in exhibenda nobis misericordia collocat. Quæ res
 spem nostram magnopere roborat & cōfirmat. Fidenter enim
 homo ad petendū accedit, cū id, quod petit, nō petēri modò,
 sed danti etiā commodū est. Nemo enim commodorū suorum
 negligēs, nemo in causa sua desidiosus existit. Quam quidem
 philosophiam probē S. ille lob tenebat, qui sic cū Dño agit:
 Quid est homo, quia magnificas eum, &c. pro quo alij verter- Iob 21. 1
 runt: Quid est homo, quod eum tam magnificē tractas, & ani-
 mum adiciis ad eum, & manē inuisis eum, singulisq; momen-
 tis exploras eum? Verē hoc immensā cuiusdam & infinite bo-
 nitatis & misericordiæ, ac proinde summæ gloriæ argumentum
 est. Qua spe erectus, veniam idem, & malorū, quibus premeba-
 tur, depulsionem deinde petit. Quoniam, inquit, si hoc Domi-
 ne distuleris, morte iam iam imminente præueniar, & si manē
 me quæseris, non subsistam. Hoc est: Si diluculo iterum visi-
 tare & inuare me volueris, vt facere pro tua pietate soles, non
 inuenies me: atq; ita solita tibi materia deerit inuandī mei &
 beneficiis afficiendī: quod tu maximē capras, qui inuandis ho-
 minibus potissimū delectaris. Videte quo argumento diui-
 nam misericordiā vrgebat, quod videlicet dum misericordiam
 peteret, non suam modò, sed ipsius quoque Dei causam age-
 ret, qui magni incommodi loco duceret, hanc illi miserendi
 materiam defuisse. Hæc ergo tanta misericordia Dominū ex
 alto in hanc miseriarum vallem deiecit: hæc illum, dum apud
 nos ageret, vicos & castella circumire faciebat, variis corporum

& animarum morbis oppressos quærens, quibus interni externiq. hominis salutem nō modò petentibus daret, sed etiā non petentibus offerret. Quāvis enim alius signis diuinitatis suæ potentiam declarare potuisset, noluit tamen nisi iis, quæ ira diuinitatis essent argumenta, vt miseriarum quoq. nostrarum essent remedia: quorum altero ad fidem, altero ad dilectionem nos excitaret. Itaq. vbi alia loca percurrerat, huiusmodi beneficij omne genus hominum siue Iudæorum, siue Gentilium demerendo, modò Hierosolymam ingressus, ad piscinam venit, in qua ægrotantium multitudo iacebat, vt paralyticum vetustissimo ibidem morbo laborantem sanaret.

I.

Inerat verò (vt antè diximus) huic piscinæ admiranda quædam virtus, quòd mota ab Angelo statim temporibus eius aqua morbum omnem ab eo depelleret, qui primus in illā descendisset. Quod miraculum Dominus ad dignitatem & gloriam templi & sanctuarij sui declarandam fieri volebat. Hoc enim præcipuè curabat, vt templum illud in vnũ orbe augustissimum, & cætera quæ ad eius cultū destinata erant, in magno pretio & honore haberentur, atq. maxima religione ab omnibus colerentur. Vt hanc igitur singularem pietatē & religionem alijs hominum mentibus infunderet, eam aquam, quæ abluendis sacrificiorum sordibus seruebat, hac tanta virtute pollere voluit, vt quibusvis immedicabilibus morbis mederetur: quæ huiusmodi symbolo templi dignitatem, atq. Dei in eo singulari quadā ratione habitantis potentiam hominibus representaret. Qua enim, quæso, religione sacrificia, quibus violatū Dei nomen placabatur; qua pietate arca, in qua gloria Domini cernebatur, colenda atq. tractanda erant; quando rem abiectissimam, nempe sordidam illam piscinæ aquam, tanta idem omnium Dominus virtute ac potestate affecerat? Quis erit igitur ita animo hebes, qui non intelligat quā merito Deus maximum sui omnibus mortalibus timorem iniecerit, cum dixisset.

Leu. 26. Custodite sabbata mea, & pauete ad sanctuarium meum. Ego Dominus. Perinde enim hoc est, ac si diceret: Quamuis tabernaculum meū ingressi, nihil in eo fortasse singulare, nihil nisi ligna & lapides oculis vsurpetis, minimè tamen cōmunem vos domum ingredi existimate: sed maximus omnes terror inuadat, cum ad illius maiestatem, & amplitudinē, qui sanctuarium illud inhabitat, animum aduerteritis. Ego enim sum rerū omnium Dominus, cuius omnia nunc gubernantur; cuius ditioni cælum, terra, aqua, & maria omnia parent, cuius voluntate vestra continetur, qui & domum hanc, in qua habitarem, elegi, & singulari à vobis timore & reuerentia colendus sum.

Nunc

Nunc ad nos ipsos veniamus, fratres. Si templum illud quod arcam Domini & propitiatorium continebat (vnde is fidelibus propitiari, & responsa dare solebat) tanta religione & pietate colendum erat, vt mortales omnes ad illius cōspectum pauere præceperit: quam, quæso, reuerentiam templa nostra promerentur, in quibus non arca lignea, aut propitiatorium aureum, sed sacratissimum ipsius Domini corpus, imò tota eius maiestas singulari quadam ratione in sacratio illo adseruatur? Quod si ad illa vetera sanctuaria pauendum erat: quid merentur qui templis nostris tanquam foro atque plateis vtuntur? qui in illis & negotia profana tractare, ridere, garrere, aliorum vitam mordere, & vagos oculos huc & illuc (ne quid amplius dicam) circūducere consueuerunt? Si de illo templo regius Propheta dicebat, In templo eius omnes dicent gloriam: quid aliud in sacratoribus templis nostris agendum erit? Est & aliud quod ex hoc loco colligerelicet, quanta scilicet sit nonorum Sacrificiorum & Sacramentorum nouæ legis virtus, atque præcipuè summi Sacrificij, summiq; Sacramenti, in quo ipsius Domini corpus & sanguis offertur & cōsecratur. Si enim aqua illa, quæ vitulorum & hircorū sanguinem excipiebat, supra omnē naturæ facultatem talia mortalibus agris beneficia conferebat: quid, quæso, sacrum corpus Domini, quid sanguis eius dignè suscipientibus conferet? Quo etiam argumento apparer, quāto maiori studio corporum quā animarum salutem homines quærant, cū in hac sacra lectione videamus tantam ægrotorum turbam piscinam illam circum sistere, vt corporis salutem assequeretur: tantaq; sit in frequentanda Sacramentorum nouæ legis piscina negligentia, in quibus salus animæ nō vni tantum paralytico, sed omnibus in cōmune proponitur & offertur. Sic enim Zacharias ait: Erit fons patens domui David, & omnibus habitantibus in Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatae. Sed ad historiam redeamus.

psal. 12.

Zach. 13.

Ad hanc igitur piscinam templi, variis morbis oppressi (vt antè diximus) confluebant, morum ibidē aquæ præstolantes. Nam quicūque hanc salutis occasionem diligenter captabat, primusq; ad piscinā accurrebat, optatæ salutis beneficium reportabat. Qui verò tardior erat ac negligentior, frustra post illud properabat. Veteres olim Occasionem capillata sōte, occipite verò decaluato pingebant: quo significarent rerū gerendarum occasionē nullo modo esse prætermittendā: si enim semel elaberetur, reuocari vix posse. Hoc verò quod in humanis negotiis plurimum valet, in spiritualibus etiā non parum momenti habet. Frequenter enim Dominus mouere aquam piscinæ nostræ solet: cum videlicet ad ostium cordis nostri pullat, &

Psal. 94.

Esaie 55.

August.

Cant. 5.

salutaria aegris animis medicamenta offert: cui si aditum prae-
bere moramur, aufugit protinus, neque ita postmodum facile
inuenitur. Cuius nos rei admonere Propbeta voluit, cum dixit:
Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra:
hoc est, nolite in aliud tempus salutis vestrae negotium differ-
re; nolite aures vocantis Dei vocibus obturare: sed hodie, hoc
est, confestim, vocanti Domino, respondete. Hoc idem Esaies
monet, cum ait: Quærite Dominum dum inueniri potest, in-
uocare eum dum propè est. Propè est, dum ad cordis nostri ia-
nuam pulsar, cum salutis suae oblitos ac dormientes excitat, cum
interioris piscinae aquam dubie atque incertae mortis & f. tori
iudicii metu monet; tunc enim is opportunè quæritur. Nō est
enim (vt Augustinus ait) Deus illis: ideoque nullo modo re-
pelleret à se, quos vocat ad se: hoc est, non repelleret quærentes, qui
vocat fugientes: non abiciet ad se conuersos, qui etiam reuo-
cat auersos. Quæ quidem admonitio cum ad omnes in cōmu-
ne spectet, tum vel maximè ad eos qui familiari Dei consuetu-
tine fruuntur, qui se totos sanctis precibus, rerumq. diuina-
rum contemplationi dediderunt. Hi enim quoties se à Deo ad
interna colloquia vocari sentiunt, & deuotionis dulcedine tãgi,
statim vocanti Sponso respondere debent: ne, si diutius per ne-
gligentiam morari fuerint, eum postea difficulter inueniant.
Hac enim poena puniuntur, qui oblatam diuinæ visitationis
gratiam respuunt vt, cum eandem iterum quærant, non ita fa-
cile inueniant. Sic enim Sponsæ in Canticis videmus euenisse:
quæ cum vocanti Sponso, ad ostiumq. diu pulsanti, aperire dis-
tulisset, eum postea, cum fores tardius aperuisset, non inuenit:
ideoque necesse illi fuit, vicos & plateas circumire, & variis in-
commodis affici, quò illum tandem inueniret. Hinc discimus,
fratres, in spiritualium quoque rerum studio proficiendi occa-
siones nullo modo esse prætermittendas, sed quàm ocysimè ar-
rapiendas. Quod satis aperte nobis huius piscinæ mysterium re-
præsentat, in quo non moranti, aut negligentius se gerenti, sed
festinanti, & oblatam occasionē arripienti, salus præstabatur.

Sed hic forsitan dicet aliquis: Cur in hac sanitate conferen-
da celeritatis solùm, non autem sanctitatis, aut paupertatis, aut
ægritudinis ratio habebatur? Cum enim salus hæc Dei virtute
donaretur (cuius vt perfecta, ita iusta sunt opera) an nō iustius
salus hæc aut infirmiori, aut sanctiori donaretur? Cur ergo
sola celeritas, quæ non tam ex Dei, quàm ex sui amore prodi-
bat, ceteris rationibus antefertur? Hoc mihi præcipuum huius
piscinæ mysterium esse videtur. Non enim admodum miror,
voluisse Dominum templi sui dignitatē hoc insigni miraculo
declarare; sed illud tamen valde miror, hoc salutis beneficium
cur-

tendi celeritati, non sanctitati, aut paupertati, aut morbi diu-
 turnitati impartiri: ideoque locus hic à nobis paulo diligentius
 expendendus est. Sciendum est igitur (vt postea latius indica-
 bimus) omnia quæ circa hanc piscinam contigerunt, mystica,
 hoc est, spiritualium rerum symbola existisse. Hac ergo re si-
 gnificare Dominus voluit, quantum in studio profectuq. vir-
 tutum diligenter & sollicitudo valeret, quantumq. accidia atq.
 inertia nocerent. Quod frequentissimè Salomon in Proverbijs
 admonet, vbi continuis penè iaculis pigros configit, nec illos
 vel ad momentum respirare sinit. Alibi enim ait: Qui operatur *Prov. 12.*
 terram suam, satiabitur panibus; qui autem sectatur otium,
 stultissimus est. Alibi autem: Pigredo immittit soporem; anima *Prov. 25.*
 dissoluta esuriet. Alibi verò: In pigritijs humiliabitur cõigna-
 tio, & in pigritia manuum perstillaabit domus: quia videlicet *Eccle. 10.*
 tota spiritualis ædificij structura corruet, vbi se totum homo
 acedix atque inertix tradiderit. Est autem accidia spiritualium
 rerum fastidium, quarum nec desiderio villo, nec suauitate ace-
 diosus animus afficitur; atque ita ab earum amore & studio
 retrahitur. Quemadmodum enim inter corporis morbos cibi *Simile.*
 fastidium grauissimum est (sublata enim edendi facultate, ne-
 cesse est vt tandem vita deficiat, quæ cibo sustentatur) ita planè
 eum spiritualium rerum fastidio animus laborat, protinus ad
 illa nauseat, nec faciliè ea exsequitur, quorù nulla suauitate ca-
 pitur. Hunc morbum Ioann. Clim. insensibilitatem, nos spiri- *101. c. 12.*
 tualem paralytim appellare possumus. Vt enim paralytis cor-
 porali sensu & motu hominem priuat, ita morbus hic interio-
 rem rerum diuinarum sensum & motum ab anima pellit: ex
 quo rerum spiritualium fastidium, ac deinde ad omne opus bo-
 num languor & inertia nascitur. Cuius rei imaginè paralyticus *Simile.*
 iste exhibet: qui, quoniam tardiùs ad piscinam hoc languore
 præditus accurrebat, triginta & octo annos (hoc est) longissi-
 mo tempore eo morbo laborauit. Ad hunc planè modum spi-
 rituales paralytici quàm diutissimè in voluptatum ac vitiorum
 suorum lecto iacent, quia nullo malorum suorum sensu, nul-
 loq. cælestium bonorum desiderio tenentur. Insidiatur autem
 hoc acedix vitium spiritualibus quoque viris, iisque potissi-
 mum qui solitudinis secessum captauerunt. Hinc idem Clim. *Idem.*
 ait: Spiritum acedix cum aliquando iuxta solitarij cuiusdam
 cellam transisset, subrasisse: vt pote qui intelligeret facilem se
 aditum ad solitarios habere. Quin & sanctus Rex Dauid hoc
 interim morbo non nihil se laborasse significat, cum ait: Dormi-
 tauit anima mea præ tudio, confirma me in verbis tuis. Hoc
 est, cum rerum spiritualium fastidio aliquando laboratè, dor-
 mitauit Domine, negligentiusq. me in obseruatione mandato-
 rum

rum tuorum gessi : quæ is diligenter exsequitur, qui charitatis studio feruet, nō qui fastidio & negligentia torpet. Hoc autem pestilens vitium ab inerti otio originē trahere, sanctissimi Patres, testante Cassiano, definierunt. Quamobrem vsque aded manuum opus necessariū sibi esse credebant, vt, cū ea opera, quæ toto anno elaborassent, distrahere propter locorū distantiam minimē possent; finito anno labores omnes suos igni traderent, denuoq. noua opera molirentur: quæ, quamuis ad vitæ vsum minimē essent necessaria, ad puritatē tamen animæ obseruandam maximē conducebant. Quod cū ita sit, quid de tam multis hominibus sentiendum est, qui in perpetuo otio vitā ducunt, qui nec sedentariis operibus, nec obsequiis proximorum, nec studio lectionis, aut sanctæ orationis, nec iis deum operibus vacant, quæ ingenuum atq. liberum hominem decet? Quod si de quocunq. otioso verbo rationē in extremo iudicio reddendam esse veritas ipsa pronunciauit, quam quæso, hi de totius vitæ inutili otio rationem reddent? Quis autem in virtutum curriculo profectus ab his sperari poterit, cū nulla ars, nullum munus, nullum studium, nihilq. in vitæ præclarum sine cura, sollicitudine, vigilantia ac diligentia, siue in rebus maximis, siue in minimis, esse videamus? Quam rem multis exemplis Oforius Episcopus in eo libro, quem de regia institutione scripsit, cōfirmat his verbis: Nunquam bonus colonus erit, qui non fuerit gnaus & industrius, & rusticarū rerum studio vehementer incensus: sic etiam qui pecuariam faciunt, nisi fuerint in ea diligentes & attentī, minimum certē fructum ex ea curatione percipient: opifices interim qui nō de multa nocte vigilauerint, neque tota mente operi, cuius artificium tenent, incubuerint, quid possunt efficere, quod sit in eo genere aliquo pretio & ætimatione dignum? Quid mercator ignauius? num magnum aliquod lucrum facere aliquando poterit? quid miles, si segnis extiterit? quam laudē fortis & strenui viri consequetur? Iam verd tota laus Imperatoris in mira celeritate & vigilantia posita est. Nisi enim vigilauerit & laborauerit, & acie mentis in omnes casus intenderit, nunquam sibi magnū decus & gloriam cōparabit. Quid dicam de studiis artium maximarū, in quibus nemo vnquam progressus est sine singulari studio, diligentia, & alacritate? In diligentia igitur, omnium artium, & disciplinarū, & officiorum laus, & (vt ita dicam) vita cōsistit. Si enim diligentia remoueris, iacebunt omnia, & quasi veterno cōsopita, in tenebris & caligine delitescēt. Est enim otium, inertia, & lentitudo tacitum quoddam venenum, quo paulatim omnes virtutes infectæ languent, & laudes intereunt, & artes omnes præclaræ in obliuionem adducuntur.

Hacten-

Oforius
Episc.Similitudo
inductio.

Simile.

Simile.

Hactenus ille. Si ergo nihil in rebus omnibus, quod in genere suo præclarum sit, sine labore & industria comparatur: quid de virtutum studio existimandum est, quæ nõ minùs rei difficultate, quàm dignitate & honestate omnes humanas artes & disciplinas lōgissimo intervallo superant? Rectè enim Salomon: Egrestatem (inquit) operata est manus remissa, manus autem fortium diuitias parat. Quid, quòd hoc vitium non solum ad omnia virtutum studia aditum præcludit, sed etiam ad omne malū promptos & expeditos efficit. Verissimè enim ab Ecclesi. dictum est: Multam malitiā docuit otiositas. Marci quoq. Cato nis frequēs fuit sententia, Nihil agendo, homines malè agere perdiscere. Quo dicto exsecratur omnem ignauiam, quæ multorum malorum septennumero causa est. Rectè quoq. idem Marcus Cato libro de Moribus scripsit, vitam humanam esse vt ferrum: quod si exerceas, splendescit, & argenti fulgorem & similitudinem refert: si verò non exerceas, rubigine, quæ ex eo proficiscitur, absumitur & scædatur. Qua verò seueritate veteres olim legislatores cōtra hoc vitium sæuebant! Inter grauissimas Draconis leges (quas Lyncurgus Lacedæmoniorum legislator mitigasse dicitur) hæc vna erat: vt otij damnati, capite punirentur. Scribit etiā Diodorus, legē fuisse apud Aegyptios, qua singuli cogebantur nomina apud Præsidēs profiteri, & qua arte, quòve lucro sustentarentur ostendere: & si qui mentirentur, aut iniusto quaestu viuerent, capite damnabātur. Nec mediūsdū in iuriā. Otiosi enim & ignaui iuuenes, venenum sunt ciuitatis: proni ad libidinem sunt, bonis invident, aliena appetunt, & deniq. seditiosi & turbulenti euadūt. Quòd si hæc seuerissima lex aliquibus videbitur, nõ tamen poterit illa Solonis non iusta videri, qua sancit, filium nequaquam parenti necessaria subsidia debere, à quo nullam artem accepisset. Cū igitur spirituali vitæ tantum acedia & negligentia noceat, tantumq. diligentia & vigilantia conferat: non mirum est, si virtutum auctor & vitiorum osor Dominus hoc piscinæ mysterio voluerit & diligentiam cōmendare, & tarditatem atq. socordiam potissimū damnare. Aliàs enim quid magnum aut pretiosum hæc currendi velocitas apud illum habebat, vt, qui velocius cucurrisset, opratum salutis beneficium assequeretur, cæteri non assequerentur? Sed ad sequentia veniamus.

II.

Erat autem ibi homo triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Quid hic prius mirer? an tam diuturnum languorem, an tam longam patientiam, an tam pertinacē agroti expectationem, quæ tam diu frustrata, tamē adhuc vigeat, & inuictā perdurabat? Nisi enim sperasset, nequaquam ibidē tam diu perstitisset.

Qua

Qua in re illud primum hoc in loco cōsiderandum est, quānt
 multa mortales propter mortalem hanc & miserrimam vitam
 patiantur: quos propter eam sumptus faciant: quæ pharmaca
 ex medicorum præceptis ebibere cogantur: quibus canterijs,
 incisuris, & cruciatibus subiiciantur, vt peritura tandem vitæ
 plusculum aliquid adiciant. Quod si, qualis ea vita sit, inquir-
 ras; audi Eucherium eam ita describentem: Quid, inquit, tam
 infidum, tam varium, tam calamitosum, quā vitam istius cur-
 sus est? quæ plena laboris, plena solitudinis, plena curarū est:
 quæ per ancipites distracta casus, sit corporis vexationibus in-
 quieta, animi angoribus anxia, & periculorum turbinibus in-
 certa? Hinc Aristoteles quid esset homo rogatus, Imbecillitatis
 36. inquit, exemplum, temporis spoliū, fortunæ lusus, incon-
 stantiæ imago, inuidiæ & calamitatis rutina, reliquum verò
 pituita & bilis. Quā multas humanæ vitæ misérias insignis
 Philosophus his verbis complexus est! Silenus verò senex à Mi-
 da Rege captus, rogatus quid esset homini optimum, diu si-
 lentium tenuit. Tandem adactus dicere: Optimum esse num-
 quam nasci, proximū quā ocyssimè aboleri: atq. hoc pretio
 dimissus est. Quid verò illud Senecæ? Nemo vitam acciperet,
 si daretur scientibus. His igitur clarissimorum Philosophorum
 sententiis satis apparet qualis hæc vita sit, quantoq. plus in ea
 fellis quā dulcedinis inueniatur. Verū vt nihil horum esset,
 sola eius breuitas satis esse deberet, vt eam non tanti facere-
 mus. Dies enim pauci quamuis bonis omnibus circumfluerēt,
 nihilque illis ad beatæ vitæ plenitudinem deesset; tamen, quia
 pauci, paruo vtique essent æstimandi. Nihil enim est (vt idem
 ait Eucherius) magnū re, quod paruum tempore: nec longis
 dilatatur gaudiis, quidquid arcto fine concluditur. Vis autem
 scire quā arcto? Prophetam audi eam mensurantem. Pro eo
 38. enim quod nos legimus: Ecce mensurabiles posuisti dies meos,
 alij verterunt: Ecce mensura pugillorū termina'ti dies meos,
 & æuū tamquam nihilum ante te. Quid ergo arctius quā
 quod pugillo cōcluditur? Cuius quidem vitæ, nescio quid ma-
 gis mirari debeas: an arctissimam breuitatem, an summā fra-
 gilitatem, an quotidianas eius quas patimur misérias. Sed est
 aliquid quod mihi lōgè mirabilius esse videatur: nempe quod,
 cum talis ea sit, tanto tamen eam homines amore prosequan-
 tur, vt nihil sit tam difficile, nihil tam asperum & acerbū, quod
 non libenter propter eius amorem pariantur. Hoc argumentū
 34. ad virtutis studium Seneca Lucilium amicū hortatur his ver-
 bis: Si agger esses, curam intermisisse rei familiaris, & forensia
 tibi negotia excidissent: nec quemquam putares tanti, cui ad-
 uocatus in causam decederes. Toro animo id ageres, vt quā
 primum

In epist.
paracet.

Stob. Ser.
36.

Seneca in
epist.

Euchet.
in epist.
paracet.

Psal. 38.

Epist. 34.

primum morbo liberareris. Quid ergo non & nunc idem facies? Omnia dimitte, & vaca bonæ menti. Nemo ad illam pervenit occupatus. Hactenus ille. Quis autem non videat, indignissimum esse, tam multam operam perituro mox corpori impendere; immortalem verò animam, Deiq. imagine informam, prorsus negligere; & quæ prima sit dignitate, postremam cura & diligentia facere? Sed si supra summum aliquid addi potest, est adhuc quod magis mirari debeamus. Nempe quod ij, qui nullum pro tali vita laborem respiciunt, pro beata illa vita, quæ verè vita est, æquoque sempiterno durat, nihil omnino pati, nihil moliri, nihil asperum subire velint. Quæ autem oratio vtriusque vitæ discrimen pro dignitate explicare queat? Hæc enim vita brevissima, illa æterna est; hæc incerta, illa securæ; hæc vitio fragilior, illa cælis ipsis firmior & stabilior; hæc denique malis omnibus referta, illa à malis omnibus libera, & bonis omnibus cumulata. Quis ergo æquo animo ferat, te, qui tam magno viuendi amore teneris, propter hanc umbratilem & nihili vitam tam multa incommoda subire: propter illam verò quæ æterna est, vel his pauculis Quadragesimæ diebus ieiunium ferre nolle? Explora, quæso, te ipsum, ô homo, & vide an tu tibi ipsi constes. Si hæc vita placeat, quæ adeo brevis est; cur non eadem magis placeat, si possit esse perpetua? & quod apud te pretium habet, cum finem habeat, cur non idem supra omne pretium sit, cum fine caret? Non est igitur æquum ut contradicat amor vitæ veræ vitæ. Igitur siue vitam hanc contemnendam putes, siue amplectendam, facile tibi causam meam probare poterò: si enim hæc vita spernenda est, vna spernendi causa est, ut melior appetatur: & si diligitur, tanto magis est diligenda, quæ maior est atque præstantior.

Sed ad historiam redeamus. Hunc ergo paralyticum tam diu expectantem, adeoq. salutis amantem, Cum Dominus vidisset, & cognovisset quia iam multum tempus haberet, dixit ad eam: *Vni sanus fieri*. Quis mysterio vacare credat, quod misericordix parens, qui omnes terrarum oras circumibat, ægros ac miseros quærens, quibus salutis beneficium impartiret, ex tam ingenti multitudine unum solum elegerit, quæ sanaret, qui unico verbo idem omnibus beneficium conferre potuisset? Sed huius mysterij rationem suppliciter à Domino requirat, quisquis diuinarum rerum studiosos indagator est. Nos hic arbitramur diuinæ libertatis gratiam adumbrari, quæ Deus sine ullius iniuria alios maioribus beneficiis, alios minoribus afficit: aliis tantum tribuit quantum merentur, aliis supra etiam quam merentur. Sicut enim potuisset Dominus hunc quoque paralyticum veteri morbo implicatum relinquere, quia donandæ salutis debitor non

Idem Ezech.
cher. 31.

non erat: ita potuit & aliis sine vllō iustitiæ suæ detrimento salutem negare, quam non debebat. Neq. enim quia hunc sanare gratis voluit, ius cæteris ad eandē gratiam contulit. Ad hunc ergo modum diuinæ vocationis & electionis gratia ex diuinā misericordia & voluntate ita procedit, vt electus quisq. dicere cum Propheta possit: Saluum me fecit, quoniā voluit me. Quæ quidem cōsideratio mirō modo piorum hominum mentes ad amorem simul ac timorem Domini exsuscitat. Timent enim & reuerentur eum, in cuius manibus sortem suam (hoc est, vitam & mortem suam) sitam esse vident: amant autem eum, cuius gratia intelligunt electos omnes misericorditer esse præuētos, & ad æternæ beatitudinis sortē coopratos. Præter hanc tamen causam aliam tacitè Euangelista subindicare videtur, cum ait: *Cum cognouisset Iesus quia iam multum tempus haberet, &c.* Itaque miseriæ magnitudo misericordiæ parētem ad miserandū pellexit, quāuis in hunc morbum paralyticus ob scelera sua incidisset, vt paulo post Dominus indicauit: atq. ita quam misericordiam non merebatur ex iustitia, obrinuit ex longa miseria. Quo intelligimus, eam esse diuinæ misericordiæ magnitudinem, vt frequentissimè sola miserationum magnitudine ad miserandum moueatur. Quid enim merebantur filij Israel, cum ferè omnes idolis in Aegypto seruirent; quando Dominus, calamitatis eorum magnitudine permorus, Moyse dixit: *Videris vidi afflictionē populi mei, qui est in Aegypto, & gemitum eorum audiui, propter duritiā eorū qui præsumunt operibus.* Nonne hoc ipso tempore Deum ignorabant, & idolis Aegyptiorum serutebant? Quid rursus promerebatur Ioachaz Rex Israel, qui & ipse cum populo suo, relicto Deo, simulachra colebat: quem vsq. adeo Dominus miseratus est, vt Scriptura dicat: *Vidit Deus angustiam Israelis, quia attriuerat eos Rex Syria, & dedit Dominus saluatōrē Israel, & liberatus est de manu Regis Syriæ: qui tamen ne hoc tanto beneficio donati, à peccatis Ieroboam recesserunt.* Videris ergo quāta sit illa misericordia, quæ, cum iustissimā puniendi causam habeat, magis tamē magnitudine calamitatis ad miserandū, quā criminis indignitate ad vlciscendum commonetur? Hinc etiā animaduertere licet, quā sint propiores Deo miseri, quā bonis omnibus circumfluentes: quando tantum apud Deum miseria valet, vt iustitia etiā deficiente, cælestē opem miseriæ magnitudine consequatur. Sic enim huic paralytico accidit, cuius sola miseria (cum merita deessent) misericordiam Dñi prouocauit. Propè est enim Dominus iis qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu, siue (vt Hieronymus verit) con fractos spiritu saluabit.

Est & alia huius electionis causa, quā paralytici curatio, quæ

tota mystica est, nobis insinuat. Hic enim tam diuturnus mor-
bus inueterata peccandi consuetudinem repræsentat. Sed vnus
tamē hunc piscine assidebat, qui tot annorum morbo laboraret.
Ac quā multi sunt in Ecclesia, qui nō minori spatio verustis-
simis peccatorum morbis infecti, in sordido vitiorum lectulo
decumbant! Quā multi etiam, qui, cum nullo spiritualium
rerum sensu moriue tangantur, ad terrena omnia siue cōmo-
da siue incōmoda sunt viuacissimi! quā multi, qui longa iam
ætare affecti, nullo penitentia: sensu tacti, nec consuetos mo-
res & flagitia deferat, nec aliquid de pristina iuradi, aut detra-
hendi, aut male precandi, aut conuiuendi, aut concupiscendi
cōsuetudine derahant: sed in eodem semper corruptæ volun-
tatis lecto iacentes, nullo vnquam aut mortis, aut extremi iu-
dicii metu percelluntur! Hos autem Propheta designauit, cum
ait: Sordes eius in pedibus eius (hoc est, in affectibus & cupidi-
tibus corū, qui in sordida mundi gaudia semper intenti sunt)
quibus ebria suisq; oblita mens, finis sui (hoc est, inuitabilis at-
que impendentis mortis) minimē recordatur. Hos ergo para-
lyticus iste annorū triginta & octo designat. Sicut enim vnus
hic solū inter tam multos, qui diuturno ibidē morbo labora-
bunt, sanatus est: ita ex inueteratis peccatoribus vnus aut alter
(hoc est, nō admodum multi) salutem consequuntur. Cur ita?
Nimirū vt qui quis hoc se morbo spiritaliter affectum scie-
rit, hinc timere simul & sperare discat: hoc est, vt ira timeat, ne
desperet; ira speret, vt vehementer etiam pertimescat. Sperare
enim debet, quia nullus Duo morbis, quamuis diuturnus, im-
medicabilis est, quando & paralyticus hic in piscina sanatur.
Timere autem, & nimirū quidem timere conuenit: quando-
quidē vnus tantum, inter tot agros, sanatus est. Nisi enim mi-
sericordiæ Pater hoc nobis innuere voluisset, cur vnicū tan-
tum sanasset, qui omnes eodem verbo sanare poterat, qui nul-
lius saluti inuidebit, cuiusq; benignitas tanta erat, vt nō solum
salutē quærentibus donaret, sed quæreret etiam q̄ vos sanaret?
Ex quo etiam fonte illud manauit, quod cæteri agros, quibus
Dominus salutis op̄m conferebat, eam supplici oratione pete-
bant. Alius enim dicebat: Domine, si vis, potes me mundare;
alii, Iesu præceptor, miserere nostri: alius, Domine, filia mea
modō defuncta est, sed veni, &c. At hic nihil quærit, nihil orat,
sed ipse Dominus nō quæritus quærit, & salus egræ, nec petita
quidem, offertur, inuente Domino ac dicere, Vis sanus fieri?
Quo quidem exemplo eos intelligimus qui tam longa peccati
consuetudine detinentur, vt omnem penē spirituale sensum
amississe, salutisq; suæ curam penitus abiocisse videantur: adeo
vt nec salutem optare, nec illam a Domino petere in animum

Hier. 1.

Matth. 8.

Mar. 7.

Mar. 4.

inducant; nisi rara quadā & insolita Dei misericordia praeueni-
& dormientes excitentur, & penē mortui ad vitā quodāmodo
reuocentur. Quod hominū genus Salomon designauit, cum ait:

Prou. 13.

Peccator cum venerit in profundū malitū, contemnit: hoc est,
nullā salutis suae curam gerit, nullisq; siue terroribus, siue pro-
missis, siue suppliciis, siue beneficiis diuinis, magis quā truncus
aliquis aut stipes commouetur. Et huiusmodi ergo peccatoribus,
sicut vnus in cruce latro, ita vnus in piscina sanatur. Nā si vnus
ille latro tot latronibus dānationis occasio factus est, dū omnes
eius exemplo similē sibi sortē pollicentur; quid esset, si multos
Dñs in cruce latrones, multosq; in piscina paralyticos seruasset?

Quærit autē ab hoc paralytico Dñs: *Vñ sanus fieri?* Cur hoc
Dñe ab illo quæris? An nō hoc facillē tam longa salutis expe-
ctatio testatur? Sed nō est otiosa Saluatoris interrogatio. Cum
enim totū hoc quod circa piscinam geritur (vt ante diximus)
mysticum sit, & ad animarū rationē referatur, hoc etiā ad ean-
dem causam pertinere faciendum est. Hac ergo interrogatione
designatur (quāuis Hæretici reclamant) spontaneū voluntatis
motū ad animam à peccati morbo sanandam esse necessarium.

Qui enim spontanea voluntate nostra à Deo recessimus, eadem
ad ipsum redire debemus: vt, qua via peccatū in nobis aditum

Auguſt.

inuenit, eadē repellatur. Quamuis autē primus salutis nostræ
auctor, & conditor Deus sit, is tamen (vt Aug. ait) qui fecit ne-
scientē, nō saluat nisi volentē. Non tamen hic voluntatis nostræ
mōtus hāc iustificationis gratiā promeretur, quæ solius Christi
merito fidelibus donatur: verū, vt eleganter Ambrosius ait,

Ambros.

Accipimus sine merito, quo tendamus ad meritum. Cum hāc
igitur voluntas ad iustitię ingressum requiratur, nihil mirum si
Dñs, qui hanc potissimum salutē respiciebat, ab aggroto quærat
an sanus fieri velit. Quāuis enim omnes salutē corporis liben-
ter accipiant, non omnes tamen eodē studio animæ salutē aut

Matt. 23.

absentē quæruunt, aut oblatā libenter accipiunt. Certē nō acci-
piēbant illi quibus idē Saluator ait: Quoties volui congregare
filios tuos, quemadmodū gallina cōgregat pullos suos sub alas,
& noluisti? Multi enim fortasse nunc erunt, qui hanc eandem
salutē nec oblatam quidē amplectantur. Si enim à feneratorē
vel scortatore quæras, velstne ea lege animi salutē, vt ille quidē
malē pāra restitnat, hic scortum deserat: respondebit fortasse,
nolle se animæ salutē ea ratione prospicere, nec consuetæ volu-
ptatis utilitatisq; dispēdio eam cōparare. Hinc meritō Seneca

Seneca
in epi. 27.

hominū dementiam accusat his verbis: Bona mens nec commo-
datur nec emitur: & puto, si venalis esset, nō haberet emptorē.
At mala quotidie emitur. Valde tamen mirum est, tam multos
esse qui animi salutem tot actantis rationibus expectandam ea

con-

ditione negligant. Nam quid animæ salus, nisi absoluta virtus
& bonitas est? Quomodo verò voluntas bonū potest reiicere,
ad quod appetendū à Deo ita cōdita & destinata est, vt nisi sub
ratione boni desiderate quicquā minimē valeat? Hinc exstat
iustissima illa D. Augusti querimonia: Nihil, inquit, vis habere
malum, non filium, non filiam, non seruum, non ancillā, non
vestem, nō domū, postremo neq. caligant, & tamen vis habere
malam vitam. Obsecro te, præpone vitam tuam caligæ tuæ. Si
enim omnia quæ tua sunt, loqui possent, ipsa quoque dicentes
Sicut omnia nostra vis habere bona, nos quoque bonum volu-
mus habere dñm. Hactenus Aug. Ex cuius verbis facili com-
munis hominū dementia colligitur, qui cum res externas, quæ
ad corporis cultū pertinent, bonas habere velint, animā tamen
suā, Dei imagine insignitam, & pretioso Christi cruore re-
deimptā (quæ infinitis penē partibus rebus suis præstantior
est) malam habere pariantur. Quo quid esse indignius magisq.
præposterū potest? Sed est aliquid adhuc minū ferendū, quod
ita harū infirmarum rerū amore flagrant, vt, quo eas cultiores
& elegantiores habeant, non dubitent animam ipsam venalem
habere, eiusq. detrimento rebus suis cōsuleres; cum tamen Sal-
uator dicat: Quid prodest homini si vniuersum mundū lucre-
tur, seipsum autem perdat, & detrimentum sui faciat? Quæ in-
fania esset, aduersus gladium nudum corpus exponere, quo ve-
stem integram & illasam conserues? At non minor istorū de-
mentia est, qui animam suam lethali plaga feriri patiuntur, ne
res extrinsecus quæ illorum obsequio seruire deberent, detrimen-
tum pariantur. Miratur Plato, Seneca referente, homines peri-
culis vitam exponere, vt ea assequantur quæ ad vitæ vsum spe-
ctant: cum non vita rebus externis, sed res ipsa vitæ seruire de-
berent. At Seneca magis se mirari ait, quod ea dispendio vitæ
quærimus, quibus ipsa vita cōsumitur. Recte enim D. August.
Vique adeo, inquit, hic mundus hominibus charus est, vt ipsi
villuerint sibi. Quisquis igitur, fratres, ab hac infania immu-
nis esse cupit, illam D. Eucherij vocem toto pectore ample-
ctatur: Nos, inquit ille, nos potius amemus, quā nostra. Vt
hoc ipsum autem præstare possimus, suppliciter Dominum ad-
eāmus, & ab illō assiduis precibus contendamus, vt in nobis ita
ordinet charitatem, vt huiusquam, quæ præstantiora sunt, rebus
infimis subiciamus; sed contrā, externā omnia nostra corpori,
corpus animæ, anima spiritui, spiritus verò summo omnium
rerum Domino seruiat: vt illum tanquam summum bonum
& rerum omnium finem, pietatis obsequio, humili deuotione,
& honore debito prosequentes, ab ipso tandem in cælis gloria
& honore coronari mereamur.

August.
in epist.

Eucher.
in Epist.
Paradox.

IN EADEM FERIA SEXTA POST
PRIMAM DOMINICAM IN QUADRA-
gesima, Concio secunda: in qua lectio Euange-
lica explanatur.

THE. Est autem Hierosolymis in Probatice piscina quin-
que porticus habens. In his iacebat multitudo magna
cæcorum, claudorum, & aridorum, expectantium aqua
morum. Ioan. 5.

Dico nobis, fratres dilectissimi, in lectione sancti
Euangelij insignia miracula hodie referuntur:
alterum verus, alterum nouum: alterum quod diui-
na virtus olim sub lege, alterum quod operata est
reuelata tempore gratia. De vtroque igitur no-
bis in presenti Concione agendum erit, quoniam virumque
magnis mysteriis repletum est. A priori igitur S. Euangelista
exorsus, sic ait: Est (inquit) Hierosolymis in Probatice piscina quæ
Hebraicè appellatur Bethesda, quinque porticus habens. In his iacebat
multitudo magna cæcorum, claudorum, & aridorum, expectantium aqua
morum. Angelus enim Domini secundum tempus descendebat in piscinam,
& movebatur aqua. Et qui primus descendebat in piscinam post motionem
aquæ, sanus fiebat à quacumque detineretur infirmitate. In hac ægrotor-
um multitudine, quæ piscine circumfusa salutē expectabat,
(quam tamen non omnes, sed vnus tantum assequeretur) hu-
manæ vitæ labores, inanes conatus, & spes fallaces velut in spe-
culo & imagine quadā intueri licet. Non dubium autem quin
magna ibide esset ægrotorum multitudo, quando & ex vrbe Hie-
rosolyma, & ex finitimis exterisque nationibus magna ægrotor-
um turba, spe recuperandæ salutis, eo conflueret. Hi autem
omnes ibide diu noctuq. aquæ motū expectabant tam longa
patientia, vt quidam ibi paralyticus adesset, qui octo & triginta
annos hanc captandæ salutis opportunitatē præstolarietur. Cum
autē ex tam magna multitudine vni tantum sanitatis benefi-
cium donaretur: quàm multos putatis frustra tam diu ibidem
expectasse? quàm multos, huius opportunitatis captandæ despe-
ratione cōcepta, inde recessisse? quàm multos, quos in tam longa
expectatione mors interceperit, & spe sua frustraerit? Nam
fuisse ibi qui triginta & octo annos expectauerit, hoc ita esse
probat. Quid igitur homines, tam incerta spe salutis proposita,
adco pertinaciter præstolari cogebat? Certè non aliud, quàm
vche-

vehemens recuperandæ salutis ardor. Hic enim illos ad hoc impellebat, & in spem quodammodo contra spem credere faciebat. Vehemens enim alicuius rei desiderium sic hominibus frequenter imponit, vt quæ impossibilia sunt, possibilia; & quæ difficilia & penè inaccessa sunt, facillima efficiat.

Hæc igitur tam magna ægotantium turba, fratres, alteram multo maiorem grauioribus morbis laborantem nobis representat. Cum enim homo duplici substantia cõstet, corpore scilicet atq. anima; hæc, sicut & corpus, suam vitam & mortem, suosq. morbos & sanitatem. Est enim virtus velut sanitas quædam, & bona valetudo animæ: vitium autem aduersa eius valetudo est. Quid autē sit virtus, breuissimè D. August. explicuit, cum eam esse dixit ordinē amoris. Quod si virtus est ordinatus amor, erit ergo vitium amor inordinatus, quem cupiditatē appellamus. Quo nomine nō vim animæ concupiscentem, sed inordinatū ab ea amorem prodeuntem intelligimus. Hoc ergo cupiditatis morbo pars maxima mortaliū grauissimè laborat. Quam multi enim sunt, qui perituras opes, fugitiuos honores, inanes voluptates (in quibus felicitatem & quietē animi sitam esse arbitrantur) ardentissimo studio ita cõsistentur, vt nullum propter ea adipiscenda laborem recusent: non maris naufragia, non belli pericula, nō longa itinera, non deniq. animæ suæ detrimenta: cum tamen vix vnus aut alter ex tam magna hominum turba voti compos efficiatur. Vnde igitur tot labores, tot inanes conatus, tot spes fallaces? Nimirum ex spiritali morbo, hoc est, ex ardentissima cupiditate, qua harum rerum desiderio & amore flagrant. Adeo enim tenui limine spes & desiderium distinguitur, vt vix vnquam aut desiderium sine spe, aut spes sine desiderio reperiatur: ideoq. quidquid ardentè animus desiderat, etiam fidetèr expectat. Hoc ergo fallaci desiderio deceptus animus, ea aggreditur, ad quæ per impossitiam peruenire non potest; atq. ita vana sollicitudine & casto labore consumitur. Vt enim Salomon ait: Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos, & idem ipse sequitur aues volantes. Qui enim mendaciis, quæ sibi vel immodica cupiditas, vel fallax & infidus mundus pollicetur, confidit, hic planè ventorum pastor esse dicitur, vel ipse etiā vento, hoc est, re inanissima pascitur, & superuacaneo labore lassatur; quod ei cõtingit qui sequitur aues volantes. Sed quis sit huius spei fructus, hæc eadē piscina aperte demonstrat, quia ex tam multis agris, qui ad eam undiq. tanta auiditate confluunt, vnus tantum sanabatur, cæteris spe atq. desiderio suo frustratis. Adeo enim auarus est mundus, adeoq. rerum suarum tenax, vt quamuis omnibus omnia pollicatur, & omnes ad spem & amorem sui prouocet, vix ta-

August.

Prou. 10.

men (vt diximus) vni aut alteri tribuat quod concupiscit. Sed non minus tamen mentitur, cum tribuit quod pollicetur est, quàm cum negat. Vtroque enim modo hominibus importunus, viroque modo mendax est. Pollicetur enim animi pacem & quietem, si ea assequaris quæ concupiscis; sæpè autè fit, vt assequutus, nihil minus inuenias, quàm quod sperabas. Ea enim terrenarum rerum conditio est, vt non habitæ desiderentur, habitaque verò sæpè contemnantur. Quod D. Aug. expertum se fuisse testatur his verbis: Ad quodcunq. me conuerto, vilescit adeptum, quod accenderat desideratum. Aliud enim mihi res nondu habita pollicebatur, aliud verò habita & possessa monstrauit. Quæ quidem ex re colligimus verum esse quod Theophylactus ait, nempe, magis res terrenas nocere atque decipere cum desiderantur, quàm cum possidentur. Est quidem, fateor, terrenarum rerum possessio & affluentia periculosa. Rectè enim Diogenes dicebat, paupertatem esse virtutem quæ per se disceretur; diuitibus autem multis præceptis, multisq. virtutibus opus esse, ne diuitiis abuterentur, vt pote quæ frequenter luxum, arrogantiam, insolentiam, aliorum fastidium & contempnum, mollem & delicatam vitam, & similia mala apud multos parant; ideoq. multis præceptis multisq. virtutibus illis opus est, ne in hæc mala incidere cogantur: quod paupertati non contingit. Cum hoc tamen ita sit, rectè quidè Theophylactus ait, plus mali diuitias hominibus importare cum non habentur, & tamen desiderantur, quàm cum possidentur. Ipsæ namque opes, ceteraq. terrena bona cum possidentur, inanitatem, vilitatem, & fallaciam suam possessoribus suis (vt D. August. ait) frequenter ostendunt, & fastidium sæpè habitæ pariunt. At cum immodicè desiderantur, amatores suos & anxios & sollicitos faciunt, & modis omnibus urgent, vt quauis ratione ad id quod cupiunt, peruenire possint. Quæ res sæpè non modò multorum laborum, & curarum, sed multorum etiam delictorum causa est. Vnde prudenter Apostolus. Qui volunt, inquit, diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inuoluunt & nocua, &c. Non ergo tantopere Apostolus illis rimetur, qui iam diuites facti sunt, quantum illis qui diuites fieri concupiscunt. Hic est ergo cupiditatis morbus, quo totum penitus genus humanum laborat. Ex qua quidem cupiditate tanquam ex radice alij quoque animorum morbi, hoc est, variarum rerum cupiditates manant, quæ Apostolus desideria multa inuoluunt & nocua appellat. Hos igitur omnes multitudo hæc magna generorum, qui iuxta piscinam adstabant, repræsentat; qui tanta auiditate salutem exoptabant, quam tamen paucissimi assequiebantur. Sed magnum tamen inter utroque discrimen est.

August.

Theoph.
sup. Luc.

Ex Apo-
stolo.

August.

1. Tim. 6.
10.

primus

primum quod illi quidem corpore, isti vero animo ægrotant (graviore autem sunt animorum, quam corporum morbi) deinde quod illi qui corporis salutem assequabantur, quamvis pauci essent, veram tamen salutem, quam querebant, assequabantur, isti autem qui voti compotes facti sunt, quietem animi, & satietatem quam se habituros sperabant, non inveniunt, atque ita spe sua miseri frustrantur. Hæcenus de morbo: nunc de morbi remedio pauca dicamus.

Varia sunt autem huius spiritualis morbi remedia: sed illud primum occurrit, quod Salomon præbet his verbis: Ne erigas Prov. 29. oculos tuos ad opes quas habere non potes, quia faciet sibi alas qua si aquila, & volabunt in cælum. Quibus verbis monet, ut cupiditatibus nostris frenum imponamus, neq. in ea progredi patiamur, quæ mediocritatis & necessitatis nostræ naturam excedunt: ne immoderatis curis & laboribus cōficiamur, dū immoderata, & quæ facultatem nostrā superant, assequi cōtemdimus. A quo morbo quā longissimè aberat sanctus ille Propheta, qui ait: Dñe nō est exaltatū cor meum, neq. elati sunt oculi mei: neq. ambulavi in magnis, neq. in mirabilibus super me. Psalm. 138. Quā sit autē hoc Salomonis consilium vtile ac salutare, prudenter admodū Seneca describit his verbis: In immensum proderit nobis illud Democriti salutare præceptū, quo mōstratur tranquillitas, si nec privatim, nec publice multa aut maiora viribus nostris egerimus. Nunquā tam feliciter in multa discursuri negotia dies transsit, ut nō aut ex homine, aut ex re offensa nascatur, quæ animū in iras patet. Quæ admodū per frequentia Seneca in Epist. viribus loca properatū in multos incurritandū est, & alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi: ita in hoc vitæ actu dissipato & vago multa impedimēta, multæ querelæ incidunt. Alius spē nostrā fefellit, alius distulit, alius interceptit. Non ex destinato proposita fluxerunt. Nulli fortuna tam dedita est, ut multa tētanti ubique respondeat. Sequitur ergo ut is cui cōtrā, quā proposuerat, aliqua cesserunt, impatiens hominum rerumq. sit, & leuissimis de causis irascatur nunc personæ, nunc negotio, nunc loco, nunc fortunæ, nunc sibi. Itaq. ut quiesus possit esse animus, non est iactandus, nec multarū (ut dixi) rerū actu fatigandus, nec magnarum supraq. vires appetitarū. Facile est leuia aptare cernicibus, & in hanc aut in illam partē transferre sine lapsu negotia: expedita & habilia sequuntur actorē: ingenia, & supra mensurā agentis, nec dant se facile: & si occupata sunt, premunt atq. abducunt administrantem. Itaq. fit, ut irrita sit eius voluntas, qui nō quæ facilia sunt aggreditur, sed vult facilia esse quæ aggressus est. Ergo actiones nostræ nec parvæ sunt, nec audaces, nec improbæ. In vicinū spectat. Nihil

conemur, quod mox adepti, successisse miremur. Hactenus ille.

Seneca in
epist.

Nec dissimile huic est morbi huius medicamentum, quod est
Seneca admodum familiare est, nempe ut animi tranquillitatem & pacem non variarum rerum inquisitione, sed cupiditatum diminutione queramus. Si vis, inquit ille, Puthodea diuitem facere, non est pecuniis addendum, sed cupiditatibus detrahendum. Nihil enim apud eundem Senecam interest, an aliquis habeat, an non concupiscat. Cum enim humana felicitas in desideriorum nostrorum sedatione & quiete posita sit, non minus animo quietus est qui nihil appetit, quam qui, quod appetebat, adeptus est. Quanto autem facilius & honestius est a se

Idem.

petere, quod aliunde petendum est! Quare, ait idem, a fortuna potius impetiem ut det, quam a me ne petam! Illud enim in aliena potestate situm, multis laboribus uti parati potest; hoc vero, adspirare diuina gratia, in mea potestate est. Ad quod nos idem Salomon inuitat, cum ait. Bibe aquam de cisterna tua, & fluentia putei tui. Quibus verbis nos admonet, ut felicitatis venam, & salutaris sapientie fontem (quo sitis animae nostrae extinguenda est) non quidem foris per res externas vagantes, sed in nobis ipsis queramus, intra quos regnum Dei esse dicitur.

Prop. 6.

Sed inter omnia cupiditatis nostrae medicamenta lumimum illud est, ad quod nos Propheta inuitat, cum ad viam ipsam Deum vocat, & omnes curas & cogitationes nostras in ipsum iacere praecipit. Hic enim veram felicitatem & requiem inueniri testatur, cum ait. In pace in idipsum dormias & requiescas.

Psalm. 4.

Quoniam tu Dñe singulariter in spe constituisti me. In vno enim Deo malorum omnium remedium, in illo morborum medicamentum, in illo verae felicitatis fontem, & laborum omnium atque curarum requiem inueniemus. Ne vero quisquam longa peregrinatione, aut magnis in pensis hoc tantum bonum sibi comparandum esse putet, ipsum audiat Dñm nos ad se non tantum, & opes suas liberaliter impartientem. Omnes, inquit, sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, prope te, emite, & comedite. Venite, emite absque argento & absque ulla compensatione vinum & lac. Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Hoc est, cur vos superuacuo labore conficitis? cur in his rebus quiescem & satietatem quaeritis, quae famem a vobis depellere non possunt? cur, fonte aquae viuæ relicto, ad cisternas pergitis dissipatas, quae continere non valent aquas? Ne vero quisquam hanc felicitatis venam perfectis solum viris proponi, imperfectos autem ab ea repelli putet, vinum & lac simul omnibus offert: ut & perfecti viri vinum habeant, quod cor hominis laetificat, & imperfecti & adhuc paruuli in Christo lac sugant, quo sanuiter alantur.

Isaia 55.

Sed

Sed o vetere miserandam hominum cecitatem atq. dementiam, qui magis cum prodigo filio filiquis porcorum, quam Christi dapibus satiari volunt! Quam eorum instantiam lamentabili oratione D. August. in persona sua exprimit his verbis: Munda clamat, ego deficio; Deus clamat, ego reficio: & tamen superba mens mea magis sequi vult deficientem, quam reficientem. Quo quid esse dementius & miserabilius potest? Verum ex hoc loco digressi, ad sequentia veniamus.

August.

I.

In hac ergo magna aegrotantium turba, quæ iuxta piscinam adstabat, Erat ibi homo triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Mira profecto res, tanto repote nec salutem assecutus fuisse, nec tamen sperare desisse. Magnus enim salutis & vitæ amor tam longæ expectationis & patientiæ huius causa existit. Quo exemplo, fratres, multorum fidelium pusillanimitas & incōstantia iure reprehenditur: qui si, cum aliquid à Deo postulāt, non cito exaudiuntur, vel si spirituali dulcedine, cum orāt, minimè recreantur, animū iusto abiciunt, seq. à Deo derelictos arbitrātur. In quo errore illi præcipuè sunt, qui cum prioris vitæ scelera repudiauerint, seq. ipsos diuino obsequio mancipauerint, aliquot tamen prioris vitæ affectibus & tetationibus infestantur: nec ita facile possunt, qui maiora effugerūt, minora quædā vitia à se prius eliminare. Quo tempore illa Davidis verba usurpate solet: Quot sunt dies serui tui, quādo facies de personis quibus me iudicauit? Quia verò multi vnde hoc proueniat scire cupiūt, duas huius rei causas modò reserā, quarū altera negligentia nostræ, altera diuinæ providentiæ triboitur. Ut priorem autè intelligamus, considerandū est quod D. Bern. ait: nempe plures se vidisse qui ex malis boni effecti fuerint, quàm qui ex bonis ad perfectionis culmē peruenierint. Ad prius enim illud satis est, ab omni capitali crimine animū purum & integrum conseruare: quod nō admodū difficile erit ei, qui deformitatem & hortorem huius criminis intellexerit. Multi autè qui ab huiusmodi sceleribus se immunes sentiūt, nō admodū curāt si in leuiora delicta incidāt, quibus Dei gratia & amici nō amittuntur. Quod tamē genus peccatorū cavere diligētē solent, qui ad perfectionis fastigiū aspirant: adeo vt ab otiosis etiā verbis sibi temperare studeāt. Hoc autè pauci admodū præstare contendūt, cum tamen prius illud multi nō magno labore faciunt. Ideoq. rectè D. Bern. harū rerū studiosissimus indagator, paucos admodū se vidisse memorat, qui ex bonis meliores effecti, ad perfectionē pertingerent. Hæc autè multorum negligentia in causa est, vt reliquæ illæ peccatorū, quas antè commemorauimus, in priorū etiā animis resideāt: quoniā nisi magno labore,

Psal. 118.

Bernard.

August.

indefessa cura, & studio, assiduisque precibus & lachrymis non superantur. Hac enim ratione D. Aug. remanentes in anima sua veterum delictorum radices euellere conabatur, qui illas ante diuinæ maiestatis oculos detegens aiebat: Tu scis, Dñe, hac de re ad te gemitu cordis mei, & flumen oculorum meorum. Alteram vero causam esse diximus: diuinæ providentiæ solertiā, quæ magnas sæpe virtutes minimorum delictorum admissione ructur atq. conseruat: vt homo illa semper ante oculos habens, & infirmitatis suæ secū argumēta circumferat, & in his paruis, quæ superare nō potest, apertē discat cuius ope & virtute maiora superauerit. Sunt enim quidā (vt Guiller. Parisien. ait) adeo in sui estimationē propensi, adeoq. sibi placentes, vt, nisi his quotidianis imbecillitatis suæ argumentis admonerentur, & infirmiores despicerent, & sibi nimium tribuerent. Quod quidē viciū vt occultissimum, ita & perniciosissimum est: imō verō tanto perniciosius, quanto & occultius. Incredibile enim dictū est, quā multarum ruinarū impia hæc sui fiducia & præsumptio causa sit. Hinc illud Apost. Qui se, inquit, existimat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit, & in Prou. Salomonis, Contritionem, inquit, præcedit superbia, & ante ruinā exaltatur cor. Ob hanc enim fallacē de se opinionem superbi à Deo deseruntur, vt sibi ipsis relictī, protinus labantur & ruant; & ruina sua eruditi, de se humiliter sentiant. Quod Apostolorū principi Petro videmus cōtigisse: qui, quoniam plus sibi quā aliis tribuit, ceteris omnibus scēdius corruit. Ex his autē videre licet, fratres, quāta sit humilitatis virtus, quā Dñs hoc etiā spiritualis vitæ dispēdio in anima nostra illā sam integramque conseruari paritur. Quo nomine D. Aug. ait, humilitatis magistrum. verba illa in oratione sua posuisse: Dimitte nobis debita nostra: vt hæc quotidie vocem repetentes, infirmitatis nostræ admoneremur, & debita nostra, non merita commemorantes, lamentandi magis quā gloriandi causam nos habere intelligeremus.

August.

Cum ergo misericordiæ patiens hunc paralyticum tam diuturno morbo cōstictantem inter alios videret, ait ad illum: *Vt sanus fieri?* Qui ille, Domine, inquit, hominē non habeo, vt, cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinā: dum venio enim ego, alius ante me descendit. Apparet ex his verbis, paralyticū hunc in vultu ac verbis Dñi, mirā quandam misericordiā & lenitatem (quæ in eo semper elucebat) intuitū fuisse: vnde facilem eius animū ad opitulandū paratū intelligere potuit. Itaq. rectē atq. modestē & causam tāte miserix, & remedij modū subindicauit: si forte illi Dñs adesse, eumq. ad piscinā baiulare vellet. Itaq. quod palam erubuit petere, rectē atq. dissimulanter insinauit. Libet, fratres, cum hoc paralytico paucis agere, & illa Dñi ad Samaritanam

tanam verba imitari: Si scires, o paralytice, donum Dei, & quis Ioan. 4.
 est qui dicit tibi, Vis sanus fieri? fortasse non dubitares, an is te
 ad piscinam usque humeris impositum portare vellet. Hic enim Dominus,
 ferens humani generis oneribus natus, non te solum, sed omnia
 mundi onera, hoc est, omnes omnium peccatorum poenas & sup-
 plicia in humeris suis portat. Dominus siquidem posuit in eo (iuxta Isaie 53.
 Prophetæ vaticiniū) iniquitates omnium nostrum: adeo ut nul-
 lum siue leue siue graue delictū ab origine mundi commissum
 sit, quod ille humeris suis non portauerit, & pro quo non dolen-
 rit. Quale autē esset, fratres, in puissimū illud Domini Iesu pectus,
 tot peccatorum nostrorum doloribus saucium, oculos immittere?
 Quis enim animo non commoueretur, cum illū cerperet lachry-
 mis suis vana gaudia nostra, inedia sua intemperantiā nostrā,
 laborib⁹ suis voluptates nostras, humilitate sua superbiā nostrā
 expiantē, tot mala subeuntē, ut nos cælestibus bonis ditaret; tot
 bona opera edentem, ut pro malis nostris lætæ maiestati satisfac-
 eret? Quomodo ergo paralytice dubitas, an is te ad piscinā
 usque portare velit, qui ab vtero matris te, ac totius mundi pec-
 cata in corde suo portat? Cum enim in stabulo natus, cum in
 duro præsepio decubens, cum hyberno frigore cōstrictus, cum
 octauo die circūcisus sanguinē fudit, cum profugus tot annos
 inter Aegyptios exsulauit: iam tunc te, & me, cæterosq. omnes
 supra te gestabat. Sic enim ipse per Isaiā ait: Audite me domus Isaie 42.
 Iacob, & omne residuum domus Israel: qui portamini à meo
 vtero, qui gestamini à mea vulua: usque ad senectū ego ipse, &
 usque ad cānos ego portabo. Ego feci, ego ferā, ego portabo atq.
 saluabo. Quibus verbis quid blādius? quid dulcius? quid amā-
 tius? Sed præcipue tamē nos omnes gestauit, cum ad crucis pa-
 tribulū nostri gratia processit. Ibi enim peccata nostra portauit
 in corpore suo super lignū, ut peccatis mortui, iustitiæ viuere-
 mus. Regia enim aquila est, quæ expandens alas suas, assumit Peti. 2.
 filios suos, & in humeris suis portat illos. Denique si dubitas an Deut. 32.
 te ad turbidā istā piscinā, in qua taurorū & hircorū sanguis ef-
 funditur, perferre velit, scias eam esse clemētiā eius magnitu-
 dinē, ut in ipso corpore suo quinque tibi piscinas non aquar, sed
 sanguinis; nec sanguinis quidē taurorū aut hircorū, sed pretio-
 sissimi sanguinis sui aperire paratus sit, in quibus non à corpo-
 ris morbis, sed à leihiferis animi vulneribus sanandus sis.

Sed est aliud quod nobis hæc paralytici verba innunt, cum
 ait: *Hominem non habeo.* Dum enim hominem se habere negat,
 tam diu dilata salutis & remedij causam indicat. Hic enim
 paralyticus salutis quidē suæ desiderij habebat: sed quoniam
 internis & externis viribus destitutus erat, quia nec ipse per se
 ad piscinam currere poterat, nec hominem habebat qui cele-

rites

niter cum deferret: longissimo hoc temporis spatio eodem mor-
 bo tenebatur. O quam multi sunt in Ecclesia, fratres, qui ob si-
 milem hominis (hoc est, virilis animi defectum) in sordido vi-
 tiorum lecto, velut mortui, decumbunt: non quia pijs desideriis
 careant, sed quia virili animo & fortitudine destituti sunt, qua,
 quod recte desiderant, exsequantur. Quis enim adeo demens,
 adeoque sui ipsius hostis erit, ut animae suae salutē, ut vitam, ut
 felicitatem, & sempiternae gloriae coronam non desideret? Cur
 ergo hisce desideriis multi nihil promouēt? Cur in eodem sor-
 dido vitiorum luto immoti iacent? Nimirum quia hominem
 non habent: hoc est, quia fortitudine & robore animi carent,
 quo ad id, quod recte desiderant, infracto animo & contento
 cursu proficiscantur. Inertia quippe & languida desideria, nisi
 hac fortitudine fulciantur, nihil iuuant, quia nihil operantur.
 Hinc Salomō appositissima similitudine desidii & inertis ho-
 minis ingenitum describens, Sicut ostium, inquit, voluitur in
 cardine suo, ita piger in lectulo suo. Ostium quippe, cum assidue
 huc & illuc moueatur, semper tamen eodem in loco manet. Sic
 igitur pijs quidem desideriis piger agitur, quae tamen propter
 languorem & inertiam, & puerile laborum meritum nihil eum
 iuuant, nec illum ex vili carnalium votopratum lectulo extra-
 hant. Rursusque eius animi formidine describit his verbis: Di-
 cit piger, leo est in via, in medio platearū occidendus sum. Leo-
 nis autem nomine labores appellat, & lectas carnis & spiritus,
 quae ad virtutis fastigium eotendendi superandae sunt, quarum
 ille metu a virtutis & pietatis studio deterretur. Qua quidem
 ex re sequitur quod idē ait: Vult, & non vult piger. Vult enim
 cum excellentissime virtutis praeuium animo cogitat: non vult
 autem cum labores, quibus virtus ipsa cincta est (quos ille for-
 midine atque molliē sua maximos fingit) sibi ante oculos pro-
 ponit. Vnde idem Salomō ait: Pigrum deiicit timor, animae
 effeminatorum esurient. hoc est, inani formidine territi, a vir-
 tutis studio & cultu reuocantur. Quos aptissimo nomine effe-
 minatos appellat, quoniam virili animo destituti, virtutem tan-
 quam rem horredam & inaccessam refugiunt. Hos autem esu-
 rire ait, quoniam omnibus diuinae gratiae muneribus, & virtu-
 tum ornamentis nudati sunt. Cum enim verū sit, quod à Phi-
 losophis ubique tactatur, nempe virtutem circa difficile opera
 versari: non satis est ad eam capeffendam, huiusmodi desideriis
 abundare, nisi fortitudo adsit, quae vi sua virtutis difficultatem
 & laborem superet. Oportet enim repugnantem carnē spiritui
 subicere, & variarum cupiditatum impetum frenare, sensum
 licentiam atque lasciuiam comprimere, linguae perulantia cohibe-
 re, mundum ipsum, mundi que voces & minas spernere, seipsum
 abne-

abnegare, atque crucem suam quotidie tollere: quæ nemo, nisi qui hominem habeat (hoc est, qui virili animo atque robore sit instructus) præstare potest. Hinc Salomon ait: Cogitationes robusti semper in abundantia, omnis autem piger in egestate est. Rursumque: Si impiger fueris, veniet ut fons messis tua, & egestas longe fugiet à te. Hinc inter laudes fidelis animæ ea præcipue numeratur, quod accinxerit fortitudine subos suos, & roborauerit brachium suum. Ac deinde, Fortitudo, inquit, decor indumentum eius. Significanter autem fortitudinem indumenti nomine commendat: quia sicut indumentum non vnum aliquod membrum, sed omnia corporis membra tegit, ita communis hæc fortitudo non vnā aliquā virtutem inuat, sed in vniuersum omnes: quia omnes huius præsidio, propositam sibi operis difficultatem superant, sine qua nihil esset aliud quam milites in media hostium acie extremari. Quocirca mirum non est quod Saluator ait, Regnum celorum vni pati, & violentos illud arripere.

Prou. 11.

Prou. 6.

Prou. 14.

Ibidem.

Matt. 11.

Cum ergo hæc tam diuturni mali causam paralyticus exposuisset, ait illi Dñs: Surge, tolle grabatū tuum, & ambula. Quem cum ille sustulisset, qui eum sabbato, contra legis præceptū, ferentem onus viderunt, prohibebant dicentes: Sabbatū est, nō licet tibi tollere grabatū tuū. Quibus ille respondit: Quæ me sanū fecit, illa mihi dixit, Tolle grabatū tuū, & ambula. Quod perinde est ac si diceret: Qui ea potestate præditus est, ut me à tam diuturno & immedicabili morbo non herbis, aut medicamentis, sed vnius verbi imperio subito liberaret, ille vtiq. potuit mihi præcipere, ut tollerē grabatū meum, & ambularē. Huius ego auctoritatē contra vestram auctoritatē, huius sententiā contra vestram omnium sententiam obicio. Verē paralyticus hic nō corpore solum, sed mente quoq. & animo sanatus fuit, qui adeo sapienter philosophatur. Quæ quidē philosophia, securū nobis impenetrabile aduersus omnia mundi tela, & humanæ prudentiæ argumenta, præbuit. Quicquid enim illa aduersus Christi philosophiā protuleris, hoc clypeo facili retūdemus. Si illa suadeat, ut omni sollicitudine cōgerendæ pecuniæ studio incumbamus, ne nos postea egere & medicare cōtingat; huic prorsus respōdeamus: Qui me cōdidit ac redemit, ille mihi dixit, Nolite solliciti esse in crastinum, dicētes, Quid māducabimus? aut quid bibemus? aut quod operiemur? hæc enim omnia Genes inquirunt: scit enim Pater vester, &c. Si rursum moneat, ne in pauperes benigni & liberales simus, ne liberis & familiæ nostræ desit quod pauperibus tribuimus; huic rursum respōdeamus: Ille qui mentiri nō potest, mihi dixit: Qui dat pauperi, nunquā egebit.

Mat. 6.

Prou. 3.

Et, Honora Dñm de tua substantia, & de primitiis frugū tuarū da

da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. Si iterum carnis philosophia moneat, ut corpus nostrum blandè molliterque nutriamus, quo vitæ diutius propagare possimus; huic illico respondeamus: Ille qui iter nobis in cælum ostendit, mihi dixit; *Qui amat animam suam, perdet eam; & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Postremo, si mundus idè urgeat, ut de his, qui nos iniuria affecerunt, vindictam sumamus, ne patientia nostra homines ad cõrumeliam nostram abutantur, huic nos iterum respondeamus: Ille qui vitæ & necis habet potestatem, mihi dixit: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Et *Qui vindicari vult a Dño, inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit.* Si enim ex altera quidem parte mundus, caro, atque diabolus aliquid asferant, quod Dei Filius, quod sapiëntia Patris, quod veritas prima, quæ nec fallere nec falli potest, authoritate sua improbet, virius, quæso, partis sententiæ standum erit? An non stultissimus & amentissimus sit, qui, Dei magisterio atque doctrina deferta, antiquo serpenti (cuius mendacio totum genus hominum pessumdatum est) fidem habeat? Hoc est autem quod Petrus Apostolus monet, cum in fide resistendum diabolo docet: quod facimus, cum mendaciis illius, quibus nobis decipere tenet, fidei veritatem & dogmata opponimus.

Sed adhuc paralytici verba responderunt illi: *Quis est ille qui dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula?* Videte, quæso, quomodo cæcurnia verborum cõsequentiã inuertat. Cum enim paralyticus dixisset, *Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle, &c.* cõsequens erat, ut illi contra interrogarent, *Quis est ille qui te sanum fecit?* Nam & ordo verborum, & miraculi magnitudo hoc exigebat, ut quod prius dictum fuerat, & scitu dignissimum erat, primum quereretur. Sed qui liuore atque odio exacerati erant, neque oratione verborum viderunt, neque ad tanti miraculi splendore & nouitatem obstupuerunt; sed hæc omnia liuor, & furor, & insatiabilis cæcurniandi studium non aduerterunt. Quamobrem orationis semper nobis est Deus, ne aut odij, aut inuidiæ virus animum nostrum inficiat: his enim pestibus ita mentis oculi obsecrantur, ut in splendidißima etiam vita nihil nisi nœuum aliquæ (si forte adit) cernere possint. Sic enim muscæ dorso iumentis alicuius inambulant, & sceleris, si quod forte prehenderint, insidit, cætera, quæ sana sunt, deserentes: sic & scabiei pretiosa vnguentia fugiunt, & ea quæ putida atque olida sunt, amplectuntur.

Cæterum ubi paralyticum nostrum Dñs in templo inuenisset, non contentus prioris salutis beneficio, adiecit & aliud, nempe salutare cautionem & admonitionem, dicens: *Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Quod petinde est,

ut si diceret: Hactenus quidem una te cura sollicitum reddebat. Quia verò ea Dei beneficio solutus es, altera nunc cura pro illa à te substituenda est, nempe quomodo partum salutis beneficium tuearis. Quia quidem cautione admoveamur, frater, ut, quicumque hoc sacro tempore spirituale animæ salutis penitentiae medicamento consecuturi sumus, novam curam & sollicitudinem suscipiamus, quomodo videlicet perceptam semel gratiam & iusticiam retineamus. Nisi enim hac in re studium ac diligentiam adhibuerimus, vehementer timendum est, ne fiant novissima nostra deteriora prioribus. Ingratus namq. animus, & percepti beneficii immemor, deteriorē ingrati causam facit, dum cæteris criminibus vitium adiecit ingratitude.

Ex his autem Dñi verbis aperte colligimus, diuturnum illum paralytici morbum propter admissa crimina illi obvenisse. Cum enim ait: *Iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*: peccatis imputandum esse docet, & quod ante congerat, & si quid adversi postea illi obrigisset. Sæpè enim Dñs corpus verberibus cædit, ut vel dormientem animam excitet, vel ut debitam poenam sceleribus inferat. Quod facile ostendit Asa regis morbus, qui vehementissimo dolore pedum ægrotavit: quoniam Propheta ad eius correctionem missi pedes ligno cōstringit. Hinc in lib. Iob scriptum est: *Increpat quoque per dolorem in lecto, & omnia ossa hominis marcescere facit*. Sic etiam regius Propheta, propter iniquitatē, inquit, corripuisti hominē, & tabescere fecisti sicut araneam animam eius. Itaque, frater, cum quisq. nostrum morbo corripitur, se à Dño vel à somno excitari, vel debito supplicio puniri arbitretur, vel certe ab admissis sceleribus dolorū tolerantiā expiari. Sic enim Paulus ait: Cum autem iudicamur, à Dño corripimur, ut nō cum hoc mīdo dñemur.

Sed quæ peccata paralyticus hic habere poterat, quem morbus lætulo affixerat, & penè impotentem ad peccandum fecerat, quando quod nolle debebat, corpore iam marcido & effæro efficere non poterat? Adde quod nec pedes habebat, quibus ad malum curreret, quibusq. oculos per vicos & plateas lasciuientes circumduceret, & vix cæteris aut membris, aut sensibus in ministerium iniquitatis abuti poterat. Quæ ergo peccata illa erāt, propter quæ tam diuturno & gravi trīginta & octo annorum morbo paralyticus laboravit? Huic ergo quæstioni respondet: satis esse ad multorum delictorum commissionem liberum cor, & solutam linguam habere, quamvis cætera ligata essent. Quàm multa enim solo corde homines peccare possunt! De corde enim (ut Salvator ait) exeunt cogitationes malæ, & cætera peccatorum portenta, quæ ibidem ab eo numerantur. In corde radices iaciunt superbia, ambitio, præsumptio, avaritia,

ritia, ira, odium, inuidia, temeraria iudicia, impura cogitationes, & aduersus Deum propter immixtas calamitates indignatio, & impatientia, quo genere peccati paralyticus hic, longæ ægritudinis radio fractus, delinquere grauiter potuit. Idcirco quisquis pietatem rite colere studet, prudentissimum illud Salomonis consilium sibi semper ante oculos ponat: Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vira procedit. Vt enim hororum cultores omne studium suum in excolenda arborum radice ponunt, quam & aquis irriguis, & stercore, & molli terra fouent (hac enim diligenter culta lætis frondibus & fructibus arbor procera confurgit) ita vir pius cordis puritati summa cura inuigilare debet. Quod faciet, si, quanta maxima celeritate poterit, sordidas ex eo malarum cogitationum muscas in primo statim limine abegerit, & pius ipsum cogitationibus impleuerit. Nulla autem rauone melius, quam vulneris Christi pia meditatione, abiguntur: cum se totum homo in illis celeri cogitatione abscondit, vt illam Domini vocem audire mereatur. Columba mea in foraminibus petrae, in caeuerna maceriae. Hinc D. Bernardus piam hanc columbam alloquitur: Circum uola (inquit) manus, circumuola pedes, inuola lateri. His autem armis mentem nostram Petrus Apostolus muniri vult, cum ait: Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini. Quis enim peccatum admittere intra se audeat, qui Dei Filium propter extinguenda peccata mortuum videt? Quam multa item per linguam committimus, quam Iacobus Apostolus vniuersitatem suæ (vt alij verterunt) inuolamini iniquitatis appellat. Quamuis ergo paralytici huius pedes, & manus, & oculi ligati essent, corde tamen & lingua in multis delinquere potuit: ideoque nihil mirum si Saluator ait: *Iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.*

Sed hic etiam quaeret aliquis: quid deterius paralytico, quam triginta & octo annorum morbus accidere potuit? In hac certe vix aliquid cogitari grauius potest. Sed superest tamen alia vita, in qua gehennæ ignis persistens in instituta semel inquirare paratus est: quod quidē maius infinis partibus grauius esse constat. Morbus enim ille triginta & octo annorum spatium definitus fuit: quid hoc ad æternitatem, quæ infinitorum (vt ita dicā) annorum numerum continet? Rei verò finitæ ad infinitam nullā esse cōparationē, & Philosophi definiūt, & res ipsa testatur. Iam verò quanto aliud est in igneo lecto, quam in molli culcitra iacere: præsertim cum ignis ille nō corpora solum, sed animas etiā intolerabili cruciatu torqueat? Nemo verò errore deceptus existimet, hūc gehennæ ignē (de quo toties Euāgelicus sermo mentionē facit) spiritualem aut metaphoricum esse.

Prou. 4.
Simile.

Cant. 2.
Bernard.

1 Pet. 2.

est enim verus & corporeus ignis animabus corporibusque improborum hominum plectendis à divina iustitia destinatus. Sed quis: Quomodo corporeus ignis rationalem animam, quæ spiritalis substantia est, attingere & torquere potest? Ad hoc Theologi respondent, id quidem naturali vi fieri non posse; posse autem omnipotentis Dei virtute, qui hoc igne seu flagello & iustitiæ instrumento vti vult: Quam rem appositissima similitudine confirmant. Vt enim aqua baptismatis (quæ corporea est) simile vim à Deo accipit, non solum corporis abluendi, sed animam etiam purgandi & sanctificandi, & cælestem illi gratiam conferrendi: ita nihil mirum, si is, qui corporeo hoc instrumento ad spirituales animarum sanctificationem vti potest, illo etiam ad eius improbitatem debito supplicio puniendam vti velit.

Sed vobiscum modò paucis agere volo, fratres. Nolo nunc vos ad pietatem colendam gehennæ terrore adhortari, aliud infinitis adhuc partibus minus assumam. Fingite nunc animis, Deum alicui vestrum denunciassè, hoc eodem paralytici morbo per idem triginta & octo annorum tempus ante mortem vexandum esse. Qui igitur hoc certissima & indubitata si de crederet, quibus curis, qua sollicitudine anxius viveret, cum adeò longum cruciatum, sine ulla salutis spe, sub destinatorum esse crederet? Ceterum cum homini sic sollicito & anxio Deus (quemadmodum olim Davidi in adulterium lapsò) optionem daret, aut hunc, quem diximus, morbum patiendi, aut, si ab eo liberari vellet, monasticæ vitæ institutum apud Cartusianos in arctissimo silentio arripere debere: quis dubitat, quin faciliè quisque nostrum hoc vitæ genus sanò & incolumi corpore magis amplecteretur, quam cum illo paralytici morbo tam diu consistari? Quod enim vitæ genus adeò rigidum esse potest, quod cum quouis morbo, nedum cum hoc tam diuturno, valeat comparari: cum una grauius febricitantis nox, aut podagra laborantis, multotum dierum labores superet? Nunquam enim voluntariè assumptus labor, violenti laboris vim superare solet. Eo enim ipso, quo spontè assumitur, labor quodam modo esse desinit.

Nunc sic vobiscum expostulare volo, fratres, atque huius expostulationis meæ testes inuocabo cælum & terram. Si solus huius diuturni morbi metus tantum apud vos valeret, ut non modò communem Decalogi legem, sed asperitias etià monasticæ vitæ institutiones libèrè amplecteremini, ne triginta & octo annorum morbum sustineretis: quomodo, quæso, æterni ignis & temporis cruciatibus timor à vobis impetrare non potest, nò ut monasticæ vitæ propositum arripiatis, sed ut Christi Domini iugum suauiter, & onus leuè portare velitis? Quis hoc

Lucas.

non miratur? quis non stupeat? quis non attonitus hæreat, si hanc tantam in cordatis hominibus cæcitatem attentis oculis inspiciat? Quid, quæso, mirabile est, si hoc nō est? Quæ cæcitas & insania est, si hæc nō est? Vbi, quæso, ratio? vbi sensus? vbi delectus rerum? vbi consilium? An hæc fortasse aniles fabulas, & puerorum terculamenta esse creditis? Scio quia nihil tale suspicamini. An verò nos rem ipsam terrèdi gratia plus æquo augere putatis? Ne hoc quidem putatis. Scitis enim verum esse, quod Saluator ait: Cælum & terra transibunt, verba autē mea non transibunt. Quæ ergo huius tanti stuporis & cæcitaris in hominibus fidei lumine insignitis causa est? Hoc scire cupio: hoc à vobis exigo, in isto, vtgeo, & modis omnibus expeto. Qui fieri potest, vt minora mala tam magno pretio; in infinitū autem maiora, leuiore quidem onere suscepto, redimere nolitis? O callidi serpentis astutiæ! O fraudes! O doli! O (si dicere fas est) veneficia, quæ aureo calice meretrix illa, quæ sedet supra aquas multas, omnibus mundi amatoribus propinat, quibus demeritati in hanc tetram horrendamq; voraginem se sponte præcipitant! Heu miseri & infelices! cur in pestem & exitium tantam auditate properatis? cur vitam respicitis? cur in sempiternam mortem ruitis? quis iste furor? quæ tanta insania, quæ vos ita uersos agit? Vix quisque nostrum vel vno digito ignem hunc nostrum attingere audeat: neq. tamen extimescit habitare cum ardoribus sempiternis, & cum igne deuorante. Resipiscamus, quæso, fratres, & ab hoc itinere mortis, ad viam salutis gressus nostros dirigamus: & dum tempus habemus, mala nostra penitentia lamentis diluamus, & penitentia nostræ precationis studium, & iustitiæ ac misericordiæ opera cōiungamus: vt, per viam diuinorum mandatorum gradientes, à Christo Domino gloria & honore coronari mereamur.

IN EADEM FERIA SEXTA POST
PRIMAM DOMINICAM IN QVADRA-
gesima, Concio tertia: in qua piscinæ mysterium
explanatur. In cuius explanatione tria potissimum
docentur. Primum, quid scripta lex, quæ per pisci-
nam figuratur, præstare sine Christo potuerit: de-
inde, quid Christus Dominus è cælo descendens
legi contulerit: ac postremò, quid nos facere de-
beat, quo beneficiis eius participes efficiamur.

THE

THE. Angelus Domini secundum tempus descendebat in piscinam, & mouebatur aqua: & qui primus descendisset in piscinam post motionem aqua, sanus fiebat, à quacunque derideretur infirmitate. Ioan. 5.

QU I ab extremis Hispaniæ litoribus ad Orientis simile.

Solis regiones nauigant; quamuis & terræ situs, & ventorū vis atq. necessitas à recta via deflectere cogantur per huiusmodi tamen itinerum flexus, eundem temper portum petunt, ad illumq. totū nauigationis cursum dirigunt. Ad hunc modū diuini verbi ministri, quāuis varia diuinarum rerum argumenta pro Euangeliorum varietate tractare cogantur, omnia tamen quæ dicunt, ad vnū charitatis præceptum referunt: quandoquidē (vt Magister Gētium ait) finis præcepti est charitas, ad quam omnia diuinæ legis siue mandata, siue consilia ordinantur: imò verò (vt idem ait) Plenitudo legis est dilectio. Quo fit, vt ea doctrina populo vtilior sit atq. commodior, quæ propius ad hunc finē accedit, quæ videlicet humanas mentes ad Dei amorem magis accendit: qualis fuisse creditur Eliæ, de quo scriptum est: Surrexit Elias quasi ignis, & sermo eius vt facula ardebat. Cū autem omnia quæ siue literis sanctis cōsignata, siue à Deo cōdita sunt, nos ad eius amorem inuident (vt enim D. Aug. ait, creaturæ omnes hunc à nobis amorem exigunt, & ad illum finē prouocant) nihil est quod hoc porēntius efficiat, quā pia & sedula diuinorū beneficiorū cōsideratio. Rectē enim Sapiens quidam dixit: Qui beneficia inuenit, cōpedes inuenit. Cui & illa Salomonis sententia cōsentit: Victoriā & honorē acquireret, qui dat munera, animam autē aufert accipientium. Intet omnia verò diuina beneficia satis constat, salutis & redemptionis nostræ beneficium nō modò principem locū tenere, sed omnium etiam aliorū beneficiorū diuinorum causam esse. Per illum namq. cēlestis Patēr nos omni spiritali benedictione benedixit: neq. quidquā ab origine mundi alicui contulit, quod nō in illius gratiā contulerit. Vt enim cōmune illud primi parentis peccatū omnium aliorū peccatorū, quæ deinceps cōsecuta sunt, principiū existit: ita Christi Dñi sanctitas & iustitia totius humanæ sanctitatis atq. omnium virtutum causa est. Ab illa prima malitia omne malum, ab hac verò bonitate bonū omne manauit. Quæ cū ita sint, efficitur planē, vt pia summi huius beneficij tractatio atq. cōsideratio maximū inter alia diuini amoris incitamentum sit. De hoc igitur præstātissimo beneficio (quo tota Euangelicæ gratiæ doctrina cōiunctur) nos hodie tractare Probatica

Diuisio.

piscina compellit: quæ cùm variis mysteriis repleta sit, nihil tam men propius atque apertius quàm huius beneficii virtutem & efficientiam declarat, vt suo loco latius explicabimus. In huius autem argumenti tractatione tria potissimum animaduertere licebit. Primum, quid lex olim à Deo lata nobis profuerit: deinde, quid hominibus Christus Dominus ad eam seruandam conulerit: ac postremo, quid nobis facto opus sit, quo summi huius beneficii participes efficiamur. Sed priusquàm rem ipsam aggrediamur, Evangelicæ lectionis textum, quæ omnium, quæ dicturi sumus, caput & fundamentum est, breuiter perscringam. Ait igitur S. Euangelista:

Post hæc erat dies festus Iudeorum: Et ascendit Iesus Hierosolymam. Est autem Hierosolymis probatica piscina, quæ cognominatur Hebræicè Bethesda, quinque porticus habens, &c. quæ sequuntur omnia.

A V E M A R I A.

Vt igitur piscine huius mysterium, quod sub historię velamine latet, in lucē erere valeamus: sciendum primò est, rerum omnium conditorē Deum, qui lapsum inuidia diaboli hominem multis modis ad pristinam salutem & dignitatē reuocare potuisset, hanc præcipuè rationē elegisse: vt, quoniā per vnum hominē mōs intrarat in mundum, per vnum item hominem vita renocaretur in mundum: vt, qui aliena culpa perieramus, aliena iustitia seruaremur: vt verus inueniretur qui dixit Gratias venundati estis, & sine argento redimemini. Hac autem ratione cessat iam querela nostra, quòd aliena videlicet vnius malitia nobis obfuit, quando aliena quoq. sanctitas & iustitia nos adiuvat: & ita adiuvat, vt nō quemadmodū delictū, ira & donum; sed vbi abundauit delictum, superabundauerit & gratia. Plura enim (vt ait Leo Papa) adepti sumus per Christi gratiā, quā per diaboli amiseramus inuidiā. Cū igitur in vno Christo Seruatore tota salus nostra à Deo Patre esset constituta, vix quidquā aliud lex ab eo lata, quàm Christum Dñm, repræsentar. Vt enim Paulus ait: Finis legis Christus ad iustitiā omni credenti. Nec apertis modò verbis, sed rebus etiā ipsis Dñm elusq. salutare remediū prædicant. Vt enim in Concil. Florentino dicitur, ipsum omnia veteris legis sacra, & Sacramenta, & sacrificia adumbrabant. Illum enim altare, illū templum, illum panes propositionis, arca testamēti, propitiatoriū aureū, aurea mensa, & candelabrum aureum, & tabernaculū ipsum, & velum ante sanctuarium expāsum, ceteraq. tēpli vniuersalia variis modis figurabānt. Hoc est enim quod Paulus ait, legem cōtinere vmbra futurorum bonorū: quòd videlicet hæc omnia in uolucris suis varia Spiritus sancti dona & charismata per Christū fidelibus conferendā designabant. Nec res ipsæ modò, sed veteris

teris etiam Testamenti Patres, siue Patriarchæ, siue Prophetæ, siue Reges, illū figurabant. Illum enim expresse Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moyses, Iosue, Dauid, Salomon, Hieremias, & his omnibus anterior atq. secundus generis humani parēs Noë, qui per lignum seruauit mundū, quem malitia hominū euerterat. De hoc enim, ubi primum natus est, parentes eius diuino Spiritu acti dixerunt. Iste consolabitur nos ab operibus manū Gen. 9;

nostrarum, in terra cui maledixit Dominus. Ipse enim est qui maledictionē venit in benedictionem, qui per felicissimū crucis lignū seruauit, quos prior parens per prohibitionis lignum perdidit. Vnde quemadmodum ille omnium hominum peremptor, ita Christus Dominus saluator, & sanctificator, & redemptor exstitit, qui nos à peccati & mortis tyrannide liberauit. Vnde illum digito ostendens præcursor Ioannes, ait: Ecce Ioan. 1.;

Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quod perinde est, ac si diceret: Ecce quem diu mundus expectauit, ut peccata tolleretur; quæ nemo, nisi solus ipse, tollere poterat. Torcular enim ipse solus calcauit: quia solus ipse labores & dolores nostros portauit, solus ipse omnia peccata mundi delenit, gratiamque nobis passione sua promeruit, qua à peccati morbo sanaremur. Solus ergo ipse (nō humana philosophia, nō liberum arbitrium, nō natura, nō deniq. ipsa etiā diuina lex digito Dei scripta, in qua nobis iter in cælū aperitur, & in qua tot beneficiis, tot minis, tot promissis ad obseruantiam diuinorum mandatorū incitamur) nos à morte liberauit. Hoc est autē quod in sacra præsentis Euangelij lectione nobis per huius piscine mysteriū declaratur.

Hæc namque piscina, fratres, typum gerit diuinæ legis, quæ ad curanda hominū vicia, & sanandos mentis humane morbos à Deo lata fuit. Cum enim lex ipsa ad coercendā hominū peccata instituta sit, peccatū verò sit velut morbus quidam & mala valetudo animæ; meritò lex per hanc piscinā figuratur, quæ sanandis humanorū corporum morbis destinata erat. Quemadmodū ergo iuxta hanc piscinā adstabat multitudo magna cæcorū, claudorū, aridorū, cæterorumq. languentium, corporis salutē ab illa præstolantiū: ita planē quicūque olim ægroti erāt, & salutē animæ sitiebant, ad hanc salutarē diuinæ legis piscinā cōfugiebant, ut eius beneficio salutē consequerētur. Illo namque tempore nihil erat aliud, quò salutē hominēs consequi possent, nisi diuinæ huius lucis & legis atq. circūcisionis subsidium. Nondum enim erant Sacramēta nouæ legis instituta, quæ virtute sua vitæ & gratiam dignē suscipiētibz largirentur. Nondum etiā Evangelicæ doctrinæ splendor illuxerat, nō præclarissima Christi exēpla, beneficia, & mysteria (quæ mirō modo homines ad pietatē adiuvant) illis donata erant. Nihil horum

eo tempore in lucē prodierat, nisi illa lex quæ magno Dei beneficio mortalibus lata erat, qua his hominibus voluntatis suæ arcuū patefecerat: vt eius voluntati humiliter parentes, amicitia ipsius & gratiæ cōsortes fierent. Lux enim varietatē, quæ humanis mentibus erat impressa, iam prauis hominum moribus peruersisq. opinionibus penē obliterata erat. Quicunq. ergo sub lege vivebant, & salutem optabant, huic piscinæ assidebant præcipuumq. illorum studium erat, in lege Dñi meditari die ac nocte. Quoties enim sanctus Dauid de hoc pio diuinæ legis studio & commentatione gloriatur? Quomodo, inquit, dilexi legem tuam Dñe! tota die meditatio mea est. Huc ergo confluēbant cæci, vt lucem mentis reciperent: qua intelligerēt, quæ esset voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Sciebant enim quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ, increpatio disciplinæ. Huc etiā confluēbant claudi; qui quamvis oculos haberēt, quibus beneplacitū diuinæ voluntatis agnoscerent, pedibus tamen ægris erant, id est, piis affectibus ac desiderijs, quibus per diuinorum mandatorum viam incederent. Huc etiā cōfluēbant aridi; hoc est, pietatis & deuotionis succo destituti: vt lectione scripturarū sanctarū, & aqua sapientis salutaris, arida eorum viscera irrigarentur & humectarentur.

Ceterū piscina hæc sola per se salutem dare non poterat, nisi Angelus Domini de cælo descenderet, & aquis per se quidē infirmis & inualidis sanandi virtutem tribueret. An non igitur satis aperte nobis hoc symbolo mysterium Christi designatur? Quemadmodum enim piscina illa sine virtute & motu Angeli impotens erat ad sanandum: ita lex sine Christo (quem Ioannes in Apocal. Angelū appellat) à cuius gloria omnis terra illuminata fuit. Sine hoc ergo Angelo nihil per se legis piscina prodesse potuit. Quid enim præstare potuisset lex sine gratia, litera sine spiritu, Moses sine Christo, & baculus Helisæi sine præsentia Helisæi? Quid olim profuerunt sacerdotes & Leuitæ ei qui in latrones inciderat, nisi pius Samaritanus vulnera eius alligasset, & curam eius egisset? Hoc est, quid lex quæ ad Leuitas pertinebat, & sacrificia quæ Sacerdotum erant, ad curanda peccatorum nostrorum vulnera valuissent, nisi præsidio nobis pius ille Samaritanus, id est, custos fuisset, qui vulneribus suis vulnera nostra sanauit, quiq. nos supra iumentum suum (imò supra humeros suos tanquam pastor errantem onem imponens) in stabula æternæ felicitatis adduceret, quod lex nullo modo facere potuisset.

Vt autem ea quæ breuiter diximus, aperitiùs intelligatis, animaduertere oportet tria esse ad iter faciendum necessaria: nempe oculos, pedes, & ingrediendi voluntatem. Oculis enim

atten-

attendimus viam, pedibus eam conficimus, voluntate autem pedibus vt moueantur imperamus: voluntas enim alicuius rei amore excitata, motus ipsius principium esse à Philosophis dicitur. Hæc igitur eadē requiruntur, quo ad regnū cælorū iter nostrum dirigamus. Necesse est enim primum quidem scire, deinde posse, ac tertio tandē velle: quicquid horum defuerit, iter hoc cōfici minimē potest. Ex his autē tribus primum nobis diuina lex tribuit, nempe itineris cognitionē: ne videlicet à recto diuinę voluntatis tramite per varios humanorū errorum anfractus deuiāremus. Per legē enim (inquit Apost.) cognitio peccati. Nihil enim aliud à lege expectandū est. Voluntatem verò atq. animum & vires ad ingrediendū legis litera sola non præstat, sed sola gratia quæ nobis Christi merito tribuitur. Rom. 1.

Quod apertissima oratione Paulus testatur his verbis: Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnē, Deus Filium suum mittens in similitudinē carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis; qui nō secundū carnē, sed secundū spiritū ambulamus. His igitur Apostoli verbis apertissimē totum huius piscinæ mysterium explicatū est. Quomodo enim huius piscinæ aqua salutē per se nō dabat, nisi superueniente Angelo virtutē reciperet sanandi: ita lex illa neminē ad perfectū adduxit, neminē per se sanare potuit, nisi infusa per magnū illum Angelum virtute qua sanaremur. Vtriusque autē, legis videlicet & gratiæ, auctores Ioannes Euangelista breuissima quidem, sed apertissima oratione designat, cum ait: Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Inter duos ergo totum hoc salutis nostræ negotium distributum est: quorum alter tulit legem, alter gratiam cōtulit: ille mandatū dedit, hic spiritum ad exsequendum mandatū: ille veluti corpus fidelis hominis formauit, hic spiritū formato corpori infudit: ille veluti piscinam instruxit, hic virtutē ei sanandi cōtulit: ille docuit quid facere deberemus, hic verò & vires & animum donauit, quo illud faceremus. Hinc D. August. Lex, inquit, præcipit, fides impetrat, gratia complet: lex ad Moysen, gratia verò pertinet ad Christum; qui & fidem qua impetremus, & gratiam qua præcepta legis impleamus, nobis confert. Rom. 2.

Sed fortasse dicat aliquis: Quò ergo mihi lex, si ea salutem animæ, sicut neq. piscina corpori donare poterat? Quisquis hoc querit, querere etiam poterit, cur Deus homini corpus dedit, quando per se vivere non potest, sed ab anima vitam ducit. Quamuis enim per se corpus vitam nō habeat, sua tamē utilitate nō caret, qua viuificanti animæ deseruit. Sic ergo lex, quamuis nemini per se vitā præbeat, magnum tamen ad spiritualem

August.

vitam adiumentum est. Sed rursus ais: Qua in re nos lex adi-
uat, cum ex se quidem egena & vacua sit? Audi Augustinum
huius quæstioni eruditissimè respondentem: Lex, inquit, data
est, vt gratia quæreretur; gratia data est, vt lex adimpleretur;
quæ nõ vitio suo, sed vitio prudẽtiæ carnis impleri nõ poterat:
quod vitium per legẽ demonstrandum, per gratiã fuit sanandum.
Lex ergo celestibus præceptis atq. doctrinis imbuat nos, quorũ
dignitas & excellentia faciliẽ declarat, infirmitatẽ nostrã præ-
stare nõ posse quod illa præcipit: ideoq. hoc ipsa nos ad Christũ
mittit, gratiæ authorẽ & iustitiæ fontem, vt ab illo hauriamus
quo legẽ ipsam seruire possimus. Lex enim spiritalis est, ego
autẽ carnalis sum, venditus sub peccato. Quomodo ergo car-
nalis homo spiritualem poterit legẽ implere? Quæ enim con-
uentio luci ad tenebras? & quæ communio carnis ad spiritum?
Quod enim natum est ex carne, caro est: neq. aliud ex carne,
quam carnem, sperare licet. Nunquid enim colligunt de spinis
vvas, aut de tribulis ficus? Caro ergo carnalia opera, non spiri-
tualia edit, cum lex tamẽ, quæ spiritalis est, spiritualia præ-
cipiat. Cuius veritatis vtinã testis non esset tam magna mundi
portio, quæ sola ferẽ terrena & carnalia meditatũr.

2 Cor. 6.

Ioan. 3.
Mat. 7.

Verũ quo res fiat apertior, exemplis eam illustremus. Sum-
ma diuinæ legis est, vt Deũ super omnia diligamus. Quid pu-
tatis hoc tam breui præcepto contineri? Nimirum, vt autho-
rem vitæ nostræ Deum supra opes omnes, supra honores, su-
pra vitã; siue nostram, siue parentũ, siue filiorũ, & si quid ami-
plius est, ita diligam⁹, vt si fortẽ casus aliquis inciderit, quo vel
hæc omnia simul amittenda, vel hæc in Deum charitas & obe-
dientia violanda sit, prius hæc omnia amittere, quàm hanc Deũ
legem infringere parati simus. Quod præstitit admiranda illa
femina in lib. Machab. quæ septem charissimos filios sub vnius
diei articulo, ante oculos suos excarnificari passa est, priusquam
pietatem & fidem Deo debitam violaret. Quomodo autẽ car-
nalis homo diuina gratia destitutus, & in originali peccato cõ-
ceptus (quo natura ipsa ad seipsam curua & reflexa per amo-
rem sui nascitur) poterit, seipsa spreata atq. neglecta, supra se at-
tollit, atq. hoc modo Deum diligere? Vt enim D. Greg. verissi-
mè & sapientissimè ait: Posteaquam spõre sua homo à Deo re-
cedens, ad seipsum inclinatus est; hoc factus est per naturam,
quod voluit esse per culpã. Hac breui oratione vir sanctus totã
penẽ humanã ruinã tragediam cõplexus est. Quid enim mi-
serius, quàm quod culpa quodammodo transierit in naturam?
Quomodo ergo corrupta hoc modo natura sine supernaturali
auxilio supra seipsam poterit eleuari? Hac ergo ratione cum lex
spiritalis sit, & homo se carnalem esse deprehendat, ipsa legis
dignat.

Gregor.

dignitate monetur, ut opem sibi aliunde querat, qua legem ser-
uare possit. Hoc planè sapiens ille fecit, qui cum in lege Domi-
ni illud cōtinentiæ præceptū animaduertisset, sic secum philo-
sophatus est: Vt scivi quoniam aliter nō possem esse cōtinens, 227. L.
nisi Deus det (& hoc ipsum erat summa sapientia, scire cuius
esset hoc donum) adiū Dñm, & deprecatus sum illum. Videtis
ergo, fratres, miram legis vtilitatē. Dum enim eam viam offen-
dit quæ ardua est, & corruptæ naturæ viribus inaccessa: eo ipso
nos admonet, ad authorē salutis nostræ Christum pergere, &
ab eo auxiliū postulare. Itaque lex ipsa Dei, captiua illi puellæ,
quæ in obsequio vxoris Naaman Syri erat, similis mihi esse vi-
detur: quæ, cum illum insanabili lepræ morbo laborantē vide-
ret, ad dominam suam dixit: Vtinam iuisset dominus meus ad
Prophetam qui est in Samaria: profectō curasset eū à lepra sua. Reg. 17
Lex igitur, quæ gratiæ subsidio destituta, velut captiua detineri
videtur (quandoquidem vim & æquitatē suam exercere non
permittitur) nos omnes communis peccati lepra infectos, ad
Christum, verum animarum medicum, ire præcipit. Vt ergo
qui iuxta piscinam erant, ad Angeli semper aduentum adspi-
rabant: ita nos, qui diuinæ legis obseruatione sanari cupimus,
ad Christum, salutis nostræ authorē, oculos semper erigere de-
bemus, quo eius ope & beneficio, quod cupimus, assequamur.
Is autem nos ad se, hoc morbo infectos, veniētes, ad Iordanem
septies in eo lauandos mittit: quia videlicet nos ipse ad Sacra-
mentorum virtutem, in quibus passionis eius virtus operatur,
lauandos remittit. His enim velut celestibus quibusdā instru-
mentis, humani generis salutem operatur.

II.

Audistis, fratres, quid piscina legis, & quid Salvatoris Christi
virtus præstare queat. Nunc iam tertiū illud excuriamus, quid
sit, quod omnes nos summi huius beneficii participes efficiat.
Hoc planè sub aptissima quadam imagine in præsentī lectione
nobis insinuat. Quis enim mysterio vacare credat, quod so-
lus ille, qui primus post Angeli aduentum descendisset in pisci-
nam, sanitatem reciperet; ceteri verò, qui paulo serius accessis-
sent, nō reciperēt? Cum enim diuina Sapientia nihil sine sum-
mo cōsilio faciat, quo iure qui aut velocior aut robustior esset
ad cursum, salutem solus adipisceretur, post habitis aliis, qui vel
meliores essent, vel graniori aut diuturniori morbo laborarēt,
quibus magis æquum erat salutis huius beneficium impendi?
Cum hoc igitur iuxta historiam minos habere videatur æqui-
tatis, ad spiritualem utique intelligentiam recurrendum est: ut
in spiritu inueniamus, quod in litera minùs deprehēdimus. Ad
huius ergo rei intelligentiam sciendum est, quod, posteaquam

1 Cor. 2.

hic magni consilij Angelus, è cælo descendens, operatus est salutem nostram in medio terre, quidam, beneficij huius magnitudinem cōsiderantes, nō segniter se gerunt; sed oblatam salutis occasionem summo studio arripientes, illud Apostoli sibi ante oculos ponunt: Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tēpore accepto exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tui. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Tempus autem hoc nō dubium quin tempus illud intelligat, quo Dei Filius descendit in terras. Hoc igitur probè intelligentes, huic sese mysterio pij aptare, & cōgruo illi devotionis obsequio respondere contendunt. Nam primum quidem tantæ salutis authorem laudant, adorant, prædicant, exosculantur, & ardentissima illum charitate prosequuntur. Ad quod religionis officium Propheta nos in secundo Psalmo invitare videtur. Pro eo namq. quod nos legimus, Apprehendite disciplinam: D. Hier. vertit, Adorate purè: alij verò, Osculamini Filium. Vtrumq. autō proposito nostro quadrat, cum Dei Filius tantorum donorum largitor, meritò à nobis & adorandus, & osculandus, & ardentissimo amore diligendus sit. Hoc igitur isti primum faciunt, Deinde verò (quod est consequens) peccatū, quod ille tantopete execratus est, ut, pro eo ex fidelium mētibus eliminando, acerbissimum mortis supplicium pertulerit, capitali odio prosequuntur. Tum præterea salutaria illa medicamenta, quæ is sanandis morbis nostris instituit (scēpe novæ legis Sacramenta, clarissima virtutum exempla, & spiritualis viæ documenta) curandis vulneribus suis diligenter adhibet. Itaq. Sacramēta devotè frequentant; & clarissima eius exempla sibi, quoad licet, imitanda proponunt: eius verò beneficia & cælestis vitæ documenta sedulo meditantur, seseq. omnibus in rebus, quantum possunt, illi obsequi, & accommodare studēt. Itaq. cum Deus Pater illos ad cæleste epulum & nuptias Filij sui invitaret, nequaquam se terrebarum rerum curis & impedimentis excusant; sed humiliter vocanti parent: cum thesauros gratiarum suarum aperit illis, sinum cordis expādunt: cum salutaria illis medicamēta proponit, vulnera sua illi curanda detegunt: cum se illis itineris in cælum ducē præbet, pròptè sequuntur: doctorisq. officio fungi volenti, illi se in disciplinam tradunt. Hi ergo qui adeò guaviter ac diligēter ad capeffendum remedium se accingunt, & procrastinare nesciunt, modò in Quadragesimam, modò in aliud atq. aliud tempus conversionem suam differentes, sed statim, ut vocem Dñi interius monentis audierint, parent, & vocanti cum Paulo respondent, Domine, quid me vis facere? hi planè sunt, qui salutis huius beneficium consequuntur. Hac igitur obedientia pròptitudine participes Christi

Ad. 9.

Christi sunt. Ipse namque (vt idem Paulus ait) factus est omnibus obedientibus sibi causa salutis æternæ. Obedientibus ait, hoc est, non stertentibus & inertibus, & in otio vitam perdudentibus, sed sollicitè mandata Domini seruauitibus. Hanc igitur obedientiæ promptitudinem significare Dominus voluit, cum iis tantum salutem in piscina tribuebat, qui ad eam post aduentum Angeli celerius cucurrissent. Quoniam verò pauci admodum sunt qui simili ardore atque celeritate ad cælestia dona festinent, ideo vnus tantum ex tam numerosa ægrotorum multitudine sanabatur. Arcta est enim via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui ambulant per eam.

Per eos autem qui serius ad piscinam veniebant, aliud genus hominum significatur, qui, inspecto salutis humanæ beneficio, longè alia ratione philosophantur. Sic enim intra se aiunt: iam magnus hic Angelus è cælo venit in terram; iam pro nobis calicem hausit passionis; iam plenissimè Deo Patri pro peccatis nostris satisfecit, iam per sanguinis illius virtutē, paradisi portæ latronibus etiam patent; iam Christus Dñs superbiam meam humilitate sua, voluptates meas doloribus suis, rapinas meas verberibus suis expiauit: quid igitur ego debeo, quod ille vel vna sanguinis sui gutta nō plenissimè exsoluerit? quid ego amplius mereri debeo, cum ille nō sibi, sed mihi cælestem gloriam promeruerit? Hac ergo falsa & peruersa fiducia freti, vacant somno, & genio indulgent, & carnis voluptatibus se toros addicunt, itaq; cum nulla Dei Filio in hunc mundū veniendi causa fuerit, nisi vt genus hominum instauraret, & ad amorē cælestium virtutū accenderet, mundaretq; sibi populū acceptabilem, sectatorē honorum operum; atque ob hoc ipsum è cælo descenderit in terrā, vt nos eleuaret in cælum; in hoc Verbum caro factum sit, vt, qui caro eramus, in spiritum trāsiremus: sic isti diuini pietatis & sapientiæ cōsilia inuenterūt, vt, vnde pietatem eruerē debuissent, impietate eliciant: vnde lucem, inde tenebras; vnde carnis macerationē, inde carnis indulgentiam; vnde charitatē in Deum, inde amorem in seculum; vnde salutis beneficium, inde morbotum incrementum eruant. Quid ergo magis præposterum potest? Quasi verò in hoc Dei Filius in mundū venerit, vt nobis luxuriandi, otiaudi, debacchandi, ludendi, lasciuendi, & carnis voluptatibus seruiendi materiam præberet. Animaduertite, quæso, fratres, quonā modo perditæ & profligati homines diuinis beneficiis abutātur, & quā redemptori suo pro tali dono vicem reddāt. Quicumque igitur se ita gerunt, ij nimirum sunt qui serò ad piscinam currunt: ad quod vt quidam etiam ipsorū ad finem vsq; vitæ medicamentum perueniant, differat: tunc primū bene viuere proponentes, cum iam

Proa. i.

iam vivere desinendum est. Aduersus hos autem Dominus tremenda illa Proverbiorum verba fulminauit: Quia vocauit, & renuistis; extendi manus meas, & non fuit qui adpiceret: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subfannabo, cum vobis, id quod timebatis, euenerit. Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manē confurgent, & non inuenient me. Comedent ergo fructus viæ suæ, suisq. consiliis saturabuntur. Hi sunt igitur qui octo & triginta annos in eodem peccati lecto perdurant, & quibus vnus tantum à Domino sanatus est: quoniam ex his quàm paucissimi ad sanitatem perducuntur.

Rom. 6.

Per ea verò quæ diximus, facillè poteritis fratres, tacite cuiusdam interrogationi, quæ in hac materia fieri solet, respondere. Queret enim aliquis: Si iam magnus iste Angelus è cælo descendit, qui piscine legis virtutem quam non habebat sanandi animal cōtulit: si tanta vis remediōrū in Ecclesia est, quæ cupiditatem nostrarum morbis mederi possimus: quomodo iniquitas & iniustitia sic in mūdo dominantur, vt appareat nos nō sub gratia, sed sub lege; nō in Euangelij luce, sed in tenebris atq. umbris adhuc veteribus diuersari? cū tamen Apost. dicat, nō estis tenebras præcessisse, diem autē appropinquasse, & peccatū vobis dominari nō debere. Quoniam, inquit, nō estis sub lege, sed sub gratia. Quomodo ergo ita nūc peccatum regnat inter homines, ac si non sub gratia, quæ peccatum exstinguit, sed sub lege, qui peccadi appetitum irritabat, degereamus? Vbi, quæso,

Isa. 11.

Dan. 9.

Iudic. 6.

magnifica illa Prophetarum oracula ac promissa: Repleta est terra scientia Dñi, sicut aquæ maris operientes? Vbi admirandus ille Dominicæ passionis fructus à Daniele prædictus: Vt consummaretur prauaricatio, & sine accipiat peccatum, & deletur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna? Saluatoris obit Angelus Domini Gedeonem, dicens: Dominus tecū, visorū fortissime: cui ille: Obsecro, Domine mi, si Dñs nobiscum est, quomodo inuenerunt nos mala hæc? Hoc idem in præsentiquoque tempore interrogare licebit: Si iam magnus ille Angelus è cælo descendens, virtutem piscine nō ad vnam aliquam ægrotum, sed ad omnes sine personarum acceptione salutem cōtulit: vnde, quæso, tanta morborum vis, post hoc tantum infirmitatis humanæ remediū? Non est admodum difficile huic quæstioni respondere. Euangelium enim Christi sufficientissima (vt ita dixerim) salutis remedia omnibus in commune proponit, in quo tot Sacramentis, tot clarissimarum Christi virtutum exemplis, tot spiritualis vitæ documētis, tot diuinis beneficiis, tot deniq. spei & charitatis stimulis & incitamentis homines ad pietatē inuuantur. His namq. rebus miro modo & infir-

mitas

mitas nostra roboratur, & ignorantia eruditur, & charitas in Deum accenditur, & odium aduersus peccatum inflammatur. Verum quid hæc omnia salutis adiumenta cessantibus, & negligentibus, & nihil hæc omnia curantibus, cōferunt? Quid attinet modo sub gratia, nō sub lege viuere, si gratiæ ipsius beneficiis nō vtare? Quid refert si magnus aliquis ad te curandum medicus veniat, si tu præceptis eius parere recusas? Quid refert te ad solenne conuiuium & nuptias Filij Dei inuitari, si vocatus ad eas ire recusas? Quid refert in Aegypto ex publicis horreis frumenta vendi, si tu negligas eō pergere atque emere? Aliud est Parisius aut Salmanticæ viuere, aliud ibi literis operā dare. Sic etiam aliud est gratiæ tēpore viuere, aliud gratiæ beneficiis & adiumentis vri. Sicut enim qui legistēpore studiosē vivebant, ad gratiæ tēpus magis pertinere dicendi sunt: ita qui segnitier se gratiæ tempore gerunt, nondum ad eos gratiæ tempus peruenisse censendū est. Exponam hoc apertius. Venit Angelus hic in mundum, vt nos doctrinæ suæ luce illuminaret, vt exēplis ad virtutis studium incitaret, vt beneficiis ad amorem incenderet, vt Sacramentis à se institutis animæ nostræ vulnera sanaret, vt nos meritis suis ditaret, & Spiritus sui participes efficeret. Si tu igitur ad hanc lucē nūquam oculos attollis, si eius tibi ante oculos exēpla nō ponis, si summa eius beneficia nunquam animo voluis, si Sacramentis ab eo institutis aut viz, aut nunquam vteris; si deniq. nō das operam, vt illi tanquā viuum membrū charitatis glutino cōiungaris, quo Spiritus eius particeps fias: quid miraris, si nihil tibi hæc cælestia medicamēta atq. mysteria conferant, si nihil te Christi aduentus adiuuet, quando (quod ad te attinet) perinde venit, ac si nondum venisset? Sic enim pudica illa femina apud Poëtam argumētabatur: Si maneo, qualis Troja durante manebam, Virq. mihi dempto sine carēdus abest: Diruta sunt aliis, vni mihi Pergama restā. Sic planē, si tu nihilo magis Christi beneficiis & Sacramentis vtaris, ac si Christus nunquam venisset; aliis ergo venit Christus, aliis exortus est hic Sol iustitiæ; tibi nondum ortus est, si nondum oculos ad eius lucē aperuisti. Quid autem de illis dicam, qui, nisi pœnis & centuris Ecclesiasticis adstringātur, Sacramentis à Christo Dño ad morborum nostrorum remedia institutis vri nolunt? Quod quid aliud est, quàm salutē magno sanguinis Christi pretio emptam, eandemq. vltro oblatā, nolle amperere? Quibus planē meritō impropetari posset, quod olim Naaman Syro serui eius dixerunt: Pater, & si rem grandē tibi dixisset Propheta, ceriē facere debuisses: quāto magis quia nunc dixit tibi; Vade, & lauare in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua! Quid enim minus mihi à Christo Domino præcipi potuit,

simile.

4 Reg. 7.

potuit, quo vniuersa scelera mea expiarentur, quàm vt ea sup-
plici & contrito corde sacerdoti fragilitatis meæ consorti se-
cretò confiterer? Quid minus iniungi, vt cælestem gratiam
perciperem, quàm vt sacram Eucharistiam deuorè susceperem?
Quid igitur aur negligèrius, aut ingratius, quàm ne hoc adeò
exiguo labore velle sibi salutem comparate? Hæc res, fratres,
vt gratiam & misericordiam Domini maximè commendat;
ita causam nostram maximè in iudicio premer; & quòd tanto
beneficio ingrati, & quòd luci rebelles fuerimus. Hoc ergo iu-
diciũ metuamus, fratres; huius beneficij rationem exigen-
dam pertimescamus. Sic enim fiet, vt oblatam gratiam mini-
mè respuentes, sed illi omnibus in rebus obsequentes, & cæle-
stis medici præcepta seruantes, & in præsentī seculo salutem,
& in futuro immortalē æternæ gloriæ coronam perci-
pete mereamur.

DOMINICA SECUNDA IN QUA-
DRAGESIMA, CONCIO PRIMA: IN QUA
lectio Euangelica explanatur.

THE. *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem
fratrem eius: & duxit eos in montem excelsum seorsum
& transfiguratus est ante eos. Matth. 17.*

IN lectione sancti Euangelij venerabile ac inue-
nissimum transfigurationis Dominicæ mysterium
Euangelica describit historia. Cur autem Domi-
nus hac ratione humanitatis suæ gloriā discipu-
lis suis, atque adeò nobis omnibus voluerit reuela-
re, idem Euangelista paulo ante hanc sacram lectionem indi-
cat. Ait enim Dominum, Saluatorem, vbi in partes Cæsareæ
Philippi deuenisset, à discipulis inquisisse, quam de se homi-
nes opinionem haberent. Cumq; inter varias aliorum senten-
tias illum Apostolus Petrus, reuelatione summi Patris edoctus,
Filium Dei viui esse dixisset, confestim Dominus, patefacta
maiestatis suæ gloria, ignominiam passionis discipulis in hac
fide confirmans declarauit, dicens: Oportere eum Hierosoly-
mam ire, & multa pati à senioribus, & occidi, ac tertia die re-
surgere. Quo auditò, Petrus Apostolus, qui huius ignominie
gloriam carnali adhuc sensu præpeditus non assequabatur, ab
hac intentione Dominum reuocare conatus est, dicens: Absit
à te Domine, nō erit tibi hoc. Cui Dominus; Vade, inquit, post
me

me Satana, scandalum mihi es: non enim sapi quæ Dei sunt, sed quæ hominum. Quibus verbis Dominus carnalem sensum à dæmone communis peccati vitio inentibus hominibus instillatum arguebat, & scandalum sibi esse dicebat: non quòd ipse scandalum pateretur, sed quòd illa oratione Petrus eum à salutis nostræ opere reuocabat. Ex quibus verbis flagrantissimam Domini erga genus hominum charitatem animaduertere licet. Bis namque illum hac verborum acrimonia, & Satanae appellatione usum fuisse legimus: semel quidem cum à se dæmonem repulis, qui ab eo rem omnium terribissimam extorquere volebat, nempe vt sibi adorationis cultum exhiberet. Tunc enim dixit: Vade Satana, &c. Modò verò eodem verbi fulmine discipulum ferit, quem paulo antè ob fidèi confessionem & Patris reuelationem beatum prædicauerat, cuiq. Ecclesiæ suæ principatum promiserat. Quid igitur hinc colligimus? Nimirum tantam Christi Domini in genus hominum charitatem, tantamq. salutis humanæ sitim, vt, quibus verbis dæmonem ad maximum peccatorum omnium prouocantem percutit, eisdem Petrum à salutis nostræ opere reuocantem percuteret. Flagrantissima enim salutis nostræ & paternæ gloriæ sitis in causa existit, vt cõsiliū hoc adeo molestè ferret. Vade, inquit, post me, &c. quia tanquā homo humano sensu res ipsas probas atq. improbas: cum tamen longe aliæ sint cogitationes Dei à cogitationibus hominū, & cõsilia eius à cõsiliis eorum. Hinc S. Iob, Numquid, ait, oculi carnei tibi sunt? aut sicut videt homo, & tu videbis? Seculi enim homines bona omnia utilitate metiuntur, id solum expetendum esse iudicantes, quod aliquam utilitatis aut honoris aut voluptatis speciem habeat, his contraria repudiantes atq. damnantes. Cæterum his commoditatibus propter solam Dei gloriam renunciare, variosque labores & certamina pro pietate subire, id verò est summæ dignitatis & gloriæ. Quod tunc temporis Petrus ignorabat: qui, quamuis diuino Spiritu & sensu non careret, non tamen tantos in schola Christi progressus fecerat, vt hæc supremam philosophiam (quæ non rudium & infirmorum, sed perfectorum est) diuino Spiritu tradente didicisset. Vnde colligimus, non protinus ab iis qui virtutem profitentur, omnem ilico perfectionem exigendam. Sunt enim varij in progressu virtutis gradus: nec incipientium est ea præstare, quæ ad prouectiores & perfectiores pertinent. Quam in re multi decipiuntur: qui ubi eos qui sese virtutis obsequio tradere cõperunt, quiq. assidue vel sacra loca, vel Sacramenta frequentant, aut ridere, aut irasci, aut liberius aliquanto loqui videntur, ilico offenduntur, existimantes eos, qui hanc nouam vitam viuere incipiunt, prouectiores

Mat. 23.

tinus

tinus affectus omnes & motus animi rationis imperio compressos ac domitos habere debere. Si enim Petrus Apostolus tam diu in schola Christi versatus, & in hac sacra lectione beatus ab eodem prædicatus, & reuelatione summi Patris de altissimo diuinitatis Christi mysterio eruditus, vsq. adeo hallucinatus fuit, vt cum Dominus Satanam appellauerit, quod humano sensu, nõ diuino, de rebus iudicaret (Non enim, inquit, sapias ea quæ Dei sunt, sed quæ hominũ) quid miramur eos, qui pietatis viam ingredi cœperunt, non nunquam labi, & errare, & in delicta quædam leuiora incidere? Contra hos verò, qui tam seueri piorum hominum iudices sũt, Salomon ait: Ne quaras impietatem in domo iusti, neque vases requiem eius: sepius enim in die cadet iustus, & resurgit: impij autem corruunt in malum. Itaque non est viri iusti non cadere; sed non corrumpi in malum: hoc est, in malo perdurare. Hinc in Psalmo ille beatus esse prædicatur, non qui aliquando non cecidit (quis enim de hoc gloriari poterit?) sed qui in via peccatorum non sterit. Cadere enim atque labi, hominum est: in viâ autem peccatorum stare, improborum.

Cum ergo Dominus Petrum cæterosque etiam discipulos animaduerteteret aliorum hominum more externâ bona appetere, & contraria fastidire, apertissima ebs oratione redarguit, & qua in re euangelicæ philosophiæ summa sita esset, his verbis exposuit. Si quis, inquit, vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suâ, & sequatur me: Qui enim voluerit animam suam, &c. Quod verinde est ac si diceret: Vos quidem sic in vera rerum æstimatione & iudicio caligatis, vt labores & ignominias in malorum numero ponendas esse censeatis, easque ob id maiestate mea indignas esse iudicetis; verum toto cælo erratis: harum enim rerum tolerantia certissima ad veræ felicitatis & immortalitatis gloriâ via est. Quare si quis ad eam adspirat, necesse est vt hac viâ incedat.

Cæterum quia hæc viâ difficilis & molesta carni erat, nec facile homines ad eam, nisi magnis propositis premiis, allicerentur; protinus Saluator huius præmij magnitudinem proponit, dicens: Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis: & rûc reddet unicuique secundum opera eius. Nec hoc cõtentus, ipse quoque gloriæ prælibatione quandâ pollicetur, dicens: Amen dico vobis, sunt de hîc stantibus, qui nõ gustabunt mortẽ, donec videant Filium hominis venientẽ in regno suo. Vtrumque igitur ob oculos ponit electis, & gloriæ magnitudinẽ, & ipsius etiâ degustationẽ: vt non modò fide, sed quodâ etiam experimẽto illius amore inflâmanti, ad illâ toto studio adspirarent, libenterque & abnegatione sui, & propositam crucẽ propter eam

eam perferre contenderent. Quemadmodum enim qui ad ex-
plorandam promissam à Deo Cananæorum terram missi sunt,
ex fructibus terre eius insignis magnitudinis botrum, quæ duo
homines, ligno impositum, circumferebant, & similes alios fru-
ctus adduxerunt, ut eo Indicio magnam eius fertilitatē agno-
scerent: ita Dominus hanc cælestis gloriæ portionem, quæ de
fulgentissimæ eius humanitatis adpectu processit, discipulis
hodie proposuit: ut hoc argumēto, qualis esset illius immensæ
& increatæ pulchritudinis aperta contemplatio, intelligentes,
quando talis erat illius terrenæ mortalisq. substantiæ cōspectus.

Atque ut hanc promissionem impleret, post sex dies assumpsit
Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit eos in montem
excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos, & respicuit facies eius
sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Quæ quidem
specie formam eis futuræ resurrectionis & claritatis, in quā nō
corpus eius solū, sed sanctorum etiam corpora glorificanda
essent, hac imagine ante oculos proposita ostendere voluit. Ad
cuius rei intelligentiam sciendum est, hoc iuret Angelorum &
hominum gloriam discrimen esse, quod Angeli, eūdem corporis
expertes sint, vñica tantū spiritus sui gloria contenti sunt:
homines verò, qui corpore & spiritu cōstant, duplici gloria, cor-
poris videlicet atq. animæ, præmiādi sunt. Hinc Isaias de san-
ctorū gloria differēs ait: Propter hoc in terra sua duplicia possi-
debunt: hoc est, in patria sua, nempe in terra viuentiū, duplicia
indumenta in futura resurrectione recipiunt, quibus corpus
& anima vestiuntur & decorētur. Vnde sanctis martyribus in
Apoc. vindictam impiorum à Deo petentibus, dantur singulæ
stolæ albæ (quo nomine animarum gloriam accipimus) iuben-
turq. expectare modicum, donec impleatur numerus fratrum
suporum; quo expleto, stolæ in futura corporū resurrectione du-
plices erant. Hæc autem corporis gloria ex animæ gloria in
ipsum corpus redūdatur: sicut enim corpori anima tum esse, tum
ceteras affectiones, motusq. communicat (quando enim ipsa
lætitia tristitiaue afficitur, corpus etiam iisdem affectibus
commouetur) ita hæc animæ gloria in corpus ipsum permeat,
atq. ita eius gloriæ particeps fit. Quemadmodum enim sol nu-
bem radiis atq. fulgori suo obiectam instar ipsius solis splen-
didissimam atque lucidissimam reddit: ita anima gloriosa, ubi
corpori suo coniuncta fuerit, ipsum quoque mirabili specie
fulgidum atq. splendidum efficiet. Deinde etiam illud sciendum
est, Christum Dominum cōprehensuram pariter & viāptem
secundum duplicem animæ suæ portionem fuisse: ita enim &
ad gloriam eius, & ad salutem nostram expediebat, ut vdeli-
cer sacra illa humanitas, quæ Verbo Dei vnita erat, Verbum

Simile.
Num. 191

Isaiæ 61.

Apoc. 6.

ipsum videret, cui vniebatur: & quia ad salutem nostram operandam assumpta erat, dolores quoque pati posset, quibus non redimeret: atq. ita in altero comprehensor & beatus, in altero viator, & doloribus obnoxius erat. Quocirca divina dispensatione & singulari miraculo factum est, vt summa illa animæ gloria in sacrum corpus minimè redundaret, quo & pati, & doloribus subiici posset, vt passionis & obedientiæ suæ merito mundum redimeret, quem in obedientiæ & voluptatis illecebris captiuum fecerat. Cæterum vt promissionem, quam supra diximus, impleret, & discipulorum suorum fidem confirmaret, ne offensione in cruce & passione sua paterentur, hodie in fluxum illum gloriæ suæ, quod speciali miraculo repressum erat, in corpus fluente permittit: quo quidem tota æterni hominis species immutata est, vt facies eius splenderet vt Sol, vestimenta verò fierent alba sicut nix. Quibus rebus & facies & vestimenta comparata sunt, non quod eas candore & luce non superarent, sed quod nihil aliud in hoc nostro orbe vel Sole splendidius, vel minne candidius esset. Alioquin de iustorum corporibus ipse Dominus ait, quod fulgebant sicut Sol in regno Patris eorum; qui tamen at Christum collatis, instar stellarum sunt, quæ ab hoc Sole iustitiae irradiantur. Quod si Christus Dominus erga Sanctos omnes quasi Sol ad stellas comparatur, si Sancti fulgebant sicut Sol, quanto Sol ipse iustitiæ fulgentior erit! Nec tantum splendor hic discipulorum oculos hac tanta luce perstringebat, sed potius diuina quadam voluptate oblectabat. Neque verò sola lux in facie Christi splendebat, sed etiam ineffabilis quidam decor & pulchritudo in eo visibatur: adeo, vt, si rerum omnium conditarum, siue terrestrium, siue celestium pulchritudo in unum coiret, nullo modo hanc vnius Domini pulchritudinem adæquaret, nec tantopere intuentium oculos animosq. oblectaret. Quod planè mirabilis illa Petri lætitia indicat: qui (vt Leo Papa dicit) humana omnia fastidians, & terrenam transspiciens, in æternorum desiderium ineffabili quodam mentis rapiebat, ut excessu, ut pote qui extra se positus, nesciret quid diceret. Hic autem tantus mentis excessus non ex solo lucis splendore, sed ex admiranda illa Saluatoris pulchritudine oriebatur. Quæ in re summam eius bonitatem charitatemque spectare licet: qui cum hac tanta gloria fulgere semper potuisset, ipse tamen sponte sua propter nos splendoris huius influxus radiosq. compressit, vt acerbissimos pro nobis dolores perpeti, & pro peccatis nostris lætæ maiestati satisfacere posset. Quis igitur, dum hæc considerat, non totus in huius tanti Seruatoris amorem exardescat? Quis ineffabilem eius potentiam non miretur, qui hac tanta gloria splendescere semper potuisset.

Qui

Quis verò tantam bonitatem non diligat, quæ speciali miraculo (vt antè diximus) hanc tantam à se repulit gloriam, vt salutis nostræ consulere? Maius enim miraculum fuit, huius gloriæ influxum reprimere, quàm eam perpetuò retinere: quandoquidem animarum beatarum gloria sponte sua in corpus sibi coniunctum & vnitum redundat.

I.

Nec sola tamen Christi gloriæ discipulorum oculos oblectauit, sed etiam Eliæ atq. Moyfi, qui simul cū Domino visi sunt in maiestate: hoc est, mirabili gloria & claritate perfusi. Si enim ^{simile. Esth. 4.} non licebat sacco indutū ante Regis Assueri cōspectum apparere: ita non decuit ante faciem Regis æterni seruos eius nisi splendidd atq. fulgenti habitu conspici. Fuerunt autem ij inter omnes veteris Testamenti Patres maximè insignes, alter quidem legislator, alter verò acerrimus latæ legis amulator: vt à lege simul & Prophetis humanitas Christi acciperet testimonium. Quæ autem vis orationis cōsequi possit, qua lætitia duo isti clarissimi Prophete completi fuerint, vbi Dominum Saluatorem, de quo tam multa prædixerant, quem tam diu expectauerant, quem tantopere desiderauerant, non modo in carne præsentem, sed etiam in maiestate fulgentem viderunt? Si enim Dominus Iesus ab eisdem desideratus cunctis gentibus, ^{Geh. 14.} & desiderium collium æternorum, appellatus est, quem tam multi Reges & Prophete videre & audire concupierunt: quid isti duo sentirent, cū illum & videre & audire meruerunt, soli q. inter omnes veteris Testamenti Patres ad hanc tantam solennitatem iurati sunt? Si sanctus ille Simeon, cū Do- ^{Luc. 2.} minum Saluatorem in infantilibus adhuc membris vagientem vidit, tanta lætitia exsultauit, vt mortem, quæ vltimū terribiliū esse dicitur, lætus adspiceret: quid isti facerent, quæ lætitia persultarent, qui eundē Dominum in maiestatis sue gloria splendentem intuebantur? Quo etiā gaudio beatæ illæ mentes, quæ intra sinum Abrahæ inclusæ erant, complerentur, cū Moysen ad illos redeuntem, & ea quæ viderat referentem audirent, desideratum q. salutis & redemptionis suæ diem instare cognoscerent? Hæc omnia, quoniam supra humanæ mentis intelligentiā posita sunt, humili quodam silentio & religiosa deuotione recolere & venerari debemus.

Sed operæ præteritū erit animaduertere quid in hac tanta solennitate clarissimi hi Prophete cū Domino loquerentur: Consensaneum enim est, vt & verba, & colloquia ab huius solennitatis dignitate & personatum maiestate minime dissentirent. Personatum enim sublimitas sublime aliquid exquirebat: solennitatis verò lætitia læcum aliquid atq. iucundum postulabat.

Simile.

Lucas 9.

Sic enim videmus in epulis atq. conuiujs principum, vbi omnia fausta atq. læta sunt, sermonum quoque materiam, quos interdum miscunt, lætam quæri: & si quid ad eitharam canitur, id non lugubre aut funebre, sed lætum & iucundum esse. Huius autem diei festi dignitatem quis pro meritis explicare queat? In qua quidquid in veteri ac nouo Testamento, quidquid in cælo & in terra sublime fuit, deprehensum est? Ibi namque ex veteri Testamento principes omnium Prophetarum, ex nouo autem principes Apostolorum inuenti sunt: è cælis quidè Trinitas beatissima, ex terra verò sacratissima Christi humanitas adfuit. Denique tanta hæc sollemnitas exsistit, vt ne ipsi quidem Apostoli, præter tres illos dilectissimos, ad eam fuerint invitati. Expendamus ergo nunc, an colloquia ipsa tantarum rerum dignitati respondeant. Loquebatur (ait Lucas) excessum Domini, quem cõpleturus erat in Hierusalem. Hoc est, Loquebatur de passione, de morte, de sepultura, de cruce, de vinculis, de spurijs, de alapis, de opprobrijs, de verberibus quæ passurus erat in Hierusalem. Quid igitur? Hæcine sunt sublimia illa & læta colloquia, quæ huic tantæ sollemnitati conueniebant? Hæc sermonis materia inter tot gaudia miscèda erat? Hæc planè. Non enim hæc iudicio Perri, qui terrena sapit, sed iudicio Christi, qui terrena contemnit, examinanda sunt: in cuius cõspectu nihil dignius aut sublimius, quàm propter illius gloriam acerbissima supplicia atq. dedecora perpeti. Quod quidem adeò verum est, vt, si in beatas illas mentes vlla cadere posset inuidia, hoc solum nobis inuiderent, quòd in eo statu sumus, in quo propter illius gloriam pati possumus, propter quem ipsi mille mortes quotidie libentissimè oppeterent. Denique summus ille arbiter mundi Deus, humanum genus à diaboli captiuitate liberaturus, hoc potissimùm à redemptore pretium exegit, vt acerbissimam & ignominia plenissimam mortem propter eius redemptionem illi offerret. Quod quidè munus & sacrificium adeò illi gratum fuit, vt illius merito omnia omnium seculorum peccata condonaret, & cælestis regni fores, ad illud usque tempus clausas, redemptis aperiret, mundumq. in gratiam suam & antiquam dignitatem reuocaret. Plus enim hæc illi mors & obedientia placuit, quàm omnia omnium hominum scelera displicuerunt: magisque illum ad misericordiam hoc vnum sacrificium flexit, quàm omnia hominum crimina ad indignationem prouocarant. Ex quo planè intelligimus, materiam sermonis nihil ab huius festi dignitate abhorruisse.

Neq. verò mindis læta atq. iucunda, quàm sublimis materia sermonis exsistit. Vera enim est illa Philosophi sententia; maxime iucundum esse iis, qui vehementer aliquid concupiscunt, de

de ea re cogitare, loqui, atq. tractare. Quod si ita est, quid (quar-
 so) iucundius capriuo, quam de redemptione sua? quid grarius
 exsuli, quam de reditu in patriam agere? Cum ergo & Moyses
 & Elias à cælesti patria tam diu exsulerent, quam tantopere de-
 siderabant: quæ illis loquendi materia dulcior aut iucundior,
 quam de morte summi illius Sacerdotis differere, per quã ex-
 sulibus reditus in patriam cõcedebatur? Domino verò Salua-
 tori quæ materia loquendi gratior, quam de salute & redẽptio-
 ne mûdi: cuius ille tam magno desiderio regebatur, vt diceret:
 Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor vsq. dum per-
 ficiatur! Tanto enim bibendi calicis huius desiderio æstua-
 bat, vt exigui temporis dilatio instar multorum dierum illi esset,
 quod per illum & animarum salus reparanda, & summi Patris
 gloria maximè illustranda erat. Hoc enim est illud gaudium de
 quo Apostolus ait: Proposito sibi gaudio sustinuit crucem, con-
 fusione cõtẽmpra. Sed ais, Nõne illum & crux ipsa vehemẽter
 cruciabat, & flagella torquebant, & spinæ eruentabant, & dolo-
 res animæ angebant; quæ acerbitate sua sanguineum illum su-
 dorem expresserunt? Cruciabant planè, & magis illum, quam
 alium quemque mortaliũ; vtpote cuius delicatissimum cor-
 pus erat. At nõ ille dolores suos quos cõtẽmnebat, sed Dei glo-
 riam quam vehementer sitiebat, & hominum salutem, mundi
 redemptionem, regni cælestis instaurationẽ, euersionem po-
 tentiæ diaboli, fidei dilatacionẽ, peccatorum veniã, animarum
 liberationem adspiciebat: tantoq. harum rerum gaudio cõtẽple-
 batur, vt libentissimè sustineret crucem, cõfusionem cõtẽmpra.
 Si enim Iacob septem duræ seruitutis anni videbantur pauci,
 præ amoris magnitudine quo Rachel sponsam diligebat; quo-
 modo non pauci huic tam nobili amatori omnes cruciatus vi-
 derentur, quibus dilectissimam sponsam suam Ecclesiam redi-
 mebat, eamq. lauacro sanguinis sui emundabat, formosissi-
 mamq. absque vlla ruga & macula reddebat? Quod si ita est,
 nihil vtiq. tanto amatori gratius, nihil iucundius esse poterat,
 quam de ea re agere, quam is tantopere sitiebat. Ex quo appa-
 ret, fratres, inestimabilis bonitas, misericordia, & charitas Do-
 mini erga nos: quæ tanta erat, vt in hac sacra solẽnitate, in qua
 ineffabilẽ gloriam & læticiam suã declarare volebat, nihil iu-
 cundius aut gratius illi fuerit, quam de doloribus suis agere,
 quibus salus nostra parabatur. Quod si huic Saluatoris gaudio
 eas lachrymas adiungamus, quas tunc fudit, cum à Iudæorum
 populo cum ramis palmarũ, & cõmuni omnium læticia exce-
 ptus fuit; aliud charitatis eius argũmentum nõ vulgare inue-
 niemus. Vbi enim cũ ramis palmarũ, populo acclamante, exci-
 pitur, illachrymat, considerans mala nostra: in hoc verò festo

Luc. 22.

Hebr. 12.

Gen. 22.

Luc. 23.

mirabiliter exultat, recolens mala sua. Hoc enim perfecte charitatis est, alienis malis angere, suis vero delectari, quoribus aliorum salutis & incolumitati seruiunt. Quis ergo adeo ferreus erit, qui huius tantæ bonitatis & charitatis exhibitione atque ostensione non vincatur? Quis huic tanto amoris vicem non rependat? quis talem amatorem non diligat? quis pro eius amore millies mori non concupiscat? Si enim tot ille labores, non pro se, sed pro te vili vermiculo adeo sponte suscepit, cur tu propter illius gloriam non aliquid perferas?

II.

Domini hæc igitur tractantur, & Moyses atque Elias abire parerent; Petrus ne hac tanta suauitate talique contubernio destitueretur, ait: *Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula; tibi unum, Moysi unum, & Eliae unum*: nesciens quid diceret. Nullius enim inuidia rei memor erat, non cibi, non potus, non vitæ, non mortis, sed rerum omnium atque sui ipsius oblitus, & totus illius torrente voluptatis ebrius, illam unam optabat, illam sinebat, in illa perpetuo manere cupiebat. Quemadmodum enim qui profundissimo aliquo somno velut ebrius iacet, nihil audit, nihil videt; & si ab aliquo importunis vocibus excitetur, grauiter indignatur, nec animam aduertit ad ea quæ illi dicuntur, ne ab illa soporis voluptate abducatur: ita plane Petrus adeo huius admirandæ voluptatis sopore depressus erat, ut nihil aliud nisi ea frui, sequi, totum illi tradere desideraret. Ideoque, velut fugientem voluptatem reuocare cupiens dicebat: *Domine, bonum est nos hic esse, &c.* nesciens quid diceret. Verè enim in multis errabat, cum hoc peteret: sed amanti animæ, atque ad celestem dulcedinem aspiranti, huiusmodi errores imputandi non sunt. Id quod D. Bern. annotauit, audacem illam Sponsæ petitionem explicans, Osculetur me osculo oris sui. Quid enim audacius hoc osculo peti poterat? Sed amanti tamen animæ hoc vitio verri non debet: cuius illa vox est: Accepi potiora meritis, sed infertiora votis: desiderio feror, non ratione: ne causæ mihi præsumptionem, ubi affectio viget. Ceterum in hoc potissimum errabat Petrus, quod prius de retributione quam de labore, de regno quam de cruce, de corona quam de militia: ac denique de messe prius quam de semine rationem haberet. Quod contra diuinæ institutionis ordinem pugnare manifestum est: cum per multas tribulationes oporteat nos intrare in regnum Dei. Vnde etiam D. Greg. ait: Nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic prius pia tribulatione seminatur. Vnde etiam Leo Papa in hac ipsa lectione: Intelligamus (inquit) inter tentationes huius vitæ prius nobis tolerantiam postulanda esse, quam gloriam: quia tempora patiendi non potest felicitas.

Simile.

Bernard.
Cant. 1.

Gregor.

Leo Papa.

felicitas preuenire regnandi. Neque verò decet alia via ingredi membra, quàm ea qua caput incescit. Si enim de illo dictum est, Lucæ 24
 Oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriâ suâ: id ipsum quoque sibi vnumquodque membrorum persuadeat. Hoc enim ordine per ora Prophetarum prænūciauit Spiritus sanctus eas, 1. Pet. 1.
 quæ in Christo sunt, passiones & posteriores glorias. Hunc autem ordinem humana natura, laboris inimica, & felicitatis auda, inuertere nititur. Sic olim Iacobus & Ioannes sedes sublimes in regno Christi, ordine inuerso flagitabant: quos tamen Matt 21
 Saluator in ipsum ordinem reuocat, dicens: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Quod perinde est, ac si diceret: Prius de calice cogitate, quàm de regno. Ad vos enim pertinet prius calicem bibere: ad Patrem verò meum, regni sedes distribuere. Suas ergo quisque partes agnoscat, nec alienū munus inuadat. Quod si vos ipsos fideles in vestro munere exhibueritis, de Patris mercede non est quod solliciti sitis: qui non modò iuxta condignum, sed etiam supra condignum, labores vestros debitis præmiis afficiet.

Sed in hac tamen Petri petitione eius modestia consideranda est: qui quamuis permanere in monte illo vehementer cupiebat, hoc tamen desiderium diuinæ voluntati subiiciebat, dicens: *Si vis, faciamus hic tria tabernacula.* Quo argumenti summa humane voluntatis cum diuina consensio intelligitur: quæ in beatis mentibus præcipuè viget. In quibus etiam mira cum hac virtute charitas regnat. Quod idem quoque Petrus indicauit, cum sui oblitus, de aliorum tabernaculis sollicitus erat. Non enim sibi, sed Domino, Moyse, & Eliæ tabernacula construere volebat. In quo etiam pia mentis eius simplicitas designatur, qui defunctum Moysen & Eliam in illo monte vitam esse perducturos arbitrabatur. Sequitur deinde:

Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos: & ecce vox de nube dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene cōplacuit ipsum audite. Quod perinde est, ac si diceret: Hic est Filius meus, non adoptiuus, sed proprius; non aliunde creatus, sed ex me genitus: qui quā mecum, habet æqualitatē, non vt rapinam appetiit, sed manens in forma gloriæ meæ, vt ad reparandum genus humanū commune exsequeretur consiliū, vsq; ad formam seruilem inclinauit incommunicabilem deitatem. In hoc igitur yniuerso Filio mihi complacui. Quare quisquis mihi placere cupit, vnum cum illo per fidem & charitatē fiat: vt ita in illo & cum illo mihi complacuit. Ipsum autem audite, qui viam aperit in celum, qui per crucis supplicium gradū vobis ad ascensionis parat ad regnum. Ipsum audite, qui via, veritas, & vita est: qui verbum meum & sapientia est. Ipsam ergo audite, non mundi

voces, non serpentis autique fallacias, non carnis seductiones, non denique Pharisæorum voces, ipsum seductorem & malefactorem elimantes. Contra has enim sacrilegas voces, vocis meæ testimonium, & fulgorem vultus eius, & Moysis atque Eliæ approbationem, ac omnia denique ipsius miracula, quæ vidistis, opponite.

Et audientes (idquit) discipuli, ceciderunt in facies suas, & timuerunt valde. Rogo vos, fratres, si tantum timoris incussit amabilis hæc vox Dei monentis, quid faciet terror iudicantis? Si tantum terret cum horretur ad seruandam legem, quid faciet, cum rationem exigit neglectæ legis? Sed cur in hac tanta solemnitate, in qua Dominus gloriæ suæ speciem atq. decorem patefacere volebat, metû hunc discipulis incussit? Certè ut hoc argumento nos doceret quod in Psal. scriptum est: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Exultatio enim summæ bonitati, timor maiestati debetur. Cum utrumque igitur Deo conveniat, utrumquæ in eius semper laudibus adhibendum est. Est & alia huius timoris causa non inferior, ut videlicet nulla unquam temporis iniuria huius tanti mysterij obliuisceretur: cuius nō modò tanta suauitas, sed etiam tam ingens timor eorum memoriam excitaret: quo planè fieret, ut, cum Dominum in passione sua indignis vocibus & contumeliis accusari viderent, huius tam magnifici testimonij recordatione omnes illas impiorum hominum voces pro nihilo reputarēt. Ad hoc enim præcipuè hoc mysterium celebratum est, ut Apostoli, qui crucem Domini ignominiam putabāt, & in ea scandalum passuri erant, hoc diuino testimonio cōfirmati, nihil de eius dignitate dubitarent, quem tot tantisq. testimoniis ibidem honoratum vidissent. Aequum enim erat, ut cum Apostoli Dominum in passione seductorem atq. blasphemum appellari audirent, ut qui se Dei Filium faceret, celestis huius vocis recordarentur, quæ illum verum Dei Filium testabatur: cum verò illius vultum deformatum, spiritus illitum, & sanguine cruentatum cernerent, meminissent illum ipsum esse, cuius ipsi vultum sole splendidiorē & pulchriorē paulo antè vidissent. His ergo rationibus Dominus discipulos suos, tãquam providus Imperator, cōtra crucis offensionē muniebat, quibus illi nimirum in fide stabiles & inconcussi persistere deberent, illud Sapientis consilium in memoriam reuocantes, quo nos admonet, ut in die malorum nō immemores præteritorū bonorum simus: quo illorū recordatione præsentia mala mitigemus & molliamus. Quod nos quoque facere par est, fratres, cum à Domino interdum derelinqui videmur: hoc est, cum spirituali consolatione priuamur, & illū nobis iratū esse putamus: tunc enim ad men-

Psal. 1.

Eccl. 12.

tem

tem reuocare oportet, quàm blandū, amabilem, atq. benignum paucis antè diebus (se nobis exhibuerit, vt eundem quoque nūc (si nihil graue cōmisimus) esse credamus. Magis enim experta illa benignitas spem atque animum nobis addere debet, quàm hæc præsens seueritas de spe deiicere: cū non raro soleat Dominus electos suos hac ratione probare.

Sed hic tamen locus occasionem nobis vtilissimæ cuiusdam philosophiæ tradendæ præbet. Scripserunt excellentes Theologi libros de natura & gratia: in quibus quid possit natura, quid gratia, explicare conati sunt. Id si vos paucis intelligere vultis, hoc vno discipulorum exemplo poteritis edoceri. Atq. vt naturæ nostræ infirmitatē prius agnoscatis, animaduerte, quæso, quibus discipulos suos armis Dominus ad passionis suæ certamen præmunierit. Innumera eius miracula viderant: Lazarum è sepulchro, cæterosq. mortuos ad vitam reuocari inspexerant: modò verò & splendorem vultus, & cælestem vocem, & nubem lucidam, & Moysen atq. Eliam excellentissimos viros cōtemplati fuerant, & futuram Hierosolymis Domini passionem audierant. Quid horū nō ad mille mortes pro Christi fide optendas sufficeret? quid horum non illum verum Dei Filium declarabat? quod etiam Petrus ex reuelatione summi Patris dicerat. Sed o mira humanæ mentis infirmitas! hic ipse Petrus qui videbatur esse eolumna, vbi vinctū Dominum vidit, quid dicam? ad vilis & infirmæ ancillulæ vocem negauit, ceteriq. condiscipuli simili formidine perculsi, relicto præceptore, fugerunt. Quid ergo amplius in humanæ infirmitatis argumentum afferri potest? Ceterum si gratiæ virtutem (vbi plenius in pectus hominis effusa est) agnoscere velitis, eosdem discipulos intruementi: qui vbi plenitudinem gratiæ, Spiritu sancto superueniente, perceperunt, adeò in fidei virtutisq. constantia solidari sunt, vt non modò ante Reges & præsides adducti, nihil formidaret, sed summæ etiam gloriæ loco ducerent, iniuriis & contumeliis affici, & mille etiā cruces propter Christi gloriam perferri. Omnes enim in diuersis mundi regionibus euangelizantes, felici cruore fidem & cōstantiam suam testati sunt. Videris ergo, fratres, quid possit natura, quid gratia? Quid verò hinc colligimus? Primum quidē, vt apertè intelligamus, quantum decipiātur, qui diuinorum mandatorum viam solis naturæ viribus metiētes, asperam, difficilem, ac penè impossibilem iudicantes, ab ea resiliunt: qui tamen in eo falluntur, quòd diuinæ gratiæ virtutem minimè cōsiderant; quæ tanta est, vt pius homo illa adiutus atque roboratus cum Propheta verè dicere possit: Viam mandatorum tuorum tucurri, cū dilatastis cor meum. Deinde ex hac etiam doctrina colligimus, vt nos ipsos

Matt. 16.

Matt. 26.

Psalm. 119.

hoc est, imbecillitatem & infirmitatem nostram agnoscamus: nobis prorsus diffidamus: omnem præsumptionis tumorem à nobis depellamus: nos ipsos ad imum vsq. locum deiciamus: vni Deo, quicquid in nobis laudabile est, acceptum feramus: ab illo semper pendeamus: illius assidue opē & gratiam (sine qua nihil salutare possumus) imploremus: Ecclesiæ Sacramenta (quæ dignè recipientibus gratiam conferunt) deuotè frequentemus, ac omnes denique peccandi occasiones præscindamus, ne ipsam nostram infirmitatem occasionis periculo infirmiorē reddamus. Hac enim ratione fiet, vt, his veræ humilitatis iungeribus gradientes, diuinam gratiam, quæ humilibus datur, & cælestem gloriam, quæ pijs omnibus à Domino promissa est, ipso donante, percipere mereamur.

IN EADEM DOMINICA SECVNDA

IN QUADRAGESIMA, CONCIO SECVNDA: in qua, post breuē Euangelicæ lectionis explanationem, quid à fidelibus operariis Dominus exigit, & quam illis mercedem in cælesti gloria repositam habeat, explicatur.

THE. Domine, bonum est nos hîc esse: si vis, faciamus hîc tria tabernacula; tibi vnum, Moyse vnum, & Elia vnum. Matth. 17.

OPERARIIES atque operarij omnes, cū ad opus aliquod conducuntur, duo in primis attendere solent: nempe operis pōdus atq. laborem, & operis mercedem atque magnitudinem. Et quidem si mercedis magnitudo operis laborem vincat, libenter laboris onus suscipiunt. Hoc autem fecerunt operarij illi, qui, conuentione facta cum patre familias ex denario diurno, se ad vineæ cultum libenter contulerunt. Nos autē, fratres, quicumque in hac vita degimus, siue serui, siue liberi, siue plebei, siue nobiles, operarij sumus, qui, vbi sacrū baptisma suscepimus, ad cultum Dominicæ vineæ conducti soimus. Quocirca duo hîc à nobis diligenter consideranda sunt: nēpe quod nobis opus indicatur, & quæ sit operi nostro proposita merces. Cuius rei cognitio adeo necessaria est, vt nihil aliud frequentius nobis omnes sanctarum literarum pagine tradant. Hæc autem

optem duo scire cupiebat adolescens ille ex Evangelio, qui à Matt. 19,
 Domino quasi sit, quidnam illi factio opus esset, quo æternam
 vitam assequeretur. Cui Dominus brevissima oratione respon-
 dit, nempe vt Dei mandata seruaret. Quod ergo hoc in loco
 summam dictum fuit, præsens sancti Evangelij lectio noua
 quadam & mirabili ratione declarat. Quocirca vtraque de re
 nobis in præsentî Concione agendum est: sed ita tamen agen-
 dum, vt, quoniâ parum est quod à nobis exigitur, multû verò
 quod fidelibus operariis tribuitur, de operis quidē labore bre-
 uis, de mercedis autem conditione paulo fusiùs differamus.
 Quod vt piè & religiosè præstare possimus, cœlestem opem, sa-
 cratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Vt igitur, quod priori loco polliciti sumus, exsequamur; quis-
 quis Christianæ professionis institutionem atq. legē scire de-
 siderat, habet eam à cœlesti Doctore ante huius Euangelij prin-
 cipium breui oratione cōprehensam. Ait namque: Si quis vult Matt. 16
 post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suā, & se-
 quatur me. Quibus verbis aperit indicauit, quod alio loco dix-
 erat: nempe arctam esse viam quæ ducit ad vitā; & per angus-
 tam portam ingrediendum esse ei, qui ad eam peruenire velit. Math. 7;
 Quid enim in his Dñi verbis non asperum atq. difficile? Nam
 & seipsum abnegare, & crucē suā tollere, & Christū sequi, qui
 per humilitatis, paupertatis, & patientiæ viam ingressus est, la-
 bore & difficultate non caret. Ne verò quisquam hæc Domini
 verba ad solos perfectæ vitæ sectatores, non etiam ad omnes
 pertinere putet, Lucas Euangelista hoc satis aperte docet, qui Lucæ 9.
 ante hæc Domini verba præmisit: Dicebat autem ad omnes: Si
 quis vult post me venire, &c. Marcus autē Euangelista singu- Mar. 8
 lare aliquid adiecit, quod est à nobis diligenter annotandum.
 Cum enim priuatum Dominus cum Petro cæterisq. condisci-
 pulis sermonem haberet, vbi hanc sententiam pronunciare vo-
 luit, turbā hominum, quæ non longē aberat, aduocasse dicitur,
 iisq. omnibus in cōmune hanc sententiā protulisse. Si quis vult
 post me venire, &c. Quod perinde est, ac si diceret: Neminem
 cōpello, nemini vim infero: sed eos tamē qui animarū suarum
 salutem charam habent, qui æternæ vitæ desiderio flagrant,
 qui gloriæ meæ participes esse cupiunt, qui me sequi & conse-
 qui desiderant, & quò ego peruenurus sum, peruenire cu-
 piunt, hoc iter illis ostendo, hanc legem sancio, vt seipsum ab-
 negēt, & crucem suam quotidie tollant, & vestigiis meis insi-
 stant. Atque vt mentem Domini, his verbis expressam, aper-
 tius intelligatis, cuius rei gratia hanc sententiam pronuncia-
 uis, obseruandum est. Cum is enim discipulis passionis & crucis Lucæ

suæ ignominiam indicasset, Petrusq. humano sensu hanc estimans, illum ab hac ignominia reuocare conaretur, grauissimis à Domino verbis increpatus est, quod non saperet quæ Dei sunt, sed quæ hominum. Hoc est, qui humano iudicio labores omnes atq. ignominias in malorum numero poneret, easque omni ratione fugiendas esse decerneret. Aduersus ergo communem hunc non solum Petri, sed etiam cunctorum ferè hominum errorem, qui voluptuosam & placidam vitam captant, & labores omnes fugiunt atq. detrectant, hanc celestis magister veridicam sententiam protulit, qua laborum perpeffionem atque tolerantiam viam esse ad æterna gaudia definiuit: vt videlicet per patientiam ad vitam, per labores ad requiem, per pugnam ad coronam, perq. humilitatis ignominiam ad cœlestem gloriam veniremus. Hoc est enim quod ait: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Sed iam singulas huius sententiæ partes excutiamus.

Primum igitur est, vt homo abneget semetipsum. Quid verò abnegandi verbo intelligendum sit, idem Dominus declarat protinus cum subdit: Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Scipsum ergo abnegare nihil aliud est, quàm seipsum, nō quidem pernicioso, sed sapēto & salutari odio prosequi, & veterem hominē cum actibus suis (quantum homini licuerit) conuellere atque dissipare: hoc est, sibiipsi vim inferre, carnem spiritui subicere, libidines omnes refecare, inconditos animi motus comprimere, affectus omnes sub rationis iugum mittere, sensuum lasciuiam & petulantiā frenare, & omnibus in rebus non quid libido cupiat, sed quid ratio, quid honestas, quid lex diuina præscribat, sequi. Hoc est igitur seipsum abnegare, seq. salutari odio prosequi. Hoc autem quā sit difficile, vel ex eo liquet, quod inter omnes humani cordis affectus, amor sui potentissimus atque fecundissimus est; vt pote à quo ceteri affectus omnes derivantur: ideoq. affectum hunc superare, & in odium sui, amorem sui vertere, omnem naturæ vim atq. potentiam superare est. Nemo enim vnquam (vt Paulus ait) carnē suā odio habuit, sed nutrit ac fouet eā. Quocirca difficile admodū est, vt diuersa ratione homo carni suæ vim atq. molestiā inferat, seipsum abneget, se non agnoscat, se tanquam exterum & alienum, imò verò tanquam spiritus sui hostem & inimicum intueatur. Quāti hoc igitur laboris & difficultatis est? Quod si huius rei causam quæras, causa est quod Saluator ait: Quod natum est ex carne, caro est: caro autē & sanguis regnum Dei nō possidebunt. Ideoque caro expugnanda, &, quatenus fieri possit, extinguenda est, vt ea subacta spiritus in ho-

Ephe. 1.

Ioh. 1.

1 Cor. 15.

mine

mine regnet atq. dominetur. Atque vt hoc apertius intelligatis, seipsum abnegare, est, voluntati propriæ resistere atque renunciare. Cum enim voluntas in omnes alias animæ vires atq. potentias imperium exerceat; qui voluntati propriæ renunciauit, seipsum plenè abnegauit. Hac autem in re Christianæ philosophiæ summa consistit. Cum enim ea in hoc præcipuè sita sit, vt diuinæ voluntati pareamus, neq. ab ea vlla ratione resiliamus; consequens est vt propria voluntas intereat, quo in nobis diuina voluntas regnum obtineat. Quemadmodum enim *simile*, qui oliuam oleastro, siue quamlibet arborem in frugiferam frugiferam inferere volunt, in frugiferæ prius ramos abicindunt, quo insititij adulescant; ita qui se totum diuinæ voluntatis obsequio tradidit, humanam voluntatem (quatenus fieri possit) præcledere debet, quo diuinam sine vilo impedimento exsequatur. Quod quidem præcipuum Sanctorum omnium studiū fuit: qui non modò à prohibitis, sed etiam à concessis frequenter abstinebant, vt voluntate (cum opus esset) velut equo iam domito, & habenarum patiente, facilius vterentur.

Sed ne quis vestrum, fratres, his quæ diximus, ita frangatur animo, vt de hac voluntatis suæ victoria desperet, adiciā quod est facilius, & quod ad omnes in cōmune pertinet. Fateor enim in his Domini verbis & perfectionis vitæ cōsilia, & Christianæ vitæ præcepta cōtineri. Quæ autem hæcenus diximus, magna ex parte ad consiliorū rationem spectant, quæ sequi & amplecti debent quicumque perfectioris vitæ amore tenentur. Nūc igitur veluti ex arduis locis ad planiora descendentes, quid Dominus omnibus in cōmune præcipiat, explicabimus. Hæc igitur lex omnibus in cōmune proposita est, vt quotiescunque Deus & homo, amor Dei & amor sui, lex spiritus & lex membrorum inter se pugnant atq. dissentiunt, cedāt minora maioribus, hoc est, homo Deo; amor sui, amor Dei; & lex carnis, legi spiritus. Hoc est, vt omnia quæ ad opes, quæ ad salutem, quæ ad vitam, quæ ad honorem hominis pertinent, conculcentur, proterantur, & profligentur, quotiescūque diuinis legibus & præceptis aduersantur. Hoc est enim seipsum propter Deum abnegare: ad quod mortales omnes adstricti tenentur. Diuus autem Eusebius Emis. non ineleganter hunc locum explicat; cuius expositio ab hac nostra non abhorret, quamuis verbis dissentire videatur. Ait igitur id eundem esse abnegare se, non esse eundem qui prius fuerat, cum carni seruiebat. Cum enim homo per veram penitentiam desinit esse qui antè fuerat, & incipit esse noua creatura, tunc verè seipsum abnegat. Qui enim antea fuerat detractor, inuidus, auarus, maledicus, impudicus, discordiarum seminator, dissidiorum auctor, alieni appetēs, sui profu-

Eusebii
Emis.

profusus, ventris mancipium, pecuniarum seruus, ac postremo diuinarum legum contemptor, vbi omnibus his sceleribus renunciauit, verè seipsum abnegauit, & in nouum hominem per veram pœnitentiam transit. Hoc igitur primum est, quod à nobis magister celestis exigit.

Proximum verò est, vt suam quisque crucem tollat, & quidem quotidie tollat, quemadmodum alius Euangelista dixit. Quid hoc in loco quotidianè crucis nomine accipiemus? Certe labores omnes atq. molestias, quibus vita hominū implicata est: quorū est multiplex & varia origo. Quidam enim à sempiterno generis humani hoste oriuntur: qui variis nos tentationibus infestare non cessat. Quidā ex malitia, fraudibus, iniuriis, cōtumeliis, & mille nocendi artibus eorū hominum inter quos vitam ducimus, quamuis nobis coniunctissimi sint: cum Saluator dicat, inimicos hominis esse domesticos eius. Quidā ab ipsa carnē nostra proficiunt, quæ partim variis cupiditatibus, partim necessitatibus, sollicitudinibus, & ægrotudinibus tum corporis, tum animæ nos semper torquet ac vëtat. Quid quod interdum ipse mundi arbiter ac Dominus labores nobis imminuit, vel vt fontes puniat, vel vt insontes exerceat, probeq. atq. perficiat? Quid hīc referam improuisas & repentinas calamitates, iacturas, clades atque funera eorū qui nobis charissimi atq. coniunctissimi sunt? Quis enim status, quæ vitæ conditio adeo felix est, cui non vndique incommoda multa & molestiæ immineant? Quemadmodū enim (vt D. Basilus ait) nulla rosa sine spinis, ita nulla vitæ conditio molestiis & incommodis sine car: quando ipsa etiā, quæ bona putatur in vita, spinis infestata circūsepta sint. Laudantur nuptiæ, sed nuptiis viduitas infestatur: quam alterū coniugium perpeti necesse est. Desideratur filij, sed quā multis sæpè doloribus filij parentes suos affecerunt! Diuites censentur beati, sed horū tamen plerimi (vt Chrysologus ait) pœna magis quā censu diuites sunt. Dentque tot sunt huius vitæ ærumnæ atq. molestiæ, vt D. Eucherius in Epistola quadam dicat, dubitare se vtra res magis nos ad celestis patriæ amorem incitare debeat, an dignitas bonorū quibus in ea fruemur, an miseriarū multitudo, quibus in hac vita premimur. Illa enim nos inuitat castissimis deliciis, hæc vero nos ab amore sui quotidianis repellit doloribus. Quid verò inter hæc, durissima carnis & spiritus prælia commitemorem, in quibus ad finem vsq. vitæ decertandum est: quando (vt Apostolus ait) caro cōcupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem? Hæc enim sibi inuicem aduersatur. Vnde quemadmodum filij Israel armis instructi ab Aegypto adscendisse dicuntur: ita nos spiritu alibus armis à dextris & à sinistris muniti

Mat. 10.

Basilus.
simile.Petrus
Rauen.
Eucher.
in Epist.
Paranet.

Exod. 12.

incedere oportet, ut neq. secundis rebus efferamur, nec aduer-
sarium rei uel sum inibus deiciamur. Has ergo molestias, hos la-
bores, atq. (ut ita dixerim) tributa vitæ patienter ferre, & incō-
moda omnia ueluti ē manu Domini accipere, seque submissē
gerere, nec vnquam uel animum deponere, uel tristitia cōfici,
uel de diuina prouidentia queri, nec laborū pondere frangi, nec
muliebriter debilitari, sed cōstanti pectore omnia sustinere, &
iam omnibus gratias agere, & minora sceleribus nostris hęc om-
nia reputare, id demum crucem suam ferre est. Quæ in re alte-
ram Christianæ philosophiæ partē positam esse D. Ber. ait: qui Bernard.
Christiani hominis vitam esse dixit bona facere, & mala pati.
Sequitur deinde tertium: nempe ut Christum sequamur.
Quid autem est Christum sequi, nisi præstare quod Ioannes Ioan. 2.
ait: Qui dicit se in Christo manere, debet, quemadmodum ille
ambulauit, & ipse ambulare. Ipse autem (ut Petrus ait) pro no- 2 Pet. 2.
bis passus est, nobis relinquens exemplū, ut sequamur uestigia
eius, qui peccatū non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius:
qui, cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non
cōminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste. Hanc ergo
vitæ innocentiam & puritatē ab omni crimine immunē, hanc
patientiam, lenitatē, & pacem cum his qui oderunt pacem, cæ-
terasq. eius uirtutes (quantum infirmitati nostræ conceditur)
imitari conemur. Sic enim Christum Dominum & sequi, &
consequi poterimus. Hoc est igitur, fratres, opus quod a nobis
exigitur, hic labor, hoc pensum, quod fidelibus operariis a Do-
mino indicitur. Sed quoniam ea, quæ hactenus dicta sunt, in-
firmorum animos terrēt, qui se impares his laboribus esse cre-
dunt: ad operis mercedem veniamus, quæ vehementer molles
etiam animos ad laborem acuit & exsuscitat. Hanc uero nobis
noua quadam ratione præsens sancti Euangelij lectio repræ-
sentat: quæ futuræ gloriæ particulam quādam, ac ueluti præla-
bationem, nobis ob oculos ponit. Ea uero sic habet.

I.

Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, &
duxit eos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos.
Ex hoc loco discimus varios ac dissimiles esse in Ecclesia virtu-
tum atq. celestium donorum gradus. Sunt enim cōmuniā quæ-
dam diuini Spiritus dona, quæ piis omnibus in commune pro-
posita sunt; sunt uero quædā singularia, quæ ad familiares Dei
amicos pertinet. Virumq. autē Spōsa in Cant. innuit, cōm ait: Cant. 1.
Bibite amici, & inebriabimini charissimi. Ad amicos quidem
bibere, ad charissimos uero pertinet inebriari. Quod ex hac lā-
cra historia discimus; in qua Dñs non omnes quidē Apostolos,
quamuis dilectos, sed præcipuos solum atq. charissimos ad hoc
lingu.

singulare cōpitum inquit. Quamuis enim omnes ad Apostolici muneris dignitatem vocati essent, hæc tamen singularis exceptio non ad omnes, sed ad paucos, singularia Dei dona pertinere declarat.

Illud quoque considerandum est, quòd discipulos Dominus in montem adduxerit, ut sacri corporis sui splendorem & gloriam illis patefaceret, nec in qualemcunque montem, sed in montem excelsum & arduum. Quis mysterio vacare credat, quod diuina Sapientia hunc præcipuè locum delegerit, in quem non sine corporis fatigatione cōscendens, gloriam suam discipulis ostenderet? Quid igitur hoc est? Certe ut hac loci sublimitatem mentis altitudinem indicaret, quæ caelestia sacramenta intueri debet. Oportet enim eum qui huc assurgere cupit, ut in montem adscendat, hoc est, ut terrena relinquat, tergaq. ad mundana omnia vertat, & ad sublimia mente animoq. subleuatus verè dicere possit: Terra vale, curaq. humiles, homines quæ valete. Hoc autem nubes illa significat, ex qua vox Dei in præsentis lectione audita est, de qua in Psalmo legimus: Qui ponis nubem adscensum tuum. Nubes enim ex terræ vaporibus concreta, terram deserit, à qua progenerata est; ab omniq. terrene pondere libera, leuitate sua in sublime attollitur: ibiq. residens nunquam ad inferiora relabitur. Harum verò nubium agilitatem atq. sublimitatem Isaias demiratus ait: Qui sunt isti qui, ut nubes volant? qui terrena omnia deferentes, caelestia perueniunt, & in sublimibus locis commorantur? Quæ quidem res sanctorum virorum mores & studia repræsentat: qui in hac peregrinatione solo corpore constituti, cogitatione & auiditate in illa æterna patria conuersantur.

In hoc igitur edito loco ante ora discipulorū Dominus transfiguratus est. Et resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autē eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt ei Moyses & Elias loquentes cum eo. Huius autem lucis splendore Petrus tanta admiratione simul & gaudio cōpletus fuit, ut ad Dominum diceret: Domine bonum est nos hic esse; si vis, faciamus hic tria tabernacula: tibi unum, Moyse unum, & Elia unum. Non enim (ut Marcus ait) sciebat quid diceret. Tanto enim gaudio mēs eius huiusmodi spectaculo (ut ita dixerim) inebriata est, ut omnes animæ vites extra se posita, nihil nisi ingens illud gaudium sentirent, neque aliud capere possent. Itaq. ut vas aliquo liquore plerū, nullum liquorem admittit, sed, quidquid infuderis, effundit: ita anima illa tanto gaudio completa erat, ut nullius peregrinæ rei capax esset; sed tota in illo voluptatis pelago submersa, quidquid videbat, quidquid illam circumstabat, voluptas erat, gaudium erat, mera felicitas erat. Quòd si hæc vna caelestis suauitatis guttula

Psal. 103.
simile.

Isaie 60.

Ita huius Apostoli mētem inebriauit, vt illum extra se raperet; quid faceret, si de torrente voluptatis diuine pleno ore bibisset? Solam Christi humanitatem Petrus in gloria sua viderat, nec diuini Verbi speciem, & infinitam eius pulchritudinem fuerat contēplatus: & hoc solo spectaculo ita raptus & oblectatus fuit, vt in illo mōre perpetuū habitare volens diceret: *Domine, bonū est nos hic effusi vis, faciamus hic tria tabernacula; tibi vnum, Moysi vnum, & Elie vnum.* Itaq. duos tantū cū Domino electos in sua maiestate fālgentes contēplatus, hoc petebat; nec aliam in mūdo felicitatem querebat: adeo ipsorum adspectu & pulchritudine captus fuit. Quid igitur faceret, si millia millium, & decies cētena millia beatarum mētium ante Dei thronum assistentia cerneret? si videret Angelorum obsequia, Archangelorū gloriam, Dominationū potentiā, Principiarum celsitudinem, Thronorū maiestatem, & Cherubin ac Seraphin splendorem mirabilem & claritatem? Et quidem in hoc monte nihil aliud quā de passione Domini, de cruce, de clauis, flagellis, & opprobriis sermonē haberi audiuit. Loquebātur enim Vates sancti excessum Domini quē cōplerurus erat in Hierusalē. Quid ergo sentiret, si faustissimas illas voces audiuisset, quas Euangelista Ioannes in Apocalypsi se audiuisse testatur: Benedictio, & Apoc. 7. claritas, & sapiētia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum, Amen? Et quidem hanc ipsam Domini Saluatoris faciem in terreno monte vidit, qui spinas & tribulos proferebat: necdum enī Petrus montem illū pinguem & coagulatum, in quo beneplacitum est Deo habitare, viderat, nec cēlestes illas sedes, & magnificā palatia: nondum Ps. 67. flumen illud splendidum tanquam crysallum; non vitæ arborem iuxta ripas eius plantatā, salutarē fructū singulis mensibus affrētem; non ciuitatem illam quæ tota aurum mundum Apoc. 19. est, simile vitro mundo; nō splendidissimam eius lampadē, quæ agnus Dei est; non duodecim illas portas ex singulis margaritis factas adspexerat. Qui ergo in terreno mōre & in carne mortali positus, adeo extra se raptus fuit, vt nesciret quid diceret: quid is faceret, si omnibus istis & gaudere, & frui sine fine potuisset? Apoc. 21.

Ceterū hæc gloriōse humanitatis Christi contēplatio ad accidentalem beatorum gloriā pertinet. Sic enim eam Theologi vocant. Ea tamen ab essentiali gloriā (quæ in aperta diuine pulchritudinis visione consistit) multo quidem inferior est. Quāto enim creator creaturam superat, tanto quauis alia gloria, ea quæ de creatore concipitur, superior est. Huius autē gloriæ dignitatem solus ille nouit, qui eam electis suis præparauit. Vnde Isaias, Oculis, inquit, nō vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Itaq. quamuis Angeli omnes hac de Isai. 64.

re loquerentur, eius dignitatem & magnitudinē explicare nullo modo possent. Hoc enim summæ illi & immensæ Dei largitati debemus, quod id, quod admodum ipse ineffabile est, ita hoc eius donum ineffabile sit. Quamvis autem multa & maxima de illo mens humana concipiat, nunquā tamen minimam eius partem poterit attingere. Quocirca illud nobis in eius æstimatione eueniet, quod ijs qui picturam summi alicuius artificis manu depictam, nondū tamē plenē absolutā, intuentur & admirantur, quæ nihil perfectius esse purant: pictor tamen, artis suæ gnarus, intelligit quantū perfectio illa, quam ignari homines inspicant, ab ea distet, quā post finem operis habitura sit. Ad hunc ergo modum persuasum nobis esse debet, quidquid de illa felicitatis gloria cogitamus aut dicimus, longe minus quam pro eius dignitate esse. Vnde rectē quidam cælum à celando ductum esse dixerunt; quoniam quæ in ipso opes atq. deliciae continentur, mortalium mentibus prorsus incognitæ sunt.

Summum autem quod de hac felicitate breui oratione exprimere datur, est, nos eadem felicitate futuros beatos, quæ idem ipse rerū omnium conditor beatus est. Ipsi us namq. beatitudo est videre se, & infinita pulchritudine sua frui: eademq. felicitas nobis etiam vermiculis, eius beneficio continget, quia

1. Ioan. 3. Ioan. ait) videbimus eam sicuti est, & immensa ejus pulchritudine fruemur. Hanc autem infinitā pulchritudinem aperit videre, soli diuinæ nature convenit; & ita convenit, vt secundā

Arist. Aristotelis sententiā nihil aliud diuinæ mens intelligere aut cogitare possit. Hoc enim obiectum (et appellant) diuinæ mentis altitudini accommodatum & adæquatum est. Vilesceret enim (ait ille) diuinus intellectus, si se ad hæc inferiora cogitanda demitteret. Non tamen ideo non agnoscit illa, quoniam vt

D. Tho. D. Thom. ait) per seipsum (in quo sunt rerū omnium perfectiones) omnia videt, & perfectissimē videt. In hac igitur aperta & clara visione, quæ solius Dei propria est, quæq. illi ex diuinitatis natura conuenit, sanctorum omnium, siue hominum, siue Angelorum, felicitas & beatitudo sita est. Hac enim in re homines

Idem. vt idem D. Thomas ait) quamuis naturæ conditione Angelis inferiores sint, beatitudinis tamen dignitate sunt pares.

Cum ergo Sancti omnes intelligerent se ad hanc tantā gloriam à Deo cōditos, dictū mirum est, quos propter eam labores in hac vita pertulerint, & quo illa mentis ardore frui desiderauerint. Hinc illa Moysis ad Dominū deuotissima supplicatio. Si inueni gratiā in conspectu tuo, ostende mihi faciē tuam, & sciatē, & inueniam gratiā ante oculos tuos. Hinc etiā Paulus dissolui cupit, & esse cum Christo. Deniq. hac de causa de Sanctis omnibus, dum apud nos agerent, dictum est, mortem co-

Exod. 33.
Philip. 2.

habuisse

habuisse in desiderio, vitā in patientia. Ex quo quidē desiderio (quod à celesti patria & à Spiritu sancto proficiscitur) colligere licet, nos ad hanc summam felicitatem esse venturos. Si enim D. Thom. ceteriq. rectē philosophantes ex naturali immortalitatis desiderio animorum immortalitatem colligunt (quandoquidem hoc desiderium ab ipso naturæ conditore, qui nihil frustra facit, mētibus nostris impressum est) rectē etiam ab hoc Sanctorum omniū desiderio ad hanc diuinā felicitatem homines peruenturos argumentamur; quandoquidem non est inferior auctor gratiæ, quā naturæ. Si ergo naturæ desiderium adeo efficax est, nō minus utiq. diuinæ gratiæ desiderium erit, quando vtrumque ab eodem æquipotente principio manat.

D. Thom.

Sed dicetis forsitan: Qui fieri potest, vt imbecilla mentis humanæ acies ad hanc tantam celsitudinem attolli possit, vt altissimam illam naturā, non per speculū & in enigmate, sed aperta facie intreri valeat? Cōstat enim ex Philosophorum doctrina, rerum species atq. imagines ad eas intelligendas esse necessarias; sine quarum adminiculo nihil intelligimus. Quo fit, vt nō infimi quidem Angelorum omnium substantiam intelligere valeamus, quia huius speciem & imaginē non habemus. Imō verō (quō magis miremini) ne ipsam quidem animæ nostræ substantiam (quā intra nos habemus, & qua viuimus & mouemur, cuiusque actiones semper experimur) quod eius imaginē careamus, intelligere possumus. Quomodo ergo intellectus noster ad altissimum illū Spiritū aperte videndū se attollet, cuius naturam nulla res creata exprimere potest? Huic quæstioni Theologi respondent, Deum ipsum in celesti patria ineffabili quadā ratione sese intellectui nostro ita cōiungendum, vt speciei intelligibilis vicē gerat, vt ipse sit quē videamus, & principium quo illum videamus. Idem etiam nouo gloriæ lumine mentem nostram irradiabit, & supra naturalem vim suam attollet, quo possit splendidissimū illum Solē ab ipso illuminata cernere. Hoc est enim quod regius Propheta significauit cum dixit: In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autē à Theologis Psalm. 35. lumē gloriæ appellatur, & appositissimē (si restant cōparationem admittit) cōspicillīs similis esse dicitur. Vt enim hæc infir- simile, mis oculis apposita, ea videre faciūt, ad quæ ipsa oculorū acies peringere non potest: ita lumen illud gloriæ mētis nostræ acie illuminabit, & supra vim suam attollet, vt vsque ad diuinæ pulchritudinis speciem contemplandam assurgere valeat.

II.

Nunc videamus quid ex hac diuinæ pulchritudinis visione consequatur. Nimirū quod regius Propheta vno verbo cōpletus est: Satiabor, inquit, cū apparuerit gloria tua. Cur satiabor? Psalm. 36. Certe

Certe quia in te vno nō solum te, sed etiam quidquid humanā voluntas desiderare, quidquid intellectus concipere potest, clara luce videboris: deo quē nihil erit quod extra te quaerere debeam. Quam felicitatis rationem alia translatio apertius insinuat: quā pro eo quod nos legimus, Satiabor cū apparuerit gloria tua: habet, Satietas lætitarum est cum vultu tuo. Quā dicendi ratione designavit, in altissima illa substantia cum summa simplicitate bonorum omnium perfectiones quæ in rebus omnibus inveniuntur, & infinitas alias quæ diuinitatis propriæ sunt, præstantissima quadam ratione esse coniunctas: unde illa satietas lætitarum oritur, quæ ex multiplici & infinita illa bonorum omnium complexione procedit. Quocirca cælestis hæc beatitudo appositissime per manna illud, quod patribus in deserto exhibitum fuit, adūbratur: quod saporum omnium dulcedinem ac suauitatem in se vno continebat. Ideo quē cum hoc datum fuerit, nihil erit quod vltius desideremus. Tunc viua hæc desideriorum nostrorum rota, quæ continuis cupiditarum motibus agitur (dum modò hæc, modò illa bona insatiabili auiditate concupiscit) summum illud & vniuersale bonum adeptæ plenissime conquiescet. Non enim erit, cur aliunde per riuulos quærat, quod in illo bonorum omnium Oceano potius summe & cumulatissime hauriet. Si enim modò (vt Dñs Augustinus ait) vel vna gutta ex paradisi flumine hausta omnem huius mundi sitim exstinguit; quid inexhaustum illud bonorum omnium pelagus non efficiet?

August.

Nunc ad vos orationem verto, fratres: si tanto studio mortales vnum aliquod exiguum huius mundi bonū, siue opes, siue honores, siue corporis voluptatē, aut incolumitatem, siue principum gratiam, siue publica officia & dignitates inquirunt, vt nullum laborem, nulla terrę marisue pericula propter ea adimplenda pertimescāt, armatas quoque acies & intēta spicula, gladios & ignes ob ea non perhorrescant: quid, quæso, nos facere par est, vt hoc tantū bonum, in quo sunt omnia bona, consequamur? Quid enim humana mens optare potest, quod ibi multis accessionibus augmentum non inueniat? Gloriam & humanam laudem affectas? Tunc laus erit vnicuique à Deo: quæ non falsa atque fucata, sed vera & solida, nullique inuidiæ obnoxia erit. **3. Cor. 4.** Opes & vitæ diuturnitatem desideras? Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra eius diuitiæ & gloria. Regni & principatus te amor sollicitat? Ibi Sancti canūt se à Deo Sacerdotes & Reges creatos, qui cū illo sine fine regnabunt. Scientiæ & variarum rerum cognitione delectaris? Ibi librum illū cælestis Agni beneficio apertū inuenies, in quo absolutissima rerū omnium

Prou. 3.

aium scientia cōtinetur. Quæ enim sigillatim & per tēporum momenta in hac vita discimus, illic sola beatifica diuinæ essentia visione plenissimè intelligemus. Sunt mulier qui in principam gratia & amicitia summam felicitatem suam esse arbitrantur. Quæ autem maior felicitas, quàm ad eum statum pertingere, in quo qui degunt, inter summi & sempiterni Regis filios & amicos numerantur? Postremo laborum & curarum requiem mortales cuncti desiderant. Vbi (quæso) illam, nisi inter felicia beatorum mentium gaudia deprehendent? Ibi namque illud sabbathū celebratur, in quo (vt D. Cypr. ait) electi omnes suauissimo illo manna sine labore vescuntur. Sex quippe diebus illud filij Israël in deserto non sine labore edebant, quando illud passim fusi per agros colligebant: feria verò sexta, cibos duplices in presentem atque sequentem diem prouidebant, vt in sabbatho sine vlllo labore quesito iam cibo reficerentur. Hoc ipsum autem spiritualiter electis omnibus continget. Sex enim huius vitæ diebus comedunt manna absconditum, quod illis paracletus Spiritus sanctus in peregrinationis & laborum suorum solatium tribuit: non tamen sine labore, quo illud promerantur. Sic enim merebatur Apostolus, cum diceret: Sicut abundant passionibus Christi in nobis, ita & per Christū consolatio nostra. Et regius Prophetarum: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tue iustificauerunt animam meam. At in sabbatho illo vbi requies æterna celebratur, vbi Sancti omnes requiescunt à laboribus suis, non iam laborandi, sed quiescendi tēpus instat: vbi non cibos sibi labore parant, sed patris iā & longo labore quæsitos sine labore fruuntur.

Hac igitur, fratres, est merces, quæ seipsos propter Deum abnegantibus, & crucē suam quotidie ferentibus proposita est. In qua cum omnia sint magnifica, & votis omnibus expectanda, tum illud maxime iucundū erit, quod modò referam, si illud tamen verbis explicare pospero. Aut Theologiæ magistris, in illo beatitudinis gaudio, quod de diuinæ pulchritudinis visione concipitur, non esse successionem: quemadmodum neq. in illa altissima & summa natura successio vlla est. Quidquid enim fuit, id modò est; quod verò modò est, idē prorsus erit; & quod deinde futurum est, id iam & fuit & semper est. Hoc enim æternitatis est proprium, vt tota simul sit, nec in ea prius aliquid aut posterius inueniatur. Hanc autem æternitatis dignitatem & excellentiam suo quodam modo Sanctorum gloria imitatur, quæ de beatifica visione procedit: eius quippe gaudium successionē carer, totumque simul percipitur, nec per moras temporum incrementa capit: ita sit, vt, quod gaudium in tota æternitate concipitur, in quocunque eius momento percipitur. Quod si mi-

Cypr.
Exod. 16.

Psal. 97.

nus hoc intelligitur, proposito familiari exemplo patefacere curabo. In conuiuiis sollempnibus, in quibus lautissima fercula exhibentur, vnumquodq; ferculum suam exhibet suauitatem atque saporem. Et si quidem conuiuium longo spatio celebratur, variae voluptates pro eduliorum & cupediarum varietate alio atq. alio tempore percipiuntur. Fingere ergo nunc animis (quâdo id fieri in hac vita non potest) primū eius conuiuij ferculum, imō verō buccellam primā omnes illas voluptates atq. sapores, qui toto conuiuij tempore futuri sunt, secū ferre. Tunc enim voluptas illa instar ordinis aliarum esset, tantundēq. ea sola vno temporis momento, qua nū omnes aliae toto illo conuiuij spatio, edentem oblectaret. Hæc ergo rudi similitudine, & tantarū rerū maiestate indigna, illius gaudij magnitudinem quod de summi boni contemplatione percipitur, intelligere vteq. licebit. Nulla enim in eo successio gaudiorū est, sed gaudium illud quod in tota æternitate concipitur, in quolibet momento (vt modō diximus) semper adest. Qua in re D. Bern. di-

Bernard. *mentis* (vt modō diximus) semper adest. Qua in re D. Bern. di-
pinitæ bonitatis largitatem & prouidentiam demitatur: qui cum electis potum det in lachrymis in mēsurā, sine mēsurā tamē, hoc est, sine successione, dat eis de torrente voluptatis suæ ad satietatem vsq. potari. Sic enim ait: Gutturim pœna bibitur, quâdo sumitur, per mentias trāsit: at tunc corrēs erit voluptas; & torrentis quidem qui affluat, non qui effluat. Cuius voluptatis recordatione idem vir sanctus sic afficiebatur, vt diceret: Quoties in oratione omnia viscera occulta ad memotiam illius gaudij succutuntur, & lachrymarū vnda vultus superfundit. O si duraret, &c. Quia verō gaudium hoc pia atq. deuota consideratione conseruatur, continuam eius memoriam retinere volumus, adiungit protinus: Si oblitus fuero tui Hierusalem, obli-

Psal. 136. *nion* detur dextera mea: adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminerō tui. Deinde vir sanctus mortæ ac dilationis im-

Psal. 39. *partes* ad Dominum clamat: Quando, quæso, Domine, contēdes scæcum meum, & circundabis me lætitia?

Quis igitur nostrum, fratres, adeo ferreus erit; qui ad huius tantæ gloriæ commemorationē non excitetur? non exardescat? non soporē mentis excutiat? & hanc curam omnibus aliis vitæ curis anteponat? non deniq. milles propter hanc felicitatē mortis tidie nos oportere tormēta perferre, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, vt Christum videre in gloria sua possemus, & Sanctorū eius numero associari; nōne dignum esset pati omne quod triste est, vt tanti boni, tantēq. gloriæ participes haberemur? Pius tamen & misericors Dominus nequaquā tantum hunc laborem a nobis requirit, sed illud exigit, vt intelligamus nos

August.
in Man.

nos ad hanc tantam gloriam ab ipso conditos: ideoque omnia
vix studia, omnes curas & cogitationes nostras, a turis & in-
teriturijs rebus abductas, ad illud summū bonum esse traducen-
das: illud Apostoli ante oculos semper habētes, non habere nos
hic ciuitatem manētem, sed futuram inquirere. Quocirca non
hic ciues & incolae in hoc seculo, sed vt hospites & peregrini, qui
alio tendunt, & patriam suam inquirunt, nos gerere debemus.
Hic enim animus, hic affectus eorū fuit, qui ad hanc patriam
recto itinere peruenierunt. Quod quidem Apostolus annota-
uit, sancti Patriarchae Iacob verba prudenter expēdens. Cum
enim is in Aegyptū perlatus, à Pharaone interrogatus fuisset, Hebr. 11.
Quot sunt dies annorum vitae tuae? ille qui vitam hanc non vitam,
sed peregrinationē esse intelligebat, respondit: Dies peregrina-
tionis vitae meae centū triginta annorum sunt, & non perueni-
runt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt. Ex
quibus verbis Apostolus colligit, sanctos illos Patriarchas se tā-
quam hospites & peregrinos in hac vita gessisse. Qui enim (in-
quit) haec dicunt, significant se patriam inquirere. Etsi quidem
ipsum meminissent de qua exierant (hoc est, de Mesopotamia,
unde originem duxerant) habebant utique tempus reuertiendi.
Nunc autem meliorem appetunt, id est, caelestem: ideo non
confunditur Deus vocari Deus eorum: parauit enim illis ciui-
tatem. Verē enim non confunditur Deus eorū Deus vocari,
qui nihil aliud in vita moliri sunt, quam illi omnibus in re-
bus obsequi, & ad eius contubernium adspirare. Simili studio
atque affectu regis Propheta, quamuis esset potentissimus,
regijque opibus circumfluens, ait: Exaudi orationem meam psal. 118.
Domine, & deprecationem meam: auribus percipe lachry-
mas meas. Ne sileas, hoc est, ne me vnquam inuare, atque
opem ferre desinas. Quare? Quia advena ego sum apud te, &
peregrinus, sicut omnes patres mei: ideoque tanquam pauper &
peregrinus, & qui nihili fragilia & interitara huius vitae bona
aestimem, ope tua semper indigeo, quā tandem ad optatam pa-
triam ab hac peregrinatione valeā peruenire. Sapienter admo-
dum D. Ambr. duorum latronum, qui cum Domino crucifigi
fuerunt, discrimen annotauit: quorum alter futurae vitae obli-
tus, & praesentis memor, eam à Domino postulabat, dicens: Si
tu es Christus, saluum fac te ipsum & nos: alter contra hu-
ius vitae negligens, & curam omnem in alteram transferens,
Domine, ait, memento mei, dum veneris in regnum tuum. Nō
ignorabat illū posse dare temporariā vitam, qui posset eternam:
sed hanc tamen vt fragilem & mortalem contemnens, de sem-
piterna & immortalī sollicitus erat. Hoc idem discriminē fratres
(sic rem exacte perpendatis) inter pios & improbos inuocatis.

Mal. 48.

Improbi namque sic à se omnem celestis vitæ curâ & studiū ablegarunt, & serpentum more ita humi repuot, vt omnem à se futuræ vitæ curam & cogitationem depulerint, perinde atq. ad illam neque nati, neque cōditi, neque redempti à Deo fuissent. Vocauerunt quippe nomina sua in tectis suis. At verò p̃i contraria via ingredientes, & ea solum ex hoc mundo quærentes quæ necessitas, non cupiditas postulat, & in ea tanquam in hospitio, non tanquam in domo degentes, totum studium & amorem suum in alteram vitam transtulerunt: in qua perpetuò se victuros sperant, ad illam suspirantes, & ad illā ore cordis inhabitantes, & habitationē quæ de cælo est, superindui cupientes. Hoc igitur agamus, fratres; hoc desiderio feramur; & cetera omnia tanquam vilissima & ad nos minùs pertinētia transeuntes, hoc vnum dies noctesq.ue cogitemus; hoc dormientes, vigilantes, edentes, & quiduis aliud agentes, animo versemus; hoc votis omnibus & precibus à Domino impetrare contendamus: & tunc vel maximè nos vtiliter & feliciter vixisse putemus, cum cæteris rebus ac mundo mortui, huic vni studio vixerimus. Tali epim vitæ immortalis & æterna vita in cælis parata est. Quam nobis concedere dignetur, qui eius hodie imaginem in gloriosa transfiguratione sua ostendere dignatus est.

IN EADEM DOMINICA SECUNDA

IN QVADRAGESIMA, CONCIO TERTIA:
in qua tum Evangelica lectio explanatur, tum etiam de spirituali dulcedine ac suauitate, quæ piis hominibus in hac vita exhibetur, paulo subtilius differitur.

THE. Domine, bonum est nos hîc esse: si vis, faciamus hîc tria tabernacula; tibi vnum, Moyse vnum, & Elia vnum. Matth. 17.

Hodie sancti Evangelij lectio, fratres dilectissimi, splendidissimū nobis hodie atq. suauissimum proponit mysterium: quod sanctus Euangelista Mattheus exponit his verbis: *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum: & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix, & cetera quæ sequuntur vsque ad finem.*

A T B

Inter varias Christianæ philosophiæ quæstiones, fratres dilectissimi, illa mihi cum primis cognitu necessaria videtur, sitne mandatorum Dei via ad ingrediendum facilis, an difficilis. Cum enim facilitas operum vehemèter ad se homines alliciat, difficultas autem deterreat, plurimum refert, ut sciamus, an via hæc quæ ducit in cælum (ad quam perpetuò omnes adhortamur) plana & facilis sit, an offendiculis & scrobibus impedita. Et quidem si diuina oracula consulamus, in quibus veritatis cognitio cõtineretur, eam nobis aliquando facile, aliquando difficilem proponunt. Difficilem quippe esse ostendunt illa verba Domini, quæ ante sacræ lectionis huius initium prædixit: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: & qui perdiderit eam propter me, inueniet eam. Et illa item: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et illa etiam quibus ait, regnũ cælorum vim pati, & violentos rapere illud. Paulus verò per multas tribulationes oportere nos intrare in regnum cælorum, & omnes qui plè viuere in Christo velint, tribulationem esse passuros, apertè docet: itemq. eos qui Christi sunt, carnem suam crucifigere cum vitij & cõcupiscentijs. Ioan. verò in Apocalypsi electos Dei ante thronum eius vidisse testatur, candidis vestibus amictos, palmasq. in manibus gestantes. Palma autem, triũphi & victoriæ insigne est. Vbi autem victoria, ibi pugnam atque legitimum certamen præcessisse necessum est. Vnde Apostolus, Non, inquit, coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Quo nomine beatus Iob vitã hominis super terram militiam esse asseruit: & se item cunctis diebus non tam viuere, quàm militare, testatur. Hæc igitur omnia difficile iter in cælum ostendunt. Militia namque laborum ac periculorum plena est. Cõtrã verò sunt alia scripturarum loca, quæ hoc iter facile atque iucundum esse declarant. Ait namque cælestis magister, iugum suum esse suauē, atque onus leue, & in eo animarum requiem inueniri. Idem quæ per Prophetam, Si in via, inquit, Dei ambulasses, habitasses viq. in pace super terram. Iterum quæ per Isaiam. Sedebit, inquit, populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Salomon verò, Gaudium est, inquit, iusto facere iustitiam. Vbi verò gaudiũ est, quis labori esse locus potest? Regius verò Prophetæ alibi quidem dicit: Pax multa diligētibus legem tuã, & non est illis scandalum: alibi verò cum Deo loquens, In via, inquit, testimoniorum tuorũ delectatus sum, sicut in omnibus

bus diuinitis. Alibi autem: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo. Ex his ergo sanctarū scripturarum testimonis utrumque verum esse colligimus: nempe diuinorum mādatorū viam & difficilem & facilem esse. Quomodo igitur duo hæc inter se coherere possunt, vt eadem via & facilis & difficilis, plana & ardua sit? Hic quæstioni respondemus, non mirum esse, utrumq. in eadem se deprehendi, si ea ad aliud atq. aliud, hoc est, ad diuersa referatur. Si enim quod nobis diuina lege præcipitur, & corruptæ naturæ morbum & procliuatē ad malum solum inspiciamus, nō dubium quin diuina lex homini communis peccati labe infecto difficilis & ardua sit, vtpote quæ vehementer variis eius cupiditatibus aduersetur. *Rom. 7.* enim, inquit Apostolus, spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. Quæ igitur convenientia diuini Spiritus ad carnem & peccatum? Si verò diuinæ gratiæ opes, si auxilia cælestia, si charitatis virtutē, si copiosam mercedē laborantibus in cælo repositam, si denique paracleti Spiritus consolationem atq. dulcedinē consideremus, nihil hac via facilius, nihil suauius. Hac enim de causa regius Propheta dixit: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Hoc est, cum charitate, & spiritus gaudio cor meum Domine laxasti atq. dilatasti: tunc per viam mandatorū tuorum non modo sine vlla offensione, sed magna etiam eū celeritate cucurri.

Quocirca mirari non debemus, fratres, si cum ad vos sermonem habemus, auditorum habita ratione, modò facilem hanc viam, modò difficilem esse testamur. Vt enim Domini misericordiam pro auditorū natura aliquando amplificamus, vbi narrantes ac diffidentes, nimiumq. timidos confirmare, & in spem erigere necesse est; aliquando verò diuinæ iustitiæ severitatem exaggeramus, quando ad præfractos homines, diuinarumque legum contemptores, & de diuina misericordia omnia sibi legenda pollicentes dicimus: ita planè diuinorum mandatorum viam delicatis hominibus & omnem laborem deprecantibus facilem & iucundam esse ostēdimus, vt hac ratione inanem ipsorum formidinem excitamus; negligentibus autem & inertibus, qui ventri & seculo seruientes, salutem sibi pollicentur, difficilem & arduam esse ostēdimus, vt eos ab inertia ad solertiam & laboris studium traducamus.

Ex his ergo quæ hactenus dicta sunt, facile propolice initio quæstioni respondemus: nempe diuinorum mādatorum viam partim quidem difficilem, partim verò facilem & suauem esse: illud quidem propter communem naturæ morbum; hoc autem propter eas diuinæ gratiæ opes & auxilia quæ suprā memorauimus. Huius autem rer cognitionem negligentibus, tum delin-

caris hominibus maxime necessaria est. Negligentiores enim, perspecta diuinæ legis difficultate, intelligent nequaquam sibi stertendum ac dormiendum, sed diligenter & strenue laborandum: delicati vero & laborem omnem fugitantes, diuinæ dulcedinis suauitate proposita, ad virtutis studium alleuiscuntur. Atque ut his ipsis animum addamus, ne diuinæ legis austeritate deterreantur, sciendum est, aliam esse incipientium, aliam proficientium, & aliam perfectorum conditionem. Quo enim quisque maiora diuinæ gratiæ dona percepit, diutiusque in virtutis & pietatis studio versatus, prauæ consuetudinis vices elisit, hoc illi suauius & leuius diuinæ legis onus efficitur. Ut enim quidā ex Patribus ait, insuauem & asperam recte viuendi viam fecit nobis longa consuetudo peccandi. Qua consuetudine sublata, diuinorum mandatorum via plana efficitur & iucunda. Perfecti autem viri, qui iam diu in hoc virtutis curriculo versati sunt, quique magnos in ea progressus fecerunt, & quibus virtus ipsa in naturam quodammodo versa est (hoc enim & abundantia gratiæ, & laudabilis cōsuetudo, quæ altera natura est, efficiere solent) nulla in re magis quam in virtutis & honestatis cultu delectantur. Quod quidem non obscure sanctus ille Rex declarauit, qui ait: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! su. *Psal. xli.* per mel ori meo. Et, In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis.

Quæ ex re illud etiam colligere licet: nempe, quod quamuis pletum vitæ (ut autē diximus) suis quoque laboribus respecta sit; esse tamen eum perditionis hominum vitæ conferamus, multo eam suauiores iucundioresque. Imò vero improborum vitæ miserima; quando ea infinitis penè curis, angoribus, sollicitudinibus, variisque cupiditatum & irarum motibus contrituē exagitur. Nō enim mentitur ille qui dixit: Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam patis non cognouerunt. Sic etiam in Ecclesiast. legimus: Via peccantium complantata est lapidibus: & post hæc inferi, & tenebræ, & pœna. Contrā vero de piorum vitæ quæ legius Vates degebat, hoc perhibet testimonium: Laxabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. In his Prophete verbis duplex hominis status insinuari videtur: alter eum mūdo seruiebat, & vana spela stabatur; alter cum Deo seruire cepit, & se totum mandatorū eius obsequio tradidit. In illo igitur priori statu militi comparatur, qui ex quo stipendio quod illi fallax & incerta spes mūdi pollicebatur, innumeris eius laboribus & periculis expositus erat: ubi verò se diuinis legibus subdidit, velut miles est, qui paratā iam victoria spoliis potitur amplissimis; qui merito iam cum Propheta dicere potest: Laxabor ego super eloquia tua, hoc est, parendo legibus *simile.*

Eidem.

legibus tuis, sicut qui inuenit spolia multa. Quam rem idē sub
 alia metaphora explicat, cum ait: Ambulabā in latitudine, quā
 mandata tua exquisiui. Quod perinde est, ac si diceret: Cum
 relicta mandatorū tuorum obediētia vagus incedebam in via
 cordis mei, quando modis omnibus cupiditates meas explere
 curabam, non poteram non variis confici & arctari laboribus.
 Hinc enim spes inanes, inde trepidi merus, inde edaces cura,
 inde libido furens, auaritia aestuans, ambitio flagrans, inuidia
 crucians, ira distortuens, cæteræque animorum pestes (quæ
 impotentis cupiditatis comites sunt atque satellites) anti-viam
 meum multis modis excarnificabant. At vitæ uo numine ad-
 iutus intellexi veram animi pacem & tranquillitatem non in
 cupiditatibus explendis, sed in eisdem nominis tui timore fru-
 nandis sitam esse, illico animus meus, qui antea cupiditatibus
 victus erat, vinculis solutus, velut lausima quadam via, nullis
 offendiculis impedita, ingredi cepit.

Psalm. 117.

Eidem.

Rom. 2.
Nicom.

Gregor.

Cæterum inter ea quæ piorum viam adeo planam & iucun-
 dam faciunt (quæ multa & maxima sunt) duo præcipue nume-
 rantur: alterum præmij magnitudo, quod strenuè laborantibus
 in celesti gloria propositum est: alterum spiritualis dulcedinis
 suauitas, quæ paracletus Spiritus piorum mentes miro modo
 recreat & reficit. Hæc enim duo regius Propheta duobus
 versiculis insinauit, in quorum altero ait: Hæc edicate acquiri-
 ui testimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei iungit
 in altero verò, Inclinam, ait, cor meum ad faciendas iustifica-
 tiones tuas in æternū, propter retributionem: siue, ut D. Hier.
 ex Hebr. vertit, propter æternam retributionem. Hæc enim
 æternæ mercedis retributio temporarios huius vitæ labores nõ
 leues modò, sed gratos etiam & iucundos facit. Hinc sanctus
 quidam frequenter dicere solitus erat: Tantū est bonum quod
 exspecto, ut omnis me poena deleat. Sciebat enim verū esse
 quod Apostolus ait, non esse condignas passionēs huius tēporis
 ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Hinc D. Hier.
 Omne opus leue fieri solet, cum pretiū eius cogitatur, & spes
 præmij solatium sit laboris. D. autē Greg. Spes (inquit) in æter-
 nitatem animum erigit: & ideo nulla mala, quæ tolerat, sentit.
 Cuius rei cum multa in medium afferte exempla possem, præ-
 tātum cōtentus ero. Cum sanctus Tiburtius & Valerianus frar-
 tres ad martyrium ducerentur, Maximus præfecti corniculæ
 rix compassione commotus flebat, videns eos ad mortem ituros
 prosperare. cui Tiburtius, Nisi nos, inquit, certissimè didicisse-
 mus alteram vitam esse perpetuam, nunquam istam amittere
 gauderemus. At Maximus, Contemnerem, ait, & ego vitam
 istam, si certū esset quod loqueris. Tum Valerianus: Si promi-
 ssus

tiste penitere, faciet te Dominus certū de his in hora qua pro
sui nominis confessione tunicas istas corporeas deponemus.
Quod cum Maximus iureiurando promississet, ac paulo post
Sancti martyriū susceperent, vidit Maximus Angelos Dei ful-
gentes sicut Sol, & animas eorū egrediētes de corporibus, quasi
virgines de thalamo adscendentes ad celos. Huius igitur tan-
tæ felicitatis spe erectus Maximus, Christi fidem constantis-
simè professus, forti & invicto animo crudelissimum pro fide
maximèq. diuturnum supplicium tulit. Tam diu enim à præ-
fecto plumbatis cadi iussus est, quousque spiritum exhalaret.

Ceterum cælestis gloriæ largitor Dominus, non contentus
hæc futuræ mercedis retributione, addit etiam in præsentem tem-
pore dona sua: inter quæ spiritualis dulcedo & gaudium spiri-
tus (vt antè diximus) numeratur. Qua in re mirō modo divi-
næ providentiæ cura elucet: quæ quoniam animadvertit ea
nō ēre atque ingenio esse homines, vt futura minūs curent, præ-
sentium verò specie atque fructu maximè capiantur: futuris
bonis præsentem hanc Spiritus dulcedinem & suavitatē adiun-
xit: vt cor hominis, communis peccati vicio ad spiritualia rari-
dum, his duobus veluti calcaribus ad ea acrius exstimularetur.
Hoc igitur intelligens humanæ salutis amator Dominus, para-
cleitum Spiritum filiorum suorum mentibus infundit, qui eos
consolationis suæ vberibus lactet, vt hac ratione à mūdi carnis-
que vberibus ablactet. Nutrices enim amarissimo absinthio
vbera sua inungere solent, vt infantes ab vberibus depellant: at
contrā summus ille parens, qui se nutricium Ephraim esse pro-
fiteretur, non amaritudinis offensione, sed suavissimo diuinæ
dulcedinis gustu, eos cunctas voluptates aspernari facit. Sic
enim Petrus hodie, hac spirituali dulcedine prægustata, terrena
fastidiens, in illo monte perpetuū habitare volebat, vt suavis-
sima illa dulcedine frueretur.

I.

De hac igitur hodie sermonem habiturus, tria mihi dicenda
esse vidētur. Primum quæ sit eius dignitas & magnitudo. Dein-
de, quid ea potissimū in mentibus nostris efficiat. Ac postremo,
quid nobis factu opus sit, vt hoc cælesti dono potiamur. Quam-
vis autem regius Propheta hanc diuinam dulcedinem abscon-
ditam esse dicat; & Ioannes item in Apocalypsi absconditum
māna illam vocet, nemini nisi soli accipienti notā: hoc tamen
de illa verè dicere possumus, quòd similitudinem quādam &
prælibationē præferat cælestium gaudiorum. Quæ admodum
saltem ex parte empirorū oculis spectandas proponunt, & si res
patitur, etiam prægustandas; vt earum aspectu pariter & gustu
illecti,

Diuisio

Psalm. 104
Apoc. 2

Simile

ille est, pretiū quod exigitur tradere non moreretur ita celorum
 Dominus, qui regnum suum æternamq. felicitatem venalem
 habet, eam prius electis suis in hac vita aliqua saltem ex parte
 prægustadā offerit; ut eius dulcedine inescari, laboris pretiū,
 quod pro ea exigitur, reddere non detrectent. Hoc enim consi-
 lio Dominus has hodie discipulis delicias apparauit, ut earum
 ineffabilis suauitas eos ad mundi contemptum incitaret. Has
 enim ut gustauit Petrus, omnium inferiorum oblitus, clama-
 uit quasi ebrius: Domine, bonum est nos hic esse: hic persista-
 mus, hic moremur, tuiq. vultus splendorē iugiter contemple-
 mur, nulla quippe alia indigemus. Vnā enim (inquit Aug.) illa
 lam dulcedinis ille gustauit, & omnem aliā fastidiuit. Nec so-
 lum fastidiuit, sed etiam gaudio illo omnes animæ sinus pene-
 trante, & plenissimē occupante, extra se posuit, & cælesti vino
 ebrius, quid diceret nesciebat, cum tria tabernacula in monte il-
 lo fabricari postulabat. Hanc enim sanctā ebrietatē, qua homo
 à se deficient, diuino Spiritu completur, flagrantissima vis amo-
 ris & diuinæ suauitatis magnitudo facit. Ut enim D. Aug. ait:
 Amore anima secedit & excedit à corporeis sensibus, ut sese
 non sentiat, quæ Deum sentit. Hoc fit, cum mens, ineffabili
 Dei illecta dulcedine, quodāmodo sese sibi furatur, imo rap-
 tur atq. elabatur à seipsa, ut Deo fruatur ad iucunditatē. Non
 tam iucundū, nisi esset tam modicū. Amor dat familiaritatem
 Dei, familiaritas ausum, ausus gustū, gustus famem, quā san-
 cientes Petrus, optabat perpetuo in illo monte habitare, in quo
 cælesti illa ambrosia, quam gustauerat, famem illā sedari pos-
 se intelligebat. Hanc etiam dulcedinem degustauerat in Cant.
 Sponsa, cum ad adulescentulas sodales dicebat: Introduxit me
 Rex in cellaria sua: exultabimus & lætabimur in te, memores
 vberum tuorum super vinum. Per cellaria autem intelligit fer-
 cula illa suauissima, æterniq. conuiuij delicias: in quas à cælesti
 Sponso introductam se esse gloriatur, dum æternæ felicitatis
 velut primitias quasdam degustauit; ut earum prælibatione ad
 easdem plenius capeffendas per labores & certamina alacritate
 correret. Hinc autem consequutum est quod protinus subdit:
 Exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum su-
 per vinum. Vbera autem hæc sunt diuinæ consolationis lactes
 fluentia, quæ spiritualibus filiis Dominus in Isaia proponit
 cum ait: Ut mulgeatis, & deliciis affluatis, & satieminī ab vber-
 ribus consolationis vestræ. Sicut enim infantulus in vberibus
 matris suæ totus acquiescit, in quibus & nutrimentum, & sola-
 tium, atque refugium habet: ita anima fidelis omnes opes suas
 atq. solatia in his diuinis vberibus positas & constitutas habet.
 Quæ quidem vbera vino esse dulciora perhibentur. Quo non

Aug. 1.

Idem.

Cant. 1.

Isaia 66.

Signific.

mine omnem humanam consolationem atq. zetitiam intelligi
 vult, quæ nullo modo eam hac spirituali conferenda est. Imò
 vero (vt Hentius Hepius ait) si omnia huius mundi solatia Hentius
 in vauum iungerentur, hæc spirituale lætitiæ æquare nullo Hery.
 modo possent. Quæ enim mundi lætitia eum ea conferri po-
 test, de qua eadem Sponsa in Canic. gloriatur, cum ait: Læta Cantic. 8.
 eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me: Itaque
 lætiam suam Dominus tanquam molle pulvinar animæ aman-
 ti supponit: quo sub eius tutela in pace dormiat & requiescat.
 Quin & ipse hanc curam suscipit, ne quis eam ab eo salutari
 fomno excitet. Adiurat enim creaturas omnes, ne spiritualement
 hunc somnum (quo ab omnibus mortalibus huius vitæ curis libera-
 ta, in vno Deo acquiescit) interciperè audeant. Quò in loco
 D. Bernard. somni huius, harumq. deliciarum conscius, exclam- Bernard.
 mat: Quid his verbis dulcius? quid iucundius? Non me capio
 præ lætitia, quòd maiestas illa tam dulci consortio nobis incli-
 nari non dedignatur; animæq. exsultantis inire cõnubia, & ei
 ardentissimi amoris exhibere affectum. Quid putas eadem acci-
 pient in celo? Quin & aliquando tanta vis, vt veluti inundatio
 huius diuinæ dilectionis atq. dulcedinis est, vt fragilis corporis
 fabrica, in quam sæpe fluminis huius impetus redundat, vix il-
 lum sustinere queat. Vnde sanctus ille Effrem hac tanta deli- Effrem.
 ciarum affluentiæ inebriatus ac penè obrutus ad Dominum clama-
 bat: Domine, cõtrine vndas gratiæ tuæ. Et, Domine recede à
 me; quia non possum sustinere magnitudinem dulcedinis tuæ.
 Quò cum ita sit, quid cui deesse credemus? delicias homini,
 an hominem delictis? Defectus certè infirmi vasculi est, quod
 feruentis multæ vim perferre non potest. Illi enim vidæ, cuius 4. Reg. 6.
 in opia prospexit Heliseus, non oleum, sed vasa defuerunt: si
 enim vasa non defuissent, nunquam decurrentis olei vena de-
 fecisset. O admiranda Dei nostri largitas atque dulcedo, quæ
 non tantum confert, quantum humana fragilitas ferre potest,
 sed plus etiam quàm ferre potest! Hinc Apostolus, Repletus 1. Cor. 10.
 sum, inquit, consolatione, superabundo gaudio in omni tribu-
 latione nostra. Quantum ergo in quiete & pace efficiebat illud
 gaudium, quod etiam in tribulatione superabundabat!
 Sed aduersus ea quæ diximus, obijciat aliquis forsitan: Si tanta
 dulcedinis istius vis est, quoniam modo qui fideles sumus, &
 gloriosum Christi nomen veneramur, & diuina frequenter ore
 atq. animo versamus, nihil horum experti vnquam sumus? Huic
 quaestioni vnico verbo Diuus August. respondet, dum Chri- August.
 stum Dominum purgatæ mentis sapientiam appellat: quæ solis
 ijs inuonda est, qui non solum à vitiiis, sed etiam à terrenis cu-
 ris & voluptatibus palatam animæ purgatū habet. Hinc pro eo
 quod

Psal. 33.
Idem.

Psal. 33.

quod nos legimus; Expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu Sanctorum tuorum: D. Aug. legit: Quoniam iucundum est in conspectu sanctorum tuorum. Quibus verbis hanc celestem iucunditatem piis & sanctis hominibus idē Aug. notam esse docet his verbis: Cui probas esse iucundum? Da mihi palatum cui iucundum sit. Lauda Deum quantum potes, & exagpera dulcedinē eius quibus valueris verbis. Homo nesciens quid sit mel, nisi gustauerit, quid dicat nescit. Ideo magis ad experimentum te inuitans Psalmus quid ait? Gustate, inquit, & videre, quoniam suavis est Dominus. Gustate & videre, tunc videbitis, si gustaueritis. Ideo Propheta sentiens dulcedinem nominis Dei, & volens explicare atque ostendere, sic inueniens quibus (etenim sanctis non opus est ut ostendat, quia & ipsi gustant & norunt; impij autem sentire non possunt, quod gustare nolunt) quid facit de iucunditate nominis Dei? Tulit se continuo à turbis impiorum, & ait: Expectabo nomē tuū, quia iucundum est in conspectu sanctorum tuorum. Iucundum est nomen tuum, sed non in conspectu impiorum. Ergo quam dulce sit, sciunt hi qui gustauerunt. Hactenus Aug. Ex cuius verbis, quanta sit huius diuinæ dulcedinis iucunditas & quibus præcipuē nota sit, satis intelligitur.

Prov. 1.

Zecl. 34.

D. Tho.

Simite.

Sed occurrat tamen & his respondebo, qui, quoniam ab hac Sanctorum puritate atque perfectione absumt, alienos se putant ab his diuinæ dulcedinis vberibus futuros semper arbitrabuntur. Hos ergo monemus, ut, pristinis vitiis renunciantes, se totos ad obsequium Domini per veram poenitentiam (quæ sacratissimi huius temporis propria est) omni mente conuertant: quoniam his quoque tanquam paruulis in Christo sua quoque non desunt diuinæ consolationis vbera. An non diuina Sapientia in Proverb. mortales omnes hac ipsa promissione ad se inuitat? Vbi enim dixisset; Usquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sunt sibi noxia capiunt, & imprudentes odibunt scientiam? subdit protinus; Conuertimini ad correptionem meam, & proferam vobis Spiritum meum, & ostendam vobis verba mea. Quam verò suauitatem hic Spiritus secum afferat, ex alio scripturæ loco discimus: in quo eadem sapientia clamat; Spiritus meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. His igitur paruulis, quos à lacte mundanæ dulcedinis Dominus ablactare vult, hūc Spiritum quouis neectare dolorem promittit. Non ergo verè poenitentes harum deliciarum expertes sunt. Quamuis enim perfecti viri earū abundantia quodammodo absorbeantur, incipientes tamen (ut D. Thom. ait) eandē incognita & inexpectata nouitate mirificè oblectantur. Sic videmus rusticum hominem, qui tota vita inter villolæ

suæ tuguriola delituit, vbi in inclytam Venetiarum urbem ad-
 uenit, ingenti stupore atq. admiratione corripit, cum urbis si-
 tum, & magnifica ædifica in medio mari surgentia contempla-
 tur: quæ tamē ciues ipsi, qui inter ea perpetuò versantur, mira-
 ri desinunt. Verè enim admirandæ sũt illorum deliciæ, qui à
 densissimis Aegypti tenebris emicantes, non Venetorum vr-
 bem, sed nouos cælos, nouam lucem, nouas opes, atque delicias
 quas ignorabant, intueri ceperunt. Hinc de D. Bern. legimus, Bernard.
 quòd initio conuersionis suæ, nouæ lucis, cælestiumq. rerum
 contemplatione stupefactus, omnē penè sentiendi vim amise-
 rat. Utinam, fratres mei, utinam sancta quedā cupido pectora
 vestra incenderet, ea quæ à vobis pia mater Ecclesia hoc tẽpore
 exigit præstandi; nempe, vt per veram pœnitentiam ad Deum
 se quisq. tota mente conuertat: non dubito quin post pios cõtri-
 ti cordis gemitus, & amaras lachrymas, in benedictionibus dul-
 cedinis à Dño præsentus, cū Prophetæ clamarer: Quàm magna
 multitudo dulcedinis tuæ Dñe, quam abscondisti timētibus te!

I.

Sed operæpretium iam erit expendere, quidnam hæc tanta
 diuinæ dulcedinis vis in piorū animis efficiat. Nimis planè ar-
 duū & lōgum esset, hoc prò dignitate explicare velle. Sed quod
 ad præsens attribet institutum, hoc præstat, vt maximū quod-
 dam virtutis impedimentum (nempe terrenarum voluptatum
 amorem) ex mētib. nostris eliminēt. Est enim natura homi-
 nis (vt Aristot. quoque dixit) voluptatum maxime auida, & ri-
 siuæ atq. mœroris vehementer fugax & inimica. Quo fit, vt
 frequenter homines voluptatum amore capti, & ab officio re-
 cedant, & nefaria opera moliantur. Hinc D. Basil. significat, Basil.
 sumo nomine voluptatē, diaboli escam appellauit. Vt enim au-
 cupes, proposita aliqua suaui esca, aues decipere atq. illaqueare
 solent: ita dæmon, nō animum, sed animarum auteps; voluptatis
 esca oculis injecta, miseris animas illaqueat & interimit. Hinc
 Seneca nos à voluptatū amore auocare contendens, Id, inquit,
 agere debemus, vt irritamēta vitiorum quān lōgissimè fogia-
 mus. Indurandus est animus, & à blandimentis voluptatū pro-
 tul abstrahendus. Vina Hannibalē hyberna soluerunt, & indo-
 mitum illum niuib. & Alpibus virum enervauerūt somenta
 Campaniæ. Artmis vicit, vitis victus est. Nobis quoq. militan-
 dum est, & quidem genere militiæ, quo nunquam quies, nun-
 quam otium datur. Debellandę sunt in primis voluptates: quę,
 vt vides, sana quoque ingenia ad se rapuerunt. Effeminat
 animos amœnitas. Quamlibet viam iumentis pariantur, quo-
 rum durata in aspectu vngula est. In molli palustriq. loco sa-
 genata, citò superantur. Hactenus ille.

- Cum ergo immodicus voluptatum terrenarum amor tan-
topere virtuti noceat, summus ille virtutum & animarū ama-
tor Dominus salutare antidotum (nempe spirituale gaudium
atque lætitiā) aduersus commune hoc venenum prouidit. Ve-
enim homines clauum clauo extrahunt: ita ipse voluptatem
voluptate, hoc est, delicias carnis deliciis spiritus, terre namque
dulcedinem celesti dulcedine à nobis eliminat. Ea enim dul-
cedinis huius dignitas, puritas, & magnitudo est, vt, sicut omnes
sole tenebræ pelluntur atque diffugiunt, splendidissimum satis
iubar ferre non valētes; ita cum spirituales & castæ diuini Spi-
ritus deliciae mentem occupant, omnes carnales atque terrenæ
delectationes fugentur. Quemadmodum enim clerici liben-
ter tenue alicuius ministerij stipendium relinquunt, cum aliud
eis pinguius & locupletius tribuitur, etiam si aliquā eius por-
tionem donanti pendere exigantur: ita planè facile carnis deli-
cias respuunt, qui pro eis spirituales atque celestes accipiunt
quamuis pro illis tuendis atque parandis labores multi sub-
eundi sint. Hinc D. Greg. Cum anima, inquit, internis deliciis
abundare cœperit, terrenis opibus incubare non consentit: sed
amore conditoris sui capta, & ipsa captiuitate iam libera, ad
contemplandam eius speciem deficiendo suspirat. Idemq. rursus,
Sancti, inquit, viri, cum internis æstuant desideriis, aui-
quæ mundi sunt, deprimens pondus credunt. Valde enim in-
solens & intolerabile existimant, quidquid nō sonat illud quod
intus amant. Referunt qui naturæ historiā scribunt, esse quē-
dam fluxum, cuius epota aqua, potantes facit abstemios. Hoc
equidem exemplum spiritualibus deliciis maximè conuenire
videtur: quārum tāta suauitas est, vt earum gustus omnes alias
mundi delicias fastidire faciat. Huius autem spiritualis dulce-
dinis typum tenuit suauissimum illud manna Patribus exhibi-
tum in deserto; cuius interpretatio huic proposito maximè
quadrat: interpretatur enim, Quid est hoc? Qui enim digressi
nis oblectationibus assueri fuerūt, nec aliud gaudium nisi car-
nale in mundo esse arbitabantur: vbi per veram pœnitentiam
ad Dominum conuersi, in has primum celestes epulas atq. deli-
cias inciderunt, quas antea non attigerant, nunquam satis hāc
tantam deliciarum dignitatem & magnitudinem mirari pos-
sunt, atque ita admirantes clamant: Quid est hoc, quod ita omnes eius
pere animum meū oblectat? quid est hoc, quod ita omnes eius
sinus læticia replet? quod tanta alacritate nos per viam manda-
torum Domini in odorem vnguentorum eius currere facit?
quod ita cupiditatum omnium sitim restringit? quod sic ani-
mum ad diuina raptum, terrena omnia fastidire, & pro nihilo
habere facit? Harum enim deliciarum sapore pij homines ab-
lecti

lecti (vt idem Gregorius ait) appetunt quæ antea contemne- Gregori
 ban; contemnunt quæ appetere solebant; respuunt quæ antea
 desiderabāt; totoq. studio captare nituntur, quæ prius vt incog-
 nita fastidiebant. Itaque sicut formicæ, vbi mellis aut sacchari simile.
 aliquid esse odorantur, in abditissima etiam loca per angustissi-
 mas quoque rimulas odoris suauitate illectæ feruntur: ita si-
 delis anima, vbi dulcissimi huius faui odorem percepit, toto stu-
 dio ad illum plenius degustandum atque fruendum properare
 non cessat, libenterq.æ tertenas delicias contemnit, vt his ple-
 nius potiri valeat. Hac enim dulcedine degustata, Petrus om-
 nium aliarum rerum oblitus, terrenaque omnia pro nihilo du-
 xens, illa sola suauitate potiri, illa frui desiderans, & in illo
 monte perpetuo sedem sibi figere volens, clamabat: Domine,
 bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacu-
 la, &c. Quæ quidem in re diuinæ providentiæ cura mirabili-
 ter elucet. Sicut enim naturæ conditor in his quæ ad singu- simile.
 larium rerum & specierum conseruationem pertineat, quan-
 dam voluptatis illecebram posuit, qua res omnes inescatæ,
 operibus ad vitæ usum necessarijs nunquam desunt; ita, cum
 nihil in rebus humanis magis necessarium quam pietas & vir-
 tus sit, eam quoque virtutis & animarum amator Dominus
 suauissimis diuini Spiritus delicijs sepiuit & dulcorauit: vt
 hac veluti esca homines illecti, ad eius cultum & amorem
 traherentur.

III

Ceterum quoniam huius dulcedinis amore vos esse captos
 video, & scire cupere quibus rationibus ad eam pertingere pos-
 sitis (quod ego tercio loco tractandum proposui) hoc quoque
 in lectione sancti Euangelij mystice significatur. In ea quip-
 pe legimus discipulos suos Dominum in montem excelsum
 seorsum adduxisse, ibique (vt Marcus ait) dum oraret, spe-
 ciem vultus eius immutaram fuisse. Quæ ex re primum intel- Marc. 9.
 ligimus in oratione (qua mens omnes curas & cogitationes ter-
 renas à se procul abiicit, totaque intra seipsam collecta, ad di-
 uinæ lucis radios suos omnes libere expandit, supplicem-
 que se Domino exhibens, eius opem atque misericordiam po-
 stulat, eamque patienter expectat) sibi præcipue misericordia-
 rum parëtem adesse, eamque lucis suæ splendore primum illu-
 minare, atque hoc lumine dilectionis affectum excitare, dile-
 ctione verò gaudio Spiritus sancti orantis animam perfundi,
 mirisq. delicijs pasci & oblectari. Hoc enim Dominus pijs ho-
 minibus apud Isaiam promittit, cum ait: Adducam eos in mō- Isa. 64.
 tem sanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ.
 Quia verò puræ atq. deuotæ oratio à variarum phantasmatum

imaginibus, & strepitum curarum atque negotiorum libera esse debet: ideo Dominus discipulos extra civitatem in montem excelsum seorsum adduxit. Grata verò lectio apud Marcum habet, seorsum solos. Quibus verbis solitudinis secessus aptius exprimitur. Quo argumento solitudo illis commendatur, qui huius cælestis convivij participes esse volunt. De hac enim solitudine Dominus per Prophetam de anima religiosa loquens, ait: Ducam eam in solitudinē, & loquar ad cor eius. Loqui autem ad cor, Hebraismus est, quo significatur, valde grata & iucunda esse, quæ in hac solitudine religioso & pio cordi exhibentur. Solitudinis autem nomine internum silentiū, & mentem à terrenis curis & cogitationibus vacuam, cælestiumque rerum contemplationi addictam, intelligimus: quam quidem spiritualem solitudinem plurimum externa solitudine adjuvanti certum est. Ideoque ad hanc Heliodorum amicū D. Hieronymus in epistola quadam inuitabat his verbis: Quid agis, frater, in seculo, qui maior es mundo, quam diu te rectorum vmbra premunt? quam diu fumosarum vrbium carcer includit? Crede mihi, nescio quid plus lucis adspicio. Liber, sarcina corporis abiecta, ad purum ætheris euolare fulgorem. Denique. Viderint quid alij sentiant, unusquisque enim suo sensu ducitur. Mihi oppidum carcer, solitudo paradisus est.

Osee 2.

Hieron.
in Epist.Aug. in
meditat.

Bernard.

Sed non contentus solitudinis secessu Dominus, in montem excelsum & arduū discipulos secum abduxit: quo planè significare voluit, arduam virtutis viam oportere scandere, hoc est, nas curas volūptatesque relinquere, qui diuinis deliciis, hoc est, paraclēti Spiritus consolationibus, frui velit. Quod quidem D. August. cum Deo loquens testatur his verbis: Tu consolatio sempiterna, qui solis illis te tribuis, qui consolationē huius mundi pro tua perpetua cōsolatione contēnunt. Nam qui hīc consolantur, indigni tua consolatione habentur. Sed qui hīc cruciantur, à te consolantur: & qui participant passionibus, participant & consolationibus. Nemo enim potest in utroque seculo consolari, nec potest quis hīc & in futuro gaudere: sed vñ necesse est vt perdat, qui alterū voluerit possidere. Haftenus illi. Quod si huius rei causam quaras: causa est, magna rerū dissimilitudo, propter quam in eadem simul mente cohabitare nequeunt. Hinc D. Bern. Præoccupatum secularibus desideriis animus delectatio sancta declinat: nec misceri poterunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis.

Ex his autem quæ diximus, facile quisque intelligere poterit, peccata omnia, etiam leuiora, spiritualibus deliciis impedimento esse. Si enim terrenæ volūptates, quæ interdum sine peccato esse possunt, has diuini Spiritus cōsolationes impediunt: quid peccata

peccata facient, quæ non modò mentem detrahunt, & ad ima deprimunt, sed etiam inquinant, & vel charitatem vel charitatis feruorem extinguunt? De utroque autem impedimento coniunctim D. August. sic ait: Quia botrus carnis Christi porratu fuerat ad torcular crucis, & expressione facta fluere coeperat multum diuinis missus est Spiritus sanctus, quo vasa cordium præpararentur, & vinum nouum in vres novos poneretur: primum vt corda mundarentur, ne infusum pollueretur; & postea ligarentur, ne infusum amitteretur. Mundaretur à gaudio iniquitatis; ligaretur contra gaudium vanitatis. Non enim quod bonum est venire potuit, nisi prius recederet quod malum est. Gaudium iniquitatis polluit, gaudium vanitatis effundit. Gaudium iniquitatis reddit vas sordidum, & gaudium vanitatis facit rimosum. Gaudium iniquitatis est, cum peccatum diligitur; & gaudium vanitatis est, cum transitoria amantur. Euice ergo quod malum est, vt quod bonum est percipere possis. Effunde amaritudines, vt dulcedine impleri possis. Spiritus sanctus gaudium est & amor: Euice spiritum diaboli, & spiritum mundi huius, vt accipias Spiritum Dei. Spiritus diaboli operatur gaudium iniquitatis; & spiritus mundi gaudium vanitatis. Et hæc gaudia mala sunt, quoniam alterum habet culpam, alterum occasionem culpæ. Veniet autem Spiritus Dei, cum eiectione fuerint Spiritus mali; & intrabit tabernaculum cordis, & operabitur gaudium bonum. Hactenus Augustinus.

Vltimo loco, quicunque se totos spiritualibus studiis dediderunt, admonendi sunt, vt quæ à Deo dona receperint (nisi cum saluari maiorum consilio egēt) aliis prodere vacentur, quo ab inanis gloriæ sanguisuga tuti sint. Quod etiam ex hodierna sancti Euangelij lectione discimus. Quid enim sibi vult, quod, cōsummato transfigurationis mysterio, discipulis Saluator ait: *Nemini dixerit visionē, donec Filius hominis à mortuis resurgat* Cui, quæso, Domine, hoc tantum mysterium silentio tegi præcipis? Quis hoc temerè factum esse credat? Quid igitur hoc silentio nobis Dominus innuere voluit? Primum quidem exēplo suo nos ab inanis gloriæ periculo cauere docet. Nouerat ille animarum nostrarum medicus & magister, quanta pestis huius vis & potentia esset: quæ cum subtiliter itrepat, grauitèr tamen vulnerat; quando & bonum quod facimus perdit, & animam faciat, & in ipso portu naufragium facit, ac de ipsa medicina languorem generat. Hinc D. Chrys. Quò (inquit) inanis gloria ingreditur, omnia, quæ intus sunt, insensibiliter aufert. D. quoque August. Quas (ait) vires nocendi habeat humanæ gloriæ amor, non sentit, nisi qui ei bellum indixerit. Quia etsi cuiquam facile est laudē non cupere dum negatur, difficile tamē est ea lau-

August.

Chrysost.
August.

Io. Clim.

de non delectari cum offertur. Ceterum ab hac peste silentium & solitudo nos tueretur; quæ intuentium oculos (quibus inanis gloria vires capit) à nobis aufert. Hinc de D. Ioāne Climaco legimus, quod auaritiā quidem misericordia expugnabat, aediam verò mortis memoria, inanis verò gloriæ sanguisugam (sic enim eam appellabat) raro processu corporis, rariorque sermone superabat. Hæc ergo de causâ Dñs non sibi, sed nobis prospiciebat, cum mysterium hoc silentio abscondi iussit. Hæc sunt igitur, fratres, & his similia, quæ diligenter seruare debent, quicumque mentem suam diuinæ lucis splendorebus illustrare, & affectum diuini amoris igne incendere, & animam celestibus epulis atq. deliciis saginare desiderant: vt his virtutibus roborati atq. confirmati, in montem illum ascendere valeant, in quo beneplacitum est Deo habitare, in quo cum beatis illis celestium Spirituum agminibus non per speculum, & in ænigmate, sed facie ad faciem videbimus Deum deorum in Sion, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

IN EADEM DOMINICA SECVNDA IN QUADRAGESIMA, Iuxta Quadrantam Ecclesiarum morem (in quibus Euangelica historia de Cananiide muliere legitur) concio

prima, in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vult.
Matth. 15.

Quemadmodum qui spiritualis regenerationis Sacramentum recipere proponit, illud ante omnia curat, vt diabolo renunciet, & pompis eius: ita quisquis poenitentiae Sacramentum recipere dignè cupit, diaboli operibus, hoc est, peccatis renunciare ante omnia debet. Cum ergo Ecclesia tēpus hoc agēdæ poenitentiae cōsecrauerit, quo bellū vitii indicimus, magna cura spiritualia nobis arma ministrat; quibus instructi, contra spirituales nequitias dimicare valeamus. Et quidē Euangelica præcedentis Dominicæ lectio tria nobis armorū genera exemplo Domini Saluatoris subministravit, ieiunium videlicet, solitudinem, & sanctarum lectionem scripturarū: his enim armis Saluator noster aduersus communē hostem decertauit. Ieiunium namque deprimat carnem, eleuat spiritum, cupiditatem

insolentiam comprimit, debilitat vitia, virtutes fouet atq. nutrit: & diuina iustitiæ pro præteritis commissis satisfaciens, ad futura vitanda nos adiuuat. Solitudo verò (qua se homo, quantum potest, ab aliorum hominū frequentia subtrahit) omnium penè sensuū fenestras obstruit, per quas mors in animā ingredi frequenter solet. Quæ enim peccata per has fenestras mentem non penetrant? Quis vel sola oculorū peccata enumerare possit? Non enim sine magno affectu Ecclesiast. ait: Nequius oculo quid creatum est? Quantum enim sanctissimo etiam Dauidi oculorum licentia nocuit, cum feminam se lauante in solario ydidit? Miratur homines, serpentē regulam solo oculorum iactatu mortē inferre: non minus tamē mirabile est, quod homo ipse videndo, non corpore, sed animo; non temporali, sed æterna morte occumbat. Iam verò aurium & linguæ peccata quàm multa & grauiasunt? Quàm multis os nostrū quotidie patet maledictis, maledictis, periuriis, cōiuriis, derisionibus, detractionibus, adulationibus, imprecationibus! vt omittā interim otiosa, scurrilia, obscena, & sanguinolenta verba: à quibus omnibus malis immunis est, quisquis solos secum habitare, & secum viuere didicit. Reuera enim clauis & ostium animæ nostræ custodia lingue est, sicut contrā de loquace homine scriptum est: Sicut vrbs patens, & absque murorū ambitu: ita vir qui non potest in loquendo cōtinere spiritum suum. Cætenim sanctarum scripturarum, piorumq. librorum lectio ita nos aduersus omnes hostis antiqui tentationes instruit & armat, vt Propheta dixerit: Nisi quod lex tua meditatio mea est, tūc fortē periissem in humilitate mea. Diuinæ siquidē legis audiū, simul & intellectum illuminat, & incendit affectum: quæ duæ præcipuæ animæ nostræ vires sunt (vnde omnia vel bona vel mala nostra deriuantur) quæ si fuerint celesti præsidio munite, omnis hostilis nostris aditus interclusus est. His igitur tribus armorū generibus nos Ecclesia in superiore Dominica contra tres præcipuos animæ nostræ hostes armant: nimirum, ieiunio aduersus carnem, solitudine aduersus mundum, sanctarū verò scripturarum lectione aduersus principem huius tridii. In hodierna verò sancti Euangelij lectione, aliam nobis armaturam ad omne genus pugne expeditissimam exhibet: æque orationis studium, quæ ad omnia spiritualia certamina plurimū valet. Hinc Apostolus cum aduersariorum nostrorum vires & fraudes exposuisset, & varia nobis armorum genera ad hæc certamina prouidisset, orationem postremo loco posuit, dicens: Per omnem orationem & obsecrationem, orantes omni tempore, in spiritu, & in ipso vigilantes, in omni instantia & obsecratione. Quibus verbis & vtilitatem, & dignitatem, & instantiam

Ecclesi. 37

Prou. 29

Psalm. 118

Ephes. 6

orationis ita commendauit, vt vix vllis verbis magis eam commendare poruerit: quādo & omni obsecratione, & omni tempore, & omni instantia orandum esse admonuit. Ergo siue dolis, siue mundus pressuris aut blandimentis, siue carum deliciis & cupiditatibus nos impugnēt; ad hoc præsentiſſimū & familiarē remedium protinus confugiendū est, & cum muliere Cananitiſſe toto affectu clamandum: *Miserere mei Domine, fili David, filia mea* (hoc est, anima mea) *malē à demonio vexatū* nec prius à clamore cessandū, quā pietatis auctor Dominus respondeat: *O mulier, magnā est fides tua: fiat tibi sicut vis.* De huius igitur mulieris oratione, fide, perseverantia, & patientia (quæ in eius oratione maximē elucet) dicturi, diuinā opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Quoniam igitur (vt modò diximus) Ecclesia hodie orationis armis nos aduersus communem hostem instruere intēdit, commodissimum nobis ad hoc in muliere Cananitiſſe orandi exemplū proponit. Multi enim orāt, qui, si illico nō exaudiantur, protinus ab oratione desistunt. Quod fecit Saul: qui cum Dominum per sacerdotem consulisset, isque responsum dedit: tulisset, sacerdoti ait: *Contrahe manum tuam, hoc est, ab orando & consulendo Dominū desiste.* Alij verò (quod grauius est) cum non statim exaudiantur, ad humana protinus, imò ad peribita sese præsidia conferunt. Quod idem quoque Saul fecit: oranti cum Dñs nō respondisset, ad Pythonissā perrexit, à qua de instantis pugne euentu certior fieret. Alij verò orant, qui tamen diutius etiam orantes non impetrant quod petunt, qui non debite petunt. Quales illi erant, quibus Iacobus Apostolus ait: *Petitis, & non accipitis, eo quod malē petatis, vt in concupiscentiis infumatis.* Oportet igitur vt quomodo petendum sit, sciamus, ne malē petamus; neque nobis quoque à Dominō, sicut Zebedæi filiis, dicatur: *Nescitis quid petatis.* Sicut enim regius Propheta sapienter psallere monet: ita nos quoque sapienter etiam orare decet. Quis sit autem modus orandi, hoc est, quā fide, humilitate, patientia, perseverantia, & longanimitate orandum sit, vix in tota Evangelica historia aut commo dius aut euidentius, quā in præsenti lectione, explicatur. At igitur Evangelista:

Egressus inde Iesus, venit in partes Tyri & Sidon. hoc est, egressus à Iudæa, vbi falsa iustitia colebatur; ad terras Gentiliū venit, vbi aperta iniustitia vigebat: minus namque illi manifesta iniustitia, quā fraudulenta & simulata religio displicebat: ideo non mirum, si, relictis Iudæis, eorum regnum, & Evangelij gloria ad Gentes translata sit. Erat autem ibi mulier Cananæa, cuius filius

graniter à dæmone vexabatur. Cananæi autem appellabantur, qui à Cam originē ducebāt. Is fuit vnus ex tribus Noë filiis: *Gen. 9.* qui, pro eo quod patrē in tabernaculo suo nudatum irrisit, ab eodē fuit execratione deuinctus: cuius execrationis vis vsq. adeo vigit, vt posteritatis illius nomē ad Iſraēlitici populi impietatem significandam Dñs vsupauerit. Sic enim ad illū per Prophetam dixit: Radix tua & generatio tua de terra Canaan, *Ezech. 16.* pater tuus Amotræus, & mater tua Cethra. Itaq. Iſraēlitas & Abraham filios, non Iſraēlitas, sed Cananæos (quod magnū dedecus erat) appellauit: tantum illa patris execratio potuit. Nec minoris efficaciz execratio illa fuit, quā in Rubē primogenitum, Iacob pater mori iā proximus fulminauit, cum ait: *Gen. 49.* Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: maior in donis, prior in imperio: nō crescas, quia adscēdisti cubile patris tui, & maculasti strātū eius. Hoc est, tu quoniam primogenitus eras, ideoq. in donis & imperio ceteris præferendus, & regia sacerdotalisve dignitas tibi, posteritatiq. tuæ potissimum tribuenda erat, vtraq. tamen carebis. hoc enim significat cum ait, Non crescas, hoc est, non excellas: quoniam patri tuo singularem ignominiam & dedecus inuulsiſti, dum eius stratum maculasti. Itaq. paternæ huius execrationis vi vtraq. dignitate tā is quā eius posteritas abdicata, & minoribus natu fratribus tradita fuit. Quæ cum ita sint, cur vos, o patres & matres, nihil frequētius quā filiorum & filiarum vestrarum imprecationes in ore habetis? Quomodo ex ore paterno tantū virus in eos ipsos, quos genuistis, euomitis? Quomodo, quibus hereditatem paratis, pro hereditate diram execrationē relinquitis? Verisimile mihi sit, pleraq. filiorū incommoda, & graues casus ex huiusmodi execrationibus ortos fuisse. Quod enim alius in mari submersus, alius gladio transuerberatus, alius repentina morte citra Sacramentorū opem è medio sublatus, innumerabilesq. aliæ calamitates, quibus frequēter homines intereunt, plerūq. ab his execrationibus oriuntur. Quid ni? am non scriptum est: Maledictis enim tibi in amaritudine anime *Ecdi. 1.* suæ, exaudietur deprecatio: exaudiet autē eum qui fecit illum? Si igitur aliorum maledictio exaudietur, quid mirum si offensā à filio patris (cui secundū Deū primam debemus pietatem) maledictio exaudiat? Sic enim legimus: Benedictio patris *Ecdi. 3.* firmat domos filiorū, maledictio autem matris eradicat fundamenta. Quapropter & patres & filios vno sermone oro atq. obtestor, ne & vos patres mala filiis vestris imprecemini, & vos filij nihil aduersus patres committatis, quod hac imprecatione dignum sit; ne vobis ipsis perpetuū lugendi materiam iniicem præbeatis. Quā & illud matribus prouidendum, ne exemplo

suo filias (quæ illis semper assident, & ex illarum ore pendent, & pro vitæ lege maternos mores habent) huius tantæ virulentia heredes relinquant. Sunt enim matres quæ exemplo suo filias prius alijs malè precari, quàm Deo supplicare doceant. Sed ad historiam redeamus.

Hæc igitur mulier & Cananæa & idolorum cultrix, cum filiam haberet à dæmone obsessam (hæc enim sunt stipèdia quæ cultoribus suis præstare dæmoni solet) vbi Dominum Iesum, malorum omnium depulsores, in eas oras aduentasse didicit, ad illum supplex accurrit, dicens: *Miserere mei Domine fili David: filia mea malè à demonio vexatur.* Iraque mulier idolis & superstitioni seruiens, nec idola consulit, nec ad maleficos perrexit, nec alligaturas & portenta verborum quæsiuit; sed nouo fidelum lumine illustrata, ad ipsum salutis fontem cucurrit, dicens: *Miserere mei Domine fili David, &c.* Breui oratione, quæcumque in hac causa dici poterant, complexa est: perinde enim est, ac si diceret: Domine fili David, paternæ nobilitatis & sanguinis hæres, tu scis quàm graue sit à dæmone, hoc est, ab atrocissimo generis humani hoste vexari: tu scis quantum pia parentum viscera filiorum cladibus crucientur, quantaq; illis cura subuenire teneantur; quando & leones & tygrides, & cætera truci lentæ feræ adeo diligentem filiorum suorum curam gerant: tu præterea hoc à nobis vehementer erigis, vt ad te (quæcumque inciderit calamitas) tanquam ad vnicum salutis humanæ portum confugiamus. Ego igitur ad te venire iussa venio, & salutem, quam tu solus filia dare potes, suppliciter imploro. *Miserere ergo mei, fili David.* Hoc vno verbo omnem accusationis vim declinavi. Non enim propono merita, non virtutem aut religionem (qua careo) commemoro, non denique iustitiam, qua debitum reposcam; sed misericordiam, quæ miseri impendi solet, flagito. Hoc vnico misericordiae verbo, quidquid mihi indignitatis obijci potest, diluo. Poreris vti que me Gentilem, Cananæam, & peccatricem appellare. Non abovo. An non igitur eo maior est misericordiae locus, quo amplior est miseriarum campus? Si iustitiæ opinione tumens ad te venirem, valde quidem turpitudinis meæ conscientiam vererer: ac cum non debitum iustitiæ meæ præmium, sed debitam clementiæ tuæ misericordiam, quæ omnibus sceleribus & miseriis meis maior est, implorem; quid est quod vereri debeam? Quid igitur ad hæc Dominus Iesus?

Non respondit ei verbum. Quid nouum hoc & insuetum Domine? Verbum Patris, nō loqueris? Sapientia Dei, nihil respondes? Medicus malorum omnium, curare negligis? Fōs misericordiae & salutis, propositam ante oculos miseriam auersaris? & solita

solita misericordiae tuae fluenter sistis? Tu qui ærumnosos omnes, variisq. laboribus grauatos, amabili ad te voce inuias dicens; Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego Matt. 11. reficiam vos: venientem ad te miseram, afflictam, & calamitosam silentio repellis? Quoniam modo duo hæc inter se coherere possunt, ut te non querentes voces, & te inuocantes respuas? sequaris interdum fugientes, & ad te confugientes fugias? salutem sæpe conferas non petentibus, & suppliciter petentibus deneges? Si noleres etiam compellis (ait Origenes) quare non suscipis deprecantem? Quid igitur hoc est, fratres? Nimirum quod orantibus accidere sæpe solet. Frequenter enim vir iustus calamitate, aut retatione, aut etiam interna aliqua spiritus desolatione pressus, simili voce Domini opem implorat dicens: Miserece mei Dñe, fili David: anima enim mea male à daemonio vexatur. Salua ergo me ex ore leonis, & à cornibus unicornium humilitatem meam, & de manu canis unicam meam. Tu enim, Dñe, amantissimis vocibus ad te nos confugere præcipis, cum per Prophetam dicis: Deus iustus & saluans non est præter me. Convertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ. Si tu ergo nos ad te venire iubes, ad te iussi venimus, cum Cananæa clamantes: *Miserece mei Domine, fili David.* Frequenter quidem nobis sic orantibus & clamantibus nullum Dñs verbum respondet. Hoc est, nullam spiritus consolationem, nullam celestis ignis scintillam, nullam animi quietem aut pacem, nullum laborum aut retationum impartitur levamen. Cumq. pius homo mentem ad ea conuertit, in quibus aliquando respirare, & spiritualem dulcedinem experiri solebat, præcipueq. ad sacratissimos vulnerum Christi fontes, ex quibus frequenter illi vitæ liquor manabat: omnia tamen obscura, omnia clausa & sterilia deprehendit: quia nihil in his omnibus inuenit, quod labentem animum reficere possit. Hoc ipsum sibi sanctus Propheta contigisse insinuat cum ait: Usquequo Dñe clamabo, & non exaudies? voci serabor ad te vini patiens, & non respondebis? Hæc igitur est, fratres, prima orantium tentatio, & ea quidem grauissima, cum nullum Dominus oranti verbum respondit.

I.

Sed non ideo cessandum est, sed iterum atque iterum fotes diuinæ misericordiae, mulieris huius exemplo, pulsandæ: quæ nec hoc silentio Dñi repulsa illum sequi, & ad illum clamare destitit. Quæ perseuerantia discipuli permoti, causam eius Domino commendauerunt, dicentes: *Dimitte eam, quia clamat post nos.* Ad eod. enim propria virorum sanctorum misericordiae virtus est, ut ipsi in literis sanctis viri misericordiae appellantur. Hinc Salomô ait: Nouit iustus animas inane furorum suorum: viscera autem impii.

Prov. 10.

impiorum crudelia. Hac ergo misericordia discipuli commoti, aduocatos se mulieri exhibent, & pro ea rogāt, dicentes: *Dimitte eam, quia clamat post nos.* Quibus tamen Dominus respondet:

Non sum missus nisi ad oves que perierunt domus Israël. Quid ais: Domine tan nō tu lapis ille angularis es, qui vtrumq. populum, Iudæorum videlicet atq. Gentiliū, in te vno compegisti? Nōne tu flos campi es, nullis videlicet hortorum claustris circumseptus, sed mortalibus cūctis expositus atq. conspicuus? Nōne tu ros ille celestis es, a Gedeone in signū postulatus: qui nō modō vellus ipsum, sed etiam circūstantem arcē irrorasti: hoc est, qui nō modō angustum Iudææ angulum, sed totā etiam Gentilitatis arcem celestis gratiæ rore fecundasti? Nōne de te Pater celestis ait: Parum est, vt sis mihi dux ad suscitandas tribus Iacob, & facies Israël conuertēdas: dedi te in lucē Gētiū, vt sis salus mea vsq. ad extremum terre? Quomodo igitur modō ais, Nō sum missus nisi ad oves quę perierūt domus Israël? Triste profectō responsum; quo sauciatus homo dicere cum Propheta poterit: Væ mihi, quia addidit Dominus dolorem dolori meo. Dolor enim primus fuit, nihil mihi respōdīsse: modō verō dolor auctus est, cūm ad me non pertinere misericordiam Dei audio. Itaq. tētatō hęc superiori grauior est, quę frequenter orantes grauissimē torquet. Non rarō enim orantibus contingit nō modō cum ariditate spiritus luctari, sed etiam variis imaginibus & tētatōnibus infestari, ita vt eo maximē tempore quædam veluti examina curarum & tētatōnum illos oblidere & perturbare soleāt. Quo sit, vt eis intus in animo Dominus quodāmodo respondere videant: *Non sum missus nisi ad oves que perierunt, &c.* Quod perinde est, ac si diceret: Non es tu ad hoc munus orādī idoneus, nō es dignus qui cum Deo familiariter colloquaris. Non hoc iutilium seruorum, sed fidelium amicorū & filiorum munus est. Itaq. oleum & operam perdis: quandoquidem clamas, & nemo respōdet; pulsas, & nemo aperit; moues, nec aliquid promoues; petis, & nō accipis. Missum ergo fac munus hoc, & in aliquo manuario opere exercere: sine hoc enim orationis studio salutem consequi potes: quandoquidem orandi studium non inter p̄cepta ad salutem necessaria, sed inter consilia numeratur. Multæ sunt & variæ in cælum eundi, viæ: alius hac, alius illa graditur: hanc igitur viam alii cōcedē, tu alia ingredi. Quid igitur hoc est, nisi quod animā intra se Dominū quodāmodo dicentem audit: *Non sum missus nisi ad oves que perierunt, &c.* Hęc igitur tētatō non dubium quin superiori acrior & turbulentior sit.

Non ideo tamen animum despondere fas est; sed huius constantissimæ mulieris exemplo adeo non deficere, vt hoc ipso tempore

tempore vehementius instare debeamus, & ad pedes Domini cum ea prouoluti dicere: *Domine, adiuua me.* Hoc est: O misericordiarum pater, & Deus totius consolationis, o adiutor in opportunitatibus & in tribulatione, o malorum remedium, misericordiarum solatium, calamitosorum portus, & humani generis vnicum & singulare perfugium, ad te miser confugio, & supplex tuum nomen implo-ro. Quare ergo me, Domine, a te repellis? quare tristis incedo dū affligit me inimicus? Nōne tu es bonus ille pastor, qui diligentissimē per tot viarum anfractus erabundam ouem super humeros baiulasti? Nōne tu es de quo Isaias cecinit: Verē languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: utpote qui doloribus tuis dolores nostros, & vulneribus tuis vulnera nostra sanasti? Nōne tu es qui labores nostros experiri voluisti, ut ex his, quæ passus es, disceres iis, qui tentantur, auxiliari; atq. ita tandem fieres misericors & fidelis pontifex? Denique, nōne tu Sol iustitiæ es, qui lucis & misericordiae tuæ radios vbique ita diffundis, ut nemo sit qui caloris & elementiae tuæ sit expers? Solus igitur ego repulsam patiari? Solus excommunicationis tuæ fulmine feriari? Solus ab omni miserationum tuarum participatione alienus ero? Itaq. Domine, adiuua me. Quid igitur ad hæc respondes, Domine? Vbi est multitudo viscerum tuorum, & misericordiarum tuarum? super me contemnerunt se? Quid ad hæc (inquam) Domine Iesu? Nimirum id nonnuquam oranti respondere videtur, quod huic mulieri in precibus suis persistētī respondit. Vbi enim illa dixisset, *Domine, adiuua me:* Dominus contrā, *Non est,* inquit, *bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.* Hoc responso Dominus mulieris huius pectus grauissimē percolit, cum clamantē illam non modō non exaudivit, sed etiam eanē appellauit. Hæc enim appellatione, canis mores & ingratum in ea esse dixit. Canis autem animal est inuidum, rapax, vorax, cupidum, & itacundū: quæ quidem vitia, cum in homines radunt, eos celesti pane indignos reddunt. Quid igitur, o mulier, hoc iāto fulmine ista facies? quō te vertes? cuius opem implorabis? Primum enim nihil tibi responsum est: deinde verō acerbè responsum: ac postremo (quod est longe grauius) contumeliā affecta es, dum canis appellaris. Itaq. nihil perseuerando proficis, nisi quoddā deterio-rem causam tuam facere videris, quādo, quo attentius oras, eo minus exaudiri videris. Hoc autem, fratres, multi frequēter diuinæ indignationis atque reprobationis indicium esse suspiciantur, quia quidē suspiciōne grauissimē abguntur. Hinc colligunt, Deum illos nec respicere, nec preces eorum, tanquam inimicorū & reproborum, attendere velle. Quod si hoc tempore tērationes aliquot vel infidelitatis,

Job 7.

Idem 19.

Psalm 9.

Psalm 17.

licitatis, vel blasphemiarum aduersus Dei & Sanctorum dignitatem & gloriam insurgant: tunc demum anima horredis quibusdam tenebris circumfunditur, & à Deo proiecta & derelicta sibi esse videtur. Qua quidē tentatione sanctissimus Iob se à dæmone imperitum nō semel questus est. Unde ait: Desperavi, nequam vltra iam viuam. Et iterum: Tāquam à boni euulsæ abstulit spem meam. Et Regius Prophetas: Vt quid Dñe recessisti longè? despicias in opportunitatibus, & in tribulatione? Et, Vt quid, Dñe, repellis orationem meam? auertis faciem tuam à me? Caterum mulier Cananæ, huius philosophiæ non ignara, adeo hac postrema Domini repulsa turbata non fuit, vt ex ea vehementius instandi occasionem arripuerit, dicens:

Etiam Domine: nam catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa domini suorum. Quod perinde est ac si dicat: Sit ira tanē: fiat verbum Domini mei velut sacrificium. Canem me appellas; ego non modò canē, sed catellam me esse profiteor. Ne ergo mihi, quod catellis tribuuntur, negare velis. Catellis enim micæ, quæ de mensa dominorum cadunt, nō negantur. Itaq. Iudeos tāquam dominos meos revereor & agnosco, & me velut catellā eorum esse confiteor. Illis ergo, Domine, integrum panem tanquam filiis in mensa tua; mihi velut catellis micæ ex mensa tua decedentes porrige. Non potuit vltra Dominus continere misericordias suas, sed in illam pietatis plenissimam vocem prorupit.

II.

Ephes. 3.

O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vni. En, fratres, arcanū Domini consilium, quod in pio eius pectore latebat. En quæ ratione quod ira putabatur, nō ira, sed magna erat misericordia. Quis enim dubitare poterit, fidē esse donum Dei, & pulcherrimum quidem donum? Ait enim Apostolus: Gratia estis saluari per fidem, & hoc nō ex vobis: Dei enim donum est, nō ex operibus, ne quis gloriatur. Si ergo fides Dei donum est: ergo magna fides, magnū vtiq. Dei donum erit. Mira profecto rerum dispensatio: idem enim Dñs, qui & silentio suo, & verborum asperitate, exterius à se mulierē abigebat, interius eius mentē mysta fidei luce collustrabat: extrā se uiuens, intrus parcens: extrā repellens, intrus ad se trahēs: tantaq. pectus eius fiducia muniēs vt nec pulsa cederet, nec proiecta animum proiiceret, nec rotas verborum iaculis vulnerata, retrō pedem referret. Quomodo enim tanta fide, humilitate, patientia, perseuerantia, & fiducia orando persistisset, nisi harum virtutū auctorem & incēptorem Dominum intra se habuisset? O miram Dei sapiētiā, miram pietatem, & verē suspiciendam charitatē: quæ ne tunc quidem pios deserit, cum ipsi maxime derelicti & proiecti sibi esse videntur: imò frequēter accidit, vt, cum magis erga pios sancti

videretur, tunc eos interius maioribus donis afficiat, quo laborū pondus æquo animo ferant. Quod si nō faceret, quomodo tanta longanimitate & patientia misericordiam eius & peterent, & expectarent? Duplicem ergo talibus misericordiam exhibet: alteram, cum postulata cōcedit; alteram, cum facit vt fideret & perseveranter postulent. Id quod Euseb. Emiff. breuissimè simul & grauius ostendit, cum ait: Qui ideo colitur vt miscatur, tam misertus est vt coheretur. Hinc pro eo quod nos legimus, Præparationē cordis eorum audiuit auris tua: commo- Psalm. 84
dissimè quidam verterunt, Clamorem pauperū exaudiuit Dñs: præparans cor eorum, attendere facis aurem tuam. Hoc est, tu omnia omnibus præstas, tu ad petendū excitas, mentemque hominum ad hoc ita præparas, vt hac præparatione tua digni efficiantur, quibus tu postulata cōcedas. Vtrunque autem Dominus mulieri Cananæ præstitit, vnde mox subdit:

O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vñ. Videre, obsecro, à quibus iniris quò tandē peruentū est. Quod certè in Deo nostro nec mirū, nec nouum, nec inusitatū est. Ipse enim & mortificat, & viuificat: deducit ad inferos, & reducit: ipse vulnerat, & medetur: percutit, & manus eius sanabunt: Ipse etiā lauat sor-des filiarū Hierusale in spiritu iudicij, & spiritu ardoris, Spiritu Ista: 4
enim iudicij tremefacit mētes, & penē ad inferos deiecit: Spiritu vero ardoris, mira animum charitate & suauitate incēdit, & mulcet. Spiritus iudicij est: *Nō est bonū sumere panē filiorū, & mittere canibus.* Spiritus vero ardoris est: *O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vñ.* Illi autem præcipuē spiritu ardoris donatur, qui spiritu prius iudicij, & purgati, & ad imum depressi, & probati sunt. Ne igitur animū despondeas, homo, cum sic à Deo probaris: sed mulieris huius exēplo confide, pere, pulsa, persevera, ac tandē sicut illa audies: *O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vñ.*

Huius rei apertissimā nobis imaginē sanctus patriarcha Ioseph exhibuit: ad quem cum fratres emendi frumenti gratia in Aegyptū peruenissent, & ab eis incognitis, eos ipse cognouisset; quasi ad alienos durius loquebatur: nimirum volens eos veteris delicti & meminisse, & poenitere. Verū ybi hac seueritate satis in illos vindicatū est, tūc erga eos amoris impetu cōcitatus fuit, vt nullo modo se poquerit cōtinere, quin erupentibus lachrymis, super colla singulorū tuēs, in has voces eruperit: Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis in Aegyptum. Gen. 45
Nō vobis duri videretur, quòd me in his regionibus vendidistis: pro salute enim vestra misit me Dominus ante vos. Qua ergo ratione se Ioseph cū fratribus suis gessit, eadē se quorūdiē diuina providētia frequenter cū pijs hominibus gerit: quos hac ratione probat, purgat, mortificat, humiliat, & fracta his molestiis superbia

Taulerus
in Ser. de
Canana.

superbia carnis, in spiritu fouet, reficit, & reuegetat. Huius autem rei locupletissimum exemplum Taulerus memorat, quod hoc in loco eius verbis adscribere non gravabor: Noui ego (ait ille) virginem quandam, quæ non absurdè huic mulieri Cananæ nitidi queat comparari, cum id quod refero, adhuc infra quadriennium euenerit. Nam & vsque hodie superest. Hæc igitur quadam vice alienata à sensibus, eò vsque rapta fuit, ut Deum, & Virginem gloriosam, & Sanctos omnes quodammodo ad se stantes cerneret. Cumq; seipsam cōsideraret, inuenit se longissimo intervallo à Deo, Virgine beata, & Sãctis omnibus distare. Quæ de causa ineffabilis eam dolor, tanraq; afflictio inuasit, ut sibi gehennæ cruciatus sentire videretur (id enim verissimū est, hanc apud inferos damnatis maximam pœnam esse, quod se à Deo, & à Sãctis omnibus abdicatos atq; diuulsos agnoscent) cumq; illa se à Deo disiunctam & separatam inspicere, magna cum humilitate ad Virginem Deiparam, Sanctosq; omnes se se conuertens rogauit obnixè, ut sibi Dei gratiam conciliarent. Animaduertit autem adeò vnanimiter ac immobiliter sic Sanctos omnes in Deo diuinæ iustitiæ concordēs atq; vnitos, ut nec breuissimo momento suis precibus aures accommodarent. Dominus namq; ipsam ad profectus sui augmentum probare volebat, sicut hanc hodie Cananæam explorauit. Quid igitur faceret virgo humillima, vndique derelicta? An desperaret? omnino impiissimū foret. Ad Deum vel Sanctos confugeret? fecit id quidem; sed vndiq; repulsam passa est: proinde ad ipsam sacratissimam Christi passionem, mortem, & vulnera sese conuertit, per eam sibi rogas Deum propitium fieri. Sed & illic audiuit, quæ temeritate per ea sibi vulnera veniam postceret, quæ vix vnquam digno honore ac deuotione fuisset profectus. Hoc audito virgo quid faceret? quod se verteret? quid cōsiliaret? peret? cum nec misericordix matrem, nec Sanctos omnes, nec ipsam Dominicam passionem aliquod sibi suffragiū prestare cerneret? Tum illa ad Deum toto corde conuersa sic orauit: O dulcissime Dñe Deus meus, cum nemo sit qui mihi vllā operi ferat, cōsidera (quæso) benignissimè, quod pauper creatura tuā sim, tu verò sempiternus Deus, Dñs, & creator meus: quocirca iuxta omnē voluntatē tuam, in ipsum æquissimū iudiciū tuū me humiliter proicio: ex toto corde meo in gratissimā voluntatē tuam in tempore, & æternitate simpliciter resignans, parata hunc inferorū quem patior dolorē & cruciatum (si tibi placitum fuerit) perpetuò sustinere. Quidquid enim tibi celesti Patri meo in me & de me fieri placet, ad hoc ego me nunc, & in omne æuum quanta possum humilitate, & signo. Hæc sui oblatione peracta, mox in Deum supra omnia translata

translata atque rapta, & in amabilem diuinitatis abyssum absorpta fuit. Atq; ab eodem tempore quotidie in eandem diuinitatis abyssum miro modo rapitur sustolliturque. De hac virgine (quæ adhuc teneræ ætatis est) id piè sentio & credo, nūquam illam toto vitæ suæ spatio aliquod crimen admisisse, quo Dei gratiam amitteret, quæ tamen ita se à Deo & Sanctis omnibus longè posita vidit. Hactenus Taulerus. Sed ad propositum redeunt, hoc exemplo monemur, vt quàmuis nos derelictos à Deo esse videamus, nūquam spes nostra cōdilat, nonquam oratio desinat, nūquam opera atq; industria nostra conquiescat, sed iterum atque iterū petamus, pulsemus, & queramus: fidelis enim est qui promissit: Ecce enim apparebit in finem, & non mentietur: si moram fecerit, expecta eum: quia veniens veniet, & non tardabit.

II.

Vltimo loco inquisitione dignum est, cur Dominus fidem potissimum huius mulieris commendauerit: cum nō mōdō in ea & patientia, & perseuerantia, & humilitas virtutum custos, commendandæ esset atque laudandæ. Huius res causa esse videtur, quod prudentissimus virtutum æstimator Dominus eam præcipuè virtutem commendauit, quæ harum omnium initium exstitit. Fides namque homini pio in immensa Christi bonitate & misericordia certissimum malorum omnium perfugium esse prædicat. Hæc autem fidei lux atque cognitio si vim suam exserat, neque vitio nostro eius lumen atque dictamen impediatur, fiduciam parit, qua homo sibi persuadet, Deum non modò omnipotenti virtute sua posse, sed etiam infinita naturali bonitate supplicibus suis opitulari velle. Quæ fiducia firmiter animo concepta, consequens est, vt nullū orans laborem recuset, nullo sperandi tædio vincatur, nulla difficultate frangatur: dum quod postulat auxilium, certò sibi asserturum sperat. Itaque fiducia hæc fidei huius simul & charitatis filia, & consequentium virtutum mater, ad eam ad impetrandum efficac est, vt Dñs ad discipulos dixerit: Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis. Quisquis enim se accepturum credidit quod petit, vtiq; instat, vrget, flagitat: nec vnuquē conquiescit, nec laboribus fatigatur, donec tandem voti compos fiat. Quid enim aliud agricolas, quid mercatores, nisi concepta fiducia lucri; quid duces in bello, nisi spes certa victoriæ, ad omnem laborem impigros, & ad omnia pericula impavidos reddit? Debet enim (vt Apostolus ait) in spe, qui arant, & i. Cor. 9. qui trituras, in spe fructus percipiendi. Videtis ergo fiduciam, quæ ab illa vitali & incēsa fide profecta sit, ceteras deinde virtutes parere, quæ orationis comites esse debent? Hæc igitur de

Matt. 21.
1. Cor. 9.

causa merito Cananæ fidem Dominus commendauit, quæ harum, quas commemorauimus, virtutum radix & fundamentum est.

Talem ergo fidem, quæ talem pareat fiduciam, nobis commitem adiugamus, fratres, si, quod petimus, impetrare volumus.

Iacob. 7. Hinc Iacobus Apostolus, Postulet, inquit, in fide nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris qui à vento agitur. Non ergo existimet homo ille, quod accipiet aliquid à Domino. Quod si queras: Quonam modo fiduciam hanc comparare mihi poteris, quem tot peccata deterrent? quem malè actæ vitæ conscientia pungit? quem bonorum operum merita destituunt? Ut enim virtutibus & meritis fiducia alitur, ita contrà prauis operibus languescit atque minuitur. Quid igitur ex his consequitur? Num illud quod Cain dixit, Maior est iniquitas mea, quam vt veniã merear? Quod peti hde est ac si dixisset: Maior iniquitas mea, quam Dei bonitas est. Quo quid execrabilius, quid horribilius dici potuit? Si ergo misericordis Dei infinitis partibus iniquitate tua maior est, id certe quod longè minus est, à maiori superabitur. Ad diuinam igitur misericordiam superplex confuge, quæ firmissimum tibi propugnaculum erit: ad diuinam quoque veritatem confuge, quæ inuocare nos in calamitatibus præcipit, & auxilium inuocantibus pollicetur, cum ait: Inuoca me in die tribulationis; erua me, & honorificabis me. Magnam itaque nobis in orando fiduciam promissionis veritatis, huius etiam promissionis veritas, Quis princeps vnquam, seruo suo præcepit, vt ab eo aliquid peteret, quod non impetraret? Nec enim ineluctabilis illa veritas sibi ipsi conitaria est. Quorsum autem attinebat, vt iuberet perere, nisi vellet etiam donare?

Præterita quoque Dei beneficia spem nostram vehementer alunt. Quomodo enim de misericordia eius diffidam, quem toties in vita misericordem expertus sum? eum futura beneficia desperem, qui tam multa hæcenus me recepisse cōfiteor, cum & ego idem sim, & ille mutari non possit? Qui enim sibi vult, quod Moyses populo contra Amelech pugnante orans, virgam Dei, qua tot in Aegypto facinora ediderat, manu tenebat. Quid enim orationis virtutem virga lignea iuuare poterat? Nullo modo hoc temerè factum esse credendum est. Quid legitur hic nobis innuatur? Primum quidem virga illa, quæ tot miranda opera ediderat, spem populi, pro quo oratio fundebatur, acuebat: vt cernentes virgam, quæ tam multa & præclara opera patrauisset, spem animo conciperent, se illius virtute ab instanti calamitate liberandos, cuius antea ministerio toties fuerant liberati. Quo quidem monemur, vt orantes vetera beneficia

neſcia ad memoriam reuocemus; quo bonam ſpem de futuris concipiamus. Deinde etiam eadem virga; Chriſti crucem deli-
gnabat: quo intelligamus, omnes petitiones noſtras et uel ſixi
Domini Ieſu meritis eſſe fulciendas atq; iuandas. Quorſum
enim precationi virga adhibetur, niſi vt meritum illius virgæ,
quæ de radice leſſe egreſſa eſt, adiuuetur. Id autẽ quodidie fa-
cit Eccleſia, quæ nominis Chriſti obſtatione orationes om-
nes claudit. Hac igitur fiducia, fratres, hac patientia, hac humi-
litate, longanimitate, & perſeuerantia oremus, nec ullis tenta-
tionibus aut repulſis ab hoc ſtudio deterreamur; ſed mulieris
huius exemplo peramus, quæ ramus, pulſemus, atq; opportune
& importune clamemus; vt lic tandem à miſericordiæ pater-
næ in præſenti quidem ſeculo celeſtem gratiam, & in futuro
æternæ gloriæ coronam percipere mereamur.

IN EADEM DOMINICA SECUN-

DA IN QUADRAGESIMA, CONCIO SE-
cunda: in qua Euangelica lectio explanatur. Dein-
de verò, occasione filiz Cananzæ quæ à demone
vexabatur, quàm graniter eorum vita qui ſclera-
tè viuunt vexetur atque exagitetur; contraque qua
pace atque animi quiete pij homines perfruatur,
paulo fuſius exponitur. Quia verò improbi ho-
mines non ratione, ſed cupiditate, & immoderatis
affectibus ducuntur, tria mala ex hoc vitæ genere
conſequi declarantur. Huiusmodi namque affe-
ctus primùm rationis iudiciũ excæcant: atq; ita
homo excutiẽtium morẽ in multa labitur præci-
pitia. Deinde perturbati affectus pacem menti at-
que tranquillitatem eripiunt, inſtẽſtiniſque illam
ſeditionibus eruciant. Poſtremò iidem affectus
variarum rerum cupiditatibus, quas explere ne-
queunt, veluti fame quadã & ſiti mentem cruciãt.
Quæ omnia longiſſimè abſunt ab iis, qui, affecti-
bus & cupiditate ſubacta, diuini numinis metu,
& rationis conſilio vitam ſuam moderantur. Hæc
eſt huius argumenti ſumma.

Quoniam hoc sacratissimum tempus agere po-
nitentie destinatum est, præcipua vero poeniten-
tie pars, in derelictione pravae vitæ posita est:
ideo vitæ quidquam pro huius temporis ratione
commodius quam de huius pravae vitæ molestiis
& angustibus tractari posse videtur: ut quo ea odio fugienda as-
que detestanda sit (quod est poenitentiae proprium) constare
nobis possit. Ad hoc autem occasionem nobis Cantabrigia præ-
beret, quæ male a demonio vexata, typum perit animæ a de-
mone per peccatum obsessæ, a quo ea longe gravius & acer-
bius vexatur. Prius tamen quam rem aggrediar, Evangelicæ le-
ctio explananda, & celestis gratiæ auxilium, sacratissimæ Vir-
ginis interuentu, suppliciter implorandum est.

A V E M A R I A.

Inter omnes Evangelicas historias, quas Ecclesia fidelibus
sacris hisce diebus audiendas proponit, ea quæ de muliere
Cantabrigia est, maxime celebratur: neq. id quidem immerito:
multa quippe in ea admiratione & obsecratione digna conti-
nentur. Atque illud in primis (ut D. Chrysostr. annotavit) quod
Saluator ipse, qui, quæ aliis præcipiebat, cumulatissime præsta-
bat: cum discipulis, quos ad prædicandum destinaverat, ne in
vias Gentium irent, præcepisset; sed ad oves solum pergerent,
quæ perissent domus Israël) modò quasi sui oblivis in regio-
nem pergat Tyri & Sidonis: quas constat vrbes fuisse Gætilium.
Quid igitur hoc est? cur non ipse facit, quod aliis faciendum
præcipit, cum ipse sit absolutissimum totius virtutis & probita-
tis exemplar? Ad hoc autem idem Chrysostr. responderet, Domi-
num quidem plenissime, quæ aliis faciendæ præscripserat, exse-
quentum semper fuisse; nisi in his tantum, quæ ad salutem ho-
minum, & benefaciendi studium pertinerent: hæc enim in re
beneficentiam & misericordiam suam nullis finibus circum-
scribi voluit, quo minus ad omnes homines, domesticos & bar-
baros, fideles & infideles, porrigerentur. Vnde sicut puerpera
nonnunquam adeo lacte destituta vbera gestant, ut non modò
filios suos, sed alienos etiam, ad sugenda vbera aduocent: ita
immensa illa diuinæ misericordiæ viscera, non contenta angus-
tis Iudææ finibus misericordiæ suæ latitudinem contineri, ad
exterasetiam & barbaras illam nationes importauit. Quod
olim futurum Isaias prænuñciauerat, cum ait: Scissæ sunt in des-
serto aquæ, & torrentes in solitudine; & quæ erat arida in sta-
gnum, & sitiens in fontes aquarum. Itaque ut Sol iste, oculis
carnis expositus, omnia terrarum sola flammis radiantibus in-
strat,

Chrysostr.

Luc. 9.

simile.

Isaias 9.

Simile.

strat, & ita lustrat, ut, si te ab illo clausis ianuis abscondere velis, ipse sibi aditum faciat, & radiis suis tenebras tuas dissipet, ita planè Sol iustitiæ, Christus Dominus, ad meridiem, & ad æquilonem flectitur, hoc est, ad fideles & infideles, sine vlla personarum acceptione, lucis suæ radios explicat. Vix enim quisquam adeò ab illo remotus est, qui non frequenter huius lucis vim, scdâ tenebrarum opera detegentis, intra se agnoscat.

Cum ergo is in regionem Tyri & Sidonis secessisset, ecce mulier Cananæa à finibus illis egressa clamabat: *Miserere mei Domine, fili David: filia mea male à demonio vexatur.* Audierat quidem hæc mulier celebrem mirabilium operum Domini famam, atque ita ex auditu fidem conceperat. Quod autem verum esse crederet quæ de illo dicebantur, quodque filix suæ salutem à Christo Domino sibi polliceretur, neque ex se solum, nec ex publica illa fama, sed ex Spiritus sancti operatione, qui in eius mentem divinum fidei lumen infudit, consecuta est. Quod certe admiratione non vacat, cum & Gentilis ipsa, & Cananæa esset, impiæque superstitioni serviret. Sed quem admodum hic ipse Sol (de quo paulo ante mentionem fecimus) non solum in ea quæ videntur, sed in abdita quoque terræ viscera illabitur (ubi & argentum & aurum, cæteraque metalla nutrit & procreat) sic verus iustitiæ Sol Christus, in Gêtilis huius feminæ viscibus (quæ à Deo prius longissimè aberant) lucis suæ radios effudit, quibus hæc adeò mirabilem fidem in eius mente procreavit. Hæc igitur fide instructa mulier clamavit ad Dominum: *Miserere mei, &c.*

Qui non respondit ei verbum. Ecce novum aliud mirabile, cuiusmodi nullum simul in tota Evangelica historiâ reperitur. Quis enim siue Indæus, siue Gêtilis, à Domino salutem petiit, quam non protinus impetrasset? Centurio Gêtilis erat, & non sibi, sed famulo salutem petebat: cui Dominus non modo salutem, sed adventum etiam in domum eius pollicitus est. Decem leprosi à longè ad ipsum clamaverunt, quorum vnus erat Samaritanus: & vixdum verba finierant, cum audierunt: *Ite, ostendite vos sacerdotibus.* Porro autem ab eo paralytico, qui multos annos apud piscinam iacuerat, non expectat ut salutem quaeratur, sed vltro ipse non petenti offert, dicens: *Vis sanus fieri?* Si igitur hic mōs, hæc pietas Domini, erga omnes existit: quomodo nunc mulieri pro filix salutis anxie deprecanti nihil respondet? Præterea, si ad hoc Dominum in has Gêtilium oras venisse diximus, ut ne ipsi etiam idolorum cultores cælestibus beneficiis destituerentur; quomodo nunc Gêtilem mulierem ad se clamantem excludit nec mulierem solum, sed ipsos quoque discipulos causa eius patrociniū suscipientes, & pro illa

Agnoscat

simile.

Matt. 8.

Luc. 17.

Ioan. 5.

Dionys.

Mat. 19.

Mat. 2.

Gregor.

obsecrantes non exaudit. Huius rei cum multis fuerint causæ,
tamen illa præcipua esse videtur, quam ex D. Dionysio in lib. de
Ecclesiastica Hier. colligere liceat: Is enim Deum ait paternæ
cura atque prouidentia se hominibus aptè pro illorum capti-
uissimare. Itaque infirmos blandè ac leniter tractare paternæ
pietatis solet, ne magnitudine laboris fatigati debilitentur: for-
tioribus autè fortiora certamina subministrat, ut vincant. Hoc
autem modo se Dominus eunti discipulis suis diuersis tempor-
ribus gessit. Eos quippe ante Spiritus sancti aduentum neque
grande aliquid moliri, nec etiam ieiunatis & laboribus immo-
dicis opprimi voluit: ubi verò virtute ex alio roborati sunt, ut
eos variis calamitarum & persecutionum procellis agitari pos-
sus est. Quod ipse his verbis declarauit: Nō possunt filij Sponsi
si lugere, quā diu cum illis est Sponsus. Veniente autem dies
cū ablatus ab eis fuerit Sponsus, & tunc ieiunabunt. Hoc
igitur exemplo intelligimus, Deum vires hominum perspet-
ctas habere, & pro magnitudine virium, labores illis & onera
aptare. Infirmis enim leuia certamina, fortioribus verò fortiora
referuat. Cum igitur Dominus mulierem hanc mirabili-
intrus fide ac patientia roborasset, intelligereque patem illi
imo & superiorem tantæ probationi virtutem esse, noluit eam
tanta gloria, tantæque meriti materia fraudare: quod quidem
fecisset, si eius fidei, patientiæ, & humilitati hanc perseueran-
di occasionem celeri remedio subtraxisset. Ex quo intelligen-
mus, fratres, eos quibus omnia blandè leniterque fluunt, aut
leuibus tantum laboribus iactantur, inter infirmos Dei serui
(qui adhuc paruuli in Christo sunt) esse numerandos; eos verò
quibus exercendæ virtutis gratia graves casus & magna cer-
tamina à Domino exhibentur, inter fortes & adultos, imò &
inter veteranos milites esse computandos: quod ipsorum Apo-
stolorum exemplo discimus, ut paulo antè demonstrauimus.
Sic enim se diuina sapientia hominibus pro eorum capto ipsi-
nuare solet. Cujus etiam rei exemplo, nobis sunt duo illi ado-
lescentes, qui in Evangelio Dominum sequi volebant: quorum
alterum ad suos remisit, ut, quāta in illo beneficia Deus cōto-
lisset, exponeret: alterum verò prius paternæ senectuti ac se-
pultoræ consulere volentem retinuit, & se sequi iussit. Quare
hoc? Nimirum, quia (ut D. Gregor. ait) se illis Dominus pro
illorum capto insinuauit. Eius enim, quē remisit, desiderium
dilatione auxit: eius verò, quē retinuit, inbecillitati consu-
luit; qui nunquam fortasse reuersurus ad Christum fuisset, si
paternæ senectutis prætexu ad seculi negotia rediisset. At verò
Cananitidem nostram hodie Dominus à se repellere videtur,
cuius humilitatem & fidem repulsa illa auctum in optimè no-
uerat;

uerat: ideoque elamanti illi, atque salutem alię miserabili voce petenti, nullum verbum respon-

Sed mulier tamē, armis fidei instructa, ne hac quidem repulsa animum proiecit, sed ad ipsum Dominum propius accedens, eiusque pedibus proculuta, ait: *Domine adiuua me.* Magnum, fratres, hoc in loco certamen ante oculos nostros positum est: nempe Cananę inuicto animi robore instantis, & ipsius Dñi à se illam silentio repeliētis. Huic enim extremę mulieris orationi adeo non cessit, vt grauius illam sauciaret, cum ait: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.* Quid hic igitur iam agas, mulier? quid te verres? Ad quem confugies? quid, hoc tanto fulmine icta, consilij capies? O miram mulieris fidem atq. sapientiam! Etiam Domine (ait) nam & catelli edūt de micu quę cadunt de mensa dominorum suorum. Vocem Dñi aduersus ipsum Dominum reuersit, & eadem ipsa responsione misericordiam sibi non negandam esse probauit. Catelli enim baculo percussi, non ideo dominorum suorum domum & mensam deserunt; sed hac via exclusi, alia rursus ingredi nituntur, & supplices se ante percussorum conspectum exhibent. Itaque, Dñe, baculo verborum tuorum, velut canis à te percussa, ad te iterū redeo, & mensę tuę rog. supplicem offero, vel micę tantum à te receptura, quę canibus non negantur. Hac igitur tanta humilitate & fide misericordiarum Pater superatus, & se vitā contemere non valens, in hanc vocem prorupit:

O mulier, magna est fides tua: sate tibi sicut vin. Itaque quo diutius mulier orando perseuerauit, hoc maiorem est gratiam consecuta. Non enim salutem solam filię, quam quætebat, inuenit; sed laudem eternam, & commendationem Dñi, æternamque in Ecclesia memoriam adeptam est: nō minus quā illa, cui pro magno officij sui præmio à Domino dictum est: Amen dico vobis, vbiqueque prædicatum fuerit Euangelium hoc in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriā eius. Quot enim, quæso, Augustę, quot Reginę, quę maxima olim Imperij & fortunarū gloria floruerunt, sempiterna sunt obliuione sepultę: sed tamen huius abiectę mulieris dignitas per omnem sit æternitatē duratura. Ex auditionis igitur mora, petitionis suę fructum & gratiā miro modo cumulanit. Sicut enim semina in terrā iacta, quo diutius gelu premente intra eius viscera delitescunt, eo deinceps proceriora surgūt; vtpote quę altius diu condita radices egerunt: ita quo longiori spatio Dominus seruum suorum preces multiplicari sinit, eo maioribus eos munibus afficit. Quod exemplo Annę matris beatissimę Virginis, & parentum Ioannis Baptistę discimus: qui quo diutius prolem à Domino petierunt, hoc nobiliorem impetrarunt.

simile.

Mat. 23.

simile.

simile.

Misericordia enim Dei, sicut & ira, dilatione incrementa capiunt: ut & dilata ira sit maior, & item misericordia. Sicut enim fluminis aqua, si obiectu aliquo, ne fluat, impediatur, sublato obice, maiori deinceps impetu fertur: ita misericordia Dei eo fere largius, quo tardius in animas piorum effunditur. Verum ut non modo fidei, sed humilitatis etiam vim & potentiam per noscatis, Marci verba hoc in loco referenda sunt: qui, ubi mulier hanc humilitatis vocem prorulisset, respondisse Dominum ait: Propter hunc sermonem vade: exiit & demonium, a filia tua. Huic igitur voci, quæ fidei & humilitatis plena fuit, diuinae misericordiae viscera antea quodammodo clausa patuerunt: ut hac ratione intelligaris, quantum ad misericordiam Domini impetrandam, immo ad eius vim & potentiam (si dici posset) superandam, virtus humilitatis valeat. Nulla enim res adeo potens est, quæ non aliquid habeat cui cedat, cuique se quodammodo submittat. Leo bestiarum fortissimus ad muris conspectum expanseit. Elephas item animalium cunctorum maximus, mustelam vehementer timere dicitur. Et ne quicquam esset in mundo magnum, quod non haberet cui aliqua ratione cederet, summa quoque illa & tremenda maiestas habet utique cui cedit, nempe humilitatem fidelium: quæ solam insuperabilis superatur, & inuincibilis vincitur: quamvis hoc non vincit, sed vincere sit. Veræ enim magnitudinis est, contra superbos erigi, & humilibus inclinari. Quam quidem philosophiam intellegens Propheta regius, hac ratione misericordiam Domini sibi conciliabat, dicens: Custodiens paruulos Dominus, humiliatus sum, & liberauit me. Hac eadem Cananæ nostra & misericordiam quam petebat, & laudem etiam quam non petebat, obtinuit: & in fidei, spei, orationis, & humilitatis exemplar in Ecclesia posita est. Hæc enim eius historia (quemadmodum de Ninivitis D. Emiss. ait) actione temporalis fuit, sed utilitate perpetua: ut eius videlicet exemplo, orationi humiliter & perseueranter incumbentes, eandem à Domino misericordiam percipiamus. Hactenus de Evangelica lectione. Nunc de lethali peccati malitia, qua improborum anime vexantur (ut initio promissimus) dicere incipiamus.

simile.

Psalm. 114.

Euseb.
Enchir.

SECUNDA PARS, VEL ALIUS SERMO,
in quo variae calamitates & molestiae, quibus improborum vita vexantur, exponuntur.

Inter omnia quæ sapientibus etiam hominibus admirationi esse possunt, vix quidquam mirabilius esse deprehendo, quam multorum hominum perniciem, qui nullis rationibus, nullis que

que persuasionibus ad virtutis & pietatis studium adduci volunt. Cum enim homo rationalis creatura sit, virtus autem sit animi habitus rationi consentaneus: cum que nihil in hac vita nec pulchrius, neq. sublimius, nec humanæ naturæ convenientius quam virtus sit: cumq. omnia quæ à Deo condita, scripta, facta, & hominibus nunciata sunt, nihil aliud quam virtutis deus & necessitatē prædicent atque commendent: cum tam præclara illi ab ipso Deo, & in hac vita, & in futura, præmia constituta sint: quodq. mirabilius est, cum in hoc cælo descendit ad terras, & crucis etiam supplicium rulerit, vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem honorum operum: ac postremo, cum tot sacræ cōciones, tot Ecclesiæ voces, tot sacræ ceremoniæ at hoc vnum institutæ sint, vt nos virtutis & iustitiæ amantes efficiant: quid esse aut mirabilius, aut etiam formidabilius potest, quam quod ne his ita multis machinis multorum hominum mentes ad virtutis studiū traduci velint? Quod si ab ipsis quæras, quid sit in causa, quod cum hæc omnia & quotidie in Ecclesia audiant, & indubitata fide credāt, in sceleribus tamen suis immobiles & inconcussi persistant: non video quid aliud causari possint, nisi virtutis asperitatem & acerbitatem, virtutumq. dulcedinem & suavitatem, quam ipsi, serpēis antiqui errore delusi, vitijs quidem tribuunt, virtutibus vero detrahunt. Si quis igitur apertissima ratione monstraret eos toto cælo errare; & multo plus laboris & acerbitalis in flagitijs, quam in virtutis studio esse ostenderet: magno sanè beneficio homines afficeret, magnamq. eorum tenebris lucem præferret, vel certe eorum causam prorsus inexcusabilem redderet. Hoc est igitur, quod in reliqua concionis huius parte adspirare divina gratia tractare constitui. Ad quod occasionem mihi Cananæ filia non incommodam præbet: quæ à dæmone obessa, & grauius ab eo vexata, imaginē nobis exhibet eius animæ, quæ adem hostis per lethale peccatum obsidet: qui nō minori atrocitate animas quam corpora vexat.

Vt hoc igitur planum faciamus, statuendum primò est, quod si cum multa sint inter probos improbosque discrimina, illud præcipuum esse videtur, quod vir probus non affectibus & cupiditate, sed iudicio, ratione, atque diuino Spiritu vitam suam moderatur, sicut Apost. ait: Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Contrà verò improbi homines nec iudicio ac ratione, nec diuino Spiritu & lege, sed sola cupiditatis libidine, & corruptis affectibus vitam moderantur. His enim parent, his obtemperant, harum cæcos & turbidos impetus sequuntur: & quidquid hæc animi libido suggerit, per omnes etiam flammās persequi & amplecti contendunt. Hi namq. sunt qui à ratio-

Rom. vii.

Hier. 9. nali voluntate transierunt in affectum cordis, qui secundum carnem viuunt, qui post concupiscentias suas eunt, qui ambulauit in viis cordis sui, & in intuitu oculorum suorum, qui (vt *Hierem.* verbis vtitur) lege Domini relicta, ambulauit post prauitatem cordis sui pessimi: quos idem appositissimo nomine inenitescis corde appellat, quoniam impuras cogitationes, & cupiditates in corde suo pullulantes non abscindunt, sed earum magis motum impetumque sequuntur.

Seneca in Epist. Cum igitur in improbis principatum, deiectione rationis imperio, teneat cupiditas, diligenter modo expēdamus, quinam ex hoc fonte labores & molestie consequantur. Et quidem cupiditatis nomen turbidos omnes affectus & passionēs animi complectitur. Omnis autem affectus & passio adeo inimica rationi est, adeo illam tenebris obducit & obscurat, vt, quam diu affectus aut passio in animo dominatur, viz locum habere ratio possit. Hinc Seneca: Quemadmodum, inquit, nullum animal rationi obtemperat, nō ferum, non domesticum, non mite (natura enim illorum est surda suadenti) sic non sequuntur, non audiunt affectus rationē, vtpote qui nobis cū recudibus communes sunt. Vnde D. Greg. animum affectibus cōcussam turbatae aquae similem esse ait, in qua nemo faciem suam, nec quāquam aliud cernere potest. Sic igitur turbata affectibus, & nullum de rebus certum iudicium facit, nullique suam faciem

Gregor. simile. & formam reddit. Plutarchus verò nubibus affectus cōparat, quae nonnunquam ita aërem obtegunt, vt vel in meridie clarissimum solem nubibus obumbrent. Idem autem turbidi affectus & motus animi faciunt, qui rationis lumen, hoc est, minoris mundi solem tenebris suis regunt & abscondunt. Per Isaiam verò Dominus vehementes animi passionēs ebrietati comparat, quae totum humanae rationis lumen obscurant & obruunt.

Isai. 56. Sic enim ait: Audi hoc paupercola, & ebria nō à vino. Quibus verbis facile ostendit, duplicem esse hominis ebrietatem: alteram corporis, quam immoderatus vini potus efficit; alteram mentis, quam cupiditatis immanitas, & vehemens aliqua passio inducit. Idem etiam illa Ecclesiastici verba innuunt: Vinum & mulieres apostatate faciunt sapientes: nomine namque mulieris, vehementem amoris & cupiditatis mptum intellexit, quera vino copulauit, quod vtriusque sit, rationis iudicium opprimere atque absorbere.

Si igitur cupiditatis, & cuiusvis turbulenti affectus proprium est, rationis oculum excaecare; qualis illorum vita erit, qui huius caeco duci se regēdos permiserunt? Quibus (quæso) periculis expositus esset caecus homo, cui per iter lubricum & confragosum, multisque foueis & offendiculis impeditum, necessariū gradie-

gradendum esset. Qualis ergo illorum conditio erit, qui per
vita huius ite (in quo tot offendiola, tot anfractus, tot laquei
sunt) sine duce, sine consilio, sine oculis ingredimur. An non
consequens est, eos debere passim offendere, labi, rueri, & in
præceps agi, & ad præcipitia allidi, & in eas sæpe voragine in-
cidere, vnde vir se vlla ratione explicare quærit? Vt enim navis
sine gubernaculo in falo fluctuans, est omnibus vëtis exposita
ita vir, cum primùm se in quædam repestas excitatur, necesse
sit eam vitæ pestis iactari, vsq. eodum vadis allidatur, vel
fluctibus obrutur, sic cum ratio est à gubernaculis dejecta, &
oculis orbata, & cupiditas pro ratione clavum tenet; necesse est,
ut homo ex eo & impetito nauclero eursu vitæ moderatæ, mi-
ser hominū variis affectibus fluctibus iactetur, & modò in altum
inani tumore & elatione rapiatur, modò verò ad ima immodi-
co timore & desperatione deiciatur, donec tandem ad saxa
allusus, vitæ, salutis, & innocentie naufragium faciat.

Hanc autè cupiditatis nostræ tyrannidem & impotentiam
solitis inuolueris Salomon expressit, cum ait: Per tria mouetur
terra, & quantum nō preest sustinere. Tribus verò enumeratis
(quæ non est nostri propositi persequi) quantum esse ait, per
ancillam, cum fuerit hæres domine suæ. Quid est autè ancil-
lam domine suæ hæredem fieri, & locum eius occupare, nisi
cupiditatem & carnē, quæ naturæ iure ancilla rationis esse, &
illi obsequi deberet, tyrannidem aduersus dominam exercere,
eiusq. dignitatem & regendi munus vlturpare? Hoc verò terra
sustinere nullo modo potest, quia nihil magis præposterum &
monstruosum, nihil tam multarum ruinarum causa est, quàm
re stultus sapienti, cæcus videnti præbere ducatum velis. Hoc
autem terra non sustinet, quia subsistere ea res nullo modo po-
test, in qua hæc tam præpostera rerum conditio locum habet.
Hoc igitur primum supplicium est, quod ex cupiditatis tyran-
nide atque intemperantia sequitur.

II.

Aliud verò est interna seditio atq. discordia, qua tum ipsi in-
ter se affectus & cupiditates dissident, cum contraria & inter se
pugnantia concupiscunt (quod non rarò fieri solet) tū etiam
cum ipse cupiditates aduersus rationis imperium concitantur,
quando (vt Apost. ait) caro concupiscit aduersus spiritum, &c. Galat. 5.
Cum enim interna animi nostri pax in plenissimo rationis im-
perio, & perfecta cunctorum affectuum obediētia sita sit: cum
impressa & infinita cupiditas cum cæteris affectibus, quæ ab
illa proficiuntur, aduersus rationis imperium pugnat, & recta
imperanti parere recusat, imò verò eam de sede sua & impe-
rio pellere nititur, quæ pax, quæ quies, quæ tranquillitas in tali
pectore

DE DOMINATIONE IN QUADRAGES.

peccatorum esse poterit; cum solum ac deorsum misceretur omni
 nia turbidique animi motus, deest ratioque locum eius pec-
 cato contendant? Vt enim demonum princeps subs habet sa-
 tellites, quibus ad fraudem & perniciem generis humani ve-
 tur si cupiditas & immoderatus amor sit, suos etiam veluti
 satellites habet, quibus adversus legitimam rationis & divinitus
 legis imperium pugnent: nempe iram, odium, invidiam, im-
 purum amorem, ambitionem, avaritiam, dominandi libidinem,
 vindictam cupiditatem, inanem formidinem, desperationem,
 ceterasque animorum pestes: quarum unaqueque veluti sub-
 forquidam est, miseri hominis mentem excarnificans & toro-
 quens. In hoc autem animo, à tot tyrannis obsessu, quæ pax, quæ
 tranquillitas esse poterit? Pax enim Reipublice vno imperatore,
 ceterisque imperio parentibus, constituitur. At si multi imper-
 riam vtorpare conentur, tranquillitas esse nulla poterit. De cla-
 re enim Cicero, Sicut civitas, inquit, in seditione non potest
 esse beata, nec in discordia dominorum domus: sic animus à
 seipso dissidens, secundumque discordans, nullam gustare partem
 liquidæ voluptatis ac liberæ potest. Imperante Augusto, feliciter
 fuit pax & ordo mundus sub vnius principis imperio si vobis
 tutius erit a terrore, & longo post tempore in eam calamitatem
 mundus incidere, ut triginta tyranni orbis imperium diuiserint
 in locis inuaderent, quo tempore civilibus bellis & exilibus
 omnes orbis anguli ardebant. Ad hunc ergo modum, cum in ho-
 minori mundo sola ratio dominatur, cetera verò rationi pa-
 rent, tranquillitas pax sub vnius rationis imperio viget: cum vero
 ratione sopita, affectus veluti tyranni quidam dominantur, om-
 nia turbida, inquieta, sibi quæ ipsi inimica & infesta sunt. Idem
 sub Alexandro Magno, eiusque successoribus, contigit. Illo
 enim orbis imperium tenente, ante conspectum eius terræ su-
 luisse dicitur ipso verbo vita functo, ubi amplissimum illud im-
 perium in plurimos dissectum fuit, bella, caedes, & vastationes
 terrarum, & plurima mala consequuta sunt. Cum igitur, subla-
 to rationis imperio, turbulenti affectus dominantur, quam turbu-
 lis angoribus & cruciatibus miserum hominis peccatus exagitari
 necesse est! Nunc enim amore furit, hunc odio concitatur, quæ
 ardet libidine, rursus metu cecidit, & aliis huiusmodi pestibus
 quasi foriarum tedis agitur, in varias partes imperii quodam
 rapido concitatur. Ex hoc autem intestino bello aliud externum
 bellum exoritur. Omnes enim hostiles dissensiones inter ho-
 mines excitatæ, ex impotenti dominatu cupiditatis oriuntur
 quem id modum Iacobus inquit: Unde bella & lites in vobis
 nisi ex concupiscentiis vestris, quæ bellum, hoc est, bellum com-
 citant, in membris vestris? Hinc enim turbulenta dissidia, hinc
 caedes

Cic. lib.
 1, de fin.

S. Mach. 1

Iacob. 3.

cedes & insidit, hinc hominum strages, diraq; rerum humi-
 natum exitia nascuntur. Quod enim est tantum dissidium,
 quod non vel ambitio, vel avaritia, vel libido, vel iracundia cum
 magna hominum pernecie excitare plerumq; soleat? Iam vero
 si calamitas aliqua vel a Deo immissa, vel ab hominibus illata
 oboritur, bone Deus, quis furor, quæ rabies, qui fluctus atque
 procella in animo divini numinis timore & virtute patientiæ
 atque humilitate vacuo excitatur? Nulla quippe navis delecto
 elatio & sua tempestate quassata ita lætatur, vel talis animus
 calamitatis alicuius procella excitatus. Hinc reuerentia & in-
 fang; in Deum voces; hinc divina providentia accusatio; hinc
 diræ imprecationes, quibus caput suum diris omnibus devo-
 nent; hinc ipsius lucis atq; vitæ acerbum odium; hinc postremo
 horrendi gemitus atque rugitus, quibus cruciantur, ac pene
 disrumpuntur. Hæc enim mala omnia ex impotenti cupiditate,
 divini timoris & orationis freno destituta, oriuntur. A quibus
 longissime absunt, qui se totis, compressa cupiditate, divinis
 legibus & obsequio tradiderunt.

III.

Adde his alium non minus acerbum cruciatum, nempe fa-
 mem sicutq; cupiditatem inextinguibilem, qua homines improbi
 vexantur. Est autem famis cruciatus adeo acerbus, ut Propheta
 dicat, in clade illa Hierosolymitana melius fuisse occisus gladio, Thren. 8
 quam interfectis fame. Quæ autem famis, quæ sitis cum im-
 proborum hominum desideriis comparari potest, cum videli-
 cet id appetit, quod assequi nullo modo possumus? Quid autem
 molestius, quam tot desideriis aestuare, nec voti compote fieri?
 Vultis hoc tormenti generis, quale sit, intueri? Perpendite ho- simile.
 minem, ut quidem familiaris indigentem, sed filiorum copia
 abundantem, quorum necessitatibus providere nullo modo
 possit. Quo is (quæso) dolore afficietur, cum eos ante se alētes,
 esurientes, nudis pedibus atque corporibus cernat, assiduasq;ue
 illorum querimonias & clamores audiat: dum alius cibū, alius
 vestem, alius calceos flagitat, & laceras vestes, nudosq; pedum
 digitos ostendit: cum nihil tamen habeat, quo is tam multis
 charissimorum filiorum querimoniis satisfacere queat? Hoc
 enim inter summas Hierosolymitanæ exitij calamitates Pro-
 pheta numerat, cum ait: Parvuli perierunt panem, & non erat Thren. 2.
 qui frangeret eis. Hæc igitur imagine improborum hominum
 intestinos cruciatus & angores perspicere vteumque poteritis.
 Cum enim variarum cupiditatum desideria ab improbis flagi-
 tent, quæ ipsi per impotentiam præstare nequeunt, nonne gra-
 vissimis & molestissimis cruciatibus & angoribus conficiuntur? Est
 plane cruciatus hic adeo acerbus, ut vel hoc uno argumento pre-
 uari-

Osee 21.

Seneca in
Epist.

Seneca.

uarietatem populum Dñs ad se per Oseam reuocare contem-
 dat his verbis: Septiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceris,
 & semitas suas nō inueniet, & sequetur amatores, & nō appre-
 hender, & dicit: Reuertat ad virū meum priorem, quia melius
 erat mihi tunc quā nūc. Quid est autē semitas suas nō inue-
 nire, nec amatores suos apprehendere, nisi negari quod deside-
 res? nō assequi quæ male concupiscas? Sic enim fiet, vt sitis ac-
 famis huius acerbitate cruciatus, & malis tuis eruditus intelli-
 gas, quanto iucundius erat, vnius Dei voluntati obsequi, quā
 tot cupiditatibus obsecundare. Hoc autē potissimum argumen-
 to nos a peccādo Seneca reuocat his verbis: Innumerabiles pro-
 prietates viriorum sunt, sed vnus effectus, displicere sibi. Hoc
 oritur ab intemperantia animi, & cupiditatibus timidis, aut pa-
 uorū prosperis: vbi aut non audent quantum concupiscunt, aut
 non assequuntur quæ concupiscunt. Tunc enim illos & pa-
 tentia cepti tenet, & incipiendi timor: surrepitque illa iactatio
 animi non inuenientis exitum, quia nec cupiditatibus suis im-
 perare, nec obsequi possunt. Hinc illud est redium & displicen-
 tia sui, & nusquam residentis animi volutatio, & otij sui tristitia
 ac ægra patientia. Inde mæror marcorq. & mille fluctus mæ-
 tis incertæ, quā inchoata habet suspensam, deplorata tristitia.
 Haftenus ille. Denique vt semel finiam, tanta est mæroris &
 molestiæ magnitudo, quā flagitiosi homines afficiuntur, vt
 improbis desiderijs atque spe sua frustrantur, vt (quod passim
 videre licet) multi hac de causa amētes effecti sint: alij in gra-
 uissimos morbos, tristicie pondere pressi, inciderint: alij etiam
 imminuta morte acerbissimè vitā finierint. Quid? quid multi
 etiam cō furoris & amētie peruenerint, vt ipsi sibi manus af-
 ferrent, & vel adacto ferro vel laqueo, scdissima & execrabili
 morte, non corporis modo, sed animæ etiam occubuerint. Au-
 tem hoc lamentabile spectaculum quotidiana nobis exempla
 præbent. Pontanus in eo libro quē De bellica fortitudine inscri-
 psit memorat ætate sua adolecētem quendam, quod a virgine
 quā deperibat, repulsam passus fuisset, tātō animi mærore cō-
 sternitum, vt iniecto laqueo in fenestra, quæ contra illius fene-
 stram posita erat, vitam sibi eripuerit: vt hac ratione de adama-
 ta virgine vindictā tristi certè solatio sumeret. Idemq. refert
 puellam quandā, quod ab amasio suo neglecta, & a spe conio-
 giij, quod illa ambiebat, deiecta fuisset, in pureū se furibundam
 iniecit, ibique vitam miserrimè finiuisset. Hæc ideo dixi, vt
 ostenderet quā sit misera & acerba improborum vita: in quæ
 nequeat, quod scienter appetūt, necesse est, vt grauissimè cruci-
 entur, & molestissimis curis & cogitationibus contrābescant.

Catech.

Ceterum pijs homines in quibus non cupiditas, sed charitas
 cupiditati contraria, principatu tenet, oppressa cupiditate (quæ
 bellorum atque dissidiorum omnium seminarium exstus) illa
 pace & animi tranquillitate fruuntur, quæ Dei Filius è celo re-
 nians ad terras sequutus est, & angelica voce hominibus bonæ
 voluntatis offertivo voluit. Cum enim ita laxa concupiscentia
 videri esse dicatur, & ea præcipue sit quæ bella concitet; sub-
 lata concupiscentia, non habet ita turbari & insanire debeat.
 Quam rem apertissimo & quondam exemplo cernere licet.
 Quid præ animantia cruci & irato tauro violentius atque fer- simile.
 iocius? At si ab eo vinum concupiscendi sustuleris, ex ferocissimo
 & intractabili tauro in mitissimum bovem transformabis, cu-
 ius & cornua tractare, & frontem scalpere, & fuste etiã cedere
 possis. Idem in Elephantis videre est, qui, quo anni tempore se-
 minarum concupiscentia ardent, ipsis penè leonibus treulen-
 tiores sunt: sedata verò ea concupiscentia, adeò mansuescunt,
 ut ad quævis obsequia & officia, quolibet gravia & onerosa, ho-
 minibus famulentur. Cui hæc igitur ira sit, quis non videt,
 quanta malorum segas non animæ solum, sed corporis etiam, ex
 hoc infelici atque infanso cupiditatis dominatu consequatur.
 Verissime enim D. Augustinus: Iussisti Domine, & verè sic est, ut
 poena sibi ipsi sit animus inordinatus. Neque enim partes ani- simile.
 mæ minùs ordinate, quàm membra corporis, esse debent. At si
 casu aliquo membra corporis à sedibus & iuncturis suis exco-
 riantur, maximo & intolerabili penè dolore cruciamur. Quid
 ergo mirum, si eandem animus poenam subeat, cum præcipue
 partes eius à sedibus suis reuulsæ sint: quando & ratio à gu-
 bernaculis deiecta, sub affectuum pedibus proculcata iacet, &
 affectus ipsi arcem occupant rationis?

Videtur ergo, fratres, quàm multis curis & angoribus impro-
 borum vita obnoxia sit? Hinc D. Aug. locum illum explanans, idem.
 Abyssus abyssum innocat; sic ait: Si malè hic vixerint homines,
 abyssus abyssum innocat: quia de poena in poenam transeunt,
 de tenebris ad tenebras, de profunditate ad profunditatem, de
 supplicio ad supplicium, & de ardore cupiditatis ad flammam
 gehennæ. Quæ igitur infans, quæ dementia maior excogitari
 potest, quàm ut perdiri homines seuientem magis demonem,
 quàm Deum blandientem, sequi velint? & ex supplicio ad suppli-
 cium, quàm ex deliciis transire ad delicias malint? Quæ eorum
 excitatem non obscure I sraëliticos populos ab Aegypto egres-
 sus designant, cum, celestem cibum sustidiosis, porcos & cæpas
 concupivnt. Quod illorum desiderium D. Gregorius sic interpre- Gregor.
 tatur: Quid per porcos & cæpas exprimitur (quæ plerumque in Moral.
 qui

qui comedunt, lachrymas emittunt) nisi difficultas vite præ-
sentis, quæ à dilectoribus suis non sine luctu agitur? Manna ci-
bum deferentes, compeponibus ac carnibus porcos, cepasque
quæ sunt, quia videlicet peruersæ mentes dulcia per gratiam
quæritæ dona despiciunt, & pro carnalibus, voluptatibus, labo-
riosa huius mundi itinera, etiam lachrymis plena, concupis-
cunt: contemnunt habere ubi spirituales gaudeant, & desi-
derant appetunt ubi carnaliter gemant. Hæc ille.

Simile.

Hæc sunt igitur molestiæ; hæc stipendia peccati, hæc intesti-
na seditiones, & plus quam ciuilia bella, quæ intra se improbi
homines patiuntur à quibus omnibus immunes sunt, qui su-
uissimo Christi iugo colla subderunt. Quod si aliquando to-
multus aliquis contra pios concitetur, non tantam vim habet,
ut ebrum pacem tollere aut perturbare queat. Ut enim cum
pauci latrones in fines munitissimæ ciuitatis excurrunt, horri-
dè pacem eripiunt, sed tantum admonent, esse fines dili-
gentius tuendos: ita cum motus aliquis intrinsecus excitatur,
ut animum oppugnet diuino præsidio seipsum, non pacem erit
fit, sed animaduersionem excitat ad omnes hostium cohortes
repente frangendos, totiusque belli impetum in ipso statim
initio profligandum.

Seneca

Sed forsitan à me requiretis, cum tam liquidò constet, his
quæ hæcenus dicta sunt, improborum vitam esse in hostibus
lestis & angoribus circumuentam; unde hæc tam perniciosa &
falsa persuasio, ut suauissima esse credatur. Multæ sunt huius
erroris causæ, sed illa tamen præcipua esse videtur, quod im-
probi homines vitiis diu assueti, virtutem ipsam non tanquam
asperam & acerbam, sed tanquam insolitam & in suam hor-
reant. Hinc Seneca, Quemadmodum, ait, virtutes tenebræ exi-
re non possunt, facilisque earum tutela est, ita initium ad illas
eundi arduum: quia hoc primum imbecillæ atque ægra mens
est, formidare inexperta. Instructor sane ad congressum cum
Philistæo armatus David regis armis fuisse: sed quia nōdum
his assuetus fuerat, ea non tanquam iouilia, sed tanquam in-
super deposuit. Rectè enim Plutarchus: Sicut qui diu in tene-
bris versati sunt, moleste ferunt, si subito ad splendorem solis
venierint: ita planè qui diu in obscura virginitate nocte tenebris
splendidam virtutum lucem infirma oculorum acie, tenebris
assueti, ferre non valent. Sed hi tamen ubi paululum ipsa
substituerunt, momentaneamque illam molestiam pertulerunt,
multo magis deinde luce quam tenebris delectantur. Quod
planè ita esse, exemplo suo Ecclesiasticus docet, cum ait: Mo-
dicum laboravi, & inueni mihi multam requiem.

Plutar.
Simile.

Eccli. 31

Altera verò erroris huius causa est, quod quædam vitia sunt
quæ

quæ prima quidem fronte falsæ quædam voluptatis specie blandiuntur: quæ tamen sub illa dulci esca, latentis hamus aculeum inclusum celant, quò postea grauius animum lacerant. Sicut simile. enim qui febri æstuantem frigidam bibunt, statim quidem releuari & voluptate affici videntur, quam tamen longè maior ac diuturnior molestia ex noxi humoris cruditate consequitur: ita planè vitia quædam inuito breui quædam voluptate pectus hominis titillant; quam tamen postea diuturni & graues dolores consequuntur, quos vitia cuncta longè post se cætera trahunt. Non enim meretur ille qui delinquenti populo dixit: Scito & vide quia malum est & amarum, te dereliquisse Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te. Non contentus enim dixisse malum (quod nomen vitis omnibus conuenit) addidit etiam amarum: ut, si te vitiorum deformitas & malitia minus ab eorum amore deterrebat, amaritudo saltem (quam maxime humanus animus horret) te ad eorum odium incitaret. Hoc ipsum autem appposito exemplo Seneca in Epist. simile. declarat his verbis: Quemadmodum vlcera quædam nocituras minus appetunt, & tactu gaudent, & scordam corporum scabiem delectat quidquid exasperat: non aliter dixerim his mentibus, in quas cupiditates velut mala vlcera erumpunt, voluptati esse laborem vexationemque. Sunt enim quædam quæ corpus quoque nostrum cum quodam dolore delectent: ut versare se, mutare nòdam fessum latus, & alio atque alio positum ventilare. Quod proprium ægri est, nihil diu pati, & mutationibus ut remediis vii. Hactenus ille.

Hæ sunt igitur (ut alias prætereamus) huius perniciosissimi erroris causæ, quibus ea ipsa, quæ hactenus dicta sunt, maxime confirmantur. Quid ergo superest, fratres, nisi ut, manifestæ veritatis luce perspecta, momentaneam hæc virtutis molestiam hoc sacro tempore agenda penitentia destituto deuotemus, ut suauissimis deinde virtutum fructibus pascamur; & veteri errore deposito, velimus magis in curriculo virtutis ex deliciis ad delicias, quàm ex vitiorum temporariis suppliciis ad æterna transire supplicia: Ut hoc autem præstare possimus, Cananitidis huius exemplum sequentes, ad eundem Dominum clamemus; nec repulsam passi, protinus succumbamus; sed humiliter & assidue perseueremus, instemus, pulsemus, ut aperiat nobis: donec tandem impetronitate nostra victus misericordiarum Pater, desideratam illam vocem (qua auditui nostro de gaudium & lætitiâ) emittat: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Quo verbo salutem animæ consequuti, post pietatis & iustitiæ gratiam ad æternam tandem mereamur peruenire lætitiâ.

218
IN EADEM DOMINICA SECVN-
DA IN QVADAGESIMA, CONCIO TER-
tia: in qua post explanationem lectionis Euange-
licæ, quibus in rebus Cananæ mulieris exem-
plum imitari debeamus, exponitur.

THE. *Miserere mei Domine, fili David: filia mea male à
demonio vexatur. Matth. 15.*

Acce huius lectionis exordium causam nobis in-
quirendi præbet, cur Dominus Iesus, Iudæa re-
lictâ, secesserit in partes Tyri & Sidonis, quas re-
bus Gentiles incolebant: cum ipse ad oues per-
ditissimâ domus Israël quærédas se missum fuisse
in hac ipsâ lectione fateatur. Quantum ergo ex Matthæo &
Marco Evangelistis conicere licet, apparet Dominum simulâ
Phariseorum religione offensum (qui, interna animi puritate
& religione neglectâ, solis externis ceremoniis, & corporali-
munditijs veram iustitiam definiebant) ad terras Gentili-
migrasse; quorum apertis sceleribus minus quàm simulâ Iu-
dæorû sanctitate offendebatur. Vt enim Matthæus & Marcus
Euangelistæ paulo ante hæc verba referût, Pharisei Dominum
adierunt, grauem illi criminationem obiciêtes: quòd videlicet
discipuli eius illois manibus manducarent. Quorû Dominus
impietatem, pietatis imagine rectam, acri oratione refellês ait.
Quare vós transgredimini mandatû Dei propter traditionem
vestram? Nam cum Deus parentes honorare præceperit, vos ad
hoc officio filios auocatis; satis esse decernentes, si pro illis (suum
inopia premuntur) sacrificium Deo offerant. Hypocritæ, bene
propherauit de vobis Isaias: Populus hic labiis me honorat, cor
autem eorum longè est à me. Quibus verbis Dominus vera
pietatis fontem non in externis ablationibus, sed in interna cor-
dis puritate, & diuinorum mandatorum obedientia sitam esse
declarauit: sine qua nulla externa opera grata illi esse possunt.
Quod idem Dominus per eundem Prophetam apertissima ha-
bit oratione testatur: Qui immolat bouem, quasi qui interficit
virum: qui immolat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert
oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur
thûris, quasi qui benedicat idolo. Cur igitur hæc sacrificia, quæ
Dominus ipse instituerat, modò tanquam flagitiosa, repudi-
subdit causam: Hæc, inquit, omnia elegerunt in vitijs suis, & in
abomin-

abominationibus suis anima eorum delectata est. Hoc est, quamuis hæc Dño sacrificia offerant, ab impietatibus tamē & libidinibus suis non recedunt: rati videlicet, propter hæc sacra sibi Dominum propitium fore, quamuis consueta flagitia non desererent. Quam quidem opinionē non modò apud Iudeos, sed etiam apud Gentiles viguisse, & eam perniciosissimam humano generi fuisse, Plato quoq. testatus est. Hac autem pestifera persuasione maximam vtriq. Domino iniuriæ notam inurebāt: quòd illum crederent vel vt iniustū iudicem, muneribus captum atque delinictum, ad impiorum flagitia connivere: cum ipse tamen per Prophetam vocē illam maiestate & æquitate sua dignissimā multo antè iactauerit: Ego Dñs diligens iudiciū, odio habēs rapinam in holocaustum. Hoc est, sic rapinam & iniuriā omnem hominibus illatā detestor, vt etiam si quod furto sublatum est, totum nomini meo cōsecratur: nihilominus detester, quā si in profanos vsus cederet. Huius igitur impietatis occasione irritatus Dñs, Iudæam ad tempus deseruit: vt hac ratione intelligamus, fratres, eos, qui hac falsa persuasione imbuti sint, longissimè à Deo abesse. Quia vtiā non multi etiam nostrorum decepti à vera pietate abhorreant, qui sola informi fide, certisq. precibus aut ieiuniis contenti, salutem suā in tuto esse arbitrantur: cum tamen nec inueterata odia, nec superbiz, iræ, auaritiæ, ambitionis, & detractionis, cæteraq. similia vitia deponant. Quamuis enim illa opera laudanda sint, siue interna tamen animi puritate ad veram animę salutem nihil conferūt, & interdum etiam nobis vel elationis, vel periculosę securitatis occasionem præbent: quòd superbo illi Pharisæo, qui ieiunia sua tam insolenter iactabat, accidisse legimus. Sed iam ad historiam veniamus:

I.

Cum ergo Dominus in has Gentilium oras venisset (quem admodum Marcus Euangelista refert) neminem quidem voluit scire; sed nō potuit latere. Quid ais Euangelista? Si neminem voluit scire, cur nō potuit latere? An est aliquid quod non possit omnipotēs? Si ergo voluit, cur nō potuit? Volūti enim eius quis resistit? Sed vtrumq. tamen Dñs voluit, quia vtrumq. ad salutem nostrā expediebat: voluit enim latere, voluit & sciri: latere, vt quæreretur; sciri, vt inueniretur: latere, vt nostram excitaret diligentiam; sciri, vt suam quærentibus exhiberet gratiam: vtroq. autem modo res nostra agitur. Quid enim vtilius, quā Dominum quæreret? quid iucundius, quā inuenire? In huiusmodi enim muneribus Dominus semper aliquid suū, & aliquid nostrū inuenire vult: vtpotē qui salutē nostram sine nobis operari nolit. Vult igitur nos prestare quod nostrum est.

dum illam studiosè quærimus, vt ipse præstet quod suum est, dum se nobis inueniendum offert. Quamuis (vt verissimè dicam) omnia illius gratiæ adscribenda sint: quæ facit vt illum studiosè quæramus, eademque præstat, vt quæsitum feliciter inueniamus.

Igitur à finibus illis egressa mulier Cananæa, cuius filia grauiter à demone vexabatur, à longè clamare cœpit, *Miserere mei Domine, fili David*. Nulla homini vox misericordiæ Dei gratio, vtpote quæ totius spei nostræ fundamentum continet. Quam tamen misericordiam multi non ideo commendant, quod animæ salutem maximi faciant, quam per hanc misericordiam sperant; cum vix aliquid propter illam moliri studeant; sed quod per illam temerè ac sine vilo suo labore salutem sibi polliceantur. Hoc enim animo plerique sumus, vt nec spè salutis amittere, nec à consuetis voluptatibus abstrahi velimus: ad quam rem tutissimum in misericordiâ Dei præsidium nos inuenisse arbitramur. Hinc fit, vt iustitiam quidem Dei extenuari, misericordiam verò eius amplificari vehementer optemus, & vix æquis auribus de diuinæ iustitiæ seueritate quidquā à concionatoribus dici patiamur, quasi id diuinæ misericordiæ laudem obscuraret, cuius nos libenter patrocinii suscipimus. Idem olim Prophetis cōtingebat, qui cū his diuinæ misericordiæ insolentissimis patronis continuum bellum gerebant. Quos Michæas aduersus Prophetas Dñi hoc modo loquentes inducit: Ne loquamini loquētes. Nō stillabit super istos (subaudi furor Dñi) & non apprehendet confusio, dicit domus Iacob. Nunquid abbreviatus est Spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes eius? Voces sunt hæc improborū hominū ad retinendam impietatem suam, Domini misericordiam magnificantium: cuius solo ope freti, imminētia diuinæ iustitiæ flagella, quæ illis verè Prophetæ prænunciabant, à se depulsiros credebant. Quicūque igitur tales sunt, misericordiam Dñi vehementer exaggerant, non quod eius contemplatione ad eam incensus animis colendam & amandam incitentur; sed quod per eam sine vilo virtutis & pietatis studio æternam se felicitatem adepturos credant. Sciant igitur qui tales sunt, ab hac se misericordia, quam tantoperè laudant, longissimè abesse. Primus enim ad diuinā misericordiam grauis est, verissima miserix & prauitatis sue (huiusmodi) cognitio ac detestatio. Hoc enim primū ipsius diuinæ misericordiæ donum est, à quo cetera manant. Itaq. qui misericordiam suam agnoscit, qui misericordia se egere prædicat, & misericordiam inuocat, iam vtique à diuina misericordia præuētus est. Quicūque autē nondū huc peruenit, sed de agnitudine sua perinde

Mich. 2.

ac de sanitate sibi blanditur, & esse sub sentibus delicias computat, hic sanè misericordiam nō postulat, aut certè non merebitur. Ad misericordiam ergo obtinendam hoc caput est, vt cum muliere Cananide miseriam tuam agnoscas, & cum illa clames: *Miserere mei Domine, fili David: filia mea male à demonio vexatur.* Sic igitur qui sceleratè viuentes à dæmone se obsideri & vexari intelligunt, & ab eius tyrannide liberari cupiunt, hi planè misericordiam Domini ritè petunt, & accipiunt.

Quid igitur ad hanc vocè Dñs? Non respondit ei verbum. Quis hoc non miretur? quis non stupēat, cū videat fontem illum misericordiæ, miseris omnibus perpetuò patentem, huic vni mulieri clausum & obsignatum fuisse? Quomodo nūc Domine, salutem petenti negas, qui vltro eam nō petentibus sæpe offers? An non munus tuum est, omnem circumire regionem benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo? an nō tu omnibus, qui vel simbriam vestimenti tui tangunt, salutē impertiris? an non tu ipse nps & petere, & quærere, & pulsare certa fide & spe impetrandi iubes? An nō, vt firmam nobis impetrandi fiduciā preberes, & orare docuisti, & eum orationis modum præscripsisti, in quo cum summa breuitate nulla esset ad persuadendum ratio adhibita? Quid enim vtroq. hoc nomine significare voluisti, quàm diuinam opem piè supplicantibus ita promptam ac paratam esse, vt nec longa oratione, nec vllis argumentis ad eam consequendam opus esset? Qui igitur suppliciter numen tuū inuocantibus tot velpri misericordiæ tuæ obseques tribuisti, nunc partim nihil respōdes, partim etiam acerbissimè respōdes, cūm ais: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.* Et, *Non sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël.* Verū hoc ipsum, fratres, quod prima fronte acerbū videtur, adeò acerbum non est, vt etiam singularis & eximie misericordiæ beneficium fuerit. Dum enim post hanc seueritatis imaginem adeò clementer se Dñs cum hac muliere gessit, docere quidem omnes voluit, ne, dum ad diuinam opem confugiunt, precesque fundunt, simili repulsa fracti succumbant, & desperatione concepta ab orationis studio desistant: cū hoc exemplo erudiri videat misericordiam Domini eo largiū quā seriū perseverantibus tribui. Itaque dum mulieris huius oratione paulo seriū respondet, omnes homines non modo ad orandum, sed etiam ad bene sperandum incitauit.

Eur autem Dominus prantibus, & opem suam implorantibus non statim respondeat, sed diu multumque suspensos aliquando teneat: ea vel præcipua causa est, quod hac ipsa dilatione, piorum desideria vehementius incēdat: quorum inextinguibilem copiosam iustitiæ frugē illis parant. Sancta quippe desideria

Gregor.

(vt D. Gregor. ait) dilatione crescunt: si autem dilatione decre-
scunt, desideria non fuerunt: quia cum radices in charitate non
iecerint, facillè, quantis cōtraria occasione oblata, cum tempore
euanescunt. Talia autem fuisse desideria, talem iustitiam &
pietatem Iudæorum, olim Dñs per Oseam pronunciauit, cum
ait: Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda? Miseri-
cordia vestra, vel (vt alij vertunt) pietas vestra, quasi nubes ma-
rutina, & quasi ros manè pertransiens. Sic enim illi in pietatis
& religionis studiū animati erant, vt, cum tribulationibus pre-
mererentur, diluculo ad Dñm consurgeret, & pietatis opera præ-
ferrent: à quibus liberati, ad assueta protinus flagitia reuerte-
bantur: atq; ita eorum religio euanida erat, velut nubes maruti-
na, quæ à radiis solis dissoluitur; & velut matutinus ros, qui in
calescente die protinus exsiccat. Quod si hoc nomine meri-
to Iudæi à Dño castigabantur; quid ij sperare poterūt, qui hoc
sacro tempore tantisper dum confitentur, & Eucharistiam su-
munt, se à peccatis continent; in quæ, peracta confessione, pro-
tinus summa leuitate relabuntur? An non horum quoque reli-
gio est velut nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens? Et
illi quidem forsitan semel aut iterum ita lapsi sunt: nostrorum
autem pluriimi tota vita hunc ludū ludunt, qui quotannis con-
fidentes, & meliora pollicentes, vix vnquam in cœpta semel iu-
stitia persistunt. Quis autem meliora de his in futurum spe-
rare possit? Quid est enim quod futurum est, nisi quod olim iam
factū est? Quid porro periculosius, quàm vt extrema nos dies
(quemadmodum fatuas virgines) impatatos offendat, cum
flagitiosis hominibus extēplo veniat perditio sua. Verūm, hæc
querimonia prætermissa, ad institutum redeamus.

Cum igitur diu Dominus Cananæ petitionem distulisset,
instat nihilominus mulier, & propius accedens, & adorās eum,
ait: Domine, adiuuame. Qua in re appareret mulierē hanc à Spiri-
tu sancto eruditam fuisse; quādoquidem quo maiorem repul-
sā pariebatur, eo fidētiū opem Domini implorabat. Ab hoc
enim magistro instituta, intellexit tunc vel maxime abesse pu-
tant. Atque hac fide instructa, quæ antè à longè clamabat, mor-
do propius accedens obsecrat: & tunc tandē exaudita est, cum
repulsa esse putabatur; tunc denique vicit, cum se victā atque
reiectā credere potuisset. Itaque in ea implerum est, quod de
viro iusto scriptū legimus: Cum te consumptū putaueris, orie-
tis vir lucifer. Cuius rei typum sanctus ille Patriarcha exhibet,
qui cum tota nocte cū Angelo luctatus esset, post longam tan-
dem contētionem, quam optabat benedictionem adeptus est.
Sed quando? Nimirum cum ab Angelo in senore percussus
claudi-

Job 11.

Gen. 22.

claudicare cepit: illum enim claudus & ager vicit, quem sanus & integer tota nocte vincere non potuit. Quo exemplo discimus, ut quicumque supernae benedictionis, & celestium donorum aucti sumus, incensis desideriis, precibusque continuis cum ipso Domino lactemur, nec ab hoc studio laboribus ac repulsis fracti discedamus; & quo maiorem à Domino repulsam pati videmur, eo pertinacius spem in eius misericordia retineamus. Vulnerati enim superabimus, quem integri vincere non potuimus. Nulla igitur ratione opera nostra conquiescat, donec tandem vocem illam salutis & laetitiae plenissimam audire mereamur: *O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis.* Haecenus de Evangelica lectione: nunc ad propositum thema redeamus.

Tractatio thematis. I.

Hæc mulier Cananæa, fratres, in exemplum nobis hodie ab Ecclesia, imò ab ipso Domino Salvatore proposita est, ut ex ea & necessitatem orandi, & modum etiam orandi disceremus. Virtutem enim frequenter Dominus imparibus alienigenarum exemplis, siue ad excitandam socordiam nostram, siue ad accusandam perfidiam & ingratitude nostram. Sic Reginam Saba, & viros Ninivitas in iudicio proferendos esse ait ad incredulitatem Iudeorum amplificandam: sic leprosorum à se mundatorum ingratum animum unius alienigenae religionis & pietatis exaggeravit: sic Sacerdotis & Levitæ inhumanitatem Samaritani exemplo & benignitate condemnavit. Itaque verendum est, ne huius quoque alienigenae comparatione socordia nostra in extremo iudicio traducatur, quæ in calamitate posita, ad fontem misericordiae mira fide, humilitate, & perseverantia ecurrit: à qua quidem pietate & religione multi eorum, qui sacrosanctis Christi mysteriis initiati sunt, quam longissime absint. Ceterum cum hæc mulier & necessitatem orandi, & modum etiam orandi nos exemplo suo doceat, de utraque re pauca mihi hodie dicenda sunt.

Matt. 23

265

Aug. in
Mediocr.

Principio igitur in mentem mihi nunc præclara illa Domini sententia venit: Beati illi, quorum tu solus Domine spes es, & oratione opus eorum oratio. Quæ quidem sententia nihil abhorret ab ea quæ a postulo sine intermissione orare iubet: nec ab ipsius celestis magistri doctrina, qui, proposita iniqui iudicii similitudine, orare semper, & non deficere monet. Cum autem multæ sint causæ, quæ nos ad hoc religionis officium invitant, duo principem mihi locum obtrudere videntur: altera, miserie & periculi nostri magnitudo; altera, diuinæ bonitatis & misericordiae amplitudo: quarum illa nos petere, hæc verò bene sperare iubet. Miseria quippe nostra, ut auxilium petamus, hortatur; diuinæ verò bonitatis & misericordiae largitas auxilium petentibus pollicetur.

Ut igitur à miseria & periculi nostri magnitudine in istum
 capiamus, cum vira ipsa, quam viuimus, vel tēatio, vel militiā
 esse dicatur: cum in hoc mundo inter tot laqueos & pericula
 versemur: cum aded fragili & rebbili carne septi simus: cum
 semper in nos hostis aliqui tela intētra sint: cum sine ulla in-
 termissione tot malitū corporis, tum animæ circūfedeantur:
 cum vndiq. aduersum nos bella impendeāt, nullumq. præse-
 ntius aduersus hęc pericula remediū, quā diuina protectio &
 custodia sit: nihil ad hoc salutaris aut cōmodius esse videtur,
 quā, vt qui semper infestamur, semper opem Dñi periculis
 ipsis admoniti imploremus. Cuius religionis clarissimū ex-
 emplū in muliere Cananide ex amplū proponitur, quæ, licet, vere
 religionis ac doctrinæ celestis ignara, tamen in calamitate pos-
 sita, posthabitis omnibus humanæ prudentiæ cōsiliis, ad solam
 Dñi misericordiam confugit, nec ab ea imploranda cessat,
 donec tandem voti compos effecta est. Si hoc igitur alienigena
 facit, quid nos facere par est, qui non sumus, quemadmodum
 illa, hospites testamentorum, & aduenæ, sed ciues sanctorum, &
 domestici Dei? præsertim cum sciamus hęc ipsa mala, quæ nos
 premunt, hac de causa potissimū misericorditer à Dño im-
 mitti, vt ipsa nos ad illius memoriam retinendam, ad iram
 tuendam, ad maiestatem reuerendam, & ad eius opem im-
 randam excitent. Huius vaim rei grauius sanctus Propheta im-
 proborum hominum, saluti magis quā voluptati prospiciēs,
 Dominiū precatur his verbis: Imple facies eorū ignominia, &
 quærent nomen tuum Dñe. Quod perinde est ac si diceret:
 O celestis animarū medice, qui nos habuisti lenibus reme-
 diis atq. fomentis (hoc est, beneficiis ac muneribus tuis) sanare
 curasti, neq. quidquam his remediis profecisti, adhibe nūc fere-
 rum & ignem, & amara porridge pharmaca, impleq. facies non
 stras ignominia, vt qui beneficiis pronecati, lenitate & bonitas
 remtuam non agnouimus, flagellis saltem eruditi, seueritatem
 sentiamus. Si igitur paterna Deiseueritas & prouidentia his ex-
 ternis malis ops infestari paritur, vt ad illius opem confugia-
 mus, & in vno eo spem salutis nostræ teponamus, illumq. vnum
 & necis Dñm agnoscamus: quomodo tot malis penē detrusi
 nec illum cogitamus, nec ab illo pendemus, nec illius miseri-
 cordiam imploramus? Quid enim malorum non in vita pati-
 mur? quibus pressuris non exagitemur? Cananæ filiam
 non vnus vexabat, nos dæmones orantes infestantur: nos mun-
 dus illecebris & pompis suis decipere conatur: nos flagitiosi &
 iniurij homines mille modis persequuntur: nos caro nostra for-
 mularis & domesticus hostis, nos affectus & cupiditates nostræ
 tyrannis omnibus infestiores & immaniores sine fine lacerant.

in nos denique omnis creatura Dei armata & intentata est, quæ cap. 14.

in laqueum & multipolam pedibus insipientium facta esse dicitur. Quibus tentationibus diuina prouidentia etiam post spiritualis regenerationis Sacramentum nos infestari patitur, ut eadem ipsa mala, quæ nos premunt, ad ipsum ire compellant. Cum enim nihil homini accidere in vita commodius aut felicius possit, quàm Deo indissolubili charitatis vinculo adhaerere, & cum illo assidue versari: nihil mirum si variis vitæ periculis & calamitatibus nos agitari permittat, ut hanc semper occasionem arripiamus, Deum invocandi, & cum eo iugiter versandi. Quisquis igitur ita premitur, cum muliere Cananitide ad Dñm clamer: *Miserere mei Domine, fili David*: anima mea malè à dæmonio vexatur. Quæ enim alia vox familiarior & frequentior homini Christiano esse debet, qui non suis, sed celestibus prædiis cum diabolo, cū mundo, & cum cæco carnis suæ impetu cōtinenter bellum gerit? Si enim tota vita nostra (ut paulo antè diximus) vel militia vel tentatio est: quid aliud eadem quàm oratio & diuinæ opīs imploratio esse debeat? Quando enim vita nostra telis inimicorum non petitur? quādo ea pace & tranquillitate animi fruimur, ut nō subinde nobis pericula & insidiæ metuendæ sint? Si dæmon tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret: si infinita & immensa, nullisq; opibus explenda cupiditas nouis animum desideriis incendit: si clades cladē, calamitas calamitatē improuisis quotidie calibus urget, & antiqua mala recētoribus cumulantur, nec ullus est miserationis finis: quid, quæso, aliud facere debeo, quàm assidue ad Dominum clamare: *Miserere mei Domine, fili David*? Quod enim aliud commune Sanctorum perfugium erat, nisi in omni calamitate voces illas fundere: *Leuaui oculos meos in mōtes*, ynde Psal. 120.
Psal. 34. *rogiet auxilium mihi*? Et, *Ad te Dñe leuaui animam meam*.
 Deus meus in te confido, non erubescam. Hac enim voce non vni alicui malo, sed omnibus in commune malis medebantur. Præclare enim Theodoretus, Medici, inquit, vos cuique morbo Theod. in hist. relig.
 suum exhibent medicamentum: Sanctorum autem deprecatio, commune morborum omnium remedium est.

I I.

Sed evenit plerumque, ut hoc ipsum, agentibus nobis, & diuinam sæpe opem implorantibus, quod huic ipsi mulieri cōtingit, Dominus aut nullum nobis respondeat verbum, aut acerbius etiam respondeat. Quocirca quærere pij omnes diligenter solent, quid nobis hoc tempore faciendum sit. Hoc iam reliquum est ut exponamus. Primum igitur, quoniam frequenter hoc socordia & vitio nostro evenire solet, scrutetur homo intima sua, videatq; num aliquid cōmiserit, propter quod me-

ritō hac pœna à Dōmīno mulctetur: & aduersus illud constanter armetur, ne iterum cōmittat, quod simili pœna plectēdū sit: & supplex etiā neglecti officij veniam à Dño, & misericordiam petat, qui nulli deest, nulli pietatis suæ sinu claudit, nulli opem suam suppliciter petēti negat. Quod Cananitidem hanc fecisse videmus: quæ toties à Dōmīno repulsa, ad pedes tamen eius prouoluta, se & catellam appellauit, & ut catellamicas salte misericordiae eius suppliciter petiit, & impetrauit.

Deinde etiā precationi iugiter instandum est, nec vlla ratione à proposito cessandum, quamuis Dñs ad preces nostras dormire, imò & ipsas quodammodo à se repellere videatur. Hæc enim omnia patientissimè toleranda sunt, donec tandem ira Dōmīni in lenitatem commutata dicat: *O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis.* Cuius rei non incommodum (quamuis fabulosum) exemplum esse videtur, quod de Protheo legimus ad quem cum Syrene mater filium misisset, ut ab eo arcanum quiddam sciscitaretur, adolescentem inuenit, ut dormientis collo vincula iniiceret: nec illum (quamuis se in varias rerum facies transformaret) vlla ratione soluētes, donec tandem pristinam formam resumeret.

Hoc planè Poëtæ, hoc est, eruditi homines sixerunt, ut hoc exemplo, quā animi magnitudine atq. cōstantia virtutem agredi deberemus, significarent: ne videlicet vllis rerū aduersarum fluctibus à cœpio virtutis entriculo desisteremus. Quod tamen aptissimè proposito nostro quadrat, quo videlicet mōnemur, ne vlla vel difficultate, vel labore, vel repulsa Dñi, ab imploranda eius misericordia deterreamur; etiā si iratū eam nobis & insensum sentiamus. Quod planè hæc mulier Cananæa fecit, quæ tot modis à Dño repulsa, nunquam animum deposuit. Nec minùs appositum huius rei exemplum in libro Iudicum legimus: ubi cum Dominus Israëlitis, qui ab eo ad idola defecerant, opem à se contra hostes petentibus respondisset. *Non addam vltà ut eruam vos: ite ad deos quos coluistis, ipsi vos liberent in tempore angustiarum: illi ne hac quidem respōsione deiectioni, repetitis iterum precibus, misericordiam Dōmīni implorare non destiterunt, dicentes: Peccauimus, redde tu nobis quidquid tibi placet, tantū nunc libera nos.* Quæ dicētes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola protecerunt, & seruauerunt Dño solique tandem eorum precibus superatus, dedit super miseris eorū; ac Iephthe belli duce missō, eos ab instanti clade liberauit. Quo exēplo quid illustrius? quid ad rem de qua agitur, accommodatius? Neq. enim acerba illa Dōmīni responsio eorū ab orandi & flagitādi studio deiecit, sed eius tamen admonitū scelera sua diuinū furoris causam esse intelligen-
gentes.

gentes ea à se depulerunt, idola omnia è finibus suis exterminantes: & sic rapidè infensum numen placauerunt. Quod exemplum vniuersales fideles omnes hoc sacro poenitentis tempore imitari conantur. Quisquis igitur poenitentia sua Dñm placare, & preces ab eo suas exaudiri, eiusq; sibi amicitia conciliare cupit, habet vniuersale hoc in loco exemplum quod sequatur; perseueret, clamet, intet, nec ab hoc studio vllis difficultatibus deterreatur, quodq; his maius est, omnia de finibus suis idola proiciat. Idola vero nostra ea sunt, in quibus spem omnem, amorè, & felicitatem posthabito vero & summo bono, collocauimus, quæque supra illud immoderato amore dileximus. Sic enim avari opes, ambiriosi honores, libidinosi impuras voluptates Deo anteferunt. Quisquis igitur hæc idola repudiauerit, firmiter speret se à Dño exaudiendum. Si verò hæc idola colat, & pristina flagitia nō deserat, timeat quod per Prophetā dictū est: Iniquitatem si adspexi in corde meo, non exaudiet Deus. Et illud item: Qui obsecrat aures suas ne audiat legē, oratio eius erit execrabilis. Rursumque per Isaiam flagitiosis hominibus Dominus ait: Cū extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis; & cū multiplicaueritis orationes, non exaudiam: manus enim vestre sanguine, hoc est, ex de, rapina, & fraterno odio, & vindieta cupiditate plene sunt. Quid igitur faciendum? Subdit protinus: Lauamini, mundi estote, auerte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite benefacere, querite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduā, & venite, & arguire me, dicit Dominus. Ecce, fratres, veram orandi disciplinam, veramq; poenitentiam, & infensum Dominum placandi orationem. His igitur vestigiis insistamus, hac ingrediamur, ad hunc modum hoc sacro tempore poenitentiam agamus: nec hoc solo contenti, omnia non modo peccata, sed peccatorum etiam causas à nobis excindamus, si cum Domino in gratiam redire volumus. Quod mystice nos hodie pia hæc mulier exemplo suo docet, quæ non solum à domo sua, & impiorum contubernio, sed etiam à finibus eorum egressa, opem Dñi implorat, & obtinuit. Non ergo solis orationumstrarum clamoribus contenti simus: sed puritati potissimum atque innocentie studeamus, & omnia quæcumque nobis infensum Dominum reddere, & ad peccatum quacūque ratione allicere possunt, radicitus euellamus. Hinc Salomon, cū à flagitiosa voluptate hominē deterret, omnes etiam labendi occasiones præscindere admonet, dicens: Longè fac ab ea viā tuam, & ne appropinques foribus domus eius. Non contentus enim dixisse, Longè fac ab ea viā tuam; nec ad fores etiam eius appropinquandum esse ait. Idem quæ rursus

Non

PROV. 4. Non tibi, inquit, placeat malorum via, fuge ab ea, nec transeas per illam, declina & desere eam. Videte quot verbis idem penitus significantibus omnes peccandi occasiones, atque omne genus commercij cum improbis hominibus vitare præcipiat. Cum igitur hac ratione ab omnibus peccati finibus egressi fuerimus, rursus gratissimæ erunt preces nostræ Deo, cum nos illi hoc modo grati fuerimus.

III.

Verum hoc etiam superest, ut non modo mulieris huius perseverantiam, sed fidem etiam imitari studeamus. Hæc enim vitæ præcipue in ea Domini voce commendatur, & illi potissimam impetrandi vim tribuit, cum ait: *O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis.* Ceterum cum omnia, quæ in Symbolo Apostolorum consignata sunt, fidei subiecta sunt; quæret fortasse aliquis, quid ex his potissimum orantes credere debent, quo ipsorum oratio fide suffulta, atque efficax esse dicatur. Omnia quidem credere necesse est; sed, quod ad præsens attinet institutum, quatuor præcipue sunt, quæ orantes firmissimè sibi persuadere debent, quo firmitus ea, quæ postulante, se adepturos esse confidant. Primum quidem ipsum Dominum, quodies ad orandum accedunt, orationibus suis (quâvis corporeis oculis minimè cernitur) adstare præsentem. Quod quidem fidissimus ille divinarum legum interpres aperitissima oratione pronuntiavit, cum ait: **Deut. 24.** Non est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. Itaque cum oras, frater, ne puta te ærè verberare, vel in vèrum verba iactare; sed adstare tibi præsentissimum Dñm, vota tua inspicientem, voces attendentem, lachrymas videntem, gemitus quæ & desideria tua contemplantem, quemadmodum **Psal. 17.** Rēgius Propheta testatur: Domine, ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Deinde illud etiam credendum est, longè aliter se Deum atque homines erga petentes gerere. Homines enim cum aliquid petentibus tribuunt, id ipsum, quod tribuunt, sibi detrachunt. Hoc enim humana est inopiæ familiare ac proprium, ut, quo plura dederit, eo sibi pauciora retineat: Dei vero tantà opulentia est, ut ea nullis largitionibus minui, nullis muneribus detrimentum pati possit. Si enim mare tot fluminibus ac fontibus ab eo dimanantibus non minuitur, quid mirum si immensa illa & infinita abyssus divitiarum, munerum suorum distributione non decrescat? Quo fit, ut alia quidem fiducia ab hominibus, alia à Deo auxilium implorandum sit: cum illi dando teniores, ipse vero in eadem semper opulentia maneat. Ex hac autem differentia sequitur, alia, quod videlicet homines quidem partim propter inopiam suam,

suam, partim propter corruptam naturam malitiam radio affici solent, cum importunis hominum precibus fatigantur: Deus autem propter infinitam opulentiam & bonitatem suam adeo non fastidit assiduas hominum preces, ut eis magnopere delectetur, & ipse nos etiam ad petendum exerceat. Quæ enim alia causa est, cur in Apoc. Ioannes sanctorum orationes thuris nomine appeller, nisi quia suauissimè ante Dominum redolent suffimenta enim fragrantissima, quorum odor intimè cæli aditum penetrat, preces iustorum hominum sunt. Cum enim ipsa diuinitatis natura bonitas sit, cuius proprium est, se ubique solaris lucis in morem diffundere: quid illi gratius aut iucundius erit, quàm de hominibus bene mereri, & bonitatis suæ opes in omnes longè lateque diffundere? Quamobrem gaudet planè summa illa & infinita bonitas, quauis benefaciendi opportunitate oblata: maxima autem opportunitas est, cum creatura miseriam & indigentiam suam, & Conditoris misericordiam agnoscens, supplicemque se illi exhibens, eius opem implorat. Adde iis etiam, quòd inter ea quæ sunt, quædam in causarum, quædam in effectuum ordine collocantur: quædam verò in medio ordine constituta, superioribus quidem collata, effectuum nomina sortuntur, inferioribus verò comparata, causarum vim & nomen retinent. Inter quæ omnia solus Deus ita sibi causæ nomen vindicat, ut nullo modo in eum effectus nomen cadere possit. Cum autem causarum sit aliis donare, effectuum verò ab aliis accipere; consequens est, ut omnia quæ sub Deo sunt, recipere aliquid à superioribus possint, solius autem Dei (qui ita causa est, ut effectus esse nullo modo possit) maximè proprium sit, à nemine quidquam recipere, omnibus autem donare. Vnde scriptum est: Quis prior dedit illi, & re-

Rom. 11.

simile.

270 FERIA III. POST II. DOM. IN QVAD.
discriminis sit, longè alia fiducia Dei opem atq. hominum im-
plorare debemus. Facessat igitur à nobis, fratres, omnis negli-
gentia, & inconstantia, omnisq. dissidentia suspicio. Fiduciam
nostram diuinae bonitatis immensitate fulciamus, vt precibus
nostris, huius Cananæ exemplo, perseuerantia, humilitate,
charitate, & fide munitis, in præsentem quidem sæculo diuinæ
gratiæ opem, in futuro verò cælestem gloriā, Domino lar-
giente, & precibus nostris annuente, impetrare mereamur.

FERIA QVARTA POST SECVN-
DAM DOMINICAM IN QVADRA-
gesima, Concio prima: quæ lectionem Euangeli-
cam explanat.

TH. Ecce adscendimus Hierosolymam; & Filius hominis
tradetur principibus, &c. Matth. 20.

Quoniam in hodierna sancti, Euangelij lectione
mater filiorum Zebedæi aliquid à Christo Do-
mino petiti: æquum est, vt nos quoq. eius exem-
plo aliquid etiam à Christi Domini matre peti-
amus. Familiare autem & consuetum est, vt à
diuitibus pauperes petant. Quis autem peccatore pauperior,
qui non suus, sed peccati seruus est? Quis verò post Deum di-
tior quàm beatissima Virgo, quæ plena gratia, quæ inter om-
nes mulieres benedicta, quæ omnium thesaurorum cælestium
custos est? Bene ergo res habet, quando ita conuenit inter
nos, vt & ipsa Virgo diuissima, & nos pauperissimi simus. Quid
ergo ab illa petemus, ne nobis quoque dicatur, Nescitis quid
petatis? Discipuli hoc audierunt, quia visibilia bona pete-
runt: nos ergo inuisibilia petamus; quorum cum fons & origo
sit cælestis gratia, hanc hodie, Virginis intercessionem, supplici-
ter imploremus.

A V E M A R I A.

Pars prior.

LEctio sancti Euangelij, fratres charissimi, duas præcipue
complectitur partes: quarum altera summam Domini
passionis, altera petitionem continet filiorum Zebedæi. Pri-
or autem hoc modo describit S. Euangelista: Assumpsit Iesus
discipulos suos secretò, & ait illis: Ecce adscendimus Hierosolymam, &
Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & scribis, &c. Hoc in
foco

loco quærendum est, quo consilio Dominus, cum ad crucem pergeret, crucis supplicium, & opprobria voluerit ante discipulis nunciare. Multas quidem huius consilij causas assignare licet. Primum enim hoc ipso aperte declarauit, se sponte sua ad mortem ire: cum hoc tempore non coactus, non ab hostibus quæsitus, non violenter tractus, sed sponte sua ad passionis locum pergeret: ut hac ratione charitatem erga nos suam maxime commendaret, nostramque erga se tam magno tamque voluntario beneficio excitaret. Hoc enim est, quod ipse alias significare voluit, cum ait: Nemo tollit à me animam meam, sed ego à me ipso pono eam. Potestatem habeo ponendi eam, & iterum sumendi eam.

1022. 10.

Sed præcipua tamen huius consilij causa fuit, quod hac ratione discipulos suos voluit ad agonis & passionis suæ certamen præmunire. Inter ea enim quæ ad calamitates omnes æquo animo ferendas adiuuant, maxime hoc efficit, concipere prius animo, quidquid mali euenire possit; ne nos imparatos & incautos improvisa mala adoriantur. Sapienter enim Seneca: Præmeditati, inquit, mali mollis ictus venit. Quemadmodum enim plurimum refert in armorum congressu contorta in nos aduersariorum tela prospicere (facile enim ea vel declinatione corporis, vel clypei objectu depellimus) ita etiam ad vitanda fortunæ tela, quæ in nos quotidie iaculatur, plurimum refert, si ea prius mente concipiamus, & paratis ante animis excipiamus. Multum autem ad varias huius vitæ calamitates perferendas adiuvat, si seculi huius, in quo degimus, conditionem penitus cognitam habeamus, & quantis in eo periculis obnoxij simus, non in ipsis periculis, sed ante pericula præuideamus. Et quidem seculum ipsum, mare magnū & spatiosum, imò insidum atque procellosum esse, sapientes omnes iudicant: in quo nihil totum aut stabile, nihil placidum aut securum, sed omnia infida, incerta, & volubilia sunt: adeo ut cum modò cælo sereno, & aura secunda nauiges, subita ilico excitetur æpestas, quæ vectoribus naufragium exitiumque minetur. Hinc Ecclesiast: A mane vsque ad vespæram immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei. Hoc igitur mundi ingenium, hanc humanarum rerum instabilitatem, vir sapiens sibi semper ante oculos proposiram habet. Quæ de re Seneca illum verba hæc nobilis Poëtæ in promptu habere debere ait: Non vlla laborum O virgo nova mi facies, inopinave surgit: Omnia pereperi, atque animo mecum ipse peregi. Tu hodie ista denuncias, ego semper denunciaui tibi. Hominem parauit ad humana. Ideo Sapiens assuescit futuris malis: & ea, quæ alij diu patiendo leuia faciunt, hic lenia facit diu cogitando.

Seneca
in Epist.
Simile.

Simile.

Eccli. 12.

Seneca in
Epist.

Cum

Cum ergo hæc animi præparatio tantum habeat momenti ad res aduersas & incommodas perferendas, sæpe Dominus cum communem aliquam plagam immittere parat, prius populum monendum curat, ut sibi quisque opportunè prouideat, quo & improbi poenitentiam agant, & pii ad futuras clades se præparent. Hinc Amos ait: Non faciet Dominus verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos Prophetas. Et Regius item Vates, Dedisti, ait, metuentibus te significationem, ut fiant à facie arcus. Nec in illo tantum seculo, sed consequentibus etiam seculis eandem Dominus curam & prouidentiam habuit. Vnde initio nascentis Ecclesiæ, cum grauis aliqua persequutionis procella fidelibus immineret, diuina reuelatione monébantur, ut seipsos ad futura pericula opportunè præparerent. Hinc D. Cypr. in prima ad Cornelium Pontificem Maximam epistola sic ait: Horratur planè quantum possumus, ut, quoniam prouidentia Domini moneris instruimur, appropinquare iam certaminis & agonis nostri diem, ieiuniis, vigiliis, orationibus insistere cum omni plebe non desinamus: incumbamus gemitibus assiduis, & deprecationibus crebris. Hæc sunt enim nobis arma cælestia, quæ stare & perseverare fortiter faciunt. Hæc sunt munimenta spiritualia, ac tela diuina quæ protegunt. In sequenti verò ad eundem epistola, suo & aliorum Episcoporum nomine sententiam suam concludit his verbis: Nos, quod fidei, & charitati, & solitudini congruebat, quæ erant in consciëntia nostra protulimus, diem certaminis appropinquasse, hostem violentum contra nos exsurgere, pugnam non talis qualis fuit, sed grauiorem multo, & actiorem venire. Hoc nobis diuinitus frequenter ostenditur, de hoc nos prouidentia & misericordia Domini sæpius admonere dignatur: de cuius ope & pietate, qui in eum confidimus, possumus esse securi: quia qui in pace militibus suis futuram prænuñciat pugnam, dabit militantibus in congressione victoriam. Hæc enim ille. Hæc est ergo, fratres, salutaris medicina, qua in præfati lectione Dominus discipulorum animos ante passionem suam præmunire volebat.

Verum hæc non parua indignationis & querelæ materia se nobis offert. Cum enim omnis Philosophorum schola, adeo sacra litera hæc ratione nos ad ferenda mortalis vitæ incommoda (quæ ex æquo omnibus impendent) præmunire soleant: si hæc documenta aut vxoribus, aut matribus proposueris, ut liberos, aut viros suos (quos immoderato amore velut numina quædam complectuntur) parcius diligât, & intelligant eos sub mortalitatis lege militare, & corpora gestare non quidem marmorea, sed fragilia, & araneorum telis simillima in fine

infinitis penè morbis & casibus obnoxia (quocirca hanc vitam nostræ inconstantiam ante oculos semper habendam, ne nos repentinâ mala imparatos aggrediantur, & de omni mentis statu deficiant) si hæc, inquam, illis sapienter & opportunè proposueris, monentem cum indignatione tanquam malum omen, & sinistra augurium auerlabeantur: perinde atq. illa admonitio, non animorum præparatio, sed malorum prædictio sit. Quo quid esse dementius potest? Quid aliud faciunt, qui phrenetis morbo laborant, dum pium medicum à se ablegant, & contra sanare volentem furunt? Horum autem iustissima poena est, ut quoniam sana consilia respuerunt, nec fortunæ licentiam sibi unquam ante oculos posuerunt: ubi quid incommodi acciderit, ubi improuisa mors vel filium vel virum abripuerit, ipsi quoque rumpantur, & in voces impietatis, desperationis, & blasphemiarum plenas erumpant, & cum Deo disputare velint, & consiliorum eius rationem exigere. Quarum deinceps vita, non vita, sed moror, & luctus, & rabies, & ipsius vitæ atque lucis odium est. Hæc enim poena digni sunt, qui rectè monentem audire noluerunt. Sapienter ergo Seneca ad Lucilium: *Seneca in Epist.* Interim hoc tene, hoc morde, aduersis non succumbere, latius non credere, omnem fortunæ licentiam in oculis habere, tantumquam quidquid potest facere, factura sit: Quidquid expectatum est diu, leuius accedit. Hoc igitur ad ferenda aduersa remedium philosophia excogitauit.

Addam ego huic aliud non dissimile, nempe ut res humanas tanquam fragiles & caducas parcius & moderatius diligamus: ne cum nos (quod fieri sæpe solet) destituerint, discrucemur ac disrumpamur. Rectè enim D. Aug. Miser est, inquit, *August.* omnis animus vinculus amicitia rerum, & laniatur cum eas amittit: & tunc agnoscit miseriam suam, qua etiam miser erat, antequam amitteret. Hactenus ille. Cuius auctoritate monemur, ne nos tota auiditate in harum rerum amorem effundamus, ne (ut antè dixi) cum ipsæ conciderint, nos quoque cum illis pariter concidamus: & tantò grauius illidamur, quâto magis illis per amorem coniuncti eramus. Vnde quemadmodum *simile.* homo morbo, & annis grauis, si debili baculo innitatur, nunquam ita illi fuit, ut toto corporis pondere in illum incumbat, ne oneris magnitudine fractus, inuitentem deludat, atque deficiat: ita quoniam res humanæ arundineo baculo fragiliores sunt, nunquam illis toto pectore per amorem incumbere debemus, ne ubi illæ fortè defecerint, ipsi quoque cum illis deficiamus. Verùm de his humanæ miseriarum remediis satis. Nunc ad reliqua veniamus. Sequitur enim.

Et ipsi nihil horum intellexerant: & erat verbum illud absconditū ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Multiplex hinc quæstio nascitur. Primum enim quærendū est, cur hac præmonitione Dñs uti voluit, quam sciebat illis nihil profuturā, quo min⁹ crucis scandalum paterentur? Certè quoniā hoc exemplo alijsq. similibus apertè insinuare voluit, eos qui labūtur, vitio suo, non celestis providentię defectu labi: nec per Deum, sed per eos stare, quo min⁹ salutē cōsequantur. Præsciebat olim Dominus, nec Hieremijæ, nec Ezechielis vaticinia rebelli populo profuturā. Ad Ezechielem quippe ait: Nō enim ad populos profundi sermonis & ignotę linguę tu mitteris: & si ad illos mittereris, ipsi audirent te: Domus autē Israel, nolunt audire te, quia nolunt audire me. Omnis quippe domus Israel attrita frōre est, & duro corde. Tales igitur isti erant, & tamen utrūq. Prophetam ad eos Dominus misit, quos intelligebat nihil hac cura & diligentia profuturos. Quo apertè liquet, damnationem suam homines non Deo (qui nulli deest) sed sibi imputare debere.

Deinde etiā illud hoc in loco quæri solet, quomodo discipuli rem adeo disertis atque apertis verbis propositam non intellexerint? Certè non intelligebant, quia indignū esse credebant, ut is, quem ut mūdi Salvatorem & Messiam venerabantur, ingens illud passionis dedecus esset subiturus. Quia igitur hinc in animū nullo modo inducere poterant, nō putaverunt id Dominum significare voluisse, quod illa verba sonabāt. Rudes enim adhuc discipuli, & spiritualium rerum imperiti, nō dum assequebantur, quā esset gloriosum ignominia affici propter Deum. Videmus in tradendis artium disciplinis quædam esse quæ ad rudiores & incipientes, quæ dā verò quæ ad prouectiores discipulos magis pertineāt; & quæ his peruia sunt, recentioribus atq. tyronibus abstrusa esse, & inaccessa. Ad hunc ergo modum in schola Christi sunt incipientes, ad quos pertinent elementa sermonum Dei: quibus tanquam infantibus lacte opus est, nō solido cibo. Sunt etiā perfecti, qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Quæ verò istis facilia & plana sunt, illis noua atque impossibilia videntur. Ad perfectos enim spectat illa Iacobi Apostoli doctrina: Omne gaudiū exestimate, fratres charissimi, cū in varias tētationes incideritis. Et illa rursum: Beati estis cū vos oderint homines, & separauerint vos, & exprobauerint, &c. Quid hīc faciet rudis adhuc runculus, nondū ab amore mūdi liberatus, cū audit collocari gaudiū in mēiore, pacē in persecutione, gloriā in ignominia, beatitudinemq. in hominū odio & exprobratione? Sed hīc tamē philosophia perfectis viris & in charitate radicatis atq. fons

Ezech. 3.

Simile.

Iacob. 1.

Matt. 5.

dati adeo plana est, ut persuasum habeat, nihil esse in vita aut
gratius aut excellentius, aut magis optandū, quā variis inco-
modis & opprobriis affici propter Deū. Huius autem doctrinæ
perfectus discipulus & auditor erat Apostolus, qui ait: Repletus
sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione
nostra. Itaq. tantum aberat, ut tribulationibus frāgeretur, ut in
eis etiā gauderet; & ita gauderet, ut se & cōsolatione repletum,
& non modō abūdare, sed superabūdare gaudio diceret. Quid
verō illud eiusdem? Sed & si immolor supra sacrificiū fidei ve-
stræ, gaudeo, & cōgratulor omnibus vobis: id ipsum vos gaude-
re, & congratulamini mihi. O beate Paulē, quis te, quæso, hanc
philosophiā docuit, ut mortē (quæ omniū terribiliū vltimum
esse dicitur) ita lætus adspicias, ut tibi propter eam gratulari ab
amicis postules? Nimirum cum ad tertium cælum raptus es,
hanc philosophiā didicisti. Ibi enim intellexisti non esse con-
dignas passiones huius temporis ad futurā gloriā, quæ reue-
lata erat in nobis. Vbi ergo hæc vidit, hic etiā vidit quā es-
set optandū, acerbā omniā, omnesq. mundi cruciatus propter
Deum perpeti: cuius virtutis Deum ipsum habuit & doctorē,
& auctorem, qui de illo Ananiæ dixit: Ego ostendam ei quanta
oportet eū pro nomine meo pati. Quonā modo hoc illi, Dñe,
ostendes? Quia nimirū ego ostendā ei omne bonū, cuius amo-
re atq. desiderio ita inflāminabitur, ut nullam huius vitæ ma-
lum propter hoc bonum adipiscendum recuset. Quis enim
omnia mundi malā, imitio verō omnia gehēnæ supplicia, sum-
mi boni spectaculo proposita, non libenter ferat?

2 Cor. 12.

Philipp. 2.

1a.

Ut igitur ad p̄positum redeamus: eūm Apostolū pro illius
temporis ratione nondum plenitudinē Spiritus accepissent,
nec ab affectibus carnis omnido intinues essent: indignissi-
mum arbitrabantur, ut is qui ad liberandos homines, & omnia
mundi mala profliganda venerat, his tantis malis subderetur.
Ceterū ubi Spiritu sancto superueniente illuminati, atq. ad al-
tiorē virtutis gradum euecti sunt, tantum in hac philosophia
profecerunt, ut, cum flagellis cæsi, & carcere atq. vinculis com-
pediti fuissent, magno gaudio afficerentur, quod digni habiti
essent pro nomine Iesu contumelliam pati. Modō quia nōdum
ad eam perfectionis maturitatē peruecerant, quæ à Dño hac
de re dicebantur, non intelligebant: tota quæ hęc patientiæ phi-
losophia inaccessa illis prorsus, & incognita erat.

Pars posterior.

Sed iam tēpus est, ut ad alterā sacræ lectionis huius partē ve-
niamus: quæ petitionē continet matris filiorū Zebedæi. Eā
quippe à filiis subornata Dñm adiit, adorans, & petens aliquid ab
eo. Qui dixit ei: Quid vis? At illa: Dic ut sedent hi duo filii mei, visus

f. 2

ad

ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo. Hæc petitio ex eo ortum habuisse videtur, quod Dñs paulo ante Petro, de bonorum operū mercede quærenti responderat, his verbis: Amen dico vobis, quod vos qui reliquistis omnia, & sequuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Cum ergo Apostoli adhuc rudēs Iudæorum more, Messias regnum terrenum atq. temporale futurum sperarent, & ipsi iam in eo regno ex Dominica responsione definitas sedes viderentur habere: duo ibi discipuli, qui propinquitatis iure aliis se anteferendos esse credebāt, priores sibi cathedras, matris interuentu, vendicare volebant. Ad hoc autem illam subornarunt, vt per illam verecundiùs peterent quod per se citra pudoris iacturam petere non potuissent. Accedit ergo mater, affectu materno, magis quàm iudicio, hanc Dño petitionem proponens: *Dic vt sedeant hi duo filij mei, &c.* Quod perinde est, ac si diceret: iam constat duodecim Apostolos tuos in regno tuo tecum velut mudi iudices constitutos: inter hos ergo par est, vt filij mei, qui præterquam quod omnia propter te cum cæteris discipulis reliquerunt, agnationis vinculo tibi propiores sunt, principem inter eos locum teneant, tibiq. tanquam præcipui regni tui principes à dextris & sinistris assideant. Cui Dñs dignum tali petitioni responsum præbens, *Nescitis, ait, quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Quorsum hæc? Obiurgat meritò illos qui de laboris præmio solliciti, nihil de labore cogitarent, cum prius de labore, quàm de laboris præmio tractandum esset. Prius enim militare, quàm militiæ stipendium petere: prius in lachrymis seminare, quàm cum exsultatione metere: prius deniq. fideliter Domino seruire, quàm ratione ad Deum, laboris autem officium ad homines spectet, illi, quod erat diuini muneris præripientes, quod erat officij sol, obliuiscabantur; cum tamen quod Dei erat, Deo relinquendū, quod verò suum erat, sibi esset assumendum. Hæc ergo de causa, meritò à Domino audierunt: *Nescitis quid petatis.*

Et audientes (ait Euangelista) *decem, indignati sunt de duobus fratribus.* Satiùs fuisset, & Christianæ charitati magis consentaneū, condiscipulorum ruditati & ignorantie cōpati, quàm aduersus eos indignari. Hic tamen indignationis morus, vt frequentissimus apud omnes, ita maximè infestat eos qui iustitiā sectantur, & à maleficio abstinēt. Qui cum tot passim fieri indigni videant, indignationis vbi materiam inueniūt, qua in iram non modò in iram, sed frequenter etiam in occultā mentis superbiam, & aliorum cōtemptum incitantur: cum se iis criminibus

nibus carere videant, propter quæ aduersus alios commouentur. Et quidem aduersus hanc quotidianam perturbationem multa pii homines medicamenta quærunt: quibus tamen vix illam sedare possunt. Verùm quod remedium extra se inuenire difficile est, intra se facîle deprehendent, si oculos ab alienis flagitiis auertentes, ad intima sua, hoc est, ad conscientia suæ latebras explorandas conuerterint, quam tot maculis respersam inuenient, vt non prius aduersus alios, quàm contra se indignari debere videant, nisi sibi ipsis imponere, sibi quæ adulari velint. Hac enim ratione Dominus superbam Phariseorum indignationem aduersus adulteram mulierem compescuit: dum priuata ipsorum peccata, digito scriberet in terra: Quo factum est, vt illi scelorum suorum turpitudine pudefacti, deserta adulteræ mulieris causa, ab eo sensim discederent. Est enim ferè cunctis hominibus familiare, vt ad vitia quidem sua spectanda cæci, ad aliorum verò notanda oculatissimi sint, quam rem Pythagoras Philosophus diligenter expendens, appositissima similitudine dicebat, omnes homines manticas duas, alteram à tergo, alteram à fronte gestare: in quarum anteriori aliena vitia, quæ oculis obiecta sunt, circumferrent: in posteriori propria, ad quæ nunquam oculos conuerterent. Quod quidem diuersa ratione faciendum esset, cum aliorum lapsorum consideratio indignatione & superbiam, propriorum autem humilitatē, sui cognitionem, & penitentiā pariat. Quisquis ergo has manticas inuerterit, is profectò omnem animi tumore & indignationem aduersus aliorum delicta coercet. Quod si dixeris, fieri non posse, quin frequenter verses in animo, quod in oculis & prospectu semper agatur (vnde omnis hæc indignatio proficiscitur) rationem ostendā, qua hoc ipsum pie & utiliter intueri possis. Duas peccata omnia facies habere dicuntur: alteram, quæ ad indignationem; alteram, quæ ad miserationē inducat. Quatenus enim hominum societatem, & diuinam maiestatem lædunt, eiusq. sanctissimas leges violant, indignationem patiunt: quatenus verò peccantē animam lethali vulnere sauciāt, æterniq. supplicij ream faciunt, miserationem commouent. Alioqui (vt D. Aug. ait) nō sunt in te viscera pietatis, si corpus ploras à quo recessit anima; non ploras animam à qua recessit Deus. Si ergo oculos tuos ab alienorum delictorum consideratione dimouere nō potes: eam, quæ so, faciē aspice, quæ te ad cōmiserationem, non quæ ad indignationem excitare queat. Scitum enim est illud D. Gregor. nēpe hoc vel maximum inter veram & falsam iustitiam esse discriminē, quod vera quidem iustitia compassionem, falsa autem habeat indignationē. Quia verò discipuli rudēs adhuc nondum hanc Philosophiam plenius affectui erant,

1020.2

simile.

August.

Gregor.

278 FERIA IIII. POST II. DOM. IN QVAD.
nihil mirum, si aduersus condiscipulorum vanam petitionem
& errorem indignati sint,

Indignationis porro causa fuisse videtur, vel quod horū di-
gnitati sibi viderebāt, vel quod eundem d'gnitatis locum sibi
quisque, simili errore & cupiditate deceptus, ambiret. Vnde ap-
paret ipsos quoque, in eadem culpa fuisse, quā in aliis damnabāt:
sed aliorum tamen culpam vidisse, suam verò amore sui exca-
ecatos non vidisse. Cæcum autem omnem carnis amorem esse,
veteres hoc symbolo innuebant, quod Amorem non modò pue-
rum, sed etiam oculis captum pingere soliti erant: quo signifi-
care volebant, nullū iudicio & rationi locum esse, ubi vehemēs
aliquis amoris affectus arcem mētis occupasset. Vnde celebris
P. Mimys illa Publij Mimi sententia manavit: Amare & sapere vix Deo
conceditur. Quid epim aliud sapientissimum Salomonem, nisi
immoderatus semiparum amor, dementauit? Vnde quidam
amantes amētibus vt nōminum similitudine, ita re ipsa affines
esse ait. Et ratio in promptu est, Cū enim nihil humana vo-
lūtas amare possit, nisi quod bonitatis aut pulchritudinis spe-
ciem referat, quisquis iam amore incensus est, pulchrum & bo-
num esse iudicat, quidquid amat, Quod adeo verum est, vnde
etiam, qui vitā sibi suspendio eripere volunt, pulcherrimū sibi
& optimū eotempore suspendiū iudicent. Cū ergo nihil ho-
mo ardētius quā seipsum diligit, nihil mirum, si cū aliorū,
quos non ita diligit, crimina & videat, & horreat, ad sua tamē,
amore sui obcecatus, blandē leniterq. conuiuet. Quod intelli-
gens Nathan Propheta, cū Davidis scelus exprobare veller,
proposita ouis direptæ parabola, facinus illud ei sub aliena per-
sona proposuit: prudentissimē intelligens, aliter Regē de alieno
delicto, aliter de suo pronūciaturū. Hoc igitur sui amore di-
scipuli capti, condiscipulorū elationem & ruditatem videbant,
suam verò (cū eodem morbo laborarent) non videbant. Hæc
autē omnia cōpertinent, fratres, vt nemo de se sibi credat, sed
semper iudicia de se sua suspecta habeat, vt potē qui se vehemē-
ter amet; cū amoris sit, mentē excecāre; & quidquid amaret,
& pulchrū & optimū existimare. Vnde quicumq. aduersus
adulatores acriter inuehantur, proculq. ab hominum consortio
arcēdos esse aiūt, illud primo loco admonēt, vt, quisquis ab adu-
latorū contagio atq. veneno tutus esse velit, internū adulatōrē,
nempe amorem sui, à se primū repellat. Hic enim præcipue
homini adulator, hic blanditur, hic, plusquā par est, illi tribuit
hic ceteros adulatores libenter audire, castigātes verò, & saluta-
ria monentes, auersari solet. Quæ omnia mala parit amor sui.
Cæcus enim est omnis amor, nisi cū in Deum fertur. Hic
enim solus adeo non excecāt mentē, vt mirō modo illuminet.

Disce

Discipulos tamen suos Dominus in spiritu lenitatis corripi-
 re volens, vocatis ad se ait: *Scitis quia principes Gentium dominan-*
tur eorum; & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos, &c. Quod
 perinde est ac si diceret: Illud ante omnia, discipuli mei, statue-
 re debetis, aliam esse humanæ, aliam Evangelicæ vitæ profes-
 sionem; & aliam quidem mundi, aliam Ecclesiæ meæ tempu-
 blicam esse. In illa enim, qui principes & illustres sunt, domi-
 nandi & imperandi aliis potestatem partim sibi vendicât, par-
 tim ab aliis iraditam vsurpant: at in hac nova republica, qui
 maior est, adeo sibi munus hoc dominandi & imperandi non
 occupat, ut nihil magis studeat, quam se aliorum pedibus sub-
 mittere, omnibus obtemperare, seque velut omnium seruum
 atque mancipium gerere. Quisquis enim verè maximus in
 hac republica existit, is planè sanctissimus est: non enim hæc
 terrenarum opum affluentia, sed virtutum præstâtia verè ma-
 gnitudo definitur. Vsq; adeo verò sanctitati humilitas con-
 iuncta est, ut quidam ex Patribus dicat: Quis verè sanctus? qui
 verè humilis. Quis sanctior? qui humilior. Quis sanctissimus?
 qui humillimus, & in oculis suis omnium infimus est: ideo-
 que non aliis præesse & imperare, sed omnibus subesse atque
 parère contendit. Quam quidem philosophiam sanctissima
 virgo Agatha ostendit, cum ait: Ancilla Christi sum, ideoque
 me ostendo tanquam vilem personam: quamvis ingenua sim,
 & spectabilis genere. Hoc item modo magna fuit sancta Eli-
 sabeth, Regis Vngariæ filia: non quia Regis filia, sed quia, cum
 talis esset, seipsam ad conditionem vsq; seruilem propter Deum
 abiecit: dum in publico xenodochio ægrotis etiam & vlcerosi
 per se ipsa seruiret, & eorum etiam sanæ defluentia vlcera mi-
 ro charitatis ardore exoscûlaretur. Hæc eadè oratione magnus
 quoque fuit B. Franciscus, qui cum celeberrimi Ordinis insti-
 tutor & auctor extitisset, adeo ramen humilitatem coluit, ut
 ne Ordinis quidem à se instituti gubernaculū tenere voluerit,
 & nec sacerdotij munus & honorem suscipere ausus sit: adeo
 modis omnibus sese ad infima deiicere nitebatur. Sed inter hæc
 tamen exempla nullum maius, quam vnigeniti Filij Dei, ex-
 cogitari potest, quo discipulorum tumorem in præsentī lectio-
 ne comprimere voluit, cum subdit: *Sicut Filius hominis non venit*
ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro
multis. Is enim cum in forma Dei esset, ad seruilem ramen con-
 ditionem deiectus, in hunc mundum non ut Dominus, sed ut
 seruus, ad patendum, non ad imperandum venire dignatus
 est, ut vitam & sanguinem pro omniū salute profunderet. Hoc
 enim ministri atque serui emptitij proprium est, ut quotidie
 quidē in labore & opere sibi à domino indicta versetur, labo-
 ris

ris verò fructus non ad illum, sed ad Dominum pertineat. Itaque cum duo in omni opere sint, videlicet operis labor & laboris fructus: seruitutis conditio facit; ut ad servum labor & fatigatio, ad Dominum verò fatigationis & laboris lucrum pertineat. Quod si hæc præcipua seruitutis conditio est, quis, quæso, servorum hæc seruitutis legem exactius pleniusq. quam Dñs noster adimplevit? Quos enim pius Redemptor labores non pertulit? quæ tormenta non subiit? Quot vigiliis, ieiuniis, sudoribus, & itineribus confectus est? quos deniq. in corpore cruciatus, quos in anima mæores salutis nostræ causa non sustinuit? Quid verò ipse tot exhaustis laboribus consequi potuit, (quod modò ad gratiæ vel gloriæ cumulum pertineret) qui in ipso beatæ cōceptionis suæ articulo gratiarum omnium plenitudine cumulatus fuit? Sicut ergo is non sibi, sed nobis & natus, & passus est: ita omnium laborum suorum fructum liberallissimè in nos effudit. Ad quod novæ legis sacramenta potissimum instituit, ut per ea veluti per canales quosdam, gratiarum & meritum eius fluente in nos deriuarentur. Quod quidem (ut alia prætermittamus) sacri baptismatis exēplo discimus: in quo meritione eorum qui baptizantur, mortis & sepulture Domini speciem & imaginē imitatur, & hæc ipsa imitatione, mortis eius meritum nobis applicamus: ita fit, ut, quod illi vera morte promeruit, infans in baptismo parentū fide, & Domini mortis representatione consequatur. Quo quid benignius? quid clementius fieri potuit? Merito igitur D. Cyril. huius beneficii magnitudine stupefactus exclamat: O novum & inopinatum mysterium! nos quidem nō reuera morimur, non reuera sepelimur, non verè cruci affixi sumus; sed in imagine tantum nostra est imitatio, in veritate autem salutis affectior: Christus verè crucifixus est, verè sepultus, & verè surrexit, & hæc omnia nobis donavit: ut cum imitationi passionis eius communicaverimus, reuera salutem lucremur. O excellentem benignitatem! Christus manus atq. pedes suos incontaminatos clavis perfodi passus est, & per hosce tantos dolores nobis nihil eiusmodi patienti salutem confert. Hæcenus ille. Hoc ergo tantæ humilitatis exemplo, fratres, humiliemur sub potenti manu Dei, ut nos exaltet in tempore visitationis.

Quod quidem fiet primum, si à moribus nostris omne amulationem, superbiam, arrogantiam, ambitionem, inanem gloriam, inanemq. tumore & fastum, quem à natalibus suis & generis splendore multi concipiunt, procul pellamus. Deinde quod ad mentem attinet, demissè atq. humiliter de nobis sentiamus, non aliud nobis præter nihilum, unde sumus conditi, adscribentes: si quid verò laudabile in nobis est, Patri luminum, & quæ

Cyrillus.

à quo omne datum bonum, & omne donum perfectum profici-
 ciscitur, tribuentes. Hæc enim ad diuinam gratiam percipien-
 dam certissima via est. Quod adeo verum est, vt D. Aug. dice-
 re non dubitauerit, in omnibus penè paginis diuinorum vo-
 luminum hanc sententiam contineri: Deum superbis resistere,
 humilibus autem dare gratiam. Nec gratiam modò, sed ad
 promerendam patriæ cælestis hæreditatem ita nos iuuare, vt
 idem Aug. duos illos fratres Iacob & Esau, qui in vtero Rebec-
 cæ matris collidebantur, duos populos, alterum bonorum, alte-
 rum malorum significare dicat; quorum alter, inquit, ad cæ-
 lum erigitur per humilitatē, alter ad infernum demergitur per
 superbiam. Quæ cum ita sint, fratres, Christi magis humilita-
 tem, quàm dæmonis superbiam imitari studeamus, subiicia-
 mur omni humanæ creaturæ propter Deum: parere magis,
 quàm imperare cupiamus: vt & in hac Christi repub. & in fu-
 tura verè magni & illustres simus. Verissimè enim à Salomo-
 ne dictum est: Superbum sequitur humilitas, & humilem spi-
 ritu suscipiet gloria. Quam nobis humilitatis magister Domi-
 nus Iesus concedere dignetur: quī cum Patre & Spiritu sancto
 viuīt & regnat in secula seculorum, Amen.

Iacob. 2.

Aug. lib.
de doct.
Christi.Aug. ser.
78 de
tempore.

Prov. 29.

**FERIA QUARTA POST SECVN-
 DAM DOMINICAM QUADRAGE-
 simæ, Concio secunda: in qua lectio Euangelica
 explanatur.**

THE. Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram
 tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo. Matth. 20.

Voniam Euangelicę lectionis exordium de Do-
 minicæ passionis mysterio mentionem facit, ab
 ipso nobis hodie dicendi initium sumendum
 est. Constat igitur ante omnia præcipuum ac
 summum Christiani hominis officiū esse, Deum
 super omnia diligere. Hoc enim esse maximum & primum
 mandatum, & sacrificiorum omnium quæ Deus ab homine
 erigit summum, declarant illa Moſis verba: Et nunc Israël,
 quid Dominus petit à te, nisi vt diligas Dominum Deum
 tuum ex toto corde tuo, &c. Quo fit, vt inter omnes Chri-
 stianæ Philosophiæ partes, ea sit frequentius & vberius tra-
 ctanda quæ mentes hominum ad hunc amorē excitare valeat.

Deut. 10.

f s

Cum

August.

Cum autē (iuxta D. Aug. sententiā) nulla sit in mūdo creatura, quæ hunc à nobis amorē non exigit, tum nihil magis hoc efficit, quàm maximū illud & summū Dominicę passionis beneficium. Primum, quia nullū diuinorum operū immensam Dei nostri misericordiā, bonitatem, benignitatē, & charitatē, ceterasque eius laudes & perfectiones magis declarat. Deinde, quia nullius diuini beneficii fructum pius homo intra se quotidie magis experitur. Cum enim variis huius vitę calamitatibus premitur, quo alio efficaciori medicamēto dolorib⁹ suis, quàm Dominicę passionis cōsideratione medetur? Cum verò prætorū criminū memoria angitur, quæ alia spe labātem animū fulcit atq. sustentat? Cum verò aliquid à Deo impetrare cōtentur? Cum aliis meritis quàm eiusdē passionis potissimū nititur? Cum autem arduū aliquid & difficile vel aggrediendū est, vel perferendū, quibus aliis incitamentis & exēplis pectus suū instruit & armat? Deniq. cum variis dæmonum tentationibus imperitur, quo tutius quàm ad foramina petrę, hoc est, ad vulnera pendentis in cruce Christi, cōfugit? Harū ergo rerū cōsideratio, dictū mirū est, quantopere piorum hominum mētē in redemptoris sui amorē accendat. Atque eo magis, quo apertius vident, hæc tanta illis bona, nullis hominum meritis, sed

Leo Papa sola eius misericordia cōtigisse. Vt enim Leo Papa dicit: *Miserendi nostri causam Deus nisi in sua misericordia non habita-*

Vnde etiam factum est, ut ipsa nostra redemptio, quemadmodum à sola Dei misericordia profecta, ita esset etiam copiosissima. Quia enim affectus omnis causę suę dignitati atq. naturę responder, necesse fuit copiosissimam redemptionem fuisse, quæ ab inexhausto diuinę misericordię fonte manabat. Aliiter enim per angustia illa cerrē fuisset, si nostris meritis respondisset, qui ad omnia virtutum merita inopes, in sola peccandi licentia effusissimi sumus.

August.

Hinc illud sequitur, quod D. Aug. ait, nēpe tātō maiora bona à Christo nobis expectanda esse, quanto maiora ille pro nobis mala perpeffus est. Illud enim in hoc opere Dñi admiratione dignū est, quod, quæ res summum nobis timorem incutere debuisse, ea maximum spei & amoris incitamentum existat. Timere enim meritō illum deberemus, cui tantorum laborum atque dolorum occasionem præbuius. Sed hæc ipsa tantorum malorum patientia pro me spontē suscepta, summam erga me Redemptoris charitatem & misericordiam maximō declarat. Quæ res me ad illum redamandum, & spem meam in illius misericordia collocandam, vehemēter inuitat. Quod quidem ita futurum esse idem Dominus declarauit, cum ait: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Hoc est: Si ego

Esai. 55.

propice

propter humani generis redemptionē & salutē acerbissimū crucis supplicium pertulero, ferrea quoque hominum corda huius tantī beneficii magnitudine amore mihi deuinciā. Verē enim non tanta vi magnes ferrū ad se trahit, quanta Dominicæ passionis beneficiū ferrea hominū corda ad se adducere deberet. Atque hæc de causā voluit Dñs & in solēni die Paschæ, & in frequentissima hominum turbā passionis suæ mysteriū celebrari: ut tantæ eius dilectionis & misericordiæ testimoniū nō in angulo, sed in celebri hominum conuentu manifestaretur: ut (quemadmodum D. Chrysost. ait) à mūdo mundi Dñs antē per pccnā, quā per gloriam agnosceretur. Eius siquidē pccna nos ad amorē, gloria verō ad eius cultū & venerationē inducit: quorū alterū ad nostram salutē, alterum ad eius laudē pertinet. Ea verō diuinæ charitatis & bonitatis amplitudo exstitit, ut prius quod ad salutē nostrā expediret, quā quod ad eius laudē pertineret, patrefere mūdo voluerit. Et quidē ad patrāda miracula, quæ diuinitatis & gloriæ eius argumenta erant, non perinde loca publica captabat: sed ea interdū semotis arbitris faciebat, vel silentio suppressa curabat. Ad supplicia verō passionis, quæ & ardentissimæ charitatis eius indicia, & nostræ erga illū dilectionis incitamenta erant, locū & tempus elegit, in quo ab omnibus cerneretur: ut prius quidē dilectionis eius mundus, quā diuinitatis & gloriæ testis esset. Quod quidē tacitē nobis initio huius lectionis insinuat, cum ait, *Ece adscēdimus Hierosolymā*, hoc est, celeberrimam ciuitatē, in qua clarissimū dilectionis mee opus in frequentissimo populo edēdū est. Quo quidē opere rerū omnium imperiū atque dominij, excellentissimæ charitatis vi atque potētia (quatenus verus homo erat) cōsecutus erat. Sic enim Apostolus ait: In hoc Christus mortuus est, ut viuorū & mortuorū dominetur: ut qui viuunt, iam non sibi viuunt, sed ei qui pro ipsis mortuus est. Argumētum certē necessaria ratione conclusum. Cum enim fideiussor pro debitoribus as alienum dissoluit, illi quidē à creditore liberati, fideiussori obnoxij relinquūtur. Ad hūc ergo modū nos à peccati debito fideiussoris Christi merito liberi, illius serui effecti sumus. Verūm hæc dominatio non aut metu extorta, aut vi expressa, sed beneficiis & amore parata est. Verum enim perfectumque dominij (auctore D. Chrysostomo) illud est, quod amore imperat, non timore: quodque voluntariam & amandā, non inuitā sibi instruit seruilitē. Sequitur deinde:

Rom. 6.

Chrysa.

I.

Et Filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribā, &c. Quāvis præcipui mortis Christi auctores, principes sacerdotū exstiterint; huius tamē sceleris ministri & carnifices, auaritia, ambitio, & vtriusque soboles inuidia, fuerūt. Iudas enim triginta argētorum

rum

IOAN. 11.

Caiet. su-
per Exod.

IOAN. 12.

rum cupiditate inductus, Dominum prodidit. Pontifices verò ne dignitatis locum quem in ea republica obtinebant, amitterent, in mortem eius coniurarunt. Illorum enim verba sunt: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum nostrum & Gentem. Hoc ergo metu impulsam immane facinus animo conceperunt. Quemadmodum & Aaron, ne summi pontificatus officio pelleretur (vt Cardinalis Caiet. hoc in loco annotauit) aureum vitulum fabricatus est, quem perfida multitudo adorauit. Ea enim ambitionis vis est, vt nulum quamlibet atrox & horrendum facinus pertimescat, quod summum inter alios dignitatis gradum adipiscatur, vel, vt iam adeptum, non amittat. Nostra ferè ætate Regis Tunicij filius, regnandi libidine incensus, seniore patrem (cuius spectare celerem mortem potuisset) candēti ferri lamina ante senis oculos posita, vtroque lumine orbauit, vt paternum regnum solus ante diem obtineret: tantum potuit regnandi libido. Sed hoc recens exemplum est. Illud verò vt vetustissimum, ita maxime mirandum, quod (vt antiquitarum annales memorant) Hircia Augusta hæredi filio oculos quoque eruit, vt tyrānide eius imperium occuparet. Quæ cum ita sint, quid mirum, si principes sacerdotum morti Dominum traderent, ne sacerdotij principatum & honorem amitterent? Tertius deinde carnifex liuor, & inuidia fuit, quæ ambitionis indiuiduus comes est. Cum enim ambitiosus omnis dignitatis consortem pati non possit; consequens est, vt inuidia vratur, & contabescat, cum sibi aliquem vel in honore æquari, vel superiorem fieri animaduertit. Hæc autem inuidia Pharisei exstimulari, cum pueros Domini gloriam in templo prædicantes audiuisent, dicere inter se coeperunt: Vides quia nihil proficimus? Ecce totus mundus abit post eum. Hunc igitur carnificem in necem quoque Domini coniurasse, testis ipse iudex iniquus fuit, qui (vt Euangelistæ memorant) sciebat quod illum Iudæi per inuidiam tradidissent.

De hoc autem inhumanissimo inuidiæ scelere (vt alia omit- tam) tria vobis, quæ de illo à sacris doctoribus dicuntur, paucis proponam. Primum quidē appellari hoc vitium ingratiſſimum, id quod vel ex eo patet, quod licet multis inuidi beneficiis afficias, si simili quoque beneficiis alios prosequaris, vsque ad alienam felicitatem vratur, vt aduersus benefactorem ingratus & inhumanus existat, quod alios eiusdem beneficiis confortes feceris. Nulla enim ratione liuidi spiritus conquiescit, nisi cum solus ipse beneficiis afficitur: vt qui semper aliena felicitate torqueatur, solamq. miseria gaudeat. Deinde hoc idē vitium à multis auctoribus iustum appellatur, non quod in eo quidquam iustitiæ sit, sed quod ipsum promeritam sibi poenam & sup-
plia

etiam seculi afferat: utpote quod viscera liuidi hominis exeat,
 & sauciet, & quadam fellis amaritudine perfundat, ita ut da-
 monum quodammodo in hac re supplicia imitari videatur: qui
 quocumque pergūt, debitam sceleribus suis poenam secum af-
 ferunt. Tertiò deniq; vitium hoc in eorū classe collocatur, qui
 post hanc vitam in gehennā quoq; manent, quæ omnia atrocis-
 sima sunt. Vulgaria enim vitia quæ in perfruēdis voluptatibus
 sita sunt, quantum attinet ad voluptatis vsum, nullo modo ibi-
 dem locum habent, vnde omnis exulat læticia atque volupias.
 Non igitur ibi aut luxuriæ, aut ebrietatis & gulæ, cæterorumq;
 similium vitiorum illecebræ sunt: erit tamē omnium peccato-
 rum grauissimum, nempe Dei odiū, de quo ait Propheta: Su-
 perbia eorum qui te oderūt, ascendit semper. Erit item despe-
 ratio de diuina misericordia, quod certò sciant veniæ & pœni- Psal. 73.
 tentiæ, ac diuinæ miserationis ianuam illis in omni æternita-
 tem esse præclusam, vnde aliud atrocissimum crimen, nempe bla-
 sphemix, consequitur. Hac enim salutis desperatione cōcepta,
 velut furis exagitati, sacrilegum os suum in cælum ponunt,
 diuinamq; iustitiam horridis conuitiis & maledictis incessant.
 Hoc enim perpetuum damnatorum officium, hæc iugis eorum
 occupatio, hoc vnicum studium est. Quæ res, fratres, (vt nihil
 esset aliud) nos certè ab ea via detertere deberet, quæ in eum
 locum ducit, in quo adeò execrabilēs voces aduersus rerum
 omnium Dñm & beneficentissimum parentem perpetuò reso-
 nant. Si enim hoc nomine supernos illos cines Regius Prophe-
 ta beatos prædicat, quod in secula seculorum laudabunt Dñm:
 infelicissimi profectò illi iudicādi sunt, qui in secula seculorum
 sacrilegas & execrandas voces in eum iactabūt. Postremò ibi-
 dem quoque liuorem & inuidiam esse, idem Propheta confir- Psal. 101.
 mat: qui vbi piorum iustitiam & gloriam æternam fore prædi-
 xisset, subdit priorius: Peccator videbit, & irascetur, dentibus
 suis fremet, & tabesceat, desiderium peccatorū peribit. Hoc est,
 cætera vitia quæ in voluptatis desiderio, & fruitione sita erant,
 in eo loco peribūt: liuor verò & alia scelera quæ animū vrunt,
 & lacerāt, ad maius perditorum hominum supplicium ibidem
 perpetuò durabunt. Sic igitur de piorū felicitate inuidia rum-
 puntur, vt non modò pœnis suis, sed eorum etiam gloria mag-
 nopere crucientur. Quo fit, vt (quemadmodum Diuus Athanasius Athenas.
 ait) hoc vitium, eorum criminum naturā quodammodo imi-
 tetur, quæ aduersus Spiritum sanctum committuntur; quæ
 Dominus nec in hoc seculo, nec in futuro remittenda esse ait:
 quod videlicet inuidia, damnatorum mentes, non in hac vita
 modò, sed etiam in futura torqueat & disrumpat. Hæc ideo à
 me dicta sunt, fratres, vt hac ratione inducī, singulare quoddā
 odium

odium aduersus tria hæc mōstra, nempe ambitionē, auaritiā, & vtriusque sobolem inuidiam concipiaris, quæ auctorem vitæ morti crudelissimè tradiderūt. Sūt inter fideles multi qui in honorem Dominicæ passionis ab esu carniū in die Mercurij abstinere solēt (quod eo die Dñi mors tractari cōcepta sit) quod quidem pium institutum valde probo atque cōmendo. Sed multo tamen magis probarem, si in eandem Dominicæ passionis gratiā hæc tria vitia quæ Dominum excarnificarūt, & aduersus illū cōiurauerunt, capitali odio prosequerentur, & ab eis perpetuò abstinērent. Quid enim ijs criminibus detestabilior, quæ auctori vitæ vitam eripuerunt? Quisquis igitur se ijs vitiis obnoxium esse intelligit, seipsum velut carnificē & homicidam Christi horreat. Soli enim fortāset tēpori debet, quod non ipse quoque manus impias in Dominū iniēcerit: si enim illo tempore vixisset, quid aliud fecisset, quàm quod illi fecerunt, quos hæc eadē scelera in idem facinus impulerunt? Ex eisdem enim causis, eadem effecta consequi verisimile est. Si enim ambitio, auaritia, & inuidia ad hoc execrādum scelus homines illos pellexerunt, quid tu de te tibi polliceri potuisses, si eodem tempore iisdem quoque scelerum furis agitareris?

Mar. 10. His igitur verbis passione sua discipulis pronūciatā, Hierosolymam Dñs contendebat. Cuius iter Marcus Euangelistæ his verbis describit: Erant autē in via ascendētes Hierosolymā, & præcedebat illos Iesus, & stupebant, & sequētes timebāt. Non vulgare mihi in his simplicibus verbis viderur latere mysteriū: cum sanctus Euāgelistæ dicat, discipulos Dñi fuisse stupore atque timore corceptos. Cōstat enim stuporis nomine, ingentē animi perturbationē, admirationemq̃ significari. Vnde igitur stupor hic? vnde timor? Nū ex cōmemorātionē futuræ passionis? Minime: neq̃ enim stuporē metumve parere possunt, quæ nō intelligūtur. At discipulos hæc Dñi verba nō intellexisse, ceteri quoq̃ Euangelistæ confirmant. Et ipsi, ait Lucas, nihil horum intellexerunt: & erat verbū istud absconditū ab eis, & non intelligebant quæ dicebātur. Cur ergo stupebāt? cur timebāt? quæ illis timoris & stuporis causæ existerūt? Illud certē, quod Dñi accelerato præter morem suum gressu præcedere eos viderant. Passionis quippe suę mētionē facta, ardore & desiderio eius incēsus, accelerare gressum cōcepit. Hic enim cōstātis ac desideratiss animi motus est, cū ad illud pergit, quod ardētē cōcupiscit. Hac autē celeritatē Dñs piissimi pectoris sui æstū atq̃ feruorē, quo ad crucis suppliciū nostri causa properabat, significare voluit. Sicut enim hūc eundē charitatis feruorē ostēdit, quādo cum ramis palmarū, & cōmuni totius populi ouatione atq̃ lætitia autē passionē excipi in vrbe voluit: ita modò hac insolita

ingrediēdi celeritate tunc nobis affectū voluit representare, ut si multū nos ei pro incōparabili passionis suę beneficio debere cōfitemur, nō minū ei pro hac tāta animi alacritate, qua ad passionem properabat, debere faciamur. Hoc enim tantū apud homines valere solet, ut pluris interdū faciāt voluntatē donantis, quā doni amplitudinē: quāvis in hoc salutis nostrę beneficio vtrumq. verē summū, & summo grati animi officio dignū sit.

Sed ad discipulorū timorē redeūtes, quāvis ij metu correpti essent, Dñm tamē, quocumq. pergeret, sequi nō desierunt. Hoc est, & timebāt, & nihilominus, timore superato, p̄ceptorē sequebātur. Qua quidē ex re colligere licet, fratres, quod quamvis probi pariter atq. improbi humanis affectibus tāgantur, aliter tamē illi, aliter isti afficiūtur. Nō enim nos stultā Stoicorū apathiam, hoc est, impassibilitatē defēdimus: qui homines sine ulla affectione (quod Apostolus damnat) velut stipites reddere conātur. Omnes enim, siue probi siue improbi, humanis affectibus & perturbationibus obnoxij sumus. Verū duplex inter vtrosq. discriminē est. Improbi enim, ut mala, quorū metu cōcutiuntur, euadāt, nullū facinus quālibet iniustū admittere recusat: pii autē, quamvis acri animi sensu utgeantur, quia tamen Deū magis quā se ipsos diligūt, libenter omnibus se periculis obiciunt, ne Deū, quem lōgē pluris faciūt, offendere cogantur. Quod fecit Abrahā, qui magnū erga filiū amorē maiore in Deū amore superauit: non quod non vehemēter filij nece (quē vnicē charū habebat) cruciaretur, sed multo tamen magis torqueatur, si seruator filio, Dei gratiam & amicitia amisisset. Hunc autem piorū animū exprimūt vacce illę, quę dum vitulos domi reclusos mugientes, & maius vbera postulantes audirent, ipsę quoq. non minori affectu pates thugitus edebāt, nec tamē aut regrediebātur, aut à via declinabāt; sed rectā, qua eas vis diuina duceret, pergebant. Simile quiddam Apostolū Paulum in Actis Apostolorū fecisse Lucas Euāgelista memorat. Cū enim fratres illum ab itinere in Hierosolymā multa vi precum & lacrymarū reuocare conarentur, ille contrā humano affectu percussus, sed Spiritu tamē Dei plenus, Quid, inquit, facitis flētes, & affligentes cor meū? Ego enim nō solū alligari, sed etiā mori paratus sum pro nomine Dñi I x s v in Hierusalem. Hęc igitur prior inter probos & improbos differētia est. Altera verō & quidē diligēter annotāda est, quod nō tā acri rerū humanarum sensu probi quā improbi afficiūtur. Vis enim diuinę gratiæ, rerumq. celestium amor & oblectatio faciūt, ut nec tanti pini homo terrena siue bona siue mala æstimet, nec ipsorū siue cōmodis, siue incōmodis nimium commouearur. Sicut enim qui ob egregiam indolem ab humili fortuna ad regiam dignita-

Rom. 12

1. Reg. 60

Act. 13

similes

scm

tem euectus est, facile contemnit ea, quæ dum pauper esset, id magno precio habebat: ita qui ad cælestium rerum dignitatem contuendam atq. fruendam, diuino munere sublati sunt, facile contemnit, quæ magni antea æstimare solebat, cum nō alia bona quàm illa noperat. Non potest autē magnos in animo affectus cōcitare, quod vile & abiectum esse creditur. At improbi, qui cælestium diuitiarū dignitatem & suauitatem experti non sunt, nec alia bona nisi sola terrena cognouerunt (in quibus & opes & spes omnes suas repositas & constitutas habēt) incredibile dictu est, quàm atriter variis illarū successibus cōmouentur. Cum enim aduersa fortuna premuntur, ad laqueum penē confugiunt: cum verò secunda spirare cœperit, in superbiam, fastum, & aliorum fastidium atque contemptum concitantur: adeo vehementer illos affectus omnes in utramq. partē exagitant. Cæterum plis omnibus id singulari Dei beneficio cōtingit, ut cum iidē in illis affectus & motus maneat, humani quidem non essent: placabiles, non furibundi: modesti, nō immoderati persistēt: vixit qui diuinæ gratiæ virtute mirabiliter frenentur, & sopiuntur. Hoc autem cæleste donum Vates Regius latitudinem cordis multis in locis appellare solet, quā sibi propter diuinorū mandatorum obseruationē talitus datam confirmat. Sic enim ait: Et ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisiui. Quod alibi apertius repetit dicēs: Statui in loco spatioso pedes meos. Pedum autē nomine, affectus & desideria nostra, quibus anima mouetur, designari notius est, quàm ut probati debeat. Hos autem affectus (qui humanarum sapienterum perturbationibus angustantur) diuinæ gratiæ virtus, & fiducia in Deum miro modo dilatat: ne videlicet homo pusillanimitatis spiritu, aut secundis rebus per superbiam effletur, aut aduersis contractione animi absorbeat. Quæ quidē re fit, ut pius homo supra omne fortunæ dominū elatus, princeps sibi, & humanarū rerum dominus esse videatur. Huius autē animi dignitatem & felicitatē magnificis Seneca verbis attollit, cum ait: Animum excellentem, moderatum, omnia tanquā minora transeuntem, quidquid timemus optamusq. videntem cælestis potentia agit. Non potest res tāta sine adminiculo diuini nominis stare. Ex hac autem animi altitudine atq. constantia, stabilitas illa sequitur, de qua Salomon ait: Iustus in sapientia sua permanet ut sol: nam stultus ut luna mutatur.

II.

Sed iam omitta priori hac Euangelicæ lectionis parte, ad alteram veniamus, quæ matris filiorū Zebedæi petitionem continet. A filiis enim subornata, ad Dominū hoc ipso tempore accessit, adorans, & petens aliquid ab eo. Cui Dñs: Quid (inquit)

Psal. 30.

Seneca
in Epist.

Eccli. 27.

Et illa, *Dic*, inquit, *ut sedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* Quam multa sunt quæ hoc in loco philosophari possumus! Apparet enim his ac similibus discipulorum lapsibus, quid natura, quid gratia in discipulorum animis effecerit. Quemadmodum enim filios Israel Dominus statim post egressum ab Aegypto in tãtam stupiditatem & cecitatem rueret permisit, ut fabricatum ante se vitulum non solum ut Deum colerent; sed etiã magnificentissima illa opera, quæ Dominus in Aegypto patrauerat, illi accepta setrent (quo liquidò apparet, beneficia rudissimo illi populo exhibita, nõ illorum meritis, sed diuinæ gratiæ tribuenda esse) ita nunc Dominus & hunc & similes discipulorum lapsus permisit: partim ut quàm infirma instrumenta is ad mundi cõuersionem elegisset, insinueret, (quo eius gloria esset illustrior) partim ut diuinæ gratiæ vim & potentiam ostenderet, quæ horum hominum ruditatem & infirmitatem, Spiritu sancto de cælis misso, in admirabilem virtutẽ subito permutauerit. Sicut enim ex ignorantissimis sapientissimos, ex infantissimis eloquentissimos, ita ex imperfectis & infirmis perfectissimos & fortissimos in momento reddidit. Quo factum est, ut præteritæ vitæ ratio omnem illis gloriandi occasionem adimeret; futuræ verò, in vno Deo gloriandum esse aperuissimè demonstraret. Ut hoc igitur aperte cognosceris, animaduerte quàm erat per id temporis imperfecta discipulorum charitas, quando tantam temporariæ felicitatis & gloriæ rationem habebant. Hanc enim esse imperfectæ charitatis naturam D. August. declarat, cum ait: *Minus te Domine amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat.* Idem quoque D. Bernard. eleganter confirmat his verbis: *Verus amor de spe viris non sumit, & tamen dissidentię damna non sentit.* Sicut enim perfecta charitas seruilem foras mittit timorem, ita lucri cupiditatem pellit. Si enim perfectus amor est, nihil minus operatur, siue lucrum ex opere suo sequatur, siue non sequatur. Hanc autem charitatis perfectionem sanctissimo Iob dæmon detrahẽre contendebat, cum ad Dominum dixit: *Nunquid frustra Iob timer Deum? Nonne tu vallasti eum, & omnem domum eius? Operibus manuum eius benedixisti; & possessio eius creuit in terra.* Hac enim oratione ostendere nitebatur, innocentissimi viri integritatem à spe temporalis lucri pendere. Quod quidem Dominus adeo indignè tulit, ut ob hanc intentionis puritatem ad Ecclesiæ suæ ædificationem in sancto viro declarandam tãtam illam & erum ompium commutationem permiserit: quò testatũ esset mundo, beatum virum non commodi temporalis intuitu; sed sola in Deum charitate & pietate iustitiam coluisse. A qua quidem

290 FERIA IIII. POST II. DOM. IN QVAD.
perfectiōne tunc discipuli aberant, qui primas in eius regno
sedes affectabant. Ait enim ipsorum mater:

Dicitur sedent hi duo filij mei, &c. Animaduertite rursum, quae
sibi somnia discipulorum simplicitas proposuerat. Paucis ante
diebus & retia, & piscandi officium, quo vitam inopem susten-
tarent, deseruerant, & iam principatus & primas sedes in ter-
porali regno ambiebant. Et quidem à Christo Domino nun-
quam discedentes, quidquid in eo videbatur, quidquid audie-
bant, quidquid bonus magister repetitis identidem vocibus
inculcabat, ad humilitatem iouabat, humilitatemque semper
eorum animis infigebat. Schola enim Christi, schola humilita-
tis erat: Christi quoque magisterium, clarissimum virtutis huius
magisterium erat. Et hi tamen qui in hac schola tam diu ver-
sati, & in gratia constituti, & ad gloriam praedestinati, & filij
Dei effecti erant, nihilominus hanc mundani honoris cupidi-
tatem in animo conditam gestabant.

Nec verò cupiditatis huius germen duorum tantummodo
discipulorum, qui affines Christo erant, animos occupare, sed
ceterorum etiam, qui propterea indignati sunt aduersus hos,
quod ipsi ante alios eam sibi dignitatē praeferre vellent, quam
ij simili cupiditate vel sibi cupiebant, vel certe alijs inuidebant.
Quae quidem labe alijs etiam eorum animos infecerat. Hae
enim de causa à Domino quaesierunt, quis maior esset in regno
caelorum. Quorum mentem Dñs intelligens, vt eos benignè
curaret, paruulū aduocans, qui tunc forte aderat, statuit in me-
dio eorum. Mos quippe Dei est, eum vehementer aliquid ani-
mis hominū infigere cupit, non solum verbis, sed quibosdam
etiam symbolis & imaginibus id ostendere. Hac ergo ratione
Dominus humilitatis virtutem & vitae simplicitatem discipu-
lis cōmendaturus, proposito in mediū paruulo, ait: Amen dico
vobis, nisi conuerſi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, &c.
Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior
est in regno caelorum. Quo quidē antidoto hic discipulorum mor-
bus sanari certe debuit. Sed tantum abest vt sanatus fuerit,
etiam instante Dñicae passionis hora, cum dolor atque tristitia
discedentis magistri eorum animos occupare, nulliq; alteri al-
fectui locū relinquere debuisset, tū eos potissimum hęc pri-
cipatus cura sollicitabat. Facta est enim cōtentio inter eos, quis
eorum videretur esse maior. Quis hanc inter piscatores cōten-
tionem nō miseretur in tam alieno praesertim tempore? Hae-
ne sunt lacrymae, quas discedenti atq; abeunti magistro danti-
hincine cruciatus animi, qui vos torquet? hi gemitus, quos in
eius iam iam imminente morte profunditis? vt, cum ille de
acerbissimo crucis supplicio agit, vos de dignitatis primatu cō-
tent

Mat. 18.

Luc. 14.

tendatis? Quid hac adeo intempestiua contentione indignus?

III.

Est & aliud quod in hac petitione annotare merito debeamus. Hic enim de seipulorum lapsus & infirmitas vehementer eos arguit, qui adeo seueri & rigidi in omnes pios homines existunt, vt vel leuissimis eorum delictis graviter commoueantur: indigni esse iudicantes eos qui sese diuino obsequio manciparunt, vel effusijs aliquando ridere, vel liberius loqui, vel aliqua perturbatione commoueri, vel alia simili labe respergi. Siccine labuntur, inquit, qui mundo mortui esse videntur? sic ridet? sic loquuntur? sic etiam ira commouentur? Quid igitur? an putas tu eos iam hominem prorsus exuisse? Tam cito credis naturæ morbum, qui nobiscum natus est, iura sua amisisse? Tam cito credis caelestem gratiam, quæ nobiscum non nata, sed aliunde applicita est, totum hominem perfecte imbuisse, nihilq. in eo vetustatis pristinae reliquisse? Id verò ne Apostolis quidem cõtingit, nisi ubi Spiritus plenitudinem acceperunt. At nobiscum bene agitur, si, quæ nobis gratia data est, lethalia crimina pellat. Gratia enim & lethale peccatum (quemadmodum mors & vita) sibi inuicem aduersantur, inutroque se perimunt. Vbi ergo gratia est, ibi mortiferum crimen non est: cetera verò, quæ nõ petinde gratiæ aduersantur, cum ea simul habitare possunt. Sicut enim vita, quæ mortē excludit, omnia tamen morborum genera admittit: ita gratia lethale quidem peccatum ab anima pellit, quod mortem inferat, cetera verò peccata velut quosdam animæ morbos non prorsus exstinguit. An non vides hic Christi discipulos, alios quidem primas sedes affectantes, alios verò hanc gloriam aliis inuidentes, & aduersus eos indignantes? Si igitur illi qui teneta diuinam gratiam & Spiritum adoptionis acceperant, quosque ipsa Dei sapientia tot verbis, tot exemplis, & miraculis tam diu ad iustitiam erudierat, iis infirmitatibus obnoxij erant: cur adeo miraris si in pijs hominibus similes lapsus inueniantur?

Quid quod frequenter ipse Dominus (qui singularem prout providentiam gerit) similes lapsus in eorum moribus permittit, vt (quemadmodum Guillelmus Parisiensis ait) his leuioribus delictis (quibus repugnare vix possunt) admoniti, fragilitatem suam clarius agnoscant, seque submissius gerant, facileque intelligant, Dei fuisse quod maiora superauerint, suum verò quod minora non vincunt? Quæ tamen res ita pios homines eruciat & angit, vt frequenissime cum beato Iob voces illas doloris plenissimas ad Dominum iactare cogantur: Si peccavi, & ad horam peperisti mihi, cur ab iniquitate mea inudum me esse non pateris? Hoc est, si grauiora peccata mea

Guillet.
Paris.

Iob 29.

292 **FERIA III. POST II. DOM. IN QUA R.**
misericorditer cōdonasti, & importunas cupiditates meas (quæ
me transuersum agebant) virtute tua compressisti, cur à leuio-
ribus delictis, quæ me quotidie vexant, immunis prorsus esse
non valeo? Verum hoc ipsum (v̄i dixi) pia Dominus dispensa-
tione ad bonorum salutem euenire permittit: v̄que adeo enim
illi humilitas grata, & nobis necessaria est, vt malis seruos suos
infirmiores quidem esse, modo sint humiliiores, quàm fortiores
& firmiores, si minùs tamen hac occasione humiles existant.
Quæ cum ita sint, improbe faciunt, qui leuissimis piorum ho-
minum commissis grauiter offenduntur.

Psal. 4. Superest aliud in his verbis annotandum, quod certo scilicet
longè gratius, quàm quæ hactenus diximus, vobis futurum: vt
pote quod ad spem nostram in Deo fulciendâ magnopere cō-
ducat. Constat enim summum piorum in aduersis rebus, & in
tentationibus refugium spem esse, quàm in Dei misericordia &
paterna eius cura repositam habent. Hæc enim illis persuaderet,
Deum electos suos, vt pupillam oculi custodire, eorum ossa in
numerato habere, supra humerosq. suos, nutritij more, eos tol-
lere, & velut agnos in sinu suo portare. Dum enim hoc apud
se cogitant, inter multas rerum suarum iacturas, & illata damna
in tanta pace & quiete agunt, vt cū Propheta dicere possint: In
pace in idipsum dormiam & requiescam: quoniam tu Domine
singulariter in spe constituisti me. Hanc verò spem, quæ inter-
næ pacis & quietis, atq. totius penè spiritualis vitæ maximum
adiumentum est, magnopere perturbat quotidianorum deli-
ctorum (sine quibus hæc vita non transigitur) admissio. Dum
enim sese attentius explorant, vident parum quidē se diuinis
beneficiis respondere, parum in virtutum officio profecisse,
suiq. similes semper esse, atq. in eodem penè luto volutari. Vi-
dent præterea cupiditatum suarum aculeos adhuc in corde vi-
gere, atq. inanis gloriæ, iræ, inuidiæ, & ambitionis se motibus
frequenter agitari. Quarum rerum consideratio valde mentes
eorum deiecit, & ab alacritate spei deducit. Vix enim sibi per-
suadere possunt, Dominum talibus seruis oblectari, eosq. pla-
cidis oculis intreri, paternamq. eorum curam gerere, ipsosq. co-
studio tueri, quo illos qui sollicito & casto ei timore famulan-
tur. Hæc igitur consideratio, velut obscura quædam nubes, eor-
um mentes deprimit, & alacritatem illam, & vigorem spiritus
adimit, sine quo diuinorum mandatorum via negligentet &
lentè curritur. Has igitur mentis nostræ tenebras miro modo
discutit mansuetudinis, humilitatis, humanitatis, placabilita-
tis, ac præcipuè beneuolentiæ Christi consideratio: quæ is de-
scipulos suos prosequēbatur, cū eos videret iisdem ipsis atq.
similibus morbis, quibus nos etiam constrictamur, infectos
Illo

Illorum tamen ipse ignorantiam & ruditatem patientissime tolerabat, eosq. bländissimis verbis ad veritatis disciplinam erudiebat, filios & amicos suos frequenter appellabat, cum eis consilia atq. secreta Patris sui cōmunicabat, eosdemq. deuotissima supplicatione Patri cōmendabat, mirisq. rationibus de suo abscessu mōerentes consolabatur. Si igitur ita se clementissimus parens erga discipulos adeo tum rudes & humanis affectibus obnoxios gerebat: quis dubitare audeat, simili quoque se lenitate & cura erga infirmiora membra sua gerere, quæ simili morbo laborant: quandoquidem neque personarum acceptio est apud illum, neque mores & animum mutauit, cum ad ealum pergens ceteris hominum reliquit. Certum ergo est, eundem Dominum in eadem causa eundem erga suos affectum, eademq. pietatis viscera gestare. Quod si ita est, non habes igitur quisquis Deo seruis, etsi aliquando (quæ est humana fragilitas) paulo negligentius regeras, & interim dormitet anima tua præ tædio, cur animum desolibeas, cur in tribulatione deficias, cur immodica tristitia absorbearis, cur in eius obsequio nimio mōerore consternatus iaceas; sed hac spe erectus, crede benignissimum illum parētem æquanimiter infirmitatem tuam laturum, nec proinus exauditionis, protectionis, atq. placibilitatis suæ gratiam subtracturum. Habes hac de re locupletissimum in hoc Euangelio exemplum: habes & in Propheta non minus locuples testimonium, Quidquid enim nos hactenus perorauimus, vñico is verbo complexus est, cum ait: Quomodo misereretur pater filiorum, misertus est Dominus timoribus se: quoniam ipse cognouit figmentū nostrum. Quemadmodum enim patres filios suos, quamuis morbidos & vicerosos, quia tamē filij sunt, paterno amore fouent, & complectuntur: ita celestis ille Pater quos à lethali peccato purgauit, & communionē Spiritus sui in filios adoprauit, quamuis morbidj & infirmi sint, vt filios tamen diligit: quandoquidem huiusmodi fragilitas & communes lapsus non adimunt hominibus filiorum Dei nomen & dignitatem, quæ nisi per lethalia crimina non amittitur. Quam diu igitur ab huiusmodi scelere per eius gratiam immunes sunt, verē filij Dei sunt, & vt filij diliguntur atq. fouentur, quamuis minoribus his delictis obnoxij sint. Quæ cum ita sint, fratres, omni studio contendamus, ne in vllum lethale crimen incidamus, priusque vitam ipsam (si opus ita sperit) amittere, quam illud cōmitterē parati simus. Hac enim ratione filiorum Dei nomen & dignitatem retinebimus, & ad illū fidenti animo in omni calamitate confugere tuto poterimus. Hac autem, fratres, non ideo diximus, vt vobis negligentius viuendi ansam præberemus (vel vt

Psal. 103.

simil.

294 FERIA VI. POST II. DOM. IN QVAB.
 venialia peccata paruipendamus, cum scriptum sit: Qui timet
 Deum, nihil negligit (sed ut pils quibuldam d' fidentia, pusil-
 lanimittatis, & immoderate tristitia materiam adimeremur
 quatenus torpore omni atque languore animi deposito, & spe
 bona sustentari, & spiritali vigore hac consideratione resum-
 pro, alacriter per viam mandatorum Dei currentes, patrimonij
 celestis hereditatem, adoptionis iure filiis debitam & promissam,
 donante Domino percipere mereamur.

FERIA SEXTA POST SECVN-
 DAM DOMINICAM IN QVADRAGESI-
 ma, Concio prima in qua lectio Evangelica
 explanatur.

THE. *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti
 facienti fructus eius. Matth. 21.*

VO sunt, fratres dilectissimi, inter Christianos
 peccantium genera: alterum eorum qui aliquando
 humana infirmitate labuntur, dant tamen operam
 vt protinus à peccato per penitentiam surgant:
 alterum, qui, posthabita salutis sue cura, aut tem-
 per, aut ferè semper in luto peccatorum infixi iacent, & ita la-
 cent, vt nullis neq. concionatoru vocibus, neq. internis diuini
 Spiritus motibus, nec ullis aut beneficiis, aut plagis ad melio-
 rem mentem reuocari velint. In quanto autem discrimine salu-
 horu versetur, facile intelliget quisquis diuinæ providentiæ or-
 dinem, quem erga hoc genus hominum seruat, paulo attentius
 considerauerit. Sic enim se erga hos gerere solet quæ admodum
 ludimagistri, multiq. alij variarum rerum artifices in officijs suis
 se gerunt. Ludimagistri enim, cum post crebras admonitiones
 animaduersionesq. discipulū rudem semper atq. inobedientem
 experiuntur, nihilq. in literis proficiente, deserunt tandē atq.
 à se ablegant. Hunc igitur communem morem à recta ratione
 profectū retinere cum hominibus Dñs solet. Vbi enim rebelles
 homines multis modis ad pietatis & iustitiæ cultum traducere
 curauit, nec illi tamen ad oblatam lucē atq. salutem oculos aper-
 rere voluerunt: ipsos tandem vel è medio tollit, vel in eisdē tor-
 nebris jacere permittit. Quicumque igitur tales sunt, existimē
 Dñm illa Hieremiæ verba semper eorum auribus insusurrare:
 Erudire Hierusalē, ne forte recedat anima mea à te, & ponam
 te terrā desertam, inuiam, & inhabitabilem. Si enim post eius-
 modi

Simile.

Hier. 6.

modi etuditionem homo ad seredire negligit: quid superest, nisi vt sibi ipsi reliquus, in extrema mala dilabatur? Hac eadem ratione Dominus Ephesinæ Ecclesiæ Episcopum in Apoc. admonet his verbis: Age pœnitentiam, & opera prima fac. Sin autem, veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo. Apoc. 2.
 Hæc autem minarum omnium atq. pœnarum grauissima est. Quemadmodum enim radice arboris euulsa, spes omnis fructus simul aufertur: ita extincto candelabro fidei (quæ totius spiritualis ædificij radix & fundamentum est) omnis aliarum virtutum structura ruit. Hunc ipsum ordinem atq. rationem Dñm in eversione Israelitici populi secutum fuisse, longa oratione sacræ historiæ restantur. Sic enim in 4. Reg. lib. scriptum legimus: Et testificatus est Dñs in Israel & in Iuda, per manū 4 Reg. 17.
 omnium Prophetarum & Videntium, dicens: Reuertimini à viis vestris pessimis, & custodite præcepta mea & ceremonias, iuxta omnem legē quam præcepi patribus vestris, & sicut misi ad vos in manu seruorum meorum Prophetarū. Qui non audierunt, sed indurauerunt cernicē suam, iuxta cernicē patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo; & abiecerūt legitimā eius, & pactum quod pepigit cum patribus eorum. Iratusq. est Dñs vehementer Israeli, & abstulit eos à cōspectu suo, & non remansit nisi tribus Iuda tantūmodo. Sed nec ipse Iuda custodiuit mandata Dñi Dei sui: verumtamen ambulauit in erroribus Israel quos operatus fuerat. Proiecitq. Dñs omne semen Israel, & affixit eos, & tradidit eos in manu diripientium, donec projiceret eos à facie sua. Hanc eandē sententiam variis in locis apud Prophetas reperiemus. Sic enim, eversa Hierosolyma, per Hieremiam Dñs ad populum loquitur: Vos vidistis omne malum quod adduxi super Hierusalem, & super omnes vrbes eius. Et misi ad vos omnes seruos meos Prophetas, de nocte confurgens, mittensq. & dicens: Nolite facere verbum abominationis huiusmodi, quam odiui. Et non audierunt, nec inclinauerunt aurem suam vt conuerterentur à malis suis, & non sacrificarent diis alienis. Et constata est indignatio mea & furor meus, & succensa est in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem, & versę sunt in solitudinē & vastitatem secundū diem hanc. Hoc igitur ordine prior illa, & verē miserāda captiuitas, Assyrijs duo illa Israelitici populi regna vastantibus, processit. Eodemq. posterior, multoq. miserabilior, quæ post aduentum & necem Domini Saluatoris (Romanis omnia populantibus atq. vastantibus) consecuta est. Quod quidem ipse Dominus apud Matthæum futurum prænuñciauit his verbis: Ecce, inquit, ego mitto ad vos Prophetas & sapientes Matt. 23.
 & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, &c. Quid igitur hinc

296 FERIA VI. POST II. DOM. IN QVAD.
hinc sequi necesse est? Nimirum quod statim subdit: Ecce re-
linquetur vobis domus vestra deserta. Quibus verbis extremā
illius captiuitatem, vltimumq. supplicium Dominus prænun-
ciauit. Quod autem hoc in loco apertē prędixit, idem etiam in
hodierna sancti Evangelij lectionē mira quadā parabola adeo
rectē & sapienter proposuit, vt illi ipsi, cum quibus Dominus
agebat, nihil intelligentes, aduersum se iustissimā sententiam
protulerint, suōq. se gladio iugulauerint. Quam quidem para-
bolam sic modō vellem vos fratres audire, vt in ea nō tam illo-
rum periculum (quod ad nos minimē pertinet) quā nostrum
(si illorum perniciem sectati fuerimus) expendamus. Huius
verō tremendi iudicij causa est (vt antē diximus) in malis diu
perdurare, & diuinę luci, diuinęque vocationi rebellem & in-
obediētem se prębere. Cuius quidem periculi vos semper ad-
monere debeo, fratres; hoc repetitis vocibus iterare, hoc semper
auribus vestris opportunē & importunē ingerere, quod huius-
modi rebellio & obstinatio ad extremum malorum omnium
viam muniat. Sed iam parabolam ipsam audiamus.

Cum principes sacerdotum & Scribę miracula, quę Dñs ad
fidem eorum animis ingenerandam ediderat, non Deo, sed
demonum principi tribuerent, & maximum Dei beneficium
maximum verterent flagitium: qua pœna hoc tantum facinus
plectendū esset, Saluator hac parabola exposuit: Homo (inquit)
erat paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei. Os-
perat in ea torcular, & edificauit turrē, & locauit eam agricolis, & per-
gre profectus est, & cetera quę sequuntur omnia. Hęc est, fra-
tres, parabola, quę summo artificio excogitata, totam Israhelici
populi miserandam tragediam ante oculos ponit. Eius enim
hic sensus est: Paterfamilias qui vineam plantauit, Deus est.
Vinea verō plantata, Iudæorum populus erat, qui ab Aegypto
eductus, in terram Cananæ fuerat à Deo translatus. Se-
pes verō quam ad eius custodiam circumdedit, ne bestiis aut
furibus pateret, sanctorum Angelorum & Prophetarum custo-
dia fuit, de quibus ipse vineę Dominus ait: Super muros tuos
Hierusalem constitui custodes: tota die & nocte non tacebunt.
hoc est, nunquam à cura seruandę vineę conualescent. Turris
verō in medio vineę posita, vnde prospectus ad omnia pate-
bat, diuina prouidentia est, de qua scriptū est: Turris fortissimi
nomen Domini: ad ipsam confugit iustus, & exaltabitur. Tor-
cular verō in ea defossum, in quo vitz exprimuntur, lex Dei
erat, quę pœnarum metu, pietatis & iustitię succum fuit, vt
tribus suis exigebat. Agricola verō quibus locata vinea fuit, vt
eam diligenter excolerent, & fructum eius vineę Dño redde-
rent, sacerdotes, Scribas, & Phariseos intelligimus, quibus pre-
dicauit.

Mat. 21.

Proph. 12.

dicandæ atque exigendæ legis cura demandata erat. Nuptij
verò, qui à patrefamilias destinati fructus à vineæ cultoribus
exigebant, Prophetæ exstiterunt, quæ diuinæ legis obedientiam
(hoc est, pietatis & iustitiæ fructum) ab illis requirebant. Quos
illi tamen (quoniam pro causa Dñi acius instabant, eorumq;
perfidiam arguebant) multis modis vexarunt. Quosdā enim
lapidibus obruerunt, quosdam ferro trucidarunt, quosdā me-
dus secuerunt, ceteros autem variis suppliciis mactauerunt.
Filius verò patrisfamilias à patre missus, Christus Dñs fuit, ab
eisdem Prophetis prædictus, quem vineæ coloni simili suppli-
cio affecerunt. Hoc est enim quod regius Prophetæ longè antè
fuerat vaticinatus, cum ait: Lapidem quem reprobauerunt ædi-
ficantes, hic factus est in caput anguli, &c. Neque enim hic Pro-
pheta de terreno & materiali, sed de spiritali templo; nec de
mortuis, sed de viuis lapidibus, hoc est, hominibus, sermonem
facit. Huius ergo vaticinij sensus est, quendam inter homines
futurum, quem Dominus in summo Ecclesiæ cardine, tãquam
generis humani caput, sit collocaturus: quem tamen ædifican-
tes (hoc est, ij quibus spiritaliter ædificandi populum cura
commissa erat) reprobaturi atq; reiecturi essent. Vos ergo fa-
cinus hoc tetrum & horrendum patraruti estis, qui angularem
lapidem, qui fidelis populi principem, qui Ecclesiæ caput, qui
Sanctum sanctorum estis in fando scelere reprobaturi. In cuius
atrocissimi sceleris poenam auferetur à vobis regnum Dei, &
dabitur genti facienti fructus eius. Hec fuit atrocissima poena,
qua rebellis & scelerati populi perfidia punita est. Quid enim
calamitosius, quidve magis miserandum, quàm priuari regno
Dei? Quæ quidem sententia non in barbaras nationes huma-
nitatis & religionis expertes, non in idolorum atq; dæmonum
cultores, sed in electum Dei populum, religione & lege cælitus
data, & antiquorum Patrum sanctitate & nobilitate insignem,
lata est. Hoc enim inter admiranda Dei indicia cum primis
memoratur. Siquidem tria præcipuè numerantur: nempe ca-
sus altissimi & pulcherrimi illius Angeli: deinde primi homi-
nis lapsus, in quo vno tota simul posteritas concidit: ac postre-
mò Iudaici populi ruina, quem sibi olim Dominus ex omni-
bus gentibus adoptarat in filium. Ex prima quidem illa ruina
ex superbia, secunda ex inobedientia, tertia ex perfidia & diui-
norum beneficiorum abusu orta est. Quo enim plura ad bene-
vivendum adiumenta populus ille receperat, eo magis tanto-
rum beneficiorum authorem colere, diligere, reuereri, & in
eiusdem cultu ac pietate se totum impendere debuerat. Quod
quia non fecit, diuinis beneficiis, quæ frustra petceperat, in-
tito spoliatus atque nudatus est.

Psal. 117.

Hoc autem diuine censuræ iudicium, fratres, maximè
 cordibus nostris timoris aculeum infiger, si eius causam paulo
 attentius expendamus; eamque cum moribus & vita nostra
 conferamus. De insigni illo Philosopho Platone memorat
 Plotarch. De insigni illo Philosopho Platone memorat
 Plotarchus, multum cum aliorum delictis in virtutis studio &
 sui ipsius cognitione profecisse. Vbi enim alios turpe aliquid
 designantes vidisset, ad se reuersus, seque totum circumspice
 ciens, aiebat: Num ego tale aliquid admisit? Ita, quod aliis in
 dignationis aut detractionis occasio erat, illi virtutis & hone
 statis materiam præbebat. Hoc igitur exemplo si causam no
 stram cum populi huius à Deo repudiati causa conferamus,
 inueniemus plane, nos quoque modò in periculo nò dissimili
 versari, similemque timoris causam habere: imò verò tanto
 maiorem, quanto plura nos per Euangelium, quàm illi per le
 gem beneficia percepimus. Si enim pro beneficiorum magni
 tudine ratio exigenda est, quis non videt quanto maiora nobis
 beneficia & virtutis adiumenta sub Euangelij gratia, quàm
 olim Iudæis sub lege collata sunt? Hoc igitur necesse est ex
 pendamus, quo periculi nostri magnitudinem videamus.

I.

Principiò igitur, eadem illa beneficia, quæ Iudæi accep
 erunt, nos quoque accepimus: eandem videlicet Angelorum cura
 diam, quæ Ecclesiæ vinea, septa atq. vallata est: eandem quæ
 tutam in medio vineæ, hoc est, diuinæ providentiæ curâ, quæ
 velut ex edito loco vigilantibus oculis totam Ecclesiæ vineam
 sine intermissione collustrat, quàm Saluator, ab hoc mundo
 discedens, nobis pollicetur est, cum ait: Ecce ego vobiscum sem
 per omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Idè etiam
 diuinæ legis totular nos quoque habemus, cum eadem apud
 nos Decalogi lex maneat: quæ partim minis, partim promissis
 succum à nobis exprimit pietatis atq. iustitiæ. Hæc nobis, fra
 tres, beneficia Dei cum illis communia sunt. At præter hæc ipsa
 quanto nos maiora sortiti sumus. Illi quidem legem accepimus
 lapideis tabulis incisam: nos verò non in tabulis, sed in visceri
 bus exaratum. Quòd si nondum in nobis ad hunc modum des
 cripta est, non id ex avaritiâ dantis, sed ex negligentia proue
 nit accipere recusantis. Sol enim lunam, & stellas inerranter
 splendore suo semper illuminat: quod cum non facit, non id
 quidem Soli, sed terræ oppositæ (hoc est, externis impedimen
 tis) tribuendum est. Illi præterea ad originalis peccati remissio
 nem vnicum duntaxat sacramentum, nempe circumcisionem ha
 bebant, quod tamen gratiam vi sua minime conferebat: nos
 Sacramenta septem habemus, quæ virtute sua sacramentalem
 gratiâ dignè suscipientibus cōferunt. Illi vnicum in orbe tem
 plum

Plotarch.

Mat. vii.

simile.

plum, & altare vñ habebant, extra quod sacrificare nefas erat? nos in singulis cuiusque oppidi angulis templa multa & altaria habemus, ad quæ facillè Deum adoraturi confugere possumus. In boues & hircos in sacrificium Deo mactabant: nos Christi carnem & sanguinem (quem illa legis sacrificia adumbrabant) pro salute nostra quotidie immolamus. Illorù sacerdos semel in anno pro peccatis populi oraturus non sine sanguine Sancta Sanctorum intabatur: at noster summus Sacerdos non per sanguinem taurorum aut hircorum, sed per proprium sanguinem semel ingressus in Sancta, semper vivit ad interpellandum pro nobis. Pro illorum peccatis veniam sacerdotes illi orabant: at sacerdotibus nostris non solum orandi, sed etiam peccata solvendi potestas data est, Adde his etiam, post Christi mortè & resurrectionè celi portas fidelibus patefactas, quæ ab origine mundi ad illud vsq. tempus sanctissimis etiam viris clausæ fuerant: ut iam minimè sit necesse tot annorum millibus caelestis regni aditum præstolari, sed proinus ubi animam efflaveris (si nihil purgandum habeas) inter beatarum mentium sedes locum accipias. Quid verò hic cætera virtutis præsidia & adiumenta referam? Quid Christi beneficia, & clarissimarum virtutum exempla, & vitæ sanctissimè actus mysteria commemorè? quid clarissimam Apostolorum & Evangelistarum doctrinam? quid tot Martyrum & Cōfessorum scripta pariter & exempla? quid quotidianas Ecclesiæ voces, nos ad pietatem continenter adhortantes? Quæ omnia id efficiunt, ut non sufficienter modo, sed superabundanter etiam omnia salutis præsidia Christi beneficio nobis collata sint. Hæc enim magnificentissima eius dona, admiranda illa Salomonis opulencia (quæ tantam argenti copiam, quam lapidum, intulit in Hierusalem) mirificè adæquabat. Quam rem unico verbo Dominus expressit, cum de quibus suis loquens ait: Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant. Idem etiam illa Usque verba insinuant, quibus vineam suam Dominus in cornu filio olei plantatam esse describit. Quo verbo etiam quandam Ecclesiæ fertilitatem & gratiæ ubertatem per Spiritum sanctum fidelibus tribuentem significavit. Quæ cum ita sint, quis non videt quanto maior nobis (si de fides & ingratum sumus) quàm Iudæis timoris causa subist, qui tanto maiora quàm illi beneficia percepimus? Si ingratum illi, qui minoribus beneficiis abusi sunt, tam græce preterea dederunt: quid nos timere par est, qui tanto maiora recepimus, si illis nihilo meliores sumus? Hoc est autem quod nos Apostolus vigilantet attendere monet, cum ait: Propterea ab-
Hebr. 1.
 uodanctus oportet observare nos ea quæ audivimus, ne forte
 peremamus. Si cum qui per Angelos dictus est sermo, factus
 est

300 PERIA VI. POST II. DOM. IN QVAB.
 est firmus, & omnis prauaricatio & inobedientia iustam acci-
 pit mercedis retributionem; quo modo nos effugiemus, si tan-
 tam neglexerimus salutem? Quis enim dubitat neglectæ sala-
 tis huius tanto grauiorē pœnā esse repetendā, quanto maior
 salus nobis donata est? Testes huius rei sunt tot ciuitates, tot
 prouinciæ, tot regnā & imperia sub Christianæ fidei vexillo
 militantia, quæ prodigiosis nunc erroribus implicata sub prin-
 cipe diabolo militant. Cur enim Africa, cur Asia, cur Græciā,
 cur magnā Vngariæ, Bohemiæ, Germaniæ atq. Angliæ portio,
 multaq. aliæ prouinciæ regnum Dei (hoc est, sinceræ fidei la-
 men) amiserunt: nisi quod acceptis à Deo beneficiis & virtu-
 tis adiumentis, nihilo meliores euaserunt, neq. illos in iustitiā
 & pietate processus habuerunt? Cur etiam tam multi ex fide-
 libus in scelerum suorum luto sic infixi iacent, vt nullis Ecclesiæ
 vocibus, nullis immisissis à Deo plagis ad meliorē mentē redire
 velint: nisi quod simili modo excacati & sibi ipsis relictī sunt?
 Itaq. fratres, vt maximam nobis hæc tanta Dei nostri liberali-
 tas latitiæ, fiduciæ, & dilectionis causam præbet (qui tot in nos
 beneficia cōtulit, tot saluts adiumenta prouidit, tot argumētis
 suæ in nos charitatis magnitudinem declarauit) nō minor ca-
 men hīc timoris quā dilectionis causa subest, nisi vigilanti-
 bus oculis nobis prospiciamus, nisi in iustitiæ & pietatis cultu
 studiosè laboremur, nisi pro tot tantisq. beneficiis dignas Re-
 demptori gratias agamus; ac postremo, nisi tot virtutis ac pie-
 tatis adiumentis studio: ē ac diligenter vtāmur. Hoc est autem
 quod ex tota huius parabolæ serie præcipuè colligimus. Nunc
 superest, vt singulas eius partes excutiamus, in quibus multa
 alia non minùs ad salutem necessaria obseruare poterimus.

SECVND A PARS. VEL ALIA CONCIO.
in qua singulatim omnes serè sectionū Euangelicæ partes explicantur.

Rom. II.

Hanc vineam Dominus vallatam & munitam, & rebus
 omnibus instructā, locauit agricolis, vt videlicet oppor-
 tano tempore fructus vineæ Domino redderent. Quid, obse-
 cro Dñe, tibi reddituri sunt, cum omnia quæ sub cælo sunt, tua
 sint? Quis enim (ait Apostolus) prior dedit illi, & retribuere
 ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Idem
 etiam Dominus in Psal. 49. cum populo suo agens, Si celsitudo
 ro, inquit, non dicam tibi: meus est enim orbis terræ, & plenitudo
 eius. Quem ergo fructum omnia possidenti Domino
 agricolæ reddere poterunt? Certè Domine ad felicitatis tue
 plenitudinem obsequiis nostris non indiges (qui non altius
 quā

quàm ex te ipso beatus es) sed propter nostram, qui aliunde
 quàm ex te, felicitatis æternæ fonte, beari non possumus, hunc
 à nobis fructum exigis. Itaque immensa bonitas tua, paternâ
 pietas, & summa in homines charitas efficiunt, ut felicitatem
 & beatitudinem nostram, fructum tuum appelles, & tanta so-
 litudine quæ nostrâ sunt cures. Hinc Moyses post longam
 beneficiorum Dei enumerationem, quid pro illis tandem idem
 Dominus exigit, exponit his verbis: Et nunc Israel quid Do-
 minus Deus tuus petit à te, nisi ut diligas Dominum Deum
 tuum, & ambules in præceptis eius, ut bene sit tibi. Vide-
 Deut. 10.
 re quod tota hæc oratio & veterum ac præsentium beneficiorum com-
 memoratio spectet. Ut bene, inquit, sit tibi: non quidem illi, cui
 nihil esse melius potest: sed tibi, cui sine illo nec bene esse, nec
 omnino esse potest. Hic est ergo fructus, quem à nobis Domi-
 nus exigit, fratres; salus, vita, sanctitas, & felicitas nostræ: qui-
 bus rebus nihil homini melius, nihil maius contingere potest:
 ut hæc ratione intelligatis, quantum nobis ipsis gratulari debea-
 mus, qui talem Deum colimus, qui non à nobis filiorum san-
 guinem & iugulum (quemadmodum Gentilium dii) exigit:
 sed qui obsequium & cultum suum in salutem nostram collocet,
 cuique tunc vel maxime gratificamur, cum, quæ maxime no-
 bis expediunt, exsequimur & curamus. Hunc autem vineæ
 fructum Apostolus designavit, cum ait: Nunc autem liberati
 Rom. 6.
 à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in
 sanctificationem, finem verò vitam æternam. Videtis ergo quo-
 modo fructus omnis in salutem nostram redūdet, siue sancti-
 ficatio nostrâ, quæ inchoata; siue vita æterna, quæ plena & cõ-
 summata felicitas est? Quas ergo, fratres, gratias huic salutis
 nostræ auctori agere debemus, qui tanto studio talem à nobis
 exigit fructum, in quo felicitatis nostræ initium & cõsumma-
 tio est? Quanta verò cæcitas & dementia nostra, qui hæc lege &
 conditione servire huic Domino recusamus? O verè deploran-
 dam mortalium insaniam, qui maiori studio & audirato quæ-
 runt quæ mundus petentibus negat, quàm quæ diuina largitas
 gratis petentibus tribuit!

Locata igitur ad hunc modum agricolis vinea, ipse Domi-
 nus peregrè profectus dicitur. Quid est Deum peregrè profi-
 cisci, qui ubique est? qui cælum & terram implet? Quos inquit
 Psal. 139.
 ille) ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Quomodo er-
 go alicubi non est, cum ubique præsens sit? Adest planè, sed
 multis tamen abesse videtur: ideoque his peregrè proficisci di-
 citur. Quia in re illud observandum est, beatam illam naturam
 sic immutabilem esse, ut cum tot quotidie res mutet, tot nova
 subinde molitur, res quidem ipsæ mutantur, ipsa tamen im-
 muta

mota manens, varia mutationum nomina sortitur. Sic enim
 vbi mundum condidit, conditoris nomen, quod antea non ha-
 bebat, accepit. Qui tamen adeo in se immotus mansit, vt, cum
 inter creatorem & creaturas relatio quedam atque, respectus
 vtriusque intercedat, aliud tamen relationis genus ad creatu-
 ras, quæ sic mutatae sunt, vt esse inciperent, post non esse; aliud
 ad creatorem pertinet, qui nulla in re mutatus est. Siq; etiam
 sanctificatorem, sic redemptorem illum appellamus, non quod
 in eo hæc reb⁹ mutatio aliqua fiat; sed quod iis mutationibus
 quas in nobis ille operatur, mutationum nostrarum nomina
 fortitur. Ad hunc ergo modum hoc in loco, peregrè profectus
 dicitur, quod (quemadmodum D. Aug. ait) quamuis ubiq; ade-
 sit, iniquorū tamen cordibus longè abesse videatur. Alias enim
 nisi cordibus nostris, presentissimus adesset, nequaquam per
 Prophetam diceret: Auferte malum cogitationum vestrarū ab
 oculis meis. Quid verò illud ex Psal. Intellexisti cogitationes
 meas, de longè, semiram meā & funiculum meum inuestigasti,
 & omnes vias meas præuidisti? Et mox, Quoniam tu, inquit,
 possidisti reges meos, suscepisti me de utero matris mee. Hoc
 est, quicquid in latebris cordis mei lateat, tu cognitum & explo-
 ratum habes: nec caro & ossa mea, quibus cor meum te ^{clausum} est
 impedimento, tibi sunt, quo minus intima omnia mea clausi-
 me cernas; quoniam cor ipsum formasti, & ossa corporis mei
 manu tua compegisti, vt menti mee commodissimum aptare
 domicillum: ideo nihil ea quæ tu formasti, oculorum tuorum
 aciem impedire possunt. Inde adeo fit, vt notior ego tibi sum,
 quam egomet mihi; & ego à te de me quid intra me lateat, in-
 quirere, & plus tibi de me, quam mihi credere debeat. Hæc
 enim, de causa diuinus vates ait: Ipse enim nouit abscondita
 cordis. Abscondita, inquit, non modo aliorum oculis, sed ipsa
 etiam mentibus nostris. Et quid hoc in causa est, fratres, cor
 viri etiam sanctissimi magno frequenter metu concutitur,
 quia quauis nihil sibi concepi sint, occulta tamen multa se ti-
 ment, quæ cum ipsos lateant, diuinis tamen oculis conspicua
 sunt: quodq; formidabilius est, multa fortè apud illos sunt, quæ
 virtutis nomine honestentur, quæ tamen ad illius trutinā exa-
 dentur; sic indiscretus zelus iustitiæ; sic remisso atq; dissoluta
 misericordiæ; sic temeritas & audacia fortitudinis; sic immer-
 ditus timor discretionis nomine sese nobis insinuat. Ac super-
 bus ille arber (de quo S. Iob ait: Numquid oculi carnea tibi
 sunt; aut sicut videt homo, & tu videbis?) longè aliā sententiā
 feret. Vnde est illud eiusdē beati viri: Si locus fuero quasi aquis
 niuis, & fulserint velut mundissimæ manus mee; tamen sordi-
 bus

August.

Isaie 1.
Psal. 138.

Psal. 41.

Iob 10.

Iob 9.

bus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea. Hinc ergo cogitatio magno sæpè metu piorum corda concutit.

Sed ut ad propositam redeamus, hoc verbo peregrè proficiscendi, malorū omnium fontem quasi digito Dñs indicauit. Hinc autem fit, quòd, quāuis rebus omnibus præsens adsit, abesse tamen improbis quodammodo videatur. Sic enim omnia videt, ut ipse mortalium oculis videri minime possit. Posuit enim (ut ait Propheta) tenebras latibulum suū. Quæ verba nō modo incomprehensibilem diuinitatis naturam, sed providentiam quoque eius rationē declarant: quæ cum omnia videat, videri tamen ipsam hac vita nō potest. Sicut enim qui in obscuro aliquid triclino sub meridiana luce delitescens, omnia quæ contra posita sunt, videt, cum is tamen à nemine videatur: ita diuina mens in hoc tenebrarum suarū latibulo incognita manēs, omnia prospicit, omnia obseruat, omnia gubernat, cum ipsa tamē à nemine videatur. Quod quidem sponsa in Cant. significauit, cum ait: En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cācellos. Ut enim qui hoc modo post vicinam nobis parietem latent, & prospiciunt nobis sunt, & silenter omnia vident audiuntque, cum à nemine videantur: ita planè se erga nos diuina providentia gerit, quæ abdita manens omnia contēplatur. Quod eūm improbi homines nō animaduertant, longissimè illam abesse putantes, sine vilo timoris freno in omnia scelera prolabuntur. Quod apertè Dñs per Isaiam significauit cum ait: In multitudine viarū tuarū laborasti, nec dixisti, quiescā. Subdiq; huius pertinaciæ causam, dicens: Quia ego taceo, & quasi non videns, & mei oblites. Quasi non videns, ait: quia cum clarissimè omnia videat, ab improbis tamen quasi non videns contemnitur. Quod etiam regius Propheta, de impio loquens, confirmat his verbis: Non est Deus in conspectu eius. Quid ex hoc consequitur? Inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore. Causamq; explicatiùs adhuc subdit: Auferuntur iudicia tua à facie eius. Non enim diuinitas iustitiæ seruitutē, non futurum iudicium, non rationis reddendæ tempus, nō mortis horam, in qua superno iudicio sistendus est, cum animo suo cogitat. Quæ persuasione inductus, nihil sibi nō licere putat. Sublata enim diuinorum iudiciorū consideratio, nō nullus diuino timore relinquitur locus, qui velut frenum quoddā est, quo cupiditatum nostrarū intemperantia comprimatur. Hoc, gigitur timore sublato, quid superest, nisi ut effrenata mente hominēs in omnia flagitiorū genera, cupiditate exstimulante, & nullo freno prohibente, rapiantur? Adde etiam quòd Deus lux illa est, quæ omnem hominē ad se accedentem illuminat. Vbi yērò quis à Deo peccando se iungit, ab ipsa luce

lucē separatur, atque in tenebris manens, nec seipsum, nec di-
uina iura, nec professionis suę leges, nec status sui cōditionem,
nec reddendę rationis periculū nisi per tenebras & caliginem
videt. Hinc regius Propheta, de impio loquens, ait: Dixit enim
in corde suo, oblitus est Deus: auertit faciem suam ne videat
in finem. Quid est, in corde suo dicere? Nimirum, quia nemo
adeo perditis moribus est, qui (si modō mentem habeat) hoc
verbis affirmare audeat: nempe obliuionem in diuinam men-
tem cadere posse. Dicunt tamen illud in corde suo; quoniam
quod ad mores & viuendi rationem attinet, sic se gerunt, sic
cupiditatibus & voluptatibus cunctis indulgent, adeoque sine
villo pungentis conscientię stimulo precipites in omnia vitio-
rum genera rapiuntur, quasi Deum aut nihil cernere, aut res
humanas negligere, aut omnino captum oculis esse crederent.
Quo quid esse, aut tamentabilius, aut formidabilius potest?
Quanto illis melius fuerat viam veritatis non nouisse, quam
post agnitam hoc modo retrocedere!

Sed ad parabole explanationem redeuntes, cum iam tempus
fructuum appropinquasset, misit dominus seruos suos ut ab
agricolis eos exigere. Qui tanto in illos furore baccharunt,
ut alios quidem cadere, alios occiderent, alios verō ad in-
dignis modis ab ingressu vineę arcerēt. Maius quidem in hac
repulsa, quam in fructuum direptione crimē fuit. Nam si supe-
pliciter & blandē (quemadmodum seruus ille qui decem mis-
simum talentorum debitor erat) veniam postulassent, ea Domi-
nus bonitate & clementia erat, ut supplicem erroris confessio-
nem pro vineę fructu libenter acciperet: tantum apud illum
pietatis fontem virtus potest humilitatis. Cuius vim mira qua-
dam ratione. Guerricus Abbas amplificat. Ait namque illam
ita diuinę iustitię seueritatem inquirere, ut ex reo iudicē, ex
iudice verō aduocatū atque patronū faciat. Quoniam mo-
do, inquis? Nimirum, quia rei propriū munus est, errorum
suorum veniam petere: iudicis verō, errata debita seueritate
punire. At verā cordis humilitas hominem sui ipsius iudicem
facit, & ad hoc illum inducit, ut in seipso & oderit & puniat
quod deliquit. Quod ubi facit, Christum viuorum atque mor-
tuum iudicem, in aduocatū ita vertit, ut, quam ille miser-
cordiam petere debuisset, ipse à Patre suo pro illo petat. Videt-
tis ergo quoniam modo verā cordis humilitas hominē in causa
sua iudicem faciat, Christum verō iudicem in patronum ver-
tat? Quisquis igitur propter admissa scelera Dei iudiciū re-
formidat, satis blandum hac ratione inueniet remediū. Fiat
per humilitatem sui ipsius iudex, ut aduocatū efficiat, quoniam
iudex

Guerric.
Abbas.

iudicem verebatur. Quod vinitores isti minimè fecerunt, qui superba illa repulsa, Domini sui nuncios non modò vacuos, sed etiam cæsos & contumeliis affectos, remiserunt. Vt enim D. Chrysoſt. hoc in loco ait, quamvis plura perditorum hominum crimina sint, præcipuum tamen eorū est, quòd priora scelera superbo & elato animo tueri volunt. Quod nō obscure Dominus per Hieremiam testatur, qui populum suum multis auaritiæ, luxuriæ, impietatis (quodque grauius est) idololatriæ sceleribus inquinatum, ob hoc tamen præcipuè à se plectendum ait, quòd superbia elatos, flagitiorum suorū immanitatem non agnosceret. Sic enim ait: Et dixisti, Absque peccato & innocens ego sum, propterea auertatur furor tuus à me. Ecce ego (ait illi Dominus) iudicio contendam tecum, eo quòd dixeris, Non peccaui. Et rursus: Frons, inquit, meretricis facta est tibi, nescis erubescere. Hæc igitur præcipua huius diuini iudicij causa existit, quòd videlicet tot sceleribus cooperti Iudei, nec mala sua agnoscerent, nec malè sibi consciij, pudore villo aut erubescencia tangerentur. Si enim erubescerent, & se teos agnoscerent, non dubium quin misericordiam à misericordiarum parente consequerentur. Verum enim est, quod D. Fulgentius ait; Non punit Deus in peccatorem peccata, nisi peccatoris ceruix fuerit obdurata.

Cæterum, cū paterfamilias tot se nuncios frustra misisse intelligeret, filium tandem mittere decreuit, dicens: *Verebuntur filium meum.* Quem illi tamen, excogitato prauo consilio, simul & cupiditate hæreditatis inducti, extra vineam eiectionem (quem admodum priores nuncios) occiderunt. An nō vobis prauum horum hominū consilium, illa Phariseorum verba exprimere videntur? Quid facimus? quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum locū & gentem: quamobrem expedit nobis, vt vnus moriatur homo pro populo, vt salua nobis Reip. nostræ hæreditas & illæsa permaneat. Ab illo ergo die cogitauerūt vt interficerent eū. Hoc exemplo, fratres, cernere aperte licet, quid humana prudentia, quid humana consilia, quid denique multorum annorum experimenta valeant; si hæc omnia Dei metu, pietatis cultu, & vera cordis humilitate destituta sint. Hinc etiam colligimus, quantum humanis præiudijs (ubi diuina defunt) fidere debeamus. Tātum enim abest, vt hi consilio suo iuuare homines possint, vt interdum etiam (Deo ita permittente) grauissimè noceant. De his enim ait Propheta: Non sunt confisi super sanctum Israel, & Dominum non quaesierunt. Ipse autem sapiens adduxit malum, & verba sua non abstulit. Quæ res nusquam apertius, quàm in hoc scele-

rato consilio paruit, in quo totus Iudæorum senatus communi consilio in hoc conspiravit, ut bellum divinitati inferrent, ut ipsum salutis & vitæ fontem, & auctorem occiderent. Denique cum deluendo ac conservando civitatis statu consilia inirent, & consilium conperunt, quo extremum sibi ipsis exitium attulerunt: ita ut si de evertenda patria hostili animo cogitarent, non aliud consilium commodius capere potuissent. Quam obrem quisquis ab hoc tanto periculo immunis esse cupit, in omni consilio & negotio orare illum debet, à quo vno sancta desideria, recta consilia, & iusta sunt opera: sine quo sapere, desipere est, & sine quo omnis humana sapientia passim cæcutit & fallitur.

Ioan. 1.

Sed insurgit tamen hoc in loco questio, cur cælestis Pater Filium misit, quem sciebat à perfidis agricolis reiiciendum? Ad hoc autem respondemus, primum quidem fuisse alios qui reicerent, quorum gratia cælestis Pater Filium misit. Hoc enim divinæ bonitatis (quæ bonos omnes incredibili amore complectitur) proprium est, ut malis interdum parcat, ne bonis nocere, & ne bonis aliqua in re desit, malos etiam bonorum suorum (si modò velint) participes efficiat. Hoc autem aperte indicatur,

Matt. 12.

quoniam zizania non permisit eradicari, ne triticum laederetur. Deinde illud etiam respondeo (quod quidem vestris mentibus altissimis infixum esse velim) Deum quidem naturali bonitate suam mortalibus cunctis misericordiam suam exhibere: quam tamen si quidam vitio suo repudiant, in divinæ iustitiæ commedationem vertunt, quod fuerat in laudē misericordiæ impensum. Oblata epim & repulsa salus, iustissimā punientis Domini sententiam efficit. Nihil igitur frustra facit, nihil non in laudē gloriæ suæ convertit, si non misericordiæ, certè iustitiæ: atque ita

Exod. 13.

semper voti compos efficitur, dum omnibus in rebus gloriosus & prædicandus apparet. Exemplis plena sunt omnia. Cur tot verbis, tot signis & plagis Pharaonem admonuit, ut populum suum dimitteret, quem sciebat non auditurum, sicut ipse dixerat: Non audiet vos Pharaon, ut multa signa fiant? Cur Hieremiam tot modis, tot signis, tot annis Hierosolymæ excidium prænunciare voluit, cum sciret rebellem populum nequaquā à perfidia sua esse revocandum? Horum omnium vna responsio est: quod hæc omnia divinæ misericordiæ monita & beneficia, si minus ad hominum salutem & divinæ misericordiæ laudem, certè ad divinæ iustitiæ commendationem maxime faciiebant: quandoquidem & præcedentia monita, & misericordia toties oblata, & patefacta ad salutem viā, ut improborum ab omni iam inexcusabile, ita divinam iustitiam & æquitatem Dominus criminis nota immunem reddit. Quod non obscure in li-

insinuauit, cum discipulis ad prædicandum missis præcepit, *vt. Luc. 10.*
 quibus in locis excepti auditiq; non fuissent, excusso in incol-
 las puluere pedum dicerent; Etiam puluerem qui nobis adhæsit, *Act. 13.*
 excutimus super vos, videlicet in testimonium. Quid est in te-
 stimonium? Primum vt hoc veluti symbolo innuerent, gentem
 illam adeo execrabilem esse, vt ne puluerem quidem terræ, quam
 sceleratis pedibus calcabant, sibi adherere vellent. Deinde etiam
 vt excussus ille puluis testimonio esset, oblatam quidem illis fuisse
 salutem, quam tamen ipsi repudiarint. Quocirca non Do-
 mino, sed sibi ipsis damnationis suæ causam imputandam. Ita
 quod clarissimam diuinæ misericordie opus erat, in iustitiæ eius
 commendationem cessit, quæ videlicet iustissima ratione in il-
 lorum perniciem, rebellionem, & obstinatum animum vin-
 dicaret. Vnde idem Dominus subdit: Dico vobis quod Sodo-
 mis tolerabilius erit in die iudicii, quam ciuitati illi. Quibus
 verbis quid esse formidabilius potest? Atque hæc de causa vehe-
 menter timeo, fratres, ne tot Conciones, tot Ecclesiæ voces quæ
 quotidie personant in templis, quibus ad pietatem erudimur,
 quibusq; eadem nobis salus clementer à Domino offertur, neg-
 ligentium & dormitantium causam vehementer in diuino iu-
 dicio premant, eamq; prorsus inexcusabilem faciant. Quam
 rem, obsecro, diligenter cum animo vestro etiam atq; etiam co-
 gitare, ne diuina patientia (quæ vos iam dudum ad peniten-
 tiam & melioris vitæ propositum exspectat) ad perniciem vestram
 abutamini: illud vobis antequam oculos proponentes, quod regius
 Propheta testatur, cum ait: Deus iudex iustus, fortis, & patiens, *Psalm. 7.*
 nunquid ita sequitur per singulos dies? Minime quidem. At nisi
 conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tene-
 dit, & parauit illum: & in eo parabit vasa mortis, & sagittas suas
 ardentibus effecit: hoc est, ardentem in hostes suos sagittas iacu-
 latur, vt ferro & flammis eos in æternum conficiat: a quo nos
 periculo Christus Iesus (qui pro nobis ab hoc tam immani sup-
 plicio liberandis, crucis supplicio affici dignatus est) clementer
 eripere dignetur: qui cum Patre & Spiritu sancto est benedi-
 ctus in secula seculorum, Amen.

Matt. 10.

Psalm. 7.

IN EADEM SEXTA FERIA POST
SECUNDAM DOMINICAM QUADRA-
gesimæ, Concio secunda, in qua lectio Euange-
lica explanatur.

THE. Homo quidam erat paterfamilias, qui plantauit
vineam. Matth. 21.

I quis, fratres charissimi, sanctorum Patrum vi-
tas paulo attentius lectitauerit: inueniet planè
sic eos in timore Domini vitam transgessisse, vt
quo quisque maiori innocentia & puritate excel-
luit, eo maiori timore ac solitudine vitæ duxerit.
Sanctissimus quidem inter Prophetas exstitit Hieremias,
qui ante etiam quam in hanc lucē ederetur, ab originalis pec-
cati labe purgatus dicitur: qui tamen hoc salutare timore ita
concutiebatur, vt ad Dominum diceret: Sedebam solus, quia
concutiebatur, vt ad Dominum diceret: Sedebam solus, quia
comminatione replesti me. Quibus verbis indicauit, se non
inani aliquo & superstitioso metu (qui à fallaci opinione &
errore descendere) percussus fuisse: sed eo qui à diuino im-
pulsu & comminatione procederet. Quis verò B. Iob sanctita-
tem & innocentiam pro meritis laudare queat, quem Domi-
nus testimonio suo ita commendauit, vt neminem illi in testa-
mentum similem esse pronuntiari? Is enim fuit, qui verè dicere potuit
Nec reprehēdit me cor meum in omni vita mea: At is quā magno
nullum in vita leuiale crimen admiserat. At is quā magno
semper diuini numinis metu angebatur! Semper, inquit, quasi
tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius fere
non potui. Vix poterat aliis verbis timoris huius magnitudo
magis amplificari. Quid igitur in causa est, fratres, vt qui mi-
nus deliquerint, magis timeant; cum is timor ad sceleratos ho-
mines magis pertinere videatur? Illud planè (vt ceteras timēdi
causas omittam) quod sancti viri intelligebant, se non de malis
solum commissis, sed de perceptis etiam beneficiis rationem
reddituros. Quemadmodum enim principes erga serum sua-
rum dispensatores se gerunt, qui videlicet dati & expensi ra-
tionem habent, vt, vtriusque rei collatione facta, dispensatoris
fidem explorent: ita Dominus similem cum seruis suis ratio-
nis & iudicij formam retinet, sicut ipse ait: Cui commendaue-
runt multum, plus exigent ab eo. Huius rei gratia Paulus aie-
bat: Vae mihi est, si non euangelizauero: quia videlicet gratiam
ad hoc munus exsequendum receperat, de qua rationem red-
diturus

Hier. 15.

Iob 27.

Iob 31.

Ibidem.

Simile.

Mc. 12.

1 Cor. 9.

diturū erat. Eodemque nomine sapientibus & insipientibus debitorem se esse profitebatur: quia (vt Origenes ait) ad utroque erudiendos gratiam acceperat. Quæ cum ita sint, quid mirum, si sanctissimi viri tantopere diuinum iudicium reformidant, qui maxima se à Deo dona percepisse intelligunt? Vehementer ergo timent, non propter ea flagitia quæ admiserunt (à quibus se Dei gratia immunes esse agnoscunt), sed propter plurima & maxima beneficia quæ perceperunt: quibus an parem gratiam retulerint, an rectè illis vsi fuerint, ignotant. Hæc igitur illis non quidem sola, sed præcipua timoris causa est. Timent enim, ne in vacuum Dei gratiā receperint, & an credita sibi ipsis talenta, quibus negotiari iubentur, amplificauerint. Sciunt enim seruum illum inutilem, qui acceptam pecuniam in terra defodit, neque vllum ex ea emolumentum Domino suo reportauit, sed ad terrena bona, hoc est, ad propriam dignitatem & commoditatem eam retulit, bonis omnibus spoliatum, in tenebras exteriores eiectum.

Simili quoque ratione per Amos Dominus cum populo suo expostulat, quod parum eius beneficiis responderit, his verbis: Tantummodo vos cognoui ex vniuersis cognationibus terræ: Amos 4. ideo visitabo super vos omnes iniquitates vestras. Quod perinde est, ac si diceret: Quia vos maiori beneuolentia quam exteræ nationes prosequutus sum, maioribusque beneficiis affeci, vos autem aliarum gentium sceleribus ingrati quoque animi crimen addidistis, ideo grauius in vos quam in illos animaduerram. Apertiusque adhuc per eundem Prophetam, pluribus beneficiis enumeratis, damnationis tandem sententiam pronunciat his verbis: Ego exterminavi ante vos Amorrhæam, Amos 1. ego adscendere vos feci de terra Aegypti, ego suscitaui de filiis vestris Prophetas, & de iuuenibus vestris Nazaræos. Nunquid non ita est, filij Israel? Et Nazaræis propinabatis vinum, & Prophetis mandabatis dicentes: Ne prophetetis. Quæ autem pœna hoc tantum scelus maneat, exponit protinus, cum ait: Ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum feno, & peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem, & robustus non saluabit animam suam. Videtis ergo fratres, beneficiorum perceptorum magnitudine criminis indignitatem & pœnam exaggerari?

Locupletissimum tamen huius rei exemplum in hodierna sancti Euangelij lectione proponitur: in qua Dominus & principibus sacerdotum, & in illis quoque nobis omnibus, ingrati animi periculum, proposita vineæ similitudine, ostendit: quam paterfamilias plantauit, sepe circumdedit, fodit in ea torcular, ædificauit turrim, & adiditque eam agricolis, vt redderēt fructus

temporibus suis. Qui tamen cum nullos fructus reddidissent, grauius à vineæ domino, pro eo ac meriti erant, mulctati sunt, & à vineæ possessione depulsi. Quam quidem parabolam ubi principes sacerdotum ad se potissimum pertinere intellexissent, caelestem doctorem protinus interfecerunt, nisi populi metu à nefaria huius consilij temeritate destitissent. Quod tamen tunc perficere minimè potuerunt, postmodum captata occasione, & populo in hoc teterrimum facinus, eorum persuasionibus conturante, effecerunt. Quo argumento, caelestis huius doctoris constantiam cernere licet, qui nunquā docendi, quæ ad nostram salutem pertinebant, munus intermisit: quamvis doctrinæ præmium non aliud ab impiis, quam acerbissimū crucis supplicium, se relaturum intelligeret. Quo minùs mirari debetis, fratres, si qui doctoris huius disciplinam sequimur, istidem vestigiis insistamus, & interdum auribus vestris acerbis magis quam suauia (modò salutaria sint) proponamus. Sed operæpretium erit, parabolam ipsam sigillatim explanare.

I.

Homo, inquit, erat pater familias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & edificauit turrem, & locauit eam agricolis, & peregrè profectus est. Hanc vineam scitis omnes nunc quidem synagogam, nunc verò Ecclesiam Dei esse, quam Dominus omnibus iis rebus instruxit, quibus & fructum profectus, & conditum seruare posset. Nam & sepem, & torcular, & turrem in ea exedificauit. Quid autè nobis ista innuant expositioni, à torculari primùm exordiamur. Hoc autem nomine decalogi leges (quæ vtrique populo tradita est) intelligimus. Quomodo enim vix in torculari expressæ, vinum cultoribus suis præbent: ita cupiditates nostræ diuinæ legis studio, variisque laboribus compressæ, suauissimū charitatis & iustitiæ vinum celesti Domino propinant. Hoc autem est, quod sub alia metaphora Dñs designauit, cum ait: Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terrā mortuum fuerit, ipsum solum mactet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Sicut enim frumenti grana in terram iacta, si integra maneant, nullum adferunt fructum: ita si vix in torculari integræ & intactæ fuerint, vinum ex se præbere nequaquā poterunt. Teredæ ergo & proculcandæ sunt, ut ex eis vinum effluat. Quomodo ergo terendæ atque proculcandæ? Interroga beatos martyres, ipsi te exemplo suo docebunt, quoniam modo vix in torculari, quomodo frumentum sub molari lapide terantur. Interroga beatum martyrem Ignatium, qui cum bestiarum dentibus comminueretur, ardore martyrij moriens, ait: Frumentum Christi sum: bestiarum dentibus molor ac subigor, ut panis mundus

Ioan. 12.

dus efficiat. Quid igitur? an omnes nos martyres esse cupisti? Cupio sanè atq. denuncio. Nec ego vobis hoc ónus imponere imposuit in Apocal. Dominus, qui sanctis martyribus in celo sanguinis sui vindictam flagrantibus præcepit, ut modicum expectarent, donec fratrum suorum numerus impleretur, qui similiter atque illi interficiendi erant. Omnes ergo qui in beatas illas æternitatis oras transferendi sunt, martyres quodammodo esse debent, quamvis non in omnibus idem martyrij genus sit. Alij enim ob fidei confessionem martyrium subire: alij ob retinendam iustitiæ severitatem, ut Ioannes Baptistam alij propter tuendam Ecclesiæ libertatem, ut S. Thomas Cantuariensis: alij ob tuendum inuiolatæ castitatis pudorem, ut Margarita, Agnes, aliarque complures virginem. Hoc verò hæc tempore spiritualis salte martyrij occasio non omnino subita, sed causamur mutata est. An qui charitatem erga próximos inter tot eorum iniurias & contumelias, inter tot falsa testimonia & scandala inuiolatam retinere debet, dum alius defensor, alius ducit, alius infamat, alius fauore & potentia sua abusus, silem falsam intendit alius aut sororis, aut filie, aut uxoris pudicitiam infidiatur, alius nobilem vicini filium surripit, & præstigijs atque blanditijs illaqueatum ad indignas nuptias pertrahit (quibus universæ familiæ suæ dedecus & ignominia notam innotat) nonne animo saltem martyr erit, qui tot malis affectus, nihil de retalianda iniuria cogitat, sed eandem charitatem, eundem animum, idemq. benefaciendi studium tot irarum aculeis exagitat? Nō enim leuem hanc esse pugnam propheta existimabat, cum ad Dominum clamaret: Redime me à calumniis hominum, ut custodiā mandata tua. Intelligebat enim, verum esse quod ab Ecclesiastico postea dictum est: Calumniæ conturbat sapientem, & perdet robur cordis eius. Iam verò quonā modo blandas natiuasq. male suadæ carnis titillationes extinguere queas, nisi eandem ciborum sarietate lasciuientem, vigilijs, orationibus, & inedia subigas, & in seruitutem redigas? Porro autem cum omnium diuinorum mandatorum finis sit, ut voluntatem Dei faciamus, ut non iuxta carnis abiectionem, sed iuxta diuini Spiritus legē vitam agamus: quonā modo diuinam illam voluntatem exsequi poterimus, nisi nostram (quæ illi toties aduersatur) abnegemus, & spiritui seruire cogamur? Quid autē difficilius, quā sibi imperare, seq. ipso superiorem fieri? Nec enim temerè dictum est: Melior est patiens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbiū. Cum autē irreconciliabile inter se bellum spiritus & caro gerant, quis poterit secundū legē spiritus viuere, nisi qui turbulētos carnis motus & cupiditates, hoc est, qui noxia desideria, inuidiæ liuorē, iræ su-

torem, odij rabiem; pecuniæ cupiditatem, popularis auræ sitim,
 & ventris ingluuiem, spiritus virtute compresserit: & lingua,
 oculorum, aurium, cæterorumq. sensuum libidinem & per-
 uulsiuam virtute subegerit? Hoc autem quid aliud est, quàm
 necem sensibus & cupiditatibus carnis asferre? An nō hoc Apo-
 stolus sensit cum ait: Qui Christi sunt, carnem suam crucifixe-
 runt cum vitiis & concupiscentiis? An non hoc idem Dominus
 cōfirmavit cum ait: Si quis vult venire post me, abneget semet-
 ipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me? An non
 hoc etiam insinuant, cum pios homines (qui centenario nume-
 ro significantur) fructum asferre dixit in patientia? Quid autem
 patientia, nisi mētis martyrium est? Sic enim D. Greg. Sine fe-
 ro (inquit) & flammis martyres esse possumus, si patientiam in
 animo veraciter conseruamus. Idemq. rursus veram pœnitentiam,
 genus quoddam martyrij esse docet his verbis: Quamuis
 occasio persecutionis desit, habet tamē pax nostra martyrium
 suum: quia & si carnis nostræ colla martyrio non subicimus,
 spirituali tamen gladio carnalia desideria trucidamus. Iraque fr-
 tres, si frumentum electum, si pretiosum vinum esse concupiscitis,
 quod in cælesti cellario condatur, vt frumentum terendi, & re-
 vineæ calcandi estis: hoc est, caro cum vitiis & concupiscentiis subi-
 genda & comprimenda est. Hæc professio nostra, hæc philoso-
 phia, hæc militia est. Nullus athleta (inquit Hieron.) sine exerci-
 tione coronatur. Nolite errare: Deus non irridetur. Toti enim
 cælo errant, qui carni seruientes, cupiditatibus obsequentes, ter-
 renis opibus inhiantes, ac demum vitam omnem in cōquiren-
 dis vndiq. voluptatibus transigentes, nullo studio, nulloq. labo-
 re & contentione se regnum cælorum adepturos arbitrantur.
 Sed quoniam paulo diutius hoc tortularis verbum pressimus,
 ad alia vineæ adiumenta veniamus.

II.

Sepem enim pater familias circūdedit vinea, & turrim edificauit in ea.
 Sepe autem non modò Angelorum, sed etiam sacerdotum, &
 doctorem, cæterorumq. Ecclesiæ ministrorum custodia est,
 qui partim doctrina, partim Ecclesiastica disciplina Ecclesiæ
 vineam muniunt, ne fructus eius aut bestiarum aut forum di-
 reptionibus pateat. Turris verò, vnde in totam vineam prospe-
 ctus patet, diuina prouidentia est: quæ Angelorū & hominum
 custodia non contenta, ipsa quoque velut ex alto oculis semper
 vigilantibus, quidquid in Ecclesiæ suæ vinea geratur, attendit.
 Vtramque autem custodiam & prouidentiam Sponsa in Cant.
 designauit, cum dixit: Vineam fuit pacifico in ea quæ habet popu-
 los: tradidit eam custodibus. Vir affert pro fructu eius mille ar-
 genteos. Vineam meam coram me est. Pacificus hic, quem vineam
 Domini

Dominum Sponsa esse ait, Christus est, quem Isaias principem Isaia.
 pacis appellauit. Is igitur, tam Synagoga olim, quam modò Ec-
 clesiae vineam (quæ ex variis gentibus & populis in vnum cor-
 pus coagmenta est) possidet: quam custodibus, id est, sanctis
 Angelis, piisque pastoribus sollicitè seruandam tradidit. Nec
 mirum tot eam custodibus commisisse, cum eius fructus pre-
 ziosissimus sit. Fructus enim huius vineæ (quæ est Ecclesia)
 suauissimum charitatis vinum est, quod mentem hominis in-
 ebriat: pro quo vir pius mille argenteos, hoc est, omnia bona sua
 (quemadmodum Euangelicus ille mercator) libenter offert, cum
 eadem Sponsa dicens: Si dederit homo omnem substantiam
 suam pro dilectione, quasi nihilum despiciet eam. Nec tamen
 pacificus ille Dominus hac tam firma custodia contentus,
 subdit etiam, Vineam suam coram se esse. Nunquam enim, ab
 exordio mundi, oculos ab hac vinea contemplanda, tuenda, &
 modis omnibus excolenda diuulsit.

His igitur custodibus locata vinea, ipse peregrè profectus est.
 Hic iam consequentium malorum occasionem incipit aperire,
 quæ nimirum patris familias absentia fuit: qui peregrè in regio-
 nem longinquam profectus, vix vnquam ad reposcendos vineæ
 fructus reuersurus esse credebatur. Qua persuasione concepta,
 agricolæ in bona patris familias inualerunt, eaque pro libidine
 sua diripuerunt. Hæc persuasio, fratres, non præfectos Ecclesie
 modò, sed ceteros etiam fideles ita peruertit, vt vtriusq. negle-
 cti officij præcipua occasio sit: quòd peregrè Dominum profec-
 tum esse arbitrantur, serò illum ad petèdos vineæ fructus (hoc
 est, ad exigendam antea actæ vitæ rationem) venturum credunt.
 Hæc enim longa mora, quam ipsi fingunt, magno opere impro-
 borum audaciam & licentiam auget. Satis enim sibi spatij sup-
 petere credunt, vt & genio indulgere, & ventri seruire, & mun-
 do obsequi, & terrenis voluptatibus frui possint; ac tandem in
 fine vitæ ad meliorem mentè redire, & tunc demum, ætate iam
 affecta, viuere incipere, cum desinendum est. Itaq; breuissimam
 hanc & momentaneam vitam dæmon illis fallaci persuasione
 longissimam facit: ideoque ad hæc omnia satis superq. tempo-
 ris superesse persuadet. Quod quidem præstigiij genus pictores simile.
 frequenter imitantur, qui sic colores & lineas picturis accom-
 modant, vt quæ propè posita sunt, longè distita esse, delusis arte
 oculis, appareant. Ad hunc modum magnus ille mentiendi arti-
 sex sic mentis nostræ oculis illudit, vt mortis diem, qui vnici-
 que nostrum penè in foribus est, longissimo spatio distare per-
 suadeat. Qua quidem fallaci persuasione, dictu mirum est quan-
 to opere præstigiator hic mentes hominum ad omnem viuendi
 licentiam & intemperantiam alliciat. Hæc enim arte meretrix
 illa

Prou. 7.

illa in Prouerbiis vecordem iuuenem ad lasciuiam prouocat, cum ait: Veni, & inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus. Quia spe freta, hoc tantum nefas à me requirit? Subdit protinus: Non est vir in domo sua, abiit via longissima. Sacculum pecuniæ tulit secum: in die plenæ lunæ reuersurus est. Hec autem meretrix quæ alia est, quàm caro nostra, quæ ad voluptates omnes atque libidines maximè procliuis est? Quis autem iuuenis meretricis huius blanditiis illectus, nisi spiritus noster? Cum is enim iudicium Domini, reddendæque rationis periculum blanditiis carnis opponat: illa contrà, cupiditatibus suis excæcata, horam hanc longissimè abesse comminiscitur; ideoque præsentem voluptatem futuri periculi metu non esse prætermittendam confirmat.

Matt. 24.

Aduersus autem perniciosam hanc dæmonis carnisque fallaciam, non video quod commodius opponi possit remedium, quàm quod Saluator in Euangelio contra communem hanc hostis aoriqui fraudem adhibuit. Quod si dixerit, inquit, malus ille seruus in corde suo, Moram facit dominus meus; & cœperit percutere conseruos, & comedere & bibere cum ebriosis: veniet dominus serui illius in die quam nescit, & hora quam ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. Quibus verbis Dominus & malorum originem, & supplicium ac remedium appositissimo exemplo declarauit. Malorum enim origo est, quod Dominum quasi absentem, aut peregrè profectum, & longissimè ab exigenda vitæ ratione distantem fingimus. Quo errore delusi, carni indulgemus, auaritiæ studemus, & in rerum fortunâ inuadimus, vt suppetere nobis possit vnde luxuriemur; satis superq. spatij ad mortem vsq. superesse putantes, quo & mundo & Deo, carni & spiritui, variis ætati- bus seruamus. Hoc igitur errore cultores vineæ decepti, cum dominum peregrè profectum intellexissent, nihil sibi non licere putauerunt. Quid igitur istis obiiciemus, nisi quod Saluator post illa statim verba subdit: Veniet dominus serui illius in die quam nescit, & hora quam ignorat, & diuidet eum, &c. Quæ cum ita sint, profecto vesani hominis est, aliud de temporibus & momentis iudicium facere, quàm quod temporum auctor definit, qui hunc diem & horam incertam & ignorantem esse dixit, quam tamè tu tibi temerè certam fingis. Idem etiam significare voluit, cum in decem virginum parabola Sponsus media, hoc est, intempesta noctis hora, venientem proponit: vt hac ratione designaret, eo serè tēpore Christum aduenire, quo nos nimis venturum speramus, & quo longius eius aduentum abesse credimus. Sequitur deinde:

Cum autem tempus fructuum appropinquasset, &c. Quod illi vix inquam

ynquam futurum sibi persuaserant, tandem effectum est. Iuxta Deut. 32
 enim est, inquit ille, dies perditionis, & adesse festinant tempora.
 Nec terminus vllus ad eò longus est, qui non volubilis mundi
 festinatione ad finem properet: præsertim cum nullus certus
 homini terminus præfixus sit; nec (vt ait Seneca) fata ordinem
 sentiant Epiā.
 seruent, vt seniores citius, & iuniores serius è medio tollantur:
 cum nullum hac in re ordinem, nisi inscrutabile diuinæ volun-
 tatis consilium agnoscamus. Is enim solus claves in manu sua
 vitæ gestat & mortis, qui alios in ipso statim ortu, alios ante or-
 tum, alios in primo flore iuuentutis, alios affecta iam ætate, vita
 excedere arbitrio suo decernit. Hoc tantum in hac re certum
 est, quod nihil est omnino certum. Hanc autem mortalitatis
 cōditionem nobis Dominus ante oculos semper obuerlari mo-
 net cum ait: Et vos similes hominibus expectantibus domi- Iuc. 12
 num suum, quando reuertatur à nuptiis: vt cum venerit, & pul-
 sauerit, confestim aperiant ei. Et si venerit in secunda vigilia,
 & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui
 illi. Appositissima similitudine Dominus piorum mentem &
 præparationem animi descripsit: qui non semel aut iterum, sed
 per singulas horas atque momenta reddendæ rationis tempora
 computant, quo cautius ac diligentius sibi ab omni delicto ca-
 ueant. Intelligunt enim veram esse illam Icanis Climaci sen- Climac.
 tentiam, dicentis: Non est piè præsentem diem pertransire, nisi
 eam vltimā esse vitæ nostræ existimemus. O felices quibus ita
 simul viuere & mori datū est: qui ideo verè viuunt, quia à mor-
 tis conspectu nusquam oculos descedunt. Idemque eo magis
 securi sunt, quo in maiori metu versantur. Sanctus enim hic
 timor, non timorem, sed securitatem parit. Quod ne cui minus
 videatur, alia quoque in rebus etiam externis inueniuntur, quæ
 contrarios naturæ suæ affectus pariunt. Calx enim aqua frigida
 adpersa, non quidem frigere, sed feruere magis, & calorem con-
 cipere solet. Dolor quoque ille maximus, qui ex vera cordis cō- simile
 tritione nascitur, non vulgarem animi lætitiā parit: quod eo
 dolore pœnitens intelligit, doloris causam (videlicet peccata)
 extinguī. Ad hunc ergo modū qui in timore Domini incolatus
 sui tēpore conuersatur, ipso suo timore & solatiū, & securitatem
 maiore capit. Intelligit enim, securitate securitatē tolli, timore
 verò securitatem parari. Sic enim natura comparatū est, vt om-
 nibus penè in rebus ille minus securus sit, qui se putat esse se- Iudic. 18.
 curū. Quod facile indicant habitatores Laïs, quos quoniā secu-
 rē agebant, filij Dan repentinò aduētū suo imparatos adorsī, pri-
 ma belli impressione ad internecionē vsq. ceciderūt. Contrā ve-
 rò, nulli securius vitam agunt, quàm quos prouidus hic timor
 perpetuò angit, Cum enim timor curam & sollicitudinem pa-
 rat,

316 FERIA VI. POST II. DOM. IN QVAD.
riar, cura autem & sollicitudo negligentiam excutiant, & omnia
salutis præsidia comparent: quo magis quisque metuit, hoc &
Gregor. cautius & securius viuit. Hinc D. Gregor. Tanto, ait, quisque
securius Dominum expectat, quanto quotidie vitam suam su-
spectius examinat. Sed sequentia expendamus.

III.

Cum ergo tempus fructuum appropinquasset, seruosq. alios
atque alios ad reposcendos vineæ fructus paterfamilias frustra
misisset, filiū tandem mittere decreuit, dicens: Verebuntur filiū
meum. Hac in re, fratres, summum Dei beneficium, & summum
item periculum nostrū cernere licet. Cōsita enim vinea, tōre-
lari desosso, exstructa sepe, erecta turri, agricolis locata vinea, &
seruis ad repetendos eius fructus destinatis; quid amplius facere
cælestis Paterfamilias debuit, quā Filiū suū mittere? His
enim beneficiis conferēdis, causam suā aduersus perditos ho-
mines & rebelles per Prophetā ruetur, cum ait: Nunc ergo ha-
bitatores Iudææ & Hierusalem, iudicate inter me & vineam
meam: Quid enim vltra debui facere vineæ meæ, & non feci?
Misso enim post Apostolos & Prophetas vnigenito Filio, quē
aliū aut maiorem, aut meliorem ad spiritalis vineæ fructū
exigēdos destinare potuisset, qui nos magis autoritate cō-
uerteret, beneficiis alliceret, meritis adiuuaret, doctrinis erudiret,
exemplis incitaret, & tantæ bonitatis & charitatis exhibitionē
ad omnem pietatem & obedientiam flecteret? Hoc enim bene-
ficio quidquid nobis ad ferēdos iustitiæ fructus necessarium
erat, cumulatissimē impensum est. Quam rem nouissimū est,
Ioan. 19. morientis in cruce Domini verba si significat: Consummatū est.
Quæ non solum omnia scripturarū vaticinia implere, sed om-
nia etiam salutis nostræ adiumenta plenissimē exhibita fuisse
demonstrat. Quid enim aliud sperare aut desiderare hominū
vota potuissent, nisi fortē illud cuperent, vt nos Dominus vio-
lenter arreptos, in beatas illas sedes vel nolētes induceret? Quod
si faceret; quid hoc aliud esset, quā ferarum more, quæ carce-
ribus includuntur, nos in cælum violenter aduehere? Quæ res
ab humanæ naturæ conditione vehementer abhorret, quā non
vis aliqua externa trahere, sed spes allicere, amor incendere, vir-
tus excitare, & honestatis atque benignitatis studium debent
prouocare. Is enim qui suauiter omnia disponit, atque (vt
Dionys. ait) pro cuiusq. naturæ capiti se rebus omnibus in-
duat, hoc vtrique modo trahere ad se hominem debuit. Ad quod
opus quid fieri cōmodius poterat, quā vt is vnigenitū filiū ad
seruandos homines destinaret? Hæc enim tanta diuinæ bonita-
tis dignatio, omnes noui testamēti sanctos ad certamina omnia
propter Christi amorem subeunda impulit. Ad huius autem
summi

Summi beneficij considerationem nos Apostolus inuitat, cum ait: Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes. Quod autem vir diuinus admonerat, ipse in persona sua plenè se præstitisse ostendit, cum ait: Christo confixus sum cruci: Vivo autè iam non ego, vivit verò in me Christus: Cur (quæso) ita, Paule, cruci affixus cum Christo visis, signata eius in corpore tuo portans? Subdit causam: Qui dilexit, inquit, me, & tradidit semetipsum pro me. Còmune quidem generis humani beneficium mors Christi erat: Apostolus tamè erga impensa omnibus beneficia adeò memorem & gratum animum gerebat, ac si vni sibi tributa fuissent: quoniam re vera quamuis omnibus concessa fuerint, non minùs tamen singulis profunt, quàm si singulis exhibita essent. Sic enim & sol non minùs vnumquemque nostrum illuminat, quàm si ad eum solum illuminandum à Deo conditus ac destinatus esset.

Hebr. 12.

Gal. 2.

Simile.

Cæterum quæ res sanctissimos viros tantopere ad pietatem & iustitiã acuebat, eadem causato nostram, si desides & negligentes simus, vehementer premit. Tam ingens namque diuinæ misericordiæ beneficium, tâta ultro oblata gratia, tam multa ad salutem adiumenta & Sacramenta concessa, non dubium quin maiorem à nobis pietatem & iustitiã exigant. Quæ si non præstamus, tanto graviùs delinquimus, quanto maiora percepimus. Quod quidè apertè idem Apost. testatur, cum ait: Irritam quis faciens legem Moyse, absque vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis deteriora putatis mereri supplicia, qui Filium Dei còculcauerit, & sanguinem testamenti, in quo sanctificatus est, pollutum duxerit, & Spiritui gratiæ contumeliã fecerit? Argumentum hoc vehemens est & acre, quod hodiernæ lectionis parabola maximè confirmatur. Si enim à Iudæis regnum Dei ablatum, & ad Gentiles translatum est, quòd ij accepti legis beneficio abusi sint: quid illos expectare par est, qui præter legis beneficiũ, Euãgelij gratiam, & Christi sanguinem frustra perceperunt? Hoc enim illa Apostoli verba innuunt: Quàto deteriora putatis mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit? Ea pedibus conculare solemus, quæ nihili facimus. Hoc autem modo Dei Filium pedibus proterit, qui & leges eius contemnit, & magnifica eius dona pro nihilo ducit. Idem etiam testamenti sanguinem, in quo sanctificatus est, pollut: sanguis enim Christi, & testamenti, & sanctificationis sanguis esse dicitur: quia per illum & hæreditas æterna legata nobis est, & scelera nostra expiata. Hunc ergo pretiosum sanguinem, qui & sanctificatione, & hæreditatis æternæ patrimonium nobis contulit (quem semper adorare, semper suspicere debemus)

Heb. 10.

mus)

mus) polluit, quisquis ad Sacramentum corporis & sanguinis Christi impura mente accedit. Quid enim hoc aliud est, quàm in sordum atque sordidum locum corpus & sanguinem Domini proficere? Idem etiam Spiritui gratiæ contumeliam facit: maxima enim Deo contumelia irrogatur, cum lethaliter peccando eius gratia repudiatur; & Dominus maiestatis è mentis nostræ domicilio pellitur, ac pro eo diabolus malorum omnium auctor admittitur. In hæc igitur mala omnia incidimus, quoties lethaliter delinquimus. Ex quibus verbis Cardinalis Caletanus colligit, longè grauius in eodem peccati genere fidelem quàm infidelem peccare: propterea quòd infidelis has lethales criminis deformitates ignorat, quibus aduersus redemptionis Christi mysterium peccatur. Itaque, fratres, nemo ex Euangelicæ gratiæ abundantia luxuriandi atque lasciuendi occasionem sumat. Vt enim Euangelium virtus Dei est in salutem omni credenti: ita in Euangelio quoque (vt idem Apostolus ait) reuelatur ira Dei de cælo super omnem impietatem hominum, qui veritatem Dei in iniustitia detinèt. Virumq; ergo in Euangelio reuelatur, & misericordia Dei, & iustitiæ seueritas. Hanc autem posteriorem Euangelicæ doctrinæ partem sibi prædicandam Ioannes Baptista desumpsit, cum post aduentum Simeonis ad populum ait: Iam sectris ad radicem arboris posita est. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Pro quo alij præsentia verba posuerunt: Exciditur, & in ignem mittitur, quod maiorem vim habet: cum non longè distantem, sed instantem iam & præsentem poenam transgressoribus denunciet. Beneficij quippe magnitudo grauiora ab ingratiss & negligètib; supplicia exigit: quemadmodum Isaias ait: Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. Vestimentum autem sanguine mixtum, quid aliud est, quàm vita sceleribus inquinata? Ab hoc enim sanguine & regius Propheta liberari à Domino petebat, cum ait: Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ. Huiusmodi autem vestimentum sanguine mixtum, ignis pabulum futurum esse se confirmat. Cur ita? Subdit protinus causam: Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis. Hoc est, quoniam summus ille rerum omnium Dominus propter nostram salutem paruulus, hoc est, non solum homo, sed etiam nouissimus hominum effici dignatus est: ideo post hanc tantam gratiam, tantam salutem, tantam diuinæ bonitatis & charitatis significationem, ingratum, atque huic tantæ luminis rebellem esse, non alio, quàm æterno ignis supplicio vindicandum est. Hæc enim res sola ratio, improborum causam in extremo illo iudicio super cætera omnia pessundabit.

Sed & illud quoq; vehementer mentis nostræ cæcitatem co-

arguit, quod deinde in parabola subditur: *Verebatur filium meum.*

Pro quo Lucas ait: Mittam filiū meum dilectum; forsitan cūm

Luc. 20

hunc viderint, verebuntur. Hoc in loco Dominus humano mo-

te, quasi de euentu dubius, ait; Forsitan verebuntur. Tam enim

esse intellexit humanæ mentis duriciā, vt ne hoc rapto benefi-

cio esset emollienda. Expendite hunc, quæso, fratres, quæ Pro-

phetæ olim de vi & efficacia Domini nri aduentus prædicarunt.

Vtinam (inquit Isaias) disrumperes celos, & descēderes, à facie

tua montes defluerent, aquæ arderent igne. Daniel verò peccati

Isa. 64.
Daniel 9

regnū in eius aduentu evertendū, & iniquitatē exterminan-

dā, & pro ea sempiternā iustitiā inducendā vaticinatur.

Ea namq; huius admirandi beneficii & medicamenti efficacia

est, vt, si eius vim spectes, vniuersa ē inundo scelera eliminare

deuissset: vitio tamen & perniciēcia nostra factū est, vt hæc tan-

ta res apud multos penē nihil efficiat, vt in hoc diuinæ pietatis

& humanæ prauitatis certamine malitia nostra superior quo-

dāmodo videatur. Amplificat D. Bernardus humanæ naturæ

Res. Sex.
de Nat.

vulnera, quæ adeo lethalia fuerunt, vt nō leuiori medicamento,

quā Filij Dei sanguine & morte curata sint. Cæterum maius

adhuc malitiæ nostræ argumentum est, quod ne hac quidem

adeo potenti medela multorum vulnera sanata sint. Ex quibus

omnibus facile colligitur, quanto nos modò in maiori discrimi-

ne, quā Iudæi olim versentur: qui longè maioribus benefi-

ciis adiuti, nihilo magis in virtutis studio profecimus.

Auger autem iustissimā hanc rimoris causā, quod in fine

tandem parabolæ Dominus addidit. Vbi enim de illo angulari

lapide mentionem fecisset, subiicit protinus: *Et qui ceciderit super*

lapidem illum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eū. Non

dubium, quin per hæc duo genera pœnatum, duo quoq; impro-

borum hominum genera his verbis significetur: cum alios Do-

minus confringendos, alios (quod est multo grauius) conteren-

dos dicat. Primam genus est eorum qui ad hunc lapidem offen-

dunt: quales Iudæi & infideles omnes sunt, quibus crux Christi

scandalum fuit; qui (vt Apostolus ait) offenderunt ad lapidem

offensionis: alij verò sunt, qui non offendunt illi quidem ad la-

Rom. 9.

pidem, sed lapis tamen super eos decedens conterit. Quos au-

tem hoc in loco, nisi eos qui fidem habent, opera verò non ha-

bent, accipiemus? Si enim priores illi qui confringuntur ad lapi-

dem, infideles sunt; qui nā hi qui conteruntur, nisi improbi fide-

les, sunt existimandi? Quorum sanè improbitas tanto grauiori

supplicio plectenda est, quanto (vt modò dicebamus) grauius

est, post fidei lumen, post tot beneficia, tot Sacramenta &

remedia, in eodem quo infideles scelerum luto volutari. Ve

enim

1 Pet. 1.

enim Petrus Apostolus ait: Melius erat illis viam veritatis non nosse, quàm post agnitam retrocedere ab eo quod traditum est illis sancto mandato. Perit ergo inanis fiduciæ solatium eorum, qui se sola informi fide salutem assequuturos sperant. Tantum enim abest, ut huiusmodi fides causam eorum probet, ut etiam vehementer premat: cum hic Apostolus meliori conditione infideles, quàm huiusmodi fideles esse dicat. Vultis ut apertissimum huius rei argumentum vobis proferam? Obseruate (quæso) in præsentī Euangelio, à quibus Dei regnum sit ablatum, & quibus traditum. Ablatum est ab ijs, qui tunc quidem temporis fideles, & populus Dei electus erat: & traditum est idololatriæ cultoribus, & omni vitiiorum genere (quæ idololatria parit) contaminatis. Si igitur his regnum Dei datum est, & illis ablatum: hi ergo digniores Deo visi sunt, vel certè minus indigoli, quibus regnum Dei crederetur, quàm illi qui percepta fide exterisque diuinis beneficiis abusi sunt. Nec hoc mirum videri debet, cum in rebus etiam humanis quiddam huic simile videamus. Viri enim & vxoris amicitia omnium quidem amicitiarum maxima est. Sic enim legimus: Propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ. At si vxor genialis thori fidem violet, hæc eadem summa amicitia in maximam omnium vertitur inimicitiam. Cum ergo synagogam olim Deum legitimo sibi matrimonio copulasset, eaque fidem sponso datam violasset: non mirum si, illa repudiata, Gentilitas pro ea in matrimonium fuerit assumpta. Quod quidem in coniugio Assueri Persarum regis adumbratum est: qui repudiata Vasthi Regina (quod Regi fuerit inobediens) aduenam & perigrinam Esther vxorem duxit. Hoc igitur exemplum magnum nobis, fratres, incutere timorem debet: ne fidem Deo datam violemus, ne eius legibus inobedientes simus, ne fidelium, cæteraque diuina beneficia otio apud nos marcescere sinamus: neve illo modo committamus, ut adiumenta salutis, & vitæ præsidia, in damnationis nostræ cumulum conuertamus: alioqui maxima illa, quæ per fidem Sacramenta conflata est amicitia, in maximam (ut antè diximus) inimicitiam conuertetur. Enitendum ergo nobis est, ut perceptæ semel fidei strenuè collaborantes, sic vitæ cursum conficiamus, ut laboris simul & fidei fructum à Christo Domino in æterna beatitudine percipere mereamur.

Simile.

Gen. 2.

Roh. 2.

DOMI

323

DOMINICA TERTIA IN QVA-
DRAGESIMA, CONCIO PRIMA: IN QVA
lectio Evangelica, ac præcipue verba thematis
explanantur: in quibus de expulsionē atq. reditu
demonis in animam agitur: hoc est, quonam
modo dæmon per pœnitentiam ab anima pella-
tur: deinde, quomodo eandem rursus inuadat &
occupet: ac postremò, quomodo hac re fiant no-
uissima hominis peiora prioribus.

THE. Cùm immundus spiritus exierit ab homine, ambu-
lat per loca arida, querens requiem, & non inuenit, Tunc
vadit & assumit septem alios spiritus secum, nequiores
se, & ingressi habitant ibi; & fiunt nouissima hominis
illius peiora prioribus. Luca 11.

EX TEM A lectionis huius Evangelicæ pars ap-
positum nobis, fratres dilectissimi, ad hunc ser-
monem præbet exordium: in qua vbi Dominus
turco illo ore ea, quæ in præsentī lectione refe-
runtur, perorasset; mulier quædā, quæ cum aderat
in turba, sic in admirationem doctrinæ eius raptā fuit, vt velut
extra se posita in illam vocem admirationis plenissimam eru-
perit: *Beatus ventris qui te portauit, & ubera que suxisti.* Cui Dñs,
non abnuens inelytæ matris suæ præconium, sed maiore eius
gloriam declarans, ait: *Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, &*
custodiunt illud. Reuera enim (vt D. Aug. ait) beatrix Maria fuit, August.
præcipiendo fidem Christi, quàm cœcipiendo carnem Christi.
Plus namque fuit, ipsum spiritualiter in mente, quàm corpo-
raliter in vtero cœcepisse: potentior enim apud Deum & gratior
spiritualis quàm carnalis cognatio est. Quod si ita est, liberum
planè cuique nostrum est, imitari matrē Dei in ea potissimū
re, quæ in ipsa præstantissima existit. Quamuis enim vna sit
secundum carnem mater Christi (quia vna est quæ illum cor-
poraliter contexit & peperit) secundum spiritum tamen (vt
D. Ambrosius ait) quisquis verbū Dei audiens, adeò fideliter Ambros.
in animo retinet, vt, quod intus conceperit, operando pariat, is
vtiq. spiritualiter efficitur mater Christi, ipso eodem testante,
qui ait: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui in celis* Matt. 23
Tom. 2. est,

est, ipse meus frater, & soror, & mater est. Quod cuius dignitas & excellentia sit, idem Dñs hoc in loco declarat, cum ait Quinto beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Huius ergo tantæ beatitudinis participes nunc fieri potestis, fratres, si hoc eadē cura & studio verbum Dei, quod vobis modo proponitur, audiat. Quod ut præstare possitis, diuinæ gratiæ opem eiudē sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter implorem.

A V E M A R I A :

NARRAT S. Lucas Euangelista, oblatum Domino Salvatore fuisse à dæmone obsessum hominem, cui daemone hospitalitatis iure tria contulerat beneficia. Hospitem namque suum & cæcum fecerat, & surdum, & mutum. Hæc enim tria lumbis præclarus hic hospes nō in corporibus modo, sed in mentibus etiam eorum quos obideri operatur. Vbi verò Dominus dæmonē ab obsessio corpore expulit, protinus hæc omnia, malè cum auctoritate sua depulsa sunt. Et quidem turba quæ aderant, & simplici corde miracula Dñi intuebantur, admirata sunt. ceterum Pharisei, tumore atque inuidia exacerati, ceperunt intra se dicere, Dominum in Beelzebub principe dæmoniorum eiecere dæmonia. Sit nomē tuum, Domine Iesu, benedictum in secula, qui inter homines agens, cum tam multis & magnis beneficiis eos affeceris, hoc ab eis præmium tulisti, ut clarissimæ diuinitatis tuæ opera, dæmonum principi adscriberent. Quid aliud à nostra malitia sperandum erat? quid verò aliud ab imensa bonitate tua proficisci poterat? Regium est (ait quidam) malè audire, cum bene feceris. An regium hoc sit, nescio: certe hoc maxime tuum est, Domine, qui apud multos propter exemplaria tua erga illos beneficia (quibus eorum mala curare satagebas) non raro malè audisti. Circa enim Phariseorum mentes atque animum Dominus intelligens, primum quidem rationibus à peritè monstrat, se nullum eū dæmonibus habere contumacitiam, sed virtute Dei facere quæ faciat. Deinde verò, opposita nequissimorum spirituum conditione, declarat quantum piaculum sit, diuinæ virtutis opera, & præclara erga genus hominum beneficia non modo non laudare, sed etiam potestati dæmonum adscribere. Attingitur:

2. Ratio.

Omne regnum in seipso diuisum, desolabitur. Quod perinde est, ac si diceret: Vos ipsi cernitis, quoniam modo ego dæmones eiecimus, non enim orando, aut suppliciter eos inuocando, sed præcipiendo, & vi ac potestate cogendo, illos à corporibus humanis expello. Hoc autem modo dæmon dæmonem non eicit, sed enim hostem esse, & inimicum: Dæmones autem inter se hostes liberos odii non dissident. Si enim intra sese ita dissiderent, nulli essent: quod si diuisi essent, regnum utique eorum statim

non esset. Omne enim regnum in se diuisum, desolationi proximum est: omnis namque diuisio eius rei quæ diuiditur, ruina est. Quare unaquæque res, sicut amat suum esse, ita suam etiam integritatem & unitatem; & quemadmodum resistit suæ corruptioni; ita etiã suæ diuisioni: quia diuisio eius, corruptio & interitus eius est. Cum ergo regnum dæmonum stabile atque æternum sit (æterno quippe odio aduersus Dei regnum omnes coniurantur) consequens est, ut nunquam dæmon demoni hostili affectu bellum inferat, eumque à statione sua deturbet, ut me passim facere videtis. Non ergo amicus, sed magis hostis & inimicus illius existimandus sum, qui ad eò hostiliter aduersus eum decerto.

Præterea, si ego præsidio Beelzebub dæmones pello, cuius præsidio discipuli mei (qui filij vestri sunt) eosdem pellunt? Si ergo horum piscatorum rudiumque hominum potestatem nemo dæmonibus tribuendam putat; cur meam tribuitis, eam utraque eadem & mea, & illorum potestas sit? Quod enim isti faciunt, ut atque ope mea faciunt: si ergo, quod illi faciunt, nemo dæmonum artibus tribuit; cur, quod ego facio, tribuetis? His aliam quoque rationem addo: *Dum fortis armatum custodit atrium suum, in pace sunt omnia que possidet, &c.* Senius est: Si fortem armatum atria sua custodiam, spoliaque sua in pace possidentem, superueniens fortior aliquis attrio illum suo deturbet, arma eius auferat, & spolia distribuat, & captiuos ac victos eius soluat: num hic amicus eius, an capitalis hostis censendus erit? Si ego igitur ita me aduersus dæmonem gero, dum principem huius mundi in pace regnantem tanto studio persequor; dum eius arma contero, & omnes nocendi artes detego; dum eum ab obsessis hominum corporibus & mentibus, velut ab attrio suo & statione, depello: quomodo amicus eius existimari debeo, qui tam hostiliter aduersus eum pugno? Neque modo ab iniuriis illatis; sed ab ipsa etiam operum studiorumque dissimilitudine utriusque inimicitiam colligere poteritis. Vos enim cernitis quam diuersa sint mea atque dæmonum opera. Studium enim dæmonis est, Dei honorem obscurare, meum illustrare; illius oues Dei mactare, meum seruare; illius dispergere, meum congregare: illius denique homines ad impietatem & omnia flagitia rapere, & ad mortem æternam perducere; meum verò contrariè, ad pietatem, ad iustitiã, ad omnia virtutum officia adhortari, & ad æternam demum vitam perducere. Quomodo ergo cõuenire inter se vlla ratione poterunt, quos tam dissimilia studia atque opera disungunt? Si enim qui non est mecum, aduersarius meus est; & qui non colligit mecum, dispergit: qua ratione amicus mihi erit, qui tam diuerso studio pugnat aduersum me.

1. Ratio.

1. Ratio.

4. Ratio.

Qui non est mecum.

324 DOMINICA III. IN QUADRAGES.

Cōclusio
proba-
tionis.

me, cuiusque opera operibus meis adeo acriter aduersantur? Si igitur liuoreposito, turbidorumque affectuum discussis re-
nebris, tem quietis animis expendatis: facile his argumentis
colligetis, me non digito dæmonum, sed virtute Dei dæmones
eiicere. Quod si ita est, profecto peruenit in vos regnum Dei:
ideoque non blasphemare, sed eius potentiam prædicare, be-
nignitatem commendare, & charitatem in genus hominū lan-
dare, & vobis ipsis gratulari deberetis, quod vestro seculo felici-
tatis hæc tanta contigerit.

Altera
Euangelij
pars.

Postquam verò Dominus his rationibus docuit, se virtute
Dei dæmonia pellere: secundo loco declarat, quàm immane
scelus esset, hanc Dei virtutem & gratiam principi dæmonio-
rum tribuere. In cuius sceleris pœnam Iudæos dicit à Domino
reprobandos, deterioraque passuros, quàm vnquam antea passi
sint. Hoc autem ita futurum confirmat, exposita prius dæmo-
num malicia atque natura. Mos enim immundi spiritus est, cum
ab hominē violenter fuerit eiectus, captare vndiq. opportuni-
tatem, vt stationem occupet, quam amisit. Qua per socordiam
& dormitantiam hominum inuenta, non solus hominem ad-
oritur, quem solus antea possederat: sed assumit septē alios spi-
ritus secum, nequiores seipsumque velut agmine facto, miseri ho-
minis arcem occupant: quia à tam terribilibus spiritibus occupatus,
lud planè sequitur, vt fiant nouissima hominis illius peiora
prioribus. Antea enim ab vno dæmone agitabatur, modò verò
septem patitur tyrannos, qui eum ad omnia flagitiòrum gene-
ra præcipientem agunt. Sic igitur, ait, generationi huic pessime
eōtinget, à qua dæmon exiit, cum ab Aegypto egressa, idoloru-
rum cultu relicto, Dei legem & fidem accepit: quam tamen
modò, propter eius perfidiam atque blasphemiam, dæmō rursus
non solus, sed grege stipatus multorum dæmonum, inuasurus
est, & sic tandem fient nouissima eius peiora prioribus. Antea
enim signis & beneficiis diuinis sanari potuit, & ab idololatriæ
crimine reuocari: modò nullis neque signis (quæ multa in eius
conspectu edita sunt) neque beneficiis perfidiam atque obsti-
nationem suam deferuit. Hactenus de Evangelica lectione,
cuius extremam partem (quoniam huius temporis rationi ac-
commodatissima est) in præsentī Concione paulo fusius expli-
care, & ad nostros mores accommodare tentabo. Quia enim
hoc tempus agendæ pœnitentiæ destinatum est, quàm tamen
quidam ita faciunt, vt pulsum ab anima sua dæmonem, iterum
in eadem crimina lapsi, recipiant: ideo expulsiōnis huius &
reditus seriem, modum, & periculum explicare necesse est: quæ
omnia hæc posterior Euangelij pars appositissimo exemplo
nobis ob oculos ponit.

Tristis

Cum immundus spiritus exierit ab homine, &c. Principiò illud : Propos.
statuendum est, in omnibus hominum mentibus vel Deum, Rom. 8.
vel dæmonem habitare. Ait enim Apostolus: Si quis nō habet
Spiritus Christi, hic non est eius. Si ergo eius non est, cuius
nisi dæmonis erit? Duo enim solū regna in hoc mundo sunt,
alterum bonorum, alterum malorum. Bonorū caput Christus,
malorum caput dæmon est; qui propterea huius mundi prin-
ceps in literis sanctis appellatur. Quisquis ergo ad Christū non
pertinet, nō dubium quin ad huius mundi principem, hoc est,
diabolum, pertineat. Quo fit, ut, ubi Christi Spiritus non habi-
tat, ibi nequitie spiritus sedem sibi arque domicilium consti-
tuat. Vnde cōsequens est, in omnibus improborum mentibus
dæmonem habitare: quæ quidem miseriarum omnium extre-
ma esse videtur. Quid enim ab ea mente sperari poterit, quam
adeo teter & funestus hospes inhabitat? Hic ergo detestabilis
spiritus ab homine per veram pœnitentiā exit, cum is & præ-
terita mala plāgit, & futura vitare firmiter proponit, adiunctis
saltem in voto Ecclesiæ clauibus, & sacramentali absolutione.
Tantam enim vim illa sacerdotis verba habent, cum ait, Ego
te absoluo; ut quemadmodū cum initio mūdi Deus dixit, Fiat
lux; facta est lux: ita sacerdote absolutionis verba proferente, Gen. 1.
omnes protinus peccatorum tenebræ, principesq. ipsi tenebra-
rum, vocis huius virtute diffugiant. Pro illa verò immundo-
rum spirituum colluione, Spiritus cælestis ingrediēs, domum
illam non modò purgat atq. sanctificat, sed etiam virtutibus
donisq. cælestibus mirificè ornat, eamq. dignum sibi, in quo
requiescat, habitaculum parat. Huiusmodi autem animorum
mutationes, atque (ut ita dixerim) transmigrationes, hoc sacro
Quadragesimalis pœnitentiæ tempore potissimū fieri solent.
Sicut enim homines in festo D. Ioannis Baptistæ domicilia similia
commutare solent, & ex aliis in alia commigrare: ita spiritua-
libus hospitibus commutandis, Quadragesimæ tempus destina-
tum est: quæ quidem mutatio nisi hoc tempore fiat, quis eam
in reliqua anni parte (quæ ad hoc minūs idonea est) sperare
poterit? Ita fier, ut sub diaboli potestate consequenti adhuc an-
no miserabilis homo permaneat.

Hic ergo spiritus immundus, ab hoc domicilio pœnitentiæ
virtute pulsus, ambulare dicitur per loca arida & inaquosa.
Horum autem locorū nomine, interpretes ferè omnes partim
infidelium nationes, partim fideles ipsos, infidelium more vi-
uentes, intelligunt: quos dæmon antiquo dominatu & diuturna
peccandi consuetudine velut suos tenet. Appellantur autē loca
arida

arida & inaquosa: primum, ut intelligamus minus gratum esse hoc dæmonibus habitaculum (quemadmodum similia loca hominibus ad habitandum inincunda sunt) deinde, ut horum hominum infelicitatem & mores agnoscamus: qui ideo squalentis eremi sterilitati cōparantur, quia in illis nullus vitæ cultus, nullum virtutis studium, nulli bonorum operum fructus, nullus aut pietatis, aut miserationis, aut deuotionis humor inuenitur: sed omnia arida, sterilia, & infrugifera. In his autem dæmon quærit requiem, & non inuenit: quia sicut auarus rebus suis minimè contentus est, sed ad aliena semper adspirat (magis enim alienorum bonorum desiderio cruciatur, quàm suorum possessione lætatur) ita hostis noster (qui animarum bonstrarum tam audax est, ut ipsius nomine dictum sit), Da mihi animas, cætera tolle tibi.) nulla modo in his plenè requiescit, quos iam dudum suos fecit: sed ad ea quæ alieni iuris, hoc est Dei sunt, tota auiditate adspirat. De eo enim mysticè illud accipitur. Sicut

Cum ergo in huiusmodi locis requiem non inueniat, ad priorem domum redire tota auiditate contendit; inuenitque eam vacantem, scopisque mundatam & ornatam. Tropus hic est (inquit Caietanus) quo eius animae status significatur, quae ad daemone[m] excipiendum parata est: utpote quae spiritualibus praesidiis & munimentis vacua, facile hostibus aditum praebet. Ex quo intelligimus, duplicem esse periclitantis animae statum: alterum, cum iam a daemone possessa est; alterum, cum nondum possessa, sed huic periculo proxima est. Sicut enim arx a numero[so] exercitu obsessa, aliquando quidem hostium armis cedit, aliquando ita viribus destituta est, ut facilis ad expugnandum sit: sic plane anima nostra aliquando a daemone iam expugnata est (quando videlicet in lethale peccatum cecidit) aliquando vero huic periculo vicina est, cum spiritualibus armis

Gen. 14.

Abac. i.

Cyprian.

Caictan.

Smile.

armis & præfidiis destituitur; quando nec lectione pascitur, nec oratione munitur, nec Sacramentorum frequentatione roboratur, nec peccati occasiones vitat, nec super custodiam sui attentius vigilat: cum nec oculos, aures, linguam, ceterosque sensus suos (qui animæ aditus sunt) sollicitè custodit. Quando enim his armis munita non est, facile telis & iniuriæ patet hostium suorum. Hinc typicè de aduersario nostro in libro Iob scriptum est, Faciem eius præcedit egestas: quia videlicet ante-
 quam dæmon mentis nostræ arcem occupet, dat operam, ut spiritualibus istis opibus atque præfidiis (quæ antea commemorauimus) destituta sit: ut ita facile hostis antiqui pateat insidiis. Iob 41.
 Quæ ex re aperte liquet, quanto pere decipiantur, qui spiritualia hæc arma repudiantes, voces illas iactare soleant: Non me Christus, aut Ecclesia istis oneribus addixit: semel tantum in anno inbeor Sacramenta percipere, solis Dominicis festisque diebus Deo vacare, solamque decalogi legem implere: in qua istorum nihil, quæ vos exigitis, præceptum est. Hi autem non aduertunt, hæc ipsa quæ suademus, quamuis præcepta non sint, ægrè tamen præcepta ipsa citra illorum opem seruari diu posse: ideoque quamuis prima cura præceptorum sit, proxima tamen earum rerum esse debet, quæ nos ad eadem præcepta conseruanda præcipue iuuant. Quemadmodum enim dixi, cui à Simila.
 Rege alicuius arcis custodia commissa est, non hoc solum curat, ne hostibus creditam sibi arcem tradat; sed illud etiam diligentissime prouidet, ut miliribus & armis, ut vallo fossisque & omni apparatu belli eam munit, ne ab hostibus expugnari queat; quod si negligat, quamuis non prodicionis, at certe grauissimæ negligentia pœnas dabit: sic etiam qui ad diuinæ legis custodiam ex imperio Domini adstrictus est, non in hoc solum incumbere debet, ne ad dæmonis suggestionem mentis suæ arcem peccando prædat; sed, ut ea etiam diligentissime curet, quæ ad eam conseruandam maximè conducere putat. Pa- simile.
 dica etiam vxor, quæ matrimonij fidem inuiolatam custodire nititur, non hoc solum obseruat, ne legitimi viri thorum adulterio polluat; sed omnia etiam suspiciosa siue colloquia, siue spectacula, siue contrubernia, & quicquid tandem viam ad adulterium parare possit, diligentissime vitat. Quisquis enim alicui fini cōsequendo adstrictus est, omni cura & studio ea quæ vitare quæ obstant. Id quod mirabili ratione olim Dominus in lege designauit: qui cum Nazareis, id est, hominibus Deo ton- Num. 6.
 secratis, legem præscripsisset, ne consecrationis suæ tempore vinum biberent; non contentus vino interdixisse, interdixit etiam quavis alia re quæ ex vna sit, ab vna passa usque ad acinum.

Luc. 1.

Quid hoc ad religionem? Nimirum reingroerat a vino abstinere (quod inter laudes Ioannis Baptistæ cum primis ab Angelo memoratur) sed hæc tamen lege admonere Dominus voluit, ut, cum aliquid prohibet, nos etiam, quæ illi finitima sunt, caueamus, quo longius à transgressionis periculo simus. Ideo quæ cum vinum confluat ex uuis, & vinum, & acerum, & vites ipsas, & caricas, & acinos vuarum, & quicquid tandem ex viti fit, tanquam vino finitimum vetuit: non quòd hæc illicita essent, sed ut hæc lege velut symbolo quodam intelligeremus, non solum à malis, sed ab his etiam quæ malis confusa sunt nobis abstinendum esse. Subiciamus huius rei exempla. In lege solum prohibetur, non concupiscere. Ceterum hoc etiam tibi consulitur, ne oculus incautè videat, quod animus turpius concupiscat. Videre enim & concupiscere finitima sunt. Hinc enim hæc minora negligunt facile in maiora dilabuntur. Hinc Ecclesiasticus ait: Averte faciem tuam à muliere compta; & ne circumspicias speciem alienam. Quamobrem, inquit, Subdit protinus causam: Propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Vides ergo cautè vitari còspectum, ut noxius prohibeamur? Quod itaque præceptum est, Non concupisces: còsiliū verò ad hoc appositissimum, Averte faciem tuam à muliere compta. Còspectus enim excitat concupiscentiam: hæc autem viam sperit ad colloquium, colloquium verò ad còubernium, vnde etiam familiaritas oritur, cui ferè coniuncta est iactura pudoris: atque ita paulatim, velut ab acinis vuarum, ad vinum, quod inebriat, peruenitur.

Bernard.

Adde etiam, quòd qui minora hæc non admodum curant, esse dicunt, non advertunt cum quo adversario bellum gerant, in quo ipso versentur, & qua infirmitate carnis circumdantur: quæ omnia tanto maiorem à nobis curam exigunt, quanto & mundus deterior, & natura carnis nostræ imbecillior, & hostis, quo cum bellum gerimus, immanior est. Hinc Bernardus, Quotquot, ait, degimus in regione umbræ mortis, infirmitate corporis, in loco tentationis, si diligenter advertimus, triplici incommodo miserabiliter laboramus: cum & debiles sumus ad seducendum, & debiles ad operandum, & debiles ad resistendum. Vnde si discernere volumus inter bonum & malum, decipimur: si tentamus facere bonum, deficimus: si conamur resistere malo, deicimur & superamur. Hæc igitur omnia facile declarant, quantum spiritibus armis homines indigeant, quibus adversus tot hostes dimicari possint. Quæ autem huius militiæ arma sior, Divus Cyprianus describit his verbis: Sit in manibus divina lectio, in sensibus

Cyprian.

Dominica cogitatio, oratio iugis omnino non cesserit; salutaris operatio perseveret: ut, quoties inimicus accesserit, & clausum aduersum se pectus inueniat, & armatum. Tunc enim non inueniet domum vacantem, & ad expugnandum paratam. Nemo igitur, fratres, sibi blandiatur, nemo se decipiat, minora ista virtutum adiumenta despiciens. Res enim ipsæ sine vllis argumentis arguent vos. In promptu enim est, videre eos, qui spiritualibus studiis tanquā spiritualibus armis instructi sunt, annos interdum multos sine vllius lethalis criminis admissione transire: eū tamen qui his destituti sunt, facili in omnes diaboli laqueos impingant, & bibant quasi aquam iniquitatem. Quid enim aliud ab homine inermi inter armatos hostes sperandum erit? Quam verò mentem hoc in loco infernem appellamus, hanc Dominus vacantem appellat, quam dæmon nemine obistente occupat.

II.

Ut hanc verò expugnare aduersarius possit, assumit septem alios spiritus secum, nequiores se. Per nequiores autem, potentiores, callidiores, truculentiores, & ad congressum vehementiores intelligit. Sed cur tot assumit? Nimirū ut, agmine facto, omnes pariter irrumpant, & suo quisque loco spiritualis huius castris, hoc est, mentis nostræ mœnia inuadant. Quamuis enim vnusquisque dæmonum ad omnia vitiorum genera extimulare possit, quo tamen tentatio sit vehementior, suum quisque munus obit; & ad vnum aliquod vitium tanto vehementius incitat, quāto ab aliis feriat, in hoc vnum nervos omnes intendit. Inter hos verò spiritus vehementissimus est ille, qui suggerendæ fornicationi præfectus est: quem magnus Antonius videre desiderans (ut qui tantopere iuuenum præcordia incenderet) in specie nigri pueri illum contemplatus dixit: Vilissima specie mihi apparuisti, ideoque te amplius nō timebo. Omnes igitur hi simul spiritus in mundi miserum hominem adoriuntur: dum alius ad superbiam, alius ad auaritiam, alius ad vindictæ cupiditatem, alius ad inuidiam toris viribus rapere nituntur: ut, si se homo à multis hostibus defenderit, vni saltem succumbat, qui cæteris aditum patefaciat. Vnum enim lethale crimē satis est, ut sub dæmonis potestate homo tradatur. Quē similes admodum enim auis in laqueum cadens, si vel vngue solum vinciatur, non min⁹ vincita manet, quā si toto corpore illaqueata esset: ita quisquis in vno aliquod lethale peccatū lapsus est, tota eius anima sub diaboli potestate cōstituitur. Sic enim Iacobus Apostolus ait: Qui totam legem seruauerit, offendas Iac. 2. autem in vno, factus est omnium reus. Quod si dixeris: Ego istorum, quos mihi prædicas, inimicorum vim & potentiam

Simile.

Isaie 13.

non sentio. Hoc ideo est, quia nunquam ab his malis emer-
 ge-
 re, nūquam ab istis cupiditatū tuarū vinculis liberari ren-
 tasti. Quod eiusdem illaqueatū aui exemplo facile declarat.
 Ea enim quā diu in laqueo immota manens, esca ibidem in-
 nenta pascitur & oblectatur, vim laquei minū sentit: at cū
 inde nititur euolare, tūc demum vim, quā non percipiebat,
 agnoscit, ita planē, quisquis vel iocēt ino proximi odio laborat,
 vel vindictē cupiditate flagrat, vel malē parū lucris delectatur,
 vel impudico amore detineris, incipe ab his laqueis emergere,
 & hęc diaboli vincula rumpere, & diuturnam vitiorū cōsue-
 tudinem vincere, & tūc demum intelliges vim & potentiam
 eiūs. Occupantes igitur maligni spiritus vacantem domū,
 ingressi habitant ibi, eandemq. repetunt sedem, quā antea
 possederunt. Quid hoc spectaculo miserabilius? quid calamito-
 sius? An nō vel hoc vnum satis esse ad peccati odium deberet,
 quod, eo admissō, dæmonum cubile homo protinus efficiatur,
 qui ingressi habitent in eo? Vide (quęso) miser, quem hospitem
 eiicias, & quem admittas: eiicis Deū, excipis diabolum; pel-
 lis vitam, recipis mortem; fugas lucem, & tenebrarū princi-
 pem admittis. Sicut enim olim, vbi propter inobedientia crimi-
 men spiritus Domini deseruit Saulem, ilico eum spiritus Do-
 mini malus inuasit (qui in corpus & animam eiūs atrocissime
 struiebat: qui iniuriarū atq. ambitionis facibus illum inflamma-
 bat: qui ad persecutionem Davidis, & crudelissimam sacerdo-
 tum necem impulit, ac tandem manus sibi adferre persuasit)
 ita vbi quis in lethale crimen lapsus est, protinus a Spiritu Dei
 relinquitur, & ab hisce malis spiritibus inuaditur, qui ingressi
 habitant in eo. Amplificat Isaia Babylonis excidium, quod ab
 hominibus deserta, a feris inhabitanda esset. Itaque ait: Nec
 ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi; sed re-
 quiescent ibi bestię, & replebuntur domus eorū draconibus;
 & habitabunt ibi struthiones. Si ergo adeo lamentabile est cri-
 uiratem hominis destitui, & a feris inhabitari: quale (quęso)
 erit a Deo bonorum omnium fonte deseri, & a diabolo malo-
 rum omnium parente obsideri? Quę enim mala non inferet
 qui & peruersissimus, & potentissimus, & truculentissimus ho-
 stis est? Quę quidem consideratio (vt ingenuē fatear) hoc se-
 fecit apud me, vt tot terra atq. horrenda facinora, quę quę-
 die seculi homines designant, nec magnopere demirer, nec ve-
 hementer aduersus delinquentes indignor. Quid enim mirum
 est, hęc ab hominibus hisce patrari, quos dæmon inhabitat,
 quos regit, quos instigat, quos excecet, & in quos tyrannidem
 exercet? Talis enim quisque est, qualis spiritus ille est a quo
 agitur. Vnde sicut qui a Deo, diuinus; ita qui a diabolo agitur,
 diabo-

diabolus est, vel ipso Domino testante, qui proditorem Iudam diabolum appellauit Sed quares forsitan, quonam modo diabolus hos inhabitare dicatur. Hoc breuiter exponit Apostolus, cum ait, nequissimum hunc spiritum operari in filiis diffidentiae. Inhabitat ergo ibi operando. Sed quid operatur? Constat ex philosophia omne agens agere sibi simile: nititur ergo, quantum potest, hominem sui similem, hoc est, superbū, crudelem, mendacem, inuidum, immundum, malorum inventorem, virum sanguinum, & dolosum, deniq. diabolu facere. Sed quæretis rursum, quonam modo is hoc operetur? Hoc enim operæpretium est vt pernoscatis. Primum quidem illud statuendum est, nō posse dæmonem nec vim libero arbitrio nostro inferre, neq. mentem nostram, hoc est, spiritualem animæ nostræ portionem per se cōtingere: potest tamen inferiores animæ vires, ac præcipuè fantasiā variè afficere, & in ea, quidquid voluerit, mentispectandum proponere. Itaq. ad affectus & cupiditates nostras ad malum excitandas, peritissimi pictoris arte & officio fungitur: qui res omnes, quas pingit, modò hac specie, modò illa, nō pro rerum natura, sed pro suo arbitratu depingit. Hæc enim potestas pictoribus atque poetis ex æquo permissa est. Hæc igitur arte si ad amorem inflammare velit, rem, quam nobis obicit, omnium pulcherrimam maximeq. amabilem depingit, etiā si nihil minūs habeat: si verò ad odium, rē maxime omnium execrabilem ac detestabilem efficit. Quam pulchrum depingit aurum auaro, honorē superbo, vindictam irato, amicam amanti! Quam verò difficile atq. asperam virtutis viam & poenitentiam impoenitentibus! Atq. vt huius pestilentissimi artificis solertiam intelligatis, eandem rem modò pulcherrimam, modò maxime deformem, pro libidine sua & perniciem nostra eodem penè momento effingit. Hoc ergo modo diabolus operatur, & ad hoc septem istos satellites quærit: quorū operā ad singula vitia persuadenda vititur. Nec solum dæmonibus, sed etiam hominibus ad idem vititur ministerium. Solent enim dæmones (vt D. Chrysost. ait) non solum inter se mutuis vt ministeriis, sed etiam improbis hominibus ad ponendas insidias. Nec his contenti, dant etiam operam, vt res ipsas ante oculos ponant, quarum conspectu incauti homines capiantur. Sic Bersabee nihil minus cogitantem induxit, vt se in solario domus suæ lauaret: Dauidque contrā suasis, vt eo tempore in loco deambularer, vnde prospectus ad illam pateret: quo effectus, vt sanctissimus ille Rex, cæco libidinis impetu concitatus, turpissimum adulterij facinus homicidio cumularer. En, fratres, quibus potissimum rationibus diabolus operetur, & ad præcipitum incautos trahat.

Ioan. 6.

Ephes. 2.

Simile.

Chrysost.

Cum

Cum ergo immundus spiritus hoc modo antiquam domum receperit, tunc sequitur quod deinde Dominus adiecit: *Finit nouissima hominis illius peiora prioribus.* Illius, inquam, qui à demone liberatus, iterum se eius seruituti addixit. Quod hi faciunt, qui à peccato virtute Sacramentorum liberati, iterum ad vomitum redeunt, & in pristina peccata relabuntur. Quod utinam quorundam in hoc sacro tempore non videremus. Horum ergo statim deteriorem esse Dominus ait, post perceptam peccatorum remissionem, quam antè fuisset. Quod quidem multis de causis contingit. Primum, propter eiusdem offensæ repetitionem. Hoc enim perinde est, ac si quis alapam tibi in vnam maxillam impigerit; rursumque, impetrata huius iniuriæ venia, alapam in alteram impingat: quod quidē iniuriæ genus insolentissimum est. Secundò, propter animi leuitatem & inconstantiam: quæ rectè à nobis constituta fuerant, rescindimus & reuocamus. Cum enim ante sacerdotem, Dei vicem & locum in terra gerentem, præterita peccata dampnauerimus, eaque modis omnibus vitare proposuerimus; vix dum cōfessione finita, eadem impudenter committimus. Tertiò, propter ingrati animi mentem. Maximum enim crimen est, post tantam grāciam, videlicet peccatorum veniam, Dei amicitiam, nouamque adoptionis gratiam, & cælestis regni hæreditatem, aduersus eum consurgere, qui te tot muneribus ornauerit. Quibus rationibus indugatus Nouatianus hæreticus tempore B. Martyris Cypr. secundam pœnitentiam sustulit: cuius error Apostolica autoritate damnatus fuit. Quartò denique, propter multorum spirituum tyrannidem, qui hominem obsident, vbi à gratia in peccata lapsus est: sicut ex præsentī Euangelio discimus, quod à videlicet assumat spiritus immundus septem alios spiritus secū, nequiores se, hoc est (vt suprà diximus) potentiores, & longè etiā cauetiores, qui miseri hominis pectus potentiùs obsideant. Sicut enim Malteses milites (qui in Melita insula hodie degunt) posteaquam ab exercitu Solimani Turcarum principis obfessi, & in summum discrimen adducti sunt, diligentissimè ciuitatis suæ mœnia vallis & fossis, omniq̃ue apparatu bellico muniunt, ne in idem iterum periculum inciderent, quod euaserant ita diabolus, vbi cordis nostri municipium recepit, quod iam amiserat, & à quo inuitus ac dolens exsulauerat, cautissimè prouidet, ne idem rursus exsilium patiat; ideoque modis omnibus arcem munit, quam recuperauit.

Quod si quæras, quibus eam modis atq̃ armis muniat, mirum aditus omnes obstruere curat, quibus præsidium aliquid quod cæleste in animam ingredi possit, itaque & oculos & au-

Simile.

res miris modis obstruit, ne per hos aditus lux aliqua tenebrose
menti affulgere possit, quæ caliginem eius & cæcitatem discu-
tiant. Quemadmodum ergo dæmoniacum hunc & surdum &
cæcum fecit: sic miseris etiam animas similibus malis afficit.
Itaque & internos oculos & aures claudit, ne ad illa ipsa, quæ
firma fide credit, animû aduertat. Vnde Dominus ad Ezechie-
lem, Fili hominis, inquit, in medio domus exasperantis tu ha-
bitas: qui oculos habent ad videndum, & non vident; & aures
ad audiendum, & non audiunt. Vnde qui ita obsessi sunt, etiam
si multa ante oculos miracula patati videant, perinde se gerunt,
ac si nullum viderent. Quod in Pharaone, & in Scribis & Pha-
risæis Dominum persequētibz, videre est: qui nullis eius mi-
raculis ad fidem & officium reuocati sunt. Hinc etiam si ta-
lium aures frequentissimis concionibus obtundas & verberes,
si eis & cælestis regni gaudia, & horrenda gehennæ supplicia
ante oculos ponas, ita se animo gerunt, ac si nihil prorsus audi-
uissent. Sic videmus aliquando multos homines in aliquo inue-
terato odio, aut cōtrâ impudico amore adeo obstinato animo
perdurare, vt nullis rationibus, nullis precibus, nullis concioni-
bus, nullis etiâ Sacramentis, nulloq; vel humano vel diuino ti-
more à tali odio, vel amore reuocari velint. Quis igitur nō hinc
diaboli potentiam agnoscat in peccato hominem roborantis, &
velut ferreis cōpedibus vincientis? Hæc enī de causâ Aposto-
lus ait: Vt resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur. Tim. 2.
ad ipsius voluntatem: captiui, inquam, hoc est, talibus adstricti
vinculis, quæ nisi diuina potentia dirumpi nequeant. Alios
verò hoc ipso tempore ad confessionem peccatorum sic mutos
reddit, vt vel omnino non confiteantur, vel non verè aut plene
confiteantur. Os etiam claudit, ne vllum vnquam de Deo, re-
busq; diuinis, & ad animæ suæ salutem perinentibus, verbū fa-
ciant, etiam si ad terrena omnia semper pateat. Sunt enī non
pauci homines, à quibus si quæras, an de Deo, deq; animarum
salute locuti aliquando fuerint, negabunt plene se vnquam ex
de re verbum fecisse. Quis ergo non videat hos verè mutos
esse, cum aliàs tamen loquacissimi sint? Vnde D. Augustinus, August.
Væ inquit stacentibus de te Domine: quoniam ipsi loquaces in Medi.
muti sunt, cum non tuas laudes dicunt.

His ergo porro obseratis, sequitur quod in præsentī lectione
Dominus ait: Cum fortis armatus custodit arrium suum, in pace sunt
omnia quæ possidet. Quæ quidem verba magnam mihi empha-
sim habere videntur: nam & diaboli fortitudinem, & arma-
atq; tyrannidem ipsius maxime declarant. Ex quibus illa per-
niciōssima pax oritur, quæ me frequenter in admirationem
rapit, quæ ille captiuos suos non reclamantes, non reluctantes,
non

non tyrannidem eius accusantes, sed sponte obsequentes in captiuitate securos detinet. Quid enim mirabilius; quam improbum hominem cernere tanta pace atque securitate agentem; cum tam acrem contra se aduersarium, nempe Deum, habeat, cum a damone obsideatur, cum diuina gratia destitutus in mille passim precipitia ruiturus sit: cum denique inter ipsam, æternumque supplicium sola vita intersit, quæ telis araneorum fragilior est. Qui enim captiui sub Pharaone tenebantur, ij plane querebantur, angebantur, & captiuitatis suæ miserandam fortunam deplorabant, & ad libertatem semper aspirabant. At in hac spiritali animarum captiuitate nihil horum videmus, sed in summa pace & securitate velut in amoenissimo quodam loco miseros homines agere, adeoque captiuitatem suam non horrere, vt ea vel maxime oblectetur: tanta huius tyranni potentia est. Et quidem qui grandi ære alieno oppressi, à creditoribus verantur, viz gratum cibum aut somnum; hac cura exstimulante, capere possunt. Quomodo ergo infelices isti qui decem millium talentorum creditori Deo debentes in tanta pace & securitate degunt? Iam vero debitorum existunt, in tanta pace & securitate degunt? Iam vero quibus in carcere, vinctis capitalis sententia denuntiata est, quomodo, quo angore, atque horrore dies noctesque concursant? Qui ergo fieri potest, vt tu, qui fidei lumine instructus, diuino te, secundum presentem iustitiam, ad æterna supplicia diuino iudicio esse damnatum: vnde consequens est, vt, vbi primum respirare desieris, in momento temporis ad inferna descendas, & cum diuite epulone ibidem sepeliaris (vbi ne gutta quidem aquæ ad incendia tua refrigeranda sis habiturus) quomodo non inquam, qui hæc firmiter credis, huius tætarum rei metu adeo commoueris, vt etiam rideas, ludas, & inextramque autem securus dormias, & in summa pace vitam ducas? Quare quid miserabilius, aut quid etiam mirabilius? Quid verò magis tyranni huius potentiam declarare potest: qui tanta cura & studio omnes mentis nostræ aditus obstruere curat, per quos præsidium aliquod salutis homini obuenire queat? Cumque ille habet tantas vires suas perspectas habeat, credo illum cum confortibus suis concionibus nostris velut ridentem assillere: domi concionatores videt disruptis lateribus vociferare, exclamare nullamque non monere lapidem, vt auditorum pectora conuertiant, quæ tamen ille festis atque adamantinis feris legimus. Ipsa nec. Sic enim typice de ipso in Abacue scriptum legimus: Ipsa de Regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt super omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem & capiet eam. Quippe fortitudinis suæ & infirmitatis nostræ conscius, ridet clamores nostros, & gladium Spiritus (quod est ver-

Simile.

Simile.

Abac. 2.

verbum Dei) quo illum à regno suo deturbare nitimur: cum longa experientia didicerit, quàm leue ei negotium huiusmodi conatus atque clamores exhibere soleant.

Ece fratres, qui status, quæ conditio sit eius hominis, qui à gratia Dei per capitale crimen cecidit: cuius posteriora prioribus deteriora Saluator esse confirmat: in quod periculum incidit, qui, peracta confessione, in eadem protinus crimina relabuntur. Rogo ergo, obtestorque vos per viscera misericordie Christi, vt vestri ipsorum miseri, dum vita superest, dum adhuc misericordiae & medelæ tempus est: dum vos & Iudex ipse ad penitentiam vocat, & clementer expectat, & gratiam offert, & tacenti manum pòtigit, & ianua relegendum clausa est, vobis ipsis opportunè consulatis: vt ita tandem per salutaris confessionis & veræ penitentiae viam, ducente ac dirigente Domino, ad sempiternam mereamur peruenire lætitiā.

IN EADEM DOMINICA TERTIA

QUADRAGESIMA, CONCIO SECUNDA:
in qua primum causæ redduntur, propter quas Dominus ab immundis spiritibus homines obsideri permittat. Deinde in reliqua concionis parte tria tractantur, quæ protinus initio concionis breuiter proponuntur.

THE. Erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum. Et cum eiecisset demonium, loquutus est mutus, & admirata sunt turbæ. Lucæ 11.

TRi nobis in his quæ proposui verbis fratres charissimi, cognitione dignissima, significari videntur. Primum, quæ malis & incommodis sine quibus dæmon animam afficit, quam obfessam tenet. Deinde, quæ vi & ratione hac tanta mala depellere pristina salus restitui possit. Postremo, quæ praecepta restituta salutis, si dea & iudicia sint. Hæc igitur tria, quæ ad huius sacratissimi temporis institutū maxime necessarios sunt, in presenti concione explicare constitui, si prius tamen breviter geicam

336 DOMINICA III. IN QUADRAGES.
gelicâ historiâ, quæ his omnibus lucē affert, paucis exposuero.
Erat Iesus eiciens demonium, & illuderat mutum. Et cum eiecisset
demonium, locutus est mutus, & admirata sunt turbe. Quidam autem
ex eis dixerunt: In Beezebub principe demoniorum eicit demonia,
& cætera quæ sequuntur: quorum explanationem præcedens
Concio suppeditabit.

AVE MARIA.

Cicero.

IN præcedenti Dominica Cananææ filiam à dæmone vexa-
tam Euangelista nobis lectio proposuit: in præsentī verò Lu-
cas Euangelista hominem ab eodem dæmone obsessum narra-
rat. Non erit autem alienum, priusquam ea quæ proposuimus
aggrediamur, diligenter inquirere, cur Dominus (sine cuius
voluntate moliri quidquam dæmones aduersus homines non
possunt) toties homines ab illis non solum obsideri, sed etiam
grauiter vexari sinat. Quæ quidem quæstio non admodum
dissimilis illi esse videtur, quam apud Ciceronē Epicurus, pro-
videntiam auferre volēs, paucis attingit. Ait enim, Si Deus om-
nia nostri causa fecit, cur yperas procreauit? Simili quoque ra-
tione nos inquirere possumus, cur conditor & amator homi-
num Deus quos tantopere diligit, quorumque paternam cu-
ram & providentiam gerit, à tartareis illis viperis & obsideri,
& torqueri patiarur? Huius rei multæ quidem causæ à sanctis
Patribus afferuntur.

Cyprian.
Lactant.

Primum enim hoc argumento Christiana fides hodie quo-
que, cum miracula cessasse videntur, magnopere confirmatur,
cum rudem sæpè mulierculam à dæmone obsessam, & Græcè
& Latine disertissime loqui videamus, & quæ sibi cæcæque, ab-
dita & incognita erant, in publicum proferre. Hic enim seipsa
videmus, esse ibi potestatem aliquam humana maiorem, & ve-
ra esse quæ Catholica fides de dæmonibus prædicat. Rursum
etiam, cum videamus ipsos dæmones virtute nominis Christi
ejulantes & clamantes, corpora, quæ obsederant, deserere, aperi-
te etiam cognoscimus quæ de virtute, potentia, ac diuinitate
huius sacratissimi nominis eadem fides docet: cum ad solam
nominis eius inuocationem tota dæmonum potentia inuiri-
cedat, & stationē, quam occupauerat, derelinquat. Quod quæ-
dem argumentum adeo efficax est, ut D. Cyprianus aduersus
Demetrianum, & Lactantius Firmianus contra Gentes, ad fides
nostræ confirmationem grauissimè vtantur. Nostra quoque
ætate huius argumenti vim re ipsa comprobauimus. Quidam
enim homo lucris & voluptatibus huius sæculi seruienti, & ab
casu quodam in puellam à dæmone obsessam incidisset, & ab
ea oculatissima opera, quæ is designauerat, audiuiisset: tanto
stupore correptus est (cum ea quæ soli Deo, sibi quoque uni uideretur
esse

esse credebat, ab ignota & peregrina puella refecti vidisset) vt mirabili quodam fidei splendore illustratus, mores mutauerit; rebusq; suis in pauperes distributis, admodum religiose deinceps vitam instituerit.

Altera verd huius diuinæ permissionis causa est, vt hac ratione quales sint gehennæ cruciatus (quibus à dæmonibus tanquam à Dei carnificibus damnati torquentur) vtcunq; cōiicere valeamus: quo sic vitam nostram instituamus, ne in horum truculentissimorū tortorum manus incidere contingat. Cuius etiam rei gratia tot grauissimos morbos, tot corporis dolores & cruciatus in hac vita esse voluit, vt ex ipsorum acerbitate earundem pœnarum atrocitatem aliqua saltem ex parte diiudicare possemus: ex vngue (quod aiunt) leonis magnitudinem æstimantes. Maximum enim ad virtutis excitamentum diues ille epulo esse arbitrabatur, si homines horū suppliciorum magnitudinē perspectam haberet: ideoq; Lazarum ad fratres suos mitti precabatur, vt hoc ipsum, tanquam oculus testis, aperitissima illis narratione declararet. Verū ad hoc satis quidem nobis acerbitas dolorum ac pœnarum huius vitæ esse debet. Si enim nullum est tam graue, tamq; austerum medicamentum, quod homines non libenter perferant, vt acerbos podagræ aut passionis iliacæ, aut pleuritis, similiumque morborum dolores euadant: cur non virtutis & pœnitentiæ multo minores labores subeant, vt gehennæ cruciatus, quos Catholica fides infinitis penē partibus grauiores esse prædicat, vitare possint? Itaq; non necesse est, vt ad inferos descendamus viuentes, quo illarum pœnarum intuei à peccando deterreamur: cum ad hoc satis sit, vel huius vitæ cruciatus aut in aliis vidisse, aut in nobis aliquando pertulisse. Hoc enim asseueranter vobis affirmare possum, quod, quamuis nihil aliud in horrido illo pœnarum loco esset, nisi quouis istorum dolorum, vel leuissimorum, cum is tamen æternus sit, satis profectò esse debebat, vt vel asperitima vitæ institutum amplecteremur, ne hoc tam arrox, & nūquam finiendum malum perpeti cogeremur. Hinc illustris quædam & virtutis studiosissima femina, cum dolore partus vehementer premeretur, in mentemq; illi gehennæ cruciatus venirent; improborum hominum cæcitate vehementer demirata, in hæc vocē prorupit: Si talia apud inferos tormenta sunt (vbi dolores esse dicuntur vt parturientis) quā fieri potest, vt tam facile homines tam multa scelera, talibus supplicis vindicanda cōmittant? Itaque magno Dei beneficio factum est, vt & corporum futuros dolores, & dæmonum cruciatus in hac vita essent, quibus futurorum suppliciorum magnitudinem aliqua saltem ex parte conciliemus. Et quidem mercatores solent mercium, quas

venales habent, pulchritudinem ostentare, quo emptores ad emendum magis alliciant: contra verò Deus quandam veluti umbram & imaginem nobis hoc modo exhibet futurorum dolorum, quo, eorum magnitudine deterri, nullis impensis, nullis laboribus parcamus, ne in tam horrenda atq. funesta incidamus. Ego certè hac vna coniectura gehennæ supplicium videre mihi videor. Si enim vel ad momentum manum igni admotam sine intolerabili dolore tenere non possum: quoniam modo totum corpus & animam inter circumfusus flammarum globos, non ad horam quidem, sed perpetuò sustinere poterò Rem posteritatis memoria digoam, scriptores non præcipiendi arbitrati sunt: qui scriptum reliquerunt, puerum quendam, scribente Alexandro magno, lucernam digitis tenentem, deficere iam lucerna, ipsos digitos adusi passum fuisse, ne scribenti Alexandro lumen deesset, aut ipse aliquid tanti principis maiestate indignum in composito corporis & vultu motu faceret. Si ergo tantum esse diserti homines crediderunt, lucernæ flammâ, duobus digitis pressam, adeò brevi mora sustinuisse: expende, quæso, homo (si tamen vlla mens hoc pro meritis expendere possit) quale erit, gehennæ flammæ toto corpore & anima ad infinita secula sustinere. Hoc fide certissima tenere, & nihilominus flagitia hoc supplicio digna committere, inter stupenda certè mundi prodigia computandum est.

Chrysos.

Aliam huius rei causam D. Chrysost. in lib. De providentia ad Stagiritem monachum atreptitium assignat. Hunc enim pium monachum arcano Dei iudicio dæmon sub imagine porci frequenter adoriebatur, & acerrimè cruciabat, quæ D. Chrysost. tribus editis de divina providentia libris, miris rationibus consolatur. Primum enim ait, Dominum id ad exercendam patientiam, & virtutis meritum cumulandum permisisse: ut videlicet malorum nostrorum author dæmon coronarum & meritorum materiam illi ministraret. Sæpè enim fieri, ut multi variis incommodis affecti Deum quærant, quem integri & illa nunquam quæsiuissent. Cum enim adeò proclives ad mala simus, ut imperu cæco præcipientes ad ea rapiamur: adeoq. ad bona tardi, ut vix vllis machinis ad ea trahamur: magno planè munere fit, ut is calamitatibus immisissis, velut stimulis quibusdam, nos ad se reuocet. Quo fit, ut maius aliquando beneficium sit, huiusmodi tribulationes immisisse, quàm ipsiis liberaisse. Hoc enim ad corporis incolumitatem pertinet, illud verò ad animæ salutem spectat: quæ hac ratione & clausos oculos aperit, & Dominum, quem oblita erat, in mentem reuocat, & illius etiam opem implorat, & in eo vno sperare, cætera quæ mundâ præsidia, quæ nihil illi contulerunt, contemnere docet.

Quar-

Quantam verò causam (quæ magis ad nostrum pertinet intricatum) ex præsentis Evangelio licet colligere: Ea verò est, ve hac ratione intelligamus, quid in obsessa per peccatum animæ demon operetur, cum, quid in obsessis corporibus efficiat, animadvertimus. Quod enim in huius demoniaci corpore fecit, idem etiam in anima, quam peccati iure inuasit spiritualiter efficere solet. Hunc enim hominem (ut ex aliis Evangelicis colligimus) non mutum modò, sed etiam surdum, & ex-cum, hoc est, omnis penè sensus expertè reddiderat: quod quidem spiritualiter in his efficit, in quos peccati iure dominatur. Hos namquè ad spiritualia ac divina & cæcos, & surdos, & mutos; ac omnis spiritualis sensus expertes facit. Sicut enim Spiritus ille cælestis dat operam, ut spirituales atq; divini viri ad ea, quæ huius mundi sunt, cæci, surdi, & muti sint (quo se totos cælestium rerum contemplationi sine vilo terrene curarum impedimento addicant) ita contra nequissimus ille spiritus ad spiritualia omnia cæcos, surdos, & imbecillos, atq; ab omni spirituali sensu alienos efficit, quorum animas obsidet: ut sine vilo mordentis conscientie stimulo se totos turpissimis cupiditatibus & sceleratissimis vitiis dedant. Quod in his, qui in mundo dicuntur esse insignes quidam latrones, qui ita aliquorum divitum mentes beneficiis quibusdam perturbant & afficiunt, ve illis etiam præsentibus, & opes suas diripi cernentibus, nihil commoveantur. Fuerunt etiam adulteræ feminae quæ viros suos ita dementarunt, ut earum adulteria æquo animo ferrent, quamvis rivalitum impatientissimi essent. Simile quiddam mihi serpens ille antiquus cum plerisque hominibus fecisse videtur: quorum in animos demeritavit, ut hæc tantæ res (quæ nos ad pietatis & iustitiæ cultum vehementissimè adigunt) nihil eos moveant, quamvis plenissimam illis fidem adhibeant. Quod quo facilius intelligatis, dignitatem iustitiæ & Christianæ pietatis paucis indicabo: ut, cum rei omnium maximæ atque pulcherrimæ maximeque necessariæ neglectum atque contemptum videritis, improborum hominum insensibilitatem aperitissimè cognoscatis, qui ad tantarum rerum dignitatem adeò stupidi & insensibiles existunt.

I.

Virtutis & pietatis dignitas tanta est, ut, si omnes etiam Angelorum mentes humano ore loquerentur, nullo modo eius splendorem, utilitatem, necessitatem, & ceteras eius dotes explicare pro dignitate possent. Quid enim in rebus humanis virtute & Christiana pietate præstantius? quid vel ad honestatem clarius? vel ad fructum utilius? vel ad lucunditatem suavius? vel ad decus & gloriâ magnificentius? Quid verò aliud omnia

quæ à Deo facta, dicta, & instituta sunt, quid supra denique
& infera omnia, nisi iustitiam & pietatem suadent, prædicant,
& commendant? Quocumque enim oculos conuerteris, innu-
mera huius rei argumenta deprehendes. Si enim ad cælum (hoc
est, ad ipsum cælorum Dominum) mentis oculos attollas, vi-
debis eum hoc semper agere, hoc moliri, vt nos ad iustitiæ &
pietatis cultum omni ratione traducat. Quoties enim in Pro-
phetis literis hæc Dñi verba inuenies: Et misi ad vos omnes

Iere. 29.

simile.

seruos meos Prophetas de nocte consurgens, mittensque, &
non audistis! Quo genere loquendi summam quandam salu-
tis nostræ sollicitudinē ostendere voluit: quando sic se gerit, vt
homines qui magno studio alicui operi incumbunt, qui ante
lucanis horis excitati, hoc primum cogitant, hoc curant, & huius
potissimum operi manus admovent. Nec ipse modò cælorum

August.

Dominus, sed tota etiam (vt D. August. ait) cælestis curia, de
sua salute secunda, de nostra semper sollicita est: quam cōtinuis
precibus apud communem Dominum iuuare nunquam in-
termittit. Si verò paululum inde oculos deflexeris, & cælum
ipsum, ac omnia quæ amplissimo cæli sinu coercentur, atten-
das: omnia planè ad hunc finem condita & destinata reperies,
vt homo, his tantis beneficiis admonitus & instructus, nō mor-
dò haberet vnde viueret, sed etiam, vnde tantorum bonorū au-
thorem & largiorem agnosceret ac diligeret, & iuxta eius le-
ges atque præscripta vitam instrueret. Verum hæc omnia ad
creationis beneficium pertinent. Quid verò hæc Dominice io-
carnationis Sacramentum cōmemorem? Idem enim Dominus

Isaie 40.

Isaie præcipit, vt in montem excelsum ascendant, indeq. cla-
more maximo mortalibus denūciat, statuisse apud se in hunc
nostrum orbem descendere: vt non per Prophetas (vt olim fe-
cerat) sed per seipsum homines ad pietatis & iustitiæ studium
doctrinis, meritis, & exemplis incitaret. Ecce, ait, merces cum
eo, & opus illius coram illo. Opus autem illius iustitia &
scilicet nostra est, quam ipse operatus est in medio terræ: quod
quidem opus coram se propositum esse, nec ab eo oculos vn-
quam deflectere proficitur: vt intelligas, quo studio & ardore
in hoc negotium incumbat. Hoc enim illi cibus, hoc potus,
hæc præcipua eius cura & voluptas est.

Tam verò, si hæc omnia prætergressi ad inferos vsq. penetre-
mus; ibi etiam aculeos & incitamenta virtutum non vulgari
reperiemus. Ad hoc enim omnia dæmonum studia & cona-
tus omnes conferuntur, hoc vnum indefesso labore sagunt,
vt nos à Deo auocent, vt huius diuinæ sollicitudinis ac promi-
sentia beneficium adimant, vt nos à virtutis & pietatis studio
detreant, atque ira pœnarum ac suppliciorum suorum patri-
cipet

ripes efficiant. Nec minori hoc conatu faciunt, quàm si id suppliciorum suorum leuamentum esset. Hoc autem aperte indicant illa Domini Salvatoris verba, quibus Petrum admonuit: Simon, inquit, ecce satanas expetivit vos, vt cribraret sicut triticum: hoc est, vt vos dispergeret, excuteret, ventilaret, atque omnino perderet. Itaque dum tu dormis, ille cum satellitibus suis in hanc curam dies noctesque peruigil incumbit, vt te funditus perdat. Quæ res nos quoque vt sollicitè vigilemus, admonet; quo pari studio atque labore hostium conatibus obistere valeamus; ne videlicet vigilantes dormientibus nocere acius possint.

Si igitur omnia quæ supra cælum, quæ in cælo, quæ in hoc inferiori mundo, atque adeo apud inferos geruntur, nos ad virtutis & pietatis studium vocant, eaque omnia apud fidelium multos nihil penitus efficiunt, neque illos vlllo vel metu, vel desiderio commouent: an non liquido constat, tales ad spiritualia omnia atque diuina & cæcos, & surdos, & ab omni sensu alienissimos esse? Si enim nos vel leuissimarum rerum iacturæ transuersos frequenter agunt, nec spatium ad quietem tribuunt, vigilesque sæpe noctes transigere cogunt: quomodo hæc tanta res, quæ & supera & infera omnia nostri causa sollicitat, nihil nos pungit? nihil angit? nihilque excruciat? Quomodo non vel pudore suffundimur, cum animaduertimus quàm leuissimis de causis à virtutis cura auocemur? Si enim à vobis modò queram, quæ sit in causa, cur hoc sacro tempore multi nondum veteribus malis finem imposuerint, nec salutatis penitentiae propositum arripuerint: si verum fateri velitis, res nihili esse dicetis, quæ multos ab hoc tam pio & necessario studio remorantur: quod quidem fieri nullo modo posset, nisi istos dæmon ad spiritualia omnia cæcos, surdos, ac prorsus insensibiles reddidisset. Misera profectò anima, quæ cum omnia videat, seipsam non videt: cum externa omnia sentiat, seipsam non sentit: cum omnia curet, seipsam negligit: cum omnibus vacet, sibi non vacat: cum omnibus prospiciat, sibi non prospicit: cum ad omnia spatium opportunitatemque inueniat, vni tantum virtutis studio (cui cætera deseruire debuissent) non inuenit. Videtis ergo, fratres, quod initio proposuimus, quonam modo dæmon, quorum mentes per peccatum obsidet, spiritualis sensus expertes faciat?

Aliud quoque huius rei apertissimum argumētum asseram. Constat, inter omnia mala quæ aut esse, aut fingi animo & cogitatione possunt, nullum esse lethali peccato atrocius aut funestius. Neque enim vel ipsa gehenna (quatenus peccati supplicium est) cum peccati deformitate comparari potest. Et tamē

men quisquis spiritualiter à dæmone obsessus est, adeo non sentit hoc malum, ut frequenter etiam in eo gaudeat & oblectetur. Quod ergo maius esse potest spiritualis insensibilitatis indicium, quàm ut, qui hoc firmissima fide tenet, tam horredum facinus cum magna etiam voluptate suscipiat? Si enim nec leuem quidem aciculæ puncturam sine acris dolore corpora sensu prædita excipiunt: quomodo spiritualementem sensum habere, qui mortifera vulnera omnino non sentiunt? Hæc igitur sunt quæ dæmoni in eorum mentibus efficit, qui se illi tradiderunt. Nec enim illi quicquam in nobis licet, nisi nos illi, per peccati consensum, nostri potestatem fecerimus: ut si nihil aliud esset, quod nos morte peius odisset peccatum faceret, hoc certe satis esse deberet. Quid enim magis detestandum, quàm quod adeo surdum, & cæcum, & omnis spiritualis sensus expertem hominem reddat, ut is in media morte positus nihil moueatur, nihil sentiat, nihil videat, nihil audiat?

II.

Sed iam tempus est, ut de huius tanti mali remedio aliquid dicamus. Mali quidem huius depulsor Deus est. Quomodo enim diabolus, hoc est, fortem armatum, atrio sup pellere, & yinctos solvere, spoliaque distribuere quisquā poterit, nisi multo illo sit fortior? Quis autem illo fortior, nisi Dei Filius? qui in hoc apparuit in mundo, ut dissolveret opera diaboli. Quævis enim homo sui cōpos, & libero arbitrio sit præditus, ad hoc tantum opus, nisi diuina virtute adiutus, impar est. Immo verò tantum abest, ut ipse per se à peccato emergere queat, ut quem admodum auis laqueo capta, quo magis auolare nititur, eo fortius laqueo stringitur: ita quisquis parem se huic operi credens, à diaboli laqueis sua se virtute explicare posse præsumit, hoc magis illis implicatur. Sicut igitur homo potest quidem sibi mortem consciscere, potest laqueo se suspendere; sibi tamē mortuo opem ferre non potest, nec malum depellere quod sponte suscepit: ita planè potest quidē per se homo rēpe in peccatum, potest animæ suæ mortem inferre; à peccato verò surgere, & ab illa morte per se ipse excitari non potest. Quod quidē malum nos à lethali peccato vehementer deterrere deberet: ne videlicet in eam voraginem incideremus, à qua, sine singulari eius ope, cuius iram prouocauimus, per nos emergere nō possumus. At, inquis, certa sunt atque præsentia auxilia diuina, quibus à peccato surgere possumus. Fateor quidem ea certa esse: non tamen certum est, te illis ad salutem tuam usurum: immo verò hoc incertissimum est. Quàm multos enim esse putatis, quibus hæc auxilia præstō fuerint; qui tamen ipsis uti noluerunt, ideoque æterna morte damnati sunt? Si enim, Salomoni auctore,

Simile.

Simile.

authore, fructorum numerus est infinitus: an non eorū etiam *Eccl. 6.*
qui pereunt, numerus erit infinitus? quorum tamen nulli hoc
auxilium defuit. Quomodo ergo tibi vni polliceris, quod infi-
nitis penē videas non profuisse? Potēstne quicquam vel peri-
culosius, vel amentius fieri? At, inquit, sunt etiam auxilia diui-
na efficacia, quæ nunquam frustra impenduntur, quibus Do-
minus & Mattheū publicanum, & peccatricem mulierem,
& multos alios ad se traxit. Fateor sanē: sed hæc tamen Deus
nec tibi promisit, nec dare tenetur: u verò, tantum abest vt illa
tibi certò polliceri possis, vt quotidie etiam cumulandis scele-
ribus obicem diuinæ gratiæ & misericordiæ ponas.

Quod si quæras, cur communia illa auxilia, quæ nulli ad
salutem defunt, tam parum apud multos efficiant: ad hoc re-
spondemus, id non diuinæ gratiæ defectu, sed vitio & perui-
cacia hominum prouenire. Quemadmodum enim siderū atq. *Simila.*
æzorū influxus pro varietate materiæ varios in hoc inferiori
mundo effectus producant (dum alia molliunt, alia durant,
alia generant, alia corrumpunt) ita planē auxilia diuina, quæ
omnibus præstō sunt, variē homines pro variis eorum mori-
bus & ingeniis afficiūt. Supernæ namque pietatis munus erat,
quod Deus ad homines olim Prophetas sanctissimos destina-
bat, qui tot terroribus, tot promissis, tot clamoribus, totq. ratio-
nibus eos ad pœnitentiam reuocarent. Homines tamen vitio
assueti, adeò iis beneficiis & medicamentis nihil profecerunt,
vt ipsis etiam deteriores fierent: cū ex Prophetis ipsis alios
quidem cæderent, alios verò lapidibus obruerent. Sed ne lon-
gius ab instituto recedamus, in hac ipsa lectione quàm varios
ex eodem Domini miraculo effectus cōsecutos videmus? Alij
enim Dominum filium David esse prædicarunt: alij, non con-
tenti hoc miraculo, signum de cælo quæsierunt: alij verò in
Beelzebub principe dæmoniorum eicere dæmonia sacrilego
ore proclamauerunt. Videte, quæso, quàm dissimiles hominum
voces hoc diuinum opus sint consecutæ. Constat enim mira-
cula Domini efficacissima ad faciendam doctrinæ suæ fidem
argumenta fuisse. Multi tamen, eius miraculis inspectis, adeò
nihil in fide profecerunt, vt inde illius opprimendi atque occi-
dendi occasionem arripuerint: vnde aiunt, Quid facimus, quia *Ioan. 10.*
hic homo multa signa facit? &c. Oremus ergo, fratres, instan-
ter Dominum, ne nos in excitatem cordis incidere patiamur:
alioqui periculum est, ne ipsa vitæ nostræ remedia & medi-
camenta nobis in venena vertantur.

Ex qua quidem philosophia tremendum quiddam & audire
etiam horrendum colligimus: nempe deprauatis mentibus, &
ad peccandum diu assuetis, frequēter diuina beneficia, quibus
sequit.

fidunt, adeo non prodesse, vt interdum etiam maioris ruinae occasio fiant. Quod Iudæorum populo accidisse Dominus in presenti Euangelio testatur, cui maximum & summum Dei beneficium adeo nihil profuit, vt exitium illi extremamq. vastitatem attulerit. Quod enim mains aut beneficium, aut medicamentum, quam incarnationis Dominicæ Sacramentum? Hoc tamen ineffabili mysterio, cæterisq. Christi miraculis & beneficiis, quibus vitam & salutem Iudæi cõsequi debuerunt, ad perniciem suam abusi sunt. Qua re quid miserabilius & calamitosius? Quod verò supplicium huic sceleri constitutum fuerit, idem etiam Dominus exponit protinus, cum ait: *Finis* *nonissima hominis illius peiora prioribus.* Hoc est, deteriores esse modo, cum Dei Filium ad seruandos eos missum non receperunt, quam cum antea in Aegypto positi, Aegyptiorum idola coluerunt. Atque vti nam, fratres (vt de nobis aliquid dicamus) hoc ipsum concionandi munus (cuius ministerio salutem nostram operari Dominus intendit) non multis ad perniciem cedat. Vergor quippe, ne hoc inexcusabilem eorum causam in diuino iudicio reddat. Sic enim Dominus ait: Si non venissem, & loquutus eis nõ fuisset, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Itaque dum concionantes nihil proficimus, quid aliud quam Dei causam approbamus, & improborum inexcusabilem facimus? Ad hoc enim solum concionandi munus improbis deseruit Dominus ipse testatur, cum Euangelij ministris puluerem etiam pedum supra eos in testimonium excutere mandauit: hoc est, vt huiusmodi signo testatum relinquerent, eos vitio suo salutarem doctrinam respuisse, atque ita obstinata sua malitia, non Domini incuria, perisse.

Quæ hætenus diximus, fratres, eo pertinent, vt intelligatis sine speciali Dei auxilio nec dæmonē ab anima pelli, nec nouam vitam inchoari. Nunc autē illud etiam addimus, eodem auxilio opus esse, vt in accepta semel sanitate & iustitia persistamus. Adeo quippe arduum & sublime est, ambulare dignè Deo, vt hoc nemo sine ipso Deo præstare possit. Quid enim sibi vult, quod Dominus ad tabernaculi sui opificium implet Spiritu sancto & scientia Beseleel, & Ooliab, & in corde omnis eruditi ponit sapientiam, vt faciant cuncta quæ præcepit ad tabernaculum fœderis? Si enim omnes ij eruditi erant in his artibus, quid necesse erat eos iterum à Deo erudiri, cum futuræ operis imago ab ipso tradita, & ante oculos artificum posita, hoc sufficere potuisset? Potuisset planè, si tabernaculum vñ sibi hominum construendum esset: ad id tamen quod à Deo parabatur, nihil humanum satis erat; sed vt operis forma, ita etiam artis

artis intelligentia ab ipso Deo tradenda erat. Itaque ut terris
 nis principibus seruias, & iustus apud homines habearis; satis
 ad hoc præsidij tibi in humana philosophia, & in natura ipsa,
 quamuis infirma, positum est. Ut autem Deo dignè seruias, ut
 veram iustitiam & pietatē colas, ut te ipsum, viuum Dei tem-
 plum & tabernaculum efficias, diuino numine diuinoq; auxi-
 lio opus est. Sine Deo namque, Deo placere impossibile est;
 nulla quippe citra illius opem salutaris virtus esse potest.

Nec satis est, diuinam nobis opem & auxilium præstò esse,
 nisi tu quoque viriliter & strenuè Deo coopereris; diuine enim
 vocationi & gratiæ, studium quoque nostrum & opera iun-
 genda est. Quod nobis aperit parabola illa indicat de thesauro
 inuento in agro: quem qui inuenit homo, abscondit, & præ gau-
 dio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum
 illum. Quod enim aliud agens homo, thesaurum, quem non
 quærebat, inuenit, gratuitæ vocationis & misericordiæ insigne
 est: per quam (ut Apostolus ait) electi sorte vocati sunt. Sorte
 autem vocati electos asserit, ut gratuitam Dei vocationem abs-
 que hominum meritis esse doceat. Quod verò thesauro in-
 uento homo vendidit omnia quæ habuit, & emit agrum illum;
 hoc iam industriam & laborem hominis designat: qui ubi ex-
 lectè thesaurum gratuitò recepit, omnia alia eius gratia post-
 habet, in quò vno omnia, imò verò plusquam omnia se inue-
 nisse deprehendit. Quod plerique tamen Christianorum non
 præstant, qui, solà diuinæ miserationis & passionis Christi spe
 freti, sine vilo suo conatu & labore salutē sibi pollicentur. Quo
 planè apparet non tam amore Dei, quàm sui, hoc negotiū sus-
 cepisse: ideoq; & sibi parcunt, & æternam vitam atque salutem
 cupiunt: quod vtrumque amoris proprii opus est. Verus nam-
 que amor Dei contraria via ingreditur: nam & labores illius
 gratia libenter amplectitur, & laboris mercedem non magno-
 pere curat, modò illi placeat què supra omnia diligit. Magnum
 certè dedecus est, eum tam multa discrimina terrenorum bo-
 norum gratia subeamus, nolle tam exiguo virtutis labore cæ-
 lestem hereditatem comparare. Quam hominum demeritis
 D. Chrysost. exaggerat his verbis: Si mercator aliquis lapillos
 & pretiosos & adulterinos diuenderet, eodemq; tibi pretio ve-
 ros quo adulterinos offerret: an non is magno te beneficio affi-
 ceret? an recusares forsitan pro veris & legitimis dare, quod pro
 adulterinis libenter offerres? Quid ergo cunctaris ea facere
 propter æternam illam & veram vitam, quod propter falsam
 istam & vmbrailem facere non moraris? Quid enim aliud à te
 Dominus exigit, quàm ut quo studio fragilia hæc bona vitam-
 que terrenam capras, eodem cælestem, cælestiaque bona con-

Ephes. 2.

Chrysost.
simile.

- secteris? Quid enim aliud à te requirit, cum per Prophetam
 moneris; Converterimini, sicut in profundum recesseratis filij Is-
 rael; nisi ut quò affectu adulterinam hanc vitam sectabaris,
 eodem veram vitam diligas & amplectaris? Quòd si minus te
 celestis vitæ amor tangit, cur te non gehennæ (hoc est, sempi-
 ternæ mortis) morus perterrefacit? Quæ enim insania est, tan-
 tum hoc malum tam leui nunc operâ vitæ posse, nec velle?
 Chrysost. Rectè sanè D. Chrysost. illa Apostoli verba explanans; Ut re-
 spiciant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur; aduersus hu-
 iusmodi neglectores ita exclamat: Si quis in eo statu positus
 esset, in quo nullam prorsus peccatorum suorum veniam, nul-
 lumque salutis remedium speraret; is quæ gehennam sine ulla
 diuinæ miserationis spe ante oculos positâ cerneret, quid non
 faceret? quid non libentissimè tribueret ei, qui spem illi tanti
 periculi euadendi præberet? Si ergo tantum hoc malum est,
 propter quòd vitandum nullis laboribus, nullis impensis parce-
 remus; numquid quia Deus, exiguo labore nunc contentus, il-
 lam gratuito offert, ideo minoris æstimanda erit, minoriq. stu-
 dio querenda? Eo, fratres, quid factò nobis opus sit, quo spiri-
 tus nequam ab anima pellatur, & pro eo Spiritus Christi sub-
 stituatur. Vtrumque enim diuinæ virtutis opus est, cui tamen
 a. Tim. 2. opera quoque nostra iungenda est: quia non coronabitur, nisi
 qui legitimè certauerit.

III.

- Superest nunc tertio, quænam sint expulsi dæmonis argu-
 menta & signa, diligenter inspicere. Hoc autem paucis Euan-
 gelista significasse videtur, cum subdit: *Et cum eiecisset dæmonem,*
loquutus est mutus. Nec loquutus modò est, sed etiam videndi &
 audiendi facultatem recepit. Restitutio ergo sensuum expulsi
 dæmonis argumentum fuit. Ad hoc autem sciendum est, dæ-
 monem ex animâ pelli non posse, nisi Deo in illam ingrediēte.
 Vnde sicut solis ortus tenebras fugat, & diem efficit; ita ingres-
 sus Dei in hominis mentem, peccatorum tenebras, & tenebra-
 rum principem pellit. Dæmone verò pulso, qui hominem &
 cæcum, & surdum, & mutum reddiderat, protinus cæcus videt,
 surdus audit, & mutus loquitur. Hæc igitur tria sunt quæ dæ-
 monem ab animâ pulsum declarant. Quòd si dæmone rece-
 dente Deus aduenit; consequens primum est, ut omnia prioris
 vitæ peccata cū ipso auctore peccati diabolo expellantur. Deus
 enim noster ignis consumens est: consumit autem quidquid
 ei contrarium est: nihil autem illi nisi peccatum aduersatur;
 ideoq. sicut splendor lucis tenebrarum horrorem discutit, ita
 innocentie auctor mortifera peccata omnia à suo tēplo depel-
 lit. Domū quippe eius decet sanctitudo in lōgitudine dierum.
 Deinde

Deinde etiam necesse est, vt, qui cæcus ante fuerat, clarè videat. Iustificatio quippe hominis sine peccati detestatione & amore Dei esse non potest: vt videlicet, qui Deum antea negligebat, & peccatum supra Deum diligebat, diuersa nunc ratione & Deum supra omnia diligat, & peccatum supra omnia detestetur. Hæc autè tanta voluntatis humanæ cõmutatio qui fieri potest, nisi intellectus lumine immutato? hoc est, ita diuina luce illuminato, vt perspicuè videat peccatum dignum esse, quod homines supra omnia oderint, Deum verò quem supra omnia diligant: alioqui si idem vtriusque rei in intellectu maneret conceptus, idem etiam in voluntate affectus sequeretur. Necesse igitur est, vt supernæ lucis radiis illustrata mens, & peccati deformitatem, & diuinam pulchritudinem spiritualibus oculis videat, quo & in illius odium, & in huius amorem rapiatur. Deinde necesse est, vt, qui videndi potestatem iam recepit, audiat: hoc est, ita verbū Dei cordis aure percipiat, quemadmodum in hac ipsa lectione Dñs explicauit, cū ait: *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Sic enim sanctus ille Prophetæ se audire profitebatur, cū diceret: Dominus Deus Isa. 50. aperuit mihi aurem, ego autem non cōtradico, retrorsum non abij: corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus. Sic enim Iacobus Apostolus nos audire monet, cū ait: Estote factores verbi, & non auditores tantū, fallentes vosmetipsos: quia si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum naturitatis suæ in speculo: considerauit enim se, & abiens oblitus est qualis fuerit. Hoc est, quemadmodum nihil iuuat faciem in speculo cernere, nisi eius maculas tergas: ita nihil confert animæ sordes in diuini verbi speculo videre, nisi eas diligenter absterferis, & virā tuam ad normam doctrinæ cælestis effingas. Non enim (vt Apostol. Rom. 2. ait) auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Hoc ergo modo quisquis à demone liberatus est, diuina eloquia audire debet. Solutis iam auribus, superest vt lingua quoque soluat, & loquatur mutus. Quid igitur? an nō loquuntur, qui in peccato sunt? Certè Deo non loquuntur, quamuis hominibus loquantur. Loquat, ergo mutus hic in confessione, in oratione, & in gratiarum actione. Hæc enim triplex loquutio gratissima Deo est. Itaque os illud quod antea mendaciis, periuriis, maledictis, conuiuiis, imprecationibus, adulationibus, & turpiloquiis patebat: nunc ad ista mutum & elingue fit, solisq. spiritualibus & diuinis verbis pateat, sicut Apostolus mōnet: Si quis loquitur, quasi sermones Dei. 1 Pet. 4.

His potrò indicijis, fratres, confessionis ac penitentia nonnulla fructum hoc sacro tempore diiudicare poterimus. Idem namque

namque sacerdos in sacramento Confessionis agit, quod Christus Dominus in hoc miraculo operatus est. Christus enim demonem ab obfesso corpore eiicit, sacerdos vero demonem ab anima pellit. Expulso veto demone, Deus sibi in mente hominis sedem eligit, Deo autem ibidem commemorante, peccata ibi locum habere non possunt. Ceterum si eadem illa peccata, eadem vivendi ratio, eadem oris ingluviés, eadem oculorum lascivia, eadem manuum rapacitas, eadem ad cursum malioeris velocitas, eadem cordis libido ita dominatur, ut nullo impura cogitationi, nulli vindictæ cupiditati, nulli avariciæ aditum obstruat: certissimum argumentum est, demonem ab anima pulsum non esse; vel certe pulsum, in eam denuo septem spiritibus, seipso nequioribus, stipatum rediisse. Iam vero si adhuc in eisdem tenebris, eademque cæcitate manens, nec plus aliquid in peccato vides, quo illud supra omnia detesteris; nec in Deo, propter quod illum supra omnia diligas: nondum spirituale oculorum lumen adeptus es, nondum cæcitatem repositi, atque ita demon (qui mentis tuæ oculos excæcaverat) intra te est. Rursum etiam, si adhuc ad Dei voces oclusas apertæ habes, nec ita audis ut obaudias, & præceptis eius obtemperes: nondum etiam demon à te expulsus est. Videmus interdum homines capitali inter se odio dissidentes: quos si ab hoc odio revocare velis, & ad hoc peccati deformitatem, bonorum præmia, & malorum supplicia, mortem, iudicium, ipsamque Domini crucem & passionem ante oculos ponas; nihil magis audiant, quam si aspides essent surdæ, quæ obturant aures suas, ne vocem audiant incantantis sapienter. Quos tamen si alia ratione adorsus dixeris hoc vel ad honorem, vel principis gratiam impetrandam plurimum valere, protinus pedibus in tuam descendunt sententiam, vinctisq. manibus, quocunque duxeris, pergent. Hos igitur merito surdos appellamus, quorum aures mundi vocibus apertæ, Deo vero penitus obstructæ sunt. Quos per Prophetam Dominus his vocibus compellat: Surdi audire, & cæci intuemini ad videndum. Quis cæcus, nisi servus meus? & quis surdus, nisi ad quem, nisi nuncios meos? Qui vides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies? Quibus verbis non obscure indicat, hos homines ad mundi voces apertas habere aures: quas tamen ad divina legis monita atque præcepta oclusas tenent.

His ergo iudiciis, fratres, hoc tempore de confessionis & penitentiæ vestræ fructu iudicare poteritis. Quod si nihil penè horum in vobis cernitis, nullaque, post confessionem sacerdoti factam, morum & vitæ mutatio appareat, grave sanè indicium est, vel informem confessionem fuisse, vel vos iterum acceptam gratiam

gratiam amisisse: quod quidē non leue reprobationis indicium
esse, presentis Euangelij parabola docet: Vbi enim expulsus ab
anima dæmon, rursus eam inuadit & occupat, *sunt utique no-*
uissima hominis illa post prioribus: quia quod malum antea cu-
rari facilius potuisset, post tot dæmonum ingressum, legē dif-
ficilius curauit. Ad quod nos malo seruat Iesus Dñs noster, qui
cū Patre & Spiritu sancto uiuit & regnat in secula seculorum.

IN EADEM DOMINICA TERTIA

QVADRAGESIMÆ, CONCIO TERTIA:

in qua, post breuem Euangelicæ lectionis expla-
nationem, quonam modo dæmon homines ali-
quando quidem mutos, aliquando verò loqua-
ces faciat, explicatur.

THE. *Erat Iesus eiciens dæmonium, & illud erat mutum.*
Lucæ II.

IN Euangelica lectione homo quidam à dæmone
obsessus, idemq. mutus, à Domino liberatur: quo
signo edito, varia deinde hominum iudicia secuta
sunt. Turbæ enim admiratæ, dixerunt: Num hic
est filius David? Alij verò tentantes, signum è caelo
querabant: alij autem liuore & malitia excæcati, in Beelzebub
principe dæmoniorum, Dominum eiecere dæmones blasphe-
mabant. Vnum quidem exstitit miraculum, & tam multa ac
varia de eo fuerunt hominum iudicia. Cur ita? Nimirum quia
varia erant hominum pectora: ideoq. non pro rei natura, sed
pro suo quisque ingenio sententiam ferebat. Araneus & apis *simile.*
eundem florem carpentes, ille venenum, ista mel conficit. Plu-
bia in terram decedens, variisq. plantis alimenta ministrans,
in cicuta venenum, in vite vinum, in cæterisque arboribus pro-
earum natura varios fructus floresq. producit. Ita planè ho-
mines nunquam ferè res ex natura sua, sed ex ingenio quisque
suo æstimare solent. Hinc boni viri ex animi sui candore omnia
in meliorem partem interpretantur: mali verò pro libidine
ac liuore suo, etiam quæ bona sunt, intorquent ac deprauant.
Quam enim malitiam ex natura sua res non habet, ipsi de
corrupto pectore subministrant.

Obserua etiam hoc in loco, sicut in cæteris operibus Domi-
ni Saluatoris, impleri quod sanctus ille senex iusto ante de ipso
præ-

prædixerat: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel. In resurrectionem quippe illis, esse cepit, qui hoc eius opus demirati, dixerunt: Num hic est filius David? hoc enim nomine Messiam appellabant, quod is ex Davidis familia esset propagandus; Davidisq; sedem & clarissimum imperium non illustraturus modo, sed in omnē esset æternitatem firmaturus. In ruinam verò illis exstitit, qui, admiranda eius opera & beneficia demoni tribuentes, dixerunt: In Beelzebub principe demoniorum eiicit demonia. Quod idem hodie quoque piis & improbis in Ecclesia contingit. Illi enim, redemptionis humanæ beneficio & Ecclesiæ Sacramentis ad salutē suam utentes, meliores indies fiunt: isti verò, tantorum medicamentorum ac beneficiorum virtute freti, vitam in luxu & otio consumunt. Sic enim supra dorsum Christi fabricant peccatores, quādo, eius vulneribus & sanguine fidentes, peccata peccatis, & scelera sceleribus cumulare nō cessant. Quid verò magis præposterum, quā ex purissimo hoc fonte, unde gratiarum fluentia haurire debuisses, cœnum haurire, & ex tam salutari medicamentorum spiritualium apothecā, quibus vulneribus tuis mederi potuisses, venenum sumere?

Quo in loco illud etiam observandum est, quod turbæ quidē, quorum commodis nihil ex Christi gloria deperibat, miratæ sunt: Pharisei autem, qui eam gloriam sibi ignominiam esse ducebāt (quod Dominus subdolos eorum mores & fictam religionem traducebat) cupiditate & liuore obcæcati, in hoc teterrimum errorem atq. blasphemiam inciderunt. Ex quo intelligere licet, quā magnus errorum atq. mendaciorum artifex cupiditas sit, & amor sui. Quid enim rectē iudicare animus effrenatis cupiditatibus exæcatus valeat? Si enim iudex qui alteri parti inensus, alteri amicus est, ipso iure repudiatur, quomodo in propria causā verus & incorruptus sui iudex erit, qui immoderato sui amore tenetur? Hinc Plutarchus utilissimum esse homini censer, acrem aliquem inimicum habere: ut illius oculis facilē in vita sua videre possit, quæ cæcus amor sui in se videre non sinit. Quam rem apertē Philippus Macedonum Rex, Alexandri pater, prædicabat: qui sibi gratulabatur, quod inensus haberet Athenienses, quoniam eorum maledictis, quid in moribus suis esset vituperatione dignum, intelligeret; atq. ut eos mendaces faceret, summa cura nitebatur. Qui autem hoc remedio carēt, vehementerq. sui amore ducuntur, aliorum quidem vitia, quos non diligunt, apertissimē & vidēt, & deestantur: sua verò vel extenuant, vel dissimulāt, vel certē non intuentur. Hinc cernere licet ambitiosos homines, qui honorem pro Deo colunt, si fortē ab impudiciā alieni sint, adversus

versus impudicos aliorum mores grauissimè indignari; eosque
 foedissimis & atrocissimis verbis insectari: cum tamen sua in-
 feri ambitionem, fastum, superbiam, & elationem, quæ peccat-
 orum omnium caput est; amorse sui exsecrati, minimè videntur.
 Propter quod prudenter Nathan Propheta, Dauidi admissum: 1 Reg. 24
 scelus exprobrare volens, sub aliena persona illud proposuit:
 veritus (quid erat consentaneum) ne, si illud in seipso Dauid
 primò intueretur, minus eius deformitatem agnosceret. Hoc
 enim ingenio homines sumus, vt aduersus aliena vitia acriter
 indignemur, ad nostra vtrò conuincamur. Hos autem grauissi-
 mos alienorum criminum censors D. Chrysost. ait talè ad-
 uersum se iudicem supernum habituros, quales seipsos aduer-
 sus alios exhibuerunt. Ita fit, vt, cum nimium in alios uersi
 sint, Deo veluti præscribât, quæ lege aduersus eos agere debeat.
 Plectendi enim sunt non modò pro gravitate criminum quæ
 admiserunt; sed etiam pro ea mensura qua ipsi delinquentes
 alios, mensi sunt: vt videlicet seuerissimum contra se iudicem
 experiantur, qui seuerissimi in aliorum mores exstiterunt. No-
 uit quippe Dominus ex ore suo, seruum nequam iudicare, &
 quam ipse tulerit sententiam, in eum proferre. Quid autem
 hoc studio à Christiana lenitate & candore abhorreat magis,
 cuius est aliena semper extruente delicta, & augere sua?

Chrysost.

Psalm. 37

Rom. 12.

Cum ergo celestis magister horum hominum blasphemiam
 coarguere veller, hanc se dignam nobisque maximè salutarem
 sententiam protulit: *Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur,*
& domus supra domum cadet. Quibus verbis vt maximè, dissidia
 atque odia damnat, ita pacem & concordiam summo opere com-
 mendat. Concordia enim (vt quidam sapienter ait) parue res
 crescunt, discordia maxima dilabuntur. Hinc Propheta ad pa-
 cem & concordiam summo studio nos hortatur, cum ait: In-
 quire pacem, & persequere eam. Et Apostolus, Si fieri, inquit,
 potest, quod in vobis est, cum omnibus hominibus pacem ha-
 bètes. Quam quidè pacem vix quisquam retinere diu poterit,
 nisi qui iacturas omnes temporalium rerum, pro quibus homi-
 nes maxima ex parte digladiari, litesque intendere, & pacis vin-
 cula rumpere solent, facile persert. Quod quidè vix alius præ-
 stare poterit, quam qui spes omnes, opesque suas in vno Deo re-
 positas habet; ipsumque vnum sibi ad omnia sufficere arbitratum.
 Ex pace enim cum Deo constituta, pax cum proximis oritur. Qui
 enim hoc modo cum Deo pacem habet, amissis opibus, diues est;
 vulneribus confectus, sanus est; vinculis compeditus, liber
 est: quia Deum intra se habet, salutis & libertatis suæ custo-
 dem ac vindicem. Si enim Philosopho illi Thebano, direpta
 atque incensa ciuitate sua, dicere licuit, nihil sibi peris-
 se, sed omnia

omnia bona sua secum portare: quippe quod philosophiæ disciplinam in illo communi incendio non amisisset: quid eum dicere par est, qui bonorum omnium fontē nullis fortunæ casibus obiectum intra se gestat? Quisquis igitur talis est, pacem utique cum hominibus conseruabit: si tamen pacē ipsam, omni thesauro pretiosiores iudicauerit: tunc enim pro rebus nihil, tantum hunc thesaurum perire nō patietur. Itaq. si vel res ipsa, vel pax periclitatur, facile id patietur perire, quod minus est, ne quod maius est pereat. Quod serpentes facere videmus, qui totum corpus ictibus & vulneribus exponunt, ne caput, unde vita manat, vilo modo lædatur. Cuius rei clarissimū nobis magnus ille Gregor. Theologus (vt alios præteream) præbuit exemplum: qui cū Episcoporum qui Byzantiæ coacti erant, pacem propter cathedram suam turbari cerneret, nō modo Episcopatus cessit, sed id etiam ab Imperatore Theodosio magna vi precum impetrauit. In aulam enim profectus, his eum verbis affatus est: Beneficium quod à te peto, potentissime princeps, dare ne graueris. Non pro pecuniis tibi sum supplex, non pretiosa altarium tegumenta concupisco, non cognatis dignitates ambio, sed vt laboribus liberer obsecro. Cesset etiam inuidia: pacē colant Episcopi: tu maximē in eam rem adnitere: sacerdotum bellum cōprime. Qui Barbarorum audaciam compefcuisti, maxima imperij tui trophæa vna te exorna: nimirum Episcoporum concordia. Hoc ergo donum à te peto, hoc beneficium vltimum porrige. Hac oratione Imperator, & qui senatorij ordinis erant, in admirationem rapti (vt pote acerrimo ipsius amore contabescētes) vix discedendi potestatem ipsi fecerunt. Hac igitur ratione viri sancti pacem conseruāt, quiduis potius quā eam sibi periuro volētes. Quod quidem exemplum cū ad omnes in cōmune proponamus, tum iis, qui matrimonio iuncti sunt, maximē commendatum volumus: quandoquidem nullius rei terrene possessione conuigali pace possit esse iucundior. Qui enim in hoc statu in pace degunt, futura iam vitæ imaginem quandam referunt, quæ visio pacis appellatur. Qui verò inter se priuatis contentionibus & affectibus dissident, in hac vita positi, gehennæ statum aspiciantur, duplicemq. gehennam, videlicet præsentem & futuram, experientur. Quicunque ergo ad hanc pacem adspirāt, primum quidem à Deo illam studiosissimē petant: qui solus habitare facit vniuersi moris, sine vnanimes, in domo. Is enim initio nascentis Ecclesiæ fidelium multitudinem ex tam diuersis & discrepantibus inter se ingeniis collectam copulauit, vt esset omniū cor vnum, atq. ab ima vna in ipso. Deinde suę quisque voluntati suęque iudicio renunciare debet: quod præ-

ferim

sertim vxoribus conuenit, quas uiris suis subditas esse Aposto-
lus præcipit. Alioqui si ius suum quisque tueri semper morbi-
cus velit, pax & incolumitas nullo modo stabiliri, & retineri
diu poterit: vel ipso Domino testante, qui ait: *Omne regnum in
seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet.* Atque hac
sententia concludit Dominus, se nequaquam dæmonum vi ad
dæmones pellendos vii, cum inter dæmones pugna non sit:
alioqui facile regnum eorum dissolueretur.

Subdit deinde aliam causam, cum ait: *Qui non est mecum, contra
me est.* Ergo multo magis contra me dæmones erunt, qui non
modo nō sunt mecum, sed etiā studiis & conatibus meis sem-
per obstitūt. Quomodo ergo consensus & amicitia esse poterit
inter eos, quorum studia atq. opera vsque adeo diuersa, & pu-
gnantia sunt? His autem verbis, quibus Dñs ait: *Qui nō est me-
cum, contra me est;* duo genera hominum designauit, extra quæ
terrium reperiiri nullo modo potest. Alterū quidem eorum qui
charitatis glatio illi copulati sunt; qui non sibi, non mundo,
sed vni illi seruire student: alterum verò eorum, qui diuersa ra-
tione ab eo disuncti, cupiditatibus suis & inūdo seruiunt. Hos
igitur, quos aperte constat cum Christo non esse, cōsequens est
vix eius aduersarij, ac proinde hostes eius, & mēbra diaboli sint.

Quo quid esse miserabilius potest? Quare plorimum refert,
intelligere ad vitam harum patrum quisque nostrum perti-
neat. Quod quamuis certò deprehendi non possit, non desunt
tamen ad hoc indicia & argumenta grauissima. Dñm Aug.
iuxta hanc Domini sententiam, duas in mundo ciuitates, nēpe
Hierusalem & Babylonem, esse ait: quas duplici amore, Dei
videlicet atque sui, ædificari testatur. Hierusalem namque ædi-
ficat amor Dei, perueniens vsq. ad contemptum sui: Babylo-
nem verò amor sui, perringens vsq. ad contemptū Dei. Inter-
roget ergo se quisque: quid amet, & intelliget vnde sit ciuis.
Quisquis enim amor sui vehementer incensus, ad vilitatem
& voluptatem suam omnia referenda putat, qui seipsum, non
Dei gloriam in omnibus quærit; quisque cupiditatibus suis
nulla honesti habita ratione consult: quis dubitet Babylonis
esse ciuem? Quisquis verò se neglecto, terrenisq. rebus spretis,
ad Deum omnia refert, illique vni (quæcunque inciderit cala-
mitas) placere, & obsequi cum capitis etiam & rerum omnium
discrimine studet, & ad hoc se tantummodo natum putat, vt
illum supra omnia diligat & colat, cæteraquæ omnia velut ex-
tranea, & ad se minus pertinentia reputans, cum Propheta di-
cit: *Quæsiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram*
(hoc est, te vno & summo bono contentus, cætera valere sino)
non dubium quin hic spiritualis Hierosolymæ ciuis sit. Hoc

August.
de Ciuit.
Dei.

Psalm. 146

enim huius urbis ciuium proprium esse idem August. ait, quod tales tanquam hospites & peregrini in hoc seculo degentes, ad celestem illam patriam (in qua conscripti sunt, & ciues decreti) toto studio & affectu aspirant neque in iis, quæ ad huius vite vsum necessaria sunt, ita mentem suam implicari sinunt, vt iteris ac propositi sui obliuiscantur.

Vbi vero Dominus his aliisque rationibus (quas in superiori Concione exposuimus) causam suam communisset, & aduersariorum blasphemiam retidisset, & meritam sceleris eorum poenam declarasset: extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: *Beatus ueter qui te portauit, & uerba que suxisti. At ille dixit: Quinimo beati qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud.* Quod quidem, vt D. August. ait, perinde est, ac si diceret: Mater meam quam appellatis felicem, inde quidē felixior illa est, quia uerbum Dei custodiuit, quam quia in illa Verbum caro factū est. Si ergo hæc est præcipua Virginis gloria, fratres, oblata nobis utique à Domino facultas est, hanc Virginis gloriam pro modo nostro consequendi: si, quemadmodum illa, ita nos quoque uerbum Dei audiamus, quæ ipsum Dei uerbum prius mente quam carne concepit. Hactenus de Euangelica lectione: nunc quoniam modo demon interdum mutos, interdum uero loquaces homines faciat, explicare incipiamus.

Tractatio Themat. Pars prior.

Tyrios
Max.

Erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum, Tyrij Max. Sententia est, virtutem esse uelut planissimum quendam campum, super altissimas tamen rupes positum: in quo omnia florum & arborum genera consita sint, lenes auræ spirent, fontes purissimi perpetua scaturigine manent ad quæ tamē nisi vnica tantum semita, & ea quidē arctissima & contragosa, patet ad ascensus: cætera uero omnia, quæ circūcirca sunt, præcipitiis & inaccessis scrobibus impedita sint. Hac similitudine in signis hic Philosophus ostendere uoluit, in uirtute (cū ea perfecta fuerit) omnia bonorum ac deliciarum genera deprehendi: ad quam tamen vnica solum uia peruenitur. Vt enim vnica colligendi & scopi attingendi uia est, infinitis autē penē modis ab eo aberratur: ita ad simplicem uirtutis naturam vna tantum uiam tendimus, quæ deserti, innumeris propē modis ab ea declinamus. Qui enim ab hac recta uia deuiat, in uitium protinus incurret. Præcipina igitur quæ circūcirca adiacent, varij errores, varij demonis laquei sunt: in quos incidunt, quicumque ab illa recta semita deflectunt. Calidus namque hostis noster intentatum relinquit, nullū non mouet lapidem, nulla in re non pedicat nobis & laqueos nectit. Nam in otio & in negotio, in pace & in bello, in paupertate & in diuitiis, in abstinentia & in

Simile.

salu.

faturitate, in vita publica & in priuata, ac postremo (quod frequentissimū est) in sermone pariter & in silentio nobis insidias tendit. Itaq. in præsentī lectione miserū hominem, quē obsecsum tenebat, mutū reddiderat: cū tamen innocentie portus silentiū esse dicatur, ideoq. ipse nō silētes, sed loquaces homines facere soleat. Ait namq. D. Ambros. Plures vidi loquendo Ambros. in peccatum incidisse, vix quēquam tacēdo. Ideo tacere nosse, quā loqui, difficilius est. Quod quāuis in vniuersum ita sit, vtraque tamen in te, hoc est, & in tacendo, & in loquendo dæmon laqueos struit: adeo periculis plena sunt omnia. De his igitur duobus periculis, silentij videlicet & loquacitatis, nobis hodie dicendū est. Quāuis enim hodiernus dæmō mutus sit, quia tamen pleriq. eorū loquaces sunt, & contrariorum eadem esse disciplina dicitur, ideo de vtrisque simul dicendum est.

I.

Et quidem qui muti sūt, variis modis nocere solent. Primum enim tantum in Ecclesia potuerunt, vt ab ea penē malorum omnium medicamentum, nempe fraternæ correctionis præceptum, eliminarent: vix frustra Dñs præcepisse videatur: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe illum inter te & ipsum solum. Quotus enim quisque hoc præceptum implet, cuius tamen ramulatē patet materia, quantum peccandi licētia? Nemo hoc periculum adire, nemo hanc curam suscipere studeat: cū vix tamen quisquam sit, qui non malignē effertat in publicum, quod vtiliter in secreto monere erubescit, qui non multis cum infamia fratris dicat, quod cum eius salute vni illi dicere potuisset. Et cū frequenter ad denūcianda proximorum delicta superiorem præceptis adstringamur, nos tamen, alienæ infamiae merū prætextantes, tunc quidem muti sumus, quando eos hac ratione sanare possemus: cū tamen eadē crimina in conuentu multorum cum illorum & nostro periculo propalare non vereamur. Vtrobique maligni, vrobique perfidi, & cū muti sumus, & cū silentium solimus: silentes enim salutem proximi negligimus; loquentes autem, eius famā lacramus. Vide igitur quā magnus ad decipiendum artifex dæmon sit, quando is tibi & in sermone, & in silentio laqueos tendit: nec hoc contentus, ad obediendū timidum reddit, & ad peccandū audacem facit: cū enim non timeas detrahere, times maiorum præceptis obtemperare.

Mutos item eos facit, qui detrahentes audiunt: qui cū frequenter ea sint auctoritate, vt facili vel tristī vultu & contrigata fronte, aut verbis etiam, detractoribus silentium imponere possent, tantum abest vt hoc faciant, vt plausu & risu, exprobrataque fronte eorum maledicta excipientes, maledictam eorum linguam

Bernard.

linguam non modò non frenent, sed etiam acuant, & noua crimina fingendi occasionem tribuant. Cumq; alienæ famæ incendium iniecta aqua extinguere deberet, ipsi hilaritate vultus olorum fundūt, quo vehementius exardescat. Quisquis autem hoc facis, non ideo te ab hoc scelere immunem esse putes, quòd ipse nihil dicas: satis enim ad crimen est, si libenter audias, & maledico maledicendi ansam præbeas, etiam si ipse ne verbū quidem prof. ras. Hinc D. Bernard. Detrahere, aut detrahentem audire, quid horū damnabilius sit, nescio. Quod quidem tunc periculosius sit, cum nobis innocētia proximi, cuius fama laceratur, nota est. Si enim rebus proximorū in discrimen adductis ex charitatis lege subuenire tenemur: quomodo non magis eius famæ (quæ cunctis opibus pretiosior est) prospicere debemus? Quod cum omni tempore necessarium sit, tunc et maxime necesse est, cum in distributione communium beneficiorum de personarum dignitate vel indignitate agitur. Quo quidem tempore non minus aliquis pernicioso silentio, quàm alius aperta maledicentia nocet: nec minus ad restitutionem suscepti incōmodi tenebitur, quàm si ipse damnum intulisset. Quando videlicet ex officio huic incōmodo mederi tenebatur. Sicut enim fame pereuntem proximum occidit, qui non alio ita quisque innocentē in famia laborantem non defendit, ubi defendere teneretur, infamat. Cum enim ad hoc verba inuenta sint, vt conceptus animi per ea significemus: qui silentio suo aliquid significat, non minus hac ratione mentē suam aperit, quàm si eam verbis significaret: ita sit, vt æquē perniciosum sit hoc silentium, atque aliorum manifesta detractio.

D. Tho.

Simili quoque ratione dæmon hic mutos facit in causa pauperum aduocatos: quos ex præcepto charitatis, cum patroni destituntur (vt D. Tho. ait) inuare tenentur: non minus quàm medici ægrotantes pauperes curare, cum inopia premuntur. Sed hic tamen dæmon, qui eosdem mutos in causis pauperum facit, eloquentissimos interdum in causis diuitum iniustus efficit: dum vel aduersus æquitatem apertè pugnant, vel rectè ac dissimulanter ultramarinos testes, vel longissima ac probandum spatia postulant, vt alienum ius vel impediant, vel certe remouentur. Quos tamen certò scio illud respiciuros, semper se causas agere iustas, quoties vel res, de qua agitur, dubia est, vel

Chrysol.

clientes falsa illis pro veris narrat. His porrò D. Chrysol. respondet: Deniq; quem fallere nemo potest, excusationis huius futurum iudicem: qui renes scrutatur & corda, quem nulla arte nullisque strophis fallere quisquam poterit. Sed fortè dices: Si huius ego causam, licet iniustam, non defendero, alius eam defensusus est, atq; ita innocentis causa necessariò periclitabitur. Si

Si responsio hæc probatur, omnes certè meretrices, & vſurarij, & latrones, & piratæ culpa vacabunt: neque enim alij defururi sunt, qui eadē moliantur. Sed adhuc instabit (vſolet) aduocatus, dicetque hoc modo sibi elurandum esse, si omnes à se iniustas causas depulerit. Rectè sanè ais, iam dudum enim mihi persuasi tam diu nos in officio contineri, quàm diu saluæ res nostræ sunt: si verò periclitari cœperint, minor iustitiæ & innocentia, maior verò rerum noſtrarum cura est.

Iam verò qua oratione consequi potero, quàm multis modis dæmon hic Confessarius hoc tempore mutos reddat: alij enim vel ex ignorantia, vel ex ignavia muti sunt; cùm rudes pœnitentes, qui peccata sua explicare nesciunt, nihil adiuuant. Quo fit vt cùm nec pœnitentes peccata exponere sciant, nec interrogare Confessarij aut velint, aut sciant, illi eisdem peccatis onusti domum redeant, quibus antè venerunt: cùm tamen Canonicis decretis diligenter & peccatoris, & peccati circumstantias inquirere Confessarij debeant. Alij verò ita muti sunt, vt audita peccatorum confessione, sola eorumdem abſolutione contenti, nullis aduersus futura peccata monitis & remediis pœnitentes imbuant, nullis aduersus dæmonis insidias cõsiliis arment: cùm ipsi tamen non iudices solum ad cognoscendam causam, sed medici etiam ad præſtandam vulneribus medelam destinati sint. Ita vt cùm pœnitentes nec periculi sui, nec remedium contra pericula admoneantur, in eadem prorinus crimina relabuntur. Eisdem etiam mutos facit, quoties pœnitentes vel sublatam proximo famam refarcire, vel res ablatas restituere, vel aliqua iniuria læsis satisfacere tenentur. Nihil enim de restitutione exsequenda præcipiunt. Vnde fieri puto, vt cùm tot inter homines furta, tot iniurias & contumelias, tot læsas proximorum famas videamus, vix vlla protus harum rerum appareat restitutio. Hinc fit, quod Saluator noster ait: Si Mat. 18 cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt. Quàm verò mutos eosdem reddat, cùm peccandi occasiones, quæ intra priuatos parietes continentur, eorum admonitu procul ablegandæ essent, ne in eadem rursus crimina pœnitentes reciderent, res ipsa indicat: cùm multorum annorum impudica contubernia, & continuata flagitia passim reperiantur.

His igitur & aliis rationibus Confessarios mutos hic dæmon efficit. Sed num horum silentio cõtentes pœnitentes omnino deserit? An non multos quoque eorum mutos & elingues in confessione facit? Qui cùm tam multa singulis penè momētis corde atque ore delinquant, vix vnum aut alterum crimen post torius anni spatium detegere sciunt; sed cuncta Confessario indaganda committunt. Vnde verò hoc tam altum silentium?

Hic 17.

Nimirum, quia dæmon illos mutos atque elingues ad sua crimina deregēda reddit: quos ad committenda discretissimos fecerat. Quorum tamen multi, cum vicinorum suorum mores & scelera omnia exploratissima habeant, seipsos tantummodo nesciunt, & in sua, velut exteri in aliena regione, peregrinantur. Huius verò tam perniciosi silētij causa est, quod sine vilo vitæ antea actæ examine ad confessionem pergunt: cum tamen oportere, sanctissimi illius Regis exēplo, recogitare omnes animos suos in amaritudine animæ suæ: nō solum vt peccata omnia manifestare, sed etiam vt eorum turpitudine atque scditate inspecta, ea capitali odio detestari atque deslere possent. Sunt rursus alij, qui, nimis magnam curam in peccatorum enumeratione & inquisitione ponentes, nullam in eis detestandis ac capitali odio prosequendis ponunt: cum ad hoc vix quidquam sit satis; cum nemo tanto peccatum odio persequatur, vt non maiori odio dignū sit. Summum quippe malum summo odio detestandū est. Hoc autem vix quisquam præstare commodè poterit, nisi ipse secum diligenter & studiosè causas euoluat, quæ peccatū supra omnia detestabile faciunt. Quid verò illos cōmemorem, qui & ad ipsam vsque sacram Hebdomadā muti sunt, dum ad eam confessionem differunt, & tunc properanter ac tumultuariè cum cæteris confitentur? Vnde facile agnoscas, non quidem animum verè penitentem, & morbi sui sensu excruciatum, sed Ecclesiasticę censuræ metu constrictum esse: quasi confessio res adeo vilis esset, vt leuiter, & velut in transcurso fieri posset: cum ex illa tamen aterna mors aut vita pendeat. An non hos quoque diabolus mutos prorsus & elingues toto hoc tempore reddit, ne vtiliter congruo tempore faciant, quod velint nolint facturi postea sunt? Omnibus igitur his modis dæmon mutos homines efficit, tanto forrasse periculosius, quanto occultius: minus enim vident homines quę taceant, quàm quę loquendo delinquant.

Pars posterior, in qua exponitur, dæmonem, qui mutos efficit, loquaces etiam facere.

II.

Ec. 1.

Verūm, sicut antea diximus, vt sunt dæmones muti, ita sunt loquaces, qui vehementer hac ratione mortalibus nocent. Cæterum omnia lingue peccata vno sermone velle complecti operis esset infiniti; cum Iacobus Apost. linguam vniuersitatem iniquitatis esse dicat: adeo enim multa eius sunt flagitia, vt

ut scelerū veluti quidam orbis esse videatur. Quamobrem de sola modō detractionis peste dicere in animo est. De qua tam multa in literis sanctis & in scriptis Patrum legimus, ut ausim affirmare, maximā hominū patrem propter hoc vnum crimen, ut nulla essent alia, in sempiternum exitium ruerē. Cuius rei illud forsitan in causa est, quod huius sceleris gravitatē plerique vel non intelligunt, vel non animadvertunt: atque ideo non ab re fuerit hoc ipsum vobis quā paucissimis aperire.

Principiō quidem tunc detrahēre alicui dicimur, cū vel peccatum quod nō est, fingimus, & propalamus, vel quod omnino occultum est, in lucem prodimus, quo absentis proximī famā obscuramus. Hoc autem cū grave damnum hominibus inferat, utpote quod famam lēdit, lethale peccatum ex natura sua est, quod à cælesti regno excludit, & æterni supplicij reum facit, Apost. testante, qui ait: Nolite errare; nec fornicarij, nec idolis seruientes, nec adulteri, nec fures, nec maledici regnum Dei possidebunt. Vide, quæso, quibus vitis extremum hoc adiungit Apostolus. Est autem peccatum hoc grauius quidē furto: quippe quod ea in re nocet, quæ multis opibus, quæ furto eripiuntur, pretiosior & charior est. Sic enim legimus: Melius est nomen bonum, quā diuitiæ multæ. Rursum quæ: Curam habē de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quā mille thesauri pretiosi & magni. Cū verō multi magis famā & honorem quā vitam diligant: hinc facile erit colligere, quantum isti lædantur, cū maledicorum vocibus infamantur. Iraque crimen hoc ut futuro maius, ita par propē homicidio est. Vnde de Peruit. distinct. 1. legimus: Qui occidit & detrahit, uterque pariter homicida est: ille corporis, iste animæ. D. item August. 1. 1. q. 3. Nemo, inquit, peritorum aut prudentium putet, quod minus sit periculi in verbis lingua mentiendo, quā manibus sanguinem fundendo. Hac enim de causa in literis sanctis maledicorum lingua modō gladio, modō novacula acutæ, modō armis & sagittis comparatur. Sic enim legimus: Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Et rursum, Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenum aspidum sub labijs eorum.

Cor. 6.

Prou. 22.
Eccl. 1. 4.Distinct.
1. c. Homicidio.
rū. Aug.
11. 9. 1.

Psal. 56.

Psal. 63.

Psal. 119.

Quid quod frequenter etiam hæc pestis non animas modō, sed etiam corpora interimi? Quot enim cruentas pugnas, quot lites, quot cædes, quot etiam homicidia falsi delatores, & maledicorum linguæ pepererunt! Cū enim detrahentium maledicta alij ad eos, quorum fama læsa est, perferunt: quot hinc capitalia odia, perpetuāq. dissidia, atq. duella etiam nata sunt! quot innocentes femine, maledicorum linguis traductæ, viro- rum gladiis immeritis pœnas dederunt! Quæ omnia Ecce-

fiasticus breui oratione complexus est, cum ait: Sufurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacē habētes. Quod si hæc tanta mala parit lingua; quid mirum si Patrum decreta lingue crimina, ut supra diximus, homicidio paria faciant: non modo quia famam propē pacem uitæ auferat, sed etiam quia sæpē corporum & animarum ruinas nutriat. Cuius rei gratia idem de eadem lingua Sapiens ait: Mors illius, mors nequissima: & utilis potius infernus quam illa. Quin & Rempublicam ipsam pestis hæc, ut D. Chrysost. ait, inficere videtur: quia cum nihil ad bene viuendum prauis exemplis nocētius sit, quisquis aliena uitia in ore semper habet, & aliorum oculis spectanda proponit, eos ad similia patranda tot propositis exemplis incitat; cum nemini turpe esse videatur ea facere, quæ multi faciunt: quasi sceleratorum multitudo sceleris grauitatem minuat. Atque hac ratione improbi homines vel vetera flagitia sua leuia putant, vel facilius noua suscipiunt.

Idem.

Idem etiam D. Chrysost. aliud huius pestis damnum commemorat; quod uidelicet non possit non esse negligentissimus in componenda uita sua, qui in aliena perscrutanda diligentissimus sit. Quemadmodum enim algent viscera, cum naturalis calor ad extrema corporis membra diffunditur: ita quisquis in alienis moribus indagandis nimium sollicitus est, proximū est, ut sit in suorum cognitione negligentior. Qui enim studiosè se ipsum discutit, & intima sua semper explorat, tam multa intra se inuenit, quæ & odisse, & extirpare, & componere debeat, ut nihil ei otii ad aliena uitia scrutanda supersit. Quin & illud quoque malum huic adiunctum esse, idem Sanctus affirmat: quod nullus detractor habet quo negligentia sue causam apud Deum tueri possit. Quam enim neglectæ uitæ suæ excusationem prætuler, qui adeo curiosus & explorator, & accusator fuerit alienæ? Quibus ille rationibus sua poterit flagitia excusare, qui aliena tanta contentione inquit & amplificat? Quæ fronte dicere poterit, Non attendi, non obseruaui, non animaduerti, qui tam diligenter aliorum dicta, facta, mores, & ingenia quoque meditata & animaduersa habuit?

Fortasse vos tot mala atq. incommoda à tam uisitato & propè quotidiano uitio deterrebunt. Sed est adhuc aliud quod huius criminis deformitatem vehementer exaggerat: nempe quod maximum secum diuinæ maiestatis contemptū afferat. Theologorum enim sententia est, & in omni peccato Dei contemptum tacite includi; & illa peccata magis in Dei contemptum vergere, quæ nullo nostro emolumento aut affectu commissa sunt. In quorum numero iurandi ac detrahendi consuetudinem ponimus; in quæ uitia homines non tam emolumento aut

aut vehementi aliquo affectu, quàm Dei contemptu feruntur. Quod enim Petrus Dominum negauit, timoris humani fuit; quod illum Iudas prodidit, cupiditatis; ille enim vitæ consulebat, iste pecuniæ. Sed tu virulente detractor, cui rei consilis cum detrahis? quid lueri, quid honoris, quid dignitatis ex ea re capras? cum maximè hoc vitium dedecori potius tibi, quàm honori sit? cum scriptum sit: Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus. Omnes quippe sibi ab eius venenata lingua, tanquam à vipera aut scorpione, cauent. Ecclesi. 9.

Quibus malis adde etiam illud, cuius me hoc verbum admonuit. Cum enim Propheta dicat: Vir linguosus non dirigitur in terram: aperit inuicem, inter vitia quæ reprobationis indicia sunt, hoc esse numerandum. Quid enim aliud est, Non dirigitur in terra, nisi quod vel talis à Deo deferetur, cuius Spiritus dirigit nos in viam rectam: vel quod ipse ab ea via, quæ ducit in calum, decedens, in viam perditionis declinet? Cuius ergo via non dirigitur, quoniam modo ad portum salutis appellere, poterit? Num igitur hæc tot tantaque mala satis erunt ad frena ori nostro imponenda, & maledicos ab hoc tanto & tam pestilenti crimine deterrendos? Quis enim adeo ferreus erit, quem ista non moueant, si modò vera esse credat? Psalm. 119.

Sed est etiam aliud, quod hoc malum non solum maximum, sed propemodum immedicabile facit. Ingenuè fateor, me non admodum sceleribus excruciar, quæ nemini nisi auctori suo nocent; quippe quæ sola poenitentia, confessione, & lachrymis diluuntur; sed illa animum meum vehementer conturbant, quæ, vbi hæc omnia feceris, nisi læsæ parti, cum possis, satisfacias, dimitti nullo modo possunt. Hæc enim hoc perpetuum vinculum secum afferunt, vt quantumcūque te poeniteat, quantumcūque te ipsum ieiuniis inediaque conficias, nisi quod abstuleris reddas, eiusdem semper criminis reus sis. Quam pauci verò sunt salutis suæ adeo studiosi, vt magnæ illis curæ sit sublatam famam & bonum nomen restituere! Cum enim vix aliud quàm detrahentium maledicta audiamus, vix vllam læsæ famæ restitutionem videmus. Cuius rei gratia (vt inirò admonui) magnam hominum partem hoc vno vitio perire credo: cum sciam huiusmodi peccatum, nisi illatum damnum resarcias vbi resarciri potest, expiari nullo modo posse. Cum igitur hæc tantum malorum segerem hæc pestis secum afferat: quis adeo perditus, adeoque salutis suæ prodigus erit, vt gratis, hoc est, nullo suo emolumento in tam multa mala incidere, & in lingua sua venenum, gladium, arma, sagittas, & mortem circumferre velit?

Ceterum cum multæ sint arque variæ detrahendi formæ, illa maximè virulenta & perniciofa est, quæ colore quodam &

prætextu sanctitatis & zeli regitur. Cuius rei gratia detractores serpentibus in scripturis comparantur. Sic enim Sapiens ait: Sicut mordent serpentes in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahunt. Serpens autem animal tortuosum est, qui sinuosis voluminibus suis & homines implicare, & illis nocere solet: quod planè maledici faciunt, qui, ne tales videantur, sanctitatis speciem quandam, dum maximè maledicunt, ostentant.

Bernard. Quorum callidissimam dissimulationem D. Bernardus graphicè depingit his verbis: Detractores quodam simulato verècundia fūco conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrate conantur. Videas à detractore alta suspiria præmitti, sicque cum quadam gravitate & tarditate, vultu modesto, demissis superciliis, & voce plangenti egredi maledictionem: & quidem tanto persuasibilior est, quanto creditur ab his qui audiunt, corde inuito, & magis condolentis affectu, quàm malitiosè profertur. Doleo, inquit, vehementer, pro eo quod diligo eum ut scitis, & nunquā potui de hac re corrigere eum: & aliàs mihi bene compertum fuerat; sed per me nuquam innotuisset, per alterum patefacta res est. Veritatem negare non possum, dolens dico, re verà ita est: nam aliàs quidem in pluribus valet, ceterùm in ista parte, ut verum fateamur, minimè excusari potest. Hæc Bernardus. Vidistis, fratres, quibus coloribus vir sanctus fallacem multorum hypocritism, & viperam linguam depinxerit?

Basilius.

Basil.

Sed inter omnia detractationum genera nocentissima illa est, quæ pios ferit, quæq. illorum simplicitatem ceteris & scōmatis deridet: qua quidem re infirmiorum mentes à virtutis studio sæpè vel reuocant vel retardant: adeo, ut nonnulli virtutis viam huius rei metu ingredi detrectent. Hi sunt quos dicitur Basilius in cathedra pestilentia sedere ait: vrpote qui hæc irrisuonis virulentia, veluti peste quadã, animos hominum inficiant atq. corrumpant. Hinc pro eo quod nostra lectio habet, In cathedra pestilentia non sedit: plerique legunt, In cathedra derisorum non sedit: quod quidem maximè cum lectionis nostræ sententia cōgruit. Hæc enim derisio quid aliud quàm rabies & pestilentia est, nō corpora, sed animas inficiens atque interimens? Verè enim plus infirmis nocet, qui eorū simplicitatem ac pietatē irridet, quàm qui eorū vitam aperto Marte persequitur: minus enim manifestas persecutiones, quàm occultas irrisiones infirmorum multi formidant. Aperta enim virtutis persecutio malitiam suam prodir, magisq. auctore suum quàm alium lædit. Itaque iuuentum hoc diaboli calliditate excogitatum fuit, quo acerrimum virtuti bellum ludens inferret. Quibus enim aliis armis nostrorum temporum hæretici, nisi

Irrisionibus & scōmibus, Ecclesiæ bellum intulerunt? Quis-
quis enim eorum scripta legerit, inueniet planè dogmata sua
illos non rationibus quidem (quæ contra stabilem fidei verita-
tem nullæ esse possunt) sed solis irrisionibus atq. dictis im-
pugnasse: quibus tot vrbes, tot regna, tot nationes in perfidiæ
sue consortium adduxerunt. Huius autem nequissimi spiritus
participes sunt, quicunque piorum hominum innocentiam,
simplicitatem, lenitatem; & pietatis exercitia derident.

Quæ verò huic sceleri vindicta parata sit, Anacletus Pon-
tifer declarat his verbis: Si detractores quorumcūque grauitè
iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt: multo magis de-
tractores atque accusatores famulorum Dei damoantur, & in
barathrum, nisi se correxerint, & per satisfactionē condignam
egerint pœnitentiam, indubitanter cadunt, & vindicibus flam-
mis exstuntur. Hæc ille. Quibus verbis quid dici poterat for-
midabilius? Quod si huius rei exempla quæras, exēplo sit Da-
than & Abiron: qui, quoniam Moyse sanctissimo & mitissimo
viro liuore cæcati detraxerunt, viui cum tabernaculis & vxori-
bus suis ad inferos stupendo Dei iudicio detrusi sunt. Quin
etiam horum ea pœna esse solet, vt, qui alios à iustitiæ via ma-
ledictis & irrisionibus suis retraxerunt, ipso quodque Deo ita
permittente in illâ atrocissimam pœnā incidant, quam Psalm-
ographus describit his verbis: Appone iniquitatē super ini-
quitatem eorū, & non intrent in iustitiam tuam. Simili namq.
pœna puniri sunt filij Heli, qui intemperantia & procacitate
sua homines à sacrificio Domini retrahebant. In cuius sceleris
vindictam Dominus iurauit domui Heli, non expiandam ini-
quitatem familiæ eius victimis & muneribus, vsque in semi-
piternum. Cur ita tandem? Nimirum quia dignū erat, vt ne-
quaquam sacrificiis expiaretur, qui aduersus sacrificia ipsa de-
liquerant, cum homines à sacrificio Dñi auocarent: quemad-
modum qui contra Spiritum sanctum peccant (qui remissio-
nis peccatorum author est) indigni sunt qui remissionem faciliè
consequantur. Neq. hos crimine liberat, quod aiunt se nō bo-
nos viros, sed hypocritas accusare; hoc est, non oues Christi, sed
lupos quina pelle rectos insectari: cum tamen nihil in eis nisi
solam speciem sanctitatis videant, quæ laude est & prædicatione,
non accusatione digna. Quæ de te exstat etiam Zepherini
Papæ huiusmodi decretum: De occultis alieni cordis temerè
iudicare, peccatum est: & cum, cuius non videntur opera nisi
bona, iniquum est ex suspitione velle reprehendere: cum eo-
rum, quæ hominibus occulta sunt, solus Deus arbiter sit.

2. q. 7. c.
Accusa-
tio.

Num. 16.

Psalm. 62.

1 Reg. 3.

Supererat de huius virulentissimi criminis causis di-
cere: quarum præcipuæ sunt fraternalis odium, inuidia,
maxi-

simile.

364 FERIA IIII. POST III. DOM. IN QVAD.
maximeque perditorum hominum orium: quorum hoc vel
solum, vel pricipuum opus est. Vt enim ij, quibus domi-
lum est negotium, in foro diuersantur: ita qui in exploranda & mali-
excolenda vita sua negligentes sunt, in aliena curiosè & mali-
gnè perscrutanda solerti esse solent. Verum de his alio in loco
fortasse copiosius. Nunc reliquum est, vt vos orem obtesterq;
fratres, quibus salus & vita vestra chara est, vt hoc ingens ma-
lorum agmen, quod secum maledicorum linguam importare
diximus, sollicitè considerantes, ad illum, cuius est linguam gu-
bernare, assiduè cum Propheta clameis: Pone Domine custo-
diam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. Nec hoc
contenti, ipsi vobis frenum iniiciatis, & quæ locuturi estis, in
statera cordis vestri ponderate, ne cuiquam noceant, nève lin-
gua vestra perdat vos. Sic enim fiet, vt hac vna cura, innumera
propemodum peccata (quæ per linguam passim committimus)
vitare possitis. Quod nobis concedere dignetur Dominus Ie-
sus, qui cum Patre & sancto Spiritu viuit & regnat in secula
seculorum, Amen.

FERIA QVARTA POST TERTIAM

DOMINICAM IN QVADRAGESIMA.

Concio prima, quæ de vera & falsa religione
differit: & quidem in explanatione lectionis
Euangelicæ de simulata Phariseorum religione
obiter agitur. Qua quidem explanata, de vera
religione, quæ in charitate & cordis puritate po-
sita est, tractatur.

TH E. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum
longè est à me. Matth. 15.

VENIAMODVM in rebus quæ vel natura vel arte
constant, quædam sunt veræ atque sinceræ, quæ-
dam falsæ & adulterinæ (sunt enim veri numi, sunt
& adulterini: est verum aurum, & item adulteri-
num, quod auri splendorem speciemq; mentitur)
ita in moribus quoque nostris sunt quædam veræ, sunt & adu-
terinæ virtutes. Est enim vera & falsa iustitia, est vera & ficta
humilitas: est item vera atque sincera, est & ficta atque fucata
reli-

religio. Ficta quidem erat Phariseorum, qui solis labiis, non
 praeordiis, Dominum honorabant: de quibus ipse per Isaiam
 ait: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est
 à me. Vera autem religio erat eius qui ad Dominum dicebat:
 In toto corde meo exquisivi te, ne repellas me à mandatis tuis.
 Et eius item qui dicebat: Testis est mihi Deus, cui seruiò in
 spiritu meo in Evangelio Filij eius. Talis etiam erat eorum de
 quibus scriptum est: Erant autem ambo iusti ante Deum, in-
 cidentes in omnibus mandatis & iusti. D. s. q. Quia verò fre-
 quenter homines decipiunt specie recti, ne fallaci quoque re-
 ligionis specie decipiamur, erit sanè operæ prærium de vera &
 falsa religione in præsentì concione disserere, de qua hodierna
 sancti Evangelij lectio præcipuè disserit. Quoniam au è vera
 religio in interna cordis puritate & charitate (ut paulò post di-
 cemus) sita est, falsa autem in solis labijs externisque operibus
 charitate & diuino Spiritu destituta; sic internam animi pu-
 ritatem atollere & commendare debemus, ne in hæreticorum
 errorem incidamus, qui externa virtutum opera, sacrasque Ec-
 clesiæ ceremonias sacrilega temeritate damnarunt. Quamvis
 enim hæc ipsa opera, si charitatis affectu destituantur, mortua
 sint; ubi tamen ab illa prodeunt, eius dignitatem, & speciem,
 atque meritum referant. Quin & aliam insignem utilitatem
 habent, quòd quemadmodum cum rectè sunt, à cordis puri-
 tate & charitate procedunt; ita eandem puritatem & charita-
 tem, à qua prodeunt, miro modo fouent, augent, atque conser-
 uant. Quam rem familiari & quotidiano exemplo cernere li-
 cet. Ut enim calor à corporibus nostris procedens, vestes, qui-
 bus amicti sumus, calefacit: ita vestes ipsæ sic calefactæ, corpus
 ipsum, à quo calorem perceperunt, calefaciunt, & à frigoris ri-
 gore defendunt. Hoc ipsum igitur & externa virtutum opera,
 & sacræ ceremoniæ, & monastica vitæ instituta faciunt: quæ
 sicut cum rectè sunt, à charitate manant, ita ipsum charitatis
 fontem, à quo manant, perficiunt, augent, atque reuertunt. Quod
 quidem semel dictum, in tota hac concione, in qua primùm de
 falsa, deinde de vera religione dicturus sum, intelligi volo.
 Quia verò de simulata Phariseorum religione in lectionis
 Evangelicæ explanatione dicturi sumus, illud præmonitis vos
 velim, fratres, ne sic in eorum mores oculos coniciatis, ut non
 etiam vos ipsos introspicere studeatis, num in vestris quoque
 moribus aliquid eorum simile deprehendatur: frustra enim
 aliorum vitia carpimus, nisi quid nobis factò opus sit, ex illo-
 rum detestatione agnoscamus. Quod ut piè & religiosè præ-
 stare possimus, celestem opem, sacratissime Virginis interuen-
 tu, suppliciter imploremus.

Qualis falsa religio sit (de qua nobis primo loco dicendum est) & quæ illâ vitis consequantur, melius planè Phariseorum exemplo quàm oratione nostra intelligere licebit. Quorû falsam religionem Dñs in hodierna sancti Euâgelii lectione apostolice describit: quæ Matthæo referente sic habet: *Tunc accesserunt ad Iesum ab Hierosolymis Scribæ & Pharisei.* Hoc est, posteaquam Dñs multa & insignita miracula in regione Gerâsenorum edidisset, accesserunt ad eum Scribæ & Pharisei. Scitis iam Scribarû nomine legis doctores intelligi; Phariseorum autem (quemadmodum D. Hieron. contra Luciferianos ait) genus quoddam hominum designari, quod erat eo tempore populari opinione celebre: qui (ut ipsum quoq. eorum nomen indicat) se à communibus cæterorum hominum moribus & vitis separauerant, dissimilibûque habitu & cultu, & quibusdâ externis ceremoniis sanctiorem viuendi rationem profitebantur.

Hoc autem genus hominum opinione quidem sua religiosum, re autem vera sceleratum, cum multis aliis, tum præcipuè duplici morbo laborabat, avaritia & ambitione. Avaritiam notauit Lucas Euangelista, qui, Domino contra diuitiarum cupiditatē dissidente, de illis ait: *Audiebant hæc Pharisei, qui erant auari, & deridebant eum.* Hoc autem morbo correpti, peruersa dogmata populo tradebant, quæ ipsi in avaritiæ officina fabricauerant, sicut illis Dominus apud Matthæum impropere his verbis: *Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque iurauerit per templum, nihil est: qui autem iurauerit per aurum, templi debitor est. Stulti & cæci, quid enim maius est, aurum, an templum quod sanctificat aurû? Et quicumque iurauerit in altari, nihil est: quicumque autem iurauerit in dono, quod est super illud, debet. Cæci, quid enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum? Unde autem hæc peruersa dogmata, nisi ex avaritia manabant: qua & aurum templi, & donaria eius (quæ in ministrorum vsum cedebant) sacro sancta esse volebant, veltutius loco res suas haberent? Hinc etiam illa Dominici præcepti de honore patrum præuaricatio (de qua mox dicemus) ortum habuit. Alter verò eorum morbus ambitio erat. Est autem ambitio (ut D. Bernardus ait) subtile malum, secretum virus, pestis occulta, mater hypoëris, liuoris parens, virtutum ærugo, tinea sanctitatis. Hæc igitur faciebat, ut amaret primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi, & dilatare phylacteria sua, & magnificare sinubrias, ac postremo (quod Euangelista ait) gloriam magis hominum, quàm Dei gloriam diligere. Ex hac autem praua radice illud oriebatur, quod cum duplicia sint virtutum genera,*

Hieron.

Lucæ 16.

Matt. 23.

Bernard.
sup. Psal.
Quina-
bitat.

Ioan. 12.

quædam enim internæ sunt, quædam externæ; quædam ad so-
lum animum, quædam ad corpus etiam pertinentes; & illæ
quidem diuinis tantum oculis conspicuæ sunt, hæ verò oculis
hominum patent: illi qui popularem præcipue auram capta-
bant, neglectis internis virtutibus (quæ diuinis oculis patent,
quæque principem inter alias locum tenent) iis solum ope-
ram dabant, quæ ipsos apud imperitam multitudinem fan-
tasticis nomine commendarent. Quod quidem Saluator aper-
tissime testatur, cum eos ait omnia opera sua facere, vt vide-
retur ab hominibus. Hinc autem fiebat, vt, cum Dominum
in ore semper haberent, labiisque illum honorarent, cor tamen
illorum longè esset ab eo. Matt. 6.

Hic igitur Scribæ & Pharisei solo habitu & vultu reuerendi,
magnamque religionis & authoritatis speciem hac ratione præ-
se ferentes, ab Hierosolymis egressi, accedunt hodie ad Dñm,
dicentes: *Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum?*
Indignum planè facinus, audax, temerarium, & extremo sup-
plicio vindicandum, seniorum Patrum traditiones contemnere,
quæ pro Dei legibus habendæ sunt. Sed videamus quorsum
tendat hoc adeo amplum orationis exordium: quæ sint illæ se-
niorum traditiones à discipulis violatæ & neglectæ. Non, in-
quiunt, *lauant manus suas cum panem manducant.* O scelus exse-
crandum! ô detestandum flagitium! Putabam vos magnū ali-
quod crimē intendere, cum rem irridendam, non exaggeran-
dam, obiciatis. Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
Animaduertite hic, fratres, quid ambitio, quid superstitio, quid
inanis ostentatio pariat, & in quas nœnias mens hominis, sacris
etiā literis & religionis nomine insignita, incidat. Quid enim
dementius, aut magis etiam ridiculum, quam religionem in
ablutione manuum, aut crimen in sordibus earum collocare?
At hoc velut ingens crimen diuinæ legis interpretes, & religio-
nis nomine insignes, discipulis Domini affigebant.

Non, inquit, *lauant manus suas cum panem manducant.* Mirus
religionis ardor, mira neglecti officij cura. Interiora illorum
ambitione, avaritia, luore, rapina, & odio in Christum Dñm
plena erant: & ad hæc vitiorū monstra, quæ intra se gestabant,
cernenda, vel ipsis talpis cæciores erant, ad aliorū verò leuissi-
ma errata plusquam lynceos oculos habebāt. Contra hos autem
Dñs in Evangelio. Quid, inquit, vides festucā in oculo fratris Mat. 7.
tui, grabatū autem quæ est in oculo tuo non vides? aut quomodo
dicis fratri tuo, Frater, sine ciliā festucā de oculo tuo ipse tra-
hem in oculo tuo non consideras? Hæc erat Phariseorū ambi-
tiosa religio, leuissima delicta, quæ oculis hominum conspicua
sunt, grauissima existimare: ea verò, quæ diuinum numen

368 FERIA IIII. POST III. DOM. IN QVAD.
 grauiſſimè offendunt, prorsus negligere. Hoc enim crimen il-
 lis Dñs alibi impingit, cum ait illos culicem quidem colare, &
 camelum deglutire. Quis enim illam sacerdotum & seniorum
 religionem non rideat, qui Dominicæ passionis tempore nefas
 esse putabant Pilati prætorium introire, ne hoc ingressu cõtra-
 minarentur: qui tamen nihili faciebant innocentissimum au-
 thorem vitæ, odio & inuidia, ad indignissimâ & crudelissimam
 necem postulare? Quid illud etiam, quod propter diei festi
 religionem (ne eo die crucifixorũ corpora appensa manerent) à
 Pilato petierunt, vt frangerentur eorũ crura & tollerentur?
 hoc est, vt atrocissimo mortis genere damnatis, aliud supplicium
 atrocius adiungeretur? Est ne hoc fraternæ charitatis opus, vt
 immanissimè proximos torqueri postules, quo diei festo solen-
 nitatem adicias? Vnde hæc inhumanitatis lex in vestros mo-
 res inuecta est, vt minima quidem diligentissimè curetis; quæ
 verò maxima sunt, prorsus negligatis? Video autem in nostris
 quoque moribus, fratres, simile quiddã inueniri. Multos enim
 reperies, qui nulla ratione induci poterunt, vt vel diebus sab-
 bati ieiunium in obsequium Virginis institutum soluant, vel
 statas ad illã preces quauis occasione intermittant. Hoc offi-
 cium nõ abnuo esse verè laudandum & commendandum. Sed
 interim tamen nonnullos eorũ videntus, qui nefas esse putant
 hæc ipsa prætermittere, fraterno odio, luore, ambitione, & auaritia
 grauiſſimè laborantes: quique ne saturatione quidem aut
 colloquio eos dignantur, quibus cum inimicitias gerunt. Hoc
 verò quid aliud est, quàm crudelem Phariseorum religionem
 imitari, qui verentur Pilati prætorium ingredi; non verentur
 autem innocentem Dominum ad mortem tradere.

Sed ad rem. Cum Pharisei ridiculam hanc de manuum ablu-
 tione quæstionem Dño proposuissent, ille cõtrà grauiſſimam
 illis quæstionẽ obiecit, dicens: *Quare vos transgredimini mandata
 Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honorã patrem tuum
 & matrem. Et, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos
 autem dicitis, Munus quodcunque est ex me, tibi proderit, & non hã-
 rificabit patrem suum & matrem.* Pharisei namque discipulos
 suos docebant, quid parentibus inopra conſtrictis, & subsidium
 à filiis postulanti- bus, respondere deberent: nempe, *Munus quod-
 cunque est ex me, tibi proderit.* Hoc est, patienter opem Domini
 exspecta pater: munus enim quod tibi subtrahat, & Deo offerat
 illi quidem gratum, tibi verò salutare erit, & ob illius gratiam
 tibi is auxilium è cælo demitter. Hac peruersa ratione filios ab
 honore parentum abducebant. Honor quippe hoc in loco pro
 subsidio & inopiæ remedio accipiendũ est. Hac enim signifi-
 catione Paulus ait: *Honora viduas, quæ verè viduæ sunt.* Cuius
 hunc

hunc igitur honorum diuina lex patribus exhiberi præcipiat. Pharisei tamen aures diuinis præceptis obstruentes, & ipsa etiam naturæ sensum exuentes, ea docebant, non quibus diuina lex seruaretur, sed quibus eorum marsupium impleretur. Illa enim munera quæ parentibus subtrahebāt, in eorum commodum vtilitatemque cedebant.

Sed poterit fortasse quisquam hac ratione scribarum dogma tueri. Primus quidem & summus pater Deus est, & prima illi pietas deberur: proxima verò parentibus, quibus secundum Deum primam debemus gratiam. Quod si ita est, erit sanè vè religiosius, ita & præstantius virtutis opus, Deo litare, & ad illius cultum & gloriam pinguiora munera offerre, quàm parentibus subuenire. Fateor quidem, si par virtutis rei necessitas fuerit. Si enim neutra pars egeat, religiosius est Deo victimas offerre, quàm parentum opes cumulare. At si parentes egeant, ibi iam diuina lex te ad parentum subsidium adigit, quam nullo religionis prætextu transgredi licet. Hoc enim superna institutione sancitum est, vt semper diuina præcepta consilijs, & necessaria voluntarijs sacrificijs præferantur. Et, fateor, præstantius ea quæ ad Missarum sacrificia, & ad diuini cultus religionem pertinent, augere, quàm siue parentibus, siue amicis dona tribuere: at si vel parentes, vel etiam pauperes graui inopia constringantur, si dira fames, aut pestis ingruat, pauperes antefereendi sunt, quibus ex charitatis lege subuenire tenemur. Hinc Diuus August. vasa Dominica ad pauperum inopiã subleuandam consilari iubebar, & inter eos distribui. Diuus quoq. Ambrosius inuidiam se sustinuisse ait, quòd eadem sacra vasa ad captiuorum redemptione distrahi præcepisset. Quam ille quidem libenter tulit, asserens illud esse verum Christi thesaurum, qui operatur quod sanguis eius operatus est, nempe captiuorum redemptionem. Diuus verò Hieronymus in Epistola quadam sanctum Exuperium Tolosanæ urbis Episcopum commendat, quòd corpus Domini canistro vimineo, sanguinẽ portaret vitro, quia sacra vasa in vsus pauperum ab eo distributa erāt. Sed hæc tamen charitatis legem scribarum auaritia prorsus ignorabat. Quos tamen Dominus acri deinde oblungatione ferit, dicens: *Hypocrite, bene prophetauit de vobis Isaias dicens: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Quia enim isti virtutes venales habebāt, & religionem in negotiatione vertebant (vt pote qui ex ea commodum & gloriam captabant) ideo Dominum in ore semper habebāt, vbi ab hominibus cerni posset: non in corde, quòd solis Dei oculis conspicuum est. Multos autem aitate D. Hieron. fuisse, qui hæc religionis nudinas capterent, ipse in Epistola quadam rectè conqueritur his verbis:

August.

Ambros.

Hieron.

Isai. 29.

Hieron.

Psal. 51.

Galat. 1.

August.

Melius esset Deum habere fautorem, quàm oculos hominum. Deinde subdit: Prudens mecum lector intelligis quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Ab hoc autem crimine pij omnes quàm longissimè abesse curant. Meminerunt enim scriptum esse: Deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent. Et: Si hominibus placerem, seruus Christi non essem. Rectè igitur D. August. Si præmium, inquit, ab eo expectas qui solus conscientia inspector est, sufficiat tibi ad promerendum præmium ipsa conscientia.

His quidem verbis Dominus Scribas & Phariseos corripuit. Sed neque his contentus, populum fallacibus eorum doctrinis deciprum ab errore vindicare volens, ad se vocatum sic admonuit: *Audite & intelligite: Nò quod intrat in os inquinat hominē, &c.* Sensus est, omnem peccatorum deformitatem ab interna animi deformitate manare: quæ si desit, externum opus innoxium est. Nemo tamen, fratres, ex his Domini verbis occasionem arripiat prohibitos ab Ecclesia cibos licenter edendi. Quamuis enim tales nos cibi ex natura sua non inquinant (ut potest e quos virgente morbo edere possumus) rebellio tamen & inobedientia qua Ecclesiæ leges vel contemnimus, vel violamus, internum cordis malum est: à quo externa ingluviæ atque intemperantia proficiscitur.

Verùm discipuli qui Phariseorum ingenium probè nouerāt (quorum religio in externis ceremoniis & ciborum delectu posita erat) amanter quidem, quamuis ignoranter Dominum admonere dicentes: *Scis quia Pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt? At ille respondens ait. Omnis plantatio quæ non plantauit Pater meus, &c.* Hoc est, omnia praua dogmata, quæ à diuinis decretis & legibus abhorrent, euellenda, & anathemate damnanda sunt. Hoc autem munus ad me potissimum pertinet, qui in hoc natus sum, & ad hoc veni in mūdum, ut testimonium perhibeam veritati. Sed cum discipuli sententiam Domini non admodum penetrarent, rogant ut eam sibi parabolam explicet. Quibus ille, *Ahuc, inquit, & vos sine intellectu estis? Non intelligitis quod ea quæ per os intrant, &c.* Quibus verbis idem dicit, quod paulo ante docuimus: nempe omnem puritatis & impuritatis fontem in corde situm esse; ideoque omnem operam nostram ad hoc præcipuè intentam esse debere, ut hunc fontem à cunctis prauarum cogitationum & cupiditatum sordibus purum & integrum conseruemus. Sic enim fiet, ut operum nostrorum riuelli ab eo manantes, internam cordis puritatem & dignitatem referant. Hactenus de Euangelica lectione: nunc id quod initio proposuimus exsequamur.

SECVN-

SECUNDA PARS, VEL ALIA

Concio, in qua de vera religione, deq; eius initiis & velut rudimentis differitur.

Populus hic labris me honorat, tot autem eorum, &c. Inter eas sententias, propter quas Plato inter Gentiles Philosophos diuini nomen obtinuit, illa mihi non postrema esse videtur, qua is ait: Nemo nobis persuadeat, esse maius quidquam ea virtute quæ dicitur pietas, quæ videlicet numen diuinum colimus & veneramur. Hac enim breui sententia, quod est in Christiana religione maximum, fere complexus est: quando diuino cultui & religioni summum inter omnia locum dedit. Quid enim maius humana mens, quæ diuini numinis cultum & honorem cogitare potest? Ceterum quoniam modo Deus sit colendus, & quibus potissimum sacrificiis & ceremoniis placandus, idem ipse in lib. de Reipub. fatetur humani ingenij facultatem superare, ipsumq; Deum huius doctrinæ præceptorem esse oportere: ut is videlicet significaret, quibus præcipue obsequiis & sacrificiis sibi litandum esset. Hanc autem philosophiam, quæ principem inter omnes maximarum artium disciplinas locum tenet, cuiusq; idem Plato doctorem Deum desiderabat, nos hodie celestis magister hac breui sententia, quæ à me modo proposita est, apertissime docet. Dum enim Phariseorum erroris qui superstitiosè Deum colebant accusat, quæ nos religione illam colere debeamus, manifestè declarat. Si quis ergo vestrum, fratres, habet Platonis desiderio flagrat, & quæ religione ac pietate Deum colere debeat, scire desiderat, hæc paucula Saluatoris verba, quæ nunc interpretanda suscepimus, illi voti cōpotem efficiunt. Huius verò rei summam breui primum oratione perstringam, mox eandem paulo fusiùs explicabo.

Sciendum est igitur, quod quemadmodum perfectus homo corpore simul & anima constat, ita perfectus fidelis interioris simul & externis virtutibus instructus & ornatus esse debet. Internæ autem virtutes sunt fides, spes, charitas, humilitas, ceteræq; similes. Externæ verò sunt, quæ corporis adminiculo exercentur, quales sunt elemosyna, abstinentia, carnis maceratio, sacræ ceremoniæ & diuinæ laudes atque preces, quæ vel publice ab Ecclesia, vel priuatim à fidelibus frequenterantur. Viris igitur virtutibus perfectus Dei seruus præditus esse debet. Deinde illud etiam sciendum, quod quemadmodum anima vitam corpori præstat, sine qua corpus, nec corporis quidem nomen, sed cadaveris retineret: ita omnis externa virtus, si ab interna virtute non procedat, nec virtutis quidem nomen retinet, neque quidquam ante superni iudicis conspectum meriti habet. Ex his verò illud sequitur, omne p̃ij hominis studium, omnem

I. simile.

II. simile.

III.

aa x

omnem

Prou. 4.

III.

V.

Simila

Matt. 9.
Luc. 1.

omnem curam & diligentiam in cordis puritate & directione
 (quæ præcipue charitate constat) ponendam esse: quod quidem
 Salomon studiosè nobis commendat his verbis: Omni custo-
 dia serua cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit. Ab ipso
 enim & bona opera, & operum dignitas, & operandi alacritas &
 omnia bona manant, vt postmodum latius explicabimus. Cum
 verò omnia bona opera ad hanc cordis puritatem & charitatem
 parandam plurimum adiuvant: præcipue tamen sacra lectio,
 meditatio, oratio, & quotidiana conscientie suæ discussio &
 exploratio, & Sacramentorum frequentior vsus ad hoc ipsum
 magnopere conducunt. Hæc enim cum Deo familiaris cōuer-
 satio, & beneficiorum eius cōsideratio, & diuina gratiæ assidua
 imploratio, cælestem hunc ignem paulatim fouent & incen-
 dunt. Cum enim Deus noster & lux, & ignis consumens sit, fieri
 non potest, vt, qui ad illum accedat, non & illuminetur, & cale-
 fiat, & vnus cum illo per amorem efficiatur. Vnde illud etiam
 sequitur, quod ab his præcipue studijs ac tudimentis spiritua-
 lis tyro vitæ suæ exordium auspicari debeat, quæ ad charitatis
 virtutem parandam adiuvant, vt hæc ratione quotidie in hac
 virtute adolescat, ex qua omnis spiritualis vitæ decor & omnis
 externarum virtutum elegantia manat. Hunc autem ordinent
 in ijs quæ ex terra nascuntur, à natura seruari constat. Videmus
 enim fruges & arbores quæ ex semine oriuntur, antequam se
 stipites in altum subrigat, deorsum prius tendere, & minutulas
 in terra radices tacere, quibus deinde succum ebibâr, & in sur-
 culos, qui ilico sese produât, transfundât: atq. ita inferiora petunt
 priusquàm in superiora sese attollant. Ad hunc igitur modum, qui-
 cunq. in iustitiæ studio proficere cupiunt, illud ante omnia cu-
 rare debent, vt his potissimum studijs atq. exercitijs incubant,
 quibus charitatis virtus præcipue fouetur atque iuuatur: atq. ijs
 in primis quæ facti sunt faciliora, ne difficiliorū asperitate ru-
 des adhuc & paruuli in Christo deterreantur, & à cœpto virtutis
 articulo resiliât. Hunc autem ordinem cælestis magister nos
 exquisitissima doctrina, & appositissimis exēplis docuit. Refe-
 runt enim sancti Enāgelistæ, accessisse ad Dominū Phariseos,
 & ab eo quæsiuisse, cur eius discipuli nō ieiunaret, cū & Ioan-
 nis & Phariseorum discipuli ieiunijs carnem sæpè macerarent.
 Quibus Dominus, Nunquid, ait, possunt filij sponsi lugere,
 quàm diu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cū aufe-
 retur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Nemo autem immi-
 tit commissuram panni rudis in vestimentū vetus: tollit enim
 plenitudinem eius à vestimento, & peior secliora fit. Neq. mit-
 tunt vinum nouum in vres veteres: alioquin rumpuntur vres,
 & vinum effunditur, & vres pereunt: sed vinū nouum in vres
 nouos

novos mittunt, & ambo conservantur. Quod petinde est, ac si diceret: Prudentis officium est, onera ferentium cervicibus accommodare. Quocirca graviora onera valentioribus humeris, leniora verò infirmioribus aptanda sunt. Quia verò carnem jejuniis & inedia atterere, insuetis & huius laboris insolentibus (quales discipuli mei sunt, qui non ita pridem terla dimiserunt) molestum erit, ideo alijs eos virtutum rudimentis hoc tempore exercendos statui: nempe ut sponsum, quē modò præsentem habent, tanquam eius filij diligant: cuius dilectione sic afficiantur, ut illo absente libenter & ieiunia, & quosvis alios labores propter eius amorem amplectantur. Itaque cum omnia *Eccl.* tempus habeant, sitque tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus; nūc volo ut sponsi amplexibus dulcissimis vacent: quo enim magis in his profecerint, hoc ad ferendos propter dilectum labores promptiores & alacriores erunt. Hæc dominicæ respōsionis summa est: quam ego tamen in præsentis concione, pro tenuitate ingenij mei, quibus potero rationibus explicare tentabo. Hæc enim ratione fiet, ut sciamus quæ sint initia professionis nostræ, & vnde religiosam vitam auspiciari debeamus. Hunc enim ordinem, quem Salvator in discipulorum suorum institutione sequutus est, præceptores quoque *simil.* artium in ip[s]is tradendis retinent, qui non à difficilioribus eius disciplinæ partibus (quæ rudes adhuc discipulorum animos deterere possent) sed à faciliioribus initium capiunt.

I.

Quàm sit autem commodum & salutare ab his initiis bene vivendi rationem auspiciari, quatuor insignes utilitates, quæ ex his studiis atque ex hoc ipso ordine consequuntur, aperte docent. Primum enim hæc quæ diximus devotionis & dilectionis studia unicuique ad manum & in promptu sunt, sine is æger, siue sanus; siue dives, siue pauper; siue vir, siue femina sit. Non enim ad hoc necesse est, aut in longinquas terras peregrinari, aut facultates exhaurire, aut inedia corpus atterere, aut verberibus conscindere, aut in cinere & cilicio volutari. In serico enim & in purpura potest quis his exercitijs uti, quibus Dei amor & affectus devotionis nutritur. Sic enim illum discipuli nutriebant, cum dilectissimo sponso tanquam filij sponsi dulciter & amanter adhærebant.

Secunda verò utilitas est, quod rudimenta hæc miro modo ad omnē virtutis laborem, & ad omnia opera externa manum potrigunt. Ut enim ignis in densa nube inclusus conquiescere non potest, sed tandem huc & illuc agitur, donec cum sonitu & tonitru foras erumpat: ita hic amoris ignis visceribus hominum inclusus, ubi primum vehementius inflammari, & pectus ho-

minis adurere corperit, nullo modo quiescere, & intra fines suos secludere potest, nisi foras erumpat, & sese operibus suis prodatur. Cum enim dilectionis maxime proprium sit dilectio gratificari & inservire velle, intelligat autem homo virtutum officijs, & corporis castigatione, & poenitentiae laboribus illum maxime oblectari: protinus ad hæc ipsa adeo ardentius inibat, ut vix possimus in veræ conversionis initijs (ubi paululum divinx dilectionis fervor, diviniq; Spiritus suavitas excrevit) animi impetum moderari, quo se homo ieiunijs, vigilijs, & verberibus, cæterisque poenitentiae laboribus affligere, & seipsum hostiam viventem Deo offerre desiderat. Nova enim lux, nova gratia, nova charitas, novus spiritus, ac novum denique momentum in hominis mente fervens, novos atq; insolitos in eo motus excitat, qui in hæc externa opera solito maiora prorumpunt.

XII.

I Cor. 13.

August.

Tertia & quidem maxima utilitas est, quod hæc ipsa charitas dignitate, valorem, pondus & meritum externis actionibus præbet: quæ si in charitate fiant, Deo grata & æterno præmio digna sunt: si verò ea destituantur (quod ad æternam attinet salutem) in nullo a Deo pretio haberi testantur illa Pauli verba: Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habuero, factus sum velut æs sonans, & cymbalum tinniens. Hinc D. Aug. eas Romanorum cæterorumq; Gentilium virtutes, quas nos etiam nunc legentes admiramur (insignem videlicet patriæ charitatem, fortitudinē, fidem, continentiam, atque tēperantiam) nulla ratione veras esse virtutes existimat, utpote quæ non ex charitate, aut virtutis amore, sed vex gloriæ aut famæ cupiditate, aut etiam avaricia manabāt: ideoq; magis cupiditatum à quibus proficiscebātur, quàm virtutum, quantum speciem referebant, nomina sortiri debuissent. Quia & Aristoteles Hectoris fortitudinem tantopere laudatam veræ fortitudinis nomine indignam esse censet, quādo is aut gloriæ cupiditate, aut ignominie metu (ne apud Troianos feminas malè audiret) in aciem prodibat. Cum igitur tantum momenti in operibus nostris puritas intentionis habeat, sollicitè quisque nostrum, fratres, provideat, quo animo opera sua edat. Ad hoc autem nos frequenter Dominus in eo sermone inuitat, quem ad discipulos in monte habuit: in quo & ieiunia nostra, & eleemosynas, & precationum studia ab humanis oculis dimovere præcepit, ne vlla inanis gloriæ labe ex inveniunt oculis respergerentur. Rectè enim D. Chrysostomus, Ut difficile, inquit, est, arborem iuxta viam positam fructus conservare: sic difficile est bona opera (nisi vel necessitas, vel personæ status id exigat) in oculis & conspectu hominum edita, ab inanis gloriæ periculo liberare. Quocirca recede homo de via, teque in secreto

Chrysost.
Homilic.

secreto loco planta; vt neque mundus tecum aliqui habeat commune, nec tu cum mundo.

Quarta demum vtilitas est, quod hæc ipsa charitas non modo pietatis opera edit, & pondus atque dignitatem illis addit, sed miram etiam in operando facilitatem & suauitatem tribuit. Quemadmodum enim nimius terrenarum rerum amor facit, vt res asperas atque difficiles libenter & alacriter exsequamur (quæ alioqui molestissimæ forent) ita plane ac multo etiã magis diuinus amor, cum acriter inflammatus est, promptissimè ac liberrimè ardua quæque propter dilectum aggreditur, etiam si nullis ad hoc præmijs incitetur. Hinc Diuus Basilus Abraham Patriarcham ait, cum de terra & cognatione sua egredi iussus esset, non tam diuinæ promissionis, quàm diuinæ dilectionis magnitudine ad illud iter se accinxisse; libenterq. voluisse, propter eum quem tantopere diligebat, in exilium ire. D. verò August. illam ex Cantic. vocem (Fortis est vt mors dilectio) sic interpretatur, vt dilectionis mensuram ex morte petendam esse sentiat; quæ quamuis terribilium vltimum sit, à dilectione tamen superatur. Quod si mortem rerum omnium victricem, ac terribilium extremum dilectio superat, quid non superabit? quam difficultatem non euincet? quàm leue atque suauē iugum Domini faciet? Hinc facile constare potest, quid sibi Apostolus voluerit cum ait: Quod si Spiritu ducimini, non estis sub lege. Ex quibus verbis perperam intellectis atque detortis, hæretici quidam maximi erroris occasionē arripuerunt, dicentes, iustos homines à legis vinculo esse solutos. Quid autē Apostolus insinuare voluerit, hoc exemplo intelligitis. Num mater, quæ vnicum filium ardentissimo amore complectitur, ex legis imperio filium diligit? Imò verò, etiam si nulla esset lex, filium vtique diligeret; quoniã intra se maternū affectum habet, quo ad filij dilectionem sine vlla vi externa vehementer impellitur. Hoc idem pijs mentibus enunt, in quas Deus Spiritum Filij sui misit clamantem Abba Pater: quas celesti quodam motu & impulsu in Dei amorem ita excitat, vt, etiam si nulla lex esset quæ amare cogeret, interna tamē illa diuini Spiritus vis, imò lex Spiritus in visceribus scripta, eos ad amorem accenderet. Hoc est igitur quod Apostolus ait, iustos non esse sub lege: quia non lege premēte, sed amore impellente, legia opera alacriter exsequuntur.

Hæ igitur quatuor insignes vtilitates ex hac pia instituendi ratione conueniunt. Quibus rebus aperte colligimus, summum Christiani hominis studium non solum in initio, sed in progressu etiam ac fine vitæ ad charitatis studium & cordis puritatem præcipue referendum esse. Hinc regius Propheta:

Confitebor, ait, tibi in directione cordis, in eo quod didici iudicia iustitiæ tuæ. Hoc est, cum à te Domine eruditus intellexerim legum tuarum mentem atque rationem in eo sitam esse, ut cordis rectitudinem præcipue coleremus, idcirco in ea potissimum te laudare, tibi obsequi, tibi que placere constitui. Cordis autem directio, quid est aliud, quam amare quod amandum est, & eo amore quo est amandum? Qui enim sic affectus est, non modo diligit quod diligendum est, sed etiam odit quod odio habendum est, timet quod verè timendum est, desiderat quod verè desiderandum est: quæ omnia rectè in Deum tendunt. Quisquis enim Deum tota mente diligit, illi supra omnia placere desiderat, illum supra omnia offendere meruit, atque peccatum supra omnia detestatur: quibus in rebus directio cordis sita est, in qua sanctus Propheta Dominum laudare volebat.

II.

Iam ex his quæ dicta sunt, fratres, philosophari incipiamus. I. Primum enim ex hoc aperte colligitur, quam cæco errore Pharisæi tenerentur, qui, cordis directione & puritate relicta, solis labijs externisque ablutionibus & ceremonijs pietatem & iustitiam metiebantur; quos Dominus in præsentī lectione illis Isaia verbis arguit: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Quænam quidem morbum à parentibus traxerāt, de quibus scriptum est: Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei: cor autem eorum nō erat rectum eum eo, &c.

II. Deinde illud etiam sequitur: quanto videlicet errore teneantur, qui novos Christi milites instituendos susceperunt, quos hac cordis directione, studiisque sanctæ orationis ac meditationis (quibus ea præcipue paratur) prorsus neglectis, summam curam in externo corporis habitu componendo, cæterisque similibus insumere docet: ut videlicet deiectis in terram oculis, applicitis pectori brachijs, compositis gressibus, & quasi ad numerum cadentibus incedant. Hæc quidem ego adeo non improbo, ut etiam maxime commendem; sed illud queror, quod neglecto internæ puritatis, charitatis, & devotionis studio (in quo salutis nostræ summa constituta est) aut certe in postremis habito, solam hæc religionis faciem, quæ oculis hominum pareret, præcipue curare atque formare soleat. Quæ si interna puritate & cultu vacat, velut larva quædā, & simulatio religionis (quæ breui temporis spatio evanescit) non vera religio existimanda est: quando ita animus à se ipso dissidet, & socum pugnat, ut, cum intus rideat, extramorceat; cum intus vacuus sit, extrā gravitatem ostendat. Quanto satius & compendiosius erit ab interno homine (ut hæcæque diximus) religionē aspici-

carum! Hoc enim composito, & pié affecto, externus quoque homo vel non attendentibus nobis, & aliud agentibus, velut umbra corpus, ita interitui hominis speciem atque imaginem repræsentaret. Hic enim homo compositus, totusque in Deum directus, & oculos deiecit, & brachia colligit, & incessum componit, & omnes corporis motus regit, & salutarem animi tristitiam & gravitatem non inanem & fucaram ostendit: ideoque & ridet parcius, & loquitur submissius, atque se ab omni levitatis specie cōrinet. Ut enim ex debita humorum corporis nostri & æquali proportionem atque mēsurā (in qua sanitate sitam esse medici statuunt) purus & viuidus faciei color, & decor non fucatus & ementitus apparet: ita ex animo composito, & devotionis studijs affecto, similis in externo homine honestatis species fulget. Vnde à Salomone dictum est: Sapientia hominis Eccle. 3.

lucet in vultu eius, & potentissimus faciem illius commutabit: hoc est, interna animi sanctitate externam oris figuram habitumque componet. Qua in re naturæ solertiam mirabilemque providentiam imitari convenit, quæ corporis nostri fabricam à corde primum orditur: quod ex eo vitalis calor in cætera membra deriuetur. Aliter enim quomodo fieri posset, ut animantis membra sine fonte caloris aut crescere aut sustentari possent? Si ergo natura hunc in rebus ordinem sequitur, & ab ijs initijs res quas molitur incipit: cur nos aliam viam teneamus, aliūve ordinem in vitæ nostræ formatione sequamur?

Postremo ex his etiam liquet, merito nos diuinæ bonitatis providentiæ summis laudibus celebrare debere: quæ eum tam magnifica cultoribus suis præmia constituerit, cultum hunc in ijs potissimum rebus situm esse voluerit, quæ invito mihi adimere nulla vis posset; & in quarum copia & opulentia tam dives esse potero, quam volucro. Si enim in sola corporis inedia cultus hic positus fuisset, quid infirmi & imbecilles dicerent? si in elemosynis conferendis, quid pauperes & tennes conferre possent? si in longis peregrinationibus, quid claudi, & negotijs familiaribus impediti facerent? Itaque præclare & clementer nobiscum actum est, cum in directione & puritate cordis, & in charitate & verâ cordis humilitate cultus hic & vera pietas posita fuit. Quod quidem Exod. 30. significare appositissima similitudine & lege Dominus voluit, cum Moyse præcepit, ut posteaquam filiorum Israël capita à vigesimo anno & supra recensuisset (quod in Numer. libro cap. 1. factum esse legimus) à singulis dimidium sicii iuxta mensuram templi in sumptus tabernaculi testimonij acciperet. Et dives, inquit, non addet ad medium sicii, neque pauper minuet. Quid hoc sibi vult? cur diviti non licebit amplius donare, & munus suum pinguius

facere? Cur non (quemadmodum in purificatione puerperæ) aliud donum diuiti, aliud pauperi assignetur? Certè hac lege illud designare Dominus voluit, quòd cùm pecunia illa, quæ in vsus sanctuarij expendebatur, religionis offerenti um testimonium & professio quædam esset; facili hoc argumento intelligeremus, in hac religione omnes siue diuites, siue pauperes æquales esse, nec minus à paupere quàm à diuite requirèdum: quoniam cùm vera religio in hac cordis puritate sita sit, neque diuites ob maiorem censum plus habent quod offerre possint, neque pauperes ob inopiam minus quàm illi præstare debent. Omnes enim æquales quodammodo in hac parte sumus, cùm neque diuina gratia ulli desit, & quisque voluntatis & arbitrij sui dominus sit. Cùm enim nos Dominus ob violatæ legis preculum æternò supplicio mulctare decreuerit, equitati eius consentaneu erat, vt legem suam in ea potissimè re, & in ea nostri parte collocaret, quæ ab omnibus siue diuitibus, siue pauperibus, siue sanis, siue ægris impleri faciliè posset: ne vlla cuiquam neglecti officij honesta excusatio relinqueretur. Si enim in corporis laboribus, aut eleemosynarum largitate illam posuisset, multi multa in excusationem suam afferre possent. At si à te quaesierit, an illum super omnia dilexeris, an timueris, an peccatorem supra omnia detestatus fueris, an veram cordis humilitatem retinueris, quam ad hoc excusationem obtinere possis: cùm hæc ipsa corporis imbecillitas & inopia cæteri que corporis defectus adeò cordis humilitatem, castitatem, aliasque animi virtutes non impediunt, vt aliquando etiam adiuuent.

Finem igitur Concionis principio copulantes, hoc à vobis exigimus fratres, vt his initiis, hoc sacro tempore (quod veteris vitæ penitentia, & nouæ vitæ inchoandæ consecratum est) vitam nouam auspicemur, internam animi curâ primo & summo loco habentes, ac deinde externa virtutum opera copulantes: vtraque enim necessaria sunt, vt sit homo Dei perfectus, & ad omne opus bonum instructus. Hinc de illa forti muliere, quâ in Prouerbijs Salomon describit, dicitur: Quæsiuit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Quobus autem his nominibus lanæ & lini, duplices virtutes insinuasce videntur, internas scilicet, & externas. Lanæ quippe externa, linea verò interna vestis est: vtraque autem vestis hæc sancta mulier vitatur, quoniam vtriusque hominis, interni scilicet & externi, cultum & ornatum summo studio ac diligètia capit. Primas tamen & summas partes teneat quod internum est, quod mundi oculis absconditum, diuino conspectui patet, qui, quod homines latet, in rotius orbis terrarum theatro æternis præmijs afficiet, & perpetua felicitate donabit.

Proqu. 31.

IN EADEM FERIA QVARTA POST
TERTIAM DOMINICAM IN QVADRA-
gesima, Concio secunda: in qua, post Euangelicæ
lectionis explanationem, de honore parentibus &
filijs exhibendo agitur.

THEM. *Deus dixit: Honora patrem tuum & matrem.*
Matth. 15.

Cum leges omnes, siue diuinæ, siue humanæ, siue
quæ à natura profectæ sunt, nos ad honorem pa-
rentibus exhibendum impellant, ab eorumque
iniuria tanquam à re nefaria maximeque exse-
cranda deterreant: digna res visa est, quæ pro ra-
tione officij nobis commissi tractare hoc in loco debeamus. Ad
quod nos hodierna sancti Evangelij lectio inuocat, quæ de ho-
nore atque subsidio parentibus tribuendo mentionem facit.
Honor enim hoc in loco (vt D. Hieron. interpretatur) non in Hieron.
salutationibus tantum deferendis, sed in necessarijs prouiden-
dis accipi debet. Iuxta illud: Honora viduas, quæ verè viduæ 1. Tim. 24
sunt. Et, Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore, id est, 2. Tim. 4
duplici portione digni habeantur. Hæc ille. Quid enim inuat
exultantem patrem verbis honorare, quæ non foueas obsequio?
De hoc igitur honore in præsentī Concione agere constitui, si
prius tamen lectionem sancti Evangelij, quæ clarissimis sen-
tentijs referta est, explanauero. Quod vt commodius facere
possimus, celestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu,
suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Refert nobis hodie sanctus Euangelista Mattheus, accessis-
se ad Dominum Scribas, hoc est, legis doctores, & Phariseos,
& hanc illi sine quaestione, siue querelam proposuisse: *Quare
discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Non enim lauam
manus cum panem manducant.* Erant quidem Scribæ & Pharisei ge-
nus hominum superbæ tumore miserrimè obcæcatum. Opi-
nione namque sua se religiosissimos existimabant: qui tamen
in oculis Dei tales erant, vt de ipsis Saluator dixerit: Vos estis
qui iustificatis vos coram hominibus, Deus autem nouit corda
vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante
Deum. Iterum quæ illos dealbatis sepulchris cōparauit: quæ so-
ris quidem parent hominibus alba, intus autem plena sunt os-
sibus mortuorum. Quodque his omnibus formidabilius est,
eisdem

Matt. 23.

Eccle. 8.

Lue. 12.

Prov. 14.

Matth.

eisdem iterum dixit; Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedent vos in regno Dei. Quis, quæso, hæc Dominus verba illo tempore audiens, non obstupesceret? Hunc à Salomone dictum est: Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent, in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum. Ex quo intelligimus, fratres, duplicem esse hypocrisim: alteram vulgarem, quæ homo sanctitatis nomine alijs, non tamen sibi imponit: alteram multo periculosiorem, quæ seipsum homo decipit: quæ nimirum laborabat Pharisæus ille, qui orans aiebat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum. Ex qua quidem hypocrisis summum illud periculum nascitur, quod idem Salomon insinuauit cum dixit: Est via quæ videtur homini recta; nouissima autem eius ducunt ad mortem. A quo periculo nos Christus Dominus immunes conseruare dignetur: nullum enim in hac vita maius esse puto. Quæ enim pericula cernuntur, vitari possunt: quæ autem non videntur, quis effugiet? Scopuli enim in mari prominentes faciliè à nautis vitantur: periculosissimi autem sunt, qui sub vndis delitescunt. Quomodo enim vitare quisquam poterit, quod non videt?

Hi ergo Pharisei accedunt hodie ad Dominum dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Non enim lauant manus cum panem manducant. Hic alius Phariseorum, immo & multorum ex nostris morbus est: alienorum videlicet criminis obiurgatione, magis quàm studio virtutis, sanctitatis opinionem aucupari. Quam quidem opinionem assequi facilissimum est. Quo enim quisque fuerit in traducendis vitijs eloquentior atque seuerior, hæc maiorem virtutis famam sibi comparabit. Quicunque autem non proprijs virtutum officiis, sed alienis vitijs carpendis insignes haberi volunt, Magos Pharaonis quodammodo imitari videntur: qui plagas quidem in Aegyptum inducere, sed auferre minimè potuerunt. Nam & serpentes & ranas importarunt, & aquas etiam in sanguinem vertebant, quæ tamen mala minimè sustulerunt. Sic isti aliena vitia, quibus homines offenduntur, in publicum produnt: quæ tamen neque in se, neque in alijs emendare sciunt. Hoc est autem commune multorum vitium, vt aliena crimina semper & in corde, & quod est grauius, in ore habeant, sua verò prorsus negligant.

Huic ergo imprudentissimæ Phariseorum questioni Dominus altera iustissima questione respondet: quæstione quæstionis quasi clauum clauo retundens. Quare, inquit, vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Cum enim Deus parentes honorare, hoc est, non solum reuereri, sed illis etiam subuenire præceperit: vos contra liberos ab huius obseruatione præcepti

præcepti renouaris, cum subsidia parentibus debita, in templi munera commutare doceris. Pium quidem & religiosum est, cum facultas suppetit, replei cultum honestare muneribus: sed cum parentes egent, & utrunque homo præstare non potest, parentibus potius subueniendum est. Hoc enim præcipitur, illud cõsulitur. Hic autem canon fidelibus ante omnia propositus esse debet, ut, cum diuina consilia & præcepta se mutuo impediunt, neque utraque simul impleri possunt, præcepta semper consiliis anteferenda sint. Ideoque non modò hoc religionis officium, sed altissima etiam diuinarum rerum contemplatio deferenda est, quando nos aliò vel opus iustitiæ, vel charitatis necessitas, vel maiorum imperia vocant. In quo tamen Pharisei decipiebantur, qui religionis consilium diuinis præceptis anteferebant. Est enim hæc inter hostis antiqui tentationes tanto periculosior, quanto res quæ cõsulitur speciosior est: tunc enim virtutis imagine incantos decipit. Facile enim est hostis huius laqueos agnoscere, cum detecta facie ad manifesta nos crimina inuitat. At cum speciem virtutis ostentat, facillè virtutis amantes illaqueat. Venatores qui beluas captant, ceruorum sibi ter-
simili
 gora obuoluunt: plumatisque tuniculis amictuntur, qui ad aucupia exeunt. Sic animarum venator dæmon virtutis habitum præ se fert, ut honesta hac specie incautis imponat. Hinc videre licet multos, qui ieiunia, quæ ipsi sibi indixerunt, inuiolata seruauit: ea verò quæ ab Ecclesia instituta sunt, facillè violēt. Alios item videbitis hoc sacro tempore dies aliquot pane & aqua viuificare, qui tamen reliquis diebus ieiunium soluunt, ad quod ex Ecclesiæ præcepto tenebantur. An non ergo satius fuisset cõmunibus cibis vesci, & Ecclesiæ obtemperare, quàm ijs violentis noua abstinentiæ genera excogitare? Rursum videre est alios liberales in pauperes, qui tamē vix adduci possunt, ut vel famulis stipendia sua exigentibus, vel creditoribus debita soluant. Hic est enim communis humanæ naturæ morbus, ut propensior semper ad officia voluntaria, quàm ad necessaria sit, multoque libentius voluntati suæ vel in ardua tendenti, quàm alienæ leuia præcipienti pareat: cum constet tamen verissimam esse illustrem illam Samuelis sententiam, qua meliorem esse obedientiam victimis definiuit. Hanc autem virtutem multis voluntariæ pietatis studiis attestare docuit quidam ex sanctis illis Aegypti Patribus: qui cum diuinâ reuelatione multorum Sanctorum gloriam contemplari fuisset, vidit quosdam pietatis merito salutē cõsecutos, alios pietatis & misericordiæ operibus, alios solitariæ vitæ studio, alios verò maiorum præceptis obtemperando, quos maiori gloria cumulatos vidit. Cumque is ab Angelo, qui hæc illi ostendebat, singularis huius gloriæ causam quæstisset

quæfisset: Quoniã, inquit ille, cæteri in officijs suis voluntati suæ arbitriũ secuti sunt: isti verò se ab ea prorsus nudauerũt, sequẽ ipsos Deo per voluntatis suæ sacrificiũ mactauerũt. Magnũ enim sacrificiũ est, cũ homo sibi ipsi renũciat, cũ seipsum à se abalienat, & in alteri potestati (quod in se præcipuũ est) tradit.

Quia verò ab hac cælesti philosophia longè aberant Pharisæi, qui diuinatum legum auctoritati cõmoda sua præferebant: Dominus acri aduersus eos oratione inuehitur, dicens: *Hypocrite, bene de vobis prophetauit Isaias dicẽs: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Itaque multus illis in ore Deus erat, qui tamen ab eorum cordibus longè aberat. Quod quidem vitium familiare huic genti fuisse Prophetã testatur, cũ ait:

Psal. 77.

Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mēiti sunt ei: Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius. Hoc est ergo labijs Deum honorare, cũ cor ab eo longè distet. In quo crimine an Pharisæi à nobis suspicerentur, non satis exploratum habeo. Illud tamẽ asserere possum, multos esse hoc tempore, qui solis tantũ labijs Dominũ honorent. Mitto plures sacerdotes, cæterosque Ecclesiæ ministros, qui frequenter vocis harmoniam magis, quàm mētis deuotionem, psallentes in Ecclesia captant: quibus vehementer timeo, ne illis Dominus imptoperare possit, quod per Amos ait:

Amos 5.

Aufer à me tumultum carminum tuorum, & cantica lyrarum non audiam, Animaduertite, quæso, quo nomine modulatas canentium voces designauerit. Tumultum enim & confusam vocum turbam, siue laborum strepitum, nõ concentuum aut laudantium voces ea carmina nuncupauit. Ad vós venio cæterosque fideles: quorũ multi cũ preces ante Deum fundunt, non tam precari, quàm laboriũ rugitu, & vocis murmure perstrepere videntur; vt non tam humano quàm diuino cum Deo loqui videantur. Non enim id agunt vt illud Aug.

August.

impleant; Psalmis & hymnis cũ oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore: sed sine vlla mentis attentione, sine vllõ deuotionis affectu preces suas ita decurrunt, vt nihil aliud magis, quàm laboris huius finẽ, affectare videãtur. Quibus timendum est, ne ad eos illa Prophetæ execratio pertineat:

Psal. 105.

Oratio eius fiet in peccatum. Vt enim Theologi aiunt, tamen homo non semper Deum orare teneatur, quotiescunq. tamen orat, meminisse debet, nihil esse aliud orare, quàm cũ Deo loqui, & ab eo quæ ad salutem necessaria sunt petere: quæ duo & mentis attentionem, & diuini numinis reuerentiam exigunt. Quæ si vitio nostro desint, si neq. quid oremus, neque cũ quo loquamur, atredimus, à veniali saltem peccato nõ excusamur. Indignum verò est, inde damnũ reportare, vnde lucrũ debet.

deberemus; atque inde sordes contrahere, unde omnes animi
sordes eluendæ essent. Iam verò sunt alij, qui in præcipuis Eccle-
siæ solemnitatibus (quales Hebdomadæ sanctæ, & dies Paschæ
solennes sunt) in quibus Ecclesia suauiori cætu, mysticisq; &
insolitis ceremoniis fidelium mentes ad diuinorum mysteriorum
sensum, admirationem, atq; reuerentiã inducere studet, sic ista
omnia spectant, ac si in theatro personatam aliquam fabulam
agere viderent; atq; ita intra se steriles, aridi, atque ieiuni sine vilo
pietatis vel deuotionis affectu manent: quod iam corpore solum,
non animo diuinis laudibus interesse videntur: atque ita inter
ignita Dei eloquia frigidi, inter tot lumina cæci, inter tot diui-
narum gratiarum fluencia aridi, atque inter tot cælestes dapes
esurientes & famelici remanent. Hi autem sunt, qui, vt S. Iob ait, Iob 19.
Calcatis torcularibus sitiunt. Quibus planè vetendum est, ne id Malac. 2.
illis eueniat, quod per Malachiã Dñs minatur, cum ait: Disper-
gam super vos stercus solemnitatũ vestrarum. Animaduertite,
quæso, quàm sædo ac deformi nomine, quæ ipse festa sacraue-
rat atque instituerat, nuncupari vt appareat quàm sit accusanda
multorum improbitas, quæ rem adeo sacram atque diuinam
ita sordauit, vt hoc nomine à Deo fuerit appellata. Itaque mi-
nus mirum videri debet, quod alibi Dominus per Prophetam
Dicit: Odi & proieci festiuitates vestras, & odorẽ non capiam Amos 5.
tæteum vestrorum. Hos igitur omnes meritò propheticiis ver-
bis accusat Dominus dicẽs: Populus hic labijs me honorat, cor
autem eorum longè est à me.

I.

Deinde cælestis magister, volens non modò discipulos, sed
populum etiã qui aderat, ab errore liberare, turbis ad se vocatis
ait: *Audite & intelligite. Nò quod intrat per os, casuquinat hominẽ, &c.*
Quia verò hæc verba Dominus paulo post discipulis exigen-
tibus declarat, nos quoque illa suo loco explananda seruamus.
Verum discipuli, cū intelligerent hac oratione Phariseos graui-
ter offensum iri, ad Dñm dicunt: Scis quia Pharisei audito verbo
hoc scandalizati sunt? Quibus Dominus, *Omni, inquit, plantatio,*
quam non plantauit Pater meus cælestis, eradicabitur. Hoc est, quem- simile.
admodum agricola restam prius spinis sentibusq; repurgat,
quam sementem iaciat; ita diuini verbi sator errorum atque
prauorum dogmatum sentes è mentibus hominum euellere
debet, antè quàm pura diuini verbi semina salutarèq; doctrinã
in illorum cordibus seriat. Vnde Dominus Ieremiã Prophetã Ierem. 24.
committit, vt prius euellat, destruat, atq; disperdat: deinde verò
ædificet & plantet. Subditq; protinus: *Sinite illos: cæci sunt, &*
duces cecorum. Cecus autem si cecò ducatum præbeat, ambo in foueam
cadunt. Nihil inior cecos duces in foueam cadere, hoc est, le-
uissos in gehennam præcipitare: qui cū cæci sint, nò verentur

384 **FERIA III. POST III. DOM. QVAB.**
 tamen aliorum se duces, & magistros infanrium, doctores in-
 pientium, ac lumen eorum qui in tenebris sunt, profiteri. Ho-
 rum enim damnatio iusta est. Sed cur ignorantes homines, qui
 hos duces sequuntur, in eandem foueam precipitari debeant?
 An non illos huiusmodi ignorantia tuebitur? An nō cum Rege
 Abimelech dicere ad Dominum poterunt, Num gentē igno-
 rantem & iustam interficies? Tria esse peccatorum genera, tri-
 tres, non arbitror vos latere. Alij enim ex malitia, alij ex infir-
 mitate, alij ex ignorantia delinquant. Et quidē peccata quæ ex
 malitia proficiuntur, grauiſſima: quæ autē ex humana inibi-
 mitate & fragilitate, leuiora: quæ verō ex ignorantia, his adhuc
 inferiora esse constat. Est ita planē: nec ego inficias eo. Est ta-
 men cur huiusmodi peccata vehementer timeā. Nam ea scele-
 ra quæ vel ex malitia, vel infirmitate manant, facile peruiden-
 tur. Ideoquē pius homo & flere, & suppliciter confiteri, & qui-
 bus potest rationibus ea expiare contendit: & ab illis etiam ani-
 mum suum demittendi atque abiiciendi occasionem sumit.
 At quæ per ignorantiam delinquimus, cū nos deliquisse
 ignoremus, quā ratione aut expiābimus, aut deslebimus, aut
 illorum veniam petemus, aut propter illa nos submissius gē-
 mus? Est tamen fateor aliqua ignorantia siue iuris, siue facti,
 quæ delinquentem excuset: multæ tamen sunt, quæ adeo non
 excusant, vt vehementer etiam accusent. Est enim ignorantia
 excussa & supina, quæ ego ignoro quæ vel ex officio, vel ex pro-
 fessione mea scire teneor. Est & affectata, quæ ego dedita opera
 veritatis lucem fugio, & erroris mei tenebris gaudeo: de qua
 scriptum est, Noluit intelligere vt bene ageret. Talis autem est
 eorum, qui hoc sacro tempore peritos animarum medicos
 giunt, quod existimēt paulo seuerius ab ipsis esse curandos: &
 rudes atque imperitos adſciſcūt, qui neque leprā à lepra diſcer-
 nere, nec salutaria vulneribus medicamēta adhibere ſciant. Et
 hos igitur ignorātia excusare poterit, qui, dū corpore ægrota-
 peritiſſimos medicos magno etiam pretio & summa diligentia
 cōquirūt; ad animorū verō morbos curādos rudes & imperitos
 non solum admittunt, sed etiam quærūt: cū ex corporū morbis
 nihil nisi momētanea corporis mors imminet: ex animorū
 autem morbis æterna mors & luctus consequatur? Quid igitur
 tales exſpectare poterūt; nisi quod ab Apost. dictū est, Ignorā-
 tia ignorabitur. Est & alia ignorātia, quæ ex occulto animi tumore
 & elatione procedit, quæ sibi aliquis plus æquo tribuens, ne-
 lecto peritorū consilio, ea vel aggreditur vel decernit, quæ vel
 noxia sint, vel in aliorum perniciem aut incōmodum cedunt.
 Quæ enim damna ex hac superba ignorantia proficiuntur,
 illi merito imputantur. Est & alia, quæ non tam ex superbia,
 quā

R.

II.

Psal. 35.

Simile.

a. Cor. 14

III.

IIII.

quàm ex negligentia nascitur: ubi quis parem causæ diligentiam studiumque non adhibet, sed cursim & propterantem transigit atque definit. Est enim lapsus festinationi proximus, sicut scriptum est: Qui festinus est, pedibus offendit. Et satis constat verum esse, quod turis periti dicunt, præcipitatione esse noueram iudicij. A quo quidem longissimè aberat sanctus ille qui ait: Causam quam nesciebā, diligentissimè inuestigabam. Postremo est alia nescio an his omnibus periculosior: quæ ex turbido aliquo affectu siue amoris, siue iræ, siue odij, siue auaritiæ, siue inuidiæ, siue ambitionis, siue ex quauis aliqua impotenti cupiditate proficiscitur. Quicunque enim aliquo huiusmodi affectu laborat, ipso etiam iure ineptus ad iudicandum est. Vt enim rubeum vitrum oculis obiectum, rectum de coloribus iudicium aufert (rubea enim omnia quæ cernuntur facit) ira animus morbo aliquo affectu æstuans, verum prorsus de rebus iudicium amittit. Corruptus enim affectus intellectum facile corrumpit, & à veritatis tramite in suam cupiditatem trahit. Quid enim est in causa, cur immodicus vini potus, quod in ventriculum decidit, mentem auferat, & bibentis caput maximè perturbet? Certè non alia quàm maxima ventriculi capitisque vicinitas: quæ facit, vt alterius perturbatio alteri noceat. Non minor autem inter affectum & intellectum affinitas atque conjunctio est: quo fit, vt corruptus & conturbatus affectus morbum etiam suum in vicinum sibi intellectum transferat. Inde adeo fit, vt, cū homo maximè se sapere putet, scēdissimè hallucinetur. Quomodo autem erroris huius illum poenitebit, qui se minimè errasse credit? Videtis ergo quantum periculi huiusmodi ignorantie secum afferant? Ad quas quidem curandas nullum aliud commodius medicamentum reperire hactenus potui, nisi vt homo (quamuis hoc aperte non videat) multis in rebus per ignorantiam deliquisse se credat, & pro illis etiam doleat: sequē, vt is qui multo plura deliquerit quàm meminuit, submisce gerat, & frequenter ad Dominum cum Propheta clamet: Ab occultis meis munda me Domine. Huius enim rei gratia oratio Abacue Prophetæ inscribitur Pro ignorantibus: propterea quod sancti etiam viri multa se ignorantiter deliquisse suspicentur, pro quibus veniam orant.

Cum igitur hæc de Pharisæorum cæcitate Dominus dixisset, Petrus, qui minis illam Domini sententiā de cordis & oris iniquatione intellexerat, eius explicationem ab eo quaesuit, dicens: Edissere nobis parabolam istam. Cui Dominus: Adhuc & vos, inquit, sine intellectu estis? Non intelligitis, quia omne quod per os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur? Quæ autem de ore procedunt, de corde exeunt, & ea sunt quæ cōtaminant hominem.

Iacobi 3.

Plato.

Simila.

Quibus verbis Dominus & puritatis & impuritatis, & iustitiae & iniustitiae fontem cor hominis esse aperte declaravit. Tales enim aquarum sunt rivuli, qualis fons est unde scaturiunt. Nec enim idem fons (ut Iacobus Apost. ait) salum & dulcem potest facere aquam. Quo fit, ut ex affectione & caliditate cordis, opera quae ex eo manant, diiudicanda sint. Cum enim corporis humani membra, per quae operamur, animae nostrae instrumenta sint (ut Plato sub Socratis persona adversus Alcibiadem disputans aperte probat) consequens est, ut operum dignitas vel indignitas non tam instrumentorum conditioni, quam artificis eisdem instrumentis operantes, quorum alter absolutissimum, alter imperfectissimum opus edat. Cuius rei causa non in instrumenta (quae utrobique eadem sunt) sed in artificis peritiam vel imperitiam conicienda est. Sic igitur evenire potest, ut idem opus homines moliantur, quorum alterum Deo gratum, alterum ingratum, ob dissimilem cordis intentionem existat. David populum ex animi relatione numerari iussit, Moses ex Domini imperio: ille autem merito a Domino accusatur, hic vero iure laudatur. Itaque non tam opera nostra, quam operum mentem, ac veluti animam, spectare debemus, quo rectum de illis iudicium faciamus. Quae de re in sequenti Concione paulo fusiùs differemus. Hactenus de Evangelica lectione: nunc ad praeceptum Domini de parentum honore, sicut initio proposuimus, redeamus.

I. I.

Cicer. pro Milone.

Est autem hoc praeceptum scripta à Deo lege antiquius. De eo quippe illud clarissimi Oratoris dici potest: Est igitur haec non scripta, sed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex ipsa natura arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus. Ipse enim naturae conditor, ut virtutis ac probitatis arripimus, virtutum semina animis nostris insensit, quae ad honestatem torpente naturali quodam instinctu incendant, & ad turpia propensos pudoris & verecundiae freno ab improbitate revocarent. Inter haec autem virtutum semina, praecipuus maximeque naturalis est animi quidam motus & propensio, quae ad parentum honorem non solum erudimur, sed etiam doceamur. Sicut enim prima scientiarum principia nullo docemur cognoscuntur (solum enim naturali intellectus lumine percipiuntur) ita quoque parentes esse honorandos natura didicimus.

Arist. in li. Topic.

Quod quidem adeo evidenter constat, ut Arist. dicat, non minus stultum aut supervacaneum esse de honore parentibus agere, quam de candore nivis disputare. Vtrumque enim iuxta eundem

dens & notum esse cōfirmat. Omnis enim effectus naturalis
 quendam cultum & honorem exhibet suæ causæ: à qua videli-
 cet essendi principium accepit. Quæ quidem obligatio adeò
 efficax est, ut cū parentes natura ipsa instigante magis filios di-
 ligant, quàm diligantur ab eis. (hac enim de causa dicere sole-
 mus, naturalem amorē magis descendere, quàm ascendere) ni-
 hilominus tamen si casus inciderit, in quo hinc quidem patet,
 inde verò filius tuus fame pericliteretur, nec suppetat vti que ci-
 bus, patri magis, quàm filio, subuenire tenearis: quamvis magis
 à te filius, quàm pater, diligatur. Ad illud enim officium prius
 quàm filius nasceretur tenebaris: superueniens autem filius, re-
 ab illo priori debito non liberauit. Quam rem humanarū quo-
 que legum decreta confirmant: quæ debita tempore antiquio-
 ra, recentioribus anteferēda esse decernunt. Ex quo facili per-
 spicitur, quā sit huius obligationis vis, quæ in hoc casu aman-
 tissimos etiam filios negligere compellit. Quam etiā vim bru-
 ta quoque animantia, & immanes quoque fera non ignorant
 quæ parentes suos agnoscunt, diligunt; & quocunque perrexe-
 rint, sequuntur. Cui rei argumento sunt vituli & vacæ illæ. 1. Reg. 6.
 quæ arcam Domini ex regione Palestinorum in terram Israël
 deferabant. Mutui enim filiorum matrumque mugitus huius
 amoris vim facili declarabant. Sed celeberrimum & vulgaris-
 simum est ciconiarū exemplum, à D. Ambr. insigniter ampli-
 ficatum: quæ parentes suos in senectute ita alunt, ut ipsæ à pa-
 rentibus, dum pulli essent, enutritæ & alitæ fuerunt. Parentes
 enim senio confectos, & ad volandum impotentes, conquisito
 cibo in nido alunt, & implumes effectos pennis suis cōtegunt,
 ut à frigore defendat: quodq. magis mirandū est, si aliquò mā-
 grare oporteat, subiectis vtriusque humeris, parentes, quò mi-
 grandum est, per aëra deferūt. Qua in re nescio quid prius mi-
 rari debeam; an istarum auium erga parentes pietatem, an di-
 uinæ prouidentię curam (quæ senectuti atque imbecillitati
 huius auis hac ratione prospexit) an disciplinæ & magisterij
 huius efficaciam & nouitatē, quæ naturæ conditor exēplo auium
 voluit homines ad parētum cultum & honorem inducere: nec
 inducere modò, sed ignominia etiā afficere, si rationalis crea-
 tura parentibus non præstaret, quod ipsæ quoque natura do-
 cente illis præstant. Denique adeò nota est huius auis erga pa-
 rentes pietas, ut, quisquis beneficium beneficio pensat, Græco
 verbo antipelargin, hoc est (ut ita loquar) reciconiare dicatur: id
 est, in morem ciconiæ acceptum beneficium retaliare. Huius
 igitur piæ auis exēplo docemur, cū aliis, tum maximè senē-
 ctutis tēpore (quando ea præsertim rebus necessarijs destitu-
 tur) parētibus adesse, eorūq. omni ratione iuuare, educationisq.

Eccle. 3.

beneficium ab illis acceptum rependere. Ad quod nos Ecclesi. inuitat his verbis: Fili, suscipe senectam patris tui, & ne contristes eum in omni vita tua: & si defecerit sensu, veniam da. Intellexit plane sanctus vir senum incommoda atque labores: quos non modò corporis vires, sed sensus etiam, & ratio ipsa (quæ hominis propria est) destituere quodammodo solet. Comitantur autem eos imbecillitas, inopia, morbi, variaq; incommoda: adeo vt ad prioris ætatis infirmitatem & ignorantiam rediisse videantur. Quo spectaculo filij ad infantiæ suæ memoriam reuocari debent, quam patres tanto studio foverunt: vt exemplo saltem ciconiarum beneficium beneficio pensent. Quid enim patres propter filiorum salutem nō tulerunt: Quæ in matre gravida pericula ac fastidia? qui in partu gemitus atque dolores? quæ in infantia alenda atque sustentanda studia atque labores? quot vigilantes noctes, dum pueros lactant, abluunt, vestiunt, nudant, & legentibus diu noctuq; applaudunt? Hinc sanctus ille Tobias ad filium: Omnibus, inquit, diebus vitæ tuæ honorem habebis matri tuæ. Memior enim esse debes, quæ & quanta pro te passa est in utero suo.

Tob 4.

Et quidē sufficere nobis debuisset hæc lex, quam ab ipsa natura hausimus: sed supernus tamen virtutum amator & auctor usque adeo voluit filios parentum suorum curam gerere, vt non contentus hac lege, quam ipse in eorum mentibus natura calamo descripserat, voluerit etiam expressius digito suo in tabulis lapideis ita exarare, vt primum locum in secunda tabula huic præcepto dederit. Merito enim dubitare quisquam posset, cur in duabus tabulis Decalogi lex scripta fuerit, quæ in vna describi faciliè poterat: aut si in duabus tabulis scribenda erat, cur non ex æquo præceptorum scribendorum numerus ita distributus est, vt quævis earum quinque præcepta contineret? Constat enim in priori quidem tabula solùm tria, in posteriori verò septem scripta fuisse. Quis autē credat hoc sine diuini nūminis consilio factum? Vrgitur alias partitionis huius causas præteream, hæc mihi vel in primis commemoranda videtur: quòd cum duæ sint præcipuæ partes quibus omnis iustitia continetur; altera quæ Deo, altera quæ hominibus debitam persoluitur obsequium; ne partes iustitiæ confunderentur, diuersis tabulis distinctæ fuisse: quarum altera iustitiam erga Deum, altera erga homines doceret. Deinde hac ratione atque ordine præcepti huius dignitatem voluit declarare, dum primum illi locum in secunda tabula concessit. Si enim in vna tabula præcepta omnia scriberentur, quartum sibi locum Dominus (à quo vendicaret. Verum amator honoris parentum Dominus (à quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur) secunda tabu-

tabulam dolari præcepit: ut, sicut Dei cultus primum locum, ita parentum honor (quamvis in altera classe) similem primatus dignitatem obtineret. Itaque sicut in capitulis Ecclesiarum Episcopus primam dextri chori sedem, Decanus verò primam sinistri occupavit: ita planè in ordine præceptorum pietas in Deum primum quidem prioris tabulæ locum, pietas verò in parentes primam etiam sedem in hac secunda tabula velut in sinistro choro sibi vèdicat. Et quo planè liquet, post primam in Deum pietatem proximam deinde parentibus deberi: utpote qui Dei ministri & cooperatores ad huius lucis ingressum nobis exstiterint.

Nec hoc contentus, huc vni præcepto inter cetera omnia præmium, dum legem sanciret, apposuit. Ut sis, inquit, longævus super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Cuius rei gratia Apostolus dixit: Honora patrem tuum, quod est mandatum primum in promissione. Nulli enim aliorum, nisi huic vni, dignioris vitæ adiuncta promissio est. Incrementum enim & cumulum beneficii, qui beneficio gratus est, accipere meretur. Quisquis ergo vitæ auctoribus gratus est, vitæ spatia longiora (Deo ira disponente) meretur, qui filiis erga parentes, nisi augeat viæ beneficium, quod parentes ipsi, cum dare potuerint, augere non possunt. Quod si vitæ spatia cultoribus parentum ex diuina promissione protrahuntur: consequens est, ut eadem neglectoribus contrahantur. Quod planè iustissimum Dei iudicium formidare deberent, qui in parentes suos inofficiosi & ingrati sunt. Indignus enim longa vitæ esse videtur, qui auctoribus & altoribus vitæ ingratum se ac difficilem præbet. Nec longam vitam modò (quod multis animantium contingit) sed quod est multo magis optandum) religiosam & benemoram sobolem eisdem largitur. Sic enim Ecclesiast. ait, Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur. Iustissimo enim Dei iudicio fit, ut, qui pius in parentes suos exstiterit, pius etiam erga se filios habeat: & qui parentum dicto propter Deum audiens fuit, eius quoque preces Dominus exaudiat.

Verum ne his quidem stimulis summus ille pater contentus, promissis minas quoq. & eas quidem severissimas adversus immitigeros & inobedientes filios adiecit. Sic enim Levit. 20. ait: Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Rursumque Deut. 21. 21, inquit, genuerit homo filium contumacem & proteruum, qui non audierit patris vel matris imperium, & coercitus obedire contempserit, lapidibus obruet eum omni populus, & morietur, ut auferatis malum de medio vestri. Itaque non contentus Dominus capitali sententia rebellem

filium punire, voluit etiam vt quemadmodum blasphemus & perfidus in Deum, nō vnus carnificis gladio, sed totius populi manibus lapidaretur. Quæ res criminis huius atrocitatem maxime exaggerat atque declarat. Rursum quæ inter maledicta quæ aduersus diuinorum præceptorum transgressores Moses Iordane transiisso in monte Garizin, & in monte Hebal imprecari præcepit, hoc etiam continetur: Maledictus qui nō honorat patrem suum, & matrem. Et respōdebit omnis populus, Amen. Quam populi imprecationem, in terra prolatam, celestis confirmat auctoritate confirmat, quō in Eccl. iij. Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Hoc autem ita esse, declarat plane parentum tam benedictio, quam maledictio. Benedixit enim Isaac filio suo Iacob: & quamuis alieno cultu atque habitu pius pater fuerit delusus, illa tamen benedictio debita gratia destituta non fuit, præsertim cum ea res diuinæ sententiæ iudicio decreta & constituta fuerit. Quid igitur mirabilius, quam quod ignoratiter etiam collata à patre benedictio, & tam ampla benedictio, efficax fuerit? Quicunque igitur parentes habetis, dāte operam, vt illis vos mōgeros & obsequentes exhibeatis, & omnibus humanitatis & pietatis officiis prosequamini, nequē quidquam vnquam committatis, quod illorum maledictionem promeremini. Sic enim fiet, vt terreni patris benedictione præcepta celestis quoque Patris benedictionem, simul & hereditatem filijs Dei promissam, percipere mereamini.

IN EADEM FERIA QVARTA
POST TERTIAM DOMINICAM IN QVADRAGESIMA, Concio tertia: in qua, post breuem Evangelicæ lectionis explanationem, de cura & educatione filiorum à parentibus disseruit.

THE. Deus dixit: Honora patrem tuum & matrem
Matth. 15.

N superiore Concione, fratres dilectissimi, de honore parentibus à filiis exhibendo disseruimus. nunc vicissim officij nostri ratio exigit, vt de parentum cura & prouidentia in liberis educandis & instituendis pauca dicamus. Est enim hæc obligatio (vt ita dixerim) reciproca; vt videlicet sicut filij parentum, ita parentes filiorum curam gerant. Sic enim sapientissimus

simus ille rerum conditor naturam vniuersam temperauit, vt
mutuis auxiliis starent omnia, & vnaquæque res, beneficium
dando acciperet. Sicut autem pater est auctor & causa filij, ita
hæc parentum obligatio antiquior quàm illa existimanda est.
Cuius tractatio haud scio an magis quàm illa necessaria, magis-
que Christianæ reipub. vtilis sit. Hoc certe cõstat, nulla ratione
aut arte rebus communibus magis, quàm honesta filiorum edu-
catione, consultum iri. Cum enim educatio sit potentior inter-
dum quàm natura, si parentes omnes in hanc præcipuè curam
incumberent, vt quàm rectissimis institutis liberos suos educa-
rent, breui sanè tempore optimè constitutam haberemus; neq.
tot legibus, tot iudiciis, totque supplicijs quæ maleficia puni-
rent, indigeremus. Quocirca diuini verbi ministri, quibus dis-
pensandæ doctrinæ cælestis cura commissa est, nihil frequen-
tius parentibus inculcare, ni hil magis quàm huius curæ ac dili-
gentiæ commendationem in ore habere debent adeò vt in hac
vna re opportunè & importunè instare in omni ferè sermone
debeant. Quæ res me impulit, vt quamuis in hodierna sancti
Euangelij lectione de solo parentum honore fiat mentio, ego
tamē de filiorum educatione patribus commissa sermone
instruerem, si prius tamen paucis lectionis Euangelicæ non
tam explicationem, quàm eius scopum attigerõ. Vt autem
verumque piè & commodè præstare valeamus, cælestem opem,
sacratissimæ Virginis intercessionem, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Cum præcipuum. Scribarum & Pharisæorum studium esset,
facta dictaque omnia Domini Saluatoris calumniari, & yn-
de cunque carpendi ansam arripere: nouam quandam accusa-
tionem in hodierna sancti Euangelij lectione ei proponunt.
Quare, inquiunt, discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum?
Non enim lauant manus cum panem manducant. Quibus Domi-
niq. Quare, inquit, vos transgredimini mandatum Dei, propter tra-
ditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem tuum & matrem.
Vos autem, vtilitatis magis quàm legis diuinæ ratione habentes,
peruersum dogma disseminastis, quo debitus parentibus
honor adimeatur. Hypocrite, bene prophetauit de vobis Isaias dicens,
Populus hic labijs meis honorat, cor autem eorum longe est à me. Haec Do-
minus ipse posuimus intelligimus verum esse, quod D. Hieron ait:
Sagittæ lapidum inquam figitur, sed interdum resiliens per-
cutit iacentem. Sic isti cum venerant calumniæ sagitta Do-
minum ferire veliant, ipse nihil læsus, in illos eandem re-
uertitur: dum eos diuinæ legis præuicaciter, & prauorum do-
gmatum auctores esse prophetica auctoritate (cui refragari illi
non poterant) ostendit. Ad hanc autem Prophetæ sententiam

Hieron
simile

deklarandam, cætera, quæ deinceps in Euangelica lectione sequuntur, referenda sunt. Omnia enim eo pertinent, ut intelligamus veræ sanctitatis & religionis fontem in corde esse, & ab eo in externa opera manare. Vnde consequens est, opera nostra non ex eo quod foris præferunt, sed ex eo quod intus latet, esse diiudicanda. Quocirca quisquis veram sanctitatem atque iustitiam assequi cupit, cordis puritati atque custodiæ potissimum studere debet: quando ex eo & mors & vita procedit. Sic enim paulo inferius Saluator ait: *Non quod intrat per os, coquinat hominem; sed quod procedit de ore, hoc coquinat hominem.* Quæ enim exeunt de ore, de corde exeunt, & ea coquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, facta falsa testimonia, blasphemie: hæc sunt quæ coquinant hominem: non lotis autem manibus manducare, non coquinat hominem. Ex quibus verbis intelligimus, quod quemadmodum Salomon mentem & vitam in manibus linguæ sitam esse dixit, ita sanctæ multo etiam magis mors & vita in corde nostro posita sunt; ex quo & in linguam ipsam, & in omnia opera nostra mors & vita derivantur. Quia verò cordis puritas in intentionis puritate potissimum cernitur, ideo magna cura in operibus nostris operis finem atque intentionem explorare debemus: quæ tantum in moribus momenti habet, ut ipsis etiam actionibus nostris nomina ponat. Cum enim ex fine iudicandæ sint, nequaquam nomina ponat. Cum enim ex fine iudicandæ sint, nequaquam virtutis nomen retinere poterunt, quæ non propter Deum (qui virtutum omnium finis est) sed propter inanem mundi gloriam aut aliud simile fiunt. Talia igitur opera non à virtutis imagine quam præferunt, sed ab ambitionis vitio quod intus latet, sortiri nomina debent.

Nemo igitur, fratres, solam externi operis sui faciem attendat, nemo sanctitatis specie fallatur: ad fontem recurat, intentionem scrutetur, finem operis sui diligenter examinet, & in intimos animæ suæ recessus oculos immittat, soletter inquirens, quid præcipue in illo opere querat, quid tæpiet, cui placeat, quod ex eo lucrum reportare intendat: nec quousque examine contentus, omnes latebras & sinus pectoris sui prouidenter excutiat. Sapissime enim pro spiritu carnis, pro voluntate Dei, propria voluntas, pro Dei gloria, humana gloria, proque amore Dei, occultissimus amor sui delitescit. Hinc D. Gregorius sæpe inquit, mens sibi mœritur, & fingit de bono opere amare quod non amat, de mundi autem gloria non amare quod amat. Quæ quidem res tunc tandem aperietur, cum reuelabitur Deus abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: hoc est, cum appropinquauerit tempus illud, in quo Dominus non modo iniustitias hominum, sed iustitias etiam iudicaturus est.

est. In hoc enim præcipue antiquus hostis laborat, ut vel nos à bene operandi studio penitus auocet, vel, si minus hoc consequi potest, ut intentionem saltem animi nostri aliqua labe corrumpat. Bona quippe nostra (ut D. Gregor. ait) tribus modis hostis Gregor. insequitur: aliquando intentionem polluit: aliquando in ipsa actione malum intermiscet, ut gloria, si qua sita non fuerat, oblata delectet: aliquando in fine actionis illaqueat eo vehementius, quo securior sibi iam videbatur operans. Hæc igitur omnia diligenter inspicienda sunt, ut ab occultissimis hostibus antiqui laquei explicemur. Sola enim (ut D. Hieron. ait) causa Hieron. pietatis est, ubi carnis nulla notitia est. Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad filiorum educationem, de qua nos dicturos polliceri sumus, veniamus.

Hæc igitur de re quatuor tractanda esse video. Primum quàm sit honesta & liberalis educatio filij necessaria: deinde quò iure ad eam parentes teneantur, tum quò potissimum tempore ea sit exercenda: ac postremo (quod caput est) quoniam modo, & quibus potissimum rationibus sit peragenda. In huius autem argumenti tractatione, multa ex Gentiliis libris afferam: partim quo hostiorum in istos, pudesiam, si non præstet fides, quod exhibuit infidelitas: partim quò multa ab eis in hoc argumenti genere præclare dicta reperi, præsertim apud Plutarchum, qui de liberis educandis insignem edidit libellum cuius ego prædissimas sententias hoc in loco prætere curabo.

Insipitur quantum ad bonos morbis, & ad vitam tranquillè placideque degendam, in liberali educatione sit positum, ostendere volens, Craterem Philosophum citat, qui tanto stomacho aduersus patres horum officij neglectores indignabatur, ut dicere solitus sit, se, si licuisset, ubi in altissimam urbem paruem cõfendisset, magna voce clamaturum. Quosum rursus homines qui omne in comparandis diuitijs æthram studium ponunt, filiorum vetò, quibus eas relinquatis, nullam sanè curam suscipiunt. Quibus addendum esse censeo, quòd hi patres haud aliter agunt, quàm quòd magnam calceorum sedulitatem habent, quibz iterum pedem ipsum parvipendunt. Multi verò sunt parentes, in quibus adeò numerum amoris, pariter & filiorum odium se penumero increuit, ut ne maiora impendant salaria, nullius existimationis homines natis suis deligant. Ob quam rem Aristippus haud inulse quendam mentis inopem patrem cepit. Quopiam enim ex eo perconante, quantam instruendi digressi filij mercedem postularer, Mille drachmas, dixit. Ille verò Hercule, ait, magnum postulatum. Seruum enim comparare mille drachmis possum. Duos, inquit, habebis seruos, & unum filium.

Gregor.

Hieron.

T. Murar. de lib. educ.

Simile.

bbj

filium

honestissimis disciplinis & bonis moribus instituendos curarent. Sic enim fieret, ut dum quisque eam Reipub. portionem, quæ ad illum spectat, probe curaret, totum Reipub. corpus integram sanitatem reciperet. Nec principum leges, quæ reformandis moribus nostris destinatae sunt, tantum ad hoc, quantum hæc vna cura & conspiratio valeret.

Cæterum, ut actionibus stimulis parentes ad hoc studiū excitemus, quærendum deinceps est, quo iure ad hoc officium teneantur. Cui quæstioni breuiter respondemus, non alia, quam quæ sibi suisque moribus prospicere tenentur. Ad cuius resolutionem considerandum est, diuinam providentiam rebus omnibus à se conditis iuxta naturæ suæ modum & conditionem consuluisse. Tria verò creatorum genera numerantur, rationales, rationis expertes, & inter vitalia medietas quæ partim ratione habent, partim carent. Ut homo dum infans est. Rationalibus ergo concessio rationis lumine prouidit, quo naturæ suæ commoda & incommoda diiudicare & discernere possent. In autem quæ ratione carent, qualia bruta sunt, naturalem quandam propensionem & instinctum ad hæc ipsa commoda sua captanda, & incommoda vitanda indidit. Hæc enim naturæ illi instigatione oues noxias à salutaribus herbis distinguunt, & eanem sequentes, lupum tamen similem fugiunt. Cæterum mediis creaturis (hoc est, infantibus) cura paterna ita consuluit, ut voluntas patris sit filij voluntas, adeo ut pluribus in rebus non minus rata sit voluntas patris pro filio, quam si filius ipse propria voluntate id ipsum statuisset ac promississet. Quo nomine iura omnia inextimabilis patris potestate supra filios esse deficiunt. Vnde sicut pater seipsum vendere, & perperam seruituti addicere, ita & filium cogere necessitate, eidem seruituti potest anticipare. Quæ cum ita sint, consequens est, ut praua filiorum educatio, & peruersi mores qui ex ea consequuntur, parentibus imputandi sint, ad quos maxime spectabat honestis illis artibus & moribus imbueri, & ad omne virtutis studiū inducere. Nec enim patres solā alimentorum, sed multo magis morum studiorum curam gerere debent. Aliter enim bruta, aliter homines factus suos educare tenentur. Brutis enim sat est, quæ ad corporis vitam pertinent providere; cum aliud bonum non agnoscat. At cum summi hominis bonum non in corpore, sed in animo, hæc in terrenis bonis, sed in celestibus, atque adeo in Deo situm sit, huc omnis eius cura & diligentia referenda est, ut filius per virtutum iter incedens, ad summum bonum recta conueniat. Qui verò parentes, hæc cura neglecta, solius corporis alendi curam suscipiant, non aliter mihi filios suos, quam canes aut simile, capræ, educare videntur, quæ de cibo tantum sollicitæ, cætera negli-

II.

Dissimil.

negligunt. Si igitur graviter patres delinquerent, si parvulis filiis, quæ ad corporis sum necessaria sunt, minimè providerent: quanto gravius offenderent, si, quæ ad animi cultum & morum elegantiam spectant, minimè provideant. Hinc apud Lacedæmonios cum duo fratres inter se dissiderent, Lacedæmonii multam dixerunt patri, quod filiorum discordiam dissimularet. Invenitibus ignoscendum putarunt: sed quicquid illi per calorem ætatis peccassent, patri imputabant: cuius auctoritas providere debuerat, ne quid inter filios oriretur simultatis. Diogenes verò, cum puerum conspicatus esset indecorè se gerentem, paedagogum illius baculo percussit, dicens: Cur sic instituis? Prudenter iudicans primæ ætatis formatoribus potissimum imputandum esse, si pueri evadant malè morati, an tectus.

Sed instabit fortasse aliquis: Si usque adeo ad instituendos liberos parentes adstricti sunt, cur ergo sicut in Decalogo filius præceptum fuit, ut patres honorent, non etiam patribus mandatum fuit, ut filiorum quoque instituendorum curam gerant, præsertim cum nihil aliud Decalogi præcepta sint, quàm appetitor & explicatio naturalis legis expressior? Virumque autem à natura hominibus inditum est, ut parentes filios suos diligant & doceant, & filii vicissim eadem officia parentibus exhibeant. Verum in hoc legistoris prudentiam animadvertere licet, quæ non continetur in iis, quæ omittit, quàm quæ facit, admiranda est, ut suo fortasse loco latius differemus. Vidit enim parentum erga filios amorem vehementem esse, nec oleum carminò addendum putavit, & voluntatem satis per se incensam noni præcepti igniculo magis inflàmare. Cum enim tam multa plerique parentes committant, ut filios opibus cumulent & ditent, quid illi facerent, si ad hoc se divitiarum mandatorum obedientia adstringi diceretur? Verum enim est, quod Ecclesiasticus ait: Peccator homo vitabit correptionem, & secundum voluntatem suam inveniet comparationem. Hoc est, cum homo super præ aliquod opus designare vult, vadeatque occasionem accipit, quæ facinus suum honestare aliqua ratione possit. Quam sit autem impatiens parentum erga filios amor, non communis sensus & experientia solum, sed immanium etià ferarum eadem praverbum: Ex pedibus magis vult occurrere raptis capillis quàm faro confidenti sibi in sustinere sua. Sed hoc minus mirandum in atroci fera, præsertim dentibus & unguitibus armata. Multo autem mirabilius est, imbellem gallinam, hominumque atque etiam fugitantem cernere, quæ nec domestica & diuturna consuetudine ad homines assuescere nonit, quæ tamè propter pulorum suorum amorem, armatum etiam hominem aggreditur & im-

Ecclesi. 32.

Prou. 17.

& imperum in eum facit, & sine viribus atque armis solo pul-
lorum amore aduersus inuidentem decerrat. Quæ etiam dum
ouis incubat, nec vermibus corpus eius exedentes, nec famem
cruciantem, atque interdum etiam nec morientur ipsam sentitis
quandoquidem sæpe mortua ovis incubans reperia est: ut non
immo ritò Dominus flagrantissimum suum erga homines amo-
rem amoris gallinæ in Euangelio comparauerit.

Sed expendamus iam quo maxime tempore parentes ad hanc
institutorum filiorum curam teneantur. Ad quod facile ex
his quæ dicta sunt responderi potest: quòd cum ratio & volun-
tas patris, rationis defectum in filio supplere debeat, eo potissi-
mum tempore in hanc curam incumbere tenetur pater, cum
filiorum ratio propter ætatis ignorantiam & ruditatem imper-
fecta est. Tunc enim paternæ prouidentia atque prudentia lu-
men obscurò filiorum lumini additum, dirigit eum atque in-
formar. Hinc Ecclesi. de filij institutione ac disciplina patrem
admonens ait: Curua ceruicem eius in iuventute, & runde la-
tera eius dum infans est: ne forte induer, & non credat tibi, &
erit tibi dolor animæ. Seneca verò de hac re sic ait: Educatio
maximam diligentiam, plurimumque profuturam, desiderat.
Facile est enim teneros adhuc animos componere. Difficiliter
rescinduntur vitia, quæ nobiscum creuerunt. Idem etiam Quin-
tilianus docet his verbis: Tunc maxime ætas formanda est,
cum simulandi nescia est, & præceptibus facile cedit. Frangas
enim citius, quam corrigas, quæ in præuū duruerunt. Propterea
ergo puer, nequid cupide, nequid improbe faciat, monendus
est: habendumque in animo semper illud Virgilij, Ad eò à te-
neris assuescere multum est. Hactenus ille. Adde huic etiam
non contemnendam utilitatem: quòd videlicet tenera ætas non
solum ad recipiendum facilis, sed etiam ad retinendum maxi-
me firma est. Ut enim idem Fabius ait: Natura tenacissimi su-
mus eorum, quæ rudibus annis percepimus, ut sapor, quo noua
tribuas, durat: nec lanatum colores, quibus simplex ille candor
mutatus est, elui possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hæret,
quæ deteriora sunt. Nam bona facile mutantur in peius: nunc
quando in bonum verteris vitia? Hactenus Fabius. Cuius sen-
tentiam in Epistol. ad Latam D. Hieron. ad verbum refert
adiiciens etiam proclinem esse malorum emulationem, inde
fieri, ut quorum virtutes assequi nequeas, citò imitare vitia.
Quemadmodum ergo facile est teneram plantam stirpis
euellere, atis tamen nixam radicibus non irem: ita subpullula-
tia in primo ætatis flore vitia minimo negotio absconduntur:
quæ tamen ubi radices altius fixerunt, & diuturna consuetudi-
ne firmata sunt, difficillime eruantur. Idemque exemplum de

114

Ecclesi. 30.

Seneca

Quintil.

Fabius

simile.

Hieron.
in epist.

simile.

simile.

recenti

recenti & versato vulnere in hac causa affertur: quorū alterum facile, alterum difficulter ad sanitatem perducitur. Vnde Salomon, Adolefcens, inquit, iuxta viam suam, etiam cū senex-
 Psou. 22. xir, non recedet ab ea. Senectutem quippe prosequitur vitium, quod cum ipsa ætate adoleuit.

II.

III. Cæterū quoniam, quæ initio polliciti sumus, paucis attigimus; reliquū est, vt, quonam modo & quibus potissimū rationibus liberi instituēdi sint, exponamus. Qua in re nō modō
 simile. quæ ab externis scriptoribus dicta sunt, sed multo magis quæ a nostris traduntur, in medium afferemus. Atq. illud in primis, vt parētes pietatem & iustitiam studiosissimē colant, si liberos suos paternæ pietatis & iustitiæ hæredes relinquare volunt. Quemadmodū enim medicinæ artis periti, cū pueri infantes ægrotant, nec tenerā adhuc ætas ebibendis potionibus apra est, nutritibus eos proponunt, vt exhibita illis medicamenta ad salutem lactentibus prosint: ita nos, qui filios ab omni vitio purgatissimos reddere nitimur, parētes prius atq. nutritios eorum ad vitæ integritatē & sinceritatem, adhortamur, quæ ab eis in filios deriuetur. Rectē enim dictū est: Ab immūdo quis mundabitur? Et, Nemo dat alteri quod nō habet. Quis autem oratione consequi possit, quā multa cōmoda ex egregia parentum probitate filij consequantur? Si enim maiorum nobilitas posteros honorat atq. nobilitat, nulla maior nobilitas, quā eximia parentum virtus est; qua filij ornantur & hopestantur. Vnde in Ecclesiastico legimus: Gloria hominis ex honore patris sui: & dedecus filij, pater sine honore. Hinc Gabelus ad Tobiam filium: Benedicat te Deus Israël, quia filius es optimi viri, & iusti, & timentis Deum, & elemosynas facientis.

Sed hæc minora sunt. Illud verō maximum, quod frequenter Dominus filios propter merita parentum magnis afficit beneficijs. Vera enim est illa Ecclesiastici sentētia dicentis: Deus honorauit patrem in filijs, & iudicium matris exquirēs firmavit in filios. Hoc est, virtusque parentis probitas atque virtus in causa est, vt liberos Dominus multis ornet beneficijs. Cum enim filij vnū quodammodo cum patribus existāt (quia videlicet ex eorum substantia delibati fuerunt) non mirum, si piorum parentum amator Dominus filios eorum magnis beneficijs prosequatur. Quā multis verō in locis hoc ipsum sacre literæ profitentur? Hoc enim Dominus pollicitus est, cū ait: scilicet punire quidem peccata in tertiam & quartam generationem, facere autem mihi misericordiam in millia his qui diligūt se. Hinc regius Psaltes, viri iusti gloriam describens, Quis est, inquit, homo qui timet Dominum? siue (vt D. Hier. vertit) quis est iste
 Psal. 111.
 Psal. 24. vlt

Vir timens Dominum? Legem statuit ei in via quam elegit. Anima eius in bonis demorabitur, & semen eius hereditabit terram. Quem locum interpretes quidā sic explanati: Quoniam, inquit, natura ingenitus est nobis præcipuus quidam amor posteritatis, ut in omne tempus familia nostræ consulere volumus, & magno dolore afficiamur, si quādo illam interituram existimemus, aut graue aliquod incommodum acceptoratur; polliceor & stirpis & rerum secundarū diuturnitatem his qui uirtutem & pietatem colunt. Sed ne solum Dauidem huius rei testem citem, Ecclesiasticum etiam in meliorem asseram, hæc eadem prædicantem: Illi viri misericordie sunt, quorum pietates non defuerunt. Cum semine eorū permanserit bona hæreditas, & nepotum ipsorum semen in testamento sterit, & filiorū ipsorum semen propter illos usque in æternum manet. Quā multis autē exemplis hoc nobis probare licet! Illi naēli (quāuis ex ancilla nato) benedictionem & secundā sobolē Dominus propter Abrahæ merita pollicetur. Ex terra quoque filiorum Esau (quāuis improbi filij) ne vestigium quidē pedis filiis Israël se Dominus daturum ait: Quoniam, inquit, filiis Esau tradidi eam, non certē ob eius merita, quæ nulla erant, sed propter patrum fidē & pietatē. Sed quid mirum, si hoc beneficium posteris Abrahæ præstitit, cum idem etiam filiis Loth, hoc est Moabitibus & Ammonitis quāuis ex incestu propagatis, præstitum sit? An non igitur his exemplis aperte constat, verum esse, Deum honorate patres in filiis, & misericordiam facere in illis his qui diligunt se? Quoties verō posteris Dauidis sceleratē vindictibus pepercit, nec eos delere voluit propter patris pietatem atque iustitiam! Ut autem paternam probitatem in filiorum salutem & gloriam redundare ita contrā patrum impietas multis in rebus filiis nocere solet. Alioqui nequaquam Propheta diceret: Preparete filios eius occisioni, in iniquitate patrum suorum. Ex in lib. Sapientie legimus: Ab iniquo thoro semen exterminabitur, & adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, nec stabile fundamentum collocabunt. Et iterum: Filij adulterorum in consummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur.

Eccle. 44.

simile.

Isai. 44.
Sap. 3.

Ex hac autem parentum probitate præter ea quæ dicta sunt, alia etiam fortasse non minor utilitas sequitur: nempe paternæ virtutis imitandæ studiū, quod ingenuos præsertim liberos solet excitare. Libere enim eorū mores imitamus, quos magno opere diligimus, & à quibus beneficiis affecti sumus, & inter quos assidue versamur: quæ omnia in parentes cadunt. Est enim homo in tenera ætate imitandi avidus, & in ea quæ videt, quæque audit, se transformare, gessit. Vnde euehere illud solet, ut, si ingenuus puer inter ignobiles & rusticano more viuentes

viuentes ac loquentes educetur, eorum planè similis euadat: si
 verò ignobilis inter ingenuos & nobiles fuerit institutus, haud
 dubium, quin cum illis de ciuilitate & ingenuitate certare va-
 leat. Si enim feræ immanes & truculentæ (quales vrsi sunt at-
 que leones) cum hominibus versantes, naturæ feritatis obliu-
 peregrinam humanitatem & lenitatem induunt: quid de ho-
 minibus sperandum, qui non ad improbitatem, sed ad huma-
 nitatem nati, nō modo natura ipsa, sed rationis etiam lumine
 sese ad virtutis & probitatis studium iuuare possunt? Iure igitur
 inter præcipua huius educationis documēta censetur, quod
 Plutarchus admonet his verbis: Ante omnia opus est, vt patres
 non solum nihil peccando, verum etiam honesta singula per-
 agendo, manifestū sese filijs exemplar exhibeant: vt ita eorum
 vitam quasi quoddam speculum intuentes, ab operum simul &
 sermonum turpitudine se penitus auertant. Nam si quis delin-
 quentes acriter obiuret filios, tum is in eisdem illabatur erro-
 res: hic nempe ignorare videtur, sub illorum nomine sua se
 obiurgare crimina. Hastenus ille. Quid autem pius, pater fi-
 lios præcipuè docere debeat, idem Philosophus indicat his ver-
 bis: Hæc maximè adolecentes sunt admonendi, nempe vitam
 sine mollitie esse degendam, continendam linguam, iram sibi
 subijcere, & manus comprimere. Præter hæc omnia (id quod
 sanctissimum est) pueri vera proferre consuefiant. Mentiri
 enim seruille est vitium, & a cunctis mortalibus odio insectan-
 dum, nec quod apud medioeres etiam seruos veniam prome-
 reatur. Et quidem Plutarchus & Quintil. non putant ingenuos
 pueros verberibus ad officium adigendos, sed laudibus magis
 & præmijs (quæ capit illa ætas) & pudore atque ignominia
 metu excitandos, & acuehdos. Seruille enim esse arbitratur, eo
 metu magis verberum, quàm ignominia aut laudis amore in
 officio contineri. Fortasse hoc ad ingenuos pertinebit. Sed cum
 multi hac ingenuitate careant, disciplina seueritas necessaria
 est: vt ætas illa, quæ ratione & iudicio ad virtutem duci non
 potest, metu (qui in illam maximè ætatem cadit) ab his vitijs
 se contineat, à quibus nondum ratione contineri potest. Merus
 enim superioris potestatis, in ea ætate pro ratione est. Rectè
 enim Salomon: Virga, inquit, in eo qui indiget corde: virga
 enim illi pro corde & iudicio est. Vnde idē ait: Noli subtrahere
 à puero disciplinam. Si enim percusseris eum virga, non mori-
 erit: tu virga percuties eum, & animam eius ab infetno libe-
 rabis. Et iterum: Stulticia colligata est in corde pueri: virga disci-
 plinae fugabit eam. Cæterum qui immodico filiorum amore
 ducti disciplinam deferunt, & ne illos molestia afficiant, licet
 ius viuere permittunt, aut eorū errata corrigere nolunt, quod
 fecit

Simile.

Plut. de
lib. educ.

Prou. 10.

Ibidē 13.

Ibidē 13.

fecit David, qui filij Ammon incestum obiurgare non est ausus, ne spiritum eius, quem voce charum habebat, contristeret. Similes esse perhibentur iis, qui periclitantibus in flumine filijs minime subueniunt, cum eos inde nisi prehensa eorum coma extrahere nequeunt. Tales enim filios interire petiunt, ne ipsorum capillos euellant. Quæ autem maior crudelitas sub pietatis imagine esse potest? Unde recte Salomon, Qui parcit, inquit, virgæ, odit filium suum: qui autem diligit eum, instanter erudit.

Iam verò quia erga pueros indulgentia, incredibile dicta est, quantum illis noceat. Cum enim virtus omnis circa utilia opera versetur, qui ab ipsa infantia sic educatur, ut omne laborem atque molestiam fugiat, & in deliciis nutriatur, adeo huius blandissimi atque dulcissimi viri tyrannide capitur, ut omnem profusæ virtutis atque honestatis laborem non minus quam rem molestissimam fugiat: atque ita de mun ad omnia præclara studia, quæ cum labore coniuncta sunt, ineptus efficitur. Itaque sicut hedera, ubi vicinam arborem complexa est, ipsam complexu & umbra sua atefacit, & sterilem reddit, ita matres, quæ complexu atque blanditijs suis filios fouere atque delinire non cessant, ipsos profuselubet, curatos, & ad omnem virtutis laborem ineptos reddunt. Cum autem materiam hæc indulgentia ad vitia cuncta viam muniat, tum vel maxime iracundiam acuit, Seneca testante, qui ait: Nihil magis facit iracundos, quam educatio mollis & blanda. Ideoque vnicis quo plus indulgetur, pupillisque quo plus licet, corruptior animus est. Non resistet offensis, cui nihil unquam negatum est: cui lachrymas sollicita semper mater absterlit: cui de pædagogis satis factum est. Hactenus ille. Hanc eandem sententiam nostræ quoque literæ vehementer probant. Sic enim in Ecclesiastico legimus: Lasta filium tuum, & pauentem re faciet: lude cum illo, contristauit te: ne corrideas illi, neque condoleas, & in nouissimo obstupescunt dentes tui. Neque verò consilium hoc ad filios tantum, sed multo magis ad filias pertinet. Sic enim apud eundem Ecclesiæ legimus: Esylæ tibi sunt: serua corpus illarum, & ne offendas faciem hilarem ad illas.

His omnibus illud vltimo loco adiciendū, ut homo omnem hanc operam suam sine diuinæ opis auxilio minimam esse reputans (Nisi enim Dominus ædificauerit domum, in vanum laborant qui ædificant eam) assidujs precibus Domini misericordiam imploret, illique filiorum salutem committat. Quod quidem sanctus Iob faciebat, qui sacrificijs Domino quotidie pro filiis offerebat. Beata verò Monica, D. Aug. mater, nō animalium sacrificia, sed assiduas lachrymas & virulos laborum,

hoc est, deuotissimas preces Domino semper immolabat, quibus Augustinum filium nō modò ex perfido fidelem, sed acerrimum fidei propugnatorem fecit. His igitur artibus pij parentes filiorum salutem procurare debent, ne eos gehennæ, sed Dei filios magis efficiant: vt, quos pij monitis & institutis Christo lucrificerunt in hac vita, felicitatis & sempiternæ gloriæ socios habere mereantur in patria.

FERIA SEXTA POST TERTIAM
DOMINICAM IN QVADRAGESIMA;
 Concio prima: in qua lectio Euangelica explanatur.

THEM. Iesus autem fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Ioan. 4.

Dicit Christianæ religionis officia, fratres charissimi, maxime cōmendatur vitæ & mortis Domini Salvatoris assidua meditatio. Cuius reicum multæ sint & maximæ utilitates, illa præcipua est, quòd ea potissimum ad diuinæ bonitatis cognitionem (quæ salutis nostræ fundamentum
 4. Cor. 4. est) mens humana confurgit; Sic enim Apostolus ait: Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Iesu Christi. Hoc est, Deus qui initio mudi hanc lucē, qua fruimur, condidit, ipse splendore gratiæ suæ corda nostra illuminauit, vt nos quoque alios ad eiusdem gloriæ cognitionem illuminaremus: quæ eius gloria præcipue lucet in facie Christi, hoc est, in admirandis sacratissimæ humanitatis eius mysteriis & beneficiis. Alludit autem hoc in loco Paulus ad Moysen faciem, qui splendore suo diuinæ pulchritudinis & gloriæ velut vmbra quandam repræsentabat: quandoquidem fulgor ille ex cōsortio sermonis Domini illi adhæserat. Hic tamen fulgor (quamlibet splendidus & admirandus) non ita diuinæ pulchritudinis imaginem referebat, vt Christi Domini facies spuris illis, alapis, casis, vibicibus & sanguine deformata. Hæc enim corporæ deformitas immensam diuinæ bonitatis pulchritudinem, summum iustitiæ splendorem, ineffabile misericordiæ decus, flagrantissimam in genus hominum charitatem, multo clarior quàm splendida Moysen facies exprimebat: quandoquidem omnis hæc deformitas reformandæ imaginis nostræ causa ab initio genito Dei Filio clementissimè suscepta fuit.

Quia

Quia igitur cognitio hæc charitatis & felicitatis, & totius denique salutis nostræ origo est; ideo præcipua piorum hominum cura esse debet, Christi Domini magnificentissima opera & beneficia sedulo meditari, & in his dies noctesque philosophari, & eorum contemplatione mentem alere atque reficere. Quod quidē pietatis studium sub allegoria quadam in Cant. celestis Sponsus in sponsa sua commendat his verbis: Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. Cant. 4. Quis autem nō videat, mysticum aliquid hac similitudine designari? quandoquidem, si verborum sensum spectes, nihil esse possit inconcinnius, quàm pulcherrimos spōsæ capillos caprarum gregibus comparare: Capilli ergo isti, qui Ecclesiam Christi sponsam speciosissimam efficiunt, Sancti omnes sunt. Capillorum autem alij rufi, alij nigri, alij sunt candidi; quorum varijs coloribus Ecclesia mirificè exornatur. Et rufi quidem, sanctos Martyres; candidi autem, virgines; nigri verò, humiles & verè pœnitentes designare videntur. Hi verò omnes caprarum similes esse dicuntur, quæ pascuntur in monte Galaad. Galaad porro acervum testimoniorū significat: quod quidem maximè Christo Domino convenit, in quem omnia Legis & Prophetarum testimonia mirabili consensione conspirant. In hoc ergo monte pij omnes pascuntur, dum Christi servatoris nostri Evangelicam doctrinam, miranda beneficia, & gesta clarissima, pia devotione contemplantur. Hæc enim sunt vberissima eorum pascua, in quibus fidelium animæ saginantur; quando in hoc pulcherrimo & feracissimo monte ingeniunt quod mirentur, quod imitentur, quo reficiantur, quo in virtute solidentur, quo in fide & spe fulciantur, quo in pio devotionis affectu nutrantur, ac postremò quo in Dei & hominum dilectione proficiant.

Quisquis autem huic pio studio deditus est, illud ante omnia curare debet, ut non solum externam operum Domini faciem contempletur, sed ad intima etiam charitatis eius penetralia pertingere studeat, unde illa opera proficiscebantur. Hoc enim est quod piorum mentes maximè reficit & oblectat. Quæ verò dilectione pastor hic oves suas diligit, ipse admiranda quadam similitudine declarat cum ait: Sicut dilexit me Pater, Ioan. 15. & ego dilexi vos. Quæ comparatione quid sublimius? quid magnificentius? quid divinius? Quæ verò opes, quæ regna & imperia cum hac piorum dignitate comparanda sunt? Quamvis enim nō omnino pari dilectionis mensura à Filio; quæ Filius à Patre, diligamur; amplissimus tamen dignitatis gradus est, sic à Filio diligi, ut hæc dilectio cum Patris erga Filium dilectione comparetur, quem Pater infinita dilectione prosequitur.

Ex hoc autem charitatis fonte, qui in pectore Christi scaturiebat, tam multi labores & itinera, tot ieiunia, tot vigiles noctes, tot preces & lachrymæ, tot acceptæ iniuriæ, tot denique rui sanguinis emanarunt. Hinc etiam ardentissima illa salutis & reparationis nostræ sitis, quam is in cruce prodidit, cum se sitire dixit. Tot enim pœnis exhaustis, tot cruciatibus patientissimè toleratis, adhuc flagrantissima illa sitis in eius pectore æstuabat: quæ ne his quidem pœnis satiata, alia quoque multa pœnarum genera subire parata erat, si hoc salutis nostræ causa postularet. Itaque verissimè de singulari eius dilectione dictum est: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, & flumina non operient eam. Potuit igitur mundus illi vitam eripere, potuit carnifex illum ad columnam ligare, potuit pedes eius & manus cruci affigere: charitatem tamen eius, & salutis nostræ sitim extinguere non potuit.

Hæc igitur sitis illum vicos & castella circumire faciebat, ut omnibus in locis salutis & pietatis suæ impressa vestigia relinqueret, & animas à diaboli potestate erepras ad pietatis & iustitiæ studiū traderet. Itaque dum consuevit misericordiæ suæ munus exsequitur, & lustrata Iudæa pergit in Galilæam, venit ad civitatem Samariæ quæ dicitur Sichar, iuxta predium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus autem fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora autem erat quasi sexta, quæ iuxta supputationem nostram, duodecima diei hora est. Nihil ergo mirum, si hac hora Dominus fatigatus iuxta puteum sedit. Nam & æstus, & fames, & sitis (quæ hac hora maxime vigere solent) & itineris labor (præsertim cum Dominus omnium conditor, qui solis & siderum fabricator est, nostri gratia creaturarum iniurijs obnoxius sit, solis æstu vratur, inedia conficitur, fame cruciatur, sitim patitur, & itineris labore fatigatur.

Fatigatus autem sedebat sic supra fontem: discipuli enim eius abierunt, ut cibos emerent. Est autem concissa Evangelistæ oratio, cum ait: Sedebat sic supra fontem. Particula enim, sic, aliud quiddam desiderat, quod magis sanctus Evangelista intelligi voluit, quàm exprimere. Sedebat ergo sic, quasi homo infirmus, & itineris labore confectus: sedebat sic, quasi vnus quilibet e plebe, quasi viator lassus, quietem sessione captans, quasi non esset is rerum omnium Dominus, fatigatum virtus, esurientium panis, sitientium potus, & infirmorum robur & fortitudo. Hæc autem Christi Domini fatigatio multas alias huic similes fuisse declarat. Sed vnâ hanc memorat Euangelista, ut ex ea reliquas conijciamus. Qui enim tanquam verus iustitiæ Sol nunquam

quam vno in loco consistebat, sed omnem illam regionem circumibat, vt Evangelicę doctrinę radiis sedentes in tenebris & vmbra mortis illuminaret (adeo vt neque populo illum apud se retinere volenti acquiesceret, dicens se quoque alijs ciuitatibus oportere euangelizare regnum Dei) quàm multis itineribus ac laboribus fatigatum fuisse credendum est? Non enim ad orium, ad quietē, sed ad labores & dolores, ad pugnas & certamina missus est. Horum autem tantorum laborum fructus, salus & iustitia nostra fuit, Propheta testante, qui ait: Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & saturabitur: saturabitur, inquam, suauissimo salutaris nostrę cibo, de quo is in præsentia lectione ait: *Mens eibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me, vt perficiam opus eius*: quod quidem non aliud, quàm redemptionis & salutis nostrę opus fuit. Sequitur deinde:

Hora autem erat quasi sexta. Non otiosę sanctus Euangelista hanc horam expressit, quo apertius Dominicę fatigationis & laboris (vt antè diximus) causam exprimeret. Verùm non hæc sola fatigationis huius causa existit. Aliud enim erat, quod illū multo magis lassaret; nempe magna eius charitas, & negotij quoque magnitudo quod susceperat, & magnus item error dispersarum ouium quas quærebat. Quàm magna verò eius in nos charitas fuerit, paulo superius attingimus: quā magnū autem negotium quod susceperat, immensū eius labores facili declarant: quantus verò ouium, quas quærebat, & quàm descendus error, per Ezechielem Dominus indicat his verbis: Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in vniuerso colle excelso, & super omnem faciem terrę dispersi sunt greges mei, & non erat qui requireret: non erat, inquam, qui requireret. His autem verbis Dominus communem cunctorum ferè mortaliū errorem, & erroris causam declarauit. Omnes namq; homines ad beatitudinem à Deo conditi sunt, quàm summa auiditate desiderant. Variorum tamē errorum & cupiditatum tenebris obcæcati, in quo ea sita sit, minimè vident. Iraque pro suo quisque affectu & ingenio nunc in his, nunc in illis bonis sitam esse arbitrantur: ideoque nullum genus terrenorum bonorum, aut inexpertum, aut intactum relinquunt, si qua forte fiat, vt in vno aliquo illam animę quietem & pacem, quàm cupiunt, assequantur. Hoc est autem quod Propheta significare voluit, cum oues in cunctis montibus errasse, & super omnem faciem terrę dispersas fuisse queritur. Hoc enim studio & affectu alius ambitioni seruit, alius pecunię studet, alius varias vitę voluptates atque delicias exquirat, alius aliam viam ingreditur, qua putat se beatę vitę compotem fore. Paululum verò progressi, sentiunt quàm amara sit ea res, quā fore suauissimam

Ezec. 34.

suspicabantur. Honores enim sunt inanes, & multis plerumque
 ignominia maculis deformati, pecunia vero cupiditati nullus
 est modus constitutus: ira ut animus semper indigeat, & in ex-
 tremam quadam inopia & mendicitate versetur: stultorum autem
 hominum voluptates cum sint breuissimæ, nec iudicio, sed fu-
 rre perceptæ, tamen eas sæpe summi dolores & molestiæ con-
 sequuntur. Hoc igitur in causa est, ut homines toties conatibus
 suis delusi, nec tamen cupiditatibus modum statuētes, alias atque
 alias viuendi rationes, & alia itē bona quibus fruatur, exquirant:
 ut, quam in his bonis felicitatem non inuenerūt, in alijs offē-
 dant. Hoc est enim quod Dominus per Hieremiā sub disper-
 sarum ouium similitudine lamentatur his verbis: Grex perdi-
 tus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos,
 feceruntque vagari in montibus: de monte in collem transie-
 runt, obliui sunt cubilis sui. Huius enim cubilis obliui, hoc est,
 veræ felicitatis & quietis cubile ignorantes (quod in vno Deo
 veræ felicitatis fonte inuenitur) per varia bonorum genera, in
 quibus sublime & excelsum aliquid apparebat, rāquam per va-
 rios montes & colles vagati sunt. Quod quidē Sponsa in Cant.
 animaduertens, ne simili errore cum alijs deciperetur, suppli-
 citer Dominum obsecrat his verbis: Indica mihi quem diligis
 anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam
 post greges sodalium tuorum. Hoc est, indica mihi veræ felici-
 tatis & sapientiæ locum: vbi Sponsus meus meridiana sapien-
 tiæ suæ luce oves suas mirabiliter pascit, & oblectat, ne, si illum
 ignorauero, vestigia illorum sequar, qui per varios mundi riuos
 los & lacunas turbidas miserè vagantur. Quia ergo tantus erat
 huius gregis error, ideo vnigenitus Dei Filius, humane salutis
 amator, venit in mundum, ut perditas oves quæreret, & ad cau-
 las veræ felicitatis adduceret. De eo namque scriptum est: Veni
 Filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat.
 Varius autem & multiplex ouium error in causa fuit, ut multi-
 tis in operibus atque laboribus opus esset, quo gregem adeo di-
 spersum & errabundum colligeret. Quare nō mirum est, si fa-
 tigatus ad puteum seder, qui tantam nostri gratia prouinciam sus-
 ceperat. Huius autem inquisitionis piissimum studium Domini
 eius olim Patriarcha Ioseph (in cuius tunc prædio Dominus
 confederat) adumbravit. Cum is enim a patre missus esset, ut
 fratres & pecora visiteret, inuenit eum vir errantem in agro, &
 ab eo quid quæreret interrogauit. Cui ille: Fratres, inquit,
 meos quæro: indica mihi, vbi pascant greges. Si quis ergo pau-
 lo attentius vitam Domini, variosque eius labores & itinera
 contemplatus fuisset, illumque eo tempore solum & ex impro-
 be fatigatum meridiana hora iuxta puteum sedentem videret
 merito

Hier. 50.

Cant. 2.

merito ab eo huius tanti laboris causam hac oratione querere potuisset: Quid (quæso) agis, Domine? quæ te tanta cura sollicitat? cur tot te laboribus crucias? tot itineribus conficis? modo à Iudæa in Galilæam, modo à Galilæa in Iudæam, vicos & castralla circumis, nunquam tibi parcis, nullam tibi quietem imperas: quid, quæso, tantis laboribus capias? quid, quæris? Nihil certe aliud Dominus querenti, quàm quod Ioseph olim, respondere: Fratres meos quero. Sunt enim os meum & caro mea, estque eorum salus & vita valde mihi chara; & à Patre mihi commissa: ideoquæ non mihi parcam, non quiescam, nec dabò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec illos ad causas suas, hoc est, in paternam domum reducam.

Sedens autem Dominus supra fontem, corpore quiescente, animo non quiescebat, sed solus multa secum agitabat. Quis autem, quæ in animo illius versarètur, explicare queat? Verum non admodum difficile erit, ex hæc ipsa corporis fatigatione, animi eius cogitationes intelligere. Sic enim natura comparatum est, ut cum corpus affligitur, afflictionis causam animus cogitet. Dolor enim corporis mentem non sine à doloris sui cogitatione diuelli. Cogitabat ergo fatigationis & laboris sui causas. Hæc autem (ut modò diximus) errores nostri atque peccata erant. Voluebat igitur animo maximam hominū incredulitatem atque perfidiā. Cogitabat quorū frustra populus docuisset, & miracula illa clarissima in eius cōspectu edidisset, quibus tamen eorū perfidia conuicta nō erat. Hoc enim Ioānes Euangel. 45. innuit, cū ait: Et cum tanta signa fecisset inter eos, non credebant. Ac rursum. Et mirabatur, inquit, propter incredulitatem illorū. Considerabat item, quomodo post tot labores, tot itinera, tot voces & clamores, quibus ad penitentiam homines reuocare nitebatur, adeo illos non sanasset, ut etiam illi ipsi, quos tot beneficijs affecerat, tot miraculis ad fidem erudierat, in furorem versi contra medicum tanquam malè sanj atque frenetici furoris sui venenatam rabiem conuerterant. Hæc ergo cura magis Dominum quàm labores omnes, quàmq. ipsa mors fatigabat. Vehementius enim mercenarium fraudatio mercedis, quàm labor operis torqueret: non enim frustra dictum est: Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt: hoc est, pares in crimine habentur. Quo fit, ut si ille homicida est, hic quoque homicida sit. Merces autem laborum Christi, salus & vita nostra est: qua dum vitio nostro fraudatur, nō dubium quin gravissimè, si pati adhuc posset, cruciaretur. Eius enim illa verba sunt: Zelus domus tuæ comedit me.

Psalm. 38.

Sed iam hinc digressi, ad mulierem Samaritanā veniamus.

Rom. 9.

Venit ergo mulier à Samaria, ut hauriret aquam: quam dum quærît vitam, quam non quærebat, inuenit. O admiranda Dei opera atque iudicia! Quàm verè ab Apostolo dictum est: Non est volentis nec currentis, sed misericordis Dei! Hæc enim mulier nec querebat, nec currebat, nec volebat: & tamè misericordiam consecuta est. Mulier enī hæc Samaritana idolorum cultrix erat, peccatrix erat, quinque viros habuerat, modò pro viro legonem habebat: itaque quacūque parte illam spectaueris, siue genus, siue vitam, siue fortunam, siue mores, siue naturam, siue quidvis aliud consideres, nihil non vilissimum, non abiectum & relictibus donis indignum offendes. Quæ quidem his omnibus maculis deformata, ad fontem illum veniebat, nihil minus quàm gratiam aut salutem animæ suæ cogitans. Quam tamè diuina pietas ita respexit, ita extulit & nobilitauit, vt subitò ex infideli & infami peccatrice apostolam quodammodo fecerit & euangelistam. Quod quidem opere diuinæ gratiæ libertas, simul & liberalitas immensa apertissime declaratur, quæ sese quocūque voluerit, citra vlla etiam antecedenia merita, liberalissime effundit. Hinc illa D. Augusti, argumentatio: Si gratia, ergo non meritum: si gratia, ergo non casus: si gratia, ergo non acceptio personarum: quæ, nisi vbi aliquid iure debetur, locum habere non potest. Deus autem nulli quidquam debet, sed sola immensa liberalitate & bonitate sua omnes sibi debitores facit: qui interdum excitat oblitos, quærit non quærentes, & sequitur fugientes. Hoc igitur opus, fratres, ad imā nos demittere, diuinum nūmen reuereri, & caput cordis nostri inclinare, suppliciterque maiestatem illam adorare compellat, cuius stupenda iudicia sunt, cuius ad admiranda electio, cuius tam magnifica liberalitas est, vt neminem quidem iniuria afficiens, multos maximis cumulet beneficiis: dum alios ex piscatoribus Apostolos, alios ex publicanis Euangelistas, alios ex persecutoribus doctores, alios ex Samaritanis prædicatores facit. Denique nobis ipsis gratulemur, qui tam beneficium & clementem habemus Dominum: qui si talis est in non quærentes, qualis erit in quærentes, & toto illum corde diligentes! Sed ad historiam redeamus.

August.

Ait igitur Dominus mulieri, Da mihi bibere. Cui illa, Quomodo, inquit, tu Iudeus cum sis, bibere à me possis, quæ sum mulier Samaritana? Respondit Iesus: Si scires donum Dei, & qui est qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam. Hoc planè in huius seculi dilites maxime quadrat: qui pauperes à se vel cibum, vel potum, vel laceram vestem suppliciter petentes contemnunt. Qui tamen si probe nossent, quis sit ille qui in paupere latens cibum aut vestem petit, illi magis ab eo pro

pro temporali cibo æternitatis alimoniam peterent. Hanc enim mendicus præbet, cum stipem à te exigis; qui veridicum fideiussorem Christum habet, æternam tibi pro frusto panis mercedem pollicerem. *Et* autem obseruatione dignum, quod dubitationis aduerbium, *forſitan*, non in donatione Dei, sed in mulieris peritione positum est. Tu, ait, *forſitan petiſſes ab eo, &c.* Hoc enim verbo insinuare voluit, dubitationem impetrandi non in liberalitate donantis, sed in petentis voluntate positam esse. Dubium enim est, an nos petere, ut par est, velimus: nam si ita petimus, dubium non est, quin petita accipiamus. Nec enim fallere potest qui ait: Omnis enim qui petit, accipit & Luc. 11. qui quaerit, inuenit. Nostra ergo in petendo negligentia, non illius in donando auaritia accusanda est. Quæritur non dubium quin aquam viuam acciperes, si suppliciter ab eo peteres. Quid est autem aqua viuæ, nisi Spiritus sancti gratia, quæ veram animæ vitam præstat?

Cæterum rudis & carnalis mulier, quæ hanc cælestis aquæ naturam non assequebatur, nec aliam nisi corpoream esse putabat, Domino hanc mysticam aquam pollicenti respondit: *Domine, neque in quo haurias habes, & puteum altius est: unde ergo habes aquam viuam?* Huius autem mulieris ignorantiam & stupiditatem multi quoque in alio tamen aquæ genere imitantur. Ardentissima quippe felicitatis sit laborantes, non aliam quam huius mundi aquam, hoc est, non aliam quam huius mundi bona esse putant, quibus flagrantissimam animæ suæ sitim sedare queant. Verum isti non minùs, quam mulier hæc, rudes & ignari, nesciunt quod amicis suis Dominus absconditū manna porrigere soleat, quod cordis nostri sitim & famem sedat, quodque omnem mundi situitatem atque dulcedinem superat. Et ne hoc tibi incredibile videatur, collustra oculis omnia quæ in hoc mundo volupratis quidpiam aut decoris habent: quid hæc omnia sunt, nisi vmbre quædam, & stillicidia, siue guttulæ, quæ ab illo bonorum omnium pelago deriuantur? Si igitur tantum te solæ istæ guttulæ oblectant, quid ipsum pelagus? si tantum vmbre, quid ergo veritas? si tantum effectus, quid causarum omnium prima? Quid enim præstare possit opera Dei, quod non in eo infinitis partibus plenius atque perfectius inueniatur? Sicut enim aqua maris omnium flouiorum & fontium (quæ latissime per terram funduntur) aquas sine ulla mensura superat: ita planè immensum illud & infinitum bonorum omnium pelagus, infinitis partibus vniuersam omnium bonorum mundi copiam superat, atque ita maiorem piorum animis oblectationem, quam illa omnia in vnū collecta, præbere potest. Quia verò rudis & carnalis mulier sublimem

hanc philosophiam non assequeretur, nec quid aquæ nomine significare Dominus velle intelligebat, ideo rudiratis plenissima verbi respondit, dicens: Domine, neque in quo haurias habes, & putens altus est; unde ergo habes aquam vivam?

Pergit porro Dominus, & mysticæ huius aquæ naturā, quam explicare iam cœperat, ostendit his verbis: *Omni qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Comparat his verbis Dominus spiritualem cū carnali ac terrena felicitate. Hæc enim nullo modo æstuantis animæ sitim sedat, sed frequenter auget. De ijs enim qui extra Deum felicitatē in terrenis bonis quaerunt, siue illi divites, siue pauperes sint, scriptū est: Erraverūt in solitudine & in in-aquoso esuriētes & sitientes, anima eorū in ipsis defecit. Quibus verbis Propheta & mundi sterilitatē, & eorum, qui mundanas opes consecretantur, sitim & anxietatē designavit. D. quoq. Hieron. pro eo quod nos legimus, Similiter eos qui exasperant, qui habitāt in sepulchris, vertit, Increduli autē habitauerunt in siccitatibus. Quia videlicet quamlibet multis opibus, potētia, imperio, & delicijs circūfluant, tamen in siccitatibus habitare dicuntur, quia novis terrenarum rerum cupiditatibus, velut flagrantissima quadam siti, vexantur: magisque illos absentium rerum, quibus carēt, cupiditas angit, quam presentium fructus oblectat. Quod si mihi prædicanti minus creditis, vos ipsi vobiscum expendite, quanto aliter vobis omnia illa cesserunt, quam vehementer aliquando cōcupiivistis, & in quibus felicitatis vestræ partem sitam esse putastis. Quod si spem tuam hoc modo præterita fecerunt, stultum est alia de futuris sperare, quam quæ de præteritis percepisti: cū eodē ferē tenore huius semper vitæ rota voluatur, & Salomon ex præteritis futura nos di-
 uinare atq. conijcere doceat, cū ait: Quid est quod futurum est? id ipsum quod factum est. Constat præterea ex recte philosophantium sententijs, nostri juris illa esse debere, quæ nos felices reddere valeant. Nam quæ extra nos posita sunt, inuitis nobis eripi possunt: atque ita non erit stabilis, ac perinde vera felicitas, quæ ex alieno arbitrio pendet. Quo fit, ut in solo Deo beatitudo nostra collocanda sit: qui, præterquam quod summum & vniuersale bonum est, adeo possidentis est proprium, ut à nemine nisi volente eripi possit. Hæc est igitur felicitas, ad quam sub typo aquæ Samaritanam Dominus inuitat.

III.

Cū huius ergo aquæ anida mulier eam à Domino petisset, ut molestia cundi redendūque ad puteum leuaretur, dixit illi Dominus: *Vade, voca virum tuum.* Hoc autem dixisse videret, ex

ex eius responsione occasionem captaret seipsum illi detegendi. Quod ita factum est. Cum enim illa virū se habere negasset, & Dominus id ita esse confirmans, atque quos amiserat viros enumerasset: illa Prophetam eum esse intelligēs, difficilem ac perculgatam pro illius temporis ratione questionem de loco adorationis Domino proposuit, dicens: *Domine, ut video, Prophetas es tu.* Videre quid facit animus odio & invidia liber. Pharisaei post tot admiranda Domini signa peccatorem, insanum, ac daemoniacum esse dicebāt: Samaritana verò, vnico Domini verbo admonita, & Prophetam & Christū esse prædicat. Questionem autem tanquā vero Prophete de adorationis loco proponens, *Patres*, inquit, *nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis quia Hierosolymis est locus ubi adorare oporteat.* Cui Dominus: *Mulier, crede mihi, quia venit hora, in qua nec in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitur Patrem, &c. sed veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Hoc est, non de loco adorationis admodū solliciti erunt (vbiq. locorum enim Pater adorandus est, qui vbiq. est) sed in hoc solliciti erunt, vt in spiritu & veritate illum adorent. In spiritu quidem, vt intimo illum affectu & charitatis fervore colant, diligant, adorent, seque totos illi deuotissimè submittant, & honorem maiestati tribuant: in veritate autem, vt sine vllō intellectus errore de illius bonitate, benignitate, misericordia, charitate in homines, & fide atque constantia in promissis persolvendis candidè & rectè sentiant, paresq. in voluntate affectus, & hīs fidei consentiētes habeant. Sic enim fiet, vt duæ principes animarū vires (nēpe intellectus, & voluntas, quarum ceteræ imperium motumq. sequuntur) illius obsequio plenissimè addicantur. Subdit autē Dominus spiritualis huius cultus dignam tali doctore rationem. *Spiritus*, inquit, *est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.* Scitum est illud Eccl. Omne animal diligit sibi simile. Et, Volatilia ad sibi similia conueniunt. Constat enim similitudinem amoris esse conciliatricem. Cum enim amor vniū (Aristotele teste) a sui amore procedat: ideo qui seipsum diligit, sibi quoque simile perinde atque seipsum diligit. A quo principio orta est admiranda illa eiusdē Philosophi sententia: Si Diis rerum humanarū curam habēt, vt consentaneū est, verisimile est eos delectari re optima, sibiq. simillima. Ea autem est mens: quam qui excolat, probeq. affectus sit, hunc Diis charum esse consequens est. Hæc ille. Ex his ergo locis illud primò colligimus, vt, qui vtiliter Deum adorare & orare velit, non solum strepitu labiorum, sed præcipue interno animi affectu & deuotione illum adorare & orare studeat. Ad quod nos Apostolus inuitat, cum orare omni tempore in spiritu, & psallere atque cantare in

cordibus

Eccli. 11.

Eccli. 17.

Aristot.

Pete. 6.
Eccl. 5.

Caica.

cordibus nostris Domino admonet. Quod contra faciunt, qui solo multis loquio sine vlla animi attentione orant. Deinde illud etiam sequitur quod Cardinalis Caietanus hoc in loco annotauit: omnem videlicet diuinitatis cultum ex tunc eatenus probari, Deoque gratum esse, quatenus interiori consentir: hoc est, quatenus & ab illo imperatur, & ad illum dirigitur: quo si destituitur, velut anima & mente caret, quæ illi vitam, dignitatem, & meritum tribuit.

Iphes. 1.

Sed ad historiam seriem redeunt, ubi Dominus hæc ipsa perorasset, Samaritana huius philosophiæ ignara respondit: Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. Cum ergo venerit ille, annuntiabit nobis omnia. Tunc Dominus, plenissima infirmitatibus & gratiarum fluentia aperiens, arcanum hoc tota animæ religionem inscripiendum apertissima oratione prodidit, dicens: Ego sum qui loquor tecum. Itaque quod alias Dominus tectè ac dissimulanter prodiderat, huic mulieri adeo perspicua oratione reuelauit, ut nullis hoc verbis clarius patefieri potuisset. Itaque mysterium illud quod ab initio seculorum absconditum erat in Deo viuo, quodque per Ecclesiam Principatibus & Potestatibus in caelestibus innotuerat, hodie abiectionis mulierculæ apertissimè sine vllis verborum inuolucris declarat. Nec hoc prorsus nouum aut insuetum Seruatori nostro existit. Eos enim frequenter ad se vocare, & caelestibus beneficiis ornare solet, qui minora de seipsis sentire aut polliceri possunt, & in quibus gratiæ & misericordiæ suæ donum illustrius appareat; & illos interim repudiare, qui sibi aliquid esse, aut per se aliquid posse videntur. Hac enim de causa infirma mundi elegit, ut confunderet fortia, ut non gloriatur omnis caro in conspectu eius: hoc est, ut nemo tectè factorum gloriam diuinæ bonitati eripere, & sibi arrogare audeat. Ne verò quisquam hoc aut mirum, aut nouum putet, simile quiddam in hoc visibili sole deprehendet. Is enim splendore suo obscura quidem illustrat, lucida vero & splendida quodammodo obscurat. Luna enim & stellæ, quæ absente sole splendent, præsentem eo fulgorem suum minime ostendunt. Quod planè ipse iustitiæ Sol de se confessus est, cum cæco à se lumine donato ait: In iudicium ego veni in hanc mundum, ut qui non vident, videant; & qui vident, cæci fiant. Quo enim persona villior, eo diuina gratia, quæ illam prouehit, apparet illustrior.

Simile.

Ioan. 9.

Eccl. 11.

Vbi verò mulier hanc Domini sententiam audiuit, subito ex Samaritana efficitur euangelista; ut intelligas verum esse quod scriptum est: Facile est in oculis Domini, subito honestare pauperem. Itaque reliquit ibi mulier hydriam suam, & in ciuitatem festinauit. Adeo enim euangelizandi auida erat, ut & aquæ

& aquæ & hydriz pariter oblita, quicquid cursum eius retar-
 dare poterat, a se penitus ablegaret. Habet enim hoc, qui diuinę
 sapientię particeps effectus est, vt quo maiora possidet, eo ar-
 dentius opum tuarum ceteros participes efficere concupiscat.

Non enim hæc possessio dando minuitur; sed eo magis auge-
 tur, quo in plures distributa dilatur. Denique aqua hæc non
 modò salit in vitam æternam, quia cælestis est; sed etiam ebul-
 lire gestit in terram, & in alios effluere, quia viuax est. Hinc

D. August. Vbi, inquit, gustaueram, Domine, lumen tuum, fren-
 debam quòd alijs ostendere non possem. Apostolus autem vbi

August.

arcana cælestia vidit, continuò ingressus Synagogas, prædica-
 bat Iesum. Vbi verò Athenis esset, incitabatur spiritus eius in

Act. 9.

Ibidem.

Act. 17.

ipso, vidēs idololatrię deditam ciuitatem. Ante prædictam verò
 Festum & Agrippam Regem pro se dicens. Opte, inquit, apud
 Deum & in modico, & in magno, non tantum te, sed etiam om-
 nes qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego sum, excep-
 ris vinculis his. Rectè enim de vera religione D. August. Hæc est,

August.

inquit, lex diuinę prouidentię, vt nemo à superioribus adiu-
 uetur ad cognoscendam gratiam Dei, quin ad eandem puro
 affectu inferiores adiuuet. Sic Andreas, vbi à Domino vocatus

Ioan. 1.

est, vocauit Petrum fratrem suum. Philippus verò vocatus, Na-
 thanaelem vocauit. Deniq. quicquid à Deo vocatus est, implere
 contendit illud quod in Apoc. scriptum est: Qui audit, dicat,

Apoc. 22.

veni. Quòd cum ad omnes in vniuersum pertineat, aliter tamē
 alijs atque alijs. Ad prouectiores enim hoc præcipue pertinet:

Aristot.

quia, vt Aristot. ait, Tunc vnaquæque res perfecta est, cum po-
 terit sibi similem procreare. Hinc Moses, qui vix à Domino in-
 duci poterat, vt liberandi filios Israël curam susceperet, varijs ad

Exod. 17.

munus hoc obeundum impedimenta obiciens; vbi postea Do-
 minum agnouit, & in eius amorem exarsit, adeò humiliter sa-
 lutis avidus affectus est, vt anathema pro hominibus fieri à

Domino postularer, neq. eidem, qui eum longè maioris populi
 Regem cōstituere volebat, vlla ratione acquiesceret. Quæ cum
 ita sine, non adeò mirum est, si mulier hæc, sui rerumque sua-
 rum oblita, tanto studio & ardore in ciuitatem properauerit,

vt quem ipsa thesaurum inuenerat, ceteris communicaret.

Interea reuersi discipuli, Dominum ad prandium inuita-
 bant, dicentes: Rabbi manduca. Quibus ille ait: Ego cibum habeo

manducare, quem vos nescitis. Cumque illi hæterent, & inter se
 mulstantes quærerent, num quisquam illi prandium attulisset;

ille contrà, Meum, inquit, cibum est, vt faciam voluntatem eius qui
 misit me, vt perficiam opus eius. Quæ verba ardentissimā chari-
 tatis faciem, quæ in sacro illo pectore aestuabat facit declarant;

illum cibum suum, atque delicias suas, peccatorum salutem &
 conuer-

conuer-

Aristot.

Eccle. 1.

Hier. 31.

Prou. 21.

conuerſionem eſſe teſtatur eſt. Si huius autem tantæ oblecta-
tionis cauſam quæras, ea ſanè eſt; quia (vt Ariſtot. ait) omnem
operationē, quæ à natura proficiſcitur, naturalis quædam oblec-
tatio conſequitur. Ideoque, vt Salomon ait, Non ſatiatur ocu-
lus viſu, nec auris impletur auditu. Dulce enim eſt lumen, &
delectabile eſt oculis videre Solem. Iam verò delectationes gu-
ſtatus, quas edentes percipimus, nemo eſt qui non quotidie ex-
periat. At diuinitatis natura, bonitas eſt: bonitatis autē pro-
prium eſt maximeque naturale benefacere, ſeſeque in omnia
diffundere, ac de omnibus bene mereri. Quod quidem ſumme
illi & infinitæ bonitati magis conuenit, quam aut Soli lux, aut
niue candor, aut igni calor. Ideoque facilius à Sole lucē, à niue
candorē, & ab igne calorē, quam ab eo benefaciendi ſtudiū ſuſ-
tulerit. Si igitur hoc ad eò diuinæ naturæ proprium eſt, erit igitur
illi maxime iucundum ac delectabile. Quod planè idē imple-
tur per Hieremiam exprimit, cum ait: Et laborabo ſuper eis; cū eis
benefecero: & plantabo eos in terra iſta in veritate, & in toto
corde meo, & in tota anima mea. Sed quid mirū eſt laborari Do-
minum, cum bonitatis ſux munere fungitur: cū de viro hic
ſcriptum ſit, Gaudium eſt iuſto facere iuſtitiā? Si enim hic,
quod diuinæ bonitatis guttulam quādam ebiberit, gaudet cum
benefacit: quale eius gaudium erit, qui infinitæ bonitatis pel-
agus eſt? Qua ex re colligere licet, fratres, quo animi ardore Ser-
uatorum noſtrum diligere, & illi obſequi debeamus, qui tanta
alacritate ſalutis noſtræ negotium operari dignatus eſt. Qua-
cunque enim parte hoc eius beneficium ſpectare velimus, ſum-
mam Domini elementiam & pietatem, ſummamque illius di-
ligendi cauſam in eo reperiemus. Si enim ipſum ſalutis noſtræ
doqum attēdas, nihil ad eius plenitudinem deſiderare amplius
humana mens poterit. Si ſalutis auctorem cōſideres, nemo ne-
que in terra, neque in cælo, ynigenito Dei Filio dignior aut ſub-
limior eſt, cuius operā ſalus noſtra conſtituta fuit. Si primum
ſalutis inſpicias, cōſidera labores, fatigationes, itinera, ſinem,
æſtus, frigus, calores, exſilia, perſecutiones, ac demū vin-
cula, ſputa, alapas, ſpinas, verbera, crucem & mortem, quibus
hæc tanta ſalus tibi parata fuit. Si poſtremò cōtemplaris, qua
is animi propenſione & alacritate, & quo dilectionis ardore
hæc omnia tibi comparauerit, audi ipſum hoc in loco dicen-
tē: *Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius qui miſit me, & per-
ficiam opus eius.* Hoc eſt ſalutis & redemptionis noſtræ opus,
quod per antonomāſiam opus Dei merito appellatur. Quis igitur
adeò ferreus erit, quis tam dura præcordia geſtabit, quem
hæc tanta pietas ad amorem non alliciat? Si te igitur, o homo,
minus forſitan excitat Imperantis Dei maiestas: ſi te nec ma-
gnifica

gnificacius promissa, nec terrores illati, nec præmia propolita, non cælum, non gehenna, non imminens mortis necessitas, non diuini iudicii seueritas mouere possunt; moueat saltem hæc tanta Dei erga nos charitas, bonitas, benignitas, humanitas, & misericordia: vt, si amare pigebar, saltem redamare non pigeat. Hoc igitur salutis nostræ opus, fratres, à nobis exigit, vt vnicum eius auctorem ante oculos semper habeamus, illum semper ardentissimo amore complectamur, pro illo mori gloriosum putemus, cum illo dies noctesque versemur, illum vigilantes, illum dormientes cogitemus; illius itinera, labores, fatigationes, sudores, æstum, famem, sitim assidue meditemur, eiusque laboribus & meritis omnia bona nostra accepta referamus: vt præsentibus eius beneficijs gæti, futura deinde percipere mereamur: præstante eodem Domino Iesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto, viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN EADEM FERIA SEXTA POST
DOMINICAM TERTIAM IN QUADRA-
gesima, Concio secunda: in qua præcipua lectionis
Euangelicæ pars explanatur: vbi de singularibus
diuinæ gratiæ virtutibus sub aquæ metaphora
agitur.

T H E. *Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, Da
mihi bibere; tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi
aquam viuam.* Ioan. 4.

Nter ea quæ diuini verbi ministri semper in ore
habent, frequentissimum est gratiæ nomen: cu-
ius etiam in Concionum exordijs mentionem
semper faciunt, cum dicturi, cælestem opem &
gratiam sacratissimæ Virginis interuentu postu-
lant. Quocirca nõ erit alienum in præsentī Con-
cione de natura & effectibus eius dicere: nõ in vniuersum qui-
dem, sed quatenus illi aquæ nomen conuenit, quod ei in sacra
præsentis Euangelij lectione non semel tribuitur. Quia enim
multiplices sunt eius effectus, multis hominibus in literis san-
ctis appellatur: inter quæ aquæ nomen frequentissimū est. Sic
enim illam Isaïas appellat, cum ait: Haurietis aquas in gaudio *Isa. 12.*
jde

de fontibus Saluatoris, &c. De hac igitur spiritali aqua Domini hodie iuxta puteum sedens, cum Samaritana copiose disputat, ideoque de ea nos potissimum in presenti Concione sermonem habebimus. Vereor tamen ne philosophia hæc multis difficilis & inaccessa sit. Qui enim gratiæ munere donati sunt, eiusque intra se vim & gustum aliquem perciperunt, minimo negotio quæ de illa dicatur intelligunt: qui verò nihil horum experti sunt, difficulter admodum ea quæ dicturi sumus assequuntur. Fide igitur vobis, fratres, in presenti Concione opus est, ut, quæ minus intellectu & ratione comprehendere potestis, fide, firmissima & certissima esse credatis. Multa enim fidei nostræ dogmata sunt, quæ non intelligere, sed credere iubemur. Quia verò hoc ipsum sine diuinæ gratiæ beneficio præstare non possumus, eam modò, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Gen. 48.

Marc 14.
2. Cor. 10

Isaia 41.

Hodiernæ lectionis historiam S. Euangelista Ioannes orditur his verbis: *Venit Iesus in ciuitatem Samariæ quæ dicitur Sichar, iuxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo.* De hoc prædio scriptum est Genes. 48. Do tibi patrem vna extra fratres tuos, quam possedi in gladio & arcu meo de manu Amorrhæi. Pro quo alij verterunt, gladio & prece mea: ut intelligamus, præcipua fidelis hominis arma, aduersus omnia tela nequissimi ignea, in orationis præsidio posita esse, quibus in nocte passionis sue Dominus discipulos armati volebat, cum diceret: Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Arma siquidem militiæ nostræ non sunt carnalia, sed spiritualia, potentia Deo.

Iesus autem fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem hora autem erat quasi sexta: discipuli autem eius abierant, ut cibos emerent. Sedebat ergo Dominus solus, fame, siti, æstu, & itineris labore confectus: pedes quippe incedebat, non equitabat. Multa sunt autem quæ ex hac Domini fatigatione colligere licet. Primò enim hinc liquet flagrantissima eius in nos charitas: qui tot laboribus, tot sudoribus, tot itineribus animarum nostrarum salutem quærebat, nusquam sibi parcens, nusquam quiescens: nocte quidem in oratione pro salute nostra perdurans, die verò populum celestibus præceptis informans: ut appareat verum esse quod idem Dominus per Prophetam dicit: Non me inuocaſti Iacob, neque laboraſti in me Iſrahel: & tamen ſeruire me feciſti in peccatis tuis; præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Si quis autem hos Domini labores, salutis nostræ causa susceptos, studiosè contempletur, nunquam satis mirari poterit, si conferat illius fatigationem cum nostro otio, illius diligentiam cum nostra negligentia, illius sollicitudinem cum so-

cordia

cordia nostra, illius dolores & lachrymas cum deliciis & voluptatibus nostris. Quia in re apparet, quā periculosa frenesi laboremus, quando, medico ita de salute nostra sollicito, nos adeo intemperanter & effusè ridemus. Ex hac item Domini fatigatione cæterisque eius laboribus colligimus, quā sint magnifica præmia illa quæ pijs in cælo reposita sunt: quandoquidem per lenitissimum hic mercator, iustissimosque rerum æstimator digna putavit, quæ non solum tot itineribus atque laboribus, sed etiam vinculis, alapis, spulis, verberibus, spinis, clavorum aculeis, cruce denique & morte acerbissima, non quidē sibi, sed nobis compararet. Cum enim multa sint quæ cælestis illius gloriæ magnitudinem declarent, nihil tamen hoc magis efficit, quā pretij magnitudo quo emptæ est. Quid enim Filij Dei sanguine pretiosius, cuius vel vna gutta innumerabiles redimere mundos potuisset? Ex hac etiā fatigatione immensa eiusdem Domini erga nos pietas & benignitas apparet: quod cum isthæ gloriæ tam magno pretio nō sibi, sed mihi parauerit, mihi tamen (cuius hoc tam ingens lucrum est) longè minori opera, minori quæ labore parari voluerit. Neque enim mihi tot itinera, tot labores, & fatigationes, sed suavissimam illam charitatis & benevolentiae legem indixit, ad quam nos omnia, quæ à Deo condita sunt, vocant & inuitant. Hinc Moses in Deut. Et nunc, ait, Israël, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi ut diligas Dominū Deum tuū, & ambules in viis eius? Et iterum, Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, nec procul positum, &c. sed prope te est verbū in corde tuo, & in ore tuo, ut facias illud. Sed o dementiam atque socordiam nostram, continuis lachrymis deplorandam! quod cum Saluator ipse (cuius gratiæ nihil his tantis laboribus accedere poterat) tam multis eam nobis laboribus comparauerit: nos tamen, quorum causa agitur, quibus hæc tanta felicitas proposita est, ad quos tantorum laborum fructus pertinet, adeo commoditatum nostrarum negligentes, adeoque nobis ipsis infesti sumus, ut ne tam exiguo quidem labore promereri velimus quæ benignissimus redemptor tam multis doloribus, non sibi, sed nobis mercatus est. Quid igitur huius tantæ rei causam esse dicam? Ea certè est, quod cum is sempiternæ gloriæ, sempiternique supplicij pondus & magnitudinem perfectissimè norit, nos verò, Aegypti tenebris immersi, non perinde agnoscamus: nihil mirum, si ardentissima eius charitas errores nostros miserata, tam ingens laborum pondus quò nobis consuleret, subire voluerit, cum nos cæci & amentes ne leve quidem onus, huius tantæ salutis gratia ferre velimus.

Cum igitur fatigatus itineris labore Dominus supra puteum

Tom. 2.

d d

sederet,

Deut. 10.

ibid. 8.

federet, *Venit mulier de Samaria haurire aquam.* Cui Dominus, *Da mihi bibere.* Quænam hæc Domini sitis? quis hic potus est? Ceitè qualis cibus eius, talis eius potus, esse credendus est. Cum enim discipuli cibos illi emptos obtulissent, & ad edendū inuississent, dicentes, *Rabbi manduca: ille contrà, Ego, inquit, cibum habeo manducare quem vos nescitis.* Cumq; discipuli inter se quæsisissent num quisquam illi prandium attulisset, ille, *Meus, inquit, cibus est, ut faciam voluntatem eius qui misit me, ut perficiam opus eius.* Quod autem aliud eius opus, quàm mundi redemptio & animarum salus est? Hic ergo Christi Domini cibus, hic potus, hæc delicia, hoc eius suauissimum cõvitiū est. Quod ergo illic esurit, hic sitit: salus quippe nostra, & cibus & potus eius est. Nos tamen Dominus hunc salutis nostræ potum sitienti (Iudæorum more) fel & acetum, hoc est, vitiorum amaritudinem propinamus.

Da, inquit, mihi bibere. Hic Dominus quamuis verè sitiret, labore videlicet itineris, & æstu fatigatus, cum esset, hora fere meridiana, aliud tamen intendebat, quàm quod eius verba indicare videntur. Occasionem enim captabat, qua & animam illam, & multas item alias per illam à diaboli potestate ereptas, in libertatem filiorum Dei assereret. Quamuis enim verè fatigatus esset, nihil tamen labor ille impediebat, quo minùs procurandæ animarū salutis semper incumberet. Hoc enim solliciti & fidelis operarij proprium est, in causâ domini infatigabilem esse. Hinc Paulus in carcere victus, ferreisq; catenis onustus, de Ecclesiarum salute magis quàm de catenarum pondere aut impendente morte sollicitus, epistolas scribebat, non quibus de sua liberatione ageret (quod victorum proprium est) sed quod fideles à peccati iugo, & Saranæ tyrannide liberaret. Sic B. Pater Dominicus, sic Bernardus, sic magus ille Antonius, multique alij Patres in ipso mortis agone cõstituti, ac penè animas efflantes, spiritualis vitæ documẽta discipulis tradere nō cessabant. Hoc enim inter fideli & infideli operariū interest, quod hic salutis & commoditatis suæ magis quàm animarum rationem habet: ille autem sui ipsius, suorumq; commodorum negligens, solam Dei gloriam & animarum salutem studiosissime querit, soloq; eius detrimento cruciatur. Sic Saluator noster (vñ Apostolus ait) proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confessione conprepta. Hoc est, passionis ignominia & acerbiteret sustinere non erubuit, modò per hæc Patris sui gloriam & humanam salutem constitueret, quod singulare eius gaudium erat. Cuius rei typum, sanctū illum Patriarcham Ioseph expressisse, D. Ambrosius ait: qui vbi ex alienigena cõiuge filium sustulisset, Manassès illi nomē imposuit, dicens: Oblivisci me fecit Deus laborum meorum, & domus patris mei. Sic enim Christi Domi-

Heb. 12.

Ambros.
super
Genes.

Dominus ubi ex Ecclesia Gentium (quam sibi in sponsam assumpsit) fidelem populum generauit, omnium quos in cruce perculit laborum oblitus est: hoc est, felices eos labores existimauit, quibus nouam hanc prolem, & nouos homines, non ad terreni patris effigiem genitos, sed ad celestis imaginem effictos atque formatos propagauit. Quo minus mirandum est, si, quauis fame, siti, aestu, & laboris itinere confectus, hanc conferendæ salutis occasionem prætermittere noluerit, propter quam à Samaritana potum petit, dicens: *Da mihi bibere.*

Cui illa, Quomodo tu, inquit, Iudeus cum sis, bibere à me possis, que sum mulier Samaritana? Mirum negotium. Vtrique pars suo fungitur officio. Dominus, cum aquam petit, occasionem captat, qua pietatis opus exerceat: mulier uero ex ea prohibitione quæ non ad se, sed ad Iudæos pertinebat, violandæ pietatis occasionem arripiebat, ne uidelicet sitienti Domino potum daret. Quæ quidem tergiuersatione eorum imaginem referre videtur, qui leuissimis de causis ab officio & pietate recedunt: quemadmodum illi qui ad nuptiales conuiuia à Rege inuitati, alius ut iugabonum probaret, alius ut villam quam emerat inuideret, alius quod uxorem duxisset, ire detrectarunt. Sic reperire multos licet, qui cum ad celeste conuiuium & ad nuptias Agni à Domino uocentur, ut eius gloriæ participes efficiantur, leuissimis de causis insignem hanc Domini gratiam repudient. Alius mundi rumusculos, & quid vulgus hominum dicturus sit, si vitæ rationem commutauerit, extimescit: alius ne vel chartarum ludum, vel amicos & contubernales, scelerumque suorum socios, apto consuevit volupates deferat, vocanti Domino, & æterna præmia promittenti, parte recusat. Quæ res facillè declarat, quàm sit apud nos vilia celestis regni præmia, quamque rursus omnia mundi cōmoda & oblectamenta pretiosa: quandoquidem leuissima quæque eius siue detrimenta, siue lucra, ita nos afficiunt, ut propter ea, omnia Dei promissa, beneficia, voces, clamores, terrores, atque omnes denique rationes quibus nos ad se trahere contendit, nihili faciamus.

Sed ad historiæ seriē redeuntēs, Samaritanæ admirati, quod à se Dominus aquam postularēt, ille contrā solita benignitate respondens ait: *Si scires donū Dei, & quoniam est qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam uiuam.* Donū Dei per antonomasiam Christus Dominus esse dicitur: non modò quod hoc omnium diuinorū donorum maximū sit, sed etiam quia omnium aliorū causa est. Qui enim (ut Apostolus ait) proprio Filio suo nō pepereit, sed pro nobis omnibus tradidit illū, quomodo non cum illo nobis omnia donabit? Quid non sperare ab eo poterit, qui sibi in saluatorem, redemptorē, medicum,

Euseb. Cē-
sar. lib. i.
de prae-
parat.

magistrum, mediatorem, aduocatum, Regem, Sacerdotem, & parentem donatus est? Quod quidē beneficium Euseb. Caesar. his verbis amplificat: Quid hac inter Deum & hominem amicitia melius nobis atque beatus excogitari potest? Nōne vitæ, lucis, veritatis, bonorumque omnium ipse fons atque largitor est? An non ipse cunctis, ut sint & viuant, virtutem & causam per seipsum præbet? Qua ergo te indigebit, qui eius amicitiam fuerit adeptus? qui rerum omnium creatorem charitate sibi coniunxit? qui primatus tutorem illum sibi assumpsit? Non possumus profectò diffiteri, quin omnia quæ ad animam, quæque ad corpus, quæque ad cætera pertineant, optimè beatissimeque possideat, qui charitate proximus Deo factus, eius amicitiam consecutus est. Hæc ille: & rectè sanè. Si enim hæc inter homines vel præcipua amicitia lex est, ut amicorum omnia sint communia: quid ei deesse poterit, qui in Dei amicitiam receptus est? Rectè ergo Dominus: *Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, &c.* Cæterum si paulisper in hac Domini responsione philosophari velimus, duos valde inter se dissimiles affectus in anima nostra excitare poterimus: maximam enim in his Domini verbis non modò sperandi, sed etiam timeudi causamprehendimus. Quid enim non sperabo ab eo, qui tantum in me donum contulit, tantumque mihi amoris sui indicium patefecit, quantum ipsum donum est? De hoc enim amore idem Saluator ait; Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Quid ergo mihi ex hac tanta dilectione, tanto beneficio, tantaque Dei mei bonitate atque benignitate polliceri non poterò? Cōtra verò quo maius beneficium, quo maior exhibita & ostensa charitas est, hoc magis tantorum bonorum auctore diligere, laudare, prædicare, & in eius obsequium me totum expendere debeo. Beneficij enim amplitudo maius grari animi officium & obsequium postulat. Tantum verò abest, ut fidelium multi hoc præstare studeant, ut neque doni magnitudinem considerent, nec donantis maiestatem attendant, nec proposita mercedis dignitatem expendant, sed vilissimæ cupiditatis, aut voluptatis gratia hæc omnia Dei munera contemnant, proterant, & pro nihilo ducant. Neque enim magno aliquo emolumento inducti, sed leuissimis interdum causis (ut paulo autè dicebamus) atque adeò sine vlla sæpe causa Dei leges atque præcepta violant atque perfringunt. Hoc igitur nōne maximam timoris causam continet? Pro dignitate quippe, & amplitudine muneris ratio à nobis exigenda est: neque solum quid nobis donatum sit, sed etiam qua de causa à nobis neglectum sit, exquirendum erit.

Sed ad historiam redeuntes, cum Dominus Samaritanæ dixisset,

Ioan. j.

dixisset, *Sic scires donum Dei, &c.* illa cælestis huius philosophiæ ignara, nec à terra oculos attollere valens, Domine, inquit, neque in quo haurias habes, &c. puteus altus est: unde ergo habes aquam viuam? Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, &c. Minimè mirum est, si rudis & indocta mulier nihil spirituale in verbis Domini assequeretur, quando ipsi etià discipuli, tam diu in eius schola versati, eodè modo lapsi sint, cum illis Dominus dixit: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Nihil enim hic spirituale intellexerunt. Ob hoc enim inter se sciscitabantur: Nū aliquis attulit ei manducare? Verùm Dominus aliùs de diuinæ gratiæ aqua philosophari cupiens, mulieri respondit: *Omni qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum. qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in eternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam.* Multa planè de diuinæ gratiæ natura sub elementi huius similitudine Dominus insinuauit: dū eam & aquam, & aquam viuam, & salientem in vitam æternam, & quæ semel haulta sitim perpetuò exstingueret, appellauit. Erit igitur operæ pretium, vt hæc omnia paulo fusiùs explicemus. Atque vt hoc ipsum attentioribus animis audiat, triplicè vobis vtilitatem, quæ ex hac commentatione sequitur, breuiter proponam. Primum enim quid gratiæ nomine (quod, vt dixi, nunquā non in ore habemus) significetur, plenius intelligeris. Deinde natura gratiæ, & operibus eius inspectis, signa eius colligere poterimus, per quæ simus in gratia nec ne (quatenus hoc intelligere licet) conijcere valeamus: quæ coniectura magnam nobis vel lætitiæ, vel solitudinis materiam præbere poterit. Postremò hæc etiam ratione intelligemus, quæ sint in hac vita piis hominibus præmia proposita, quos (vt cætera sileantur) gratia cælestis in primis munit, ornat, & ad omnia virtutum officia promptiores efficit: & quanta rursus improborum hominum infelicitas sit, qui hoc tanto bono destituuntur.

Secunda pars, de spiritali aqua.

I.

PRincipiò igitur sciendum est, aquæ nomen appositissimè diuinæ gratiæ convenire. Aqua enim primum (vt ab hac eius virtute ordiamur) corporū sordes abluit, gratia verò animarum inquinamenta diluit. Quod quidem apertè Dominus per Ezechielem testatur atque promittit, cum ait: Effundā su- Ezec. 36.
per vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Qua quidem aqua David post adulterij pollutionē lauari postulabat, cum ait: Adsparges me Domine hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor. Itaq. Psalm. 51.
si vos, fratres, hoc sacro Quadragesimæ tempore ad Dominum

toro corde reuertamini. præterita mala de flêres, & peccata omnia atque peccandi occasiones penitus abicidentes, nouamq. vitam ordiri firmissimè statuentes, veram poenitentia egeritis: etiam si multis maximisq. sceleribus inquinati sitis, non dubium, quin percepti Sacramenti virtute gratiam recipiatis, quæ animas vestras, peccatorum sordibus inquinatas, astutis puriores efficiat. Hinc in Psal. 68. pro eo quod nos legimus: Si dormiatis inter medios clericos, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsæ eius in pallore auri: alij pro clericis cacabos siue ollas verterunt: quod quidē proposito nostro maxime quadrat: sensus enim est: si hucusque inter fuligine obductas ollas iaculistis, & tam atram quam carbo facti estis, eritis postea tã candidi, quàm alioctus columbæ alæ, etiam si argento exornata fuerit, & pennæ illius eleganter admixtū habeant auri pallorem. Hoc enim cælestis huius aquæ propriū est, quæ sordidas peccatis animas, & atro squalore obitas, ita abluit & mundat, vt niueū columbarum candorem auri pallore mixtum imitari videantur.

Aqua præterea terram fecundat, & germinare eam facit, & dat semen ferenti, & panem comedenti: quod etiam diuinæ gratia spiritualiter in anima efficit, vberes in ea bonorum operum fructus proferens. Quamvis enim præcipuum eius munus & officium sit, hominem Deo gratum reddere, eumq. naturæ diuinæ consortem facere: quia tamen ex ea omnes virtutum habitus (quemadmodum ab essentia animæ omnes eius vires & potentia) oriuntur, his virtutum habitibus acriter nos ad omnia virtutum opera excitat, & æternæ vitæ fructus proferre facit. Ideoque merito Propheta, gratiæ vim atq. naturam intelligens, virum iustum arbori iuxta decursus aquarum plantatæ comparat, quæ fructum suum proferet in tempore foetæ. Quod enim arboribus aquarum fluëta, hoc diuinæ gratiæ munera pijs hominibus sunt. Contrà verò improborum anima, diuina gratia destituta, est velut sterilis illa atque arida terra, de qua Propheta dicit: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Si enim cælestis gratiæ influxum ab anima sustuleris, nullū æternæ vitæ fructum referet: quemadmodum terra omni aquæ humore destituta, quæ ad germinandum priorsus inepta est. Vtrumque autem & quid huius aquæ copia, & quid inopia in anima efficiat, eleganter quidam his versiculis expressit:

*Vt flos tenellus in sinu
Telluris almae lucidam
Formosus explicat comam,
Si ros & imber educat
Illum: tenella mens mea
Sic floret, à me Spiritus*

*Dum rore dulci pascitur.
Hoc illa si careat, statim
Languescit, ut flos arida
Tellure natus, eum nisi
Et ros & imber educant.*

Aquæ

Psal. 68.

Psal. 1.

Psal. 141.

Aquæ etiã propriũ est, vehementem æstus calorem temperare, & mitiorem reddere: quod diuinæ quoque gratiæ spiritualiter conuenit, quæ noxiũ concupiscentiæ calorem & impuræ carnis ardores cælesti rore temperat, ne immodica vi sua interiora nostra depasquantur atque populentur. Hoc enim est quod illa Ecclesiast. verba insinuât: Ros obuians ardori venienti humilem efficit eum. Hoc est, diuinæ gratiæ ros sese somitis ardori opponens, quamuis illius vim penitus non exstinguat, humilem tamen illũ efficit: quia vim eius debilitat & obrundit, ne nos ad ea, quæ sitienter appetit, impellat. In cuius rei typum, Spiritus sanctus, qui gratiæ auctor est, nobis aliquando figuram assumpsit, in qua hominibus appareret: vt hanc præcipuam inter laudes & officia sua virtutem hac imagine declararet. Quæ quidem homo supra se, supraque corruptæ naturæ conditionem elatus, cupiditatis libidine compressa, diuinorum mandatorum viam alacriter currit. Hæc igitur sunt, quæ diuinæ gratiæ, quatenus aquæ nomine designatur, conueniunt.

Ecdi. 43.

Non tamen aqua solũ, sed viua etiã aqua à Domino appellatur: quod videlicet præter naturalem vitam, quam enim infidelibus & improbis hominibus communem habemus, nouam aliam vitam, nempe spirituale atq. diuinam (hoc est, diuinæ puritatis simile) homini tribuat. Vita autem in actionibus & sensuum officiis maximè cernitur. Neque enim vita sine officiis suis constare potest. Quisquis igitur spirituale vitam viuunt, habet viui sensus & motus huic vitæ cõuenientes: quibus homo in peccato mortuus caret. Is enim neque oculos mentis habet, quibus ea ipsa, quæ credit, aliquando piè contempletur; neque aures habet, quibus diuina eloquia vtiliter audiat (quod multorum annorum experientia indicat, in quibus toties Dei verbũ audiendo nihil magis profecit, quàm si nihil audiuisset) neque spiritualiũ rerũ, quas quotidie tractat, gustum aliquẽ aut suauitatem percipit nec manus habet, quibus primum aliquod opus religionẽ edat; nec pedes etiã, quibus in illud desideriosè saltẽ & pia animi propensione feratur. Quæ omnia is planè habet, qui cælesti gratia informatus est: cuius sensus, atq. mēbra omnia, quæ antea iniquitati seruiebant, nũc iustitiæ seruiunt in sanctificationẽ. Sed præcipua tamẽ viuorũ & mortuorũ corporũ differẽtia, tactus sensu notatur. Nullũ enim animal hoc sensu carere potest, cũ cæteris nõ nulla careat. Hoc ergo sensu maximè viua anima à mortua discernitur. Sicut enim mortuũ corpus illata vulnera quilibet grauius na minimè sentit, cũ tamẽ viuẽtis corpus vel minimam accule pũcturam grauitè ferat: ita planè quisquis hæc spirituale vitam religiosius viuunt, leuẽ etiã venialis peccati pũcturam molestissimè fert: qui autẽ hæc vita caret, etiã si innumeris capitaliũ

similis.

criminoſū vulneribus confodiatur, ſæpe nihil magis ſentit, quā
inſiſta vulnera mortuum corpus. Sic videte paſſim licet. mol-
tos (quod ſine dolore dicere non poſſumus) qui cū linguam
detractiōibus, cor prauis cogitationibus, & oculos habeāt ple-
nos adulteriꝝ & inceſſabilis delicti, quibus animas ſuas letali-
ter ſauciant, adeo nullum dolorem ſentiunt, vt etiam (quod di-
ctū quoque nefas eſt) lateant eū malefecerint, & exultent in
rebus peſſimis. Quis igitur hos ſpiritualem vitam vivere iudē
cabit, cū adeo ad lethifera ſpiritus ſui vulnera ſenſum omne
amiſerint? Ab hac ergo inſenſibilitate, vel potiùs morte, diuina
gratia mentē liberat, quæ ob hoc ipſum aqua viua non cupatur.

Addit deinde Dominus, hanc aquā ſalutē in vitā æternā.
Cū enim naturā comparatum ſit, vt parem aqua ad cenſum
habeat, atque de cenſum: cōſequeſ eſt, vt, quoniam hæc ſpiri-
tualis aqua ē cælo deſcendit in terram, poſſit etiā terrenos ho-
mines aſcendere in cælum. Hoc autem facit, non modò quā
opera noſtra in cælum eleuat, dum illis æternæ vitæ meriti ſū
leſtiſ patris amore incendit, vt omnes curas & cogitationes
ſuas, omnia vitæ ſtudia, & quidquid denique cogitant, loquun-
tur, & moliuntur, ad illam dirigant, ad illam referant, ſequē in
hoc præcipuē natos, & in lucē editos credant, vt ad illam com-
parandam totius vitæ curſum dirigant. Itaque ſicut eorum ſuper
ter liquores omnes hoc habet ſingulare, vt omnibus iſs ſuper
nater, ſummumque ſibi ſemper locum vendicat: ita hæc regi-
cæleſtis cura, hic amor, hoc deſiderium omnia alia in ſe po-
nit, ſibi que ſeruire facit, nec alijs vnquam dignitatis ſuæ loco
cedit. Quid ſi cui hoc incredibile videtur, in ingens illud na-
turæ quali miraculum oculos conijciat: nempe acm, qua na-
uigationis curſum nauis dirigunt, quæ magnetis tactu mira-
bilem hanc virtutem percipit, vt motu ſuo rectā in ſolū mundi
polum tendat, in eoque ſolo fixa & immota maneat: cum
que innumera in cælo & ſidera & loca ſint, iſs omnibus reli-
ctis, ſolum mundi rectā petit axem. Si ergo mirabilem hanc vim
lapis ille ferro tribuit; quid mirum cæleſtem gratiam hunc in
cælum motum humanæ menti largiri, vt, quæ terrenis rebus
inhiabat, ad ſola nunc ſeſe cæleſtia atq. diuina attollat? Sic San-
cti omnes hac cæleſti virtute donati, in hac peregrinatione ſolo
corpore conſtituti, cogitatione & auiditate in illa æterna pa-
tria conuerſabantur. Sic Paulus, Noſtra, inquit, conuerſatio in
cælis eſt. Cæterum qui hac aqua deſtituti ſunt, peccatorū con-
re & mortalitatis ſuæ pondere grauati, ad terrena bona deſce-
gunt, terrenis inhiant, terrena captant, de terra cogitant atque
loquuntur. Tales autem per animalia reptantia (quæ toto cor-
pore

ſimile.

ſimile.

Philipp. 1.

potere humi depressa in sublime se attollere nequeunt) appositissime in lege adumbrantur, quæ ab ipsa lege inter imunda computantur. Hoc etiam indicio, quemadmodum & superiore, poterit homo sit in gratia nec ne coniecturam facere. Qui enim totus è cælo pendet, seque & omnia sua in cælum dirigit, cælestem spiritum & gratiam, qua in cælum dirigitur, hausisse videtur: qui verò totus in terra depressus est, quid habet quo cæleste aliquid atque diuinum præter fidē & informem spem se habere credat?

II.

Est præter ea, quæ hæcenus dicta sunt, aliud spiritualis huius aquæ propriū, quod Dominus insinpauit, cum eā humani cordis sitim exstinguere dixit: Sed quoniam hæc res longiorem desiderat tractatum, in sequentem Concionē differemus: nunc ad Samaritanā redeamus. Quæ cum nouam huius aquæ naturam cognouisset, quamuis mentem Domini non assequeretur, tamen eius aquæ desiderio capta, Domine, inquit, da mihi hanc aquā, vt non sitiam, nec veniam huc haurire. Cui Dominus, Vade, inquit, voca virum tuum. Cui illa, Non habeo virum. Et Dominus, Responde inquit, dixisti, quia non habeo virum: quinque enim viros habuisti, hic autem quem modò habes, non est tuus vir. Quorsum hæc? Quid erat necesse virum ad hanc aquam impartendam vocari, præsertim cum is non vir, sed leno esset? Apparet hac præceptione voluisse Dominum mulieris mentem attollere, & ad fidē præparare, vt ex hac eius responsione aliquid esse in conspectu hominem intelligeret. Quod & factum est, quando mulier protinus subdit, Domine, vt vides, Propheta es tu. Paulatim ergo & per incrementa mulier profecit ad fidem. primò enim illum Iudæum appellauit, deinde Dominum, exinde Prophetam, ac postremò Christum & prædicat, & confitetur: & ita confitetur, vt, relicta ad fontem hydria, in ciuitatem cursu contenderet, tantoq. ardore Christi Domini gloriā prædicauerit, vt Samaritanorum multi ad eum venientes, simili fidei lumine illustrari, ipsum esse mundi Saluatorem crederent. Neque verò temerè sanctus Euangelista relicta hydriā commemorat (quæ ad historie grauitatē minimè pertinebat) nisi vt hac ratione indicaret, mulierem reperti muneris magnitudine stupefactā, & veluti extra se positā, suique oblitā, hydriā, quam facile secū reportare potuisset, reliquisse. Habet enim hoc diuinarum rerū amplitudo atq. maiestas, vt terrena hæc & infima bona pro nihilo ducat, vbi ad illorū cognitionē & amorē adspirare cœpit. Sic duo discipuli in Emaus pergētes, vbi resurrectionis Dominicæ mirabile sacramentum agnouerunt, eadem hora surgentes, & prandio ac negotio, cuius gratia in Emaus pergebant, relicto, regressi sunt in Hierusalem, vt cæteros discipulos huius latissimi & faustissimi

Luc. 24.

Plato.

nunciij participes efficerent. Sic Petrus vbi Domini vultus splendorē & gloriam in eius transfiguratione vidit, velut extra se positus, perpetuam ibidem mansionem, omnibus mundi rebus fastiditis atque despectis, figere cupiebat. Intellexit hoc ipsum admirabilis errē in hac philosophia Plato, qui eam esse cælestium rerum dignitatem agnouit, vt omnia quæ in hoc mundo videntur (quamlibet ampla & magnifica sint) illis collata, nihil aliud quàm renues quasdam vmbas, nihil veri & expressi continentes, esse iudicaret. Itaque mirabili quodam discendi artificio specum quendam effingit, in quo homines ita colligati essent, vt nihil ex hoc nostro orbe nisi solas rerum vmbas cernere possent, nihilque aliud in mundo esse putarent, in earumque sola cognitione & obseruatione versarētur. His autem similes esse putat eos qui mentis oculos supra cælum non attollunt, nihilque aliud, præter has res quæ sub adspæctum nostrum cadunt, esse putant. Hos enim inter solas rerum vmbas versari credit, & inaniter gaudere cum gaudent, similiq; modo inani tristitia contabescere cum dolent. Tantam enim cælestium rerum dignitatem esse ait, vt corporea hæc omnia alibi quidem non esse, alibi verò vmbas tantum verarum rerum esse confirmet. Vnde fit, vt, vbi homines, cælesti lumine irradiati, ad spirituum rerum dignitatem contuendam eleuantur, sibi protinus res omnes terrenas illis euanescere, & pro nihilo haberi incipiant. Quod nobis Euangelicus ille metecator inueniuit: qui vbi pretiosam diuini Spiritus margaritam inuenit, facili quæ habebat omnia distraxit, vt illam sibi compararet. Quoniam (vt D. Gregor. hoc in loco ait) quæ cælestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilitas admittit, perfecte cognouit, quæ in terris amauerat cuncta derelinquit. In comparatione eius vilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit, inardescit in cælestibus animus, in terris nihil libet deforme conspicitur quidquid de terrenæ rei placebat species, quia sola pretiosæ margaritæ claritas fulget in mente. Hactenus ille. Hanc ergo margaritam quæramus, fratres: pro illa non modò hydriam cum Samaritana, sed nos ipsos (hoc est, incomplexos animæ affectus & cupiditates) relinquamus, auaritiā cohibeamus, iram, odium, & inuidiā ab anima nostra pellamus, sensibus nostris, ac præcipuè oculis, & lingua frenum iniiciamus, carnemque nostram cum vitijs & concupiscentiis eius in sacrificium Domino offeramus: hoc enim pretio margaritam Euangelicam comparabimus, per quam sempiterna salus & felicitas piis omnibus in cælo donatur.

Greg. in
homil.

FERIA

FERIA SEXTA POST TERTIAM

DOMINICAM IN QUADRAGESIMA,

Concio tertia: in qua verba in themate proposita
latius explanantur: quorum occasione de vera &
falsa hominis felicitate agitur.

TH E. *Omni qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum: qui
autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in
eternum.* Ioan. 4.

Samaritana hodie, fratres charissimi, spirituale
nobis conuiuū instruit: imò verò Christus Do-
minus, familiarē cū ea sermonem habēs, epulum
apparat, ad quod puto vos hodie solito alacriores
conuenisse. Omnes enim hanc Samaritanæ mu-
lieris historiam libentius fortasse quàm alias audire solent. Cu-
ius rei causam mecū ipse reputans, deprehēdi præcipuas quas-
dam Domini Saluatoris virtutes, quæ ipsum nobis maximē
amabilē reddūt, in hac historia potissimum elucere. Cū enim
iuxta Platonis cæterorumque Philosophorū sententiam, nihil
sit virtutis imaginē aut speciosius, aut amabilius: quatuor tamē
inter cæteras virtutes hoc sibi præcipuē vendicant, nempe libe-
ralitas, mansuetudo, clementia, & beneuolentia. De liberalitate
quidem Salomō ait: Victoriā & honorē acquirit qui dat mu-
nera, animā autē aufert accipientium. De clementia verò idem
ait. *Quasi rugitūs leonis, ita & terror Regis; & clementia eius* Prou. 26.
quasi imber ferotius. De māsuetudine verò in Eccl. legimus: *Eccl. 15.*
*Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super gloriam homi-
nū diligēris.* Beneuolentia autē & amore amore mutuuū exci-
tati, cōmunis illa vox probat: Si vis amari, ama. Nō enim amās
intelligit, quo obsequio summum amoris beneficiū, quān teci-
pro cō amore, persolui queat. Hę igitur quatuor eximie virtutes
in sacra huius Euāgelij lectione miro modo in Dño Saluatore
elucēt. Quid enim liberalius, quàm sui notitiam (in qua felici-
tatis humanę summa posita est) adeo apertē mulieri peccatrici
tradere, ut vix vllus in Euangelica historia locus sit, qui Messię
aduentū & præsentiam clariūs ostendat? Quid verò vel man-
suetius, vel clementius, quàm maiestatis Dominū cū rudi mu-
liercula tam familiariter colloqui, eamque cęlesti doctrina im-
buere, & Euāgelicę gratiæ mysteria aperire? Quid verò aman-
tius & beneuolentius, quàm fatigatū ex itinere Angelorū Do-
minū, esurientem, solis ardoribus exustū considerare, & cibum
atque potū suam salutis nostrę remedium appellare? Hę igitur

Neb. 4.

virtutes sunt, fratres, quæ maximè nobis amabilem Christum Dominum faciunt, quæ spem in eum alunt, quæ fiduciâ nobis salutis nostræ ingerunt, quæ orationû nostrarû exauditionem, laborum lenamen, & malorum omnium remedium pollicentur: quando res nobis cum eo Pontifice & aduocato est, de quo Apostolus ait: Non habemus Pontificem qui non possit cõpati infirmitatibus nostris, sed tentatum per omnia pro similitudine absque peccato: qui videlicet, dum à miseris & afflictis inuocatur, dicere non possit, Quidnã hoc est, quod te angit? quid te eruciat? cum is in se labores nostros tulerit, & dolores nostros ipse potauerit. Ad hæc igitur quatuor capita, præcipua sacre huius lectionis loca referenda sunt. Quæ quo clariùs animaduertere possitis, historiam ipsam simplici & breui oratione recitabo, vt diutius mihi liceat verba, quæ in themate proposui, explanare: quorum occasione de vltimo humanæ vitæ fine, deque vera & falsa hominis felicitate, re omnium maximè scitu necessaria, paulo fusiùs dicere valeã. Historia igitur sic habet, *Venit Iesus in ciuitatem Samariæ que dicitur Sichar, iuxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo, & cætera quæ sequuntur vsq. ad finem.*

I.

Cùm in hac sacra lectione quam apudistis, fratres, multa sint animaduersione dignissima, nihil mihi magis ad explicandum commodius visum est, quàm quod sacre huius historię summam cõplecti videtur: nempe id quod Dominus, cum Samaritana de mystica & spiritali aqua disserēs, paucis verbis cõprehendit, dicens: *Omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterũ: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Hoc autem in loco, fratres, aquarum cælestiũ profunda penetrare est animus, ideoque maiori attẽtione, quæ à nobis dicẽtur, à vobis audienda sunt. Principiõ igitur sciendum est, omnes homines, quàm diu in hac vita degimus, perpetua siti laborare, nihilque aliud in vita moliri, quàm vt hanc sitim exstinguere & sedare valeamus. Exponam hoc apertiùs. Cùm omnes homines ad beatitudinem (quæ status quidã est bonorũ omniũ aggegatione perfectus) à Deo facti atque informati simus, semper ad hunc statum consequẽdum rota cordis auaritate inhiamus, nihilq. non facimus, quo ad illum peruenire possimus. Quia verò humano errore variisque cupiditatibus elusi, alius in diuitiis, alius in honoribus, alius in voluptate, alius in principũ amicitii, similibusq. rebus beatitudinem hanc & animi quietẽ sitam esse putant; hinc seipsos harum rerũ studio tota mente addicunt, felicissimos se futuros arbitantes, si ea quæ rãto ardore quæsierũt, consequantur. Qui tamen hisce rebus adeptis ad eõ non quiescunt, vt maiore etiã siti & solitudine crucientur, Quis enim ambi-

ambitiosus, quis voluptuosus, quis avarus sitim, qua laborabat, existit, quamvis honores quos ambiebat, voluptates quas exquirebat, diuitias quas querebat, adeptus fuerit? Imò verò quis non hisce rebus adeptis maiori siti & cupiditate flagrauit? Avari enim sitis, diuitiis cumularis adeò nō extinguuntur, vt magis etiam augeatur. Cuius rei causam breuissimè Seneca tradit: *Seneca in Epist.* Quoniam, inquit, incipit plus habere posse, qui plus habet: id eo quod nihil mirum, si ardentius illa concupiscit, quæ iam non impossibilia, sed possibilia, & velut ad manū posita cernit. Idem etiam simili ratione de honoris cupido & voluptuario, ceterisque dicendum est. Itaque si quis in sublimi aliqua specula constitutus (vnde totā mundi faciem oculis collustrare posset) cunctorum hominū studia contēplaretur, eos omnes ingenti cuidam exercitui in arido ac deserto loco erranti (in quo nullæ dulces aquæ, sed lacunæ aliquot lutulentæ, falsis aquis refertæ essent) quàm simillimos indicaret. Inde namq. cerneret, alios per vastā illam solitudinē ad quærendas aquas errantes, alios terram fodientes, sicubi fortè venam aliquam dulcioris aquæ reperirent; alios siti enectos lacunis illis incubantes, sese quæ inuicē alij, alios cōprimentes; atque rixantes, vt aquis illis sitim sedare possent. Eos verò qui eam bibissent, partim putore aquæ grauitèr offendi, partim eius salsedine cōstare, & maiori siti cruciari. In hoc ergo errore atq. miseria vniuersum genus hominū versatur, fratres, qui, felicitatis humanæ siti & flagranti desiderio incensi, illam inter putidas & falsas terrenarum opum lacunas quærit, è quibus bibentes, non tam aquam quàm sitim bibunt, atq. eo magis sitim acunt. Hoc est enim quod Dominus in præsentī lectione sub elementaris aquæ imagine insinuat eū ait: *Qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum.* Nemo enim terrenis bonis habitis hanc sitim sedauit, nemo vnquam veram animi quietem & felicitatem per illa consecutus est. Sed quid mirum, si nō inueniat felicitatē, qui illam extra fontem suum quærit? Nec enim terra nisi in infimo loco, neque ignis nisi in sup̄o, neq. piscis nisi in aqua, neq. arbor nisi radicibus in terra fixis requiescunt. Quid enim extra naturæ suæ destinatum locum quietum esse poterit? Non ergo magis corda nostra extra Deum dolore atq. angore vacare poterunt, quàm corporis humani membra, si à iuncturis suis auulsa, extra locū sibi à natura destinatū violētèr collocarentur. Hunc ergo humani generis errorē Christus Dominus miseratus, fontē nobis hodie aperit, cuius aqua hanc cordis humani sitim sedare potest. Vbi enim dixisset; *Qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum:* subdit protinus; *Qui autē biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in eternum.* Magna quidem & miranda promissio, talique sponse digna. Quid enim maius aut amplius hominī

simile.

similes

430 PERIA VI. POST III. DOM. QUAD.
 homini contingere in vita potest, quā hāc à natura nobis insitū
 sitim exstinguere, & à tam multis laboribus, quibus eam sedare
 nitimur, liberari. Quā quidem promissione, fratres, alleluia, dig-
 num est, ut eū muliere Samaritana dicamus: *Domine, da mihi*
hanc aquā, ut non sitim, nec veniā huc haurire. Hoc est, huius me Do-
 mine felicitatis cōpotem facito; & ab immensis laboribus, qui-
 bus eā per varia mūdi loca exquirō, nec inuenio; beneficio tuō
 immunis ero. Sed illud modō quæretis, an hęc tanta felicitas
 omnibus ita promptu posita sit? hoc est, an eā liberaliter cunctis
 Dñs impartatur? Imo verò nos ipse ubiq. ad eam capeffendā
 inuitat. Hoc est enim quod per Prophetā dicit: Omnes sitien-
 tes venite ad aquas; & qui non habetis argentū, propterare, emi-
 te, & comedite. Et in Euangelio, Si quis, inquit, sitit, veniat ad

Ioan. 7. me, & bibat. Qui enim in me credit (sicut dicit Scriptura) flu-
 mina de ventre eius fluent aquæ viuæ: hoc est, mens eius, ma-
 gna celestis huius aquæ copia instar fluminis redundabit, quæ
 omnē cordis eius sitim retinguat. Et citra inuolucra figuratū,

Matt. 11. Venite, ait, ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego
 reficiam vōs. Non enim hic de corporum, sed de animarū refe-
 ctione sermo erat: quas Dñs & onere peccatorū per iustitiā te-
 nat, & curis atq. angorib. animi per internā refectiōē & satie-
 tatē liberat. Hoc igitur nobis, fratres, æterna veritas proposuit,
 hoc nobis eius Euangeliū promittit, ad hāc nos aquam vocatur,
 inuitamur, ad hāc internā animi quietē & refectiōē vocamur.

Quas (quæso) nunc, fratres, cogitationes animo volubitis quid
 dicitis? quid ad hęc respōdere paratis? Pro vobis nunc omnes
 (ut arbitror) mulier Samaritana hoc modo respondet: *Domine,*
neque in quo haurias habes, & puteus altus est; unde ergo habes aquā vi-
uam? Hęc est carnis philosophia, quæ ea quæ sunt Spiritus Dei

non assequitur. Cū enim animalis homo hęc Euangelij pro-
 missa audit, sic secū philosophatur: Quonā modo internā hanc
 refectiōē & felicitatē quā ego tam ardentē exquirō, Christi
 Euangelium mihi donare poterit, cuius philosophia cupiditati-
 bus meis adeo repugnat? Ego enim magnam felicitatis partem
 in honoribus & gloria, in imperio & dignitate positam esse cre-
 do: at Christi Euangeliū diuersa ratione præcipit, ut hanc im-
 perandi cupiditatē fugiā, ut terrenos honores contemnā, ut me
 tanquam aliorū seruū & ministrū geram, ut in paruuli formam
 atq. ingeniū veriam: quomodo ergo præcipuam hanc felicitatē
 partē donare mihi poterit? Nec minor huius felicitatis portio
 est, varijs delicijs & voluptatibus perfrui, quibus humanos ani-
 mus ita oblectatur, ut nō defuerint, qui hominis felicitatē sola
 voluptate definierint. At Euangeliū, tantū abest ut mihi deli-
 cias & voluptates largiatur, ut me ad crucē, ad lachrymas, ad la-
 bore,

Sermoci-
 natio.

hōres, ad supplicia, ad mei ipsius abnegationē & corporis casti-
 gationē semper inuitet. Qui, inquit Dominus, vult venire post
 me, abneget semetipsum, & tollat crucē suam, & sequatur me. Luc. 14.
 Quid igitur hoc est, nisi securim & ignē ad voluptatum atque
 blandimentorū radicē ponere? Iam verò sine opum ac diuitia-
 rum affluentia quomodo aut honores ambire ac tueri, & deli-
 cias ac voluptates parare poterō? Pecuniā, namque obediunt
 omnia. Quid verò paupertate & inopia tristius? quid magis
 omnibus iniuriis obnoxium? quā lātītia cum egestate societa-
 tem inire potest? At quisquis sibi diuitias ingēres tōparare stu-
 det, necesse est eum perpetua sollicitudine angī, negotiis variis
 implicari, deierare, mētiri, fraudare, maiorib; adulari, minores
 spoliare, vltis rem augere, vltum, astutū, callidū & diligētē
 & veluti Proximum quendā esse, qui se in mille facies transfor-
 met, quibus alios terreat, aliis adoletur, alios promissis deliniet,
 alios perituro fallat. His enim artibus seculi homines sibi diui-
 tias parāt: quæ tamen omnia Euangelij philosophia damnat
 horret, ac detestatur: nosque curas omnes atque sollicitudines in
 diuinæ providentiæ fiducia ponere iubens, ad diuitiarum con-
 temptum, ad paupertatem spiritus, ad simplicitatis & innocen-
 tiæ cultū ubiq; vocat. Quē ergo fieri potest, ut, cum Euangelium
 opes & voluptates, eum honoris & gloriæ cupiditatē, hoc est, se-
 licitatis instrumenta adimat, felicitatē mihi donare possit? Hæc
 igitur philosophia carnis intra se ratiocinatur, quæ cum mulie-
 re Samaritana dicit: *Domine, neque in quo haurias habes, & putens*
altus est, unde ergo habes aquam viuat? Hoc est, felicitas ad quam
 omnes adpiramus, quā litimus, quā per omnes flāmas exqui-
 rimus, in arduo ac penē inaccesso loco posita est, quam sine his
 instrumentis seu funibus quibusdā haurire nemo potest: quo-
 modo ergo citra hæc auxilia & instrumenta tu mihi eā polliceris?
 His rationibus inducti Celsus & Iulianus, acerrimi religionis
 nostræ hostes, Euangelij philosophiam esse merā insaniā dixe-
 rūt, nihilq; rebus humanis accidere infelicius posse, quā si ho-
 mines eius præscriptis vitā instituerēt. Modō autē multos Iu-
 lianos & Celsos reperire licebit: qui quāvis hæc ipsa verbis non
 dicāt, moribus tamē & institutione vitæ dicūt. Simili penē er-
 rore Pharisei olim laborabāt, cū à Domino quæsierūt, quando
 regnū Dei venturū esset. Cuius quæstionis responsione nos
 quoq; huic quæstioni cōmodē respondere poterimus. Sic enim
 illis Dñs respondit: Regnū, inquit, Dei non veniet cum obser-
 uatione: nec dicent, Ecce hic, aut ecce illic. Regnū enim Dei
 intra vos est. Carnales enim Pharisei regnū Dei carnalibus &
 externis aliquot rebus insignitum venturū sperabant: Christus
 autem Dominus & illos & nos ab hoc errore vendicat, cum ait
 Regnū

Regnum Dei intra vos est. Hoc est, regnum Dei, quo Deus in mente nostra regnans, ad summum bonum (cui fruendo condiri sumus) providentia sua dirigit, & felicitatis ac diuinitatis suae participes efficit, non in rebus externis, sed intra nos esse querendum ait.

II.

His ergo verbis quibus Dominus. Phariseorum interrogatio-
ni respondit, nos quoque. propositae obiectioni appositissime re-
spondemus: nempe regnum Dei, hoc est, veram hominis felici-
tatem, intra nos, hoc est, in mente nostra esse querendam, quae
ut spiritualis, ita etiam inuisibilis est: & carnalibus oculis abscon-
dita, diuinis solum oculis patet. Quod ut apertius intelligatur,
imaginem vobis huius felicitatis in beatiss. P. Francisco exhiberi
volo. Si externam quidem sanctissimi huius viri faciem atque
habitum (dum apud nos ageret) spectaretis, quid eo vilis? quid
abiectius? utpote qui nudis ac fordidis pedibus incedens, nihil
haberet aliud quam vilissimam vestem, eamque multis assu-
meris obsitanti, rigidoque fune corpori adstricta. At si quis me-
ris oculos in illius mentem iniicere posset, ibi regnum Dei cer-
neret, ibi diuini luminis splendorem, gratiae caelestis ope, mira
Spiritus sancti charismata, ingentes animi delicias, cordis subli-
mos, caelestia gaudia, quae frequentissime illum in extasim negare
bant, & a sensibus alienabant, deprehenderet. Quis ergo negare
possit hanc beatam vitam in tanta illa externarum opum ege-
state vere diuitem & felicissimam fuisse? Contemplantur mihi ruf-
fos magnum illum Paulum primum eremiticę vitę cultorem,
qui, sacro ex palmarum foliis confectio indutus, vitā in horrida
solitudine omni humano solatio destitutam septuaginta annis
hominibus incognitus egit. Quis autē credere possit in firmis
hominem in peccato conceptum, ceterisque in rebus nobis om-
nino similem, tam diu hanc vitam tolerare potuisse, nisi diuinis
splendoribus mens eius pasceretur, & miris quotidie diuini Spi-
ritus dapibus saginaretur, summisque in animo delicijs fruere-
tur? Qui enim fieri posset, ut homo natura animal politicū &
sociale, totque necessitatibus obnoxius, sine vilo aut hominū aut
rerum terrenarum commercio tot annos perdurasset, nisi Deum
intra se haberet, qui vniuersi illi omnia vitę subsidia atque solatia,
longe cumulatijs quam cetera mundi bona, praeferret?

Sed quoniam humana mens nisi cognitis rerū cunctis quiescere
nescit, rationibus magis quam exēplis felicitatis huius veritas
cōprobanda est. Nostis ergo, fratres, hominē quidē corpore &
anima constare, & animam quidē multis partibus esse corpore
praestantiorē. Vnde etiam constar duplicia esse hominis bona:
alia quidem corporis, animi verē alia; quae tanto sunt corporis
bonis

bonis nobiliora, quanto anima corpori præstat. Cum igitur felicitatis ratio bona omnia complectatur, quis adeo demeritis, qui illam in solis corporis bonis, animi bonis prorsus neglectis, esse collocandam putet, nisi qui porcinam animam habuerit? In hisce igitur animi bonis summi etiam Philosophi felicitatem hominis posuerunt: quæ, quoniam spiritualia & inuisibilia sunt, humanis oculis minimè cernuntur. Non enim in ampla familia, non in terrenis opibus, non in rerum externarum apparatu, non in exquisitis dapibus, splendidi sive mensis, non in purpura & bysso, non in argento, auro, aut margaritis, sed in celesti sapientia, in diuinarum rerum contemplatione, in flagrantissima erga Deum charitate, in diuinæ lucis splendoribus, mentem nostram irradiantibus, in vera animi libertate, in illa interna pace, quæ exsuperat omnem sensum, ac postremo in gaudio spiritus, hoc est, in suauissimis Spiritus sancti deliciis, quæ omnes mundi delicias non modò puritate & dignitate, sed etiam suauitatis magnitudine superant; atque, ut vno verbo omnia complectar, in ipsius summi boni contemplatione & amore posita est, ex quo omnes isti fructus atque deliciae derivantur. Hæc est igitur, fratres, piorum abscondita felicitas, quæ sibi externarum rerum strepitu & magnificentia mentem hominibus miramodò reficit & satiat. Cuius typum gerebant aquæ illæ Siloë à Domino commendatæ, ab improbis tamen sprete atque neglectæ, quæ fluere enim silentio perhibentur. Hæ namque spiritualés diuinarum gratiarum aquæ, non cum ingentis sonitu & fragore, sed leniter sensumque fluentes, veram homini quietem & felicitatē tribuunt, & humani cordis sitim extinguunt. Hoc autem felicitatis genus Apostolus insinauit, cum ad Colossenses scribens ait: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cupiditatibus enim mundi mortui, spiritualibus diuitijs atque delicijs in Deo fruebantur; quas mundus neque percipere, neque agnoscere potest. Huius autem Christianæ philosophiæ umbram quandam, humana quoque philosophia est assequuta. Plato enim in Conuiuiō, cum multa de amore ac diuina pulchritudine sapientissimè disseruisset, de felicitate hominis loquens tandem ait, summam hominis bonum, verissimamque sapietiae fructum in ipsius summa, simplicis, atque sempiternæ pulchritudinis cognitione constitutum esse: ita ut qui illam inspexerit, amauerit, confectari perpetuo voluerit, & omnia quæ videntur pulchra & amabilia illius gratia contempserit, sapiens atque beatus sit; neque sit illi quicquam præterea requirendum. Hæc ille verissimè ac prudētissimè sensit. Et merito sanè. Quid enim aliud à cunctis rebus, quæ ad aliquem finem ordinantur, requiras, quam ut ad finem

suum, quasi ad centrum suum, recta perueniat? Si igitur Deus
 ut rerum omnium principium, ita earundem finis est: si ipse
 summum & vniuersale bonum est, in quo omnia bona, omnia
 pulchra, honesta, iucunda, & amabilissima, atque perfectissima
 omnia quæ ab eo condita sunt, plenissime atque perfectissime
 existunt, si ad eum cognoscendum, amandum, atque fruendum
 rationalis creatura condita est: qui fieri potest, ut vel extra illum
 beata, aut cum illo misera esse possit? Quid enim illi desit, qui
 immensum & infinitum bonum cognitione attingit, amore
 amplectitur, fruitione possidet? Hoc igitur rationalis creatura
 proprio & summo bono ita mens nostra satiatur, ut nihil præ-
 terea requiratur, atque ita demum flagrantissima illa sitis (de qua
 antè mentionem fecimus) hoc est, terrenarum rerum cupiditas,
 meliorum bonorum adeptione sedata, adeo illa non desiderat,
 ut yehomēder etiam fastidiat atque contemnat. Ut enim D. Ber-
 nardus ait: Cui Deus incipit dulcescere, necesse est ut mundus
 amarescat. Idem quæ in Epist. quadam: Gustato spiritu, peresse
 est desipere carnem; affectanti cælestia, terrena non sapienter
 petitis inhiant, fastidio sunt transitoria. Ut enim cæli sidera
 ante meridiana lucem splendorem suum tueri nequeunt: ita
 carnalia & terrena bona ante spiritualium rerum splendorem
 protus evanescent. Soli namque illi ea magis estimant, qui
 præstantissima superioris ordinis bona neque gustauerunt,
 neque cogitatione attigerunt. Hinc Diuus Gregorius: Dulce
 est, inquit, esse in rebus humanis, sed ei qui adhuc de cælestibus
 gaudia nulla gustauit: quia quanto minus æterna intelligit,
 tanto delectabilius in temporalibus requiescit. Si quis autem
 ore cordis gustauit quæ sit illa dulcedo cælestium præmiorum,
 qui illi hymnidici chori Angelorum; huic quanto dulcius est
 quod intus videt, tanto in amaritudine mentis vertitur quod foris
 sustinet. Hæc ille. Ex his ergo, quæ hætenus diximus, aper-
 liquet, quibus in rebus vera hominis felicitas sit: & quanta mor-
 tum supillorum dementia; qui, ne tot quidem miseriarum suarum
 experimentis eruditi, felicitatem & quietem animi in sa-
 lacissimis mundi rebus querere desistunt, quam in vno Deo
 hoc est, in bonorum omnium fonte, querere debuissent.

Bernard.
 Idem.

Simile.

Gregor.

Idem.

Nunc superest ut difficili cuidam quæstioni respondeamus.
 Dicet enim aliquis: Si fides, si ratio, si humana etiam philoso-
 phia, si Sanctorum exempla, si quotidiana quoque humana mi-
 seria experimenta aperissime docent, clamant, atque testan-
 tur, felicitatem, quæ mortales omnes naturæ impulsu appetenti
 nullo modo in rebus conditis, sed in ipso conditore esse requi-
 rendam: unde tantus mortalium error, unde tot irriti & inane

conditus? unde tot frustra suscepti labores? cur omnes penes
 mortales felicitatem, quam tam avidè cupiunt, non in suo fonte,
 sed in putidis turbidisque creaturarum lacunis exquirunt? Huic
 ergo quaestioni altera quaestione respondebo. Quam enim à
 vobis, unde vetustissimus & execrabilis Gentilium error ma-
 nare potuit, ut, vero Deo mundi conditore relicto, commen-
 titios deos, hoc est, ligna, lapides, & muta signa pro illo cole-
 rent? Ad hoc autem responderi solet: naturæ beneficio atque im-
 pulsu inditum nobis esse, ut quemadmodum parvèrè, à quibus
 progeneri & orti sumus, ita summum illum rerum omnium pa-
 rentem & conditorem (à quo omnis paternitas in cælo & in
 terra derivatur) veneraremur & coleremus. Quæ res adeò al-
 tas in anima nostra radices habet, ut, si quis inter homines ab
 humana consuetudine remotus inter feras & bestias perpetuam
 vitam ageret, illorum tamen non humana institutio, sed ipsius na-
 turæ impulsus ad alicuius numinis venerationem & cultum in-
 citaret; nisi is omnem prorsus humanitatis naturam exuisset.
 Cum igitur olim mortales cuncti hoc naturæ instinctu ad di-
 vinitatis cultum inclinerentur, nec in quo esset vera divinitas
 (quæ oculis cerni non potest) assequerentur: oculos per totam
 hanc mundi fabricam circumducentes, quæ illis pulcherrima
 & insignia, maximeque humanæ vitæ salutaria visa sunt, pro ve-
 ro Deo colere cœperunt. Itaque Solem, Lunam, atque omnem
 cæli militiam (quæ inferior hic mundus gubernatur) in deo-
 rum numero posuerunt: atque pro conditore creaturas colue-
 runt. In quo quidem errore ita progressi sunt, ut non modò cœ-
 lestibus signis, sed diis etiam animantibus, ut crocodillis, serpenti-
 bus, & draconibus, divinitatis honore tribuerent, immo verò
 (ut M. Anton. Sabellicus memorat) Aegyptios, potentiorum
 mater, in hortis sibi deum quæsierit, quæ alia & cape pro diis
 venerata est. Quo quid aut dementius, aut execrabilius, aut
 monstruosius fingi potuit? Hæc igitur huius erroris causa ex-
 stitit, quæ à laudabili naturæ principio occasione sumens, igno-
 ratione atque malitia hominum in tantum immane nefas, exe-
 crandumque flagitium collapsa est. Hæc ergo similitudine in-
 ducta, proposuit quaestioni facile respondebimus. Sicut enim
 natura nos ad Deum colendum inducit, ita eadem ad felicitate-
 m, hoc est, ad ultimum finem nostri amorem & inquisitionem (in
 quo summam hominis perfectio sita est) adeò acriter inclinat, ut
 adeoque flagrans felicitatis nostræ desiderium in nobis accen-
 dit, ut inter omnes animi nostri cupiditates & affectus hic sit
 acerrimus & potentissimus. Amorem quippe finis in finem esse,
 philosophi docent, eum is propter seipsum, non propter aliud
 expectatur. Cum igitur hoc affectu homines ad felicitatis suæ

Anton.
 Sabel.

amorem excitarentur, & errore atque fallacia diaboli ex-
eati, quæ in re ea esset posita, non assequerentur: oculos simili
ratione per res à Deo conditas circūducentes, ea quæ pulcherrima,
opulentissima, potentissima, iucundissimaque videri solent
digna iudicauerunt, in quarum possessione felicitatem suam col-
locarent, quæque, morte etiam proposita, per omnes flammam
sequerentur. Itaque alij famam, honorem, ac nominis clarita-
tem, alij opes ingentes, alij corporis voluptates, alij summum
imperium, alij variam literaturam, alij principum amicicia,
alij gloriam militarem, alij indolentiam, perpetuamque solitu-
tatem, alij alia bonorum genera (prout quisque animo affectus
erat) summum bonum & vltimum expetendorum, summum
illo & incomputabili bono neglecto, sibi proposuerunt. Vt enim
illi infinitos prope deos, ita illi infinitos propemodū fines sibi
statuerunt. In quo quidem errore quidam eō vsque progressi
sunt, vt quemadmodum illi cape atque alia, hoc est, purissimi
mos deos sibi effinxerunt; ita multi ex nostris in rebus abie-
ctissimis atque vilissimis felicitatem suam constituerunt. Quæ
enim feminas reperire liceat, quæ vel in nitore & ornatu
fiorum, vel in sola oris pulchritudine, hoc est, in tenui quodam
carnis cuticula bene colorata, tanquam in summo bono glori-
entur! Quam multi etiam inter viros sunt, qui in corporis robore
aut elegantia, quam multi qui in splendida veste, quam multi
etiam qui in corhurnis aut caligis erubibus decenter adstrictis
simili cordis inanitate, quasi in maximo quodā bono lætantur.
Mirabar olim illorum hominum insaniam, qui eō demerent
processissent, vt alijs & cape diuinitatem (hoc est, primi prin-
cipij gloriam) tribuerent: modō iam mirari desino, cum videam
multos ex fidelibus in media Evangelij luce positos, in eisdem
multo maioribus rebus vltimi finis gloriam tribuant, in eisdem
quasi in summo bono glorientur. An non hoc quoque, vt rerum
hujusmodi cuiusdam idololatriæ genus est? Sicut enim Deo, vt rerum
omnium principio, adoratio; ita illi, vt rerum omnium fini &
summo bono, summus amor, & summa gloria debetur. Sicut
ergo idololatra est, qui res à Deo conditas adorât; ita spiritus
idolorum cultor est, qui eas supra Deum diligit, & in illis quasi
in Deo felicitatem suam ponit: vt appareat nefandum idolola-
triæ crimen non omnino delectum fuisse, sed ab intellectu
voluntate, quodammodo demigrasse. Antea enim homines
conditas Deo præferrebant, modō easdem supra Deum diligunt.
Quod quid esse potest indignius?

Quod si quis vestrum, fratres, errore deposito, quam Domi-
nus hodie proponit felicitatem sitire iam incipit, & cum Samaritana
ad eum dicit; Domine, da mihi hanc aquam, vt non sitim,
negot

neque veniam hor haurire : audiat proximus eundem Dominum illi respondentem, *Vade, voca virum tuum, & veni huc.* Quorsum attinebat, ad diuinæ gratiæ aquam conferendam, vitum vocari quid sibi hæc tam dissimilis rerum connexio vult? Certè vñ aqua illa, de qua Dominus locutus est, mystica fuit: ita hic vir, qui ad eam percipiendam vocari præcipitur, mysticè intelligendus est. Vir ergo hic virilis animus accipiendus est, quo, disruptis diuinæ ope diaboli vinculis, homo à peccato surgens, ad percipiendam diuinæ gratiæ aquam idoneus fiat. Virili enim robore atque fortitudine opus est, vt homo prauæ consuetudinis catenam confringat, vt mundi probra & clamores contemnat, vt omnia diaboli, mundi, & carnis (hoc est, triplicem funiculum, quo in peccatis homines alligati tenentur) dissoluat, vt cupiditatis libidinem comprimat, vt rebelles animi motus & impetus frenet, vt sensuum licentiam rationis imperio coherceat, ac postremò carnem subiugare, & in seruitutem spiritus redigere valeat. Ad hoc igitur præstandum, vir animæ nostræ, hoc est, rationis vis & fortitudo vocanda est, sine cuius ope virtus, quæ circa difficilia versatur, quæque certissima ad felicitatem via est, locum habere non poterit.

Sed hic forsitan dicetis, Quid agis, bone vir, tu nos hactenus ad quietem animæ, ad sanctum orium, ad felicitatem vocabas: nunc, commutata ratione, ad pugnam, ad crucem, ad labores, ad certamina vocas. Huc quæstioni, fratres, si quis diligenter philosophari sciat, ex ijs quæ antè diximus, plenissimè responsum esse intelliget. Constat enim virtutis laborem atque difficultatem non ex virtutis natura, sed ex peccati fomite qui intra nos latet, hoc est, ex procliuitate ad malum, & infirmitate ad bonum, provenire. Diximus autem, si meministis, spiritualis aquæ, hoc est, diuinæ gratiæ proprium esse, & fomitis ardorem atque procliuitatem ad malum extenuare, & infirmitatem nostram roborare. Cum enim virtutes omnes, omniaque Spiritus sancti dona à gratia oriantur, quibus omnes animæ nostræ vires communis peccati morbo languidæ sanantur, reficiuntur, & roborantur: consequens est, vt mens hominis, celestis gratiæ beneficio sanata & confirmata, ad omnia virtutū officia, quarum intra se habitus & fontes habet, instructior sit atque paratior: atque ita demum fiet, vt iugum Domini, quod (si naturæ morbum spectes) ponderosum erat & grane, diuinæ gratiæ auxilio leue fiat atque suauis. Primo igitur carnis & mundi certamine diuinæ ope superato, quo magis in virtutis curriculo versamur, eo nobis omnia eius officia faciliora, iucundiora, & placidiora redduntur. Hunc igitur primum laborem deuotemur, fratres, assidueque precibus hanc celestem aquam, quam hodie Dominus

438 DOMINICA III. IN QUADRAGES.
Samaritanæ propinar, postulemus. Nequaquam enim illam
pię petentibus negabit, qui nos ad petendum inuitat, cum ait
Tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vinam. Petamus ergo,
fratres; quæramus, pulsemus, & importunis vocibus Domini
misericordiam imploremus: dabit enim petentibus, aperiet pul-
sanobus, & sese offeret querentibus: in quo vno gratiarum at-
que honorum omnium compores efficiemur. Cui est honor &
gloria in seculâ seculorum. Amen.

DOMINICA QVARTA IN QVA-
DRAGESIMA, CONCIO PRIMA: IN QVA
Euangelica lectio explanatur.

THE. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbamus se-
gna quæ faciebat super his qui infirmabantur. Ioan. 6.

DEuenimus iam sensim, fratres, in quantum huius
sacratissimi temporis Dominicam, quæ vulgo
Dominica in Latare appellatur: quia ab hac
titia voce Missa huius diei exordium cepit.
Quid verò sibi vult hæc tam inexpectata ad lati-
tiam inuitatio? Musica enim in luctu importuna narratio esse
perhibetur. Quorsum nos Ecclesia in medio Quadragesime
luctu, in quo semper in auribus nostris resonat luctuosus illa
Domini vox? Conuertimur ad me in toto corde vestro, in ie-
iunio, & fletu, & planctu; nō ad gaudium non
inuitat? In causa esse videtur, fratres, quod persuadeat sibi Ec-
clesia, multos esse iam filiorum suorum, qui sacri huius tempo-
ris beneficio ad meliorem mentem redierint, & à peccati morte
surrexerint. Hos ergo solum bona spe sustentare, & ad venie-
ntiam, spiritualemque de resurrectione sua lætitiā, his
verbis animare incipit. Hac enim de causa ait: Gaudere in læ-
titia, non quidem omnes, sed hi solum qui in tristitia fuistis
quam mira diuinæ consolationis lætitia sequentia est, dicen-
te Domino: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Tri-
stis enim profecto est, ut consolationem gaudiorumque
cipiant, qui sic in dolore affecti sunt: quandoquidem tristitia
quæ secundum Deum est (ut Apostolus ait) poenitentiam ad
salutem stabilem operatur. Quod si celestis Pater poenitentem
perditi filii salutem & vitulum saginatum occidi, & festi-
dium in domo sua agitari precepit: si ipsi etiam Angeli in eadem

Eccli. 22.

Math. 5.

1. Cor. 7.

Luc. 15.

gaudent super vno peccatore penitentiam agente: quanto magis de sua penitens ipse salute gaudere debet! Quisquis igitur verè penitens es (vt Diuus August. ait) dolo, & de dolore gaude: dolor enim vulnèrum, salutaris indicium est. Sicut enim viride lignum in igne positum, simul & lachrymatur & ardet: sic verus penitens simul & tristetur & gaudeat. An non gaudere debet, qui peccatum vicit? qui eius funes & vincula rupit? qui de diabolo triumphauit? qui eius à se iugum exussit? qui cum Deo in gratiam rediit? qui què à peccati morte ad vitam diuina ope reuocatus est? Sic enim pius pater frangi filio ait: Epulari & gaudere oportebat, quia frater hic tuus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuētus est. Dignum itaque, fratres, est, vt, qui seminastis in lachrymis, in exultatione meritis: & qui transistis per ignem & aquam, hoc est per ignem doloris, & lachrymas compunctionis, ad spem & lætitiæ refrigerium perducamini. Verum hæc lætitia, fratres, ad eos solum (vt dixi) pertinet, qui in tristitia fuerunt: nō ad eos qui adhuc in peccatorum fecibus hærent infixi; qui, media iam verge Quadragesima, non modo scelera sua confessi nō sunt, sed nec solentur occasiones, quibus tanquam funibus constructi tenentur, abscindere decreuerunt. Hos enim neque ad spirituatē lætitiā, neque ad hereditatē celestē Ecclesia, quā diuites manent, inuitat: cum intelligat scriptam esse: Sicut flos cæra à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei. At iuste reprobentur, & exsultent in conspectu Dei, & delectentur in latuitio gloriæ: ergo mors & perditio nunciantur. Hi vero ad celestes epulas, spirituales quæ lætitiā, inuitantur. Hanc igitur hodiā lætitiā, fratres, salutaris videlicet tristitiæ fructum, à celesti Patre, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus, vt merito hodie cum Ecclesia lætari valeamus.

August.
Sime.

Luc. 12

Psal. 6.

ANNE MARIA.

Abiit Iesus trans mare Galilee, quod est Tyberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat super eos qui infirmabantur. Sequebantur omnes isti Dominum, sed hinc illuc plures fiebat, vt sub hoc velamine pietatis multi eorum non tantum Christi Dominū, quā se ipsos, & suā rem modò quererent. Et quāuis Euāgelista dicat, illos ideo sequutos fuisse Christum, quia videbant signa quæ faciebat: paulo tamen inferius Dominus hanc eorum intentionem interpretatur, cum ait: A me quid vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia comedistis, & saturati estis. Hoc est, non quia tantorum signorum conspectu profecti ad fidem (propter quam signa illa edebantur)

sed quia vtilitatis potissimum vestræ rationem habetis. Ex quo intelligimus, eos corporis tantum satietatem, non fidei virtutem beneficio signorum venari voluisse. Qua in re liquidè perversitas & ingratitude hominum apparet, qui Dei munibus multis modis abutuntur. Constat enim omnia miracula, quæ à Domino (dum hanc mortalem vitam degeret) patrata sunt, prius quidem ad animam, deinde ad corporis salutem edita fuisse: ab anima enim, infidelitatis vultus, à corporibus vero languores omnes depellere intendebat. At isti miraculorum beneficio, non vultus incredulitatis in anima hærens sanare, sed corporum tantum salutem captabant. Adhuc enim hoc infidelitatis morbo se laborare indicabant, qui, tot signis conspectis, novum à Domino signum, perebant, dicentes: *Quid illi signum, ut videamus, & credamus tibi, quid operari?*

Quod si hi propter hoc iure reprehenduntur, merito nos quoque reprehendendi sumus, qui idè penè quotidie designamus. Constat enim omnia naturæ beneficia atque adeò totam huius mundi fabricam ad hoc potissimum institutam fuisse, ut tanti operis contemplatione in conditoris & benefactoris nostri admirationem & amorem raperemur deinde etià, ut eius opera, atque iungi ministerio, corporis necessitatibus provideremus. Consilium itaque Domini fuit, hisce rebus velut insecutè nos, ut bonis corporis (quorum tam avidi sumus) affectu, fidem simul & amorem in pectore nostro nutrireremus, & à corporis ad animæ salutem per hæc ipsa transitum faceremus. Sed quid nos tandem facimus? A deò terrenis rebus ad dicti sumus, adeoque præposterè rebus cõditis utimur, ut ea solùm, quæ corpori salutaria & commoda sũt, avidè consecretantes; quæ mentis salutem asserere possunt, tanquam inania & nihil ad nos pertinentia respiciamus: cùm tamen horum gratia cætera omnia fuerint instituta. Qua in re infidelibus servis persimiles esse videmur: qui cùm satis amplam à Domino suo mercedem servituti gratia percipiant, mercede quidem ipsa potiuntur, sed omnem tamen servitij curam à se prorsus abijciunt. Hoc igitur facimus, quicumque omnibus Dei beneficijs, quæ celi, terræ, marisque cõplexu continentur, ad reficienda corpora utentes, non oculos quidem in cælum attollimus, ut tantorum munerum largitorem agnoscamus. Quodque longè gravius est, ut & alij, qui non modò piji benefactoris memoriam deponunt, sed ipsis etiam beneficijs in eius iniuriã abutuntur, quem admodum ipse per Prophetam queritur: Saturavi, inquit, eos, & mercedati sunt, & in domo meretricis luxuriabatur. Itaque abundantia quæ illis Domini beneficijs contigerat, & quæ ad donantis laudem inquirere debuerat (iuxta quod scriptum est: *Edent*

Simile.

Ierem. 5.

Edent pauperes & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui (Psal. 71.
requirunt eum) illis quidem non laudandi, sed luxuriandi &
præcepta Dei violandi occasionem præbuit: dum, ventre vino
epulisque dissento, libidini atque voluptati pro Deo seruiunt.
Quorum impudentia non video: cui melius comparari possit,
quàm peruersitati Hannon regis filiorum Ammon: quem cum
David honoris gratia, propter amicitiam quam cum patre eius
habuerat, legatis missis visitaret, & de patris recens defuncti
morte condoletur: tantum absuit ut gratiam pro gratia repen-
deset, ut legatos pro exploratoribus habens, rassa dimidta barba-
corum, præcisissimæ ad medias usque nates vestibus, torpissimæ
sordaverit, atque à se cum insigni ignominia dimiserit. Huius
igitur impudentissimi Regis mihi similes esse videntur, qui di-
uinis beneficijs abutuntur: qui inde occasionem luxuriandi,
superbiendi, Deumque offendendi sumunt, unde illius colen-
di, obseruandi, atque laudandi arripere debuissent. Videtis
ergo, fratres, nos quoque illis non admodum dissimiles esse,
quando utique ex diuinis operibus tam auidè, quod corporis
est, quaerimus; quod verò ad animæ salutem pertinet, omnino
negligimus. Sic enim isti Christum sequebantur, non ut lidem
eius tot signis conuicti perciperent, sed ut corpora Dominicis
dapibus saginarent.

Ex hoc eodem fonte illud etiam manat, quòd quoties mor-
bis, peste, fame, bellis urgemur, aut à quo grati corporis incu-
modo laboramus, tunc demum ad templa confugimus, tunc
publicas preces indicimus, tunc pro se quisque rem diuinam
celebrari facit, vota nuncupat, & peregrinationes longas nudis
etiam pedibus instituit. Quorsum verò ista omnia? Alius vo
morbo liberetur, alius ut secunda aura nauigee, alius ut nuptias,
quas vehementer concupiscit, assequatur, aut in lire, quàm is-
tendit, vi & otie cadat. Cumque in his ita se gerant homines, viz
aliquem inuenies qui Missam tibi iniungat, ut à morbo super-
bia, iracundia, inuidia, odij, luxurie, quo vehementer aestuat,
liberetur, aut humilitatis, charitatis, castitatis, & patientiæ vir-
tutes assequatur. Horum autè cogitationes & studia per Oseam Osee 7.
Dominus exponit, cum ait: Super triticum & super vinum
ruminabant, & discesserunt à me. Hoc est, tota ipsorum cura &
solicitudo de tritico, vino, oleo, cæterisque terrenis bonis est;
cum me tamen negligant, qui illis horum bonorum copiam
supposito. Si igitur tantum anima corpori præstat, siq. bona &
mala eius infinitis propè partibus quàm corporis maiora sunt;
quæ tantum hæc ignorantia nostra est, ut in his perpetua sollicitu-
dine cruciemur, in illis verò perpetua negligentia torpeamus.
Quæ ex reliquidò apparet, ad quam quilibet nostrum sortem

perlineat. Hæc enim vel præcipua inter pios & improbos differentia est; quod piorum quidem (& eorum præcipue qui ad perfectionem aspirant) summum studium est, quoniam modo & Deum colant, & salutem animæ suæ rubeantur; in hoc vnum totis viribus incumbunt: in hoc heruos omnes intuentur: hoc à Deo votis omnibus expectant: adeo ut subpideat interiri eos, si quid aliquando petant, quod ad corporis utilitatē & incolumitatem spectet, quam illi vilissimā habent. Cōtrā vero improbi, qui vocauerunt nomina sua in terris suis, qui Babylonis exiles decreti & conscripti sunt, ita solius corporis curam gerunt, ac si prorsus nec animam, nec futuræ vitæ fidē, aut spem ullam haberent: Huius salutem, utilitates, & voluptates tanquam summum bonū sibi proposuerūt, ad hæc omnia ite studio, quoniam quæ diuina & humana destinarunt: ad id ut si Deum aliquando aut querere, aut inuocare, aut votis sibi propitium reddere velint, non tam Deū, quam seipsum querant: quia hæc omnia non ex Dei, sed sui amore faciunt. Ex quorum numero isti erant, qui Dominum sequebantur, ut vel à morbis sanaretur, vel panibus satiareatur, in quæ tamen (ut antè dictū est) nondū credebant. Quid igitur? Tu ergo veras nos in calamitatibus nostris suppliciter ad Deum cōfugere? Nulla modo. Imò verò hoc maxime peto. Quin & ipse Dominus ob hoc sæpè nobis calamitates immittit, ut vel plagis saltem admoniti ad eum confugiamus.

Psalm. 82. Hinc illa Prophetæ vox: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Idemque Dominus grauiter per Prophetam queritur, quod neque verbis quidē attriti homines ad illius opem confugiant. Ait enim: Et populus non est reuersus ad percutientem se. Exiterum: Percussisti eos, & non doluerunt, attrinisti eos, & noluerunt recipere disciplinam. Non igitur eos accuso, sed maxime probō, qui in omni calamitate sua ad Dominum confugiunt: sed illud queror, quod hæc tanta cura solis corporum morbis, nō etiam animæ impendatur; neque intelligamus, his corporis malis Dominum saluti animæ nostræ prospicere velle. Quod sanè aperte carnales nos esse declarat, quoniam quæ carnis tantum sunt, non quæ animæ, sapimus & curamus.

Cū ergo Dominus hanc tantam sequentium se multitudinem pascere decreuisset, dixit ad Philippum: *Vnde enim pasces, ut manducent hi?* Hoc autem dicebat tentans eum. Tentare, ut scitis, est experimentis aliquid nosse velle; & firmitatem aut infirmitatem rerū explorare. Neque tamen Dominus hoc experimento egebat, cui omnia nota sunt antequā fierent: sed homines tamen his experimentis indigent, quibus & seipsum, & Dei curam

eorum & providebunt manifestius agnoscant. Voluit ergo
 hac interrogatione Philippi fidem examinare, an videlicet, tot
 miraculis inspectis, plenam fidem ad sequentia collegisset. Vt
 hoc autem apertius intelligamus, præcipuum quoddam discrimen
 inter pios & improbos, & inter perfectiores minusq. perfectos,
 in hoc loco annotare oportet. Pii enim divinis operibus
 & beneficijs ita erudiuntur, ut ex præteritis futura conjicere &
 sperare discant. Sic Abraham cum servum mitteret, ut uxorem
 Gen. 24.
 filio suo Isaac de stirpe & cognatione sua quaereret, & servus
 de exitu rei sollicitus esset, ille contra, beneficijs Domini fectus,
 nutantem servum cõfirmat his verbis: Dominus cæli & terræ,
 qui eduxit me de domo patris mei, & dixit mihi, Semini tuo
 dabo terram hanc, ipse mittet Angelum suum tecum, & acci-
 pies inde uxorem filio meo. Videris ergo quomodo præterita
 beneficia futurorum ei fidē faciebāt? Sic etiam David, cum in
 2. Reg. 15
 maximas angustias adductus esset, propterea quod toto corde
 vniuersus Israël Absalonem filium sequeretur, ut patre regno
 derubaret: ipse tamen parua manu fugiens, ita animo confir-
 matus erat, ut diceret, Ego dormiui, & soporatus sum, &c. Pro
 Psal. 127
 quo (cum apud Hebræos verba præteriti temporis futurum
 etiam significant) alij clariùs verterunt: Ego cubabo & dor-
 miam, meque ipsum excitabo, quia Dominus sustentat me. Vi-
 delicet illam ad se promissionem Domini pertinere credens:
 Dormietis, & non erit qui exterreat vos, Ideoque ait: Ego dor-
 miam, meque ipsum excitabo; hoc est, non strepitus equitum,
 non militaris tubæ signum, non hostilium armorum sonitus,
 sed ego ipse, cum satis dormiero, excitabo me. Quid igitur? qua
 (quæso) fiducia frerus, in tam periculoso atque difficili bello
 tantam tibi pacem polliceris? Subdit protinus causam: Quia
 Ibidem.
 Dominus sustentat me. Qui scis nunc te à Domino susten-
 tari? Ex præteritis futura colligo. Quoniam, inquit, tu per-
 cussisti omnes aduersantes mihi sine causa, dentes peccatorum
 contrivisti. Quasi diceret: Inter tot quæ me vndique circum-
 stant pericula, placido & fidenti animo consistam: quia tu nun-
 quam, Domine, periculis meis defuisti. Tu Saulē, acerbissimū
 & perperam hostē meum, funditus evertisti: tu vim & furorem
 perditorū hominum, qui vitā meā ferro & insidijs appetebant,
 infregisti. Quamobrem præteritorum beneficiorum recorda-
 tione fidem ac spem meam corrobore, & aduersus pericula in-
 stantia me munio: cum tu, Domine, idem ipse sis, à quo utique
 eandem tutelam & misericordiam in simili fortuna mihi polli-
 ceor. Hac eadem de causa idem Propheta longissimum illum
 Psalmū, cuius initium est: Attendite popule meus legē meam; Psal. 77.
 composuit: in quo omnia Dei beneficia Patribus exhibita
 comue-

commemorat, vt ad spem & obedientiam diuinorum præceptorū filios probocaret. Sic enim ait: Narrantes laudes Domini, & virtutes eius, & mirabilia eius quæ fecit. Quorsum hæc? Subdit protinus: Vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei, & mandata eius exquirant. Scio enim quòd harum rerum cognitio & diligens consideratio spem in Deo mirabiliter alit, hominesque ipsos diuinarum legum studiosos & amantes facit.

Sed ad historiam redeunt, cum Dominus Philippum tenet, & interrogat, examinare illum in hac Christiana philosophia voluit: an videlicet ex præteritis Domini miraculis & beneficiis didicisset, eum non minus huic necessitati quam cæteris providere posse. Sed adedò tamen & Philippus & cæteri in hac parte autè Spiritus sancti aduētum rudes erant, vt ne hæc quidem tam facilem conclusionē ex tam euidentibus præmissis elicere potuerint. Quam eorum ruditatem acriter Dominum alio in loco impropèrasset apud Matthæum legimus. Vbi enim transfretasset, & quòd panes secum non tulissent, solliciti essent, ait ad illos Dominus: Quid cogitatis inter vos, mōdicæ fidei, quia panes non habetis? non recordamini quinque panum, & quinque millium hominum, & quot cophinos sumpsistis? neque septem panum, & quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis? Rursumque cum Dominū supra mare ambulantiē, & nora eos voce compellantem viderent, nihilominus phantasma esse putauerunt. Erat enim (ait Marcus) cor eorum obæcatum, non enim intellexerant de panibus. Hoc est, ne hoc quidem tam insigni miraculo erudiri ac persuaderi potuerunt, posse supra aquas maris ambulare eum, qui poruerat tam exiguo comœatu tot millia hominum vsque ad satietatem pascere. Quo ex loco (vt rectè Caiet. annotauit) intelligimus; singulare Dei donum esse fidem, quando nec tot miracula inspecta ad fidei profectū discipulos satis erudierunt. Ego verò addo, nō modò miracula, sed neque verbera, neque beneficia Dei, quamlibet maxima sint, sine singulari eius afflatu ad animos nostros, vt oportet, erudiendos satis esse. Maxima enim beneficia fuerunt, quæ Adam recepit in paradiso; maxima item verbera, quæ Pharaō pertulit in Aegypto; clarissima sanè miracula, quæ Iudæi conspexerunt in Christo: & tamen Adam tot perceptis beneficijs cecidit in paradiso, & Pharaō tot flagellis attritus perstitit in peccato, & Iudæi tot inspectis miraculis in incredulitate sua permansere rebelles. Me miserum! Si hoc ita est, quæ mihi spes reliqua erit, has nostras voces & clamores nisi cælestis adsit influxus, aliquid auditorum salutis profuturas: quando nec tot beneficia, tot verbera, tot clarissima signa homi-

hominibus aliquid profuerunt? Hæc, fratres, Christum, verè & ex animo annunciantium gravissima & penè intolerabilis crux est, quòd tam exiguum tantarum vigiliarum, laborum, studiorumque nostrorum fructum ceramus.

II.

Quid ergo superest? Nempe ut ad infimam vsque abyssam sese fidelis homo submitrat; & vilipendit sue magnitudinem agnoscens, totus à Deo pendeat, & ad eum perpetuò clamet, ne vos vnquam deferat, ne à facie sua proiciat, nève manum suam à nobis subtrahat. Sine illa nec in cælo tutus fuit Angelus, nec in paradiso primus homo, nec in schola Saluatoris electus Apostolus: illa verò fulcimente, securus fuit beatus Iob in sterquilinio, Andreas in patibulo, sanctique Martyres excarnificati in equuleo. Hoc primum & summum remedium, fratres; proximum verò est, ut, ipsi discipulorum Domini erroribus edocti, ex præteritis eius beneficijs futura nobis polliceamur: & cùm tam multa & magna ab illo iam receperimus, minora ab illis sperare discamus, ne in aduersis rebus animo concidamus. Sic enim quisque apud se philosophari poterit: Deus mihi hanc animam qua vivo, hunc spiritum quem duco, hanc fidem qua Christianus sum, contulit: ipse me ex tam multis hominibus per gratiam baptismatis in filium adoptavit, & naturæ diuinæ consortem effecit: propter me è cælo descendit: propter me non solum homo, sed etiam opprobrium hominum factus est: quid ergo ab hoc tanto amatore ac parente exspectare non debeam? Qui maiora contulit, quomodo minora negabit? Qui tanto suo dispendio necessitatibus meis consuluit, quomodo iam nullo suo labore periculis meis deest? Quòd si me delicta mea de hac fiducia deiiciunt, an non eius bonitas & misericordia totius mundi delicta superant? Hæc igitur, fratres, philosophia nostra est: ut videlicet, quemadmodum D. Emisenus ait, per ea quæ homo agnoscit præstita, distat sperare promissa; & præteritam Dei sui bonitatem, quasi futurorum teneat cautionem.

Euf. Em.

Sed cùm hæc ipsa dico (ut ingenuè quod sentio fatear) terribesco; vereor enim me surdis penè hanc canere cantilenam. Quotus enim quisque est, qui in rebus afflictis hæc vna in Deum spera erecto ac constanti animo persistat, si ei humana præsidia desint? Cuius animus hac se diuinæ misericordiæ fiducia reficiat, si aliunde minimè fulciatur? Quodque magis dolendū est, cùm vsque adeò huius spei solatio in tribulationibus destitutus simus, in peccatis tamen perpetrandis adeò hac diuinæ miserationis spe nitimur, ut viz aliud maiorem nobis ad peccandum neentiam præbeat. Ad hoc igitur vnum improbi homines Dei

misericordiam

446 DOMINICA III. IN QUADRAGES.
 misericordiam prædicant, & in cælum efferunt, vt maiorem ex
 ea licentius viuendi & omnia scelera patrandi occasionem su-
 mant: & hi tamen qui sic diuinam misericordiam amplificant,
 alia ratione eandem miso modo angustant. Incidit enim saepe
 casus, in quo homo multa, quæ ad vsum vitæ necessaria putat,
 nisi per fraudem & iniustitiam se assequi posse diffidat. Neque
 enim tantum diuinæ misericordiæ tribuit, vt hæc ipsa precibus
 ab ea se impetrare posse confidat. Quid igitur facit? Non ve-
 retur Dei leges violare, vt id assequatur quod concupiscit: &
 transgressionis huius ab eius misericordia veniam sperat, à
 quauitæ subsidia se habiturum esse non putat. Quare, quid (quis so)
 magis præ posterum fingi potest? Si enim ab usurario vel frau-
 dulento mercatore, vel iniquo litigatore, vel iniusto aduocato,
 siue iudice quæras, cur iniquis rationibus opes augeat: nihil
 aliud prætexet, nisi necessitatem familiæ indigentis, & miseri-
 cordiam Dei facile errata condonantis. Contra quem ego sic
 agere possum: Dic mihi, ô homo, si adeo più & misericordem
 esse Deum confiteris, vt sceleribus tuis veniam tribuat: cur non
 magis hanc de illo spem concipis, vt necessitatibus istis sine tot
 scelerum admissione provideat? Quomodo misericordem facis
 Deum ad agnoscendum, immittem verò & negligenter ad ino-
 piæ tuæ consulendum? Quomodo cui maiora tribuis, minora
 adimis? Longè enim maior misericordia est, peccata condonare,
 quam corpori necessaria providere. Per illud enim vitam æter-
 nam donat: per hoc alit repositalem: & in illo quidem sanguinis
 sui pretium tibi præstat: in hoc cibum, quæ ne formicis quidem
 aut vermiculis negat. Si ergo tam magnam de Dei misericordia
 fiduciam contempsisti, vt rem adeo preciosam ab illo speres: quo-
 modo hanc vilissimam sperare non audes? Itaq. misericordiam
 Dei iactas, quo in illum licentius pecces, non autè vt illi fidens,
 à peccatis abstineas, neque illi torum committas. Quid igitur
 an non intelligis hæc omnia diaboli esse sophistata, quibus te
 illaqueare contēdit? Quomodo illius sententiæ oblitus es? No-
 lite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere? Quo-
 modo, quæ so, prosperè tibi cedere poterit, quo per iniquitatem
 peruenisti? & ad quod assequendum illum tibi insensum facis,
 sine cuius ope nihil cuiquā prosperè cedere potest? Hoc enim
 quid aliud est, quam Deo velut pedum tuorum scabello vt, sibi
 præ quom. conscēdens, ad id pettingere valeas quod concupiscis?
 Cui, quæ so, feliciter vnquam cessit, Deū offendisse? Deus enim
 gloriæ suæ æmulatur (ne vllum in mundo flagitium felix sit)
 ita impiorum consilia invertere solet, vt, quibus illi rationibus
 felicitatem sibi suā parare videntur, eisdem sibi perniciem im-
 portet. Quod si hæc te ratio, quisquis malis artibus opes parare
 cupis,

Epis, non conuincit: vel illa saltem conuincere debet, quod, nisi Deo fauente ac propicio, vix quisquam opes aut cetera (quæ fortunæ bona vulgo nominantur) assequi potest. Quam quidem sententiam totus Psal. 126. apertissime continet. Cum enim in ceteris serè Psal. Propheta regius piorum hominum felicitatem & opes describat, quas in vno Deo positas & constitutas habent: in hoc vno addit etiam, nemini neque terrenas opes, aut securitatem, aut pacem, aut hereditatem, aut liberos nisi vnus Dei voluntate & beneficio contingere. Hoc enim est quod ait: Nisi Dominus edificauerit domum, &c. Et, Nisi Dominus custodierit ciuitatem, &c. At verò dilectis suis Dominus dabit pacem & tranquillitatem, vt quietè dormiant, nec sit qui exterreat eos: dabit etiam fructum ventris, & filios quibus hereditatem suam relinquant. Id etiam breuiter indicat ille versiculus: Neque ab Oriente, neque ab Occidente, &c. Pro quo alij verterant: Neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a deserto venit exaltatio: quoniam Deus iudex est, hoc est, nulla arte, nullaque ratione atque industria, inuito aut non fauente Deo, opes, aut potestatem, aut dignitatem assequi homines poterunt: cum harum rerum dispensatio ad vnum illum pertineat, qui, quoniam æquissimus est mundi arbiter, singulis merita vel præmia, vel supplicia, prout ei libitum est, distribuit. Hinc euenit, vt de carcere, carenisque (vt Salomon ait) interdum quis egrediat ad regnum; & alius natus in regno, inopia consumatur. Hæc autem omnia quæ diximus, frater, vera esse nemo dubitare potest, quando ea sacrarum literarum testimoniis confirmata sunt. Quod si ita est, ex his colligere pij omnes possunt, quam quieto & tranquillo animo eos in quavis calamitate esse oporteat, quando talem in celo parentem & custodem habent, vt merito eum Propheta dicere possint: In pace in idipsum dormiam & requiescam: quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me: siue, vt D. Hieron. vertit, singulariter in spe secutum habitare fecisti me. Hinc etiam colligere improbi homines possunt, quam vani & irriti sint omnes eorum conatus, qui aduerso Deo salutem, opes, & terrena bona sibi comparare student: vt mulum enim sudant, & nervos omnes intendunt, operam tamen atque oleum perdunt, & ipsi, suo periculo eructi, intelligent verum esse quod à Propheta dictum est: Concupietis ardorem, & parietis stipulam. Hoc est, confusa quæ animis agitata, erunt leuitate & inaciditate cum artibus paleis conferenda: opus quod quasi parrurientis nixu tandem editis, erit cum arida stipula comparandum. Sed ad rem

Psal. 126.

Psal. 74.

Eccl. 4.

Psal. 4.

Isa. 11.

Cum

Cum ergo nec Philippus nec Andreas satis apte ad propositionem questionem respondissent: iubet Dominus discipulis, ut homines discumbere & ad prandium parari faciant. In quo discipulorum obedientia commendatur: qui cum non haberent quod tantæ multitudini sufficeret, nihil tamen aut cauſantes aut morantes, iussa Domini capeſſunt, & ad prandium discumbere iubent. Accepit ergo Dominus panes, & gratias agens fregit, dabatque discipulis, et apponeret turbæ. Vbi primo loci illud adnotandum est, quod cum eiusdem virtutis esset, & illis panibus, & siue illis homines satiare: non tamen Dominus exiguum illum comineatum negligendum putauit, quem ille virtute ac benedictione sua multiplicauit. Hoc autem exemplo docemur, quod quamuis singulare Dei beneficium sit quod iustificamur, quodque de virtute proficimus in virtutem (ait enim D. Aug. *Dono tuo Domine accendimur, & sursum ferimur, & inardescimus, & imus, & adscensiones in corde nostro disponimus in valle lachrymarum, & cantamus canticum graduum*) quamuis, inquam, & ingressus & progressus ad vitam singulare Dei munus sit, tamen aliquid à nobis exigat: nec preſtare ipse vult quod & suū & summum est, nisi nos illud etiam offeramus quod nostrum est, quamlibet exiguum sit. Quanto enim plus est quod ille præstat, quam quod à nobis postulatur! Quid enim is pro salute nostra non petulit? quid verò à nobis nisi penitentiam & charitatem (in qua summa legis sita est) poscit? Nisi tamen hoc exiguum præstiterimus, summum illud & maximum non impetrabimus. Nos ergo per Dei gratiam quod possumus, velut quædam virtutum semina, offeramus: Dominus autem multiplicabit semen nostrum, & auget incrementa frugū iustitiæ nostræ. Verissime enim dictum est: Qui habet, dabitur ei, & abſtinetur: hoc est, exigua præstata, magna conferentur. Vehementer autem dolendum erit, si per ſocordiam nostram paululum hoc quod à nobis petitur, exhibere nolentes, Christi benedictionem & gratiam amittamus. Iam verò ad delictorum veniam consequendam (quod est huius sæculi temporis proprium) quid minus à nobis quam penitentia & peccatorum cōfessio exigere potuit? Quid enim clementius, quam supplici dolore confessionis, gratiam impetrare missionis; quam tamen Christus Dominus sanguinis sui effusione nobis promeruit? Sed quàm pauci sunt, qui vel hoc precatio hanc sibi gratiam parare velint! Imo verò, inquiet aliquis: nemo fidelium est, qui non hoc sacro tempore confiteatur. Sit ita sanè. Sed quorū quisque tamen est, qui rectè confiteatur? Cum enim tam multi sint, qui peracta confessione nihil ex

pristinis modis deponant, cum iisdem odijs, libidinibus, distractionibus, periurijs, mendacijs, quibus antea servebāt, propterea inquinantur: quo iudicio credam, eos Christi Spiritum & gratiam, sacramentorum virtute, percipisse? Quod si rursum quæras, qua potissimum in re isti dum consentirent, deficiant, multa quidem sunt, sed illud in primis, quod vitam suam plerique non exsecrunt: sed impræmeditati atque imparati profus ad hoc munus accedunt: deinde quod peccatorum occasiones non deferunt: tum quod ablatas siue res, siue famam proximi minimè restitunt. Hæc & ijs similia concionator poterit hoc loco pro ratione temporis latius tractare. Satis enim est, adiutum illi ad hæc aperuisse.

Accepit ergo Dominus panes istos hordeaceos, & primum quidē Patri gratias agit; nos exemplo suo docens, ut ante prandium mentem ad cælestem Patrem eleuemus, qui nobis omnia præbet abundanter ad fruendū; cuius beneficio pascimur; cuius providentia regimur; cuius imperio nobis omnis creatura deseruit: qui omnia subiecit pedibus nostris, omnes & boves, prælati; insuper & pecora campi. Sed vsque adeo tamen Christiani populi mores degenerarunt, ut si vir aliquis nobilis, cibum sumptuosum, orationem prius fundat; non desint qui illum tanquam ineptum atque imprudentem pleno cachinno excipiant. Quis igitur vel hoc vno iudicio miserandam seculi huius corruptionem non videat; quando adeo Christi doctrina & exempla, imò & ipse Christus contemnitur, ut Christum imitari probi loco habeatur? Qualis (inquit Saluianus) inter Christianos Christi honor est, ubi religio facit ignobilem? Saluian.

Denique ubi omnes expleti sunt, præcepit Dominus discipulis, ut fragmenta colligerent, quæ supererant, ne perirent. Quid igitur ad te, Domine, si panis hordeacei fragmenta, quæ solo manuum tuarū contactu aucta sunt, pereant? Si ergo hæc vilia perire non pateris, quomodo animas patieris interire, quas non manuum tuarum contactu, sed earundem vulneribus redemisti? Si panis hordeacei fragmenta, qui non tam hominū quam iumentorum cibus est, perire sentis: quo affectu eris, cum tot animas perire videas, quas ad imaginem tuam condidisti? quarum obsequio cælum, terras, maria, & cætera omnia addixisti? & propter quarum salutem è cælo in terram descendisti, mortemque acerbissimam appetisti? Vnde consequens est, ut non sine summo dolore (si in illū dolor modò cadere posset) tot in mūdo animas ad interitum properare cerneret. Qui enim initio huius sacræ lectionis (ut Marcus refert) super hos ipsos homines misertus est, quia erant sicut oves non habentes pastorem; quomodo non miserebitur, cum tot nunc animas videat Marc. 6.

450 DOMINICA VIII. IN QUADRAGES.
 in facibus esse lapidum? Quâobrem vel ob hoc ipsum danda
 nobis opera est, fratres, ut hanc Domino Salvatori doloris cau-
 sam adimamus: quod faciemus, si à morte ad vitam per veram
 poenitentiam hoc sacro tempore resurgentes, & antea & vitæ
 crimina dampnantes, omniumque peccatorum occasiones forti
 & inuictò animo præscindentes, nouam vitam inchoemus, &
 in ea, diuina adspirante gratia, ad finem vsque perseueremus:
 ut sic tandem, æternam vitam, ad quam conditi sumus, lar-
 gente Domino percipere mereamur.

IN EADEM DOMINICA QUAR-
 TA IN QUADRAGESIMA, CONCIO SE-
 cunda: in qua lectio Evangelica explanatur.

THE. Dixit Dominus ad Philippum: Vnde ememus panes,
 ut manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum, &c.
 Ioan. 6.

Auit Iesus trans mare Galilee, quod est Tyberiadis, &
 sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa
 quæ faciebat super his qui infirmabantur. Erant quidẽ
 multæ aliæ causæ, propter quas Christum homi-
 nes sequebantur: sed hæc tamẽ in primis memo-
 ratur, quod, videlicet salutem desperatis morbis cõferebat. Po-
 tuisset quidem Dominus signa alia rudis populi iudicio mag-
 nificientiora edere (quælibet ea erant quæ Pharisei & cælo peie-
 bant: cuiusmodi fuerunt, quæ Iesus Nave, & Isaias Propheta
 ediderunt, quorum alter solem in cælo immotum stare, aliter
 etiã retrocedere fecit) sed ramen Iesus noster, nominis sui me-
 mor, ea præcipuè signa edere curabat, quæ salutem hominibus
 afferrent, quæ signa simul essent & beneficia: quorum altera
 diuinitatis suæ potentiam, altero suam in homines charitatem
 declararet. Quare non mirum est, si illum magna hominum
 turba sequeretur, cum ejus opera nõ minùs sibi salutaria, quàm
 illi honorifica essent: cum omnes homines, natura stimulante,
 salutem, & commoda sua ubique sectentur.

Cum ergo hanc tantam hominũ turbam Dominus vidisset,
 dixit ad Philippũ: Vnde ememus panes, ut manducent hi? Hoc autem
 dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset facturum. Magna certe
 subtilisq; tentatio: neque adeo mirum est, ea caprum fuisse
 Philippum. Si enim ab eo Dominus quæsisset: Quid faciemus,
 quo hanc tantã turbã reficiamus? fortasse Philippus respondisset:
 Domine, tu omnia nosti, tuũ est hoc scire, nostrum autem
 con-

consilij & iussis tuis obtemperare. Sed cū is emendi verbo vsus
 esset, nec Philippus tērationis vim in eo verbo latentē animad-
 uertisset, sed simpliciter Dominū de emendis panibus interro-
 gasse crederetur; nō prorsus ineptē ad quāstionē proposita respō-
 dit, cū ducentorū denariorum panes ad id sufficere nō posse
 dixerit. Neque enim alienū erat a Domīno discipulis emendi
 curā cōmittere, quando hoc ipsum proditori discipulo praece-
 ptū ab eo fuisse crediderūt: cū illi pridie quā pateretur dixit:
 Quod facis, fac cito. Illi enim quā essent necessaria ad diē se-
 futū emere, Dominū praecepisse crediderūt. Cū ergo adeo subri-
 liter tēratio hāc a Domino fuerit instructa, quārendum nobis
 est, quid potissimū cālestis magister hac tēratione capere vo-
 luerit. Nō enim leuiter hoc praeceptoris consiliū praetereundū
 est. Vtigitur cōmodius huic quāstioni respōdeamus, statuen-
 dum prius est, tria esse (quod ad mortālē vitā attinet) hominū
 genera: quidam enim affectibus solum, quidā ratione tantum,
 quidā fide, quā supra rationē est, vitā moderantur. Prīmū autē
 genus eorum est, qui affectibus & cupiditatibus suis more pe-
 cundū se regendos tradiderunt. De quibus Propheta ait: Homo Psal. 47.
 eum in honore esset, non intellexit: comparatur est iumentis
 insipientibus, & similis factus est illis. Sicut enim iumenta solis
 appetitionibus ducuntur, quia ratione carent; ita sunt inter
 homines quidam adeo & religionis suae, & humanae dignitatis
 obliui, vt neglecto fidei & rationis iudicio, quō cupiditatis im-
 petus vocat, eo praecepites ferantur. Hi planē paululū a iumen-
 tis differre videntur, quandoquidē iumentorū more nō ratio-
 ne & consilio, sed cupiditate & impetu ad res egendas nō eunt,
 sed feruntur. Sunt rursus alij, qui non ferinis moribus, sed ra-
 tione (quae hominis propria est) vitā instituunt. Hi autē quam-
 nis meliore cōditione sint, nō tamen ratione sola duce ab om-
 ni errore immunes sunt. Humana quippe ratio post cōmune
 naturae lapsum, nisi fidei lumine illustretur, ad piē & religiosē
 viuendū minimē sufficit. Hoc enim lumine destituta, quam-
 nis multa rectē definiat, in multis tamē hallucinatur. Hac enim
 ratione institutus Cicero, ab omni iouiria manus abstinere
 iubet, nisi vbi quis fuerit iniuria lacessitus. Cui quidem sentē-
 tiae doctrina Domini Saluatoris aduersatur, qui & inimicos di-
 ligere, de malemerentibus benemereri, & pro illis orare iubet.
 Neque hoc solum in Euangelio, sed in lege etiā continetur:
 sic enim legislator ait; Non quāres vltionem, nec memor eris
 iniuriae ciuium tuorum. Idem etiā Cicero animum a natura
 bene informatum nemini velle parere ait, nisi praecipienti, aut
 docenti, aut vtilitatis causa iuste & legitime imperanti. At
 Petrus Apostolus longē aliud suadet, cū omni humanae

Cicero,

Matth. 5.

Cicero
in Offic.
2. Pet. 3.

creaturæ propter Deum nos subijci velit. Denique ex hac ipsa ratione, humana prudentia originem ducit, quæ cum humanæ vitæ clarum teneat, frequenter tamen diuinis traditionibus aduersatur. Hæc namque pastores Ecclesiæ modelle se gerere, & dignitatem suam fide ac virtutibus magis quam domesticis splendore tueri admonet: at humana prudentia diuersum vitæ genus sub auctoritatis & dignitatis velamine insiliuit. Quæ res facile indicat, non esse humanæ rationi tanquã certo duci omnibus in rebus adhiærendum. Sunt rursus alij, meliore viuentes consilio, qui nec affectibus, nec solius nudæ rationis ductu, sed fide & diuina institutione vitam suam moderantur, qualis sanctus ille Rex erat, qui dicebat: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Et iterum: Testimonia tuæ meditationis mea est, & consilium meum iustificationes tuæ: siue, vt alij verterunt, iustificationes tuæ consilij mei sunt. Quod perinde est, ac si diceret: Nequaquã, Domine, humanum errorem, sed præceptiones tuas in consilium adhibeo. Illarum ductum & consilium sequor. Hæc propria Christiani vitæ est; hæc regia in caelum sequor. Hæc propria Christiani vitæ est; hæc enim pater omnium credentium Abraham ingressus est, cum ad præceptum Domini, patriam, parentes, cognatos, amicos, domum, & nota arua deseruit, & ibat (vt Apostolus ait) quod nesciebat, humano sensui ac prudentiæ diuinum iudicium & Imperium præferens. Hæc ingressus est Moyses, qui non veritus animositatē Regis, afflictum populum ab eius tyrannide, rudis ouium pastor, ad imperium Domini eripere ausus est. Hæc mari vt se aperiret, & tui vt aquam funderet, imperauit; & bellicosissimos populos precibus magis quam armis iudit atq; derexit. Hoc igitur fidelis hominis proprium est, aduersus omnia humana prudentiæ consilia, diuinæ sapientiæ decreta antelegeret. Itaque cum Dominus in Evangelio præcipit, ne de victu aut vestitu, ceterisque rebus ad vsum vitæ pertineantibus, solliciti simus, quandoquidē celestis Pater, qui hæc omnia nouit, sollicitus sit pro nobis, modò nos illi morigeros obsequentesque præbeamus, hoc à nobis exigit, vt reclamante etiam ratione, nec vllam salutis opem ostendente, omnem nostram sollicitudinem in illum projiciamus: certius in vno illo præsidio, quàm in omnibus Cæsi diuitijs habituri. Hoc igitur (vt verè dicam) Christiani hominis maxime proprium est, viuam scilicet fide vitam suam moderari, nec rationi, cum aduersa illi fuerit, sed Deo præcipienti credere. In multis namque alijs vitæ moribus aliqua saltem ratione cum Philosophis consentimus: hoc tantum discrimine ab illis potissimum secernimus, quòd illi quidem fidem ignorantēs, nudam rationem, vitæ ducem amplectentur: nos contra fidem atq; diuinum lumen in omnibusque agenda

agenda sunt, posthabita plerumq. humana ratione, sequimur.

Hanc autem siue fidem, siue fiduciam, mirabile dictu est, quanta Dominus a nobis religionem exigit; quam seuerè in omnibus serè Prophetarum libris eos accusat, qui, eius ope neglecta, totos sese ad humana præsidia contulerunt. Iam verò eundem Dominus adeo indignè tulit, quòd populus sibi sub Samuele Regem postulauerit, vt signis etiam caelestibus hanc eorum temeritatem exprobrauerit, & ad Samuelem dixerit: Non te spreuerit, sed me, ne regnem super eos? Quid ais, Domine? An non sub tua quoque providentia cura erunt, cum rerum summa apud Reges fuerit, quemadmodum cum apud iudices antea esset? Ita plane, sed multo magis tamè diuinæ providentiæ arbitrio sub iudicibus, quos ille frequenter eligebat, quam sub Regibus, qui non electione, sed propagatione creabantur, suberant; ideoque se ab eis repulsum grauitè queritur, quòd videlicet, more Gentium, non fide & spe, sed armis & humanæ prudentiæ consilijs Rempublicam suam tutam fore arbitrabantur. Quod quidem apertè Samueli, votis eorum obstitenti, significatur, dicentes: Nequaquã; Rex enim erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & iudicabit nos Rex ipse, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis. Quibus verbis non obscure significauerunt, se & communem gentium morem sequi, & humanis præsidis atque consilijs magis, quam Dei nutu, Rempublicam suam seruare voluisse.

Auctor ergo fidei nostræ & consummator Dominus Iesus (sic enim illum Apostolus vocat) vt hæc fidem toties in Evangelicis literis commendauit, ita eã vehementer a nobis exigit, & in ea modo discipulum examinat: an videlicet, tot inspectis antea miraculis, tantum in fide profecisset, vt, quamuis nullam ibi opem humana ratio polliceretur, fides tamè hoc inueniret, quòd ratio deprehendere non poterat. Sed infirmus adhuc in fide discipulus, tot à præceptore de fide doctrinis imbutus, nõdum eò peruenerat, vt crederet sine commento tantam illam multitudinem reserui posse. Neque mirũ si rudis piscator in hac re lapsus est, cum magnus ille Moses legislator in simile genere errorem incidit, cum cibum in deserto tot hominum milibus, quos ab Aegypto eduxerat, inueniri posse vix crediderit. Idemque cum Aaron fratre simili dissidentia ad aquas contradictionis lapsus est: cuius rei gratia vtrq. ab ingressu promissæ Iudæiæ terræ prohibitus fuit. Neque mirum, tantos viros in hunc lapsum incidisse, quandoquidè hoc fidei genus, supra naturam supraque facultatem hominis positũ, maximè arduum, atque difficile est. Cum enim homo rationalis creatura sit, nihilque illi magis proprium quàm ratio sit, necesse profecto est,

Num. 26.

ut hominem quodammodo exuat, supraque rationis naturam
 assurgat, quisquis, ea spreta, hunc ducē sequi debet. Vnde quatuor
 uis multis hoc clamoribus populo periuadere conemur, viz
 quoquam impetrare possumus, ut cum humana præsidia de-
 sunt, vni Deo nitatur, atque vni illi rerum suarum curam com-
 mittat, & sibi quidem obediendi, illi autem sui curam gerendi
 partes tribuat. Quotus enim quisque est, qui visibilibus reme-
 diis inuisibilia, & terrenis opibus caelestes, diuinæ veritati ni-
 zus anteferat? Sed certe quo obnixius à vobis Dominus hanc
 fidem exigit, hoc nobis salutis nostræ certiora pignora & argu-
 menta præbet. Quomodo enim deesse illi diuina bonitas & ve-
 ritas poterit, qui, illius fide & impetio ductus, se omni humana
 ope nudauerit, ut vnum illum intueretur, ab vno illo totus per-
 deret, cæteraque huius vitæ præsidia, ut fragilia, & inania pro-
 nihilo duceret? Ipsa certe diuina bonitas & veritas concederet,
 si tali fidei & obedientiæ auxilia superna deessent. Hinc apud
 Isaiam Dominus, Quærite, inquit, iudiciū, subuenite oppresso,
 iudicate pupillo, defendite viduā, & venire & arguite me. Ha-
 bet autem nō vulgarem emphasim hoc arguendi verbum. Per-
 inde enim est ac si diceret: Si vobis hæc ipsa præstantibus ali-
 qua in re defuero, potestatem vobis facio, ut meam fidem accusa-
 tis, quod, quæ vobis pollicitus sim, non præstem: & meam item
 bonitatem arguatis, quod ingratus vestris in me, obsequiis & mu-
 neribus existam: & meam etiam providentiā in crimen vocetis,
 quod eorum curā abijciam, qui se & sua omnia tutelæ meæ cre-
 diderunt: & meas quoque opes atque potentiā traducatis, qui
 adeo impotens & infirmus sum, ut vobis humana omnia præ-
 dia propter me contemnētibus nihil opis afferam. Videris ergo,
 fratres, tanto nos fidētius & securius agere posse, quanto minora
 humanis auxiliis fulti, vni Deo vitæ nostræ tutelā commisimus.
 Hanc ergo Dominus fidem in Philippo requirebat, ut in illo
 nos omnes erudiret, & quid à nobis præcipue vellet insinuaret.
 Sed cum Philippus nondum tantos in fide processus habuisset,
 ut sine præfenti comitatu ali homines posse crederet, mi-
 nus apud respondisse videtur: Ducentorum, inquit, denariorum pec-
 unes non sufficient ei, ut unusquisque modicum quid accipiat. Neque plura
 aliquid Andreas in eadem fide profecerat, qui simili diffidentia
 lapsus ait: Est puer unus hic qui habet quinq. panes hordeaceos, & duo
 pisces: sed hæc quid sunt inter tantos? Dicit ei Iesus: Facite homines dis-
 cumbere. Erat autē senum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numerum
 quasi quinque millia. Accepit ergo Iesus panes, &c. Quid necesse erat
 ut pauculos panes Dominus acciperet, qui sine illis diuinitatis
 suæ potentia panes poterat ex nihilo creare? Minima quidem
 erat quinq. panum portio tot hominibus satiandis: sed ne hæc
 quidem

quidem negligēdam Dominus putauit, quo is magnam illam
 alimēti copiam subministraret. Simile exemplū in Heliseo præ-
 cessit, qui ab ea vidua cuius grande æs alienū dissoluere voluit,
 quæsiuit, an aliquid haberet in domo sua? Quæ respondente se
 nihil nisi parum olei habere: ille paululum hoc ita diuini vir-
 tute auxit, vt non solum ad æs alienū dissoluendū, sed ad suam
 & filiorum vitam tuendam satis esset. Vtroque igitur exemplo
 Dominus indicare voluit, nos quoque aliquid ex nostro, quālibet
 exiguum sit, offerre debere, quo is diuitiarum suarum copiam
 in nos effundat. Quod si nos exiguum hoc, quod à nobis exigi-
 tur, præstare nolumus; ille vtrique nos nequaquam diuitiarum
 suarum compotes faciet. Vtilissimum ergo commercij genus
 est, in quo tā exigua hominis portio tā magnis diuinæ largita-
 tis incrementis cumulat. Subiciamus aliquot huius rei exem-
 pla. In baptismo quidem (vt Cyrillus ait) infantulus, dum in
 aqua mergitur & extrahitur, Christi mortē & sepulturā repræ-
 sentat: hac autē representatione, eiusdē mortis Christi fructū
 & meritum sibi adsciscit. Ille igitur mortis sue acerbitate vitam
 nobis aperuit: nos, imagine mortis eius expressa, idē præmium
 accipimus. Quanto ergo plus est, quod ille præstat, quā quod à
 nobis exigit? Ad adultis verò eandē passionis suæ memoriā re-
 quirat, quo eos eiusdē passionis participes reddat: vt, quod ille
 obitūrit moriendo, tu assequaris, mortē eius pie & sanctē me-
 ditando. Quid ergo ille amplius debuit cōferre? quid verò à re-
 minus potuit requirere? Tam verò pro calice aquæ frigida ad
 momentum exhibita mercedem pollicetur æternam: vt aperte
 liqueat, quāto plus sit quod ille tribuit, quā quod à nobis peti-
 tur. Sed plus illud non accipiet, qui exiguum hoc præstare noluerit.
 Quod qui præstiterit, poterit sanè cum Ecclesiastico dicere:
 Modicū laboraui, & inueni mihi multā requiē. Hæc autē phi-

Cyrillus.

Ecclesi. 31.

Modicū laboraui, & inueni mihi multā requiē. Hæc autē phi-
 losophia, fratres, eos potissimū accusat, qui tota vita stercentes,
 nec manū ad aratrum porrigentes, salutis suæ negotiū in solā di-
 uinæ miserationis benignitatē regerunt. Hos autē miraculi hu-
 ius exemplū arguit, in quo Dñs panes ad satiandā hanc homi-
 num turbam, nisi pauculis illis panibus allatis, augere poluit.
 Acceptis autē panibus (vt Marcus ait) elegauit prius ocu-
 los in cælū. O si quis eos mentis oculos haberet, quibus in ipsa
 usq. Domini viscera penetrans, quo affectu & religione passi-
 mos illos oculos in cælum sustulerit, intueri posset! Sic enim,
 vbi quadriduanum Lazarum à mortuis excitare parabat, cælum
 suspexit, & Patri gratias egit, à quo sciebat se illo nouo & insi-
 gni miraculo glorificandū. Sicut autē hominibus in calamitate
 positis, ceteræ quoque calamitates & luctus, quos in vita per-
 tulerunt, sese offerunt, qui presentem dolorem augent: ita

contrà in beneficiis diuinis percipiendis, cætera quoque præterita beneficia sese pij hominis menti ingerunt, quæ dilectionem & grati animi affectum in benefactorem excitant. Sic igitur hoc in loco Saluator, cum in cælum oculos ad Patrem suum tulit, à quo se intelligebat in signi illo miraculo magnificadum, præterita quoque eius beneficia, atque adeo futura omnia, sibi ante oculos posuit: pro quibus tantum in paternam erga se bonitatem amore exarsit, quantum nulla neque hominum neque Angelorum voces explicare queant. Sicut enim Christi charitatem, & paternam erga illum benignitatem, nulla mens creata pro dignitate cōcipere, ita nulla oratio consequi poterit.

Elevatis igitur in cælum oculis, accepit in manibus suos panes. Quid mirum si tam magna panes illi incrementa acceperunt, quæ sacras illas manus, rerum omniū creatrices, contigerunt? Potestas enim panes augendi (ut Dīvus Aug. ait) in manibus Christi erat, quarū contactu panes illi aucti sunt. Quare nō immerito princeps ille in Evangelio manus Christi contactum ad vitam defunctæ filiae reddendam petebat, cum diceret: Veni, & impone manum tuam super eam, & viuet. Sunt (ait Sponsa) manus Domini tornariles, autem plenæ hyacinthis, hoc est, celestibus donis atque virtutibus: sunt (ut B. Bern. ait) misericordia plenæ: quibus nec foramina defunt, per quæ miserationis eius in nos beneficia effluant. His ergo manibus, fratres, vestræ rationes suppliciter & fidenter committite, si vobis omnia prosperè cedere vultis. Sine huius enim providentiæ auxilio, quid in vita firmum, quid prosperum & stabile ab humana infirmitate & prudētia expectari poterit? Qualis enim humana providentiā sit, declarat Sapiens cum ait: Cogitationes mortaliū timidæ, & incertæ omnes providentiæ nostræ. Qualis verò humana vis & potentia, ostendit Isaias cum ait: Erit fortitudo vestra quasi fauilla stupæ, & opus vestrum quasi scintilla, & succederit utrumque simul. Qualis verò sit humana conatus diuino auxilio destitutus, idem explicat cum ait: Concupietis ardorē, & parietis stipulam. Quid igitur de se sibi tam fragilis hominis natura polliceri queat? Quid magnū aut stabile ex eo manare poterit, cuius mens hebes, vires tenues, corpus irriti, & inanis solertia est?

Præstō tamen adest Pater ille cælestis, qui res humanas non negligit, qui erranti lucem præfert, & auxiliū pollicetur, & magnis promissis ad se vocat, ut illi innitāmur, ut omnia salutis nostræ præsidia in vno eo collocemus. Quæ cum ita sint, hoc præcipuum prudentis hominis officium est, ut omnia quæ ordiuntur diuinis manibus tractanda cōmittat, humiliq̃ prece & fiducia ab eo impetrare studeat, ut manum illi suā ex alto porrigat, quā

August.

Matth. 9.

Cant. 5.

Bernard.

Sap. 9.

Isai. 4.

Isai. 33.

feliciter illi omnia cedant. Si enim hoc manus sancti Patriarchæ Iacob præstare potuerunt: quid de omnipotentis Domini manibus sperandum est? Cum enim morturo senes Ioseph, Manassem & Ephraim, benedicendos obtulisset, & maiorem natu ad dexteram seni, minorem verò ad sinistram posuisset; ille contrà, commutatis manibus, dexteram quidem super Ephraim, lævam autem supra Manassem posuit. Quod quidem grauiter ferens Ioseph, patris manus inuertere nitabatur, dicens: Non ita conuenit pater, hic est enim primogenitus; pone manum dexteram tuam super eum. Si ergo tanti sanctus ille Patriarcha contactum illum religiosæ manus faciebat, ut illum feliciter futurum crederet, quem dextera sancti viri manus contigisset: quid, quæso, de illarum manuum contactu sperandum est, quæ omnia condiderunt?

Gen. 48.

Cum igitur summam hanc philosophiam sancti viri omnes intelligerent; sibi ipsis in omni negotio diffidentes, res omnes suas diuinis manibus supplicii oratione & fiducia committebant. Sic sanctus David, quamvis regis opibus polleret, non tamen in arcu & gladio suo, sed in solo Deo se spem omnem salutis posita habere testatur, cum ait: Hi in curribus, & huiusmodi, nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Ipsi obligati sunt & ceciderunt, nos autem surreximus & erecti sumus. Sic igitur sancti Dei homines, viribus suis super iudicio & prudentiâ distitunt, ad diuinam opem omnibus in rebus confugiebant. Vnde quidam ex sanctis illis eremi Patribus ad hunc modum cum Deo egisse memoratur: Ego, Domine, quid mihi expediat ignoro; scio tamen quid ad gloriam tuam spectet, nempe observatio mandatorum tuorum: hanc ergo vterque rationem ineamus, ut ego que ad gloriam tuam, tu verò que ad salutem meam pertinent, altero studio sollicitè curemus. Simile pactum quisque nostrum, fratres, cum Deo pacisci deberet: hac tamen lege, ut, si quando res nostras in diuersum cadere viderimus, non continuo spem abijciamus; cum, quid nobis expediat, prius ignoremus. Hinc D. Aug. multa sibi in vita corrigisse ait, quæ maximo sibi nocu-
mento futura esse credebat; successu verò temporis intellexit, nihil illi commodius euenire potuisse. Generosus accipiter (quæ sublimi peram vocant) ardeam in sublimi volentem aggressus, non aduersus illam rectâ contendit; sed in obliquâ partem volatû dirigens, magis illâ fugere quàm perere videtur: qui tamen hoc volatû in diuersam partem commutato, superior illa efficitur. Simile quiddâ piis hominibus frequenter euenit, ut, quæ res humano iudicio nocitoræ videbantur, illis tandè præter spem omnè maximè saluantes fiât. Cui sanctus ille Ioseph à fratribus

Psal. 18.

August.

Simile.

ff 3

in

in Aegyptū venditus fuisset, quis crederet hoc ad illius gloriam pertinere? Hac tamen via illum Dominus Aegypti principē, & mundi saluatorem fecit. Tales igitur exitis, fratres, habent ea quæ diuinis manibus, hoc est, diuinæ providentiæ cōmittuntur.

Quid igitur ex his, quæ hactenus dicta sunt, sequitur? Illud certe, fratres, ut harum manuum opem fidelis homo in omni negotio ita petat, ut nihil agere, nihil moliri, nihil cum animo suo cogitare aut decernere audeat, ad quod earū auxilium, hoc est,

Exod. 34.

diuini numinis præsentiam non requirat. Hinc Moyses, ad præmissam terrā occupandā pergens, instanter Dominū orabat, ut cum populo suo pergere dignaretur. Alioquin nisi nobiscum, inquit, gradiaris, ne educamus de loco isto. Melius enim nobis est in hoc arido & squalenti deserto vitam agere, quàm sine tuo ductu felicissimā Cananæ totū terrā occupare. Sciebat enim vitæ sanctas sine huius præsentis favore nihil hominibus lætum, nihil prosperū accidere posse. Quid enim aliud esse putatis in causa, fratres, cur tam multa negotia votis nostris minimè respondēant? cur nostrorum sæpè cōsiliorum eventus in felicissimis sitis, quæ prudenter deliberata & definita putabamus,

in diuersum cadāt? cur, quæ nobis quietem animi paritura credebamus, in gentem curatū materiā præbeant? cur coniugia filii destinata, quæ familiæ decus præbitura iudicabatur, eisdē sæpè labem & maculam sempiternā inurant, nisi quod nostris tantum cōsiliis & humanæ prudētiæ nixi, neq. Dominū cōsulimus, nec opem eius imploramus, nec eū cōsiliorū nostrorum participem facimus: quasi non ab eo res humanæ penderent, quasi quæ nos ipsi nobis sine illius præsidio ad omnia sufficere posse crederemus. Hac enim de causa sanctissimus alio-

Ios. 9.

qui vitæ Iosue, ceterique principes eū eo decepti sunt, cum Gabonitas in fidem suam receperūt. Quoniam (ut scriptura tradit) eos Domini nō interrogauerunt. Deniq. quantum sit discreti-

Luc. 5.

minis inter ea quæ hominum industria, aut diuina ope fiunt, satis aperit Apostolus Petrus exemplo suo adumbravit, qui missus à Domino laxare retia in mare, cum per totam noctem diu conando nihil profecisset, iactis postmodum ad imperiū Domini retibus, adeo copiosam piscium multitudinem cepit, ut duas nauticas impleret. Tanta in diuina opē fecunditas, tanta in humanis opibus sterilitas est: ut nō solum conatus hominū sint irriti, sed frequenter etiā noxij, & perniciem conantibus afferat. Quod peruersi Saulis Regis studia faciliē indicant, quo enim magis Dauidem opprimere, & sibi regnōque suo consulere nitebatur, eo magis Dauidis gloriam persequens illustrabat, & maius sibi dedecus & ignominiam inurebat.

Luc. 9. 1.

Accipiens ergo Dominus panes (ut Lucas ait) benedixit Formam

Formam autem benedictionis Ioannes exprimit, cum illum Patri gratias egisse commemorat. Mos enim Christi Domini erat, ut ne frustum quidem panis sine dipinjs laudibus & gratiarum actione perciperet. Vnde peracta nouissima coena, hymno dicto extitit in montem oliuarum. Ad huius autem beneficij laudem Propheta nos hortatur, cum inter cetera Domini beneficia hoc etiam commemorat: Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te. Quod quidem preceptum non patuo affectu se sanctus ille Patriarcha implexisse testatur, cum ait: Deus in cuius conspectu ambulauerunt patres mei: Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque ad praesentem diem. Neque alimonia tantum, sed omnia etiam illa quae imperitum vulgus fortunae bona appellat, & fortunae tribuit. Deo idem sanctus Patriarcha accepta ferebat cum diceret: Domine, miser sum cunctis miserationibus tuis, & vexit te quaquam explesti seruo tuo. In baculo meo transiit Iordanem istud, & nunc cont duabus turmis reuertor. Aduersus autem quotidiani huius beneficij immemores clamant per Hieremiam Domini: Et non dixerunt, Metuamus Dominum, qui dat nobis pluuiam temporaneam & serotinam, plenitudinem annu: messis custodientem nobis. Quae omnia, fratres, vehementer eos accusant, qui terrenis bonis affluentes, & ad mensam quotidie omnis generis dapibus refertam accumbentes, nunquam oculis in caelum tollunt, nec tantorum munerum largitorem suspiciunt, neque debitas pro tantis muneribus gratias agunt neque illis unquam in mentem venit, cuius sint bona illa omnia, quibus eorum mens impletur & exorantur: quorum nihil est, quod non ex plenitudine illo diuinae bonitatis fonte dimanet. Eius enim providentia & imperio labuntur flumina, spirant aera, floret terra, vident arborum frondibus siluae, foetificant animantia, procreant nouos pisces mirabili fecunditate maria, & caeli continuis imbris statim anni temporibus irrigat terram, & hominibus denique (ut Apostolus ait) in obsequium hominis corporalis creatura parturit. Hinc Propheta, Leuate, inquit, in excelsum oculos vestros, & videre quis creauit haec. Qui eduxit in numero militum eorum, & omnes ex nomine vocat. Qui emittit lucem, & vadit, & obedit illi in tremore. Stellae quoque steterunt in custodijs suis, vocatae sunt, & dixerunt, Adsumus. Cum ergo tot undique diuinis opibus & beneficijs circumfluamus, quae tanta haec obliuio, immo vero lethargia est, ut inter tot diuinam largitatis munera a deo ingrati & immemores iocundiamur? Si quis peregrinus hospitio benignissimi alicuius hominis exceptus, & humanissime tractatus, & splendida quoque coena relictus, postero die proficiens, nec vale qui dem hospiti diceret, nec aliquam grati animi signifi-

psal. 148.

Gen. 28.

Gen. 28.

Hier. 12.

psal. 40.

Baruch. 1.

similes.

signifi-

significationem ostenderet: an non hunc velamentem, vel stridam, & stipitem magis quam hominem merito iudicemus? Tu igitur, qui gratuito diuinæ pietatis beneficio bonis omnibus affluis, pascetis, & ornatis; quomodo non ex fectore isto pectore vox saltē aliqua laudis; & grati animi nūcia erumpit, quæ Deum istorum omnium bonorum auctorem profiteatur? Cur ad diuitem mensam, muneribusque diuitis in stratum accumbens, non saltem cogitatione voluis, quam multo eo ipso die vix cibario pane satientur? quam multi intarent, si vel reliquis mensæ tuæ fruerentur? quam multi mensis corporis laboribus, quam multi grauissimis periculis terra marique exhaustis, quam multi nō vitæ solum, sed etiam animæ dispendiis victum sibi comparent, quem tibi Domine adeo largē suppeditat, vt hoc saltem nomine gratias illi agas, quod in tanta inopum & miserorū turba, tibi rerū omnium copia, sine vllō tuo labore, eius beneficio suppetat? Christus Dei Patris Filius, vn̄uersorū hæres ac Dominus, pro hordeaceo pane gratias agit: tu pro tam multis deliciis Deo ingratus existis? Quod si minus te ad hoc iustitiæ munus & officium mouet, utilitatis certe ratio mouere debuisset. Nihil enim ita noua beneficia cumulat, quam veterum gratitudo. Tunc enim illud Salomonis impletur: Ad locum vnde exiit flumina reuertuntur, vt iterum fluant. Ad Deum quippe beneficia redeunt, eamque illi accepta referimus, & pro illis velut quoddā grati animi pretium soluimus. Quo facto, eadem ad nos beneficia refluunt: quia sicut ingratus animus est tanquam ventos velut fluētia exsiccans diuinæ gratiæ: ita contra pius & gratus imitem pluuus auster est, qui copiosum in nos diuinæ gratiæ imbrem ex celo demittit. Quod intelligens Propheta, orationem propter veterem cum diuina laude coniungit: dum enim Deum propter vetera beneficia laudat, aditum sibi ad noua petendā parat. Vnde ait: Laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluaberō. Facile enim eius opem & misericordiam impetrabo, cum me illi propter antea facta beneficia gratū & officiosum præbuerō. Hinc etiā pro eo quod nos legimus, Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea; alij verterunt, Tanquam adipe & pinguedine satiabitur anima mea, cū labijs exultationis labibit os meum. Hoc est, Tunc spiritualibus delicijs affluam, tunc bonis omnibus redūdabo, cum mirabilem erga me beneficentiam tuam, Domine, lætissimis & iucundissimis vocibus collaudauero. Hac igitur de causa Saluator, priusquam panes distribuēret, Patri gratias agit: quod hos exemplo suo ad idem grati animi obsequium pro innumeris eius beneficiis inuocaret: vt hoc debito pietatis affectu diuina beneficia quotidie

Eccle. 2.

op. 101.

col. 101.

col. 102.

eccelec.

recolentes, & quàm multa ab eo dona perceperimus cū animo nostro cogitantes, eiusque misericordias perpetuò cum Prophetis canentes, nouis quotidie beneficiis ab eo non solum in presenti, sed etiam in futura vita cumulari mereamur.

IN EADEM DOMINICA QVARTA IN QVADRAGESIMA, CONCIO TERTIA: quæ post explanationem lectionis Euangelicæ occasione sumpta Dominici cœuiiij, quo Dominus esuriētem populum pascit, de elemosynæ virtute agit: quæ ad peccatorum remissionem, quam hoc facto pœnitentiæ tempore quærimus, plurimum valet.

THE. *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur.* Ioan. 6.

Tanta multitudo sunt ac varietate rationes, fratres dilectissimi, propter quas tubetti mortales cōditorem suum sequi atque diligere tenentur, vt nulla vis orationis, neque hominum, neque Angelorum, eas pro dignitate explicare queat. Quia tamen varia sunt hominum ingenia, varijque mores: ita variè quoque homines hisce rationibus ad eum sequendum commouentur. Alij enim illum sequuntur, vt vitam, salutem, & terrenas opes illius beneficio adipiscantur: quemadmodum olim eum plebs Iudæorum sequebantur, huiusmodi bona captantes, quæ cultoribus suis Dominus in ea lege pollicebatur. Alij verò diuinæ seueritatis, & iudicij metu: quemadmodum illi sequebantur, qui per Prophetam dicunt: A timore tuo, Domine, cœpimus, & quasi parturimus, & peperimus spiritū. Alij verò celestis patriæ atque mercedis æternæ amore incensi: vt is qui dicebat: Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas, propter æternam retributionem. Sic enim D. Hieron. ex Hebr. vertit. Alij verò spiritualium bonorum prægustata dulcedine, toto ad illum desiderio feruntur: vt adolescentulæ illæ quæ in Cant. diunt: Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus. Vt enim D. Gregorius ait: Cū anima magno desiderio ad cœlestia inhiat, miro modo hoc ipsum, quod percipere quærit, iam degustat. Quæ quidem suauitas quo magis placet, hoc velocius hominem currere facit. Et quidē hos nouissimos vehementer

Mat. 23.

psal. 118.
Hieron.

menter

menter post se allicit, trahitque dulcedo illa celestis. Verè enim à Poëta dictum est, Trahit sua quemque voluptas. Verùm inter hæc ipsa potentius ad Christum trahit, vidisse signa quæ faciunt super his qui animo infirmantur. Habet enim suos quoque languores animus: qui & vehementius nocent, & acerbis torquent, & difficilius curantur. Si enim corpus ægrotat, tum vel sanguis feruet, vel calor immoderatus exæstuat, vel bilis exundat: quomodo non ægrotabit animus, cum libidine, avaritia, odio, inuidia, cæcitate, cupiditatibus velut facibus quibusdam inflammatur? Quis autem non videat has omnes animorum pestes & grauius nocere, & difficilius curari? Quoruscunque enim est, qui animo suo imperet? qui cupiditates coercet? qui quæ affectus omnes rationis atque timoris Domini freno moderetur? Quisquis verò hisce cupiditatibus semper adductus fuit, qui se totum corporis delicijs, locis, insibus, libidibus, ceterisque vanitatum studijs dedit, sæpeque conatus animum ab his renouare, difficillimum ac penè impossibile hoc sibi esse iudicabat: vbi is ad Dominum toto corde conuersus, & in benedictionibus dulcedinis ab eo præuentus, omnia illa quæ deperibat, odisse incipit ac fastidire, & quod ei penè impossibile videbatur, non modo possibile, sed etiam facile ac suauiter per Dei gratiam effectum videt: quo modo hic, tantorum malorum medicum non diligat? non veneretur? non sequatur? Hæc enim fecit dæmoniacus ille à Domino curatus: qui vbi desperatæ eius beneficio salutem adeptus est, illum, quocumque pergeret, sequi desiderabat. Si enim auctores non penitentiæ referunt, leones quosdam, qui ab hominibus extracta pedibus spina curati, vel aliquo alio beneficio affecti fuerunt, perpetuo benefactores suos secutos fuisse: quid mirum, si, qui tot vitiorum spinas cordi suo infixas (quas euellere ipsi nunquam potuerunt) Domini beneficio extractas sentiunt, illum sequantur quocumque ierit? Sic illorum planè sequebantur mulieres illæ, quæ & à morbis corporis & animæ curatæ, & à dæmonibus liberatæ erant: quæ medicum & seruatorem suum quocumque pergeret comitabantur, illæque de facultatibus suis ministrabant, se & sua omnia illi tradentes, cuius pietate & gratia tot mala euaserant. Hæc etiam de causa D. Cyprianus in Epistola ad Donatum, se & monachos reliquisse, & Christianæ religioni adhæsisse scribit: quod vitia & turbulenti animi affectus, quos ille immedicabiles esse credebat, sacri baptismatis virtute, Spiritusque celestis afflatu facillimè curauerit. Hæc autem doctrina ad eos potissimum pertinet, qui de vitæ suæ commutatione, & vitiorum diu assueuerunt) victoria desperant: qui non aduertunt id quod apud homines est impossibile (si naturæ infirmitatem spectes)

Cyprian.

ſpectes) diuinæ gratiæ virtuti & poſſibile & facile eſſe.

Hæc etiam de cauſa multi (qui cæleſtis illius panis, qui in Euchariftia cõtinetur, virtute à multis animæ morbis curati, & miris modis reſecti ac recreati ſunt) magna auiditate & fathe ad illum frequenter ſuſcipiendũ adſpirant, vt eius aſſidua reſectiõne in eis perficiatur, quod eius diuina virtute ceptum eſt. Hinc D. Auguſtinus, Quia per peccatum, inquit, ſumus vulnerati, neceſſe eſt vt noſtris vulneribus medicinã adhibeamus. Medicina verò ſumma eſt, venerabile Sacramentum corporis & ſanguinis Domini. Hoc ergo tantum beneficium quid mirum ſi beneficiarios cogat, vt benefactorẽ ſuum non tam corpore quàm animo, deſiderio, & amore, quorumq. ierit, ſequantur? Si agnus, ſi hædus, ſi virulus, ſi denique pulli omnes ſiue ci- ſimile. curum, ſiue ſerarum, matres ſuas per denia quæque indiſſolubili ſocietate ſequuntur, quod ab eis procreati ſint, & ab eis alantur: quid mirum ſi homo & altorem & medicum quoq. ſuum in hoc venerabili Sacramento reconditum ſequatur? Nam vt Clemens Alexandr. de hoc cæleſti cibo loquens ait: Aluiſſe, ſepẽ affert plura amoris incitamenta, quàm creaffe. Non dubium autem quin plus Domino debeamus quod cõditos ſeipſo alar, quàm quod antè condiderit: hoc enim beneficio nos nobis, illo verò ſeipſum contulit nobis. Clement. Alexand. in p̃d. g.

Sed quia nunc tempus inſtat hoc Sacramentum ex Eccleſiæ præcepto recipiendi, non ab re fuerit, vos in expoſitione Euangelicæ lectionis (in qua conuiuiũ Chriſti Domini celebramus) quemadmodũ ad hanc ſacrã mēſam accedere debeatis, admonere. Quo enim hoc maius beneficium, efficaciusq. remedium ex præſentia Domini eſſe cognoviſimus, hoc diligentius hoſpitium cordis noſtri ad eum excipiendum parare debemus. Vt enim is clementiſſimus eſt in eos qui dignè accedunt: ita ſeveriſſimus in eos qui ad ſe impura mente accedere nõ verentur. Ne igitur hæc aduerſum nos ira deſequiat, prouideamus diligenter, fratres, vt mundiffimo corde fontem munditiæ; pacatiſſimæque anima Deũ pacis & dilectionis; putaque conſcientia puritatis auctorem intra nos excipiamus. Procul itaq. diſſidia cuncta, procul odia, procul omnis impudicitia, procul omnis iniuſtitia ſit, cùm ad hanc menſam venire volumus. Dignitas quippe intranſis, puritatem exigit recipientis. Id quod omnes ſancti Patres grauiffimis ſententiis prædicant. Hinc D. Ambroſ. Ambroſ. cum Deo loquens, Quanta, inquit, cordis contritiõ & laethymatum fonte, quanta reuerentia & tremore, quanta corporis caſtitate, atque animi puritate illud diuinum & cæleſte myſterium eſt celebradum, Domine Deus, vbi caro tua in veritate ſumitur, vbi ſanguis tuus in veritate bibitur, vbi ſummus

tit, volauit super pennas ventorum. His enim verbis incredi-
 bilem diuinæ mentis celeritatem & perspicacitatem insinuat,
 id est, vim omnia penetrantem, vim ubique præsentem, & om-
 nia cælo, terra, marique perlustrantem. Quamuis enim in cælo
 tanquam in templo suo resideat, ibique præcipue domicilium
 habeat: oculi tamen eius in pauperē respiciūt, & palpebræ eius
 interrogant filios hominum. Verū hęc providentia commu-
 nis est, latissimeque ad omnia pertinet. Aliā verò specialis est
 electorum suorum, illorum videlicet qui illū ubique sequun-
 tur, qualis hoc in loco adumbratur, in quo Dominus oculos suos
 subleuauit, ut illos, qui se tunc sequebantur, elementer adspice-
 ret, & fatigatos atque surientes reficeret. Persuasum enim sibi
 pij omnes & fixum in animo habere debent, verissimum esse
 quod Seneca ad Lucil. significauit his verbis: Ita dico, Lucili, Epist. 44.
 facer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumque nostro-
 rum obseruator & custos. Hic prout a nobis tractatus est, ita
 nos ipse tractat. Hęc ille. Ex qua quidem sententia illud planè
 sequitur, quod quoniam pij omnes Deū supra omnia diligunt,
 sequē totos illius obsequio addixerunt, ita ipse vicissim, tanquā
 fidelis & pius Dominus, singularem ipsorum curam & prou-
 dentiam gerat. Quod autē hic insignis Philosophus miro quo-
 dum lumine vidit, literæ nostræ omnibus penè paginis decan-
 tant. Hinc Regius Propheta, Oculi, inquit, Domini super ius-
 tos, & aures ejus in preces eorum. Per Zachariam verò pro- Zach. 8.
 mittit septem oculos futuros super lapidem vnum: hoc est, pri-
 mō quidem super Christum. Dominum, qui lapis angularis esse
 dicitur: deinde super omnes eos in quibus idem Christi Spi-
 ritus habitat, qui omnes ad illum tanquam membrā ad caput
 pertinet. Quorum eam Dominus curam gerit, ut non quidem
 binis, sed septenis oculis (quod summam ejus curam & prou-
 dentiam designat) eos intueatur, atque adeo omnes etiā illorum
 capillos dinumeratos habeat. Hęc autem paterna Dei cura &
 providentia, maximo piis omnibus solatio esse debet, quod vi-
 delicet curatorem habeant omnibus numeris absolutum, & in
 quo nihil amplius desiderari queat. Quid enim in eo deside-
 rari possit, qui adeo ad iuuandum potens est, ut omnia sub ejus
 ditione & potestate sint posita? adeo sapiens, ut omnia nuda & Heb. 4.
 aperta sint oculis ejus? adeo bonus, ut nullā re magis quā be-
 nefaciendi studio delectetur? adeo verò hominum amicus, ut
 propter eorum amorem acerbissimum crucis supplicium susti-
 nere voluerit? Quis igitur tali providentiæ diffidat? Quis non
 fidēti & bono animo sub talis patroni cura securus agat? Quid
 terrere poterit tali præsidio munitos? Quis hoc salutari clypeo
 rectus, non audacter cum Propheta clamat: Si ambulauero in Psalm. 138.

466 DOMINICA IIII. IN QUADRAGESIMA
 medio umbræ mortis, non timebo ma a, quoniam iu mecum
 es: Hoc igitur maximum piorum o nniū solatium atque pia-
 fidium est. Vt enim vir improbus animo horret, si quando boni
 scientia illum admonet, Deum piotum improborumque habet
 te rationem: ita homini pio nulla cogitatio potest accideret
 tandig, quā de providentia Dei. Cum enim is secum tepat
 ne quum quidem capillum ex suo capite decidere posse, sine il-
 lius namque quem patrē agnoscit: incredibile dictū est, quantā
 letitia exsultat, quā se rytum ac beatum ducat. Constat enim
 nibi) a patre indulgentissimo proficisci, quod filiis emolūmē-
 saluti que non sit: et si non nunquam illi (quæ mentis humanæ
 infirmitas est) secus acciderē pntent, & falsa specie ac visione
 terrentur. Sed quid deinde sequatur videamus.

*Cum ergo eleuasset, oculos Iesus, & uidisset quia multitudo maxima
 venit ad eum, dixit ad Philippum: Unde memus panes, ut manduca-
 bi? Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid esset facturus.*
 Iacob. 7. Hoc in loco non negligenda nobis quæstio est, quonam modo
 tentare Dominus dicatur, cum Iacobus Apostolus dicat: Nem-
 cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur; Deus enim in-
 tentator malorū est. At contra in præsentī lectione Philippum
 a Domino tentatum fuisse dicimus. Similiter etiam tentatus
 esse dicitur Abraham, cum filium immolare iussus est. Et Ra-
 Gen 22. phaël Angelus ad Tobiam; Quoniam, inquit, acceptus eras
 Tob. 12. Deo, necesse erat ut tentatio probaret te. Quomodo ergo duo;
 hæc coherere inter se possunt, tentari a Deo, & non tentari.
 Ad hoc igitur respondemus, aliter quidem Deum, aliter da-
 monem tentare: Deus enim ad salutem, da moni ad perniciem
 homines tentat: ille quidem ut erigat & erudiat, iste verò ut de-
 primat & euertat. Omnis autem da monū tentationibus (ob
 quibus in prima Quadragesimæ Dominica diximus) de diu-
 nis (quarum hic mentio fit) pauca dicimus. Tentat autē Deus
 aliquando quidē verbis, quomodo hic Philippū tentauit, deum
 eius fidem explorare & examinare voluit, aliquando verò fa-
 ctis, cū rebus aduersis & calamitatibus varijs non modo fidem,
 sed spem & charitatem, & constantiam piorum hominum pro-
 bat, ac probatione ipsa illustriores reddit. De hoc enim pro-
 Psal. 65. bationis genere Propheta dicit: Probasti nos Deus, igne pro-
 examinasti sicut examinatur argentum. Quo in loco Vates
 factus exemplo suo docet, quid homines pietatis amantes de
 suis calamitatibus sentire debeant; nempe illas sibi consilio
 numine diuino accidere: ut quemadmodū aurum atq. argen-
 tum igne purgatur, ita illorū animi puriores fiant rebus aduer-
 sis, & ad studia pietatis ac innocentie vehementius accendantur.
 At impiorum longe dissimilis est ratio. Non enim istorū th
 labet

libes & vitia excoquit arumna, sed auget potius & cumulari illaque crescente, simul animorum crescit impietas. Quemadmodum enim eodem igne & ceram liquefcere, & lutum durari videmus: ita tribulationum igne pios quidem puriores & benigniores; improbos vetò duriores ac deteriores fieri constat.

Sed quæretis forsitan, quænam sint vtilitates illæ; quæ ex huiusmodi tentationibus consequantur. Longum esset omnes recensere: sed illa in primis numeratur, quod tentatio mentem hominis vehementer deprimat, propriæque infirmitatis atque imbecillitatis cognitionem pariat. Hac enim ratione Dominus infirmam discipuli sui fidem hoc in loco ostendit: quandoquidem, tot inspectis antea miraculis, nondum intellexerat, posse illum esurientium famem sine villo cōmestatu sedare, qui toties sine villo medicamento potuisset morbos omnes depellere, & mortuos etiam ad vitam reuocare. Ideoque Philippus, fide & spe miraculi destitutus, ait: *Ducenorum denariorum panes non sufficient eis, ut unusquisque modicum quid accipiat.* Neque firmiorem in Andrea fidē reperit, qui deinde ait: *Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?* Hac eadem ratione olim Dominus sub lege infirmam populi sui fidem ostendit, de quo ipse ait: *Probavi te apud aquam* Psal. 34. *contradictionis.* Populus enim ab Aegypto egressus, qui tot inspectis prodigiis laudes Domini decantauerat, sibi quæ iam firmus in fide videbatur, infirmitatem fidei suæ apud aquam contradictionis prodidit, dum, deficiente aqua, penè de misericordia & providentia Domini desperavit. Hæc ergo tentatio latentem in pectore fidei imbecillitatem prodidit, & humilitatis argumentum superbienti populo præbuit. Vbi enim vera sui cognitio est, ibi planè humilitas est.

Cæterum magna tentatio non ad humilitatem modò, quæ fundamentum est, custodisque virtutum; sed ad ipsarum quoque virtutum profectum materiam piis hominibus, & in ipsa iam virtute roboratis, præbet. Sed fortè dices: *Qui fieri potest, ut tentatio, quæ ex natura sua virtutes euertere conatur, ad earum perfectionem & incrementum proficiat?* Ut alias præteream, duplici potissimum ratione hoc fieri solet. Primum supernæ gratiæ collatione, quæ tunc potissimum piis hominibus à Deo tribuitur, eum tentatio maxime roboratur. Quod idem Apostolus apertissima oratione testatur, cum ait: *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione prouentum, ut possitis sustinere.* Sic nobilis ille decurio Ioseph ab Arimathia, qui, quo tempore celebris de Domino Salvatore opinio propter clarissima eius mira- 1. Cor. 10.

fatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmior, tunc potēs sum. Hac autem de causa sancti Patres, cum salutari baptismatis lauacro sordes omnes peccatorū elui profiteantur, quę ex originali peccato proueniunt: concupiscentiam tamen quę ex eodem peccati fonte orta est (quamuis peccatum non sit) manere dicunt, ut ea nobis certādi, exercendęque virtutis materiam praberet. Hinc enim tot virginum, tot Anachoritarum & Monachorum examina prodierunt: qui fideliter & strenuē contra carnis & sanguinis impuros motus decertantes, & corpus in spiritus obsequium redigentes, inclita de hoc familiari hoste trophæa, & clarissima nomina reportarunt. Hagenam de causa Dominus, subacta terra Cananæorum, quasdam in ea hostium reliquias manere voluit: ut haberent filij Israël quibuscū continenter bellum gererent, ne turpi otio emollirentur, & deliciis atque inertī pace soluerentur. Ideoque D. Augustinus libro De ciuitate Dei maximē probat Scipionis Africani cōsiliū, qui vnus publico Romani populi decreto inter omnes ciues optimus est iudicatus: qui in Senatu, aduersus Catonis sententiam, non esse Carthaginem euerendam censuit; ne Romanę iuuentuti militandi, atque exercendę virtutis occasio deesset: asseueranter affirmans, perniciosius rempublicam Romanam deliciis & otio, quā hostium armis, esse vexandam: quod ita factum est. Quos enim totius orbis arma non fregerunt, luxus ac delicię, cunctis hostibus nocentiores, funditus euerterunt. Similis autem spiritualium certaminum ratio est: quę si desint, virtutum arma velut rubigine quadā obducuntur, quę vsu atque exercitatione splēdescent. His igitur, & multis alijs commoditatibus (quas longum esset recensere) tentationes materiam prębent: ut non mirum sit, quodd Philippum Dominus hoc in loco tentasse dicatur, similiq; ratione pios homines varijs sepē modis tentari & premi patiatur. Sed iam ad reliqua properemus.

August.

Cum autem neque Philippus neque Andreas satis apte respondissent, ad eos Dominus ait: *Facite homines discumbere. Erat autem senū multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. Accepit ergo Iesus panes; & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus: similiter & ex piscibus quantum volebant. Vt autē impleti sunt, dixit discipulo suo: Colligite quę superauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerūt duodecim cophini fragmentorum, &c.* Ex his lectionis Euangelicę verbis quę modō retuli, fratres, hæc nouissima in huius Cōcionis fine trāctanda suscipi: quo elemosinę virtutem (quę verę poenitentię particula quidam est) vobis commendarem. Eius igitur primus hic fructus est, qui in suum planē redundat auctorem, vtpote qui non

Eccli. 16.

Prov. 1.

scriptum est: Omnis misericordia faciet unicuique locum secundum numerum meritorum. De presentibus vero Salomon ait: Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. Hoc autem presenti miraculo Dominus ostendit, qui pro quinque panibus, quos esurientibus misericorditer tribuit, duodecim retulit cophinos fragmentorum. Tanta enim Dei bonitas & misericordia est, tantoque erga miseros subleuandos pietatis affectu commouetur, ut, quoniam nam cordis nostri duritia futurorum promissione bonorum ad miserandum vix flecti poterat, presentium bonorum promissione flectere statuat: ut, quamlibet auarus homo sit, quamlibet rerum suarum tenax, non habeat tamen cur a miserationis officio retardetur, cum hoc non sit bona sua profudere, sed noua cumulare. Dictu enim mirum est, quam liberales & prompti ad ea quae nostra sunt, quam tardi & steriles ad ea quae Dei sunt, inueniamur. Si vrgeas aliquem ut hoc sacro tempore ieiunet, quoniam id adeo seuerè canonicis literis praecipitur, & clericus ab ordine deponi, laicus verò sacra communione praecipitur priuari: multi imbecillitatem causantur, seque nullo modo ieiunare posse fatentur. Qui tamen, si occasio tulerit, totas noctes in ludo atque alea vigiles traducunt: qui cum a somno ipso (qui praecipuum vitae alimentum est) ita ieiunent, a cibo tamen ieiunare non possunt. Rursusque, si eos ad elemosynas erogandas horreris, inopiam causantur, seque opibus suis ad familiam liberosque alendos egere praedicant. Quibus tamen si aliqua sese vanitatis, aut mundani honoris, aut ostentandi nominis occasio praebat, ibi profusissime quaecunque habent effundunt, neque tunc se aut liberos, aut familiam habere recordantur: ita ad omnia quae vanitatis sunt, opulentissimi ad ea verò quae benignitati & diuinæ gloriæ seruiunt, egentissimi sunt. Quia ergo hanc tantam hominum inhumanitatem futurorum bonorum promissio ad miserandum incitare non potest, presentium remuneratione Dominus prouocat, ut nihil sit quod eos a miserationis officio remotetur: cum hoc non tam sit operis suas egenis largiri, quam Deo fecerari. Id quod Sarepta viduae exemplo satis abunde probatur: quae dum Prophetam exiguam farinula & oleo pascit, eiusdem farinae oleique continuua incrementum percipere meruit. Cuius rei cum multa exempla afferre possem, vnum tamen afferam, quod D. Greg. in primo Dialog. lib. memorat his verbis: Bonifacius Episcopus, eo tempore

Greg. in Dialog.

pore quò cum matre sua puer habitabat, egressus hospitium, nonnunquam sine lanea, crebrò etià sine linea tunica domum reuertebatur: quia morè ut nudum quempiam reperisset, illum vestiebat, se expolians, ut se ante Dei oculos mercedis obtemperaret. Quem mater increpare frequenter consueverat, dicēs quòd iustum non esset, ut ipse inops pauperibus vestimenta largiretur. Quæ quadam die horreum ingressa, penè omne triticum, quod sibi in stipendium totius anni parauerat, inuenit à filio suo pauperibus expensam. Cumque semeripsam alapis pugnisque caderet, quòd quasi anni subsidia perdidisset superuenit Bonifacius puer Dei, eamque quibus verbis consolari valuit, coepit. Quæ cum nihil cōsolationis admitteret, rogauit ut ab horreo exiret, in quo ex tota summa tritici paululum quiddam remanserat. Puer autem Dei sese illic proinus in orationem dedit: qui post paululum egressus, ad horreum matrem reduxit, quòd tritico plenum inuentum est, sicut plenum antè non fuerat, cum mater totius anni sumptus se congregasse gaudebat. Quo viso miraculo, compuncta mater, ipsa iam coepit virgere ut daret, qui sic celeriter posset, quòd petisset, accipere. Hactenus ille. Huius autem exempli veritatem duodecim isti fragmentorum cophini probant, qui ex quinque panibus esurientibus distributis, ab Apostolis collecti sunt. Itaque quos futuræ vitæ promissa ad misericordiam non inuitant, saltem præsentia flectant: cum fixa semper illa Salomonis, imò verò Domini sententia maneat: Qui dat pauperi, non indigebit.

Prou. 2.

Verum ut huic commoditati aliam adiungamus, certè ad peccatorum veniam impetrandam vix quicquid est eleemosyna potentius. Sic enim in Ecclesiastico legimus: Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Et iterum: Ignem ardentem exstinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Quid ergo verè pœnitēs optare magis debeat, quàm ut peccata sua, quæ Dei Filius sanguine fuso redemit, ipse eleemosynis, hoc est, vili ære & panis fructu redimat? Quin & ipse Dominus per Isaiam, ubi verè pœnitētibz pupillorum & viduarum curam commendasset, subdit, protinus: Si fuerint peccata vestra ut coccinū, quasi nix dealbabitur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Nec ad remissionem peccatorū modò, sed ad omnia dona cælestia cumulanda eleemosyna valet. Quòd quidē ex 58. Isaiæ cap. aperte colligitur: in quo magnificētissima prēmia misericordibus cōstituta recensentur: inter quæ diuini luminis & splendoris communicatio præcipuè numeratur. Implebit, inquit, splendoribus animam tuam & ossa tua liberabit. An non splendoribus Gentilem

Eccli. 29.

Eccli. 3.

Isa. 1.

Act. 10.

Cornelium Dominus repleuit, cui Angelus apparens dixit: Corneli, orationes tuæ & elemosynæ tuæ adscēderunt in memoriam in conspectu Dei: & nunc mitte, & accersē Simonem qui cognominatur Petrus: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Quo veniente, & Christum annunciante, Spiritus sanctus super omnes, qui illum audiebant, cecidisse memoratur. Quid quæso, fratres, ad orationis & elemosynæ laudem dici potuit sublimius? Dedit Centurio hic terram, accepit cælum: dedit pecuniam, accepit gratiam: partitus est cum egenis bona sua, recepit magnifica Spiritus sancti dona: pauperes domi recipit, & Angelos videre meruit. Quis igitur hanc commutationem non felicem & fortunatam putet?

Sed ut hæc ipsa minùs apud nos valeant, valere certè debent verissima illa & perculgata D. Ambrosii sententia: Sola misericordia comes est defunctorum. Certum est enim, omnes quicumq. hic modò adsumus, hac ipsa vita, quam modò viuimus, brevi defungendos esse. Quo tempore constat solos nos ab hæc regione migraturos. Sis licet Rex, aut Imperator, aut totius orbis Monarcha, solus hinc in illam incognitam regionē migrabis: non enim te famuli, non amici, non consanguinei, non charissimi liberi, non amantiſſima coniux, ac longè minùs opes ac diuitiæ, propter quas tātōpere defudasti, comitabūtur. Omnis hæc sæculi pompa ad sepulchrum vsque exanime corpus comitabitur, ibi solennes exsequiæ parabuntur, ibi faces persolæ, ibi liberi famuliq. pullati extremos tibi honores persoluent: at tu solus sine vlllo satellitio ante iudicem sisteris, famulū verò in vacuum domino suo domum reuertentur. Quemadmodum enim fluctibus ac tumentī mari Dominus imperauit dicens; Hucusque venies, & non procedes ampliùs, & hic conuerges tumentes fluctus tuos: ita idem Dominus in morte ad regna & imperia, & omnem mundi potentiam, ait: Huc vsque venies, & non procedes ampliùs, & hoc in loco humanæ vitæ scena, omnisq. terrenatum rerū pompa finē accipiet. Quamuis autem hoc per se satis perspicuum sit (quando id quotidie oculis vsurpamus) illustri tamen exemplo apertius hoc ipsa demonstrare volo. Fuit Saladinus princeps Aegyptius, qui vixit longè clarissimus. Namque imperij sui fines in primis auxit, & felicissimè diu rerum potitus, Hierosolymis capto, Christianorum quoq. opes valde in Oriente oppressit. Ille verò moriens in summa rerum felicitate, testamento suo præcepit ut interula tunica lineæ, quam gestare solebat, vertici prælongè hastæ affigeretur; exclamaretq. assidue qui lanceam gereret, hanc vnā esse reliquam tunicam, quæ illi ex tantis opibus, tantōq. imperio supersuisset. O vocem præclaram, dignam

Job 38.

in primis quam insolentissimi principes frequentissime inabi-
mo repetant: nobis omnibus vita functis nihil omnino super-
esse, nisi si quid bene sancteque gesserimus! Qua vetò admi-
ratione animæ illorum, qui potentes in hoc seculo fuerunt,
afficientur, qui tot stipati famulis dum in viuis agerent inces-
debant, cum tantam erga se nuditatem ac solitudinem in hor-
renda illa ac vasta regione deprehendant: cum dicere illud Pro-
phetæ possint: Considerabam ad dexteram, & videbam, & non erat
qui cognosceret me! Hoc ergo tempore, cum omnia hæc fortunæ
ludibria nihil tibi opis afferre poterūt, sed omnia te incomita-
tum & nudum deserent, sola virtus & misericordia, sola pietas
& benignitas fidissimos lateri tuo se comites adiungent: nec
adiungent modò, sed etiam tuebuntur. Tunc igitur non quæ
studiosè comparasti, sed quæ benignè erogasti, te sequentur: non
quibus domum locupletasti, familiam auxisti, nobilitatè am-
plificasti, omnesque in tui admirationem pertraxisti, sed quib-
us Christi pauperes aluisti, pauisti, sustentasti: his, inquam, opi-
bus stipatus è vita migrabis. Illa tibi securitatem amplissimam
tunc afferent, quæ nunc mendicis & pauperibus solatium at-
tulerunt. Ipsa aderunt, ipsa tecum in còspectu tremendi Iudi-
cis apparebunt, ipsa te protegent, & tuam causam tuebuntur.
Quæ verò fucato quodam splendore mortalium oculos per-
stringere solebant, tunc inanitatis esse plenissima iudicabis, cum
non rerum larvas, sed veritatem ipsam intueberis: Illos causæ
tuæ habebis tunc patronos, qui tuam nunc liberalitatem mi-
serimè præstolantur. Sic enim in Ecclesiastico legimus: Fra-
tres in adiutorium in tempore tribulationis, & super utrosque
misericordia liberabit. Quòd si dæmon contra te insurgat, &
torius tibi vitæ scelera obijciat, memineris etià de ea scriptum
esse: Super sentum potentis, & super lanceam aduersus inimicum
tuum ipsa pugnabit. In causâ enim tua ante iudicem sic
rerorabit: Recordare, Domine, te ore tuo sanctissimo dixisse:
Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam còsequuntur.
Fiat ergo verbum Domini mei velut sacrificium, & misere-
re eius qui pauperum tuorum misertus est; ut, quos ipse in domo
sua suscepit, ab eisdem in æterna tabernacula recipiatur.

Psal. 141.

Ecclesi. 12.

Ecclesi. 29.

Matt. 5.

Aristot.

August.

Sed dicet fortasse aliquis: Cum morti proximus fuero, testa-
mèto multa pauperibus legabo: modò enim, quàm diu vita su-
perest, opibus meis indigeo. Hos qui ad testamentum & extre-
mam vitæ horam pietatis officia relegant, Aristoteles similes
illis esse ait, qui imminente ac furente tempestate arma nautica
parant, quæ multo antea parata esse oportebat. Rectè
enim D. August. Non facile, inquit, inueniuntur in necessita-
te remedia, quæ non fuerunt in pace quæsitâ. Diuus quoque

474 DOMINICA TERTIA IN QUADRAGESIMA.
 Hieronym. illum Hieremias locum explanans; In tempore tribulationis suae dicet, Surge libera nos; sic ait: Impudens postulatio tempore necessitatis ab eo querere praesidium, quem in prosperitate contempseris. Recte enim quidam ex Patribus: Qualem te Dominus inuenerit cum vocat, talem pariter & iudicat. Quare tunc tibi bene futura evenient, cum praesentia bene disposueris. Cum igitur haec ita sint, fratres, demus operam, ut peccata nostra hoc tempore eleemosynis redimamus: eleemosynis vero pias preces & ieiunia (quae sacri huius temporis propria sunt) coniungamus. Nec hoc contenti, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei, opportunè faciem eius in confessione praevinentes, ut ad eius tandem requiem ipso donante pervenire, & illius gloriosa praesentia in secula seculorum perfrui mereamur. Amen.

IN EADEM DOMINICA QUARTA IN QUADRAGESIMA, CONCIO QUARTA: in qua tum lectio Evangelica, tum maxime verba thematis explanantur; atque sacrae huius historiae exemplo ostenditur, nihil ijs deesse posse, qui Dominum toto corde sequuntur.

THE. *Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum.* Psal. 33.

Quae modo audistis verba, fratres charissimi, in praesenti Concione tractanda suscepi: quoniam Evangelicae lectionis, quae in Ecclesijs hodierna die legitur, summam breviter continet, atque explicat. Eo namque illa tendit potissimum, ut omnes intelligant, nihil eorum quae sunt ad animae salutem vel comparandam vel conservandam necessaria, deesse illis qui Dominum sibi sequendum proposuerunt. Cohæret autem mirum in modum sacra hæc historia cum hodiernæ Missæ exordio, quod voces continet lætitiæ & exultationis plenissimas; quibus Ecclesia de vera salute per poenitentiam comparata filijs exultatur, atque ad spirituales eos lætitiâ inuitat, dicens: Lætare mater nostra Hierusalem, & conveniunt facite omnes qui diligitis eam: gaudete in lætitiâ, qui in tristitia fuistis: non quidem in tristitia seculi, quæ mortem parit; sed in tristitia

quæ secundum Deum est; quæ (ut Apostolus ait) pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Cuiusmodi verò salutis hæc tristitiam & pœnitentiam consequatur, mysticè sacra præsentis Evangelij historia insigni edito miraculo declarat. Ea verò sic habet:

Abiit Iesus trans mare Galilee, quod est Tyberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur, &c. quæ sequuntur usque in finem.

A V E M A R I A.

INter ea quæ humanas leges plurimum commendant, illud esse præcipuum videtur, si hominū scelera fenerissimis supplicis plectant; virtutes verò, virtutumque studiosos multis & maximis favoribus prosequantur. Et quo vehementiores in utramque partem existerint, hoc utique præstantiores erunt. Hæc autem duo nusquam sanè excellentius, quàm in religione Christiana reperiuntur: utpote quæ ab inexhausto illo infinitæ bonitatis fonte dimanans, adeo vitij infesta, adeoque amica virtutibus est atque benigna, ut, si omnes omnium hominum voces in unum coirent, nunquam pro dignitate hanc divinæ legis excellentiam explicare possent. Scripturæ tamen sacre, quibus mentem suam mortalibus Dominus aperire dignatus est, utriusque huius rei magnitudinem aliqua saltem ex parte declarant. Eæ namque docent tanto odio infinitam illam bonitatem peccata omnia detestari, ut pulcherrimum Angelum recens à se conditum, & mirandis gratiarum donis exornatum, ob unius delicti noxam ex altissimo cæli cardine in imum tartarum perpetuò cruciandum detruserit, & creaturam omnium à se conditarum miserissimam & infirmam fecerit. Idem etiam ob unum inobedientiæ crimen primum hominem, totamque eius posteritatem, quæ ad extremum usque mundi diem futura est, à paradisi delicijs expulsam, sempiterna morte exilioque multavit. Idemque uniuersum orbem, quacunque latissime patebat, propter peccata hominum horrenda alluvione demersit ac deleuit: nec quicquam ex infinita penè animantium hominumque multitudine, nisi quantum una capere atca potuit, superesse voluit. Idem etiam, ob unius tantum lethalis criminis culpam, hominem quamvis ad imaginem suam conditum, & pretioso sanguinis sui errore redemptum, æterno luctu atque inexstinguibili igne cruciandum tradidit. Iam verò tot morbi, tot pestes, fames, incendia, bella, exilia, luctus, ruinæ, & mille malorum atque calamitatum formæ, quæ genus humanum ab exordio mundi ad hæc usque tempora miserimè vexant, torquent, & exagitant; à quo fonte,

nisi

476 DOMINICA IIII. IN QVADRAGES.
nisi à peccato profuizerunt? Denique ea peccati deformitas &
malitia est, vt iustitiæ lege modis omnibus seruata, nulla ratio-
ne potuerit expiari: nisi ipse rerum omnium conditor (cuius
immensa & infinita virtus est) è cælo descendens, illud per se
deledum atque expiandum suscepit. Quo vno argumento,
quis adeò stupidus erit, qui non aperte lethalis peccati prauis-
tatem & malitiam expanseat & horreat: quamuis cæca mor-
taliū pectora tanta facilitate in tot quoridie scelera ruant?

Iam verò quibus Dominus fauoribus & beneficijs virtutem
& pietatem prosequatur, multo minùs poterit vlla humana vo-
ce explicari. Cùm enim summa illa bonitas propensior ad mi-
sericordiam sit quàm ad vindictam, magisq; beneficijs con-
ferendis quàm supplicijs inferendis gaudeat: hinc fit, vt male-
facta quidem parcius citra condignum puniat, rectè autem fa-
cta supra condignum maioribus præmiis afficiat. Hoc tamen
eadem sacræ literę, diuinę mentis interpretes, aliqua saltem
parte declarant: quæ innumeris penè locis hanc diuinę boni-
tatis erga pios benignitatē, paternam curam, & beneuolēciam
repetunt. Lex enim (vt ab hac præmiū incipiamus) cùm ali-
quid præcipit magnificum, statim præmiū obsequentibus pro-
ponit. Prophetæ verò amplissima bonis præmia, quæ ad modum
seuerissima improbis supplicia, vbique prænunciant. Historiæ
verò sacrę ipsis rebus gestis apertissimè ita esse declarant. In Psal-
mis confirmant, & legis atque Prophetarum fidem liberāt. In Psal-
mis porro (quæ nobilissima scripturarum portio est) vix vni
aliquem reperies, qui aut initio, aut in medio, aut certè in fine
se totos diuinis obsequiis manciparunt, ita spes omnes suas in
vno illo reposuerunt (non prædicer, repetat & inculcet: vt omni-
tam interim multos esse Psalmos, qui nihil aliud quàm paternam
Dei erga pios curam & providentiam carminibus suis ce-
lebrēt: quæ sola vniuersa simul bona complectitur. Quid enim
ei deesse poterit, qui sub hac paterna omnipotentis Dei cura &
providentia degit? Quo vno argumento Prophetæ nos ad pie-
tatem & religionem in propositis à me initio verbis hortantur
cùm ait: Time Deum omnes sancti eius, quoniam nihil
deest timentibus eum. Cuius quidem promissionis Euangeli-
sta vobis argumenta proponere possem, vno præsentis Euange-
lij exemplo contētus ero, in quo, qualem se Dominus erga pios
gerat, mysticè expressum videre licet. Ait enim Euangelista:
*Abiit Iesus trans mare Galilee quod est Tyberiades, & sequebatur
eum multitudo magna, &c.* Hæc hominum multitudo, Dominum
per deserta & inculta loca sequentiū, imaginē exprimit eorum
qui cum Prophetâ ambulant per vias duras, qui Dominum
vix

vitæ ducem & magistrum amplectuntur: qui illum cum Apo- 1. Cor. 12
 stolo per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam fa-
 mam sequitur: lucrum esse arbitantes, rerum omnium in Au-
 ram propter eum fecisse. Nunc expendamus, quonam modo se-
 is erga hos gesserit; ut hinc colligere liceat, quonam modo erga
 eos qui illum non corpore, sed animo sequuntur, gerere soleat.
 Primum quidem (ut Marcus ait) interno motu & affectu eo- Marc. 6
 rum scire miseratus est: quia erant, inquit, velut oves non
 habentes pastorem. Et quoniam ipse pro malis pastoribus à
 Deo Patre suscitatus fuerat in pastorem, hoc protinus officio
 fungi cepit, eos doctrinæ pabulo reficiens, multa quæ de diui-
 nis rebus disserens, ut idem Evangelista commemorat. Nec hoc
 contentus (ut Matthæus refert) omnes eorum languidos variis Matt. 24
 quæ morbis laborantes curauit, nec ulli sanitatis beneficiū de-
 negauit. Ioannes verò nouum aliud beneficium in præsent
 lectione commemorat, quod esurientes, & itineris commessu
 destitutos, insigni edito miraculo ad satietatem usque refece-
 rit. Itaque cum homo ex duplici substantia, corpore videlicet
 atque anima, cõstet; veramque eius partem hoc in loco plenif-
 simè curandam suscepit: dum & esurientium corpora pauit, &
 animas doctrinæ celestis pabulo refecit, & insigni edito mira-
 culo eos ad fidem excitauit. Hæc igitur beneficia, quæ sequen-
 tibus se Dominus præstitit, illis quotidie in Ecclesia exhibet,
 qui spiritualiter illum, sprete sæculi vanitate, sequuntur. Pri-
 mum enim illis paternæ benignitatis & misericordiæ affectum
 impendit, quemadmodum Propheta dicit: Quomodo misere- Psal. 103.
 tur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quo-
 niam ipse cognouit figmentum nostrum. Eodem quoque mo-
 do illos internis motibus & disciplinis erudit, sicut ipse ait:
 Ego Dominus Deus tuus, docens te vtilia, gubernans te in via Psal. 48.
 qua ambulas. Et, Intellectum tibi dabo, & instrum te in via Psal. 111.
 hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos. Spirituales
 quoque morbos eorum sanat: quod illa Prophetæ verba indi-
 cant: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus suis, qui sanat Psal. 103.
 omnes infirmitates tuas. Interno quoque pabulo mētes eorum
 refecit. Sapientia enim (ut Salomon ait) ædificauit domum, Psal. 9.
 miscuit vinum, & posuit mensam, & conuiuas ad eam inuita-
 uit, dicēs: Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi.
 Si igitur hæc omnia sequentibus se Saluator cumularissimè
 præstat, an non merito Propheta canit: Timere Dominum Psal. 133.
 omnes sancti eius, quoniam nihil deest timētibz eum? Idem
 etiam illa verba innuunt, quæ hodie Dominus (ut Matthæus
 refert) discipulis respondit. Cum illi enim dicerent: Desertus
 est locus, & hora iam præterijt; dimitte turbas, ut euntes in
 castella

castella emanant sibi escas: Dominus contra respondit: Non necesse habet ire, date illis vos māducate. Recte sanē. Quō enim ire ad quarendā alimentā poterant, qui iuxta Angelorum & hominum panem assidebant? Perinde enim est ac si diceret: Qui iuxta me sunt, qui mihi adherent, qui sui ac rerū suarum oblitī, me vitæ ducem, vitæ magistrū, & salutis auctōrem sequuntur, necesse est ut bonis omnibus affluant, qui bonorum omnium fonti appropinquant. Verissimē enim dictum est: Inquirentes autētem Dominum, non deficient omni bono.

Sed contra hoc tamen obijciunt nonnulli, multos esse, qui cum Deo studiosissimē seruiant, in magnā rerū tenuitate & penuria vitam agant, quiq̃ de multis rebus ad vitæ vsum necessarius destituantur: quomodo ergo verum erit, hos nō destitui bono? Verē nō destituuntur, quod vel ipsorum testimonio discere poteris. Si enim ab eis quæras, an sibi ipsis satisficiant, amplacida & quæta mente sine anxia terrenarū rerum cupiditate & sollicitudine degant: facile respondebunt, se contentos mundi opibus & regnis, vitæ suæ statum & quietem nunquam permutaturos. Sub illius enim Domini cūra & prouidentia se vivere aiunt, qui sine ulla terrenarum opum affluentia plenissimā eorū animis quietem & satietatem tribuat. Quod quidem minimē mirandum esse, præsentis Euangelij miraculū declarat. Qui enim quinq̃. solum panibus tot hominū milia potuit satiare, an non is poterit exiguo comœatu tenique patrimonio hominē ita reficere, ut nihil amplius desideret, quā quod habet? Quod si quæras, quī fieri possit, habere possit, pauper homo illam animi pacē & tranquillitatē habere possit, quam diuites huius sæculi in summa rerū omnium abundantia habent, cum isti rebus omnibus ad vitæ cultum abundent, nihil esse contra omnibus penē destituantur: fateor quidem, nihil esse diuinę virtuti impossibile, sed quā tamē ratione hoc fieri possit, assequi cupio. Rem scitu dignissimā quæris: paucis ergo accipe. Hoc planē Dominus non trita & vulgari, sed noua & insirata ratione facere solet. Nec enim id efficit terrenorum bonorū copiam piis hominibus largiendo (nisi id quandoque ad eorum salutem expediat), sed naturam per gratiam sanando, & immoderatam huiusmodi bonorum (si bona tamē appellanda sint) cupiditatem & ardentissimam sitim extinguendo. Non ergo ampla terrenarum rerum possessione, sed cupiditatis diminutione cordis nostri sitim sedat & satiat. Quod quanto deoptabilius atque præstantius, hoc exemplo facile poterit indicari: Si quis æger febribus æstuans, ardentissima siti laboraret, duplici ratione hæc tanta sitis sedari posset: aut, porrecta illi magna frigida copia, qua se ad satietatem vsque sitibundus ingurgit.

simile.

ingurgitaret; aut certe febris sublata, & siti consequenter sedata, quæ ex ipsa febris oriebatur. Si igitur huic ægro optio daretur, ut ex his duobus alterum quod sibi commodius esset eligeret, aut frigidam porrigi, aut febrem extinguere non dubium quin magis cuperet sitim patiter cum morbo tolli, quam eandem aquam potu sedari. Si enim aqua potu sitim sedet, extincta hac siti, & febris adhuc vigente, alia continuo sitis exardescet, & noxius humor magis irascitur, & recrudescere incipiet. At febris sublata, & ipsa quoque sitis extinguitur, & cetera cum ea infesta morbi molestia simul abolerentur. Hac ergo ratione verissime dictum esse sciemus. Inquirentes autem Dominum, non deficient omnino bonorum quia plus est bonorum omnium ardentissimam sitim sedare, quam omnes terrenas opes possidere, quæ nullam possessioni suo satietatem, nullam animi quietem afferre possunt, sed eadem illa quæ erat in abundantia cupiditas & libido manet. Multis enim plane eger quicunque cupit, etiam si multa habeat: nullo autem eger, qui eo quod habet contentus est, quamvis exiguum sit. Solus ergo Christus, qui Spiritus sui virtute cupiditatis morbum sanare potest, qui sitim illam ex veteri naturæ morbo flagrantem, qui pruritum illum antiqui vulneris, celestis gratiæ rore temperat, hanc animi pacem & quietem sine ulla etiam terrenorum bonorum affluentia prebere potest. Quam utriusque perciperas qui dicebari. Ego enim didici in his, Philip. 4. in quibus sum, sufficiens esse. Idemque de pijs hominibus intelligi voluit cum ait: Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes, 2. Cor. 6. Quia videlicet non minus placido & sedato animo sunt terrenis opibus vacui, quam bonis omnibus affluentes: quia internis diuinæ gratiæ muneribus locupletari, cetera præ illorum dignitate & splendore fastidiunt. Quod quidem non obscure Propheta insinuat cum ait: Melius est modicum Phil. 16. iusto, super diuitias peccatorum multas. Sed iam ad historię seriem veniamus.

I.

Cum ergo Dominus ingentem illam multitudinem, se per deserti loca sequentem, & comiteatū destitutam vidisset: quærit à Philippo: *Vnde ememus panes, ut manducent hi?* Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid esset facturum. Duplex tentandi genus est. Alius enim tentat ut hominem subvertat, & ad malum trahat; quomodo diabolus tentare solet: alius vero tentat, non ut deiciat, sed ut intelligat quid virtutis & constantiæ in homine sit; quemadmodum amicus amici fidem aliquando explorat. Hoc autem modo, non illo, Domini inus electos suos ad eorum salutem & utilitatem tentat. Cum autem variaz ex huiusmodi tentationibus utilitates oriantur, illa maxime faciendæ

facienda est, quod per eas homo & ingens animæ suæ bonum, nempe sui cognitionem, assequitur; & ab ingēti & exitiali malo, videlicet præsumptione & impia sui fiducia (quæ omnium aliorum errorum atque malorum seminarium est) liberatur.

Ecclesi. 37. Aduersus hanc enim pestem Ecclesiasticus clamat: O præsumptio nequissima, unde creata es operire aridam malitia & desolitate illius? Quibus verbis & quam late hoc malum pateat, & quam grauius noceat, satis declarauit. A quo quidem malo

Ecclesi. 4. nos idem reuocare nititur, dicens: Ne extollaris in cogitatione tua velut taurus: ne forte elidatur virtus tua per fluctuatiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquantur velut lignum aridum in eremo. Sic enim relictus est ille, &

Apoc. 1. quem Dominus in Apocalypsi ait: Dicis quia diues sum, & nullius egeo; & nescis quia tu es miser & miserabilis, pauper, & cæcus, & nudus. Iustissimum enim est, ut superbus homo bonis omnibus spoliatur, quibus non ad donantis obsequium, sed ad superbiam factum abusus est. Cæterum quam sit difficile ad superbiam liberari, ostendunt sane cum alia multa, tam illud præcipue, quod vix vlla magis in re homines, quam in suis ipsorum cognitione, excutiant. Quid enim magis mentem eripit, quid maiores homini tenebras, quam cæcus sui amor ob-

1. ub. Mi. fundit? Recte enim Publius ille Mimus, Amare, inquit, & sapere, vix Deo conceditur. Unde veteres olim cum Amorem extirpare vellent, puerum quendam velatis oculis pingebant, quo symbolo puerum ignorantem exoculatum esse amoris affectum declarabant. Cum vero inter amores omnes, sit amor vehementissimus, quis adeo prudens & cautus erit, qui sibi aliquando non blandiatur? qui non aduletur? non plaudum audeat? non denique in hoc iudicio decipiat, cum in se erroris magistrum, nempe amorem sui, imis visceribus intrum gesserit? Crescit autem hæc ignoratio, cum tentationes decreuant. Hoc enim tempore cum homo à cōmunibus vitiis immunis sit, quia tērationes desunt, persuadet sibi quicunque his vitiis non succumbit, putum se, & integrum, & stabilem in virtute esse. Quam quidem fallacem persuasionem superueniens tentatio excutit, quæ latentem in animo infirmitatem ostendit. Sicut enim intra cineres frequenter ignis ita delitescit, ut nullum sui indicium præbeat; si autem cinerem flatu spargas atque abigas, ibi statim ignis, qui latebat, proditur: ita non raro multorum malorum semina in animo nostro latent, quæ tamen tentatio imminens, dum irritat, patefacit, & vinere nobis ostendit, quæ diuturnæ pacis otio inter mortua esse videbantur. Ut ergo pios Dominus ab hoc tam pernicioso errore vindicet

Simile.

inducet (unde nequissima præsumptio oritur) tentationes bu-
iusmodi permittit, quibus homo imbecillitatem suam, quam fal-
sa pace delusus ignorabat, agnoscat. Apostolus Petrus, perfectus
se existimabat habere fidem, cum Domino super aquis maris
ambulanti ait: Domine, si tu es puer me venire ad te super
aquis. Cumque in tranquillo mari, fide saltus, per iter liquidum
ingrederetur: excitatis imperio Domini fluctibus, in fide vacilla-
re, & simul mergi coepit. Cui Dominus, prehensa eius manu,
Modice, inquit, fidei, quare dubitasti? Fides igitur illa quæ pla-
cido & tranquillo mari vigere videbatur, eodem conturbato, &
validis ventis agitato, nutare coepit. Hæc verò tentatio effecit,
ut Petrus infirmam se fidem habere intelligeret, quam, nulla
tentatione oblata, firmam se retinere arbitrabatur. Quod autem
de fide diximus, idem de cæteris quoque virtutibus statendum
est. Perfecta enim virtus est, quæ tentata non corrumpitur, quæ la-
cessita non vincitur; quæ nec secundis rebus effertur, nec ingu-
stis contrahitur; quæque tam firmas in anima radices egit, ut
quemadmodum ignis vehementi aura exagitur, adeo non ex-
stinguitur, ut magis etiam accendatur; ita ipsa multis modis im-
pugnata non modo victa non succumbat, sed etiam, ut quidam
eleganter dixit, in tacto vulnere vivescat. Ex hac autem doctri-
na, quæ vera, quæ falsa; quæ consummata, quæ imperfecta vir-
tus sit, coniectura colligere licet. Itaque non est perfecte pui-
ta mulier, quæ à demerito impetita, pudicitiam retinet; sed quæ
multis modis impugnata, illibatum servat pudorem. Non est
imperfecte mansuetus, qui nulla læssitæ contumelia, non
irascitur; sed qui convitiis affectus, nihil acerbum respondet.
Non est perfecte humilis, qui honores non appetit; sed qui sub-
latis etiam & ereptis non queritur, aut indignatur. Non est per-
fecte patiens, cui ad votum omnia cedit; sed qui in mediis ca-
lamitatibus positus, cum Propheta dicere possit: Probasti Do-
mine cor meum, & visitasti nocte: igne me examinasti, & non
est inuenta in me iniquitas. Non est perfecte obediens, qui nul-
lum inobedientiæ crimine admisit; sed qui, propria voluntate &
iudicio reluctante, alienum sequitur imperium atque iudicium.
Denique nemo putet perfectam se charitatem habere, qui nullis
violatus iniuriis, diligit diligentes, & resalutat salutes, de quo
bene merentibus bene meretur; sed qui illud implet quod Sa-
uator ait: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos ode-
runt, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Quæ
quidem doctrinam idem Dominus confirmat, cum protinus
subdit: Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam merce-
dem habetis? nonne Ethnici hoc faciunt? Hoc igitur quod de
charitatis virtute ait, de cæteris quoque virtutibus intelligen-
dum

Mat. 14.

simile.

Psal. 6.

Mat. 2.

DOMINICALIIS IN QUADRAGES.

dum est quæ cum maximè probatur, cum aduersus tentationibus provocatur. Quid enim mirum est, si a nemine laus nec minus laudatur, cum ne ipsa quidem immanes fere lædant, quasi lædantur? Cum ergo Philippum Dominus interrogando tentabat, fidei eius infirmitatem illi cõspiciam reddebat: qui adeo in eam infirmus erat, ut ne tot quidem Domini miraculi credentus, ad eam fidei constantiam pervenerat, ut crederet sine illo commocari eam turbam alere posse, qui mortuos ad vitam solo verbo poterat renovare.

Sed ut ad propositum redeamus, nõ modò Philippus hac fidei infirmitate laborabat, sed Andreas etiam, qui vocationis sepe perierat: quod eius verba declarant. Ait enim: *Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?* Hanc ergo fidei infirmitatem curare Dominus volens, discipulis ait: *Facite homines discumbere.* Erat autem fere multitudo in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque milia. Accipit ergo Iesus panes & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus: *Et ex piscibus quantum volebant.*

Hæc autem impleti sunt, &c. Hoc verbo sanctus Evangelista plenissimam convivarum satietatem insinuavit. Quid autem mirum, si, quod manus Domini potrigit, abundanter impletur? Satis igitur habetote, fratres, quod quamvis bona omnia quæ hominibus siue piis, siue improbis contingunt, a bonorum omnipium fonte dimanent, aliter tamè pios, aliter improbos afficiunt. Quæ enim piis donantur, quamlibet exigua sint, animos accipientium satiant. In hos quippe sententia illa brevissima & verissima quadrat: Satis hoc contento. Hoc est, satis habet, qui eo quod habet, quamlibet exiguum sit, contentus est. Quæ vero Dominus tradidit improbis, ea adeo non satiant, ut maiorem etiam sitim excitent. Quod quidem Seneca satis argute expressit, cum ait: *Fortuna multis nimium dedit, nemini satis.* Nec enim ad fortunam, sed ad divinam gratiam pertinet sic cupiditatis nostre sitim extinguere, ut nihil amplius cupiat quam quod habet. Ideoque fortuna cum nimium dare possit, satis tamen dare non potest. Virumque autem paucis Salomon expressit, cum ait: *Iustus comedit, & replet animam suam; ventres autem impiorum insatyrabilis.* Sic Paulus repletus erat, qui monacho dico contentus aiebat: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.* Videte quàm tenui victu & angusta suppellectili iustus hic plenus erat. At impiorum ventrem, hoc est, corruptum sitim & cupiditatem, quæ opes, quæ rerum copia, quæ regna & imperia sua satiare possunt, ut cum plura habeant, plura etiam non concupiscant? Sic enim de Alexandro illo Macedone scriptum est: *Vnus Pellæo iuveni non sufficit orbis.* Quæ

Seneca.

Prov. 13.

1. Tim. 6.

Quæ res facile declarat, humani cordis cupiditatē non posse rerum copia, sed suū ipsius moderatione sedari: quæ vigētē non magis illam cūmularis opibus, quā ignem appositis lignis extinguere quisquā possit. Quem tamen errorē mortales omnes à diabolo delusi adeo non intelligūt, ut omnia studia & conatus suos omnes ad hoc unum præcipuè comparent, ut opibus vndeunque congerendis satietatē & quietē animi consequantur. Hanc enim satietatē solus ille præbere potest, qui (ut ante diximus) tot hominū millia in hodierna sanctæ Eūangelij lēctione confusio suo excipiens, exiguo comitatu plenissimè satiavit. Cū autem bestitudo sit quies desiderij, hoc est, spiritualis huius sitis extinctio (quā quidē mira felicitas consequitur) huius velut primitias atque atras quasdam pij accipiunt in via, eius deinde plenitudinem in patria recepturū.

II.

Hoc est igitur, fratres, regale continentium, hæc spiritualis lætitia, ad quam hodie fideles Ecclesia, sicut initio proposuimus, iuuat, cum ait: Gaudete in lætitia, quia in tristitia fuistis, ut exsuletis, & sariemini ab vberibus cōsolationis vestræ. His igitur opus, his deliciis, suos hodie Ecclesia filios cōsolatur, non omnes tamen, sed eos tantū qui in tristitia fuerunt. Quod si ita est, (miserum me) quā molni erū, qui nec in tristitia fuerū, nec peccatorum exomologosim: hætenus fecerunt, nec furtē, nisi Quadragesima finita, metu magis periculum quā scelus suū suū dolore commori facient. Erunt etiam multi, quibz quamvis peccata confessi sint, non tamē ea, ut per erant, deseruerunt, sed idem omniū permanent qui antea fuerant. Qui superbius erat, qui auarus, qui impudicus, qui inuidus, qui inuidus, qui perfidus, qui odiosus ac dissidius implicatus erat, nullā prorsus in re mutatus, idem manet qui antea fuerat. Eadem in corde impuritas, in oculis lasciuia, in verbis maledicentia, & in operibus totē inperantia manet. Vnde facile colligitur, frustra illum Sacramentorum medicamenta percipisse, quando idem usdem vitiorum morbis obnoxius est, quibus antea erat. Sunt autem plurimi inter fideles non iuniores modò, sed prope iuniores etiā ætatis, qui hūc tota vita ludum ludū, sicq. atque multā ætatē peruenierunt, apud quos nec sacrū Quadragesimæ tēpus, nec Sacramentorū perceptio, nec quotidiana Ecclesiæ vocēs quicquā valuerunt. Quis autē dubitare poterit, hæc tantam mentis obdurationē diabolo aduicte cōtingere? De eo namq. in libro Iob sub Leuathao nomine scriptum est: Corpus eius Iob 41. quasi scuta fusilia, compactū squamis se prementibus. Vna vni coniungitur, & nec spiraculū incedit per eas. Quæ quidē verba non tā ad damnois naturā atq. substantiā, quā ad ea quæ in

DOMINICAE ANTI IN INVOCADRAGIS.

mentibus torum, quos obsident, operatur, referenda sunt. Hoc enim praestigiis suis ita excreat & indurat, ut omni ex parte sepiat & munit, ut nullis Ecclesiae vocibus, nullis divinis institutis, nullis minis aut promissis, nullis denique occultis stimulis Spiritus stimulis, aut ab instituto scelerata vita reuocentur, aut metu saltem superni iudicis concutiantur. Hoc est enim quod ait, & nec spiraculum quidem incedere per eas: quod vis delicti magnus ille draconum aditus, per quos diuini Spiritus afflatus in humanas mentes ingredi possit, diligentissimè obstruatur: quo in sceleribus suis permanentes, ad ipsam mentis obdurationem hisce, velut gradibus perueniant. Quam re Ecclesiasticus appositissima, crystalli similitudine, declarat his verbis: Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit crystallus ab aqua. Quibus verbis rationem aperit, quia mollis aqua in durissimum crystalli petram conuertatur. Ea namque in crystallum transiit, cum in frigidissimis regionibus plures horridae hiemes & aquilones riget: his enim aqua paulatim ita rigescit, ut in crystallum tandem processu temporis eueat. Hoc ergo modo figurans & dignissima peccatorum repetitio obdurare mentes hominum solet. Cum enim lethalis peccati proprium sit, rationis oculum obscurare, & voluntatem à Deo auertere: quo plura homines scelera committit, eo magis & rationis lumen obcurat, & voluntatem à Deo auersam indurat: donec tandem, diuina obstitit seueritate exigente, in miseranda excrete & cordis obduratione homo relinquatur. Quid enim (ut Diuus Bernardus ait) non inueniat consuetudo, quid non assiduitate durit, quid non vsui cedat? quam multis, quod pra amaritudine exhorrebant, vsu ipso male in dulce conuersum esse. Haec enim ille. His igitur gradibus cor hominis instar aquae molle atque tractabile in lapideum ita commutatur, viz ut illis vocibus atque plagis emendari possit. Hinc illa Domini toris repetita comminationis: Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor Edom, & Moab repetit: quibus omnibus idem exitum & uiam strati eadem de causa Dominus comminator. Causa autem est, diuturna peccandi consuetudo, qua gentes istae sic in sceleribus obfirmatae erant, ut nullum peccandi finem facerent. Tria enim & quatuor scelera numerum efficiunt septemarium, Haec ergo de causa Dominus dicit, se ciuitates illas minime ad se conuerturne: quod uidelicet illis omnibus qui obfirmato animo in sceleribus suis persistunt, & monentes Dei voces aspersionem, efficacem auxilium negaturos sit, quo essent ad uitam peruenientiam conuertendi. Deus enim patienter hominem & exspectat,

Eccl. 4.

Bernard.
ad Eugen.

Amos 1.

At, & multis modis ad poenitentiam vocet: quem tamen ubi contumacem & rebellem inuenit, sibi ipsi relinquit, vel ei vitam eripit. Hoc enim illa Euangelij siculnea indicat, quam cum Dominus abscindi præcepisset (quod nullam ex ea toto tricenno fructum collegisset) vinitor Dñs prauit, vt tribus annis, quibus eam expectauerat, quartum adderet, vt diligentius eam excoleret: quo frustra tentato, illam tandem pro voto suo succideret. Ex quo loco, alijsq. similibus, Dñs Augustinus colligit esse certam periodum improbis hominibus constitutam, soli diuinæ sapientiæ cognitam: in qua Deus hominē diu expectatum, & multis modis ad se vocatum, diuinis tamē vocibus obstitentem, vel ē medio tollit, vel in excitationem mentis cadere permittit. Sicut enim is in libro de Vita Christiana ait: Non multorum exempla proferre possumus, quibus probare sufficimus, sceleratos & impios homines, peccatorum suorum sine comperto, & hoc tempore iam iudicari, & præsentem eis vitam non minus quam futuram eripi. Haftenus ille. Hoc autem aperte Dominus in Cananætorum euerfione se factum testatur: cum ait illos post 400. annos esse euerendos, quos nondum essent completæ iniquitates eorum: quibus per id tempus impletis, essent prius vastandi atque delendi.

August.

Quæ cum ita sint, qui seis miser, quem tot Quadragesimas patienter Dominus expectauit, tot partim occultis, partim publicis Ecclesiæ vocibus ad poenitentiam frustra inuitant, an huic periodo sis iam proximus? an hic sit quartus annus sculneæ concessus ad saluantes poenitentia fructus proferendos? hoc est, an hæc sit nouissima Quadragesima, qua se Deus expectare constituit: deinceps, nisi ad eor redeas, aut vitam tibi erepturus, aut in cordis cecitatem cadere permittiturus: vt, quo diutius vixeris, hoc maioris damnationis cumulum acquiras? Qui seis etiam an fortasse iam excecatus sis, cum nullum in te diuinæ gratiæ vestigium, nullum diuini numinis merum, nullum inter tot crimina doloris sensum animaduertas? Potestne quidquam hoc periculo minus excogitari? Quocirca oro obtestorq.ue vos, fratres, per vestram salutem, per Christi sanguinem pro nobis in cruce profusum: vt vobis, dum adhuc vita manet, oportet ne consularis, illud Prophete consilium vobis ante oculos proponentes: Date Domino Deo vestro gloriam, antequam contempnere, antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Quod si quando hoc officium præstandum est, nullum certe inter reliqua anni tempora ad hoc ipsum commodius inuenitur: in quo omnia quæ oculis usurpamus, quæ percipimus auribus, quæ corde quotidie versamus, poenitentiam prædicant, poenitentiam exigunt, poenitentiam

Hier. 20

486 FERIA IIII. POST IIII. DOM. QVAD.
tentiam adiuvant: per quam certissimus nobis ad æternam sa-
lutem aditus patet: quam nobis Dei Filius concedere dignatus
qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

FERIA QVARTA POST DOMINI-
CAM QVARTAM IN QVADRAGE-
sima, Concio prima: in qua lectio Evangelica
explanatur.

TITULUS. *Præteriens Iesus vidit hominem cecum à nati-
tate.* Ioan. 9.

Quoniam lectionis Evangelicæ historia longior
est, quam ut referri tota facile possit, & multa
continet observatione dignissima: sic eiusdem
historiæ seriè persequi decrevi, ut ea simul an-
notatam, quæ ad institutionem vitæ nostræ spe-
ctant, maxime viderentur. Ait igitur sanctus Evangelista: *Præ-
teriens Iesus vidit hominem cecum à natiuitate: & interrogauit eius
discipulos: Rabbis, qui petrauit, hic an parentes eius, ut cecum nasce-
retur?* Hanc discipulorum interrogationem ex eo ortam esse aponi-
tur: quod paulo antè Dñs sanato apud piscinam paralytico dixe-
rat: Ecce sanus factus es; iam noli peccare, ne deterius tibi ali-
quid contingat. Iudeorum enim opinio aduersa omnia pecca-
tis tribuebat: secunda autem virtutis & pietatis meritis imputa-
bat. In quo errore cum amici quoque Iob versarentur, longis-
sima contra virum sanctum instituta disputatione, grauissi-
mis eum calumniis & contumeliis lacerarunt. Cum idem igitur
discipulos error teneret, & cecum nec suo scelere, priusquam
nasceretur, hanc poenā promeruisse, nec par esse ut is parèam
peccata mereret, persuasum haberet: ideo quaerunt, cuius peccati
merito factum sit, ut is cecus nasceretur. Et quidem non raro
peccata Dominus variis incommodis atque ærumnis plebs
Hoc enim David apertè testatur cum ait: Propter iniquitatem
corripuisti hominem, & tabescere fecisti sicut araneam inio-
mam eius. Quod etiam initio mundi Caino Dñs significauit
dicens: Nonne si bene egeris, recipies; si autem malè, statim in
foribus peccatum aderit: hoc est, in supplicium scelerum culpæ
rudini debitum protinus incurres? Sunt tamen multæ aliz ex-
pæ, propter quas Dominus aduersa immittere solet. Aliquando
enim his velut stimulis dormientes excitat, quemadmodum in
lib. Iob scriptum est: Increpat quoque per dolorem in lecto, &

Ioan. 5.

Psal. 38.

Gen. 4.

omnia ossa marcescere facit. Sic enim solent homines in mētia
vel tardius ingredientia, vel à via declinantia flagello dirigere
et acuire. Aliquando verò hæc eadem Dominus immitit, ut
victoris exercendæ, & vberioris gratiæ impetrandæ materiam
præbeat. Quod Apostolo cōrigit, qui certaminibus assidens for-
tior reddebatur, percipiendæque diuinæ gratiæ aptior fiebat
atq. paratior. Vnde ipse ait: Dum infirmior, fortior sum & po-
tens. Virtus quippe in infirmitate perficitur. Sic etiam tenta-
uit Deus Abrahā, cui tentatio ipsa perfectissimæ obedientiæ &
fidelissimæ fidei materiam præbuit. Aliquando verò huiusmo-
di tentationibus & ætumnis hominē probat, & animi illius sta-
tum, qui, dum pace frueretur, veluti delitescere, tēratione ex-
plorat. Hoc enim modo beati Iob fidem, spem, charitatem, &
innocentiam, admirabilemque illam patientiam, & animi ma-
gnitudinem testatam omnibus esse voluit. Simili quoq. ratio-
ne Sancti omnes à Deo probati sunt, quorū est illa vox: Quo-
niam probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut examina-
tur argentum. Antè huiusmodi verò probationem nemo variis
virtutum exercitiis, quibus interdum abundare potest, nimium
fidat. Multos enim videmus, qui sese pijs precibus exercēt, qui
se iuniis corpus atterunt, qui sacra Eucharistiam frequentius
sumunt, quā in pauperes etiam benigni & liberales sunt: qui
tamē, si aliqua fortē vel contumelia, vel iniuria tangantur, ma-
nifesta proclius infirmitatis & impatientiæ signa prodūt. Ve-
rū hæc calamitatum causæ notæ sunt atque conspiciunt. Sub
aliis obscuriores, quæ non modò ad hominis utilitatem, sed ad
Dei gloriā maximè referuntur: qualis fuit huius hominis cæci-
tas, quam Dñs non ad aliquam harum commoditatum, sed ad
Dei gloriam reuocauit, cum ait: Neque hic percauit, neq. perierunt
eius: sed ut manifestentur opera Dei in illo. Hanc autem calamita-
tum rationem beatus Iob designauit cum ait: In turbine cōto-
ret me, & multiplicabit flagella mea etiā sine causā. Sine cru-
sa, inquā, quæ nobis explorata & cognita sit. Neque enim vir di-
uitius ignorabat, se à quodam ex amicis suis audisse, quod ipse
quoque persuasum habebat: Nihil in terra sine causā fit, & de
humo nō egreditur dolor. Paulo autē inferius idē ipse de Deo
loquens ait: Anima eius quæcumq. voluit fecit: & eum expleuit
rit in me voluntatē suam (tot videlicet in inijs plagis) & alia
multa præstō sunt ei. Idcirco à facie eius turbatus sum, & con-
siderans eum, timore sollicitor quia videlicet non potest intel-
lectus mei imbecillitas ad profundā illam iudiciorū eius abyssū
pertingere. Huius autē sancti viri timor, fratres, securita-
tem nostram vehementer arguit: Si enim ille qui nullius sibi
mali conscius erat, quique certissimè intelligebat flagella illa

1 Cor. 13.
Gen. 22.

Psalm. 69.

Iob 2.

Iob 21.

nequaquam ob admissa scelera fuisse inflata, usque ad d. diuina
maiestatis occulta iudicia formidabat: quid nos facere par erat,
qui tot peccatis inquinati, totq. flagellis attriti, recipere nolui-
mus disciplinam? Huius itaque rei gratia Saluator ait: Neq. *hilo*
percauit iteq. parentes eius: sed ut manifestetur opera Dei in illo. Quod
verba sic accipienda sunt, ut intelligamus verum esse quod
D. August. ait, nempe iudiciorum Dei causas occultas quidem
esse posse, iniustas nunquam. Subditque deinde Dominus:

Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Hoc enim
Saluator propositum ante oculos temper habebat, hoc singula
horis atque momentis agebat, huc cogitationes suas omnes &
omnia vitæ consilia dirigebat: hic denique eius potus & cibus
erat, humane salutis opus absolueret, cuius gratia à Patre mis-
sus fuerat in mūdum. O si nos hac in re Salvatorem nostrum
imitari studeremus, ut finem, ad quem à Deo cōditi sumus, ob
oculos poneremus! O si ex tā multis diei horis, quas iohannis
verbis & cogitationibus insumimus, vna saltem aliqua à nobis
ipsi rationem exigeremus, cur à Deo cōditi, cur in hanc lucem
editi, cur redempti, cur tot ac tantis beneficiis affecti simus! A
Deo enim esse omnia condita, & nos ab eo vniuersa tam cor-
poris, tum animæ bona percepisse, nemo est qui nesciat. *Quis*
autem dubitare possit, hunc tantū artificem, pulcherrimū hoc
opus, nullo sine proposito, condidisse? Nunquid (ait Propheta)
vane constituisti omnes filios hominū? Cū enim nullum sit
anima, quod pō proposito sibi aliquo fine operetur, quid fingi
monstruosius potest, quā sum mā illam sapientiā frustra ho-
minē, nullo sibi proposito fine, fecisse? præsertim cū multo ma-
iori Deo cōsilio hominē, quā cætera omnia, fabricatus fue-
rit. Nam cū cælum, terram, maria, cæteraque omnia molire-
tur, nihil aliud inquit Scriptura, quā, Vidit Deus: &, Fecit
Deus. At verò ubi ad hominis fabricam ventum est, velut con-
stito beatissimæ Trinitatis consilio ait: Faciamus hominem ad
imaginem & similitudinem nostram. Quem autem finē tan-
tus artifex in hoc tam pulcro opere (quod sexto eādem die, ab-
soluto huius mundi opificio, perfecit) sibi proposuit? Num ve
domos ædificaret? ut plantaret vineas? ut voluptatibus indul-
geret? ut vitam in otio & desidia consumeret? ut iure vel iniu-
ria opes undique relicturus, cōgereret? Quis adeo vesanus est,
ut hoc vel fingere cogitatione audeat? Quid igitur? Nimirum
in hoc hominē condidit, ut bearet: hoc est, ut felicitatis & bea-
titudinis suæ participem faceret, & hanc ipsam beatitudinem
præclaris actionibus & vitæ meritis assequeretur. Sicut enim
Angelis, ubi primum conditi sunt, parua temporis morula data
est (quam Theologi secundū Angelorum instans vocant) in
qua

Psal. 18.

Gen. 1.

qua se totos diuino obsequio manciparent, vt hac religione ac deuota mentis oblatione, quam habent gloriam promerere: ita nobis illius instantis vice hæc breuis vita concessa est: in qua simili quoque ops. obsequio & fide eandem quam illi gloriam promeremur. Sed illis tamen breuiora spatia designata sunt, quod eorum natura ea conditione sit, vt, quod semel decreuerint, nunquam moueant: atque ideo frustra longiori spatio in eo statu detinerentur, quando à concepta semel sententia atque voluntate abduci nulla ratione poterant. Ceterum quia natura hominum adeò vertibilis est, vt in horas penè singulas permittentur: clementer cum illis Dominus egit, qui longiorem ad hoc illis moram contulit, vt poenitentiae locum daret, si in officio deliquissent. Cum ergo in hoc nobis breuis huius vite vsura data sit, vt pijs operibus vacantes, gratiam nobis & amicitiam Dei conciliaremus, & pijs actionibus æternam felicitatem, ad quam conditi sumus, assequeremur: quæta, quæso, hominum cæcitas atque peruersitas est, vt huius finis prorsus obliuiscantur, nihil aliud in vita querant, quam quod pecudes & bruta querunt: quæ ventri & pabulo destinata sunt, quæque nullam aliam felicitatem quam corporis voluptatem norunt. Quamuis enim verbis, & fide quam proficemur, aliam nobis felicitatem propositam esse fateamur: rebus tamen ipsis & institutione vite nihil aliud quam præsentia bona capimus, tantoque studio congerendis illis intencij sumus, vt finis, ad quæ pos Dominus procreauit, prorsus obliuiscamur, nihilque minus agamus, quam id, cuius gratia conditi sumus. Quod perinde est, ac si quis Parisios discendi gratia à nobilibus patribus magno sumptu atque impensis missus, relicto studio se totum partim ludis, partim mechanicis artibus addiceret. Qua re quid absurdius, quidve nobilibus parentibus indignius? Hanc autem cecitatem atque dementiam Hieremias designauit, cum ait: *Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui.* Pedes autem animæ, affectus eius & desideria sunt, quæ non minus illi quam pedes corpus, quocumque voluerit, deserant. Quia ergo desideria hæc terrenorum bonorum luto sedata & amplexata sunt, & illis amoris glutino copulata hinc sit, vt his tanquam vinculis quibusdam alligata, vix sese attollere in celum valeant, & finis sui, ad quem condita à Deo est, recordetur. Sed ad historiz seriem redeamus.

simil.

Thren. 2.

Vbi ergo Dominus quæ audistis verba protulisset: exstuit in terram, & fecit lutum ex spulo. & linuit lutum super oculos cæci, & dixit ei: Vade; & lauare in natatoria Siloë. O quanta mysterium seges sese nobis in hac Domini curatione offert! Primum enim illud

h h s

negli-

negligendum non est, quod cum ceteris fere agrotis Dominus per-
tam salutem contulerit, nonnullos vero ipse etiam ad perendum fuerit
hortatus (ut cum alij cæco dixit, Quid vis ut faciam tibi? huic ra-
men nihil petisti aut querenti, salutem minime querit, sed
obtulit. Qui ex re duo piorum hominum genera in Ecclesia esse
intelligimus: quidam qui divina gratia præcæti, multa vi precum
atque laborum, eius augmentum querunt, & indecussim alij vero qui
eum gratiam ipsi non querunt, eos tamen divina gratia querit.
Sic Petrus & Andreas, Iacobus & Ioannes, Matthæus & Pau-
lus, qui Christum non querebant, à Christo quesiti sunt, ut

Joan. 15. merito ad eos Dominus dixerit: Non vos me elegistis, sed ego ele-
gi vos. Quibus verbis beneficii huius magnitudinem & gratuitam
benignitatem insinuare voluit, quando eos nihil minus aut co-
gitantes aut quærentes, ad Apostolici muneris dignitatem vo-
cavit. Vtrique igitur sanè felices, sed hi tamen novissimi fe-
liciores, qui in hoc à divina gratia destinati fuerunt, ut quem-
admodum in evertendo Pharaone potentia suæ magnitudinem
Dominus declaravit, ita e contra in his hominibus beneficiis afflicto-
rum gratia suæ magnitudinem omnibus conspiciam redderet.

Job 18. Nemo autem piorum ab hac novissima gratia se penitus
exemptum putet: multi enim sunt, quæ frequenter pijs Do-
mino vel nescientes percipiunt. Quod significare ipse voluit,
cum ad sanctum Iob ait: Vbi eras quando ponebâ fundamenta
terrarum? Hoc est, cum ego in usus tuos terram stabili sede locare,
quam tu pedibus calcas: cum eam tot frugibus, tot arborum
pomis, tot quadrupedum & avium generibus, tot denique rebus
aliis complevi, ut nihil tibi ad vitæ cultum & ornatum deesset
vbi eras, qui nondum conceptus eras, cum hanc tibi tam am-
plam domum, & mentiam rebus omnibus instructam præpara-
bam? Simile enim beneficium filiis Israël ob oculos ponit, cum

Deut. 10. ait: Cum divideret Dominus gentes, cum separaret filios Israël
constituit terminos populorum, iuxta numerum filiorum Israël.
Hoc est, iam tum ab initio mundi terram designaverat, quam
esset populo suo in hereditatem traditurus. Præterea, si forte à
Deo electus, & ad æternam vitam prædestinatus es (quod par-
est vnumquemque fidelium pie credere, eo quod præcipue qui lon-
go tempore nullius sibi capitalis criminis sunt consci) vbi eras
quando hanc tantam gratiam (quæ cæterarum gratiarum postea sa-
& origo est) adeo gratis recepisti? Ad hæc, si gratiam postea sa-
lutari laqueo perceptam amisisti, & animam tuam variis de-
de criminibus inquinasti, multisque iniquis in hoc lamenta-
bundiam provocasti: nihilominus tamē, si te is in hoc lamenta-
bili statu iacentē pijs oculis adspexit, si ad animi tui fores pul-
avit, & non querentē quæsit: vbi, inquam, eras, quando ita te
Domine

Dominus gratiæ suæ auxilio sponte præuenit, torporem exci-
 tauit, & auersum ad se conuertit. Iam verò, quosies credendum
 est, Dñm varia offendicula, variasq. demonum fraudes & la-
 queos te inscio præcidisse, quos certe indidisses, nisi ille (nihil te
 minus curante) hostis immanissimi conatus repressisset? Hoc
 enim Saluator propolita similitudine significare voluit, cum
 ait: Sic est regnū Dei, quemadmodū si homo iaciat sementem Mat. 13.
 in terrā, & dormiat, & semē germinet & increstet, dū nescit il-
 le. Hac autē comparatione insinuat, dormientibus sæpe nobis
 illū vigilare, & paternā sollicitudine excubias agere, & salutis
 nostræ negotiū gerere. Hinc Psalmographus ait: Ecce nō dor- Psalm. 127.
 mirabit neq. dormiet, qui custodit Israël. Quam quidē vigilem
 curā idē Propheta perebat, cū diceret: Ne proicias me in tem- Psalm. 125.
 pore senectutis, cū defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
 Quod perinde est, ac si diceret: Cū ego spiritali senio & im-
 becillitate cōfectus negligēter me gesserō, tu me, Domine, hoc
 tēpore diligēter & studiosē conserua: hoc est, cū ego dormie-
 ro, vigila: cū imbecillus fuero, tu robur tribue: cū viribus atq.
 animo destitutus fuero, tu mei procuracionem suscipe. Idem
 etiam petit, cū præsidū aduersus importunum hostē implo-
 rans ait: Exsurge Dñe, præueni eum, & supplantā eū. Hoc est, Psalm. 124.
 ne exspecta, quāso, Dñe, hostis congressum, sed priusquam ille
 me adoriatur, illius cōsilia & potentiā, me adhuc nihil præsciō-
 re, reprime & infringe. Quod quidem auxiliij genus nunquam
 vtrique vir sanctus à Deo postulasset, nisi is electos suos hac pa-
 terua cura tueri solitus esset. Vbi ergo tu eras homuncio, cū
 hæc Dñs in te beneficia conferebat? Sicut ergo gratis huic cecō
 oculorum lucē non quæsitam obtulit, ita te frequēter nescien-
 tem, & aliud agentē beneficiis sponte præuenit. Pro hac autem
 paternā cura & prouidentia idem Propheta Dño gratias agit,
 cū ait: Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dñs Psalm. 116.
 benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte, oculos
 meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. A quibus te, quāso, Pro-
 pheta, lachrymis Dñs eripuit? Ab illis quas ex supernæ patriæ
 desiderio pii homines fundunt? Nullo modo: cū Sancti om-
 nes à Domino quotidie irriguam superius & inferius, hoc est,
 amoris & doloris lachrymas postolēt. Ergo quōd his lachrymis
 fuerit liberatus, quas fusurus esset, si à Domino derelictus, in
 lethalia crimina incidisset, deuotissimē Domino gratias agit.
 Hoc enim insinuat, cū illum ait eripuisse animam suam
 de morte, & pedes suos à lapsu. Quale autem sit ab his lachry-
 mis liberari, soli illi sciunt, qui doloris huius magnitudine ita
 animo sauciari fuere, vt penē ad mortem accesserint. Intellige-
 bat enim vir sanctus, se vt communis naturæ, ita commu-

491 **XXIIII. POST IIII. DOM. QUAD.**
nis fragilitatis participem esse videoque cum tot hominū peccata quotidie cerneret, totidem se Dño beneficiorum debitorem esse credebat, qui se ab his malis & à lachrymis, quæ illa consequuntur, liberasset. Periculo enim suo doctus, satis intelligebat quàm esset peccati fructus acerbus & amarus.

Sed iam ad cæci curationem, quam audistis, veniam usque luto ex saliva Christi & pulvere confecto, & cæci oculis admoto, perfecta est. Quis adeo stupidus erit, qui hoc genus curationis mysterio vacare credat? Quorsum enim omnipotēs retum conditor, qui solo verbi imperio mundum fabricauit, his instrumentis ad lucem cæco reddendam vtus est, præsertim cum alteri cæco ad portas Hierico solo verbo lucem reddiderit? Præterea, qui conueniebat luto oculos subspingere ad lucem accipiendam, cum hoc magis ad obscurandam oculorum spectes pertineret? In his ergo rebus, quæ (si historię faciem spectes) vel otiose, vel inconcinne videntur (cum ea diuinę Sapientię opera sint) quis negare audeat mysticam aliquę & reconditam sensum esse? In hac igitur admiranda cæci curatione primū illud intelligimus, sæpe Dominū hisce rebus, quas nos perniciem allaturas credimus, commoditatibus & salutis nostrę consulere. Aliis enim Dominus vxorem, aliis maritum, aliis liberos, aliis patrimonium, aliis denique corporis salutem eripit, quæ omnia cum nos perniciosa esse arbitramur, temporis tamē successu intelligimus ea nobis maximē salutaria existisse. Sic legimus Eliseum Prophetā amaras aquas in eolale dulces reddidisse: sic Isaiam sicorū massa Ezechie Regis vulnera sanasse, quæ (si naturam rerum spectes) magis illud exulcerare & inflāmare, quàm sanare debuisset. Huiusmodi enim ferē sunt medicamenta diuina: quæ cum carni molesta, & humanę prouidentię noxia videantur, præter spem tamen & opinionem nostram mentis humanę vulnera sanāt. Quocirca nemo piorum rebus aduersis, & cōtra voluntatem suam fluentibus, animam deponat, nec spem abiiciat: quandoquidem Dominus hoc præclarissimo munere electos suos donauit, vt omnia illis cooperentur ad bonum. Quam rēm licet instantia tempora minde ostendant, futura tamen sæpe declarant.

Verū dñm his de rebus differimus, in facie adhuc literę versamur, & necdum operis rati penetralia ingredimur. Quid autem aliud pulueris & sputi à Christo emissī copulatio, nisi diuinę & humanę naturę in Christo cōiunctio est, quæ mundi tenebras dispulit, totiusque generis humani medicamentū extitit? Quisquis ergo vel à natiuitate cæcus, vel, posteaquam renatus est, peccando cæcus effectus est, hoc collyrio oculos suos inungat, vt amissam animę lucē recipiat. In Christo cōiungat oculos

q. Reg. 2.
Isai. 37.

oculos conlicere, Christoque semper adherere, id demum lucem percipere est. Multis porro modis illum adspicimus. Primum si de, dum illum salutis nostrae vindicem & parentem cōfitemur, & adoramus. Deinde spe, cum illius meritis inniti, spe omnem salutis in vno eo reponimus, & caelestem opē propter illius merita a Deo Patre postulamus. Tertio charitate, dum illi qui pro nos dilexit nos, & tradidit seipsum pro nobis, totis viribus, totaque mente ad amare curamus. Quarto imitatione, dum eius facta omnia, & miranda virtutum exempla ob oculos ponentes, sectari ea (quatenus infirmitati nostrae fas est) cōcedimus: ac possidemus cum illa quae pro humani generis salute gessit, hoc est, beneficia in illud collata, dolores pro eo toleratos, verbera, spina, spinas, clavos, & crucem pio affectu cōtemplamur, ac vestigiis illius perpetuo insistentes, Agnum sequimur quocumque ierit, cumque salutis nostrae fontem agnoscimus, cōfitemur, & adoramus. Quamobrem illum semper velut serpētem æveum adspicere, illique semper adherere studeamus. Huius autem cōiunctionis fructum Dominus Psal. 90. declarat. Pro eo enim quod nos legimus, Quoniam in me speravit, liberabo eū: Hec-
 ron: ex Hebr. vertit, Quoniam mihi adhaesit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Hæc ergo philosophiam docere nos Dominus voluit, cum lutum illud, quod incarnati Verbi mysterium adumbrabat, supra caeci oculos posuit, ut novam illi & incognitam lucem præberet.

II.

Cum ergo hoc caelesti collyrio caecus à se oculorum caliginem depulisset, vicini, qui illum noverant, dubitare cœperunt, an idem ipse esset quem antea viderant. Cætera enim signa consentiebant, sola verò nova, illa oculorum lux suspensos eos & incertos tenebat. Alij ergo dicebant, Quia hic est; alij verò, Non, sed similis ei est; ille verò dicebat, Quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respon-
 dit: Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit, & vasis oculos meos, & dixit mihi Vade, lava in natatoria Siloe. Et abisti, & laus, & video. Et dixerunt ei: Vbi est ille? At, Nescio. Hanc vicinorum hæsitationem, fratres, ad spiritualem mentium lucem transferamus. Quanto enim à vobis: si sola lux corporeis oculis reddita, usque adeo hominem illum immutavit, ut vicini, cum quibus fuerat à puero versatus, illum non agnoscerent, quantæ, quanto, ex animæ illius transformatione, quæ cum in densissimis tenebris quàm diutissime vixerit, novo divinae gratiæ lumine perfusa, omnes vivendi rationes commutavit? Quanto enim aliter vivunt, qui cum caecum ducem fuerint perpetuo secuti, postmodum tamen oculatissimo autore (nempe divino Spiritui) vitæ suæ habenas tradiderunt? Quantum enim inter tenebras

Eccles. 3.

bras & lucem distat, tantum inter eam vitā distare necesse est, quæ temeritate & amentia fertur in præceptis, & eam quæ diuino consilio & sapientia gubernatur. Quod quidem præcederet sapientia stultitiam, quātum differt lux à tenebris. Sapientis enim oculi in capite ipsius (quibus totum vitæ corpus regit & moderatur) stultus in tenebris ambulat. Tantam certe mutationē in homine sic à Deo illuminato cernere licet, ut non modò viciorum & familiaris illum sui valde esse dissimilem fateatur, sed idem quoque seipsum vix agnoscat. Vbi enim celestis gratia lumine atque virtute (præsertim cum abundè in verè potuētis mentem effunditur) tota hominis vitā permutatur, & quæ cupiditati seruiebat, diuino Spiritui mox obtemperat, quæ tota ad corporis voluptatem & commodū referebatur, nūc corporis voluptatibus speris, honestati & iustitiæ famulatur: quæq; non iam nisi carnis & membrorum legem agnoscebat, hæc demum lege abrogata, diuina lege vitā dirigit, cum hæc, inquam, mirabilem mutationē diuinæ gratiæ virtute editam in seipso homo animaduertit, vix seipsum agnoscit, & cū Propheta clamore compellitur: Hæc mutatio dextera excelsi. Neq; min⁹ iocundum affectu suorum, quā totius vitæ commutationē mirantur. Multos namq; animi motus, qui antea turbulenti & effræti erant, & aduersus rationis imperium contumaces, miræ quadam & incognita sibi ratione mites, ac tractabiles, & humiliter patientes experitur: iramq; in lenitatem, fastū in humilitatem, feritatem in humanitatem, tenacitatem in benignitatem permutatam esse miratur. Hæc enim omnia diuina gratia breuissimo tēporis spatio in eis operatur, in quibus singulæ Dei beneficio copiosè effusa est. Cum igitur hæc omnia in se homo aduertit (ut antè diximus) vix seipsum agnoscit, vix se ipsum esse credit qui antea fuerat: vix deniq; seipsum cōnoscere potest, quin summis laudibus huius tantæ mutationis auctorem celebret, summisq; clamoribus omnes homines ad tantæ rerum opum communionem inuitet. Sed ad historiam redeamus.

Phil. 76.

Homines igitur miraculi huius magnitudine stupefacti, diuinam rem arbitrati sunt, quam ad principes sacerdotū, eorumque senatum referrent. Qui vocatum ad se cæcum interrogarunt, an cæcus natus fuisset, & quonam modo vidisset. Quibus illi respondit, inquit, mihi Iesus posuit super oculos. Qui laui, & ex Pharisæis autem Sabbatum quando lutum fecerat Iesus: dicebant ergo ex Pharisæis quidam, Non est hic homo à Deo, qui Sabbatum non custodit. Alii autem dicebāt, Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma inter eos. Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia Propheta est. Non crediderunt ergo de illo

de illo quod cecus esset, & vidisset, donec interrogauerunt parentes eius qui viderat, & interrogauerunt eos dicentes: Hic est filius noster, quem quos dicitis, quia cecus natus est: quomodo ergo nunc videt? Responderunt parentes: Scimus quia hic est filius noster, & quia cecus natus est: quomodo autem nunc videat, nescimus: ipsum interrogate, etiam habes, ipse de se loquatur. Vocauerunt ergo rursus hominem, qui fuerat cecus, & dicunt ei: Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est. Quis, quaeso, hic nouissimè humanæ sapientiæ tenebras deprehendat? Quis non videat hoc in loco impletum: Ille quod longè antè illas fuerat vaticinatus, cum hos ipsos inducit loquens: Palpauimus quasi cæci parietem, & quasi absque oculis attrectauimus: in meridie quasi cæci. Quæ enim meridiana lux ad Christi doctrinam comprobendam magnificentissimo hoc opere splendidior? Et tamen qui in populo illo disertissimi & oculatissimi habebantur, palpant in meridiana huius diuini operis luce quasi cæci, & absque oculis attrectant: modò se huc, modò illuc conferunt, & instar hominum qui oculis capti sunt, decurrantes, in varias sententias distrahuntur. Ex altera enim parte vis eos manifesta veritatis virgebat: ex altera autem virus malitiæ à veritatis confessione reuocabat. Vnde simile quiddam illis eueniebat, quod in venatione canibus: qui cum variis in nemore ferarum odores præsentiant, modò huc, modò illuc præcipiti cursu feruoritur, nec certò sciunt quò tendere debeant. Quod planè miserrimis his hominibus contigit, quos hinc manifesta operis dignitas ad veritatis cognitionem adigebat, inde verò acerbum in Christum odium, malitia, auaritia, inuidia, atque ambitio, velut atræ quædam nebulæ, excæcabant.

Sed illud hoc in loco maxime mirandum est, quod quidam illorum dixerunt: Non est hic homo à Deo, qui Sabbatum non custodit. Dic mihi petide, velane, & hoc ipso, qui cecus natus est, mente cæcior habes ante oculos duo proposita operaretur: quod omnem naturæ vim longè superat, quodque ipsum per se Dei omnipotentiam apertissime testatur: alteram verò luti non nihil ex poluere tenuissimo atque salua in salutem hominis Sabbatho confectum, quod quidem operis nomen vix meretur. Quomodo ergo hoc tam leue & futile argumentum temerè ad Christum Dominum improbandum, quàm illud potentissimum atque diuinissimum opus ad illius virtutem & gloriam predicandam impellit? O religionis sacrilegam præuaricationem, quæ diuinorum operum claritatem non meritis effert laudibus, sed calumniis & maledictis obscurat! Irascere Pharisæe, simulata pietate veram pietatem protegere: inani religione solidæ & expressæ bellum inferre. Hoc cæcè

496 TERTIA TRINITAS. POST TRINITATEM. QVAD.
 ceritè Pharaonis ipsius incredulitatem & obstinationem super-
 rat: ille enim diuinorum operum maiestatem & potentiam ag-
 noscebat, quamuis præcipienti parere recusaret: tu verò adeò
 exercatus es, vt ne hoc quidè mirabile opus, Dei esse fatearis.
 Vnde apertissimè colligere licet, fratres, quanta sit malitia &
 peccati cæcitas, quanta humanæ sapientiæ obscuritas, & quan-
 ta demum hominis à Deo derelicti obstinatio, stultitia, &
 amentia; atque adeò quanto studio peccatum omne vitare,
 Deo semper adhærere, & illud Samuelis præceptum implere
 debeamus, quo nos iubet à tergo Domini nunquam discedere,
 ne, hoc certissimo viæ duce amisso, in hæc adeò tremenda præ-
 cipitia incurramus.

III.

Cùm ergo Pharisei ita fluctuaret, nec inter eos magis quàm
 inter varias Babyloniarum linguas conueniret, cæco ad se vocato,
 quod audistis dicunt ei: Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo
 peccator est. Dixit ergo ei ille. Si peccator est, nescio: unum scio, quia cæ-
 cus cùm essem, modò vido. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? Quomodo
 aperuit tibi oculus? Respondit ei: Dixi vobis iam, & audistis, quid iterum
 vultis audire? nunquid & vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt
 ergo ei, & dixerunt: Tu discipulus illius sis. O optanda & votis om-
 nibus expectanda maledictio! In me sit ista maledictio Domi-
 ni Iesu. Quid enim optabilius, quàm talis magistri discipu-
 lum esse? Addideruntque: Nos enim Moysi discipuli sumus. Nos sci-
 mus quia Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus unde sit. Ani-
 maduertite, quaeso, qua arte callidus ille serpens suos illoquacis
 proponit enim illis verissimas, atque certissimas sententias, quæ
 apud omnes in confesso sunt: ex illis verò malè collocatis pesti-
 lentissimos errores infert, quibus eos miserimè decipit. Quid
 enim verius, quàm quòd Moysi locutus sit Deus? Ex hac au-
 tem constanti veritate, hoc tam impudens mædaciū collegit
 runt: Hunc nescimus unde sit. Hic est, fratres, dæmon ille me-
 ridianus, & sagitta in die volans, à qua electos suos Dominus
 paterna cura & pietate liberat. Hæ namq. sunt periculosissimæ
 dæmonis sagittæ, quæ partim imagine virtutis, partim aliq-
 bus verissimis sententiis interiectis, lethali plerumque vulnere
 incautos sauciant, ac illos maxime, qui nihil aliud quàm virtu-
 tem & veritatem omnibus rebus antefereunt.

Hactenus vidistis, fratres, ignorantiam in humana sapiētia
 nunc sapientiā in ignorantia, & virtutem in infirmitate perspi-
 cite: vt hoc argumēto intelligatis, verissimè à Propheta dictum
 esse: Ex ore infantium & lactētium perfecisti laudem prop-
 ter inimicos tuos, vt destruas inimicū & vltorem. Mendicū enim
 homo & oculis captus, cui cæcitas ignorantiam, mendicitas
 in be-

Mat 9.

Mat 9.

Imbecillitatem animi afferre debuissent, tanta constantia, tantoque rationis acumine, Christi gloriam & diuinitatem aduersus eius hostes prædicaui, vt vix quicquam hac in re maius, vel à magnis etiam & constantibus viris, expectari potuisset. Cum enim Pharisei se, vnde Dominus esset, nescire dixissent, ille contrà, *In hoc inquit, mirabile est, quòd vos nescitis vnde sit, & aperuis oculos meos Scimus enim quia peccatores non exaudit Deus, sed si quis cultor eius est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. A seculo nò est auditum, quòd quis aperuerit oculos cæci nati: nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam.* Tales enim oculos solus ille reddere potest, qui formare potest. Cum ergo tale opus à Christo redditum sit, quòd solius diuinæ potestatis est; apparet vtiq. illum vel Deum esse, vel Dei potestatem & virtutem habere. Hanc illationem quis, quæso, quamlibet cæcus & amens negare posset? quis non victas in illam manus potrigeret? quis non in hoc opere Dei præsentiam & potentiam agnosceret, veneraretur, & obstupesceret? quis deniq. ad hanc splendidissimam lucem clausos mentis oculos non aperiret? At infelices isti, ambitionis & superbiæ tumore exæcati, non modò mentis suæ tenebras non excusserunt, sed (quod infirmis oculis accidere solet) maximo lucis huius splendore, videnti facultatem amiserunt. Quod planè eorum respòsio facillè arguit: qui, pro luce veritatis illis oblata, conuitia in hominem & maledicta coniecerunt. Atunt enim, *In peccatu natus es totus, & tu doces nos?* Quicunque veritatis studio flagrant, non dicentis conditionem, sed rationis vim expendere solent, qua eeu lucerna quadam, abstrusam veritatem quam diligunt, indagare possint. At demones isti, qui nullo veritatis amore tenebantur, hac ratione neglecta, quæ meridiana erat luce clarior, indignissimum esse arbitantes à cæco legis doctores illuminari, verba hæc superbiæ plenissima aduersus illum furenter prorulerunt, & ipsum à cætu suo ablegarunt.

*Andiuit autem Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei? Et ille, Quis est, inquit, Domine, vt credam in eum? Cui Dominus: Et vidisti eum, & quis loquitur tecum, ipse est. Animaduertite, quæso, hoc in loco, fratres, diuinæ bonitatis ingenium: quæ inflatos illos atq. scientiæ persuasione tumentes, in horrenda errorum caligine derelinquens, rantas diuinitatis & sapientiæ suæ opes in hunc mendicem effudit, vt apertè videatis verum esse quod Salomon ait: Abominatio est Domino omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio eius. Quia ipse Dominus eidem cæco denunciavit his verbis: *In iudicium ego veni in hunc mundum, vt, qui non vident, videant; & qui vident, cæci fiant.* Hoc est, vt humiles corde, qui se nihil scire pro-*

PROV. 21

ficientur, cælesti luce compleantur: superbi autem, qui se nihil
nescire arbitrantur, in tenebris & cæca errorum nocte deseran-
tur. In hac etiam re, fides & benignitas Domini erga eos qui
propter eum afflicti, & ab hominibus proculcati sunt, magno-
pere elucet: ne pii impiorum persecutiones extimeant, per
quas illis ad maxima Dei munera aditus aperitur. Si enim
Propheta propè esse Dominum ait his qui tribulato sunt cor-
de; & ipse item Dominus, Cum ipso, inquit, sum in tribulatio-
ne (quæcunque illa sit, & vnde cunque orta) quàm præsens is
aderit, qui ob eius confessionem & fidem ab impiis vexantur,
& variis iniuriis afficiuntur! Cuius rei innumera exstant in li-
teris sanctis exempla. Paulus & Silas propter fidei confes-
sionem in carcerem coniecti, & flagellis cæsi, in ipsa nocte ab An-
gelis solvuntur, & portæ illis carceris aperiuntur: ipsi verò Dei
laudes alacriter concinebant. Carceri Hieremias mancipatur,
sed ibi tamen clauso Dominus ait: Clama ad me, & exaudiam
te, & annuntiabo tibi grãdã & firma quæ nescis. Mittitur Da-
niel in lacum leonum, & per Abacuc Prophetam, Angelo mo-
nente ac ducente, prandium ei à Iudra in Babylonem vsque
adfertur. Mittuntur tres pueri in fornacem Babylonis, eo quæ
descendit Angelus Domini, & solutis ipsorum vinculis, cum
eis pariter laudes Domino decantant. Ad hunc ergo modum eos
Dominus visitat & consolatur, qui pro nominis sui confes-
sione, & iustitiæ amore, variis premuntur ærumnis. Quamobrem
sic apud me statui, fratres, præcipuam languoris & fœciorum
nostræ causam esse, quòd non magnificè de diuina misericor-
dia & providentia sentimus: quæ nusquam magis opes suas ex-
plicat, quàm cum non videt variis propter pietatē & iustitiam
incommodis agitari. Magnos enim labores, magna Dei solaci-
tia & auxilia consequuntur, quæ maximam nobis diuinæ boni-
tatis, & paternæ eius prouidentie significationē præbent. Vnde
est illud Apostoli: Sicut abundanti passionibus Christi in nobis
ita & per Christum consolatio nostra. Hac igitur fiducia odia
quæso, fratres mei, non horreamus labores, non hominum odia
pertimescamus, non inuidiam vel detractionem, vel contem-
ptum propter iustitiam formidemus, cum tam amplum atque
magnificum laborum nostrorum præmium à Domino expecte-
mus. Quod quidem in hac vita diuinæ gratiæ consolatione
in futura verò, cælestis gloriæ retributione percipitur.

Psal. 31.
Psal. 90.

Act. 16.

Dan. 14.

Dan. 3.

2. Cor. 1.

IN EADEM FERIA QVARTA

499

POST QVARTAM DOMINICAM IN
Quadragesima, Concio secunda: in qua, post le-
ctionis Evangelicæ explanationem, de tribus præ-
cipuis improborum hominum cæcitatibus, & ea-
rum causis agitur.

THE. Præteriens Iesus, vidit hominem cecum à nati-
uitate. Ioan. 9.

Vlla vis orationis explicare satis potest, fratres
charissimi, quàm multa & graua mala sint, quæ
secum affert lethale peccatum. Cùm enim ho-
mo rationalis creatura sit, peccatum verò sit ra-
tioni contrarium & inimicum: necesse est vt
ipsam hominis naturam ita lædat, vt de huius-

modi peccato meritò dici possit, fermentum esse quod mas-
sam corrumpat, & acetum quod admixtum vino, vini natu-
ram in acetum degenerare faciat. Inter hæc autem mala hoc
vel maximè numerandum est, quòd hominis mentem obfus-
tenebris excæcat, dum illam diuinæ gratiæ lumine priuat.
Quemadmodum enim Philistæi, vbi Samsonem ceperunt,
oculos eius effoderunt: quod vbi factum est, illum velut
iumentum ad pistrinum alligarunt, atque ibidem molere fe-
cerunt, omnibusque ludibriis & conuiitiis affecerunt: ita sem-
piterni generis humani hostes, vbi miserum hominem lethali
aliquo crimine illaquearunt, protinus menti eius tenebras
offundunt; atque ita excæcatum, in multa alia malorum
præcipitia deturbant. In quod enim præcipitium non facilè
eadat, qui mentis oculis captus est? Obscurata enim per pecca-
tum ratio, & extincto diuinæ gratiæ lumine (quo vitæ no-
stræ gressus dirigimus) quid superest, nisi vt homo passim of-
fendat & corruat? Quin & ipsum quoq; originis peccatum, te-
nebras & cæcitatem mentibus nostris obfudit. Quam quidem
cæcus hic ab vtero matris appositissimè figurat, qui totius ge-
neris humani conditionē representat, quòd ab ipso matris vtero
institas per originale peccatū tenebras trahit; quas tamen postea
nouis quotidie peccatis cumulat. Quia verò ex hoc fonte
mala omnia (vt modò diximus) oriūtur, sancti viri, hanc tātā
naturæ cæcitatem agnoscentes, continuis à Deo precibus ve-
ram mentis lucem æternum diuinarum cognitionem postu-
labant,

1. Cor. 5.

simile.
Iudic. 21.

Psal. 12. labant. Hinc illæ Prophetæ toties repetitæ voces: Illumina oculos meos, ne ynquam obdormiam in morte. Et, Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, &c. Et, Intellectum da mihi, & vitam. Quid sunt autem hæ toties repetitæ voces, nisi apertissimæ cæcitatæ & caliginis nostræ confessiones? Sicut enim mendicitatem suam testatur, quisquis offiatim cibum petijit, cæcitatem suam declarat, quicumque tot iteratis vocibus mentis lumen à Deo postulat.

Hier. 4. Quod si dixeris: quomodo tu mihi improbos oculis capros esse narras, quos ego video in rebus gerendis, in nouis nocendi & deliciandi formis excogitandis, & in lucris atque primis sedibus captandis, cæterisq. officiis ad vsum vitæ necessariis, oculos plati quam lynceos habere? Habent planè, sed tamen (ut Propheta ait) sapientes sunt, vt faciât malum, bene autem facere nescierunt. Ad illud igitur oculatissimi, ad hoc oculis capri sunt. Quam rem idem Propheta vehementer admirator, cum ait: Qui vides multa, nonne custodies? Qui apertas habes aures, nonne audies? Reuera enim admiratione dignum est, videre quam multa intellectus humani acies omnibus in rebus, siue quæ ad vsum vitæ, siue quæ ad voluptatem & delicias perueniunt, excogitauerit: quàm multa in studiis literarum, in cultu actorum, in structura ædificiorum, in expugnatione urbium, in Reipublicæ moderatione, cæterisque rebus inuenierit: quæ tamen in iis quæ ad animæ salutem, ad pietatis & iustitiæ cultum, ad rerum spiritualium dignitatem agnoscendam pertinent, didu mirum est, quantum hallucinetur, quibus erroribus implicata sit, vt merito diuinus Vates exclamauerit: Qui vides multa, nonne custodies? Qui apertas habes aures, nonne audies? Hoc est, qui fieri potest, vt qui ad ea omnia quæ ad corporis commoditatem aut voluptatē pertinent, adeo sis perspicax & acutatus, ad ea quæ ad æternam vitam & animæ tuæ salutem pertinent, adeo cæcus & hebes sis? Hinc de Diogene illud otseruatione dignum memorat Laërtius, quod cum is animaduertēret in hominum vita ciuitatum gubernatores, medicos, aut Philosophos, nullum animal dicebat esse homine sapientius. Idemque contemplanis somniorum interpretes, coniectores, diuinatores, & huius generis cæteros, aut qui gloriæ diuitisque feruissent, aiebat sibi nihil homine videri stultius. Hanc autem humanæ mentis peruersitatē appositissima similitudine Nax Ammonitarum Rex adumbravit, qui habitatoribus Iabes Galad à se in maximum vitæ discrimen adductis, & pacem suppliciter postulantibus respondit: In hoc feriam vobiscum fructus, vt etiam omnium vestrum oculos dextros. Hoc ergo fructus, generis humani hostis cum hominibus sibi subditis percutit,

tit, quod omniū videlicet dextros oculos lumine priuet. Duos enim mens nostra oculos habet: dextrum videlicet, quo spiritualia atque diuina contemplatur; & sinistrum, quo temporalia atque terrena respicit. Dæmon ergo, sinistro oculo seruato, quo terrena cernuntur, dextrum oculum suffodit, quo celestia peruidetur, quæ nemo, nisi hac cæcitate diuinitus sublata, salubriter cernere potest.

Quod si dicas, studia literarum, liberalemque eruditionem satis esse ad virtutum rerumque celestium dignitatem cognoscendam: cum præsertim sapientia (de qua tam multa sunt à veteribus scripta) diuinarum & humanarum rerum scientia sit: ad hoc ipse tibi Philosophorū princeps Aristoteles responderet, sapientiam quidem, diuinam non humanam possessionem esse definiens, ac proinde singulari Dei munere hominibus contingere: & (quod est consequens) non humano labore tantum, sed ipsius etiam diuini numinis ope esse comparandā. Quamuis enim quæ habemus omnia, diuina munera dici possint, tria tamen sunt, quæ ipse singulari quadam ratione sibi hominibus distribuenda seruauit, nempe vitæ sanctimoniā, veram sapientiam, veramque felicitatem. Sanctitatem quippe nemo sine illius ope assequi potest, quemadmodum ipse ait: Sicut palmæ non potest ferre fructum, nisi manserit in vite; sic nec vos nisi in me manseritis: sine me enim nihil poteritis facere. Felicitatē verò, hoc est, internam pacem, & quietem animi, non opes, non potentia, non ingens patrimonium, non denique regna & imperia, sed solus ipse dare potest; qui solus potest cordis nostri cupiditatem sedare, & veram animæ quietē & tranquillitatem tribuere. Vera enim felicitas (vt quidam sapienter ait) est inus nihil strepere. Vnde colligitur frustra illos sudare ac niti, qui opibus vndiq. congerendis internam hanc animi pacem & quietem se adepturos arbitrantur: cum hoc & iustitiae fructus, & præcipuum Dei donum sit, qui ait: Pacem relinquo vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Quemadmodum autem nec opes terrenæ internam animi quietem & pacem: ita nec liberalium scientiarum studia veram sapientiam conferre possunt, quæ (vt antè diximus) singulare Dei donum est. Hoc quidem latè Baruch Propheta persequitur, cum de hac diuina sapientia loquens ait: Quis adscendit in cælum, & accepit eam, & deduxit eam de nubibus? Quis transfretaui monte, & inueni illam, & attulit illam super aurum electum? Non est qui possit scire vias eius, nec qui exquirat semitas illius: sed qui scit vniuersa, nouit illam, & adinuenit eam prudentia sua. Hic inuenit omnē viam disciplinæ, & tradidit eam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo. Ex quibus verbis faciliè apparet, non ter-

Lib. 7.
Metaphy.
sic.

Joan. 15.

Baruch 3.

302 VERBA IIII. POST IIII. DOM. QUAD.
 renæ sapientiæ tumore inflatis, sed piis hominibus, atq. his præ-
 cipue qui se submissè gerunt, hoc casteste donum cōmunicari.
 Lex enim Domini, sapiētiā paruulis, hoc est, humilibus, non
 elatis mētibz præstare dicitur. Ad huius autem præsentis Evan-
 gelij historia esse debet: in qua videre licet, totum Iudæorum
 senatum (hoc est, totam humanam prudentiam atq. scientiam)
 miris modis delirantem & cæcotentem, homunculum verò
 cæcum, atque adeo mendicum (Deitamē luce perfusum) gra-
 uissimis cum eo rationibus disputantem, ipsumque cæcitatis
 & amentię apertissimè conuincentem: vt hinc appareat ve-
 rum esse quod Sapiens ait: Dominus dat sapientiā, & ex ore
 eius prudentia & scientia. Historia igitur sic habet:

I.

Præteriens Iesus, vidit hominem cæcum à natiuitate, & interrogauit
 eum discipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, ut ce-
 cus nasceretur? Respondit Iesus: Neque hic peccauit, nec parentes eius,
 sed vt manifestentur opera Dei in illo. Me oportet operari opera eius quæ
 misit me, donec dies est: venit nox, in qua nemo potest operari. Quamdiu
 sum in mundo, lux sum mundi. Hoc ex loco tres dierum atque no-
 ctium differentias annotare licet. Dies enim omnibus notus,
 est præsentia solis super terram; nox verò, eius absentia. Dies
 item est præsentia Christi in mundo, qui est verus iustitiæ sol:
 sicut ipse hoc in loco ait: Quam diu sum in mundo, lux sum
 mundi; nox verò, eius absentia est. Tertia demū dies est eius-
 dem Christi in anima iusti præsentia; nox verò eius item ab-
 sentia. Sicut ergo homines in die diuinis operibus a q. labori-
 bus luce famulāte vacant, nocte verò curis atq. laboribus solati
 quiescunt: ita planè qui in die ambulat (hoc est, qui Christum
 intra se præsentem habet) vix vnquam à bene operandi studio
 quiescit: qui verò illum à se peccando repulit, is alto mentis so-
 pore depressus, nullis veræ pietatis actionibus occupatur. Scire
 multi desiderant, sit ne ipsorum vita Deo grata, nec ne. Id qui-
 dem in hac vita certò sciri non potest. Sic enim in lib. Iob scri-
 ptum est: Si venerit ad me, non videbo eum; & si abierit, non
 intelligam. Sunt tamen graues & vehementes coniecturæ, quæ
 hunc hoc deprehēdi possit: inter quas operis huius & studij ratio
 non postrema est. Quisquis enim Deo gratus est, Deum intra
 se præsentem habet; & in die ambulans, ab eo semper ad rectè
 operandi studium incitatur. At cum ille abest, & absentia sua
 noctem in anima efficit; tunc mens profundo somno mensa
 nulla veræ religionis & iustitię cura sollicitatur. Quam multos
 esse creditis, qui in hac nocte, rota ferme vitæ lethali somno co-
 sopiti iacent? Multi enim sunt, à quibus si quærās quid boni in
 vita

FIG. 2.

Iob 9.

vita gesserint, quibus in rebus tempora vitæ à Deo sibi tradita expenderint: si verum fateri velint, vix quidquam Christiano homine dignum proferent. Cum ergo flet sua cuique dies, & citius aut serius omnes sedem properemus ad vnam: quibus, quaeso te, piis actionibus instructus es, ut ante tremēdi iudicis conspectum non nudus, sed vestitus appareas? Cum igitur te vxor & filij, cum amici, cum affines, cum famuli, cum opes omnes, quas tanto labore congelessi, cum ipsum denique corpus, cuius tam diu voluptatibus inserviisti, nudum, & solū deserant, nec te in hoc itinere, nisi sola pietatis opera sequantur: quid, quaeso, facies, cum ante æquissimū illum iudicem solus, nudus, inops, incomitatusque siseris, qui hanc tibi legem toties prædicauit; Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam; qui vero mala, in ignem æternum? O quam sera tunc erit huius negligentia: penitentia, quam tamen modico nunc labore opportunè redimere potuisses! Sed quoniam hac de te mox dicemus, ad sequentia veniamus.

Cum ergo Dominus hæc verba dixisset, *fecit lutum ex spato, & limuit oculos cæci, & ait illi: Vade, & lavare in natatoria Siloë.* Quis dubitare possit, mysticum aliquid Dñm hac tam noua & insolita curandi forma significare voluisse? Certè (ut alia prætermittam) hac ratione non modò sacri baptismatis virtutem, qua animæ nostræ tenebræ (quas ex originis peccato cōtra ximus) pellūtur, declarauit: sed etiam vilitatis & mortalitatis nostræ considerationem commendare nobis voluit. Dum enim lutum super oculos cæci ponit, hoc insinuate voluit, ut humani corporis puluerem (quod ex limo terræ formatum atq; concretum est) eiusdemque mortalitatem ante mentis oculis assidua consideratione ponamus: ut hac ratione humanarū rerum inanitatem agnoscamus; easque pro nihilo habentes, in vera cordis humilitate, & nostri ipsorū cognitione proficiamus. Quisquis enim hoc attentè considerauerit, seque ipsum in limo & luto tanquam in certissimo naturæ suæ speculo conspexerit, & illam etiam speciem & honorificam imaginem, quā in tumulto abhinc paucis diebus habiturus est, ita sibi ante oculos posuerit, ut rem non cogitare, sed oculis cernere videatur: an non is facile & fastum omnem & tumorem animi deponet, & seipsum tanquam limum & lutum mox futurū contemnet, & humana omnia (quæ huc tandem deuentura sunt) pro nihilo ducet, & eos, qui his rebus immensa quadam auiditate inhiant, amentes & stultos iudicabit? Quam quidem rem in lege olim *Leuit. 2.* Dominus adumbravit, cum in auiū sacrificio præcepit, ut re-torto ad collum capite, vesica auis & pennæ amputarētur, & in locum, in quo cineres effundi solēt, prolicerentur. Quid hoc ad

504 PERIA IIII. POST IIII. DOM. QVAD.
religionem? Si historiarum faciem spectes, certe nihil: si verò legis
mentem introspicias, multum sanè. Ut enim alia pretereamus,
ratio nobis hoc in loco describitur, quæ & vesicæ, & pennas, hoc
est, turgidum animi fastum, & inanes secularis ornatus pennas
deponere valeamus: si videlicet oculos nostros ad locum, in quo
cadauerum nostrorum cineres effundi solet, conuertamus, &
horridam illam atque deformem speciem, quam ibidem habi-
turi sumus, attentè inspiciamus. Quæ enim tanta superbia est,
quæ profunda huius rei consideratione non & supercilium, &
ingentes spiritus abiiciat, & humanarum rerum inanitatem in
hoc tam calamitoso humanæ vitæ exitu non perspiciat?

Cum ergo Dominus hoc medicamentum cæci oculos aperuis-
set, longissimè cuiusdam concertationis occasionem hoc tam
evidenti miraculo Phariseis dedit: quam quidè sanctus Evan-
gelista latissimè in præsentī Evangelio narrandam suscepit, ut
terrenam prædiciam, diuina ope destitutam, esse inanem, cæ-
cam, & turbulentam, apertissimo hoc exemplo demonstraret.
Sequitur enim: Itaque vicini, & qui viderant eum prius, quia men-
dicus erat, dicebant: Nonne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij di-
cebant, Quia hic est. Alij autem, Nequaquam, sed similis est ei. Ille verbū
dicebat, Quia ego sum, &c. quæ sequuntur vique: Vocauerunt ergo
virsū hominem. Quis in hac tam longa contentione, peritū vi-
rus, & humanæ sapientiæ tenebras non agnoscat? Hoc enim
magnificentissimo opere edito, quod meridiana luce clarius
Christi diuinitatem testabatur, sapientes mundi (qui primi
omnium rei magnitudine stupefacti, auctoris gloriam agno-
scere debuissent) hærent, dubitant, inquirunt, eunt atque redeunt,
nullumque non mouent lapidem, ne Christi Domini virtu-
tem & gloriam confiteantur. Aiunt qui Anatomes scientiam
proficientur, tantum admirationis & artificij in oculorum fa-
brica summum illum rerum opificem posuisse, ut non minoris
virtutis & potestatis esse potent, oculos cæco nato præbere,
quàm mortuum ab inferis excitare. Artifex enim (aiunt) quod
pulcherrimam ac difficillimam alicuius regis domus partem
absoluere posset, posset etiam reliquas eiusdem domus partes
minori negotio absoluere. Quisquis ergo oculos potuit fabri-
care, haud dubium quin reliquas etiam corporis partes conde-
re valeat. Is autem solus Deus est.

Cum ergo Pharisei hoc tam insigni operis testimonio anxi
& solliciti essent, neque vllum sollicitudini suæ exitum inueni-
rent: non contenti prioribus veritatis testimoniis, parentes cæ-
ci vocari præceperunt, & cæcum ipsum denuo reuocauerunt,
ut ab eis rei gestæ ordinem discerēt. Re ergo iterum atque ite-
rum cognita, iam varias sententias distracti, partim operis clari-
tatem

simile.

tatem mirabantur, partim Christi gloriæ inuidebant, partim etiam detrahebant, & violati Sabbathi religionem accusabant: nec toties rem gestam audire contenti, iterum à cæco quærit, quoniam modo eius oculi aperti fuerint. Vnde cæcus, repetitam toties eorum interrogationem moleste ferens, ad illos ait: *Dixi vobis iam, & audistis, quid iterum vultis audire?* Quodque magis mirandum est, post tam longam disputationis contentionem, post tot veluti partus, nixus, atque dolores, hunc tandem basiliscum pepererunt: *Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est.* Quo quid amentius fingi aut cogitari potuit? O quanta est, fratres, peccati malitia! quantum eius virus atque venenum? quàm atrocibus pœnis in hac etiam vita plectitur! quas tenebras mentis oculis obfundit! quàm multis modis & fidei & rationis lumen obnubilat! quomodo vel sapientes ipsos in furem & amentiam verrit, à Deo, veræ sapientiæ fonte, illos diuellens, sine cuius illustratione omnis humana sapientia desipere frequentissimè solet! Peccati enim malitia efficit quod Propheta dicit: *Miscuit illis Dominus vinum soporis.* Non quòd ita verè Dominus calicem soporis & ignorantia cuiquam per se propinet (qui nullius mali auctor esse potest) sed quòd impiù frequenter propter eius scelera sibi ipsi relinquat: qui à Deo relictus, & cupiditatis suæ furori & amentiaë permissus, in horrendos protinus eosdemq. apertissimos errores præcipitatur. Vinum porro, quo amentes isti movebântur, cupiditates eorum erant: quarum vino ebrii vacillabant, magnificentissima Domini Saluatoris opera videntes, quæ ipsorum animos vehementer consternabant, rursumque in admirationem rapiebant: nihilominus tamen in eius cognitione fluctuabant, qui prauæ ipsorum cupiditates ambitio, avaritia, inuidia, & inueterata malitia, talem Regem recipere detrectabant, qui acri obiurgatione perditos eorum mores castigabat. Hoc enim eos vacillare faciebat, quia quòd eos miraculorum Domini splendor impellebat, inde vehemens cupiditatum suarum astus reuocabat: cum nec miracula eius negare possent, nec cupiditatibus suis imperare vellent, ut eum Regem & doctorem acciperent, qui acerrimus cupiditatum hostis esset. Verùm cæcus noster, inter tam densas magistrorum suorum tenebras, adeò perspicax & oculatus extitit, ut non modò sibi ipsi, sed illis etiam (si attendere voluissent) fidei & sapientiæ clarissimam faciem prætulit. Quid enim ea ratiocinatione aut clarius, aut sapientius, quam idem Phariseis proposuit, cum ait: *In hoc mirabile est, quòd vos nescitis unde sit, & aperuit oculos meos.* Scimus enim quia peccatores, &c. vsq. *Nisi esset hic à Deo, non posset facere quidquam.* Hac certe conclusione nihil certius, nihil euidentiùs colligi potuit.

306 **TERIA IIII. POST IIII. DOM. QVAD.**
Qua tamen luce adeo nihil amplius viderunt, vt in maiores
perfidia suar tenebras inciderint.

Sed Phariseos iam in tenebris suis relinquentes, cæci huius
mirabilem fidem intueamur. Vsq̃ue adeo enim percepit lucis
beneficio in fide profecerat, vt toto Iudæorum senatu recla-
mante, & se execrante, ipse in veritate semel percepta adeo cõ-
stanter perstiterit, vt non modò corde crederet ad iustitiam, sed
ore etiam coram illis confiteretur ad salutem. Quod cum ita
sit, nemo sanè mirabitur, si qui post densissimas peccati tene-
bras (in quibus diu vixerunt) copiosum diuinæ gratiæ lumen
perceperunt, hoc noui luminis & nouæ gratiæ beneficio in fi-
de maximè solidentur. Cum enim & dignior & splendidior
lux animæ quàm corporis sit, si cæcus iste, qui nouam lucem
post longas oculorum tenebras recepit, adeo in fide confirmatus
est: quid minus de eo sperandum est, qui cum diutissimè in
cæca vitiorum caligine demersus fuerit, post prius lumen quod
habebat fidei, nouum diuinæ gratiæ lumē singulari Dei dono
percipiat? Hoc enim nouo lucis splendore collustratus, tantam
interni hominis, omniumq̃ affectuum suorum mutationem
sentit, vt ea illi instar miraculi cuiusdam sit, quo fides sua miro
modo augetur & cõfirmatur. Vider enim se, qui antea bibebat
quasi aquam iniquitatem, quiq̃ue nullo etiam proposito emo-
lumento præceptis in omnia scelera sine vllò doloris sensu fere-
batur, ita modò permutatum, vt si hinc illi lethale peccatū, inde
verò omnia martyrum supplicia proponas (quod ad animi sui
propositū attinet) prius ea omnia supplicia perpeti, quàm hoc
scelus admittere paratus sit. Vnde ergo tanta in eodem habet
commutatio, nisi ex nouo diuinæ gratiæ lumine ortum hoc
Ea namq̃. illi per virtutes, & Spiritus sancti dona, peccati ma-
litiā & horrorem, quem antea tenebris obrutus non videbat,
miro modo declarat, & in maximum eius odium inducit. Hoc
enim nouum & insuetum odium ex perspecta eius rei malitia,
quæ antea ignorabatur, oriri necesse est. Vt enim nec amor si-
ne præiudicio & cognitione boni: ita nec odiū sine præiudicio
mali esse potest. Vider præterea se ea omnia, quæ antea fastidia
erat, miro amore complecti: ea verò, quorū eximio amore fla-
grabat, cõtemnere, & pro nihilo ducere. Carnali enim hominū,
& peccatis alligato, fastidiosa & molesta est oratio, sacra lectio,
meditatio, silentiū, solitudo, ieiunium, & omnis de rebus diui-
nis commentatio atque tractatio; quæ tamen illi omnia modò
gratissima & iucundissima sunt: ita vt cū Propheta dicere possit:
Quā dulcis faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo! Cõ-
tra verò cū antea omnis eius oblectatio, omnis cura & cogita-
tio in terrenis opibus congerēdis, in honoribus consecrādis, in
deliciis

deliciis corporis exquirendis constituta esset; nunc videt omnia hæc sibi oneri & fastidio esse. Ex hac ergo tanta voluntatum & affectuum commutatione, iudiciorum mutationem facile colligit: ex iudiciorum autem mutatione tenebrarum veterū depulsionem, & nouæ lucis beneficiū non leui cōiectura colligit: ita fit, vt nouæ vitæ iudicio nouam lucem, ex noua autem luce, fidei veritatem & Dei potentiam vehementer admiretur, & in ea firmissimè roboretur. Quod cæcus iste nobis indicat, qui, traditq̃ sibi nouæ lucis argumento, Christi fidem adeò firmiter constanterq̃ retinuit, vt in omnium conspectu sine vlla trepidatione illam profiteri non dubitaret. Hactenus de Euangelicalēctione: nunc ad propositum thema redeamus.

TRACTATIO THEMATIS, VEL ALIA

Concio, de tribus precipuis improborum cecitatibus, & earum causis.

I I.

Historia cæci huius, fratres charissimi, qui beneficio Domini lucem recepit, ad cæcas hominum mentes illuminandas aptissima est. Constat autem inter Aegypti plagas numerari horribiles tenebras, quæ adeò densæ erant vt manibus palpari possent: ita vt in illa nocte profunda (quæ triduo eam regionem oppræssit) nemo nec proximum sibi hominem viderit, nec loco motus sit. Sicut autem cæteræ illius regni plagæ, spirituales mundi plagas & lethales morbos designant: ita quoque tenebræ internas malorum tenebras & errores adumbrant, quæ tales sunt, vt manibus quodammodo tangi ac palpari queant. Ad hoc autem probandum, non impios & execrandos Gentilium errores commemorabo, quibus olim solem, lunam, & omnem cæli militiam diuinis honoribus efficebant; sed nostros mores & impietatem, qui veram fidem profiteamur, in huius rei argumentum proferam. Et quia infinitum esset omnes improborum cecitates persequi, tres tamen è multis commemorabo: quo ex his & periculi nostri magnitudinem, (qui in tot erroribus versamur) & lethalis peccati malitiam, (quæ horum errorum causam continet) his argumentis perspicere valeamus.

Principiò igitur, scimus hominem ex corpore & anima constare: quæ duo quantum inter se distent, vix vlla oratio consequi poterit. In summa illud certum est, humanum corpus, rationali anima seclusa, vix quidquam à brutis differre: animam verò, si nullū prorsus ad corpus ordinem aut rationē haberet, parum sanè à supernis illis mentibus distare. Itaq̃. si se naturæ Cōditor ab informādo hominis corpore subtraheret, corpus cœ-

Imòque in matris utero rationali anima non informaret, sed illud communis naturæ officio relinqueret, brutum certe quoddam (sed nobilissimum tamen brutum) rationis expertus, nasciturum esse Philosophi aiunt. Cum igitur, quod ad corporis naturam attinet, brutorum similes simus; rationalis anima Deo nos similes efficit. Tanta verò inter Deum & supremam animæ nostræ partem (quæ mēs appellatur) similitudo est, ut clarissimi quique Philosophi post Anaxagoram, Deum ipsum non aliud esse dixerint, quàm mentem quandam corpore solutam atque liberam, quæ per omnes mundi partes commeat, selectis rebus omnibus sine vlla sui permixtione insinuat. Denique si corpus vitam, si vigorem, si decoris & pulchritudinem, & sensuum ac membrorum functiones habet; à quo omnia hæc, nisi ab anima habet? Sicut enim tabulæ deauratæ fulgor nō ab eina materia, sed ab auro est; quo sublato, omnem illum fulgorem amitteret: ita quam corpus vitam & venustatem retinet, non à se, sed ab anima retinet. Quid enim aliud exanime corpus, nisi tetrum & horridum cadaver est, ab humano prorsus conspectu remouendum? Cum hoc tamen ita sit, & rationis ordo exigat, ut maiori studio, quæ maxima sunt, quàm quæ minora, curamus; carnales tamen homines curas omnes & cogitationes suas, omnemque operam & sollicitudinem in obsequio, cultu, & indulgentia corporis ponunt: nullumque periculum reculant, quo ea consequantur, quibus illud deliciosè, blandè, molliorè tractent; cum tamen animarum suarum nullam prorsus curam & sollicitudinem gerant. Iam si corpus ægrotat, quot medicos, & medicamenta subinde multiplicat? si eger, quot propter illius inopiam subleuandam labores & molestias sustinent? si vitæ periculum imminet, quot silvas saltusque pererrant? quot incognitas & peregrinas regiones adeunt? cum tamen nec salutem animæ, nec morbum, nec eius copiam aut inopiam ad se villo modo pertinere putent. Cumque anima velut domina, caro verò tanquam ancilla sit; illa tanquam sessor, hæc velut iumentum cui infidetur, & velut animæ indumentum: nos ancillam, neglecta domina, nos iumentum, sessore relicto, nos vestem, vestis domino contempto, diligentissimè curamus. Quo quid esse monstruosius potest? Cuius, quæso, esset insanius, si quis, ut vestem integram seruaret, corpus telis & vulneribus obiceret? Si hinc quidem domus regia, inde verò iumentorum stabulum incendio conflagraret; quæ dementia esset, ut stabulum incendio succurreres, regiam domum deserere? Non mihi igitur dementes sunt, qui, pretiosissima sui parte neglecta, curam omnem in vilissimo corporis stabulo tuendo atque fovendo conferunt. Quæ in re eo magis vituperandi sunt, quod

Simile.

Simile.

veræ fidei lumine instructi non præstant, quod multi etiam Philosophorum præstiterunt. Sic enim Seneca de seipso ait: Ma- Seneca
ior sum, & ad maiora natus, quam ut sim mancipium corporis in Epist.
mei: quod equidē non aliter adspicio, quam ut vinculum liber-
tati meæ circumdatum. Hoc itaq. oppono fortunæ, in quo resis-
tat, nec per illud ad me ullam fortunæ telum trāsire sino. Hoc
est, malo ut corpus ipsum, & ea quæ ad eius obsequiū destinata
sunt, pereant, quam ut ego ullam virtutis & iustitiæ iacturam
faciam. Deinde subdit: Nunquam me caro ista compeller ad
merum, nunquam ad indignā bono viro simulationem, nun-
quam in honorem huius corpusculi mentiar. Cum visum fue-
rit, distrahā cum illo societatem: & nunc tamen dum hære-
mus, non erimus æquis partibus loci: animus omne ius ducet.
Contemptus corporis vera libertas est. Quem in hoc mundo
Deus locum obinet, hūc in corpore animus: quod est illic ma-
teria, hoc in homine corpus est. Serviant ergo deteriora melio-
ribus. Hactenus Gentilis Philosophi verba: quæ in suggillatio-
nem nostri dicta sint: quando nō præstat fides, quod præsta-
re sola ratio potuit, vel certe conata est. Sed apertius tamen Idem in
idem argumentum in Epist. quadam ad Lucil. confirmat his Epist.
verbis: Puto inter me teque conveniat, externa omnia corpori
acquiri, corpus autem in honorē animi colli: in animo esse par-
tes mixtas, per quas movemur alimurque, propter ipsum prin-
cipale nobis datās. In hoc principali aliquid irrationale est, &
rationalis illud huic servit; hoc vnum est quod aliō non refer-
tur, sed omnia ad se perfert. Nam illa quoq. diuina ratio mūdo
præposita est, ipsa sub nullo est. Hæc autem nostra eadem est,
quia ex illa est. Hactenus ille. Si igitur (ut ex his verbis colligi-
tur) res externæ propter corpus, corpus propter animam, anima
verò propter spiritum siue mentem (quæ suprema animæ no-
stra portio est) condita fertur: quæ insania est, neglecto fine,
curam omnem in his quæ ad finem ordinantur, impendere? Si simile.
enim (ut Philosophi docent) finis nulla mensura, ea verò quæ
ad finem ordinantur, certa mensura & modo diligenda sunt,
(medicus enim portiones ægro certa quadam mensura tribuit,
sanitati autem nullam apponit: dat enim quantam maximam
dare potest) si hoc, inquam, ita est; efficitur planè, ut corporis
curam definita quadam mensura; animæ verò, quantam maxi-
mè poterimus, sine vlla prorsus mensura gerere debeamus.
Quod ramen, damone mentis nostræ oculos obsecante, adeo
præpostere facimus, ut, anima nostra prorsus contempta atque
abiecta, cufas omnes & cogitationes nostras in sola corporis sa-
lute & voluptate collocemus: id videlicet corpori tribuentes,
quod vni animæ suo iure debebatur. Quo quid esse vel dementi-
us,

Similium
Inductio.

tius, vel monstrosius potest? Si quis materiam omnē exstruedā domui continuō pararet, nunquā autem domum exstrueret; an nō is merito stultus & amens iudicaretur? Si quis varios vndecunq. libros & praeceptores summa diligentia cōpararet, nunquam autē aut libris aut praeceptoribus operā daret; nōne delirus & insanus haberetur? Deniq. si quis ad bellū profectus, summō studio curaret, vt ensis vagina auro gemmisq. distincta & ornata esset, nihil autē, vrūm ensis plumbeus an ferrens esset, omnino prouideret; an nō is velut stultus & cecus rēderetur? Cū ergo cōstet, corpus nostrū ad animæ obsequium tanquam ad finem destinari, illudq. velut materiam aut vagantem quandā esse, vbi anima inclusa maneat, eiusq. sensibus & membris ad functiones suas vtatur; an nō quauis abdicata, non res existimādi sunt, qui, animæ cura à se penitus abdicata, non modo se totos obsequio & indulgentiæ carnis deuouerunt, sed (quod multo etiam indignius est) ipsam animam velut mancipium quoddam eiusdem corporis seruituti addixerunt: vt videlicet totum ingenij sui acumen in excogitandis quondā nouis carnis deliciis atque voluptatibus insumeret?

III.

Sed mittamus iam animam & corpus, & præsens ac futurae vitæ collationē faciamus, & cecitatem aliam hac ipsa apertiorē deprehendemus. Si nulla oratio, quantum anima corpori praeferret, explicare potest; multo min⁹ quantum futura vita praesentem vitam antecellat. Quae enim comparatio inter duas vitas esse potest, quarum altera & momentanea est, & malis omnibus referta; altera verò aeterna, & bonis omnibus cumulari? De hac enim vita scriptū est: Oculis non vidit Deus absque re, quae praeparasti expectantibus te. De praesenti verò vita Iacobus Apost. ait: Quae est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens; & deinceps exterminabitur. Quid verò illud quod Seneca. neca dicere non dubitauit: Nemo vitam acciperet, si daretur sciētib⁹? Quid illud etiam Sileni responsū: nempe, Optimum non nasci, proximum verò ad mortē ire? Quod quidem rectissime dicitur, si ad cōmunes vitæ miseras & acerbissimas casus spectes, nec in alium finem mentē dirigas. Memorāt esse quandā in Thracia gentem, quae infantes in lucē editos morte re & lamentis excipiat, suorum verò funera tripudio & cantu prosequatur. Initiis enim vitæ, tāquam malorum principio, lachrymas existimant cōuenire; morti verò, tanquā miseriarū finem, gratulationem. Sed quid mirum est, barbaros homines huiusmodi retinuisse, cū sanctissimus etiam Iob huius vitæ malis oppressus, illa etiam verba iactauerit: Quare de valua eduxisti me? qui vtinam consumptus essem, ne oculus me videret.

Isaia 64.

Iacob. 4.

Seneca.

Iob 19.

Fuisse

Fuisssem quasi non essem, de utero trāslatus ad tumultū. Deniq.
tor huius vitæ mala sunt, vt quidā non pœnitendi auctores in-
tegra volumina infinitis eius miseriis recēdendis impleuerint;
cū tamē alterius vitæ bona, quæ soli Deo nora sunt, solus di-
uinæ sapientiæ liber cōplecti possit. Et tamē cū hæc ita sint,
idq̃ homines inconcussa fide teneāt; adeo cæco huius momen-
taneæ vitæ amore tenētur, adeoq̃ æternam illā & felicissimam
vitam parui pendūt, vt conatus omnes, & omnia vitæ studia in
huius vitæ bonis congerendis impendāt: propter illa autē sum-
ma bona, vix pedis vestigiū humi defigere dignētur; nec magis
bonorum illius amore moueantur, quā si vel nullus prorsus
momenti esset, vel ipsi ad illa conditi minimē fuissent, nec ad
ipso ea vlla ratione pertinerēt. Omnis enim eorū sermo, om-
nis cura & cogitatio in huius vitæ bonis (quæ paruo pōst tem-
pore relicturi sunt) defixa est: cū tamen de illa vita, quæ in
omnem æternitatē est permanens, cura nulla, cogitatio nulla,
sermo nullus. O te miserū, o amērem & cæcum, qui ita tibi ad-
uersaris, & tecum pugnas! Si enim rātopere te vita ista, si opes,
si honores, & voluptates delectant, quæ non vera bona, sed bo-
norum ymbra atq̃ imagines sunt (hac enim de causa Apost. si-
guram huius mundi præterire ait) cur, inquam, qui tantopere
bonorum ymbra & imagines cōsectaris, solida, expressa, & in
æternum mansura bona pro nihilo ducis? Si te tantum fallacia
& interitura bona delectant; cur non eadem & vera, & æterna
multo magis ad se alliciant? Quis igitur adeo cæcus erit, qui
non apertissimē cæcitatē huius magnitudinem videat?

1. Cor. 7.

Ad. 17.

Sed quamvis hæc extrema cæcitas & insania videatur; su-
perest adhuc tamē aliquid maximo maius. Si enim nulla mēs
concipere potest, quātum futura vita huic mortali præstet: quis
concipere pro dignitate valeat, quantum vtriusque vitæ & re-
rum omnium conditor conditis à se rebus maior sit? Iam verò
si de ratione dati & accepti agamus, cui, quæso, corpus in quo
degimus, cui animam qua viuimus, cui omnes sensus & mem-
bra corporis quibus vitimur, cui omnia etiā extrema bona qui-
bus alimur, cui lucem qua fruimur, panē quo vescimur, spiri-
tū quem ducimus, nisi vni illi debemus à quo cōditi sumus,
in quo viuimus, mouemur, & somus, & sine cuius prouidentia
in nihilum prorsus recideremus? Cui ergo timorem, cui amo-
rem, cui reuerentiam, cui obedientiam, cui cultum omnem &
obsequium, cui deniq̃ omne quod sumus, nisi illi, cuius bene-
ficio & misericordia sumus, debita sunt? Et tamen cū hoc ita
sit, adeo obscura cæcitatē hor mentes nostras oppressit, vt huic
maximo & incommutabili bono, terrena bona præferamus:
hoc est, æterno caduca, immortali peritura, summo infima,
& ter-

311 **FERIA IIII POST IIII. DOM. QUAD.**
 & terrenum deniq. pulcrè & sordes illi adreponamus? Quod
 ties enim miserrimus homo Dei leges violat, eiusque decreta
 sanctissima paruipendit, vt vel inanes honores, vel perituras
 diuitias, vel fœdas carnis voluptates assequatur; toties Chri-
 stum Dominum (vt Apost. verbis vtar) conculcat & proterit;
 toties illas Deo anteposit, & magis quàm Deum diligit, ma-
 gisque Deo quàm illis carere apud se statuit: vtpote qui melio-
 ri conditione se futurum credat, si illis quàm si Deo potiarer.
 Vt enim clerici libenter minora Ecclesiæ stipendia repudiant,
 vt pinguiora recipiant (quod alias nullo modo facerent) ita
 planè isti, cum propter res terrenas Deum deserunt, vthores
 & commodiores illas sibi futuras, quàm Deum, credunt. Quod
 si dixeris, hoc non ex rerum dignitate quas cupimus, sed ex no-
 stri ipsorum amore fieri, qui propter nostrum commodum illa
 delideramus: nihil affers, nisi quod hoc ipso concludis, te ipsum
 diligere magis, quàm Deum: quandoquidem magis tibi obse-
 qui & morem gerere, quàm Deo, cupis; magisque tui ratio-
 nem, quàm illius habendam censes: propter quem Deum ipsum
 amittere non vereris. Quid igitur, fratres, hoc iudicio demen-
 tius? quid cæcius? quid horribilius? Quis non miretur ratio-
 nalem creaturam (quæ tam multa ratione cadere possit,
 dere potest) in hanc tam horrendam cæcitatem cadere posse,
 vt se Deo anteferendam iudicet? An non hæc tanta cæcitas,
 per illas Aegypti tenebras, quæ palpari manibus poterant, me-
 titò adumbrata est?

III.

Quod si huius tantæ cæcitatæ causam quæras, non dubium
 quin peccatum sit (vt initio dicere cœpimus) non solum origi-
 nale (quod huius cæci nati tenebræ repræsentant) sed etiam
 actuale, si capitale ac mortiferum sit. Cum enim id tum rectæ
 rationi, tum charitati aduersetur (quæ velut duo animæ nostræ
 lumina sunt) quarum alteram obicurat, alterâ peius exstinguit:
 necesse est, vt in tenebris & vmbra mortis sedeat, qui quicquid
 lethale aliquod peccatum admisit. Quod si hoc vel vnum ca-
 pitale crimen effecit; qualis, quæso, eius mentis obscuritas erit,
 quæ innumera huiusmodi crimina commisit? Erit sanè deo-
 tissimis tenebris obducta, quamuis fidei lumen nō exstingua-
 tur. Sunt autem inter huiusmodi peccata, nonnulla quæ hæc
 maximè faciunt. Inter quæ primo loco superbia numeratur. Vt
 enim humilitatis est, mentem illuminare (vtpote de qua scri-
 ptum est: Vbi humilitas, ibi & sapientia) ita contrâ, superbia
 proprium est, eandem excæcare, & sapientiæ lumen exstingue-
 re. Hinc D. August. cum Deo loquens, Tumore, inquit, meo
 separabar abs te, & nimis inflata facies claudēbat oculos meos.

Simile.

Propon.

August.

Imper.

Impudicitia quoque (vt D. Thom. ait) maximam menti hebetudinem & cæcitatem affert. Quicumque enim huic vitio addicti sunt, ita in hoc veluti cæno potcorum more merguntur, vt vix inde attolli, vix sublimè aliquid aut diuinum cogitare valeant. Hinc ad alterum ex duobus illis impudicis senibus Daniel puellus ait: Semen Canaan, & non Iuda, species decepit te, & concupiscentia subuerit cor tuum. Auaritia verò quantum mentis oculos obscurat! Quid enim aliud prodicorem Iudam excæcavit, & in tam horrendum facinus impulit, nisi cæcus pecuniæ amor? Auari enim animas suas venales habent, & aurum tanquam Deum colunt, qui in hoc etiā cæci sunt, quod (quemadmodum Seneca ait) quæ aliis per iniuriā eripiunt, sibi quoq; ipsis negant, dum auro suo semper incubant, non vturi, sed seruaturi: cum tamen huius rei pretium non in ipsa, sed in vsu eius sit. Quid verò liuor & inuidia? quas menti tenebras obfundit? Quid enim aliud fratres Ioseph ad fratris innocentissimæ crudelissimæ prodicionem adegit? Quid aliud Iudæos, vt in auctorem vitæ coniurarent, excæcavit? Rectè enim Ecclesiasticus, Nequam est, inquit, oculus liuidus. Omnis præterea vehemens passio & affectus animi, nihil aliud quàm obscura quædam nebula, & mentis caligo est. Affectus enim omnis (vt ait Seneca) patere nescit, consilium non accipit. Quemadmodum eòim rationi nullum animal obtemperat, nō ferum, non domesticum & mite (natura enim illorum est surda suadenti) sic non sequuntur, non audiunt affectus rationem. Hæc sunt igitur præcipuæ cæcitatæ humanæ causæ, quæ ab utero matris nobiscum orta, nouis quotidie peccatorum accessionibus aucta est. Hinc tot mortalium errores, tot insanix, tot flagitiorum monstra atque portenta, tot denique miserandi casus & præcipitia: in quæ cæci homines sine luce gradientes, quotidie labuntur, & ruunt, & allisi prorsus intereunt.

Ecclesi. 12.

Seneca
in Epist.
similo.

Quid igitur ex his quæ dicta sunt, colligere licet, fratres? Multa sanè. Sed illud in primis, vt lethale peccatum, quod tantorum malorū causa est, maximo & summo odio detestemur: & prius omnia mundi supplicia perperi, quàm in illud incidere velimus: atque illa in primis crimina detestari studeamus, quæ mentes nostras densioribus tenebris obducunt: qualè superbiam, impudicitiam, avaritiam, liuorem, atque turbulēto animi morus esse diximus. Hæ namque pestes Phariseorum & Scribarum animos ita excæcarunt, vt clarissimam Christi gloriam in oculis & adpectu propositam non viderent. Hæc igitur debia perditionis itinera declinantes, per humilitatis, benignitatis, castitatis, & charitatis, atque mortificationis contrarias vias gradiamur: vt Christi ducis nostri vestigiis insi-

Tom. 2.

k k

Sentes,

314 FERIA VI. POST IIII. DOM. QVAD.
stentes, ab illorandem felicitatis æternæ gloriam percipere
mereamur.

Ad Lectorem.

Quia hac secunda Concionis suprà positz parte integratam
Concionem conficere voluerit, prius quidem Euangelii
et lectionis historiam narrare breuiter poterit: cui addita hæc
secunda pars iustam Concionem efficit. Quod hoc in loco se-
mel dictum, in cæteris quoque Concionibus, quæ hoc modo
distributz, paulo sunt longiores, intelligi volumus.

FERIA SEXTA POST QVARTAM
DOMINICAM IN QVADRAGESIMA:
Cõcio prima, in qua Euāgelica lectio explanatur.

THEM. *Lazarus amicus noster dormit, sed vado vt a som-
no excitem eum. Ioan. 11.*

nter miracula quæ Dñs ac Saluator noster in
mundo edidit (quibus diuinitatis suæ potestatem
hominibus declarauit) principem locum obti-
nent mortui ad vitam reuocati. Mortuis enim
vitam reddere, eius est, qui solus eam potest do-
nare. Vt enim alibi diximus, necesse est commu-
nare.

Dñice 4-
aduertus.

nes rerum omniū effectus communi rerū causæ Deo
tribuere. Nullus aut effectus latius patet, quàm esse, quod nulli
rei nõ cõuenit. Quia verò (vt Philosophi asserunt) in rebus quæ
vitam habent, ipsum viuere est esse (quàm diu enim viuunt, tam
diu sunt; cū uero viuere desierint, desinunt esse quod sunt)
ideo solus i le vitā dare potest, qui potest rebus, vt sint, donare.
quod solius primæ & summæ causæ est. Ideoq mortuorū exel-
tatio, maximum diuinæ potestatis & virtutis argumētū est.
Inter eos autem mortuos, quos Dñs ad vitam reuocauit, Lazari
rus quadriduanus esse videtur illustrior, nõ quod huius excita-
tio maiorem exigat virtutē, sed quod nostro sensu atq iudicio
mirabilius est putridū cadauer, quàm recens & nõ dum tumu-
lo cõditum vitæ reddere. Vnde Chrysologus ait: hoc esse signum
signorū, virtutē virtutū, & miraculorū maximū. Auteo enim
inquit, decere, totum rapuisset resurrectionis Dominicæ sacra-
mentum, si triduanus ab inferis Lazarus resurrexisset. Deniq
ipse Dñs signi huius magnificentiā declarauit eum dixisse: so-
firmas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glori-
ficetur Filius Dei per eam. Hoc enim mirabili signo edito, proba-
tur

Chrysol

crediderunt in eum, totaq̃ue Hierosolymorū ciuitas, eius signi
fama commota, Domino urbem ingredienti, cum ramis pal-
marum & communi omnium lætitia obuiam processit. Hoc
ergo nostro (vt dixi) sensu, maximum diuinitatis testimonium
perfidiam omnem tenebrasque Iudæorum, tanquam splendi-
dissima quædam lux, discutere debuisset. Ea tamē populi cæci-
tas existit, vt hoc maximo signorum, nō modō perfidiam non
deposuerit, sed (proh scelus infandum) hinc etiam Dominum
crucifigendi occasionem sumpserit. *Quemadmodum enim in simile.*
desperata ægitudine in venenum sæpe remedia vertuntur: ita
mentes peccatis obdurata, remediis interdū deteriores fiunt.
Ideoq̃. orandus semper est Deus, ne nos in reprobū sensum
cadere permittat. Cū enim eo deuentū fuerit, aded nō con-
ferunt remedia, vt frequenter etiam exulcerēt vulnera, & mala
reddant grauiora. Quod quidem hodie in his hominibus vide-
re est, qui maximo signorum, in maximum malorum omnium
prolapsi sunt: quo & Dominum gloriæ crucifixerunt, & non
modō seipsos, sed etiam Remp. suam perdiderunt. Quo argu-
mento cernere licet, fratres, quō tandem mentis cæcitas &
diuturna peccandi consuetudo perueniat. Quo igitur piē &
vtiliter aliquid de hoc tanto miraculo in præsentī Concione
dicere valeamus, celestem opem, sacratissimæ Virginis inter-
cessionē, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Quoniam historia lectionis Euangelicæ longior est, paulu-
tim erit nobis in ea progrediendum: atque vbi aliquis sa-
lutaris doctrinæ fons nobis paruerit, haustū ex coportis vobis
oratio nostra propinabit. Narrat ergo S. Euāgelista, in Bertha-
niæ oppido (quod Hierosolymis finitimū erat) Lazarum, Mar-
thæ & Mariæ fratrem, graui morbo correptum fuisse. *Mariæ*
autem erat que unxit Dominū vnguento, & extersit pedes eius capillis
suis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Prudenter historiæ diuinae
scriptor, proprio Mariæ cognomine prætermisso, ab insigni vir-
tutis officio illā cognominauit. Familiare enim est iis, qui præ-
claris facinoribus nomen suū clarius reddiderunt, omisso pro-
prio cognomine, ab egregia virtutis opere nouū sortiri cogno-
men. Sic enim apud Romanos Scipio ab Africa deuicta Afri-
caus appellatus est. Sic etiā M. Fabius Maximus, quia cuncta-
tione sua Annibalis vires fregit, & Rempub. periculo liberauit,
Cunctator est appellatus. Atq̃. vt de nostris exemplū illustrius
commemorē, sic etiam Paulus, qui se in literis suis Apostolum
cognominare solebat, vbi propter Euangelij prædicationem in
carcerem & vincula cōiectus est, prætermisso Apostoli nomine
(quasi vinculorum nomen esset illustrius) victum se Christi

Iesu in Epistolis inscripsit. Sic ergo Maria nostra ab illo lingua
 lari pietatis officio, quo Dominicos pedes lachrymis lauit, capilli
 tergit, & unguento unxit, non modò nomen, sed etiam hono-
 rem & gloriam nulla unquam obliuione delendum adeptæ est.
 Vnde ipse Dominus contra quosdam obloquentes, & gloriam
 eius obsecrare volentes, hoc testimonium tulit: Amen dico vo-
 bis, ubicunque prædicatum fuerit Euangelium hoc in vniver-
 so mundo, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius. Itaq-
 ue huius operis gloriam per omnes ætates, perque omnes con-
 tinuum gentium oras longè lateque prædicandam. Quod ita fa-
 ctum esse, totus confitetur orbis. Cum enim (vt D. Chrysostomus
 ait) tot Reginæ clarissimæ, tot amplissimi Reges & Imperato-
 res, perpetua obliuione sepulti iaceant; huius mulieris pietas
 perpetuis encomiis in populo Christiano celebratur. Ex quo
 facillè intelligimus, veram esse illam Domini sententiam: Qui
 cumq; honorificauerit me, glorificabo eum. Hæc est, fratres, ve-
 ra laus & gloria, quæ non ab hominibus, sed à Deo est, de qua
 Regius Prophetæ: Apud te laus mea in Ecclesia magna. Honor
 autem gloriæ Apostolus vsque adeò (si ita loqui fas est) ambi-
 tiosus erat, vt diceret: Melius est mihi mori, quàm vagari in
 merum, quæ euacuet. Itaque quicumq; ex vobis, fratres, hono-
 ris & gloriæ appetentes estis, non prohibeo hunc affectum, sed
 illud exigo, vt non falsam & fucaram, sed veram gloriam desi-
 deretis. Quis enim erit adeò mentis emoritur, vt mendacius
 gaudere, quàm veritate? At quemadmodum in rebus aliis
 sunt quædam veræ, quædam adulterinæ, quæ oculos fallunt: ita
 est & honor, verus, est & adulterinus. Verus ille est, qui ob res
 insignes & meritis laudandas hominibus tribuitur: qualis est
 virtus, ac præcipue religio, fortitudo, atque prudentia, quæ ha-
 bentem honestant, & verè commendabilem reddunt. Falsus ad-
 tem est, qui propter res inanes & fuitiles tribuitur: quæ probis
 & improbis communes existunt, quales sunt splendide vestes,
 magna familia, ampla domus, ingeres auri & argentiopes, quæ
 omnia sceleratis etiam hominibus sæpe contingunt. Illud igitur
 tur à vobis exigo, non vt honoris amorem à vobis abdicetis, sed
 vt illum non in falsam, sed in veram gloriam conferatis. Simile
 quiddam olim Dominus cum hominibus egit. Cum enim eos
 ad animalia in sacrificium idolorum immolanda propensos vi-
 deret, noluit quidem hunc affectum extinguere; voluit tamen
 vt illum bene collocarent. Itaque præcepit, vt sibi ea, non ido-
 lis, offerrent. Sic factum est, vt sacrificia quidem immolata, sed
 tamen innoxia permanerent. Ad hunc ergo modum, fratres, non
 inhibeo honoris & gloriæ: hoc est, boni nominis desiderium, sed
 obiectum corripio: gloriam quidem desiderate, sed eam

Matt. 26.

2. Reg. 2.

Psalm. 28.

Simile.

Simile.

quæ vera & solida est: quæ non solum ab hominibus, sed à Deo est: quæque ad æternas seculorum ætates durat, quemadmodum & Mariæ gloria durabit. Sed ad historiarum ordinem redeamus.

Ingravescente igitur in dies Lazari morbo, legationem sorores ad Dominum his verbis miserunt: *Domine, ecce quem amas, infirmatur.* brevis quidem oratio, sed fide tamen & dilectione longa. Magna enim fiducia orationem fecit brevior: neque enim crediderunt longis verborum ambigibus, multisque orationibus aut obsecrationibus opus esse ad eius misericordiam excitandam, qui intra se miserendi & bene faciendi, in ipsa sua bonitate causam habebat. Sic Regius Propheta, cum delictorum suorum veniam peteret, non in meritis suis, sed in illo ipso, quem orabat, miserendi rationem ponit, cum ait: *Quia apud te propitiatio est.* Hoc est, Domine, in te, non in me causam habes, cur mei miserearis. Et si enim ego commisi vnde me damnavere possi, tu non amisisti vnde salutare soles: nempe naturalē bonitatem & clementiam, quarum officio maxime delectaris. Qua enim liberalitate fons influit, sol illuminat, terra germinat: eadem ille misericordie parens omnium miseretur, & omnes suppliciter ad se confugientes benignè respicit. Cuius rei sorores istæ non modo fidem habebant, sed frequenter etiam periculum fecerant. Familiari enim consuetudine noverant illius pietatem, benignitatem, mansuetudinem, dulcedinem, charitatem, & animum ad miserandū adeo propensum, ut ipse omnem illam regionem circumirer, miseros & languētes quærens, in quos miserationis suæ fluentia ac beneficia largissimè effunderet: ideoque facile crediderunt, non defuturam amicis, qui ne inimicis quidem & ingratis opem ac salutē unquam denegasset. Neque fefellit eas spes, quæ (ut Apost. ait) non confundit. Hac ergo spe, hac fide fulciri potissimum debet oratio nostra, fratres, si impetrare volumus quod postulamus. Qua si destituimur, rimendum illud est quod Iacobus Apost. ait: *Potest* Iacob. 2. *autem in fide nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur.* Non ergo existimet homo ille, quod accipiat aliquid à Domino. Sed ait: *Qua ratione homines eam fiduciam assequi poterunt, ut non dubitent se assecuturos quod postulant, si ad eorum salutem expediat?* Multa sunt, fratres, quæ nos ad bene sperandum de divini misericordiam invitant: alia tamen perfectiores, alia minus perfectos magis movent. Qui enim maiores in virtute, ac præcipue in charitate processerunt (quales hæ sanctæ semine erant) duobus potissimum rebus niti solent. Primum, quod multa iam se à Domino misericordia impetrasse recolunt. Vnde Ioannes

Psalm. 119.

Rom. 1.

Iacob. 2.

Ioh. 2.

in Epistola sua, Scimus, inquit, quia audi nos quicquid petierimus, quia habemus petitiones quas postulauimus ab eo. Ex eo enim quoddam olim exaudiuit me, fidem colligo, quod idem Dominus eundem seruum simili modo clamantem exaudiet. Hæc prior fiduciæ causa. Altera verò huic finitima, est cognitiam diuinam & familiari consuetudine dulcedo, benignitas, bonitas, charitas, & misericordia Dei, quæ inenarrabili quadam ratione pii degustant atque præsentunt. Cuius ineffabilis dulcedinis testes sæpe sunt lachrymæ, gemitus, ignita desideria, & iubilus cordis in silentio oris. Quisquis igitur hanc diuinam bonitatem hoc modo cognouit, facile sibi persuader, tam piæ

Psal. 9.

Patrem nunquam defuturum clamantibus filiis, quos toties dulcedinis suæ lacte nutriuit, atque refecit. Quod planè Regius Propheta insinuaui cum ait: Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum: quoniam, non derelinquis quærentes te, Dñe. Non hinc Propheta doquacumque Dei notitia loquitur (neque enim quæuis cognitio spem viuam, de qua hic sermo est, parere potest) sed de ea præcipuè, quæ multis diuinæ bonitatis & suauitatis experimentis colligitur, per quam fidelis anima, diuinæ dulcedinis suauitate refecta, primum gustat, deinde gustando cognoscit.

Psal. 71.

Quid cognoscit? Nimirum quàm suavis est Dñs, & quàm bonus Israël Deus his qui recto sunt corde. Qui hanc igitur diuinæ bonitatis cognitionem gustando magis ac diligendo, quàm legendo, nactus est, quomodo diffidere de tali bonitate poterit? Quos enim Deus talibus blanditiis fouet, quomodo ad se in calamitate confugientes deseret? Hæc ergo sunt duo firmissima huius fiduciæ fundamenta, quibus homo securus in mediis periculis fluctibus dormit, requiescit, constanter

Psal. 116.

cum Propheta canēs: Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Quia igitur hæ sanctæ mulieres toties benignitatem Domini expertæ erant, hac cognitione & fiducia confirmatæ, quàm paucissimis verbis causam suam Domino exposuerunt. Vacat enim

Chrysol.

(inquit Chrysologus) inuocandi cura, ubi fiducia est impetrandi. Neque enim admodum longa obsecratione opus est, ubi impetrandi fiducia firma est.

Alia est etiam non inferior huius breuitatis causa: nempe, verbum illud quod in oratione posuit: Ecce quem amas. Totum enim impetrandi ius comprehendit, quisquis Dei amicum dixit. Aliter enim Deus audit amicos, aliter non amicos: idcirco aliter orant amici, aliter inimici. Sic enim in rebus humanis accidere solet, ut aliter filius à patre, & amicus ab amico, aliter seruus à domino, vel ignotus ab ignoto exigat aliquid. Hic enim quod amicitie iure non potest, longa oratione & obsecratione

tionem impetrare concedit. Unde in Prover. legimus: Cum obsecrationibus loquitur pauper. In amicis vero, ipsa etiam vel muta amicitia clamat, & ius illis præbet impetrandi: idemque quo amicitia maior, eo solet esse petiti breuior. Scit enim quisquis Deum diligit, scriptum esse: Oculi Dñi super iustos, & aures eius in preces eorum. Et quasi hoc patum esset, per Isaiam addit: Et erit antequam clament ad me, ego exaudiam; adhuc ipsis loquentibus audiam. Quo quis suavius, quid benignius, quid amantius, quam sic esse promptam ac paratam Dei misericordiam iis qui diligunt illum? O felicem amicorum Dei sortem, qui inter cetera diuinarum donorum insignia hoc etiam peculiare habent, ut tam faciles Dei aures experiantur, quoties ad eum clamant! Quæ quidem dignitas tanta est, ut, si virtus & pietas nihil haberent aliud, hoc solum omnes ad suamorem accendere debuisset. Hæc est enim (ut cetera sileamus) magnificentissima illa promissio, quæ piis omnibus ab ipsa veritate his memorabilibus verbis proposita est: Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint; quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis. Quæ promissio: e quid uniuersa mortalium cupiditas & ambitio cogitare maius poterit? Hæc igitur de causa hæ sanctæ mulieres paucis orant, quia multum diligebant. Ideoque pro Lazari proprio nomine satis argute amici nomen subiecerunt: Ecce (inquiunt) quem amas, infirmatur. Non enim amas & deseris. Imò necesse est, si amas, ut bene velis; & si bene velis, ut benignè facias. Tuum enim bene velle, benefacere est: solus enim es, cuius ipsa voluntas opus est. Sed proposita hæ petitione, quid Dominus fecerit, audiamus.

I.

Tunc quidem (ait Euangelista) mansit ibi duos dies. Cur ita? Cur non statim accurrit, ut amicis supplicantiibus opem ferret? In promptu ratio est. Euentus namque consilium Domini facile declarat. Si enim statim abiisset, non vitam mortuo, sed salutem ægro reddidisset: quæ alius naturæ, alius medicinæ, alius etiam casus tribueret; pauci diuinæ virtuti: atque ita opus hoc nec tam magnificè gloriam Dei illustrasset, nec tantum homini beneficium contulisset. Ideoque se dedita opera distulit remedium, ut maius impenderet beneficium. En quò tendat diuinæ miserationis dilatio, quantumque vtilitatis ex ea dilatione sequatur. Medicus enim ille celestis sicut potest sanare, ita scit quando vtiliter sanare debeat. Frequenter enim circo cõcessa nocent, quæ diu dilata profuissent. Multæ namque vilitates ex hac ipsa dilatione consequuntur. Nam & fides probatur, & patientia exercetur, & perseuerantia coronatur, & sancta desideria dilatione crescunt, & oratio magis accenditur: quibus rebus Dei dona cumulatur.

Sic ergo dum non statim harum sororum voris Seruator obsequitur, beneficium auxit, dum salutem languentis, in vitam resurgentis commutauit. Hinc discamus, fratres, patienter misericordiam Domini prestolari. Non enim tardat Dominus, sed saluti nostræ magis hac mora contulit. Idemque p̃i omnes propheticum illud in mente semper habere debent: Qui crediderit, non festinet. Et, Si moram fecerit, expecta eum; quia veniens veniet, & nō tardabit. Quod quidem sanctus ille Iob, tot modis à Deo specie tenus destitutus, adeo constanter sperabat, vt verè dicere potuerit: Etiam si occiderit me, sperabo in eum. Hoc est, poterit quidem mihi mors vitam eripere, sperari eripere nullo modo poterit.

Post hanc ergo duorum dierum moram discipulis Saluator ait: *Eamus in Iudeam iterum.* Cui illi: *Rabbi, nunc querebant te Iudei lapidare, & iterum vadis illuc?* Respondit eis Iesus: *Nōne duodecim hore sunt diei? Sensus est: Quemadmodum hic Sol visibilis sua habet lucis tempora definita, quæ nulla vis mortalium intercidere aut minuire potest: ita Sol iustitiæ, qui in hunc mundū venit, vt illuminaret eos qui in tenebris & vmbra mortis sedent, sua quoque habet tempora designata, quibus hoc officio fungi debeat, quæ nulla hominum vi aut potentia intercipi poterunt.* Hinc alibi legimus: *Querebant ergo illum apprehendere, sed nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius.* Merito ergo Saluator ait: *Nōne duodecim hore sunt diei? Quasi diceret, Bono animo estote, quia necdum hoc tempus meum impletum est: ideoque neq. mihi timere deberis, qui necdum hoc tempus impleui; neque vobis, qui, hoc Sole vobiscū agente, in die ambulatis. Si quis enim ambulat in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt: in nocte autem offendere homines solent, quia luce destituuntur.* Sic ergo vos neque sine me stare, neque iuxta me cadere potestis: quia sine me in nocte, mecum autem in die ambulatis.

Vnde constanter & fideliter Thomas ad condiscipulos dixit: *Eamus & nos, & moriamur cum illo.* Quid enim nobis vel ad salutem securius, vel ad dignitatem gloriosius, vel ad virtutem magnificētius, quàm similem subire sortem cum Dei Filio? Quid verò magis optandum, quàm bibere calicem quem ille bibiturus est? Rectè sanè Thomas Apostolus. Quid enim, quod non perit, aut amarū, aut contumeliosum esse poterit, quod non ab illo suauitatem, dulcedinem, & gloriam trahas? Memoria proditum est, Aristotelem Philosophum insignem gibbo deformem fuisse. Quam eius deformitatem discipuli, qui hominis doctrinam maximè mirabantur, non deformitatem, sed pulchritudinem esse iudicabāt; adeo vt in alius etiam illam commendasset.

datent. Si ergo Aristotelis dignitas, manifesta corporis viria formosa faciebat; quid, quæso, Filij Dei auctoritate dignitateque apud nos valere par est? Rectè ergo Thomas: Eamus & nos, & moriamur cum illo: quando nihil nobis accidere gloriosius possit, quàm illi in quavis fortuna similes fieri.

Postquam ergo Dominus dixisset, Eamus in iudæam iterum, causam huius itineris exponit, dicens: *Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut à somno excitem eum. Dicunt ei discipuli: Domine, si dormit, saluus erit.* Non intelligebant carnales adhuc discipuli cælestis philosophiæ idiomata, in qua iustorū mors non mors appellatur, sed somnus. Sicut enim qui dormit, post modicum simile tempus excitatur, ut ad intermissum vitæ vsum redeat: ita iustorum corpora exiguo temporis spatio in terræ gremio cōdita, velut in lecto consopita iacent: quæ paulo post in resurrectione futura ad intermissam vitam redibūt. Quàm verò exiguum sit somni huius spatium, declarat planè responsio illa, quæ sanctis in Apocalypsi, corporum suorum resurrectionem desiderantibus data est: quæ modicum expectare iubentur, donec fratrum suorum numerus impleretur. Itaque totum hoc spatium, quod ante futuram resurrectionem interiectum est, modicum appellatur. Quid enim totum hoc, si cum ævo illo sempiterno conferatur, nisi modicum, aut etiā momentum est? Hinc in Ecclesiast. legimus, Dies hominis ut multum centurum annis: quasi guttæ aquæ maris deputati sunt, & quasi calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. Hinc pro eo quod nos in Psal. legimus, Ecce mensurabiles posuisti dies meos: alij vertunt, Ecce mensura pugillorum terminasti dies meos, & ævum meum tanquā nihilum corā te. Videte, quæso, quā angustam esse vitam nostram Propheta iudicaverit, quando eam exiguo pugillo terminari ac mensurari dixit. Neque hoc cōtentus, addidit etiam: Et ævum meum tanquam nihilum ante te. Deo enim qui vivit in æternum, atque adeo mentibus illis beatis, quæ quomodo initium vivendi habuerint, finem tamen habituræ non sunt, totum huius nostri ævi spatium aut nihil aut certe modicum est. Nobis tamen qui modici sumus, momentanea hæc vita longissima videtur, Rectè enim Seneca: Multis rebus non ex magnitudine sua, sed ex parvitate nostra magnitudo accedit. Ideoque qui parvi sumus, longissimā hanc vitam existimamus. Quo fit ut multi ita vivant, quasi perpetuò victuri essent. Sic enim salutis suæ, sic finis ad quem conditi sunt, & mortis impendentis obliviscuntur, quasi nunquam morituri, nullamque Deo rationem essent reddituri. Vnde ergo in tam brevi vita, tam longæ vitæ opinio? Sæpe hoc cum animo meo cogitavi, causamque huius cecitatis inquirens, deprehendi, ve-

hemens diuturnæ vitæ desiderium has menti nostræ tenebras
obfundere; Desideriū enim & spes adeò inter se coniuncta sunt,
vix vt alterum separari ab altero possit. Quæ enim bona spera-
mus, eadem etiam desideramus: & quæ item desideramus, fu-
tura quoque speramus. Quia ergo pleriq. mortales quàm cupiū-
tissimè viuere desiderant: ideo quàm longā esse vitam cupiū-
tam longam etiam futuram sperant. Desideriū igitur vitæ no-
bis imponit, desiderium spem decipit & fallit; nobisq. persua-
det, longum esse futurum, quod auiditas nostra longum esse
desiderat. Quia in re cæcitas atque dementia nostra vehementer
accusanda est, quæ desiderii nostris fidem adhibet: cūm vis
aliud frequentius in vita contingat, quàm desideria nostra fru-
strari, conatus impediri, & spes irritas & fallaces esse. Accedit
hostis antiqui fallacia, qui mendax est, & mendacii pater, quod
ad fallendos nos semper vititur: utpote qui prestigis suis nobis
persuadet quāni longissimè abesse, quod unicuique nostrū pro-
ximū est. Certè (vt D. Bernardus ait) Mors senibus quidē in-
foribus, iuuenibus autē in insidiis est. Quid enim, quæso, mor-
talibus morte ipsa vicinior atque propinquior? At verò pleris-
que adeò longè posita esse videtur, vt hac spe freti, se totos co-
piditatibus dedant, felicitatem in hoc exsilio quærant, opes di-
gnitatesq. ad eam tuendam inexplabili auiditate conquirāt
& ita in omne genus flagitiorum se præcipites agāt. ac si nol-
lus vitæ finis eos maneret, nullaq. vnquam ab eis factorum ra-
tio esset exigenda: adeò vt ne quotidiano quidem mortentium
conspectu, aut se morituros, aut certè mortales credant, quæ-
modum de clarissimis quidem oratoribus scriptum est, quod
& lachrymas & risum populi in vtraque manu gestarent, vt
vtrumlibet ex his vellēt, efficere dicendo possent: ita planè ca-
lidiſſimus hic artifex vtraque iuxta re potentiſſimus est. Pro-
commoditate namque sua, ac perniciē nostra, aliquādo quidem
longissimam, aliquādo verò breuissimam vitam nostram facit.
Si quis enim aut Ecclesiæ proventus nepoti suo post mortem
relinquere, aut quos habet à Rege dum viuūt redditus, tantā hō-
des transfundere studet (mortalitatis suæ memor) tantā opem
diligentia curat, tantāque importunitate eos, quorum opera
in hac re iuuandus est, sollicitat, vt mors ipsa sibi semper ante
oculos singulis penē momentis obuersari videatur: ne si ei
aut familiæ depercant. Contrā verò cūm domos & palatia et
git, cūm vineas & pomaria diu diuturna conferit, cūm se copi-
ditatibus & voluptatibus sine vilo Dei metu implicat: æternū
sibi atq. immortalis videtur, longissimāque vitæ suæ, & ad pro-
nunciamdū

simile.

simile.

nicendum, & ad peccandū spatia pollicetur. Quid agis o homō quæ te vertigo tranſueſum exagitat? Si cū tu hæc diebus tuis cenſum relinqueret ſtudebas, dies nocteſque ſolicitis, de morte perpetuō cogitabas, atque ne immatura morte ſublatus, cenſus pariter cum ipſa vita petirer, anxius eras: nūc cū de probitate, de iuſtitia, de veteris vitæ penitentiā agitur, æternitatem tibi repente polliceris? Unde, quaſo, tam longæ tibi vitæ ſpes tam breui affulſit? Quis tibi vitam, cū de virtute & pietate agitur, longiſſimam; cū de ſenſu verō tuendo atque conſeruando tractatur, breuiſſimam facit? Hoc planè cupiditas atque dementia noſtra facit; quàm breuiſſimè atque prudentiſſimè Seneca expreſſit his verbis: Timemus omnia tanquā mortales, *Seneca in Epist.* concupiſcimus tanquam immortales. O vocem mira philoſophia plenam! Vbiq; nos cupiditates & affectus noſtri fallunt, & quocūque voluerint, impellunt. Si fortè morbo aliquo ægrotate incipimus, ſi quod vitæ noſtræ periculum impenderet, tanto plerumque metu concutimur, vt non defuerint qui ſolo mortis metu vitam amiſerint, maiuſque ſibi malum malorum metu, quàm corūdem perpeſſione, intulerint. Contrā verò, ſi cupiditatis noſtræ ardorem, & cumulandarum opum ſtudiū conſideres; credas homines ipſos immortales eſſe, qui tam multa atque adeò infinita ſine ullo termino aut ſine congerere non ceſſant: ita ſit, vt parum quiſque noſtrum ſibi conſtet, dum modò mortalem, modò immortalem pro affectuum ſuorum varietate facit. Hæc à me tam multis dicta ſunt, fratres, vt hoc argumento intelligaris, iuſtorum mortē meritò appellari ſomnum; quandoquidem ij poſt modicum tempus excitandi ſunt. Quòd ſi totam ſæculi huius ſpatium modicum eſt; quid de viſa noſtra exiſtimare debemus, quæ huius ſæculi adeò modicæ portio eſt? Ex hoc tamen momēto (vt rectè quidam dixit) æternitas pendet quales enim in hoc momento fuerimus, tales in æternitate permanebimus.

Cæterum ea quæ in Euangelio ſequuntur, paucis expediam. Venit tandem Dominus Bethaniam, accurrunt protinus ſortores, prociſunt ad pedes eius, ſortem ſuam lamentantur, adſtant & Iudæi (qui eò venerant vt eas conſolarentur) ſimili modo lamentantes. Quos Dominus vt vidit, nouis & inſolitis ſignis animi ſui motus in omniū oculis indicauit. *Inſurrexit enim ſpiritu. & turbauit ſeipſum, & lachrymatus eſt:* orauit ſublimi voce Patrem, dicēs: *Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me.* &c. ac tumulto propius accedēs (erat autem ſpelunca, & lapid ſuperpoſitus) ſublato lapide, voce magna clamauit: *Lazare vent foras.* Ei (o mira omnipotentis Dei virtus) ad hanc vocē Lazarus nō tanquā mortuus ē ſepulchro, ſed tanquā excitatus à ſomno prodit, *ligatus manibus*

314 FERIA VI. POST IIII. DOM. QVAD.
Opedes infirmit, & facies illius sudario erat ligata. Hęc stupendi hu-
 ius miraculi summa est, qua & Dei Filius glorificatus, & fides
 discipulorum confirmata, & multorum, qui aderāt, fides exci-
 tata, & Iudæorum inuidia atque perfidia cumulata est. Hinc
 enim eius occidendi occasione arripuerunt. Quā de re in pro-
 xima sexta Feria differemus. Hactenus de historia miraculis
 nunc miraculi mysterium excutiamus.

II.

Superest enim non negligenda quæstio, cur videlicet Dñs,
 qui non maiori negotio magna molitur quā parua (cū om-
 nia quę vult, solo voluntatis imperio faciat) tam noua & inu-
 tata forma in hoc mortuo suscitando vsus fuerit? Fremir enim,
 turbatur, lachrymatur, orat, voce magna clamat: cū paucis
 antē diebus, & viduæ filium, & Archisynagogi filiā voico ver-
 bo à morte suscitauerit. Huic quæstioni non ita facile re-
 spondere poterimus, nisi ad tropologię mysteria, quę in hisce
 mortuis latent, recurramus. Sciendum ergo est, his tribus mor-
 tuis, quos Dñs ad vitam reuocauit, tria peccantium genera, qui
 diuina virtute iustificātor, designari. Puella enim inter domo-
 sticos parietes excitata, cogitationis lapsum, qui in peccatoris
 mente latet, conuenienter significat. Adolescens verò, qui extra
 portam ciuitatis efferebatur, locutionis aut prauis operis pecca-
 tum designat, quod non iam intra pectus delitescit, sed foras
 erumpit. At verò Lazarus quattuordecim annis in monumento iacēs,
 vetus peccatum diuturna cōsuetudine firmatum figurat. Cū
 ergo priores illos duos mortuos Dñs simplici verbo vita dona-
 uerit, huic autem quattuordecim annis tam noua & insolita ratione
 excitauit: non obscure declarauit, quantum postremum hoc
 peccati genus à prioribus illis differat, siue peccati gravitatem,
 siue remedij difficultatem spectare velis.

Quę sint autem in huiusmodi peccatis maximè formidanda,
 idem ipse Lazarus tumulo cōditus designat. Primum enim
 cadauer illud tetrum ac pestilentem ex se odorem emittebat
 quod plane vetusta peccata faciūt, quę sordo prauis operis ex-
 plo alios inficere, & ad similes peccādi licentiam excitare so-
 lent. Idem etiam mortuus, ligatis manibus & pedibus erat. Quā-
 quidem re prauę cōsuetudinis violētia designatur, vt nullus
 potenti dominatu improbus homo ita constringitur, vt nullis
 Ecclesię vocibus, nullis Dei siue plagis, siue minis, siue promi-
 sis, à prauę cōsuetudinis vinculis solui patiatur. Lapis verò tor-
 mulo superpositus, impenitentia est, quę confessiois impe-
 dit officium; ne miser homo cum Propheta dicere possit: Dixi,
 confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu re-
 misisti impietatem peccati mei. Tales enim, nisi Ecclesię cen-
 tina

toris, & pœnis, & infamiae nota constringerentur, vix vnquam ad confessionis Sacramentum accederent: quia videlicet antiquus hostis ingenti hoc lapide eorum ora, ne confiteantur, obstruit. Maneor autem iidem sicut Lazarus in obscura & atra spelunca sine ulla lucis viura: quia nec periculi sui magnitudinem vident, nec peccati deformitatem agnoscunt, nec diuini iudicii seueritatem timent, nec proposita piis prœmia, & supplicia improbis constituta considerant; sed horrenda noctis caligine circumfusi, periculi sui magnitudinem minimè vident.

His igitur expositis, non erit difficile propositae quaestioni respondere. Voluit quippe celestis magister tot signis & ceremoniis ingens prauae consuetudinis & vetusti sceleris periculum designare. Cum enim duos illos mortuos vnico verbo huc autem quatuorvnum tor ante rebus editis suscitauerit, satis apertè huius miserandi status periculum declarauit. Verissimè enim dictum est: Langor prolixior grauat medicum breuem Ecclesi. 10. languorem praescindit medicus. Sicut enim (vt D. Chrysostomus ait) facile est, riuius, cum primum à fonte scaturit, quomus Chrysost. Simile. conq. volueris reflectere; at vbi aliorum fluminum accessione auctus est, vix ulla arte possis eius impetum reprimere, aut eiusum aliò reflectere: ita facile est vitium recens adhuc natū abscondere; at multorum annorum consuetudine auctum & robortum, quis facile sperare queat? Quam leui opera nouella stirpem, & vix dum radicibus hæreticam, euellere possumus; at nosam tamen, & diuturno tempore firmatam, quis sine maximo labore eradicate valeat? Idem igitur de vetusto scelere sentendum est: quod quo diutius animo hæsit, hoc altiores in eo radices egit, & difficiliusque euelli potest. Hinc formidanda illa Gregor. D. Gregorij sententia: Tenent prauae consuetudines quæ semel ceperunt, & quotidie duriores existunt, & non nisi cum peccatoris vita finiuntur. Idemque rursus: Sæpe nonnulli exire à prauis actibus cupiunt: sed quia eorundem actuum pondere premuntur, in malae consuetudinis carcere inclusi, à semetipsis exire non possunt. Consulto autem vir sanctus ponderis nomine vitur. Vt enim infirma iumenta sub graui onere ruentia, nisi ab aliis iuuentur, exsurgere nequeunt: ita quicumq. in peccatoiacent, atque ij præcipue qui sceleribus diu assueuerunt, prauae consuetudinis pondere pressi, nisi singulari Dei ope atque beneficio à peccati onere surgere non valent. In quo quidem statu miseri non iam de peccati remediis, sed de solatiis cogitant; quemadmodum idem D. Gregor. testatur his verbis: Enebris animus cum solui nō vult, ad quædam se solatia falsæ consolationis inclinat. Rectè autem eneruem siue enervatum animum appellat eum, qui praua peccandi consuetudine debili-

tatus & fractus, difficillimè ad sanitatem perducitur. Itaque cum huiusmodi homines ea vitia, quibus assueverunt, quæque magno amore amplectuntur, à se abdicare nolunt, ad quædam se solatia vertunt, quibus se in malis suis consolentur. Aliquando enim ad prava aliorum exempla, aliquando ad misericordiam Domini, quandoque ad merita Dominicæ passionis confugiunt, nonnunquam verò ad futura tempora penitentiæ propositum differunt, quo minori molestia in sceleribus suis requiescere valeant. Adeo enim cæci atque dementes sunt, ut cum de solis morbi remediis agere semper deberent, non de remediis, sed de solis iis cogitent, quibus vim morbi augeant. Tanto enim periculosius morbus ingrauescit, quanto maiora peccator in eo solatia invenit. Verissimè enim ab eodem Diuo Gregorio dictum est: Crescit culpa favoribus nutrita: hoc est, non modò externis adulationum vocibus laudata (quando videlicet laudatur peccator in desideriis animæ suæ) sed etiam cum his rationibus amens, & cæcus homo sibi ipsi blanditur, & inania hæc solatia captat. Huiusmodi autem homines, ut ad ipsos illa Domini verba pertineat dicat: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Mortuos enim appellat, qui sine ullo peccandi sensu in sceleribus suis tota vita perdurant.

Quamobrem, fratres, quicumque hætenus licentius vixistis, hoc ingens periculum (rogo obtestor quæ vos) ante oculos ponite: nec salutis vestræ prodigi esse velitis, nève sacri huius temporis opportunitatem prætermittite. Vos ipsi prudenter considerate quæ dico. Si certum & indubitatum est, nemini post lapsum citra penitentiae medicamentum salutem consistere posse: quando, quaeso, illam commodius, quam hoc sacro tempore amplecti poteritis? Si aliquando, cur non modò? Hodie quatrigenus iam Lazarus à mortuis resurgit, & multi quoque quatrigeni Lazari (hoc est, vitis diu assueti) Sacramentorum virtute cum eo in Ecclesia resurgent: cur non etiam vos cum illis resurgere properatis? Numquam agricolæ seminandi, nec medici curandi, nec nautæ opportuna solvendi tempora prætermittunt, ne, hac opportunitate abeunte, frustra illam postea requirant. Clamores Dominus hodie Lazarum suscitavit: clamoribus his nostris vos Ecclesia à morte ad vitam revocare contendit: eademque potestate sibi à Deo tradita, mortis vincula dissolvit, peccatum extinguit, gratiam restituit, Spiritum sanctificationis tribuit: quo in novam vitam animati, divinarum mandatorum viam ingredientibus, ad sempiternam tandem feliciter in, ipso aspirante, perungere mereamini.

IN EADEM FERIA SEXTA ⁵¹⁷

POST QUARTAM DOMINICAM IN
 Quadragesima, Concio secunda: in qua lectio
 Euangelica explanatur.

THE. Maria erat que unxit Dominum unguento, & ex-
 terfis pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infir-
 mabatur. Ioan. 11.

Via præsens sancti Euangelij lectio vt longis-
 sima, ita quoque mysterijs reuerentissima est: non
 duxi operæ prætium longa præfatione tempus
 Euangelicæ enarrationi destinatum insumeret
 sed ab ipsa statim sacratissima atque dulcissima
 Historia exordiri.

Erat (inquit Euangelista) quidam languens Lazarus, à Bethania
 de castello Mariæ & Marthæ, sororum eius; Mariæ autem erat que un-
 xit Dominum unguento, & extersit pedes eius capillis suis, cuius frater
 Lazarus infirmabatur. Opponunt nobis hoc sacratissimo Qua-
 dragesimalis poenitentiae tempore, Mariæ Magdalene mentio
 fit, quæ omnibus verè poenitentibus in exemplum posita est: in
 cuius poenitentia non solum quid verè poenitentes facere, sed
 quid etiam sperare debeant, facillè agnoscunt. Sequitur enim
 Diligebat autem Iesus Mariam, Martham, & Lazarum. Et quidem
 Mariæ, quæ præteritæ vitæ maculas lacrymis abluit, verè poe-
 nitentiæ; Marthæ verò & Lazarus (quorum nulla peccata legi-
 mus) innoceutiæ typum tenent: inter quos tamen Mariæ nomi-
 natur à Dño dilecta, vt intelligatis veros poenitentes inter in-
 nocentes esse connumerandos, & interdum etiam ipsis anterefen-
 dos. Quod de hac peccatrice credendum est, quæ optimâ parenti
 elegisse dicitur, cuiq; peccata multa dimissa sunt, quoniâ dilexit
 multum. Itaq; peccatorum eius multitudo adeo illi post poeni-
 tentiam non nocuit: vt etiam maioris dilectionis incitamen-
 tum fuerit. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit &
 gratia. Hoc autem perfectæ poenitentiae munus est, quæ im-
 mundos homines astris ipsis puriores efficit, & ad maiorem in-
 terdum gratiam atollit. Quod quidem Dñs post grauissimum
 illud asorati vituli peccatū non obscure insinuat. Cum enim
 & populus scelus suum fleuisset, & Moyses, quadraginta dierum
 ieiuniis & orationibus se affligens, iram Domini aduertisset,
 maxima & clarissima dona ab eo impetrauit. Orante enim
 Mose,

Exod. 14. Moſe, ac dicere; Si inuēni gratiam in conſpectu tuo Domine, obſecro ut gradiaris nobiſcum; populus enim duræ ceruicis eſt: ut auferas iniquitates noſtras atque peccata, nosque poſſideas: ut ad hanc orationem Dominus ita reſpondit: Ego, inquit, inibo pactum videntibus cunctis: ſigna faciam quæ nunquam viſa ſunt ſuper terram, neque in vllis gentibus, ut cernat populus iſte, in cuius es medio, opus Domini terribile quod factorus ſum. Hæc promiſit, eademque admirandiſſimè præſtitit: ut hac ratione promiſſæ terræ editis cumulatiffimè præſtitit: ut hac ratione immenſam Dñi benignitatem & placabilitatem agnoſceamus, qui poſt pœnitentiam ita peccata condonat, ita pœnitentium omnium ſcelerum obliuiſcitur, ita pergit beneficium muneriſque Verè pœnitentes proſequi, ac ſi ſemper integram inuiolatiſque amicitiam & pietatem retinuiſſent. Huius

Auguſt. Auguſt. Medicus, inquit, noſter omnipotens eſt; ſic condidit plagas noſtras curare, ut nec cicatricem veſtigia poſt ipſum medicamenta remaneant. Quod planè ſine curationis ſi-

Diſſimil. ſimil. ue placabilitatis genus raro inter homines deprehenditur. Vix enim vel maritus, qui in gratiam vxorem adulteram recepit, vel amicus amicum, à quo fortè laſus eſt, tam ſincero atque fideli amore proſequitur, ut non ſemper veteris fraudis diuina quæ quædam in animo reſideant: quas tamen omnes diuina pietas nō ſolum abolet, ſed interdum etiam eos, qui lapſi ſunt, ad maiorem attollit gratiam.

Non ſum neſcius, futuros multos, qui in ſceleribus ſuis perdurantes, ſeipſos partim his exemplis, partim ſpe diuinae placabilitatis & miſericordiæ conſolentur, & ſalutē ſibi polliceantur: qui & Magdalene peccatricis, & Davidis adulterantis, & Petri Dominum negantis, cæterorumque ſimilium exempla in promptu & numerato habent. Qui tamen iure hoc nomine accuſandi ſunt, quod horum quidem culpam, non autem pœnitentiam ſibi imitandam propoſuerūt. David quidem ſemel deliquit, ſed rigabat lachrymis per ſingulas noctes lectulatum ſuum in quo deliquerat. Petrus negauit, ſed ſingulis noctibus cum gallus caneret, faciem ſuam aſſiduo lachrymarum fluxu ſolvebat. Magdalena in adoleſcentia vitam ſuam iniquitatis laboribus annorum ſpatio duriffimè corpus ſuū pœnitentiæ laboribus affixit. Poſt adſenſum quippe Dñi in cælum, cum Apolloni veniam, ſed etiam Spiritus ſancti plenitudinē cum Apolloni percepiſſet, un præaltā Mariæ rupē conſcendens, aſperitima in ſolitudine vitam duxit. Quid agis, o Maria? quid corpus maceras? quid te inedia conficis? quid tot pœnas ad pedes ſponte ſubis, quæ pleniffimam peccatorum veniam ad pedes Dñi recepiſti: quæ vnda lachrymarum tuarum, velut aqua ba-

præstatis regenerata, prioris vitæ veritate deleta, in nouâ creaturam translata fuisti. Nimirum quia veræ poenitentiae fundamentum, dilectio in Deum est. Quo verò magis quisque Deum diligit, eò magis peccatum, quod illi infestum & inimicum est, odit. Quo verò maiori odio peccatum prosequitur, eo acrius inceptorum peccati corpus (quod ad peccata præterita exstimulauit), castigare solet. Ex qua quidem supputatione fit, ut qui peccatū hostili odio prosequitur, seuerus & acer sui corporis sit castigator: utpote quod peccatorum origo & seminarium sit. Hinc beatam Catharinam Senensera morti proximam dixisse legimus, quod ut quisque maximè Deum diligeret, ita maximè in corpus suum, cūquam peccatorum fontem, rigidus exactor esse deberet: ut inedia atque laboribus debilitatum & fractum, minus in peccata lasciuiret. Si ergo ira illos poenitet, qui adeo plenam à Domino veniam consecuti sunt, quos non tam ratio debiti, quàm odium peccati ad poenitentiam iouitabat: quid illos facere par est, qui & habent de præteritis quod debeant, & de futuris quod magnopere perterriti sunt? Non ego quidem ab eis similem poenitentiae distinctionem necessario exigo, sed temerariam illam de diuina misericordia non quidem fiduciam, sed præsumptionem accuso.

Quicumque igitur se his sancti poenitentium, vel potius diuinæ misericordiæ exemplis consolari, & spei suæ salutis, peccata minimè deferentes, pollicentur: illud diligenter animaduertere debent, videlicet spei virantem duobus veluti pedibus niti, nempe Dei gratia, atque hominum meritis: sic enim eam Theologi definiunt: Spes est expectatio future beatitudinis, ex meritis & gratia proveniens. Et quidem per aliam diuinam scilicet gratiam & misericordiam, firmissimus est, neque deficere vnquam poterit. Atque hoc nomine Apostolus huiusmodi. Heb 6. dispen vocat anchoram animæ totam ac firmam. Diuinæ quippe innititur bonitati, quæ non modò fiduciam nostram, sed omnem superat creatæ mentis cogitationem. Cæterum pes alter qui meritis nostris nititur, tam vique firmatum habet, quam habent merita nostra. Ideoque non mirum, si spes aliquando claudicat, cum altero solum pede sustineatur, alterius verò infirmitate vacillet. De hoc autem secundo pede ita Ioannes. Ioan. 3. ait: Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum; & quod petierimus, accipemus ab eo, quia mandata eius seruamus. Videtis ergo fiduciam meritis quoque nostris iuncti? Quod autem plerique hac in re decipiuntur, in causa esse arbitror, quod cum tam multa possim, tum in literis sanctis, tum in quotidianis concionibus, in laudem diuinæ bonitatis & charitatis prædicari audiant, isti ad se potissimè ea per-

Mich. 2.

tinere credunt: utpote qui misericordia magis egere videantur. Fateor quidem misericordiam Domini latissimè patere, & ad omnes mortales porrigi: sed in hoc tamen isti falluntur, quòd quæ ad pios precipuè diriguntur, sibi ipsi confiderer arrogat. Quod illa Michææ verba, quamuis paulo obscurius, testantur. Ne loquimini loquentes, dicit domus Iacob. Nunquid abbreviatus est Spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona sunt cū eo qui rectè graditur? Denunciabat Vates sanctus his verbis, futuram duarum tribuum (Iudæ videlicet & Beniamin) vastationem: proponitque in persona populi rationes, quibus se populus ipse consolabatur, & Prophetæ vaticinio refragabatur: Deum videlicet eo tempore nec magis infirmum, nec minùs pium esse, quàm cū patres eorum è terra Ægypti eduxit, perspectamque illis & cognitam esse misericordiam Dei; nec vllò modo fieri posse, ut tam pius & misericors Dominus eos vastari sineret, cuius toties in rebus asperis & afflictis clementiam experti essent. Horum ergo inanem fiduciam coarguit ipse Dominus cū subdit: Nonne verba mea bona sunt cum eo qui rectè graditur? Quod perinde est ac si diceret: Toto cælo erratis, si vobis persuaderis bonitatem & misericordiam meam patrocinii sceleribus vestris præbituram. Verè enim talis sum, qualem vos me esse fingitis, sed cum eo qui rectè graditur; erga eos videlicet, qui pietatem colunt, & leges meas custodiunt. Non minùs tamen severus & iustus erga improbos sum, quàm erga bonos pius atque benignus. Hac autem animadversione sanctarum Scripturarum studiosi multa in Prophetis, quæ lectori tenebris offundere videntur, faciliè intelligent. Sape enim Prophetæ, atque præsertim Isaias in eodem contextu lætis tristitia, & secundis aduersa miscet: simul enim & ruinas grauissimas populo minatur, & ingentes etiam diuinæ benignitatis opes pollicetur. Hac autem duo, quæ sibi inuicem aduersari videtur, faciliè inter se coherere deprehendemus, si duo hominū genera distinguamus. Quia cū in populo illo & pii homines & impii simul habitarent, ad quos Prophetæ loquebantur: ingentes illi terrores atque minæ ad improbos pertinent, magis verò illa Dei dona ac beneficia ad pios & innocentes diriguntur. Hac paulo fusiùs propter sacri huius temporis rationem persequemur. Sunt enim multi, qui hoc tempore sola peccatorū confessione contenti, & diuinæ misericordiæ fiducia freti, in pristina prociui peccata relabuntur. Quos non tam pacem cū Deo, quàm inducias fecisse putandum est: quod quidem hostes inter se belli tempore facere certo dierum numero solent, arma prociuius hostili animo resumpturi. Atque hoc ipsam singulis an-

his multi faciunt: quod cuius periculi sit, nulla certe oratio consequi poterit. Sed ad historiam redeamus.

1.

Cum ergo Lazarus gravi morbo egrotaret, miserunt fratres eius ad Dominum, dicentes: *Ece, quem amas, infirmatur.* Beatus quidem; sed maxime commendabilis oratio. Non enim dicunt: Veni, accurre, præcipe, sana, impone manum tuam (ut olim archisynagogus, parum orandi petitus, petierat) sed solum morbum & calamitatem aperiunt, curationis verò & modum & tempus, reliquaque omnia, in arbitrio prudentis & amatis medicis relinquunt. Sic sanctus David, Effundo, inquit, in conspectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuncio. Hoc enim solum sufficit ad salutem, si revelem Dominum viam meam. Sunt enim quidam, qui ad Dominum in calamitate confugientes, quâ ratione, quomodo, & quo tempore eis debeat optulari, præscribunt: actum esse de rebus suis existimantes, nisi illo ordine, & illo ipso tempore sibi consulatur. Quos planè damnat sancta illa femina Iudith, quæ Iudæos, simili errore laborantes, his verbis increpavit: Posuistis vos tempus miserationibus divinis, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Non est sermo iste qui misericordiam provocet, sed qui iram. Quomodo enim vel constringere Deum, vel aetate eius potentiam velis, ut ea te lege atque ratione liberet, quam tu illi constituis: cum omnipotenti Deo mille formæ, milleque rationes optulandi in promptu sint, quibus non solum mala nostra omnia pelleret, sed etiam vota superare potest? Quis, quæso, æger optimo & amanti medico exponit, quo sit ordine atque ratione curandus? An non hoc parum civile fuerit, & indignum? Et quidem medicus non raro fallitur, ut qui morbi materiam minime cernat, sed tactu venæ, & vrina, cæterisque indicibus coniecturam faciat. At seculorum conspector Deus, qui non coniecturis, sed oculis Sole splendidoribus mala nostra contuetur, qui non solum Dominus & conditor, sed etiam pater est; quomodo legibus tuis adstringendus est, ut ea tibi ratione, & eo tempore opem ferat, quod tu tui ipsius ignarus delinquisti? Melius ergo hæc sancta femina, quæ, his ambagibus superatis, causam tuam celesti medico commiserunt, nihil aliud quam eam his paucissimis verbis indicantes: *Ece, quem amas, infirmatur.*

Est & aliud in hac brevi oratione observandum: quod ita fratrum salutis causam agebant, ut non tam suam, quam ipsius Domini negotium agere viderentur. *Ece, inquit, quem amas infirmatur.* Quod perinde est ac si dicerent: Tua hæc Dominæ causa agitur, amici tui salus periclitatur: amici ergo fidei, & veræ amicitie leges æquæ est te servare, & hanc salutis causam

Ex Apo-
phthog.
Seneca in
Spia.

Simile.

Psal. 10.

Rem. 3.

tuam ducere, quandoquidem amicorum omnia sunt communia, siue illa secunda, siue aduersa sint, maximeque proprium veræ amicitia sit, amicis in rebus afflictis non deesse. Hinc Demetrius Phalereus dicere solitus erat, amicos in rebus lætis adesse vocatos debere, in aduersis nō vocatos. Quocirca merito Epicurus à Seneca reprehenditur, qui amicam querendam esse dicebat, vt haberet homo qui sibi ægrotanti assideret, qui succurreret in vincula coniecto. Imò verò (ait Seneca) amicam queram, cui ægrotanti ego assideam, & circumuentum hostis custodia liberem, vt habeam pro quo mori possim, quē in exilium sequar, cuius me morti opponā & impendam. Hoc enim veræ amicitia proprium est. Sed vt ad propositum redeamus, hoc agite, fratres, vt quemadmodum in causa capitali homines ad Ecclesie tribunal, si possunt, appellare solent, quo à capitis periculo tuti sint: ita nos, quoties veniam à Domino petimus, causam nostram ad ipsius Domini gloriam referamus. Sic David, Tibi, inquit, soli peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Quæ verba, vt ex Apostoli interpretatione colligimus, hunc sensum faciunt. Veniam quam à te Domine peto, non tam ad salutem meam, quam ad gloriam tuam peto: ne si supplicii tuo, & erratū tuum confitenti, veniā quam verē poenitentibus promissisti neques, crudelem te homines, parumque in promissis fidelem arbitrentur. Nunc autem si suppliciter petenti veniam concesseris, quod cordia simul & iustitia gloriā consequeris: misericordia, quod supplicibus veniam tribuis: iustitia, quod fidē & constantiam in promissis conserues. Hac ergo ratione Vates sanctus causam suam ad gloriam Domini reuocabat. Eadem quoque fiducia fides omnes ad eius opem & misericordiam implorandum hortatur his verbis: Venire adoremus, & procidamus, & prostratus ante Dominum, qui fecit nos. Cur ita? Quia fiducia ad misericordiam Domini confugis? Subdit causam: Quoniam ipse, inquit, est Dominus Deus noster, nos autem populus eius & oves pascuæ eius. Si enim Dominus est, & fidelis Dominus, curabit planē quæ ad seruos suos pertinent: si pastor, & bonus pastor est: eius interest gregis sui curam gerere, & omnia eius incommoda arcere: quando gregis salus & commoditas nō ad gregem solum, sed ad eius quoque pastorem pertinet. Sed hoc tamen plenius facimus, cum Christi Domini merita, & pretiosum eius sanguinem pro nobis in cruce solum allegamus. Quoties enim propter Christum aliquid eius Filio petimus: non tam nobis, quam Christo dilectissimo eius Filio petimus: quemadmodū quod propter illum nobis donatur, non tam nobis, quam illi donatur. Sic enim cum David filio Ionathæ: Mi-

phibebat

phibere maxima beneficia contulit, non tam filio quàm patri contulit. Sic etiã cum Dominus amicorũ Iob errata propter orationem & sacrificium Iob condonauit, non tam illis quàm innocentissimo vito gratiam contulit. Ideoque hoc semper in precibus vestris obseruate, fratres, vt nihil vnquam à Deo Patre petatis, quod non in Christi nomine, hoc est, propter eius gloriam & merita (quæ ipse nobis testamento legauit) petatis. Gaudet enim cælestis Pater propter Filium de omnibus beneficiis, nec vnquam satiatur, nouis quotidie præmiis illud summæ obedientiæ opus (quod illi gratissimum fuit) cumulando.

Hac igitur sororum oratione audita, respondit Dominus: *firmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur Filius Dei per eam.* Hoc est quod vnigenitus Dei Filius, totius probitatis exemplar, in omnibus operibus suis captabat, nepe gloriam Dei, quod hoc potissimum opere consecutus est. Cum autem vitæ iustus omni studio vitam suam ad huius exemplaris imaginem effingere contendat: hoc vel maximè sibi imitandum proponit, hoc votis omnibus expetit, vt nihil aliud in omni vita nisi gloriam Domini, cum summo etiam dedecore atque rerũ suarum iactura (si res ita ferat) querere intendat: nõ aliud ex ea re præmium quàm hanc eius gloriam querens. In precibus etiam suis, cum aliquid ab ipso anxie petit, non tam salutis & commoditatis suæ, quàm diuinæ gloriæ coram & rationem habet. Hoc autem affectu Moses Dominum orabat, cum post execrabile adoratũ vituli facinus Domino populum delere volenti dicebat: Ne, quæso, dicat Aegyptij, callidè eduxit eos, vt deleter in montibus, quia non poterat eos introducere in terram, &c. Sic Iosue simili affectu & spiritu post eadem & fugam populi apud Hai ad Dominum clamabat: Quid facies nomini tuo magno? Vterque igitur in vnam hanc Domini gloriam omnes animi sui curas & cogitationes dirigebat, nec tam populi interitum, quàm Domini gloriæ dedecus & ignominiam pertimescebant. Eademque mente Dauid à Saulis insidiis liberari postulabat, cum diceret: Non erubescat in me qui expectant te Dñe, Domine virtutum. Hoc est, ne, quæso, committas Dñe, vt me (qui ad misericordiam tuam supplex cõfugio) immanissimi & acerbissimi hostis furor atq. libidini permittas: ne exẽplo meo desperandi occasionem arripiant, qui in te vno spẽ salutis suæ collocarũt. Hoc eodem affectu Paulus dicebat: Magnificabitur Christus in corpore meo, siue per mortẽ, siue per vitam. Mihi enim viuere Christus est, & mori lucrũ. Hoc est, ad hoc vnum & vitam & mortem destinaui, vt vtraque iuxta re Christus seruiat. Vix autem & mortis nomine omnem fortunam, siue aduersam, siue secundam cõplexus est: vt quidquid in vita siue triste,

334 FERIA V. POST IIIT. DOM. QVAD.
sine latum accideret, pari studio ad Dei gloriam refectet. A qua
quidem Apostoli mente & affectu longe absunt, qui sani ma-
gis quam languentes, & diuites magis quam pauperes, com-
gloria & honore magis quam cum ignominia Domino seruire
& optant, & ab eo precibus impetrare contendunt. Qua in re Deus
magis voluntati suae, quam seipsum divinae voluntati, aptare studet.
Hoc autem quid aliud est, quam veluti Deus dicere: Domine, si
me volueris diuite esse, praesto sum: si vero pauperem velis, alium
me volueris diuite esse, praesto sum: si vero gloria & hono-
quere, qui tibi in paupertate deseruiat. Si me cum gloria & hono-
re pietate colere sinas, ad omnia, quae ad gloriam tuam agere,
paratus ero: sed in gloriam esse, & in obscuro loco vitam agere,
persuadere mihi nullo modo possum. Quicumque igitur hoc
modo Deo seruire volunt, nescio an in villa fortuna illi san-
tentur, quoniam in villa quidem illum, sed seipsum quarere so-
dentur. De his enim scriptum est: Qui non accipit crucem suam
& sequitur me, non est me dignus. Quamuis enim quidam ex
his desiderari iuste possint, minus tamen Deo dedisti sunt, qui
non sortitos illius voluntati plenissime commiserunt. Talibus
enim Dominus illud Alexandri Magni respondere poterit, qui
populo cuidam rerum suarum dimidium offerenti, ne se bello
lacefferet, respondit: Non eo consilio descendi in Asiam, ut acci-
perem quod dedissetis, sed ut haberetis quod dedissem. Ad hunc
modum respondere iis Dominus poterit: Non ea mente in-
animam tuam descendi, ut quod tu mihi donare velles, accipe-
rem, ut iis in rebus solum mihi deseruires, quae maiori tibi
voluptati aut vsui futura essent: sed ut eam vitam sortem velles, sed
clarissimam haberes; non quam ipse mordicus arripes, sed
quam tibi ego euenire decrevissem. Qui sic igitur vitam in-
stituit, is plane Dei gloriam omnibus in rebus quaerit. Hinc
Augustinus lib. 1. De morib. Eccles. Deus est nobis summum bo-
num, neque infra remanendum nobis est, neq. vltra quaeren-
dum: alterum enim periculosum, alterum nullum. Itaque mi-
nus aliquid quam Deum quaerere, periculosum; maius autem
aliquid quam illum, impossibile est.

Ne quis tamen hoc in loco ita gloriae suae studere Dominum
credat, ut salutis nostrae oblitiscatur; illud sibi ante oculos po-
nat, sic illum gloriam suam cum utilitate nostra coniunxisse, ut
id potissimum sibi ducat gloriosum, quod nobis utile fuerit, aut
necessarium. Quam rem haec ipsa Lazari resurrectio aperte de-
clarat, qua Dei Filius diuinitatis suae gloriam maxime gaudis-
uit, & mortuo vitam reddidit, & sorores eius magno gaudio
perfudit, & discipulorum auxit fidem, quod praecipue hoc opus
se intendebat, sicut antea dixerat: Lazari mortuum est, & ego
propter vos, ut credatis.

Aug. lib.
1. de mo-
rib. Eccl.

Mart. 10.

III.

Vbi igitur Lazari morbum Dominus ad Dei gloriam pertinere dixisset; duorum dierum spatio interiecto, ait ad discipulos: *Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut à somno eueitem eum.* Cur dormientem appellat, quem mortuum sciebat? Causam ipse insinuat, cum amicum nominat: Dei enim amici non mori, sed dormire dicuntur, cum extremum diem claudunt. O verè beati & felices, quorum mors nō mors, sed somnus appellatur! Quod si vos, fratres, felicitatis huius cupido tenet, scitote illos solum dormire cum moriuntur, qui, dum viverent, vigilarunt: hoc est, supra sui custodiam vigiles semper & attentos oculos habuerunt, illud Moysi consilium ante oculos semper habentes: Custodite ipsum & animam tuam sollicitè. Hoc autem somni nomine singularis quædam piorum prærogativa designatur, quod mors, quam improbi velut omnium terribilissimum extremum reformidant (ad eò ut ad eius quoque mentionem & cogitationem perhorrescant) piis hominibus, & spe diuinæ promissionis subnixis, nō mors, sed dulcis ac desiderabilis somnus sit. Quam quidē improborum formidinem nemo melius, quàm D. Chrysost. exprimere & accusare videtur, qui eos pueris infantibus simile esse ait, qui vehementer inania terribilissima extimescunt, ardentes autem prunas amplecti, & cum eis ludere, & ori applicare gestiunt. Sic igitur improbi mortem, quæ immortalis vitæ initium est, metuant: peccata autē, quæ æternæ mortis causa sunt, ad eò non timent, ut ea puerili mente inter delicias computent. Itaque quod in morte minus malum est, horrent: quod verò summum & exitiale malum est, nihili faciunt. Sed quæramus ab eis, cur tantopere mortē exhorreant? Si quoniam huic vitæ finem imponit, nequaquam sola hæc iusta timoris causa est, eam huius vitæ finis, alterius melioris initium sit. Si verò ob hoc illam se timere dicant, quod post eam quid illis euenturum sit ignorent: tunc non tam mors, quàm prava vita sua timenda est, quæ huius tanti periculi causam continet. Ipsi tamen malam vitam ad eò non timent, ut eam quàm maximè diuinam esse velint: quod extremæ cæcitatē & dementiæ est.

Chrysost.
simile.

Sed ut ad historię seriē redeamus: Vbi Dominus Bethaniam aduenisset, occurrit ei Martha, eiusque pedibus prouoluta, Domine, inquit, *si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Addiditque verba mirandæ fidei plena: *Sed & nunc scio, quia quacunque poposceris à Deo, dabit tibi Deus.* Hæc mulier à Spiritu sancto docta, & multis Domini miraculis credita, sic ex fide in fidē profecerat, ut summorum in Ecclesia virorum fidem imitari videretur. Abraham credentium pater, filium, quem in sacrificium

136 **FERIA VI. POST III. DOM. QVAD.**
offerre parabat, credidit à morte excitandum, vt Dei promissio
impieretur, quæ insignem posteritatem illi fuerat pollicitus,
Martha verò quatrduanum mortuum atque sepulchrum, credi-
dit virtute Christi à morte reuocandum, cum ait: Sed & nunc
scio, quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Cum verò eadē
paulo post dixit: Ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei viui, qui in
hunc mundum venisti: Petri fidem tantopere laudatam, & celestis
regni clauibus honoratam, imitata est. Si enim vtriusque verba
spectaueris, eadem Martha, quæ Petri, confessio fuit.

Iean. 11.
Et cum hæc dixisset, abiit, & vocauit sororem suā silentio, dicens: Ma-
gister adest, & vocat te. Illa ubi audiuit, &c. Iesus ergo vt vidit eā plo-
rantem, & Iudeos qui venerant eam eā plorantes, infremuit spiritu, &
turbauit seipsum. Non potuit non magna causa huius diuini fre-
mitus extitisse: Magnum enim fuisse necesse est, quod tantam
illam lenitatem ad fremitum impellere potuit. Quæ autē ho-
ius diuini motus causa fuerit, paulo inferius insinuat oculos cari-
tatis, cum quibusdam dicentibus, Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci
nati, facere vt hic non moreretur? rursum Dominus infremuisse
dicitur: certè ob illorū incredulitatem, qui & de præteritis mi-
raculis dubitabant, & futuris ad fidem minimè illuminandi
erant, quamuis quatrduanū Lazarum à morte excitatum vi-
derent, quoniam infremuit ergo Dominus, quoniam (vt Dicitur Chry-
sostomus ait) vidit Iudeorum corda obstruētia: eū vox quæ pa-
duriore mortuis, oculos terribiles sepulchris: eū vox quæ sus-
citauit mortuum, illorum non patefecit arcana; & vox quæ
illuminabit sepulchrum, illorum mentes non suscitauit; & vox quæ
amator hominum Dominus tantam in ferreis illis pectoribus
obdurationem, tantam mētis caliginem cerneret, vt clarissimo
omnium miraculorum adeo non excitarentur ad fidem, vt ad
terribilissimum necis eius facinus occasionem sumperint? Quæ
autem oratio explicare satis valeat, quantum hæc illorum ob-
stinata mens, piissima Domini viscera concusserit, eū imma-
dicabile ipsorum vulnus, inexcusabilem culpam, & certissimam
damnationem mentis oculis usurparet? Erunt fortasse ex vobis
fratres, qui sibi persuadeant, si præsentibus huius miraculo adstun-
sent, nequaquam hoc tam immane facinus aggressuros, nescio: scio tamen
multos ex nostris in aliud facinus non dissimile huic passim
tueri. Quæro enim, quæ fuit præcipua mortis Christi causa de-
lata? Nonne vt pro peccatis hominum satisfaceret? vt peccata de-
laret? vt peccatum è mundo eliminaret? vt & peccati de-
formitatem, & odium quo Deus in illud fertur, ostenderet?

Sic enim Iſaias, Hic, inquit, omnis fructus, vt deleatur ini- quitas. Quam multi autem sunt, qui ex hac ipsa medicina peccati ad peccandum ansam arripiunt, Dominica videlicet passionis meritis & remedio freti! Sicut ergo illi ex perfidia remedio maiorem perfidiam & audaciam conceperunt: ita isti ex peccati remedio animum ad peccandum acunt, atque ita omnia Dei consilia inuertunt, dum salutaria eius medicamenta in venena commutant. Idem quoque faciunt, qui diuinis muneribus, quibus ad benefactoris amorem & obsequium incitari debuerant, ad luxum, & fastum, & foedas voluptates (hoc est, ad iniuriam benefactoris abutuntur. Quorum ingratitudinem & intemperantiam Dominus per Hieremiam exprobrat his verbis: Saturauit eos, & meretati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur. Nunquid super his non indignabor, aut in gente tali non vleſcetur anima mea? Hic igitur Dominus indignatur, quod beneficiis suis, quibus ad religionem excitari debuerant, abutantur ad luxum: illic verò fremit, quod ex perfidia remedio, perfidiam suam & audaciam cumulent. Quia ergo vtrouque simili ratione peccatur, ideo illic quidem Dominus fremit, hic verò grauiter indignatur. Quo argumento, quàm sit hic beneficiorum abusus detestabilis, facîle cognosci potest.

Iſaie 7.

Hier. 5.

Fremens ergo Dominus, quærit: Vbi posuisti eum? Respondit Martha: Domine, ueni & vide. Et lachrymatus est Iesus. Quid sibi vult hæc tam dissimilium rerum coniunctio? Fremitus enim acrimoniam, lachrymæ autem cordis teneritudinem & pietatis viscera produnt. Quomodo ergo Dominus eodem tempore & fremit, & lachrymatur? Certè vt ostendat, priorum aduersus perfidos indignationem, misericordie & cõpassionis affectu temperandam esse. Audistis enim (vt opinor) memorandam illam D. Gregorij sententiam: quod vera iustitia compassionem habeat, falsa indignationem. Pij namque si aliquando propter uia hominum scelera iusta indignatione commouetur, hæc tamen eorum indignatio compassioni admixta est. Dolent enim miserandam improborum sortem, qui tam facîle Dei leges & præscripta violant: nec tamen ita indignantur, vt nõ etiam attendant, se quoque, si vel paululû sibi ipsis relinquantur, in similia mala ruituros. Habent enim illud Apostoli consilium in imo pectore conditum: Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, corripite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.

Greg. 1a Homil.

Galat. 6.

Sed hæc obiter dicta sunt. Alius tamen huius Dominici fletus causæ indaganda sunt. Magnâ siquidè rem esse necesse est, pro qua rerum omnium Dominus lachrymas fundit. Homines enim temerè frequenter lachrymari solent: qui (vt Propheta
ait)

Psalm. 134.

aut frustra pro rebus nihili conturbantur: Dei vero filium, hoc est, Dei Sapientiam, quis frustra lachrymari credat: cum is pre-
 fertur nec flagellis casus, nec spinis coronatus flevisse legatur.
 Tertium illi flevisse sacra litera produnt. Primum quidem
 cum à Martha hodie audiuit ubi Lazarus esset positus: deinde
 quando videns civitatem, futuram eius cladem lamenatus est
 ac postremo cum pro nobis in cruce cum clamore valido & la-
 chrymis oravit. Qua quidem in re immensa eius charitas cla-
 cet, qui in suis doloribus nunquam pro nostris autem lachry-
 machatus sit. Ad huius igitur divini fletus causam intelligen-
 dam, sciendum est, inter alia sapientum & stultorum homines
 haec vel precipuum esse, quod rudes & insipientes homines
 in rebus quas cernunt, nihil aliud quam res ipsas (hoc est, exter-
 nam earum faciem & imaginem) cernunt: sublimes autem an-
 que divini viri, ex rebus omnibus quas vident, ea quae non videntur,
 causam arripunt: dum ex iis quae vident, ea quae non videntur,
 vel ex causis effectus, vel ex effectibus causas agnoscunt. Hoc
 igitur in loco Dominus, cum de morte & sepultura seimo inci-
 disse, in mortis causam (videlicet peccatum) oculos coniecit,
 quae huius tanti mali origo exstitit. Invidia enim diaboli pec-
 catum introiit in mundum, & per peccatum mors. Cum ergo
 eorum aduersus hominem lata esset, illi venit in mentem: Pulsis
 es. & in pulverem reverteris. Hanc autem fuisse lachrymarum
 eius causam, D. Chrysol. testatur his verbis: Cum à defuncti so-
 roribus Dominus quaereret, Vbi posuistis eum? exigebat plura
 fidem, scientiam portigebat. ut adstantes scirent quod mors, quod
 sepulchrum, quod corruptio, quod putredo, quod accidisset
 conditione Dei, sed ex delicto hominis hominibus increpar, mulieres
 Nam cum dicit, Vbi posuistis eum? mulieres increpat, mulieres
 arguit. hoc est: Quem ego posui in paradiso, in regione vis-
 ta, ecce vos ubi posuistis eum? Alias enim quomodo ignora-
 ret ubi positus esset in terra, qui sciebat ubi eum tartara dura reti-
 nerent? Haec ille. Sorores igitur & Iudaei mortuum plora-
 bant: illae quod fratrem, isti quod amicum perdidissent. At qua-
 ratione ob hanc causam Dominus flevisse purandus est, quem
 ira erat à morte, tanquam à somno, excitaturus? Non ergo pro-
 pter viri iusti mortem (quae pretiosa in conspectu Domini est)
 lachrymatur, quae ne humanis quidem lachrymis digna esset
 sed, quoniam mors primogenita peccati filia, & affectus eius
 erat, in effectum causam, & in filia matrem (hoc est, peccatum,
 quod mors processit) contemplantus est. Veramque igitur Christi
 hominis miseriam deslet, peccatum scilicet, & peccati parricidam
 in cuius deformitate, causae suae, hoc est, peccati deformitatem
 vidit.

Rom. 5.

Gen. 3.

Chrysol.

vidit: Quid enim est cadaveris horrida specie vel odore ter-
trius, vel adpectu truculentius, vel cōtagio pestilentius? In hac
igitur horrenda specie, peccati scditatem & vidit & horruit.
Sicut enim in corporeis rebus nihil est morte formidabilius: ita
in spiritalibus (quorum est altior conditio) nihil peccato dete-
stabilius, nihil magis terrificum est: quāvis illud perditū & pro-
fligatū homines tam facile committant, quod eorum oculos
princeps huius seculi dæmon excæcarit. An non igitur hæc
causa digna fuit, quæ ipsi quoque salutis & vitæ fontis lachry-
mas excuteret!

IIII.

Ostenso igitur sepulture loco, ait Dominus: *Tolle lapidem.* August.
Non poterat (inquit August.) lapidem amovere, qui mortuum
poterat suscitare? Poserat sanes: sed quæ in facultate nostra erāt,
nobis reliquit; quæ autem maiora viribus nostris erāt, sibi sum-
psit. Quod quidem in omni negotio facere nos vult, ut quæ fa-
cultatis & officij nostri sunt, præstare curemus; quæ verò supra
nos sunt, paternæ illius providentiæ committamus. Frustra
enim nova dona expetit, qui perceptis uti negligit; & maioribus
beneficijs indignus efficitur, qui minoribus nō utitur. Vigilan-
tibus enim & laborantibus præsens semper Deus est; non stert-
tentibus atque dormientibus.

Sublato ergo lapide, clama ait Dominus voce magna: *Lege-
re, veni foras.* Hanc diuinæ virtutis vocem audiuit terra, audi-
uit cælum, audierunt inferi manes, audiuit etiam surdissima &
inertiorabilis mors, & tantæ vocis tonitru perterrita facta, præci-
pienti paruit; & depositum, quod seruandum acceperat, reddidit.
Adhuc teter cadaveris fœtor in naribus adstātium erat, cum ad
hanc vocem vident (mirabile dictū) rediit corpus & tolli, &
in sublime à terra erigi: cui nec mors, nec vincula quibus liga-
tum erat, impedimento fuisse, quo minus è tumulo prodiret, &
coram adstantibus ambularet. Itaque inferi animam, terra cor-
pus, mors utrumque restituit. Tria igitur miracula vnica Do-
mini voce parrata sunt: corpus suscitatur, anima ab inferis re-
uocatur, ligatus pedibus manibusque ingreditur.

Ait deinde Dominus: *Soluite, & finite abire.* Ligauerunt quidē
forores mortuum, soluunt autem modò viuum. Quo exemplo
sacerdotes docentur, quos ligare, quos soluere debeant. Mortui
enim, hoc est, in lethali crimine perdurantes, ligandi; viuentes
autem, hoc est, verè pœnitentes, & à peccato resiliere volentes,
soluendi sunt. Cur ergo tu sacerdos alia via ingrederis, qui fra-
terno odio aut impudico amore illaqueatos, aut res alienas cō-
tra ius fasque retinentes absoluis? hoc enim scelus pseudopro-
phetis Dominus apud Ezechielem impingit, cum ait, eos viu- Ezech. xi.
ficare

ficare animas quæ non viuunt, & mortificare animas quæ non moriuntur, hoc est, nocentes absolueret, & innocentes damnaret. Hæc quidem admonitio, fratres, ad sacerdotes præcipue pertinet: ad vos autem illud maxime spectat, ut, cum ad eos pergitis, sic animis constituti & parati sitis, ut in vos illi absolutionis beneficium, & Sacramenti virtutem conferre meriti possint. Ad quod & præteritæ vitæ dolor, & futuræ correctionis & non solum peccatorum fuga, sed omnium etiam quæ vobis offendicula esse possunt, abdicatio necessaria est. Ad hæc autem commodius perficienda, oportet ante sacram confessionem recogitare antea vitæ dies in amaritudine animæ vestræ, quod plenius spirituali medico vulnera vestra detegere valeatis. Fructus autem & probatio veræ poenitentiae est, castigatio vitæ: quæ si peracta confessione nihilo purior & castigatio est, vehementer timeo, ne caeleste medicamentum in pestem vobis accipere cedat. Quotannis enim confiteri, & (quod vulgo passim fieri videmus) vix dum peracta confessione, intermissa prius scelerata repetere, nihilquæ meliorem fieri, quid aliud est, quam Sacramenti abuti, remediis ægrotare, De gratiam conuenire, Ecclesiam fallere, vos ipsos perdere, & in periculum & falsam maxime conicere? Cum enim poenitentia ipsius & falsa est, quæ nos spes reliqua salutis manet, cum citra illius opem nemini ad iram pareat ad salutem? Hoc igitur, fratres, cogitemus: hoc periculorum omnium maximum, cauere studeamus: ut veram hoc sacratissimo tempore poenitentiam agentes, delictorum veniam & gratiam, ac postremo caelestem gloriam à Domino percipere mereamur.

DOMINICA IN PASSIONE, CON- CIO PRIMA, IN QVA LECTIO EVAN- gelica explanatur.

THEM. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Ioan. 8.

HActenus, fratres charissimi, nos Ecclesia ad defensionem animæ nostræ mortem per poenitentiam iocunda, & peccatorum confessionem nunc ad descendam Sponsi sui, ac Saluatoris nostri mortem (quæ ex peccato quoque nostrorum in Passione appellatur, quod ab eo Ecclesia usque ad sacra-
mentum

num Paschatis diem Dominicae passionis mysterium celebret. Ad quod etiam sacri huius temporis ieiuniis, orationibus, & lacrymis nos exerceri ac parari voluit, quo maior pietate ac religione tantum hoc mysterium recolereamus, & pro hoc inestimabili beneficio meritis Redemptionis nostrae gratias ageremus. Itaque sicut medici ieiuniis immodicis & sanguinis effusione male agrotantium corpora debilitant, priusquam ea pharmaca porrigant, quibus omnis noxii humoris vis euacuanda est: ita plane Ecclesia voluit nos toto hoc Quadragesimalis penitentie tempore ieiuniis & maceratione carnis preparare, ut Dominicae passionis mysterium digne celebraremus: quo beneficio nihil ad animae nostrae expiationem, purificationemque efficacius, nihil potentius. Quid enim (ait Bernardus) tam efficax ad purgandum mentis haerem, quam voluendum Christi sedula meditatio?

Hinc colligere debet, fratres, quo affectu, quae de uocatione, qualique animi submissione, atque mortificatione huius diebus accedere debemus: in quibus acerbissime passionis Domini memoriam recolimus. Vulgo dicitur, res incommodas & aduersas qui nam fieri, & qui veri sint amici, indoceri. Quod quidem mors praecipue amicorum ostendit, quae veris amicis vel inuiti sciam & reluctantibus lacrymas exoritur. Quisquis igitur verus Christiamicus est, iam promptam passionem habet occasionem, qua amicitiam suam doloris communione declarat: quid qui nobis facit, non video quoniam indicio charitatem erga illum suam ostendat, quando illo moriente, & cruciatibus acerbissimis sustinente, illis ridet, oratur, & ludit. Cum capite dolore afficitur, cetera quoque membra condoleat: & fundamento domus conuulsae, reliqua quoque domus partes concuti necesse est. Si ergo caput posuerit hoc tempore spinis coronatur: qua fronte cetera corporis eius membra deliciis soluantur? Si totius Ecclesiae atque adeo totius mundi fundamentum hoc tempore mutatur: quomodo partes eius inconcussae atque immotae manebunt? Quod si Dominus moriente omnis cum eo creatura iugemiscit, Solus curatur, potius scinduntur, terra horribilem tremorem contremiscit, elementaque omnia commouente, illi quodammodo pollicentur: quod fieri potest, ut solus homo (non quo solus Christus patitur) illi non copatiatur? Hoc est plane saxi duriores, si elemetis ipsis insensibiliorem esse. Denique usque adeo dissiles in mare, & luctu a nobis agi cupit Ecclesia, ut versiculum illum, quo gloriam Patri, & Filio, & Spiritui sancto tribuimus, ab exordio Massae subtrahere. Quo indicio facile quis intelligat, quam longe hoc tempore a vana mundi laetitia abesse nos velit, quibus dinoscatur eas laudes, quae sunt cum alicuius coniunctae, aliqua ex parte interdicatur.

Sed cum hoc dico, fratres, fateor, pudet me mei, pudet pigrescere temporum nostrorum, in quibus hec magis ad mysteriationem, quam ad fructum, aut utilitatem aliqua dici videntur: cum tam multi sint, qui hos sacros dies nulla in re à ceteris fecerant: sed idem in his luxus, eadem lætitia, eademque risuendi & ludendi (ne quid dicam amplius) licentia persequeretur. Itaque ex his mysteriis sacrissq. diebus sola nomina retinemus, affectum vero & sensum eorum vix ullum habemus. At beneficium hoc, quo ab æterna morte per Christi mortem erepti sumus, æternam quoque memoriam & gratum à nobis animam exigebat. Verum quando hoc ipsum, quod debemus, minime præstamus; hos saltem dies, qui huic mysterio dicati sunt, deuotissime recolere deberemus. Olim Dominus in lege pascbæ uotissime recolere deberemus. Olim Dominus in lege pascbæ lem agnum, qui quartadecima luna erat immolandus, decima luna domum inferri præcipiebatur: ut toto hoc tempore Iudæi & agni cōspectu, & balatu, veteris illius beneficii, quo ab Ægyptiæ seruitute per sacrificium agni liberati sunt, admonerentur, & pro liberatione sua gratias agerent. Si tot igitur diebus illius beneficii memoriam quotāis Dominus reficari volebat: quid mirum si in Ecclesia his diebus eandem à nobis grati animi memoriam pro hoc tanto beneficio exigit: quo non à Pharaonis, sed à diaboli tyrannide, non agni, sed Christi sanguine liberati sumus? Hoc quidem utcumque cogitari potest, sed pro dignitate tamen explicari non potest. Quia igitur Euangelij huiusmodi die celebrare incipit, præsentis passionis rebus semina quædam & initia continet. Quam ut commodè explanare possimus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

IN sacra huius Euangelij lectione Dominus & innocentiam suam, & aduersariorum suorum perfidiam atque malitiam aperitissima oratione demonstrat. Sed quoniam is qui aliorum mores castigare studeat, omni culpa vacare debet: ideo quem admodum olim Samuel, Iudæorum ingratorum apinam & perueritiam increpaturus, prius integritatem suam ipsorum etiam testimonio comprobauit; ita quoque in præsentis lectione Dominus innocentiam suam, priusquam Iudæorum scelera traduceret, eorundem quoque voce testatam esse voluit. Vnde ait: *Quid ex vobis arguet me de peccato?* Quanto aliter considerantes, in integritate sua solliciti, & vitia sua minime considerantes, in aliorum delicta seuerissimi iudices sunt: qui nunquam non in ore aliorum crimina habent, cum tamen seipsos non inspicunt, neque

neque sua ipsi scelera (quæ erunt fortasse multo grauiora) videant. Itaque ad aliena delicta Lynceos, ad sua verò contēplanda talpæ oculos habent. Curiosum enim (ait Bernardus) genus hominum ad cognoscendam vitam alienam, delictorum ad corrigendam suam. Quia in re senibus quibusdam similes plerique mihi esse videntur, quorum acies oculorum sic affecta est, ut eum res à se distantes videant, tamen propè positas minimè vident. In templo quidem erat Phariseus orans, qui tamen inde quorquor in plateis erant, raptores iniustos, & publicanos videbat: cum timorē tamen suū, quē intra se habebat, minimè cernebat: trabemq; in oculo suo gerēs, nec videns, de publicano sollicitus erat: qui omnium aliorum oblitus, totus in scelere suo. rum cogitatione versabatur. Hinc adeo perniciosum morbum ē superbia nasci D. Bernardus restat ut: cuius primum gradum esse ait curiositatē, quæ ex incuria & negligentia erga vitam propriam oritur. Si enim, inquit, te vigilanter attenderes, tūcū planè esset, si ad alia voquā intenderes. Præposterior tamen genus hominum, sui negligens, in alienā vitam semper intentum est: utrobique reum, utrobique damnandum, & quid aliena nimium curet, & quod sua penitus negligentia utroq; enim vitium est. Solus enim ille ad aliena vitia carpenda maxime idoneus est, qui nihil habet quod verò reprehēsi possit. Quam rem exemplo suo Dominus in præsentī lectione confirmat; qui priusquam Phariseos oblungaret, inuicem suam ostendit: dicens: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Hic autem verbis Dominus se omni culpa vacare ostendit, eum ipsos etiam inimicos integritatis sue testes citat. Sunt enim perspicaciissimi inimicorum oculi ad eorum delicta peruidenda, quos acervo odio prosequuntur. Quia de re sic Platarchus ait: Inimicus semper aduigilans obseruat quid agas; & ansam captans calumnia; lustrat ac circumspicit vnde quoque vitam tuam, non tantum querens, restas, ac saxa oculorum acie penetrans (sicut narrat de Lynceis) verum & amicum, famulum, & quisquis tecum habet consuetudinem: ut, quoad potest, deprehendat quid agas, perfodiens atque scrutans tua consilia. Ante omnia verò peccatis imminet; hæc in primis vestigat. Nec secus ac vulstures ad putridū corpus odorem rapiuntur, sincera sanaque non seniores: ita si quid morbidum est in vita, si quid viriosum, si quid affectum, id demum excitat ac mouet inimicum; ad hæc assilit quisquis odit, hæc cōtrectat vellicatque. Hactenus ille. Ex cuius verbis intelligimus, quod quemadmodū homines amore sui inpediuntur, quo minus delicta sua videant: ita contra inimici (qui hoc inpedimēto carēt, semperq; quid accusare valeant, inquirūt) ad ea inspicenda oculatissimi sunt. Quod quidē Sanctus Dauid in-

signasse

Bernardus

similia

Lut. 12.

Bernardus

Platarchus

Seniles

PAL. 118.

sinasse videtur cum dicit: Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo. Quid sibi vult comparatio hæc? Paulo enim inferius ait, super senes, & super omnes docentes se intellexisse, quod in diuinorum madorum meditatione assiduus esset. Quo in loco satis apta videtur comparatio cum sapientiarum nes potissimum doctoresque pertineat, quos tamen diuinorum legum studiosus facile vincit. Sed quid sibi vult, quod se prudentem inimicis facit, cum nihil situr inimicis dixerit, nisi tribuatur? Non video cur hoc sanctus Propheta delicta cõueni quod intelligeret, inimicorum oculos ad aliena delicta cõueni da esse perspicacissimos. Vnde est illud Diogenis Cynici dictum. Ad salutem opus esse homini aut fidis amicis, aut acerbis inimicis: quod intelligeret, inimicos ad aliorum delicta obseruanda diligentissimos esse. Sensit ergo Propheta, in diuina legis studio ita se profecisse, vt apertius delicta sua propriis oculis quam inimicorum, perspecta & explorata haberet, quamuis illi hac in re oculatissimi essent. Quod planè Saluator hoc in loco insinuauit, cum inimicos suos innocentiæ suæ testes citat, dicens: *Qui ex vobis arguet me de peccato?* Huius autem non contemnentis utilitatis materiam nobis inimici præbeant. Vbi ergo Dominus innocentiam suam apertissima ratione comprobasset, cum aduersarios suos obiurgare aggreditur, dicens:

I.

simile.

simile.

simile.

Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Valde profectum mirandum, quod creatura rationalis adeo veritati non consensit, vt illam etiam vehementer impugnet. Si enim veritas obiectum & perfectio humanæ rationis est, cur Pharisei apertissime veritati refragabantur? Huius rei ea mihi causa esse videtur, quod quemadmodum vbi gustandi sensus cum intellectus est, dulce iudicat amarum; & amarum dulce: ita cum intellectus spirituali morbo laborat, vehementer in spiritualium rerum iudicio hallucinatur. Adde huic aliam causam: vtenim membra ægrotare solent, aut quia in se ipsis malè sunt affecta, aut quia vicinum aliquod membrum malè habet, (sunt enim inter membris omnia siue mala siue bona cõmunia) ita planè intellectus noster ægrotat, vel quia praua doctrina corruptus, vel quia sincera fidei dogmata caligat (quod hæreticorum est) vel quia affectu aliquo vehementi, velut ardentissima similitudo laborat. Tanta enim affectu vis atq. potestas est, vt quod admodum supremus cælestium orbium incitantes tendentes, rapit: ita planè, quod vehemens aliquis affectus propendit.

quoque omnes animæ nostræ vires, ac totam penè huius minoris mundi machinam inclinât: neq. nisi ægrè sibi quisquam aduersatur, suisque cupiditatibus obstat. Quin potius ipsa quoque intellectus acies in eo maximè acumen suum exercet, ut rationes excogitet, quibus id, quod affectus cupit, probare possit. Hinc illa vulgo iactata sententia: Quod vult, non quod est, credit, qui cupit errare.

Id adeò verum est, ut in iis etiam quæ utilitatis aut honoris causa sitienter appetimus, vix tandem sublata etiam utilitatis honorisque spe, conceptos cupiditatis igniculos extinguere velimus. Cuius rei (quæ verè mirabilis est) commodissimum in lib. Reg. exstat exemplum. Cum enim Achab Rex Israël, & Iosaphat Rex Iuda, bellum aduersus Regem Syriæ adornarent, & 1. Reg. 22. quadringenti Prophetæ Baal prosperum belli exitum Regibus prænunciarent: Iosaphat tamen, Prophetas illos pertæsus, Prophetam Domini requirerebat. Cui Achab, Reman sit, inquit, vir vnus per quem possumus interrogare Domiu, Michæas filius Iemila: sed ego odi eum, quia non propheta mihi bonum, sed malum. Hic ego nihil miror, quod Rex odio haberet eum, qui sibi semper aduersaretur; hoc enim omnibus serè commune est: exponam tamen quod me vehementer in admirationem rapit. Nimirum sanctus hic Propheta non humano cõsilio, sed diuino Spiritu doctus, quæ euentura erunt prænunciabat, exitusque rerum vaticinijs veritatem comprobabat. Et tamè adeò affectibus & cupiditatibus suis Rex cæcus & amens indulgebat, ut omni ratione id exsequi veller quod cupiebat, quamuis infelicem votorum suorum exitum expectaret. Vsq. adeò enim homines cupiditatũ suarum libidini addicti sunt, ut quæ perniciosa & nocitura esse intelligant, non modo non detrectent, sed etiam cum voluptate amplectantur. Hæc ergo causa fuit, cur Pharisei Domino vera dicenti nõ crederent, quod enim mirum quæ cupiditatibus eorum aduersa erant, doceret. Quæ cum ita sint, non mirum si qui tales erant, fidem illi non haberent. Non desunt autem apud nos, qui hanc Phariseorum perfidia suo modo imitentur. Cum enim Evangelica philosophia irreconciliabile bellum aduersus omnes carnis cupiditates, aduersus fastum, superbiam, auaritiã atque delicias gerat (quæ omnia auidissimè seculi homines concupiscunt) quomodo qui tales sunt, Evangelio Christi obtemperare velint? Iubet Evangelium inimicos diligere, de malè merentibus benè mereri, cupiditatibus frenum imponere, libidines rescare, aliena nõ appetere, propria largiri, visibilia bona contemnere, & invisibilia sectari: quis carnis & mundi amicus hæc ipsa libèrer amplecti velit? Quis præterea superbis humilitatè, auaris liberalitatem,

impudicis castitatem, liuidis charitatem, immitibus misericordiam, & iracundis lenitatem & patientiam persuadere valeat, quæ omnia philosophia carnis acriter à se repellit.

Luc. 13.
Matt. 18.

Matt. 10.

Sed dicet forsitan istorum aliquis: Ego firma fide teneo quidam Ecclesia mihi credendum proponit. Itaque & ineffabile Trinitatis & incarnationis Dominicæ mysterium, ceteraque fidei dogmata inconcussa fide tueor. Rectè sanè. Sed interim tamen à te quero, cur ista credas? Respondebis: Quia Deus ista omnia dixit, quæ fallere, aut falli impossibile est. Optimè quidem. Verum tamen qui ista dixit, dixit etiam: Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Dixit item: Nisi conuerſi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum celorum. Dixit deinde: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Dixit præterea, nulli aditum salutis patere, nisi & rem & famam proximi ablatam restituat, nisi & peccatum, & peccati occasiones fugiat. Eadem igitur veritas, quæ tibi illa dixit, dixit & ista. Quid igitur est in causa, quod cum illa adeo firmiter credas, in istis ita te geras, ac si proterius non crederes? An si fide ipsa careres, licentiùs? Causa ergo istius rursus, procacius, petulantiùs viuere potuisses? Causa istius huius rei non alia mihi esse videtur, quam quod ista omnia mysteria sine vlla penè carnis molestia, & sine vlla rerum nostrarum iactura credimus. At restitutio, sine dispendio non familiaris, & abdicatio vitiorum, sine carnis molestia esse credamus, sic tamen nos in hac parte gerimus, quasi omnino nihil crederemus: quando (vt dixi) nihil minùs contra illa peccamus, quam si falsa esse crederemus. Hæc igitur causa erat, cur homines Domino vera docenti non crederent. Alteram tamen causam non dissimilem idem protinus assignat cum subdit:

II.

Rom. 8.

Simile.

Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia Deo non estis. Hæc quoque Domini verba expositione indigent, videtur. Principio igitur, ille dicitur ex Deo esse, qui Spiritu Dei in se habet: ille verò ex Deo non est, qui, cum hoc caeleste Spiritu careat, ab immundo spiritu agitur, Apostolo dicente: quis enim non habet Spiritum Christi, hic non est eius, quod non est eius, cuius nisi demonis erit? Qui spiritus, ubi primus mentis arcem occupauit, protinus inter execrandissimè curat, quæ ibidem molitur, hoc ante omnia diligentissimè curat, quæ fieri possit, vt præda hæc semel capta, e manibus elabatur. Ad hoc autem omnes aditus obstruit, per quos lux aliqua mentis hominis affulgere possit, quæ illi capriuitatē & miseriam suam detegat, & ad defectionē sollicitet. Quemadmodum enim vbi

potens aliquis tyrannus arcem aliquā expugnauit, curat in primis omnes murorū aditus diligenter ocludere arque munire, ne alicui patere possit clandestinus ingressus: ita planē spiritus illi nequissimus mirabili quadā arte & oculos & aures infelicis animæ claudit, ne fulgeat illi illuminatio Euāgelij glorię Christi, qui est imago Dei. Quo fit, ut, qui his sunt lethalibus cōpeditibus adstricti, vix tandem cōsilijs, admonitiōibus, concionatorumque vocibus ad virtutis & pietatis studia adhortantium flectantur. Quorū p̄uicaciam regius Propheta describit, cūm eos dicit esse sicut aspides surdas, & obrutantes aures suas; quæ non exaudiunt vocē incantantium, & venefici incantantis sapienter: hoc est doctoris, qui, celesti fretus sapientia, diuinorum eloquiorum incantationibus sopire lethalia horū aspidum venena nititur: ne videlicet & sibi & aliis virulentis suis moribus nocent. Vnde sicut aspides alteram autē terrę affigentes, & alteram implicata caudā obstruentes, ad incantantiū voces obsurdescunt: ita isti partim terrene bonorum amore, quibus affixi sunt, partim draconis caudā in aurē alterā immissa, surdi prorsus, ad concionatorū vocēs efficiuntur. Vehemens enī terrenorum amor hominē ad infima trahit, dæmon verō eundem a Deo auocat: hisque duabus rationibus velut insensibilis homo ad omnes Dei voces, ad omniaque eius promissa, blanda, flagella, minas, & terrores redditur. Quid quid enim horū clames, quidquid de gehenna, de morte, de iudicio, de regno calorum inuolucres, sic audit, ut nō audiat; sic intelligit, ut non intelligat: quia, dæmone id operante, omnis spiritalis sensus expers est. Quā rem legatio illa Glezi Heliſei serui satis aperte indicat: qui a Domino suo cum baculo missus, ut eum ante mortui pueri faciem collocaret, nihil illi opis cōtulit. Nō enim erat vox, neq. sensus. Quare reuersus ad dominum suum ait: Non surrexit puer. Idem quoque nos Domino, fratres, quibus similis legatio commissa est, referre possumus. Fecimus, Dñe, quod iussisti, baculū tulim, hoc est, potētiā tuā, virtutē tuā, iustitię tuę seueritatem, suppliciorum magnitudinem, pēnarum aternitatem, mortis ineditabilem necessitatem ante oculos multorum qui in peccatis mortui sunt, hoc tempore posuimus: sed tamē nullam in eis cōfessionis vocē, nullum doloris sensum adhuc percipimus, nec vllam vitalem operationem vidimus; quæ nobis spiritalis resurrectionis, & nouę vitæ præberet argumētum. Quis igitur nobis obstitit? Nempe maiorum omnium auctor dæmon, cui homo per peccatum potestatem contulit. Cū hæc igitur ita sint, nōne verissimē a Domino dictum est: *Propterea vos nō audistis, quia ex Deo non estis.* At contrā de pijs, qui longē alio spiritu ducuntur, sic ait:

psal. 17.

4. Reg. 4.

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Illum ex Deo esse diximus, qui Dei Spiritum intra se habet. Huius autē Spiritus ea natura est, ut carnalia opera fastidians, spiritualibus rebus, ac præcipue diuinis eloquiis maximè delectetur. Sic enim sanctus ille Rex delectabatur, cui diuina eloquia & præcepta desiderabilia erant: super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauam. Rursumque alibi: Cantabiles mihi erant iustificaciones tuæ, in loco peregrinationis meæ. Hoc est, in hoc exilio & arumnosa vita, in qua omnia dolorū, lachrymarum, tentationum, periculorum, & laqueorum plena sunt, hæc mihi Domine solatia, hæc semper cantica fuerunt, & nec cantica solum quibus oblectaret, sed etiam præsidia ad quæ sustentarer, medicamenta quibus curarer, alimenta quibus meitarer, arma quibus pectus meum munirem, consilia quibus me in rebus dubiis expedirem, & lucernæ ardentes, quibus in horum mundi tenebris gressus meos dirigerem: idcircoque non mirum, si hæc mihi cantica super mel & fauam dulciora fuerunt. Responde igitur Saluator: *Qui ex Deo est, verba Dei audit*: quia nimirum illis pascitur, delectatur, & mitto modo reuertitur. Hinc de D. Augustino & sanctissima eius matre legimus, quod positi apud ostia Tiberina colloquebatur soli valde dulciter, & in hiant ore cordis in superna fluente fontis vitæ viscebatur. Illi mundus iste inter verba cum delectationibus suis. Similique modo legimus Scholasticam virginem cum fratre suo D. Benedicto de diuinis rebus loquentem, tanta suauitate perfofam, ut cum frater imminente nocte in monasterium suum redire veller, illa fuis ad Dominum precibus tantam vim imbrum caelo sereno impetrauit, ut frater in monasterium redire prohibitus, totam illam noctem insatiabili quadā voluptate in diuinis colloquiis cū illa transegerit. Quid verò duos illos anachoritas memorem? quorum cū aliter aliter de diuinis rebus colloquuturus inuideret, & lenticulas interim dum loquuntur, igitur ad mouerent, quibus post colloquium reficiendi essent: vbi totum diem huic studio impendissent, corpora carnalibus habitibilibi, a se inuicem discesserunt. Sed hæc tamen carnalibus hominibus, qui concionatorem paululum morantem nullo modo ferre possunt, incredibilia fortasse videbuntur: quæ tamen inuicem credibilia esse desinēt, si animaduenerint quàm multi sint qui integras noctes in ludo alearum atque chartarum sine ulla molestia consumunt: quandoquidem spirituales deliciae tanto præteritas mundi delicias antecellunt, quanto spiritus carnis præstantior est. Merito ergo Dominus: *Qui ex Deo est, verba Dei audit*: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Sed quid ad hæc illi respondeant, videamus.

III.

Nōne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? His verbis a se errē inuoluunt, se tam prudē hęc tam dira conuicta in Dominum iecisset: quorum vsque adeo illos nō pœnitebar, vt nunc denao eadem repetant, atque confirmēt. His autem similes mihi esse videntur, qui cum iam diu in multis criminibus versati sint, tam longa peccandi licentia non contenti, statim à confessione eadem reperunt quæ commiserunt. Neque his contenti, aduersus concionatores ipsos frequenter inclamare solēt: Nōne bene dicimus nos, nec tam angustum iter in cælum esse, nec tam arctam salutis viam, nec tam strictam Dei iustitiam, neque tam difficilem eius misericordiam, sed maximē facilem & exorabilem: utpote quæ simplici peccatorum gemitu contenta, vniuersa deleat peccata? Itaque hac fiducia freti, sine vllō mortis vel diuinæ iustitiæ metu, quos dānauerant mores resumunt. Hos ego viperis quā simillimos esse iudico: quas ferunt in littore maris positas, sibilo ad lē & profundo gurgite murenulam euocate, vt eius operā fortis cōcipiant: quæ cum ad hoc venenum deponant, vbiā consorte recesserunt, venenum iterum resumunt, quo solito more noceant. Hoc idem illi facere videntur, qui ad horam, dum sacerdotes adeunt, peccati virus quodammodo deponunt: peracta verò confessione, virus iterum quod euomuerant, resorbente quo & aliis & sibi ipsis mortem inferant: in quo quidem periculosissimo statu mors sæpe illos intercipere solet.

simile.

Tales, quantum coniectura colligere possum, nescio an virtute sacramenti, charitatem & gratiam perceperint. Si enim charitatem receperint, qua verē Deum super omnia diligerēt, quomodo rem adeo charam tam vili pretio, tamque sine vllō doloris sensu amitterent? Quis vnquam filium alacri animo vili pretio cōmutauit: aut sine doloris sensu amisit? Præterea lex est, vt medicus, qui accepta pecunia pactus est agrotō salutem dare, si, vbi primū sanitatem ager recepit, prorinus in morbum relabatur, eundem rursus curare teneatur. Quia non præsumitur verē sanus, qui tam facilē sanitatem amisit. Quod si ita est, quo iudicio te veram animæ sanitatem consequutum esse credam, quē vix dum finita confessione, eodē ipso morbo laborare video? At inquis: Exigua mihi gratia collata est, quæ me in semel accepta sanitate cōseruare nō potuit. Verūm minima gratia (vt D. Thomas ait) Deum diligit supra omnia, & peccatum item supra omnia detestatur: ideoque ad peccatum prorsus ab anima exterminandum, quamlibet minima sit, sufficiens est. Qui medicatam potionem ebibit, qua noxiū à corpore depelleret humorem, quamuis eam prorsus vt potauit,

simile.

D. Tho.

simile.

euomat: id tamen paululum, quod ventriculo adhæsit, noxium frequenter humorem à corpore protrudit. Idem etiam accidit illis, qui pransum cibum propter imbecillitatem stomachi retinere & concoquere diu nequeunt: reliquiis enim quæ supersunt, aluntur & viuunt. Non minus ergo vel exigua gratia posset homines in vita spiritali sustentare, & noxios peccatorum humores ab anima pelleret: quod istis minime cōtingit. Quamobrem verisimile est, eos, qui se ita gerunt, nunquam diuinam gratiam esse assequutos. Quo quid miserabilius, quid infelicius dici potest?

Atque utinam nihil aliud in hac re incommodi esset, nisi oleum tantum & operam perdidisse, frustra quæ, roties pudorem ac laborem confessionis sustinuisse. Hoc enim malum vteumque tolerari posset: cui tamē alia longè grauiora adiuncta sunt. Nempe ingratitudo aduersus Deum, peccata condonantem: & mendacium, quo meliora ante illius ministrum proposuimus, neque præstamus: & prauæ consuetudinis confirmatio, quæ indies hoc modo inualefcit, animumque in peccatis obfirmat. Quæ quidem mala adeo grauia sunt, adeoque salutis signa hoc in discrimen vocant, vt inter reprobationis æternæ signa hoc etiam numeretur. Quamobrem? Quia verisimile est, te eundem futurum postea, qui hactenus fuisti: cum præserim praua consuetudo eo sit quotidie potentior, quo diuturnior. Quid enim de te aliud sperare possum, quā quod hactenus fuisti? Ex præteritis enim futura æstimare facile possumus. Hinc Salomon ait: Adolescens iuxta viam suam, etiam cum seauerit, non recedet ab ea.

Prou. 22.

Ceterum si seire cupis, an peccata tibi in confessione dimissa sint: vide an ipse à confessione transacta peccata dimiseris. Hoc enim inter omnia gratiæ & charitatis indicia non postremum mihi esse videtur: quāuis huius rei euidentiā habere nemo possit. Præuos enim mores deponere, & peccata relinquere, diuinæ gratiæ opus est. Quæ verò gratia peccata dimittit, eadem etiā facit ne illa iterum cōmittas: quod si cōmittas, indicium est te eam vel non recepisse, vel acceptam protinus amisisse. Et quidē hoc argumento vellem vt misericordiā Dñi æstimarent, qui, ab ea peccandi licentiā arripientes, facile sibi veniam pollicentur. Non dubium enim, quin eiusdem misericordiæ opus sit, à futuris peccatis per gratiam præseruare, & præteritis condonare. Si ergo hactenus nunquam eo vsque misericordia Dei (te repugnanter atque obistente) progressa est, vt te à peccatis immunem cōseruaret: quomodo eam tibi tam facile polliceris, vt peccata condonet, cum præsertim tu tibi semper desis, sine quo Deus non operatur? Vnde apparet in homine,

homine, fratres, non vanam modò, sed perniciosissimam quoque hanc esse fiduciam; quæ tamen non fiducia, sed præsumptio à diabolo in mundum iniecta, nominanda est. Sed iam ad historiam redeamus.

IIII.

Audistis quò conuitio Iudæi Dominum affecerint, cum illum Samaritanum & Dæmoniacum appellauerint: nunc eius lenitatem & mansuetudinem audite. Constat enim, tale hoc vitium fuisse, vt vix vllò eo maius fingi potuerit. Quid enim Dei Filio sublimius? quid dæmone inter omnes creaturas detestabilius? Quid igitur excogitari potuit indignius, quàm summum omnium rerum Dominum turpissimò omnium creaturarum nomine appellare? Quid igitur ad hæc, Domine Iesu? Nunquid conuitio conuitium, aut maledictio maledictum retulisti? Minimè gentium. Sed tanquam agnus mansuetissimus mansuetissime respondet: *Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum*. Simplici tantum verbo hanc tantam à se contumeliam depulit: quam nunquam depulisset, nisi hoc ad summam Patris gloriam spectaret: cuius illi admiranda opera potentia demonum adscribebant. Quid igitur hæc responsione blandius? quid mansuetius? quid benignius?

Hanc tantam Domini mansuetudinem Petrus Apostolus nobis imitandam proponit, cum ait: Christus passus est pro nobis, vobis relinques exemplum, vt sequamini vestigia eius; qui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur. Quas enim ille in passione sua contumelias non accepit? quæ opprobria non sustinuit? quæ ludibria non pertulit? Denique tam multa & varia pro nobis passus est, vt Tertullianus dicat, ipsum virtute patientiæ, dum à nobis discederet, saginari voluisse. Ad huius autem virtutis imitationem, non video qua potissimum ratione carnales præsertim homines incitare possim, quàm si ostendero, hoc non ad animæ salutem modò, sed ad corpus etiam, hoc est, ad omnem eius molestiam excutiendam plurimum iuuare. Quid enim ad hoc conducere magis poterit, quàm vt tu conuiuatorè, conuiuiumq. ipsum nihil pendas? Quisquis enim conuitia in te iactat, hoc in primis desiderat, vt te mæiore atque molestia afficiat. Quòd si tu hunc eius conatum paruipendas & negligas, is utiq. qua te molestia afficere cupiebat, afficietur: cum videat, se, quod tam auidè cupiebat, non impetrasse: atque hac ratione non ille quidem de te, sed tu de illo supplicium sumes. Quemadmodum enim (vt simile. Tertul.) qui telum in materiam lenem & blandam facit, illam quidem penetrat & lædit; si verò in ferrum aut materiam aliquam duriorè iecerit, in iacentè protinus telum

reflectitur, & illum frequenter vulnerat: ita planè conuicta infirmum animum iaculata, illum vulnerant & faciunt: quæ verò in sortem & constantem animum sunt contorta, ad eum non lædunt, vt in auctorem suum retorqueantur. Verissimè enim à Chrysost. dictum est: Neminem lædi nisi à seipso. Non enim ad inferenda vulnera districtus gladius satis est, nisi corpus nudum & inerme sit: at ferro & clypeo tectum, quis gladius lædere possit? Si tu igitur patientiæ clypeo armatum pedius lædere possis? Si tu igitur patientiæ tela sauciare poteris? Quid verò si fortitudinem illam habeas, quam Dominus Ezechiel contulit, cum ait: Ecce dedi frontem tuam, vt frontem silicis. Et quasi hoc parum esset, adiecit: Vt adamantem quippe dedi te. Adamas autem ea natura est, vt ferro ictus, ferrum potius frangat, quàm ipse frangatur. Quo fit, vt qui tales sunt, patientia sua conuictorum impetum retundentes, lædant potius eos, quàm lædantur.

Verùm hæc ratio ad eos foras se magis pertineat, qui molestia omni vacare cupiunt. Ad eos autem qui seipsum negligunt, illa vnius tantum diuinæ voluntatis exsequendæ studio si sunt, illa potissimum ratio pertinet, quod lenitatis & mansuetudinis merito Deum intra se tanquam viæ ducem accipiant, Propheta testante qui ait: Diriget mansuetos in iudicio, docebit mites vias suas. Quid verò magis optandum, quàm vt Dominum intra te habeas non modò iter in cælum docentem, sed etiam ducentem atque dirigentem? Quis enim te hoc præceptore docente, decipere; quis eo re dirigente, de via deducere queat? Si ambulauero (ait Propheta) in medio vmbre mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Quod si tam magnifica præmia hominibus mansuetis, seque submissè gereptibus tribuuntur, omni certè studio lenitas colenda est, morumque facilitas; & superbia radicitus ex animo extrahenda: quo Dei cura & eruditione digni efficiamur, qui in Euangelio clara voce pronunciat: Discite à me: animo enim miti atque humili sum. Et profectò cum nulla ferè virtus existat, quam summa clementia Christianus colere non debeat: tum verò præcipuum ac singulare insigne huius sanctissimæ professionis est, suauitas morum & mansuetudo: quæ nos amabiles in primis, & hominibus charos, & Christo Domino quàm simillimos facit: qui cum acerbissimè ex cruciatu necaretur, & supplicia impiorum asperrima perferret, mitissimo animo ruli omnes iniurias, etiam vt mirabilem numinis sui vim potentiamq. declararet, terram horribili terræ motu concussit, & portentosa nocte meridie num lumen obscurauit: lenitatis verò in eos, à quibus iracundiebat, non minora documenta dedit, cum terribiliter

Chrysost.
simile.

Ezech. 3.

Psal. 24.

Psal. 122.

Mat. 23.

IN E
sion
qua pe
ratione

IN E

IN E

IN E

IN E

IN E

factus Iudæorum non modo non vindicaret, verum etiam se deprecatores pro illorum salute atque commodis præberet: parentem suum orans, ut inimicorum furori atque amentie parceret, ac supplicia, quæ illi erant commeriti, pro sua benignitate condonaret. Quo quidem saluberrimo exemplo nos admonitos esse voluit, viz quicquam esse in tota ferè vita, quod homines æquè diuino numini commendet, ac si, repudiatis moribus duris atque asperis, humanitati se toto animo dedant, morumque facilitati.

Quæ cum ita sint, fratres, procul à vobis odia, procul dissidia, procul denique omnis vindictæ cupiditas absit: quæ cum semper animæ noceant, hoc tamen tempore, quo tantam Domini lenitatem & mansuetudinē (quam in passione sua ostendit) recolimus, quoque ab ipso Domino commissorum veniam per poenitentiam postulamus, nocentissima, maximeque huic instituto contraria sunt. Sic enim legimus: Homo homini re- Eccli. 274
seruat iram, & à Deo quærit medelam? in hominem similem sibi non habet misericordiam, & pro peccatis suis deprecatur? Quis exorabit pro peccatis illius? Hunc igitur furorem à nobis excutiamus, fratres, Seruatorisque nostri lenitatem in omni vita colamus, ut illam tandem hereditatem consequamur, quam mansueris Dominus pollicitus est, cum ait: Beati mites, Mat. 54
quoniam ipsi possidebunt terram: non hanc quidem morientium (quam & bestie & feri homines atque immanes possident) sed illam qua soli verè viuentes fruuntur, quæ humilibus & mansueris in cælo parata atque recondita est.

IN EADEM DOMINICA IN PASSIONE DOMINI, CONCIO SECUNDA, IN qua post explanationem lectionis Euangelicæ de ratione audiendi verbi Dei agitur.

THE. *Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis, Ioan. 8.*

Quem morem erga ægrotantes seruare medici consueuerunt, eundem ferè Dominus in peccatoribus curandis, & morbis animæ sanandis retinere solet. Medici namque ubi omnia remedia, quæ medendi ars præcipit, studiosè tentauerint, si nihil medendo profecerunt (vel quia vis morbi medicamenta superat, vel quia ægrotus ea sumere recusat) medendi eius m m 5 curam

Elior. 51.

Exod. 11.

curam & officium deserunt. Hoc igitur modo se medicus ille celestis erga peccatores gerit. Tentat enim varijs eos medicamentis curare; modò publicis admonitionibus, modò occultis inspirationibus, modò plagis atque minis perterrefacere, modò promissis ac beneficijs alliciens; ac denique omni ratione illos sanare, & ad meliorem mentem reuocare contendit. Ceterùm ubi tot remedijs nihil profectum est, deserit repugnantes, suòque eos arbitrio relinquit: quãuis ne in hoc quidem statu ita relinquatur, ut eis sufficiens ad salutem auxilium subtrahatur. Iuxta hunc autem morem Hieremias Angelos aduersus Babylonem loquentes inducit his verbis: Curauimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam, & abeamus vnusquisque in viam suam: quia peruenit usque ad cælum iudicium eius, hoc est, sententia damnationis eius. Hunc ergo morem Saluator cum Iudeorum populo seruauit. Posteaquam enim ad eos sanandos, & à secleribus suis reuocandos, Prophetas frustra destinauerat, ipse per se ad eos venire dignatus est: ut, qui seruos contempserant, Dominum viderent. Is igitur omni ratione eos ad se trahere, & incredulitatem duritiãque cordis eorũ sanare aggressus est. Primum enim miraculis egit, deinde beneficijs, tũ admiranda sanctitatis exemplis, ac postremo assidua celestis doctrinæ traditione: quæ suspensos omnium animos ita tenebat, ut iidem ipsi dicerent: Nunquam sic loquutus est homo. Vbi verò nihil his rationibus profectum est, & miracula ipsa beneficiaque diuina, principis demoniorum opera esse blasphemabant: nequid intentatum relinqueret, alia in præsentì Euangelio aggreditur via. Rationibus grauissimis cum illis agere incipit. Nam cum homo rationalis creatura sit, vix vnquam potest à natura sua ita degenerare, ut sui penitus oblitus, rationis iudicium profusus amittat. Sicut igitur de Pharaone multis iam plagis castigato Dominus ait; Adhuc vna plaga tangam Pharaonem, & post hæc dimittet vos: ita Dominus morti iam proximus, tot rationibus frustra antea tentatis, hæc vna in præsentì Euangelio aggreditur via: qua si non proficeret, tandem nihil tot remedijs proficientes relinqueret, & velut intemperantes ægros desereret. Sic igitur cum illis agere incipit:

Quis ex vobis arguet me de peccato? Quod perinde est ac si diceret: Ad faciendam fidem probitas ante omnia & integritas vitæ plurimum valet. Quis igitur ex vobis vitam meam improbare poterit? Vos enim ipsos (quamquam mihi in seculum) huius rei testes ac iudices statuo, quos quidem iure potuissim recutere. Quis igitur ex vobis arguet me de peccato? Ex quo intelligimus, fratres, tam alienam ab omni offensione, Domini Saluatoris vitam fuisse, sicque illum ab omni non solum malo

sed etiam mali specie abstinuisse, ut ne ipse quidem oculus inimici (quo nihil est perspicacius) aliquid in eo inueniret, quod merito reprehenderet. Probata verò innocentia vitæ, veritatem doctrinæ suæ illis prioribus objicit, dicens: *Si veritatem dicam vobis, quare non creditis mihi?* Non potest enim non verum esse, quod testimonio suo diuina veritas confirmat. Quæ verò opera in testimonium veritatis huius ego facio, solius Dei sunt, qui cælestibus eam testimoniis comprobant. Si ergo quæ annuncio vobis, tam vera sunt quæ Deus verax est; cur ergo huic veridico testi fidem non adhibetis? Non igitur aut meo, aut doctrinæ vitio, sed vestro, tanta hæc perfidia tribuenda est. *Quæ enim ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non audistis, quia ex Deo non estis.* Vnaquæque enim res suo simili gaudet: miles armis, studiosus libris, avarus pecunia, ambiciosus honore. Quisquis ergo ex Deo est, hoc est, qui Spiritu Dei afflatus, diuinæ naturæ consors existit, gaudet utique diuinis rebus, vixitque illi similes & cognatæ sunt: quò fit, ut sanctis viris nihil sit in vita iucundius, quàm de Deo semper audire, de ipso loqui, agere, & meditari. Hinc de beata Cæcilia legimus, quod non diebus ac noctibus à colloquiis diuinis & oratione cessabat. Hinc regius Propheta, *Quomodo, inquit, dilexi legem tuam, Domine! tota die meditatio mea est.* Quod si quisquis Deum diligit, libenter de rebus diuinis agit: ergo quisquis ad hæc & intus, & mutus, & omnino avertus est, quomodo Deum diligere credendus est? Rectè ergo Dominus, *Propterea, inquit, vos non audistis, quia ex Deo non estis.* Psal. 119.

Cum igitur Dominus hanc se dignam sententiam, qua eos sanare volebat, protulisset: illi contra in eadē malitia persistentes, *Nōne, inquit, bene dicimus vos, quia Samaritanus es tu, & testimonium habes?* Videte, quæso, quomodo in media luce caligent, quomodo eos & luor, & odium, & malitia excæcarint, ut talia conuitia in eum iactarent, cuius nec vitam reprehendere, nec mēdacium coarguere, nec doctrinā vllō modo improbare poterant. Vnde igitur hæc tanta cæcitas, tam corruptum iudicium, nisi ex prauorum affectu corruptione manabat? *Quis enim mendaciorum & errorum omnium architectus, nisi corruptus affectus est?* Vbi enim affectus dominatur, nullus planè rationi, nullus iudicio relinquitur locus: sed error & mendacium omnia peruertunt. Hinc illa Cæsaris apud Salustium non immerito laudata sententia: *Omnes homines qui de rebus dubiis consultant, ab odio, amicitia, ira, atq. misericordia vacuos esse decet.* Haud facillè animus verum prouidet, vbi illa officiunt: neq. quicquam hominum libidini simul & vitio paruit. Vbi insunderis ingeniū, valet; si libido possidet, ea dominatur, animus nihil

nihil valet. Hactenus ille. Quæ sententia, quamvis Ethnicæ hominibus, facile tamen indicat, errorum fontem, corruptos hominum affectus esse. Quæ ratione inductus insignis ille Alphonsus Aragonum Rex dicere solebat, se, si Romanorum tempore fuisset, iuxta Senatus locum Ioni Positorio templum ædificaturum fuisse, in quo Senatores de Reipub. negotiis consultaturi, affectus omnes priuatos ponerent: quo ab his purgata mens, arētē & verum perspicere, & liberē loqui posset.

Quisquis igitur ab omni errore immunis esse, & in his quæ agere instituit, veritatis scopum attingere cupit: vbi affectus suos aliquo propendere senserit, proinus iudicium suum non minus quàm suspectum iudicem vel testem vereatur: alioquin periculum est ne turpiter hallucinetur. Ad huius rei confirmationem non illud commemoro, quod leges omnes suspectos in omni iudicio testes ac iudices decernunt, qui aliqua huiusmodi ægritudine animi laborāt; sed quod ipsi etiam vel dissidendi agitudine animi laborāt; sed quod ipsi etiam vel dissidendi agitudine animi laborāt; sed quod ipsi etiam vel dissidendi agitudine animi laborāt;

mi medici, qui curare alios solent, cum morbo aliquo laborant, seipsum curare prohibeantur: adeo iudicium hominis in causa propria fallax & suspectum est. Quo exemplo viri sancti suis consiliis placitissimè ita dissidunt, vt vix, nisi ad seipsum oburgandos, de se aliquid pronuntiare audeant. Hinc Salomon ait:

Iustus in principio est accusator sui: venit amicus eius, & inuestigabit eum. Hoc est, iustus ante omnia totus sibi displicens, sibi que dissidens, & frequenter culpam timēs vbi culpa vacat, seipsum semper obiurgat, & accusat: totumque de se, rebusque suis iudicium velut medicus æger amico inuestigandum committit. Hoc quidem iusti faciunt: à quo tamen consilio infelices Pharisei longissimè aberant; qui cum tot prauis affectibus obsecati essent, iniquis auribus veritatis doctrinam audiebant. Ideoque aduersus veritatis & salutis auctorem insanientes dicebant: Nonne benediximus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Quid ad hæc Dominus? Ego, inquit, demonium non habeo. Samaritani conuicto quid respondes, Domine? Nihil planè quippe quia ad meum id præcipue dedecus & contumeliarum spectat: ceterum Patris mei opera demoni adscribere, ad gratissimam eius iniuriam pertinere; ideoque ea est, à me omni ratione depellenda. Hoc enim præcipuum Sanctorum omnium studium fuit, illatas sibi contumelias negligere: Dei verò iniurias indignissimè ferre, & modis omnibus propulsare. Molestissimus erat super omnes homines qui morabantur in terra. Hoc enim de se ipse testimonium Spiritus Dei affatus est:

Vnde pro persequentibus se Iudæis, & lapidare paratibus, non semel Dominum deprecatus est: & pro Maria sorore, gloriæ sue inuidente, vt à plaga lepræ liberaretur, Dominum orauit. At

2* Apo-
phages 9

Simile. 2

Prou. 28.

Num. 22.

is qui a teo salutis & gloriæ sue negligens erat, quo ardore pro Dei gloria certauerit, ex vindicta, quæ de adorati vituli picula sumpsit, intelligere licet. Tria enim hominum millia vna die per filios Leui trucidari præcepit: quibus nec filijs nec fratribus parcere iussit. Hos verò gloriosos homicidas quibus laudibus persecutus est? Consecratis, inquit, hodie manus vestras Domino, vnusquisque in filio suo & fratre suo, vt detur vobis benedictio. Pro scelere verò & idolo Phogor non tria millia tantum, sed (quod maxime mirandum est) vigintri quatuor millia eo iubente caesa sunt, & castra omnia eorum cadaueribus & sanguine completa: Sic vir mitissimus, iniurias suas negligens. Dei gloriam tam acriter putatus est. Hæc igitur mens, hic affectus sanctorum virorum fuit, Dei quidem gloriam summa religione eury, iniurias vero proprias pia longanimitate negligere: hæc enim veræ mansuetudinis & clementiæ laus est.

Exod. 32

Quam rem appositissima similitudine Seneca declarat his verbis: Quemadmodum non est magni animi, qui de alieno liberalis est, sed ille qui quod alteri donat, sibi detrahitis: ita clementem vocabo, non in alieno dolore facilem, sed eum qui cum suis simulis exagiteretur, non profligit: qui intelligit magni animi esse iniurias in summa potentia pati. Hactenus ille. Ad hunc ergo modum Saluator Samaritani conuictum in se prolatum negligit. Papis verò iniuriam (cuius admiranda opera demoni tribuuntur) apertissima ratione depellit, cum ait: Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, &c.

Seneca. Similia

Vbi verò hæc ratio Dominus Papis sui gloriam defendisset, pergit deinde mirabilem doctrinam, quam tradebat, vtilitatem huius verbi ostendere: Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum: En, fratres, quod sit eorum præmium, quod Dei verba custodiunt: nempe vitatio mortis æternæ, & sempiternæ felicitatis acquisitio. Cui tamen præmio (quod quidem ad futurum tempus spectat) aliud quoque in præsentem adiungit. Apostolus cum ait: Nunc autem liberi à peccato, serui autem facti. Deo, habetis fructum vestrum in sanctificatione, fidei, vobis & vitam æternam. Itaque ante vitam æternam (quæ futuro seculo reservatur) has veluti primitias in hoc seculo suis Dominus tribuit: nempe animæ sanctificationem, vitæ puritatem, conscientie tranquillitatem, & iustitiæ pulchritudinem, & individuum iustitiæ comitem pacem. Hæc enim omnia sanctificationis nomine continentur, quæ diuinarum legum studiose proposita sunt.

Rom. 6.

Sed cum has Dominus margaritas ante porcos protulisset, illi aduersus eum fugientes: Nunc, inquit, cognoscimus, quia demonium habes. Abraham mortuus est, & Propheta mortui sunt, &c.

Quibus

Quibus Dñs, Et si ego, inquit, glorifico meipsum, &c. Abraham pater uester exultauit ut videret diem meum, vidit, & gausus est. Diem Christi vidit Abraham, primū quidē cum magnificam illam à Deo promissionem accepit: In semine tuo benedicentur vniuersę cognationes terrę: hoc est, filius ex te nascetur, per quem salus & redemptio vniuerso mortalium generi tribuenda est. Quā promissione vt nihil fuit magnificius, ita nihil sancto videri potuit iucundius. Cuius rei gratia, merito exultasse dicitur, vbi hunc felicissimū diem vidit. Vidit etiā diem Christi, cum mortis eius imaginē in filij sui sacrificio contemplatus est: per quam quidem mortē vita mundo reddenda, & multiplex filiorum Dei soboles propaganda erat, quę maxima quoque illi exultationis materia existit. Quod verō Dominus diem mortis suę, diem suū appellat, incomparabilē nobis hac appellatione charitatis suę magnitudinem declarauit, quę longe plus ei lætitię attulit de vitā nostrā, quāmi mētoris de morte sua: ideo quę diem redēptionis nostrę, diem suū appellat: hoc est, faustissimū glorię & lætitię diē, in quo, proposito sibi de salute nostrā gaudio, sustinuit crucē, confusione contempta.

Cum hoc igitur tantum mysterium infelices Iudæi nō assequerentur, responderunt ei: *Quinquaginta annos nondum habet, & Abraham vidisti?* Quibus Dominus: *Amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.* Quibus verbis euidenter duplicem innuauit naturam, duplicemque vtriusque natiuitatem sinuauit: alteram quā ante Abraham ex Patre, alteram quā post Abraham ex matre genitus fuit. Quod Ioannes Bapt. de ipso Domino Salvatore loquens affirmat cum ait: Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est: Quod enim post illum fuit, veri hominis; quod verō ante illum, supra hominem erat. Quibus verbis rabiosi illi cōmes in futurum versi, eulorū tapēbus utacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo. Alii abscondit se, qui simplicij verbo cohortē militū contra se venientē tecti in passionē prostravit, qui etiam effugere potuit, vt brachiū ipsū, quę ad lapides protēdebantur, simul cū lapidibus extraherent, quemadmodū Hieroboam Regis brachiū exaruit, cum Prophetā Dñi contra se vaticinanti pretendere aggressus esset, & exiuit de templo amore nostri, velut sui oblitus, abscondit se, & exiuit de templo. Abscondit autē se Dominus, quemadmodum ipse ostendit Hieremiā & Baruchē cum ad necē à perfido Regē quę recēderet occultauit, atq; ita exiuit de templo: quo quidem exitū re ipsū dicere videbatur: Relinquetur vobis domus uestra deserta.

Erit fortasse qui, hac siue fuga siue absconssione Domini Saluatoris offendatur, quicquid in iustitias eius potētiā hoc in loco desideret. Ego verō, hac infirmitatis imaginē adeo nō offēda-

Gen. 22.

Joan. 1.

2. Reg. 13.

Hier. 36.

der, ut vix quicquam aliud in vita Domini Salvatoris magis
 animum meum afficiat; cum cōsidero quanto aliter tantus hic
 Dominus in alienis calamitatibus, atq. in suis se gesserit. Nul-
 lum enim genus morbi, nulla tēpestas, nulla calamitas, nullum
 denique in alijs periculum aut malum fuit, in quo depellendo
 virtutis & diuinitatis sue maiestatem & potentiam non osten-
 derit. At in periculis suis propulsandis, vix quidquā huius po-
 tentiæ declarauit, sed maximam ybique infirmitatis humanæ
 significationē dedit. Modò enim, quasi nihil aliud quā homo
 infirmus esset (qui omnium Dominus erat) abscondit se, & exi-
 uit de templo. Alias autem, deserta Iudæa, Galilæam peragra-
 bat. Non enim volebat in Iudæa ambulare, quia quærebāt eum
 Iudæi interficere. Cum verò edictum de capiendō eo pronun-
 ciatum esset, iam non palam ambulabat apud Iudæos, sed abiit
 in desertum iuxta regionem quæ vocatur Ephrem, ibiq. mora-
 batur cū discipulis suis. Iam verò cū Samaritæ illi aditum in
 vberem suā deuogassent, & discipuli ira commoti ad eum dice-
 rent: Vis dicamus ut descendat ignis de celo, & cōburnat eos? ille
 furorē eorū solita lenitate cōpelcēs, Nescitis, ait, cuius spiri-
 tus estis. Filius hominis nō venit animas perdere, sed saluare.
 Quid his, quæso, mirius? quid blādius? quid amantius? quid mi-
 rabilius? Itaq. Christus Dominus alijs curandis & omnipotens,
 & Deus erat: sibi tamē vni homo, sibi pauper, sibi infirmus &
 impotens erat: dū ad tutelam suam non diuinitatis potētia, sed
 fragilitatis humanæ remedijs, nempe fuga, latebris, & abscon-
 sione vsus fuerit. Cur ita? multæ sunt causæ. Primum vt hæc
 ratione illud Apostoli doceret, veræ charitatis esse non quæ sua
 sunt querere, sed quæ aliorum. Vera enim charitas ad aliorum
 incommoda subleuanda semper diues & potens; ad sua verò,
 egena & infirma est. Deinde hæc eadem ratione cupiditatem &
 mundo eliminare conatus est, cuius illud est propriū, neglectis
 aliorum incommodis, sibi vni vacare, sibi vni intendere, sua tan-
 tum cōmoda captare; & cū ad miseros omnes egenus & pauper
 sis, tibi vni, misq. aut commoditatibus, aut voluptatibus, aut
 honoribus diues, semper sis & potens. Videas enim multos, qui
 ne obolum quidem se habere profitentur, quem pauperi
 Christo porrigant, qui tamen, ne vel minimam honoris, aut
 existimationis suæ iacturā faciant, vel integra patrimonia pro-
 fundant, vel in vsuratum se voraginem, nunquam inde emer-
 sū, coniiciunt. Postremo hoc eodē exemplo magistratum &
 principum potentiam temperare voluit: qui si rectē officio suo
 fungi velint, nunquam potentia, quæ pollent, ad comoda sua,
 sed ad aliorum salutem vti debent. Verē enim (vt ait Seneca) seneca
 maxima fortuna, maxima seruitus est. Vnde idē rursus ait: Ex
 quō

quo Casar se orbi terrarum dedit, sibi eripuit. Hanc autem mirabilem philosophiam latebris & fuga sua summus ille Rex regum & dominus dominantium docet: qui cum omnibus omnia esset, sibi tamen vni & infirmus, & egenus factus est. Ideoque tanquam infirmus abscondit se, & exiit de templo. Hactenus de Evangelica lectione: nunc ad proposita Thematis verba veniamus.

TRACTATIO THEMATIS.

Qui ex Deo est, verba Dei audit, &c.

Cum multis rationibus Ecclesia homines hoc sacratissimo tempore ad veteris vitæ poenitentiam & meliorem mentem reuocare contendat: tum vel maximè crebris Cōcionibus, salutarique doctrina hoc ipsum efficere conatur. Nusquam enim frequentius concionatoris vox in templis auditur, quæ fideles ad poenitentiam, ad lachrymas, ad ieiunia, ad orationis studium, ad misericordiae opera, ad peccati odium atque detestationem, ad mortis horrores, ad peccati odium huius laboris fructus, hoc est, hortatur. Quam verò sit exiguus huius laboris fructus, hoc est, quam pauci sint qui concionatoris voce commoti pristinos mores corrigant, & peccati à se iugum depellant; partim res ipsa indicat, partim verò Isaias Propheta significauit, cum ait. *Domine, quis credidit auditui nostro?* Quo in loco credere pro obedire usurpauit, ut Apostolus in Epistola ad Romanos interpretatur. Cum enim probare veller, non omnes Christi Evangelio obedire, hoc Propheta testimonium induxit: Domine quis credidit auditui nostro? Frustra autem hunc locum citasset, nisi Propheta credere pro obedire usurpasset. Cum ergo tanta sit verbi Dei virtus, & eo potissimum Ecclesia ad salutem nostram utatur, merito quæri potest, qui fiat, ut hoc celeste semen toties in pectora nostra iactum, adeo exiguum referat fructum? Cum verò culpa hæc non in verbum Domini (cuius summa est virtus) conijci debeat: consequens esse videtur, ut vitio frequenter auditorum id eueniat. Sont enim multi, qui varijs animæ morbis & cupiditatibus impediuntur, quo minus factis cōcionibus audiendis proficiant: qui videlicet eo amoris glurino virijs quibusdam adhærent, ut viz vlla verborum vi inde auelli possint. Sic videte licet quosdam qui alienum detinent alios qui vindictam de inimicis expectant, alios verò qui impudico alicuius feminae amore vincti detinentur: quibus si scitis sui periculum proponas, si terrores & supplicia illis constituta miseris, anguntur, horrent, pallent, & in lachrymas saepe compunguntur: cupiditatis tamen immanitate vincti & alligati, nullo modo pedes ab hoc diaboli laqueo (à quo capti

tenentur) soluere volunt; quia quamuis hinc eos vis diuini timoris impellat, inde tamen violentior cupiditatis & impuri amoris æstus abripit, & in diuersum abducit.

Sunt autem alij his adhuc deteriores, quorum (vt Apostolus ait) dens huius seculi (qui est diabolus) excecavit mentes, vt non fulgeat illis illuminatio Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei. Hi sunt qui eò cæcitatibus & stuporis deueniunt, vt omnia quæ dicuntur, quamlibet apertissima sint, obscurissima illis & inaccessa fiant. Quorum stupiditatem demiratus Propheta, Qui vides, inquit, multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies? Eo etiam cæcitatibus miseri perducti sunt, vt oculos habentes non videant, & aures habentes non intelligant. Nam qui æternam gloriam pijs, æternæque supplicia improbis constituta, mortemque omnibus impendentem, & diuini iudicii formidabilem speciem quotidie audiens, nihilo magis mouetur, quam si Homeri fabulam audiret, an non hic & oculis & auribus captus est? Nullus ergo istorum verbum Dei audire dicendus est; atque ita omnibus his conuenit, quod in præsentī lectione Saluator ait: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*

Talibus ergo frustra penè Dei verbum proponitur atque vti-
nam frustra solum, ac non in maius eorum malum audita & neglecta doctrina cederet. Veritas epim cognita & neglecta, adeo auditores non iuuat, vt deteriorem etiā auditorum causam faciat. Hinc Dominus ad Iudæos, qui de lege Dei, ac legislato-
re Mose gloriabatur, ait: Est Moyses qui accusat vos, in quo vos speratis. Quid enim magis impios in iudicio, quam lex ipsa Dei, & legislator accusabit? Hinc idem Moyses, vbi diuina legis librum absoluit, Leuitis tradidit in arca Dei ad seruandum. Vt sit, inquit, ibi contra te in testimonium. Quid ais, Prophe-
ta? quomodo summum illud tradita legis beneficium (quod sacre literæ ubique prædicant, quoque nobis ad immortalita-
tem iter aperitur) in testimonium contra me seruari præcipis? Certè quia vt maximum est religiosis mentibus beneficium, ita maximum negligentibus offendiculum. Sed quid mirum, si verumque diuinæ legi tribuimus, cum vtrumque. Isaias Chri-
sto Domino tribuat; quem & lapidem fundamenti, & petram scandali futurum vaticinatus? Animaduerte ergo quisquis im-
pie agis, quale patrociniū à lege & fide ipsa (in qua gloriaris) sperare in extremo iudicio possis. Videris ergo sacram doctrinam, qua salus humana continetur, alijs medicamentum, alijs autem eorum vitio veri in offendiculum. Quod quidem Augustinus apertissime testatur his verbis: Ab exordio propaga-
tionis humanæ vsq; ad finem, alijs quidem ad præmium, alijs

2. Cor. 2.

Isai. 42.

Ioan. 9.

Deut. 55

Isai. 8.

August.

Tom. 2.

si n

verò

verò prædicatur ad iudicium. Prout enim quisque affectus est ita vel fructum vel nocumentum accipit. Quod apertissima similitudine idem Augustinus exprimit his verbis: Simil pluit Dominus super segetes, & super spinas; sed segeti pluit ad horreum, spinis ad ignem, & tamen una est pluvia; sic planè verbum Dei omnes compluit. Videat quisque qualem radicem habeat videat, quò trahit pluuiam bonam. Si eam trahit ut generet spinas, non quid pluuiæ Dei accusanda est, antequam veniat ad radicem: Hactenus ille. Quæ ex re apertè colligimus, fratres, doctrinæ copiam non minùs periculosam esse, quàm necessariam: nec minùs oportere nos timere de periculo, quàm letari de beneficio. Magnum enim beneficium est, doctrinæ & copiam & magnum item periculum, hoc cælesti beneficio abuti. Sicut enim Eucharistiæ Sacramentum maximum quidem Dei donum est, quod tamen si indignè receperis, fit summum periculum: ita quoque de panè verbi Dei iudicandum est: quod studiose audientibus animæ pabulum est, perperam verò audientibus vertitur in iudicium. Nec mirum cuiquam videatur, si verbum Dei Dominici corporis Sacramento comparamus: ad utrumque enim idem D. Aug. hac ipsa cõparatione usus est, cum ait: Quid vobis plus esse videtur? Verbum Dei, an corpus Christi? Si vultis verum respondere, nõ minùs est verbum Dei, quàm corpus Christi: & ideo nõ minùs reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quàm qui corpus Christi in terram negligentia sua cadere permiserit.

Quæ ergo ratione, fratres, hoc tantum periculum vitare poterimus: ut verbũ Dñi non ad iudicium, sed ad salutem audiamus? Hoc paucis indicabo. Primũ igitur persuadeat sibi quisque, magnum quiddam & supra hominis facultatẽ esse, vtilitẽ verbũ Dei & docere, & audire. Quod planè D. Gregorius testatur his verbis: Si inuisibilia pẽsamus, nimirũ cõstat quia maius est miraculum, prædicationis & orationis solatio peccatorem convertere, quàm carne mortuũ suscitare. Quæ quidẽ sententiã quãvis incredibilis prima fronte videatur, tamen verissima est: nec enim minor ad animarũ quàm ad corporũ resurrectionem virtus necessaria est, cum utrumq. diuinæ virtutis opus sit. Vbi verò de huius negotij magnitudine pro dignitate senseris, proximum est, ut magna cum reuerentia, studio, atque attentione ad verbum Dei audiendum accedas. Quod D. Chrysost. admonet his verbis: Regiæ literæ in senatu non leguntur, nisi cum multa omnium attentione ac silẽtio. Quid igitur cælestis Regis literæ scripta quæ diuinã præsertim cum nuntia sint de terra longinqua, proculquẽ remota regione, non Indorum, vel Antichthonum, sed cælorum. Si magna hominũ turba in campis

Simile.

Simile.

August.

Gregor.
in Dial.Chrysost.
super
Matth.

Simile.

amplissimo constituta, cæli coram aperirentur, & ex eis epistolæ
 quædam sensim demitteretur in terram; quæ auiditate ho-
 mines scire cuperent, & audire quid in ea contineretur! quid
 terram incolentibus de cælo nunciaretur! Quid verò aliud
 Edangelicæ literæ sunt, nisi Epistola quædam de cælo missa, &
 per ipsum Dei Filium ad erudiendos homines in terram allata.
 Sic enim Ioannes Baptista apud Edangelistam ait: Vnigenitus
 Dei Filius qui est in sinu Patris, ipse enarravit. 1020
 Qui enim de terra est, de terra loquitur; qui de cælo venit, super omnes est:
 & quod vidit, & audiuit, hoc testatur. Quisquis ergo hoc affe-
 ctu & religione verbum Dei audit, is iam misericorditer a Spi-
 ritu sancto præuenitus est, qui per Prophetam dicit: Ad quem
 respiciam? siue (vt alij vertunt) super quem requiescet Spiritus
 meus? nisi super humilem, & mansuetum, & tremētem ad ser-
 mones meos? Itaque non satis est attēre audire, nisi etiam cum
 magna religione atque tremore loquentis Dei vocem audias:
 quemadmodum discipuli in transfiguratione Domini audierūt,
 qui loquēte de cælo Patre, timore nimio correpti, in facies suas
 corruerunt. Quis enim ad verbum Dei non contremisceat, cum
 ipsæ quoque columnæ cæli paueant ad nutum eius? Hinc Pro-
 pheta eos maxime ad verbum Dei audiendum vocat, qui san-
 cto hoc timore correpti sunt. Audite, inquit, verbum Domini, 1021
 qui tremitis ad verbum eius. Sic autem Iosias Rex audiuit, qui
 lecto coram se libro legis Domini, in quo maxima supplicia
 violatoribus eiusdem legis conscripta erant, adeo tremefactus
 & compunctus fuit, vt vestimenta scinderet, & Dominū super
 ea te, quid sibi facto opus esset, cōsulerit. Nec hoc contentus,
 vitam deinde suam & regni moderationem ad normā diuinæ
 legis studiosissime cōformauit. Hanc ergo audiendi verbi Dei
 rationem sequamur, fratres; vt cum timore ac tremore audia-
 mus: nec hoc contēti, vitam nostram iuxta illius præscriptio-
 nem & disciplinam studiosissime dirigamus. Itaque sicut mu- simile
 lieres ad speculum & maculas oris abstergere, & totam corpo-
 ris speciem atque habitum componere solent, dum quædam
 demunt, quædam verò, quæ ad ornatum deesse videntur, adhi-
 bent: ita nos, diuinæ legis speculo ante metitis oculos propo-
 sito, quicquid illa sordidum esse indicauerit, studiosissime purgare
 curemus, quicquid verò ornatissimū & gratissimum legislatori
 esse docuerit, diligentissime persequamur: certissima ipse frater,
 quod si nos illi morigeros atque obsequentes præbuerimus,
 facientes quod præcipit: illa se nobis fidelissimam exhibebit,
 præstando quod promissit. Verissima est enim illa Ecclesiastici Eccl.
 sententia: Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis. Ille
 enim credit, dum fideliter obtemperat: illa verò fidem seruat,

dum omnia, quæ pollicetur, cumulatiſſimè præſtat: non ſolum cum in hoc ſeculo largitur bona gratiæ, ſed etiam cum in futuro impartitur fidelibus operantiſ. opulentiſſima bona gloriæ.

IN EADEM DOMINICA IN PASSIONE, CONCIO TERTIA: IN QUAPost Evangelicæ lectionis explanationem, verba Thematidis paulo fuſiùs explicantur.

THE. Amen, amen dico vobis ſi quis ſermonem meum ſecutus fuerit, mortem non gſtabit in æternum. Ioan. 8.

Voniam hæc ſacra dies Dominica in paſſione appellatur, quod in ea Dominica paſſionis myſterium Eccleſia recolere incipiat: liber, fratres chariſſimi, priuſquam ad Evangelicæ lectionis explanationem deueniam, cauſam inquire, cur Eccleſia, Spiritus ſancti magiſterio inſtituta, hoc peſſimum tempore myſterium hoc voluerit celebrare. Coſideretur Quadregiſimæ tempus agenda pœnitentiæ deſtinatum eſſe: quæ verò huic inſtituto, cum paſſione Domini conuenientiſſima Magna planè: neq. erat aliud, quod huic propoſito magis conuenire poſſet. Vera enim pœnitentiâ non in ſola peccatorum confeſſione, ſed multo magis in eorum deteſtatione poſita eſt. Illud enim ſemel in anno, hoc ſemper ſaltem in voto neceſſarium eſt. Ad hoc autem non modò confeſſio, ſed cætera quoq. Sacramenta, atque adeo tota vita Chriſtiana deſtinata eſt. Hic enim (vt Propheta dicit) omnis fructus eſt, vt roſeratur iniquitas: hoc eſt, vt ſine crimine pietas & iuſtitia retineatur. Cæterum cum ad peccati odium, omnia quæcunque ſive in cælo, ſive in terra, ſive apud inferos exiſtunt, ſuo quæque modo uos accendant: nihil tamen magis hoc efficit, quàm Dominicæ paſſionis conſideratio. Cum enim attentè homo reputat, omniſſi potentè Deum adeo grauiter peccatis offendi, vt ad ea diluenda non aliam victimam, quàm vniuerſi Filij ſui mortem exquiſierint: intelligit planè, quantum illud piaculum ſit, quod iſta ſacrificio fuit expiandum. Rurſumque dum coſiderat Dei Filium propter peccatum funditus delendum, atque ab hominibus eliminandum, mortem oppetere nò exhoruiſſe: intelligit etiam quanto iſo odio peccatum deteſtetur, propter quod etiam terminandum, tam dira pati nò recuſauerit. Hanc enim fuſſe Dominicæ paſſionis cauſam, Apoſtolus exponit, cum deſcribit

Mal. 27.

Rom. 9.

delicta nostra traditum fuisse Dominum confirmat. Quod & alibi apertius testatur cum ait: Tradidit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Itaque tanto peccatum odio persecutus est, ut libenter mortem susceperet, quo illud morte afficeret, & summum odium suum aduersus illud declararet. Cum enim summo amore vitam suam merito diligeret, in odium peccati usque adeo exarsit, ut vitam suam morti obijceret, quo peccato vitam eriperet. Ex quo intelligi potest, illum maiori quodammodo odio aduersus peccatum, quam amore erga vitam suam, exarsisse: quando vitam magis amittere, quam peccatum vivere maluerit. Cuius rei aptissima figura in Samsonе præcessit: qui posteaquam à Philistæis captus, excacatus, ludibrio habitus, & in pistrinum fuit inclusus, tanta aduersus illos vindictæ cupiditate flagrauit, ut cum nulla subesset ratio, qua de hostibus supplicium sumeret, nisi eandem ipse cum illis penam subiret, non dubitauerit simili exitio vitam finire, ut simile eos exitio perderet. Itaque cum Philistinorum principes in quandam domum confluisent, quæ tota duabus columnis nitebatur, eoque Samsonem, ut ante eos luderet, adduci præcepissent, ipse ad columnas accedens, easque magna vi contorquens, totam domum euerit, atque ita, demum gloriosa morte extinctis hostibus occubuit. Quæ res diuino Spiritu gesta, aptissimam huius mysterij, imaginem representat. Cum enim Dominus Iesus opprobria exprobrantium Patrem in se cadere intelligeret; hoc est, non minus illatas in Patrem iniurias, quam si eisdem ipse afficeretur, imò multo acerbius ferret; animaduertenterque peccata hominum variis modis diuinam maiestatem contemnere, blasphemare, atque veluti ludibrio habere: adeo aduersus istos diuinæ maiestatis illusores (hoc est, aduersus peccata ipsa) incensus fuit, ut cum nulla commodior subesset ratio de his hostibus supplicium sumendi, quam si ipse crucis supplicio afficeretur, non recusauit mori, ut eisdem morte mulctaret. Hanc autem mortis suæ causam existisse, ipse sciscitantibus Angelis per Isaiam non obscure declarauit. Dum enim illum sanguine passionis perfusum videntes, ab eo quaererent; Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua velut calcantium in torculari? hoc est, cur flagellis excus, spinis coronatus, vulneribus confossus, & sanguine cruentatus, nullam retines speciem atque decorem? ille contra, Torcular, inquit, calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum: calcavi eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea, & adpersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi. Hoc est, tanta aduersus hominum peccata

Tit. 2

Iud. 16.

Isa. 63.

ira atque furore exarsi, ut, quo ipsa cōculcarem atque delerem, omnia indumenta mea inuigarem: quoniam huius rei gratia corpus meum omnibus tormentorum generibus cruciati passus sum. En, fratres, quid Christus Dominus fecerit, ut peccatum funditus euerteret, & ab eo mundum expiaret. Quod si tanta peccati deformitas est, si adeo exitiali odio Christus ipse sum laceratus est, si tam dira propter illud tormēta passus est, nos verò hæc omnia firma fide credimus & confitemur: quæso fronte, qua mente, tot atque tam graua peccata tam facile committimus? Quoniam modo quod tam funestū & exitiale esse confitemur, tam facile amplectimur atque sectamur? Hoc enim modo fidem ipsam quā prædicamus, vel ridere, vel impugnate videmur. Dic mihi homo perditæ & amens, qui his quasi aquam iniquitatem, an non vel hæc vna consideratio (ut nihil esset aliud) te ab omni peccato, velut ab ipso gehennæ incendio detertere debuisset? An non perspicis, quod cum peccas, tale facinus admittis, quod Christus tantis doloribus expiavit, quodque eodem mortis genere esset diluendum, nisi præterita illius mors ad hoc plenè sufficeret? Hæc sanè consideratio nos plus quàm mortis merus, quàm extremum iudicium, quàm cælestis gloriæ præmium, & gehennæ supplicium, ceteraque diuina promissa & beneficia, terroresque & diuine iustitiæ fulmina à peccando auertere debuissent.

Sed dicet fortasse quispiam: Semper ego mihi persuasi Christum Dominum passum esse, ut pro commissis ab humano genere peccatis pretioso sanguinis sui ctuore satisfaceret, nō autē ut peccata, quæ à nobis in posterum committi possunt, prohiberet. Falleris homo, falleris, quisquis hoc in animū tuum inducis. Nō enim ad sola præterita peccata expiando venit Christus, sed multo etiā magis ad futura prohibenda: hoc enim illi longè maius exhibuit negotiū. Nam ad cōmissa scelera diluenda, non tam illi nobiscum, quàm cum maiestate læsa negotium erat: cui vel vna sanguinis gutta, vel quocunq; alio opere (propter infinitam diuini suppositi dignitatē) ad plures etiā mundos expiandos satisfacere potuisset. Verum ut nos à peccatis cohiberet, & bonorum operum sectatores faceret, non modò cum Deo illi negotium erat, ut Spiritum suū & gratiam nobis ad hoc impartiretur: sed nobiscū etiā erat, ut rebelles voluntates nostras ad pietatis cultum traheret, ubique subiiceret. Quod cum fieri commodè non posset, nisi homines & amoris Dei, & peccati odio vehementer incenderet, huius rei gratia horrēda supplicia subire dignatus est, per quæ & odij magnitudinem erga peccatum, & amoris erga hominem indicaret: quæque & ad illius odij, & ad sui amorem ardentius inflammarer.

Videbis

Videtur ergo, fratres, plus negotij Domino Saluatori futurorū peccatorum vitiationem, quā præteritorum expiationem exhibuisse? Merito igitur Ecclesia hoc tempore (quod agendæ pœnitentiæ consecratum est) Dominicæ passionis mysterium recolere instituit: quod ad peccati odium (in quo præcipua pœnitentiæ pars est) nos adeo vehementer inducit.

I.

Verum de his hæcenus. Nunc Euangelicæ lectionis explanationem aggrediamur: in cuius exordio duplicem Iudæis Dominus quæstionem proponit; alteram, *Qui ex vobis arguet me de peccato?* alteram, *Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi?* Quæ dux quæstiones ad hanc vnam reuocantur: Si neque vita mea nec doctrina vllō modo improbari potest, cur fidem mihi non habetis? Duplici enim de causa fides alicui detrahi solet, vel quia antea facta eius vita accusari, vel quia doctrina merito reprehendi potest. At vitæ meæ vos ipsos (qui tanto studio inquiritis quod in ea calumniari possitis) iudices atque testes facio. *Qui enim ex vobis arguet me de peccato?* Magna planè innocentia Dominicæ approbatio, quod ipsos etiam inimicos suos in hac causa iudices eligit. Sic Scipio ille Asiaticus (referente Plinio) innocentiam suam ostendit, dicēs, se vel ab inimico iudice approbari posse. Addit deinde: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Quod perinde est, ac si diceret: Veritatis & doctrinæ meæ non ego, non vos, nō humana iudicia, sed Deus ipse testis est, qui eam diuinis operibus confirmat. Cur ergo adeo firmæ & constanti veritati fidem nō adhibetis? Ardua planè quæstio, & difficilis ad explicandū: cur videlicet frequenter hominibus tam inuisa veritas sit, quæ tanto amore amplectenda esset, quanto odio mendacium detestandum, quod humanæ vitæ fundamenta conuellit. Quid enim rationali naturæ magis, quā veritas, accommodatum est? Quod enim verum sincerumque sit, id esse naturæ hominis accommodatissimum Cicero Cic. Off. ait. Quid, quod tanta veritatis dignitas & maiestas est, ut ipse sibi rerum omnium Dominus veritatis nomen indiderit? Sic enim ait: Ego sum via, veritas, & vita. Quid, quod Saluator ipse Ioan. 14 ad hoc se natum, & in mundum venisse ait, ut testimonium perhiberet veritati? Si igitur tanta in veritate utilitas, tanta dignitas & splendor est, cur usque adeo tam multis hominibus inuisa est? Cur tot Prophetæ, tot Martyres, & sancti viri propter veritatis prædicationem gladiis impiorum occubuerunt?

Verum hæc quæstio plus habet querelæ, quā difficultatis. Constat enim duplicem esse veritatem: alteram, quæ nihil ad mores hominum facit, quam vel scire vel ignorare nō admodum ad eos pertinet: alterā verò, quæ improborum hominum

simile.

mores & vicia conuellit, & in lucem prodit, quam constat ipsi molestissimam esse. Sicut enim flagitiosi homines, cum in tenebris scedum aliquid operantur, maximæ iniuriæ loco ducit, si quis eo tempore lucernam adhibeat, quæ eorum facinus prodar: ita planè improbi omnes veritatis eius predicationem molestissimè ferunt, quæ velat accensa quædam facula eorum tur-

simile.

pitudinem atque sceditatem detegit. Quid etiam in causa est, quod oculis ægris odiosa sit lux, quæ puris est amabilis? Non alia planè, nisi quod quemadmodum ægris pedibus ingredi, ita ægris oculis videre molestum est: quod enim pedibus ambulare, hoc ipsum oculis cernere est: nec minus ægri oculi videndo, quam infirmi pedes ambulando fatigantur. Eo fit, vt, quo tempore oculi agrotant, lucem oderint: quoniam lux eos videre facit, quod illis per id temporis ingratum est. Cum igitur peruersi homines ita animo egrotent, vt ne ipsi quidem scelera sua videre, nec ab alijs videri velint: graviter & iniquo animo ferunt, si quis veritatem mores ipsorum accusantem proferat, quæ (vt iam diximus) lux quædam est, quæ latentem in tenebris sceditatem & auctori suo, & cæteris conspicuam facit.

Iob 24.

Hinc beatus Iob de adulteris, qui postu alienæ pudicitie insudantur, loquens ait: Si subito apparuerit aurora, arbitrantur eam umbram mortis, & sic in tenebris quasi in luce ambulant. Hoc igitur in causa est, cur & Pharisei, & omnes prauis homines veritatem oderint: quod planè Saluator ipse, cum hominibus mundo addictis agens, apertissimè indicat his verbis: Non potest mundus odisse vos; me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de ipso, quoniam opera eius mala sunt. Videtis ergo quàm odiosa veritas ea mundo sit, quæ eius praua opera condemnant. Quod quidem sequentia Domini verba testantur. Subdit enim Euangelista:

II.

Matt. 11.
Apoc. 2.

Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Ex quibus etiam verbis colligimus, non omnium esse, audire verbum Dei, quâuis tam multi sint, qui sacris quotidie sermonibus intersint: alioqui nunquam Dominus neque in Euang. neque in Apocalyp. toties hæc verba repeteret. Qui habet aures audiendi, audiat. Verè enim magnum est, qui litteras habere. Ille enim verbum Dei audire dicendus est, has audienter audit, qui diligenter attendit, qui promptè patet, qui factis ipsis veritatem doctrinæ, quâ audiuit, exprimit; qui opes omnes atq. diuitias suas in lege Domini positas & constitutas habet. Sic sanctus David thesaurum suum in præceptis altissimi mi iuxta Sapientis consilium se posuisse restatur, cum ait: *Hæc reditate acquisiui testimonia tua in æternum, quia exsultatio cordis*

PSAL. 113.

cordis mei sunt. Quod perinde est, ac si diceret: Quamuis regias opes & potentiam habeam, hæc tamen omnia ut caduca, fragilia, & inania bona pro nihilo ducor: hæreditas verò mea; thesaurus meus, atque opes omnes in mandatorum tuorum obedientia sitæ sunt: hæc enim cōservata, omnia mihi prosperè cedent; ea verò neglecta, in summa omnium diuitiarum copia inops atque miserimus ero. Quisquis igitur simili studio atq. affectu verbum Dei audit, is utique dignè audire dicendus est. Cui sententiæ aptè sequentia verba cohærent:

Propterea, inquit, vos non auditis, quia ex Deo non estis. Hæc enim sententia sequitur ex priori, Si enim illo modo verbum Dei audit, quisquis ex Deo est: non igitur ex Deo erit, qui ita non audit. Quibus verò Deus in aëre non est, utique nec in corde, nec in ore est. Ex auribus enim in cor, ex corde verò in os & linguam procedit. Ex abundantia quippe cordis os loquitur. Vnde fit, ut, qui Deum in ore nunquam habent, nec in corde illum habeant. Quam multi verò sunt, quorum os maledictione & amaritudine plenum est: à quo tam longè Deus abest, ut ridiculum esse putent, si quis in familiari sermone de Deo aliquid loquatur! Quale verò hoc sit, Hieremias ostendit, qui inter execranda seculi sui flagitia (propter quæ Hierosolyma eversa est) hoc etiam memorat: Attendi & auscultavi: nemo quod rectum est loquitur. Quam rem si quis modò admodum aure explorare veller, idem profectò in nostris moribus deprehenderet: immo verò si diligentius attendat, intelliget sanè, in nos etiam cadere quod Psalmographus ait: Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolosè agebāt: venenū aspidum sub labiis eorū. Nullis autem verbis prava lingua virulentia cōmodius poterat explicari. Ex hac enim & scetores horrendi, & pestilentissimum virus, quod contagio suo ceteros inficiat, iugiter manat. Nam cum improbi homines impudica, obscena, & virulenta verba proferunt, dum cōiugia in alios iactant, dum libidines, cædes, & stupra sua & aliorum prædicāt, & ex ijs plausum inter sui similes aucupantur: an nō vel ipsum aërem inficiunt? an nō aliorum mores impura lingua corrumpunt? an non & pudorē & peccandi metum cæteris detrahunt? an non ad similia perpetranda exemplo suo ceteros hortantur? Quid autem hoc est, nisi ad malorum omnium cumulum mores hominum pervenisse? Sublato enim Dei metu, adhuc naturalis quidam pudor, & ignominia metus, & malorum reverentia, velut frenum quoddam naturæ beneficio inditum, ad peccandi licentiam cohibēdum nobis injectum erat. Quod quidem frenum perversa malorū lingua omnino sustulit: quæ dum vitia iactat, dum cædes, adulteria, libidines, & petulantiam

Psalm. 14.

Hierem.

Psalm. 7.

suam prædicat, & ex ijs laudem caprat: non modò frequen-
tius adimit, sed illis etià calcit addit, dum leues homines, simili
cupiditate ducti, ad eadem perpetranda faciliè commouentur.
Quis igitur dubitet in horum cordibus non Deum, sed dæmo-
nem habitare, quibus nunquam Deus in ore, sed semper dæ-
mon est? Cor enim mihi velut radix quædam arboris esse vi-
detur: rami verò, & fructus ab hac radice prodeuntes, & verba
& opera sunt. Si ergo ex fructu arboris radicem diiudicamus,
qualis erit illa radix, ex qua fructus adeò pestilentes oriuntur?
Quàm longè ergo ab hoc pestilenti corde Deus aberit! Respon-
dit ergo Saluator: *Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non*
auditis, quia ex Deo non estis.

Quid ad hæc Iudæi? Nimirum, ut frenetici aduersus medi-
cum insipientes, in impudentissima verba proruperunt: *Nonne*
hæc dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Ex hoc
enim quòd tam admiranda signa edebat, quorum gratia dæ-
monem esse colere debuissent, malitia obcecati, familiarem dæ-
moni esse affirmabant. Verùm ad Samaritanum, hoc est, ad geo-
ris conuitium nihil Dominus respondit, ut illud nihili facien-
dum ostenderet: cum omnes, quatenus ex Adam propagati
sumus, proditoris filij simus; quatenus verò per Dei gratiam
renati, & in filios Dei adoptati, verè nobiles atq. ingenui simus.
Ad id verò quòd dæmoni familiarem illum faciebant, opera-
tione eius dæmoni adscribebant (quando id gloriam Patris ob-
scurebat) ut innocens agnus mansuerissimè respondit: *Ego,*
inquit, dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum. Quæ
enim opera vos dæmoni tribuitis, ego ad Patris mei gloriam
illustrandam facio. *Qui pro hac mea in illum fide, ipse vicissim*
tuæ gloriæ meæ causam suscipit: ut quomodo ego illius sem-
per gloriam quæsiui, ita ipse meam procuret. Vnde alibi de se
loquens ait: Si Deus clarificatus est in eo, hoc est, in Filio suo, &
Deus clarificabit eum: hoc est, pro quæsitâ ipsius gloria, gloriam
illi magnificentissimam repender. Hoc est igitur quod ait: *Ego*
non quero gloriam meam, est qui querat & iudicet. Id autem ita futu-
rum esse, molis antè Pater ipse Moyse prænuñciauerat, dicens:
Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem
tui, & ponam verba mea in ore eius. *Qui autem verba eius au-*
dite noluerit, ego vltor existam. Quo nomine nō communem
& vulgarem, sed maximam quandam vltionem significare vo-
luit. Cuius vaticiniij veritatem vsque hodie nationes omnes,
atque adeò vniversus orbis agnoscit. Cætera enim vaticinia &
impleta & transacta sunt: hoc autè ad Filij Dei gloriam, & Ca-
tholicæ fidei argumentum semper impletur. Itaque verissimè
Dominus ait, *Est qui querat, & iudicet: nempe Pater meus, qui*
tuendam

Ioan. 27.

Ioan. 9.

Deut. 18.

rendæ gloriæ meæ causam suscepit. Vbi utrò Dominus huius conuictio respondisset, pergit deinde illos, ut antè solitus erat, docere, dicens:

III.

Amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Quæ verba quoniã & magnum salutis nostræ mysterium continent, & à me iniçiò proposita sunt, paulo fusiùs declarare constitui. Ad hoc autem illud primò loco sciendum est, quod D. Chrysologus ait: hoc vel maximum esse inter pios improbosque discrimen, quòd isti corporis sensibus, illi fide ac fidei comite spe ducuntur. Hoc est, isti & amant & oderunt, & fugiunt ea quæ oculis & auris, & humanus sensus fugienda vel amplectenda esse dicant; illis verò vnicum & summum studium est, carnis sensu repudiato, fide atque cælesti luce expetenda fugiendaque discernere. Hinc fit, ut illi sola serè præsentia quærant, quæ humanis sensibus percipiuntur; isti verò, aliis fidei ad cælestia subleuari, cælestium futurorumque bonorum desiderio capiantur. Ideoque nihil sibi magis quàm vitæ æternam querendam, nihil magis quàm mortem æternam vitandam persuadent. Vtrumque autem se feliciter consecuturos putant, si diligenter sermonem Domini seruauerint.

Ex quo quidem discrimine faciliè colligitur, quàm variè de rebus expetendis atque fugiendis utrique iudicent. Quæ enim expetenda mali iudicant, boni contempnunt: quæ verò mali ut iniucunda fugiunt, isti tanquam salutaria amplectuntur. Meminerunt enim quid diuiti epuloni apud inferos agenti, & guttam aquæ postulanti, Abraham dixerit: Fili, recorde quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Huic igitur sententiæ magis quàm sensuum iudicio tribuètes, sortem potius Lazari, quàm amplissimam diuitis fortunam amplectuntur. Ob hoc etiam tribulationibus minimè franguntur. Sciunt enim scriptum esse: Momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. Hinc idem Chrysologus, animû hac fide & spe viuâ suffultum, similem esse ait homini in mediò mari supra firmissimum & altissimum scopulum posito, quem nullæ undæ ebrueret, nulla procella submergere possunt; sed cû maximè fractus intumescunt, ante pedes eius fracti, in mare refluunt. Hactenus Chrysolog. Idemque appositissimo nomine fidem & spem alas animæ vocat. Quemadmodum enim aues alarum præsidio pericula fugiunt, dum pennæ in sublime feruntur: ita quicunq. spiritibus his alis folti sunt, epm calamitas premit, cû diabolus sentat, cû mundus viger, cû truce hostis insectatur,

Luc. 12

1. Cor. 13

Petr. 2. 13
simile

simile

alis

alis fidei & spei in celum feruntur: ibique laborum suorum præmia contemplantes, & gustu quodam præsumentes, omnes mundi pressuras pro nihilo ducunt, imò etiam libenter amplectantur. Hinc quendam sanctorum Patrum, quoties aliquid aduersi incidisset, hanc sententiam in ore habuisse ferunt: Tantum est bonum quod exspecto, ut omnis me poena deleat. Hoc igitur tantum bonum viri sancti pura mentis cogitatione prægustantes, tantum firmitatis ex ea re sibi comparant, ut nullis rerum aduersarum fulminibus terreamur, nullis oppugnationibus improborum hominum frangantur, aut debilitentur. Per suasum enim habent, præ illis bonis celestibus & sempiternis, à quibus nunquam oculos deieciunt, omnes labores & ærummas huius vitæ nihil esse. Rectè enim D. Gregor. Quidquid intollerabile pusillanimitas asserit, hoc ei leue atque facile spes remunerationis ostendit.

Gregor.

Rom. 15.

Quod si tanta spei huius virtus est, non mirum si pro magno Dei munere eam nobis Apostolus bene precetur, cum ait Deus autem spei repleat vos omni gaudio & pace in credendo, ut abundetis in spe & virtute Spiritus sancti. Deum autem spei hoc est, huius virtutis auctorem, & largitorem nominat: quoniam re vera maxima Dei potentia in hoc cernitur, quod cor hominis ita immutare & firmare possit, ut ij magis moueatur quæ sperat, quàm quæ oculis vîsurpat; plusque apud illum valeant quæ fide tenet, quàm quæ quotidie experitur, ac veluti manibus contrectat. Quæ quidem virtute non solum donari, sed etiam abundare nos vult Apostolus: quo namque ipsa maior fuerit atque viuidior, hoc magis hominem ad aduersa omnia ferenda, & ardua quæcunque propter Deum aggredienda, præmij magnitudine ante oculos posita, & spe quodammodo prægustata, impellit. Ut hoc autem melius intelligatur, cõsiderandum est, quod quemadmodum charitas, ita etiam & fides & spes sua habent incrementa. Quo verò magis hæc duæ virtutes crescant in via, eo magis participes eius præmij fiunt, quod promittitur in patria. Quod sit, ut sicut fides, quo perfectior est, eo magis clare visioni appropinquet (vnde sancti viri frequenter fidei nostræ mysteria non se credere, sed quodammodo videri, propter splendidissimam fidei donum, autumant) ita spes, quo perfectior est, eo magis ad summi boni possessionem accedit, quod illius præmium est. Qui verò talem à Deo spem consecuti sunt, non tam sperare se bonum illud, quàm veluti possidere, & manibus quodammodo prehendere arbitrantur. Vigila enim & in Deo perfecta spes hoc præstat, ut multo firmitus sit animus in bonorum diuinorum spe, quàm in humanorum possessione, magisque futuris illis bonis, quàm præsentibus delectetur.

delectatur; magisque illum securum reddat: exspectatio cele-
 stium diuitiarum, quam terrestrium fructus. Sicut enim qui similes
 litteras à Rege habet; quibus aliquod illi donum data fide polli-
 ceretur, non minus interdum hac promissione, quam promissi
 muneris exhibitione gaudet (iam enim se possidere quod amo-
 do credit, quod regia promissione firmatum est) ita planè viri
 iusti eam de diuina bonitate & veritate spem aliquando concipi-
 unt, ut percipisse se iam putent, quæ illis diuina promissione
 concessa sunt. Quæ quidè re & ad amorem eius promptiores,
 & ad obsequium placiores, & ad aduersa toleranda fortiores
 euadunt. Quaidè causa Apostolus hac spei virtute abundare
 nos optat, quod eam aliarum virtutum & bonarum actionum
 alttricem esse intelligat. Ex ea enim penitentia asperitas, ex
 ea humanarum rerum contempcio, ex ea inuisibilibus bono-
 rum amor, ex ea postremo diuinorum mandatorum obedi-
 tia nascitur. Spes quoque facit, ut & præsentis ac momentaneæ
 voluptates propter æternas contemnamus, & penitentia labo-
 res propter æternos cruciatus vitandos amplectamur, & ut fra-
 gilem hanc vitam sempiterna illa commutemus. Neque chimæ
 alia via commodior excogitari poterat, qua præsentem homi-
 nitatem contemneret, quam si pro hac fragili & caduca perpe-
 tuam illi & stabilem Dominus polliceretur. Quæ enim alia ra-
 tione vitæ amore incensi, quam æterno vitæ promissione exci-
 tati acriter poterant? Hoc est ergo præmium quod in præsen-
 ti Evangelio studiosis legum diuinarum Saluator pollicetur, cum
 ait: Amen dico vobis, si quis sermonem meum seruabit, mortem non vi-
 debit in æternum.

Ioh. 3.

Apoc. 11.

In quibus verbis illud etiam diligentissime observandum
 est, quod cum Dominus ait, Mortem non videbit in æternum, non
 hoc de sola æterna morte (quæ in Apoc. appellatur mors secun-
 da) intellexit, sed simpliciter diuinarum legum observantes non
 esse morituros dixit: quæ quidem promissio ut præstantissima,
 ita & certissima est. Verè enim dici potest, viros iustos non vi-
 dere aut gustare mortem. In morte enim duo maximè acerba
 & hominibus formidabilia sunt: alterum, rationis reddendæ, &
 fortis futuræ metus, quæ improbi homines vehementer timēt:
 alterum, abdicatio voluptatum omnium atque deliciarum, qui-
 bus in hac vita fruuntur, à quibus in morte spoliuntur. Hæc
 enim duo si demus, non est cur mors, hoc est, commune huma-
 narum naturæ debuit timeri debeat. At veros Dei seruos nihil
 horum cruciare solet. Spes enim (quam velut anchoram ani-
 mæ tenam atque firmam habent) eos à priori illo metu liberat.
 Quemadmodum enim charitatis habitus ad Deum diligendum,
 & fidei ad illi credendum; ita spei ad firmiter in illius misericor-
 dia

Mat. 1.
Ysa. 14.

cordia sperandum, in vita pariter & morte mentem inclinat. Scit enim scriptum esse: Timenti Dominum bene erit id extremis, & in die defunctionis suae benedicetur. Rursumque In malicia sua repelletur impius, sperat autem iustus in morte sua. Vnde instare hora iudicii, ceteris hominibus pro futurorum malorum expectatione arescentibus atque trepidantibus, pio respirare, & capita lenare iubentur, quod redemptio eorum appropinquare tunc incipiat, cum extrema calamitas improbis omnibus impendeat. Ceterum ab altera timoris omnes & vobis magis pio omnes immunes sunt. Hi namque opes omnes & voluptates suas in vnius Dei cognitione, amore, frustione, & iustitiae cultu constitutas habent. At ista omnia in eorum morte non modo non stoliuntur, sed etiam miro modo cumulantur & perficiuntur. Quis enim dubitat, eos post mortem Deum longelariius cognoscere, ardentius amare, eoque iucundius frui, illique plenius obtemperare? Itaque haec de causa tantum abest, ut mortem timeant, ut illam etiam vehementius optent. Operabatur illam sane D. Basilii, cum a Valente Caesare in exilium pro fide ageretur. Positus enim ante tribunal praefecti, terroribusque & minis maximis actus, ut principis imperio pareret, nisi vellent extremum supplicium subire, intrepidus & absque ulla animi perturbatione respondit: Utinam aliquid mihi esset digni muneris quod offerrem ei, qui maturius Basilium de nodo follis huius absolueret. Cumque daretur ei rex quae erat media ad deliberandum, denuo respondit: Ego crastino idem ero qui nunc: tu te utinam non mutares. Quo in loco (ut alii praetereamus) demiratus sum, cur vir sanctus corpus suum solum appellasset, cum alij non solum, sed vel vincula, vel ergastulum, vel carcerem, vel sepulchrum animae appellare soliti sint. Verum hoc nomine mihi vir sanctus aptissime humani corporis & officium, & utilitatem expressisse videtur. Ut enim follis fabricorum ferratorum in continua quadam agitatione est, aerem semper admittens & remittens: ita plane humanum corpus idem ipsum incessanter agit, non modo vigilans, sed etiam dormiens, quo tempore ceteri sensus ab officiis suis feriuntur & quiescunt. Quamobrem merito is nobilem animam suam a tam vili follis contubernio & officio ereptam esse cupiebat. Quid vero Divus Cyprianus? An non simili mortis desiderio flagrabat, qui carnis ingulum perenti non modo iugulum praebuit, sed etiam viginti auti minas illi pro hoc tanto beneficio dari iussit: plura forsitan daturus, nisi cetera peribibus reservasset. Cumque tabella ex morte recitata esset, in qua haec verba scripta erant; Statius Caecilius Cyprianus gladio feriatur: sanctus Dei respondit, Amen. Qua voce desiderium

flum quo dissolui cupiebat, & esse cum Christo, satis aperte
 declarauit: hac enim voce uti solemus, cum sitenter aliquid
 optamus. Videtis ergo, fratres, quam verè à Domino dictum
 sit: *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in eternum.*
 Quisquis enim hoc præstitit, certè non moritur; qui nihil ha-
 bet cur mortem formidare, sed cur magnopere desiderare de-
 beat. Hinc Apost. ait: *Mihi viuere Christus est, & mori lu-
 crum.* Quare mori lucrum? Certè quia viuere Christus. Si
 enim & vitam ipsam, & opes omnes atque delectationes meas
 in vno Christo positas habeo, & his opibus plenius in morte
 quam in vita fruari cur mortem hñere, imò cur non lucrum
 magis appellare debeam?

III.

Hoc est ergo, fratres, præmium, quod seruantibus Christi
 sermonem hodie promittitur, ut, si nihil aliud esset, hoc solum
 profectò satis esse deberet, ut nos totos diuinæ legis studio ad-
 diceremus, quo pessimam peccatorum mortem vitare, & præ-
 tiosam Sanctorum mortem opperere liceret. Quos enim a stus,
 quos mærores, quem metum improbos homines, cum morti-
 iam proximi sunt, perpeti credendum est; quos fluctus ac pro-
 cellas in illorum pectore concitari, cum hinc præsentium vo-
 lupratum abdicatio quas deserunt, inde reddenda rationis
 suppliciorumque metus eorum animos quatiant? Fræquentes
 etiam illos adeò acriter morbus ipse totquet, ut mortem etiã,
 quo doloribus cæteant, desiderare cogantur. Cum verò futuro-
 rum tormentorum, quæ vel in gehenna, vel certè in purgatorio
 passuri sunt, magnitudinem atque acerbiteriam considerant;
 tum qui exire desiderabant, manere iterũ cupiunt: atque ita &
 præsentium dolore, & futurorum metu grauissimè anguntur,
 neque quid desiderēt, quò se vertant, quid consilij capiant,
 satis sciunt: nisi quòd in his omnibus seipsos vehementer ac-
 cūsant, qui sic vitam institerint, ut tam dira & acerbis morte
 illis ab hoc seculo decedendum sit. Quis igitur mentis compos,
 non vel hoc vno præmio ad diuinæ legis custodiam incitetur,
 ne ab hac tanta Domini promissione decidat, ne morte impio-
 rum occumbat, nène placidam piorum mortem & vitam illis
 propositam amittat.

Non desunt tamen multi, qui, hac tanta mercede proposita,
 varias elabendi rationes quærant. Sunt enim qui dicant diffici-
 le admodum esse, spem periculis emere, & futurorum exspe-
 ctatione animum esurientem, & rebus omnibus indigen-
 tem lactare. Rectè sane, si hoc in vniuersum ita esset: sed vi-
 deo tamen hæc lege homines in diuinis tantum rebus, non in
 humanis

humanis vii. Quis non videat, quàm multa homines moliantur quos labores suscipiant? quàm varia discrimina propter incertissimas etiam spes subire non vereantur? Quid aliud agit agricola, cum fruges terræ commendat? quid æger, cum amarissimas potiones bibit? quid miles, cum procedit ad pugnam? quid mercator, cum & merces & vitam pelagi fluctibus committit? An non isti omnes certa dispendia propter certissima Dei promissas suscipiunt? Cur igitur ego propter certissima Dei promissa nihil tale subeam, qui nullius spem fallere potest, cum cætera omnia tam sæpè fallant? Verissimè enim dictum est: Cogitationes mortalium timida, & incerta omnes providentia nostra.

Alij rursum, quo minùs Christi præcepta seruent, naturæ imbecillitatem causantur, quæ ad malum quidem maxime prona, ad bonum autem valde impotens & infirma est. Id quidem rectè dici posset, nisi tot piorum præterita & præsentia haberemus exempla, qui naturam vicerunt, & nisi tot in Ecclesia proposita ad hoc essent Sacramenta atque remedia. Est enim oratio, qua in omni & loco & tempore vii possumus, quæ Dei opem & auxilium imploramus: sunt Sacramenta, quæ pie suscipientibus gratiam & robur animi conferunt: sunt ieiunia, quibus carnis petulantia comprimitur: sunt sacrae lectiones, quibus animus pascitur & illuminatur: sunt piorum hominum colloquia, quibus ad pietatem accendimur: sunt misericordiae opera, quibus mens quodammodo reficitur & saginatur. His enim omnibus infirmitas nostra roboratur, cum verò omnes diaboli assaultus cælesti præsidio communitur. Cum verò hæc omnia ad manum, cuique sint, nemo se infirmum esse, sed esse velle fateatur: quando posita ante oculos infirmitatis remedia parvipendit.

Simile.

Alij non tam naturæ infirmitatem, quàm status sui conditionem prætexunt, quod videlicet infirma fortuna sit, quod matrimonij vinculis adstricti, quod nullis opibus solti, propter quod nec alijs subvenire, nec egregium aliquid moliri possunt. His illud respondendum est, quod D. Augustinus ait: nempe venale esse regnum Dei, neque plus à quoquā peti, quàm quod habeat. Hinc Epictetus, insignis inter Stoicos Philosophus, præclare humanam vitam comœdiæ similem esse ait, in qua variæ personæ inducuntur: alij enim Regis, alij militis, alij agricolæ, alij opificum personam, dum agitur fabula, sustinent, qua peracta, tota illa personarum varietas pristinam speciem atque habitum resumunt. In agenda verò fabula, maiorem interdum laudem ille tulit, qui vilis opificis duræ servi, quàm qui Regis personam sustinuit. Non enim quæpiam

personam geras, sed quomodo geras attenditur. Ad hunc ergo modum fieri potest, ut tutor & quivis alius opifex, qui iuxta humilis status sui leges ac præscripta studiosissime vixit, maius post hanc vitam præmium à Domino, quam multi Reges & Pontifices, percipiat: cum Dominus non tam censum quam æquum, non tam obsequium quam studium, non tam dignitatem operis quam feruorem aspiat charitatis, præsertim cum is qui fidelis fuit in minimo, & in maximo quoque fidelis futurus esset, si in ampla aliqua fortuna constitutus foret. Cum igitur nihil sit, fructus, quod nos à diuinæ legis studio auocare meritorum debeat, enitamur quantum possumus, ut præcepta Domini seruemus, quo nec mortem in æternum videamus, & cælestem vitam, ipso adspirante, percipere mereamur.

FERIA QUARTA POST DOMINICAM IN PASSIONE, CONCIO PRIMA:
in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. *Sustulerunt lapides Iudæi, ut lapidarent Iesum,*
Ioan. 10.

IN superiori Dominica (ut videre potuistis, fratres charissimi) cepit Ecclesia Dominicæ passionis mysterium celebrare: ideoque lectiones Euangelicæ, quæ hoc tempore nobis proponuntur, Iudæorum furorē & odium aduersus Christi Euangelium, & lucem veritatis, quam à se repulerūt, præcipue continent. Hæc enim Dominicæ passionis initia fuerunt. Idem igitur in sacra huius diei lectione tractatur: obiterque omnium Christi ingenium, obedientia, & felicitas describuntur. De his igitur nobis hodie in præsentī Concione agendum est. Quæ ut pie & vtiliter tractare valeamus, cælestem opem, beatissimæ Virginis interuentu solita oratione imploremus.

A VE MARIA.

MAGNAM nobis, fratres, admirationis materiam hæc quæ à me proposita sunt verba præbent: quod audiamus lapides sustulisse Iudæos, quibus innocentie fontem & salutis auctorem lapidarent. Huius igitur tanti facinoris ratio mihi nunc paucis aperienda est. Ad cuius intelligentiam illud primo loco statuendum est: inter præcipuas Christianæ religionis laudes hanc in primis numerari, quod ea vehementer carni insensa, lege spiritus vitam instituire & moderari docet. Hoc est, quæ à

carnalibus operibus longè abhorret, spiritus autem leges & præscripta carni aduersantia studiosissimè consecretur. Cum enim homo duplici cõstet substantia, corpore videlicet & anima; quarum altera nobis cum Deo, altera cum belluis communis est; & altera quidè rebus diuinis, altera terrenis addicta sit: summa religionis nostræ laus est, quòd illecebris & affectibus carnis repudiatis, & sub rationis iugū deuinctis, spiritualia atque diuina, quæ spiritui nostro familiaria, maximeque cognata sunt, amplectatur. A qua quidem puritate impii Mahometi lex longissimè abest: qua campum flagitiis & voluptatibus carnis aperit, & omnes libidini & intemperantiæ habenas laxat.

8ap. 6.

simile.

simile.

Ex hac autem vera salutarique doctrina quatuor sententiæ obseruatione dignissimæ colliguntur. Primum ex ea sequitur, illos, qui secundum spiritus legem vitam instituunt, gratissimos atque amabiles Deo fore. Cum enim is purissimus spiritus sit, quid illi gratius esse potest, quàm quod ei simillimum est, eum similitudo amoris causa esse dicatur? Quam rem Aristoteles quoque & Plato docuerunt, qui hoc genus homines (qui mentem extolant) Deo gratissimos atque amabiles esse docuerunt. Deinde illud etiam sequitur, eosdem sceleratis hominibus esse inuisos: propterea quòd vehementer illis dissimiles sint. Hinc de viro iusto in lib. Sapient. dicunt: Grauis est nobis etiam ad videndū, causaque huius odij subditur: Quoniam dissimilis est alijs vita eius. Hæc autè dissimilitudo improbitate impiorum maximè deregit ac declarat. Sicut enim recta linea puritas & quam posita, obliquitatem eius apertius ostendit: ita puritas & rectitudo bonorum facillè malorū turpitudinem & prauitatem oculis spectandam proponit. Qua ex re acerbum illorum in pios odium sequitur. Vnde concludunt: Circumueniamus iustum, quoniam contrarius est operibus nostris, & impropereat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplina nostræ. Sed quid mirū est, spirituales homines à carnalibus infestari, eum caro ipsa spiritum, cui alligata est (quem plusquam germana charitate diligit, à quo & vitam, & decorem atque vigorem contempletur? Si igitur in vna eademque persona adeo acriter & hostiliter caro aduersus spiritum pugnat; quid futurum putamus inter duas personas, quarum altera spiritus legem, altera motus omnes & impetus carnis pro lege habet? Cato enim vix vnquam naturæ suæ obliuiscitur. Vt enim ignis in quacumque materia sit, naturam semper suam retinet (quod in aqua, calore ignis concipiente apparet, quæ & more ignis urit; & cum grauis natura sit, ac deorsum feratur, ignis tamè calore percepto, spiritum ebulliens,

ebulliens, eius quoque leuitatem quodammodo imitatur } sic
 planè caro nostra vix vquam naturam suam omnino deserit;
 sed ad ea quæ sibi similia & cognata sunt, nempe carnalia, re-
 pudiat spiritus legibus, semper adspirat. Hoc autem carnis &
 spiritus, carnaliumq. & spiritualium hominum dissidium om-
 nium aliorum dissidiorum antiquissimum est, utpote, quod initio
 statim mundi cepit, quo tempore frater fratrem patriarchali odio
 insectatus est. Cuius etiam rei frater non illa pugna, qua Iacob &
 Esau in matris aluo constituti inter se cecerrabant, typum tenet:
 de qua D. August. sic ait: Sicut duo partuli in utero Rebeccæ
 collidebantur: sic in utero Ecclesiæ duo sibi populi iugiter ad-
 versantur. Bonorum desiderium est, ut, qui mali sunt, corrigantur:
 malorum est, ut, qui boni sunt, consumantur.

August.

Seneca
in Epist.

Ioan. 17.

Ioan. 15.

Ex Apoc.

Hieron.
in Epist.

Tertio ex hoc eodem fonte illud etiam sequitur, pios homi-
 nes improborum detractionibus turbati minimè debere: quã-
 doquidem verum esse constat, quod à Seneca dictum est argu-
 mentum esse recti, malis displicere. Sed illustrius tamè est Do-
 mini testimonium, qui ad Patrem de discipulis suis loquens
 ait: Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit.
 Quibus verbis perceptæ doctrinæ argumentum esse ostendit,
 mundi atque improborum hominum odiū. Cuius rei causam
 alibi exponit, dicens: Si de mundo fuissetis, mundus, quod suū
 erat, diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos
 de mundo, propterea odit vos mundus. Quæ quidem Domini
 sententia adeò vera est, ut inter clarorum virorum Apophthe-
 gmata referatur, Principè quendam, virtutis laude præstantem,
 cum ab improbo quodam homine laudaretur, ad comites con-
 uersum interrogasse, nū mali aliquid designasset, quod ab im-
 probis laudaretur: adeò illi persuasum erat, sceleratos homines
 nihil, nisi quod ipsi faciūt, probaturos. Quod si querat, cur plis
 hominibus detrudere improbi soleant, hanc etiam causam su-
 periori addo, quam D. Hieron. exprimit his verbis: Solatium
 malorum est, bonos carpere: dum peccantium multitudo cul-
 pam putant posse minui delictorum. Sux namq. estimationi
 præclare consultum putant, si nullus in ciuitate vir bonus re-
 petiatur, cuius ex emplo eorum improbitas magis conspicua
 fiat. Hinc ubi fortè vix aliquis pius (ut est humana infirmitas)
 in crimine aliquod lapsus fuerit, exultant improbi atq. triūphant,
 & illud ubique decantant & prædicant: ut hoc videlicet indicio
 appareat eos, qui pietatem per bona opera promittunt, fallaces
 esse, & hypocritis vitio inquinatos. Quàm sit autè hoc à Chri-
 stiana charitate alienū, ostendit præclara illa Constantini Magni
 sententia. Si viderem, inquit, sacerdotē aliquē Christo dicatū
 delinquere, pallio meo illum operirem, ne ab aliis cerni posset.

Quarto denique ex eodem fonte colligimus, Euangelium Christi, & salutarem eius doctrinam, cum primum euulgata cepit, est, acerrime à multo impugnandam fuisse. Quod plane ita factum esse nascens Ecclesie Annales confirmant. Aduersus illam quippe certatum est totis conuulsis viribus orbis: adeo ut ab ipsius mundi exordio nihil fuerit tanta contentione & furore impugnatum. Aduersus illam quippe, Nerones, Decij, Diocletiani, Valeriani, Maxentij, & Maximini, ceterique orbis Monarchæ acerbissimis odijs & infestissimis armis dimicarunt. Aduersus illam omnes Arii, Sabellij, Nestorij, Machicæi, Donatistæ, Pelagiani, & ijs omnibus infestiores Lutherani, ceteraque hæreticorum môstra atque potentia nō solum armis & potentia, sed etiā rationibus & eloquētia decertarunt. Aduersus illam quoque Philosophi (quos D. Hieronymus & Tertullianus hæreticorum Patriarchas appellant) humana sapientie argumentis armati fuerunt. Aduersus eam quoque modo non tam verbis, quàm moribus pugnat, qui fidem Christianorum profitentes, non Christi, sed Epistoli legibus vitam suā moderantur: quando quod verbis prædicat, moribus & vitæ prauitate impugnant. Aduersus illā deniq. draco ille magnus, & Sanctorum sanguine rufus, inferorum potentia, mundi malitia, & carnis nostræ cupiditatibus instructus, continenter bellum gerit. Cum enim omnes isti cupiditatis & carnis vexilliferi sequerentur, & pro eius imperio dimicasset: quomodo non diructo conceptus, totus erat spiritualis, spirituale in hoc carnalibus legem denunciabat, omnesq. carnis illecebras & pompas acerrime insectabatur, easque è mundo eliminare contendebat. Simeon: qui, quem puerum tenebat in vlnis, in signum esse ponendum vaticinatus est, in quem omnia furoris sui tela torqueret mundus. Quæ eius tam dira certamina regius Prophetæ demiratus, initio statim Psalmorum exclamat: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Adhuc reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Dirumpamus a iugum ipsorum, & vincula Christi leges appellabant: more quippe suo nominant. Hoc namq. familiare improbis est, ignominiosa & scdula nomina virtutibus imponere: vt hac ratione & seipsos, & alios fallant, qui propter mentis tarditatem & stupiditatem, in rebus etiam honestissimis sola nominis offensione deterrentur.

Sed dicet aliquis: Quorsum hæc à te ita multis inducta sunt?

Nimi-

Nimirum, vt hac ratione intelligatis, statim, cur Dominus ac Saluator noster tot Impiorum persecutiones, tot pugnas, tot insidias & contumelias passus sit. Quia enim is primus Euangelij doctor exstitit, qui videlicet spiritualē hanc legē in mundum primus importauit, qui in hoc conatus suos omnes & omnia vitæ studia comparauit, vt obscenam carnem in spiritum verteteret; hoc est, vt carnales homines in spirituales transformeret, & ex hominibus Angelos redderet: qui primus in nouo Testamento exiriale bellum aduersus mundum fastum & pompas, aduersus omnes carnis cupiditates & illecebras indixit: qui humilitatem, qui paupertatem, qui lachrymas, qui labores, & persecutiones propter iustitiam felices prædicauit: qui quotidianæ crucis ferendæ, & carnis deprimendæ doctrina sua viam aperuit: qui omnium terrenarum rerum contemptum, & cælestiū atq. inuisibilium amorem cunctorū animis inferere studuit: qui, inquam, hæc omnia partim cælestis doctrinæ monitis, partim clarissimis virtutum exemplis semper inculcauit: quid à carnalibus hominibus (quorū Deus venter est, quorum diu argentum & aurum, quorumquē felicitas omnis in carnis voluptatibus sita erat) nisi furorem, odium, & grauissimas persecutiones & iniurias sperare potuit? Denique quid frenetici facturi erant, nisi aduersus pium medicū indignari? quid demū caro, nisi aduersus spiritum sibi insensum insurgere? Huius enim rei causam idem ipse Dominus apertissimè declarauit, cum carnalibus quibsdam hominibus dixit: Non potest vos Ioan. 7. odisse mundus: me autem odit, quia ego testimoniū perhibeo de illo, quia opera eius mala sunt. Quod quidem testimonium non doctrina Christi solum, sed tota eius innocentissima vita ferebat, vnde tantum hoc odium exortum est.

I.

Huius autem rei exemplum in superioris Dominicæ Euangelio vidimus: in quo Iudæi non solum ignominiosos conuicti, sed lapidibus etiam aduersus Dominum armati fuerunt. Nec semel hoc fecisse contenti, hodie quoque in præsentilectione similibus eum armis adorati sunt. His enim veluti gradibus ad extremum tandem crucis supplicium deuenierunt. Nunquā enim improbitas & petrinacia in vno gradu resistit. Ait igitur sanctus Euangelista: *Facta sunt encenia in Hierosolymis, & hiems erat.* Festū erat hoc solemne, quo purgatio & reuolutio rēpli ab Antiocho Asiæ Rege prophanati, & à Iuda Machabæo insaurati, diebus octo celebrabatur. Et hiems erat: quoniam hoc festum in mense Casleu (qui apud nos est Nouember) agebatur, quo hiemis frigus vigere solet. Quod quidem tempus non otiose S. Euangelistam descripsisse putandum est. Hoc

Hier. 6.
Simile.

enim Iudæorum frigiditati, maximè conueniebat, de quibus apud Hierem. scriptum est, quòd quemadmodum cisterna frigida facit aquam, ita illi frigida fecerunt malitiā suam. Quāquidem loquendi ratione significare diuinus Vates voluit, charitatis ignem apud illos extinctum prorsus fuisse, solumque ardentissimum sui amorem in illis viguisse. Hi namque duo amores ita sibi aduersantur, ut, quo magis amor sui seruet, eo magis fraternæ charitatis amor frigeat. Alia quoque ratione illa Hieremię verba intelligere licet, cum Iulianus ait frigida fecisse malitiam suam, sicut cisterna aquam suam. Aqua enim, quę per se frigida est, in cisternā diu seruata, naturam frigiditatis inuenit & auget. Quo exemplo genus quoddam hominum designatur, qui insigniter improbi & perversi, naturalem peccati malitiam sua improbitate & peccandi facilitate augent. Unde duplex genus peccantium ex hoc loco possumus intelligere: vnum eorum, qui peccant illi quidem, sed cum pudore tamē ac metu, utpote qui se & iudicem habere, & factorum apud illum rationem reddendam esse agnoscant: & hi quidem citius ad mentem redeunt, faciliusque curationem admittunt: aliorum eorum, qui peccandi consuetudine sic obdurati & obsecrati sunt, ut nihil horum illis in mentem veniat: de quibus Propheta ait: Non est Deus in conspectu eius, inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore. Hos Aristoteles insanabiles vocat, quòd viæ & cum magno labore ad sanitatem perducantur. Hi sunt ergo qui sicut cisterna aquam, ita frigidam faciunt malitiam suam: quia videlicet naturalem peccati malitiam, ipsi Dei contemptu, atque peccandi facilitate cumulant. Quia enim summa peccati malitia est diuinæ maiestatis contemptio (quæ in omni peccato reperitur) ubi maior fuerit contemptus, maior peccati malitia atque deformitas erit. Unde etiam colligere licet, falsam esse Stoicorum & quorundam aliorum sententiam, qui peccata omnia esse paria dicunt, quòd per illa à recto & honesto deducamur: & quòd peccatum mors animæ sit, vna autem mors maior alia esse non possit. Hoc enim in spiritali morte locum habere non potest. Peccatum enim est quædam à lege diuina deuiatio, qua homo immoderato terrenarum conditus est, deuinctus à summo bono, ad quod fruendum conditus est, discedit. Cum autem quædam peccata sint, quibus homo magis à Deo elongatur, magisque carnalibus rebus immergitur: consequens est, alia esse quidem grauiora, alia verò minus grauiora. Hæc ideo diximus, ut mysticum hiemis sensum, & frigida malitiæ rationem explicarem.

Hoc ergo tempore circumdederunt Dominū Iudæi, dicens: *Quousque animam nostrā tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam.* Hoc

autem non discendi, sed calumniandi studio quærebant: quo cum apud præsidē tyrannidis atque affectati regni accularēt. Hoc enim nomine maximam illi inuidiam apud Pilatū cōflauerunt, dicentes illū sibi Regis nomē vsurpasse; quod contra Cæsaris dignitatem & imperiū esse aiebant. Hanc ergo ab eo confessionem præsentē populo extorquere volēbant, ut eum ilico in potestatem præsidis traderēt. Cæterū, quia sapientiam non vincit malitia, ita Dominus respōsionem suam temperauit, ut nec dissimularer quis esset, nec illis hāc calumniandi anīam præberet. Ait igitur:

Loquor vobis, & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me. Hoc est, si verbis meis fidem non habetis, operibus certē habere deberetis: quæ cum solius Dei sint (utpote quæ omnem creaturæ naturę vim & facultatem superant) facillē declarant, Deum ipsum veritatis huius testem esse. Obseruandum autē diligenter est, nunquam Dominū in tota fermē Euangelica historia aut doctrinæ suæ, aut operū suorum mentionem fecisse, quin vtriusque rei Patrem suum auctorem faceret. Quod Ioannes Euangelista inter cæteros magna cura obseruasse videtur. Sic enim apud illū Dominus ait: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.* Et ad Patrem loquēs: *Verba, inquit, quæ dedisti mihi, dedi eis.* Et, *Opera quæ dedit mihi Pater ut faciam, illa sunt quæ testimonium perhibent de me.* Et in præsentī sectione: *Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, &c.* Quo genere loquendi monemur, fratres, ut quicquid rectē cogitamus aut loquimur, quicquid in operibus pietatis agimus aut molimur, si quis gemitus, si quod pium siue propositum siue desiderium, si qua diuini amoris scintilla, si qua spiritalis dulcedo, si quis vel ipsius gehennę metus, vel cura salutis, si qua denique hostis antiqui tentatio superata est; meminerimus hæc omnia velut stillicidia quædam diuinæ miserationis ad salutem nostram defluentia esse: ideoq. nihil solis humanis viribus, sed omnia illius gratiæ accepta ferre debemus, & cum Propheta dicere: *Virtutē meam tibi cantabo, quia Deusceptor meus es.* Sic enim D. Hieron. ex Hebr. vertit, pro eo quod nos legimus, *Adiutor meus tibi psallam*: quod idē est. Itaque vir sanctus & in hoc hymno, & in omnibus aliis omnium rectē factorū gloriam fidelissimē Deo tribuit. Quod quidem hoc in loco Saluator facit, cum ait: *Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, &c.*

Ioan. 9.

Psalm. 38.

Sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis. Si igitur isti non erant ex ouibus Christi, erant igitur ex hædis diaboli: qui cum sit princeps tenebrarū, tenebras etiā corū animis offundit, qui illius obsequio addicti sunt. Peccatū enim velut atra quædam

Sap. 19.

nubes est, quæ soli iustitiæ Christo obiecta, lucis eius infundit in hominis mentem impedit. Quo autem pura homo peccata committit, eò magis nubes illa obscuratur atque densatur: donec tandem Aegypti tenebris similis fiat, quæ manibus palpari poterant. Quo fit, ut, qui huiusmodi tenebris circumfusi sunt, in meridiana quoque luce caligent: hoc est, etiam si apertissima miracula videant, vel gravissimis etiam à Deo propter scelera sua plagis vapulent, non ideo tamē à semel concepta perniciosa & prauitate resiliunt. Hoc ita esse apparet in obstinatione & horrenda Aegyptiorum cecitate: de quibus Sap. 19. sic legimus: Adhuc inter manus habentes luctum, & deplorantes ad nouimenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos rogantes proiecerunt, hos tanquam fugiuos persequabantur. Ducebat enim illos ad hoc digna necessitas, & horum quæ acciderant memoriam amittebant, ut, quæ tormentis deerant, repletur punitio. Hoc est, ut præteritis supplicij, quæ perpeffi fuerant, hoc etiam extremum adderetur, ut quam pœnam infantibus Hebræorum irrogauerant, ipsi subirent, ut videlicet aquis interirent, qui innoxios iustissima diffundit aquas fluminis proiciebant. Hanc ergo pœnam iustissime diuinæ æquitatis censura ab eis repetere volebat: ideoque densissimis illis tenebris eos circumfundi patiebatur, ut ne tantam lucem ad manifestam veritatis lucem aperirent, quæ non magnifica & stupenda opera ante oculos haberent: quæ solum eos magnitudine sua stupefacerent, sed etiam infidelis vulneribus erudirent. Videtis hinc aperte, fratres, obstinati animi stuporem & cecitatem.

Simile.

Quod si quis à me requirat, quænam illa peccata sint, propter quæ potissimum in hunc mentis stuporem & cecitatem improbos Dominus cadere permittat: huic ego respondeo, illa præcipue scelera hoc supplicio vindicari, quibus aliis perniciet, & spirituales animarum interitum machinamur. Hoc enim diuinæ iustitiæ leges exigere videntur, ut quemadmodum ij, qui ad iustitiam erudiunt multos, in cælo fulgeant tanquam stellæ in perpetuas æternitates; ita contra qui alios prauis consiliis suggestionibus, exemplis, cæterisque malis artibus à iustitia auocarunt, & in gehennam detruserunt, ipsi idem subeant supplicium in quod alios coniecerunt; & animas suas perdant, qui aliorum animas perdiderunt, nisi hac de re diuinæ iustitiæ legibus satisfaciant. Quod attendere deberent, qui alienæ pudicitie insidiantur, & virginum animos partim muneribus, partim promissis corrumpere nituntur, quique fallacibus ad hoc internecione in earum perniciem vtuntur. Quam enim compensationem pro his animabus Christi sanguine redemptis dabunt, quas perdidit

derunt! Videant hoc etiam adulatorum, qui confectis laudibus
 miseros homines de mente deducunt, eosq. ad superbiam, arro-
 gantiam, & aliorum contemptum incitant, ut sibi nimum præsi-
 dentes atq. tribuentes, aliorum sana consilia respuant. Videant
 etiam patres, qui singulis penè verbis iuramenta admiscentes,
 liberos suos huius tam prauæ cōsuetudinis hæredes instituunt.
 Videant etiam domini, qui dies noctesq. in chartarum ludo
 insumentes, famulos quoque suos in idem malum impingere
 faciunt. Postremo attendant hoc etiam, qui aliorum occulta in
 alios maledicta referentes, discordias seminant inter fratres.
 Hoc est enim septimum illud facinus, quod in Proverbiis Do-
 minus detestari perhibetur. Omnes enim hi animarum inter-
 emptores appellatur, quoniam illis æternæ mortis occasionem
 præbuerunt. Hoc enim nomine scandali peccatum ceteris om-
 nibus grauius dici potest, quod alia crimina, quamlibet graua
 sint, auctoribus tantum suis noceant; hoc autem multarum ani-
 marum ruinam pariat. Quocirca scelus hoc ferreis illis calamis ^{simile,}
 comparari mihi posse videtur, qui plures simul ferri globulos
 puluere sulphureo actos emittunt, qui, quoscumq. obuoluit inue-
 nerint, interimunt. Habet enim hostis antiquus sua quoque
 arma & perniciofa inuenta, quibus ad animarum interitum
 vritur. Cuius autem grauitatis hoc crimē sit, in filiorum Heli ex-
 emplo cernere licet: quorum scelus sacra historia his verbis ex-
 aggerat: Erat igitur peccatum puerorum grande nimis coram ^{1. Reg. 16.}
 Domino, quia retrahebant homines à sacrificio Domini. Quod
 quidem exemplum, magnum ijs terrorem incurere debet, qui
 alios ad peccandum inducunt. Verendum enim est, ne socios
 habeant in pœna, quos in culpa sibi socios adsciuerunt. Vtrique
 simul, & qui prauis consilijs acquieuerunt, & qui ea dederunt,
 prauitatis suæ simul debitas pœnas luunt: quāuis longè grauius
 puniantur, qui alijs offendiculo fuerunt. Ob hoc enim Saluator
 sceleris huius magnitudinē exhorrens, magna voce clamat: Vt
 mundo à scādalis, necesse est enim ut veniant scandala: verum- ^{Matt. 18.}
 tamen vti homini illi per quem scandalum venit. His igitur ita
 expositis, facile est illa Domini verba intelligere: Sed vos non cre-
 diu, quia non estis ex ouibus meis. Perinde enim est, ac si diceret:
 Scelera vestra, quæ vos ab ouium mearum grege secludunt, im-
 pedimento sunt, quo minùs ad vos diuinæ lucis radij perue-
 niant, & quotidiana signa & miracula nihil moueant: ideoq. que
 in tenebris & caligine manentes, verborum atq. operum meo-
 rum splendorem minimè cernitis. Quo fiet, ut meritas tan-
 dem perfidiæ scelerumq. vestrorum pœnas subearis.

II.

Vbi ergo Dominus hanc perfidiæ illorum causam exposuit.

oo s

set,

fer, quod illi videlicet ex ouium suarum grege non essent; incipit deinde ouium suarum mores, & ingenium describere. Sic enim ait: *Oues meæ vocem meā audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam eternam do eis.* Summum igitur ouium Christi studium duabus potissimum rebus continetur: nempe vt verba eius audiāt, & exempla vitæ sequantur. Audiunt autē eius verba non quidē sola aure corporis, sed multo magis abscondi eloquii propheticum illud exsequētes: In corde meo auditores legis tuæ, vt non peccem tibi. Sciunt enim, quia non auditores legis tuæ, sed factores legis, Sed quia longum iter est per verba, breue & efficax per exempla: ideo nō contentus Dominus verbis suis ad iustitiam erudire, exempla etiam confirmat: & quos ipse alijs labores iniungit, prior subit. Vnde alibi de ouibus suis, sequē earum pastore agēs dicit: Et cū proprias oues emisserit, ante eas vadit, & oues illū sequuntur. Quia enim cum præcedere vident, posito metu, quacunq; perterriti, sine cunctatione sequuntur. Nihil enim periculi metuunt, si eam viam teneāt, qua ille fuerit ingressus. Itaq; si is per viam humilitatis, lenitatis, patientiæ, obedientiæ, nuditatis, arg. omnium laborum incedat, magno animo ductorem suum per has vias sequuntur. Sciunt enim scriptum esse: *Magna gloria est sequi Dominum; longitudo enim dierū assumatur ab eo.* Quia quidem in re ingens pijsimi Domini in nos charitas & prouidentia declaratur: qui nos ad iustitiam virtutū suarum exemplis, ceu stimulis quibusdam, acutere & excitare dignatur. Euenit aliquando, vt peritus medicus amico ægro amarum phar-macum, valde tamen eius morbo necessarium, porrigat: quod is tamen bibere recusat. Cumq; nullis precibus flecti possit, vt medico pareat, ipse vt horrorem recusanti adimat, partem eius bibit, vt hoc exemplo sui gratia æger faciat, quod medicus nulla morbi necessitate, sed sola charitate constrictus, propter illum facit. Hoc igitur cælestis ille medicus nobis cū agere miserericorditer voluit: quos cū videret neque minis aut promissis ad salutaria diuinæ legis medicamēta sumēda induci posse, ipse prior illa omnia & multo grauiora, nulla sua salutis causa sed sola charitate subire dignatus est; vt, quos suæ salutis causa minūs mouere poterat, ardentissima eius charitas incitaret. Quo factum est, vt huius tantæ dilectionis beneficio incensū homines, nō ad obseruantiam modō diuinarum legum, sed ad cruceas, ad gladios, ad ferrum, ad ignes, ad rotas excarnificandi alacri & prōpto animo currerent. Hinc D. Chrysost. Christum Dominum ait immensæ bonitatis & charitatis suæ exemplis & beneficijs sic labores quos antea homines formidabant, immutasse, vt nomen illis solū laboris, non vim & acerbitatem

PSAL. 118.

IOHN. 10.

PROV. 3.

SIMILE.

CHRYSO.

relinqueret. Vehemens enim amor eius amore excitatus, aspera omnia & amara in dulcedinē vertit. Omnia namq. graua & difficilia, imò & impossibilia, leuia & suauia facit amor. Minus autem amare cōuincitur, cui, quod dilecto gratū est, displicet.

Haecenus quod sit ouium Christi munus & officium exposuimus: quod sit autem his ouibus præmium propositum, exposuit ipse cū subdit: *Ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea: causamque huius tantæ securitatis protinus explicat, dicens: Pater quod dedit mihi, manus omnibus est, & nemo potest rapere de manu Patris mei. Quocirca si nemo rapere oues de manu Patris potest, nec de manibus quidem meis eripiet: quia ego & Pater unum sumus.* De hoc autem incomparabili ouium Christi præmio, earumque stabili & æterna felicitate, quoniam paucis dicere non possumus, in sequenti Concione nonnulla disseremus. Nunc ad sacræ huius lectionis finem veniamus.

Cū ergo rabiosi illi canes hæc audiissent, in furorē versi, *fustulerunt lapides ut iacerent in eum.* Quibus Dominus: *Multa, inquit, bona opera ostēdi vobis ex Patre meo, propter quod eorum vultis me lapidare?* Iustissima profectò querela. Quid enim indignius, quid monstrosius, aut execrabilius, quàm lapidibus eū petere, qui tot beneficiis, tot miraculis, tot maximarum virtutum exemplis, tot cælestis vitæ documentis eos ad sanitatem perducere conabatur? Quis enim adeò inhumanus & ferreus fuit, qui pro summis beneficijs lapides redderet, quibus sacrilegi in Deū homines in lege olim obrui iuebantur? Sed Iudæos miseros faciamus, quos ad hoc tā immane facinus sua impulit perfidia. Quāto vetò grauius & intolerabilius est, eos qui fidei lumine instructi sunt, lapidibus quotidie Dominū peteret? Lapidibus enim illum petit, quisquis fideles (hoc est, eius membra) varijs iniurijs & cōtumelijs afficit; quemadmodum Apostolus ait: *Sic autem peccantes in fratres, & percutientes cōscientiam* 1. Cor. 4. *infirmam, in Christum peccatis.* Lapidibus quoque illū petit, qui beneficijs diuinis elatus, donis eius aduersus illum pugnat, & laudis atque dilectionis materiam in superbia & contemptus materiam vertit. Lapidibus etiam illum petit, qui sanctissimum eius nomen passim deſerando lacerat, atque is præcipuè qui furore & insania percitus, sacrilegas in eum voces iactat, qui eius misericordiam, iustitiam, & providentiam malè sanus accusat, & viram ab eo clementer impenſam crudeliter abrumperе desiderat. Quod quidem scelus non hominibus solum, sed multis etiam seminarum (cū rebus aduersis premuntur, familiare est. Quo tempore de Deo querūtur, & cum eo disputare cupiunt, & causam inquirere, cur ita deſerantur,

& cæteris

Chryf. de
prouidē-
tia Dei.
Homil. 2.

& ceteris feminis miserabiliores esse patiat. Quam uero sit
criminis huius grauitas & indignitas, D. Chryf. hoc exemplo
declarat. In lege, inquit, veteri scriptum est: Qui maledixerit
patri vel matri, morte moriatur. Hoc in veteri Testamento,
quando puerilia praecepta, quando lac, quando pedagogus, quan-
do figura & umbra. Quid igitur dicemus de his, qui nunc in
gratia & rerum ipsarum veritate sunt, non patri aut matri im-
plicitis, sed ipsi uiuersitatis rerum, Deo? Quo enim sa-
pientia afficiuntur? qualis animaduersio? quis igneus amnis? quis
vermis sempiternus? quae tenebrae exteriores? quae vincula?
quis stridor? quis ploratus scelerum magnitudini satis esse pos-
sit? Omnes cruciatus qui nunc sunt, qui que futuri sunt, mino-
res iusto, sunt animo ita affecto, ac eo usque improbitatis pro-
lapso. Haec ille. Quamobrem merito Dominus cum his
simili oratione poterit expostulare: *Multa bona opera ostendisti
mihi ex Patre meo, propter quod eorum uultus me lapidare?* Quod perire
deest, ac si diceret: Ego vos ad imaginem meam condidi, ego
innumeris supplicijs vestri causa toleratis ad vitam reuocaui
ego bona ipsa, quibus aduersus gloriam meam abutimini, largitus
sum; ego os ipsum, & linguam qua aduersum me inlanitis, com-
tuli; ego membra vestra, quibus mihi bellum inferitis, & condidi,
& condita seruo: propter quod igitur horum munerum uolens
me lapidare? Quis autem hac iustissima Domini expostula-
tione non erubescat? non elinguis fiat? non se innumeris sup-
plicijs pro hoc tanto scelere dignum putet? Quanto, quae lo-
rectius, quanto iustius sanctus martyr Polycarpus, qui ante iu-
dicis tribunal positus, cum à perfido iudice hanc vocem audisset,
Iura fortunam Caesaris, & dic conuitia in Christum, & dimitto
te: ille contra sanctissime respondit; Octoginta annis serui-
xi Christo, & nihil me laesit unquam, quomodo possum male de-
cere Regi meo, qui vitam mihi donauit? Hanc ergo reueren-
tiam, fratres, hunc pie mentis affectum uitae, salutis, atque felici-
tatis nostrae auctori, deuotissimo corde exhibere studeamus,
ut percepta beneficia grati animi officio recolentes, & pro eis
ternae gloriae beneficium ab eodem percipere mereamur, qui
est benedictus in secula seculorum, Amen.

IN

IN EADEM FERIA QVARTA,
POST DOMINICAM IN PASSIONE, CON-
cio secunda: in qua mores ouium Christi, & pro-
positum illis præmium tam in hac vita quàm in
futura explicatur.

THE. *Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco
eas, & sequuntur me: & ego vitam æternam do eis.*
Ioan. 10.

Nr̃s sacros Euangelicę historię scriptores, dile-
ctus domino Ioannes Euangelista Dominicę
passionis historiam (quam hĩce diebus Ecclesia
celebrat) copiosius scribendam suscepit. Non
enim contentus extremum Dominicę mortis
& crucis agonem, quemadmodum ceteri, expli-
casse, multas etiã pugnas & contentiones Phariseorum, quę
passionem ipsam antegressę sunt, describit: per quę tandem ad
extremũ crucis supplicium ventũ est. Quod quidẽ duplici po-
tissimũ de causã sanctus Euangelista fecisse videtur. Altera, vt
ostenderet quantum omnes clemẽtissimo redemptori debere-
mus: qui nõ solũ crucis & passionis supplicia pro nobis pertulit,
sed varia quoque persecutionũ genera, accusationes, calamita-
tes, insidias, infamiam, falsa testimonia, contumelias, & innu-
meros vbique labores nostri causã longo tempore sustinuit, vt
hęc omnia piẽ & sedulõ considerantes, tanto illum ardentius
diligamus, quanto maiorum laborum debitores sumus: & tãto
salutem nostram chariorem habeamus, quanto chariori eam
pretio Dei Filij comparauit. Altera verõ causã exstir, vt hu-
manę naturę prauitatem Phariseorũ exemplo demonstraret:
quę post communis peccati lapsum ad eõ ad verã pietatem
& iustitiam impotens & infirma est, vt, si diuina ope destitua-
tur, nulla neque verba, neque miracula, neque argumenta, nec
apertissima veritatis testimonia illam aut ab errore vindicare,
aut ad viam salutis adducere valeant. Quis enim vnquam ma-
iora miracula quã Christus Dominus edidit? quis firmiori-
bus argumentis quã docebat veritatem cõfirmauit? quis cla-
riora virtutum exempla ante omniũ conspectum proposuit?
Nihil tamen hęc omnia profuerũt, vt obstinatat illius populi
perfidiam superarent, vbi propter malitiam suam diuina ope
destitutus fuit. Itaque apertissima hĩc humanę malitię & in-
firmitatis imago nobis ob oculos ponitur: vt hoc exemplo
nemo

290 FERIA IIII. POST DOM. IN PASS.
nemo sapientiæ aut prudentiæ suæ nemo ingenuitati & splen-
dori natalium, nemo studiis, educationi, aut professioni suæ ita
fidere audeat, ut non præcipuum salutis suæ præsidium in vna
Dei misericordia & gratia constituat: ita enim fiet, ut non glo-
rietur in Domino gloriatur. Hæc igitur præfati, ad Euan-
gelicæ lectionis explanationem veniamus.

*Facta sunt, ait Evangelista, encenia in Hierosolymis, & hiems
erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Circumdede-
rat ergo eum Iudæi, dicentes: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Chris-
tus, dic nobis palam. Hoc aperte constat eos non animo credendi,
sed calumniandi interrogasse. Cum enim maiorem doctrinam
fidem faciant miracula quam verba, qui tot Christi miraculis
si tem non habebant, quomodo simplici eius confessioni credi-
dissent? Quocirca appositissime illis Dominus respondit his
verbis: Loquor vobis, & non creditis. Opera que dedit mihi Pater, et
faciam, hæc testimonium perhibent de me: sed vos non creditis, quia non
estis ex ouibus meis. Huiusmodi enim ouium simplicitas & sin-
ceritas docilis & fidelis est: at Pharisæi animos gestabant ambi-
tione cæcos, odio efferatos, liuore corruptos, auaritia terrenti-
tione cupiditatibus infectos, & à simplici ouium mansuetudine &
simplicitate alienos. Quibus affectibus velut acra quidam ne-
bula sic erant obæcæti, ut ad veritatis lumen inspicendum
essent inepti. Solus namque superbiæ & ambitionis tumor (ut
essent inepti. Solus namque superbiæ & ambitionis tumor) nihil
fuisse aliud satis superque erat, ad mentem hæc tenebris ver-
sanda. Hoc enim D. Aug. cum adhuc in tenebris ab-
retur, de seipso testatur his verbis: Tumore meo separabar ab
re, & nimis inflata facies claudebat oculos meos. Hinc ad Pha-
riseos Saluator ait: Quomodo potestis credere, qui gloriam ab
inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est, non queritis?
Hæc ergo præcipua Iudaicæ perfidiæ causa existit, fratres.
quare orandus semper nobis est Deus, ne in hoc superbiæ &
ambitionis præcipitium nos ruere permittat, quod præcipitium
huius execrationis & obdurationis causa est.*

Quia verò quæ inter se diuersa sunt, collatione facta illis
firiora redduntur: exposita illorum, qui extra gregem suum
erant, malitia, ouium deinde suarum mores & ingenium describit
his verbis: Oves mee vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & in-
quantur me, & ego vitam æternam do eis. Ne ulterius progrediamur
fratres, hæc pedem figamus: in his enim pauculis verbis mira-
lem philosophiam, cælestem sapientiam, veram animi quietem
& tranquillitatem inueniemus. Quidquid enim aliis in locis
sanctis vagè dispersum est, hæc breui oratione cōtinetur. Om-
nia quippe diuinorum voluminum scripta, duo nos potissimum
docent:

2. Cor. 1.

August.

Joan. 5.

docent: alterum, quid nobis facto opus sit, & diuinæ voluntati pareamus: alterum, quod Deo parentibus præmiū propositum sit. Vtrumq; autē in his verbis Dñs breuiter exponit. Duo enim sunt quæ ab ouibus suis requirit, & duo itē quæ illis promittit, vt p̃ria paribus reddantur: quæ iam exponere incipimus.

I.

Primū enim ab ouibus suis exigit, vt vocem eius audiant, eū ait: *Oues meæ vocem meā audiunt.* Nō est enim omnium habere aures, quibus vocem Christi audiant. Audiendi autē verbo multa continentur. Primū enim est, vt illud ex religione atque reuerētia audiamus, quæ auctoris maiestati aliqua ratione respōdeat: quomodo audierūt illi de quibus Apost. ait: Cum accepissetis à nobis verbū auditus Dei, accepistis illud nō vt verbū hominū, sed (sicut est verē) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. Deinde nō satis est, hoc modo illud audire, nisi etiā in imo pectore condamus, & pia atque sedula meditatione eū animalia munda rulinemus. Nihil enim eibus inuat in stomachū demissus, nisi calore eius confusus & liquefactus, in omnia corporis mēbra traiciatur. Intellexit hoc etiā Arrianus Stoicæ philosophiæ professor, cuius hæc verba memoratu dignissima sunt: Aliud est, tanquā in penū reponere vinū & panē, aliud comedere. Quod comestum est, concoquitur, digeritur in corpus; inde nervi, carnes, sanguis, & ossa generātur, bonus color efflorescit, spiritus sustentatur. Si habeas seposita alimenta, volestq; his deproptis ad ostentationē tantū vti, id quidē facere poteris, sed nullo tuo fructu: nec ex eo aliquid obtinebis, quā vt videaris habere. Hactenus ille. Ad hunc ergo modū, fratres, diuini verbi alimenta meditationis atque deuotionis calore in anima coquēda, & per omnes eius vires transfundenda est. Ad hoc autē diuinæ legis studiū nos Salomon inuitat his verbis: Conferua, fili mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legē matris tuæ: liga eā in corde tuo ingiter, & circūda gutturi tuo: eū ambulaueris gradiātur tecū, cū dormieris custodiāte, & cū vigilans loquere cū eis, quia mādātū lucerna est; & lex lux, & via vitę in crepatio disciplinę. Quibus, quęso, alijs verbis hoc diuinæ legis studiū vehemētius poterat cōmendari? Quid animus Salomonis de diuinæ legis custodia sentiebat, cū hoc eius studiū tot stimulis vrgebat, tot verbis idē pollētibus cōmendabat, adeoq; perpetuū esse volebat, vt ne in somno quidem ab hac cura vacuos esse vellet? Iam verō pater eius Dauid, quid aliud aut diligentius faciebat, aut frequēius repetit? Alibi enim ait: Quomodo dilexi legem tuam Domine! tota die meditatio mea est. Alibi verō: Nam & lex tua meditatio mea est, & consilium meum iustificationes tuæ. Quid verō illud, quod vir sanctus

statas

iter nobis in cælum monstrat. Hunc enim ducem cælestis Pat-
 ter per Prophetam pollicitus est, cum ait: Ecce testem popu-
 lis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Cum verò ab-
 solutissimum virtutum omnium in Christo exemplar habeam-
 mus: in eo tamen mansuetudo & innocentia (quæ ouium
 propria sunt) maximè elucet: quas quidem virtutes pios om-
 nes imitari vult, quando eos oues & agnos appellat. Nemo au-
 tem huius nominis veritatem tueri poterit, nisi innocentiam
 ita colat, ut nec corpore, nec animo, nec vlla omnino re alteri
 nocumentum inferat. Cum autem multis modis homines ho-
 minibus nocere soleant, vix vlla sui corporis parte aut grauius,
 aut facilius, aut frequentius, quàm lingua nocent. Quia verò
 officij nostri est, periculorum animæ fideles admonere, liceat
 mihi per vos, fratres, paululum in hac admonitione immorari
 quando huius rei tractatio non exiguâ vobis afferet utilitatem.
 Hoc enim pro cõperto habere deberis, quòd quisquis linguam
 suam fuerit rectè moderatus, cæteras deinde sui partes faciliè
 in officio continebit. Vnde Iacobus Apostolus, Si quis, inquit,
 in verbo nõ offendit, hic perfectus est vir: potens est enim fre-
 no circumducere totum corpus. Si autè equis frena in ora mite-
 rimus, ad consentiendum nobis omne corpus eorum circumfe-
 rimus. Quo quidem argumento concludere Apostolus vult,
 eos, qui ori suo frenum iniiciunt, faciliè cæteros corporis & ani-
 mæ sensus sub iugum rationis missuros. Cum enim adeò lubrica
 lingua sit, totque externis & internis occasionibus ad loquendi
 licentiam incitetur: qui ea mentis altitudine & consilio prædi-
 tus est, ut his omnibus periculis superior factus, linguam conti-
 neat, nec modestiæ & rationis fines illam prætergredi sinat, vix
 quidquam erit in virtutis officio adeò arduum, quod non ex-
 pedire possit. Qui enim, quod summum & maximum est, po-
 test, poterit etiam quæ minora sunt. Quàm sit autem hoc opus
 difficile, exponit protinus idem Apostolus, cum subdit: Omnis
 natura bestiarum, & voluerum, & serpentum, & cæterorum doman-
 tur, & domita sunt à natura humana, linguam autem nullus ho-
 minum domare potest: inquietum malum, plena veneno mor-
 tifero. Denique opus hoc adeò humanæ facultatis virtutem su-
 perat, ut illud Salomon diuinæ virtuti singulari quadam ratio-
 ne tribuat cum ait: Hominis est animam præparare, Domini
 autem gubernare linguam. Ideoque facultatem hanc regius Pro-
 pheta à Domino postulabat, cum diceret: Pone Domine custo-
 diam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. Idemque
 ubi mortales omnes ad æternam vitam inuitaret, seque iter ad
 istam ostensurum polliceretur: inter varia cælestis huius do-
 ctrinæ documenta hoc primo loco velut in capite omnium

collocavit. Sic enim ait: Venite filij, audite me, timorē Domini docebo vos. Quis est homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Deinde quid huius vitæ cupiditas faciendum sit præscribit, ab hac virtute exorsus est: Prohibe, inquit, linguam tuam a malo, & labia tua ne loquatur dolus. Sciebat enim vir sanctus, quanta malorum seges ex linguæ intemperantia offiretur: ideo quæ ab huius moderatione sibi esse incipiendū persuasit. Quam multa enim per linguam committimus! Lingua enim detrahimus, convitiatur, mala proximis imprecatur, diris omnibus homines devouemus, mentimur, adulamur, ad malum alios incitamus, obscena verba iactamus, ac postremo in Deum malefati perierantes ac blasphemantes debacchamur. A quibus personis liber est, quisquis linguam suam continere & moderari didicit. Hinc etiam Isaias, cum primū Christi gloriam in spiritu vidisset, & animæ suæ sordes eius luminis splendore cognovisset, has primū linguæ sordes deslere & lamentari cepit, illicens: Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito. Diligenter autem observandum est, quod viro sancto inter omnia prioris vitæ delicta hoc primū in mentē venit, huius memoriam priusmū angere & perturbare cepit, seque indignum arbitari, cuius Dei (cuius immensam pulchritudinē contemplantur, virtutes & gloriæ laudandi ardentissimo desiderio æstuabat) virtutes & gloriam prædicaret. Cuius penitentiam Dominus elemeiter inspiciens, vnum ex beatis illis spiritibus ad eum destinavit, qui ignito carbone ex Dei altari suscepto (qui incarnati Verbi Dei figuram gerebat) os eius & linguā ab omni locutionis peccato repurgaret. Quæ purgata, protinus paratum se & promptū ad divinæ legationis munus exhibuit, dicens: Ecce ego, mitte me. Siebat enim vir sanctus, quantum in lingua nostra esset periculi, quamque multa per illam homines passim delinquerent. Ideoque Salomon vitam & mortē in manibus linguæ positam esse ait; nec illam minori studio quam cor ipsum, ex quo mors & vita procedit, custodiendam. Quod quidem Ecclesiasticus docet his verbis: Verbum nequam immutabit cor: ex quo scilicet corde quatuor partes oriuntur, bonū & malū, vita & mors, & dominatrix eorum assidua lingua. Hoc est (ut alij vesterunt) quorum lingua assidua gubernatrix est. Quibus verbis aperte monstratur, bonum & malum, vitam & mortem sicut in corde, ita in lingua (quæ cordis interpretis est) positam esse. An non igitur satis constet, maximam innocentiae partem in huius membri moderatione constitutam esse?

Ceterum cum omnis linguæ intemperantia vitanda sit, tum vel maximè a detractionis peste summa cura arcenda est: ego morbo

morbo vniuersum penè genus hominum laborat. Hinc Diuus Chrysostomus: Ad condemnandum ceteros, omne vitæ nostræ tempus infumimus; a quo vitio nec seculi hominem, nec monachum vllum facile inuenies liberum. Et quidè si hoc vitium ut est adeò commune, ita leue esset, minus in eo esset periculi. Sed illud tamen D. Anselmus homicidio comparat, traxisse dicens homicidij genera: nempe interfectionem hominum, detractionem proximorum, & fraternum odium. Itaque si quisquam sibi blandiebatur, quòd fur, quòd homicida non esset, iam sibi hoc nomine adulari desinat: quandoquidem toties homicida per linguam existit, quoties alienam famam lacerauit: toties fur & latro, quoties maledicentia sua honorem proximo sustulit: nec minori vinculo ad refarciendam famam detractor, quam fur ad res ablatas reddèdas adstringitur. Et si quidè vnius tantum hominis homicida esset, minus in eo mali esset: sed multorum frequenter homicida est, quemadmodum D. Bernardus docet his verbis: Vnus est detractor, & vnum tantum verbum profert: & tamen vnum illud verbum vno momento multitudinis aures inficit, animas interficit. Nec priùs tamen aliorum animas necat, quàm suam ingulet. Sic enim Eccl. ait: Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic qui ceciderunt per linguam suam. Longè enim miserabilius percutit, qui animo; quàm qui corpore percutit. Quamobrem, fratres, quicumq. inter oues Christi connumerari desideratis (inter oues inquam illas, quæ in extremo iudicij die ad iudicis dexteram collocandæ, & operatissimam atque suauissimam illam vocem audituræ sunt: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi) hanc præcipuè virtutem, nempe linguæ castimoniam, innocentie comitem & astricem, vobis præcipuè colendam esse decernite. Hac enim vna cura infinitam propemodum malorum segetem ab animis vestris excutietis.

III.

Hæc sunt, fratres, quæ ab ouibus suis bonus pastor Dominus requirit: nunc contra videamus quid illis vicissim promittat. Hoc autem exponit ipse cum subdit: *Ego cognosco eam, & ego vitam æternam do ei.* Duo ergo à nobis exigit, & duo item (ut antè diximus) promittit: hoc est, bona gratiæ in præsentis seculo, & bona gloriæ in futuro: quæ vtraque Sponsa in Cant. designauit, cum de Sponso loquens ait: *Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Læua enim Dei, bona gratiæ; dextera verò eius, bona gloriæ significat. Læua igitur Dominus fidelem animam, ne cadat, in hac vita fulcit: dextera autem illam amplexatur, cum eam sempiterni amoris vinculo sibi co-glutinat. Læua rursus illam reficit & recreat, ut in se dulciter

recumbens in pace dormiat & requiescat, ne ad fallaces mundi delicias & insidiosa gaudia deflectat: dextra verò illam ad se rapiens, sibi que perfecte vniens, omnium bonorum communionem consociat. Sed hæc duo tamen bonorum genera sigillatim expendamus.

Prius est igitur quod ait: *Cognosco oues meas.* O quam multa atque miranda sub hoc simplici cognitionis verbo continetur, quæ tamē nec improbis, nec multis etiam eorū qui pie viuunt, plenē cognoscere datū est. Si enim improbi illa cognouissent, quamuis nullum eis siue præmium siue supplicium propositum esset, hoc vnum satis superque erat, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, se totos diuino obsequio manciparent. Si verò pii hoc plenē intelligerent, in mediis etiā huius vitæ fluctibus placidissimam & quietam sub huius pastoris cura ac tutela vitam agerent. Hoc enim cognitionis verbo, quo bonus pastor oues suas cognoscit, non nudam & sterilem cognitionem designat (hæc enim Dominus non oues suas modò, sed etiam diaboli hædos agnoscit) sed cognitionem amoti summo coniunctam significare voluit: vt idem sit cognoscere, quod diligere, quod fouere, quod amplecti, quod protegere, & singularem ouium sicutam curam & procuracionem gerere. Qualis autem hic amor sit, idem ipse apud Ioannem mirabili comparatione declarauit his verbis: Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi. Est nequicquā amplius, cui hæc dilectio comparari potuisset. Quamuis enim non in omnibus sit æqua cōparatio, summum tamen diuinæ charitatis argumentum est, hæc similitudine Dominum dilectionis suæ magnitudinem explicare voluisse. Ex quam per Ezechielem Dominus exponit his verbis: Ecce ego pascā oues meas, & ego eas accubare faciam. Quod perierat, requiram; & quod abiectum erat, reducam: quod cōfractum fuerat, alligabo; & quod infirmum fuerat, consolidabo; & quod pingue & forte, custodiam; & pascam illas in iudicio: hoc est, magna cura & consilio quod illis expediat prouidebo. Quid igitur his amplius humana mens, quā diu in hoc mortali corpore degit, optare poterit? Quos luporum aut ferarū incursum sub huius pastoris custodia poterunt oues formidare? Quia verò vnicuique pastoris nomine multiplicia huius prouidentie beneficia explicari non poterant, aliis atque aliis ad hoc ipsum titulum nominibus in literis sanctis vitur, quibus hoc aperitiū significaret. Modò enim nos oues, se verò pastorem facit: modò nos pecuniam, se autem vinitorem & patrem familias: modò nos peculium & hæreditatem, se autem agricolam: modò denique nos hortum, se verò horti huius cultorem ac dominum exhibet. Hoc

Ioan. 5.

Ezech. 34

Hoc enim præcipue nomine Sponsa illum in Cantic. appellat, Cantic. 4.
 cum ait: Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fru-
 ctum pomorum subitum. Suorum, inquam, non meorum: quia
 quicquid in me spiritalis fructus est, illius præcipue donum
 & beneficium existit. Sponsus contra illam simili ratione hor-
 tum vocat, cum ait: Hortus conclusus soror mea sponsa, hor-
 tus conclusus, fons signatus. Quare conclusus? quia ipse cum
 partim Angelorum custodia, partim sua cura & providentia ve-
 lut firmo & inexpugnabili muro circumquaque protegit ac tuc-
 tur, ne spiritualibus nequitiiis illis pateat ad illum aditus. Nec
 vallasse contentus, omnia etiam, quæ ad eius cultum pertinent,
 diligentissime providet. Frustra enim custodirer, nisi etiam as-
 sidue excoleret, quod tali custode dignum esset. Quid igitur huic
 horto sub tali cultore deesse poterit? Non illi celestis pluvia, non
 solis temperatus calor, non lenis aura, non tempora fructifera
 deesse, non rursus aut vehemens grando, aut turbo subvertens,
 aut aquilones infesti nocere poterunt. Is enim est qui vêtis im-
 perat, dicens: Surge aquilo, & veni auster, perfla horum meum, Cantic. 4.
 & fluent aromata illius. Is etiam est, qui pluviam voluntariam
 (hoc est, talem qualem homines optare solent) segregat hære-
 ditati suæ: qui deducit imbrem in tempore suo, & pluviis bene-
 dictionis irrigat sara sua. Quam ergo felix illa anima est, quam
 Dominus velut hæreditatem & hortum suum amantissimum
 (in quem ipse descendit, ut pascatur in eo, & lilia colligat) custo-
 dit, irrigat, tucetur, ac modis omnibus secundare contendit?

Ad eandem verò curam & providentiam pertinet, non mo-
 do frequentibus beneficiis iusti viri mentem excolere, sed ab
 omnibus etiam incommodis & periculis, quæ illam lædere &
 infestare possent, defendere. Quod in hac ipsa lectione Domi-
 nus insinuat, cum de eisdem quibus suis loquens ait: *Non ra-
 pient eas quisquam de manu mea.* Quo verbo firmissimam tutelam
 & securitatem adversus luporum rabiem, & omnes demonum
 & improborum hominum conatus suis quibus pollicetur. Quod
 quidem præclarum divinæ providentiæ munus inter huius vi-
 tæ turbines atque procellas maxime necessarium, non vno in
 loco Vates regius se à Domino percepisse cõfiterur: Quoniam, Psalm. 161.
 inquit, abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum pro-
 texit me in abscondito tabernaculi sui. Eandemque sententiam
 rursus Psalm. 30. de piis hominibus cum Deo agens repetit his
 verbis: Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à contrurbatio-
 ne hominum: proteges eos in tabernaculo tuo à contradictio-
 ne linguarum.

Quæ cum ita sint, mirro improbos, qui sponte sua se hoc ran-
 to beneficio abdicant, ad pios autem orationem converto: quo-

ium multi cum periculis aut calamitatibus premuntur, trepidant, morerent, pallent, animum quæ deponunt, neque seipsum tor diuinæ veritatis præsidiiis atque pignoribus reficiunt & consolantur. Hos igitur ego nunc ad se redire hortor, & hæc ipsa diuinæ veritatis & promissionis testimonia diligenter attendere, & seipsum ad hunc modum alloqui & consolari: Si hæc omnia Dei verba & promissa sunt, si fides & veritas eius concidere nullo modo potest, si iora vnum, aut vnus apex à lege præterite non poterunt, donec omnia fiant, si postremo cælum & terra transire, verba autem Dei deficere nullo modo possunt; unde tanta hæc in meo pectore tristitia, metus, angor, & imbecillitas, & inconstantiæ atque modicæ fidei argumenta sunt? Quid si re commissorum memoria trepidare facit, illud D. Hieronim. memorem reuoca, peccata præterita non nocere, si non placent: hoc est, si verè & ex animo tibi displicent. Adde quod ipse quoque Dominus, vt ad se fugias, per Prophetam inuitat, cum ait: Lauca me in die tribulationis, seruam te, & honorificabis me. His ergo rationibus pij homines calamitatibus obsessi animum re sumere, seq. huius diuinæ prouidentie & misericordie fiducia consolari, & in mediis tribulationum vndis positi, placido & tranquillo animo esse poterunt. Hoc est igitur, fratres, primum quod Christi præmiū, quod illis Dominus in hac vita pollicetur, cum se oues suas cognoscere ait.

I I I I.

Superest aliud longè magnificentiū, quod venturo seculo referuatur, quod Dominus statim indicat, cum ait: Et ego vitam æternam do ei, & non peribunt in æternum. Quæ sit autem hæc vita

Ioan 17. æterna, ipse alibi exponit, dicens: Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deū, & quem misisti Iesum Christum. In hac igitur cognitione, immo verò in hac perspicua & aperta illius immensæ pulchritudinis visione, amore, fruitione, & æterna possessione, felicitatis & satietatis nostræ summa constituta est; sicut Prophetæ dicit: Adimplebis me læticia cū volutuo. Hoc est, vbi splendidissimā immensā pulchritudinis tuæ spectem contēplatus fuero, omnes animæ meæ sinus sic læticia cōplebuntur, vt nihil sit amplius, quod desiderare queant, ibi igitur instabilis desideriorum nostrorum rota plenissimè cōquiescet. Quod si causam quæris, causa est, immensā & infinita boni boni perfectio & pulchritudo, in quo vno sunt omnia bona, ideoque nihil erit, quod humana mens extra illum quætere aut desiderare queat. Hoc enim solo vniuersali & plenissimo bono voluntas nostra plenissimè satiabitur. Rerum enim conditor Deus, quæ iam vim atque naturam magneti contulit, vt ferrum ea illitum, in solum mundi polum adspiciat, & in vno illo cōquiescat, extra illū verò inrequietis semper moribus agitur.

Simile.

eam quæ vim atque naturam humanæ menti indidit, vt in vno diuinitatis adipeſtu & amore pleniffimè cõquieſcat, extra illa verò, etiam ſi vniuerſa mundi bona poſſideat, ſemper anxia, ſemper ſolicita & inquieta ſit. Rectè ergo Prophetia, Ad implebis, inquit, me læticia cum vultu tuo. Multa ac penè ionumera erant, quæ de hac ſumma felicitate dici poterant, quæ tẽporis anguſtia non admittit. Hæc autem ſatis eſſe nobis debet, quo ſic vitam noſtrã inſtituamus, fratres, vt inter Chriſti oues numerari mereamur, quas hæc tanta gloria manet. Quod ſi ad hanc ouium innocentiam ſine labore peruenire nõ datur: quis non huiusmodi labores libenter deuoret, quò ad hanc felicitatẽ peruenire valeat? Rectè enim D. Chryſoſt. Si quis, inquit, te ad regnum terreſtre & imperium vocaret, atque ante ingreſſum eius ciuitatis, in qua coronandus eſſes, in ſtabulum diuertere neceſſe eſſet, vbi luti ac ſimi plurimum, viatorumq; tumultus eſſet, & latronum perturbatio, ſummaq; preſſura & anguſtia: num hæc incõmoda te à cõcepto itinere reuocarent? an illa omnia, quaſi nihil eſſent, gaudio & ſpe regni contemneres? Perquam igitur ineptum & indignum eſt, terrenis mortalibus, quæ rebus potiturum, nihil his quæ interim acciderint, contrahi; æterni autem regni ſpe elatum & erectum, atque ad cælos accerſitum, per ſingula quæ in diuerſorio contingunt triſtia decidere atque perturbari. Hactenus ille. Non igitur animum deſpondeamus, fratres, non nos itineris labor terreat, non virtutis ſi qua initiõ fuerit aſperitas frangat, non dæmonum fraudes, non mundi tempeſtas, non carnis mollires nos à contento pictaris & iuſtiæ curſu reuocet, cum tam magnifica in cælis præmia ſint reſpoſita: quandoquidem non ſunt condignæ paſſiones huius ſæculi ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis.

Chryſoſt.

IN EADEM FERIA QVARTA,
POST DOMINICAM IN PASSIONE, CON-
cio tertia: in qua de ſummo diuinæ prædeſtinationis beneficio, ac de ſignis prædeſtinationis appoſitè ad captum populi agitur.

THE. Oues mee vocem meam audiunt. Ioan. 10.

Acta ſunt encenia in Hieroſolymis, & hyems erat, & ambulabat Ieſus in templo in porticu Salomonis Circum-
dederunt ergo Ieſum Iudei, & dicebant ei: Quomodo
animam noſtram tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palam,
& cetera quæ ſequuntur.

O *Ves mee vocem meam audiunt.* Hoc in loco omnium nomine Saluator eos intelligit, qui ad celestem vitam æterna Dei electione & voluntate cooptati sunt. Id enim aperte indicat, cum de illis protinus subdit: *Et ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum.* Hæc enim verba in solos electos cadunt. De hoc igitur diuinæ electionis beneficio & occulto mysterio, simulq. de electionis huius signis sermo mihi hodie instituendus est: sic tamen instituendus, vt hoc nemini vel desperandi, vel peccandi licentiam tribuat; salutare tamen timorem, & salutis suæ curam omnibus ingerat.

Principio igitur illud statuendum est, inter omnia beneficia, quæ diuina liberalitas in hominem conferre potest, primum & summum computari, quem esse Christi: quem scilicet ex carum numero quæ à dexteris eius in extremo iudicio collocandæ erunt. Primum, inquam, beneficiū, hoc est, modis omnibus primum: nempe ordine, causalitate (vt aiunt) & dignitate. Est quidem ordine primum, quoniam cætera beneficia in tempore hominibus conferuntur; hoc verò ab æterno, hoc est, ante omne tempus collatum est. Est etiam primum causandi vel efficiendi ratione, propterea quod hæc diuina electio omnium diuinorum beneficiorum, quæ in electos conferuntur, causa sit. Ex eo enim quod diuina bonitas hominē ad gloriæ suæ communionem destinauit, cætera quoque dona & adiumenta illi impartitur, quibus hac tanta gloria dignus effici mereatur: quod aperte Apostolus testatur, cum ait: Quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui, hos & vocauit: quos autē vocauit, illos & iustificauit: quos autē iustificauit, illos & glorificauit. Hoc autem quid aliud est, quàm homines per varios virtutū gradus ad eā dignitatē prouehere, ad quam à Deo destinati sunt? Sicut enim pater qui filium Ecclesiæ ministerio destinauit, ab ipsa statim infantia illū iis artibus instituendum curat, quibus idoneus tandem Ecclesiæ minister esse queat: ita quos diuina bonitas ad hanc tantam dignitatem elegit, eos deinde iis donis atque virtutibus ornat, quibus ad eam peruenire mereantur. Est etiam beneficium hoc dignitate primum & summum. Quid enim maius puro homini à diuina benignitate contingere potest, quàm vt ipsius diuinæ felicitatis & beatitudinis consors efficiatur? Sicut enim diuina felicitate & gloria nihil est maius: ita nullum maius beneficium in hominem conferri potest.

Quemadmodum autem hoc summum hominis bonum, ita malorum omnium extremum est, æterno supplicio pro peccatis esse plectendum: vt merito Dominus de quodā reprobo dixit:

Rom. 8.

Simile.

tit: Melius erat ei, si natus non fuisset homo ille. Si enim aliquis totius sorbis ditionem & imperium teneret, sciretque tandem se, transacto breuissimo huius vitæ curriculo, æternis ignibus depurandum: quale gaudium in maxima illa sua opulencia capere posset, quoties huius adeo infelicis exitus meminisset! Contrà verò, si quis extrema inopia confectus, Domino tamen reuelante certo sciret se parem cum mendico Lazaro sortem in fine vitæ percepturum: quam illi molestiam hæc eius infima fortuna asserre posset, quam certissima tantæ beatitudinis spes non vel leuaret, vel in lætitiâ commutaret?

I.

Cùm igitur homo inter hæc duo extrema adeo distantis constitutus sit, in quorum altero summum bonum, in altero verò summum sit malum constitutum, alterutrum autem horum euenire necesse sit: quis non vehementer, ad vitam harum sortium pertineat, intelligere cupiat? Quæretis igitur, sint ne certa aliqua signa quibus electi à reprobis internosci queant. Ioannes namque in Apocal. vidisse se memorat Angelum quandam adscendentem ab oru solis, habentem signum Dei viui: ipsumque clamasse voce magna quatuor Angelis, quibus datum erat nocere terræ & mari, illisque præcepisse, ne quæ ex hominibus læderent, quousque serui Dei, impresso frontibus signo, à cætera perditorum turba secernerentur. Ex quo loco suspicari quisquam potuisset, certa aliqua signa esse, quibus electi à reprobis distinguantur. Sed non ita est: quamuis enim (quod ad præsentem attinet iustitiam) maximum inter pios atque improbos discrimen sit; quod tamen ad æternam Dei electionem attinet, nullum inter utrosque discrimen est: quia, ut D. Thom. ait, hæc divina electio nihil singulare & proprium in electis ponit, sed tota in diuini pectoris arcano latet. Baptismus namque & Confirmatio signum quoddam & characterem indelebilem in anima impressum relinquunt: gratia verò, quæ vera qualitas est, animam diuinis virtutum ornamentis excolit, & pulcherrimam reddit, quæ utraque à supernis illis mentibus cognosci possunt. At cum prædestinatio characterem animæ non assignat, sed tota in diuino pectore recondita sit; non possunt Angeli electos à reprobis discernere nec certum aliquid & indubitatum de cuiusque exitu definire, cum sciant diuina iudicia esse inscrutabilia: ideoque sicut piorum, ita improborum sollicitè curam gerunt, cum, quis vtrorumque finis futurus sit, prorsus ignorent. Cuius rei imaginem magnifica illa Isaiæ visio (ut D. Bernar. interpretatur) adumbrat. Ait enim Propheta, vidisse se Dominum sedentem super thronum excelsum & eleuatum, cui Seraphici spiritus senas quisque alas habentes assistebant, quarum duabus pe-

Matth. 26

Oculi
esse præ-
destina-
tionem.

Apoc. 7.

D. Tho.

Isai. 6.

Apoc. 5.

Ecclesi. 15.

D. Tho.

des suos, duabus verò capitâ regebant, duabus verò volabant, & clamabant alter ad alterum: Sanctus, Sanctus, &c. Porro autem sedentē in throno Ioannes Euangelista Dominum Iesum esse testatur, cuius gloriam Isaias hoc in loco cōtemplatus est. Chet rubini autem electi sunt, qui tantum capita & pedes velata habent, corpus tamen alarum motu conspicuum redditur: quo significatur, salutis nostræ finem & initium (quod æterna prædestinatione & æternæ felicitatis adeptione cōtineatur) prorsus occulta esse: corpus verò, hoc est præsentis vitæ statum (qui inter hæc duo extrema positus est) aliqua saltē ratione regentium, posse: quod ille alarum motus corpus suum modò regentium, modò deregentium, indicat. At diuinæ electionis arcum in eo libro scriptum est qui septem sigillis clauditur, quem Ioannes in Apocal. à nemine eorum qui in cælo, vel in terra essent, nisi à solo Agno aperiri potuisse ait. Hic enim solus qui constitutus à Deo est iudex viuorum & mortuorum, & numerū eorum quos siue ad vitam eligere, siue ad mortem damnare debet, & eorum merita atque demerita explorata habet. Soli huic cognitum est numerus electorum, solus est qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Stellarum porro nomine Sanctos intelligi Apostolus testatur, cum resurrectionem corporum beatorum, claritati comparat stellarum. Quemadmodum enim qui libet nostrum quot fuerint Romanorum Imperatores, quot Pōrifices maximi, ex antiquis annalibus facili colligit: ita planè Christus Dominus futura omnia multo etiâ clariùs agnoscit: sicut in Ecclesiastico legimus: Domino Deo nostro antequam crearentur omnia erant manifesta: sic & post perfectum respicit omnia. Neque verò quæstus: licet & post perfectum respicit omnia. Neque verò quæstus: quam hoc tettere debet, quod is sciat omnia antequam fiat: illud enim eius scire, nullam nobis operandi necessitatem imponit. Scit enim Deus an tu hodie ieiunaturus sis: liberum tamen tibi est ieiunare velle, vel nolle. Nec dicere etiâ quisquam potest: Id quod de me tandem futurum sit, nouit Deus, & id ceri eueniet: irriti ergo erūt conatus mei & inanes. Nō enim & hoc minus certum est, re, si rectè vixeris, æternam vitam esse adepturum: ad quod & liberum tibi supererit arbitrium, & eius auxilium nunquam deerit, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Itaq. sciat Deus quidquid ipse velit, hoc tamen certissimū est, mihi, si piè & rectè vixerō, aditum in cælum patere. Magno tamen consilio Dominus sortem nostrâ latere nos voluit: ne (vt D. Thom. ait) electi, hanc speperatione concepta, sese in omnia flagitia præcipientes agerent. Omnes igitur velut in medio stateræ constituti, hinc greden-

nam, inde verò vitam æternam propositam habemus, fratres: quibus liberum est, in vtramlibet partem maluerimus, declinare. Cæterum statuta hæc adeò subtilis est, vt vel vnum duntaxat letale peccatum (quod sola etiã cogitatione perpetrari potest) satis sit ad alterum libræ lancem ad inferos vsque deprimentum. Quid enim aliud præstantissimum illum Angelum è summo calicardine in extremam abyssum tanquam fulgur præcipitavit, nisi superba quædã cogitatio & mentis elatio? O quantum hoc malum est, in quod tamen adeò faciliè incidere; & quantum illud bonum, quod in momento nobis excidere potest! Nec securitatem nobis innocenter acta vita præbet, cum multos sæpè videamus à cursu virtutis abductos, in vitia declinare, & multos contra, priori vita damnata, ad meliorem vitam propositum per penitentiam surgere. D. August. asserit cognouisse se clarissimos aliquot viros, de quorum integritate nō magis dubitabat, quàm Ambrosij, aut Hieronymi: qui tamen post integerrimè actam vitam carnalis voluptatis cæcon inquinati fuerunt. Quæ res facit, vt ij etiam qui diu innocenter vixerūt, securitatem sibi polliceri non audeant; nec qui præuè vixerint, desperare prorsus de sua salute debeant: cum virorumque exitus sit incertus. Hæc enim de causa Salomon dixisse videtur: Quis scit si spiritus si-

Timor
quæ
hæc oc-
cultatio-
ne conse-
quitur.

August.

Eccle. 5.

Psal. 11.

Eccle. 9.

Matt. 16.

Quis igitur salutis suæ vehementer audus, dū hanc tantam incertitudinem in re tanta considerat, nō merito trepidare debeat: cum se in hoc tam dubio salutis discrimine venturi considerat? Si enim, cum Dominus dixisset se ab vno ex duodecim discipulis esse tradendum, omnes protinus (quamuis à tam exitu facinore longissimè abessent) infirmitatis tamen suæ conscij trepidare coeperunt: quis eā de firmitate sua opinionem concipere audeat, vt non etiam timeat, ne, qui ex malo fieri bonus potuit, non possit etiam ex meliori fieri deterius: cum longè facilius sit in deteriora labi, quàm ad meliora confurgere? Et

di omnia

Isaia 1.

Simile.

Matth. 23.

Si omnes illi timebant, cum vnus tantum eius facinoris auctor esset futurus; quanto magis timere nos conuenit, qui infinitum esse stultorum numerum scimus, & latissimam esse perditionis viam, & multos qui per illam ingrediantur? Hac enim de causa Isaias Propheta dicit dilataſſe infernum animam suam, & os suum absque vilo termino: propterea quod multi fortes & inclyti viri ad illum descendissent. Cur igitur non meriti timemus, ne nos fors comprehendat, quæ tam multos comprehendere debet? Si ingens alicuius magnæ vrbis platea esset hominibus refertissima, & omnes oraculo diuino admoniti certò scirent magnam vim fulminum super omnes illos ruituram, quibus tota illa hominum turba, paucis solis exceptis, fulminibus ista conflagraret, quis non expauesceret? quis non trepidaret? scq. totum eo tempore diuino numini supplicem exhiberet? Quis deniq. in tanto omnium tremore cibum, quis potum, quis somnum capere quierus posset? Sed quid omnes dico? immo verò, si vnus solum ex tanta illa multitudine cælesti igne cōflagrare deberet, omnes illi meritiò trepidarent, suam quisq. sortem formidantes. Quid autē hoc repentinae mortis periculum cum æternæ mortis periculo comparatum, nisi somnus & vmbra est? Cum ergo scimus infinitum esse stultorum numerum, ac proinde etiam innumerabiles esse qui hoc superni iudicis fulmine feriendi sint; Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis eius; quomodo non hoc tantum salutis nostræ periculum formidamus? quomodo adeò securi in vtramque obdormimus? quomodo voluptatibus & cupiditatibus nostris sequentes, damnationis nostræ causas quotidie cumulamus? quomodo denique in tanto rerum discrimine constitoti, stertere, ridere, ludere, deliciarì sine vilo doloris aut timoris sensu possumus? Vnde hic tantus stupor, tam obscura caligo, tantæque salutis nostræ neglectus: cum viri etiam sanctissimi nihil magis in hac vita, quàm ancipitem hanc animarum sortem, formidarent?

II.

Ioan. 8.

Sed forte ais, Quid igitur? an nō sancti viri signa aliqua habent, quibus de salute sua si non omnino securi, bono tamen animo esse queant, quo pietatis & iustitiæ labores perferre valeant? Sunt sanè varia signa quæ à sanctis Patribus, patrum ac ferè omnes patrum ex lectione præsentis Euangelij, patrum ex Euangelio Dominicæ præcedentis, primum diuinæ electionis signū esse colligunt, piè & vtiliter audire verbum Dei. Ille enim Dominus ait, Qui ex Deo est, verba Dei audit: hic verò, Oues meæ vocem meam audiunt. Reprobis enim adeò cælestis doctrinæ fastidio laborant, vt frequenter ne autem quidem corpe-

ne verba Dei audire dignentur. Quod si aliquando audiant,
 non in hoc audiunt, ut meliores euadant, sequæ doctrinæ præ-
 ceptis formandos præbeant, sed in alios vsus qui nihil ad hoc
 conducant. Quidam enim in hoc audiunt, ut, quæ audierint vel
 legerint, ad alios perferant, sequæ harum rerum prædicatione
 venditent. Hi verò gallinæ pullos educanti similes esse viden-
 tur, quæ si quid cibi ingenerit, pullos cõuocat ut edant, ipsa in-
 terim ieiuna manens. Sunt verò alij, qui solam voluptatem ex
 sententiarum acumine, aut verborum nitore, aut alia simili re
 (quæ vel voluptatē vel curiositatem alac) capere solent, ipsi ni-
 hil quod ad mores suos cõponendos pertineat, decerpentes. Hos
 autem Plutarchus iis similes esse ait, qui ex floribus solo odore
 & colore capiuntur, neque aliam ex eis vtilitatem percipiunt:
 cum tamen & apes dulcissima inde mella sugant, & pharmaco-
 polæ varia ex eis medicamenta varijs morbis profutura con-
 ficiant. Hoc autem pij omnes facere solent: qui ea mente con-
 cionatoris vocē, quæ ægroti salutis cupidi medici præcepta, au-
 scultant. Hi enim non minus in exsequendo quæ medicus præ-
 cipit solliciti, quàm in eo audiendo attentī sunt. Ob hoc enim
 audiunt, non ut discant, sed ut id quod audiunt exsequatur. Hoc
 igitur modo audiunt, quicumque ad æternam salutem coopari
 sunt. Sic Paulo in Actis Apost. prædicante. cum multi eius con-
 cionem audiissent, illos tamen credidisse Lucas ait, qui erant
 præordinati ad vitam æternā: qui enim eos ad hanc felicitatem
 elegerat, vtiliter illos verbum suum audire fecit. Contrā verò
 Pharisei, qui se sceleribus suis æternæ mortis reos fecerant,
 docentis Domini verbis fidem non habebant, sicut ipse in
 præsentī Euangelio ait: *Sed vos non creditis, quia non estis ex vi-
 bus meis.* Vnusquisque ergo nostrum, fratres, cum hæc di-
 co, seipsum introspeciat, & qua ratione sacris concionibus au-
 diendis assistat, quidquæ ex illis profectus audiendo capiat, dili-
 genter inquirat. Sunt enim quidam qui viginti fortasse annis
 & eo amplius sacras conciones in templis audierunt: à quibus
 tamen si roges, an hoc tam longo spatio studioque aliquid de
 prauis moribus suis detraxerint; hoc est, an is qui passim men-
 tiri, deierare, conuiriari, detrahē, malè precari, vindiictam ex-
 petere, & concupiscere quæcunque collibuisse in vsu habeat,
 aliquod ex iis vitium à se abdicauerit, vel aliquod saltem pic-
 tatis officium amplexus fuerit; hoc est, si orare, si meditari, si
 pios libros legere, si ieiuniis carnem macerare, si diuina Sacra-
 menta paulo frequentius sumere, si laborantes proximis chari-
 tatis operibus iuare, si denique aliquid horum designare, tot
 concionibus audiendis statuerint: & multos inueniemus, qui, si
 verum fateri velint, se nihil horum effecisse, sed frustra toto hoc
 tempore

simile.

Plutarch.
simile.

simile.

Act. 13.

606 FERIA III. POST DOM. IN PASS.
tempore verba Dei audiuisse fatebuntur. De his ergo quæ sper
certa salutis esse poteris? Quid aliud de te mihi in sequentibus
annis polliceri potero, quàm quod tot annis hætenus præstisti
fuit? Quid enim est quod futurum est, nisi id quod antè præces
fuit? Imò verò tanto minus de te sperare potero, quâto difficilior
est inueteratam consuetudinem, quàm adhuc nouâ & rectam
superare. Scio nihil diuinæ gratiæ esse impossibile; hæc tamē
vehemens apud me perditionis tuæ coniectura est, atq. eo ve
hementior, si tu (quisquis in hoc periculo modò degis) dū hæc
audis, nihilo magis commoueris, quàm si hoc nihil ad te perti
neret. Hoc enim non leue cæcitas, & obliuionis, & proin
de reprobationis indicium est.

11.

1945

2. Joan. 5.

neret. Hoc enim non sene excitans, & de reprobationis indicium est.

Est & aliud huic finitimum, æternæ salutis signum, nempe diu à lethalibus criminibus abstinuisset: à venialibus quippe nemmo in hac vita immunis esse potest. Quo signo salutem suam regius Propheta colligebat, cum diceret: In hoc cognoui quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super me. Gaudet autem hostis noster super nos, cum in aliquod auulmodi peccatū impulit, quod à Dei complexu & obsequio auullos, in suæ transfert impietatis & poenæ consortiū. Hoc autem signo Ioannes Euangelista Dei filios à perditionis filiis discriminat, cum ait: Qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conseruat illū: hoc est, diuini Spiritus participatio: cuius cōmunionē hęc diuina cognatio cōrinetur) cōseruat illū: quia vt idē in hac eadē Epistola ait: Maior est qui in nobis est, quam qui in mundo, cuius princeps diabolus est. Quo tamen longō superior & potentior est, qui in electis habitat Deus. Quid igitur an non hi etiam aliquando labuntur? An non Petrus Apostolus, an non hi etiam aliquando lapsus est? Quis negat? Vtrisque enim & electis & reprobis peccatum commune est: sed longē tamen aliter vtrique delinquūt. Hi enim perinde atque hi qui artem aliquam proficuntur, ferē semper in peccatorum officina versantur: vt pote qui non dormiunt, nisi cum malefecerint, qui bibunt quasi aquā iniquitatem, qui sine vilo doloris sensu peccant; imō verō lætantur cum malefecerint, & exultāt in rebus pessimis. At electi, diuino cum Spiritu custodite, aut omnino in huiusmodi flagitia non labuntur (quod multis Sanctorum in hac vita contigit), aut cerē rarissimē labuntur. Hoc autem modo labi, non prorsus denominat (vt ita dixerim) hominem peccatōrē: quando (vt Aristoteles ait, ac vulgō etiam dicitur) vnus hirundinis aduentus non proxinus vet a deesse cōfirmat. David quippe semel aut iterum lapsus est: quia tamen reliquum ætatis innocenter egit, se inter innocentes multis in locis numerat; vt cum ait: Quia custodiui vias Domini, neq̃ impiē

impij gessi à Deo meo, &c. Et ero immaculatus cum eo, &c.

Adde etiam, quòd isti non solum rarissimè peccāt, sed etiam non diu permanent in peccato, sed citò & velociter ab eo consurgūt: vt pote qui amicitia diuinæ opes atque dulcedinem experti, ad eum statim proripius adspirāt, à quo peccantes ceciderunt. Sed ais: Quis eos ad hoc stimulus viget, cum iā diuinam gratiam, & cælestes habitus (fidem semper & spem informem excipio) per lethale peccatum amiserint? Ad hoc respondemus, quòd, quāvis isti cælestes & supernaturales habitus amiserint, illi tamen, qui longo virtutis vīu acquisiti fuerunt, adhuc manent: qui propensione sua ad solita virtutum officia mentem incitant, & à peccatis, quibus illi habitus aduersantur, auocant. Maner præterea recens adhuc memoria illius internæ pacis, & placidissimæ quietis, & suauissimæ dulcedinis, qua in Deo fruebantur: in quorum locum moror, timor, & horror, & conscientia aculeus, & cupiditas inquietæ, & turbulenti eius motus, & curæ atque sollicitudines variæ cesserūt: quæ multis modis mentem irā lacerant & pungunt, vt faciliè homo, malis suis eruditus, intelligat verum esse quod per Hieremiam peccatrici animæ Dominus dicit: Scito & vide, quia malū & amarum est, te dereliquisse Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te. Hoc ipsum autem satis apertè David Rex intellexit, postquam Deum peccando amisit. Pro eo enim quod nos legimus; Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam honorum meorum non eges: D. Hieronymus hanc postremā particulam vertit; Bene mihi non est sine te. Vnde quæso, Vates sancte, intelligere potuisti, bene tibi non esse sine Deo, nisi quia aliquando cum eo fuisti? Qui ergo rectè memineras quā dulcis & salutaris tibi Dei consuetudo fuisset; faciliè, vtriusque status solatione facta, intelligere potuisti, malè tibi sine illo fuisse cum ab illo recessisti. Ideoque ne in similem miseriam incidas, petis auxiliè à Domino in eo statu conseruari & stabiliri, ad quem per penitentiam redisti, ne similem iterum molestiam subire cogaris: ideoque oras; Conserua me Domine, quoniam speraui in te. Idem etiam apertius adhuc in 50. Psalmo ostendit: cum enim ad Dominum clamat; Redde mihi lætitiā salutaris tui: &, Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi: an non felicissimi illius status recordabatur, quo illius mentem Dominus miris Spiritus sancti consolationibus lætificabat, & lucis suæ splendore arcana illi sapientiæ suæ patefaciebat? Harum ergo rerum memoria compunctus, ad priorem illum statum redire cupiens orat: Redde mihi lætitiā salutaris tui. Ergo quemadmodum vidua, quæ optimum coniugem amisit, continuis lachrymis iacturam suam

Hier. 2.

Psal. 132

Psal. 50

Simile:

Cantic. 1.
Enc. 15.

Job 22.

1. Cor. 10.

III.
Rom. 8.
1. Cor. 13.
Rom. 5.

Ezech. 9.

Luc. 19.

suam testatur: ita planè fidelis anima quæ Christo desponsa
 suauissimo illius complexu fruebatur, quæ inter humeros illius
 acquiescebat, quæ mei & lac ex eius ore susceperat, quæ cum Spon-
 silius recumbens, vitales somnos carpere solebat, quæ cum Spon-
 sa dicere poterat; Læua eius sub capite meo, & dextra illius
 amplexabitur me: ubi his deliciis viduata, si quis porcorum (hoc
 est, fœdis carnis voluptatibus) satiari appetit, neque his famam
 depellit, an non huius rei memoria percussa, ad priores delicias
 regredi per poenitentiam concupiscet, & verba illa sanctissimi
 Iob repeteret: Quis mihi tribuat vt sim iuxta menses pristinos,
 secundum dies in quibus me custodiebat Deus, quando luce-
 bat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius in tenebris
 ambulabam? His ergo de causis merito filij Dei non peccare di-
 cuntur: quod ferè ita enenire solet, vt vel raro delinquant, vel
 certè à delictis surgere festinent. Hæc igitur secunda salutis præ-
 cæ coniectura, & quidem grauissima est. Deus enim non amat
 & deserit; ideoque rarissime videmus, homines virginitatis diu
 assuetos, ad prauorum hominum vitam degenerare. Nemo au-
 tem prudens quæ oculis de causis aliquando accidunt, sed quæ
 ferè semper velut ex lege & præscriptione contingunt, arreode-
 re debet. Quam ego sententiam, ad multa alia commodissimam,
 animis vestris infixam esse vellem. Itaque quicumque vixit, ma-
 ximas seruatori suo gratias agat, & hoc electionis suæ argumē-
 tum esse piè credat: sic tamè credat, vt meminerit: ideoque
 dictum esse: Qui se existimat stare, videat ne cadat: ideoque
 cum timore atque tremore salutem suam operetur.

III.

Tertium signum est, tribulationum atque laborum humilis
 perpassio. Verissime enim ab Apostolo dictum est: Si cōpatimur,
 & conregnabimus. Et, Si socij fuerimus tribulationum; erime-
 nis consolationis. Cuius rei gratia idem Apostolus in tribulationi-
 bus gloriatur, quod spem illi firmissimam salutis præbere
 Hoc autem maximum salutis signum esse, in Ezechiele Domi-
 nus declarat: qui cum Angelos gladiis accinctos ad transgressio-
 nis populi vastationem mitteret, scriptorem quoque lineæ ve-
 stibus indutum, a tramentario à zona pendente, cum illis desi-
 nauit, qui morientes & lugentes improborum scelera, impen-
 so in fronte signo, à cæteris discerneret, ne in illos cædentium
 Angelorum gladij saeuirent. Quam verò aliam salutis & damna-
 tionis causam sanctus Abraham Patriarcha epuloni dicitur
 signauit cum ait: Fili, recordare quia recepisti bonam in reatu
 & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero
 cruciaris? Quam eius sententiam an non illa verba Domini sal-

natoris facile confirmant; cum hinc quidem ait, Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei; Beati qui nunc fletis, quia ridebitis: inde verò ait, Vergetamē vā vobis diuitibus, qui habetis hāc consolationem vestram: & Vā vobis qui ridetis, quia flebitis? Habent ergo diuites & potentes seculi, & quicumque terrenis opibus circumfluunt, cur meritò diuinum iudicium formidare debeant: habent, quæ contrā miseri & ærumnosi, quo animum erigere, & in spem attolli possint.

Postremum omnium signorum mansuetudo est. Hoc enim ouis nomen designat, quo Dominus in præsentī lectione prædestinatos appellat cum ait: *Oves mee vocem meam audiunt.* Quin & electos ipsos eodem nomine nuncupauit, cum ait se in extremo iudicii die oues quidem à dextris, hædos autem à sinistris locaturum. Nunquam autem hoc nomine illos nuncupasset, nisi mansuetudo (quæ huic animali tribuitur) electorum propria esset. Iam verò ipse primogenitus mortuorum & prædestinatorum caput, quo alio in scripturis sanctis quā ouis & agni nomine appellatur? Cum autem Esau reproborum, Iacob vero electorum typū teneant; hoc inter ipsos discrimen fuisse constat, quòd Esau homo pilosus & horridus, Iacob verò lenis esset: quòd quidem discrimen reproborum asperitatem, electorum verò lenitatem & mansuetudinem adumbrat. Quid quòd mites beatos Dominus appellat, quòd ipsi possessuri sint terrā, terram, inquam, nō morientium, sed viuentium, de qua regius quoque Vates ait: Mansueti autem hæreditabunt terrā, & delectabuntur in multitudine pacis? Horum enim singulararem curam & providentiam gerit ille, cui semper humiliū & mansuetorum placuit deprecatio. Quæ de re idē sanctus Vates ait: Dirigit mansuetos in iudicio, docebit mites vias suas. Quò ergo nisi duce atque doctore, nisi per viam salutis ad portum pacis & quietis peruenient?

Quòd si causam quæras, cur tantum ad æternam salutē hæc virtus conducatur: ea mihi vel præcipua causa esse videtur, quòd cum vitæ Christianæ summa in charitate posita sit, (qui enim diligit, legem impleuit) mansuetudinis placabilitas ad huius virtutis custodiam maximè conducit. Hoc enim naturæ conditor in operibus suis prouidit, ut quæ essent in humano corpore præcipua, & propter tenetitudinem suam iniuriæ magis obnoxia, pluribus integumentis vallaretur, quibus extrinsecus illatas iniurias propulsare faciliè possent. Quibus enim (ut ita dicam) vallis tenetam cerebri massam muniuit? Primum eam regit carnosā cutis capitis casarie vestita. Deinde cranium, ex ossa eademque durissima materia constans. Tum deinde tunicae duæ consequuntur; quarum altera paulo rigidior, quæ

fidei donum illi acceptum ferre debent, qui eorum mentes iam magifico opere illuminauit. Hanc enim fuisse mentē & consilium Domini, satis illa eius verba declarant: Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos ut credatis. Qui verò hoc tanto miraculo conspecto in perfidia sua permanserunt, cui damnationis suae poenam nisi sibi ipsis imputare debeat: cum oblata salutis praesidia obstinato animo repulerint, & oculos suos ad manifestissimam lucem clauferint. Liqueat igitur ex his (ut modo diximus) pios beneficio Domini seruari: malos vero sua culpa perire. Cuius rei commodissimum in Colonienſi Concilio subiicitur exemplum: Si enim duobus hominibus aut in mari aut in pureo (unde per se exire nequeunt) periclitantibus funem demittas, cuius ope emergere inde possent, quorum alter oblato auxilio diligenter utatur, alter verò eo uti nolit, non dubium, quin alter alieno beneficio viuat, alter verò suo vitio & socordia pereat. Vtiusque autem rei D. Augustinus in Pharaone & Nabuchodonosore appositissimum proponit exemplum. Hi namque, quod ad fortunam quidem auctores, ambo Reges erant: quoad culpam verò, ambo Dei populū captiuum tenebant: quoad poenā verò, ambo grauissimis à Domino plagis ad poenitentiam excitati sunt. Nabuchodonosor enim toto septennio sub hominis imagine bouis cor gestauit, (cumque ut bos comedit, & rore caeli tinctus est: Pharaon autem varijs à Domino plagis vapulauit: quorum tamen ille, diuino iudicio & castigatione eruditus, Deum agnouit, adorauit, & caelestem potentiam regna omnia continentem & moderatē confessus est: hic autem è lima ipsa rubiginem contrahens, Deniq̃ obfirmato animo repugnans, morte tandem mulctatus est. Ille igitur diuino munere adiutus, & voluntatis suae libertate recte usus, seruatus est: hic verò eiusdem Domini ope adiutus, sed libero arbitrio suo abusus, prauitate sua damnatus est. Quibus exemplis intelligimus verum esse quod paulo ante de priorum salute, & improborum damnatione dicebamus. Quam rem idem Dominus per Prophetam significauit cum ait: Perditio tua Israël: tantummodo in me auxilium tuum. Quocirca omnes propheticum illud acclamare debemus: Tibi Domine Deo nostro gloria, nobis autē confusio faciei. In nobis nihil est unde gloriemur, in te nihil est quod queramus, sed propter quod gratias perpetuo agere debeamus.

simile.

August.

Dan. 4.

Exo. 7. 8.

Osee 11.

Baruch.

Congregato igitur hac occasione perditorum hominū conuentu, deliberare inter se ceperunt, dicentes: Quid facimus: quia hic homo multa signa facit. Hoc ante omnia velut totius deliberationis fundamentum in medium proposuerunt. Iam enim de facto (quemadmodum in illuminatione caeci nati) quaestio

nulla, nulla dubitatio erat. Ad eum enim inter eos de re gesta co-
 stiterat, ut (o inauditum scelus) de morte etiam Lazari nefaria
 concilia interint: quobis multi propter illum crederent in Iesum.
 O inuidia, o auaritia, o ambitio, quas animo tenebras obsu-
 tis! quo mentem furore atque amentia exagitat! Hoc igitur facto
 fundamento, pergunt super ea re hoc modo ratiocinari: Quod
 inquit, facimus? quia hic homo multa signa facit. Expendamus con-
 frates, quid ex hoc antecedente vel rudes etiam homines miracu-
 cludere facile potuissent. Primum igitur statuamus miracula
 (quæ diuinæ potestatis opera sunt) auctorem suum prodere, &
 Dei voces esse, quod illorum attestazione prædicatur. Si hoc
 igitur homo multa signa facit: non ergo uno, sed multis etiam
 diuinæ veritatis testimonijs confirmat ea quæ dicit. Si
 enim signa, tot sunt aperissima veritatis eius testimonia. Si
 igitur vestro etiam iudicio hic multa signa (hoc est multa opera
 diuina) facit, quanto certius & verius erat, ex hoc antecedente Ni-
 (ut dialecticorum more loquamur) illud concludere quod Ni-
 codemus intulit: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister.
 Nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit
 Deus cum eo! Si ergo Deus cum illo est, si legatus & magister
 à Deo missus est, si diuina virtute & potestate suffultus est: quid
 attinet Romanorum arma formidare, cum omnis humana po-
 tentia diuinæ comparata, nulla sit? Si Deus cum illo est, susce-
 pte ergo & veneramini hominem in quo Deus est: qui & vitam
 & mortis, & ipsius naturæ Dominus est, quique ad salutem aper-
 strâ à Deo missus est. Hæc igitur omnia ex illa positione conclu-
 tissimè sequebantur. Quæ ergo mente, quo consilio conclu-
 tis, mortis supplicio esse mulctandum, quem tot diuina testi-
 monia commendant? Animaduertite, quæso, fratres, quid in
 mentibus humanis peccati tabes & caligo efficiat: eodem enim mi-
 serum hominem perducit, ut lumen in tenebras, medicamen-
 tum in venenum, antidotum in exitium atque perniciem ver-
 tar. Unde enim alij vitam, isti mortem hausserunt: unde alij
 fidem, isti perfidiam conceperunt: quod alijs lucem attulit, istis
 tenebras & caliginem obsudit. Illi enim Lazaro ad vitam ex-
 citaro ad penitentiam conuersi, isti funditus peruersi sunt. Eo-
 dem etiam modo Christi aduentu & Euangelij gratia infelices
 & perditii homines abusi sunt. Quæ enim re Saluator mundum
 illuminauit, sanctificauit, & ad se traxit: eadē isti ab alienari, &
 deteriores effecti, luce ipsa obæcati sunt. Quos planè noscitis
 imbecillitatem splendorem solis ferre non valentes, unde cæ-
 teræ aues videndi facultatem accipiunt, ipsæ cæcatione in-
 volantes passim offendunt. Quæ in re liquido apparet in-

Ioh. 1.

Cypile.

inter probos improbosque discrimen. Probi namque alienis etiam peccatis ad humilitatem & prudentiam erudiuntur: im-
probi autem alienis virtutibus propter invidiam & malevolentiam
vixus deterioribus sæpe fiunt. Sic enim apes noxias herbas in sua- Simile.
uissimum mel, aranei verò salutaris etiam & innoxias in lethale
venenum vertunt. Idem quoque passim apud nostros multos
videte licet, qui nec peccandi consuetudinem, nec peccatorum
occasionem ex animo deferentes, ad viciosa confessionis &
communiois Sacramenta (quæ salutem ægris, & vitam mortuis
restituunt) accedentes, inde sibi pestem & exitum comparant,
vnde alij salutem hauriunt, quia veterem peccandi consuetu-
dinem deferere nolunt.

Eodem quoque exemplo perditorum hominum errores cernere
licet. Sic enim interdum philosophantur, ut ex rebus etiam veri-
simis perperam collectis, mendacium ex veritate colligant. Quod
planè isti fecerunt, qui, supposita signorum veritate, morte esse
multandum auctorem vitæ concluderunt. Simili quoque car-
itate dives ille ex Evangelio deceptus est, de quo Saluator ait:
Hominis cuiusdā diuitis ager vberes fructus attulit, & cogita-
bat intra se dicēs: Quid faciam? Magna sanè cura anxius disti-
neris, quid in tanta frugū vberitate facere debeas. Si veritatē scire
desideras, si quid ratio, quid pietas, quid humanitas, quid diui-
na lex, quidquæ Deus ipse à te exigat, inquiris; in promptu re-
sponsio est: Age gratias Deo, qui tuos auxilii prouentus (quando
ut Apostolus ait, Neque qui plantat est aliquid, neq. qui rigat, 1. Cor. 3.
sed qui incrementū dat Deus) vix parce & sobrie ijs quæ tibi
diuina largitas donauit; dispensatorē te bonorum, non profus
dominū esse cognosce: quæ à cōmuni Domino accepisti, cum
eiusdem Domini conseruis parite; fac tibi sacculos qui non Luc. 16.
pererascunt: fac amicos de mammona iniquitatis, qui te, cum Matth. 6.
defeceris, recipiant in æterna tabernacula; cōgrega tibi thesau-
rum indeficientē in cælis: cōtransfer patrimonium tuum, ubi nec
arugo consumit, nec tinea exedit, nec fures effodiunt & furan-
tur, & ubi in æternum victurus es: quādoquidem non habemus Heb. 11.
hic ciuitatem manentē, sed futuram inquirimus. Si consilium
quæris, hoc est maximè salutare consilium. At is longè diuersa
ratione ductus, Destruā, inquit, horrea mea, & maiora faciam:
& illic congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea, &
dicam animæ meæ: Habes anima mea multa bona reposita in
annis plurimos; requiesce, comede, bibe, & epulare. Dixit au-
tem illi Deus: Stulte, hæc nocte repetent à te animam tuam: ea
quæ parasti, cuius erunt? Hæc sunt, fratres, humana consilia,
futuri nescia, & diuinorum decretorum ignara: à quibus quid
aliud quàm infelices & inopinati exitus expectari possunt?

Sed dicetis forsitan: Sunt planè hæc inepta vulgatum hominum consilia: at sapientes viri, qui partim literarum studio, partim multarum rerum experientis prudentiam, hoc est, rerum agendarum scientiam sibi comparant, non perinde hallucinantur. Hanc obiectionem & proponit & seuera admittit. Vbi enim varia populi scelerata enumerasset, & seuera admodum obiurgatione corripuisset, subdit protinus viam Domini dixi: Forsitan pauperes sunt & stulti, ignorantes viam Domini. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam Domini, iudicium Dei tui. Et ecce, magis hi simul commiserunt iugum, ruperunt vincula. Denique errandi auctores ex consiliis non obstituerunt, ut ipsi etiam illi errandi auctores errarent. Quod quidem Dominus per Isaiam testatur cum ait: Ipse autem sapiens adduxit malum, & verba sua non abstulit. Argumento nobis huius veritatis erit summus illius anni pontifex Calphas, qui in hoc concilio dignitate & auctoritate prior, hoc tantum adduxit malum: cuius ceteri nefarium consilium secuti sunt. Sic enim ait Euangelista: Unus autem ex ipsis Calphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit illis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis: quia expedit nobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Itaque cum alij in varias sententias scinderentur, & iniuria mortis consilia excogitarent, hic vultus crudelissimam aduersus innocentissimum Dominum sententiam tulit. Videte, quæso, quò mundi sapientia atque prudentia affectibus obæcata, & De luce atque timore circumfusa sit, & quàm reitris atque horrendis tenebris circumfusa sit, quando ex clarissimo omnium miraculorum, ad terribissimum omnium facinorum occasionem sumpsit. Quis ergo iam audenti, aut auctoritati, aut scientiæ, aut humanæ prudentiæ aliud ope nudatæ nimium fidere audeat? Quod si exemplum aliud desideratis, in Salomonem illum oculos conijcite, qui sapiens omnes, qui illum præcesserunt, ipsius Domini testimonio superauit. Qui tamen, vbi paululum sibi ipsi relictus fuit, in eam mentis cæcitatem decidit, ut, vero Deo neglecto, stultitiarum gentium idola coleret, aras erexerit, templa construxerit, accenderit (quodque mirabilis est) nec à Domino quidem admonitus, ab hac tanta infania & sacrilega impietate recessit. Quo quid esse formidabilis potest? Quis igitur his exemplis non facile humanæ mentis ignorantiam cernat? Quis praudentium & sceleratorum hominum consilia, quamlibet prudentes sint, suspecta non habeat?

His igitur exemplis admonemur, fratres, primum quidem ut sceleratorum consilia declinantes, proborum hominum monita amplectamur, verum esse intelligentes quod Sapiens illi

ait: Anima viri sancti enunciat aliquando vera plusquā septem
 speculatores sedētes in excelsis ad speculandum. Deinde etiam
 ut nullum opus innotamur, in quo non Patrem lumen con-
 fulamus, & ab ipso res nostras dirigi assiduis precibus postule-
 mus. Constat enim verum esse quod Sap. 6. legimus: Cogita-
 tiones mortaliū timida, & incerta omnes providentia nostrā. Sap. 6.
 Quid est enim inter singularia opera, de quibus quotidie deli-
 betamur, ita firmū, ut omni prorsus formidine vacet? Iam ve-
 rō decreta atque providentia nostrā, quorum felix eventus
 frequēter ex futuris casibus pendet, quid certi habere possunt?
 Recte enim Salomon: Multa, inquit, hominis afflictio, quia Eccles. 9.
 praeiterita ignorat, & futura nullo scire potest nūrio. Quod igitur
 in tantis humanarū mentis tenebris remedium? Non aliud
 cerē quā quod sanctus ille Rex Iosaphat designavit cum ait:
 Cum enim ignoremus quid facere debeamus, hoc solum ha-
 beamus residuū, ut oculos nostros dirigamus ad te, De ijs autem
 qui Dei cōsilio neglecto, totos se ad humanā cōsilia conferunt,
 conqueritur per Isaiā Dominus his verbis: Vae filij desertores, Isai. 30.
 dicit Dominus, ut faceretis cōsiliū, & non ex me: & ostēde-
 mini telam, & non per Spiritum meum: ut adderetis peccatum
 super peccatum: hoc est, ut vereribus flagitijs hoc etiā superbiae
 & contemptus adderetis. Adeo enim humana cōsilia dubia &
 incerta sunt, ut Iosue, vir aliqui sanctissimus (cuius imperio Iosue 9.
 sol in caelo stetit immotus) Gabaonitis in cōsortium populi
 receptis, in magnum errorem lapsus sit: quoniam, ut scripturae
 sacrae produnt, os Domini non interrogavit. Hanc autem esse
 causam reor, fratres, quod frequēter in diversum atque puta-
 bamus, negotia nostra cadant: atque, ut exspectationes nostrae ita
 frequenter nos fallant, ut prosperata pace bellum, pro lucro
 damnum, pro quiete tumultus & sollicitudinis materiā inoe-
 niamus, ac postremo ut inde lachrymas colligamus, ubi latitiae
 semina iecisse nos credimus. Cuius rei non aliam arbitror fuisse
 causam, quā quod, prudentiae nostrae nixi, divinum cōsi-
 lium & auxilium implorare negleximus. Hac enim poena di-
 gnum est ut puniantur, qui Deum cōsiliorum suorum parti-
 cipem, & vitae ducem efficere nolunt.

I.

Ut autem haec ipsa, quae diximus, evidentiū appareant, huius
 tandem Pharisaici concilij exitū videamus. Concilij ergo huius
 commune decretum fuit, expedire ut vnius capitis periculo
 totius gentis salutē consuleretur. Quae res adeo in diversum
 cecidit, ut, qua ratione populi salutē stabiliri posse putauerant,
 eadem extremū exitum miserae genti attulerint: quandoqui-
 dem propter hoc teterimū facinus ea fudit vastata & eversa

est. Quo quidem exemplo apparet, quanta sit Dei potentia
 atque sapientia: quæ ita prauorum hominum consilia inuertit,
 ut non modò prauis eorum conatibus obstitat, sed etiam quib-
 us ipsi rationibus res suas confirmare nituntur, eisdem ipsis
 illas euertat. Quo quidem exemplo intelligimus, fratres, quàm
 maiore rebus suis consulant, qui, ut luerum aut commodum ali-
 quod assequi, vel incommodū vitare possint, Dei leges perfrin-
 gere non verentur. Quisquis igitur ita desipit, ut hoc audeat,
 hanc contra se diuinæ censure vindictam paratam expectet.
 Non enim satis illi est, improbum hominē concupiscere rei fructu
 priuare, sed illud etiam addit, ut (quemadmodum diximus)
 qua ratione homo rebus suis consulere videbatur, eadem sibi
 pestem & perniciem comparet. Sic enim decet summam illam
 maiestatem iniurias suas à vilissimis hominibus illatas viles-
 sic dignitatem & honorem suum tueri, ne quis vnquam aut in
 malefactoris glorietur, aut salutare sibi præsidium in secleribus
 constitutum esse putet. Sic filij Iacob innocentē Ioseph, in illi
 stimulari, in Aegyptum vendiderunt, ut hac ratione omnes
 somniorum suorum spem adimerent. Quæ autē ratione non solum
 ciparum illius euertere moliebantur, adeo assequuti non sunt
 quod volebant, ut eadem ipsa principatus illi occasione dede-
 rint, & regiam illi thronum manibus suis exererint. Quid hic
 3. Reg. 12. Hieroboam regem Israël cōmemorem, qui vitulis auri: contra
 Dei præcepta fabricatus, regnum suū stabilire conatus, tantam
 abfuit ut hoc consilio regnū firmaret, ut eodē sibi, liberisq; suis,
 vniuersæ familiæ, atque ipsi regno, vastitatem & exitium nulla
 vnquam temporibus refarciendum attulerit. Simili ratione
 fantes in flumē proijci mandauit, ut hoc consilio tyranni dem-
 phantes in flumē proijci mandauit, ut hoc consilio tyranni dem-
 quæ illos oppresserat, perpetuò conseruaret. Hac autem carali
 & diabolica prudentia id effecit, ut vastata vniuersa Aegypto,
 filijsque omnibus natu maximis vna nocte extinctis, ipse cum
 toto exercitu aquis submersus interiret, qui aquis innocentes
 Hebræorum pueros interire præceperat. Sic enim in lib. Sap.
 11. legimus: Ducebat illos ad hunc finem digna necessitas, ut, quæ
 decrant tormentis, repletet punitio: hoc est, ut cæteris plagis,
 quas antè pertulerant, hæc nouissima eorū immanitati & feri-
 tari debita adderetur, ut eodem ipsi supplicio interirent, quod
 alijs inferebat. Ex hac ergo philosophia colligere debemus, fra-
 tres, ut nunquā tanta nos alicuius rei cupiditas teneat, nūquam
 tā vilis apud nos Dei auctoritas & maiestas sit, ut propter illā
 commoditatem adipiscendam Dei leges spernere & violare a-
 deamus: persuasum illud habentes, hanc tantam, diuinam
 iniuriam Deum vindicaturum, & ita vindicaturum, ut, quod

Gen. 37.

3. Reg. 12.

Sap. 11.

nobis saluti fore putabamus, pestem nobis & interitum sit allaturum. Hac enim ratione is testabitur se & vivere, & quæ in terris geruntur prospicere, quem longè positum & nihil tenentem te ipsa testatur, qui illum hoc modo contemnit. Re enim ipsa multi, quod apud Ezechielem improbi dicunt, vsurpare videntur. Derelinquit Dominus terram, & Dominus non vider. Quid ad hæc Dominus? subdit protinus: Igitur & meus non parceret oculus, nec miserebor: iam eorum in caput eorum reddam. Ex his autem quæ dicta sunt, verum esse intelligimus quod quidam sapienter aiunt, impios homines, qui pios persequuntur, ardentibus lignis esse similes: pios autem auro inter ipsa ligna coniecto. Si enim eternam rei faciem spectes, apparet rudibus aurum dum inter ea ligna est, comburi; ligna vero comburere. Re vera tamen ligna consumuntur, aurum autem illa sum permanens, potius atque splendidius micat. Hoc aperte in sanctorum martyrum agonibus cernere licet; qui dolorum suorum patientia clarissimi reddebantur, cum eorundem tamen tortores, quo illos acrius torquebant, eo maiorem sibi perniciem comparabant. Hinc de B. Vincentio martyre simul ac Daciano præside D. August. ait: Clariorem nobis martyrem tormenta faciebant. Multiplici enim vulnere varietate confossus, non deserebat pugnam, sed acrius iterabat. Putares quod cum duraret flamma, non videret. Sed ecce iam, fratres, omnia illa transierunt, & ira Daciani, & poena Vincentij: nunc autem poena Daciano, & corona Vincentio. Hactenus Augustinus. Idem etiam exemplum in beatissimo martyre Ignatio cernere est, qui cum à Syria Romam bestiis obijciendus à decem truculentis militibus deportaretur, de hoc itinere suo in epistola quadam sic ait: A Syria Romam usque cum bestiis terra marique depugno, die ac nocte connexus & colligatus, decem leopardis, militibus dico, ad custodiam datis: qui ex beneficiis nostris sauiore sunt: sed ego nequitijs eorum magis erudior. Videtis hic, fratres, virum sanctum persecutoribus pereuntibus erodiri, probari, ac perfici? Ad hunc ergo modum (ut ad institutum redeamus) infelices Iudæi dum Christum Dominum peridere, & Remp. suam iniquis consilijs leuare voluerunt, se ipsos quidem & Remp. suam perdidierunt, Christi vero nomen illustrius inuicti reddiderunt.

Hoc igitur decretum perfidus Pontifex longam illam deliberationem hac sententia conclusit: *Expedi nobis ut unus moriatur homo pro populo & non tota gens pereat.* Subdit autem Euangelista: Hoc autè à semetipso nō dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit quia Iesus moriturus erat pro gente: & non tantū pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unū. Itaq. quod sceleratus

Ezech.

Ezech. p.

August.

Ignatius
in Epist.

& la-

& sacrilegus Pontifex definiuit, nō tanquā hominis decretum, sed tanquam totius diuinitatis oraculum accipiendum est. Erat autem huius loci proprium, fratres, vt de hoc mirabili diuinitatis sapientiæ consilio diceremus: hoc est, quā fuerit ad genus humani salutem expediens, vt pro eo Christus Dominus moreretur: quod Pontificis huius verba testantur. Quia vero iam multi & admirandi fructus ex hoc diuino decreto & consilio consequuti sunt, vt de multis quidē integris Cōcionibus enumerari valeant: nunc pro angustia temporis id solum dicam, quod quāuis humanæ salutis amator Dominus multis alij rationibus lapsum genus hominum erigere, & a morte ad vitam reuocare potuisset, omnibus tamen alijs posthabitis, Christi mortem ad hoc potissimum destinauit, quod nullus esset alius modus neq. sanandæ nostræ miserix, neque diuinæ gloriæ amplificandæ, bonitatisq. & iustitiæ diuinæ declarandæ commodior. Hinc Apostolus, Decebar, inquit, eum per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctore salutis eorum per passionem cōsummati. Hinc Saluator post resurrectionem suam cum duobus discipulis in Emaus pergentibus agens, O, inquit, stulti & tardi corde ad credendum in omnibus scriptis sunt Prophete! Nōne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Hæc igitur tam acriter loquens, & gurgula facili indidit quod ante diximus, nihil videlicet ad generis humani salutem excogitari commodius potuisse, hoc in loquod sceleratus Pontifex, Spiritu sancto suggerente, hoc in loco ait: *Expediit vt vnus moriatur homo pro populo, ne tota gens periret.*

Sed vt innumeras alias huius sacratissimæ sp̃s Christum & fructus omittam, ad hoc maxime expediens fuit Christum Dominum mori, vt totum genus hominum (sicut Pontifex dixit) non periret. Morte quippe suā commune totius generis humani peccatum, & quæ deinceps ab illo orta sunt, expiauit. Constat enim illius peccati grauitatem duplici nomine fuisse infinitam: tum quia aduersus infinitam Dei maiestatem commissum erat; tum quia ad infinitos homines, qui ab illo stipite propagari possunt, latissime porrigebatur. Oportebat ergo esse aliquem infinita virtute præditum, qui hoc tantum & tam laudabile scelus sanguine suo expiare posset: quandoquidem (vt Apostolus ait) nulla sit in lege Dei sine sanguinis effusione damnatione plecti solet. Quia verò nullus inter mortales erat, qui infinita virtute ad infinitum malum resarciendum polliceretur: ideo nihil magis & diuinæ iræ auerrendæ, & (celeri nostro diligendo expediens erat, quā vt vnigenitus Dei Filius (cuius est infinita dignitas & maiestas) communem hanc generis humani

Heb. 2.

Luc. 24.

Heb. 9.

eam tam susceperet, & Deo Patri pro communi generis humani peccato satisfacere. Sed qua ratione satisfecit? Nimirum sanguine & morte sua: hoc est, eam in se poenam atque sententiam mortis suscipiens, quæ in vniuersum genus hominum diuino decreto lata erat. Quia enim mors peccati poena erat (invidia enim diaboli peccatum introiuit in mundum, & per peccatum mors) eo ipso quod Christus Dominus peccatū expiare voluit, mortem etiam peccati iure contractā subire debuit, ut hac ratione nos & à peccato, & peccati poena liberaret. Omnes enim homines in Adam, hoc est, in prima illa generis humani radice peccauerunt, omnesque ad mortem peccati iure damnati, mortis debitores effecti sunt. Nemo autem poterat morte aliàs pro se debita, commune generis humani debitum soluere. Nemo enim pecunia, quam ipse creditori aliàs debet, aliorum debita dissoluere potest. Opus ergo erat, ut innocens aliquis è stirpe Adæ nasceretur, qui ut omnis expertus culpæ, ita vnus esset inter mortuos ab omni mortis debito liber: ut is tandem mortem indebitam, pro debita aliorum morte offerret. Cuius vnica mors, propter infinitam illius personæ virtutem, omnium mortem aboleret, & ab hoc communi debito omnes liberaret. Vt enim si *similes* alicui creditori multi debitores aureos decem mille deberent, pro illis aurem fideiussor aliquis pretiosissimam gemmam, quæ longè pluris æstimeretur, creditori offerret; is planè hac vna gemma, multorum debita plenissimè solueret: ita vnus Christi mors multo copiosius humani generis debita, quam vniuersorum hominum mortes, exsoluere potuit.

Sed dicetis forsitan: Cur ergo ius suum mors in iustos homines exerceret, cum ab ea per Christum liberati sint? Liberati planè sunt à morte, quemadmodum à iugo legis per eundem liberati esse perhibentur. Quemadmodum enim Spiritus Christi *similes* facit ut sancti viri sponte sua liberrimo animo legem Domini amplectantur, eamque non iugum graue, sed onus leue, immo suauissimas animæ delicias arbitrentur: ita idem Spiritus facit, ut iidem mortem, non tanquam mortem, sed tanquam laborum finem, navigationis portum, & sempiternæ vitæ initium ardentissimè cupiant. Hoc enim Christi Spiritus, quem ipse nobis passione sua promeruit, effecit, ut à lege pondus & laborem virtute gratiæ tolleret, à morte verò acerbiter & horrorem spes celestis gloriæ adimeret. Hinc viri sancti delectantur cum Propheta in via testimoniorum Domini, sicut in omnibus diuitijs; iidemque cum Apostolo dissolui cupiunt, & esse cum *Phil.* Christo. Sciunt enim quia preiosa in cōspectu Domini mors Sanctorum eius. Hinc beatissimus Pater Gregorius, beneficia *Gregor.* Domini sibi collata enumerans, hos etiam adiungit, quod *mors*

mortem, quæ penè cunctis pœna est, vt ingressum vitæ & laboris sui præmium amaret. Hinc Ioannes in Apocalypsi vocem audit de cælo dicentem, Scribē. Quid scribam? Beati, ait, mortui qui in Domino moriuntur. Cur beati? Quia amodo dicie spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Quid ergo mali habet mors, quæ ad requietem & beatitudinem transitus est? Ceterum peccatorum mors pessima esse dicitur, eorum videlicet qui vitio suo huius beneficii fructum percipere noluerunt. Vnde etis ergo quæram inter vtrorumque mortem discriminis? Illi enim dum moriuntur, feliciter renascuntur, & veluti renascuntur ad vitam: isti vero infelicissime à temporaria morte puniuntur ad sempiternam. Quæ in te impleri in veritate videmus, quod Samsoni cōgit in figura. Is namque in leonis ore, quem ille faciens occiderat, fauam postea mellis reperit. Vnde illud enigma manauit: De comedere exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Leo autem qui omnia vastabat, & domitiorum in omnes habebat, non modò diabolus, sed mors etiam inexorabilis & implacabilis est. Vbi ergo Christus Dominus illud Osee vaticinium impleuit, Ero mors tua, o mors (quando sancti scilicet morte sua mortem omnium præcipitauerunt) quæ sancti viri in eius ore, quod omnes deglutiebat, fauam mellis inueniunt: quia per eam non ad mortem, sed ad æternam vitam & felicitatem transeunt. Hoc igitur primum & summum Seruatoris hostis beneficium est, vnde cetera, quæ penè sunt innumera, consequuntur.

Quid igitur ex his consequens est, fratres? Quid hoc tantum diuinæ bonitatis opus iure suo à nobis efflagrat? Nimirum vt flagrantissima charitate summam hanc Saluatoris nostri bonitatem & charitatem prosequamur, mille (quæ si id fieri posset) pro eo vitam profundere cupiamus, qui vitam suam pro salutem nostram impendere dignatus est. Tum illud etiam consequens est, vt qui tot eius in nos dilectionis obsoles habemus, tot bonitatis & misericordiae eius argumēta tenemus, in illum cūctas omnes atque sollicitudines nostras projiciamus, in illo spes nostras omnes repositas habeamus: certi atque fidentes, nihil illi gloriosius modò regnat in cælis, qui, cum in terris ageret vt salutem nostram constitueret, tam multa pati dignatus est: eundem Dominum, idem animus, eadem in genus nostram charitas in cælo & in terra sit. Postremo illud etiam sequitur, quoniam Christi Domini passio summæ humilitatis & patientiæ opus fuit, has præcipue virtutes, quæ in eius morte maximè enituerunt, summo studio imitari cœtemus. Quæ quidem ardore sanctos martyres Ignatius & de quo supra

mentionem feci) flagrabat, qui in eadem quam citatissimus Epistola ad cor, quibus tunc scribebat, ait: Concedite mihi, fratres, ut sim imitator passionum Domini mei. Idemq. in eadē Epist. Amori, inquit, meus crucifixus iam pendet in cruce, & amor eius non est in me, nisi carnem ego meam crucifixero cum vitiis & concupiscentijs. Sic enim hunc locum quidam interpretantur. Hunc igitur nos animum, fratres, hunc affectum imitari studeamus, illud exploratum & constitutum habentes quod Apostolus ait, nempe, Si compatimur, & cōregabimur: & si fuerimus socij passionum, erimus & consolationum: quæ abunde illis in celesti gloria suppeditantur, qui varijs in hac vita pro Christo ærumnis atque doloribus exercentur.

IN EADEM FERIA SEXTA POST
DOMINICAM IN PASSIONE, CONCIO
secunda: in qua lectio Euangelica explanatur,
vbi etiam de cordis excecatione & obduratione
agitur, quæ in historia Euangelicæ lectionis aperte
perspicitur.

THE. *Collegerunt Pontifices & Pharisei concilium, dicentes: Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.*
Ioan. 11.

DVo, fratres charissimi, concilia admiratione dignissima hodiernā die tractata sunt: alterum, quo summa Dei bonitas & sapientia cognoscitur: alterum, quo summa hominum malitia & ignorantia apertissime declaratur. Attollite paulisper oculos, fratres; & quid in celo & in terra hodie agatur attendite. Videbitis enim quā dissimilia utrobique consilia & negotia tractentur. In terra quidem peruersi homines Christi gloriam indignissima eius necce extinguere conantur: in celis verò id agitur, ut eiusdem Domini gloria per eandem necem mirò modo illustretur. Homines per ignominiam crucis novam lucem in mundo exortam extinguere nstantur: Deus autem hac ipsa crucis ignominia exortam lucem per vniuersum orbem dilatare constituit. O summam Dei bonitatem & sapientiam, quæ humana perit;

peruersitate & malitia mirabiliter ad suā gloriam vitur, summamque hominis maliciam, qua diuinis consilijs atque decretis obistere se posse putat, diuinis consilijs seruire facit. Hanc autem hominum dementiam atque futorem regius Propheta appositissime Psalmo 2. describit. Vbi enim de hoc malignantium cōcilio dixisset; Adstiterunt Reges terre, & principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius: subdit protinus; Qui habitat in cælis iridebit eos, & Dominus subsannabit eos. Cur his verbis iridendi & subsannandi (quæ à diuinæ puritatis natura abhorrere videntur) Propheta vsus est? Certe non immerito. An non verè ridendi & subsannandi erant, qui bellam aduersus illum mouebant, qui solo imperij sui nutu continet omnia? qui vna nocte centum octoginta quinque millia hominum in castris Assyriorum prostrauit? qui currus omnes Pharaonis & exercitū eius in mare submergit? cuius denique ea potestas est, vt iisdem armis, quibus illum expugnare perditii homines parabant, ipsi contra ab eo expugnarentur; & quibus illi rationibus diuina consilia impedire nitebantur, eisdem ipse ad ea stabilienda vtēretur? Tantum enim abfuit, vt Christi mortē eius gloria obscuraretur, vt nulla re magis fuerit illustrata. Propter ignominiam quippe crucis Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen. Itaque amētes illi atque oculis capis, quid facerent ignorantes, dum se maximè res suas curare, & Christi gloriam optimè arbitrabantur, tunc vel maximè illustrabant. An rem vrb. suam eueriebant, & Christi gloriam illustrabant atque non igitur hæc impiorum consilia merito subsannanda atque deridenda erant? De his igitur humanæ prudentiæ consilijs distori hodie sumus, fratres: in quibus velut in speculo quoddam quid humana malitia, quid cæcis amor sui, quid mundanus timor, quid auaritia, quid ambitio, quid liuor & inuidia, quid postremo inueterata peccandi consuetudo pariant, apertissime videbimus: quod non leui nobis argumento erit, vt has exitiales animorum pestes agnoscamus, easque omni ratione detestemur ac fugiamus. Quod quo piè & utiliter præstare possimus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

A Nequam Evangelicæ lectionis explicationē aggrediar, quætionem quandam proposito nostro deservientē, tamque non raro à multis agitatam, tractare constitui. Nempe, quid fuerit in causa cur Dominus, eam potissimum legem generis nostri parentibus indixerit, ne arboris cuiusdam in paradiso consistæ fructus ederent. Si enim præcepti naturā spectes, quid

quid religionis ea lex habebat, quæ id præcipiebat quod ex natura sua inter adiaphora (hoc est, indifferentia opera) numeratur? Vt igitur præcepti huius rationem intelligamus, considerandum est, humanarum actionum bonitatem aut malitiam non tam ex hominum commodis aut incommodis, quam ex diuinæ maiestatis obediētia vel offensione esse pensanda. Itaque cum pauperis inopiam subleuas, cum nudum vestis, cum iacenti manum porrigis, non id præcipue laudatur, quod naturæ consortem adiueris, illumque ab imminēti periculo liberaueris; sed quod Deo ad pietatis officia vocanti parueris, & ob illius amorem & obedientiam periclitanti fratri subueneris. Cum verò eidem fratri graue aliquod nocumentum intulisti, non id præcipue vitio datur quod innocentem iniuria affeceris: sed quod diuinæ maiestatis leges violaueris, eiusque præcepta contempseris. Hinc David, ubi alienam uxorem adulterio polluisset, & sese innocentis viri sanguine cruentasset; cum nefandi huius sceleris veniā à Domino postularet, ait: Tibi soli peccaui. *Cur Psal 50.* tibi soli ais, cum aduersus uxorem & virum eius adeo grauiter deliqueris? Certè quoniam duplicata hæc sceleris deformitas, quamuis re vera maxima esset, exigua tamen & nullius prope ponderis erat, si rebellionis aduersus diuinæ maiestatis decreta pugnantem cōparetur. Hinc Theologi cum in omni lethali peccato duo esse mala fatentur, nempe auersionem à Deo ex diuinæ legis contemptu, & conuersionem ad creaturas ex immoderato earundem amore prouenientem: maximum gehennæ supplicium (quod in summi boni abdicatione consistit) priori illi deformitati (quæ in finitæ gratuitatis est) respondere aiunt: doloris verò sensum ex gehennæ igne prouenientem (quæ minor pœna est) ad posteriorem deformitatem referūt. Hoc igitur argumento propositæ quæstioni respondemus; nempe Dominum primis illis hominibus ea in re legē statuisse, quæ non ex natura sua, sed Dei præcipientis auctoritate religionem haberet: ut in eius obseruatione, quod in omni virtute præcipuum est, nempe Dei obedientiam colerent; in eius verò transgressione non alicuius personæ nocumentum, sed sola inobedientia & diuinæ maiestatis contemptus inesset: atque ita demum in officio quod optimum erat, in maleficio quod pessimum erat, solummodo inueniretur. Pessimum enim esse Philosophi aiūt, quod optimo aduersatur. Est autem optimum obedientia, pessimum ergo rebellio.

Ex hoc autem obedientiæ atque diuini respectus fonte omnis in Deum pietas, cæterorumque præceptorum obedientia manat. Qui enim hoc saluari metu & religione imbuti, ea studiosè seruant, quæ præter præcipientis auctoritatem vix quicquam

quàm aliud pietatis præ se ferunt: multo diligentius ea conseruabunt, quæ præter hanc auctoritatem ad hominum salutem procurandam pertinebunt. Vt autem ex hoc timore atque diuini numinis respectu, omnis pietatis & iustitiæ cultus; ita ex neglectu inobedientia, & diuinæ legis contemptus (hoc est, malorum omnium seges) oritur. Quam quidem rem facile est quotidianis exemplis cōprobare. Quid enim aliud est in causa, cur tam dissimilis vitæ ratio inter Christianos, hoc est, inter eiusdem Euangelicæ fidei & religionis professores existat? Eadem enim fide omnes illuminantur, eadē spe nituntur, eadem utrisque cælestis regni præmia, eadem gehennæ supplicia proposita sunt: idem utrosq. exitus, eadem mors, idem post mortem iudicium manet. Et tamen cum hæc omnia utrisque communia sint, multi sic animati sunt, ut prius omnia tormentorum genera perperì, quàm lethale aliquod crimen admittere parati sint; alij verò leuissimis de causis, & interdum etiam sine vlla causa, mille huiusmodi crimina sine vllō doloris sensu passim admittant. Vnde igitur in tam magna eiusdem fidei & lucis communione tanta vitæ dissimilitudo, cum Christianæ vitæ radix & fundamentum fides sit? Vbi ergo eadem est radix, cur non idem pietatis fructus utrobique nascatur? Hoc cerè (vt cætera omitram) in causa est, quòd in illis fides timori Domini adiuncta, in his verò saluari hoc metu & religione vacua est. Timor autē Domini expellit peccatū: nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Mens autem hoc timore vacua, mortua est in semetipsa, & omni ferè pietatis sensu priuata. Hinc fit, ut quemadmodum frustra mortuos magis clamoribus ad te voces, frustra vellices & pungas (omni enim sensu spoliati sunt) ita isti cum tot sacras Cōciones, tot Ecclesiæ clamores, tot internas diuini Spiritus voces audiant, nihilo magis his rebus cōmouentur, quàm si quis clamoribus excitare mortuos veller. Quin etiā non ad voces modò, sed ad plagas etiam, ad fames, ad pestes, cæterasque communis generis humani clades, ad domestica funera, & priuata damna (quibus eos Dominus à lethali somno excitare nititur) ita obdurerunt, ut ne his quidem prouocati, saniora consilia amplecti velint. Quis rei abundè magnum argumentū in hodierna sancti Euangelij lectione habemus; in qua Iudæorum Pontifices & Pharisei, tot virtutibus, tot vocibus, tot miraculis Domini prouocati, in eum credere noluerint. Quæ res adeò mirabilis est, ut idē ipse Dominus (in cuius oculis nihil est mirabile) miraretur (vt Marcus ait) incredulitatem eorum. Inò verò (quo magis vos miremini) adeò nihil tot inspectis miraculis profecerunt, ut eisdem ipsis ad necem illi inferendam occasionem atripuerint. Hos ergo

Matt. 23.

Ecclesi. 1.

Marc. 6.

ergo sanæ mentis, hos spirituali sensu & viâ præditos fuisse credendum est? Sed iam ad ipsam Evangelicæ lectionis historiam, quæ hoc apertè monstrat, veniamus.

I.

Collegerunt Pontifices & Pharisei concilium, dicentes: Quid facimus? qui hic homo multa signa facit. Hæc signorum Domini gloria, cogendi huius concilij, & in necem Domini coniurandi occasi- nem sceleratis hominibus præbuit. Ut autè horum hominum & multorum etiam ex nostris dementiam & cæcitatem perno- scatis, scire oportet, ea quæ miraculorum testimonijs confir- mantur, multo esse certiora, quàm quæ oculis vsurpamus, & Mathematicis etiam demonstrationibus comprobamus. Hæc enim certa esse credimus, quia vel sensibus percipimus, vel eui- denti ratione concludimus: quæ verò miraculis comprobantur, Dei testimonio vera esse intelligimus: quod quouis alio argu- mento (vel ipso etiâ Plinio testante) firmitus est: qui non magis Deum mentiri, quàm mori posse credit. Cùm ergo Christus Dominus tot miraculis (hoc est, ipsius diuinitatis testimonijs) doctrinæ suæ fidem faceret: quæ maior esse cæcitas & demèria potuit, quàm non modò talibus testimonijs non credere, sed ex eis etiam ad necem Domino inferendam occasionem arripere? Potuistne quidquam sceleratius ac demètius cogitari? An non hic cum Propheta clamare meritò poterimus: Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehemèter? Video vos, fratres, magna huius rei admiratione pariter & indignatione commoueri. Rectè quidem facitis. Sed quid si ego in moribus quoq; nostris aliquid huic simile deprehendam? Quæro enim à vobis, cùm innumeræ sint rationes, quæ nos ad charitatem erga Deum impellant, quænam inter has omnes acriter vrgent? Non dubium quin responsuri sitis, immensam eius bonitatem & misericordiam, & summam illud misericordiæ opus, quo acerbissimam pro nobis mortē perpeti dignatus est. Hæc enim magis nos ad eius dilectionem & obsequium, quàm cætera di- uina beneficia & promissa mouere debent. Itaque ut miracula hominis mentem ad fidem cōcipiendam vrgent: ita immensa Dei bonitas & misericordia, & passionis Dominiq; beneficium ad voluntatem in redemptoris sui amore inflammandam ve- hementer adigunt. Cū hæc igitur ita sint, quā multos homines reperire licet, diutissimè in sceleribus suis perdurantes, à qui- bus si roges, qua spe atq; cōsilio tam diu in malis obstinati per- maneant, neq; illis aut mortis suæ, aut diuini iudicij, aut æterni supplicij in mentē veniat: libera voce fatebūtur, se diuinæ bo- nitatis & misericordiæ, atq; sanguinis Christi fiducia freros, in vtrāq; aurē de salutē suā dormire securos. Qui ergo fieri potest

Plinius.

Hierem.

Iacob. 5.

vt eadem res pietatis & impietatis, mortis & vitæ simul causa sit. Nunquid (ait Iacobus Apostolus) fons ex eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam? Qua igitur in re istos à Pontificibus & Phariseis discernere possis? Illi firmissimis fidei argumentis occasionem non ad fidem, sed ad perfidiam attri- puerunt: isti ex vrgentissimis ad pietatem rationibus non ad pietatem, sed ad improbitatem materiam sumunt. Similis ergo vtrobiq; peccandi ratio, similis dementia est: nisi quòd illud scelus humanæ mentis peruersitatem, hoc voluntatis prauita- tem declarat. Si igitur tantopere illorum impietatem execra- ris, & horres; cur te quoque ipsum, qui in simili penè crimine versaris, non accuses & horreas? Sed quoniam hæc mentis no- stræ cæcitas satis deplorari & amplificari non potest, cætera persequamur.

Hæc igitur Pharisei mentis caligine circumfusi, deliberare incipiunt, dicentes: *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.* Quænam, ô miseri, sunt signa ista, quæ vos ita cruciati nempe cæcos illuminare, leprosos mundare, omne genus morborum è sinibus vestris pellere, & mortuos ad vitam revocare? Mitro nunc ea quæ ad animæ salutem spectant: humanis hoc rationi- bus agamus. Illud igitur quæro: si tanta cura medicæ artis peri- tos, magnis etiam propositis præmiis, dum egri estis, accersitis: cur, quæso, tam potentem medicum, qui nullo stipendio acce- pro, citraquæ medicæ artis tormenta solo verbo non modò sa- lutem ægris, sed vitam mortuis restituit, non in summo pretio habebitis? non summis etiam honoribus afficietis? non felicem regionem vestram existimabitis, quæ ab omnibus morborum generibus illo præsentè immunis est? Non est admodum diffi- cile huic quæstioni respondere. Hoc enim familiare plerisque mortalium esse videmus, vt rerum dignitatem non ex earum natura, sed ex propria vtilitate metiantur. Neque enim quales in se sint, sed quales illi sint quibus contingunt, expendere so- lent. Quod vel hoc vno exemplo colligi potest: Quid, quæso, ad mundi salutem contingere optabilius quàm Christi aduentus potuit; quem ob id Prophete, desideratum cunctis gentibus, & seculorum omnium expectationem appellarunt? At cum is natus esset, turbatur Herodes, & omnis Hierosolyma cum illo: quæ tamen de promissi Regis & Seruatoris aduentu nõ turba- ri, sed summo gaudio exultare debuit. Sed cum nec Herodes, nec Herodianæ factionis homines huius beneficii magnitudi- nem pro ipsius dignitate, sed pro sua vtilitate metirentur, eo quòd Herodiani regni gloriam per Christum minui posse cre- derent; necem illi inferre conati sunt, cui summum decus & honorem asferre debuissent. Noluerunt enim comune totius mundi

mundi bonum cum priuato aliquo detrimento suo (vt illi existimabant) admittere. Ad hunc ergo modum Pharisei Christi gloriam (quæ salutaris toti mundo erat) dignitati & gloriæ suæ aduersari falso existimantes; non quid publicæ salutis, sed quid cupiditatibus suis expediret, considerantes, mortem illi machinati sunt. Hoc enim sequentia verba testantur:

Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem. Hoc est, honoris & dignitatis locum in hac Rep. amittemus. Videte, fratres, quid ambitio, quid auaritia, quid cupiditatis immanitas efficere soleant. Verissimè enim ab Apostolo dictum est: Radix omnium malorū est cupiditas: quam quidam appetentes, circa fidem naufragauerunt. Hi autem nō modò circa fidem naufragium fecerunt, sed auctorem etiam fidei & consummatorem Iesum ē medio tollere decreuerunt. Quia in re apertè liquet, quātum inter Dei amorem, terrenarumque rerum cupiditatem discriminis sit. Dei namque amor vsque adeò diuinarum rerum studio intentus est, vt terrena omnia præ illorum amore facillè contemnat: contra verò immoderata cupiditas & amor sui diuersa ratione tanto ardore terrenis opibus inhiant, vt præ illarum desiderio nulla neque salutis æternæ, neque rerum diuinarum cura tangantur. Quam rem Urbanus Papa in Epistola quadam testatur his verbis: Cupiditas hoc in primis malū habet, quòd, dum ingerit transitoria, abscondit, æterna: & dum à foris cōdita conspiciat, intra se latētia non introspiciat: & dum aliena quærit, sectatorem suum à semetipso alienum facit. Hinc etiā apparet, quas tenebras vehemens omnis affectus mentis oculis offundat. In quem sensum quidem illa Prophetæ verba interpretantur: Supercecidit ignis, & nō viderunt solem. Cum enim æstus aliquis cupiditatis arcem mentis occupauerit, ita illam extræcat & obscurat, vt ne solem quidem (hoc est, res clarissimas, & aperitissimas) cernere queat. Rectè enim sapientes viri cupiditatem omnem atro fumo atque nebulæ densissimæ comparant. Sicut enim aër huiusmodi nebula oppletus, ipsum etiam meridiani solis aspectū ita admittit, vt ne qua is cæli parte videretur, caligine impediēte, videamus: ita mentis nostræ acies vehemētioris cupiditatis nebula obscurata, vehementer in rerum expetendarum iudicio caligat. Quòd si interdum naturæ bonitate victa id assequatur, vi tamen cupiditatis impulsæ, in suam ipsius nestem, & exitium ruit. Hoc enim modo primum generis nostri parentem peccasse D. August. ait: Neque enim errore deceptus, sed maritali affectu lapsus deliquit: quādoquidem præceptum Domini, ne dilectissimam vxorem (hoc est, delicias suas) contristaret, transgredi non erubuit. Hinc autem

1. Tim. 6.

Vrb. Pap.

Psal. 37.

August.

colligere licet, fratres, ut quoties in rebus gerendis vehementer affectu aliquo & egritudine animi laboramus, omnem à nobis iudicandi atque decernendi facultatem abdicemus: propter ea quod magnopere eam deliberationis nostrae lancea, cui haec vis addita fuerit, impeller, & post se trahet. Praestat enim ad iudicandum ab affectibus libera simplicitas, quam eisdem obnoxia magna prudentia: quod in hisce Phariseis aperte perspicimus, quos in tantum errorem impulsit cupiditatis obcaecatio prudentia. Hoc argumento tacite euidam & perulgata questionem respondere poterimus: nempe, qui fieri possit, ut toties homines in singulari rerum iudicio hallucinentur, cum vera rerum iudicia in comune teneant? Quis enim esse diligendum? empta, qui non intelligat, Deum supra omnia esse adeo mendis peccata verò esse supra omnia detestanda? Qui ergo fieri posse testatur, ut cum ad singularia peccatorum opera ventum sit, levissimum etiam rerum causa peccare non erubescant? Certè huius erroris causa ad cupiditatem nostrarum impotentiam ad revocanda est. Cum enim ab illa communi & vera sententia ad singularem actionem verum est, si cupiditas nostra illi adhaerens, satur, facile menti tenebras obsundit, & diverticula quaerit, quibus à veritate semel concepta declinet. Ex hoc autem fonte omnes penè mortalium errores manant: à quibus soli illi libenter collustrantur. Hoc est enim quod Ioannes Euangelista insinuat, cum de Domino Salvatore ait: Erat lux vera, quae illuminauit, cum de Domino Salvatore ait: Erat lux vera, quae illuminauit omnem hominem venientem in hunc mundum. Quo quidem lumine qui carent, quamlibet multis artibus & disciplinis ex culti sint, in tenebris tamen ambulant, sapissimeque laqueos. Quod quidem Saluator ipse apud eundem Ioannem aperta similitudine testatur, cum ait: Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.

Ioan. 1.

Ioan. 12.

Gen. 37.

Cæterum, cum omnis cupiditas tenebras humanis meritis offundat: tum præcipue ambitio, quæ vehementer gloria stimulat, continet, hoc ipsum maxime efficit. Cuius rei eum multa exempla nobis suppetant, notissimum est illud sancti Patriarchæ Ioseph: qui cum principatus sui somnium fratribus narrasset, tanta adversus illum invidia concitati fuere, ut de eius nece conitularis vinculum, aut senis parentis reverentia, aut (quod his mirabilis est) somnii nomen ab hoc immani facinore cupiditas quodammodo mentes obsideret, ut ne somnia quidem aliena dignitatis æquo animo pati possent. Quo minus mirandum est, si

Sagittæ

flagrantissima Pharisaorum ambitio ad extinguedam Christi gloriam (qua dignitatem suam obscurari credebant) tam acriter eos extimulauerit. Quod aperte hæc eorum verba indicat: *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem.* Sed libenter tamen ab his quaesierim, quid sibi ab homine inope & inermi (cuiusmodi speciem Christus Dominus referebat) formidare poterant? Cui quidem quaestioni illi respondere possent, si verum fateri velent: Nos quidem non admodum formidamus quod foris in Christo cernimus, sed quod intra pectus nostrum experimur. Sic enim conseruandæ dignitatis & auctoritatis nostræ nos amor tenet obstrictos, sic timemus ne ab hac gloria excidamus, ut omnes umbras & somnia etiam alienæ dignitatis extimescamus. Sicut enim ardens in Christum charitas non modo graues offensiones, sed lenissima etiam delicta (quale est otiosum verbum) sollicitè cauet: ita contra flagrans sui amor non modo vera pericula, sed periculorum etiam umbras reformidat. Hic igitur æstuans in eorum pectore ardor, hoc modo illos timere faciebat, vbi nulla timendi causa erat.

II.

Cæterum inter varias eorundem sententias, vnus ex ipsis, Caiphas nomine, qui concilio præerat, ait: *Vos nescitis qui, quam nec rogati: quia expedit nobis ut vnus moriatur homo pro populo & non tota gens pereat. Ab illo ergo die cogitauerunt ut interficerent eum.* Diximus iam huic execrabili & nefario consilio occasionem dedisse memorabile illud facinus, quo Dominus quadriduagium Lazarum excitauit. Qua in re non possum non vehemèter admirari, quoniam modo viros adeo in populo illo religionis & scientiæ nomine insignes, ratum hoc opus, quod tota rerum natura miratur, non conuicerit, non obstupescerit, non ad fidem in Christum induxerit. Omnes enim Philosophorum scholæ, varij licet inter se dogmatibus dissidentes, in hoc tamen vno dogma conspirant, ne diuina quidem potentia fieri posse eandem rem numero vbi interierit, rediuuam surgere. Quin & Apostolum Paulum mortuorum resurrectionem Athenis prædicantem, nouorum demoniorum annunciatorem appellauerunt. Qui ergo fieri potuit, ut vix prudentia & vñ rerum periti hoc opus cernentes, non solum diuinam potentiam in Christo non agnouerint, sed etiam tantum nefas impijs animis conceperint? Quid igitur hac cæcitate obscurius? quid hoc stupore mirabilius? Hoc enim verè est ingens illud miraculum, de quo Dominus per Prophetam dicit: *Ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi & stupendo.* Peribit enim sapientia à sapientibus eius, & intellectus prudentium eius absconderetur.

- Ut igitur huic quaestioni respondeamus, volūte respon-
sione nostra ad peccati odiū atque detestationem inducamus:
sciendum est, innumera & maxima esse supplicia, quibus Deus
lethale peccatum in hac etiam vita plectere solet. Inter quæ
illud præcipuum est, quod per Isaiam Dominus minatur, cum
ait: Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos
eius claude, ne fortè videat oculis, & auribus suis audiat, & cor
de suo intelligat, & cōuertatur, & sanem eum. Hoc autē pœnæ
genus in literis sanctis nunc excæcatio, nunc induratio, nunc
derelictio appellatur. Excæcatio quidē, quoniam per eam mens
hominis tenebris circūfunditur, ne errorem & periculū suum
videat: quod hoc in loco Phariseis accidisse cernimus. Indura-
tio autē, eū ita voluntas obfirmatur in scelere, vt nulla ra-
tione ab eo reuocari velit. Vnde est illud: Cor eius indurabitur
quasi lapis, & quasi malleatoris incus: quæ tantum abest vt ite-
ratis iactibus molliatur, vt magis etiā obduretur. Derelictio ve-
rō, huius vtriusque mali causā continet, quæ est, scelestū ho-
minem à Deo deferi: hoc est, eo auxilio priuari, quo ad pœni-
tentiam conuertendus erat: quāvis auxilium sufficiens nemi-
ni ad salutē desit. Qua de re sic D. August. libro De lib. arbit.
ait: Hæc est pœna peccati iustissima, vt amittat homo illud quo
bene vti nōluit, cū sine vlla difficultate vti posset, si vellet. Hoc
est, quia homo intellectu & volūtate sic abusus fuit, vt nec quid
ad salutē suam expediret intelligere, nec volūtate amplecti vo-
luerit: hac merita pœna à Deo punitur, vt illud Dei auxilium
ei subtrahatur, quo & sine errore intelligere, & efficaciter am-
plecti quæ recta sunt posset. Hoc autē auxilio sublato, in sum-
mo salutis discrimine homo relinquitur. Hinc D. Gregor. ver-
ba illa beati Iob explanās: Si destruxerit, quis est qui ædificet?
sic ait: Deus eorū humanū destruit, cum relinquit: ædificat,
cum replet. Nō enim oportet quod bella gerat, quia ad perdi-
tionem sufficit quod sibi hominem dimittat. Hinc Salomon
ait: Considera opera Dei, quod nemo possit corripere quem il-
le despexerit. Neque enim siue verba, siue verbera, siue etiam
admiranda signa atque prodigia mentem semel obduratā aut
emollire, aut ab inueteratā prauitate reuocare solent. Quod
aperte in Iudæorū populo cernimus: qui tot Christi miracu-
lis inspectis, adeo in fide non profecit, vt etiam in necem Do-
mini cum principibus sacerdotum coniurauerit. Idem etiam
cernere licet in ijs qui in funesta illa nocte ad capiendū Do-
minum venerunt: qui cum unico eius verbo retrorsum cec-
disse, & in terram prostrati iacuisent, & restitutam Malchi
auriculā diuina virtute vidissent, sic tamen obexcati & in sce-
lere suo obfirmati erant, vt sacrilegas in illū manus iniecerint,
cuius

cuius omnipotentem virtutem illo ipso temporis puncto in seipſis experti fuerant. Quis igitur in huius ſceleris perpetratiōe non apertè mentis cæcitatem & obdurationem videat? Hæc eſt igitur maxima pœnarum qua Dominus inueteratos dierum malorū plectere ſolet: qui etiam, quàm diu viuunt, ad maiorem damnationis ſuę cumulum viuunt, quia peccata peccatis addere nunquam intermittunt. Hinc beatam Anaſtaſiam legimus à S. Chryſogono poſtulasse, vt, ſi vir eius Publius ad fidem conuertendus nō eſſet, mortem ei à Domino impetraret: ne diutius in perſidia ſuperſtes maiorem ſibi damnationis cumulum acquireret. Quamuis enim qui gehennę ſupplicijs torquentur, peccare nunquam deſiſtant; peccant tamen (vt Theologorum verbis vtat) actu damnatorio, non demeritorio.

Video vos, fratres, hac doctrina ſolicitos tacitè à me requirere, quibus tandem gradibus ad hoc tantū præcipitium veniatur. Nimirum (vt quàm breuiſſimè respondeam) diuturna peccandi conſuetudine, & mente ſic in ſcelere obfirmata, vt nullis Dei & Eccleſiæ vocibus, nullis Dei ſiue plagis, ſiue beneficiis ab inſtituta ſemel prauitate reuocari velit. Quemadmodum ſimile.

erim monachorum ſtatuta, monachum profeſſionis ſuę leges facile violantem iterum atq; iterum legitimis pœnis ſæpè reſpēditis coërcere iubent: quem tamen, ſi nihilo melior euadat, desperata ſalute, à contubernio ſuo eiſciunt: ſic planè ſummos ille humanarum rerum moderatōr ac Dominus, quos milleſis modis ad ſe vocatos & monitos nihil profeciſſe videt, tandem deſerit, & vel è medio tollit, vel ſibi iſtis relinquit. Hoc autem indicant illa Iſaię verba, quibus Dominus reſpondet Iudæis querentibus quòd eos à ſe proieciſſet, & ſibellum repudijs tradidiſſet, & à ſe abalienaſſet: Ecce, inquit, in peccatis veſtris v- Iſai. 50.
diti eſtis, & in ſceleribus veſtris dimiſi matrem veſtram, quia veni, & non erat qui audiret: vocaui, & non fuit qui reſponderet. Videris hinc apertè Dominum primò quidem rebelles homines vocaſſe, ac tandem in ſcelere obſtinatos deſeruſſe? Simili quoque ordine extrema huius populi captiuitas atque vaſtatio, quæ à Romanis illata eſt, proceſſit. Quòd Saluator ipſe apertiffima oratione indicat, cum ait: Ecce ego mitto ad vos Matt. 24,
Prophetas, & ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis & flagellabit, &c. Quid igitur poſt hanc rebellionem ſupereſt? Nimirum quòd protinus ſubdit: Ecce relinquetur domus veſtra deſerta. Hoc autem ita futurum, Hieremię quoque Dominus oftendit his verbis: Tonde capillū, & projice, quia proiecit Dominus. Hier. 7.
minus & dereliquit generationem furoris ſui. Quid autem ſibi vult capillum tondere & projicere? Capillos quidem capiti aut mento hærentes pectimus & colimus, attonſos autem in ſterquilis.

quilinium proieciimus. Qua similitudine indicare Dominus voluit, quos antè honoribus afficiebāt, cū ij firma fide & in- dissolubili charitatis vinculo cum eo copulati essent; ab eo iam auulso & quasi attonso capillo in sterquilinum proiecto.

Adrian.

Hac igitur de causa Adrianus Pontifex ait, horribile esse pec- cata peccatis addere, quia incertum est, pro qua culpa sit nos Deus in præsenti seculo deserturus.

Ibi. 19. f

His igitur ita constitutis, facile ad propositam quæstionem respondemus: nimirum Pontifices, & Phariseos, qui tot Chri- sti vocibus, tot clarissimis virtutum exemplis, tot admirandis signis & prodigijs, relipiscere noluerunt, iusto Dei iudicio sibi ipsis relictos, & excecatos, atq. ita demum in virimum suppli- cium adductos. Quod eis olim Dominus per Isaiam cōmina- tus fuerat his verbis: Obstupescite, & admiramini, fluctuate, & vacillate, inebriamini & non à vino, mouemini & nō ab ebrie- tate: quia miscuit vobis Dominus vinum soporis. Claudet ocu- los vestros: Prophetas & principes vestros, qui vident visiones, operiet. Et erit vobis visio omnium quasi verba libri signati & cætera. Isaię 29. Quis autem clarissimū hoc diuini Prophe- taticionum in hoc concilio non aperuissimè impletum videat? Hic enim primū, Pharisei & Principes populi obstupescunt, & admirantur: cū tot Christi signa, & in primis quatuor dūm Lazarum resurgentem contemplantur. Neque enim sine magna admiratione verba illa proferebant: *Quid facimus, quid hic homo multa signa facit.* Deinde fluctuant atque vacillant, cū alia atque alia ineunt cōsilia, quibus Christi regnum & glo- riam extinguere aut obscurare possent. Mouentur quoque & concitantur aduersus Christum, non quidem à communj & vulgari ebrietate, sed ab avaritiæ, ambitionis, inuidiæ atq. odij furore. Quibus tamen Dominus soporatum vinū propinatis, dum eos (exigente ipsorum malitia) excecari permisit: vbi verò excecati sunt, quid mirum, si clausos & opertos oculos ad ma- gnifica Christi opera habuerunt; dum nihilo magis admiran- dis eius signis commoti sunt, quā si nullum prorsus signum vidissent? Quo factum est, vt omnis illis visio & prophetia, instar libri clausi & signati esset: non quod clausa prophetia, sed quod ipsorum oculi clausi essent, & (vt Apostoli verbis utar) relamen esset positum super oculos eorum.

Videris, fratres, quanta sit peccati grauitas atq. malitia, præ- sertim cū diuturna consuetudine omnem à nobis spiritum hum rerum sensum abstulit? Videris quonam modo miserum hominem ad malorum omnium extremum perducatur: adeo vt inter ipsum, & eos qui ad æterna supplicia damnati sunt, vi- quicquam aliud quā exigua fragilis vitæ momenta intersit? Vebe-

Vehementer autem suspicor, ex nostris multos hoc etiam tempore ad hunc malorum cumulum peruenisse: quos videmus non modo ad quotidianas Ecclesiæ voces penitus obscuruisse, sed etiam inter tot vltices diuinæ iustitiæ plagas, tot bella quibus quotidie infestamur, tot hæreses quibus vndique circumsedemur, tot fames quibus atterimur, tot mortes quibus vndique premimur, adeo in sceleribus suis immotos & inconcussos permanere. Quibus autem, quæso, alijs rationibus ad penitentiam isti conuertendi sunt, si his, quæ à me hæcenus dicta sunt, nihil proficiunt? Hæc igitur (vt timidè quod sentio dicam) obcæcatur cordis mihi signa esse videntur. Cuius rei experimētum aliquod nunc capere licebit. Si enim cum ego nunc vobis summum obdurati cordis periculum explicauerim, nihilo commoti estis: vehementer timeo, ne inter nos quoque aliqui sint, qui ad hoc malorum omnium vltimum peruenierint. Quod à nobis Christus Dominus auertat, qui hodierna die pro salute nostra ad mortem perfidorum hominum consilio damnatus est. Qui cum Patre & Spiritu sancto est benedictus in secula seculorum. Amen.

DOMINICA IN RAMIS PALMARVM, CONCIO PRIMA: IN QVA POST breuem Euangelicæ lectionis explanationem de ineffabili Christi bonitate & charitate agitur: vt-pote qui tanta hodie populi frequentia & lætitia, ad perficiendum redemptionis nostræ opus, Hierosolymam ingredi voluerit.

THEMA. Benedictus qui venit in nomine Domini.
Matthæi 21.

SActam præsentis diei historiam, quæ ingressum Domini in Hierusalem continet, sanctus Euangelista Matthæus hisce verbis describit: Cum venisset Dominus Bethphage, ad montem Oliueti, tunc misit duos ex discipulis suis, dicens: Ite in castellum quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea soluite, & adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, Quia Dominus hu opus habet: & confestim dimittet eos. Hoc autem totum factum est, vt impleretur quod dictum est à Domino per

Pro-

Prophetam dicentem: *Dicite filie Sion, Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullam filium subiugalis.* De horum iumentorum significatione, quæ ad Domini obsequium adducta & ornata sunt, alibi à nobis satis dictum est. Nunc superest, ut Prophetæ verba paucis excutiamus, in quibus regnum Christi describens ait: *Ecce Rex tuus venit tibi.* Non enim vnus hic Prophetæ, sed omnis Prophetarum chorus vno ore Christum Dominum prædicant Regem, & hæc de causa Messiam (id est, Regem vñctum) appellant. Sed dicet aliquis forsitan: Quid in Christo, quàm diu in hoc mundo versatus est, regale aut magnificum fuit? Vbi domus ampla? vbi solium? vbi sceptrum? vbi denique familia & regius apparatus, ceteraque omnia regis maiestatis insignia & officia, quæ in Regibus conspici solent? Responso quidem in præpitu est (quam in sequenti Concione latius explicamus) nempe Christi regnum spirituale & cæleste, non corporale & terrenum esse: sicut idem Dominus præfidi Pilato dixit: *Regnum meum non est de hoc mundo.*

Zach. 9.

Ioan. 18.

Sunt autem multa & præclara optimi Regis officia: sed illud tam præcipuum, suos ab hostium armis & furore defendere. Quod quidem munus & officium Christus Dominus cumulatissimè præstitit. Inter omnes autem spirituales animæ nostræ hostes immanissimus & omnium maximus peccator est; quo extincto, nihil est quod nobis aduersari possit: nulla enim nocet aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Sunt tamè hostes nostri nō modò peccata, sed ea etiam omnia quæ peccato confinia sunt. Ideoque mors quoque truculentissimus hostis noster est, quia ab eodè peccato profecta. Vt enim Apostolus ait: *Per vnum hominem peccatum introiuit in mundum, & per peccatum mors.* Infernus quoque simili ratione hostis noster est, quod peccati extremum supplicium sit. Dæmon etiam inter atrocissimos animæ nostræ hostes numeratur: vtpote qui peccatorum omnium est inceptor & auctor. Præterea caro nostra, quæ sibilo serpentis afflata, nos ad omne nefas extimulat, grauissimus animæ nostræ hostis est, vtpote familiaris atque domesticus: ideoque tanto ad nocendum potentior, quanto nobis propinquior. Ab his ergo crudelissimis hostibus per crucis trophæum nos Christus Dominus liberauit. A peccato enim per eum nos esse liberandos Michæas Prophetæ vaticinatur, cum de

Rom. 5.

Mich. 7.

1. Cor. 15.

ipso loquens ait: *Deponet omnes iniquitates nostras, & proiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Hi namque sunt spirituales Aegyptij, qui cum filios Israël insequerentur, in mari rubro (hoc est, in Christi sanguine) submersi & interempti sunt. A morte quoque per illum nos esse liberandos Apostolus prædicat cum ait, nouissimo tēpore (hoc est, in com-

uni corporum resurrectione) inimicam mortē esse destru-
 dam, quæ iam in hominibus ab eo die locū habere nō poterit.
 Ab inferorum quoque supplicio per ipsum nos esse liberandos
 idem Apostolus apertē declarat, cum ait: Nihil damnationis est Rom. 8.
 ijs qui sunt in Christo Iesu, qui non secundū carnem, sed se-
 cundū spiritum ambulant. A dæmonis autem crudeli domi-
 natu esse nos per illum eripiendos, ipse Dominus paulo ante
 passionem suam significauit, dicens: Nunc iudicium est mun- Ioan. 12.
 di, nunc princeps huius mundi eijcietur foras. In ipsa verō pas-
 sione à familiari & domestico hoste, carne videlicet nostra, quæ
 ad carnalia bona, utpote naturæ suæ cognata, semper adspirat
 (legi enim Dei subiecta non est) nos miro modo idē crucis suę
 virtute defendit, in qua vetus homo noster simul crucifixus Rom. 6.
 est, ut destruat corpus (hoc est vis & potentia) peccati, ut vi-
 trā non seruamus peccato. Per illius enim mortem pijs omni-
 bus virtus data est, qua per spiritum eius interiori homine
 corroborato, externum veteremque hominem crucifigant
 cūm vitijs & concupiscētijs suis; & nouum induant, qui secun-
 dū Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Hi
 igitur quinque potentissimi hostes ceciderunt in manu Regis
 nostri David & seruatorum eius: quia non solū ille hos gigan-
 tes superauit, & illorum vires fregit, sed nobis etiam vires ad
 eos prosternendos contulit: quamuis hæc cælestis virtus atque
 potentia ad eos pertineat, qui per charitatis & obedientiæ stu-
 dium meritorum eius participes effecti sunt. Quod facillē illa
 Apostoli verba, quæ suprà citauimus, insinuant: nihil videlicet
 esse damnationis his qui sunt in Christo Iesu. Quod quidem
 D. Augustinus eleganti similitudine declarat his verbis: Pocu- August.
 lum salutis nostræ quod ex diuina humanaque natura conse-
 ctum est, quamuis ex se habeat ut omnibus proffit, non prodest
 tamen nisi bibatur. Illi autem bibere dicuntur, qui per veram
 pœnitentiam & cordis contritiōē Christi Domini Spiritum
 hauserunt. Nec solū nos ab hostibus liberauit, sed etiam bo-
 norum omnium compotes fecit, dicente Apostolo: In omni-
 bus diuites facti estis in illo. Quæ verō diuitiæ cum his, quas 1. Cor. 1.
 Christus Dominus in mundum attulit, comparari queant:
 quando, quicquid in thesauris cælestibus reconditum erat, in
 Ecclesiæ sinum effudit?

Hæc autem de causa cælestis magister appositisimo nomine
 totum Euangelij negotium, regnum appellauit celorum: quod
 videlicet ea, quæ in eo continentur, cælestia sint atque diuina.
 Ipsum namque in cælum nos dirigit, & cælesti Spiritu roborat,
 cælestemque vitam non solū docet, sed etiam præstat: ac po-
 tētiō homines in terra degentes, diuinos & cælestes facit.

Quod

Quod si ita est, meritò sanè Christus Dñs Euangelium souni regni cælorum nomine designauit, quòd nihil in eo non cæles-
ste atq. diuinũ sit. Talem ergo Regem velut digito nobis hodie
Zacharias Propheta indicat, cùm ait: *Ecce Rex tuus venit tibi:*
talemq. reclamantibus Phariseis, pueri faustis hodie vocibus
celebrat dicētes: *Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israel.*
Quòd si Regis huius ingenium & mores explorare velis, hoc
protinus Euāgelista (Prophetam interpretatus) subiicit, dicēs:
Venit tibi mansuetus. Hoc enim est, quòd potissimũ in Regibus
desiderare homines solent; ne in superbiam elati, cum austeri-
tate imperent, & cū potentia. Vt enim Salomō ait: *Misericor-*

Prout. 20.

Matt. 11.

dia & veritas custodiunt Regē, & roboratur clementia thronus
eius. Hæc ergo prima Regis nostri laus est: quam ipse quoque
suis imitādum proposuit cū ait: *Discite à me, quia mitis sum*
& humilis corde. Si talis ergo Rex noster est, meritò de illo Za-
charias ait: *Venit tibi mansuetus.* Mansuetus, inquam, nō terribi-
bis ac metuendus. Non enim ad hoc venit, vt bella susciter, vt
tributa populis imperet, vt eos molestis oneribus premat; nec
vt terrena bona auferat, qui cælestia donat. *Venit tibi mansuetus;*
videlicet ad impropria, ad cōrumelias, ad plagas, & verbera sus-
tinenda. Corpus enim suū dedit percutientibus, & genas suas

Itai 34.

2. Cor. 10.

vellentibus. Deniq. tanta Regis huius mansuetudo existit, tan-
taq. per eam nobis bona contulit, vt cū Apostolus vellet ob-
nixè ab hominibus aliquid petere, eos per mansuetudine Chr-
isti adiuraret: *Obsecro, inquit, vos fratres, per mansuetudinem*
Christi. Non enim credendum erat huic virtuti aliquid nega-
turos eos, qui eius merito seruati & redempti erant. Si ergo
tantum huic virtuti debemus, qua seruati sumus; cur non eam
in nostris moribus exprimere studeamus? Si Regis ad exem-
plum totus componitur orbis; cur nō ad Regis huius mansue-
tudinē vitam nostram componamus? Quid facit in peccatore
Christiano ferarum iracundia, serpentū furor, vindictæ cupi-
ditas, & viperea lingua, quæ tota die detrahit, subannat, iri-
det, maledicit, & malè precat? Quod tamen vitium feminis
in primis familiare est: quæ ob infirmitatem & tēeritudinem
sexus, mansuetudinē magis colere debuissent.

Commemorat deinde Euāgelista, discipulos inssa Domini
peregisse, & a sinam atque pullum attulisse: non de suis se tamē
qui reclamarent atque docerēt; Quid facitis, soluentes pullum?

Marc. 11.

Quæ verba non otiose à Marco Euāgelista relata sunt: ijs
enim significare voluit, nunquam defuturos, qui & Apostolis,
& Apostolorum sectatoribus, & omnibus qui in Christo pē
vivere vellent, importunis vocibus obstreperet, & à virtutis
studio auocare niterentur. Sic enim scriptū est: *Contra malum*
bonum,

bonum, & cōtra vitam mors: sic cōtra virum iustum peccator. Quod si aliquando mundus sileat & conquiescat, non quiescit tamen ille de quo mysticē scriptum est: Non est deficiens nec laborans in eo, non dormitabit nec dormiet, nec soluetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calceamentorū eius.

Tob. 1.

Que omnia magis in diaboli satellites, quā in Regis Babylonis exercitum cadunt. Huius ergo exercitus princeps vt non dormit, ita non silet: semper enim id satagit, vt nos in fraudem impellat. Cum quē omnes omnium generum homines adoriuntur, in iuniorum tamen auribus, qui magis mundi amore æstuant, hæc verba insinurare solet: Iuuenis es, satis superque restat temporis quo castam & sobriam vitam ducere valeas; interim florida & iuuenili ætate fructu: vbi verō ad maturiorem ætatem peruenieris, aut ad vitæ finem appropinquaueris, pietatem sectari sufficiet: Est enim misericors Dominus, patiens & multa misericordiæ, & præstabilis super malitia, vt Ioël Propheta clamat. Quā multos enim ex adolescentibus his mendaciis dementauit, quando & David iuuentutis suæ delictorum veniam petit, & innocentissimus Iob peccatis adolescentiæ suæ se à Domino consumi lamentatur! Si horum ergo Sanctorum iuuentus periculo non vacauit, in quanto (quæso) vos periculo, iuuenes, versamini, nisi sollicitē vobis prospiciatis? Quā multi autem sunt quos hoc tempore à veræ pœnitentiæ proposito his verbis dæmon auocaret solet: cuius illa præcipua pars est, pristinos mores deponere, & nouam vitam inchoare! Quā pauci verō sunt, qui ad fraudes istas cū Propheta respondeant: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua!

Sermoci-
natio.

Psal. 118.

Cæterum cū allatis iumentis Dominus insidens Hierosolymim peteret, rora ciuitas hoc tam felici aduentu commorata, cum ramis palmarum & oliuarum (eius non modò victoriam sed etiam misericordiam ipsis arborum ramis prædicans) ei obuiam processit. Neque defuerunt etiam, qui maiori erga Dominum amore atque deuotione incensi, vestimēta sua prosternerent in via: quod genus obsequij nulli hæcenus Regi aut Imperatori triumphati exhibirum esse legimus. Hoc autē postremum obsequiū spiritualiter Domino exhibet, qui veterem hominem exuentes, pristinos mores propter Christi gloriam deponere conantur. Quod quamuis aliās semper, hoc tamen potissimum tēpore faciendum est, quando pœnitentiā omnibus Christi fidelibus iudicatur: vt peccata cum Christo crucifigentes, & vnā cum illo resurgentes, in nouitate vitæ ambulemus. Quisquis igitur hoc obsequiū Domino præstare cupis, deponere odium, respue libidinem, extingue vindictæ cupiditatem, amoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te. Si alienis

Rom. 6.

alienis opibus viuis, his etiã te spoliare debes, ac dominis suis reddere. Si periculosa aliqua familiaritate aut contubernio ad malum traheris, hæc quoq. diaboli vincula solue. Quod si hoc tempore non facis, quando tam multos habes quorum exemplum secteris, quando facere præciperis atque teneris, quando te sacratissimi huius temporis ratio inuitat, quando tot Ecclesiæ voces & preces, quando ipsius Christi Domini mors, crux, clauis, lancea, flagella, sputa, opprobria, vincula, & ipse propter te effusus sanguis ad veteris vitæ poenitentiam vocant: si hoc inquam, tempore ad poenitentiam non flecteris, quando, quæso, illam amplexurus es? Quomodo tibi credam in aliud tempus poenitentiam differenti, quam agere hac tanta temporis opportunitate recusās? Si vis ergo passionem atque resurrectionem Domini deuotè celebrare, si Dominum ad salutem tuam venientem dignè suscipere, depone veteris hominis vestimenta, hoc est, pristinos mores & cupiditates conculca, & ita gratissimum ei obsequium præstitisti. Hactenus de Evangelicæ lectione, nunc de solennitatis & processionis hodiernæ mysterio pauca dicamus.

Tractatio Themat.

I.

Benedictus qui venit in nomine Domini. In sacra huius Evangelicæ lectionis historia illud præcipue quærendum esse videretur, quidnam sit quod Dominus ac Redemptor noster hac tam solenni pompa, cum ramis palmarum & oliuarum, & faustis populi acclamationibus, tantaque hominum frequentia ciuitatis ingredi voluerit, præsertim cum ad mortem & crucis supplicium properaret? Nemo enim ad imminuentem mortem ornatus & lætus, sed squalidus atque pullatus incedit. Vt enim

Xceli. 22.

Sapiens ait: Musica in luctu importuna narratio. Hanc eandem quæstionem breuiter in prima Dominica Aduentus attingimus: nunc eam pro ratione instantis solennitatis latius persequemur. Vt igitur huic quæstioni respondeam, quædam mihi prius de immensa Christi Domini bonitate & charitate aliquid reperenda sunt: quorum cognitio non modò ad intelligètiã, sed etiam ad deuotionem admirationemque huius tanti mysterij nos excitare poterit.

Iam primùm constat salutis nostræ initiũ & fundamentum esse cognitionem Dei; atque in primis summæ eius bonitatis, charitatis, & misericordiæ. Hanc autem cognitionem Apostolus vsque adeò salutarem & necessariam hominibus esse credebat, vt eam flexis genibus à cælesti Patre nobis precaretur: Vt possitis, inquit, comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit longitudo & latitudo, sublimitas & profundum: vt impleamini in om-

Eph. 3.

in omnem plenitudinē Dei. Optat igitur Apostolus, ut agnoscamus longitudinem diuinæ bonitatis, latitudinem immensæ charitatis, sublimitatem maiestatis, & profundum sapientiæ Dei: ex qua quidem cognitione charitatis ardore formata, fieri solet, ut omnium gratiarum diuinarum, piorumque affectuum & virtutum participes reddamur. Id enim est quod ait: Ut impleamini in omnem plenitudinē Dei. Hanc autē cognitionem ideo Apostolus à Deo petebat, quòd intelligeret infirmam humanæ mentis aciem, vilissimis huius vitæ rebus contemplandis assuetam, ad hanc tantam diuinarum rerum celsitudinem assurgere nō posse, nisi cælesti lumine perfunderetur. Hæc enim non postrema hominis ruditas & ignorantia est, quòd ex se solet æstimare Deum, & humanis diuina metiri. Sic enim frequenter rustici ex viculo suo regales opes atque palatia æstimare solent: ideoque tanquam rem incognitam illa demirantur, si quando videre contingat. Hæc autem communis serè hominum ignorantia est, quorum acies rerū diuinarum splendore obrunditur. Quod ipsos etiam Philosophos non latuit, qui intellectum nostrum ad diuina caligare dixerunt, non minus quàm nos Quæ oculos ad lucem solis. Ob hanc ergo naturæ nostræ tarditatem Apostolus diuinum nobis lumen precatur, ut illius immensæ maiestatis infinitas dimensiones comprehendere cum omnibus sanctis valeamus, qui eas peculiari quodam Dei dono pro modulo suo agnouerunt.

Qua autē ratione ad hanc summam Theologiam assurgere valeamus, idē Apostolus ostēdit, cum ex visibilibus inuisibilem Dei gloriam & sempiternum imperium intelligi doceat. In libro enim creaturarum, ceu in quodam speculo, diuinæ bonitatis imago elucet. Quin & creaturæ ipsæ ob id præcipuè factæ sunt, ut per eas factorē agnosceremus. Sumamus igitur ex tota rerum vniuersitate duas solum creaturas, nempe ex inferioribus ignem, ex superioribus solem: ut per has nobiles creaturas ad aliquam diuinæ bonitatis cognitionem conscendamus. Videmus autem ignem natura ipsa in perpetua calefaciendi, sequi ipsum aliis comunicandi actione perseverare. In omnes namque res, ad quas pertingere potest, splendorem atque calorem suum transfundere non cessat. Hæc autem res ita diuinæ bonitatis naturam repræsentat, ut cum Dominus sub corporea aliqua imagine filij Israël in monte Sinai apparere vellet (cum in promptu illi esset, quamenunque speciem corpoream vellet assumere) ignis potissimum delegit, sicut scriptum est: Erat autem species gloriæ Domini sicut ignis ardens in vertice montis, in conspectu filiorum Israël. Quid autem hoc indicio, nisi bonitatis suæ naturam indicare voluit: quæ instar ignis omnibus

1102.18

Dionys.
Epist. 2.

se communicare, omnia in se transformare, omniaque sibi similia facere contendit? Hinc magnus ille Dionysius, Omnia, inquit, Deus sibi similia procul caput euadere cupit, suisque communicare muneribus. Sol verò splendidiſſimus, multo magis quàm ceteræ res corporeæ, eiusdem bonitatis naturam repræſentat. Is namque omnia quæ cælo, terra, marique continentur, hoc eſt, ſupera omnia atque infera, flammis radiantibus luſtrat, & calore ſuo ita fouet, ut nihil ſit, quod ſe ab eius luce, virtute, atque calore abſcondat, adeò ut ſi domus tuæ oſſia claudas, illique obicem ponas, ipſe ſibi aditum quacumque patuerit quærat, quibus relictis renitentem lucis & caloris ſui participem faciat. Talem ergo ſi magnis parua, & terrenis cæleſtia comparare fas eſt diuinæ bonitatis naturam aſſimilare debemus, quæ naturali bonitate ſua de omnibus benemereri, in omnia ſeſe diffundere, omnibus ſe communicare, omniaque ad ſe trahere nititur. Hinc idem Dionysius, Quia Deus, inquit, eſt ſubſtantiale bonum, in omnibus præſendit bonitatem, ſicut Sol ſtatim lucet in omnibus. Vnde ſit, ut illius naturæ & ingenio maxime aduerſetur, quiſquis vitio ſuo ſe illi ſubducit, & obicem huic largitati ponit, cuiusque effluxum impedit, quod peccati demerito ſit. Qua de cauſa illud ſummo odio Deus perſequitur & auerſatur, quod cum à naturali & conſueto benefaciendi more auertat. Hoc autem diuinæ bonitatis officiū cæleſtes illæ virtutes perpetuis hymnis celebrant: quando omnem terram eius gloria, hoc eſt, eius bonitate & miſericordia plenam eſſe conſtituntur: neque terram modò, ſed multo magis cælum quia vtroque infinitæ bonitatis ſuæ radios ſemper emitit. Nam & in cælo beatas illas mentes diuinitatis & felicitatis ſuæ gloria perfundit, & ardentiffimo ſui amore incendit, & in terra aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione: hoc eſt, ea felicitate, cuius omnis creatura iuxta modum naturæ ſuæ capax eſt, ut ne catelli etiam & paſſerculi hac ipſa benedictione fraudentur.

Dionys.
de diu.
nom.

Psal. 144.

D. Tho.
Opus. de
gmo. Dei.

Philip. 3.

Ab hoc igitur laſiſſimo diuinæ bonitatis fonte D. Thom. duo ſumina manare ait, ipſius fontis vbertatem & copiam referentia, nempe amorem & miſericordiam: & ad amorem quidem pertinere, bona ſua cæteris communicare; ad miſericordiam verò, aliena mala quodam modo per compaſſionis affectum in ſe ſuſcipere. Sed de miſericordia aliàs, nunc de amore dicamus. Hic verò tantus in anima Chriſti fuit, ut Apoſtolus poſt illas diuinæ magnitudinis diſenſiones, quas ante commemoramus, de huius amoris magnitudine ſubiungat: Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti. hoc eſt, præcogitiam

etiam Dominum, ut magnitudinem dilectionis Christi vobis aperire dignetur: quæ omnem scientiam, hoc est, omnem cognitionem, vel ipsorum etiam Angelorum, longè superat. Cuius magnitudinem duplici ratione utcumque nobis coniectare licebit. Primum quidem ex ipsius Christi gratia, quæ à Theologis infinita esse dicitur: ea videlicet ratione, quòd tanta sit, ut habeat quidquid ad naturam & plenitudinem gratiæ pertinere possit. Cæteris enim per partes gratia data est, in Christum verò tota se effudit plenitudo gratiarum. Et idcirco vnctus esse dicitur hoc oleo pro participibus suis. Non enim ad mensuram dat Deus spiritum Filio. Si ergo tanta est Christi gratia, & mensuram gratiæ sequitur charitas, sicut rivus fontem à quo dimanar: qualis erit charitas quæ à tali fonte procedit? Hoc nulla oratione adumbrari, nulla hominum cogitatione comprehendi potest. Verum ut res collatione facta evidentiùs appareat, insignem aliquot Sanctorum charitatem ante oculos ponamus: ut in veluti gradibus ad fastigium charitatis Christi consendamus. Magna planè fuit Beati Domini charitas, qui cum fontè ab hæreticis persecutoribus in itinere deprehensus esset, obnixè orabat, ut non simplici & breui mortis compendio, sed membratim dissectum, & omni genere poenarum acerbissimè excruciatum necarent. Magna etiam exstitit Beati Laurentij charitas, qui cum ad craticulam vocaretur, ad impiissimum tyrannum confidenter ait: Infelix, has epulas ego semper optavi. In craticula verò positus, cum ardentibus prunis assaretur, isti, inquit, carbones mihi refrigerium præstant. O cælestem vocem, fortissimo martyre dignam! Tanto enim ardore martyrij poculum scribebat, ut, cum illud biberet, flammæ ignis refrigerium sibi esse prædicaret. Magna item charitas Andreæ Apostoli, qui ad crucis patibulū ductus, postquam multa in laudem crucis exclamando dixisset, inter cætera ait: O crux diu desiderata, & iam concupiscenti animo præparata, securus & gaudens venio ad te: ita & tu exultans suscipias me discipulum eius qui pependit in te. Sed inter hæc verè miranda est Pauli Apostoli charitas, qui tanto æstu Dei gloriam & salutem hominum scribebat, ut humana omnia supplicia prætergressus, pro eorum salute anathema à Christo fieri optaret. Si ergo tam ampla fuit horum Sanctorum charitas, quibus per partes gratia data est: qualis erit Sancti sanctorum, de cuius plenitudine omnes acceperunt, & ad quem omnia gratiarum flumina velut in Oceanum quendam confluerunt, & à quo in omnes alios derivantur? Certum enim est, quòd, qua mensura lux Solis lumen superat stellarum, eadem Christi charitas & gratia omnes alias superat gratias & virtutes Sanctorum. Ille enim Sol, isti

Psal. 40

Ioan. 1

Rom. 9.
Chrysost.
Ibidem.

verò stellæ sunt, lumen ab hoc splendidissimo sole mutuantes.

Si ergo tantus exstitit harum stellarum splendor, quantus erit ipsius Solis iustitiæ, qui cunctas splendore suo stellas illuminat? Quod si illi hoc tam exiguo charitatis splendore perfusi, tanto patiendi propter Deum ardore incensi erant; quantus, quæso, in pectore Christi moriendi ardor fuisse credendus est? Si illi adeo prompti atque alacres ad mortem currebant; quæ, quæso, animi promptitudine ac deuotione ille perrexit, de quo typicè scriptum est: Exsultauit ut gigas ad currēdam viā, hoc est, ad opus salutis nostræ consummandum? Hoc enim est, quod idem Dominus ait: Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor vltimæ dum perficiatur! Adeo enim propter salutem nostram baptismi sanguinis sui tingi cupiebat, ut celeritas omnis in mora illi esset, quam diu salutis nostræ remedium differebatur. Quod illi spes quæ differtur, affligit animam; quantum sanctissima illa anima afflictabatur, quando negotium hoc differebatur?

Psal. 18.

Luc. 12.

Prou. 12.

Rursumque, Si desiderium, vbi compleitur, delectat animam; quantum hodie hæc eadem anima gauisa est, quando hoc summum eius desiderium fuit impletum? Hoc enim vehemens desiderium habet, ut absentia rei desideratæ crucietur: præsentia verò tantum delectetur, quantum eius desiderium exstuit.

Si ergo cum tanto hodie gaudio propter salutem nostram Christus Dominus pergit ad supplicium; quid miramur, si in lætitiā ramis palmarum & oliuarum, & multitudinis acclamationibus voluerit celebrari? Sic parietes (qui infiliorum, sic coniuges nuptialem diem, sic Imperatores (qui ingentes populos magnasque vrbes bello domuerūt) triumphum agere solent, Seruatori autem nostro nullus triumphus maior, nullum festum celebrius, nulla dies felicior, quam quæ illi suæ mortis & salutis nostræ occasionem præbuit. Ideo nihil mirum si hanc tantam suam gloriam atque lætitiā triumphalibus palmaris, & magna totius populi gratulatione voluerit non adumbrari, sed etiam celebrari. Quam eius charitatem & animi alacritatem rufa illa vitula designabat, quam olim Dominus in lege extra castra in holocaustum offerri præceperat, cuius cineres, legales hominum immunditias expiabant. Hanc autem vitulam humanitatis Christi imaginem gessisse, qui in remissionem peccatorum nostrorum extra portam passus est, omnes fatentur. Sed quid est, quodd rufam Dominus magis, quam alio colore tinctam, ad hoc sacrificij genus elegerit? Quid rufus hoc legis præceptum, nisi mysticum esset, superstitionis non accusaret? Quod cum in diuinas leges nulla modo cadere possit; necesse est ut ad arcanos & intimos Scripturæ sensus confugiamus. Quid

Num. 19.

Quid autem rufus vitulæ color, nisi igneam Christi dilectionem designat? Hac enim inflammatus, rāta alacritate ad sacrificium passionis pro nostra salute cucurrit. Quid enim cum cælis ad terram nisi charitas traxit? quid ad passionē, ad alapas, ad sputa, ad opprobria, ad flagella, ad crucem denique & mortem tanta animi alacritate, nisi salutis nostræ ardor, compulit? Hæc est ergo vitula rufa, quæ paternæ gloriæ & humanæ salutis ardore succensa, se totam in ignem passionis cōiecit: ut eius cineribus, hoc est, gloriosis meritis & virtutibus, non legales immunditiæ, quæ corpus magis quàm animam inquinabant, sed totius mundi scelera expiarentur.

Liquet igitur ex his, fratres, quantum Seruatori nostro huius ardentissimæ charitatis nomine debeamus. Multum quidem illi debemus, quod tantam nobis cōtulerit salutem: plus tamen ei debemus, quod talem pro nobis pertulerit passionem: sed longè plus adhuc ei obnoxij sumus, quod talem nobis exhibuerit dilectionem. Magna quidem fuit eius passio, sed longè maior existit dilectio, quæ longè plura pateretur, si id ad salutem nostram necessarium fuisset. Fortis quidem est ut mors dilectior sed hinc tamen mortē ipsa fortior existit dilectio; quæ supra mortem etiam conaretur, si supra eam aliquid esset acerbius. Itaque, fratres, quamuis sanguinolenta Christi vulnera dilectionis eius argumenta sint, & velut fenestræ, per quas latens in eius pectore charitas apparet; non tamē ex sola vulnere acerbitate dilectionis eius magnitudinem æstimare debemus: longè enim superat magnitudo dilectionis, acerbitatem passionis quæ incomparabiliter plura pertulisset, si ad salutem nostrā expediens fuisset. Hoc autem nobis mysticè innuunt oblique illæ fenestræ, quas Salomon in templo scribitur fecisse. Tales enim fenestræ in interiori quidem domus parte latiores, in exteriori verò angustiores sunt: atque ita qui eas qua parte foris eminet adspexerit, totam earū latitudinem, qua intus parent, minimè cernit. Hoc verò templum sanctissimam Christi humanitatem repræsentat, in qua diuinitatis plenitudo corporaliter habitauit. Huius verò templi fenestræ sacratissimi eius corporis vulnera sunt, per quas latet in corde Domini charitatis amplitudinem cernimus (multum enim nos dilexit, qui tam multa pro nobis passus est) verum nō totā eius dilectionis vim vulnera ista exprimunt: quia longè plus est quod dilexit, quàm quod pertulit. Ex quibus planè colligitur, quod quemadmodum incarnatio Christi diuinæ bonitatis indicium existit, ita mors Christi summæ eius charitatis specimen nobis exhibuit: sed ita tamen hæc indicia sunt, ut nec totam Patris bonitatem incarnatione, nec totam Filij charitatem indicet passio. Sicut enim Filij

646 DOMINICA IN RAMIS PALMAR.
 charitas plus aliquid quam mortem pateretur, si plus aliquid
 hominibus expediret: ita immensa Patris æterni bonitas plus
 aliquid pro salute nostra faceret, si plus aliquid ad salutem
 nostram necessarium fuisset. Itaque si vni tantum morti
 propter nos Filium destinauit, ad plures utique destinasset, si
 nobis necessarie fuissent. Quid igitur hac charitate & bo-
 nitate sublimius? quid mirabilius? Quis in tanta huius tanta
 nitatis & charitatis amorem non exardescat? Quis tantæ
 huius pulchritudinis ardore non raptatur? Quis non se feli-
 cem æstimet, qui talem nactus sit Dominum, talem quæ be-
 beat redemptorem? Quod maius imbecillitas humana sola-
 tium habere poterat? Quid non dabit exoratus, qui sponte sua
 adeo benignus existit super ingratos & malos? Quis igitur sic
 à tali tantoque amatore præuenius, non illum redamare toto
 pectore studeat? Si nullum maius amoris incitamentum quam
 amor est, quomodo hoc tanto amore ad amandum non excita-
 mur? Ostupiditatem nostram solum ferrea hominum præcordia, si
 hoc tanto amoris iaculo non vulnerantur: si pro tanto talique
 amoris beneficio non æternas & immortales gratias agant: si
 non ex toto corde cum pueris & populo clament, *Benedictus qui*
venit in nomine Domini. Si enim turbæ propter Lazari resurre-
 ctionem obuiam Domino processerunt, & hæc grati animi vo-
 cem, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, tanta deuotione pro-
 tulcerunt; quid nos facere par est, qui non vnum aliquem Chri-
 stum, sed totum genus hominum per mortem Christi ab
 æterna morte reuocatum esse confitemur? Quo enim mirabilior
 est resurrectio mundi quam Lazari, hoc deuotius & ardentius
 clamare nos oportet, *Benedictus qui venit in nomine Domini*: qui
 venit querere & saluum facere quod perierat: qui venit erran-
 tem ouem querere, & in humeris suis ad caulas æternæ vi-
 tæ pius pastor reuocare, David ubi se de manu Saulis liberatum,
 & regno eius potitum vidit, suauissimum illum hymnum toto
 corde cecinit: Diligam te Domine fortitudo mea, Dominus fir-
 mamentum meum, & refugium meum, & liberator meus: Deus
 meus, adiutor meus, sperabo in eum. Cur non igitur nos tanto
 maiori beneficio donati, hæc eadem verba in ore semper habeamus,
 & in auctorem tantæ salutis omnes amoris nostri vires,
 laxatis animæ fibræ, per hæc eadem verba effundamus? Si enim
 sanctus hic Rex pro hac tam breui & momentanea salute, pro
 quæ tam exiguo temporali regno talem animam gerebat: quid
 nos de potestate diaboli ereptos, & celestis regni per Christi
 crucis hæredes effectos, facere par est? Quam ergo grati animi
 significationem, quem amorem, quas laudes pro tali tantoque
 munere referre debemus? Olim Dominus in lege præceperat,

Luc. 19.

Mat. 23.

vt septimo cuiusque anni mense, perceptis iam terræ frugibus, Tabernaculorū festum celebraretur, in quo septem diebus filij Israël in tabernaculis habitarent, & ramos palmarum atque salicū in manibus gestantes, ketos dies agerent: vt discant (ait Dominus) posteri vestri, quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israël, cū eos educerē de terra Aegypti. Si ergo tot diebus, totque rationibus veteris illius beneficij memoriam reficari Dominus volebat: quibus, quāto, laudibus, quā animi gratitudine hanc à captiuitate diaboli & æterna morte liberationem à nobis exiget celebrari, cū infinitis partibus hoc illi beneficio magnificentius sit? Verē enim si omnia corporis nostri membra venterentur in linguas, & omnes creaturarum ordines se nobis ad laudandum Dominum comites adderent, nequaquam dignas pro hoc tanto munere laudes & gratias respondere possemus.

Quod si tantum amoris ac pietatis huic redemptori debemus, quid erit, nulla huius tanti beneficij recollectione tangi? Immo verō quid erit, hoc tali amatore neglecto, pro eo sordes & vanas seculi vmbas amare? Amant enim perdiri homines fugitiuos honores, perituras diuitias, impuras carnis voluptates: hæc depereunt, pro his digladiantur, his felicitatem suam meriuntur, in his spem ompem & omnes voluptates suas collocant: nimirum quia vt irrationalia pecora ventri seruientia ea sectantur, quæ carni voluptaria sunt: & ad ea non assurgunt, quæ sunt diuina arque celestia. Cuius rei indignitatem noua & miranda ratione Dominus per Oseam designari voluit, cū ad eum dixit: Vade, dilige mulierem dilectam ab amico & adulteram, sicut diligit Dominus filios Israël, & ipsi diligunt vinacia vuarum. Quare quid indignius? quid execrabilius? Quis enim ferat, tali amatore contemptos (qui tanta beneuolentia gratis præuenit nos) vinacia vuarum, hoc est, quiscuilius, reiectamenta, & purgamenta mundi tanto amore complecti, & propterea passim Dominum maiestatis offendere? Quisquis enim propter nummum peccat, quisquis propter auaritiā sceleratur, quisquis propter impuras carnis voluptates legem Domini violat, eiusque amicitiam & gratiam amittere non veretur: an non is vinacia vuarum supra Deum diligit? Obscurefcite celi super hoc (ait Dominus) & portæ iherem. 2.
desolamini vehementer. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatis, quæ continere non valent aquas: in quibus videlicet nihil viroris, nihil vitalis humoris, nihil denique veræ suauitatis atque iucunditatis (qua animæ sitim sedare possint) inuenitur. Quod enim salutare poculum inuenire queant, qui

548 DOMINICA IN RAMIS PALMARUM.
reliquerunt venam aquarum viucentium Dominum? Quibus
nimis propheticum illud eueniet, quod in Psalm. legimus:
Ecce qui elongant se à te, peribunt: perdidisti omnes qui forni-
cantur abs te. Illi autem à Deo fornicari dicuntur, qui co neg-
lecto in res fragiles & interituras adulterinum amorem collo-
carunt. Qua peruersitate quid esse monstruosius potest? O mi-
serâdam humani cordis corruptelam; quod cum ad hoc vnum
à Deo conditum sit, vt auctorem suum diligeret, ita peccato in-
serueniente inuersum fuit, vt, eo solo neglecto, cætera omnia
præter ipsum diligit. Non ita cōuenit, fratres mei, sed diuersa
ratione cæteris omnibus prætermis, aut in postremis habitis,
omnes animæ nostræ vires in illius amorem conferamus, &
conditorem, parentem, atque vindicem libertatis nostræ toto
animi affectu complectamur; illum colamus, illi immortales
gratias semper agamus, & hanc hodie salutatem vocem cum
pueris & populo acclamante reperamus, Benedictus qui venit
in nomine Domini: vt dignè illum laudantes in via, æternam
per eum salutem consequi mereamur in patria.

IN EADEM DOMINICA IN RAMIS
PALMARVM, CONCIO SECVNDA: IN
qua primū verba Zachariæ in Themate proposita
in sensu morali & allegorico explanantur: secun-
do verò loco de spiritali regno Christi agitur.

THEB. Exsulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem: Ecce
Rex tuus venit tibi iustus & saluator; ipse pauper, &
sedens super asinam & pullum filium asina. Zach. 9.

N illo tempore, cum appropinquasset Iesus Hierosolymis,
& venisset Bethphage ad montem Oliueti tunc misit duos
discipulos suos, dicens: Ite in castellum quod contra vos est,
& statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea
soluite, & adducite mihi, & reliqua vsque in finem.

AUE MARIA.

EXsulta satis filia Sion, &c. Hoc Zachariæ vaticinio totū sacri
huius diei mysterium, quod Euangelica historia continet,
breuissimè comprehenditur. Quamobrem non alienum p
huius diei solennitate fuerit, hæc eadem verba paulo larua
expla-

explicare. In quibus cum multa sint animadversione dignissima, duo tamen precipue inquirenda mihi esse videntur. Primum, cur Dominus his iumentis vectus Hierosolymam ingredi voluerit: deinde qua ratione Rex nunc appelletur, cum nihil in eo (si externam faciem spectes) regali maiestate splendidum appareat: quæ duo in præsentî Concione explicare tentabo.

Pars prior I.

Pincipiò querendum est, quo consilio Dominus Iesus, qui pedibus semper ingredi solebat (ut qui in hoc mundo non ad requiem captandam, sed ad labores perferendos aduenerat) modò præter morem suum voluerit his iumentis equitare? Quis enim credat summam illam Patris sapientiam hoc sine maximo consilio fecisse? Huius autem rei causam Euangelista videtur innuere cum ait: *Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem: Dicite filie Sion, Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens, &c.* Verum hic amplius aliquid desideratur. Nô enim ob id quod hoc à Propheta prænunciatum fuerit, ita factum est: sed quia ita futurum erat, voluit Dominus antè prænunciari. Huius ergo rei cum multæ à sanctis Patribus causæ referantur, quatuor tamen mihi præcipue fuisse videntur: ad quas Dominus non hoc solum quod queritur, sed omnia penè vitæ suæ opera destinabat. Primum enim hac ratione fidem nostram firmare voluit. In promptu enim erat, ut, qui Dominum hoc modo ingredi cernerent, huius vaticiniij recordarentur, eoquæ admonerentur, hunc esse verum Messiam: in quem cum hoc tam aperto signo cætera quoque Prophetarum signa conspirarent. Maximo enim Dei consilio factum est, ut nô vno aut altero, sed plurimis signis verus Messias designaretur: quorum omnium consensus cum in neminem alium quàm in ipsum cadere posset, quicumque eum non reciperent, inexcusabiles prorsus redderetur: ideoquæ non sine mirabili consilio tanta populi frequentia stipatus ciuitatem ingreditur, ut tantum tamquæ insolens signum neminem lateret: nam si solus asinus vectus iuxta Zachariæ vaticinium ciuitatem ingrederetur, quis hoc signo verum illum esse Messiam deprehendisset, quod vni aut alteri norum fuisset?

Et quâvis hoc Messia indicium si ad maiora referatur (qualia fuerunt Dominicæ passionis & mortis prædictio, Euangelij prædicatio, mundi conuersio, idololatriæ delectio) exiguum videatur: tamen cum alijs copularum, velut digito Saluatoris personam indicabat. Si filius familias peregrè profectus diu à paterna dômô exulet, & post longum tempus in eam reuersus

simile.

de eo sint parentes dubij, nec planè illum agnoscant, non modo os, oculos, torumque corporis & membrorum habitum diligenter solent inspicere, sed an subit etiam natus in facie, aut verruca quam eius gutturi inhaerere sciebant: quo vno indicio deprehenso, magis interim quam ceteris, omnem prorsus animi dubitationem deponit, & amissum filiū amplectuntur. Ad hunc ergo modum hoc vnum lumentorū indicium, cum ceteris omnibus consentiens, certissimam fidem facit, illū, in quem tam maiora quàm minora signa conspirarent, verū esse mundi Saluatorem à Deo in lege promissum. Vnde colligitur, hanc equitandi formam ad fidei confirmationē plurimū contulisse.

II.

Eadem quoque valet non ad fidem modò, sed ad spem etiam (quæ ipsius fidei germen est) magnopere roborandam. Quid enim magis & accessibile & exorabilem faciat Regem, quàm lenitas & mansuetudo? quam potissimum in hoc Rege sacer Evangelista ex Prophetæ verbis commendat, cum ait: *Ece Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, &c.* Quis enim non facilem sibi esse putet accessum ad eum Regem, qui & mitis & pauper est, & tam humili vehitur iumento? Si feroci & habentium impatienti equo insideret, si triumphali curru, & armatorum & militum manu stipatus incederet, timeret utique pauperum & infirmorum hominum turba ad illum accedere. Nunc autem cum totus paupertatis, humilitatis, & lenitatis insignibus veluti gemmis ac purpura ornatus veniat; quis adeò pauper erit, qui non ad pauperem, quis adeò abiectus, qui nō ad humilem, quis adeò timidus, qui non ad mansuetum accedere confidenter audeat? præsertim cum is sit, cui nihil aliud magis, quàm humilium & mansuetorum placeat deprecatio. Si enim similitudo amoris causa est; quid magis humili Regi quàm humilitas: quid mansueti quàm mansuetudo placere poterit?

III.

Eccl. 12.

Eadem etiam lenitas ad charitatem excitandam mirè facit, adeò ut Ecclesiast. dicat: Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super gloriam hominum diligèris. Id adeò verum est, ut catellos etiam & animantia quæ naturali quadam mansuetudine prædita sunt, & amemus & amplectamur, & in sinu foueamus: ita enim virtus hæc hominibus grata est, ut eius etiam imaginem vel in brutis quoque animantibus amore prosequatur. Quæ cum omnibus in rebus grata sit, in Regibus tamen præquam dici potest, est amabilis atque incunda. Est enim iustitiae & lenitatis coniunctio ut maximè mirabilis, ita etiam cum primis incunda & amabilis. Vnde est illud Salomonis: Quali rogitus leonis, ita & terror Régis, & clementia eius (quæ indiduos lenitatis comes est) quasi imber serotinus, quem homines maximè desiderare solent, quod eo potissimum fecum.

Psalm. 124.

fecunditas agrorum paretur. Clemētia autem Regis et omnia subditis fausta & prospera pollicetur, ita omnium sibi animos voluntatesque conciliat. Qua de causa & Prop heræ, & Evangelistæ, ac præcipue uterque Ioannes agni nomine Christum celebrant, quo huius nominis lenitate ipsum hominibus cum primis amabilem & placabilem esse ostendunt. Et quidem ter. Diffini.
renorum Regum insignia leones frequentes, & aquilæ, & dracones, & ursi, similesque ferae sunt, ut omnes sui timore & admiratione percellant: Regis autem nostri præcipuum insigne est agni lenitas & mansuetudo; qua omnium mentes demulceat, neque ad terrorem, sed ad amorem excitet.

Quartò tandem hoc tam humili iumento veclus est, ut pompas ac fastum mundi damnet, & humilitatem virtutum omnium fundamentum & custodem, regniq. sui præcipuum decus & ornamentum, cōmendaret. Lex enim huius novi regni, professio est vere humilitatis. Quæ virtus adeò propria Evangelicæ professionis est, ut quemadmodum Gentiles Philosophi tres illas theologicas virtutes, fidem scilicet, spem, & charitatem (quæ maximè propriæ Christianæ religionis sunt) eo agnouerunt; ita etiam humilitatem ignorarunt. Cuius rei illud argumento est, quòd hæc virtus proprio apud Latinos nomine careat. Quemadmodum enim ea quæ apud veteres non erant in usu (quæ sunt instrumenta illa quæ sulphureo pulvere ferreos globos iaciunt) nomine Latino carent, & aut ex similitudine æneæ fistulæ, aut vulgari nomine bombardæ dicuntur; ita virtus hæc à Christianis humilitatis nomine celebrata, nullum apud Philosophos nomen habet, utpote quæ ab eis penè incognita fuerit. Hoc enim humilitatis nomen non virtutis insigne, sed abiectiois dedecus Latinis significat. Quæ tamen virtus adeò propria Christianæ religionis est, ut eam Dei Filius ubi primum in hunc mundum venit, in stabulo natus, & in præsepio reclinatus, ostendere atque stabilire voluerit; tamq. natiuitate, vita, & morte ita commendauerit, ut huic virtuti celebrandæ, & mentibus hominum trabali clauo infingendæ, totum incarnationis & passionis mysterium Ecclesia in huius diei oratione tribuat, cum ait: Omnipotens æternæ Deus, qui humano generi ad imitandum humilitatis exemplum, &c. Vnde sicut priusquam ad crucis supplicium prodiret, discipulorum pedes lauit, ut eius humilitatem cōmēdaret: ita humili nunc vehitur asello, ut inanem hominum fastum & superbiam exemplo suo deiceret. Nouerat enim cervicis nostræ duritiem, nouerat humanæ naturæ morbum; qui à superbia initium sumens, eodem nos morbo semper infestat: nouerat etiam hominis ingenium, parendi, acque alijs sese submittendi nescium: III.
memine-

memineratque se dixisse: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum celorum: ideoque tam multa excogitauit exempla, quibus nos ad huius rā necessarii virtutis amorem incitaret. Vera enim illa Senecæ sententia est: Nunquam nimis dicitur, quod nunquam satis discitur. Quibusdam remedia monstranda, quibusdam inculcanda sunt. Interrogatus quidam, quid potissimum comearus nauigatoris in longinquas oras necessarius esset, Aquam respondit. Rursumque rogatus quid secundo loco necessarium esset, aquam iterum respondit: tertio quoque idem rogatus, eodem modo respondit. Qua loquendi figura quā esset huius elementi copia nauigatoris necessaria declarauit. Quia ergo summus ille humilitatis magister virtutis huius dignitatem & necessitatem adeo probè tenebat, ideo quā diu inter homines versatus fuit, nunquam destitit, siue in vita, siue in morte, variis eam documentis & clarissimis exemplis commendare: ut vel hoc argumento intelligerent homines, præstantissimum illud esse, quod æterna Sapientia tot modis in omni vita animis hominum insigere voluerit. Cum ætate incipiente præmaturas fidei homines sollicitè inquirunt, si quam fortè viderint passerulorum moribus ac delibatione ab alijs distinctam, protinus eam velut iam maturam abripiunt: quod intelligunt auiculas, quæ certo naturæ instinctu erudiuntur, in huiusmodi electione non decipi. Si ergo tantum apud te auctoritatis pondus Christus habeat: ut cur non idem apud te auctoritatis pondus Christus habeat: ut ea tibi maximè amplectenda esse statuas, quæ is amplexus est: ea verò repudianda, quæ ipse repudiavit? Si is igitur terrenas opes, si factum & superbiam mundi calcauit, & ab ipsis incubulis labores, inopiam, & humilitatis officia sectatus est: cur non id maximè probandum esse credamus, quod ipse probauit, qui vel hoc nomine à Propheta commendatur, quod sciret reprobare malum, & eligere bonum? His ergo de causis (ut alias omit- tamus) tam humiliter apparuit veluit Dominus hodiernam sollemnitatem celebrare, quā ad nuptias Ecclesiæ in crucis thalamo consummandas properabat.

II

Cæterum quæ hactenus diximus, fratres, ad moralem interpretandæ rationē pertinen: superest allegoria quæ nos ad Christi mysteria Sole ipso splendidiora eleuat, mentemque nostram fidei lumine collustratā supra naturā supraque mundana omnia auollit. Ad hæc autem mysteria perferenda, nos nō humane coniectura, sed res ipsa diuinitus gestæ inducunt. Nam si Dominus humili a fello vectus, nos ad fidem, spem, charitatem, & humilitatem excitare volebat; quid necesse erat, indomitum pullum

Seneca
in Epist.
simile.

simile.

Mat. 7.

pullum a sine adiungere, qui ad fessorem patiendum & infirmus & ineptus erat: cum ad virtutes quas supra memorauimus commendandas, humilis a sella vehiculum satis esset? Res ergo & insolita, & noua, diuinoque consilio antè prænunciata, nos ab historiæ sensu attollit, & ad huius diuini consilij causas inquirendas aduocat.

His ergo duobus iumentis D. Ambros. duos illos generis hu- Ambros.
mani patientes adumbrari philosophatur: quorum tum misera-
bilem ruinam, tum etiam resurrectionem appositissime in hac
breui historia designari ait. Prima enim miseria, in quâ homi-
nes lapsi sunt, ea est, quâ regius Propheta designauit, cum ait:
Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iu- Psal. 48.
mentis insipientibus, & similis factus est illis: ideoque com-
modissime hoc iumentorum genere designantur (quæ inter iu-
menta atq. adeo inter cætera animantia, rudissima & abiectis-
sima sunt) vt appareat è quanta amplitudine ac dignitate in
quantam roditatem & vilitatē miser homo delapsus sit. Quam
rem apertè in plerisque hominibus videmus, qui ad diuina per-
cipienda rudissimis his iumentis similes existunt: quod malum
vitam quotidie nō experitemur. Sed tolerabilius forsitan es-
set, si non tarditas hæc malitiæ & feritate indomita cumulare-
tur. Cuius rei gratia non solum iumentis insipientibus, sed etiā
pullis iumentorum indomitis, atque adeo truculentissimis feris
homo in literis sanctis assimilatur. Hac enim de causa Domi-
nus ad Ezechielem ait: Fili hominis, increduli & subuerso- Ezech. 2.
res sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Et in Euangelio, Math. 7.
Nolite, ait Dominus, sanctum dare canibus, neque mittatis
margaritas vestras ante porcos. Et sanctus item Iob, Frater, in- Iob 16.
quit, fui draconum, & foris struthionum. His enim adeo te-
tris nominibus scelerati homines appellantur, quod harum fe-
rarū mores imitentur. Sed ira tamen imitantur, vt ipsas etiam
feritate & immanitate vincant. Nam cum ratio & ingenium
libidini, aut crudelitati, aut eiusmodi motibus ferinis seruit,
atque ad omnia flagitia industriam exacuit: tantum necesse est
omnes belluas feritate vincat, quantum cupiditas instructa &
armata cupiditatem nudam & inermem ad faciens antegellit.
Vnde Aristot. improbum hominem inter animalia cupida no- Aristot.
centissimum esse ait: quod improbitas, ingenij acumine mu- in Apoph.
nita, maximas rebus humanis clades inferre possit. Arma nam-
que omnia siue virtutis, siue cupiditatis, sunt in rationis soler-
tia & ingenij acumine constituta. Ita fit, vt scelerati homines
& immanes eo sint feris omnibus immaniores, quo sunt ratio-
nis & consilij participes. Sic igitur fit, vt nulla sus lauior,
nulla vulpes fraudulentiore, nulla leona truculentiore, nulla tigris
imma-

immanior homine scelerato, & cupiditatibus suis addicto pos-
sit repetiri.

Sed ne hic quidē humane miserie finis est, quod ad bestiarū
immanitatem & ruditatem deieci simus, nisi etiā peccatorū &
cupiditatū nostrarum vinculis alligati essemus. Hoc autē nobis
insinuat, quod iumenta hæc ligata fuisse perhibentur. Itaq̃ im-
probi omnes non modò iumenta, sed etiā iumenta ligata sunt,
utpote qui funibus peccatorū suorum, & variarum cupiditatum
vinculis atque compedibus adstricti sint. Quod quidem iusto
Bernard. Dei iudicio evenire D. Bern. ait. Quia iuste, inquit, homo pa-
ritur quod nolit, qui non peccat nisi velit. Abusus quippe liberę
voluntatis, pœnam meretur huius difficultatis. Hoc autē quo-
tidie experimur, cū hominēs aliquot hortamur, ut vel inue-
terata odia inimicitiarūque deponāt, vel res iniuria ablatas ressi-
pant, vel castē & continenter vivant, & peccati contubernales
atque consortes fugiant, aut etiā a cōsortio suo expellantur: qui
tamen ad hæc ipsa exsequēda nullis terroribus atq̃ minis, nul-
lisque divinis clamoribus flectuntur: non quod te vera nō pos-
sint (nec enim humana libertas peccatis exstinguitur) sed quod
ea cupiditatis potentia sit, ut miseris appareat impossibile esse
eius vim reprimere, & in servitutem spiritus redigere. Quæ
igitur grauior servitus, quæ duriora vincula, quā quod miser
homo in tā dira peccati captiuitate & verissima servitute spon-
te sua manere velit, & in ea etiā oblectetur? In hanc igitur ser-
vitutem delapsus homo est, qui in libertate filiorū Dei cōditus
erat. Quodque gravius est, nō vnus tantū domini, sed mul-
torū dominorū servus effectus fuit. Hoc enim (vt Ambros. ait.)
Ambros. nobis insinuat, quod hæc asina secundū Marcum erat in binio:
Marc. 11. quia nec certā domum, nec certum aliquem possessorem ha-
bebat, sed multorum erat arbitrio atque seruituti exposita. Mi-
sera profectō servitus (ait idem) cui vagū ius est: multos enim
habent dominos, qui vnum non habent. Talis ergo improbo-
rum hominum servitus est, qui, quoniam vnus veri Domini
iugum a se repulerunt, multis non tam dominis quā tyrann-
is traditi sunt.

III.

Hic igitur status est, in quem homo per peccatum decidit.
Nunc quod ei remedium Christus Dominus attulerit, videā-
mus. Primum igitur illū Apostolica auctoritate solui iubet, &
in veram animi libertatem asserere: quod quidem ipse pollice-
tur cū ait: Si vos manseritis in sermone meo, verē discipuli
mei eritis, & cognoscetis veritatē, & veritas liberabit vos. Cum-
que Iudæi illi responderent: Semen Abraham sumus, & nemini
seruimus: inquam: Dominus contra respondit: Amen dico vo-
bis, quicunque facit peccatum, servus est peccati: servus autem
non potest liberari.

non manet in domo in æternū, filius manet in æternū. Si ergo vos filius liberauerit, verē liberi eritis. Nec soluisse ligata iumēta contētus, Apostolicis deinde vestibus ornat. Solutus quippe à peccatorum ynculis pœnitente, pius illico Pater ait, Cito proferte stolā primā: stolam videlicet iustitię, quā homo nō solum pristinā sorditatē & nuditatē tegit, sed mentē quoq. suam, nouis virtutum ornamentis excolit, in oculis Dgī speciosissimā & gratissimā reddit. Olim quidē generis nostri principes cūm primū deliquerunt, & nuditatē suam erubuerūt, in- Gen. 3. tegumenta quādam ex ficis foliis consueuerūt, quibus nuditatis iniuriā à se pellerent. O egregiū nuditatis remediū! ō præclaram corporis humani vestē! Sic autē mentis nuditate vestiunt, qui diuina grātia destituti, virtutibus humana solidū indōstria partis animorū suorū sorditatē velatē studēt. Solus enim Christus est, qui verā iustitię vestē nobis sibi nuditate promeruit.

Mentem verō his rationibus solutam & ornatam Christus statim ingreditur, vt eam Spiritū suū dirigat & regat. Sicut enim corpūculo in matris utero formato, & instrumentis suis simile atq. organis instructo, statim Deus in illud animam infundit: ita in mentē hominis sic solutam & ornatam Christus Dominus illabitur, vt sicut rationalis anima corporeā, ita spiritualem ipse vitam intra nos habitans moderetur. Hoc autē in præsentī lectione nobis insinuat, in eo quod Dominus solutis & ornatis iumentis insidens, ea perducit in Hierusalem. Solent autem iumentorum fessores calcariā & frenū gestare, quorum altero carditati, altero præciniti famentorum celeritati consulant. His etiam adiumentis Dominus Iesus piorum mentibus insidens vitur. Nam & morantes atque negligentes secretis inspirationibus velut calcatribus ad cursum acuit, & frenū etiā sensibus nostris ac præcipue cordi ze ori iniecit. Hæc enim duo omnium ferē scelerum seminaria sunt. Felices autem, inquit Ambrosius, qui talem internis renibus meruerūt habere Ambros. vectorem: Felices quorum ora (nē multiloquio soluantur) celestis verbi habena restrinxit.

Quō autem Dominus iumenta, quibus hoc modo insidet, perducit? Nimirum in Hierusalem, quæ alio nomine Salem nuncupata est: quorum altero nomine pacem, altero visionem pacis significat. Ad vtramque ergo felicitatem eos Dominus perducit, quorum mentibus insidet: in hac eos vitā ad pacem, in altera ad pacis visionem ductu suo dirigens: quia in hac vitā inchoatam, in altera cōsummatam illis pacem & beatitudinem donat. Dum enim in hoc mortali corpore degenibus iustitiam tribuit, pacem quoque, indiuiduum iustitiæ comitem, largitur. Quod quidem regius Propheta designauit, cūm iustitiam & Psal. 84. pacem

656 DOMINICA IN RAMIS PALMAR.
pacem significantissima & elegantissima figura (e mutuo of-
culatas esse ait. Hac enim loquendi ratione individuum harum
virtutum vinculum atque complexum ostendere voluit. Hæc
de iumentorum significatione atque huius Domini itineris
ratione dicta sunt: nunc ad Regis mysterium veniamus.

PARS POSTERIOR, VEL ALIA
Concio: quæ de Christi regno agit.

1. Cor. 12.

Superest igitur, ut quæramus cur ab hoc Propheta reliquish.
Sominibus Christus Dominus appelletur Rex, quando nihil
in eo regalis pompæ folgere videtur, & is etiam hoc à se mu-
nus ablegauerit. Homini enim à se paternæ hæreditatis legiti-
mam diuisionem petenti respondit: O homo, quis me constituit
iudicem ac diuisorem inter vos? Sed sciendum est, quod quem-
admodum homo corpore constat & anima (quorum alterum
nobis cum bratis, alterum cum Angelis commune est) ita do-
plex regnum ad statum totius hominis perfectè moderandum
statuere oportet: alterum corporum, animarum alterum. Reg-
num autem Christi non corporale, sed spirituale esse prædica-
mus: omnia enim quæ Reges optimi ad salutem corporum mo-
liuntur, ipse in salute animarum procuranda efficit. Terreni
verò Regis munus est, primum quidè iuxta ipsius nominis ra-
tionem subiectos sibi populos regere; hoc est, saluantes & iustas
leges ferre, & secundum eas iudicare: tum præterea illos ab ho-
stium armis & furore defendere, & bonis omnibus (quantum
facultas permiserit) accumulare: ac postremo rectè eos ad politi-
cam felicitatem perducere. Hæc autem omnia Christus Domi-
nus in spiritali animarum regno multo plenius & perfectius ad-
ministrat. Is enim mentes nostras Spiritus sui ductu & afflata
in rebus expetendis atque fugiendis regit & moderatur. Is san-
ctissimis nos Evangelij legibus & institutis instruit. Is secun-
dum eas leges non in extremo iudicio solum, sed etiam in fine
vitæ, atque adeò in toto vitæ cursu nos iudicat. Ipse enim est
qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum. Idem
etiam nos à sempiterni generis humani hoste crucis suæ victu-
te non solum eripuit, sed quotidie etiam defendere non cessat:
utpote qui faculatorem nobis contulit calcandi omnem vim &
potestatem inimici, ut nihil nobis nocere possit. Idem etià sa-
cramentis passionis & vitæ suæ meritis nos mirificè dicit, &
bonis omnibus cumulat. Vnde Apostolus Corinthiorum nomi-
ne Deo gratias agit, quod in omnibus per illū diuites facti sint
in omni verbo, & in omni scientia: ita ut nihil illis deesse in vi-
la gra?

4. Cor. 12.

1. Cor. 1.

la gratia. Atque is tandem electos suos ad æternam felicitatem perducit, sicut ipse de omnibus suis loquens, ait; Ego vitam æternam do eis, & nō peribunt in æternum, & non rapiet eas quispiam de manu mea. Videtis ergo, fratres, quantum inter cælestem hūc Regē, & terrenos illos Reges, quos vniuersitas generis humani suspicit & admiratur, intersit? Sunt enim illi Reges corporum, hic animarum: illi subditos suos defendunt ab hoste visibili, hic à truculentissimo hoste generis humani invisibili: illi à temporali morte, hic nos ab æterna vēdicat: illi si regnum sapienter administrent, terrenis bonis ciues suos cumulāt, hic spiritualibus atque ecclēstibus auget: illi denique eos ad civilem felicitatem dirigunt, quæ multis miserijs admixta est, & cum ipsa vita finitur; hic verò ad æternam perducit, quæ omnium malorum ignara, bonis omnibus repletissima est. Quantum ergo anima corpori, & æterna felicitas temporali antecedit, tantum spirituale regnum Christi omnibus terrenis regnis præstat.

Adde, quod Reges terrę frequenter subditos suos, non tam di-
tant, quā spoliāt. Hoc enim pertinet ad illud regni ius, quod
prædicari Iudeorum populo Dominus per Samuelem manda-
uit, quo illos à perendo Rege detereretur: quod videlicet eorum
vineta, & oliueta, & egregia pecora sibi esset sumpturus. At hic
Rex, tantum abest vt subditorum bona diripiat, vt ipse contrā
innumera bona sua illis largiatur. Hoc enim Apostolus fre-
quentissimē testatur, cū baptizatos omnes Christū induisse ait,
& eos item Christi participes effectos, & in eius societas voca-
tos: Fidelis, inquit, Deus, per quem vocari estis in societatem
Filij eius. Quæ tamen societas longē alia est à mercatorum so-
cietate: hi namque lucra inter se pro ratione laboris & expen-
sarum partiuntur; Christus autem Dominus hanc cum suis so-
cietatem constituit, vt omnes ille expensas & labores confer-
ret, laboris verò fructum ita in nos transfunderet, vt nihil sibi
præter corporis & nominis sui gloriam reservaret: vt ipse qui
gratiarum ac bonorum omnium compos esset. Omnia igitur
quæ tot sudoribus, tot vigilijs, tot laboribus, tot itineribus, tot
precibus, ac demū pretiosissimi sanguinis sui effusione acqui-
siuit, nobis contulit: atque ita factus est nobis sapiētia, iustitia,
sanctificatio, & redemptio. O præclarum & vehementer opor-
abile regnum! o nouam & insolitam regnandi rationē; quæ non
opes subditorum in Regis commodum exhauriūt, sed regijs
opibus subditorum opes cumulantur! Alij quippe Reges quo-
niā nudi exterorum hominum more nascuntur, alienis bo-
nis egent, quibus locupletentur: hic verò Rex, qui à Deo hæres
vniuersorum constitutus est, sic diuitijs abundat, vt non egeat
subditis, quo eorū opibus ditior fiat, sed quo eos ipse bonis suis

Reg. 17.

Sicile.

ditiores efficiat: præsertim cum bona eius ea conditione sint, ut in plures distributa, nullo modo minuantur. Ut enim illud viduat oleum in plura vasa effusum non minuebatur, sed magis augebatur: ita diuinæ opes dando non deficiunt, sed augentur, dum eius imperium dilatant, & familiam amplificant. Quo fit, ut ardentius quidem diuina bonitas opes suas donare, quam audiat & inopia nostra easdem recipere concupiscat. Hinc quidam ex Patribus ait: Sic Deus festinat absolvere, ut plus ipsum videatur cunctate compassio miseri, quam miserum ipsum compassio sui. Ne hoc autem cuiquam mirum videatur, subiiciant aliquod ex philosophicis literis exemplum. Cum ea inter corpus & animam habitudo sit, ut corpus vitam suam sine anima tueri nequeat, nec rursus anima (quamuis per se vivere sine corpore possit) informandi officium sine illo exercere queat: quaerunt Philosophi, utrum alterum magis desideret, corpus animam, an anima corpus: hoc est materiam formam, an formam materiam? Cui quaestioni respondent, quod, quamuis materia naturali necessitate compulsa vehementissime appetat formam, magis tamen forma naturali bonitate & informandi auiditate materiam appetit. Illud enim desiderium ex necessitate, hoc ex bonitate nascitur: illud ut habeat à quo vitam recipiat, hoc ut habeat cui vitam donet. Maiora autem sunt ea desideria quæ ex naturali bonitate, quam quæ ex necessitate procedunt. Quo quidem exemplo colligimus, quod modò dicebamus: nempe promptior esse hunc Regem nostrum ad latrociendum, quam nos ad recipiendum: magisque illum ad donandum incendi naturali sua bonitate, quam nos ad petendum inopia nostra & necessitate.

IIII.

Est & aliud maximè notandum discrimen: quod videlicet terreni Reges, cum a re alieno vehementer oppressi sunt, nobis tributis populares suos premunt, quo illorum impensis debitorum à se onera excuriant. Nū ergo tu Rex meus & Deus meus cōmunem hunc Regum morem se statuit es? Num in fortunas nostras innasisti, ut debita tua dissolueres? Imò verò vsq. ad diuersa ratione regni tui munus administrasti, ut cum populi res tui multis ac maximis debitis obstricti essent, tu tibi ipsi grauissima tributa atque onera imposueris, quo illorum debita solueres. Quid enim aliud labores tui, quid lachrymæ, quid tot vigilæ in oratione noctes, quid tot ieiunia, tot itinera pedibus confecta: quid deniq. vincula, flagella, spura, alapæ, spineæ coronæ, crux, & clauis nisi tributa quædam & onera sunt, quæ tu tibi imponere sponte voluisti, quo nos ab omnibus debitorum oneribus liberares? Quorsum enim ieiunia tibi, qui innocentissimè

carnem habebas? quorsum lachrymæ, qui nulla in te deliqueras? quorsum adeo indigna verbera, qui nihil rapueras? quorsum denique crucis supplicium, qui nullum maleficium admiseras? Verissimè quidem in persona tua dictum est: Quæ non rapui, tuæ extoluebam. Et, Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum. Et, Propter scelus populi mei percussit eum. Videtis ergo, fratres, cuiusmodi regnum Christi sit, quamquæ noster hic Rex ab omnibus alijs Regibus dissimilis existat? An nō ergo meritō Propheta nos ad gaudiū de tali Rege inuitat, cui ait: Et filie Sion exsultēt in Rege suo? Quis enim talem à Deo Regē nactus, qui nos tam magnificis opibus ornaret, non illum toto corde amplectatur? non illius pedes deuotissimè exosculatur? non se totum illius obsequio tradat? non illum perpetuis laudibus celebret? non ardentissimo illius amore flagret? non pro illo (si res ita ferat) nullies etiam morti cupiat? non sibi ipsi quod talem Regem habeat grauletur? nō denique cum innocentibus hodie pueris toto pectore clamet, *Benedictus qui venit in nomine Domini: Benedictum regnum Dauid patris nostri: Benedictus ipse qui venit, benedictus qui illum ad nos demisit: benedictus etiam qui talem effudit Regē intemeratæ Virginis partus, qui tam nouo regnandi more seipsum spoliatur, ut suos dicit: se derisit, ut suos attollat: se onerat, ut suos exoneret: se in mortem conijcit, ut ab æterna morte suos liberet.* Infelices Iudæi per omnes mundi oras dispersi, qui vagi & profugi ingredimini super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinē fratris vestri de manu vestra. Quid alium Regem expectatis vulgari more regnantem, omnia ferro & igne vastantem, omnia exade, sanguine & cadaveribus implentem, & grauissima tributa suis imperantem? Quid noui cuiusdam Salomonis regnum desideratis, qui Reges omnes terræ diuitijs & gloria superauit? An nō hic quoque rursus Rex ita suos tributis pressit, ut post eius mortem ad Roboam filium clamarent: Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis, tu nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo, & iugo grauissimo quod imposuit nobis? Si ergo miseri Regem alium instar Salomonis desideratis, eo quibus is vos oneribus oppresserit. Quanto ergo prestantius veri Salomonis, hoc est, Messie nostri regnum est, qui non impensis populorum diuitias suas auget, sed suis opibus illis diuitias parat, suis laboribus quietem tribuit, suisq; excurbiis veram illis securitatem, & pacem largitur? Hoc est igitur verum Christi regnum tot diuinis promissis, tot Prophetarum oraculis, & tam longa expectatione dignissimum. Fateor tamen vnum aliquid Regem hunc à nobis accepisse: tuncpe sacram humanitatem, quæ ad redemptionis nostræ

Psal. 64.
 Isai. 52.

Psal. 148.

Reg. 12.

opus illi necessaria erat. Neque enim diuina persona aut mereri, aut satisfacere, aut etiam pati per se sola poterat. Hæc enim tria alterius naturæ sunt, non diuinæ. Sed ne quid à nobis acciperet, quod in nos non refunderet, ubi redemptionis nostræ opere in mortali natura consummato in cælum sede locauit, hanc eandem humanitatem abiens sic in superna sede locauit, ut eandem in mirabili Sacramento reliquerit: quò in usus hominum cederet, quod fuerat ab homine sumptum. Quid igitur hoc Rege mirabilius? quid amabilius? quid mitius optabilius? Talis igitur est qui ad nos è cælo demissus est, mittente pariter & emisso dignus, & ad leuandas generis humani miserrimas conuenientissimus.

Quid igitur superest, fratres, nisi ut Prophetæ vocibus antesculantes, nobis quidem de talis Regis aduentu gratulemur, Deo autem gratias pro tanto munere agamus, & illud quod nobis hoc in loco præcipitur, impleamus: *Exsulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem.* Cur sic exsultandum? cur tanta lætitia iubilandum, ut externa quoque membra tripudio suo internam animi lætitiā declarent? Hoc enim iubilandi verbo significatur. Causam subdit: *Ecce enim Rex tuus venit tibi in fusu & Saluator &c.* Perinde enim est ac si diceret: Iam Regem quæ tam diu expectasti, præsentem cernis: iam quod tantopere desiderasti, assecuta es: iam ardētissima illa Patrum desideria, quibus hanc salutem exoptabant, impleta sunt. Quo enim desiderio æstuebat sanctus ille Prophetæ, cum diceret: Quis dabit ex Sion salutem Israël? Hoc est, quæ erit illa dies, quæ tantam mundosalutem afferat? quæ viam in regnum cæleste muniat? quæ paradisi clausas fores aperiat? quæ Deum hominibus conciliet? quæ Spiritum sanctum è cælis mittat? quæ peccatorum veniam, quæ gratiam & iustitiam, cætera quæ cælestia dona mortalibus tribuat? Quis, inquam, dabit ex Sion salutare Israël? Cum igitur hæc tam faustissima & optatissima dies aduenerit, quid nos facere par est, nisi quod deinde Prophetæ subdit: Cum auerterit Dominus captiuitatem plebis suæ, exsultabit Iacob, & lætabitur Israël. Ad hanc ergo tantam lætitiā nos hodie Zacharias Prophetæ vocat, cum ait: *Exsulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem, &c.* Desiderium enim, si compleatur, oblectat animam. Et, Lignum vitæ desiderium veniens.

V.

Sed quærendum tamen nobis est, quisnam ille sit, qui lætitiæ huius vim & magnitudinem percipere queat? Non enim omnium est, de hoc tanto salutis munere pro dignitate gaudere, nisi eius solum qui morbi sui magnitudinem agnouit, nec peccatorum veniam pro meritis æstimare scit, nisi qui peccati graui-

Psal. 13.

Prou. 13.
Ibidem.

gravitatem & acerbitatē expertus est, Expertus certe ille fuerat,
 qui dicebat: Miser factus sum, & curvatus sum vsque in finem, Psal. 137
 tota die contristatus ingrediebar. Et, Afflictus sum & humiliatus
 sum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei. Et, Lauabo per Psal. 4.
 singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum
 rigabo. Qui ergo propter admissum scelus sic rugiebat, sic incurvatus
 incedebat, sic continuis lachrymis stratum suum rigabar, hic planè de salutis huius magnitudine (quæ peccatorum
 veniam continet) gaudere dignè nonerat. Hoc est enim illud
 gaudium, quod à Domino idè petebat, cum ait: Auditori meo Psal. 50.
 dabis gaudium & lætitiā, & exultabunt ossa humiliata siue,
 vt alius vertit, ossa quæ contriuiisti. Hoc autem gaudium percipiā,
 si dixeris animæ meæ, Salus tua ego sum. Vel, Remittuntur
 tibi peccata tua. Huius etiam gaudij magnitudinem illi quoque
 persentiēt, qui hoc sacratissimo Quadagesimalis pœnitentiæ
 tempore, more illius sancti Regis, recogitarūt omnes annos
 suos in amaritudine animæ suæ. Quibus enim amara fuit
 peccati memoria, necessariò gratissima & iucundissima erit
 peccatorum allata venia. Sed fortè dices: Recogitavi quidè annos
 meos, non tamè in amaritudine animæ meæ: quis nullum in
 eis cogitandis dolorem senti. Hoc, frater, pœnitentiā tuam
 vehementer accusat. Sicut enim in sauciato corpore dolor vulneris,
 indicium est sanitatis: ita in vulneribus animæ, dolor commissorum,
 spiritalis sanitatis argumētum est. Itaque si doleat, bene valet:
 si nō dolet, adhuc langues. Cur ita? Quia quidquid cum amore
 possidetur, cum dolore amittitur. Quisquis ergo verè Deum diligit,
 utique dolet, cum se Deum amisisse peccando meminit. Qui
 ergo amissum non dolet, utique non diligit: qui autem non diligit
 (vt Ioannes ait) manet in morte. Quæ mater defunctum filium,
 quæ vxor mortuum virum non lachrymis prosequatur? Dolent
 utique, quia diligunt. Si igitur nunquam hunc in vita dolorem
 expertus es, magnum & verè formidabile argumentum est, te
 nunquam in vita verè pœnituisse. Cæterum quoniam hic dolor de peccatis,
 rationalis magis quàm sensibilis esse dicitur; & ideo quia minùs corporis
 sensum afficit, minùs etiam sentitur: aliud tibi indicium commonstrabo,
 quo de pœnitentiæ tuæ integritate coniecturam facias. Diligenter
 totius anteaactæ vitæ cursum considera, & quomodo te in his
 temporibus agendæ pœnitentiæ destinatus gesseris, perserutare.
 Vide an modò sis idem qui semper fueris, an aliqua in re mutatus.
 Hoc est, vide si, qui furabaris, furari desisti: si iurandi, detrahendi,
 maledicendi, male precandi, concupiscendi prauam consuetudinem
 abscedisti, si illatas iniurias condonasti, si inimicitias cum alijs
 susceptas deseruisti,

si iniuste ablata dominis tuis reddidisti, si peccatorum laqueos & occasionem sustulisti, si in pauperes & egenes misericors fuisti, si frequētius aut orasti, aut Sacramenta deuotius percipisti, si familiæ tuæ atque seruorum tuorum diligentiorē curam & prouidentiam habuisti: si ea, inquam, uicia, quibus aorta implicatus eras, deseruisti, & uirtutes has colere cepisti, nō leue sanē percipere salutis, uerā quæ pœnitentiæ argumentum est. Ac si neque dolorem ullum, nec mutationis indicium in te uides, quæ coniectura de salute tua pronūciare aliquid poteris? Quod si tota uita hoc modo transacta est, maximum certē impœnitentiæ, spiritualitque mortis argumentum est. Quæ ergo tibi reliqua salutis spes esse potest? Fixa enim manet illa Domini sententia dicentis: Nisi pœnitentiā egeritis, omnes simul peribitis. Si ergo ad consequendam salutem adeo necessaria uerā pœnitentia est, ut nulli mortalium sine ea salus post admissum scelus contingere possit: ecce nunc (ut Apostolus ait) tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, ecce sanguis Christi modō fundendus, sordes omnes abluat uerē pœnitētium: ut sic abluati atque mūdati in illam ciuitatem ingredi mereamur, in quam nihil intrat coquinatum, aut immundum. Ad quam nos perducere dignetur Christus Iesus, qui cum Patre & Spiritu sancto uiuit & regnat per infinita seculorum secula. Amen.

IN EADEM DOMINICA IN RAMIS PALMARVM, CONCIO TERTIA: IN qua post enarrationem lectionis Euangelicæ de beneficio redemptionis nostræ agitur.

THEMA. *Benedixit qui uenit in nomine Domini.*
Matthæi 21.

Ratens sancti Euangelij lectio aduentum Domini Saluatoris in Hierusalem, ad explendum opus obedientiæ à Patre sibi iniunctæ, nempe generis humani redemptionem, breui oratione describit. In hoc igitur opere Christus Dominus (qui in abiolutissimū obediētiæ exemplar nobis datus est) quā diu inter homines uixit, usque ad crucis patibulum descendit, utpote qui de seipso ait: Descendi de cælo, non ut facere uoluntatem meā, sed eius qui misit me. Quo opere per mortē crucis absoluto, tandem ait, Consummatum est; uidelicet obediētiæ opus à Patre mihi iniunctum: atq. ita demum inclinato capite tanquam

unquam verus obedientiae filius, emisit spiritum. O, verè felices & beati, qui in hac obedientia Receptoris sui vestigijs insisterere perpetuo student! Hunc enim (v. alia praeferunt) mirabilem fructum ex hac obedientia percipiunt: ut, quomodo ipsi divinae semper voluntati obsequuntur, ita Deus simili studio eorum voluntati pareat; & quo magis miseremini, quoniam admodum illi divinis mandatis semper obediunt, ita eorum vocibus Deus ipse obedit. An non hoc illa Iosue vox aperte declarat, quae: *hanc autem in itinere suo solus in medio caeli stare iussit immortalem?* Stetit itaque (ait Scriptura) sol in medio caeli, & non cessavit occurrere spatio unius diei. Non fuit antea & postea tam longa dies; quod obediens Dominus voci hominis. Quia enim Iosue plerissimè divinis mandatis obtemperasse, & nec vel minimum ex illis in quibus praeferunt memoratur; hoc iam significo praeterea eius obedientiam Dominus eo mandare voluit, ut idem ipse iterum omnium Dominus obedienti semper obediret. Hinc memoranda illa Salomonis sententia: *Vos obediens loquere victoriam.* Cum ergo tantum apud Deum virtus obedientiae valeat, hanc praecipue Dominus virtutem ad mundi salutem elegit, ut, quod inobedientia destruxerat, obedientia repararet. Unde idem Saluator ad Patrem loquens ait: *Sacrificium & oblationem non voluisti, aures autem perfecisti (sive aperuisti) mihi.* Cuius orationis sensum declarat illa Isaiae verba, quae in eiusdem Salvatoris persona referuntur: *Dominus Deus aperuit mihi aures, ego autem non contradico, retorsum non abi.* Corpus meum dedi percutientibus; & genas meas vellentibus. In quibus verbis a pertione auri quae summa Christi obedientia significatur, quae Patri factus est obediens usque ad mortem; quae etiam corpus suum tradidit percutientibus, & genas suas vellentibus. Quidam autem, pro eo quod nos legimus, *Aures perfecisti, vertentur,* aures perforasti mihi. Quod quamvis eundem faciat sensum, habet tamen aliquid diligentius considerandum. In lege enim servus Hebraeus, qui elapso septennio liber egrediebatur, si tanto domini sui amore teneretur, ut huius legis beneficio renuncians, in eius obsequio manere vellet, ad portam civitatis ducebatur, ibique aures eius subula perforabatur; ac sic tandem domini sui semper servus efficiebatur servus. Ut ergo Dominus ac saluator noster semper servus animi sui servituti & obedientiae designaret, aures sibi dicit fuisse perforatas, ut hoc symbolo summa eius obedientia & sempiterna servitus ad mandatum Patris exsequenda significaretur. Ceterum enim voluntate, summoque consensu uterque opus hoc ad salutem hominum destinaverunt; dum alter ex summa charitate Filio sacrificium mortis imperat, alter ex summa obedientia introductus sibi manus exsequitur. In quo quidem

Iosa. 10.

Prov. 28.

Psal. 39.

Isai. 50.

Philip. 2.

Psal. 38.

Exod. 28.

salutis opere aperire liquet, nō minus debere nos Patri mortem
Filio præcipienti, quā Filio mortē libenter amplectenti. Ita
que si totum hoc munus vnigenito Dei Filio debere sciebatur,
& illi gratias agebas: age etiam gratias Patri, cuius enim morali-
salutis huius negotium Filius absoluit. In causis afficitur, non
minus id opus causæ imperari, quā exsequenti tribuimus. Si
ergo multū debes homini Christo, qui pro te mortuus est imul-
tum etiā debes Patri, cuius præcepto & voluntate mortuus es.
qui planē ita te dilexit, vt, si plus aliquid quā Filius mors ad sa-
lutem tuam necessariū esset, illud etiam ipsi præcepisset. Agno-
sce ergo, Christiane, duplicem salutis tuæ auctorem, nempe Fi-
lium morientem, & Patrem præcipientem: illum ex obedientia
patris, istum verō ex dilectione Filium tradentem, sicut ipse
ait: Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum da-
ret. Neque minus ipse te Filius dilexit, de quo idem Ioannes
ait: Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine
suo. Sed ad Evangelicæ lectionis historiam veniamus.

Ioan. 3.

Apoc. 1.

Cum appropinquasset Dominus Hierosolymis, & venisset Bethphage
ad montem Oliueti, tunc misit duos ex discipulis suis, dicens: Ite in ciuitatem
quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, &c.

Ioan. 4.

Hoc in loco inquisitione dignū est, cur Dominus ad equita-
dum iumenta quærit, quem nunquā aliās in sacra historia legi-
mus equitasse: Quādo enim à Iudæa per mediā Samariā transi-
bat in Galilæam, pedes incedebat: ideoque fatigatus ex itinere
sedebat supra fontem. Cur ergo modò contra pristinū morem
suum vehiculū quærit, præsertim cum tam breue iter esset con-
ficiendum: & vehiculum quidē adeo humile & abiectum, quā-
lis asina erat & pullos eius, præsertim cum parum ad huius tan-
tæ gloriæ atque triumphū diem hæc iumenta conuenire videren-
tur? Multæ huius diuini cōsilij causæ memorantur: sed nō po-
tremā tamen illa est, quod hac iumentorum vilitate, quibus in
hoc solemnī die Dominus vsus est, summū ac perniciosissimū
Iudaicæ gentis errorem, quo Messiam suū velut terrenū quē-
dam Regem, opibus & gloria cunctos mūdi Reges superantem,
expectant (qui Iudæos diuitijs, & gloria, & imperij magnitudi-
dine supra omnes alias orbis nationes efferre debeat) funditus
eliminare voluit. Quis enim talis Rex vnquā asina & pollo in-
die maximē suæ gloriæ vectus est? Hunc autem errorem, qui
omnium aliorum Iudaicæ gentis errorum origo est, reueren-
tissimus iuxta ac eloquentissimus Osorius Episcopus Sylue-
tis in primo de Sap. libro, partim Zachariæ testimonio, par-
tim apertissima ratione refellit: cuius verba (quoniam præsen-
tibus locis exigere videtur) hic atterere libuit: Primum, inquit, d
Iudæi,

H. Osor.

Iudæis, qui regnum Christi in huius vitæ splendore & magnificentia collocant, interrogemus, an existiment ipsum Christum, tantæ felicitatis architectum, ipsius felicitatis expertem fore? Negabunt, & iure negabunt. Non enim fieri potest, ut qui miser est, alios beatos faciat. Ergo necesse erit illis cum Christum fingere, quem neq. inopia vlla sollicitet, nec maledictum veret yllum, nec dolor vllus attingat. Consequens enim est, ut is qui reliquis omnibus, qui illum sectati fuerint, est causam felicitatis allaturus, tanto felicior omnibus sit, quanto gradus illius dignitatis est, futurus altior & illustrior. Itaq. opus est, ut equorum multitudinem, auri & argenti copia, vestium nitore, gemmarum fulgore, servorum numero, ministrorum sedulitate, exercitus ingens robore, mulierum specie & pulchritudine, totiusque vitæ iucunditate omnes Persarum Reges & Romanos Imperatores viocat & superet. Si ita est, unde illa tanta equorum penuria, ut cū cogeret in die celeberrima, qua erat Rex ab omnibus maxima voce salutandus, alio in urbē vehi? Sic enim inquit Zacharias; Exsulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalē. Filiā Zach. 9. Sion, aut filiam Hierusalem, Hebræorum more, Hierosolymitanam Rempub. aut, ut rectius dicam, fidelium hominum cetum appellat, quem ad lætitiā & voluptatem iungat, & continuo causam tunc voluptatis exponit. Sequitur enim; Ecce Rex tuus venit tibi iustus & Saluator. Rex, inquit; non tyrannus; tuus, non alienus; venit tibi; non enim commodum suum quæret, sed salutē tuam constituet. Iustitiæ enim ornamentis excultus incedet, & salutem tibi sempiternam dabit. Hoc in loco ciuitas ipsa dicere potuisset; Summam mihi voluptatem nūcias. Illum enim exspecto, desiderio illius incendor, moram diutius ferre non possum. Sed narra, quæso, quanto exercitu stipatus, quali principum comitatu circūseptus, quibus curribus & quā elegantē instratis inuehatur. Si regiē, inquit, maiestatis ornāmētū requiris, ea iam exposui. Illum namque iustitiæ principem & salutis auctorem fore dixi. His ornamentis ampliora & illustriora cogitari non possunt. Non id quæro, inquit Iudæus, sed quæ futura sit pompa triumphi? quæ militum copia? quæ maiestas imperij? Falleris, inquit Vates, si alia in Rege summo maiestatis insignia requiris, præter ea quæ iustitiæ splendore, & benignitatis amplitudine continentur. Reliqua omnia, quæ sunt mortalia, fluxa, & fragilia, Rex hic noster pro nihilo putabit, suosque ad eorum contempnitiōē acriter incitabit. Quod ut commodius faciat, in die triumphi non currus, non equites, non instrumenta bellica comparabit; immo paupertatis & humilitatis insignia documenta statuet; a sino enim vehetur. A sino, inquit, atque adeo a sinæ pullo insidēs, urbē inibit. Quid

ais Iudææ opes expectas? Iustitiæ tibi ac salutis opes exponamus. Si opes humanas in Regis huius maiestate desideras, Zacharias vir diuinus te illo errore liberat. Nam in Rege nostro tibi pro diuitijs, inopiam; pro studio celebritatis, humilitatem; pro curribus ostro & auro fulgētibz, asinæ pullum in oculis & adspectu proponit. Non igitur opibus oculam adscias, quas a Rege summo contemni perspicis: sed eas tibi propone, quibus ille merito gloriatur, nempe quæ sint diuinæ atq. sempiternæ. Ille namque cum cerneret superbia & auaritia fieri, vt homines à cæli conspectu deiecerat in terram intrinsechur: exemplo militatis & paupertatis, superbia & auaritiæ securim insinuat, vt hominum oculos ad cæli conspectum excitaret. Verum non solum prophetico testimonio, sed ratione etiam cum Iudæis agamus. Itaque ab illis quæram, forè ne putent, vt quicquam cogitari possit in terris Messie regnò præstari atque magnificentijs, omnibusque verissimis bonis affluentijs? Nōne haec Quæram deinde, sit ne præstantius id quod animi statu constituit, ornamentisq. diuinis afficit, an id potius quod ad corporis emolumentum & elegantiam vitæ confertur? Fatebor acerte te verbo saltem, licet inuiti, non esse bona corporis cum bonis animi conferenda. Rursus quæram, sitne amplius & vtilius id quod angusto admodum telluris spatio deficiat, an quod ad vniuersitatem generis humani conservandam & ornandam confertur? Id etiam valde perspicuum est, bona in quo latius patet, eo præstabilius esse. Postremo interrogabo, sitne melius & optabilius id quod vitæ breuis curriculo circumscribitur, an quod nullo temporis spatio terminatur? Et hoc etiam nemo dubitat, haud esse res fluxas & interituras cum sempiternis aliquæ ex parte comparandas. Ergo si nihil potest cogitari regno Christi præstantius, & opes animi immortales vniuersitati generis humani tributæ multis partibus corporis emolumentis vni tantum genti concessis & interituris antecellunt: nōne cōstat regnum Christi opibus animi cum & is generibus afferendis atque sempiternis contineri debuisse? Qui conueniebat igitur pro diuinæ animi, emolumenta corporis intueri, beneficentiæque diuinæ magnitudinem contrahere, & pro bonis sempiternis fluxas & interituras opes sitiēter appetere? At id neque erat Dei magnificentia decorum, nec salutem nostram consentaneum. Magnificentia namque diuinæ, cum magis bona promittit, cōgruens est, vt sempiterna munera & dona largiatur, & salus appellari non potest. Hactenus Orosius. Ex cuius verbis apertissimè liquet, non solum prophetici testimonij auctoritate, sed euidenti euāgelizatione, qualis esse debeat verus Messias diuina promissione dignus.

dignus, qui videlicet non carnalia, sed spiritualia; non temporaria breuiq. casura; sed æterna bona; non denique suis terram, sed cælum daturus sit: & quàm demissè ac indignè de vero Messia sentiât, qui solum ab eo caduca & peritura bona in hac vita expectant, quæ multorum sapè malorum materiam subministrant. Sed iam ad historiam seriem redeamus.

Discipuli ergo, ut iussi erant, adduxerunt asinum & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & Dominum desuper sedere fecerunt. Quid hoc habet mysterij? Nimirum si velis ut tibi Christus Dominus inlideat, in te habiet, teque ductu suo dirigat: si illum habere cupis sessorem, gubernatorem, ductorem, oportet ut Apostolicis vestimentis, hoc est, Apostolicis virtutibus (quârum tibi per gratiam Domini licuerit) exorneris. Quod planè à discipulis suis Apostolus exigebat, cum diceret: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Hoc est enim Apostolicis vestibus ornari. Inter quas prima est charitas, quæ operit multitudinem peccatorum, quæq. vestis nuptialis esse dicitur. Altera est iuocentia, de qua Dominus in Apocal. Suadeo, inquit, tibi emere à me aurum probatum & ignitum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris, ne appareat nuditas tua. De quibus etiâ vestibus in Salomone legimus: Omni tempore vestimenta tua candida sint. Hoc est; Da operam omni tempore, ne candorem innocentie per lethale peccatum amittas. Hanc autem candidam innocentie vestem, ex immaculati Agnù vellere contextam, fideles omnes in baptismo receperunt, cum unicuiq. baptizato sacerdos ait: Accipe vestem candidam, quam perferas ante tribunal Domini nostri Iesu Christi. Sed quoniam hanc vestem multi post sacrum baptismum varijs criminibus sordidarunt, eadem hoc ipso Quadragesimalis poenitentiae tempore Sacramentorum virtute instauratur. Itaque, fratres, si priorem illum nitorem perdidistis, posteriorem hunc seruate modò corâs: illud vobis certissimè persuadentes, quod si vos sine hac veste Patrefamilias hora mortis innenerit, ligatis manibus & pedibus in exteriores tenebras extrudi iubebit. Quod heu multi non advertunt, qui vix dum sacra confessione finita, in easdè prorsus peccatorum sordes relabuntur; atque illos hunc quotannis ludentes ludum inopina mors intercipit. Quod cuius periculi sit, nulla oratio, nulla humana mens percipere satis potest.

Vbi verò Dominus, iumentis sic instratis & ornatis insidens, ciuitati appropinquauit, ingens turba, quæ Lazari resurrectione audierat, nouo hoc & mirabili signo cômota illi obuiâ prodijt; tantoq. honoris eius studio incensa fuit, ut magna pars sterneret vestimenta sua in via: alij verò ramos cederent oliuarum, & sternerent in via. Turba autè quæ predebant, & quæ sequebatur, clamabat dicentes:

1. Cor. 6.

1. Pet. 4.

Matt. 23.

Apoc. 3.

Ecclesi.

dicentes, Osanna filio David, &c. Quod paruuli animaduertentes, parentum exempla sequuti, simili voce & affectu cum illis clamabāt, Osanna filio David. Qua in re videre licet, quantum parentum exempla apud filios valeant. Ita enim natura comparatum est, ut pro lege accipiant liberi, quidquid in moribus patrum animaduertierint. Quemadmodum enim loquendi formam ab eis accipiunt, cum eos loquentes audiunt: ita etiam viuendi regulam, cum eorum opera contemplantur. Si enim orantes viderint, ipsi orant; si facile pauperibus tribuentes, ipsi quoque tribuunt: contra verò si ludentes viderint, ludunt; si peierantes, peierant; si male precantes famulis, ipsi quoque male precantur. Quo magis pijs parentibus enitendum est, ut non modo suo, sed etiam filiorum nomine seipsos in officio contineant, ac linguam præcipue moderentur.

Simile.

Mat. 21.

Cæterum Pharisei pro more suo luce ipsa excecari, & iudicij luore exstimulati, audientes pueros ac discipulos laudes Domini acclamantes, dixerunt illi: Audis quid isti dicunt? Quibus Dominus, Nunquam, ait, legistis in Scripturis, Ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem? Quibus verbis significare Propheta voluit, eam esse diuinæ bonitatis magnitudinem, quæ in redemptionis & salutis nostræ beneficio elucet, ut non modo adulti homines & rationis cõpotes, sed infantes etiam & lactentes à Spiritu sancto acti, eam essent meritis laudibus celebraturi. Neque hoc contentus, addidit etiam: Dico vobis, quod si hi tacuerint, lapides clamabunt. Quæ verba quamuis hyperbolice sapere videantur, & diuini huius beneficii magnitudinem declarant, vera tamen sunt: quandoquidem in passione Domini scissi lapides, qua ratione potuerunt, illius beneficii magnitudinem proclamarunt. Ad quod pro dignitate laudandũ, flumina, montes, colles, & ligna siluarũ Prophetæ inuitare solent. Quo argumento quid Deus hominibus præstiterit, quidque homines ipsi sic à Deo seruati & redempti debeant, non obicere debent. Ea enim est huius beneficii dignitas & amplitudo, ut quemadmodũ D. August. ait, cætera Dei beneficia, quæ & multa & magna sunt, huic vni collata, splendor atque dignitatem suam amittere quodammodo videantur. Quod ipse quoque Dominus per Hieremiã testatur his verbis: Ecce dies venient, dicit Dominus, & non dicent ultra, Viuit Dominus, qui eduxit filios Israël de terra Aegypti: sed, Viuit Dominus, qui eduxit semen domus Israël de terra Aquilonis, & de cunctis locis ad quos eieceram eos. Quæ verba planè interpretes ab Aegyptiæ seruitute miraculorum & prodigiorum magnitudine non modo conferenda est) sed de liberatione à captiuitate dicitur.

Luc. 19.

August.

Hiere. 23.

filios Israël de terra Aegypti: sed, Viuit Dominus, qui eduxit semen domus Israël de terra Aquilonis, & de cunctis locis ad quos eieceram eos. Quæ verba planè interpretes ab Aegyptiæ seruitute miraculorum & prodigiorum magnitudine non modo conferenda est) sed de liberatione à captiuitate dicitur.

accipienda esse dicunt, quam illa captiuitas Babylonica figura-
 bat. A qua cum filij Israël Domini beneficio liberati sunt, car-
 men illud cecidisse perhibentur: In conuerendo Dominus cap- Psal. 124.
 tiuitatem Sion, facti sumus sicut cōsolati. Pro quo D. Hieron.
 vertit: Facti sumus sicut somniantes. Cuius orationis sensus
 est: Cum liberati seruitute illa acerbissima, reditemus in pa-
 triam, tanta erat lætitiæ magnitudo, vt somnare nos putare-
 mus, non re ipsa tanta iucunditate & voluptate potiri. Cum
 enim nobis ea quæ vehementer cupimus, nuntiatur; somnia-
 re nos interdum, non re vera vigilare, ac sensus nostri com-
 potes esse arbitramur. Quod Iacob Patriarchæ accidisse legi- Gen. 41.
 mus, cum ei vita & gloria Ioseph filij à fratribus nunciaretur.
 Si ergo ita gauisi sunt, qui ab illa carnali temporaliq̃ capti-
 uitate liberati sunt, vt somnare se, non re vera liberatos arbi-
 trarentur: quid nos facere par est, qui à Satana potestate, &
 ab æterna captiuitate, æternoq̃ cruciatu per Christi mortem
 liberati sumus? Quæ cum ita sint; an non æquum est, vt nos
 quoque præcedentibus & sequentibus turbis voces nostras iun-
 gamus dicentes: *Benedictus qui venit in nomine Domini: benedi-*
ctum quod venit regnum David patri nostri: pax in celo, & gloria in
excelsis? Quid his vocibus iustius? quid hac grati animi signi-
 ficatione officiosius? Scriptum quippe est: Gratiam fidei uos. I. Cor. 13.
 foris ne obliuiscaris: posuit enim animam suam pro te. Quod
 quo commodius præstare possimus, tria nobis in hoc summo
 diuinæ pietatis opere diligenter consideranda sunt, quæ mira- Dicit.
 bilem eius dignitatem nobis ob oculos ponunt: nempe doni
 magnitudinem, donationis modum, & donandi causam: de
 quibus iam dicere incipiamus.

I.

Doni nomine intelligo bona illa omnia quæ nobis Domini-
 cæ passionis merito contigerunt. Ea verò tam multa & magna
 sunt, vt nulla hominum cogitatione comprehendi, nulla vi ser-
 monis valeant adumbrari. Vt enim alia prætermittantur, sustu-
 lit per passionem suam Christus Dominus omnia mala nostra,
 cōtulitq̃ nobis bona sua. Malis vetò nostris quid miserabilius?
 bonis verò eius quid mirabilius? Duplici ergo nos beneficio
 affecit, cum & à tantis nos malis eripuit, & tantis nos bonis
 cumulauit. Ipse namq. mortis suæ merito eripuit nos à diaboli
 tyrannide, à captiuitate peccati, à seruitute legis, à cupiditatis
 immanitate, ab ira ventura, ac postremo ab æterna morte, quò
 nos hæc omnia perducebant. Quam à morte liberationem, siue
 potius triumphum, magnificis quidē vocibus Apostolus mor-
 tem ipsam alloquens celebrat in hunc modū: Absorpta est mors
 in victoria. Vbi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus
 tuus?

Heb. 3.

Apoc. 1.

Gal. 3.

1. Reg. 18.

Ioseph.

Enoch.

Galat. 6.

tuus? Stimulus verò mortis peccatū est, virtus verò seu potentia peccati lex: quia videlicet legis prohibitio, peccati cupiditatem acuebat. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Iesum, per quem & mors mortua, & peccati regnum euersum est. Neque ab his tantis malis eripuisse contentus, bona quoque sua liberalissimè nobis impartitus est. Vnde Apostolus, Participes, ait, Christi facti estis, Quemadmodum enim ille humanitatis nostræ cōsors effectus est, ita nos diuinitatis ac dignitatis suæ participes effecti sumus. Sicut enim ille filius, nos quoque filij: sicut ille gratus & dilectus Patri, nos quoque per illum grati atque dilecti: sicut ille regni hæres constitutus est, ita nos quoque cohæredes secum fecit: sicut ille deniq. Rex & Sacerdos noster est, ita nos quoque per illum non secundum litteram, sed secundum spiritū & Sacerdotes & Reges facti sumus: quemadmodum Sancti in Apoc. gratias agentes clamant: Eecisti nos Deo nostro regnū & sacerdotes. Denique & Spiritus eius, & omniū nostrorum ac meritorū eius participes effecti sumus, eodē Apostolo testante qui ait: Quotquot baptizati estis, Christum induistis. hoc est, Meritorum eius per baptismū participes effecti estis. Neq. per baptismum modò, sed per veram quoque poenitentiam, hæcantam gratiam fidelium multī hoc sacro rempote percipiunt; qui videlicet diabolo & pompy eius amiserant, renuntiantes, iustitiam & gratiam, quam peccando adumbrauerant, qui Dauidem à Philistæi cæde reuerentem, humiliq. & rusticano habitu indutū, regijs vestibus, quibus ipse erat indutus, vique ad baltheū vestiuit & ornavit. Quod ergo Ionathas Dauidi, hoc quotidie spiritualiter Christus Dominus verè poenitentibus præstat: quos sordidis peccatorum vestibus exuens, solēdidis gratiæ suæ vestibus ornat. Quod aperte in luxurioso filio ostendit, quē ad se redeuntem stola prima, calceis, & anulo, hoc est, pulcherrimis iustitiæ vestibus exornauit. Quos etiam (sicut Dauidem Ionathas) tanquā animam suā, hoc est, vitam suam diligenter: verò (quo magis miremini) supra vitam ipsam diligit, quam propter eorum vitam & salutem mortens in cruce profudit. Qua ex re colligere licet (vt D. Emissenus ait) quantum suum seruum diligere potuit ante culpam, quem sic glorificat post ruinam. Si igitur tanta Christi Dominus in genus nostrum liberalitas existit: quo, quaeso, illum amore diligere quibus laudibus attollere, quas pro hoc tanto munere gratias agere, quantumq. in eius cruce gloriari nos decet, per quā tantū magnifica nobis dona tributa sunt? Merito ergo Paulus, Mihi inquit, absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

perinde est ac si diceret: Gloriantur alij in opibus & potentia
 sua, iactent magnifica patrimonja, dignitates amplissimas, &
 generis claritatem prædicent: mihi verò absit gloriari nisi in
 patibulo, in quo Dominus meus crucifixus est. Hoc summum
 patrimonium meum, hæc opes atque diuitiæ meæ, hæc maxima
 felicitas & gloria mea. Cur ita? Quod tibi beneficiū, Paule, per
 Christi crucem collatum est: Certe quod per eam mihi mundus
 crucifixus est, & ego mundo. Hoc est, Ille mihi crucifixus sine
 mortuus est: quoniam ego ita megero, ita à mundi seruitute &
 obsequio alienus sum, vt ille nihil habeat cur me muneribus
 suis ornare debeat, sicut eos solet, qui seruituti eius addicti
 sunt: & ego illi vicissim mortuus sum, quia nec mala, quibus me
 afficere potest, pertimesco; nec bona, quæ donare potest, magis
 quam si mortuus essem, concupisco. Quæ, quæso, ratione, Paule,
 præter communem hominum morem atque naturam nouus iste
 affectus atque animus tibi donatus est? Humana quippe natu-
 ra est, vehementer & horrere mala, & bona sitienter appetere.
 Quomodo tu nec illa horres, nec ista concupiscis? Quia vide-
 licet ex cælestium atque spiritualium bonorum affluentia mihi
 Dominicæ crucis merito concessa est, vt propter ea augenda &
 cumulanda, nullum omnino laborem reformidem; & præ ipso-
 rum dignitate, opulentia, atque dulcedine omnis mundi copia &
 dulcedo summa mihi inopia & amaritudo esse videatur. Ne-
 que enim temerè Propheta dixit: Melius est modicum iusto, Psal. 112.
 super diuitias peccatorum multas. Et, Melior est dies vna in Psal. 87.
 atrijs tuis, super millia. Neque enim putare debetis, fratres,
 hunc mundi contemptum ita ieiunum sterilemque fuisse, vt
 nihil Apostolo præter contemptum ipsum donati sit. Altissimo-
 rum enim donorum perceptio, quibus intus in animo fruebatur,
 in causa erat, vt externa omnia mundi bona velut stercora repu-
 taret. Sicut enim homines, repertis frugibus, glâdes contempse- Simile,
 runt (quæ pecorum cibus sunt) ita anima, quæ cælestem pa-
 nem ingent, siliquis porcorum facile fastidit ac præterit. Hanc
 autem dignitatem cuique piorum Dominus per Prophetam
 pollicetur cum ait: Sustollam te super altitudines terræ, & ciba- Isa. 54.
 bo te hereditate Iacob patris tui. Hæc enim eleuatio non cor-
 poraliter, sed spiritualiter accipienda est: per quam homo, re-
 bus omnibus terrenis superior effectus, velut ex alto, & qua-
 si sub pedibus suis hæc inferiora despicit & contemnit, quia
 bonis longè maioribus pascitur & oblectatur, nempe ipso
 summo & incommutabili bono, quod vera Iacob atque ele-
 ctorum omnium hereditas est. Quæ cum ita sint, nonne iure
 vas electionis Apostolus in cruce Christi gloriatur, cuius me-
 rito electis omnibus tanta donorum cælestium abundantia
 com-

672 DOMINICA IN RAMIS PALMAR.
 communicatur, ut illis terrena cuncta sordeant? Ab his igitur
 tantis malis ereptos, tot bonis Christus Dominus passionis sue
 Rom. 6. merito nos cumulauit: ut, quemadmodum Apostolus ait, liberati à peccato, serui autem facti Deo, habeamus fructum nostrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam.

II.

Sed iam videamus quoniam modo Saluator hæc tanta nobis
 Phil. 2. bona contulerit: Venite, fratres, audite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram. Quod enim maius prodigium, quàm quòd Dominus maiestatis, quòd candor lucis æternæ, quòd splendor paternæ gloriæ, in se suscepit mala nostra, ut in nos conferret bona sua? Huius enim tantæ humilitatis atque patientiæ merito, tantorum nos, bonorum compoteseffecit. Mala verò nostra duplicia erant, quædam naturæ, quædam culpæ: vitæque verò ipse suscepit: illa ut sustineret, ista ut expiaret. Hinc D. Augustinus, Homo, inquit, factus est hominis factor, ut sugeret vbera regens sidera, ut elaberet panis, sitiret fons, dormiret lux, ab itinere via fatigaretur, falsis testibus veritas accusaretur, iudex viuorum & mortuorum à iudice mortali iudicaretur, ab iniustis iustitia damnaretur, flagellis disciplina caderetur, virtus infirmaretur, salus videretur, & vita moreretur. Hæc ille. En qua ratione tanta illa bona nobis Christus Dominus promeruit ac parauit: assumpsit enim naturam humanam, ut nobis diuinam conferret: sumpsit humilitatem nostram, ut suam nobis gloriæ largiretur: assumpsit morrem nostram, ut suam nobis vitam largiretur, & pauper factus est, ut nos ditaret; paruulus, ut nos attolleret, & reatus nostri debitor, ut ab omni nos reatu liberaret. Videte quanto plus est, quod redemptor reddidit, quàm quod cōditō donauit. Maximum enim (inquit D. Emissen.) circa hominem diuini amoris insigne est, quòd inter ipsa mundi principia imaginem ac similitudinem Dei sui seruis accepit: sed penè amplius est, quòd nunc personam & formam serui Deo auctori assumpsit. Grandi quidem dignatione primo homini spiritalium vitæ de suo pius formator infudit: sed nunc penè maiorem charitate pro eodem homine non iam sua dedit, sed seipsum impendit ac tradidit. Magnum quidem est, quòd transisse esse me sentio opus suum: sed multo plus est, quòd transisse ipsum video in pretium meum: quandoquidem tam copioso munere ipsa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur. Itaque, o homo, quàm pretiosus sis, si factori non credis, interrogā redemptorem. Hactenus ille.

Cæterū salutis reddendæ modus magis nos ad saloris & re-
 deſſionis nostræ auctore diligendū, quā collata salus accipere debet.

debet. Longè enim maius est, Deum in veritate suscepisse carnis
 hominem fieri, quàm hominem spiritualiter in Deum trans-
 formari. Maius item, Deum mala nostra suscipere, quàm bona
 sua nobis elargiri. Ad naturâ quippe summi boni pertinet, se-
 ipsum per omnia diffundere, & creaturas omnes bonitatis suæ
 participes facere. Cæterùm quòd summus ille rerum omnium
 Dominus mala pœnæ suscipiat, quòd se miseris humana vitæ
 subiciat, quòd inopiam, quòd labores, quòd famem & sitim,
 cæteraque corporis incommoda perferat (quæ ipsi etiam homi-
 nibus dedecori sunt) hoc planè maximè mirabile & stupèdum
 est, utpote à natura divinitatis alienissimum. Hac autem ratio-
 ne Dominus immensam dilectionis suæ vim erga genus homi-
 num miro modo declaravit, nostramq; vicissim erga se accen-
 dit & excitavit. Ve enim D. Bernard, ait non satis homines Dei
 charitatem agnoscerent, si bona tantum sua illis nihil amittens
 largiretur, cum eadè opera idem & maxima & minimâ donare
 possit: ideoq; ut testatissimam illis charitatem & bonitatem suam
 faceret, nò solum multa bona largiri, sed multa etiam mala per-
 peti dignatus est, ut ijs duobus gravissimis indicijs, charitatis
 eius magnitudinem facillè agnosceremus. Cuius autè charita-
 tis fuerit vitæ suæ dispèditio nos à morte liberare, propositio hoc
 exemplo vtrunque explicare tètabo. Fingamus Regis alicuius
 filium à serpente ictum de vita periclitari; medici autem omnes
 vno ore consentiant, illum sine alienæ vitæ dispèditio incolo-
 mitatè assequi non posse: oportere enim ut homo aliquis vul-
 neris venenum lingua lambat, qui tamè hoc pestifero & corrupto
 protinus sit moriturus. Quid hic consilij homines caperent?
 Nimirum hominem quærent ad mortem damnarum aut certe
 mancipium aliquod, cuius vita nihili penderetur: hunc autem
 adigeret, ut Regis filij vulnus lāberet, quò vilis mancipij mor-
 te vita principis servaretur. Hoc igitur humana prudètia con-
 silium iniret. Sed invertamus hoc negotium, ut videlicet man-
 cipium sit quod hoc eodem morbo laboret; cumq; nullo sit
 qui vulneris eius venenum sugere velit, ea tamen compassione
 & misericordie magnitudine Regis filium excellere, ut vstro se
 ipse ad id obsequium & periculum offerat, quo per mortem suam
 vita mancipio reddatur. Quis, quæso, hoc excogitare vtrquam
 potuit? Quæ charitas hoc usque peruenit? quis hoc totius hu-
 manæ virtutis mensuram infinitis propè partibus superare non
 videat? Hoc igitur quod omnem excedit charitatem, omnem
 vincit affectum, omnè superat intellectum, vni Deo servaba-
 tur: qui non minùs bonitare, quàm potentia & sapiètia sua mi-
 rabilis est; cuius potentia sicut infinita altitudine humanam
 superat potentiam, ita immensa bonitate sua cunctorum

Bernard

simile

207

208

Psal.

hominum superat bonitatē. Ideo quod apud homines vix cogitari potest, immensā & infinitā bonitati promissum fuit. Quid igitur hic vili homuncio tanti luminis splendore cōfusus agere poterit, nisi ut partim quidē divina maiestate, partim verō vilitate sua animaduersa, toto affectu cum Propheta clamet: Dñe, quid est homo, quod memor es eius; aut filius hominis, quia reputas eum? quē videlicet tanti facis, ut vitā tuā propter illū morti obieceris? Quod perinde est ac si diceret: Cū incredibilem tuam erga nos beneficentiam, Dñe, considero, & mecum ipse diligentius, etiā atq. etiam cogito, omnium rerum Dñm & effectoriē Deum nostrę libertatis causa formę & conditionē serui suscepisse, & ut nobis immortalitātē suā impertiret, mortalitātē nostrā induisse, & post maximos labores & acerbissimas acerbissima morte vitā profudisse, ut nos tuo beatissimo atq. sempiterno frueremur: hæc ego cū animo non eo facere mutumq. requirans, tantorum meritorum excellentia superfectus exclamo: Dñe, quid est homo, quod eius salutē & cōmodis tanta benignitate consulis ac providet? Quid, inquam, homo est, quod cum pessimo morbo laborantem inuitas, & eius volentis tuis vulneribus sanes?

I T I.

Job 41.

Quod si hæc salutis parandę ratio ita nos in admirationem & amorem rapit, quid si huius tanti muneris causam requiramus? Quid, quæso te, Domine, impulit, ut tanto tuo incommoditatis alicuius spe inducti, ad emptum laborem torpent tibi propositum erat? Quid, quæso, captare poteras, qui nulliusquam non acquirere, qui es omnium Dominus? Quis habet quicquam non tuum? Tu enim ipse ais: Omnia quæcūque sub celo sunt, mea sunt. Tua sunt Domine omnia; & si quædo tibi aliquid offerimus, quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi. Propterea enim ab ipsis etiā Philosophis immobilis esse diceris: quia nec ab alio pendes, nec vlla exigit necessitas ut aliquo mouearis. Quæcūque enim mouentur, indigentia alicuius causa mouentur, ut motu suo id assequantur quo carēt. Tu autē qui nullare carēs, qui bonorum omnium cōpos es, qui omnia tua maiestate implet, non est cur aliquo moueri debeas. Quam ergo propter litatem ex hoc tanto opere referre poteras? Non ergo propter vllam commoditatem tuam, sed propter nos homines, & propter nostram salutem, non contentus malis nostris consuluisse, mala insuper nostra, hoc est, debita nostra in te suscipere misericorditer voluisti. Hoc enim ad perfectam misericordiam rationem pertinere, D. Gregor. testatur his verbis: Vera compassionem etiam passioni proximi subueniat, tamen ipsa in hoc ecclesiastice

Gregor.

afflicti in se animum sumit: & tunc est perfecta compassio & vera pietas. Quam Saluator docuit nos; qui cum posset nobis etiam non moriendo succurrere, subuenire tamen moriendo voluit: quia nos minus amasset (hoc est, amorem suum minus declarasset) nisi vulnera ipse nostra suscepisset: nec vim nobis sue dilectionis ostenderet, nisi hoc, quod a nobis tolleretur, ad tempus ipse sustineret: & sic, ut ad internas diuitias rediret homo, foris apparere dignatus est pauper. Deus. Hæc ille.

Quid ergo Seroatori nostro pro hac tanta misericordia rependere possumus? Nunquid (ut D. Chrysost. ait) si per singulos dies mortem subiremus pro eo qui nos ita dilexit, meritum hoc, vel minimam eius partem exsolueremus? Cæterum quoniam hoc modo vicem illi reddere non possumus, æterno saltem grati animi officio, continuis laudibus, assiduæque huius tanti muneris consideratione vicem ei aliqua saltem ex parte rependamus. Vnde inter omnia Christiani hominis officia, hoc præcipue D. Bernardus, Diuusque Bonauentura, cæteri que Patres quam commendatissimum nobis esse voluit, ut singulis quibusque diebus partem aliquam temporis huius diuini operis considerationi impenderemus, pendentem pro nobis in cruce Dominum pijs oculis & affectibus contemplantes. Ad quod nos etiam D. August. inuitat his verbis: Inspicite vulnera pendentis, sanguinem morientis, pretium redimentis, cicatrices resurgentis: caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimendum. Hæc quanta sint, cogitate, hæc in statera vestri cordis appendite: ut totus vobis figatur in corde, qui totus pro nobis fuit fixus in cruce. Hæcenus ille. Tres illi pueri, qui in fornacem Babylonis coniecti, Dei virtute incolumes inter medios flammarum globos euaserunt, usque adeo in auctoris atque liberatoris sui amorem & laudem exarserunt, ut non contenti se solos tanti muneris auctorem laudare, omnes quocunque in cælo, terra, marique creaturas degunt, ad laudes communis Domini prædicandas conuocarent: ibidemque pulcherrimum illum hymnum ediderunt: Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate & superexaltate eum in secula. Si ergo isti a momentaneo flammarum cruciatu liberati, sic liberatoris sui bonitatem, pietatem, & paternam erga suos providentiam laudibus extulerunt: quid nos, quæso, hoc tanto beneficio dignum persolvere possumus, qui ab æternis gehennæ flammis erepti, æternisque delicijs in cælo per Christi mortem & passionem donati sumus? Hæc utcumque cogitari possunt, æstimari non possunt: quia mirum hæc diuinæ bonitatis natura est, ea edere opera,

Aug. 16.
de Virgini-
tate.

Daniel 3

quæ omnem superent intellectum, omnem vincant affectum, quæque mortales omnes in stuporem & admirationem rapiunt. Hac ergo pietate, hoc affectu cum pueris Hebræorum nos quoque hodie dicamus, Benedictus qui venit in nomine Domini: simulque illud, quod sequitur, adiungamus: Osanna in excelsis. Quæ oratione non terrenam & temporariam, sed æternam & æternam salutem à cælesti Rege postulamus: quam nobis concedere dignetur, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat in secula seculorum, Amen.

FERIA QUINTA IN COENA DOMINI, CONCIO PRIMA: IN QUATUM lectio Evangelica explanatur, tum etiam de præparatione ad sacram Eucharistiam sumendam agitur.

THE. Sciens Iesus quia venit hora eius ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Ioan. 13.

Citis iam, fratres charissimi, omnes Ecclesie dies festos, omnia diuina officia, sacræq. ceremonias ad hoc potissimum destinari, ut harum rerum tractatione ad diuinorum beneficiorum contemplationem, ad Dei laudes & amorem accendamus. Ille enim supernæ mentes, quæ corpore vacant, corporeis illis & visibilibus adminiculis ad hoc minimè egent: nos autem, ut ex & corpore & spiritu constamus, verisque rebus indigemus, ut ex corporalibus ad spiritalia, & ex visibilibus ad inuisibilia gradum facientes, in diuinorum operum contemplationem Deum rite amorem rapiamur. Hac enim potissimum ratione Deum rite colimus, & sacra eius festa dignè celebramus. Hinc regius Prophetæ, Quoniam, inquit, cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquæ cogitationis diem festum agent tibi. Operum quoque diuinorum cogitatio & meditatio ita piorum mentes afficit & intendit, ut vix se continere valeant, quin Domini sui gloriam confiteantur & prædicent, & cum eodem Propheta clamentur tibi Domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant tibi. Ex quâ quidem pia meditatione dulces in animis reliquæ resident: hoc est, pîj quidam dilectionis, admirationis & graui animi affectus, qui verè diem festum agunt.

Psal. 75.

Psal. 144.

eius deliciae sunt, esse cum filiis hominum. Hoc autem modo
 festa celebrare, eius beneficium est, cuius fuit festorum myste-
 ria condere. Solus enim ille, qui beneficia in nos contulit, pio
 beneficiorum suorum sensu donare potest. Apostolo testante, qui
 ait: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed Spi-
 ritum qui ex Deo est, ut sciamus quae à Deo donata sunt nobis.
 Ex quibus verbis colligitur, ab eodem & beneficia ipsa, & bene-
 ficiorum sensum & intellectum manare. Quo fit, ut (quemad-
 modum quidam ex Patribus ait) ille solus verè Deum laudet, Taulm.
 eiusque beneficia & mysteria dignè celebret, qui caelesti lumine
 perfusus, divinorum beneficiorum magnitudine & arden-
 tissimam Christi charitatem agnoscit. Is namque, sub tantarum
 rerum mole ruens, tantisque mysterijs stupefactus, nec potest
 eloqui quod miratur: nec audet verbis comprehendere quod esse
 ineffabile atque incòprehensibile videt. Itaque tacendo loqui-
 tor, admirando prædicat; & tunc maximè Deum laudat, cum se
 ad laudandum imparem conficitur. Ut enim D. Greg. ait, divi- Gregor. in Mor.
 nae virtutis opera tunc fauendius loquimur, cum obstupescendo
 tericemus. Hoc enim tempore Deus ipse se in nobis laudat, qui
 eam nobis mentem donat, qua illum supra omnem laudem &
 supra omnem orationem esse intelligentes, silentio, stupore, &
 admiratione prædicamus. Vnde etiam colligimus, inter sacras
 conciones, quas quotidie auditis, non illam esse maximè lauda-
 bilem, quam auditores laudibus prosequuntur: sed quae ipsorum
 animos ita petcellit & incēdit, ut eos elingues prorsus & mutos
 reddat. Hunc ergo animum, fratres, hunc affectum ad hæc tan-
 ta mysteria recolenda (quibus nos Christus Dominus inflata-
 re dignatus est) afferre debemus, si ea firè celebrare volumus.

Excitat etiam hodie attentionem nostram non solum my-
 seriorum magnitudo, sed tristis etiam dilectissimi Saluatoris
 atque parentis abscessus. Solent enim hoc tempore pii paren-
 tes, cum instare sibi extremum vitæ diem intelligunt, suos ad
 se filios conuocare, & earum præcipuè rerum admonere, quæ
 maximè ad eorum salutem & dignitatem spectant. Quæ enim
 hoc extremo tempore dicuntur, & attentius audiuntur, & fide-
 lius retinètur, & arctius obseruantur. Sic David instante mor- 1. Reg. 2.
 te, cum Salomone filio egit: cui (ubi se viam vniuersæ carnis
 ingredi dixisset) cultum Dei, & mandatorum eius obedientiam
 quam maximè commendauit: hac vna re & vitæ suæ, & regni
 stabilimētum pollicitus; sine hac verò, funesta omnia atque ad-
 uersa futura prænuncians. Cum igitur in hac die, fratres, pater
 noster Dominus Iesus morti appropinquans, nouissima verba
 & clarissima virtutum suarum exempla nobis ob oculos ponat,
 nostra planè interest (qui eius filij sumus) quam attentissimè

678 **VERBA V. IN COENA DOMINI.**
aures & oculos omnibus, quæ dicuntur & fiunt, adhibere. Vt
hoc autem præstare possimus, celestem opem, sacratissimæ Vir-
ginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Ioan. 3.

Luc. 22.

Mich. 7.

Iniciamus igitur, fratres, singula Euangelicæ lectionis verba,
& quæ in ea gesta referuntur, quantum Dominus dederit di-
ligentiùs expèdere. At ergo S. Euangelista: *Ante diem festæ Pa-
che; sciens Iesus quia venit hora ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.*
In hoc primo Euangelij limine, paululû subsistamus. Quid est
quod sanctus Euangelista, horâ mortis, horâ eius, hoc est, horam
Domini appellauit? Ego quidè eo sensu hanc horâ Domini ap-
pellatam esse credo, quo idè Dominus diem mortis suæ, diem
suum apud eundè Ioannè appellauit, eqm dixit: Abraham pater
vester exsultauit ut videret diè meû, vidit, & gauisus est. Quid
ais, Dñe Iesu? Cur (quæso) diè mortis, diè tuû, & horâ mortis,
horam tuâ appellas: in qua tot iniurias, tot irrisiones, tot ipso-
rie flagella, tot alapas, tot supplicia subiturus eras? An non mo-
tis hæc hora hostiû tuorû (sicut ipse dixisti): Hæc est hora vestra,
& potestas tenebrarû) appellâda fuit: in qua filij noctis & tene-
brarum sanguinè tuum, què auidissimè sitiebant, biberunt, &
furorem suum supplicijs tuis exsatiarunt? An potius hæc hora
nostra est, qui per eâ morte tua à morte excirati, sanguine tuo
empti, vinculis tuis soluti, vulneribus tuis sanati, laboribus tuis
refecti, & supplicio crucis in celeste regnû & præclara per te nobis
hæc hora nostra est, in qua tam multa & præclara per te nobis
dona cõcessa sunt: in qua non modò ipse transtisti ad Patrem, sed
nobis etiam transitum ad eundè aperuisti: in qua nos à diaboli
tyrannide eripuisti, in libertatè filiorum Dei asseruisti, mortem
nostram morièdo destruxisti, & in seculum nobis Patre sangui-
nem tuo placasti: in qua deniq. peccata nostra (quæ maiorû om-
nium causa erant) expiasti, & in profundû maris omnes
cut de te olim prophetico ore prædictum fuit: Deponet omnes
iniquitates nostras, & proijcet in profundû maris omnia pece-
cata nostra. Verè igitur hæc hora nostra, hora salutis, hora re-
demptionis, hora expiationis, qua in antiquû dignitatis gradû
per te restituti sumus. Non dubiû, fratres, quin hæc hora salu-
sit. Tres enim horas hæc aduertere licet. Est enim hæc hora sa-
dæzorû, hora nostra, & hora item Christi, multo magis illius est
Christi Domini quàm aliorû est, quia multo magis illius est
qui mortè ex amore appetit, quàm qui mortem ex odio & furore
infert: multoq. etiam magis illius qui beneficium ex immoderata
bonitate moriendo confert, quàm illius qui necessitate confert
Aus, mortis beneficium recipit: multo enim bonitas & charitas
tas ad donandum, quàm necessitas & cupiditas ad recipiendum.

propensior est. Hic ergo de causa Saluator mortis horā, suam appellat: quia nulla magis hora illius appellanda est, quam quæ necessitatibus nostris cōsultat, quæ mala nostra depulsi, quæ nos bonis omnibus ornat. Non enim de laboribus suis, sed de salute nostra, nec de morte sua, sed de vita nostra sollicitus est: neque tristitiam suam dolorum suorū magnitudine, sed saloris nostræ fructu metitur; nec curat quid illi ferendum sit, sed quid nobis propter ea, quæ ipse pertulit, conferendam sit. Sui enim quodammodo oblitus totus in salutis nostræ cura posuit est. Hoc enim perfectæ charitatis est, ut sui negligēs, non quæ sua sunt, sed quæ dilecti sunt, quærat. Sed ad historię seriem, redeamus.

Paratis igitur à proditore insidijs, & morte decreta, prius quā ad agonem suum Dominus pergeret. *sciens quia omnia dedit et Pater in manus, et quia à Deo exiuit. et ad eum vadit; surgit æterna, et ponit vestimenta sua, et cepit lavare pedes discipulorum suorum.* Hoc tam nouū & mirabili obsequio Dominus non modò memorabile charitatis & humilitatis exemplū fidelibus relinquere, sed totum etiam redemptionis nostræ opus (quod tum erat perficiendum) aperitissimā quadam imagine voluit adumbrare. Videtis enim hic illum à mensa surgentem, vestes deponentem, linteo se tingentē, aquam in peluim mittentē, discipulorumquē pedes lavantem. Quid igitur hæc noua rerum facies, nisi redemptionis nostræ seriem modumque designat? Surrexit enim Dominus ab illa beata mensa, de qua ipse Apostolus ait: Ego Luc. 22 dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Ab hac verò mensa surrexit, non quidem locum mutando, sed carnem pro nobis elementer assumendo: in qua nobis proximus factus est, qui secundum diuinitatis suę presentiam ubiq; est. Posuit verò vestimenta sua, cū splendorem & gloriam maiestatis sub carnis nostræ humilitate & mortalitate celauit. Præcinxit verò se linteo, cū purissimam & candidissimam humanitatem diuinitati suæ ita circumfudit, ut præsepio arctaretur, qui continet mundum; fascijs stringeretur, qui celos modaretur; carne cingeretur, qui vniuersa implet. Misit verò aquā in peluim ad lauandas discipulorū tordes, cū lateris sui vndā pretioso sanguine mixtam in Ecclesiæ peluim ceteraq; sacramentorum vasa effudit: qua nō pedum sordes, sed animarū labes ablouuntur. Itaque quoties fidelis quisq; ad confessionis sacramētum accedit, toties quoties fidelis quisq; ad confessionis sacramētum accedit, toties intelligat, se & pedes & manus in hanc sacrā peluim immittere, & Domino ablūendos offerre. Quāuis enim sacerdos absolutio- nis verba proferat, hoc tamen facit ut Christi minister: Christum verò Dominus tanquam prima causa; qui per Sacramentorum canales salutarem gratiæ vndam ex latere suo fundit, qua

vita nihil emerit, nihil vendiderit, nihil edificauerit, tendesque admodum opes reliquerit: cum is Carthagine potitur, plusquam ceteri Imperatores milites suos dirauerit. Quid Curium memorem? qui cum foret rapula in ollis fictilibus ad cenam coqueret, Samnitibus ei post victoriam aurum magnam vim offerentibus ait, nihil opus esse auro tale cenam cenanti. Videris quam stultum Ethnicus hic opibus se suis claxerat, qui ditissimorum hostium victor tam parca mensa contentus erat! Hac autem sobrietate vixerunt, qui nec Deum pro hominibus pauperem effectum, nec diuinis epuloni ignis supplicia constituta agnouerunt: qui tamen adeo sobrie rebus suis utebantur: cum tamen cupiditaribus nostris (qui Christiani sumus, qui que nunc in cruce Christum Dominum adoramus) vix terrae marisque sufficiant. Ita enim hoc tempore humana pectora auaritiæ pestis inuasit, ut omnes aliae cupiditates in hanc unam transisse videantur. Quo facile perspiciatur, in quam miserabili nunc statu mundus sit positus, quando radix omnium malorum cupiditas tam late dominatur, s. Tim. 6. tamque alte in eo radices iecit. Sed iam ad alia veniamus.

II.

Cum ergo Dominus se ad Petri pedes submitteret, seque ad eos ablucendos pararet, tanta Petrus Domini humilitate stupefactus exclamat, *Domine, tu mihi lauas pedes?* Quid te, Domine, in terra & in caelo sublimis? quid vero me misero hominem & peccatorem inter omnia vilis? quomodo ergo tu sordidos pedes meos lauabis? Quomodo enim tu, qui sedes super Cherubim, cui millia millium ministrant Angelorum, cui astra caeli famulantur, ante pedes meos procumbere, eosque famulorum more lauari velis? Ego tuos, Domine, pedes lauari debeo; ego ante illos procumbere; ego impressa humi vestigia tua exolui: hoc meum munus, imò mea maxima gloria est. Ne ergo ita peruertamus officia, ut Dominus occupet officium serui, & seruus dignitatem usurpet Domini. Memeto, quæso, quid mihi tecum acciderit, cum in alium hauriem ducere, & laxare retia præcepisti. Cum enim ibi magnam piscium vim collegissem (qui tota nocte frustra laboraueram) tantus me de maiestate mea stupor inuasit, ut protinus clamarem: *Exi à me, Domine, quia* Luc. 7.
homo peccator sum. Si ergo hoc vno signo conspectu, presentiae tuae maiestatem ferre non potui, quomodo qui tam multa & miranda postmodum vidi (quodque omnibus signis maius est, ex reuelatione summi Patris, te verum Dei Filium agnoui) ferre poterò te meos lauari pedes?

Cui Dominus: *Quod ego, inquit, facio, tu nescis modò, scies autem postea.* Hæc verba non solum Petro, sed pijs omnibus dicta esse putemus. Multa enim eiufmodi in vita contingunt, quorum vtilitates

In Apo-
stolico.

Simile.

Iob 19.

Iob 13.

Mal 20.

Aug. in
Scolioq.

tates & causas, non cum fiunt, sed vel cum facta sunt, vel etiam cum vita sancti fuerimus, cognoscemus. Ita q. pijs euenire fre-
quenter solet, quod Themistocli viro clarissimo accidisse histo-
rie referunt: qui cum ab Atheulis apud Regē Persarum exsularet,
ab eoq. multis esset honoribus affectus, animaduertens eā calu-
mitatem magnæ sibi felicitatis occasionem præbuisse, ad vxor-
em ait: Perieramus, nisi periissemus. Idē etiam electorū mul-
tos in futura vita dicturos esse scio. Apertē enim tūc videbant
ea quæ sibi (dum in vitiis agerēt) aduersa & nocitura videban-
tur, adiumento illis ad salutem & maioris gloriæ cumulum er-
atuisse. Cum acciperet ardeam in sublimi volantem cerni, non
illam rectā perit, sed pernici volatu se læua dexterave protipit,
ita vt venandi imperitis magis illam fugere quā perire vide-
deatur. Sed non multū pōt cursum ita retorquer, vt superior
illa factus, præceptis in eam feratur, acriq. mortuū imperat, quā
prius fugere videbatur. Sic igitur se interdum cum pijs Domi-
nus gerit, quando quæ illis ad perniciem suā esse meruunt, ipse
ad eorum salutem vertit. In hoc igitur rerum statu parēt sibi à
Domino hæc eadem verba dici: Quod ego facio, tu nescis modo, sciet
autem postea. Intelligebat hoc sanctus Iob: ideoq. tot modis à dz-
mone vexatus, & ab ipso Deo ita derelictus, vt habuit quasi ho-
arbori euulsaē abstulit spem meam, & sic me habuit quasi qui-
stern suum: tamen in spem quodammodo contra spem credens
aiebat: Etiam si occiderit me, in eo sperabo. Hoc est, mori vitam
dem potero, desperare non potero. Poterit mihi dæmon vitam
eripere, spem etiam mortuo eripere non poterit. Caro enim
mea requiescet in spe. Idem etiam sanctus Rex David se facere
ostendit, cum varijs periculis & terroribus vallatus ait: Ego au-
tem semper sperabo, & adijciam super omnem laudem tuam.
Cæterum Petrus nihil his Domini verbis cōmoros, in insti-
tuta semel voluntate persistēs, ait: Non lauabis mihi pedes in eter-
num. Cui Dominus: Si non lauerō te, non habebis partem mecum. Hæc
summa Dei comminatio est: nulla enim pœna maior apponi
potuit. Sensit profectō Petrus huius tanti fulminis vim, vt pote
qui probē tenebat quale esset bonū illud amittere quod tene-
bat: ideoq. humilis iam & venerandus respondit: Domine,
non tantum pedes meos, sed & manus & caput. Quod perinde est ac
si diceret: Totum me tibi Domine lauandū, imō & laniandū
(si opus ita fuerit) permitto; modō me à te separari non sinas.
Quid enim mihi salui esse poterit, re amisso? Melius est enim
mini nō esse, quā sine te esse. Melius est mihi nō viuere, quā
viuere sine vita. Hinc D. August. Hoc, inquit, confiteor, hoc
scio, Domine, quia ubicunq. sum sine te, malē mihi cit non so-
lū extra me, sed etiā in me: quia omnis copia quæ Deo meo

non est, egestas mihi est. Quare ubi à te vno & summo bono per carnales sensus in multa sparsus sum, facta est mihi abundanti laboriosa, & egestas copiosa; & à nullo implebar, dum in me non inueniebam te incommutabile, indiuisum, & summum bonum, quod cōsecutus, non egeo: quod possidēs, satiatur totum desiderium meum. Hactenus ille. Obseruandum autē est quod ait, malē sibi sine Deo esse, non solum intra se, sed etiā extra se. Prima enim plaga cordis est, supra quā nullam esse maiore Ecclesi. xxi. clesticus ait. Quæ quidē plaga internus tumultus est variā inter se rixantium cupiditatum, & mentis extra sedem suā posita irrequieti motus. Quæ quidē interna animi inquietudo similis facit vt externa quoque omnia turbida & inquieta homini esse videantur, quemadmodū ijs accidere solet, qui rubeum vitrum ante oculos habēt, quibus omnia, quæ cernunt, eundē colorem referre videntur. Quisquis ergo huius tanti boni amissionem non legendo, sed experiendo cognouit; quid non faciet? quid non patietur, priusquam tali tantoque thesauro spolioret? Merito ergo ad hanc vocem Petrus expanscens ait: Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput. Hoc eodē modo, ad omnem diaboli tērationem, quæ nos ad lechale peccatum instigat, respondere debemus, fratres. Inter omnia enim peccati mala, hoc præcipuum & summum est, quod homo peccando, Deum (quem intra se habebat) amittit, & pro eo dæmonem (qui nunc operatur in filiis dissidentie) intra se admittit. Quis hac tali iactura, taliq̃ue hospitum cōmutatione proposita, non ad solam peccati appellationem contremiscat? Hoc igitur animo fidelis quisque esse debet, vt quotiescunq̃ hoc verbū Dñi eius auribus insonuerit; Si hoc feceris, non habebis partē mecum: protinus cū Petro respondeat; Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput. Hoc est, non hoc solo lucro, aut voluptate, quæ modò mihi per peccatum proponitur; sed vita ipsa (& si quid amplius esse potest) carere paratus sum, priusquā id committā, quo te vnum & summum bonū amittam. Sic mater illa septem Machabæorum nō vitam suam modò, sed septem etiam filiorum, vno die intercidere libētissimē passa est, ne hoc tanto bono, violata Dei lege, priuaretur. Non illam (vt Greg. Theolog. ait) tormentorum instrumenta exposita terruerunt, non rotæ expeditæ, non vngularum acies ferrearum, non enses, quorū acies iam subigebatur, non lebetes feruentes, non ignis incensus, non tyrannus minans, non populus vrgens, non membra dilacerata, nō carnes dilaniatæ, non sanguinis riuī fluentes, non iuventus filiorum quæ consumebatur, nō mala presentia, nō quæ expectabantur; nihil horum mulieris animū à diuinarum legum obseruatione detertere potuit. Quia enim summo illo bono spoliati, his om-

Ecclesi. xxi.

similis.

Ephes. i.

1 Mac. 7.

Greg. Naz.
rian de
7 Mach.

omnibus malis incompa-
rabiliter maius esse intelligebat, itaque
prudentialissima rerum aestimatrix, extrema omnia pati, quam hoc
tanto bono carere maluit. An non ergo ista cum Petro Domini
arbitrio cuncta permisit, ne tantum illud bonum amitteret?

III.

Vbi ergo Dominus discipulorum pedes lauit, cum iterum re-
cubuiſſet, ait: *Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister & Domine.* Contem-
plate, quaeso, modestiam verborum Saluatoris. Poruiſſet rectè dicere, Ego sum Magister vester & Dominus
imò & ego sum caelorum & Angelorum Dominus: nihil tamen
horum ait, sed, Vos vocatis me. Magister & Domine: quasi haec
honoris nomina, non tam honorari merito, quam honorant
officio illi deferretur. Quibus verbis quid modestius fingi po-
tuit? Subditq. deinde: *Si ergo ego laui pedes vestros Dominus & Ma-*
gister, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim debi-
tū vobis, &c. En quò totum hoc Domini obsequiū reodebat, ut vi-
delicet morti iam proximus, hoc nobis, quasi haereditario iure,
venerandæ humilitatis memorabile præberet exemplum. Quæ
ret autem aliquis: Cum tam multa iam huius virtutis exempla
præcessissent, ac tam multa priorius in passione sequentia ad-
geret? Ad hoc igitur respondemus, voluisse quidem hac ratione
caelestem magistrum summam huius virtutis utilitatem simul
ac difficultatem insinuare: quæ duo talia ac tanta sunt, ut debi-
tari merito possit, maiorne sit eius utilitas, an assequendi diffi-
cultas, verumque autem paucis indicare conabor. Et primum
quidem utilitas tanta est, ut ea omnium virtutum fundamen-
tum, & virtutum omnium ruina sit: hoc quidem virtutum illud
est superbix (quæ caput & origo est omnium virtutum) illud
verò, quia virtutum omnium sine humilitate structura, non stru-
ctura, sed ruina est. Quæ enim virtus sine humilitatis funda-
mento esse potest? imò quæ sine illa non superbix & elationis
ocasio est? De hac virtute cum dicere Ioannes Climacus ex-
pissit, & omnes Patrum definitiones ac nomina eius clarissima
protulisset, ipse quoque ultimus omnium apud eos solus
gatus, eam esse gratiam sine nomine definiuit, apud eos loco
nomen habens, qui eius experimentum ceperunt. Quo in loco
nomen vir sanctus pro rei definitione atque explicatione vti-
passe videtur. Et quidem hac responsione dum humilitati no-
men sustulit, omnia ei laudis & honoris nomina dedit. In quo
etiam virtutem hanc Deo quodammodo similem fecit. Sic enim
enim is & nomine & definitione caret (quæ videlicet totum
eius naturam exprimant) ita virtutis huius tanta dignitas est,
tamque latè patens utilitas, ut ea nullo singulari nomine
prebendi

Io. Clim.
grad. 3.

prehendi possit. Ceterum ut maxima est eius dignitas, ita maxima eius assequendæ difficultas. Cur ita? Nimirum, quia potentissimum intra nos habet aduersarium, nempe flagrantissimam propriæ excellentiæ ac honoris cupiditatem: quæ non modo humilitatis, sed omnium etiam virtutum ac legum diuinarum perniciem machinatur. Hinc illa ambiciosissimi Cesaris sententia: Si violandum est ius, regnandi gratia violandum est: alijs rebus pietatem colas. Quam verò potens hic affectus sit, vel ex eo patet, quòd vehemenssimum omnium aliorum affectuum, nempe libidinis ardorem (in qua maxime concupiscentia seuit) frequenter subigit. Multas enim feminas corpore pudicas, non virtutis amore, sed honoris studio passim reperire licet. Nā & illa tātopere laudatā Lucretia honoris magis quā pudoris rationem habuit, quando, ne honorem amitteret, pudorem prostituit: & multas quidē huiusmodi Lucretias passim reperire licet. Addo & aliud huius rei firmitus argumentum: Ioret omnes naturæ affectus; amor parentum erga filios, & filiorum erga parentes vehementissimus est. Quoties autem & parentes ipsi filios, & filij parentes libidine dominandi incensitruccidantur: Athalia impiissima omnes filios & nepotes suos, ut 4. Reg. vii
sola regno potiretur, interemit. Abimelech septuaginta fratres, Iudic. 9.
Gedeonis filios, super vno lapide, regnandi cupiditate percussit, iugulauit. Sirochius Persarum Rex, hoc eodem affectu superatus, patri fratrique necem intulit. Nostra quoque ætate Solimanus Turcarum Rex duos filios interfecit, & vnus, quem ipse alijs præferebat, regni sedem solus obtineret. Et Salim, eiusdem Solimani pater, & senem parentem, & fratres, & nepotes, vniuersamque generis sui familiam infanda crudelitate vsque ad internecionem delenit, ut solus ipse (qui minor nato erat) imperio potiretur. Quid his maius aut mirabilius dici potest? Summa enim vis, summumque naturæ fœdus, hoc affectu superarum iacet. Sed superest adhuc aliquid, quod vos magis mitemini. Vbi primū Nero natus est, cum Mathematici quidam Agrippinæ matri dicerent, illum quidem imperaturū, sed matri tamen mortem illaturum; illa, flagrantissima dominandi libidine incensa, respondit: Occidat, modo imperet. Quid hac ambitione maius fingi potest? Ipsum amorem sui (qui cunctorum affectuum & primus & summus est) hic ambitionis fersuperauit, quando mater vitæ suæ amoris filij honorem anteculit. Sed quem tandem exitum hæc honoris appetitio in fine vitæ habitura sit (quando vanitatis arguentur præterita) eadem ipsa Neironis mater satis declarat: quæ cum eiusdem filij iussu occidenda esset, ac Centurio ferrū in mortē stringeret, illa ventrem ostendēs, clamauit: Hunc percut, hic est ferro fodiendus, qui

Ex Apoc.
phathec.

Ex Apoc.

qui potentiam illud generauit. Ad hunc ergo modum seculi
amatores in fine vitae oculos aperier, quos ambitio clausit: qui
bus luce clarius videbant, quam vana erant, quae illi tantopere
sitierunt, & propter quae celestis regni hereditatem amiserunt.

Cum ergo humilitatis Magister & Sapientia Patris omnia
haec probe teneret, nihil illi in huius virtutis commendatione ni-
mum visum est, cuius tanta erat necessitas, tantaque rursus eius
adipiscendae difficultas. Quae in re sapientis architecti prudentiam
imitatus est, qui cum latissimum in aliquo insigni opere foroi-
cem exstruere vult, magna illam vi utrimque à lateribus fuleit, ne
pondere suo totam operis fabricam soluat. Sic igitur perperam
humilitatis architectus magna illam exemplorum vi aduersus
impotentem hanc dominandi libidinem fuleit necessarium
duxit. Quid enim difficilior ad assequendum, quam quod iam pos-
tenti defenditur aduersario? quem quidem superare, tota vitia ra-
tura vim & potentiam superare est. Vt utique igitur nomine
humilitatis virtus à Dño commendanda fuit, quia quod sum-
mum erat, summo modo laudari debuit, ut amaretur: & quod
difficillimum erat, vehementissimè attolli oportuit, ne operis dif-
ficulitate homo detereretur. Simile quiddam fingere soleat, qui
clauum (quo magna pars aedificij nititur) altissime insigere co-
nantes, non contenti iterum atque iterum illi malleum impigisse,
frequentissimis ictibus infixum iam feriunt, ut ita tandem fir-
missimè hereat, immobilisq; persistat. Hac ergo ratione Domi-
nus post innumera humilitatis exempla, hoc etiam addere vo-
luit, quia nimirum sciebat, huiusmodi fundamento totam spiri-
tualis aedificij fabricam inniti, praesertim cum intelligeret, non
quam satis doceri, quod nunquam satis discitur. Si enim adhuc
superbi & elati sumus, nec cernites flectere, nec alteri submit-
tendum: sed semper de primatu & honore contendimus quod
esset, si nullis ad hanc virtutem Domini exemplis incitaretur.

SECUNDA PARS DE PRAEPARATIONE ad sacram Eucharistiam sumendam.

Est & aliud quod in hoc ipso opere Domini annotare debe-
mus. Traditurus enim discipulis corporis & sanguinis sui
Sacramentum, prius pedes eorum lauit, ut haec Eucharistia exicipienda
animi puritate puritatis fons in sacra Eucharistia exicipienda
esset. In cuius rei typum, & in monumentum nouo sepeliri, & lin-
das animas & corpora quae nihil pristinae vetustatis retineant,
dignum sacratissimo corpori eius locum praeparare. Sed quid
ego corpus Domini commemoro? Ipsos etiam lapides alios
(quod

Simile.

Simile.

Mat. 27.

(quod à Gentibus olim Machabæorum tempore fuerat profanatum) quando iam nefas erat hostias in eo adolere, quod idolorum sacrificijs pollutū fuisset, præcepit Iudas Machabæus in loco mundo collocari, donec surgere Prophetæ, qui consulto Deo, quid de his lapidibus faciendum esset, ostenderet. Quæ ex re licet nobis ad hunc modum philosophari: Si Deus noster usque adeo puritatis amator est, ut altaris sui lapides, sacrificiorum etiam idolorum maculatos, in mudo loco reponi voluerit: quantum, quæso, a nobis puritatem exiger, ut sacratissimum corpus suum intra viscera nostra recipiamus? Non dubio quin quantum Sacramentum quod traditur in altari, a lapidibus distat altaris, tantum puritas & uoluntatis nostra ab illa distare debeat. Quod si Hieremias Prophetæ inter funes excidij Hierosolymitani ruinas lamentatur, quod lapides Sanctissimi in capite omnium platearum dispersi iacerent, ubi ab omnibus concultarentur, quale, quæso, erit, ipsum Dei Filium concultare, & pretiosissimum testamenti eius sanguinem pollueri? Utinam in hac parte, fratres, transgressoris etiam Adæ timorem imitemur, cuius inobedientiam imitamur: qui ubi Dei vocem in paradiso decambulantis audiuit, abscondit se eo quod nudus ante Domini conspectum apparere trepidaret. Si igitur ille ad id loquentis Domini præsentiam verebatur, quia nudus erat: quomodo tu, qui non modo pietatis & iustitiæ indumento nudatus, sed multis etiam virtutibus coopertus es, ad altare tremendum, atque adeo ad ipsius Domini corpus accedis? Cæteris enim fœdibus, aut contra alios homines, aut contra nos ipsos delinquimus: hic verò contra ipsum Angelorum atque hominum Regem in sua ipsius aula peccamus, ipsumque quodammodo vel quod committimus ignorantem, vel ad iniurias suas conuenientem opere ipso testatur. Hoc est enim quod Apostolus insinuare voluit, eum dixit: Quicumque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini: quia videlicet non fraterni sanguinis (qualis fuit Abelis) sed ipsius Domini sanguinis reus erit: quia non contra solum hominem, sed contra Deum & hominem peccat. Quare vehementer hoc in loco sententia illa sacerdotis Heli timenda est: Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? Videant igitur hi, ne forte ad illum iram accedentes moriantur, non solum spirituali, sed corporali etiam morte, quod interdum accidit. Hoc enim Apostolus testatur, cum prius subdit. Ideo inter vos multi imbecilles & infirmi, & dormiunt multi. Hoc est, multi propter hoc delictum, morbis & mortibus à Deo inflatis, temeritatis suæ penas dederunt. Quam Apostoli senten-

1. Mac. 4.

Thren. 4.

1. Cor. 10.

1. Reg. 14.

2. Cor. 11.

Cyprian.
sermone
de lapsis.

Aliud ex-
emplum.

Ps. 1.

1. Cor. 11.

sententiā non grauior alijs exemplis cōfirmare: quā D. Cypri-
in sermone de lapsis cōmemorat. Is primū refert, seminari-
quandam, quā cū idolorum sacrificijs maculata esset, semina-
ter se cōmunicantibus ingessit, nō cibū, sed gladium sibi sum-
plisse: & velut quēdā venena lethalia intra fauces & pectus ad-
misisset, angī, & anima ex aestuante concludi postmodum coe-
pit: & pressuram non iam persecutoris, sed delicti sui passa,
palpitans & tremēs conceidit. Impunitum diu non fuit, nec oc-
cultū dissimulatæ conscientie crimē: quā se fellerat hominē.

Deū sensit ultorē. Et cū quādam arcam suam, in qua Domi-
ni sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde
surgente deterrita est, ne auderet attingere. Et quidam alius de
ipse maculatus sacrificio à sacerdote celebrato, partem eum ce-
teris ausus est latenter accipere: sanctum Dei edere, & contre-
ctare nō potuit: cinerē se apertis manibus inuenit. Quā-
multi quotidie immundis spiritibus adimplentur: quā multi
usque ad insaniam mentis exordes, demētie furore quatun-
turi. Nec necesse est ire per exitus singulorum, cū per orbis
multiformes ruinas tam delictorū pœna sit varia, quā delin-
quentium multitudo numerosa. Vnusquisque consideret non
quid alius passus sit, sed quid pati & ipse mereatur. Nec euasit
se se credat, si eum interim pœna distulerit, cū timere plus
debeat, quem sibi Dei iudicis cēsura seruauit. Hactenus verba
Cypriani: quā magnū certè terrorē indignē ad hoc sacramen-
tum accedentibus incurere debēt. Nec minūs formidabilis est
Balthazaris Babylonie Regis ultio: qui quoniā indignis mani-
bus vasa templi Domini contrectare ausus est, eadē nocte vita
simul & imperie (quod latissimū erat) Deo iniuriam suam pro-
dicante, spoliatus est. Dū enim in conuiuiō sacrosancta vasa repro-
fanat, articulos immissæ manus vidit, tria illa, hominifera repe-
tinū illi exitiū minabātur. Si ergo ita Dñs iniuriā eorum vasa-
rum ultus est, in quē sanguis tantū hircorū & arietū fūdebat,
qua, quāso, pœna in eos animaduertet, qui calicis sui sanguinē,
& suum ipsius corpus, impuro corde & corpore susceperint?

Quid ergo superest, fratres, nisi ut opportūne consiliū illud
illo edat, & de calice bibat. Probet autem se ipsum homo, & sic de pane
illo edat, & de calice bibat. Qui enim māducat & bibit indignē,
iudiciū sibi manducet & bibat. Sed dicit aliquis: Indignē mā-
ducat, qui in peccato manducat; digne autem qui in Dei gratia
& amicitia est. At nemo scit virum odio vel amore dignus sit
quomodo ergo panem hunc māducare audebit, qui an amicus
Deo sit, non agnoscat? Adde etiā, quōd hoc Sacramentum
non mortuorum, sed viuorum est: manducare enim, ad

ad mortuos, sed ad viuos pertinet. At ego viuam, nec ne, pro-
 las ignoro. Rectè sane, sed tamen non hoc à me exigitur, vt
 certo sciam me viuere: satis enim est vt faciam quidquid ad
 hanc spirituales vitam capessendam necessarium est: nempe
 vt præterita peccata derelict, vt sacerdoti confitear, vt futura
 vitare omni ratione studeam atq. propinam, & periculosas eo-
 rundem occasiones ante omnia fugiam. Si hæc ipsa studiosè
 peregeris, non peccas dum ad hæc tremenda mysteria accedis,
 etiam si nondum diuinę gratiæ compos effectus sis. Et fortasse
 dum sic accedis, gratiam, quam nondum habes, consequeris.
 Ea namque huius Sacramenti virtus est, vt (quemadmodum
 D. August. ait) non solum reficiat quos reperit viuos, sed inter-
 dum etiam suscitet mortuos: non omnes quidem, sed illos ta-
 men (vt D. Thom. ait) qui nec affectum peccandi, nec peccati
 conscientiam habent. Qui autem hoc animo sunt, secures, sed
 reuerenter tamen accedant. At qui peccandi affectum non de-
 seruerunt, qui inimicitias cum alijs adhuc animo fouet, qui ea
 quæ malè retinent, dominis suis restituere cum possint, nolunt,
 qui temetè & sine defectu iurandi cōsuetudinem non abscin-
 dunt, & qui peccatorum suorum contubernales aut domi re-
 lincent, aut foris commorantes inuifere, & cum illis commer-
 cium habere volunt; hi sciunt se, eam ad hanc mensam acce-
 dere, non solum ad mensam Domini, sed etiam ad laqueum,
 ad gladium, ad ignem, ad iudicium accedere, simulq. cum
 pane Angelorum, lethale quoque venenum sumere. O quanta
 hic lugendi materia, quàm ingens sœchrymis campus se nobis
 aperiebat! Perditorum enim hominum vita, qui ne perceptis
 quidem Sacramentis de sceleribus suis aliquid vniquam detra-
 hant, magno argumento est, quia illi animi præparatione ad
 hæc sacra mysteria veniant.

August.

D. Tho.
1. 2. c. 16.

stimia

Hæc autem quæ à me dicta sunt, fratres, non ad eos perti-
 nent, qui his diuinis muneribus frequentius vtuntur: quos ad
 hoc excitari magis quàm deterri decet, vt frequentiori hu-
 ius sacramenti perceptione mentem suam reficere, & virtutum
 eius participes effici queant. Vt enim eleganter Euseb. Emis.
 ait, cibus hic reficit, & non deficit; vsu proficit, & suis crescit
 expensis. Ceteri quidē cibi dum reficiunt, deficiunt: hic, quo
 magis reficit, eo magis eius virtus proficit, & suis crescit expen-
 sis: quia meritis suis nostra cumulat merita, & in virtutem perfe-
 ctum adolefcere facit. Quamuis autem omnes qui ad hæc
 tremenda mysteria accedunt, cum magno metu & reuerentia
 accedere debeant; metus tamen, & horror, & minæ, quæ à me
 nunc proposita sunt, ad eos præcipue pertinent, qui ad hoc ve-
 nerabile Sacramentum vi magis tracti quàm sponte veniunt;

Euseb.
Emis.

x x

cum

690 FERIA V. IN COENA DOMINI
cū tamen nec peccatorum occasiones, nec peccandi affectus
verē & ex animo deposuerint, qui cū ita accedunt, non qui-
dem ipsum Deum, aut Ecclesiam, sed seipsos miseri fallunt,
dum iratum iudicem in domos suas vitiorum squalore hor-
rentes, ad maiorem damnationis suæ cumulum introducunt.
Quod a cunctis fidelibus suis aperiat Dominus Iesus, qui cum
Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum.

A M E N.

IN EADEM FERIA QUINTA IN
COENA DOMINI, CONCIO SECUNDA:
in qua lectio Evangelica explanatur.

THB. Cū dilexisset suos qui erant in mundo, in finem
dilexit eos. Ioan. 13.

Quamvis omnia Domini Salvatoris opera, quæ
pro salute nostra inter homines gessit, omnes tu-
perent & hominum & Angelorum laudes: quæ
tamen discessurus ex hoc mundo ad finem vitæ
reservavit, cæteris omnibus longè præstantiora
& mirabilia sunt. Hoc tamen nemo ex peritis, nisi quisque
piè & religiose Dominum colens, beneficiorum eius particeps
effectus est. Adeo enim vitæ puritas, & devotionis affectus in-
ter se coherent, ut nemo rectè vivat, qui magnificis Dei operi-
bus contentis blandis non afficiatur; nemo verò sic afficiatur, qui
non rectè vitam instituat. Sicut enim animal vitam habet,
individuus vitæ comes est (nullum enim animal Deo per chi-
quod non idē sentiat) ita pland inter fideles nemo Deo per chi-
ritatem vivit, qui non de eius operibus magnificè sentiat: ne-
mo autem ita sentit, qui non etiam illi vivat. Quod mihi re-
gius Propheta significasse videtur, cū ait: Magna opera Domi-
ni, exquisita in omnes voluntates eius. Confessio & magnifi-
cètia opus eius. Hoc est, talia opera Domini sunt, ut vehemen-
ter homines ad eius gloriam prædicandam invitent: ut merito
quisque modò cū Propheta dicere possit: Confitebor tibi, qui
terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua, & anima mea
cognosceret nimis. Sed qui tamen sunt, qui ita in admirationem
& confessionem divinorum operum rapiuntur? Nimirum illi
præcipue qui exquirunt voluntatem eius, qui se totos divi-
legis studio addixerunt. Hi namque ut spirituali vitæ, ita quo-
que spirituali sensu præditi, spiritualibus ac divinis rebus modo

simile.

Psal. 110.

Psal. 138.

modo afficiuntur. Atque eo magis, quo magis diuinorum munerum virtutem in vita sua experti sunt. Longè namq. aliter de diuinis rebus sentiunt, qui eas hoc modò cognouerunt, quàm qui eas informi tantùm fide, aut nuda speculatione cognoscunt: ideoq. longè àlter pro illis diuinæ bonitatis magnificentiam laudant. Quòd quidem Regius Propheta insinuasse videtur cùm ait: Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Quid enim sibi vult, quòd qui impurissimi adulterij in hoc Psalmo veniā petebat, diuinæ laudis sibi munus vendicare vellet: cùm non sit speciosa laus in opere peccatoris, & peccatorē Dominus iustitias & laudes suas enarrare prohibeat? Verùm enim vero nihil in toto hoc hymno Vates sanctus à proposito sibi scopo deflexit. In singulis namque carminibus aut commississe celeris veniā petit, aut rationes affert quibus Dominum ad misericordiam prouocet: quod planè hoc in loco facit. Perinde enim est ac si dicat si mihi, Domine, quam posco veniā donaueris, si post tam immane facinus æterno dignum supplicio, te mihi placidum exorabilemq. præstitetis: hoc tuo tam præclaro munere os vtrique meum aperies, quo tuas laudes perpetuò decantem, quo misericordiam, pietatem, benignitatem, & lenitatem tuam (quam in me ab inferis excitando declarasti) dieb. noctesq. sine intermissione prædicem: nemo enim misericordias tuas plenius commendare poterit, quàm qui earum in se vim aliquam expertus est. Hæc autem laudes tuas iniquos omnes docebo; veritatem benignitatis amore iocenti, omni posita dissidentia ad te protinus conuertantur. Quicunque igitur his diuinis muneribus ornati & exultant, ea pro dignitate laudare, proq. illis gratias agere oportet. Vt igitur nos hoc religionis & deuotionis affectu admiranda mysteria, quæ nobis hodie proponit Ecclesia, tractare valeamus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

DVo mysteria sub vnius diei solemnitate hodie celebrat Ecclesia, nempe postremū Domini Saluatoris de humilitate & charitate mandatum, & venerabile Eucharistiæ Sacramentum, quod hæc sacra die institutum est. Et illud quidem in Evangelica lectione, hoc verò in epistola tractatur. Sed quoniā de vtroque propter inopiam temporis dicere non vacat: Evangelicæ lectionis historiam (quæ prius illud mysterium continet) enarrare constitui. Ait igitur sanctus Euangelista: Ante diem festū Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius ut transiret ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexisset suos qui erant in mūdo, in finem dilexit eos. His verbis sanctus Euangelista futurorum myste-

noam, quod narrare incipiebat, causam præmisit: nempe in-
mellam Christi charitatem, quæ illum in oculis traxit ad terram,
quæ tot adire labores impulit, quæ inter homines tot annos
versâ crudegit, quæ postremò ipsum in crucem sustulit. Quæ

Hier. 31. ceterum in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans

eterna igitur fuisse charitas, sed charitatis tamen opus in
tempore fuit: sicut æterna fuit in Deo mûdum creandi volun-
tas, quæ tamen in tempore à se destinato condidit. Huius ver-
tutis charitatis magnitudinem in morte declarauit: nō quod per
eius charitatem mors fuerit, quæ mille propter nos mortes per-
petuâ voluisset: (si ita nobis expediens fuisset) sed quod nullo
maiori signolatens in eius pectore charitatis flamma fuit, quæ
externis indicari. Quæ quidē charitas tanto maior fuit, quan-
to minus præterita Domini beneficia mundus agnouerat: eo
quod hoc beneficio erat indignior, quo præteritis fuerat ingra-
tior. Ideoque maius hoc tempore Dominus dilectionis suæ
speciem præbuit, quod in eos benignus & liberalis esset, quos
tam ingrati, nā animum tam multis argumentis fuerat nostram
habebat. Hæc autem charitas fecit, ut Saluator causam nostram
suam faceret & nos omnes in se quodam modo transferret, &
peccata nostra omnia & peccatorum debita in se diluenda sus-
ciperet. Hoc enim nobis illæ hædorum pelliculæ, quibus san-
guis Patriarchæ Jacob testis personam suam dissimulauit, pec-
ca-
ta præsentant. In hædis enim, qui lasciuia animalia sunt, pecca-
ta exordiantur: quorum imaginem Saluator in passione sua
sustinuit, cum eorum in se peccata transtulit, ut pro ipse, ac si
sua essent, æterno Patri satisfaceret. Miratur sanctus Patriarcha
Isaac in voce leui Jacob, hispida manus: quanto ergo nos mi-
rari debet, Dominus peccatorum imaginem speciemque de bea-
titudine tibi pelles istas. Vnde hic peregrinus cultus? Tu le-
uis & mansuetus, tu omnis peccati expertus & innocens fons:
vnde ergo tibi hæc hispida vestis? vnde hæc imago peccatoris?
Istæ igitur. Vnde tot plagæ, tot liuores, tot dolores & lachrymæ?
quæ peccati indicia & argumenta sunt? Certè quia non pro te
sed pro nobis dolens, quæ nō rapuisti, plenissime nostros ipse por-
tauit. Ad huius autem charitatis commendationem non vete-
bor dicere aliquid, quod vobis fortasse salutis nostræ sitim, tan-
tumque pro nobis parandi desiderium, ut maximæ caritatis
feliciter & solati loco duceret, hanc sibi exercendam pietatis
ocasionem oblatam, & molestissimè ferret ademptam. Sic
enim mater, cuius amantissimus filius ipse carcerem comedat

Gen. 27.

simile.

est, grauitèr ferret, si eo tempore inclusa & otiosa dominaretur in carceris namque suis solatium quoddam est, per magistratum domos cursitare, & nihil intentatum relinquere, quo à vinculis & carcere filium liberet, quamuis id non assequatur, in planè flagrantissima Christi charitas & salutis nostræ suis dolores ipsos, quos pro liberandis nobis patiebatur, pro magna felicitate ducebat. Non enim hoc solum agebat vt nos redimeret, sed etiam vt ardentissimæ charitati suæ hoc amoris testimonio certiores faceret. Si enim sola salutis & redemptionis nostræ ratio haberetur, vna tantum pretiosissimi sanguinis eius gutta satis ad hoc fuisset. Sed quod salutis nostræ satis erat, charitas eius satis non erat: & quod abundè, quidquid nobis ad salutem deerat, implebat, ardorem charitatis eius, & desiderium salutis nostræ non explebat. Non enim hoc agebat solum vt nos redimeret, sed vt copiosissime redimeret, perfectissime liberaret, munificentissime daret, bonitatem & misericordiam suam apertissime declararet, & hanc tantam salutis nostræ etiam dolorum suorum magnitudine exsaret.

Sed quæret fortasse aliquis, ad quos præcipuè hæc Dominiæ charitatis magnitudo pertineat, ad omnes in commune, an ad pios tantum? Ad hoc sanctus Euangelista respondere videtur, cum ait: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo.* Quo nomine fideles seruos, imò amantissimos filios, & Regno suo destinatos significauit, in quorum mentibus diuinæ pulchritudinis & sanctitatis imago varijs virtutum coloribus à Spiritu sancto adumbrata est. Si ad hos igitur Christi charitatem referat, nihil adeo magnum & mirabile, nihil adeo sublime atq. magnificum prædicatur, quod non illi plenissime conueniat. Quo enim charitatis ardore immensa illa bonitas viros bonos (hoc est, sui similes, & Spiritu suo informatos) prosequetur, in quibus seipsum, hoc est, pietatis & bonitatis suæ imaginem cernit, quos tantis in cruce doloribus tanquam amantissimos filios parturiri, & Regni sui secū coheredes instituit? Hoc igitur vno verbo sanctus Euangelista propositæ questionis respondiisse videtur. Nam quod ad improbos homines attinet, sciebat, vtiq. scriptum esse: Similiter odio est Deo impius & impietas eius. Et: *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & ad iniquitatem respicere non poteris.* Verūm ne ceteri homines ab hac Christi charitate se prorsus alienos existimēt, cōsiderandū est, duo esse in homine peccatore, naturā scilicet & culpam: alterū quod Deus fecit, alterū quod diabolus in mundū iniecit. Quemadmodū ergo bonus pater in luxurioso filio odit quidē vitium, sed tamē diligit filium: ita celestis ille Pater, qui nos condidit, diligit quidem

Rom. 3.

Simile.

Exod. 3.

quod ipse condidit, odit autem quod diabolus adinuenit, atque ita demum hac ratione diligit homines, odit autem peccatores; sed ita odit, ut eorum salutem vehementer sitiat (vixit, qui naturali bonitate sua vult omnes homines saluos fieri) propter quos ab aeterna morte liberandos, Filium dilectionis suae mortuū destinavit. Quo nomine merito Paulus hanc Dei nostri charitatem maxime amplificat, his verbis: Commendat charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est. Quae ex re colligere licet, quo Christus amore prosequatur iustos, qui tali charitate complectitur peccatores: qualis sit erga innocentes, qui talis est erga delinquentes: quae dilectionis viscera gestabit ergo charissimos filios, qui talia gestat erga malos servos. Quod si non omnes salutem, quam illis Christus Dominus attulit, consequuntur, id quidem non defectu redimentis, sed redemptoris culpa provenit, qui oblatam sibi salutem sponte repudiant. Si enim princeps aliquis charitate & misericordia motus, omnes qui apud Turcas captivi detinentur, dato pretio redimeret, nulli tamen ex captivis oblatam ultro, libertatem repudiarent, horum certe captivitas non redemptori, sed captivorum vitio tribuenda esset. Idem igitur salutis nostrae auctor & redemptor effectus, qui universum genus hominum, dato copiosissimo sanguinis sui pretio, à diaboli captivitate redemit. Qui autem huius beneficii fructum non percipiunt, ipsi sibi sponte libertationem acquirunt, à qua redemptoris gratia fuerant liberati. Hac autem nova dilectionis ostensione, ponum quoque sibi Dominus nomen acquisivit. Antea enim appellabatur Deus iulorum, nempe Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Hoc (inquit) nomen meum in sempiternum, & hoc memoriale meum in generatione & generationem. Deus autem horum appellabatur, quia illis tuendis, ornandis, atque iuvandis divinitatis suae opes & potentiam explicabat. Ceterum hoc tempore quando ipse ait: Non veni vocare iustos, sed peccatores: non morte servorum, sed etiam peccatorum Deus est: vixit quos moriendo tuandos, vulneribus suis sanandos, & sanguine suo redimendos suscepit. Quod planè longè magis bonitatis & charitatis eius immensitatem declarat. Rectè enim Pius Mirandulanus:

Maior in erratis bonitatis gloria nostris;

Et dare non dignis, res magis digna Deo est.

Benignitas namque erga bonos omnes, tuam Domine liberalitatem in ditandis, curam in tuendis, suavitatem in consolandis, & largitatem in praemiandis mihi declarat. At benignitas in peccatores, te ipsum mihi plenius inspicendum praebet, tua mihi viscera pandit, & mirabiles pietatis tuae thesauros recludit.

In istis me visceribus descriptum video, in isto me pectore inclusum cerno, quoque ego longius à te abssum, eo magis misericordiam tuam in me diutius expectando elucere cognosco. Adco, ut si malorum meorum horrore stupefactus aliquo fugere vellem, nullam certe commodiorem ac tutiorem locum, ad quem confugere possim, invenirem, quam ad te misericordiarum parentem, à quo me ipsa mea peccata fugarunt. Unde autem hoc nisi ex immensa tue charitatis latitudine, quæ totum mundum replevit, quæ ad omnes eius partes diffusa est, quæ infeta & supera, cælestia atque terrestria complevit, ut merito in domine tuo omne genus flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum; quandoquidem omnia ardentissima charitatis tue flamma collustrasti.

Phil. 2.

Verum non contentus Evangelista hanc tantam Domini dilectionem insinuas, tempus etiam & constantiam eiusdè dilectionis insinuat, cum protinus subdit: *Vsq; in finem dilexit eos.* Quid est, in finem dilexisti? Nunquid Christi charitas maior in fine vitæ quam initio fuit? Minime quidem. Ignis enim semper ignis est, atq; eodè modo semper ardet: quod maxime charitati Christi cõguit, quæ in eo (sicut & gratia) summa existit. Duplicem autem sensum hæc Euangelistæ verba habere videntur. In finem quippe diligere, est tota vita ad finem usq; dilectioni erga homines sic militasse, ut omnia quæ Dominus in carne gessit, quæ dixit, quæ pertulit, quæ docuit, ad hominũ salutem retuleret. Neque enim in morte solũ, sed initio, medio, & fine, cæterisque vitæ partibus in hoc humanæ salutis opere desudavit. Nobis enim natus, nobis datus, nostriq; causæ talis ad terram emissus, nihil aliud in vita gessit, quam id cuius gratia fuerat missus. Dicitur etiam in finem dilexisse, quod eodè tempore charitatis flamma, quæ in sacro illo pectore latebat, clariùs emicare, & radios suos longius effundere cepit: dum tanta alacritate pro salute nostra mirissimus Agnus vincto se ad mortem obrulit. Cuius alacritatis causa fuit, quod nihil sit ardentius amanti gratius, quam amorem suum amato vel verbis vel rebus ipsis aperire. Hac enim te vehementer illum ad mortem amorem allicit: quod verus amor maxime cõcupiscit. Ideo non mirum, si ut rem lætissimam atq; gratissimam omnes illos cruciatus atque supplicia pertulit: quando his veluti cælestissimis argumentis dilectionis suæ magnitudinẽ apertissime declaravit. Cum enim ex ardentissima charitate mortem susceperit, quot flagella pertulit, quot vulnera excepit, quot guttas sanguinis fudit, quot alapas sustinuit, tot veluti vocibus ac testibus suum erga homines amorem explicavit. Ideoq; nō mirum si in cruce

positus pro tortoribus suis primum orat: quemadmodum pro illis
orare solemus, à quibus ingenii aliquo beneficio affecti sumus.
Itaque cum illi clamant, Crucifige, crucifige: ipse ad Patrem ait
Dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Quis ergo huic tanto
amori vicem non rependat? quis hoc tantæ charitatis igne non
liquefiat? quis sic amantem non tota mente sedamet? Huius
igitur tantæ charitatis gratia, quæ in fine vitæ ostensa est, me-
rito S. Evangelista dicit: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in
finem dilexit eos.* Ab ipsius namque vitæ exordio ad extremum
usque eius spiritum ita suorum salutis studuit, ut nullis labori-
bus fatigatus, nullis inimicorum oppugnationibus fractus, nullis
la hominum prauitate offensus, aut hoc officium intermiserit,
aut laborem studiumque salutis nostræ remiserit, sed magis in-
fine vitæ auxit & cumulauit: quandoquidem maiora in nos be-
neficia hoc tempore contulit. Quo minus mirandum est, si eum
tantam Dominus constantiam in amore nostri retinuerit,
vehementer ei displiceant qui in eo, diligendo atque colendo
leues sunt & inconstantes: quales nunc non pauci reperimus,
qui cum his sacris diebus peccata deserere, & Dominum dili-
gere ceperint, breui interposita mora ad vomitum redeunt, &
priora mala repentes ab hoc amore desistunt: quando fieri
non potest, ut quis peccatum simul diligat & Christum: alterum
enim odio habendum, si alterum diligendum est. Quod si forte
dicas, Angelorum tantum atque beatorum esse nunquam labi
(vi potest qui in gratia confirmati sunt) homines autem, qui vo-
lubili natura & ingenio sunt, modò quidem stare, modò verò
labi: fateor planè hoc esse hominis ingenium, si naturam spe-
ctes, non gratiam. Gratia enim ita mentem roborat atque con-
firmat, ut ab omni capitali crimine immunem hominem con-
seruet. Quod si ab hoc statu interdum pij homines decidunt
(quemadmodum David aliquando lapsus est) aliud tamen est
semper stare, & aliquando labi: aliud verò semper labi, & non
quam ne ad breue quiddè tempus resurgere. Hoc enim impio-
rum hominum; illud verò hominum est, qui cum non sint
in gratia confirmati (quæ humana infirmitas est) interdum cor-
ruunt; sed ita corruunt, ut resurgere conentur. Ideoq. Prophe-
ta eum iusti viri beatitudinem describeret, non eum beatum ap-
pellauit, qui nunquà lapsus est, sed qui in via peccatorum au-
stetit. Sciebat enim beatorum esse non peccare; iustorum au-
tem interdum quidem cadere, nunquà verò in via peccatorum
immorari. Quod quidem (ut D. Basilii interpretatur) regius
Propheta significare voluit, cum ait: Iudica me Domine secun-
dum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super
me. Quid ais Propheta? Quomodo secundum iustitiam meam
iudi-

Psalm. 7.

Psalm. 7.

iudicari vis? an non satius esset vt secundum diuinam misericordiam, quam secundum iustitiam tuam iudicari peteres? Rectè sanè: ed hoc tamen diuinam misericordiam non excludit. Non enim hoc peto, vt me Deus secundum seuerissimas iustitiæ suæ leges iudicet (hac enim de causa alibi orauī: Non intres in iudiciam cum seruo tuo Domine) sed id peto, vt me iudicet secundum iustitiam & innocentiam meam, hoc est, humanam iustitiam & innocentiam. Humana quippe innocentia ea est, quæ semper in semita iustitiæ, quantum potest, studiosissimè insistit, quamvis interdum de semita ex humana fragilitate declinet. Declinare ergo, temporarium; recta verò ingredi, perpetuum est. At verò improbi homines à via quæ ducit in cælum semper aberrant; ad prauissimum verò tempus ad illam redeunt (si fortè redeunt) ita vt viz hac sacra Hebdomada se à solita peccandi licentia (quæ in naturam penè versâ est) continere velint. Sequitur deinde:

II.

Et cernâ facta, cum diabolus iam misisset in cor vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotes. Hoc in loco meritò queri potest, quonam modo diabolus tantum nefas in cor huius proditoris immiserit: & quomodo etiam cæteros, quos tentat, simili modo decipiat? Ad hoc alibi à nobis dictum est, illum oratorū more cum ijs, quos tentat, agere solitum. Quod enim isti dicendo, ille facit representando; quod isti verbis, ille fictis imaginibus, quas menti conspiciendas obijcit. Quemadmodum ergo illi verbis rem aliquam aut dignissimam, aut indignissimam, pro ratione causæ suæ facere ex arte solent: ita fraudulentus hic artifex (prout dolis suis expedire videt) aut formosissimas, aut sceleratissimas res in anima nostra depingit: ac deinde vel ad amorem, vel ad odium hominis animum incendit. Hac ergo arte cum in felici hoc discipulo vsus est: lucrū epim, quod ex proditoris sine mercede sperabat, adeo amplificauit, adeo illi vtile & pulchrū depinxit, vt non dubitauerit propter eius cupiditatē auctorem vitæ prodere. Sic enim cum illo agebat: Hac pecunia necessitatibus tuis cōsules, hīc habebis, vnde, si in morbum aut discrimen aliquod incideris, commodius tibi cōsulare possis: ad omnes quippe vitæ vsus pecunia valet, qua etiam homo aduersus omnia fortunæ tela armatus & instructus est. Hac & similia multa ei callidus tentator suis coloribus depingens, tandē effecit, vt omni posito pudore atque metu adeo tetrū & immanē facinus moliretur: lucrī commoditatē amplificans, scelertis autem atrocissimi deformitatem abscondens. Atque vt artificis huius dexteritatem & peritiā intelligatis, eandem rem modo pulcherrimam, modo maximè deformē, pro libidine sua

effingit. Quod apertissime declarauit in Amnon Davidis filio: cui sororem Thamar adeo amabilem depinxit, ut propter eius amorem indies macie attenuareretur. Quae ubi positus est, protinus ita deformem atque odibilem effecit, ut maiori illam odio prosequeretur, quam amorem dilexerat: adeo ut conspectum eius ferre non valens, eam cum ingenti contumelia à cubiculo suo explodi iusserit. Quis hoc non miretur? Quis fallacem huius pictoris artem non obstupecat? qui non multis argumentis, non longè repetita narratione, sed momento temporis eiusdem rei duas imagines menti repraesentauerit: alteram supra omnia amabilem, alteram supra omnia detestabilem? Eadem etiam arte cum hoc infelici discipulo usus est. Vbi enim locum illud, quod ex magistri proditione assequeretur, amplificauit, & rem maximè omnium expectandam esse persuasit: diuersa illam ratione adorsus, adeo ei vile & execrabile lucrum illud fecit, ut nullo modo apud se retinere valens, principibus sacerdotum proiecerit. Neque hoc fecisse contentus, suspendium ira illi depinxit, ut nihil ei commodius, nihil utilius, nihil potestius, nihil pro illius temporis ratione magis necessarium videretur, quam ilaqueo sibi vitam præcipere. Hic igitur magnus artifex, oculis diligenter caueas atque prospicias, & centenis illam oculis obserues, modò nigra ex albis, modò alba ex nigris tibi frequenter efficiet. An non quotidie nos hac ratione deludit, & quocunque vult, versat ac voluit? Si enim de elemosyna eroganda, vel de pecunia restituenda cogitare incipis, pretiosissimam tibi eam maximeque necessariam, ne restituas, facit: si verò contrà ad ludendum instigat, adeo vilem efficit, ut non dubites mille aureos vnius noctis spatio ad chartas & aleas prodigere. Sic igitur modò quidem nos pauperes, si quid rectè largiendum est, modò verò diuites, si quādo pecunijs vanitati seruiendum est, pro arbitrio suo reddit. Denique ita nobiscum ludit, ut planè ridiculi esse videamur, dum ira nos pro libidine sua sursum ac deorsum agit, & modò huc, modò versat illuc.

Hac igitur arte proditori suasit, ut pijsimum magistrum perfidus discipulus traderet. Non illum dignitas Apostolatus, non tot à Domino impensa beneficia, non exhibita sanctitatis exempla, non admirabilis illa tories audita doctrina, non sacrilegorum pedum ablutio, non tot denique conspectus, execranda obstituerunt, quò minus ad hostes Domini mihi dare, & erandam illam vocem pronuntiaret: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? O puniendae vocis temeritatem! Ideo magister te diuitias debere continere admonerat? Ideo haec toties pauperes praedicabat? Dic quae causa proditoris? forsitan quòd tibi supra daemones tradidit potestatem? quòd

Matt. 27.

Matt. 26.

fecit languentibus subvenire? quod mortuos suscitare didicisti? Quid vultis mihi dare? O sacrilegum os! o perfidum pectus! O Satana lingua, quæ tantum virus effundere potuisti! Nec hoc scelere contentus, sedulus etiam occasionem captabat, qua sine turbis Dominum traderet: atque omni demum fieno pudoris amisso, cum satellitibus diaboli veniens, virulentissimo osculo magistrum designavit. Quis hoc facinus non detestetur? quis non horreat? Sed quid hoc in loco dicam? quibus verbis multorum hominum avaritiam exaggetem? Video enim multos ex nostris non admodum dissimile huic facinus admittete, qui immoderato pecuniæ amore inecoli, aut fraudant, aut peierant, aut furantur, aut scenerantur, aut injustam alteri litem intendunt, aut reddere nolunt quod iniuste sustulerunt. Quisquis enim hoc facit, proditoris huius facinus quodammodo imitatur. Sicut enim ille propter immoderatum pecuniæ amorem, Angelorum atque hominum Regem tradidit, & ius æternæ hereditatis amisit, & animam suam venalem habuit: ita quisquis propter immodicam pecuniæ cupiditatem lethale peccatum committit, in similia mala incidit. Nam & ipsum Dei Filium à se abalienat atque repellit, & se æterni supplicij debitorem constituit. Itaque quoties occasio sese offert aut peierandi, aut iniquum aliquod opus propter lucrum faciendi, toties hoc veluti iudicium intra cor peccantis transigitur. In altera enim velut libræ lance pecunia, in altera Christus ponitur: daturque illi optio, utrum magis, an pecuniam an Christum, eligat; quando utrunque simul retineri non potest. Ille vero velut in medio positus, dum propter pecuniam eligit peccatum, quo à se repellit Christum: quis dubitat quin instat Iudæ pecuniam anteferat Christo? Et ille quidem propter triginta argenteos Dominum prodidit, cum sint multi tamen inter Christianos, qui, vnius nummi causa peierantes, eundem Dominum quodammodo vendant. Omnes autem qui illum hoc modo à se abigunt, Iudæ imitatores atque discipuli sunt, illumque vitæ suæ ducem habent ac præceptorem. Sicut enim omnes homicidæ Cain parentem referunt (qui primus omnium innoxiam terram fraternæ cæde cruentant) & omnes hæresiarchæ Antichristum (qui caput est & pater omnium hæreticorum) & omnes item Simoniaci Simonem magum (qui impudētissime Spiritus sancti dona mercari tentavit) imitantur, ita omnes avari Iudam ducem sectantur: vapore qui instat Iudæ propter immodicam pecuniæ amorem, & vitam, & gratiam, & hereditatem cælestem, & animas suas, & ipsum denique rerum omnium Dominum, venalem habent. Quid igitur de his iudicandum est? nempe ut illum socium habeant

Matt. 26.

Gen. 4.

Mat. 23.

habeant in poena, cuius culpam sectati sunt. Iuxta illum vero adstant omnes avari, similem sustinentes sententiam, qui propter pecuniam, quam in hoc seculo reliquerunt, regni caelestis hereditatem amiserunt. His proximo loco adstat profanus Esau, simili se ratione crucians, cum recolit se propter vile ferculum leguminum primogenita sua, benedictionemque paternam perdidisse. Et iuxta hunc quoque omnes voluptuarij & carnales homines assistunt, simili rabie atque desperatione inter se fremmentes: cum considerant se propter momentaneam voluptatem aeternis torqueri supplicijs. Quae quidem eorum viscera immo minus quam gehennae ignis, miserranda coram reuocant, quantum boni tali verme depascitur: cum in mentem reuocant, quantum bonum amiserunt, & quam turpis voluptatis aut lucri causa amiserunt. Inter apophthegmata veterum Principum illud memoratur, quod cum Lysimachus Thraciae Rex ob aquarum penuriam tum se, tum exercitum hosti (a quo oppugnabatur) tradidisset: posteaquam suum, qui vehementer laborauerat, bibenda expleuisset, O, inquit, Dij, quam brevis voluptas me ex Rege captiuum fecit! Si igitur miserandus hic Rex tantopere cruciabatur, quod propter rem adeo vilem illis in regnum amisset: quid infelices isti facient, cum illis in mentem veniet, se de caelesti & aeterno regno in tam horrida supplicia propter vilissimam pecuniam, aut foedam aliquam voluptatem, incidisse? Hoc vtiunque intelligi potest, verbis explicari non potest. Sed, proditore iam praetermisso, in ipsum Dominum Saluatorem mentis oculos conijciamus.

Surgit enim a caena, & ponit vestimenta sua; & cum accepisset iumentum, praecinxit se: hoc est, habitum & figuram serui induit, quia serui munus exsequi volebat. Fusa namque in pelui aqua, humi procumbens, coepit lauare pedes discipulorum. O cui tanta felicitas contigisset, ut ad hoc spectaculum admissus, oculis fidei diuinæ Maiestatis celsitudinem in humano corpore latentem vidisset; oculis vero corporis eundem Dominum, deposita veste, linteo praecinctum ad pedes se discipulorum abincedos prosternentem cerneret! Quis enim in pectore spiritus, quis habitus remaneret, cum hoc nouum & inauditum spectaculum ante oculos positum haberet? Sed quorsum hoc tantæ humilitatis officium tenderet, exponit protinus cum ait: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister & Domine, & bene dicatis, sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alterius lauare pedes. Ecce, fratres, quod tendebat hoc tantæ humilitatis obsequium: nempe ut hoc exemplo Dominus non solum humilitatis virtutem commendaret, sed etiam humilitatem ipsam honoraret: quando is se non verbis solum, sed rebus ipsi-

humilitatis & doctorem & docem exhibet. Tanta enim est (vt D. August. ait) humilitatis utilitas, vt eam suo exemplo commendaret diuina sublimitas: vt nemo ignominiosum sibi esse duceret, quod superna illa maiestas, dum in se suscepit, honorauit. Cum Rex sedem sibi in humili aliquo viculo spreta vrbium celebritate delegit, nemo inglorium sibi esse putat ibidem sedem figere & habitare. Quamlibet ergo infima sint humilitatis officia, penitiora detrectare debet, quando Regem hominum atque Angelorum videt sic se ad infimū gradum (hoc est, ad serui officium) deiecisse. Quod si quis gloriosum sibi esse putat in excelso federe loco, non alia ad adscensum comodior via, quam humilis descensus est. Publicanus ille ex Euangelio hac potissimum ratione in cælum sublatus est, quod nec oculos quidem in cælum leuare audebat. Dum cælum (inquit Bernard.) non audet adspicere, ipsum ad se cælum potuit inclinare. Cuius rei gratia meritis sancti Patres humilitatis virtutem magnæti comparant, quæ quidem non corrupta ferro, sed ab eo diuulsa, illud ad se trahit. Hac enim ratione verè humilis, dum se à diuinis muneribus longè abesse credit, seque in infimo loco ponit, tunc vel maxime eorum compos effici promeretur. Sic Apostolus Petrus, dum vilitatem suam agnoscens, ad Dominum dixit: Exi à me, Domine, quia homo peccator sum: ab ipso Domino audire meruit; Noli timere, ex hoc iam homines erit capies. Dum ergo se Christi præsentia indignum confitetur, in Christi Vicarium delectus est. Hac autem de causa humilium oratio efficacissima ante Deum est: quia quo se humilis corde in cogitatione & æstimatione sui maximè elongat à Deo, hoc ei propior factus, quod ab ipso petit, impetrare solet. Hinc de verè humili Hieremias ait: Ponet in puluere os suum, si forè sit spes. Hac enim ratione cum se verè humilis vsque ad puluerem demittit, tunc vel maxime in spem viuam attollitur, vt pote qui intelligat se cum eo agere cui semper humillum & mansuetorum placuit deprecatio. Hac igitur humilitatis via insistamus, fratres, si ascendere ad sublimia, si spiritualibus bonis effluere, si principatum in cælo obtinere cupimus. Quo enim se quisque submissus in hac vita gesserit, hoc sublimior; Christoque humilitatis magistro in cælesti gloria similior futurus est.

simile.

Luc. 18.

Bernard.

simile.

Luc. 18.

Thren. 2.

IN

IN EADEM FERIA QUINTA IN

COENA DOMINI, CONCIO TERTIA: IN
qua primùm de magnitudine charitatis Christi,
quam is in fine vitæ admirandis operibus &
beneficijs declarauit, disseritur. Secundo verò
loco, qua ratione, quibusque virtutum officijs
nos huic tantæ dilectioni respondere debeamus,
exponitur.

THEM. *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem
dilexit eos.* Ioan. 15.

PRima lectionis huius Evangelicæ verba velut
nouum quoddam exordium esse videntur, quo
sanctus Evangelista legèrium animos ad futura
Dominicæ passionis mysteria, quæ tractare ag-
grediebatur, nō solum dociles & attentos reddir,
sed eos etiam ad dicendorum fidem præparat, dum tantorum
laborum causam non vllam infirmitatem aut necessitatem, sed
immensam Christi bonitatem & charitatem esse docet. Neque
enim oculos in solas iniurias & opprobria Domini sed in iniu-
riarum & opprobriorum causam conijcere debemus. Si enim
propter virtutem & iustitiam patiaris: quo grauiora perulneris,
hoc maiora bonitatis & probitatis documenta constitues. Quis
enim non summis laudibus prosequatur feminam propter pu-
oris custodiam grauissima supplicia tolerantem? aut militem
propter patriæ defensionem vsque ad extremum spiritum di-
micantem? Quod igitur in hominibus laudamus, quanto in
Deo laudabilius & gloriosius erit? virpote quem ad indigna pa-
tienda non necessitas aut imbecillitas, sed summa bonitas & ar-
dentissima charitas impulit. De hac igitur immensa Christi
charitate (quæ in fine vitæ eius potissimùm declarata est) in
præsenti Concione dicturi, cœlestem opem, sacratissimæ Vigi-
nis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Part. prior.

V Nico verbo S. Evangelista in præsentī lectione charitatis
Christi magnitudinē exressit, cum initio statim hodiernæ
lectionis ait: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem di-
lexit eos.* Hæc enim vox, *In finem*, perfectionem & consummationem

tionem operis significat. Hoc enim sensu de obstinatis Iudæorum animis Apostolus ad Thessalonicenses ait: Peruenit enim 4. Theſ. 2. ira Dei super illos in finem. Hoc est, Non conquiescet ira Dei, donec plenum de illis supplicium sumat, & veluti de hostibus suis triumphum agat. Hinc etiam in quibusdam Psalmis, quibus titulus præfigitur, In finem, quidam pro hac voce transtulerunt, Victori. Quo verbo insinuat illud esse carmen triumphale, quo insignis aliqua victoria & triumphus siue Davidis, siue Christi in eo celebratur, aut clarissima eius beneficia prænuntiantur. Quisquis enim attentè considerauerit, quousque Christi Domini charitas hodie progressa sit, faciliè intelliget, quàm potenter de illo eadem charitas triumphauerit. Cum enim ipsa hodie illū ad abiectissimorum piscatorum, atque adeo ipsius proditoris Iudæ pedes ablūdōs deiecerit: cum illū etiam impulit, ut seipsum nobis in cibum traderet: cum ipsa quoque illum crastina die per mediam Hierusalem victis manibus (velut ingens dolorum atque admirationis spectaculum) circumducat: an non apertè de illo triumphum egit, quem sic vicit, sic abiecit, sic ad extrema omnia perferenda propter humani generis salutem impulit? Quid igitur hic nisi mirabilem charitatis potèntiam atque triumphum cernere liceat? Quum Romanis Imperatoribus propter subactas bello provincias, & res feliciter gestas triumphus decernebatur, urbem Romam cum sollemnissima pōpa, circumfusus populorū turbis ingrediebantur, & Reges bello domiti ante triumphantis currum victi præcedebāt (hoc enim modo & Zenobia, nobilissima in Asia Regina, aurea catena ligata, perducta est: & Cleopatra Aegypti regina, ne sic produceretur, aspidibus se necandam permisit) tum vexilla & signa bello capta, ad solum deiecta, terramque vestigia, trahebantur. Hæc erat illius triumphi forma. Quisquis igitur in sacratissimo passionis die Dominum vidisset vinculis ligatum, flagellis cæsum, spinis coronatum, sputis illitum, crucemque lateris humeris per mediam Hierosolymam infinita hominum multitudine stipante balulantem, & ad crucis patibulum hac pompa incedentem: nōne mirabilem charitatis eius triumphum his indicij apertè cerneret? Itaque licet nobis in hoc loco cum D. Bernardo exclamare: Quid amore violentius? triumphat de Deo amor. Quid rursus minus violentum? Quæ est ista vis tam violenta ad victoriam, tam victa ad violentiam? In quibus verbis iure vir sanctus novum hoc potentiae atque violentiae genus demiratur. Cum enim nihil sit amore ad superandum fortius, non hoc tamen corporis viribus, non armis, sed blanditijs & amore (quo nihil est blandius & suavius) efficit: hoc enim omnia quæcunque vult, ab amante impetrat.

Quibus

Quibus enim alijs viribus Dalila à Sampson impetravit, quòd ab eo neque pater neq. mater impetrare potuerunt? Itaque fortissimus ille vir, què nullæ hostiam copiae frangere potuerunt, dilectæ uxoris lachrymis & amore victus est. Hunc ergo spectabilem charitatis Christi triumphum Ioànes significare voluit, eum Christum Dominum suos usque in finem dilexisse ait.

Iobry.

Sed hic fortassis quærat aliquis: Cum prudentis viri amor ex præstantia & dignitate rerum oriatur, quæ ob decus & elegantiam suam dignæ sint quæ diligantur, homo autem res sit vilissima arque vanissima: qui fieri potuit, ut tam prudens & sapientis amator rem amore indignissimam tanopere dilexerit? Hoc enim S. Iob demirabatur, cum ait: Quid est homo quid magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Huic igitur quæstioni respondemus, hanc mirabilem Christi dilectionem non ex hominum, sed ex Christi potissimum bonitate manare; neque enim sanctitas hominum, sed Christi sanctitas dilectionis huius præcipua causa existit. Si enim ex sanctis viris quo quisq. sanctior & virtutibus cunctis ornatus est, eo maiore humanæ salutis amore flagrat: quid de eo existimandum est, qui est virtutum omnium actorius sanctitatis origo & fons? Adde huic aliam non dissimilem solum oculos conijcit, quem Christus Dominus in hominem solum oculos conijcit, quem tanopere diligit, sed in cælestem Patrem, à quo, ut hominem diligeret, & ita diligeret, ut pro eo vitam & sanguinem funderet, mandatum accepit, quem admodum ipse testatur, cum ait: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam: hoc mandatum accepi à Patre meo. Ex hac ergo summa Christi obedientia, summaq. in cælestem Patrem dilectione, summa hæc in homines charitas exorta est. Hac ergo charitatis Christi origine cognita, nihil mirum, si tanto amore genus hominum prosequatur, tantaque illorum gratia & perferre & facere dignatus sit. Hæc enim sacratissimi corporis sui partem, salutis & redæptionis nostræ gratia, doloris & cruciatus expertem relinqueret. Eademq. rursus effecit, ut mensa illa atque infinita maiestas ad abiectionis piscatorum pedes lavandos se hodierna die deiecerit, & ita deiecerit, ut vix unquam in tota vita (quæ tot perfectissimæ humilitatis exemplis redundat) sese magis humiliaverit. Quamvis enim multum se Dominus in nativitate, circumcisione, baptismo, & passione humiliaverit (dum pauperis & infirmi hominis, ut que ad eum peccatoris imaginem suscepit) in his tamē rebus non defuerunt clarissima dignitatis suæ testimonia, quæ humilitatem illam summa gloria decorarent. At quid in hoc officio si

Ioh. 10.

solam rerum faciem (spectes) nisi abiectissimi mancipij seruilem formam videas? Ponit enim more famuli vestimenta sua, præcingit se linteo, mittit aquam in peluim, & humi procumbens cœpit lauare pedes discipulorum suorum. Quid agit, Domine Iesu? quis hoc tibi seruile munus iniunxit? quis te ita prostravit atque deiecit? Ipsam credo rerum naturam, si sensu prædita esset, obstupefactam exclamaturam fuisse: O immensa & infinita maiestas, quæ supera & infera omnia moderaris, quæ sedes super gyrum terræ, ante quam omnes homines sunt quasi locustæ! quomodo te vsque ad infimum seruilis conditionis officium demisisti? Tu rerum conditor, naturæ rector & auctor, sordidos piscatorum pedes lauare paras? Quò te, Domine Iesu, nostri amor, quò te nostri charitas, quò veræ humilitatis ardor abiicit? vt manus illas, in quibus omnia cælestis Pater posuit, piscatorum pedibus subiiceret? Hoc certè fecisti, vt huius nos virtutis amantes efficeret, quæ est & Deo & hominibus gratissima, & ad vitandos omnes diaboli laqueos maximè necessaria.

Sed nequaquam illud silentio prætereundum est, quòd Dominus non modò aliorum discipulorum, sed proditoris etiam Iudæ pedes lauare non exhorruit. Ante conspectum eius erat homo omnium mortalium profligatissimus & ingratus: qui tot ab eo beneficiis affectus, & Apostolica dignitate exteris discipulis prælatus, tam immane & inauditum facinus erat aggressus. Nihilominus tamen innocentissimus Agnus ante sacrilegos eius pedes prosterni, & sacratissimis manibus nò aqua solùm, sed (vt arbitror) profusis etiam lachrymis abluere non est dedignatus. Amantem redamare, beneficia beneficiis pensare, familiare & vñtatem apud homines est; at prosterni ante proditorem, & pedes eius abluere, quem scias eo ipso temporis articulo te hostibus lacerandum, & in crucem agendum, vilissimo pretio tradidisse, hoc nemo nisi solus hic charitatis & virtutum omnium Princeps facere debuit. Huius verò tantæ humilitatis exemplo Reges terræ & Pontifices maximi pauperum pedes hodie suppliciter abluere solent. Quamvis Ecclesiæ Christianæ maximè laudandus & commendandus est. Sed nemo tamen putet hac solenni cerimonia se hoc Domini mandatum penitus impleuisse. Res enim per consuetudinem eò deducta est, vt iam non tam humilitatis, quàm honoris sit hoc facere, quod Principes mundi faciunt. Quis igitur hoc mandatum verè & perfectè implet? Nimirum qui omnia humanitatis & humilitatis obsequia vilissimis etiam hominibus propter Christum exhibet, qui in carcere vinctos visitat, qui vlcerosos nò horret, qui a grotantibus assistit, & vilissimorum etiam mancipiorum officia illis exhibere non detrectat. Ne verò cuiquam munus hoc

horridum videatur, non grauabor hoc in loco clarissimè ac quot Principum exempla, qui officium hoc cumulatissimè ac deuotissimè præstiterunt, commemorare. De Placilla Theodosij maioris Imperatoris vxore Ecclesiasticè historiæ lib. i. c. xi. hæc scripta legimus: Placilla non regni fastigijs eleuata est, sed potiùs diuino amore succensa. Beneficij namque magnitudo maiorem ei amorem benefactoris excitabat. Repente ergo venit ad purpuram, claudorum atque debiliù maximà habebat curam: nō seruis, non alijs ministris veniens, sed per seipsam agens, & ad eorum habitacula veniens, & vnicuique, quod opus haberet, præbens. Sic etiam per Ecclesiarum xenodochia discurrens, solis manibus ministrabat infirmis, ollas eorum tergens, ius gustans, offerens cochlearia, panem frangens, cibosque ministrans, ceteros ablucens, & alia cuncta faciens, quæ seruis & ancillis mos est solenniter operari. Illis autem qui tales res nitebantur prohibere, dicebat: Aurum distribuere, opus imperij est: ego autem pro ipso imperio hoc opus offero bona mihi omnia conferenti. Hactenus de sanctissima Placilla. Addam huic non admodum dissimile alterius Reginae exemplum, quæ Maximo Imperatori nupta erat. Ad hunc autem Imperatorem S. Martini veniens, de futuris gaudijs, de fidelium gloria, de Sanctorum æternitate sermonem habebat, cum interim Regina diebus ac noctibus de ore Martini tota penderet. Non illa opes regni, non imperij dignitatem, non diadema, non purpuram cogitabat: diuelli à Martini pedibus solo strata non poterat. Postremò à viro suo poscit, deinde Martinum vterque compellunt, vt ei, remotis omnibus ministris, præberet sola conuiuium. Nec potuit vir beatus obstinariùs reluctari. Componitur castis Reginae manibus apparatus, sellulà ipsa consternit, mensam admolet, aquam manibus subministrat, cibum, quem ipsa coxerat, apponit. Ipsa illo sedente eminus, secundum famularium disciplinam, & fixa consistit immobilis, per omnia ministrantis modestiam, & ipsa humilitatem exhibens seruientis. Miscuit ipsa bibituro, & ipsa porrexerit. Finita cœnula, fragmenta panis absumpti, micæque collegit, satis fideliter illas reliquias imperialibus epulis anteposuit. Hæc omnia Sulpitius in vita S. Martini. His tertium exemplum beatissimi Ludouici Francorum Regis adiiciam, quod propius ad huius diei mysterium accedit. Is namque tanto amoris ac deuotionis ardore erga Christum Dominum discipulorum pedes abluentem affectus erat, vt non semel in anno, sed singulis sabbatorum diebus in loco secretissimo pauperum pedes ablueret, & lotos deuotissimè oscularetur, idemque obsequium eorundem manibus præstaret, cetram pecuniarum summam vnicuique tribuens, Quia certis etiam diebus ducibus pauperibus

Sulpitius
in vita S.
Mart.

antequam

antequā ipse praderet, manu propria fercula ministrabat. Quæ ex re liquet (vt hoc obiter admoneamus) quanta sit charitatis in Christū vis, quæ hos mundi principes sic ad seruile officium deiecit. Proprium enim veræ dilectionis est, dilecto inferuire, eiūque modis omnibus placere velle, totūque hominem ad illius imitationem & similitudinem componere. Tot igitur propositis exemplis, fratres, quis non sibi gloriosum putabit id facere, quod tot Reges & Reginæ, imò & ipse Rex Regū & Dominus dominantium facere non erubuit? Illud autem asseueranter affirmare potero, vix vllō in officio pios viros tantum diuinæ dulcedinis & consolationis à Deo percipere, quantum cū sese ad abiectissimā seruorum officia propter ipsum demittunt. Quis igitur, fratres, adeò superbia elatus erit, qui non huius tantæ humilitatis exemplo animi tumore deponat? Verè Domine superborum & sublimium colla hac tanta humilitate calcasti, & sæuissimos leones in mansuetissimos agnos transformasti. Quid ergo superest, nisi vt omnes ex animo Seruatori nostro cum Guerrico dicamus: Vicisti Domine, vicisti: ecce do manus in vincula tua, accipe seruum sempiternum, licet inuilem. Vicisti superbiam meam humilitate tua, malitiā bonitate, & torporem atque languorem ardentissima charitate: vt iam plus quā ferreus sim, nisi me tibi totum, nunquam postea repetendum, tradidero.

Hæc autem charitas effecit, vt, cū Christus Dominus hanc tantam amoris vim in seipso expertus esset, non aliis armis sibi mundum subiicere decreuerit: rarus (id quod euenit) multum apud homines valiturum, quod apud se tantum valuisset. Hic est enim potētissimus ille gladius, de quo Propheta eccinit: Accingere gladio tuo super femur tuū potētissime. Quis autem hic gladius esset, exposuit statim, cū subdit: Specie tua, & pulchritudine tua, intende prosperē, procede, & regna. Hoc est, eximia tuarum virtutum pulchritudine, & pulcherrima charitatis & beneficiorum tuorum specie atque decore (quibus omnium in te mortalium oculos conuertisti, & amores excitasti) his, inquam, spiritualibus armis (quæ non corpora, sed corda feriunt) instructus, intende prosperē, procede, & regna. Ex huius autem pulchritudinis decore sequitur, quod deinde Propheta subdit: Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te cadent) in corda inimicorum Regis, Ex hac enim spirituali beneficiorum & operum tuorum pulchritudine ignitæ illæ amoris sagittæ prodierunt, quæ non corpora, sed corda inimicorum tuorum transfigentes, ex inimicis amicos, tibi que subiectos reddiderunt. An non hoc idem Dominus apertè cōfirmat, cū ait: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum? Hoc est, si ego propter

hominum salutē in crucē sublatuſ fuero, huius tantæ charitatis & bonitatis ostensione sic ferrea hominum pectora emolliam atque deuinciam, vt omnia meæ potestati & imperio subiciam. Nulla enim externa vis est beneficiis & charitate potentior. Hoc est enim quod nos vbique prædicare præcipit Ecclesia, cum ait: Dicite in nationibus, quia Dominus regnauit à liguo: quia videlicet regnum sibi apud homines crucis beneficio, hoc est, inæſtimabilis charitatis & bonitatis ostensione comparauit. Miratur D. Chrysostomus beatum illum latronem, quod suppliciorum suorum participem Dominum non dubitauerit Regē appellare: cum vix aliud in externa corporis specie quam sanguinem & vulnera toto corpore sparsa vidisset. Sed hæc tamen vulnera, quæ non demerito suo, sed alienæ salutis causa innocentissimum Agnum pati Spiritu reuelante cognouerat, Regiæ dignitatis & muneris illi argumento fuerunt. Vnde idem Chrysostomus: Ideo (inquit latro) illum Regem nomino, quia crucifixum adſpicio: quia animam suam pro nobis posuit, ideo Imperatorem voco. Nec Regiæ dignitatis statum, sed diuinitatis etiam crux Christi argumentum est: tantum abest vt recte dixerint Iudæi. Si Filius Dei est, descendat de cruce, & credimus ei. Imò verò si Dei Filius est, nullo modo de cruce descendat, ne imperfectum salutis humanæ opus relinquat. Hominum enim est, in virtutis stadio lassari, mutari, retrocedere, & ab officio cessare: Dei autem est, de hominibus bene mereri, & nunquam bene merendo fatigari; sed attingere à fine vsque ad finem fortiter, nullaq; huius operis difficultate detereri. Quam rem ipsum etiam crucis supplicium declarat, in quo Dominus manus simul & pedes patibulo affigi voluit, vbi neque pedes ad fugam, neque ad tutelam manus valere possent. Quæ quidem specie, cordis sui firmitatem aperte declarauit, quod tam fixum & immotum in bene cæptis existit, quam corpus ipsum clauis in cruce confixum erat. Hanc autem dilectionis perseverantiam Euangelista designauit, cum ait: *In finem dilexit eos.* Vnde colligitur, nihil à nobis in hac dilectione desiderari amplius posse, siue constantiam eius, siue magnitudinē, siue beneficiorum ac laborum multitudinem, quæ ab ea profluxerunt, spectare velimus.

Pars posterior.

Sed iam dudum, fratres, suspicor vos, iis quæ hætenus à me de immensa Christi charitate dicta sunt, partim in spem magnam excitari, partim etiam vehementer metu concuti: sic enim apud se quisque agere posset; Vehementer gaudeo, & in spem magnam adducor, cum talem erga me Christi Domini dilectionem contemplan. Dum enim ex altera parte Dei omni-

potentiam, ex altera vero hanc eius erga me dilectionem considero: quid mihi non ex ea polliceri, quid non sperare audeam? Contrā tamen, cūm hūc beneficii huius magnitudinem, inde verō tenuitatem & inopiam meam considero: non video quomodo huic tantæ dilectioni respondere valeam. Itaque quamuis has tantas opes libenter amplectar, vereor tamen ingrati animi culpam. Quod enim mihi diuītē esse, si his diuītibus cūbulatus, parem beneficiis gratiam minimē referam? Sanctus quidam eremita cū miris à Domino deliciis & consolationibus sapē reficeretur, & tenuitatis suæ memor, se non esse soluendo intelligeret, Dominum precabatur, vt parcius cū eo ageret, quod se beneficiorum eius mole obrui intelligeret. Hoc enim beneficiorum magnitudo apud homines præ se ferre videtur. Hinc Seneca nobilem quendam Senatorem, qui Antonianas partes aduersus Octauium fuerat sequutus, impetrata postmodum ab eodem Augusto venia, dixisse memorat: Hac vna abs te, Cæsar, iniuria affectus sum; effecisti vt ingratus semper viverem, & morerer. Quibus verbis beneficiorum magnitudinem, ingrati animi vitio occasionem quodammodo præbere insinuat. Si ergo ille propter momentaneam corporis vitam adeo se obstrictum benefactori credebat, vt de soluendo desperaret: quid nos propter æternam salutē, non simplici verbo daram, sed Christi sanguine partā, reddere poterimus? Huic igitur quæstioni respondemus, aliter Deo, aliter hominibus perceptis beneficiis esse satisfaciendum: hominibus enim aliquid de nostro dare possumus: Deo autē sine Deo quid ex nostro conferre valeamus? Quid enim habes (inquit Apostolus), quod non accepisti? Itaque Deo vetera beneficia nisi nouis eius beneficiis soluere non possumus. Ipse enim donat, vt grati simus, & vt percepta munera illi accepta referamus. Hoc igitur pro donorum suorum solutione accipit, vt nunquam accipere desinamus: vt vetera beneficia nouis percipiendis exsoluamus: vt nos beneficiorum eius capaces exhibeamus: vt continuam illi donandi occasionem præbeamus, illudque præceptum eius adimpleamus; Dilata os tuum, & implebo illud.

Quod si hac retributione minime contentus es, aliamq. consideras, per quam de tuo illi conferre aliquid possis: ipse vultis hodie plenissimē satisfacit, dum se tibi in venerabili corporis sui Sacramento tribuit: quo nihil magis Deo gratum, nihilque magis tuum offerre poteris. Quid enim magis tuum, quam Christus, qui tibi hodie traditus est? Nec enim vitā tuam iure tuam appellare potes, quam te nolente casus eripit: neque salutem tuam, quam te reclamante morbus infestat: neq. opes tuas, quas, te recitante, fortuna cū vult aufert. Christum autem

tem ubi semel perceperis, & in intimis animi tui recessibus cōdideris, nemo te inuito rapere potest. Quid ergo magis tuum? Quid verò aeterno Patri aut gratius aut maius pro tradito tibi Filio, quàm ipsum Filiū offerre poteris? Quories igitur, sacerdote sacrificium offerente, tu eidem assistis, eandem cum illo hostiam Patri offer: partim ut præclarissimis illius donis hoc tanto munere satisfacias; partim ut illius merito Spiritum eius & gratiam consequaris. Nec solum huius sacrificij tempore, sed quotiescunque à Deo aliquid petis, hanc eandem illi hostiam fidèter & suppliciter offer: ut illius meritis tribuatur, quod tuis solis iure negari poterat. His ergo rationibus, fratres, huic tante erga nos Christi dilectioni utcunque respondere poterimus, si memorem huius beneficij animum gessimus, & hac tanta nobis exhibita salute diligenter utamur, ne (quod Apostolus prohibet) in vacuum gratiam Dei recipiamus.

XII.

His autem omnibus aliud adiungo satisfactionis & obsequij genus; quod huic tempori, in quo ineffabile passionis Domini-
tæ Sacramentum celebramus, accommodatissimum est. Nempe ut Apostoli Petri fidem atque reuerentiam imitemur: qui quamvis hodie Dominum in specie habituque serui, hoc est, depositis vestibus, linteo præinctum, & discipulorum pedes abludentem cerneret; non ideo tamen latentem sub illa humili-
tatis imagine diuinitatis gloriam nō agnouit. Quod aperte illa eius verba indicant: *Domine, tu mihi lauas pedes?* Et, *Non lauabimur hi pedes in aeternum.* Verba sunt animi obstupescantis, & tantam humilitatem in tanta celsitudine demirantis. Nos igitur hoc exemplo, fratres, quamvis hac nocte videamus Dominū Saluatorem propter nos tot plagis atque liuoribus deformatum, tot probris & iniurijs affectum, nihil minùs illum reuereri debemus, quàm si in solio maiestatis suæ sedentem cerneremus. Quamlibet enim deformis & despectus appareat, Deus tamen noster & cōditor noster est, Inter greges ouium quilibet agnus matrem suam, quamvis scabie & macie deformem, tamen matrem agnoscit, ceterisque relictis hanc sequitur, huic indiuisum adhæret. Ad hunc ergo modum nos animarum nostrarum parentem, quamvis leprosi, speciem præ se ferentem, agnoscamus, illum reueremur, illique indissolubili charitatis vinculo adhæreamus. Cū Philisthæi arcā Domini in prælio cepissent, eamque in templo suo iuxta Dagonem deum suum collocaissent: facto mane, Dagonem truncum supra templi limen inuen-
runt. Qua de causa Sacerdotes eius templi limina non calcant, quòd deus eorum, quamvis truncus atque prostratus ibidem fuerit. Si ergo hanc tantam reuerentiam falso deo falsi sacer-
dotes, quamvis abiecto atque prostrato, exhibuerunt: qua men-
te nos

Simile

te nos erga verum Deum nostrum hac nocte (quamvis in infimo & indignissimo loco positum videamus) esse par est i præsertim cum hæc tanta indignitas nequaquam illi debita, sed piæ pro me sit suscepta? Quocirca tanto magis illum reuereri debeo, quanto grauiora & acerbiora supplicia propter me ferentem video. Hinc D. Bernard. Contemnat, inquit, Herodes, ego tanto minus contemnam, quanto is propter me magis se contemptibilem ostendit Herodi, vt ignominia sua mihi verâ gloriam compararet. Quo nomine veteres olim Patres sub hac imagine cum videre cupiebât. Hinc Isaias, Desiderauimus, inquit, eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem. Hac autem specie illum videre cupiebant, quod intelligerent hac infirmitate sua cælestem nobis virtutem & gloriam parari. Nec satis est salutis nostræ auctorem in tot coniectum angustias agnoscere & reuereri; sed pio etiam animi sensu atque affectu acerbissimam illius mortem plangere & lamentari debemus. Sacerdos Heli audiens populum, cui ipse præerat, ad internecionem vsque à Philisthæis cæsum, ac duos eius filios in prælio interfectos, patienter sustinuit: vbi verò arcam Dei ab hostibus captam accepit, tanto animi dolore consternatus fuit, vt è sella retrorsum cadês, fractis cervicibus, animam efflauerit. Cum ergo fidelis anima hac nocte veram Del arcam (quam vetus illa adumbrabat) à Philisthæis, hoc est, ab atrocissimis hostibus captâ videat, cum salutis suæ auctorem contempletur manibus post terga reuinctum, iniquis iudiciibus & tribunalibus præsentatum, spuis illitum, colaphis cæsum, opprobriis irrisum, flagellis verberatû, spinis coronatum, arundine percutsum, felle potatum, & crucis patibulo inter latrones, spectante piissima matre & dilecto discipulo, affixum: an non simili affectu atque dolore coneuirietur? an non patientem Dominum compassionis affectu prosequetur? an non cum lugente lugebit, eiusdemque doloris particeps fiet? Hac ergo ratione, fratres, flagrantissimæ Seruatoris nostri charitati aliqua saltem ratione vicem rependere poterimus.

Bernard.

Isai 52.

1. Reg 9.

I I I I.

His aliud etiam adiungo, quo maximè huic summæ dilectioni respondere licebit: si eam videlicet, quatenus licuerit, imitari omni studio contendamus. Sed ait: qua ratione hoc præstare potero? Primum quidem, vt quemadmodum nos Christus Dominus amore suo indignissimos, propter obedientiam tamè & amorem erga Patrem tantopere dilexit, non quid nos commiseriti essemus, sed quid illi amantissimus Pater præceperit, considerans: ita nos in hominibus diligendis, non vitæ merita, non generis propinquitatem, non vilius necessitudinis aut amicitie vinculum, non vtilitatis rationem, non peræpta beneficia

beneficia praecipue consideremus: nec contra vel personarum
vilitate, vel malefactis, aut iniuriis, aut degeneris vitae conuer-
satione, penitus offendamur: sed haec omnia praetergressi, vnum
illum Dominum intueamur, in illum oculos cōiciamus, illos
maiestatem & imperium illius sanctissimas leges & clarissima
beneficia, illius immensam erga nos charitatem contemplātes,
vilissimos, etiam & amore nostro indignissimos propter illum
diligamus. Sicut enim Deus Pater propter Christum indignis-
simos ad se vocat, & donorum suorum participes efficit: ita nos
abiectissimos quoque homines propter eundē Christiana cha-
ritate complectamur: quod enim illorum meritis non debetur,
Christi meritis debitum est. Quod si hoc apud te non valet,
qua fronte veniam tibi propter Christi merita petis, qui meri-
tis eius nihil tribuis?

V. Est & aliud non minus necessarium, in quo perfectissimam
hanc Domini Salutaris charitatem imitari debeamus: nempe
in ea constantia atque animi firmitate, quā is ad extremum
vsque vitae halitum retinuit. Hoc enim sanctus Evangelista de-
signavit eū dilexisse illum suos ait in finem. Non enim con-
tentus ad finem vsque vitae tot pro nobis supplicia pertulisse,
mortuus etiam lancea transgigi voluit (quod genus opprobrii)
ab eo ante mortem praesensum, aeternoque Patri oblatum, salu-
tare etiam nobis, sicut cetera eius vulnera, exstiterit) ut ne ipsa
quidem morte intercedente (quae Iesus omnibus finem ponit)
a salutis nostrae procuratore fuerit reuocatus. Hanc ergo nos,
fratres, charitatis constantiam pro virili nostro imitari studea-
mus: ut qui hoc sacratissimo tempore praeteritae vitae ac veteris
hominis vitia derelictas, novam vitam per poenitentiam inchoa-
mus, in ea constanter animo ad finem vsq. vitae perseueremus;
nec vellem ac vellere agni contextam, eiusque sanguine deal-
batam (quam in Sacramento poenitentiae induimus) novis ite-
rum sceleribus sordidemus. Quid enim proderit bene cepisse,
si nos in medio cursu pietas semel instituta deserat: cum non
de initiis, sed de fine iudicandi simus? Quam feliciter Saul Re-
gis officium cepit, qui se intra domum contriuit, ut regnandi
periculum fugeret! Quam praeclare Nicolaus in Actis Aposto-
lorum vitam instituit, qui Apostolico iudicio eum beato Ste-
phano ceterisque Diaconis ad pauperum viduarum curam cle-
phano est! Quam fortiter se Gedeon in victoria contra Madia-
nitas gessit, qui trecentis non amplius militibus stipatus, infini-
tam hostium multitudinem fudit atque prostravit! Et hi tamen
ab iis pulcherrimis initiis degenerantes, infelicissimos vitae
exitus sortiti sunt. Saul enim sibi manu sua mortē cōsciuit, Ni-
colaus violata fide, novae heresis auctor exstiterit, quem Dominus
in

in Apocal. sua damnat sententia. Gedeon verò post insignem Apoc. x.

illam victoriam dum Ephod ex auro fabricatus est. Spirituales fornicationis occasionem Israëlitis præbuit: quod illi æ domo eius cecidit in ruinam. Quamobrem, fratres, post præclara virtutum initia, de fine semper solliciti esse debemus: atq. eo magis, quòd hoc tempore prioris vitæ habitus, & diuturna peccandi consuetudo vehementer nos ad assueta rapiunt. Quo magis danda nobis opera est, ne hostes vix bene mortui, resumptis viribus, in perniciem nostram iterum reuiuiscant. Hinc D. Augustinus tractans illud verbum, In dolore paries filios: Verum est, ait, sacramentum huius sententiæ, quod nulla abstinentia sit à voluptate carnali, quæ non habeat in exordio dolorem, donec illi meliorem partem consuetudo flectatur. Quò cum peruenierit, quasi natus est filius, id est, ad bonum opus paratus affectus per consuetudinem bonam. Quæ consuetudo vt nascatur, cum dolore reluctandum est consuetudini malæ. Hæc ille. Sancta illa animalia, quæ Ezechiel Propheta in spiritu vidit, ubi erat im- Ezech. x. petus spiritus, illos cogitabantur, nec reuertebantur cum incederent. In quorum altero summa obedientia, in altero firma animi constantia inlinuatur: quæ per viam obedientiæ gradientis nunquam retrocedit, nec labore frangitur, nec tentationi succumbit, nec ab iniuncta semel pietate deducitur.

Sed quis hoc in loco desistere satis eorum periculū poterit, qui tanta leuitate hoc sacro tempore penitentiam ordiuntur, vt quæ scelera hodie apud sacerdotes detestantur, crastina die aut paulo post admittant: id quod singulis annis faciunt? Quò autem hac peccatorum repetitione, nisi ad prauæ consuetudinis præcipitium perueniatur? In quo autem discrimine salus hominis prauè assueti versetur, satis abundè illa D. Augustini verba August. testantur: Est, inquit, violentia consuetudinis, lex illa peccati, quæ trahitur inuitus animus eo merito, quò in illam volens labitur. Cui sententiæ consentit illa etiam D. Gregorij: Vicitata Gregor. culpa obligat mentem, vt nequaquam surgere possit ad festinam. Cobatur, & labitur: quia ubi diu spontè perfluit, ibi & cum noluerit, coacta cadit. Quibus verbis sancti Patres non prorsus facultatē homini rectè agendi adimunt, sed maximam eius difficultatem ex praua consuetudine prouenientem ostendunt. Vt enim idem Augustinus ait: Omne peccatum consuetudine vilescit, & fit homini quasi nullum sit: obdurat scilicet, dolorem perdidit, & valde putre est, nec doler: quod non doler, non pro sano habendum est, sed pro mortuo computandum. Quando aliquid pungitur, & doler, aut sanum est, aut est in illo spes aliqua sanitatis. Quando autem tangitur, pungitur, calcatur, nec doler, pro mortuo habendū, ac de corpore præsciendū est,

714 **VERBA V. IN COENA DOMINI, CONC. III.**
est. Hactenus Augustinus. Ex cuius verbis liquet, propriū esse
eorum qui diu vitiis assueti sunt, sine vllō doloris sensu peccare.
Simile. Vnde appositissimē quidam, prauē assueti hominis peccatū
aspidis mortui similia esse dicunt: qui eū pestilentissimus sit,
& citissimē interimat, sine vllō tamen dolore mortem inferat.
Qua de causa ferunt Cleopatram Aegypti Reginam, post Augusti
victoriam, huic serpenti seipsam mordendam exhibuisse,
quo mortis dolorem & acerbiteriam minūs sentiret. Quid autem
aut periculosius, aut miserabilius accidere hominibus in
vita potest, quam ad eum statum peruenisse, vt lethali animi
vulnere accepto (quo mors sempiterna continetur) nihil sentiant,
Simile. immo interdum etiam rideant? Aitunt Physici herbam
quandam esse, quam qui comedunt, ridentes moriuntur. Vnde
proverbium exit: Rīlus Sardonicus. Hanc igitur herbam infelices
istī homines comedissee videntur, qui eō stuporis perueniunt,
vt lethiferis animae vulneribus sauciati, non modō nihil sentiant,
sed interdum etiam rideant. Denique cū quidam ex
amicis Iob summam hominis miseriam amplificare veller, dixit
illum bibere quasi aquam iniquitatē. Quibus verbis significare
voluit, illum tam facile, tamq̃ sine vllō conscientiae pungentis
aculeo peccare, ac si calicem aquae sitibundus ebiberet.
Quo fit, vt cū non timeat, quod non dolet, sine vllō diuini timoris
freno, in omnia flagitiorum genera prolatabat.

Quod si à me requiras, quibus armis aduersus immanē hanc
belluam, nempe inueteratam peccandi consuetudinem, certare
debeas, ad Christum Dominum te remittam, qui eximia charitate
sua sibi mundum subiecit. Quae si tantam apud omnes vim
habuit, non minūs etiam aduersus consuetudinis ignem irrannidem
valere poterit. Vt autem hunc charitatis ignem in pectore nostro
accendere valeamus, charitatis eius magnitudinem, & opera omnia
ac beneficia quae ab ea manant, singulis diebus (seposita ad hoc
temporis particula) pia & sedula deuotione meditemur. Si enim
constantes in hoc fuerimus, fieri non poterit, quin amor erga nos
Christi amorem in illum patriat, & ignis ignem incendat, &
vis illa dilectionis, quae mundum subiecit, pectora quoq; nostra
illi subiiciat: in qua subiectione plena libertas, libera seruitus,
secura tranquillitas, & aeterna felicitas posita est: quā nobis
praestare dignetur Christus Iesus, qui cum Patre & Spiritu
sancto est benedictus in saecula saeculorum. Amen.

IN EADEM FERIA QVINTA IN

COENA DOMINI, CONCIO QVARTA: IN
qua primùm de causis institutionis Eucharistiæ
agitur: secundo verò loco de præparatione ad eam
dignè recipiendam differitur.

THE. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat,
& de calice bibat. 1. Cor. 11.

Nter omnia Christianæ religionis mysteria ma-
ximè mirabile atq. sublime, Deoq. dignissimum
est, quod hoc die celebrat Ecclesia, nempe venera-
bilis Eucharistiæ Sacramētum. Quid enim aliud
magis diuinam nobis bonitatem, charitatem, om-
nipotentiam, prouidentiam, & benignitatem repræsentat? Sum-
mæ enim bonitatis fuit, quod Dominus maiestatis hoc modo
voluerit creaturis suis se communicare: summæ verò charita-
tis, quod sub hac specie voluerit nobiscum perpetuò manere:
summæ autè potentia, quod solo sacerdotis verbo substantiam
panis & vini in corporis & sanguinis sui substantiam vertat:
summæ quoque prouidentia, quod hoc cælesti cibo voluerit
quotidie infirmitati nostræ consulere: at verò summæ benigni-
tatis, quod tam dulci pabulo vitam nostram alere, & ab illece-
bris huius seculi ad cælestium bonorum amorem traducere di-
gnatus fuerit. De hoc igitur ineffabili Sacramēto pro tenuitate
nostra dicturi, duo potissimum tractanda esse videntur. Primùm
enim exponendæ sunt causæ, cur hoc diuinum Sacramentum
fuerit institutum. Deinde puritas animi, qua ad illud præparari
debemus, paucis aperienda est.

Parti prior.

Vt igitur à causis huius sacræ institutionis exordiū capis-
mus, prima huius institutionis causa, immensa illa Christi
erga Deum & homines charitas existit. Ad cuius rei intelligen-
tiam sciendum est, summum illud sacrificium, quo seipsum
Dei Filius propter obedientiam & gloriam Patris in cruce ob-
tulit, tam gratum illi propter infinitam personæ dignitatem
existisse, totq. propter illud cælestem Patrem in genus homi-
nū beneficia cōtulisse, ut nullis neq. hominum, neque Angelo-
rum vocibus (etiā si omnes ij verterentur in linguas) explicari
pro dignitate possit. Cū igitur amātissimus & obsequentissimus
Dei Filius intelligeret, quàm gratū Patri hoc sacrificium, quàm-
que

que hominibus salutare fuisset, neque fieri iam posse, ut iterum illud ipsum sacrificium, eodem modo offerret (quandoquidem resurgens ē mortuis, mori iterum non debebat) hanc se deuotō offerendirationem excogitauit: ut qui semel cruentum in cruce obtrulerat sacrificium, quotidie incruentū in altari offerret, & quod obsequium semel gratissimum Patri & hominibus salutare fuisset, quotidie in Ecclesia innouatum eidem caelesti Patri pro nobis offerretur. Itaque inestimabilis erga Patris gloriam & hominum salutem charitas, huius instituendi sacrificij pariter & Sacramenti prima causa exstitit, in quo re vera eadem illa victima, idem ille Agnus qui in cruce oblatas est, in altari quotidie immolatur: nec minūs modō aut salutaris mondo, aut gratus Patri, quā in illo tempore fuit. Qua quidē ex re quotidiana huius sacrificij, quod offertur in Missa, dignitatem intelligere possumus, in qua certissimum est, eandem (ut diximus) hostiam offerri, quæ tunc oblata est: ut vel hoc argumento intelligatis, fratres, qua reuerentia, quo affectu, quaque deuotione sacrificio Missæ interesse debeatis. Quæ cum pro toto Ecclesiæ corpore immoletur, sigillatim tamen pro circumstantibus offertur, ut illa sacerdotis verba declarant, quibus ait: Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nōra deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium, &c. Hinc etiam colligere licebit, qua aueritate ad audiendam quotidie Missam veniendum sit, ut tantum illud sacrificium, pro vobis & à vobis offeratur, quod cum ex dignitate sua infiniti valoris sit, vnicuique tamen iuxta deuotionis & fidei suæ mensuram prodest. Quisquis igitur ita vitam suam instituere potest, ut quotidie Missam audiat, setat se gratissimum Domino præstare obsequium: & si piè & religiosè fecerit, non dubitet, quin se quotidie Dominicæ passionis ac meritō eius participem efficiat.

I I.
Luc. 13.

Proxima verò causa huius Sacramenti instituēdi fuit, quam ipse Dominus cum illud institueret expressit, dicens: Hoc facite in meam commemorationem: hoc est, in memoriam passionis, & mortis meæ, & excellentissimæ illius charitatis, qua mihi vitam eripui, ut sempiternam vobis vitam donarem. Huius ergo charitatis symbolum in hoc Sacramento nobis Dominus reliquit. Solent enim qui se flagrantissimo amore diligunt, cum à se inuicem separantur, quando seipsos relinquere non possunt (quod maximè, si fieri posset, vellent) vicariam suam memoriam relinquere, & ad hoc symbolum aliquod, siue anulum, seu quid simile in amoris monumentum ante oculos gestandum præbere, qui absentis amici memoriam intercidere non pariat. Certe, qui absentis amici memoriam intercidere non pariat. Certe, qui absentis amici memoriam intercidere non pariat. Certe, qui absentis amici memoriam intercidere non pariat.

lectio omnes alias dilectiones in immensum vincat, isque omnipotenti virtute sua & se ab oculis nostris subtrahere, & nobiscum etiam manere, posset, tale utrique symbolum Sponsæ suæ relinquere debuit: in quo non aliquid sui, sed idem ipse cum ea perpetuò maneret. Adde summum illud passionis Dominicæ sacrificium, ab hac ipsa charitate profectum, quod semel oblatum, semper nobis proficit ad salutem: ideoque perpetua eius memoria esse debet, quod perpetuò salutem nostram operatur. Quæ de re sic Euseb. Emist. ait: Quia corpus assumptum Dominus ablaturus erat ex oculis nostris, & sideribus illaturus: necessarium erat, ut nobis Sacramentum corporis & sanguinis sui consecraret: ut coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium: ut quia quotidiana & indefessa currebat pro hominum salute redemptio, perpetua esset etiã redemptionis oblatio: & perennis illa victima viveret in memoria, & semper præsens esset in gratia. Haftenus ille. Intelligens ergo Saluator quanto nos grati animi debito propter huius beneficii magnitudinem adstrinxerit, ne in tantum nefas prolaberemur, ut huius tanti muneris vlla nobis obreperet obliuio, hoc pretiosum memoriale instituit, quo nullum excogitari neque dignius neque convenientius potuit. Quid enim ad passionis & sanguinis Christi memoriam renouandam cõmodius, quàm idem corpus pro nobis passum, idemque sanguis in cruce pro nobis effusus?

Eu. Emil.

1. Cor. 5.

Cæterum quale quantumque fuerit illud passionis Dominicæ beneficium (in cuius memoriã hoc diuinum Sacramentum institutum fuit) quæ vis orationis explicare queat? Sed ne nihil hæc tanta de re dicamus, illa solum Apostoli verba, quibus hoc nobis mysterium insinauit, in medium proferam: sic enim ait: Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tãquam Deo exhortante per nos: obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Quid his verbis amãtius? quid elementius? quid mirabilius? Singula (quæso) verba excutiamus. Primum quidem Deus ab homine pacem petit: hoc est, summa dignitas & maiestas à summa vilitate & egestate. Cur, quæso, tu Domine pacẽ ab homine petas? Quid tibi homo præstare, aut quid adimere potest, ut tu eius pacem & amicitiam quæras? Deinde etiam ipse qui grauiter offensus erat, qui veniam rogandus erat, pacem obsecrat ab eo qui tam grauiter offenderat: ac non ministros modò, sed ipsum etiam Filium ad hoc legatum mittit. Nec hoc contentus, cum opera Dei

Dei perfecta sint, nec diuinæ iustitiæ ordo pariat, ut sit in mundo dedecus culpæ sine decore vindictæ, ipse in Unigenito suo vindictam sumere decreuit. Itaque non contentus rogasse, & Filium ipsum ad rogandum misisse, & Apostolos deinde legatos pro Filio destinasse: idē ipse satisfactionem pariter & vigam offert, qui vindictam expetere summo iure potuisset. Eum enim qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei per ipsum. Pro nobis, ait, fecit peccatum; hoc est, piacularem hostiam & sacrificium pro peccato: ut pretiosissimo sanguinis eius cruore à peccatis nostris expiatiemur. Cuius quidem sanguinis pretium & dignitatem (ut cætera fileamus) vel hoc vno argumēto voluit olim Dominus designare: quod tanta cura in lege cauerit, ne quis unquam animalium sanguine vesceretur. Sic enim ait: Homo quilibet

Leuit. 17.

de Israël, & de aduenis qui peregrinantur apud vos, si comederit sanguinem, offeram faciem meam contra animam illius, & disperdā eum de populo suo: quia anima carnis in sanguine est: & ego dedi illum vobis, ut super altari in eo expiatis pro animabus vestris, & sanguis pro animæ piaculo sit. Quodq; maius est, ante ipsam etiam legem statim post diluuium, cum Deus animantia cuncta hominibus in cibum permisisset, carnem tamen cum sanguine edere prohibuit. Cuius rei magnæ semper tenuit admiratio: cur videlicet hoc Dñs tanto studio cauerit, cū nihil in hoc aut religionis aut criminis esset. Sed diligenter mihi huius prohibitionis ma fronte appareat. Sed diligenter mihi huius prohibitionis causam indaganti, hæc potissimum extitisse videtur, quod (ut ipse Dominus testatur) hunc sanguinem hominibus ad expiationem peccatorum dederit: quamobrem minimè eis licere aut comedere, aut profanis vsibus seruire, quod ipse sibi sacrauerat, quodq; in expiationem peccatorum instituerat. Homo enim pro quouis leihali peccato sanguinis & mortis reus est. Singulæ autem Dei beneficio concessum illi fuit, ut animalis mortem suam, & sanguine sanguinem commutaret. Nō quod ille sanguis vim aliquam ad eum placandum haberet: sed quod illum adumbrabat, quo totius mundi peccata diluenda erant:

Heb. 9.

de quo videlicet Apostolus ait: Si enim sanguis vitulorum aut hircorum inquinatos sanctificat ad emundationē carnis; quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritū sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiedum Deo viuenti! Hoc igitur argumentum intelligere vteumque licet, fratres, quāta huic pretiosissimo sanguini reuerentia debeat, quāque religione & pietate eius sit memoria recolenda; quando tanta cura Dominus, iam inde ab origine mundi, brutorum etiam sanguinem in pretio.

In pretio haberi voluit, & in vltim hominum cedere noluit, quod vmbra quandam huius pretiosissimi sanguinis præ se ferret. Si ergo tanta soli vmbra religio debebatur, quid ipsi veritati, ipsiusque Redemptoris sanguini? Hoc enim sanguine reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius: propter quod sanguis fœderis appellatur. Hoc sanguine peccatorum nostrorum debita verè remissa sunt, ipso eodem Domino testante qui Math. 26 ait: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc sanguine à diaboli potestate, atque ab Angelo vastante erepti sumus. Exod. 12 In cuius rei typum præcepit olim Dominus, vt sanguine paschalis agni postes atque superliminaria domorum tingerentur, vt vastantis Angeli manus eo viso à eade cohereretur. Huius sanguinis indicio Dei nostri erga nos charitas declarata est: qui Apoc. 1 (vt Ioannes ait) dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Huius sanguinis pignore & hæreditas celestis, & omnia Dei dona in nouo Testamento legata, morte & sanguine testatoris interueniente firmata sunt. Hoc sanguine Ecclesia Dei redempta, ornata, nobilitata, ditata, & supra dignitatem Angelorum per Christi humanitatem quodammodo euecta, & celestibus donis cumulata est. Denique hic ipse sanguis sempiternus apud Deum aduocatus noster est, longè melius pro nobis clamans, quàm sanguis Abel. Hic enim iustitiam postulat, iste veniam & misericordiam. Quis ergo adeò ferreus sit, vt non pro tam incomparabili beneficio immortales benefactori gratias agat? Quis non totus in amorem tanti Redemptoris exardescat? Quis tantorum bonorum hoc pretioso sanguine collatorum obliuiscatur? Longissimè à fidelium cordibus abesse hoc, redemptor ipse voluit cum ait: Tetra, ne operias sanguinem meum: nec inueniat apud te locum latendi clamor meus. Hoc est, nunquam terrenarum rerum amor ita hominum mentes obruat, vt huius tanti beneficii memoriam, curarum suarum mole sepeliat, sed super omnia temper emineat: vt, quod super omnia summum est, summum in corde nostro locum teneat.

Cum ergo tanta sit huius beneficii magnitudo, summumque nefas esset eius vnquam obliuisci: Saluator ipse hoc diuinum memoriale instituit, quod semper ante fidelium oculos versaretur, vt nulla temporis iniuria eius intercidere memoria posset. Verè enim plus Dominum Saluatorem perditorum hominum ingratitudo, quàm ipsa passio acerbitas, cruciauit. Vnde quidam ex Patribus Dñm hoc modo aduersus ingratos homines loquentem inducit: O homo, vide quæ pro te patior: non est dolor sicut is quo crucior: ad te clamo qui pro te morior. Vi-

de

*Ioh. 14.
Ad Chri-
stū refert
hūc locū
Philippus
presbyter
in iob.*

de penas quibus afficior: vide clauos quibus confodior: & cum sit tantus dolor exterior, interior est planctus grauior: cum te tam ingratum experior. Si igitur tam detestabilis hæc ingratitude est, merito Dominus in huius tanti mali medicamentum hoc memoriale diuinum in Ecclesia sua reliquit: vt quotidianus eius cōspectus continuam eius memoriam excitaret. Quāquidem fuisse huius instituendi Sacramenti causam, Dominus ipse (vt antè diximus) expressit cum dixit: Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.

Est & alia huius sacræ institutionis non inferior causa: nempe quod Saluator non solum huius beneficii memoriam excitare, sed infirmitati etiam nostræ huius Sacramenti virtute mederi voluerit. Vt enim D. Bernard. ait: Homo per peccatum velut in saxosum quoddam cœnum præcipitatus fuit: quo factum est, vt non solum immundus, sed etiam fractus debilitatusque iaceret. Quamobrem duplici egebat remedio: altero, quo eius sordes abluerentur, altero quo debilitas roboraretur. Et ad illud quidem baptisimus & pœnitentia, ad hoc verò Eucharistia potissimum destinata est: quæ nimirum panis ille est, qui cor paratissimum confirmat, & mensa illa quæ in conspectu nostro paratur aduersus omnes qui tribulant nos; ac denique spiritualis ille cibus, quo non modò ad æternitatem alimur, sed etiã ad pugnam roboramur. Quo fit, vt huius Sacramenti virtus inexcusabilem in extremo illo iudicii die causam reproborum reddat. Quam enim ij scelerum suorum excusationem prætexere poterunt? Si enim carnalis homo dixerit; Infirmus eram, imbecilluseram, ad malum propensus eram, ideoque lapsus sum: iudex priorius respondebit quod longè antè per Prophetam dixit; Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filiarum populi mei? Hoc est, Nunquid in Ecclesia mea Sacramenta, & infirmitatis remedia, & medicamenta non sunt, quibus infirmitatē tuam roborare, cæcitatem tuam illuminare, & concupiscentiæ ardorē refrigerare ac temperare posses? Non erat panis viuus, qui cor tuum confirmaret, & ab ista te imbecillitate vendicaret?

IIII.

Est & alia huius sacræ institutionis causa: quod videlicet salutis nostræ auctor huius Sacramenti virtute non solum fortitudinem contulit, vt infirmitatem nostram roboraret; sed mirabilem etiam in eo suauitatem posuit, vt diuinæ legis amaritudinem eius suauitate dulcoraret. Quam planè experiantur qui purgant animæ palato ad illud accedunt. Quo fit, vt omnis eis mandatorum diuinorum amaritudo hac cælesti dulcedine dulcissima reddatur. Diuina enim providentia, quæ amaritudo coadiuendis fauos mellis, cæteraque pigmentorum condimentis

ta creauit, vt delicatius & iucundius corpora nostra alerentur) eadem hoc Sacramentum instituit, quo diuine legis cibos, quibus anima nostra alitur, suauiter redderet; ne, eorum amaritudine offensus, ab ipsorum obseruatione retardaremur. Quemadmodum enim pii parentes, cum ægrotum filium salutarium ciborum fastidio laborantē viderint, cibos ipsos magna cura & arte condiunt, vt sic tandem ægrotanti fastidium adimant ita planè supernus ille parens insuauiter carni nostræ mandatorum suorum cibos, hoc cælesti cibo sic dulcorant, vt nihil piji hominibus dulcius, nihil gratius videatur. Ideoque cum Prophetæ sæpe clamant: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! Super mel ori meo. Et, Iudicia Domini vera, & iustificata in semetipsa. Considerabilia super aurum & lapidē pretiosum multum, & dulciora super mel & fauam. Cuius rei typum tenuit farina illa Helisei Prophetæ, quæ supra amarissimos cibos sparsa, suauissimos reddidit. Cum enim filij Prophetarum noxias herbas in cibum ignoranter decoxissent, ubi ad prandium ventum est, eorum amaritudinem sentientes, ad Heliseum clamare cœperunt: Mors in olla vitæ Dei, mors in olla. At ille, farinæ pugillo in ollam immisso, eorum amaritudinem in salutarem dulcedinem vertit. Quis in hac historia non apertè videat cælestis huius panis salutarem dulcedinem & virtutem adumbrari? Quid enim Martyribus agones suos, quid sanctis Confessoribus & Virginibus labores suos, nisi panis hic, suauiter reddidit? Ad hoc igitur cælestis hæc farina à Domino mirabili consilio & pietate tradita est, vt eius dulcedine fideles inescati, omnes huius vitæ diuinorumque mandatorum amaritudines perferre possent: atque ita demum propheticum illud impletur, Iundationem maris quasi lac sugēt. Quam enim maris salcedinem, quos fluctus, quas vitæ huius amaritudines hoc cæleste manna, hic Angelorum panis suauiter non efficiat?

simile

Psal. 118.

1. Reg. 6.

Deut. 32.

v.

Rom. 15.

Alia verò Sacramenti huius instituendi causa existit, quod per illud Dominus mutue dilectionis virtutem vehementer nobis cōmendatam esse voluit: cum fideles omnes eodē sacratissimi corporis sui cibo pascere, & in vnum veluti corpus coire voluit. Cum enim Christianæ philosophiæ summa in charitate posita sit (Apostolo testatē, qui plenitudinē legis dilectionem esse ait) ideo Saluator altissimam hanc nobilissimamque virtutem, ex hoc mundo discedens, triplici veluti clauo mentibus nostris insigendam curauit. Primum enim, post nouissimam illam eternam luculentissimā ad discipulos sermonem habuit: in quo miris multisque rationibus eos ad mutue dilectionis officia adhortatus est. Deinde vt admonitionē exemplo suo confirmaret, pedibus se eorum strauit, eoque sanctissimis suis

manibus lauare dignatus est: quod non modò summa humili-
tatis, sed summæ etiam charitatis, & plusquam materna indul-
gentiæ opus fuit. Neque his contentus, hoc venerabile Sacra-
mentum corporis & sanguinis sui instituit, cunctisque fide-
libus sumendum proposuit: quod non tam adhortatione & exem-
plo, quam virtute & efficacia sua nos ipsos inter nos, & secum
item in vnum corpus coadunatos atque compactos, ad mutuam
dilectionis officiû incitaret. Ideoque (vt D. August. annotauit)
in his rebus hoc Sacramentum instituit, quæ ad vnum aliquid
rediguntur. Ex multis namq. granis panis efficitur: & ex multis
racemis vinum confluunt: vt vel hoc indicio significaret, Sacra-
menti huius officiû esse, fidelium multitudinem in vnum cor-
pus coagmètare, eosque ad mutuum amorem tanquàm eiusdem
corporis mēbra incitare. Hinc Paulus ait: Vnus panis & vnum
corpus multi sumus, omnes qui de vno pane & de vno calice
participamus. Si enim Christi caro, quæ omnes nutrit, vna est,
quæ dū sumitur, non consumitur: & si sanguis vnus est, qui po-
tatur nō exhauritur: & si Spiritus Christi vnus est, qui à dignè
sumentibus in hoc Sacramento percipitur: consequens est, vt
omnes qui hoc Sacramentum sumunt, in vnum corpus coeant,
quorum eadem caro, idem sanguis, idemque spiritus est. Re-
fert Salustius, nobilis historiographus, eos, qui cū Catilina ad-
uersus urbem Romam coniurauerant, humanam sanguinem
crateris porrectum bibisse: vt quam inter se consanguinitatem
naturæ coniunctione non habebant, eiusdem sanguinis poculo
acciperent: atque ita eiusdem sanguinis participes effecti om-
nes vnum corpus efficerentur, vnum vellent, vnum sentirent,
neque à se ulla ratione dissiderēt. Quod planè ita perfectum est,
quādo nemo ex tanta coniuratione facinus illud prodidit, &
omnes itē in prælio fortiter contra Romanū militem dimi-
cantes, aduersis vulneribus occubere. Si igitur humana mali-
cia hoc sanguinis poculum ad hoc excogitauit, vt ex multis ho-
minibus vnus fieret: quanto commodius summa illa bonitas &
sapientia Dei hunc cibum & potum instituit, in quo ipse esset
qui ab omnibus sumeretur: vt ipse in omnibus existens, vnum
eos inter sese & secum faceret! Videtis ergo quā multis nexi-
bus fideles inter se Saluator deuinxit? quorū modis charitatem
commendauit? & quā mirabili Sacramento accedere voluit.
Qua quidē re facile liquet, quā indignè quisquis capirali odio
à fratre suo diuisus, ad vnitatis Sacramentum accedat. Pugnāt
enim cū ipso Sacramento, quisquis diuiso corde illud sumit.
Postremo his omnibus adde nouissimam huius sacrae insti-
tutionis causam: quod videlicet ad legis gratiæ dignitatem hoc
maximè pertinebat, vt non vmbra & imago (sicut in veteri
legē)

August.

1. Cor. 10.

Salust.

Salust.

vi.

lege) sed veritas corporis Christi in ea esset. Si enim quæcunque in lege erant, umbra & figura Domini saluatoris erant: ergo sicut illic figuræ & umbræ, ita hic veritas esse debuit. Quam quidem veritatem hoc venerabile Sacramentum exhibet, in quo verè ipse Christus Dominus (qui figuris adumbratur) existit. Considera ergo summum utriusque legis discrimen: ibi quidem umbræ, hic corpus; ibi imago, hic veritas; ibi carnes vitulorum & ovium, hic vera Christi caro, & cum carne anima, & cum vtraque deitas existit.

Pars posterior.

I.

EX his autem quæ hætenus diximus, intelligi faciliè poterit, quod secundo loco polliciti sumus: hoc est, qua religione, quo timore ad hoc summum Sacramentum accedere debeamus, quando ad illa veteris legis sacramenta soli sacerdotes tanta reuerentia, totque præcedentibus ceremoniis accedebat. Si enim in hoc sacramento auctor puritatis, & Dominus maiestatis continetur (ad cuius nutum columnæ cæli contremiscunt) quo tremore atque reuerentia talis hospes intra cordis nostri domicilium excipiendus est? Hæc enim vel sola consideratio (ut Dignus Chrysost. ait) ad omnem nos animi puritatem & reuerentiam, (cùm ad hoc mysterium accedimus) excitare potest. Si enim, inquit, didiceris diligenter, quis tibi in hac mensa proponatur, & quis cui se exhibeat, nullius alterius indigebis: sed hoc tibi ad omnem sobrietatem sufficet. Hæc autem de causa Apostolus monet: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illa edat, & de calice bibat. Quo in loco sacri huius cibi ab alijs differentia notanda est. Alij enim famem sedant; iste acuit: quandoquidem eius sumendi desiderium accendit. Alij in substantiam transeunt edentis; hic verò idem semper manens, religiosè edentes transformatur in se, dum ex humanis diuinos, & ex terrenis cælestes facit. Denique cæteri cibi, ne noceant, probandi prius sunt; hic verò, ne tibi vitio tuo noxius sit, probare teipsum prius debes. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Quam quidem Apostoli sententiam D. Chrysost. vehementer admiratur, dicens: Quid ais? Dic, quæso, tantorum bonorum causa, & quæ vitam exhibet mensa, iudicium sit? Minimè quidem ob eius naturam, sed propter accedentis voluntatem. Sic enim corporalis præsentia Christi (quæ magna illa & aërea nobis bona attulit, cùm in mundum venit) eos, qui illam non receperunt, multo magis damnauit. Hætenus ille. Quid ergo mirum, si, cùm vtròque idem Dominus sit, eodem se modo erga homines gerat? Sic enim Sol alia quidem durat, & alia liquefacit: alia dealbat, alia designat propter

Chrysost.

1. Cor. 10.

Chrysost.

Simile.

diffimilem variarum rerum naturam, eum idem tam enbique
sol sit. Sic etiam corporeus cibus, quo humana vita sustentatur,
si corpus tamen agrosset, cibo ipso maxime grauat. Vnde est
illa medicorum sententia; Corpora non sana quanto magis
nutris, tanto magis laedis.

Hab. 2.

1. Reg. 5.

Luc. 11.

Chrysost.

Probet ergo seipsum homo, an videlicet illa caelesti mensa
dignus sit, an indignus. Indignum verò non facit nec ignobi-
litas generis, nec morbus corporis, nec paupertas, nec seruitus,
nec ipsa etiam insania, si lucida habeat interualla: adde etià nec
arrepitium esse, & à dæmone interdum vexari: nihil horum,
nisi solum capitale crimen, facit indignum. Deus enim noster,
qui in sibi bonus est, iniquitatem omnem detestatur. Mor-
tali enim sunt oculi eius ne videant malum, & respicere ad iniqui-
tatem nō poterit. Quamobrem grauissimè delinquit, qui cum
illum intra pectus peccatorū sordibus sordatum recipit. Cum
Philisthai olim captam Dei arcam iuxta Dagonem deū suum
statuissent, non passa est sacra arca diaboli simulachram iuxta
se esse, sed illud protinus ante se proiecit, atque prostrauit. Cum
que Philisthai rursum deū suum in pristino loco collocassent,
iterum arca nō modò illum (vt antea) prostrauit, sed etià tron-
catis manibus & pedibus ad ostium profani templi proiecit.
Sic ergo arca illa, quæ huius mysterij vmbra erat, solam diaboli
effigiem sibi assidere passa non est: quomodo ille Dominus, qui
per ipsam arcam figurabatur, intra pectus illud requiescere pos-
terit, in quo spiritus immundi commorantur: quos in Euange-
lio legimus peccatoris animam intrare, atque ibidem habitare.
Probet igitur seipsum homo, & videat an lethale aliquod pec-
catum intra se delitescat: an videlicet odium proximi, aut im-
pudicus amor, aut furtum siue rapina, aut temerè iurandi, atque
peierandi, vel detrahendi consuetudo: & omnia hæc peccata
lamenti & confessionis Sacramēto, & firmissimo reſcē vī-
uendi proposito abluat, omnibus etiam peccandi occasio-
nibus procul pulsis: & sic supplex & trepidus accedat. Hinc D. Chry-
sost. Ad diuina, inquit, Christi mysteria negligenter accedere,
supplicium intolerabile meretur: & si vel semel in anno hoc
quis audeat, ignis spiritualis plena est ipsa mensa. Et quemad-
modum fontes naturaliter scaturiunt, sic & hæc mensa flam-
mam quandam ineffabilem fouet. Cave igitur accedas cum
stipula, lignis, & sceno; ne maius efficias incendiū, & animam,
qui sit eius particeps, exuras. Hactenus ille. Hoc autem ita esse,
repentina morte sua nos docent duo filij Aaron: qui quoniam
indebitè ad sanctuarium Domini accesserunt, flamma à san-
ctuario excitata, subito extincti sunt. Quo facto auunculo-
rum Moyses, idemq. legis diuinæ promulgator, statim intulit
Hoc

Hoc est quod Dominus ait: Sanctificabor in his qui appropinquant mihi. Quam quidē sanctitatem supplicij eorum maximē declarat, qui ad se indignē accedunt: Verē enim sanctitatis argumentum est, improborum scelera non modò non probare, sed ultionem statim illis adhibere. Quod ipse idem Apostolus testatur cū ait: Ideo multi inter vos imbecilles & infirmi, & dormiūt multi. Quibus verbis (vt interpretes hoc in loco testantur) significat varios morbos & calamitates, ac etiā mortes à Domino propter hoc peccatū Corinthijs immisissas. Quorum malorum causam illi aut non intelligentes, aut perperam interpretantes, ab Apostolo edocti sunt eam esse, quod imperati ad hoc Sacramentū accederent: Quid igitur mirum, si mala quæ nos premunt, si sterilitas terræ, si morbi atque immatura charorum nostrorum mortes, cæteraquæ similia ex hoc fonte dimanent? Probet ergo seipsum homo, & purget habitaculum cordis, ne, intrantis ad se iudicis oculos offendit, iudicium sibi manducet & bibat. Hac enim de causa Dominus antequam diuinum hoc Sacramentū institueret, discipulorum nō pedes modò, sed etiam animas lauit: vt eos prius mūdaret, quā ad sacram communionem admitteret. Quæ quidem spiritualis ablutio in lege olim Deut. 10. figurata est: cū Dominus præcepit, vt immissa aqua lauerent in ea Aaron & filij eius manus ac pedes, quādo accessuri essent ad altare, vt thymiamata sibi offerrent: Ne fortē, inquit, moriantur. Quibus verbis Dominus sub corpore munditiæ imagine spirituale animarum adumbrabat atque exigebat. Manus enim ac pedes, hoc est, exteriora opera & interni affectus, pœnitentiæ lachrymis purganda sunt, quoties ad altare Domini accedendum est. Quod si hanc puritatem requirebat sola thymiamatis oblatio; quid ergo corporis & sanguinis Christi sumptio? Rursusquæ Leuit. 22. idem Dominus ait: Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerint filij Israël Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Si ergo tanta sacrificijs illis & oblationibus reuerentia debebatur, quæ huius sacrificij vmbra referebant; quid, quæso, veritati & corpori huius vmbrae debemus?

Cæterum cū omnis lethalis criminis immunditia tremēdā huius mysterij sumptionem impediāt: tum vel maximē corporalis immunditia impudicitie labe contracta, nec vera pœnitentiā purgata, indignissimum hominem hoc celesti pane effici: vt pote qui nō in anima solū, sed in ipso corpore, hoc est, in ore & pectore nostro recipitur. Ad quod explicandum non grauabor hoc in loco referre quæ Ioannes Clim. Gradu 16. hac de re scriptū reliquit. Vir quidā, inquit, sciētissimus problema

Io Clim.
Grad. 16.

terribile quæsiuit à me: Quod, inquiens, peccatum grauius omnibus est, homicidio, Christi quæ abnegatione exceptis? Cumque ego illi respondiissem, in hæresim labi: Et quoniam, inquit, modo Catholica Ecclesia hæreticos quidem, cum hæresim priorem toto animo repudiauerint atque anathematizauerint, suscipit, atque ad sanctorum mysteriorum communionem sufficiens, atque peccatum omnino deferentem introsum suscipiens, per annos aliquot cum à venerandis immaculatisque mysterijs ex traditione Apostolica separari permittit? Hac igitur ambiguitate perculsus obstupui; ambiguumque illud permanuit ambiguum. Hactenus ille. Quod si ad hoc problema hic vir sanctus respondere non potuit, ego quoque alterum ei problema non minus forsitan difficile proposuissem: Quid videlicet ipse de salute eius hominis coniectare posset, qui multis annis in huius turpitudinis ceno iacens, quotannis sacræ Eucharistiam indignissimus accipit, cum nullum se continendi propositum habeat, nec vereatur in vile scædumque corporis sui stercus quilibet puritatis auctorem proijcere, nec Dominum maiestatis, ac iudicem seculorum intra claustra libidinis & flagitiorum suorum intromittere? D. Hieronymus in Epist. quadam de seipso ait: Cum iratus fuero, aut me nocturnum phantasma deluse-
 rit, basilicas martyrum intrare non audeo: ita animo & corpore contremisco. Si ergo sola libidinis imago, solumque phantasma nocturnum ab ingressu templi virum sanctum arcebat: quid de illius salute sperandum est, qui multos annos in impudicitia volutabro iacens, non veritus est quotannis ad ipsam Domini mensam, ad hæc tremenda mysteria, ad hunc panem Angelorum accedere? Vehementer timeo, fratres, ne hoc reprobationis atque obdurationis signum esse videatur. Cuius rei vel hoc erit argumentum, quod fortasse aderunt modò hic aliqui, quos hæc oratio mea perstringit: qui tamē, ne his quidē verbis admoniti, à diaboli laqueis resipiscant, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Itaque timendum est, ne forte isti (Deo ita permittente) nec modò quidem audeant: quemadmodum duo illi adolescentes de quibus scriptum est quod obiurgante illos patre, non audierunt: quia volebat Dominus occidere eos. Nam si is olim toties de indignè ad res sacras accedentibus, quæ futurorum mysteriorum vmbra erant (vt de Oza, de Ozia Rege, de Bethsamitis, & Nadab & Abiud) supplicium sumpsit, cum scelus hoc incomparabiliter grauius sit: quid futurum censetis nisi quod puniatur in altera vita, quos in hac reliquerit impunitos? Existimo autem pios homines, qui hoc diuinum Sacramentum frequentare solent, his auditis modò contremiscere, quibus

Hieron.

d. Tim. 2.

v. Reg. 3.

quibus tamen mihi sermo non est; illos verò, in quos hæc mea verba torquentur, imperturbatos immotosque permanere. Sic Ionæ nauigati, & Dominum fugere codanti, accidisse legimus 1000 a.
 Cum enim fugitium seruum excitata tempestas persequeretur, is quidem dormiebat sopore graui, cum cæteri tamen, qui innoxij erant, toto studio atque conatu & vota nuncuparent & misericordiam Domini suppliciter implorarent. Ita nunc isti, quos hæc minæ atque terrores diuini feriūt, alto sopore fortasse demersi sunt: cum tamen innocentes & pii, qui, huius Sacramenti amore flagrant, illud deuotè frequentant, trepidatione atque metu concutiantur. At nō mihi vobiscum sermo est, fratres; quos ab huiusmodi frequentia non deterrere, sed hortari magis decet: cum sciam à D. Augustino scriptum esse: Si non tanta sunt crimina, vt propter ea quis excommunicandus sit Augu. in
Epist. ad
lanuar.
 (quæ nimirum lethalia sunt) non debet à medicina corporis Domini se subtrahere. Illos tamen alloquor, illos terreo, cum illis mihi sermo est, qui semel tantum in anno pudore magis mundi, quàm Dei amore inducti, sine vera pœnitentia ad hoc Sacramentum non tam veniunt, quàm trahuntur. Isti enim rei sunt corporis & sanguinis Domini, iudiciumque sibi manducant & bibunt. Ab ijs igitur longissimè abhorrentes, illorum studium pietatemque sectemur, qui animas suas castificantes, ad hanc mensam frequenter accedunt: vt hoc cælesti cibo & viatico saginati, ad illas epulas in quibus summa dulcedo, incunda suauitas, plena satietas, & æterna felicitas est, Domino largiente, & iter nostrum bene fortunante, traduci mereamur.

IN EADEM FERIA QVINTA IN
 COENA DOMINI, CONCIO QVINTA:
 in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Ioan. 13.

Iohannes Euangelista, fratres charissimi, nobis hodie in lectione sancti Euangelij proponitur explanandus: qui inter sacra illa Ezechielis animalia aquila, inter homines Angelus, inter Apostolos verò discipulus quem diligebat Iesus, est appellatus: ideoque vnus inter omnes plura de Dei erga homines dilectione, ac rursum de ipsorum erga Deum & proximos chari

charitate locutus est. Vnusquisque enim libenter & copiosè de his loquitur, in quibus ipse dominatur, & quæ experimento suo didicit. Ideo sicut qui nauigant mare, narrant pericula eius: ita qui Dominum impensè diligunt, & ab ipso singulari charitate diliguntur, libenter de hoc muruo amore disserunt. Itaque hodierna sancti Evangelij lectio dilectionis plenissima est: quoniam dilectus Christi discipulus loquitur, & amator hominum Christus, de quo loquitur, & amoris plenissima mysteria, de quibus loquitur. De his igitur hodie dicturi, mentem ad ea piè & religiosè audienda præparare nos decet. Verum enim

Bernard.

illud est quod D. Bernard. ait: Lingua amoris non amanti barbarà est. Quid enim de diuini amoris magnitudine intelliges, qui amoris huius intra se ignem nunquam expertus est? Vnde non temerè de hoc amore D. Augustinus aliquid dicturus ait: Da amantem, & sentit quod dico: da desiderantem, da seruientem, da in ista solitudine peregrinantem, & ad fontem æternæ patriæ suspirantem, da talem, & scit quid dicam. Hic igitur doctor huius idoneus auditor existit. Cæterum quo pectus nostrum hoc amore vehemētius æstuauerit, eo capacius ad diuinā gratiam percipiendam erit. Amoris enim est, cordis sinum dilatare: quo ergo magis hunc sinum dilataueris, eo plenius infunderis. Nobis itaque propheticum illud à Domino dictum putemus: Dilata os tuum, & implebo illud. Neque enim tibi gratiæ meæ vena vnquam deerit, nisi tu per angustiam cordis tui tibi defueris. Ne ergo hoc sacratissimo tempore (quo diuini amoris mysteria celebramus) sibi quisquam desit, cælestem opem, beatissimæ Virginis interuentu, suppliciter impletemus.

A V E M A R I A.

August.

Cum omnes artes & scientiæ, quæ humano ingenio excogitatz sunt, ad vnum aliquem finem dirigantur, sacra etiam Theologia, & arcana literæ quæ diuinitus reuelatz sunt, scopum quoque suum & finem habent, ad quem destinantur. Is autem est (vt D. August. ait) corda hominum accendere in amorē Dei. Ad hoc enim lex, ad hoc Propheta, ad hoc sacræ historie, ad hoc omnis Euangelica & Apostolica doctrinā, atque adeo omnium Sanctorum scripta instituta sunt: vt pote quæ nihil studiosius agunt, quàm vt omni ratione nos ad Dei amorem excitent. Quo fit, vt cum sacræ Theologiæ subiectū sit Deus; & in Deo quedam sint quæ ad eius naturæ atque substantiæ cognitionem, quedam verò quæ ad eius erga homines curam & prouidentiam pertineant: de illis quidem pauca admodum id quæ breuiter scripta sunt; de his autem quæ nobis Deum amabilem faciunt, multa, imò ferè omnia tradantur. Itaque totus scripturarum sermo de misericordia Dei, de bonitate, de liberalitate,

& p^o

& paterna erga homines cura & providentia differit: quoniam hæc ipsa vehementer nos ad eius amorem rapiunt. Quo etiam fit, ut (quemadmodum Divus Dionysius) cum multa & varia Dei nomina sint, Boni nomen sacræ literæ præcipue prædicent: utpote quod cætera eius nomina ambitu suo complectantur. Ad rationem quippe summi boni maxime spectat, seipsum in omnia diffundere, se omnibus largi & munificè communicare, ad omnia lucis suæ radios porrigere, nihilquæ in rebus conditis, quod bonitatis suæ expertum sit, omnino relinquere. Hinc idem Dionysius Deum plenissime perfectum esse dicit: non solum quod perfectissima in se natura atque substantia sit, sed quia pertingit ad omnia, indeficientibus operibus exuberans, secundum plenissimam largitatem. Unde cætera eius nomina, quæ singulares eius perfectiones & beneficia designant, huius excellentissimi nominis vim latissime patentem explicant, vult commentarij quidam & interpretes eius sunt. Creatorem enim illum appellamus, quod nobis esse naturæ donavit; Redemptorem, quod esse gratiæ contulit; Salvatorem, quod esse gloriæ ex immensa bonitate largiturus est. Vitam quoque appellamus, quod spiritum nobis ex eadem bonitate tribuat; sapientiam, quia gubernet; lucem, quia erudiat; charitatem, quia incendat; virtutem, quia roboret: quæ omnia divinæ bonitatis officia sunt, sese omnibus liberalissime communicantis & per omnia effundentis. Cum igitur lex, fides, & religio nostra in hoc vno sita sit, ut tot nominibus nos ad amorem summi boni incendat: quæ maior improbitas, quam quod tam multi sint huius sacræ religionis professores, qui tale tantumque bonum non diligant, non summa pietate venerentur, non toto affectu atque amore complectantur (quodque gravius est) tam multi sint, qui illud propter res leuissimas contemnendum putent? Quo scelere quid execrabilius? quid immanius? Sed iam Evangelistam ipsum audire incipiamus.

Hoc igitur quod Scripturæ omnes efficere cōtendunt, Ioannes Evangelista ubique, ac præcipue in huius sacræ electionis historia (quæ tota amoris plenissima est) efficere conatur. Sic enim ait: *Ante diem festum Pasche sciens Iesus quia venit hora eius ut transiret ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Quid sibi vult, quod S. Evangelista de Christi erga homines dilectione mentionem faciat, cum de pedum ablutione, & crucis supplicio sermonē ordietur? Magna certe consilio. Primum enim ut intellexeremus, summam Christi erga homines charitatem horum tantorum operum atque beneficiorum causam fuisse. Sicut enim bona opera, quæ propter Deum agimus, tanto illi gratiora sunt, quāto maiori charitate

fontem respice, & mirari desines. Itaque si solam personæ dignitatem in passione Christi consideres, apparet ea sanè incredibilis: si autem in infinitam illam charitatis & bonitatis eius immensitatem oculos cōijcias, iam desinet esse mirabilis. Quid enim aliud in causa esse creditis, quòd tam multi infideles & hæretici Dominicæ incarnationis ac passionis fidem non receperint? Nimirum quia ex charitate & bonitate sua, Christi charitatem & bonitatem æstimare voluerunt: rati videlicet Christum nullo modo facere debuisse, quod ipsi, si eius personam sustinerent, nullo modo fecissent. Itaque sicut Epicurus apud Ciceronem de figura & specie deorū disputans, eos humanam figuram & membra habere contendit, quòd nulla esset in terris hominis figura præstantior: ita planè stultorum multi nihil ferè ampliùs de charitate & bonitate diuina, quàm de humana sentiunt: quod planè maximorum errorum fons & origo existit. Non ergo ex humana bonitate, sed ex diuina, hæc tam præclara opera æstimanda sunt. Diuina verò bonitas & charitas ex infinitæ sapientiæ & omnipotentis, cæterarumque diuinarum perfectionum magnitudine pensandæ sunt: cùm in Deo nihil maius aut minus, sed omnia æqualia, imò omnia vnum sint. Sicut enim in Ecclesiast. legimus: Secundum magnitudinē eius, *Ecclesiast. 3/* sic & misericordia ipsius cum ipso est: quod etiam de bonitate & charitate non minùs quàm de misericordia indicandum erit. Hinc consequi necesse est, vt, qua mensura Dei potentia atque sapientia hominum potentiam & sapientiam superant (quæ res nulla neque oratione explicari, nec cogitatione comprehendendi potest) eadem diuina bonitas & charitas hominum bonitatē & charitatem excedat. Ita fit, vt sicut illa incomprehensibilia sunt, sic & ista comprehendere nequeant, & vtraque piæ mentes, dum magna attentione considerantur, sæpè in admirationem extasimque rapiāt: sicut rapiebatur ille qui diuinæ potentis operibus consideratis aiebat: *Habat. 11* Audiui, & conturbatus est venter meus, à voce contemuerūt labia mea. Hoc est, diuinæ potentis operibus perspectis sic obstupui, vt mutus & elinguis penitus fierem. Quòd si diuinæ potentis opera ita piorum mentes obstupesciunt; quid diuinæ bonitatis opera efficiant, cùm Dominus bonitatis laudem vt maiorem, ita magis illustrem & cōspiciuam egregijs factis reddere studeat? Ex quo planè colligitur, hæc ipsa bonitatis opera tanto magis Deum decere, quanto nobis & mirabiliora & incredibilia videntur. *August.* Præclare enim (vt cætera omnia) D. Augustin. Ibi, inquit, verè Christus probatus est Deus, vbi plus fecit quàm fides oprabat. Hoc est: Cùm maiora in nos beneficia cōtulit, quàm communis hominum fides vel sperare, vel credere poterat, tunc in-

compre-

comprehensæ bonitatis suæ argumento se incomprehensibilem Deum ostendit. Eo fit, ut quæ ratio Gentiles à fidei veritate reuocauit, ea nos magis in eadem fide confirmare debeat: quandoquidē illud opus magis Deo dignum & proprium est, quod humanæ menti mirabilius & incomprehensibilius apparet: tantum abest, ut hæc consideratio tantarum rerum fidem labefactare debeat. Hac ergo de causa sanctus Euangelista, admiranda diuinæ bonitatis & charitatis opera scripturus, de charitatis huius magnitudine sermonem prius instituit: quo nos ad dicendorum non modò fidem, sed etiam dilectionem incitaret. Neque minori consilio ablutionem pedum descripturus, de mortis Christi hora mentionem facit: & Apostolus item venerabilis Eucharistiæ institutionem traditurus, eiusdem quoque mortis meminit, cum ait: Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, &c. Quod planè eo vterque consilio fecit, ut narrationē suam maximè credibilem redderet. Periade enim est, ac si diceret: Qui maiora præstitit, an non minora præstabit? Qui sanguinem fudit, ut peccata hominum purgaret, an non aquam fundet ut eorum pedes abluat? Qui ita me dilexit, ut pro me mortem oppeteret; quid mirum si corpus, quod pro me ad supplicium obtulit, in Sacramento mihi reliquit? Denique qui morte sua tantum erga me amorem declarauit, quid mirum si manere mecum perpetuo in Sacramento corporis sui voluit; cum amanti proprium sit, nunquam ab amato velle separari? Ex quo etiam suauissimum quiddam ac pijs mētibz omni planè neclare dulcius colligere licet: nempe venerabilis huius Sacramenti institutionem non solum in infirmitatis nostræ remedium, sed etiā in Christi solatium fuisse quodam modo excogitatum: ut videlicet lenius ab his quos diligebat discessum ferret, quando sub panis & vini specie apud eos manebat, quos tantopere diligeret.

I.

Vbi igitur sanctus Euangelista dilectionis huius mentionem fecisset, magnitudinem protinus atque constantiam eius vnico verbo exponit, cum subdit: *In finem dilexit eos.* Quid enim aliud est in finem diligere, nisi quod instāte morte maiora illis dilectionis opera & argumenta exhibuit? Tunc enim humanæ redemptionis opus oblatione corporis & sanguinis sui in ara crucis absoluit, & ipsum corpus & sanguinem, quod Deo Patri pro nobis oblatus erat, in Sacramento reliquit. Quæ quidem duo totius humanæ salutis mysteria, & summa beneficia, mysticus ille agnus designabar, qui partim quidem comederatur, partim igne absolvebatur. Hodie enim se Christus nobis in Sacramento comedendum præbet, crastina verò die se pro nobis

passurus

passionis igne absumendum offeret. In hoc enim figuram superat mysterij magnitudo, quod ubi pars agni comeditur, pars verò quæ comestioni superest, igni cōburitur: hic autem (cum Christus dividi non possit) totus à nobis comeditur, & totus in cruce pro nobis immolatur.

Verum hoc in loco illud admiratione dignum est, dilectionem Christi maius instante morte sui specimen, quàm in reliqua aetate præbuisse. Hoc enim est quod Evangelista insinuat, cum ait: *In finem dilexit eos*. Si enim hæc mors communi naturæ lege Domino obtigisset, non aded mirum esset, si ijs quos diligebat, & à quibus diligebatur, maiora dilectionis suæ opera & argumenta exhibuisset. Sed cum mortis huius causa illi ipse essent quos diligebat (nempe homines in finitis sceleribus alligari) quomodo eos instante morte singulari dilectione complectebatur, qui sceleribus suis mortis illi occasionem præbuerunt? Quis enim mundi Dominum capere, quis ligare, quis flagellare, & in crucem agere potuisset, nisi ad hoc illum peccata nostra adegissent? Qui ergo fieri potest, ut tanto illos, Domine, amore complectaris, qui contrite nunc ferrum acunt, gladios stringunt, hastas vibrant, cothilia impiorum cogunt, clavos, vincula, flagella, spineam coronam, & crucem parant? Hæc enim non ad exaggerandum, sed ad extinguendum magis hunc amoris æstus facere videbantur. Quis ergo talem vaquant dilectionem vidit, quæ iniurijs & contumelijs lacerata aded non exstinguitur, ut magis etiam accendatur? Hoc plane non cum suis charitatis, sed diuinæ proprium fuit. Quod enim humana charitas non adspirat, eo utique diuina pertingit. Quo nomine D. Bernardus hanc Christi charitatem incerto commendat, quæ amoris incitamentum inde suscepit, vnde iræ atque indignationis sumere potuisset.

Ut autem qua ratione hoc contigerit, intelligatis, diligenter aduertendum est, duplicem quidem in quolibet peccatore esse veluti faciem, alteram qua malitiam, alterà qua miseriam suam ostendit: utrumque enim in peccatore reperitur, summa videlicet malitia, & summa itē miseria. Et quidem prior illa facie indignationem excitat, posteriori verò compassionem meretur. Quid enim peccati malitia indignius? quid verò eius infinita miseria miserabilius? Hinc fit, ut quemadmodum leprosi hominis saniosa vulnera horremus simul & miseramur, ita aduersus peccatorem hominem & indignamur, & eius item miserie cōpatimur. Christus ergo Dominus hoc tempore nō in eam peccantium faciem quæ indignationē & vindictam cōmouet, sed in eam quæ compassionem & pietatem exigit, cōtempla-
batur: ideo nihil mirum si peccata nostra illum eo tempore non

ad iram, sed ad pietatē magis & misericordiam flexerunt. Cū
verò duplicem eius aduentum in mundum fide teneamus, in
priori quidem aduentu miseriam peccati, in posteriori verò
eius salutem intuebitur: ideoque in priori ad compassionem
& miserationem flexus est, in posteriori verò ad odium & in-
dignationem incitabitur. Retribuer enim abundanter facien-
tibus superbiam, & calice iræ suæ usque ad feces potabile
fragmenta eius deuorare faciet. Quo enim redemptio copio-
sior, eo iudicium districtius, supplicium grauius, & vindicta
seuerior. Horrendum est enim incidere in manus Dei viuē-
tis. Sed ad sequentia veniamus.

Feb. 19.

Et cœna facta, cū diabolus iam misisset in cor ut traderet eū Iudæ.
Multi hoc in loco quærent, quorsum S. Euangelista, pedum
ablutionem narraturus, proditoris Iudæ mentionem fecerit?
Cuius rei cū multa sint causæ, illa mihi præcipua videtur,
quod hac ratione inestimabilem Christi benignitatem, qui ad
terribissimi proditoris pedes abluēdos se deiecit, & execrabilem
proditoris perfidiam declarare voluit, qui tam vili pretio indu-
ctus, talem Dominum tradiderit: à quo quid non sperare pote-
rat, qui se illi velut seruū & mancipium abluēdis eius pedibus,
exhibuerat? Cūq. eadem benignitas non erga Iudam solū,
sed erga omnes etiam peccatores latissimè pateat: apparet sanè
quā sunt dementes & cæci, qui more Iudæ minori interdum
pretio talem Dominum vendunt: in quo vno multo copiosius
& plenius ea quæ cupiunt inuenire poterant, quā in ijs ipsis
rebus propter quas illum vendunt. Quid enim in eo non inue-
nient, qui omnia continet? in cuius manibus Pater omnia po-
nit? quem cōstituit hæredē vniuersorum? quique, cū talis ac-
tantus sit, tanto tamen benemerendi de hominibus studio &
amore tenetur, ut ante illos humi deiectus, pedes eorum lauare
nō dedignetur? Quod enim munus, quod officium propter iu-
uandos homines recusabit, qui se ad abiectissimi vsq. serui mu-
nus propter illos demisit? Gloriabatur ad eō sibi propinquos, ut
nullam esse nationē quæ deos haberet adeo sibi propinquos, ut
verus Deus cūctis obsecrationibus eorum aderat: quo nomine
iure ad illud colendum incitabatur. Quanto ergo Christiano-
rum populus gloriari iustius poterit, quod Deū colat adeo sui
amantem, adeoque vtilitatibus suis studētem, adeo placidū &
indulgentem, ut ad pedes eorum lauandos se demiserit? Quis
ergo non videat, quanto magis hoc nomine Deus à nobis cō-
lendus sit, quantoque rursus sit indignus, tali Dei præsidia ex-
quirere? Quò tendis miser? quò stulte pergis? quid alibi te in-
uenturum putas, quod in hoc dirissimo & beneuolentissimo
Domino

Domino non inuenias? Hac ergo re, fratres, facilè & excitas & pernicacia nostra declaratur: qui ita viuimus, ita omnia hæc diuina beneficia & consilia paruipendimus, quasi dedita opera, nihil aliud quàm diuortium cum Christo facere moliremur, cum hanc eius tantam gratiam toties propter res nihili paruipendamus, quæ tamen in illo omnia ea, propter quæ ipsum relinquimus, longè plenius & cumulatiùs reperire possemus. Quomodo enim temporalia bona (si spiritualibus non officiant) cultoribus suis negabit, quæ sine vilo sculabore parantur, cum spiritualia atque diuina sanguine suo empta tam copiosè in illos effuderit? Qui igitur tanta hæc præstitit, num minora & leuiora, quæ passerulis & formicis concessa sunt, denegabit? Sed ad alia veniamus.

II.

Cum ergo Dominus Petri pedes ablueret, Petrus, qui diuinitatis eius gloriam tot miraculis perspectam & cognitam habebat, tantæ humilitatis exemplo stupefactus exclamauit: *Dominè, tu mihi lauas pedes?* Tu splendor paternæ gloriæ, tu imago diuinæ bonitatis, tu vniuersorū hæres, tu qui omnia portas verbo virtutis tuæ, mihi lauas pedes? qui vilis homuncio sum? qui cinis & puluis, & homo peccator sum? Tu, inquam, qui cælū condidisti, terram fundasti, maria construxisti, Solem, Lunam, Stellasq. formasti? Istis manibus pollutos pedes meos lauabis, quibus ego vidi leprosos mūdari, cæcos illuminari, & mortuos in vitam reuocari? Si cælum tibi sedes est, & terra scabellum pedum tuorū, quomodo manus istas vilissimorū pedū meorum velut scabellum facies? Multa planè in schola Christi Petrus didicerat, sed multa adhuc ei discenda supererant. Sciebat quidem Filium Dei esse Iesum: sed quantum sub illo tantæ humilitatis obsequio lateret gloriæ, nōdum sciebat. Vnde sicut antea errauerat, dum à supplicio crucis Dominum reuocare conabatur, quia crucis gloriam nesciebat: ita modò ab humilitatis officio nititur reuocare, quia humilitatis huius splendorem & dignitatem nō agnoscebat. Nihil enim gloriosius, nihil sublimius, quàm ad infimum vsque mundi locū propter Dei gloriam se dimittere. Ideoq. Petrus meritis & instruitur, & corripitur à Domino, dicente: *Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea.* Hæc sententia fidelium cordibus imprimenda esset, eaque omnibus penè operibus Domini subscribenda: præsertim cum in rebus aduersus fidem & pietatem nostram explorare vult. Multi enim sunt, qui consiliū Dñi ignorantes, ad perniciem suam pertinere credunt, quod frequenter ad eorum salutem Dominus operatur. Quibus planè hæc eius verba inculcanda sunt: *Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea.* Quocirca, quemadmodum medicis amara pharmaca exhibentibus nō succensimus, statim

quāuis acerba esse sentiamus, (quoniam quæ faciunt omnia
ad salutem nostram spectare credimus; quin potius eorum nos
curæ fideique committimus, ut pro voto suo nobis vtantur) ita
cū celestis ille medicus aduersas res nobis immittit, quæ ex-
tium nobis minari videntur; nos tamen ea omnia tanquā salu-
taria pharmaca ad incolumitatem nostram firmiter pertinere
credamus, nosque illi pro beneplacito suo tractandos præbea-
mus. Si enim hanc fidē præstamus medicis; quid celesti medi-
co & clementissimo parenti præstandum est? Scimus enim (vt
Apostolus ait) quoniam diligentibus Deum omnia cooperan-
tur in bonum: omnia, inquam; siue aduersa, siue secunda sint,
siue quæ à prauis hominibus, siue quæ à dæmonibus inferun-
tur. In hoc autem statu confirmant & consolantur nos verba
illā Prophete dicentis: Vniuersa via Domini misericordia &
veritas, requirentibus testamētum eius & testimonia eius. Hoc
est; quidquid Dominus molitur, quidquid agit cū ijs qui le-
gem ipsius studiosi sunt, aut misericordia aut veritas est. Mi-
sericordia pertinet ad beneficia quæ nobis tribuit gratuito; veri-
tas referenda est in primis ad fidem dictorumque constantiam.
Misericordia Dei gratis pollicetur, veritas summa fide promi-
sum facit. Quomodo cumque igitur Dominus electos suos ver-
fere voluat; temper illis aut misericordiam, aut fidem exhibet,
semper eorum causam & salutem procurat: nihilque ab eo in il-
lo semper eorum causam & salutem procurat: nihilque ab eo in il-
los manat, quod non sit aut gratiam & misericordiam eis tri-
buere, aut, quæ illis bona pollicitus est, fideliter reddere. Qui
ergo tales diuinę providentię fidei flores habent, an nō in quo-
vis morbo & calamitate pacato & tranquillo animo esse debe-
bunt, etiam si eius calamitatis causam non intelligant; an non
se totos fiderent ei; providentię curęque permittēt, vt is pro
arbitrato suo, quomodo voluerit, siue tribus eos siue laeis re-
bus exerceat? Hoc nimirum sanctus ille Propheta agebat, qui
cum Domino Salvatore dicere poterat: Dominus Deus aperuit
mihi aurem (vt illum videlicet deuotē prompteq; audiam) ego
autem non contradico, retrorsum non abij: corpus meum non
percutientibus; & genas meas vellentibus. Faciem meam non
auerti ab increpantibus & conspuentibus in me: Dominus Deus
auxiliator meus, & ideo non sum confusus. Ideo posui faciem
meam vt petra durissimam: videlicet, non modò ad ferendum,
sed etiam ad fidēdum, vt nulla me vis procellarum aut calami-
fatum ab hac fide & spe deiiciat. Hoc enim est quod propius
ait: Et scio quoniam nō confundar, hoc est, quod spe mea fru-
strandus non sum. Quod si ita est, non habet ergo vir pius cui
animus cōcidat, cū votis eius contraria multa eneniant: sed ad
maximē credat sibi à Domino dici: Quod ego facio, tu nescis modo,

Ком. 3.

Feb. 26

\$1.50.

scies autem postea. Quasi diceret: Quamuis vel contra salutem, vel contra vota tua accidere multa videas, confide tamen pateror curæ ac providentiæ meæ, postea enim intelliges, hæc incommoda tibi non modo salutaria, sed necessaria quoque fuisse. Sic David varias quæ ei euenerunt afflictiones viles sibi postea fuisse testatur, cum ait: Bonum mihi quia humiliasti me, hoc est, affixisti me. Quare? Quia priusquam humiliarer (sue tribularer) ego deliqui: propterea eloquium tuum custodiui. Quod perinde est, ac si diceret: Gratiarum ago tibi, summe Pater, immortales, quod mihi aduersa multa tuo consilio euenerint: cum enim omnia mihi prosperè cederent, sic animo elato etiam, vt contra leges tuas multa committerem: nunc illis nihil mihi sanctius, nihil antiquius est, illarum obseruatione ego omnia posteriora ducō. Videris ergo quantum illi profuerit tribulatio: quæ olim nocitura putabatur: ad hunc quoque modum D. Paulus *1. Cor. 4.* intelligit illum carnis stimulum (pro quo depellendo ter Dominum rogauerat) necessarium sibi fuisse: quia videlicet stimulo carnis fovebatur humilitas cordis. Ponit autem (vt D. Græg. ait) *Gregor.* cum humilitas ex tentatione crescit, felix illa tentatio dicenda est, qua curatur præsumptio: meritoque talis cum Propheta dicere poterit, Bonum mihi quia humiliasti me.

Sed ad Petrum redeūtes, is hac Domini responsione non contentus, in eadem persistit sententia, dicens: *Non lauabis mihi pedes in æternum.* Cuius tamen Dominus ignorantia vnicō verbo compescuit: *Si non,* inquit, *lauero te, non habebis partem mecum.* Quæ quidem pœna nulla maior excogitari potest. Quid enim ei reliquum erit, qui ab omnium bonorum fonte excisus est? Hæc enim est præcipua damnatorum pœna, quam Theologi pœnam damni vocant. Quæ igitur pœna violentibus leges Domini constituitur, eadem eius beneficia detrectantibus proponitur. Cur igitur in tam dissimili (vt apparet) causa similis pœna manet? Nimirum quia non dissimilis, sed eadem vtrobique causa est: obsequia enim nostra non minus beneficia diuina sunt, quam ea ipsa quæ nos beneficia nuncupamus. Ipse enim est, qui & animum ad bene operandum, & boni operis mercedem tribuit. Non enim sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Adde quod cum obsequiis & obedientia nostra nihil Deo accedat, omnis verò utilitas nostra sit: liquidò constat, cuncta obsequia nostra beneficia esse diuina, veriusq̃ dici posse Deum magis nobis, quam nos illi ministrare. Ex quo planè colligitur, nominibus rerum nos vehementer decipi, vt pote qui eū Deo seruimus, aliquid nos ei præstare credimus: cum tamen hoc non sit aliquid ei de nostro dato, sed præclarum ab eius misericordia munus accipere. Nihil

igitur habet homo cur de bonis operibus suis gloriatur, aucte
aliquid Deo tribuisse credat, cū reuera in omni bono opere lon-
gè plus sit quod à Deo recipit, quàm quod ipse de suo tribuit
plasque in eo diuinæ gratiæ, quàm humanæ virtutis reperitur.

Vbi verò Dominus discipulorum pedes lauit, quid hoc ope-
re designare voluerit, deinceps explicat his verbis: *Scitis quid fa-
cerim vobis? Vos vocatis me Magister & Domina, & bene dicitis, sum
enim. Si ergo ego laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos de-
betis ulterius alterius lauare pedes. Res ipsa hoc loco exigere videba-
tur, vt hanc tantam Seruatoris nostri humilitatem pro dignita-
te amplificarem, quod ipsi ad eius imitationem (quatenus fieri
posse) exerceantur. Sed hoc tamen opus omnium siue homi-
num, siue Angelorum facultatem superat. Solus enim ille hanc
humilitatem pro meritis aestimare poterit, qui humiliantem se
celitudine potuerit comprehendere. Quò enim se Dominus
deiecerit, videmus: nempe ad pedes piscatorum: sed vnde se hoc
deiecerit, solus ipse videre potest, qui solus dignitatis sue subli-
mitatem comprehendit. Hoc autem scire necesse erat, vt qua-
tum maiestas illa se demiserit, quantumque descenderit, igno-
sceremus. Ceterum cū totum hoc ad elationem mentis no-
stræ comprimendam Dei Filius egerit, planè vel hoc vno argu-
mento quanta fuerit humanæ mentis superbia quæ tali eguit
medicamento, apparet. Condicio namque medicinæ morbi
naturæ & magnitudinem exprimit. Qualis enim ille morbus
fuit, qui nisi hoc medicamento curari vix posset? Sed est adhuc
aliquid non minori admiratione dignum: nempe quòd cū hoc
Christiani homines intelligant, & hanc summam humilitatem
in Deo suo adorent & venerentur, nihilominus tamen vix qui-
quam illorum in se videre vult, quod in Deo suo gloriosissi-
mum esse confitetur. Quo quid esse monstruosius potest? Cur
enim in se vile ac detestandum putet, quod in Deo magnificen-
tissimum prædicat? Cur ingloriosum sibi esse ducat, quod in Deo glorio-
sum esse censet? Cur pulvis & cinis ad summa rapitur, qui
Deum ita ad ima deiectum veneratur?*

Sed forte dices: Ille quidem Deus, hoc est, totius sanctitatis
auctor erat, ego autem impurus homo, & in peccato conceptus:
non ergo mirum si ille qui infinita bonitas est, tantum in vir-
tutibus & sanctitate præstet, ego verò qui in peccatis conceptus
sum, ita omni virtute & sanctitate destituatur. Hæc exculatio,
fratres, in aliis quidem Domini virtutibus, hoc est, in charitate,
in castitate, in puritate, in misericordia locum habere potuisset:
verum in hac parte tantum abest vt diuinitatis excellentia minus
nos afficiat, vt nihil sit quod nos magis ad humilitatem virtutem
incitare debeat, magisque superbiæ nostræ insolentiam decli-
net.

ret. Quò enim diuinitas sublimior, eo humilitas in ipso misabilior: quo verò humanitas nostra vilior, eo superbia intolerabilior: cum tam multa habeat intra se homo quæ humilitatem prædicent, & ad eam hortentur. Quamobrem si altissima illa maiestas propter nos ita deiecta est; quàm erit indignum, vt vilitas nostra se in immensum attollere audeat.

Quòd si minùs nos exempla mouent, ipsa nos vilitas nostra, & ingens salutis nostræ periculum ad hoc flectere deberet. Tanta est enim humilitatis vilitas & necessitas, tantaque superbiæ perniciēs, vt D. Chrysoſt. aſſerat longius à salute iustum Chryſt. superbum, quàm peccatorem humilem distare. Nulla quippe virtus sine humilitate salutis, sed inanis gloriæ materia est. Quo argumento colligere, fratres, licet, quàm expedita ad salutem via sit nobis proposita, qui tam multa intra nos humilitatis incitamenta habemus: quando natura per peccatum læsa, mores corrupti, affectus prauī, cupiditates acres, liberum arbitrium debile, ratio obscura, vita verò ipsa fragilis, & somno similis, infinitisque miseriis exposita, magnam nobis humilitatis materiam & occasionem præbeant. Quæ quidem virtus cum ad omnia alia, tum vel maximè ad percipiendum venerabile Eucharistiæ sacramentum (quod hoc die institutum est) à nobis exigitur.

Quò enim sublimior illa maiestas, hoc submissius se viliis hominibus Exod. 3. munio gerere debet, vt illam intra se recipiat. Si enim Moſes vbi vocem Domini è rubo loquentis audiuit, abscondit faciem suam, nec audebat aspicere contra eum: si Elias etiam Propheta sanctissimus, cum Dominum prætereuntem sensit, vultum suum operuit pallio, veritus in ipsum oculos figere: quomodo vili hominibus tot sceleribus conspurcatus, non totus corde & corpore contremiscat, cum illum ipsum Dominum non modo coram se præsentem cernere, sed etiam intra se recipere parat? Si David Propheta sanctissimus, egregiusque Dei cultor, atque illam (quæ imaginem tanti huius sacramenti, non ipsam veritatem præferebat) apud se derinere formidauit: quonam modo qui multis sceleribus contaminatus est, qui superbia tumet, avaritia feruet, luxuria sordet, ira incandescit, æstuat inuidia, & fraterno odio atque vindictæ cupiditate flagrat, ad hæc tremenda mysteria accedere non veretur? Videat, fratres mei, hoc sacro tempore, videat, inquam, quisquis ad hanc sacramentam accedit, ne indignè communicando iudicium sibi manducet & bibat, non diiudicans corpus Domini. Quòd à cunctis fidelibus auertat Dominus Iesus, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

FERIA SEXTA IN PARASCEVE,

CONCIO PRIMA: IN QVA PRIMVM DE
ineffabili redemptionis humanæ beneficio; dein-
de de passionis acerbitate, & magnitudine dolo-
rum Christi Domini agitur.

*THE. Recogitate eum qui talem sustinuit aduersus semet-
ipsum à peccatoribus contradictionem: vt non fatigemi-
ni animis vestris deficientes. Heb. 12.*

Vosunt, fratres charissimi, quæ à nobis Ecclesiæ
hoc sacratissimo tempore exigit: alterum, vt sum-
mum salutis & redemptionis nostræ beneficium
officiosè & gratis animis recolamus: alterum, vt
Domino Saluatori tam dira pro nobis supplicia
patienti, pio compassionis affectu compatiatur. Neque pars
hæc posterior à priori dissentit. Maxima enim beneficii pars
est, pretij & laboris magnitudo, qua beneficium partum est.
Quo fit, vt cum dolorum Christi Domini magnitudinem per-
spectam & cognitam habuerimus, tum demum intelligamus,
quantum clementissimo Redemptori debeamus, qui nos tam
multis in cruce doloribus regenerauit, qui nos vinculis suis ab-
soluit, humilitate erexit, liuoribus sanauit, sanguine redemit, &
morte sua ad immortalem vitam reparauit: totque pro salute
nostra dolores pertulit, vt non minus illi pro redemptionis pre-
tio, quam pro redemptionis beneficio debeamus. Ad hoc autem
redemptionis nostræ pretium (hoc est, acerbitem dolorum
Domini Saluatoris) cogitandum nos diuinus Apostolus in ijs
quæ proposuimus verbis inuitat, cum ait: Recogitate eum qui
talem sustinuit aduersus semetipsum à peccatoribus contra-
dictionem, &c. Quibus verbis nos ad laborum & dolorum Chri-
sti magnitudinem non semel atque iterum, sed perpetuo con-
siderandam hortatur: hoc enim recogitandi verbo significare
voluit. Ea enim huius beneficii magnitudo est, vt nullo va-
quam tempore eius apud nos memoria intercidere debeat.
Neque minor in hoc officio utilitatis, quam iustitiæ & aequi-
tatis ratio mouere nos debet: quam idem Apostolus breuiter
insinuat, cum ait: Vt non fatigemini animis vestris deficien-
tes. Hoc est, vt ad omnes iustitiæ labores, ad omnes huius vi-
tæ zrumnas & calamitares perferendas, & ad omnem deuoti-
onem dolorum patientiam hac pia consideratione instruitur.

armati sitis. Si enim passio redemptoris ad memoriam reuocetur, nihil est quod non æquo animo toleretur.

Sed inter alias tamen utilitates, ad eam præcipuè conducit quæ huius nostri officij maximè propria est. Neminem quippe vestrum, fratres, ignorare arbitror, quis sit eis finis propositus, qui hunc locum dicturi conscendunt. Finis enim est, ut homines à vitiis ad virtutum studia traductos, ad æternam tandem felicitatem (ad quam conditi sumus) perducamus. Hoc est quod præcipuè molimur, hoc toto studio capiamus, ut quod Dei Filius passione & morte sua effecit, nos, non ut ille indigna ferendo, sed salutaria vobis monita suggerendo, efficere valeamus. Quamvis enim impares, & tanto muneri indigni; Dei tamen (ut ait Apostolus) adiutores sumus: dum redemptionis, qua nos 1. Cor. fi à morte Christus ad vitam reuocauit, munus quodam modo exsequimur. Quod ut aptè & pro dignitate præstemus, duplici potissimum via ingredimur: altera cum vitiis sceleratam cum virtutum dignitate & elegantia conferimus; quò & illa, ut par est, detestemur, & ad harum amorem & studium rapiamur: altera, cum diuina beneficia, atque in primis ineffabile Domini-
cæ passionis mysterium commemoramus, quo tantæ bonitatis & charitatis amore incensi, illum diligamus, illum veneremur, illiusq. nos obsequio & imperio adiungamus, à quo tam multa & magna dona percipimus. Et quidem posterior hæc docendi ratio (quamvis id minùs appareat) priori illa & vtilior & efficacior est. Aiunt Medici, res aliquas esse tactu quidem ipso minus calidas (qualia aromata multa sunt) quæ tamen ab occulta quadam proprietate adeò calidæ sunt, ut ægris adhibitis, maiorem calorem efficiant, quàm quæ tactu ipso calidiores esse videntur. Idem igitur in proposito nostro contingit: nempe Domini-
cæ passionis mysterium (quod specie quidem ipsa ad institutionem vitæ nostræ minùs pertinere videtur) si illud tamen penitus introspicias, & causas eius euoluas, inuenies planè, id magis ad vitiis odium, & virtutum studium facere, quàm si explicis & singularim de vitiis ipsis & virtutibus sermonem haberes. Quia enim hoc opere Saluator noster peccati regnum euerit, & vitam nostram reparauit; nihil mirum, si hoc idem apud nos efficiat, non solum cum virtus eius nobis Sacramentorum ministerio communicatur, sed etiam cum mens nostra deuotius hæc ipsa mysteria contemplant. Hinc Petrus Apostolus ait: 1. Pet. # Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, hoc est, sicut ille carnis suæ passione peccati regnum excidit: ita vos eiusdem passionis consideratione aduersus peccatum arma capite: illud videlicet animo volentes, quanta sit eius re-
deformitas, quæ nisi sanguine & morte Filij Dei non potuit ex-
Aa 3 piat.

piari. Eadem etiam consideratione clementissimi Redemptoris nostri in nobis amor accenditur, qui virtutum omnium fons & origo est: cum Apostolus plenitudinem legis sola dilectione definat. Quid enim nos magis ad amorem Dei, quam tantæ charitatis & bonitatis ostensio poterit incitare? Ut enim Divus

- Bernard.** Bernardus ait: Patent Christi viscera per vulnera. Vnde enim magis eluxisset, quod tu, Domine, multus sis in misericordia? Iam verò aduersus antiqui hostis assultus & tentationes, quid nos magis, quam vulnerum Christi cogitatio iuuare poterit?
- Psal. 105.** Verissimè enim à Propheta dictum est: Petra refugium herinaceis: siue ut alij verterunt, leporibus. Petra autem Christus est, ad quam lepores, hoc est, plorum animæ, venatoris antiqui metu perterritæ, confugere tuto solent. Qua verò benignitate Dominus ad hanc petram confugientes excipiat, illa eius verba ostendunt, quibus sponsam compellat, dicens: Columba mea in foraminibus petre, in cauerna maceræ. In his ergo foraminibus sese columba tutatur: in his passer inuenit sibi domum, & turtur nidum: in his denique lepores, hoc est, timoræ bestes, malorum omnium perfugium inueniunt. Hinc Divus Bernardus: Quid non, inquit, boni in petra? Ibi exaltatus, securus & firmus sto. Vbi enim tuta quies, nisi in vulneribus Saluatoris? Videtis ergo, fratres, quantum pia huius beneficii consideratio ad charitatis cæterarumque virtutum officia, calcar addat.
- Psal. 94.** Hoc autem Vates regius in spiritu præuidebat, cum diceret: Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Iustitia ante eum ambulabit, & ponet in via gressus suos. Vbi enim Dominus, qui se ante seuerum iudicem habebat, benignissimus Redemptor apparuit (cum apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei) tunc terra, quæ sterilis antea & inculta erat, fructum protulit æternæ vitæ: & tunc demum iustitia, quæ ab hominibus exterminata erat, ab exilio reuocata posuit in via gressus suos.

Ex his ergo liquet quod initio proposuimus: nempe id quod docendo efficere volumus, multò quidem efficacius hac velot obliqua via, quam illa altera, quæ recta videbatur, effici posse. Ea tamen (ut ingenuè fatear) est mysterij huius sublimitas & maiestas, ut ad illud pro dignitate tractandum, Apostolico pectore, Angelica facundia opus esset. Sed quoniam huius diei ratio exigit, ut de hoc venerabili ac stupendo mysterio aliquid dicamus, dicendum planè nobis non pro rei dignitate, sed pro nostra tenuitate est: quam quò maiorem in me esse cognosco, eò vberiori gratia ad hoc tantum opus indigeo: quam passionis & crucis Christi merito implorantes, ipsam in qua mundi vita pendit crucem consona Ecclesiæ voce saluamus:

O crux aue, spes unica, &c.

CVm propositum nobis hodie sit de huius beneficii magnitudine differe, qua, quales, via ingrediemur, ut ad huius tantæ rei cognitionem peruenire valeamus? Et quidem ad diuinitatis cognitionem duplicem viam Diuus Dionysius, ceterique eius sectatores statuerunt: quarum alteram affirmat omnis, alteram negationis esse dicunt. Et priori quidem illa, perfectiones omnes quas humana mens cogitare potest, Deo tribuimus: posteriori verò, omnes creaturarum imperfectiones longè ab illo remouemus: ut omnes in altissima illa & summa natura perfectiones, sine ullius imperfectionis admixtione recognoscimus. Est & alia velut ex his duabus composita via, qua cognoscendo cognoscimus, altissimam illam naturam supra omnem intelligentiam nostram positam esse: atque ita eam ineffabilem, incomprehensibilem, infinitam, & immensam esse confitemur. Summa namque illa quæ in eo cognoscimus, viam nobis ad alia reconditiora & sublimiora cognoscenda patefaciunt, & hæc rursus ad alia mirabiliora, quousque tandem animus ipse inquirendo fatigatus, & velut immensa quadam mole obrutus, oneri succumbit, & conuiescit, nec ultra progredi valet: atque ita demum in hoc vno sistit, quod se imparem tanto lumini apertissime cognoscit, & summam illam naturam supra omnem creaturam intellectum constitutam esse fatetur. Hæc est autem præstantissima cognitio, quæ de illo in hac vita haberi potest, de quo Propheta cecinit: Posuit tenebras latibulum suum. Hinc Diuus Gregorius: Tunc, inquit, aliquid verè de Deo cognoscimus, cum aliquid de illo cognosci non posse sentimus. Idemque rursus alibi: Diuinæ virtutis opera tunc facundius loquimur, cum obstupescendo reticemus. Laudatque homo idoneè tacendo, quod idoneè non valet comprehendere. Hinc pro eo quod nos legimus, Te decet hymnus Deus in Sion, Diuus Hieronymus ex Hebræo vertit: Tibi silentium, laus Deus in Sion. Quo silentij nomine, præcipuam Dei laudem in silentio positam esse ait: cum ideo de Deo silemus, quia nullis ipsum verbis dignè laudare & explicare possumus. Vnde idem Gregorius: Penè, inquit, omne quod de Deo dicitur, eo ipso iam indignum est, quo potuit dici. Nam cuius laudi non sufficit obstupescens conscientia, quando sufficere loquens lingua? Sed ais: Quorsum hæc? Quid ad passionis Dominicæ beneficium diuinitatis consideratio? Nimirum ut intelligatis, fratres, hac eadem via (quam modo commemoravi) nos huius beneficii magnitudinem utcumque posse æstimare, si illud ineffabile & incomprehensibile prædicemus. Hanc ergo sententiam apud se

Dionys.

psal. 44.
Gregor.

Hieron.

Gregor.

quisq. in animo defixam habeat, huius beneficij pleniorē cognitionem, non ad hanc vitam, sed ad alteram reservari: quamvis nec in alia quidem vita plenē cognosci possit. Vt hoc ipsum aurem planum faciam, causas modō huius sententiz reddam.

Ioh. 14.

Ioh. 3.

Principiō, maxima beneficij portio & veluti materia est, quod nobis beneficio donatur. At prācipuum huius beneficij donum est, à gehennaz quidem incendiis liberari, & sempiterna vita & felicitate beari. De hoc enim idem ipse beneficij autor ait: Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. Et iterum: Venit Filius hominis quærere & saluum facere quod iterum: Venit Filius hominis quærere & saluum facere quod perierat. De illo autem Apostolus ait: Christum Dominū crepuisse nos ab ira vērura. vtrunq. autem Saluator complexus est, cūm ait: Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis: vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Cōstat autem, neutrum horum in hac vita comprehendi posse. Nec enim quanta sit beatorum felicitas, nec damnatorum infelicitas, nisi beatis ipsis atque damnatis cognoscere datum est. Cūm ergo, consummatio huius vitæ curriculo, in superas illas sedes pij homines Angelorum ministerio deferantur, & caelestibus illis opibus, diuinæq. pulchritudinis specie atque intuitu fruuntur, & horrendas item reprobrorum pœnas indidem conspiciant, intelligantq. se Christi probrorum pœnas indidem conspiciant, intelligantq. se Christi Domini sui vulnera intuebuntur, per quæ aditus illis ad æternitatis gloriam patefactus est? quas tunc Redemptori gratias agent, qui non corruptibilibus auro & argento, sed sanguinis sui pretio hanc illis gloriam mercatus est? Tunc igitur plenius redemptionis suæ beneficium agnoscent, quando quid per illud consequuti sint, apertē videant.

Neque modō à gehennaz incendiis, sed etiam à tyrannide peccati (quod gehenna ipsa grauius est) nos liberauit. At peccati malitia tanta est, quantus is est, aduersus quem peccati committitur. Ideoque quoniam bobitas & maiestas illa & infinita & incomprehensibilis est, peccati quoque malitia à nobis comprehendendi nullo modo potest. Sicut igitur huius malitiæ magnitudo omnem intelligentiæ nostræ vim superat: ita nulla cogitatio beneficium illud pro meritis æstimare potest, quo à tam ingenti malo liberati sumus.

Rom. 6.

Neque solū à malitia peccati, sed etiam à peccatorum fomire, hoc est, à cupiditatis & carnis nostræ tyrannide per eundem liberati sumus. Quod Apost. expressit cūm ait: Vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruat corpus peccati, vt vltra non seruiamus peccato. Quo in loco fomitem peccatorum appellat

appellat corpus peccati: cuius membra sunt, partim varix cupiditates, partim varia peccata, quæ ab hoc malorum omnium fonte deriuantur. Idem etiam illa eiusdem verba significant: Lex Spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. Per legem autem Spiritus, cælestem gratiam, quæ nobis Christi beneficio contingit; per legem autem peccati, peccatorum fomitem accipit. Vt enim homines in Republica, iuxta legum normam vitam dirigere solent: ita fomes hic longè potentius homines adigit, vt cupiditatibus suis obtemperent. Huius autem fomitis vim atque potentiam, simul & remedium, idem Apostolus complexus est cum ait: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Hoc est, de corpore peccati, cuius antea mentionem fecimus. Respondetque sibi Apostolus: Gratia Dei per Iesum Christum. Quæ videlicet Christi merito & beneficio nobis confertur. Hac enim suffulti omnes Sancti à peccato immunes fuerunt: quorum etiam multi vitam omnem ab omni lethali peccati contagio puram & integram conseruauerunt. Et multi præterea (vt Dignus Hieronymus ait) vitam in carne, non carnis, perduxerunt. Porro autem cupiditatis huius atque fomitis malitia atq. potentia omnem humanæ intelligentiæ vim superat. Quamuis enim Paulus initio statim eius epistolæ quam ad Romanos scribit, innumera penè atque horrenda flagitia commemoret, quæ ab hoc fomite in mundo prodierunt, & omnia item sæculorum omnium scelerata quæ sunt & fuerunt, tyranni huius vim atque potentiam declarent: nondum tamen eius malitia sic exhausta atque terminata est; vt non maiora adhuc incrementa consequentibus sæculis, atque præcipuè Antichristi tempore perceptura sit. Hoc igitur, quemadmodum & præcedentia, satis indicat, nequaquam æstimari posse beneficium, quod nos ab eo malo liberauit, cuius malitia à nobis comprehendere non potest.

Rom. 8.

Rom. 7.

Hieron. 28.
Eusebius.

Ephes. 3.

Præterea maxima huius beneficii pars est, dolorum magnitudo, quibus hæc tanta bona nobis Saluator promeruit. Hi autem tales tantique fuerunt, vt omnes omnium mortalium dolores in vnum simul coeuntes, non sint cum illis conferendi. Quam sententiam paulo post, cum ad suum locum vētum fuerit, comprobabimus. Auger etiam beneficii magnitudinem donantis charitas, & prompta donandi voluntas, quæ frequenter beneficiis ipsis antefertur. Hæc autem in Christo Domino tanta fuit, vt ne in altera quidem vita plenè cognosci possit. Vt enim Apostolus ait, Supereminet omnem sciētiā, non solum hominum, sed etiam Angelorum. Cuius rei causa ex præcedenti sententia aperte colligitur. Est enim diuinæ prouidentię atque sapientiæ proprium, quibus maximum laborem iniungit, ma-

gnium etiam amorem ingenerare, quo tantus ille labor sufficeret
 possit. Hac enim de causa maximum esse voluit parentum erga
 filios amorem: ut eius vi adacti, educationis laborem perficeret
 facile possent. Cum ergo summus ille Pater Unigenitum suum
 tantis propter totius mundi peccata doloribus affici decreuisset,
 ea illum charitate donauit, qua posset omnes dolores, & multo
 etiam aciores, promptissimo & libentissimo animo perferri. Non
 enim ad menturam spiritum illi dedit, sed tam copiose & abundan-
 ter, ut si pro unoquoque nostrum mors illi subeunda esset,
 nullo modo charitas deesset, qua tot mortes pro singulis qui-
 busque subiret. De hac enim charitate dictum est: Aquæ multæ
 non poterunt extinguere charitatem, & flumina non operient
 eam. Quocirca, si plurimum nos Christo Domino, propter ea
 quæ nostri gratia pertulit, debere facemur: longè plus est, quod
 eius amori, quàm quod dolori debemus: plus enim amauit, quàm
 doluit. Quid autè illi huius debiti ratione debeamus, D. Chrys.
 explicat his verbis: Nunquid etiam si per singulos dies morere-
 mur, pro eo qui ita nos dilexit, meritum exoluereamus? Imò ne
 minimam meriti partem reponeremus. Cæterum si donan-
 tis summa dignitas eandem auget. Hac enim ita illa amplificat,
 ut prorsus ineffabilis & incomprehensa esse intelligatur: quem-
 admodum ineffabilis & incomprehensibilis est etiam qui pro
 nobis immolatus est: nempe Deus pro homine, vniuersorum
 Dominus pro inuiti & malo seruo. Cum sanctus Abraham fi-
 lium immolare parabat, aries illi pro filio à Domino oblatus est.
 Rectè sanè. Melius enim erat arietem immolari, quàm filium.
 Itaque Dominus arieti non pepercit, ut filio parceret. Sed inuer-
 tamus ita hoc sacrificium: ut pius Pater quò arieti parceret, fi-
 lium immolaret. Quis hoc non miraretur? quis non obstupeficeret?
 Quàto ergo maius est, æternū Patrem, ut inuiti & malo seruo,
 atque adeò inimico suo parceret, filium tradidisse? Hoc est igitur
 quod Ecclesia stupefacta miratur, cum ait: O ineffabilis dilec-
 tio charitatis: ut seruum redimeres, filium tradidisti! Hæc au-
 tem personæ redimentis circumspectantia, nouum nobis ad Salu-
 tem nostræ dilectionem stimulum & calcar addit: quia videli-
 cet ad eius dilectionem non modò creationis, sed etiam redem-
 ptionis nomine (quod est longè maius) allicimur atque trahimur.
 Potuisset quidem Dominus, si voluisset, alicuius Angeli opera
 nos redimere, & salutem nostram operari. Quo tempore, Deum
 quidem coleremus ut conditorem, Angelum verò ut redempto-
 rem. Illi gratias ageremus quòd condiderit nos, huic quòd re-
 demerit nos: illi quod in creatione homines fecerit, huic quòd
 in redemptione in Dei filios transformauerit: illi quòd nos in
 hunc

Cant. 2.

Chrys.

Gen. 22.

hunc mundum miserit, huic quod in cælum transfuderit. Quid autem indignius, quàm vt Deo tribueremus quod minus est, creaturæ autem quod est longè maius? Non ergo æquum erat, vt diuina Sapiencia hanc rerum indignitatem pateretur, quæ per Prophetam clamat: Gloriam meam alteri non dabo. Fuit igitur ^{1. sal. 48.} & diuinæ gloriæ & salutis nostræ consultissimum, vt utroque nomine ad diuinitatis amorem excitaremur. Quod breuiter & argutè D. Anselmus expressit cum ait: Ne amorem diuideres inter creatorem & redemptorem, idem tibi factus est conditor & redemptor. Gratias ergo tibi agimus, clementissime Saluator, qui hac noua ratione carbones ignis supra caput nostrum coniecisti: qui vni tibi omnia nos debere voluisti, ne dilectio nostra in partes distributa, minor esset erga te: sed quem tanquam rerum omnium Dominum, & summum bonum diligere tenebamur, eundem etiam tanquam redemptorem, & salutis æternæ largitorem diligereamus: & omnes amandi causas in te vno inuenientes, omnem quoque vim & impetum amoris in te vnum conijceremus. Hæc, fratres, satis esse debent, vt his rationibus huius beneficii magnitudinē agnoscamus. Quibus aperte constat, illam nec in hac vita, nec in futura perfectè cognosci posse: quamuis clarior eius cognitio in cælesti regno habeatur, vbi redemptionis nostræ fructus percipitur.

Secunda pars.

I.

Sed quoniam dolorum magnitudo quibus hanc salutem nobis Christus Dominus peperit, beneficii huius magnitudinem vehementer augeat, de ea quoque nunc dicendum est. Quid enim ille pro me magnum fecisset, aut quid illi deberem, si ita ictus illos & vulnera corpore suo excepisset, ac si clypeo vel thorace impenetrabili tectus esset? Quantos autem Dominicæ passionis dolor & cruciatus fuerit, declarant planè cum alia multa, tum præcipuè ea quæ in sacra passionis eius historia contigisse Evangelistæ referunt: quæ nos in præsentī concione (prætermissa, ne simus longiores, Euangelicæ historiæ serie) breuiter colligemus. Vestrum autem erit, fratres, singula hæc piè ac sedulò ceu animalia munda ruminare atque meditari. Hac enim pia commentatione mens nostra à doloris & compassionis affectu incipiens, mito modo in Redemptoris sui amorem exardescet. Neque video quid his, quorum studium est Dominicæ passionis mysterium quotidie meditari, propo- ni commodius possit.

Ab exordio igitur Dominicæ passionis initium capientes, primus & maximus quidem cruciatus exstitit sudor ille sanguineus, vi summi doloris, quo interius anima illa sanctissima premebatur;

mebatur, expressus. Quia verò inter omnia mundi mirabilia hoc maxime mirabile fuit (nunquam enim talis sanguinis sudor inter homines visus est) necesse est, ut causas etiam inquiramus, unde tantus dolor manarit, qui tam noui & stupendi sudoris causa fuerit. Prima autem maxime quæ obuia causa esse videtur, variorum cruciatuum, qui iam iam illi parabantur, clarissima representatio & comprehensio. Vis enim illa animæ nostra representatio & comprehensio. Vis enim illa animæ nostra, quæ futura quasi præsentia contemplatur, hoc est, irrisio-
fectissima erat: quæ imminencia sibi tormenta, hoc est, irrisio-
nes, opprobria, alapas, verbera, spinas, clauos, corporis virginei
suspendium, membrorum omnium extensionem, sicim, & fel, acutum,
extra sedes & iuncturas suas diffipationem, sicim, & fel, acutum,
cæteraque tormenta adeo perfecte intuebatur, quasi præsentia
oculis cerneret. Cumque sacrum illud corpus, corporum omnium
quæ vnquam fuerunt, delicatissimum atque tenerissimum esset:
non potuit natura illa corporea, omni diuino ac humano sola-
tio destituta, non vehementer tot mala horrere, & acerbissimo
dolore ex eorum præsentia concuti. Hæc igitur prima interni
huius doloris causa existit. Secunda verò fuit piissima & ama-
tissima matris recordatio atque compassio. Cuius animam scie-
bat acutissimi doloris gladio transigendam, cum se in cruce in-
ter facinorosos homines pendentem, totque plagis concisum
atque deformatum cerneret: & piis auribus, non solum irriden-
tium opprobria, sed etiam malleorum ictus clauos percutientium
vstirparet. Hic autem tantus dolor fuit, quantus erat amor quo
matrem virginem prosequeretur: quam citra Deum supra crea-
turas omnes, quæ siue in celo siue in terra erant, diligebat. Ter-
tium verò doloris causa, & quidem virgientior, discipulorum scan-
dalum & ruina fuit, quos ipse tot rationibus ad certamen illud
præmunierat, tot miraculis in fide confirmauerat, tot beneficijs
sibi deuinxerat: quorum tamen alius eum negauit, alius pecu-
nia vendidit, & osculo prodidit: cæteri autem turpissimè, &
licto, metu exanimati fugerunt. Quarta verò doloris causa, qui
ea quoque superioribus vehementior, miserandi illius populi, qui
mortem illi machinabatur, peccatum simul & excidium, quod
illi iam iam imminebat, existit: & facinus illud execrandum,
quod sciebat æterno exilio, captiuitate, atque ciuitatem vidif-
candum. Si enim ante passionem suam, cum ciuitatem videbat,
fer, pius propter illius vastationem quam præuidebat, lachry-
mas fudit, dicens: Si cognouisses & tu, & quidem in hac die tu
quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis:
dolor modò affectum fuisse purandum est, cum facinus illud
detestandum instaret, & velut in foribus iam iam futurum ex-
cidium

eidium esset? Hæc enim de causa pias seminarum sese ad crucem sequentium & lamentantium lachrymas compescuit: quando conuersus ad illas dixit: Filie Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flere, &c. Quibus verbis indicauit, magis se de Iudæorum execratione & irreparabili casu, quam de suo interitu dolere. Cum enim is è Synagoga secundum carnem natus esset, eamque velut matrem agnosceret, non potuit eius interitu non summo dolore affici. Qui tamen dolor postea nouæ sponsæ coniugio & amore lenitus fuit. Hoc enim nobis illud Isaac coniugium insinuat, qui Rebeccam sponsam è Mesopotamia aduectam introduxit in tabernaculum matris suæ: & in tantum eam dilexisse dicitur, vt dolorem, qui ex morte matris acciderat, temperaret. Ad hoc autem Spiritus sanctus, literarum diuinarum auctor, antiquissimam hanc historiam Moyse reuelare, & scribendam committere voluit: vt diuinum hoc mysterium hæc ratione adumbraret. Summum enim Christus Dominus dolorem ex interitu Synagoga, ex qua secundum carnem natus fuerat, animo concepit: quem tamen dolorem nouæ sponsæ, hoc est, Ecclesiæ ex gentibus collectæ, amore maximo temperauit. Tanta enim illam charitate complexus est, vt ad eam, secundum Apostoli interpretationem, illa verba dixerit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Ex eius quippe latere dormientis hæc noua nupta desumpta est. Luc. 23. Gen. 24.

Quinta verò & quidem grauissima doloris causa exstitit, innumerabilium penè hominum socordia & ingratitude: qui hanc tantam salutem, tantam gratiam, tam efficacem & salutarem medicinam (ne exiguum pœnitentiæ laborem susciperent) erant repudiaturi, quam is tot laboribus, tot opprobriis & cruciatibus illis peperisset. Constat enim longè molestiorem esse mercenario mercedis fraudationem, quam suscepti operis laborem. Huius autem rei gratia, apud Isaiam Saluator ipse queritur, cum ait: Ego autem dixi, in vacuum laboraui: vanè & sine causa fortitudinem meam consumpsi. Is verò huius doloris acerbiteriam intelligere poterit, qui Dominicæ passionis acerbiteriam, remedij efficacitatem, & salutis nostræ firim (qua Saluator in cruce laborauit) pro dignitate potuerit æstimare. Hæc enim tria, quæ in illo summa & incomprehensibilia fuerunt, doloris huius vim & magnitudinem acuebant: præsertim cum intelligeret multo grauius puniendos, qui tantam hanc salutis opportunitatem leuissimi laboris metu contempnissent. Omnes igitur hæc dolorum causas, velut agmine facto, mitissimum illud atque tenerimum pectus impetebant, ex quibus tantus ille dolor conflatu est, de quo idem in Psalm. ait: Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit: hoc est, dolores in anima mea doloribus Isaia 49. Psal. 131.

doloribus inferni propemodum similes me cruciant atque dilacerant. Huius autem doloris magnitudinem satis indicat novum illud sanguinei sudoris genus, nusquam hactenus inter homines cognitum, quo tantum sanguinis ex eius corpore manavit, ut ad terram usque deflueret. Quæ quidem res ut omnem superat admirationem, ita summum arguit animi cruciatum atque dolorem.

Sed expendamus nunc quid cælestis Pater dilectissimo Filio in hac tanta cordis agonia constituto præstiterit. Apparuit illi (ait S. Evangelista) Angelus de cælo confortans eum, Quid autem confortandi verbo intelligatur, variè quidam interpretantur: quandoquidem constat Dominum absque omni solatio ac doloris temperamento calicem hausisse passionis. Verisimile autem est, quod quemadmodum Moyses & Elias in transfiguratione loquebantur cum Domino excessum quem complecturus erat in Ierusalem, quo salus humano generi reddenda erat: ita modò hic cælestis nuntius de copiosissimo passionis suæ (hoc est, grani in terra seminari & mortui) fructu cum illo egit: & omnia Prophetarum vaticinia, omnesque testamenti veteris umbras atque imagines, quæ ab initio nascentis mundi ad illud usque tempus præcesserant, sequenti die per illum implendas esse declaravit: nihil illi novum aut incognitum prædicens, sed de hoc passionis suæ fructu & mirabili sacramento (quemadmodum Moyses & Elias sicut antè diximus) cum illo agens. Itaque Angelus hic à Deo missus, qui tanquam mihi cum Domini personam sustinebat, simile quiddam mihi cum Domino, atque David cum Salomone filio egisse videtur: cui ante mortem absolutissimam futuri templi descriptionem in membrana expressam atque depictam tradidit: hoc est, formam omnium cellariorum, cubiculorum, exedrarum, domus propitiæ, & omnium denique atriorum, exterarumque templi partium, quæ ipse ex imperio Domini extruere, & fabricare debebat: Omnia (inquit) venerunt scripta manu Domini ad me, ut intelligerem universa opera exemplaris. Simile quiddam hoc tempore Angelus Domini cum Servatore nostro fecisse videtur. Hunc igitur Dei oratorem atque legatum ad hunc modum cum Servatore nostro locutum fuisse putamus:

Pater ille cælestis, Domine Iesu, ab initio nascentis mundi nunquam intermisit in sacris voluminibus describere, divinisque coloribus adumbrare quæ tu crastina die perfectissime implere atque perficere debes. Initio igitur divini voluminis, ceteris primum hominem sub arbore dormientem, Deumque exetus latere uxorem extrahentem, quam is tanquam os ex ossibus suis, & carnem de carne sua, amore summo complexus est. Hoc igitur,

igitur, Domine, crastina die futurum est, quôdo te in ligno crucis mortis somnum capiente, sacrum latus aperietur, unde sanguis & aqua manabit: quorum virtute Ecclesia sponsa tua formanda atque decoranda est: quam ipse tanquam ex lateze tuo orram atque desumptam, flagrantissimo amore prosequuturus es. Cernis verò paulò post impium fratrem parricidalis odio & invidia furentem, in fratrum sanguinem exarsisse, ipsumque interemisse, terramque innocentis sanguine eventalisse: quod scelus perpetuo exilio profugus in terra luit: hoc ipsum crastina die perficiendum est: in quo Iudæorum populus qui tuus secundum carnem frater est, ferali odio atque invidia exagitatus, innocentem sanguinem tuum fundet: cuius facinoris eas perpetuò prenas dabit, ut vagus & profugus incedat super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem tuum de manu sua. Cernis deinde sanctum illum senem, qui arca lignea fabricata, pereuntem mundum ne penitus deleteretur, conseruauit: de quo, ubi primùm natus est, parentes eius prophetarunt: *Iste consolabitur nos ab operibus manuum nostrarum, & à terra cui maledixit Dominus.* Hoc planè vaticinium multò magis in te, Domine, quàm in illum quadrat, qui pereuntem propter peccata mundum æternæque morti addictum, crucis tue ligno conseruabis, & præsentissimum ad omnia mala (in quæ per peccatum mundus incidit) solatium atque præsidium feres. Vides deinde arcum illum, variis respersum coloribus, cuius aspectu cælestis Pater furorẽ peccatis mundi conceptum lenit, ne mundum iterum alluione obtuat atque sepeliat: tu Domine, crastina die porrectis in crucis brachiis pendens, variisque propter hominum peccata livoribus atque vulneribus deformatus, veram arcus huius imaginem exhibebis, iramque diuini numinis auertes, & insensum sceleribus nostris Patrem vulnerum tuorum ostensione placabis. Vides exinde sanctum illum Patriarcham cum Isaac filio montis verticem conscendentem: & filium quidem ligna super humeros bairantem, patrem verò ignem & gladium in manibus tinentem. Hoc igitur sacrificium, quod tantò antè præcessit, crastina die perfectissimè celebrandum est. Tu enim crucis lignum (in eo immolandus) supra humeros tuos feres: Pater verò tuus ignem simul & gladium portaturus est: quia hinc salutis humanæ amor, inde verò diuinæ iustitiæ zelus, te ad mortis sacrificium ducunt: ut & perditum genus hominum seruetur, & nihil de diuinæ iustitiæ seueritate minuat. Sicut autem illius sacrificij merito, filiorum Abrææ posteritas multis accessionibus fuit aucta & cumulata: ita summi huius sacrificij placatione innumera filiorum Dei soboles in mundo propagabitur. Sic enim *Isa. 53.* à Propheta de te, Domine, scriptum est: Si posuerit pro peccato animam

animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. Animaduertis deinde sanctum illum Patriarcham Iacob hædorum pilis, & alieno habitu amictum, eam à patre sene benedictionem impetrasse, ut qui benediceret illi, esset benedictus; & qui malediceret, maledictionibus repleretur. Hoc ipsum crastina die, Domine, perficies: quando tu, qui puritatis & innocentie auctor es, peregrinum & alienum habitum, hoc est, peccatoris & malefactoris imaginem suscipies, eam à patre benedictionem impetrabis, ut, quicumque tibi benedixerit, hoc est, tuas laudes prædicauerit, & ardenti fide & amore tibi copulatus fuerit, sempiternæ benedictionis & san-
 consecratur. Iam verò, si oculos deinde in pulcherrimum & sanctissimum huius Patriarchæ filium conieceris, videbis eum fraternali invidia venditum, ne principatum inter fratres obtineret: qui tamē hac ratione, dum se illum omni gloria spoliasset, debant, aditum illi ad summæ dignitatis gloriam aperuerunt. Hoc iam, Domine, fieri cœptum est, cum ex fratribus tuis vobis te vili pretio hostibus tuis vendiderit: sed qua illi ratione tibi exitium, sibi verò regnum parari crediderunt, sibi contra ignorantiam parabunt. Vides præterea adolescentem illum inermem aduersus armatum Goliath dimicantem, soloq; baculo & quinque lapidibus munitum, atrocissimum populi Dei hostem proque sternentem & ipsius armis caput illius amputantem? Hac ergo mirabili pugnandi ratione crastina die triumphum de antiquo generis humani hoste ages: quem nudus & inermis, patibulo affixus, solo crucis baculo armatus, & quinque vulneribus quæ in sacratissimo corpore tuo excipies, ipsum ad terram proster-
 nes, eiusque armis interficies, quando de peccato damnabis peccatum; hoc est, ipsa morte, quæ peccati poena est, peccati regnum atque potentiam euertes. Sed sanctos Patriarchas & parentes tuos, qui tui imaginem in vita sua representarunt, missos facientes, ad alia, quæ non minus humanæ salutis rationem ex-
 presserunt, veniamus. Animaduertis serpentem illum æneum in edito loco positum, cuius adspectu sanatur quicumque vera-
 ne, verum serpentis huius mysterium representabis. In ligno quippe crucis inter duos latrones suspensus, serpentis, hoc est, latronis, & malefici hominis non quidem veritatem, sed imaginem referes. Quicumq; autem antiqui serpentis morsu fuerint lauciati, ubi te fidei oculis, & pio dilectionis affectu aspexerint, passionis tuæ merito sanabuntur. Iam verò in eodem itinere de-
 ferri populum tui pereuntem videbis: ad quam tamen sedā dā-
 percussa petra copiosa aquarum fluentia effudit; quibus popu-

populi expleta est. Tu es, Domine, illa fortissima petra, nullis passionis ictibus fracta atq. concussa: quæ tamen virgâ diuinæ iustitiæ crastina die propter aliena scelera ferienda est, è qua omnium gratiarum fluens manabunt, quæ pereuntis mundi sitim sedent, quæ terram arentem & infrugiferam sæcundabunt, vt pietatis & iustitiæ fructum proferat, & totius mundi maculas & sordes abluat. Sed inter omnia, contemplare, quæ so, vitula rufa atq. immaculata sacrificium: quæ extra castra educta, atq. ibidem immolata, cineribus suis homines sanctificat, & dignos facit, qui in tabernaculum Domini admittantur. Sacra enim ista humanitas tua, Domine, est vitula illa rufa, quæ partim sceleribus hominum, partim charitatis tuæ ardore hunc colorem refert, in qua nulla vnquam peccati macula inuenta est: quæ crastina die extra vrbis portam efferenda atq. immolanda est. Cuius cineres, hoc est, cuius sacrificij merita, in Ecclesia tua ad peccatorum expiationem referuanda sunt: vt homines sic per te purgati atq. mundati, digoi fiant, qui in æterna tabernacula recipiantur: in quibus tuas perpetuo laudes decantabunt, tibi que vni salutis & felicitatis tuæ beneficiû acceptum ferent. His igitur ac multis aliis imaginibus, Pater tuus ab initio nascentis mundi, noui templi, hoc est, Ecclesiæ descriptionem adumbravit: quod tu ex viuis lapidibus nõ in Hierusalem solum, sed in toto terrarum orbe fabricare debes: in quo verè Deus inhabitet, & dignis laudibus, veraq. pietate & religione perpetuo celebretur. Hæc & multa alia, quæ tarditas nostra assequi non potest, Angelum cum Domino tractasse piè existimandum est: non quod nouum aliquid Christo Domino dicere potuisset, sed fortè vt orationis virtutem & efficaciam declararet, quæ nunquam à diuinis auribus vacua recedit.

II.

Cæterum ad doloris Christi magnitudinem redeunt, posteaquam internum animæ eius dolorem exposuimus, magnitudinem quoq; & multitudinem dolorum, quos in sacratissimo corpore suo pertulit, explicare incipiamus. Quam rē non solum ex varietate tormentorum eius, quæ Euangelistæ commemorant, sed ex mirabili quadam inter Christum Dominum & dæmonem contentione perspicere licebit. Christus enim Dominus, ex flagrantissima in Patrem & in genus hominum charitate, acerbissimos cruciatus expetebat, vt esset copiosissima hominum redemptio, & clarissima suæ dilectionis ostensio: dæmon autem ex ardentissimo in Christum odio mortem illi & perniciem per satellites & ministros suos machinabatur, & in illum omni ratione desequirè cupiebat, vt furoris sui rabiem illius tormentis exfatiaret: partim quod se ab hominum men-

tibus & corporibus expellebat, partim quod eo è medio sublati
 (quem sibi infensissimum nouerat) regnum suum constabilliri
 & confirmari crederet. Dominus igitur ex charitate, demon
 verò ex crudeli odio, eandem tormentorum acerbitatem expe-
 rebant. Vixit tamen Christi Domini charitas: quæ non ea so-
 lum quæ demon intentauit supplicia, sed multo etiam grauior-
 ra sustinere paratissimus erat. Hac igitur rabie & furore exa-
 ratus demon, quidquid naturali ingenij acumine poterat exe-
 cogitare, quidquid magna illa potestate perficere, id totum in
 Christi Domini caput congerere studuit. Hinc tot probrorum,
 tot contumeliarum, iniuriarum, conuictorum, & ludibriorum
 genera, tot vincula, tot verbera, tot calumniz, tot sapientis furoris
 pia, ac præcipuè tantum odij, tantum inuidiæ, tantum senioribus po-
 & immanitatis in principibus sacerdotum, & in senioribus po-
 puli conceitata sunt. Quia verò hæc omnia sigillatim explicare
 temporis angustia non patitur, breuiter ea magis enumerando,
 quam explicando referam.

Urgitur hostis antiquus acerbiorum Christi Domini pas-
 sionem faceret, in cor Iudæ proditoris immisit, ut vilissimi
 pretij cupiditate incensus, missimum magistrum atrocissimis
 hostibus proderet. Hæc prima iniuriarum atque dolorum Do-
 mini. Quam miserandum verò ducimus proditores nos à
 familiaribus & amicis quibus benefecimus? quæ imploramus,
 ad vltionem tanti facinoris, fidem Dei atque hominum? Quid
 ergo indignius, quam ab eo pecunia & fallaci osculo inimicis
 prodij, quem Dominus inter duodecim electissimos Apostolos
 collocauerat, quæ cælestis doctrinæ pabulo, & demones pel-
 exemplis imbuerat, cuique morbos sanandi, & demones pel-
 lendi potestatem, ut cæteris Apostolis, præbuerat, & mensæ suæ
 socij adsciuerat? Huius enim sceleris indignitate idem Domi-
 nus explicauit, cum ait: Qui intingit mecum manum in paropsi-
 de, hic me traditurus est. De hoc etiã queritur in Psalmis: Qui
 viam si (inquit) inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem
 vique: & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset,
 abscondissim me forsitan ab eo. Tu verò homo vnanimis, dux
 meus, & notus meus, qui simul mecum capiebas tradidi-
 Ti inquam, tot beneficiis mihi deuinctus, me hostibus tradidi-
 sti, ducere quæ te illis ad me capiendum exhibuisti. Nec minor
 captionis iniuria, quã idẽ ipse Dominus notauit, cum ait: Tan-
 quam ad latronem existis cum gladiis & fustibus compre-
 dere me? Verè Domine tanquã latro tractaris, quoniam pro la-
 tronibus pateris: ideo nihil mirum, si eorundem poenam susti-
 neas. Quam est indignũ (ut nihil aliud adspiciamus) virũ bo-
 num & honestum, vita quæ inculpari, capi publicè, vinciri

Matth. 26.
 Psal. 34.

Matth. 26.

trahi ad causam capitis è vinculis dicendam! At celorum & Angelorum Dominus hæc omnia perpeffus est. Sequitur deinde discipulorum fuga, quæ nõ minorem pio magistro dolorem intulit: quibus ille erudiendis & constabiliendis tantum impendisset temporis, tantum operæ insumpisset, quique tot Domini miracula & ipsi viderant, & eius etiam virtute parauerant. Facinus capitale est, deferri in periculo patrem à filiis, Dominum à subditis, magistrum à discipulis: ille in se expertus est omnia, ab ipsis in manibus hostium derelictus.

Captus autem, quàm multis iudicibus iniquis, atq. tribunali-
libus sistitur. Rapi- tur enim primũ ad Annã, hinc ad Caiphã, tum ad Pilatum, inde ad Herodem, ab hoc rursus ad Pilatum: omnes quidẽ iudices iniquos, & prauo affectu corruptos. Quis enim ferat iudicem ipsum descendere ad partes actoris, circumquirere falsos testes, & in reum subornare? Tales enim Pontifices fuerunt in Dominum Iesum. Hæc ergo impia solertia exseruit tandem caput viperea calumnia, & mortiferũ dentem infixit, falsis testibus inuentis. Nemo non misereretur patientis calumniã. Quisque nostrũ miscet cælũ terre, si sit calupnia impetratus: Dominus noster ad manifestissimũ accusationis mendaciũ tacuit, nec dolor vocẽ expressit: sed obsequiũ erga Patrẽ linguam cohibuit. Ego (inquit) tanquã surdus nõ audiebam, & tanquam

Psal. 17.

mutus non aperiens os suũ. Et, factus sum sicut homo non audiens, & non habẽs in ore suo redargutiones. Posui ori meo custodiã, eum cõsisteret peccator aduersum me. Obmutui, & humiliatus sum, & filius à bonis: & dolor meus renouatus est. Additur his doloribus & contumeliis nouus alius dolor & contumelia, ex discipuli amantissimi & Principis Apostolorum negatione, qui non ad militum aut pontificum minas, sed ad ancillulæ vocem negauit quem is tot miracula edentem viderat, quem ex summi Patris reuelatione Dei Filium agnouerat: cuius in trãfiguratione gloriam inspexerat, & Patris vocem audierat, & Mo- sen atque Eliam hoc passionis mysterium vari- cantes didicerat: qui tamen tot miraculis & testimoniis inspec- tis, non semel, sed iterum ac tertio in ipsius oculis & præsen- tia Domini, eum iureiurando & execratione negauit. Qua in re nescio quid prius mirari debeam, an Petrum negantem, an Dominum elementissimis oculis illum adspicientem. Cũ is enim facinus admisisset æterno supplicio dignum, summum in eum Dominus contulit beneficium: cũ primam iustificatio- nis gratiam (quæ aliarum omnium caput & fundamentum est) in illius mentem inspirauit, quando illum benignissimis oculis adspexit. Vade factum est, vt ille foras egressus, amarissimo lu- ctu crimen suum prosequeretur.

Verum hæc Petri, negatio mentem Domini sauciavit. Ad-
duntur deinde verbera & flagella, quæ tenerimum eius corpus
lacerarent. Quam verò indignum verberum supplicium, non
in Domino dico, sed in quouis etiam homine abiectissimò: Est
enim hoc omnium suppliciorum vilissimum, quo pueri, quo
mancipia, quo latrones plectuntur: quod tamen summus ille
rerum omnium Dominus, qui pro latronibus patiebatur, subire
dignatus est; ut verbera, quæ nos pro latrocinii nostris cõmeriti
eramus, in corpore suo susceperet; & martyres suos, quos præ-
seibat similem penam subituros, exemplo suo consolaretur, &
ad patientiam animaret. Quale autem esset; corpus illud car-
didissimum & innocentissimum cernere ligatum, nudum, tot
vulneribus conlèssum, tot suoribus deformatum, tot sangui-
nis rivis adpersum? Cuius rei quæ alia existit causa, nisi
quam Propheta expressit, cum ait: Disciplina pacis nostræ super
eum, & liuore eius sanati sumus. Hoc est, verbera, quæ nostris
sceleribus debebantur, ipse sustinuit; quo lætæ maiestatis satis-
faciens, pacem nobis & amicitiam Patris conciliaret.

Iam verò, quis irrisiones, quis contumelias, quis iniurias &
ignominias Dominicæ passionis, oratione cõsequi possit? Quia
enim malorum omnium origo superbia existit, eademq. mo-
dò omnis peccati caput & initium sit; hanc præcipue efficacis-
simo humilitatis suæ medicamento curare ita voluit, ut si hinc
cruciatus omnes quos in corpore suo perculit, inde verò pro-
bra, irrisiones, & contumelias quibus affectus fuit, inspicia-
mus, dubitare merito possimus quid in eius passione grauius &
mirabilius fuerit; an dolorum acerbitas, qua corpus eius lania-
tum est; an contumeliarum & irrisionum indignitas, quibus eius
anima sauciata est. Certè boni viri atq. prudentes multo indi-
gniùs cõtumelias, & aliorum contemptum, quàm corporis do-
lores ferunt: quod illis quidem vita, his autem honor & existi-
matio peratur. Qua in re Dominus ac Saluator noster, irrisioni-
bus longissimo interuallo martyres omnes superauit. Hi namq.
in summo se haberi prætio atque honore apud eiusdem fidei
cultores intelligebant, quo maiora supplicia subibant. Domini
autem passione, quid apud externos, & apud suos ignominiosius
eo tempore fingi potuit? Quod si ne hæc quidem aliam, hinc
militas animi tui elationem deprimat; audi adhuc aliam, hinc
major nulla cogitari posse videtur. Proponitur populo, qua
quidem Barabbas latro, inde verò Dominus Iesus: & ab eo que-
ritur, uter eorum propter diei festi solemnitatem dimitti vellet
hoc est, utrum magis vinum atq. superfluum cuperet. Illi pro-
tinus spiritu dæmonis acti, Non huc, inquit, sed Barabbas.

Isai. 53.

Iohan. 18.

Hoc est, vinat & incolumis sit Barabbas latro: Christus verò è
vita tollitur, funditus intereat; cruci, tanquam ipso Barabbi de-
terior, affigatur. Quid hac voce execrabilis? quid scelerabi-
lius? Ingratitudinem omnes maximi sceleris loco ponunt: adeo,
ut (que modòdum sapientes quidam arbitrantur) non sit huic
tanto crimini pœna legibus constituta, quòd maius sit, quam
ut ab homine possit vindicari: ad ultionem Dei remittitur. Vbi
quis aliquem in se expertus est ingratum, rumpi prae iracundia
& indignatione solet, execrari eos qui benefaciant, de erare se
nunquam vili commodaturum. Quòd tandem ob beneficium?
Paulum pecuniæ datum, aut remissum, exceptum aliquoties
prandio vel cœna, donatum tunica vel pallio, aut aliquid eius
noctæ. At populus Iudæorum quàm multa & mirà Domino
beneficia perceperat? Quàm multos lepra infectos mundavit?
quàm multos paralytici morbo dissolutos sanavit? quot cæcis
extinctam lucem reddidit? quot claudis gressum, mutis elo-
quium, surdis auditum, ac mortuis vitam contulit. Ipse enim
pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabo-
lo: quoniam virtus Dei erat cum illo. Vix vltus erat in Iudæa
& Galilæa viculus, in quo non virtutis & beneficiorum sua signa
expressa relictæ essent. Tot autem impensis beneficiis, eos æque-
no amoris & pietatis vinculo sibi devincire debuit. Nec minus
in animas eorum salutis & beneficii existit, regnum illis cæ-
lorum incessanter annuncians, & obrusæ mentis tenebras do-
ctrinæ suæ luce collustrans, & clarissimis virtutum suarum ex-
emplis eos ad iustitiam & pietatem inducens. Horum omnium
compensatio quæ tandem existit? Agatur in crucem: moriatur
qui vitam, qui salutem tam multis attulit. Sernetur Barabbas,
viva latro, pergat occidere, & concitare civitatem, quod ante
fecit. Quæ ergo maior populi ingratitude? Quæ verò maior
Domini Saluatoris charitas, humilitas, & patientia? Hac ergo
ratione satis abundè ingratitude & superbiæ nostræ scelus
expiare Saluator voluit.

Sed nondum hic ærumnarum atque dolorum finis. Additur
novum crudelitatis genus: ut post transactæ noctis infortia atque
vigilias, post verberum & immis coronæ cruciatum, ad cru-
cis supplicium damnatus, crucem ipse suam, cui erat affigen-
dus, fractis humeris ad locum usque supplicij, quod erat extra
civitatem, baiularet: quò videlicet, priusquam ligno sacrum cor-
pus affigeretur, animus iam ipse crucis quam ferebat aspectu
& pondere torqueretur. Hoc autem quantæ crudelitatis & im-
manitatis fuit? Quæcunque autem vel iustissima indignatio,
sola inimici morte contenta, nihil ultra conatur. At furor & in-
vidia inimicorum Domini, nequaquam solè morte contenta,

Luc. 23.

tot modis supplicium mortis cumulare conata est, vt his accessionibus, mortis genus ipsa pænè morte grauius efficeretur. Sed illud quantam præ se fert Domini Saluatoris misericordiam & pietatem, quòd cum in itinere pergeret, & pæ feminæ lamentis illum sequerentur (adde enim tristem & luctuosam speciem referebat, vt exteris etiam lachrymas excuteret) eorum magis futuram calamitatem, quàm suam mortem miseratus, conuertitur ad illas ait: Filie Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flere, & super filios vestros: quia ecce venient dies, in quibus dicent, Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Quoniam si hoc sit in liguo viridi, in arido quid fiet?

Magnum crudelitatis genus exstitit, crucis onus fractis Domini humeris imponere: multo tamén granius est quod deinde sequitur, quodque magis furorem & rabiem indicat inimicorum. Moris tunc erat, capitis supplicio afficiendis, myrrarum vinum propinare, quod soporato corpore magnam admitteret doloris partem. Quid autem crudeles isti carnifices excogitarunt? Nouum certè, & inauditum crudelitatis genus. Cum soporifera namque myrrha fel amarissimum propinatur: vt non modò supplicium mortis non leuaret, sed linguam etiam, quæ intra os clausa à dolore immunis videbatur, hoc nouo demoris inuento cruciarent. Quis huius feritatis immanitatem satis explicare queat? Etiam latrones, qui maria & terras infestauerunt, qui multos adduxerunt captiuos, multos iugularunt, cum ad extremum supplicium trahuntur, parcitur eorum infirmitati, subleuatur lassitudo, porrigitur sitientibus optimum quod sit ad manum poculentum. At Seruatori nostro, nouo crudelitatis genere pro hoc poculo fel propinatur. Quid hic prius exclamem? quid prius miter? an tantam hanc hostium crudelitatem, qui tot modis mortè Domini acerbiorē reddiderunt; an tantam Seruatoris nostri charitatem, qui hac noua ratione voluerit delictarum nostrarum culpas expiare? Quod enim illi in eum designarūt, ipse multo antè sponte sua propter nostram salutem subire decreuit. Hinc Leo Papa, Quidquid inquit, Domino illusione & contumeliæ, quidquid vexationis & poenæ intulit furor impiorum, non de necessitate toleratum est, sed de voluntate susceptum.

Leo Papa

Supereft iam nunc extremum & atrocissimum crucis supplicium. Expansa brachia, protensa & protracta cura suspenduntur in cruce: manus & pedes clauis acerbissimis configuntur. Quis vel cogitatione possit assequi, quanta sit dolorum immanitas & sæuitia, volis manuum & pedum ferro transfixis: quanto maior pendente & innixa mole vniuersi corporis in manus

& pedes sic affectos? Delectus est autē ad supplicium illius dies festus & celebritas Iudæorum: quo hilares Iudæi ac læti serias suas agerent, ipse verò in publica læticia affligeretur; & quo die aliis parcitur, accusaretur atque impeteretur, & tunc eriperetur ei vita, quādo aliis donabatur. Expectatum est tempus, quo ex orbe toto confluerent Iudæi ad celebrationē Paschæ, ut spectaculum necis Christi esset frequētius. Ibi occurrebat animo illius, se, qui paucis antē diebus receptus esset tanquam Rex & Messias, qui habitus fuisset Propheta magnus, cui oblata dignitas regni, quem multi adorassent, tunc nudum in arbore exsecrationis pendere medium inter duos latrones, quasi eiusdem criminis convictū, spectantibus & attonitis necessariis, confusis & pudefactis cognatis & propinquis, adstāte discipulo charissimo, pleno lachrymarum & mæroris extremi, cum Mariā Magdalena; quæ ut summo illum amore diligebat, ita acerbissimo luctu dilectissimi magistri mortem desolebat.

His autem doloribus nihil addi posse videbatur, nisi adstaret pla mater: quæ is, ut supra cunctas à Deo cōditas creaturas perfectissimā & sanctissimā nouerat, ita supra omnes charissimam habebat: cuius animā sciebat tam atroci doloris gladio trāssigi, ut post filij dolores, nullus existerit vnquā, qui eum eo potuerit cōparari. Si enim Hieremię dicere licuit: O vos omnes qui trāsitis per viam, attendite, & videre, si est dolor similis sicut dolor meus: quid illa sanctissima virgo dicere potuit, quæ de filij morte tantum doluit, quantum illū dilexit: dilexit autem tantū, quantum nulla mens hominū cogitare potuit? Quam si ergo pendens in cruce filij dolorem maternus dolor auxisse credendus est!

Thren 1.

Sed ne his quidē tantis doloribus exsatiata hostiū crudelitas, ubi sacrū illud corpus clauis confixissent, linguis animam crucifigere studebant, mouentes capita sua, & dicentes: Vah, qui destruis templum Dei, & in tribus diebus reedificas illud: saluum fac te ipsum. Sic etiā Prīncipes sacerdotū illudētes, cū scribis & senioribus dicebant: Alios saluos fecit, seipsum nō potest saluum facere. Si rex Israël est, descēdat nūc de cruce, & credimus ei. Confidit in Deo, liberet eum si vult. Itaq. Pontificū & Pharisæorū rabies, nondū satiata pœnis & tormētis, cū nihil posset iam apponere cruciatibus corporis, addit opprobria & subannationē. Quē tu (inquit) percussisti, persequi sunt, & super dolorem vulnerum meorū addiderunt. Christo vetō asperior ex illorū praua voluntate erat dolor, quā ex iniuria cōuictorum. Dolebat enim & miserabatur illorū vicē, cū intelligeret, quantum sibi perniciem hoc nefariū crimine comparirent. Is autem cū malediceretur, non maledicebat: cū cedēretur, nō comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste.

Marc. 1.

Mat. 27.

Additur his omnibus extrema & quidem inaudita crudelitas. Cum enim Dominus sanguine iam exhausto, & amentibus venis atque faucibus, ardentissima siti aestuaret, seq. sitire dixeret; vinea illa à se confixa atq. diligenter exculta, pro vuis labriscas, proque vino acetum cultori suo propinauit. Quid verò crudelius, quàm pendenti in cruce Domino, sanguine defecto, vulneribus confisso, liuoribus deformato, & eam speciem referenti quæ vel ferrea corda emollire potuisset, non modò guttam aquæ denegare, sed aceti quoq. amaritudinem offerre. Hæc

Psal. 68.

sanè crudelitas tanta fuit, vt de ea idem Dominus per Prophetam queratur, cum ait: Et dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Quò igitur inopix nostræ leuanda gratia peruenit vnicus Dei Filius, in quo sunt thesauri omnes reconditi, vt in cruce pendens, neq. aquæ guttam ad sedandam sitim haberet, neque vbi caput suum spinis transfixum reclinaret? Cur hoc, nisi vt (quem admodum Apostolus ait) nos omnes nuditate atq. inopia sua locupleraret? Hinc Leo Papa, Commutatione, inquit, mirabili inerat commercium salutare: nostra accipiens, & sua tribuens: pro contumeliis honore, pro doloribus salutem, pro morte dāns vitam: & cui ad exterminationem persequetium poterant plus quàm duodecim milia Angelicarum seruire legionum, malebat nostram recipere formidinem, quàm suam exercere potestatem. Quisquis igitur diligenter hos omnes dolores, quos Dominus tum in corpore, tum in anima sua perpeßus est, considererit; faciliè intelliget verum esse quod initid proposuimus: nempe, omnes mundi dolores & cruciatus, etiam si in vnum coherere & constari possent, nequaquam huius doloris magnitudinem æquare potuisse.

III.

Nunc iam ex his quæ hæcenus dicta sunt, fratres, philosophari incipiamus. Nullam enim altiore philosophiam, quàm crucis Christi esse, Apostolus testatur: qui quamuis in tertium cælum raptus, audierit arcana verba, nihil tamen se nisi Christum, & hunc crucifixum scire profiteretur. Quo quidem testimonio maximam esse Dominicæ crucis philosophiam intelligimus. Deprecemur autem nos quoque communem Dominum, vt mentibus nostris lucis suæ radiū præferat, quo latentia sub crucis arbore mysteria penetrare valeamus. Principio igitur (ne longius à crucis spectaculo recedamus) hoc à nobis miseranda illa atque luctuosa pendens in cruce Domini species flagitat, vt pio compassionis affectu & mærore, patienti Domino compatiamur: ne in illam D. Hieronymi iustissimam indignationem incidamus. Sic enim ait: Omnis creatura compatitur Christo morienti: sol obscuratur, terra mouetur, petra

Hieron.

scia.

seipduntur, velum templi diuiditur, sepulchra aperiuntur: solus miser homo non cōpatitur, pro quo solo Christus patitur. Quid igitur hac insensibilitate atque adeo immanitate indignus?

Deinde verò, vt ad id quod initio proposuimus redeamus; gratiam fideiussoris nostri ne obliuiscamur, qui animam suam pro nobis posuit: sed eam quàm diu viximus & spiramus, semper ante oculos habeamus, & immortales illi gratias agamus: quòd cum tam multis alijs rationibus, sine vllò suo inconmodò aut labore salutem nostram operari potuisset, hac tamen mirabili ratione nobis opem ferre voluerit; quòd ea sanandæ miserie nostræ, & promouendæ saluti nostræ commodissima esset.

Quid enim magis nos ad spem in Deum, ad eius amorem patiter ac timorem, ad mundi rerumq. terrè patrum contemptum, ad peccati odium, ad patientiam laborum, ad veram cordis humilitatem, ad crucem corpori & corporis sensibus affigendam, cæterasque virtutes vehementius, quàm crucis Christi mystetium, poterat incitare? Sed hæc persequi infiniti operis est. Itaque cum in hoc summo beneficio duo sint præcipuè consideranda; alterum salus & redemptio parita, alterum redemptionis & salutis reddendæ modus: multo mirabilior redemptionis modus, quàm ipsa redemptio est. Non putauit Seneca tanti esse

Seneca in
Epist.

hominis apud Deum, vt illorum graua cælestia corpora ab eo condita essent, & in illorum obsequium circumageretur. Vnde ait: Nimis nos suspicimus, si digni nobis videmur propter quos hæc tanta (scilicet corpora cælestia) moueantur. Suas ista leges habent, quibus diuina exercentur. Qui indignum hominem credebat, cui cælestia corpora famularentur; quid faceret, si non modò solem & astra, sed rerum omnium conditorem Deum in humanæ salutis ministrum seipsum dedisse, & hominum pedes lauisse, & inter latrones eius gratia pependisse crederet? Vtinam nos, fratres, hoc in loco insignis huius Philosophi mentem & animum haberemus: vt qua ille fuisset admiratione perculsus, si sacramentum hoc verè credidisset, nos quoque simili admiratione concuteremur, vt tantam hanc Domini erga genus nostrum benignitatē, & pietatis viscera pro meritis obstupesceremus? Non est autem cur quisquàm minorem se gratiā debere putet, quòd non pro se solo, sed pro omnibus Saluator calicem hauserit passionis. Vt enim omittam tantam eius charitatem exstinsisse, vt, si ita res postularet, tantū vnus animæ salutis, quantum omnibus impenderet: tamen, vt sol nihil minus lucis & caloris cuius hominum tribuit (cū omnibus luceat) quàm si vni alicui oriretur: ita passio Christi nihil minus præbet vnicuique, quàm si pro eo solo suscepta fuisset. Quo quidem affectu erat Apostolus cū diceret: Qui dilexit me, &

simile.

Glac. a.

Aug. in
Meditat.

tradidit semetipsum pro me. Sic enim illum propter hoc salutis suae beneficium diligebat, ac si vni sibi fuisset impensum. Nos igitur, fratres, propter quorum scelera diluenda in hoc dolorum omnium pelagus se unigenitus Dei Filius coniecit, ut nos inde extraheret, eodem affectu atque animi gratitudine percussus, cum D. August. his verbis Dominum pro nobis in cruce patientem deuotissime alloquamur: Quid commisitisti, dulcissime Domine, ut sic indicareris? Quod scelus tuum, quæ noxa tua, quæ causa mortis, quæ occasio damnationis? Ego enim sum tui plaga doloris, tuæ culpa occisionis. O mirabilis celsura conditio, & ineffabilis mysterij dispositio! Peccat iniquus, & ponitur iustus. Delinquit reus, & vapulat innocens. Offendit impius, & damnatur pius. Quod meretur malus, patitur bonus: quod perpetrat seruus, exsoluit dominus: quod committit homo, sustinet Deus. Quò, nate Dei, quò tua descendit humilitas? Quò tua flagrauit charitas? Quò processit pietas? Quò excreuit benignitas? Quò rutilus attigit amor? Quò peruenit compassio? Ego enim iniquè egi, tu poena multaris: ego facinus admisi, tu ultione plecteris: ego crimen edidi, tu torturæ subiceris: ego superbiui, tu humiliaris: ego tumui, tu attenuaris: ego inobediens exsistui, tu obediens scelus inobedientiae luis: ego gulae parui, tu inedia afficeris: me ad illicitam rapuit concupiscentiam arbor, te perfecta charitas duxit ad crucem. Ecce Rex gloriæ, ecce mea impietas, & tua claret pietas. En mea iniustitia, & tua liquet iustitia. Quid, Rex meus, & Deus meus, quid retribuam tibi pro omnibus quæ tribuisti mihi? Non enim inueniri potest in corde hominis, quod condignè talibus referatur premis. Nunquid sagacitas machinari potest humana, cui cõparetur miseratio diuina? Hactenus Augustinus: cuius salutis nostræ primum deuotionis & grati animi affectum in hoc salutis nostræ mysterio imitari maxime decet.

Bernard.

Quid tum postea? Illud etiam à nobis magnopere Dominus requirit, ut peccatum, quod is morte grauius habuit, summo odio detestemur, ne videlicet ulterius committamus quod maiorem nunc illi dolorem (si doloribus obnoxius esset) quam mors ipsa incuteret. Vnde Diuus Bernardus sic Dominum inducit loquentem: Nonne satis propter te vulneratus sum? Nunquid non pro iniquitate tua afflictus sum? Cur addis afflictionem afflictis? Magis aggrauat me vulnera peccati tui, quæ vulnera corporis mei. Hactenus ille. Hinc etiam illud sequitur, ne se homo cuiquam venalem exhibeat, qui Dominici sanguinis pretio nobilitatus, ad summam gloriæ dignitatem euectus est. Hinc D. August. Si vobis (inquit) ex vestra fragilitate viluistis, ex pretio vestro vos appendite. Idem etiam Euseb. Emis. nos

August.
Euseb.

admo-

admonet his verbis: Agnoscat homo quantum valeat, & quantum debeat: & dū pretium suum cogitat, vilis esse sibi desinat. Custodiamus ergo sollicitē, quod tanti sudoris cōmercio Christus redemit. Reus itaque erit non parui pretij, sed sanguinis Christi, sanguine & passione eius mundatus. Hæc ille.

Illud etiam à nobis exigit, quod ipse, exposita prius beneficij magnitudine, à Sponsa sua in Canticis postulat. Sic enim ait: Cant. 8.
Sub arbore malo suscitavi tibi: corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. In his enim verbis salutis humanæ lapsum simul & remedium comprehendit. Mater enim omnium viventium Eva iuxta arborem illam à Domino interdictam à serpente decepta atque violata est, cum divinæ gratiæ & originalis iustitiæ integritatem amisit. Quam tamen misericors & pius Dominus in arbore obedientiæ, hoc est, in signo crucis à mortuis excitavit: quando scelus illius transgressionis & inobedientiæ suæ, humilitatis & obedientiæ merito dissolvit. Exposita igitur beneficij magnitudine, quid pro eo exigar, declarat: protinus his verbis: Pone me sicut signaculum super cor tuum, & super brachium tuum. Vox est Sponsi in cruce pendentis; qui à Sponsa, hoc est, à fideli anima exigit, ut illam crucifixi imaginem in corde suo velut expressam & insculptam perpetuo gerat: ut tanti beneficij memoriam nullo unquam tempore intercidere patiamur: atq. ut verbis utar Augustini, August.
to nobis figatur in corde, qui pro nobis est fixus in cruce. Nec contentus intus, hoc est, in corde gestari, vult etiam exterius quoque in brachio, hoc est, in operibus, & ratione vitæ exprimi: ut videlicet quisque nostrum cum Apostolo dicere possit: Galat. 6.
Ego stigmata Domini mei in corpore meo porto. Illi autē huiusmodi stigmata portant, qui carnem suam cum omnibus vitiis & concupiscentiis crucifigunt: qui necē sensibus afferunt: qui omnes carnis illecebras, & voluptates aspernantur: qui crucem suam quotidie portant: qui seiplos abnegant: qui se quotidie hostiam viventem, sanctam, Deo placentem offerunt: qui deniq. Domini sui exemplo (qui propter eos calicem passionis hausit) permoti, ipsi vicem (quatenus licet) illi rependere student, aspera quæque & acerba in illius gratiam sponte sectantes. In hoc enim ille mortuus est, ut vestigiis eius insisteremus. Ad satisfaciendum quippe pro totius mundi peccatis, vel una pretiosi sanguinis eius gutta, divinitati vixit, satis erat. Sed ille tamen totum sanguinem per tot vulnera effundere voluit, ut hoc tanto beneficio, & amore nostrum incenderet, & tantæ patientiæ exemplo nos ad similem laborum tolerantiam excitaret: quos ille pro nobis prius experiri dignatus est, quo omnem à nobis laborum metum atque formidinem excuteret.

Hæc

Joan. 10.

Cant. 8.

Hæc autem consideratio eundem Apostolum ad omnium laborum patientiam sic animabat, ut diceret, se in cruce cum Christo esse crucifixum, nec iam sibi aut in se, sed Christo & in Christo vivere. Subiecitque cunctis causam: *Qui dilexit (inquit) me, & tradidit semetipsum pro me.* Quid ergo iustus, quid magis debitum, quam ut ego vicissim tradam me pro eo qui ad mortem se tradidit pro me? Hoc autem consilio Dominum tam multa passum fuisse, item ipse docuit, cum de ovibus suis & de seipso tamquam de alio loquens, ait: Ipse ante eas vadit, & oves illum sequuntur. Hoc est, prior in laboribus, in ieiuniis, in vigiliis, in doloribus, in persecutionibus, in paupertate, in nuditate, & patientia, oves suas præcurrit & antecedit, & oves illum per hæc ipsa humilitatis & patientiæ itinera sequuntur. Quo argumento colligimus, fratres, nequaquam eos ad hunc pium gregem ovium Christi pertinere, qui illum hisce itineribus (quatenus cuique liceat) non sequuntur: cum ovium suarum esse dicat, sequi pastorem suum. Aliàs enim vehementer indignum est, si, cum innocens Dominus pro malo seruo tam dira patitur, pro se reus servus nihil pari velit. Quod si dixeris ab huiusmodi passionibus naturam hominis abhorre-
re, quæ voluptuosa semper, & ea quæ carni iucunda sunt, cap-
re solet: huic objectioni illico Dominus responderet, dicens: Quia
fortis est ut mors dilectio. Lampadēs eius, lampades ignis atque
flammarum. Aquæ multæ non poterunt extinguere charita-
tem, & flumina non operient eam. His autem verbis Dominus
veræ dilectionis vim & potentiam declarat: quæ nihil asperum
propter dilecti gloriam reformidat, pericula non meruit, labo-
res non horret, mortem contemnit, & immobilis atque inre-
pida in omni certamine consistens mori potest, vinci non po-
test. Hoc est enim quod ait: Aquæ multæ non poterunt extin-
guere charitatem, & flumina non operient eam. Hæc igitur
charitas, summæ illius charitatis & bonitatis, quam nobis Chri-
stus Dominus in passione sua ostendit, contemplatione excita-
ta, omnia aspera & difficilia contemnit, & crucis Christi imagi-
nem in amantium corporibus exprimit: quod is præcipue à no-
bis passionis suæ iure requirit.

Cæterum quoniam hæc ipsa sine divini numinis ope præstare non possumus, reliquū est ut cōtinuis precibus hanc eius opem imploremus, Christi Domini merita ante Patris æterni conspectum offerentes: ut illius meritis & doloribus, quos pro nobis pertulit, tribuatur quod nostris meritis nō debetur. In cun-
ctis enim precibus nostris nunquam ante faciem Patris sine
mediatoris nostri patrocinio appareamus: quæ ille pertulit om-
nia pro debitis nostris offerentes, & gratiæ ipsius auxilium po-
stulantes.

Rufantes. Fuerunt feminae, quae sanguinolentas virorum suorum velles, quos inimici occiderant, asseruatunt, quas adultis filius ostenderent, quo eos ad lumentam de patris nece vindictam incitarent. At nos contra, facere debemus, qui Iosephi nostri tunicam, hoc est, immaculatum Christi Domini corpus, proprio sanguine cruentatum, ante Patris aeterni conspectum offerentes, non illum ad iram & vindictam, sed ad misericordiam & pietatem inclinemus. Hoc est enim quod olim Dominus adumbravit, cum agni sanguine postes & superluminaria domorum tingi praecepit: ut, eo inspecto, gladium suum ab ea domo coerceret, cum in alias Aegyptiorum domos destruxit. Sic enim ait: Erat autem sanguis vobis in signum, in aedibus in quibus eritis, & videbo sanguinem, & transibo vos: neque erit vobis plaga disperdens, quando percussero terram Aegypti. Quid, quæso, necesse erat tibi, Domine, hoc signum apponere, ut populares tuos ab Aegyptiis internosceres, cum omnia nuda & aperta sint oculis tuis? Sed hoc tamen symbolo admonere voluisti, quid nobis facto opus esset, ut te placabilem redderemus: nempe, ut pretiosum Filij tui sanguinem, pro nobis in cruce profusum, oculis tuis obiceremus; & per illum te nobis propitium fieri peteremus: quandoquidem sanguis hic pro nobis clamat, melius quam Abel: cum hic iustitiam, ille vero postulet misericordiam. Hæc sunt igitur, fratres, quæ præcipue à nobis Dominicæ passionis beneficium summo iure requirit. Tantum enim beneficium, tam caro pretio emptum, flagrantissimo amore, & sempiterna memoria, deuotissimo affectu, & summa animi gratitudine celebrandū, & in intimis sensibus recondendum est. Quod nobis concedere dignetur salvis nostræ auctor Dominus Iesus, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

Exod. 22.

D E

DE PASSIONE DOMINI CON-
CITO SECUNDA: IN QUA DE CAPTI-
uitate & redemptione generis humani agitur. In
cuius argumenti tractatione primo loco summum
redemptionis nostræ beneficiū exponitur: secun-
do verò, de magnitudine dolorum Christi Domi-
ni agitur. In priori autem illa parte tria explican-
tur: primū, in quæ mala propter peccatum genus
humanum inciderit: secundò, quàm commodissi-
mam liberandi rationem atque modum Christus
Dominus excogitauerit: tertio, quomodo hac ipsa
ratione nos ab omnibus illis malis, in quæ incidi-
mus, plenissimè liberauerit: in extrema verò concio-
nis parte, quid à nobis Dominus pro hac tam pia
liberatione postulet, explicatur.

THE. *Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris: posuit enim
animam suam pro te. Ecclesiastici 29.*

*Dei abscondit
et columba.*
A est, fratres charissimi, consuetudinis quotidia-
næ vis & potentia, ut rebus etiam maximis, atque
omnem admirationem superantibus, admiratio-
nem detrahat. Quid enim mirabilius, quàm ex-
lorum ordo & magnitudo, stellarum pulchritudo,
solis splendor & virtus, cælum, terras, maria, atque omnia su-
pera & infera, virtute sua penetrantem atque collustrantem?
Cuius quidem sideris virtus & pulchritudo tanta est, ut Ana-
xagoras, insignis Philosophus (de quo honorificam Aristoteles
mentionem facit) in hoc se natum, & à Deo conditum dixerit,
ut solem cerneret: usque adeò pulcherrimi huius sideris con-
templatione eius animus rapiebatur. Quam tamen pulchritu-
dinem propter quotidianam eius videndam consuetudinem, ne-
mo miratur, neque pulchritudinis auctorem & conditorem laudat.
Quòd si ad inferiora huius mundi corpora descendamus, quid
homine mirabilius, siue animæ dignitatē & officia, siue corpo-
ris opificiū spectes? in quo tot sensus, tot organa, tot mēbra in-
terna si nūl & externa, tot venarum, articularū, & neruorū rami
per totā corporis regionē sparsū cernuntur, ut nō immeritò qui-

dam dixerit, dubitare se, vira in re artificis summi sapientia magis appareat, in mirabili ordine atque ratione cælorum, an in vnus corporis humani fabrica. Hoc certe nisi quotidie cerneretur, magnam nobis admirationis materiam præberet.

Quorsum hæc? vt intelligatis, fratres, hanc ipsam consuetudinem in causa esse, vt rem omnium quæ vnquam fuerunt, aut erunt, maximè mirabilem nemo stupeat, nemo miretur. Quid enim mirabilius, quàm Deum mori, Deum in crucem agi, Deum inter latrones pendere? Potestne aliquid sublimius, aut mirabilius animo concipi? *Regina Saba* non habebat vltra spiritum, cùm Salomonis familiam, domum, gloriamque videret. Quàto verò mirabilius est, Dei Filij humilitatem, quàm Salomonis sublimitatem cernere! Hoc certe non modò verbis exprimi, sed ne cogitatione quidem comprehendendi potest. Quomodo ergo aut spiritus aut halitus in nobis superest, cùm adeò stupendam Dei Filij humilitatem & ignominiam contemplamur? Cùm Dominus ad ferendas Hebræis leges in montem Sinai descendisset, tanto terrore Hebræorum animi audita Dei voce concussi sunt, vt ad Moysen dicerent: Loquere tu nobis, & audiamus; non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur. Deniq. miraculi instar esse crediderunt, quod loquente Deo, & audiente homine, vixerit homo. Si ergo tantus animorū terror est, Deum audire loquentē; quid vinculis ligatum, flagris verberatum, sputis illitum, alapis cæsum, spinis coronatum, & in cruce inter facinorosos & latrones appensum? Cùm amici Iob ipsum in sterquilino sedentem, & testa tantum adentem vidissent, quem antea opulētissimum & multis opibus circumfluentem, cognouissent: tanto stupore completi sunt, vt septem diebus, & septem noctibus, cum eo humi sedētes, silentium reuerint, neque quisquam eorum ipsum alloqui ausus sit. Videbant enim dolorem esse vehementem. Si ergo tanto hi stupore correpti sunt, cùm hominem sic affectum viderent: quantus (quæso) stupor erit, non solum hominē, sed Deum patiter atque hominem in cruce pendentem, & leprosi speciem exhibentem, & à vertice vsque ad pedes tot livoribus deformatum, tot vulneribus concisum, tot plagis conitutum cernere! Si spectaculum illud sic homines obstupescit, vt septem dierum spatio muros & elingues reddiderit: quid nos facere par est, qui tanto acetius & mirabilius spectaculum ante oculos positum cernimus? Cùm Achior caput Holofernis principis militis Assyriorum abscissum vidit, astuas se anima eius dicitur, & præ stuporis & pavoris magnitudine in terrā corruisse. Quanto ergo mirabilius est, auctorem vitæ mori, quàm tyranni caput abscindi? Quomodo ergo non æstuet, & in terram corruit ho-

mo,

mo, cum hoc tantum diuinæ pietatis opus animaduertit ^{Plinius} senior, ubi de diuinitatis natura multa & ea quidem præclarissima dixisset, postremo in consolationem eorum qui non omnia possunt, duo esse ait, quæ Deus ipse non possit, summa (inquit) mentiri, non potest mori. Quæ duo non posse, summa quidem potentia est. Si ergo Deus neque mentiri neque mori potest, quid mirabilius quam quod fides prædicat Deum esse mortuum? Quamuis enim ipse secundum diuinitatis naturam mortuus non sit, quia tamen ille homo verus erat Deus, verè, cum ille homo mortuus est, Deum dicimus fuisse mortuum.

Hanc autem rem mundus adeo impossibilem credit, vt nec Reges & Principes terræ communibus armis atque consiliis eos acerrimè insectarentur, qui primi nouum hoc dogma in mentem inuenerunt, prædicationem videlicet crucis, itulitiam reputantes. Nos autem, fratres, qui mysterium hoc firmè fide amplectimur & veneramur, illud certè faceri debemus, magno aliquod & ingens negotium fuisse, propter quod summa illa sapientia subire mortem dignata sit. Tanta enim res, quæ omnipotentia superat admirationem, non nisi maximi aliquis fructus causâ suscipi debuit. Cum Rex aliquis ingentem exercitum, & classem multarum triremium apparare iubet, non alicuius viculi, sed regni, aut munitissimæ vrbs expugnandæ gratia comparare credendus est. Cum ergo nihil maius humana mens, quam Deum mori, concipere possit; consequens erit, vt nihil hac ratione vel ad genus hominum salutaris, vel ad Dei gloriam sublimius fieri potuisse credamus. Non potest enim non summum esse beneficium, quod tantis impedimentis paratum fuit.

Diuisio.

I. Cor. 12.

De hoc igitur ineffabili opere duo nobis hodie dicenda sunt: alterum, quàm multa & præclara munera per Christi mortem nobis donata sint; alterum verò, quàm multis doloribus hæc omnia nobis ipse parauerit: illud quidem, vt itaquam viua membra luti auctori gratias agamus: hoc verò vt itaquam viua membrorum capiti nostro patienti compatiamur. Hanc enim membrorum conditionem esse Apostolus ait, vt, si quid patitur vnum membrum, compatiantur cetera membra.

Verum ad hæc duo tractanda, non mortalis homo, sed summus aliquis Angelus è cælis destinandus esset, qui ea pro digressitate explicaret. De me autem, fratres, illud testari possum, me huius argumenti sublimitate penè obrutum fuisse: neque vnde principium sumerem, aut vbi dicendi finem facerem, quid primum, quid postremum dicerem, consequi potuissem. Cum ergo me tantæ materię imparem deprehendissem, superplex Dominum oravi, vt non quidem mei, sed vestri gratiam mihi dicendi facultatem præberet, quæ dignum aliquando

tanto mysterio dicere possem. Scio enim velum esse, quod quidam ex sanctis Patribus de diuini verbi ministris ait: Tantum accipie doctor, quantum mereor auditor. Vt enim infantis regis nutrices delicatis cibis pascuntur, quo purissimum lactis fontem alumnis suis propinent: ita superius ille Rex verbi sui ministros licet immeritos, propter filiorum suorum alimoniam, celestis mensa cibis nutrit & pascit, quo delicatius illos lactare & pascere valeant.

Petrus
Rauens
Simil.

Ceterum cum multæ ac variae sint rationes & modi, quibus hoc mysterium concionatores hac die tractare solent (vnde quisque, enim suo sensu & affectu ducitur) permittite, quaeso, fratres, vt ego hac etiam die cedi libertate vras, & meo modo de hoc sacratissimo mysterio apud vos hodie disseram. Dabo enim operam, vt, veterum Patrum vestigiis insistent, commodissimo saltem ordine ita sermonem instituam, vt qui paulo attentiores aures adhibere voluerint, facillè quæ dicturus sum non modò percipere, sed memoria etiam complecti debeant. Verum vt hoc ipsum pie & religiose præstare valeamus, celestem operam, sacratissimæ crucis adoratione atque salutatione, imploremus.

O crux aue, spes vnica, &c.

Regius Propheta de miratur, qui fieri possit, vt cum Deus adeo sublimis & excelsus sit, sublimi tamen & alta à longè cognoscat, & humilia respiciat in caelo & in terra: ego verò non minus miror, cum Deus noster adeo munificus & liberalis in bonorum suorum distributione sit, adeo tamen strictus (vt ita dixerim) atque seuerus in exigendis gratijs pro impensis à se beneficiis existat. Vix enim aliquod Patribus olim cõtulit beneficium, cuius non statim sempiternam memoriam & grati animi officium ab illis postularet. Quia & aliquando idem ipse cessantes aut beneficiorum immemores, ad hoc excitare solebat. Quod fecit cum Iacob, cui ab exilio & peregrinatione sua reuertenti ait: Surge, fac altare Deo, qui apparuit tibi in via, quando fugiebas Esau fratrem tuum. Iam viginti anni post hoc beneficium elapsi erant, & tamen, quasi recens esset, grati animi obsequium idè ipse beneficii auctor requirebat. Qua admonitione vir sanctus excitatus, filios & vxores in hunc modum cohortatus est: Surgite, ascendamus in Bethel, & faciamus ibi altare Domino; qui exaudiuit me in die tribulationis meæ, & cõsilius fuit iuuentutis meæ. Hac ergo ratione Dñs ad beneficiorum suorum memoriam virum sanctum excitauit. Quid verò illud, quod vbi Chananeorum terram Abraham pollicitus est, protinus eidem præcipit, vt totam illam regionem collustraret? Postquam enim dixerat: Omne terram, quã cõspicis, tibi dabo, & semini

psal. 137.
psal. 138.

Genes. 28.
Genes. 28.

Genes. 28.
Genes. 28.

Tome.

Cc

tuo

tuo: adiecit protinus: Surge ergo, & perambula eam in longitudi-
dine & latitudine sua, quia tibi daturus sum eam. Cuius divini
præcepti causam, diu multumque à me ipso requirebam: quippe
vehementer admirabar, cur Dominus homini quieto, secum ha-
bitanti, secumque viventi, tantâ laborû & curarû materiam præ-
bere voluerit: hoc est, cur tam longæ peregrinationis labores
injunxerit? cur tot ignotas barbarorum hominû regiones col-
lustrare, nec tam diu vilo cæto domicilio quietam & placidam
vitâ agere permiserit? Cuius divini cõsiliij ea vel præcipua mihi
causa fuisse videtur, quod Dominus volebat sanctum Patriar-
cham totâ regionis illius longitudinẽ & latitudinem peragrarẽ
ut cum tot cerneret civitates, tot populos, tot opulenta regna, tot
feraces agros, tot culta prædia, tot denique opes posteris suis eius
beneficio tradendas, ex tam latæ regionis magnitudine atque opu-
lentia divinæ erga se beneficentiæ magnitudinẽ intelliges, tan-
to vehementius in benefactori sui amorẽ exardesceret, quanto
maius esse beneficium agnoscebat, quod illi promissum erat.

Verum hæc priuata personarum beneficia sunt: veniamus
ad communia. Olim Dominus populum suum ab Aegypti
seruitute multis editis miraculis liberauit, & in promissam Cha-
naanæorum terram induxit. Quam, quæso, religionem & grati-
animi obsequium ab eo pro hoc beneficio expectij? Primum,
quod annis dies festos institui & agitari voluit: in quibus om-
nia illa, quæ tunc facta fuerant, agerentur. Sanxit enim, ut anno
vertente, & eadem illa nocte (ut ita dicam) redente, agnos in
ædibus singulis immolaretur: postes & limina simili ratiõne
agni sanguine tingerentur: epulum eadem religione fieret:
septem continuis diebus panibus fermentatis vesci non liceret.
Istud, inquit, solenne institutis ritu sempiterno. Erant igitur
illis omnia statim temporibus eadem ceremonia renovanda: ut
cum non tam verbis exponerentur, quam rebus ageretur, esset
beneficiij illius memoria eorum animis infixæ, & simul illa pri-
mum disciplina teneros filiorum animos imbuerent: ut cum
ætate paulatim instituta pietas adolesceret, atque tandem cor-
roborata ad perfectionem perueniret. Cum quæsierint, inquit,
à vobis filij vestri, quænam sit ista religio: dicetis, Victimam tran-
situm Domini est, qui transiit per domos Israël, Aegyptijs
exitum, nobis autem salutem conferens. Neque hac solùm
annua recordatione contentus, æternam & continuam huius
beneficiij memoriam esse voluit, cum subdit: Etenim quasi si-
gnum in manu tua: & quasi appensum quid ob recordationem
ante oculos tuos. Patrum enim illi videbatur, si huius beneficiij
symbolum in manibus gestaretur: adiecit enim aliud multo
præsentius, cum ait: Et quasi appensum quid ob recordationem

ante oculos tuos: vt nunquam non possis eernete, quod semper ante oculos obseruatur. Sed libenter tamen & suppliciter alicui Domine requiram, quid sit in causa, cur in exigenda huius beneficii memoria adeo vehemens & seuerus sis? Num hac religione aliquid tibi aut vtilitatis, aut felicitatis adiungi potest? Nullo modo. Quid hic igitur intendis? Ipse protinus exponit, cum ait: Vt lex Domini sit semper in ore tuo. Hoc est, vt huius tanti beneficii consideratione Dei omnipotentiam, clementiam prouidentiam, charitatem in suos, & seueritatem in improbos agnosceris, illum verearis, illum diligas, in illo spem omnem salutis reponas, illiusq. legibus & mandatis obtemperes: quo tandem immortalitatis & felicitatis æteræ gloriam consequaris. Quid igitur hoc est? Certè beneficium beneficium cumulare, & veteribus noua, ac minoribus maiora addere: quandoquidem nihil homini accidere maius potest, quàm vt iustitiam & innocentiam colat in hac vitâ, & æternam felicitatem percipiat in altera. Huc enim tota illa Domini exactio (si exactio tamen, & non munus nonū appellanda est) apertissimè tendit. Hæc sunt ergo, quæ pro illo beneficio Dominus requirebat. Nunc, quæso, fratres, paulisper mecum animos erigite, & beneficii huius comparatione redemptionis & liberationis nostræ beneficiū expendamus. Illo igitur beneficio populus à Pharaonis potestate liberatus fuit: hoc verò à diaboli tyrannide & potestate, cui veteris debiti iure traditi eramus, erepti sumus. Illo à captiuitate Aegyptiaca: hoc à peccati captiuitate & seruitute. Illo à plagis & laboribus quibus populus in Aegypto premebatur: hoc ab æternis plagis & incendiis quibus dānati in gehēna torquentur. Ad illud beneficiū præstandū præcepit Dñs agnū immolari, cuius sanguine postes domorū tingerētur, & Dei populus à vastatore Angelo liberaretur: ad hoc verò voluit celestis Pater nō pecudē aut agnū, sed vniciū Filium suum in sacrificium mactari: vt eius sacrificij merito ab omnibus his malis, quæ suprà diximus, seruaueremur. In illo beneficio Dñs populi sui hostes, qui illū infestis armis & animis insequébātur, in mari rubro submersit: in hoc autem veros animorū nostrorum hostes, nempe ipsa mortifera peccata, quæ æternā nobis mortē inferūt, in rubro pretiosi sanguinis sui mari suffocauit & interemit. Illis quidē hominibus, cū sitirent, fluxit aqua de petra, quæ sitim corporis ad tēpos sedaret: nobis manat aqua ē latere Christi, quæ salit in vitā æternam. Super illos pluit Dominus manna ad manducandū, quod sic edentium vitam sustentabat, vt mortem nō arceret: nobis in cibum datur caro Christi, hoc est, panis Angelorum, qui nos ab æterna morte immunes seruat. De illo enim Dñs ait, Patres vestri māducauerunt manna in deserto, & mortui sunt: de hoc

vorò, Qui māducat hunc panem, viuet in æternum. Postmodò eius beneficij finis exstitit, filios Israël post longos tandem itineris extores ad promissam illis Chananaeorum terram adduxerit: huius verò finis est, nos in hæreditatem incorruptâ, immarcescibilem, & incontaminatam, nullo vnquam tempore finendam introducere. Quantū igitur beneficium beneficio præstat? Illud terra, hoc cælum illud caro, hoc spiritus: illud denique agni morte, hoc Filij Dei mortis perfectum est. Quantū ergo cælum terræ, spiritus carni, æternitas tēpori, & agnò Christus antestatur, tantum hoc beneficium illo maius & amplius est. Si ergo adeò memorem illius beneficij animum à populo suo Dominus exigebat, vt, annua recordatione minimè contentus, semper ante oculos obuersari velleret: quid, quæso, à nobis pro hoc tanto beneficio rependi cupiet? Si enim beneficium hoc infinitis partibus illo sublimius atq. magnificentius est; infinitis quoque partibus maior esse debet pietas, & charitas, & religio, & gratiarum actio, qua hoc beneficium celebrandum erit.

Simile.

Qua ergo ratione, fratres, huic officio respondere fragilitas nostra poterit? Ea certè, vt huius beneficij magnitudinē, quantum facultas nostra tulerit, agnoscamus. Quo enim magis hoc agnouerimus, eo magis grati ac deuoti in auctorem tantæ salutis erimus. Sed qua potissimum via & ratione in hoc pio studio versari poterimus? Ea certè quam Dominū Abrahæ præscripsisse paulo antè diximus: vt quemadmodum is omnia promissæ regionis illius loca oculis lustrare iussus est, ita nos mentis oculis omnes summi huius beneficij partes & circumstantias pie ac diligenter consideremus. Sunt enim simplicia quædam beneficia, sunt & multiplicia maximeque secunda, quæ vnico beneficij nomine plura comprehendunt. Quam rem facili exemplo commonstrabo. Fingite nunc insignem quēdam latronem exstitisse, qui multis annis vias obsidens, iret facientes spoliator, interficeret: qui tandem in præfecti vrbs potestatem veniens, hanc aduersus illum sententiam ferret, vt videlicet flagellis primum caderetur: deinde manus eius & aures absunderentur postea verò ignitis forcipibus eius corpus laniaretur: exinde vitæ per publicas vrbs vias raptaretur: ac postmodò suspendio vitam finiret: & in patres descissum cadaver in editis locis appenderetur, quo facinorosis hominibus terrorem incuteret. Hac igitur sententia lata, si amicus aliquis magnis precibus & laboribus, atque ingenti pecunia oblata, qua in septuplum etiam illata damna resarciret, veniam illi impetrasset, & à tam multis illum cruciatibus liberaffet; iam intelligitis, quàm multis nominibus facinorosus hic liberatori suo obnoxius esset, qui se à tot malis immunem conseruasset. Hoc exemplo vtunque

intelligere poterimus, quid Seruatori nostro debeamus. Cum enim peccati merito in plurima & grauissima mala (quæ mox explicabimus) inciderimus, à quibus nos Christus Dominus liberauit: ideo vnico liberationis beneficio tot bona in nos contulit, quot erant mala à quibus nos eripuit; vt omittam interim bona quæ contulit. Longè tamen beneficium beneficio præstat, quòd illic pretio dato amicus amicum liberat, hic vira impensa Dei Filius inimicos absoluit. Quocirca, vt beneficij huius magnitudinem agnoscamus, mala omnia, in quæ per peccatum incidimus, breuiter enumeranda sunt. Vt enim ad medicinæ virtutem cognoscendam, morbi grauitatem, & incommoda omnia quæ secum affert, nosse prius oportet: ita ad salutarem redemptionis nostræ medicinam agnoscendam, communem naturæ morbum, & mala omnia quæ ex eo consequuta sunt, præcognita habere necesse est: quod nunc agere incipiemus. Erat autè hæc doctrina nobis maximè vtilis & salutaris, non ob hoc solum, quod modò diximus; sed etiam vt lethalis peccati malitiam perspicientes, illud omni ratione vitare studeamus. Constat enim totius Christianæ philosophiæ summam in vna peccati detestatione positam esse. Cum autem peccatum nomino, non solum illud parentis primi peccatum intelligo, quod totam naturam infecit; sed quæcunque etiam lethalia peccata, quæ homines passim desigant: qualia sunt fraternum odium, impudicus amor, periurium, conuiuium, furtum, alienæ famæ denigratio, vindictæ appetitio, & quæ sunt eius generis. In his namque omnibus peccatis includitur, quod in illo grauissimum fuit: nempe Dei contemptus, & auersio ab incommutabili bono, vnde cætera mala consequuntur.

I.

Principio igitur, octo præcipua mala sunt, in quæ homo propter quoduis lethale peccatum incidit, quæ ego quàm breuissimè enumerabo. Vestrum autem erit, fratres, ea studiosius atque diligentius recogitare. Primum igitur per huiusmodi peccatum homo à Dei gratia & amicitia cadens, in eius iram & inimicitiam incurrit: odio est enim Deo impius & impietas eius. Hoc autem malorum omnium & primum, & maximum, & omnium aliorum causa est: sicut contra Dei in nos amor donorum omnium primum, & aliorum omnium caput est. Hinc ipse Dominus, Peccata, inquit, vestra diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & prohibuerunt bonum à vobis. Secundò, per peccatum à cælesti regno excludimur, quo primum tempore delinquimus, dicente Domino: Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo: qui planè est electorum liber, in quo ij conscripti sunt, & cæli ciues decreti. Tertiò, per peccatum non

207.6

АРОС. 21.

XIII.
2. Tim. 2.

From 5.

Hier 2.

Exch. 6.

Simile.

Office 9.
VI.

FROM 4.
PAGE 11.

774 VERBA VII. IN PARASC EVE
solum à regno excludimur, sed etià ad æterna gehennæ supplicia dānamur. Stipendiū enim (vt Apostolus ait) peccati mors non solum temporaria, sed etiam æterna: quā Ioannes in Apocalypsi mortē appellat his verbis: Timidis autē & exsecratis, & homicidis, & fornicatoribus, & omnibus mendacibus, pars illorum in flagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda. Quarto, per peccatum tradimur in potestatem diaboli. Vnde est illud Apost. Vt resipiscāt à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Distat autē captiuitas hæc ab eā qua tyranni bello captos homines in captiuitatem adigunt. Hi namque inuitos & reluctantes subiiciunt sub dæmonum verò potestate non adigit nos vlla vis, non hostis cogens, non Deus ipse humani generis amicus: sed serpens, id est, diabolus suggerens atque insidians, & nostra voluntas serpenti consentiens. Et ita nos ipsi sumus nobis captiuitatis nostræ & miserie causa. Vincula verò quibus hic tyrannus subditos sibi constringit, sunt etiā illa quæ voluntaria, sed quæ tamen miseros homines ad inconcessas voluptates potenter abripiunt. Inter quæ præcipuum vinculum est lex membrorū, quæ spiritum post se captiuium trahit, & quocunq. voluerit impellit: non quidem cogens, sed vehementer ad malum alliciendū. Vincula sunt item variorum peccatorum, quibus homines à diuinis rebus abducuntur, & maximo impulsu ad veritatem rapiuntur. Vnde & illud Salomonis: Iniquitates suæ capiunt impium: & funibus peccatorū suorum constringitur. His igitur vinculis atq. hoc carcere captiuus, mo peccati iure tenetur. Nec vinctus modò est atque captiuus, sed etiam eiusdem peccati maculis adeo impurus atque deformis, vt Dominus per Hieremiam dicat: Si laueris te niro, & multiplicaueris tibi herbā borith, maculata es in iniquitate tuarum. Atq. ad huiusmodi animam per Ezechielum Dominus ait: Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ, & abominabilem fecisti decorem tuum. Quemadmodum enim in rebus corporeis vbi candida vestis cernum vel sordes contingit, ipsa quoque maculatur & sordidatur: ita homo peccatorum à Deo recedens, rebusq. terrenis fœditq. voluptatibus se immoderato amore coniungens, earum quoque fœditatem & sordes contrahit, dicente Domino: Abominabiles facti sunt, sicut ea quæ dilexerunt. Nec sordidus modò atque deformis, sed cæcus etiam per peccatum homo efficitur, & in tenebris agere dicitur. Sic enim de improbis dicitur: Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruant. Et illud: Nescierunt neque in tenebris tellexerunt; in tenebris ambulant. Vt cæci autem, in tenebris errant: quia neque quò sit eundum, neque viam qua in illum tendere, hoc est, neque finem ad quem tēdere, neque viam qua in illum

ren
lis e
atq
bo
po
ber
eis
pe
flor
lem
him
vire
defe
non
que
dio
à ca
ver
stra
ver
sum
Om
fuer
rect
inev
rum
Suf
pera
Qu
suz
fa ve
Aug
tece
H
eidie
quon
cale
boli
ritu
dis t
se h
mak
me
nig

tendere debeant, vident. Hinc extrema illa & summa rationalis creaturæ cæcitas ortum habet, quod tunc temporis feliciter atque præclare se viderè arbitrarur, cum visibilibus huius vitæ bonis fruatur, & carnis cupiditates expleere potest. Cæcitas portò huius causa est, quod peccatū, velut atram quandam nubem inter Deum & mentem hominis opponat, quæ diuinæ lucis radios & influxum in illum impedit: quoque plura hominē peccata peccatis addit, hoc nubem illam obscuriorem atque densiorem efficit. Nec cæcum modò, sed infirmum etiam & debilem ad omnia pietatis officia reddit. Peccatum quippe non solum hominem diuina gratia priuat, sed etiam mentis nostræ vires sauciat & vulnerat. Quod quidem satis indicat ille, qui descendens ab Hierusalē in Hiericho, incidit in latrones: quem non modò spoliauerunt, sed grauius etiam vulneratum reliquerunt. Ea enim naturæ infirmitas est, vt sine cælesti præsidio integritatem suam tueri nequeat. Quemadmodum enim si à cadauere myrrham abstuleris, protinus compurestet; & in vermes abibit: ita planè si diuinæ gratiæ myrrham ab anima nostra secreteueris. Hanc autem mentis infirmitatem illa Prophetæ verba significant: Misere mei, Domine, quoniam infirmus sum: sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Ossum autem nomine præcipuas animæ vires intelligit, quæ fuerant per admissum scelus fractæ & labefactæ, & à statu sui rectitudinis conuulsæ. Postremo, per peccatum anima mortem incurrit: quia veram vitā suam amittit, dicente Iacobo: Peccatum, cum cōsummarum fuerit, generat mortem. Et sancta illa Susanna: Si hoc, inquit, egero (id est, cupiditati vestræ obtemperauero) mors mihi est. Peccatū appellauit mortem. Cur irat? Quia per illud amittitur gratia, quæ homo Deo saloris & vitæ suæ auctori vnitus erat, à quo vitalem spiritū hauriebat. Amis- sa verò gratia, auctorem vitæ suæ Deum amittit. Vnde est illud Augustini: Non sunt in te viscera pietatis si luges corpus à quo recessit anima, non luges animam à qua recessit Deus.

Hæc sunt, fratres, mala in quæ totum genus hominum decidit per peccatum; & in quæ vnusquisque nostrum incidit, quoties capitale crimen admittit. Manet enim Dei inimicus, à cælesti hereditate exclusus, gehennæ supplicio addictus, diaboli obsequio mancipatus, deformis & impurus, ad omnia spiritalia & cælestia bona cæcus, infirmus, mortuus, & mille modis sauciatus. Neque enim sperari aliquid minus poterat, ubi se homo à Deo bonorum omnium fonte diuulsit, & diabolo malorum omnium auctori coniunxit. Hæc omnia, fratres, ante mentis vestræ oculos proponere deberetis, cum per hostis aliquis ad lethale aliquod peccatum iuuat. Non dubio enim

Gregor.

quin si hæc omnia mala alta mente volueris, prius vitam ip-
sam amittere, quam lethale aliquod crimen admittere eligere-
tis. Hæc enim de causa viri sancti nihil graue aut acerbum in-
dicabant, quod modò eos aliqua ratione ad huiusmodi crimina
vitanda inuaret. Sic de B. Benedicto D. Gregor. 2. dialog. libro
memorat; cum quadam die vehementi carnis tentatione à de-
mone vrgeretur, nudum se in viticatum & veprium fuisse
coniecisse, ibique inter spinarum aculeos diu volutarum fuisse
ex quibus toto corpore vulneratus & sanguine respersus esset,
& per cutis vulnera eduxit à corpore vulnus mentis, quia re-
luptatem traxit in dolorem. Vixit itaque peccatum, quia muta-
tatem incendit. Hæc ille. Nec minus mirabile est, quod de bea-
to Francisco legitur: qui cum simili tentatione vrgeretur, nu-
dum se inter globos niuis media hieme proiecit. Nec hoc con-
tentus, magna eiusdem niuis mole cògesta, & in globi formam
redacta, Hæc, inquit, Francisco, vxor tua est; illà brachiis ac toto
corpore stringe & amplectere. Hoc dictorio beatus Pater est
nis ardorem atque incēdium niuis rigore exstinxit. His igitur
rationibus peccatū à se expungunt, qui diuino lumine illustra-
ti, eius malitiam atq. deformitatem agnoscunt. Quæ quidem
res magnam nobis, fratres, iugēdi atque lamentandi materiam
præbet: cum tam multos inter ipsos etiam fideles passim videam
mus, qui bibunt quasi aquam iniquitatem, quiq. propter res
nihil sine vllò diuini iudicij meru sese in omnia peccatorum
genera præcipitant. Sed iam ad institutum redeamus.

Ab his autem tantis malis, in quæ per peccatum incutimus,
nullo modo se miser homo extricare poterat: quia non pote-
rat læsæ Maiestati satisfacere, nec peccatum abolere, quod
horum malorum causa exstiterat. Peccatū quippe illud, quod à sti-
generis nostri principe in omnes eius posteros tanquam à sti-
pite in ramos omnes processerat, infinitam grauitatem conti-
nebat: quia Maiestas læsa immensa erat & infinita. Hoc est
enim culpa grauior, quo persona, in quam committitur, dignior
est. Adde etiam quod non pro illo còmuni peccato solum, sed
pro omnibus omnium hominū peccatis Deo litandū & satisfaci-
endum erat: quæ tam multa sunt, vt vel vnus tantūm pecca-
tor dicere potuerit: Peccāni super numerū arenæ maris, tueri-
lis ergo erit numerus peccatorum omnium qui nunc sunt, fuer-
runt, & erunt, tam eorum qui seruādi, quam eorum qui dam-
nandi sunt, cum stultorum numerus sit infinitus? Pro his ergo
totius mūdi peccatis quomodo priuatus homo poterat satisfac-
ere? Adde quod ne pro se quidem vno satisfacere poterat, cum
Deo ingratus & inimicus esset, cuius etiā munera ingrata sunt.
Sola enim oblatio iusti impingnat altare; sola Deo grata est.

II. Cum

a. Paral.
ultim.

Eccles. 1.

II.

Secundæ
Pars.

Cum igitur in hoc infelicissimo statu miser homo ageret, qui sola mortis æternæ vindicta, ad quam fuerat damnatus, diuinæ maiestatis gloriam illustrare deberet, & ruinæ suæ supplicio Deum glorificare, quem obsequio noluerat demereri: vnicus Dei Filius tantam lapsi hominis cladem miseratus, quem aliena malicia, hoc est, diaboli inuidia in tot mala coniecerat, causam eius in se suscipere, eumque e tantis malis eripere, & pristinae dignitati & gloriæ restituere decreuit. Cum autem hoc multis modis efficere potuisset (quid enim diuina potentia & sapientia non possit?) optimam tamen & commodissimam rationem ad hoc eligendam esse statuit. Cum enim, sicut Propheta dicit, Dei perfecta sint opera, quæ videlicet auctoris sui dignitatem & sapientiam referant: nullo modo eius bonitatem & sapientiam decebat, vt opere clatiore neglecto, opus minus clarum & amplum susciperet. Si enim principis optimi & sapientissimi est, non quid ipse possit, sed quid maxime deceat considerare: quanto magis summus ille atque optimus Princeps, in pulcherrimo reparationis mundi opere, non quid ipse posset, sed quid eius gloriam, & humanâ salutem maxime deceret, intueri debebat! Cum ergo tanta huius operis dignitas sit, commodissimam ad illud perficiendum Dei Filius (hoc est, Dei virtus & Dei sapientia) ratione iniit: nempe vt ipse, assumpta hominis forma atque natura, generis humani causam in se susciperet; ipse vadem se pro reo homine, & debitorem faceret; ipse denique in se vniuersa mundi debita exsoluenda, & omnia eius peccata expianda susciperet.

Sed qua, quaeso, ratione, qua spe fructus & utilitatis indoctus, hoc tantum facinus suscipere voluit? Superuacaneum est aliquam utilitatis ratione in summo illo bono requirete: qui per infinita secula ante mundi constitutionem, non minus felix & beatus, & bonorum omnium compos exstitit, quam modò est. Hoc enim est diuinitatis maxime proprium, vt nihil illi addi, nihil detrahi possit. Cur igitur tantum laborem suscepit? Sola bonitate, sola charitate, solo benefaciendi studio, solo salutis nostræ amore, sola miseriarum nostrarum compassione. Per viscera (inquit) misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Hoc autem nobis innuit plaga illa locustarum, quæ omnem terram Aegypti vastabant. Suscitauit quippe Dominus vrentem ventum, qui vehementissimo flatu arreptam locustam proiecit in mare rubrum, vbi penitus submersa & extincta fuit. Cum verò multis alijs rationibus plagam illam curare potuisset, hanc potissimum delegit, qua redemptionis nostræ beneficiū figuraret. Vehementissima enim & arden-

Lucæ 11.

Exod. 10.

778
 tissima Christi charitas omnia mundi scelera (quæ inftar locustarum Aegypti, non vnâ aliquam regionem, sed vniuersum genus hominum vastabant) in se suscepit: & ea omnia in mare rubrum, hoc est, in pretiosi sanguinis sui flumen proiecit, vt in eo prorsus interirent: quemadmodum à Propheta dictum est: Deponet omnes iniquitates nostras, & projiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Cæterum cum totum Opus dominicæ passionis mysterium (quacunque illud spectaueris) at-
 dentissimi amoris flammis præ illud contemplantibus submis-
 cetur, hæc tamen gratuita diuinæ bonitatis dignatio, quæ ab æterno beatissimus & felicissimus erat, sine villo felicitatis suæ incremento, tantum laborum atque dolorum salutaris nostræ gratiæ subire volueris, maximum pijs mentibus amoris incitamentum præbere solet. Srenim amare pigeat, car prædicantem redamare, cur mutuam dilectionis vicem rependere pigeat: cur non aliquid homo propter illius amorem pati velit, qui immensos labores & cruciatus, salutis eius gratia, sine villo suo emolumento perpeti dignatus est?

Ad hoc autem efficiendum, necesse fuit humanam diuinæ naturæ copulare: vt altera alteram iuuaret, & quod vna præstare non poterat, ab altera præstaretur. Diuinitatis enim sublimitas nõ poterat vel mereri vel satisfacere (hæc enim humanæ naturæ, non diuinæ, officia sunt) purus autem homo, quamlibet iustus esset, non poterat pro tota generis humani vniuersitate infinitæ maiestati læsæ plenè satisfacere. Fuit igitur opus, vt humana diuinæ naturæ iningeretur: vt in altera esset qui satisfaceret, in altera qui satisfactioni meritum & valorem infinitum præberet, atque ita idem Deus & homo plenè salutem nostram operaretur: largiens ex diuinitate, quod humanitas habere non poterat; & assumens ex humanitate, quod superæ maiestati minimè conueniebat. Atque ita (quemadmodum D. Eusebius Emis. ait) immensa illa maiestas de nostro obtulit sacrificium, de suo contulit pretium.

Quod vt apertius intelligamus, obseruanda sunt tria actionum genera in Salvatore nostro. Quædam enim sunt propria Dei, quædam hominis, quædam Dei simul atq. hominis opera. Create enim, viuificare, iustificare, peccata remittere, & id genus alia, solius Dei opera sunt. Obedire autem, sacrificare, pro iustitia certare vsq. ad mortem, Deo gratias agere, non possunt esse nisi hominis, aut rationalis creaturæ opera. At verò emittere spiritum, & pro voluntate ponere animam, & iterum sumere, se à mortuis excitare, condignum pro totius mundi peccatis pretiū solui, non possunt esse opera, nisi eius qui simul sit Deus & homo. Cum igitur vtrique Dei atque hominis natura perfectè in-
 Christo

Euseb.
 Emis.

Christo fuerit; habuit planè ex altera quidem vnde satisfaceret, ex altera verò vnde pro totius mundi peccatis satisfaceret.

II.

Sed quoniam satisfaciens virtutem infinitam vidimus, satisfactionis modum videamus. hoc est, qua via & ratione Primus
satisfac-
iendi
modus. lætæ maiestati Redemptor noster satisfecerit. Si iustitiæ rationem expendamus, satisfactio medicinæ naturam imitatur: quæ contraria contrarijs curare solet inempe frigida calidis, & calida frigidis. Ad hunc ergo modum Saluator contraria via ingreditur, quæ nos sceleribus nostris commeruimus, contrariis ipse virtutibus expiauit. Quia igitur prima mortis & perditionis nostræ causa exstitit inobedientiæ crimen, & mentis effrenatæ rebellio, qua primus homo, ceterique deinde ab eius stirpe propagati, imperium Dei nefariè detrahebant: fuit utique consentaneum, vt Christus obedientia sua numen Patris nobis iratum placaret, & illis, qui deinceps illius iussis obedirent, causam salutis afferret. Et quia summa obedientia non in delicijs & vitæ incunditate, quam sponte nostra suscipimus; sed in laboribus atque doloribus, à quibus natura refugimus, apertè declaratur: commodum fuit, vt is, cuius obedientia nostræ rebellionis & contumaciæ scelus erat expiandum, fieret obediens vsque ad mortem: & non ad quoduis mortis genus, sed ad id quod nulli erat detestabilius, nempe ad crucis supplicium. Erat etiam Deus superbia grauiter offensus (hoc enim crimine primus homo deliquerat, eum diuinitatis similitudinem & scientiam dæmone suadente affectauit: & hoc item tota eius posteritas corrui, quæ prauis his parentum vestigijs ingressa est) humilitate igitur ei litandum fuit: vt humilis animi demissio placaret, quem superba insani hominis elatio ad iracundiam prouocauerat. Quia verò superbia illa omnem modum prætergressa est (nihil enim maius aut sublimius cæcus homo appetere poterat) ideo satisfactionis humilitas ea esse debuit, quæ ad supremum atque infimum abiectionis gradum sese demitteret. Adde etiam, quod non præterita solum, sed futura quoque humani generis mala cælestis hic medicus curanda suscepit. Ac malorum omnium caput & origo eadem superbia est: quæ arrogantia & impia sui fiducia obicem diuinæ gratiæ ponit, & ad infinita penè mala homines vehementer impellit. Quia enim ad honores, quos illa immoderatè ambit, infinitis penè itinibus peruenitur: ideo qui honores hoc modo concupiscit, cetera etiam omnia, quibus ad honoris gradum peruenitur, siue æqua siue iniqua sint, simili ardore concupiscit: atque ita demum ad innumera peccata superbum hominem acuit atque sollicitat. Quo nomine superbia omnis peccati caput esse

esse dicitur. Iam verò si quis aliqua iniuria siue contumelia
 pulsatus est, quos non excitat tumultus? quàm implacabili
 tota penè vita durat! Tu ergo, Domine, qui in hoc è cælis de-
 scendisti, vt generis humani morbos non doctrinæ monitis so-
 lum, sed multo magis virtutum tuarum exemplis curares, re-
 spice hunc morborum omnium maximum, maximeque im-
 medicabilem: quo detestabili superbix crimine è moribus
 nostris eliminato, præstantissimam humilitatis virtutem con-
 sequi valeamus. Hac igitur de causa cælestis medicus, qui mor-
 bi huius vim atque perniciem solus plenè agnoscebat, efficacissi-
 mum contra illum antidotum stupendæ humilitatis suæ exem-
 plo parâdum curauit. Totum enim passionis suæ agonem, non
 minus ludibriorum & contumeliarum ignominia, quam dolo-
 rum acerbitate deformari passus est. Quis enim sine pio ani-
 mi sensu referre possit summum illud captiouis & vinculorum
 dedecus, & alapæ ignominiam, quam satellites quidam diaboli
 in domo Annæ in pulcherrimam eius faciem impexit: & non
 iam vnâ, sed multas alapas, colaphos, sputa, ludibria, & irrisio-
 nes, quas in Caiphæ atrio sustinuit? Quid hic referam Hero-
 dis irrisionem, simul & exercitus sui; qui Dominum pro amen-
 te & infano habens, spreuit & irrisit, & veste alba ignominiosè
 indutum & vinctum, per vias vrhis publicas, turba hominum
 spectante & illudente, remisit? Verum hæc omnia, quæ aliqui
 stupendæ humilitatis exempla continent, missa facio: ad spi-
 rituum coronam venio, in qua admirandum humilitatis spe-
 ctaculum Deo, Angelis, & hominibus propositum est. Cohors
 militum, genus hominum insolentissimum, crudele, & sangui-
 narium, Dominum atrocissimis verberibus casum, ac penè con-
 tritum, in prætorium adducunt: & pro compassionis affectu, quem
 & suscepta verbera, & cernis supplicium (quod illi iam paratum
 erat) merebantur, hoc illi refugium præbuerunt. Exiitne primò
 illum vestimentis suis, & purpurea illum veste tanquam Regem
 induerunt. Deinde ne quid illi ad regis dignitatis speciè decederet,
 arundinem in dextera eius pro regali sceptro posuerunt: pro re-
 gio verò diademate crudelissimam coronâ, non gemmis & auro
 distinctâ, sed acutissimis spinis intextam, sacro eius capiti im-
 presserunt, & spinarum aculeis transfixerunt: vt insignem illam
 & inanditam ignominiam grauius quoque dolor sociaret.
 Quid his crudelius & acerbius non feritas modo hominum,
 sed etiam dæmonum, excogitare potuit? Sed est aliquid adhuc
 indignius. Non contenti enim hac feritate atq. ludibrio, Regis
 speciem, quam ipsi adornauerant, cachinnis & risu illudebant,
 flexis genibus illum Regis nomine saluantes, diuinam eius fa-
 ciem sacrilego ore conspuentes, alapis cadentes, & arundine
 quam

quam dextera tenebat, caput eius reuerendum percutientes, quo spinosa corona capiti altius infingeretur. Quis unquam ab ipso mundi exordio, in omnibus etiam immanium & barbarorum hominum historijs hoc genus ludibrij & ignominie audiuit aut legit? O ferreas hominum mentes, & omnem humanitatis affectum exutas! Quis non hic aperte videat, non hominum, sed crudelissimorum demonum hoc inuentum fuisse? Quos tamen Dominus ita in se desequere passus est, ut absolutissimum humilitatis sacrificium simul & exemplum nobis relinqueret quorum altero vetus superbie crimen expiauit, altero vero perfectissimum nobis humilitatis exemplum stimulumque prebuit. Quamuis enim tantum hoc ludibrium demonum ac satellitum eius furor excoGITauerit, tamen (ut ante diximus) non hoc dedecus ex necessitate toleratum est, sed de diuina voluntate susceptum. Habes igitur quisquis ab alio iniuria laceratus implacabilem te veniam petenti exhibes, nec nisi sumpta de illo vindicta coquiescere potes; habes, inquam, hoc ad instructionem & solatium tuum celorum atque Angelorum Dominum, tam stupedus propter te iniurijs & opprobrijs saturatum. Nec vero est quod dicas, illi quidem esse Deum, te vero hominem. Hoc enim ut alijs in rebus locum habeat, hac tamen in te magis nos hoc eius exemplum urget. Quo enim persona sublimior, hoc humilitatis eius exemplum efficacius atque potentius est. Cur enim vilis & abiectus homo deprimi & abieci non patiatur, cum exli & terrae Dominus ad extremum abiectionis locum se pro illo deiecerit?

Sed ad institutum redeuntes, hac incomparabili humilitate Dominus pro antiqua illa primi hominis superbia læsse maiestati plenissime satisfecit. Est enim indignissima res superbus homo: sed longe tamen maior & mirabilior medicina & placatio est humilis Deus. Itaque si superbie culpa, qua in ambitum diuinitatis exarsit, obnoxius est homo; Deus tamen se humiliavit pro superbo homine, deiecitque se maiestas pro crimine maiestatis: qua quidem humilitate plus Patri obrulit, quam quod illi rebellis & superbus homo sustulit. Magis enim illi humilitas Christi grata, quam ingrata hominis superbia fuit: magisque grata illi Christi obedientia, quam ingrata prauaricatoris inobedientia existit: pretiosior illi charitas Christi morientis, quam ingrata perniciosa sese à Deo auerantis: pretiosiusque illi fuit hoc sacrificium, quam fuerit inuisum totius generis homini peccatum. Non habet ergo Deus unde de transgressore homine queri, vel aliquid ab eo exigere possit: quando longe maius est quod illi Christus obtulit, quam quod prauaricator ademit. Non enim habet creditor cur queratur, quando pro auro vno, quem illi latro surripuit, fideiusor gemmam obtulit, quæ

Damas.

quæ omne pretiū superat. Quia enim omnis Christi actio nō hominis solum, sed Dei simul & hominis erat, valorem & pretium infinitum ab infinita personæ dignitate trahebat. Cū enim duplex in Christo esset voluntas, altera creata, & altera increata; & increata volūtas (vt Damascenus ait) creata voluntate, cū instrumento quodam, in operibus atque indiram motoris instrumenti proprium, impressam atque indiram virtutem virtutem participare, & idem cum eo efficere: nihil mirum si infinitam quoque virtutem illa creatæ voluntatis actio contineret, qua pro omnibus plenissimè satisfaceret.

III.

secundus
satisfaciendi
modus.

Hæc vna ratio diuini numinis placandi, & pro nobis satisfaciendi exstitit: audite nunc aliam, non minūs æquitatis & iustitiæ legibus accommodatam. Quam vt apertius intelligatis, statuendum est quod Propheta dicit: nempe omnia Dei opera esse perfecta (vt pote qui in numero, pondere, & mensura cuncta facit) ideoque nihil in eis prorsus deformitatis & decoris posse reperiri. Quamuis enim multa in hoc mundo ab hominibus flagitia committantur, quæ eius decorem & pulchritudinem deformare videntur, ipse tamen dedecus culpæ emendat decore vindictæ. Non enim ad perfectæ reip. decorem exigitur, vt nulla omnino delicta in ea reperiantur; sed ne impunita relinquantur. Hac enim malorum punitione, suus decor & pulchritudo in Rep. bene instituta retinetur: nec minūs pulcher laqueus est in cervice latronis, quàm torques aurea in collo Regis. Ad hunc ergo modum summus ille Princeps nihil in hac magna mundi Rep. cui ipse præsidet, deforme esse patitur: si enim improbus homo vniuersitatis pulchritudinem deformat turpitudine culpæ, rursus illam reparat (vt D. August. ait) decore vindictæ.

August.

Cū igitur vindicta sceleribus illata, & pœna pro culpa suscepta non modò læsæ parti satisfaciatur, sed etiā collapsam mundi pulchritudinem instaurat: vnigenitus Dei Filius, qui nostram in se personam & causam misericorditer suscipere, & secundum iustitiæ leges diuinæ maiestati satisfacere voluit, debuit vtrique pœnas sceleribus nostris irrogatas in se suscipere, vt ipso pro nobis satis faciente, nos ab hoc pœnarum debito solueremur. Prima autem pœna peccato irrogata, fuit mors; dicente Domino: In quacunque die comederis ex hoc ligno, morte morieris. Hanc ergo pœnam Saluator suscepit, vt mortis reus à morte per eius mortem liberaretur. Hoc enim diuina sapientia statuit, vt (quemadmodum Euseb. ait) Christus Dominus minus pro morte debita offerret mortem indebitam: quia nos nos habebamus vnde viueremus, nec Dei Filius vnde moreretur.

Gen. 2.

Euseb.
Emiss.

tur. Idemque cursum, Nullam, inquit, habuit Saluator cul-
 pam, & ideo repulimortem omnibus debitam; dum solus sol-
 vit indebitam: & quia non habuit peccata propria, redemit
 aliena. Gratis quippe Filius Dei mori non debuit. Deinde vero
 ad omnes huius vite miserias peccati merito damnatus est
 homo: omnia quippe genera poenarum, quibus in hac vita
 iactamur, communis peccati demerito, in modum inuenta
 sunt; cum diuina iustitia poenale esse non patitur, ubi culpa
 non est. Hos ergo poenas mississimus ille Agnus pro nobis susce-
 pit, qui toties in vita esuriuit, sititit, sudauit, aluit, fatigatus est,
 totque persecutionibus & laboribus confectus, ut dicere cum
 Propheta putuerit: Pauper sum ego; & in laboribus à iuuen-
 tute mea. Ultima vero & quidem grauissima poena ad quam
 miserabilis homo damnatus fuit, secunda mors, (hoc est, ge-
 hennae supplicium) exstitit. In quo quidem supplicio tria sunt
 maximè tristia atque horreoda: quorum imaginem quandam
 Saluator in se suscipere dignatus est. Primum enim transgres-
 sor homo potestati demonum, cui consenserat, traditus est.
 Quod quidem supplicium benignus Saluator mox ex parte
 subire non horruit: cum satanae ministris ad se capiendum
 venientibus, capi, ligari, & in crucem tolli passus est. Quam
 rem ipsi indicauit, cum ad illos dixit: Hæc est hora uestra &
 potestas tenebrarum. Deinde damnatorum proprium est,
 omni prorsus solatio carere: Nulla enim in hac vita calamitas
 est, quæ non leuamento aliquo mitigetur. Aut enim processu
 temporis sit remissior, aut consuetudine tolerabilior, aut ami-
 corum solatio lenior, aut (quod malorum omnium extremum
 solatium est) morte ipsa, quæ terminus est finisque poenarum.
 At horum in gehenna nihil est: non malorum finis, non poenæ
 remissio, non poenitentiae remedium, non diuinæ misericordiae
 spes, non Sanctorum intercessio, non amicorum solatium, non
 demum quicquam aliud, quod lenire doloris illius acerbiterem
 possit. Quo fit, ut eundem tenorem & gradum, eundemque
 doloris aculeum, quem primo quoque tempore in gehenna
 damnati patiuntur, in omni æternitate sine ulla mutationis
 varietate sustineant. Quæ res, fratres, summum nobis peccati
 odium atque merum incutere debet: ne hoc tantum malum
 (quod diuina pietas auertat) experiri cogamur. Quiddam ergo
 huic simile Redemptor noster sustinere dignatus est: qui om-
 ne à se solatium in passione abiecit. Quod illa eius verba
 testantur: Et sustinui qui simul contristeretur, & non fuit; con-
 solantem me quæsiui, & non inueni. Quin & à Patre aman-
 tissimo derelictus est. Quam rem vox illa doloris plenissima
 testatur: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

Itaque

Itaque flagellis caesus, clavis confixus, omnibusque corporis sui membris luctatus, atque à locis suis conuulsus, nihil questus est, sed hoc solum queritur, quòd ab amantissimo Patre sine ulla interno aut externo solatio fuerit derelictus. Non hoc tamen indignè ferens, quòd spontè suscepit, sed hac ratione doloris huius magnitudinem declarans. Quin & idem ipse Dominus à seipso ita relictus fuit, vt non modò ex animæ suæ gloria, sed neque ex charitatis alacritate & spe salutis nostræ, quidquam solatii in sacrum illud corpus descendere pateretur. Vnde cum sancti martyres in doloribus sæpè triumpharēt, & quasi festiuitatem agerent, nihil horum in eorū vidimus, de cuius plenitudine martyres robur & virtutem acceperunt. Hoc enim illa eius verba testantur: Tristis est anima mea, vsque ad mortem. Hac igitur omnis solatii abdicatione damnatorum quodammodo perueniam, vt à nobis eam depellerem, imitatus est.

Est etiam reproborum poena nō solum omnis solatii expertus, sed etiam omnes hominis partes atque sensus peruadens & crucians: quòd nihil in homine, siue in corpore siue in anima, dolore vacuum relinquat. Quia enim improbi homines corpore, anima, membrisque omnibus ac sensibus, quibus iustitiae seruare debebant, improbitati & iniustitiae seruierunt: diuinae iustitiae ratio exigit, vt hæc ipsa membra debitis supplicijs poenarum poenas lauant. Hæc igitur de causa multiplicem poenarum acerbitatem Dominus perpetuū dignatus est, vt nos ab illis omnibus liberaret. Passus enim est ab omnibus omnium gentium hominibus, à Iudeis, à Gentibus, à Pontificibus, à principibus, à discipulis suis, qui relicto deo fugerūt; à Iudæis, qui eum tradidit; à militibus, qui eum mille modis vexarūt; à prætereuntibus, qui illum irridebant; à latronibus, qui illi imbecillitatem ad exprobrabant; ab ipso populo, qui magnis clamoribus illum ad mortem & crucis supplicium postulauit: & ne quis alius Principem Apostolorum ad negationem impulit. Passus est etiam in corpore, in anima, in honore, in fama, in rebus, ac postremò in omnibus sanctissimi corporis sui membris. In corpore quidem pertulit acerbissimum crucis supplicium. Non enim caput truncatus, vt Paulus; non lapidibus ictus, vt Stephanus; non hasta confossus, vt Matthæus; neque alia celeri morte peremptus, sed crucis supplicio peremptus: in quo longiori spatio peruenit, & corporis pondere sese ad ima deprimente, manuum atque pedum vulnera grauabatur, acerbiorēque pendētis dolore assidue efficiebat. Quid verò in sacro eius corpore dolore vacuū relictum est? Membra enim omnia luxata, & à sedibus suis diuulsa sunt, vt iuxta Prophetæ vaticiniū numerari potuerint.

Quæ

Quæ res incredibilem Saluatori dolorem præbuit, Quod beatissima virgo Catharina Senensis non solum testata, sed etiam experta est: quæ dolorem hunc morte ipsa grauiorem esse prædicauit. Denique à planta pedis vsque ad verticem capitis sauciatus est. Caput illud aureum, atque Angelicis mentibus reuerendum, spinarum aculeis transfixum est; oculi velati, aures opprobriis saturatæ, ceruix colaphis cæsa, malæ alapis percussæ, consputa facies, & sanguine deformata, lingua aceto & felle amaricata, brachia in cruce porrecta, manus clauis transfixæ, latus lancea perfoffum, pedes ligno affixi. Quid his aliud adici potest? Pendet in cruce corpus illud corporum omnium supremum, corpus diuinitati adiunctum, pendet collisum, tortum, cæsum, flagellatum, scædum cruore, plagis, vibicibus, ruberibus, liuore, vulneribus horridum. Quod potuit esse vel hominis tam graue scelus, vel iudicis tanta sæuitia, vel carnificum tam immane facinus, & animus crudelissimus: vt hoc modò in corpus hominis (vt nihil amplius addam) delæuaret? Tu ne es ille, Domine, quem Propheta speciosum forma præ filiis hominum appellat: in cuius labiis gratiarum omnium plenitudinem diffusam esse testatur? Vbi igitur pulcherrima illa species? vbi gratia labiorum? vbi corporis decor? vbi pristinae gloriæ splendor? vbi virtus & potestas miraculorum? Vbi illud Euangelistæ elogium: Vidimus gloriam eius, gloriâ quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis? At contra nunc Isaias ait, Vidimus eum, & non erat adspectus: desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorem, & seipsem infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius & despectus: vnde nec reputauimus eum. Quis enim in hac tanta corporis deformitate speciosissimum totius vniuersitatis, quis in illa humilitate Regem seculorum, quis in tanta ignominia gloriam Patris, Filium Dei, & principem mundi agnosceret? Cornua vtrique in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius: non est enim species ei neque decor.

Psal. 44.

Ioan. 10.

Isaias. 53.

Hab. 1.

Hac ergo ratione Saluator pro nobis satisfecit, dum pœnas omnes sceleribus nostris debitas, ipse ab omni debito peccati liber, pro nobis sponte suscepit. Atque ita (vt Apostolus ait) de peccato damnauit peccatum: hoc est, de peccato accepit, vnde peccatum deleteret: quemadmodum ij faciunt, qui ex vipera medicinam conficiunt: quæ præsentissimum aduersus eiusdem mortis remedium est. Mors quippe, cætera quæ pœnarum acerbitates è peccato manarunt: quas dum Saluator clementer accepit, pro peccato satisfecit. Tulit enim illud de medio, & affixit cruci, clauis disrupit, & sanguine deleuit. Qua in re stupenda Dei Patris charitas in hominē emicuit: quando eum qui non

Rom. 8.

Signific.

nouerat peccatum, pro nobis fecit peccatum (hoc est, oblationem & hostiam pro peccato) ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Hoc autem nobis innuit, quod Saluator medius inter duos latrones tanquam latronum dux & princeps in cruce pendit: de quo Propheta cecinit: Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti: populi nomine significans latrones, maleficos, idolorum cultores, atque omnes perditos & profligatos homines: quorum ipse peccata portauit in corpore suo super lignum, dum vulnera peccatis illorum debita in corpore suo pertulit ut peccatis mortui iustitiam uiuerent. Hac eni satisfactione se illis Saluator ducem in celum praeiuit.

Sic igitur is in cruce moriens, nos ab aeterna morte liberauit. Anima enim & sanctissimum corpus eius (quae passionis acerbissimam perferbant) diuinitati unita, & sanguis item eidem diuinitati unitus, infinitam vim ab ipsa diuinitate trahebant: cum omnis actio & passio Saluatoris personae, illam naturam agenti & sustentanti, tribuantur. Actiones enim esse suppositorum, uulgarissimum apud Philosophos axioma est. Vnde liquet, Christi Dominum satisfactionem plenissimam & perfectissimam, seruata Iul. I. integritate, fuisse. Si enim Deus immensus fuit offensus, Deus etiam immensus pro illo criminis fuit expensus. Et si offensa esse dicitur infinita, ratione personae offensa; satisfactio quoque est infinita, ratione personae satisfaciens. Hoc est autem iudicium illud atque iustitiam, quam Iudas Seruatore hostio tribuit, cum ait: Pone plenissimam in pondere, & iustitiam in mensura. Verè enim plenissima atque adeo superabundanti mensura laesae maiestatis satisfecit, quando plus obtulit, quam quod reus homo homini modo, Illa enim Christi hominis uita supra omnes non hominū modo, sed etiam Angelorum uitas dignior existit, quam is pro salute nostra in sacrificium Patri obtulit.

IIII.

Tertia
pars.

Ioan. 1.

Colos. 1.

1.

2. Cor. 5.

Hac ergo satisfactione, fratres, Christus Dominus & peccatum, & mala omnia in quae per peccatum incidimus, e medio sustulit. Quod autem is peccatum sustulerit, testatur ipse Dominus, qui sanguinem suum in remissionem peccatorum suorum dedum esse ait. Testatur Ioannes Baptista, cum digito illum deum ostendit, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Testatur Paulus, cum ait ipsum tulisse chirographū, id est peccata nostra descripta erant; & illud cruci affixum clauis, dirupisse, & fuso sanguine obliverasse. Peccato uero sublato, cetera deinde mala ex eo prodeuntia sustulit. Et primum quidem Deus Pater nos in gratiam & amicitiam suā recepit; sicut idem Apostolus ait: Deus erat in Christo mundū reconciliās sibi.

reputans illis delicta ipsorū : & posuit in nobis verbum reconcili-
 cilationis. Reconciliati verò caninus cum Propheta: Confite-
 bor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuersus est furor
 tuus, & consolatus es me. Deinde caelestem hereditatem, quam
 amiseramus, restituit; sicut idem Apostolus ait: Coniunctifica-
 uit nos in Christo, & conuersificauit, & condesce fecit in cae-
 lestibus. Tertiò, sublato peccato, à reatu mortis æternæ, cui ad-
 dicti eramus, liberauit; sicut ipse per Prophetam testatur, cum
 ait: Ero mors tua o mors, mortuus tuus ero inferne. Pro quo
 beneficio gratias agit Propheta, dicens: Misericordia tua Do-
 mine magna est super me, & eruisi animam meam ex infer-
 no inferiori. Quartò, liberauit etiam nos à diaboli tyrannide,
 qui captiuos tenebat, & in suum regnū & carcerem post mor-
 tem detrudebatur sicut ipse per Prophetā pollicitus est, cum ait:
 In die illo visitabit Dominus in gladio suo forti & duro super
 Leuiathan serpentem vectem, & super Leuiathan serpentem
 tortuosum, & occidet cetum qui in mari est. Appellat dæmo-
 nem his nominibus, cetæ, & Leuiathan, ad eius potestatem &
 principatum mundi significandum. Appellaturque rursus vec-
 tem, id est, oblongum, ut principatus eius & longitudinem, &
 latitudinem designaret: quando is in toto penè orbe ante Chri-
 sti Domini aduentum colebatur. Tortuosum vero nuncupat,
 propter eius fraudes, quibus totum penè mūdum dementaue-
 rat, sibi que subdiderat. Hanc autem Christi victoriam Ecclesia
 hodierna die celebrat, cum ait: Hodie portas mortis & seras pa-
 riter Saluator noster dirupit: destruxit quiddā claustra inferni,
 & subuertit potētiās diaboli. Idem etiam peccatorum nostro-
 rum sordes & maculas sustulit, quemadmodū Ioannes de ipso
 loquens ait: Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in
 sanguine suo. Hinc de illo Propheta vaticinatur: Erit fons pa-
 tens domui Dauid, & habitantibus in Hierosalem, in ablutio-
 nem peccatoris & mēstruatæ. Quotidiana quippe lacrimarum
 absolutio, quid aliud quā peccatorum absolutio est?

Idem etiam mentis nostræ cæcitatem & tenebras dispu-
 lit, cum atram peccati nubem, luto ex salua confectio,
 (hoc est, incarnationis suæ sacramento) cæci nati, hoc est,
 humani generis oculos aperuit, & illud impleuit quod per
 Prophetam pollicitus est: Educam cæcos in viam quam ne-
 sciunt, & in semitis quas ignorant, ambulare eos faciam.
 Et iterum: Audiant in die illa surdi verba libri, & de tene-
 bris & caligine oculi cæcorum videbunt. Idem etiam animæ
 nostræ vulnera vulneribus suis sanauit; sicut Prophetā dixit:
 Disciplina pacis nostræ super eum, hoc est, verbera, quibus pa-
 cem meruimus, illam ceciderunt; & liuore eius sanati sumus.

Psal. 40.

Quam sanitatem Propheta petebat, cum diceret: Sana me, Domine; & sanabor: saluam me fac, & saluus ero. Qua quidem sanitate percepta, facile potest homo viam mandatorum

Jerem. 17.

v. 17.

Os 6.

Dei currere, qui alioqui infirmus & ager viz se loco mouere poterat. Postremo, idem nos resurrectionis suae sacramento ad vitam reuocauit: sicut Propheta dixit; Viuificabit nos post duos dies, & in die tertia suscitabit nos. Ipse enim est de quo Propheta canit; Ante faciem eius ibit mors: quique de omnibus

Iohan. 10.

suis loquens ait; Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant. Ipse namque passionis suae merito primam gratiam, qua a peccato surgimus (quam mortalium nemo mereri potest) nobis promeruit. Quo fit, vt quicumque ab initio ad finem vsque mundi a peccati morte ad spiritualem vitam a Deo excitati sunt, propter passionis eius merita, vel prauis, vel exhibitis, excitati sint. Haec autem gratia iterum nos Deo coniungit atque vnit, a quo mens nostra diuinam atque spiritualem vitam Deo inspirante haurit.

Heb. 5.

En, fratres, octo illa mala, in qua per peccatum incidimus, Christi meritis tolluntur; si nos per fidem & charitatem operantem, illi tanquam viua membra copulemur, atque redemptionis eius participes efficiamur. Is enim (vt Apostolus ait) factus est omnibus obedientibus sibi causa salutis aeternae. Vt haec autem tam multa beneficia in nos conferret, quadruplicem personam pro nobis sustinere voluit: nempe fideiussoris, sacerdotis, aduocati, atque bellatoris. Vt fideiussor enim, vadem se pro nobis obtulit, & omnia peccatorum nostrorum debita (vt antea diximus) per se dissoluenda suscepit: vt (quemadmodum Leo

Leo Papa

Papa dixit) per illum ageretur omnium causa, in quo erat omnium natura sine culpa. Quia enim non habuit peccata propria, redemit aliena. Sacerdotis vero personam sustinuit, quando seipsum in ara crucis pro communi salute immolauit: & cum clamore valido & lachrymis orans, exauditus est pro reuerentia sua. Aduocati autem personam sustinuit, quando causam nostram ante supernum iudicem defendit: in qua causa Deus quidem iudex, diabolus accusator, homo reus, Christus vero rei hominis patronus & aduocatus constituit. Cum autem nihil reus haberet quod accusanti daemoni responderet, atque ita causa cadere debuisset: Christus Dominus, eius patrocinium suscipiens, de suo iudicio obtulit, quod reus homo non habuit. Hoc modo iustissima Dei sententia reus absolutus est. Iustissima inquam, quia non sola misericordia, sed etiam seuerissima iustitia, peracta res est, quando Christus verus Deus & homo plus obtulit pro homine, quam reus homo debebat. In hoc igitur iudicio, dum ceteris Pater Filij merita attendit, iusto iudicio homini veniam &

Hebr. 5.

salutem per Christi iustitiam donat. De qua Propheta canit: Mal. 2.
 Notum fecit Dominus salutare suum, ante conspectum Gen-
 tium reuelauit iustitiam suam. Quo in loco pro eodem salu-
 tem & iustitiam accipit, quia per Christi iustitiam salus homi-
 ni collata est. Quam quidem iustitiam Michæas Propheta præ- Mich. 7.
 stolabatur, dicens: Iram Domini portabo, quoniam peccauit ei,
 donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet
 me in lucem, videbo iustitiam eius.

Verum hæc ad personam aduocati pertinent. Erat autem
 operæpretium, quoniam modo Christus Dñs bellatoris perso-
 nam sustinuerit, contemplari: hoc est, quæ ratione communem
 generis humani hostem bellando superauit. Ad hoc igitur me-
 minisse debemus duplicem esse præliandi rationem: aut enim
 viribus, aut astu & arte hostem superamus. Hoc autem poste-
 rius decertandi genus esse præstantius, naturæque humanæ
 conuenientius, declarat Lacedæmoniorum mors atque teligior:
 qui si armis aduersarios prostrassent, Apollini gallum offerre-
 bant; si autem arte & consilio, bouem immolabant: quod ma-
 ius esset, hoste consilio & ratione, quam viribus superare. Hæc
 autem ratione Saluatorem nostrum cum communi hoste de-
 certasse, omnis sanctorum Patrum consensus apertissime de-
 clarat: ut is qui arte, mendacio, & dolo malo hominem supera-
 rat, arte quoque, consilio, & bono dolo superaretur. Quod qui-
 dem Saluator fecit, cum passibilem humanitatis naturam, &
 variis obnoxiam doloribus, hosti obijciens, diuinitatis gloriam
 occultauit: atque hæc ratione hostem ad se impetendum, qui sui
 iuris non erat, prouocauit. Itaque (ut Euseb. Emis. ait) dum Euseb.
Emis.
 hostis antiquus, consuetudinaria præsumptione deceptus, in-
 nocentem Dñm, & à mortis debito liberum, appetiit: quia occi-
 dit liberum, amisit obnoxium; perdiditque ius suum cum in-
 uasit hominem non suum. Sicut enim tyrannus qui à Rege simile.
 maleficos puniendi potestate accepta, innocentem Regis filium
 occidisset, omni esset potestate priuandus: ira demon, qui com-
 muni peccati merito mortis iudicium in omnes homines er-
 cebebat, cum eadem potestate in innocentem Regis æterni Fi-
 lium abusus est, potestate quæ Deo permittente acceperat, spo-
 liatus fuit: atque ita demum pios homines, qui redëptionis Chri-
 sti participes effecti sunt, non potest (quod antè faciebat) in
 suum regnum & carcerem detrudere. Cuius rei imaginem, ut
 quidam ex sanctis Patribus ait, Daniel expressit, cum Babylonis Dan. 14.
hæc aut.
 Draconem, qui à dæmone agebatur, solidioris cibi virtute con-
 fecit. Faciens quippe ex pice & adipe, id est, de duabus substan-
 tiis vnam offam, & Draconi offerens, quod putabatur cibum,
 interitus fuit. In pice autem, homo Christus intelligitur, pas-

sionis doloribus atque vulneribus denigratus. Deus adipe demonstratur, qui totius puritatis candor & pinguedo bonitatis est. Dum igitur Draco hunc cibum, qui ad illum minimè perlinebat, appetiit, mortem sibi peperit; atq. pios omnes, quos vincitos tenebat, amisit. Hac igitur præliandi ratione Imperator noster communem hostem superavit, & ab eius nos potestate, non vi atq. potètia, sed iure & ratione eripuit. Unde liquet, duplici iure hominem à diaboli potestate ereptum; primum, quia advocatus noster de suo obrulit, quod homo non habebat; deinde, quia dæmoni se invadendi occasionem præbuit. Vtrumque autem ius idem Euseb. expressit, cum de adversario nostro loquens ait: Ne esset quod diabolus captivo suo, per arboris decempro, ultra posset obicere, ipse Dei Filius sacras damnandus extendit manus in arborem vitæ; ut duplici beneficio hominem nostrum, & sanguis crucifixi, & scelus crucifigentis absolueret; atque ita passio nostra, dum illum damnavat, hunc redimit.

V.

Euseb.
Amis.

Quarta
pars.

Nunc iam tempus exigit, fratres, ut, quid pro hoc tæto munere Christus Dominus à nobis requirat, expendere incipiamus. Cum autem multis modis tantæ salutis auctori obnoximus, illud ante omnia exigit, ut gratum semper animum atq. huius beneficii memorem habeamus; immortalesq. illi laudes & gratias pro hoc tæto munere offeramus, & ab eius Testamenti laude censemur. Hoc enim cum omnes alij veteris Testamenti Partes, tum præcipuè Regius Propheta perperuò agebat, cui singulari privilegio mundi Salvator, ex stirpe sua nasciturus, promissus est. Hinc illa vox: In æternum non obliviscar iustificationes tuas, quia in ipsis vivificasti me. Iustificationum enim nomine, Christi iustitiam & salutem intelligebat: per quæ nobis salus & iustitia donata est, ut paulo antè docuimus. Eodem verò animi affectum ostendit, cum ait: Septies (hoc est, perperuò) in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitiæ tuæ. Et iterum: Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia iustitiæ tuæ. Itaque cum sit quidem (ut paulo antè diximus) aliud indicium damnationis, aliud verò absolutionis; in his atque similibus Scripturarum locis, quæ multa sunt, absolutionis iudicia intelligimus: quæ non tremenda, sed iucunda esse, idem Propheta testatur. Quam quidè iudiciorum iucunditatem Christi Dñi patrocinium & merita fecerunt. Si ergo sanctus hic Rex, ceteriq. veteris Testamenti Patres vitam omnem in huius beneficii cõsideratione, quod futurum sperabāt, insu-mebant: quid nos facere par est, qui illud suscepimus, quibusq. aditus in cælum patefactus est, qui erat illis oclusus? Certè non toties respirare, quoties huius beneficii meminisse deberemus.

Deinde

Psal. 112.

Ibidem.

Deinde etiam illud à nobis erigit (quod aperte ex his quæ dicta sunt, liquet) nempe, vt summo & acerbissimo odio lethale peccatum detestemur. Si enim, vt videre potuistis, tot secum mala hoc genus peccati adfert: si Dei iram, si gehennam, si felicitatis æternæ amissionem, si captiuitatem, si sordes ac deformitatem, si mentis ignebras & cæcitatem, si infirmitatem & mortem, atque omnia denique mala secum adfert: si postremo ad peccati deletionem opus fuit, vt vnigenitus Dei Filius tot cruciatus, tot labores, tot probra, verbera, contumelias, irrisiones, ac postremo acerbissimum mortis supplicium perferret: quis adeo stupidus & mentis egens erit qui non his rationibus videat, quasi à facie colubri peccatum esse fugiendum: & omnia mundi mala, atque ipsa etiam gehennæ tormēta esse prius subijcta, quam vt in hoc tam ingens malum incidamus? Quænam hæc tanta res non stupefaciat? cui non terrorem, & exitiale peccati odium incutit? Qui istæ rationibus & argumentis eius mabriam atque deformitatem non agnoscit, non videt plane quid illum in huius tanti mali detestationem inducere possit. Si igitur à me queratis, quid à nobis huius mysterij magnitudo exigat, hoc in primis peccati odium, quod modis rerum, vobis iniungam, hoc vnum à vobis perpetuo exigam: atque vltimam vel hunc solum fructum ex hac Concione, imò ex omnibus Quadragesimæ Concionibus domum reportetis. O felicem successum, o bene collocatos labores, si, post longam iactationem, ad hunc tandem portum orationis nostræ paucula appellere possit. Hinc Euseb. Emist. huius beneficii magnitudine exposita, simili admonitione orationem claudit, dicens: Opus est, fratres, vt irā laboremus, ne, quod Christus elaborauit, nos iterum polluamus: ne scindamus vulnera quæ ille sanauit; ne quod semel in nobis deleuit vnda baptismi, rursus excoquere necesse habeat ignis Inferni. Tonat deinde Apostolus dicens: Irritam quis faciens legem Moysi, absque vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis deteriora putatis mereri supplicia, qui Filium Dei conculeauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est; & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Ille autem Filium Dei conculeat, & sanguinem eius polluit, qui animam suam, quam ille mortis & sanguinis sui profusione redemit, peccatis iterum fecdat ac sordidat. Sicut enim qui mercē in gno pretio atq. labore emptam contēdit, & pro nihilo ducit, eius quoque pretium contēnit: ita qui animam suam Christum sanguine redemptam peccatis inficit & perdit, eius quoque pretium, hoc est, Christi sanguinē conculecat atq. contēnere dicitur. Vt omniram interim quod magis torquet mercenariū mercedis fraudatio,

Euseb.
Emist. in
homil.,

Heb. 10.

simila.

quàm labor ipse mercedis gratia susceptus. Hinc illa Domini Bernard. apud Bernard. contra peccatores expositulatio: O homo, vide quæ pro te patior. Non est dolor sicut quo crucior. Ad te clamor, qui pro te morior. Vide pœnas quibus afficio: vide clauos quibus confodior. Cumque tantus sit dolor exterior, interior est plañsus grauior, cum te tam ingratum experior. Hoc igitur præcipue à nobis exigit passio Saluatoris, ne, quæ ille vitæ suæ dispēdio abolere mala voluit, repetamus; nève dolores eius augeamus, dum id committimus, quod ille acerbis morte sua reputauit, quando eius euerendi gratia mori voluit.

Deinde illud etiam sequitur, nempe nos, post hoc tantum redemptiois beneficium, nouo quidē & summo iure Redemptoris nostri seruituri & obsequio addictos esse. Est enim Redemptor, qui captiuum hominem, dato pretio, à captiuitate liberat. Qui autem hoc modo redemptus est, ab vna captiuitate liberatus, in alteram incidit. Qui enim antea captiuus erat, seruutisque diaboli, captiuus efficitur redimētis Christi. Quid autem ex huiusmodi redemptione consequatur, Apostolus miræ breuitate complexus est, cum ait: In hoc Christus mortuus est, ut viuorum & mortuorum dominetur: ut qui viuunt, iam non sibi viuam, sed ei qui pro ipsis mortuus est. Quod perinde est ac si diceret: Tu ad captiuitatem & mortē damnatus eras; ego vero pro te mortem suscipiens, à morte liberaui, & vitam contuli: consequens ergo est, ut vita iam ista non tibi, sed mihi debeat militare. Hinc D. Bernar. Non immerito, inquit, vitam nostram sibi redicat, qui pro ea dedit suam. Cui iustius vitam, quàm illi, qui si non moreretur, ego non viuerem? Cui commodius, quàm promittēti gloriam? Cui magis necessario quàm minanti gehennā? Hæc igitur Christi mors, permutatio quædā inter Deum atq. homines existit: quæ Deus homini vitam suam contulit, ut vitā suam homo auctori vitæ suæ Deo redderet, hoc est, ut pro amore amorē, pro cura curā, pro beneficio beneficium, pro obsequio obsequium ab homine reciperet; & quam sui partem Deus in hominem contulit, eandem homo in Deum conferreret. Porro autem si Christum Dñm in cruce pendentem, à planta pedis vsque ad verticem capitis, intus & foris, hoc est, in anima & corpore contemplemur, quid iam eo descripiam & sculptū inueuiamus, nisi salutem hominum, vitam hominum, charitatem in homines, salutem, felicitatem, calamitatum solatium, morborum remediū, & malorum omnium medicamentum? Quid enim aliud ab utero matris vsq. ad supplicium crucis, imò ad hoc vsque tempus molitur, nisi generis humani salutem? Quid ergo magis debitum, quàm ut uilis homo vitam suam, sequē totum illius obsequio addicat, qui

se totum in hominis vitam & salutem summus Deus impendit. In qua tamen permutatione mirum & maximum discrimen est. Homo enim, cum sibi vivere desinit, & illi vivit; tu verè vivit, tunc vera vitæ felicitate fruitur, tunc bonis omnibus affluit: qui tamen, cum sibi, non illi vivit, tunc reuera mortuus est. Christus autem Dñs cum nobis vivere voluit, mortem incurrit, & innumeris penè doloribus obnoxius factus est. Quis ergo hac tam felici & salutari permutatione non gaudeat? quis non huiusmodi commercium votis omnibus expectat? Huic autem permutationi respondemus, cum eius amoris vicem recipimus, illum super omnia diligentes, & peccatum super omnia detestantes. Neq. enim Deum diligere dicendus est, qui adhuc peccatum diligit. Quomodo enim verè Deū diligo, qui carnifices eius intra me foueo atq. retineo? Carnifices autē, qui illum ad mortem impulerunt, qui plagis ceciderunt, spinis coronarunt, vinculis strinxerunt, felle & aceto potarunt, peccata nostra fuere. Nisi enim peccata intercessissent, nullo modo Dei Filius calicem passionis hausisset: Cum ergo scelera mea Christi Dñi hostes & carnifices crudelissimi extiterint; quomodo cum illis pacē facere, & amicitiam copulare poterō? Vtrumq. igitur in hac commutatione præstandum nobis est, vt, quod ipse diligit, diligamus; & quod odit, odio habeamus.

Sed ais: Num hoc sufficiens pretium est, quo tantæ benignitati respondeamus, cum tam ingēs inter Dei & hominis vitam discrimē existat? Huic quæstioni D. August. respondet: sufficiens quidem esse obsequiū hoc diuinæ pietati, cum homo nihil aliud habeat quod præstare Deo possit. Si enim plus aliquid haberet, plus vique ab eo Dñs propter immensam beneficij dignitatem exigeret. Hinc idem Aug. cum Deo agens, Præcipis, inquit, Domine, vt te toto corde diligā. Video exiguum esse hoc meum obsequium, si beneficiorum tuorum magnitudinem expendam. Quid amplius vis, Domine, tribuā? Vellem, ait Dominus, si amplius haberēs: sed quia nihil aliud habes, hoc tribue quod habes. Ad hoc autē nos Regius Propheta iuvatur, cum pro eo quod nos legimus, Apprehendite disciplinam; qui-
dam verterunt, Osculamini Filium. Quibus verbis hunc amoris affectum, sub osculi nomine, pro hoc tanto beneficio exigit à nobis. Cur igitur non ex osculo, non amplectar, non ardentissimo amore Dei Filium diligam: qui morte sua mihi vitā, salutem, & immortalitatem contulit, quiq. mihi omnia factus est? Tu enim, Dñe, insensum nobis Patrem placastu: tu es propitiatio pro peccatis nostris, tu advocatus in causa nostra, tu fidelissor noster, tu sacerdos & sacrificium, tu pater noster atque defensor, tu Saluator, liberator, & redemptor noster. Tu mæu-

las peccatorum diluisti: tu mentis nostræ tenebras dispulisti: tu animæ nostræ vulnera sanasti: tu nos a morte ad vitam reuocasti: tu nos a gehennæ incendio eripuisti: tu nobis iter in caelum aperuisti: tu nobis non modo primam gratiam, sed omnia quoque alia gratiarum munera promeruisti: tu hostem nostrum superasti, & nos ab eius captiuitate & seruitute in libertatem afferuisti: tu nos fratres tuos, Dei filios, regni eius hæredes, tuosque cohæredes instituisti. An non ergo singula hæc beneficia, singula corda nostra, hoc est, totum amorem nostrum a nobis exigunt? Qualem enim amoris flammam ex tot congestis beneficiis lignis excitari oportet? Da ergo, Domine, qui tot in nos munera contulisti, da etiam, ut te vnicum Dei Filium, & salutis nostræ auctorem amplectamur, exosulemur, tibi quæ semper adhæreamus, te toto corde, totisque visceribus diligamus, a tua nunquam laude cessemus, & pro te mori, immo milles vitam profundere pulchrum putemus: quò amorem, & sanguinem sanguinis compensantes, pretiosi sanguinis & passionis tuæ, te donante, participes effici mereamur.

A M E N.

Ad Lectorem.

SCITUM est, Christiane Lector, plurimum carmina in utramque partem, hoc est, et in lætis, et in tristibus rebus applicanda valere. Nam hoc genere loquendi, in lætis quidem rebus, Maria Moysi soror, Anna Samuelis mater, Iudith, ac Debora in veteri Testamento usæ sunt. Contra vero, sanctus Hieremias Hierosolymorum euerisionem, rem sanæ quam maxime luctuosam in Threnis hoc eodem orationis genere amplificat, et lamentatur. Quorum exemplo nos, ut in natalibus pueri lesu carmina quedam adiunximus, quæ spirituales piorum lætitiarum exitus sentit: ita in lamentabili passionis eius supplicio hæc quæ deinde sequuntur illustrium virorum carmina adiecimus: quibus ad clementissimæ Salvatoris nostri dolores (quos nostri gratia percussit) pio compassionis et deuotionis affectu recolendos commouere. Hoc enim apud alios credo effectura, quod apud me, cum legerentur, effecerunt. Boni ergo pius Lector consolat, si pro laudatoris carminibus, et auctorum encomiis, quæ alij in operum suorum fine subiiciunt, nos deuotissima et elegantissima hæc carmina, quæ redemptionis nostræ beneficium celebrant, subiecerimus.

A D

AD CHRISTVM DOMINVM
crucifixum, Borbonij Carmen.

IN cruce te quoties nudum contemplor Iesu
Perfossam palmas, & latus, atque pedes,
Despero miser, & clamo me fulmine dignum,
Dignum tartareos mille subire rogos:
Nam tibi sum tanti pro causa doloris Iesu,
Plenus flagitiis, impietate grauis:
Dissoliceo (breuiter) totus mihi, vivere cadet,
Sed tua vox animum recreat illa meum:
Huc omnes ad me (vos qui peccastis) adeste,
Vulneribus curo vulnera vestra meis.
Quis tam ferreus est, quem vox non molliat ista?
Quis praelatiua temperet à lachrymis?
Inuitas ex aquo omnes, nulloque repellis,
Promittisq. Patris regna beata tui.
Maxima promittis, sed quae praestabis abunde,
Nec quenquam falles, omnia namque potes.
O nos felices per te, Seruator Iesu;
Nam tua mors nobis vita salusque fuit.

CHRISTVS IN CRUCE PEN-
dens loquitur. Borbon.

Hic me siderio descendere fecit olympo,
Hic me crudeli vulnere fixit amor:
Languet, nec nostro quisquam illachrymatnr amanti,
Quem nequeunt dira frangere iura crucis.
Pungentem caput & cerebrum gestare coronam,
Cogit amor, cogit vulnera tanta pati.
Felle sitim nostram, & mixto satiat aceto,
At pectus lata cuspide rupit amor.

*De me solus amor, de regum Rege triumphat:
Ille pedes clavis fixit, & ille manus.
Si cupis ergo animi mihi signa rependere grati,
Dilige: pro cunctis sat mihi solus amor.*

DE CHRISTO CRUCIFIXO
Pictor.

ME lege quisquis ades, si qua est tibi cura salutis;
Si tua diuinus pectora tangit amor.
Ecce cruci affixum, quo cuncta mouente mouentur;
Cuius cuncta bibunt fontibus, ecce sitit.
Qui fabricat brutis anibusq; sedilia, pendens
Nil sua quo ceruix sustineatur habet.
Est nudus, largitor opum, speciosior astris
Linet, & est iustus uictima pro scelere.
Qui dat sceptrum, gerit de sentibus ecce coronam;
Latrones inter gloria summa probro est.
Quiq; refrigerium est, ipse est solaminis expertus:
Et uitae Dominus mortuus ipse iacet.
Hac dixisse velim: sed tu memor esto tot atque
Tanta tui causa sustinuisse Deum.

IMAGO CRUCIFIXI
INGREDIENTES TEMPLVM
alloquitur, ex Lactant. Firm.

Quisquis ades, medique subis in limina templi,
Siste parum, in fontemque tuo pro crimine passum.
Respice me, me conde animo, me in pectore serua.
Ille ego, qui casus hominum miseratus acerbas,
Huc veni, pacis promissa interpres, & ampla
Communis culpe venia: hic clarissima ab alto
Reddita lux terris, hic alma salutis imago.

Hic tibi sum requies, via recta, redemptio vera,
Vexillumq; Dei, signum & memorabile fari.
Te propter, vitamq; tuam sum Virginis aluum
Ingressus, sum factus homo, atque horrentia passus
Funera: nec requiem terrarum in sinibus usquam
Inueni, sed ubique minas, sed ubique labores.
Horrida prima mihi in terris magalia Iude
Hospitia in parthi, sociaque fuere parenti.
Hic mihi fusa dedit bruta inter inertia primus
Arida in angustis praesepibus herba cubile.
In Phariis primos vixi regionibus annos:
Herodis regno profugus, reliquosque reversus
Iudeam, semper ieiunia, semper & ipsam
Pauperiem extremam, & rerum inferiora secutus,
Semper egens, monitis humana salubribus alma
Ingenia ad studium probitatis, aperta salubri
Plurima doctrina iniungens miracula: quare
Impia Hierusalem rabidis exercita curis
Invidia, senisq; odiis, & ceca furare,
Insoniti est poenis lethalibus ausa cruentam
In cruce terribili mortem mihi querere: qua si
Latius ipse velim distinguere, siq; per omnes
Ire iuuet gemitus, mecum & sentire dolores:
Collige consilia, insidiasve, meq; nefandum
Sanguinis innocui pretium, & simulata clientis
Oscula, & insultus, & saeva iurgia turba:
Verbera praeterea, & promptas ad crimina linguas,
Fige animo & testes, & caci infanda Pilati
Iudicia, ingentemque humeros & fessa prementem
Terga crucem, atq; graves horrenda ad funera gressus.
Nunc me nunc vero desertum, extrema secutum
Supplicia, & dulci procul à genitrice leuatum
Vertice ad usque pedes me lustra: en adspice crines
Sanguine

Sanguine concretos, & sanguinolenta sub ipsis
 Colla comis, spinis que caput crudelibus haustum,
 Undique diuapluens vinum super ora cruorem,
 Compressos speculari oculos, & luce carentes,
 Afflictasque genas, arentem suspice linguam
 Felle venenatam, & pallentes funere vultus:
 Cerne manus clavis fixas, tractosque lacertos,
 Atque ingens lateri vulnus, cerne inde fluorem
 Sanguinem, fossosque pedes artusque cruentos.
 Flecte genu, lignamque crucis venerabile adora
 Flebilis, innocuo terramque cruore madentem
 Ore petens humili, lachrymis suffunde subortis.
 Et me nonnunquam devoto in corde, meosque
 Fer monitus: sectare mea vestigia vite.
 Ipsaque supplicia inspiciens, mortemque severam
 Corporis innumeros memorans animique dolores,
 Disce aduersa pati, & propria innigilare saluti.
 Hec monumenta tibi, si quando in mente iunabit
 Voluero, si qua fides animo tibi ferre meorum,
 Debita si pietas, & gratia digna laborum
 Surget, erant vere stimuli virtutis, erantque
 Hostis in insidias clypei, quibus acer in omni
 Tutus eris, victor que feres certamine palmarum.
 Hec monumenta tuos si labilis orbis amicos
 Auertet sensus, fugiente decoris ab umbra
 Mandani, efficiant, ne spe captatus inani,
 Mobilis occiduis fortuna fidere rebus
 Auferis, aut vita sperare fugacibus annis.
 Sed te nimirum, sic ista caduca videntem
 Secula, & exutum patria melioris amore
 Orbis opes, rerumque usus, & vota priorum,
 Moribus extollens sacris, vitæque beata
 Spe, duras inter poenas te rore suebunt

Celesti, pastique boni dulcedine pascunt,
 Purpuream donec post ultima fata relicto
 Corpore, sublimes animam revocabit ad auras.
 Gratia magna tibi tunc omnem exuta laborem,
 Angelicos tunc lecta choros, aciesque beatas
 Sanctorum inspicies, eterna pacis amona
 Perpetuo felix mecum regnabis in aula.

ACTII SYNCERI SANAZARII

DE MORTE CHRISTI DOMINI

ad mortales lamentatio.

SI quando, magnum mirati surgere Solem
 Occano, & toto flammis diffundere calo,
 Certatimq; suo terras ambire meatu
 Noctiuagam Phœben præinctam cornibus aureis,
 Eternosque astrorum igneis, calique micantes
 Scintillare oculos, aliquem dare iura putatis,
 Atque polo regnare hominum, rerumque parentem,
 Cui mare, cui tellus, cui pareat arduus ather,
 Cuncta supercilio qui temperet, hunc simul egri
 Mortales (si vestra dolor præcordia tangit)
 Adspicite inermi traiectum pectora ferro,
 Pectora, fœdatæque manus, persusaque tabo
 Ora, cruentatūq; caput, cruceisq; reuulsos,
 Adspicite, & plenos lachrymarum fundite riuos.
 Heu scelus, heu crudele nefas, tacet alius olympi
 Rector, & amisso torpent elementa magistro.
 Quin etiam vacuum ad sueto sine pondere calum
 Nutat, & ipsa suum quarunt solia aurea Regem.
 Quem diuersa procul saxo cum crimine tellus
 Ignorum populis caput, & miserabile corpus
 Sustinet, exanguisq; sinu complectitur aruus,

Et

Et tremefacta graueis testatur murmure questus,
 Testatur Sol ipse suum sub nube dolorem
 Jam latitans, atrâque notans ferrugine frontem.
 Tu quoque deformisq; genas, pallentiâque ora
 Contegis, inferiâsque tuo das Luna Tonanti,
 Auratum flauo tondens de vertice crinem,
 Et lachrymas vda fundens in nocte repentes.
 Nec minùs abruptis fama est exisse sepulchris,
 Perque vias errasse nouis simulachra figuris,
 Excitâsque Vmbras, medias ululasse per vrbes
 Sub noctem, & notos questu impleuisse penates.
 Quid? non & pelagi rabies attollere fluctus
 Immaneis visa est? montesque euoluere aquarum,
 Deiectura vrbes, terrâsque haustura profundo?
 Cum simul & caput vndisonis emerisus ab antris
 Ceruleus Triton rauco super æquora cornu
 Constreperet, nautâsque horrenda voce moneret,
 Natura cecidisse Patrem, Regemque, Deumque.
 Hæne manus vasti iunxerunt fœdera mundi?
 Harum opus est, quodcumq; iacet, quodcumq; mouetur?
 Quicquid ubique parens rerum Natura gubernat,
 Frugiferens tellus, fœtumq; animantibus aquor,
 Vitalisq; aër, atque ignibus æthra coruscis?
 Et nunc (proh facinus quantum potuere nocentum
 Flagitia) immixtis dant peruia vulnera clavis,
 Ludentesq; atro fœdant squalore lacertos.
 Heu caput indignum spinis, venerandâque calo,
 Et toties clara stellarum impexa corona
 Cæsaries! heu pectus hians, conuulsaq; dira
 Barba manu, tunsig; artus, & frigida membra!
 Vosne pedes calum premere, & vaga sidera suctis,
 Fulgentesq; domos superâam, sublimia recta,
 Tam sæua immaneis perpeffi cuspidis ictus,

Et terram, & duras sparsistis sanguine cauteis?
 Nec trepidat mens caca hominum? quæ tanta renaci
 Duritiæ in corde riget? num nigra videris
 Tartara, tot claris hominum viduata trophæis,
 Deserta sçue in nocte domos, & tristitia regnat
 Felicisq;ue animas latum Paana canentis
 Ponè sequi Regem, & calo insedissee sereno?
 Quid si non tantos subisset spente labores,
 Humanamq; sua pensisset morte salutem
 Ille Sator rerum, & summi Mens certa parentis,
 Qui nutu ingentis mundi moderatur habenas?
 Vt tandem intactos picea Phlegethpous ab unda
 Post obitum æterna donaret munere lucis,
 In partemque suorum operum, regniq; vocaret:
 Tantus amor generis seruandi, & gloria nostri.
 Quare agite, ex animis mortales pellite vestris,
 Si quid adhuc manet antiqua de sordo relictum,
 Mendacisq;ue Deos, & detestanda priorum
 Sacra profanatis tandem detrudite ab aris.
 Imbuat effuso terram nec sanguine taurina:
 Nec miser ille sua dimissus ab ubere matris
 Ignotos agnus bales super hostia cultros.
 Vuat ovis, vuat quicquid sub sole creatum est:
 Mentem animamq; Deo, non thura, aut exsta parat.
 Has illi pecudum fibras, hac reddite dona.
 Cernitis, ut prouum flectat caput? ut pia pandat
 Brachia? & ingratas vocet ad sua vulnere gentes?
 Oblitasq;ue via moneat meminisse relictæ,
 Scilicet amplexus non reiecturus amicos?
 At vos obrusas ignari auertitis aureis,
 Infelix genus, & sana ludibria mortis;
 Nec, quanta à tergo iam intuent tormentis, videtis.
 Tempus erit, cùm vestra illum commissa notantem,

*Mulctantemque reos, altaque in nube sedentem
 Adspicietis: & horrentis tremor opprimit artus.
 Nec iam ferre oculos flammatarum ardore coruscis,
 Aut timidos acie vultus contendere contra
 Audebit quisquam sibi conscius. Ibi in igneis
 Turba nocens, fonteisq; exsoluet corpore penas;
 Pallenteisq; eternum amneis, vastasq; lacunas
 Coccyi colet, & furias horrescit branteis;
 Atque animum monitis non intendit spigebit.
 Tunc vos exacta capient mala tadia vitæ
 Expertis calis atque aura, sub nocte profunda,
 Inq; caput arsiduos nequicquam optabitis igneis,
 Et frustra erectas tolletis ad æthera palmas;
 Quos superum cætus, & fortunata prorum
 Agmina vix lachrymis poterunt spectare retentis,
 Invidia stimulis, dirisque vlticibus actos.
 Ergo vitæ alais miseri dum carpitis auras,
 Dum compos mens ipsa sui est, dum certa facultas,
 Dum ratio, tempusque sinunt, simul ne frequentes,
 Frepij, veniam factis exposecite vestris;
 Ite, animos purgate, Orcique inhibere rapinas
 Et tandem patrio mentem conuertite calo.
 Sic Rex ille hominum vacui spoliator Aueri,
 Oblitus scelerum, cognata stirpis amore,
 Promissiq; memor, menteis intrabit amicas;
 Vestræque posthabitis reolet præcordia templis.
 Postq; tot exhaustos vitæque obitæque labores,
 Illo quo pluvias, quo pellit nubila vultu
 Ablutos labe excipiet, latusque reponet
 Sidereos inter proceres, sanctumq; Senatum,
 Sub pedibusq; dabit stellantia cernere claustra.*

IDEM

IDEM SANAZARIUS LIB. I.

De partu Virginis, Dauidem Regem his verbis
apud Patres in limbo inducit vaticinantem.

TVerò quid in arma ruis scelerata inuentus?
Quid galeas, ensesq; virum, & fulgentia verno
Agmina? scutatasque procul sub nocte cohortes
Obscura, & crebris radiantes ignibus hastas?
Tot ne unum telis petitur caput? heu furor, heu mors
Ceca hominum, semporque odio adincta nefandis,
Jamq; oleas, montemque sacrum, circumque supraque
Cinxere, & longa lucum obsedere corona.
Quò feror? ecce trahunt manibus post terga reuinctis
Insontem: modò quem latas mira illa per vrbes
Edentem Patrisque palam praecepta docentem
Attoniti stupuere: illum Regemque Deumque,
Humanaq; ducem vita, fontemque salutis
Haud veriti populo circum plaudente fateri.
Heu facinus! mortemne etiam, & crudele minantur
Supplicium? sanos stringunt in vulnera fasces,
Horrentesque parant palinuro intexere dumos,
Tortenti genus; & capiti premere inde coronam
Vulnificam. Viden, alternos ut arundinis ictus
Incutiunt? geminantq; truci conuitia lingua?
Parte alia ingentes video de stirpibus imis
Euerti palmas, alias ad sidera palmas,
Infelix opus: unde hominum lux illa, decòrque
Pendeat. Ab trepidis dirum, & miserabile terris
Cum Patri aethereo moriens linientia pandes
Brachia, turpatosque atra de morte capillos,
Oraque demissosque oculos, frontemq; cruore
Iam madidam, & lato patefactum pectus hauris.
At mater, non iam mater, sed flentis & orba

Infelix simulacrum, ægra ac sine viribus umbra,
 Ante crucem demissa genas, effusa capillam
 Stet lachrymans, tristiq; irrorat pectora fletu;
 Ac si iam comperta mihi licet ore profari
 Omnia; desisti spectans morientia nati
 Lumina, crudeles terras, cradelia dicis
 Sidera: crudelem sese quod talia cernat
 Vulnera, sæpe vocat: iam luctifeno vulnate
 Cuncta replens, singultanti sic incipit ore:
 Incipit, & duro figit simul oscula ligno,
 Exclamans: Quis me miseram, quis culmine tanto
 Deiectam, subitis inuoluit Nate procellis?
 Nate Patria vires, sanguis meus, unde repente
 Hac fera tempestas? quis te mihi fluctus ademit?
 Que manus indignos fœdavit sanguino vultus?
 Cui tantum in superas licuit? bella impia celo
 Quis parat? hunc ego te, post tot matè tuta labores,
 Postq; tot infelix elapsa incommoda vita
 Adspicio? tunc illa tue lux unica matris?
 Tu ne amica pax, & requies, spesq; ultima nostra
 Sic raperis? sic me solam, exanimemq; relinquis?
 O dolor! extincto iam te; pro fratre sorores,
 Pro natis toties exorauere parentes;
 At ego pro nato, pro te dominoq; Deoque
 Quem misera exorem? quod tristia pectora vertam?
 Cui querari o tandem dic me perdit dextra:
 Me potius (si qua est pietas) immanibus armis
 Obruit: in me omnes effundite pectoris iras:
 Vel tu (si tanti est hominum genus) eripe matrem,
 Que rogat, & Sygias tecum duc Nate sub umbras,
 Ipsa ego te per dura locorum, inamœnag; visis
 Regna sequar: liceat rumpentem cernere portas
 Eratas: liceat pulchro sudore madentem

Euerforem Erebi materna abstergere dextra.
Hos illa, & plures fundet de pectore questus.
Quod scelus Eois ut primum cernet ab undis
Sol; indignantes retrò conuertere currus
Optabit: frustra que suis luctatus habenis.
Quod poterit tandem, auratos ferrugine crines
Insuetos, moestamq; diu sive lumine frontem
Ostendet terris: ut qui iam plores ademptum
Auctorem, Regemq; suum: quin ipsa nigranti
Fratris ab ore timens, & tanto concitum casu
Cynthia caruleo vultus obnubet amictu,
Avertetq; oculos, lachrymasq; effundet inanes.
At contra horri sono tellus concussa tremore,
Cum gemitu fremet: & ruptis excita sepulcris
Emittet simulacra. Quid, & quid abire paratis
Illustres animae? non omnibus haec data rerum
Conditio: paucis remeare ad lumina vitae
Concessum. Sed tempus erit, cum Martia rances
Mugitu caelum quatiet tuba: cumque repente
Corpora per terras omnes late omnia surgent.

APPROBATIO.

Hic secundus Concionum de Tempore Tomus Re-
uerend. P. F. Ludouici Granatensis, pius est &
eruditus, utque prelo committatur dignissimus.
Datum Antuerpiæ, pridie Calendas Maias,
Anno M. D. LXXV.

Siluester Pardo, S. Theologiae Licen-
tius, & Cathedralis Ecclesiæ
Antwerp. Canonicus.

SUMMA PRIVILEGII.

REGIS privilegio cautum est, ne quis, citra voluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, *Conciones R. P. F. Ludovici Granatensis, sacre Theologiae Professoris, &c.* aut alia quævis opera, olim à Christophoro Plantino excusa, vlllo modo imprimat, aut alibi impressa in suas ditiones importet, venaliâve habeat. Qui secus faxit, confiscatione librorum, & gravi pœna multabitur: vti patet in litteris Datis Bruxellæ, XVI. Maij. M. D. XCI.

Signat. S. De Grimaldo.

Et in Consilio Brab. I. De Buschere,

Aug 10 1881

QVINQVE
CONCIONES
DE POENITENTIA,
HABITÆ IN QVADRA-
GESIMA:

IN quibus primùm quidem exhortatio ad pœni-
tentiam continetur: deinde qua ratione vera pœni-
tentia, & peccatorum confessio agenda sit, traditur.

AVCTORE EODEM R. P. F.

Ludouico Granatensi, monacho Dominicano.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam, & Ioannem Moretum.

M. D. XCII.

ROYAL COLLEGE
OF PHYSICIANS
IN LONDON

Testimonium
Inhibetur et prohibetur
omni homini
ut in hoc Collegio
se immisceat
nisi sit legitime
admittendus.

ACTORUM R. P. R.
Universitatis Cantabrigie, et Collegii R. P. R.

ANTVERPIÆ
OFFICINA PLANTINIANA
Apud Vindobonensem
M. D. XCII

CONCIO PRIMA, QVÆ

EXHORTATIONEM AD PŒNITENTIAM continet: in qua varij ac multiplices modi pœnitentiæ, ac postremo eiusdem necessitas explicatur.

THEM. *Conuertere ad Dominum, & relinque peccata: precare ante faciem Domini, & minue offendicula.* Ecclesiast. 17.

VAMVIS omni tempore teneamur, fratres charissimi, quicunque ministeriũ hoc verbi Dei suscepimus, salutaria vobis maximeque necessaria documenta, prætermissis omnibus aliis, quæ curiosi fratris magis quàm pietatis affectum alere possunt, tradete: tamen hoc sacratissimo ieiunij tempore (quod animabus corporibusque curandis salubriter institutum est) hoc in primis curare debemus, vt cum ratione temporis, doctrinæ quoque nostræ ratio consentiat. Inter ea verò, quæ hoc tempore maximè necessaria sunt, principè locum obtinet pœnitentia: quando hoc ipsum tempus agendæ pœnitentiæ ab Ecclesia destinatum est. Pœnitentia enim est, quæ vitam instaurat, quæ Deum nobis conciliat, quæ aditum ad vitam aperit, quæ peccata condonat, componit mores, perditâ reparat, futura prouidet, morbos sanat, & à tenebris ad lucem, atq; à mortè ad vitam reuocat. De ea igitur hoc tempore sermonem instituere paro. Ne quis verò, cum hoc pœnitentiæ nomẽ audir, existimet me vos ad mirabilem illam & asperitissimam Anachoritarum pœnitentiã & hebdomadarum inediã præcipuè adhortari (& hoc nomine à pœnitendo deterreatur) sciat me ad tres illas pœnitentiæ partes, nempe contritionem, confessionem, & satisfactionem cum primis vos inducere velle: ad quas hæc quæ à me proposita sunt verba magnopere deseruiunt: Conuertere ad Dominum, & relinque peccata: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Præcipuè enim veræ pœnitentiæ partes sunt, ad Dominum per veram pœnitentiã conuerti, & peccata relinquere: quæ duò vt præstare valeas, alia duo subnectuntur: nempe precari ante faciem Domini, & minuire offendicula: hoc est, suppliri oratione gratiam à Domino postulare, quæ à peccatis abstinere valeas: & minuire offendicula, hoc est, peccatorũ laqueos, & occasiones cautè & diligenter vitare: ut enim

*Paritè
tradit*

fiet, vt Deo adspirante, & homine adnitente, peccatum ab anima pellatur; quod pœnitentiæ finis est: De hac igitur pœnitentia, simul cum peccatorum confessione, his diebus Dominicis sermonem instituere constitui. Quam rem vt piè & vtiliter præstare valeam, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, communibus votis suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Philosophorum sententia est, fratres charissimi, id in humanis actionibus amorem finis agere, quod in rebus, quæ natura vel arte constant, efficientes causæ facere solent. Vt enim in his effectus omnis ab efficiente causa pendet, sine qua nihil effici potest: ita in humanis actionibus, quæ à voluntate nostra proficiuntur, finis est, qui voluntatem mouet ad operandum: sine quo voluntas ipsa, atque adeo totus homo ad operandum segnis & iners est. Hinc fit, vt, nisi præmium aliquod aut commoditatem homini proposueris, ne loco quidem moueri velis; contra verò, quo maius illi lucrum, aut præmiũ pollicitus fueris, hoc maiores illi stimulos ad laborem adhibebis. Hinc inter

Ex Apoph
Plutarc.

v. Reg 17.

Gen. 15.

Psal. 118.

Apophthegmata refertur, Agesilaũ, Laedæmoniorum Regem clarissimum, quo militum suorum animos ad præliandũ acueret, magnifica spolia, quæ è subactis hostibus retulerat, ante eorum oculos posuisse, atque dixisse: Hæc sunt, ô milites, propter quæ pugnam capeffimus. Intelligebat enim, quantum roboris atque animi, insignis prædæ amor militaturis adderet, Sic etiam David noster, cum Philistæo singulare certamen inurus, sollicitè à militibus quæritabat, quod à Rege præmium sperare posset, quisquis eum hostem superasset. Quin & sanctissimus Abraham, quod esset pietatis & fidei suæ præmium percepturus, à Domino quærit, dicens; Domine Deus, quid dabis mihi? Videris quàm sit familiare omnibus, vel piis etiam hominibus, præmium aliquod intueri, quo ad agendum incitentur. Hinc regius Propheta, Inclinaui, ait, cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.

Quorsum hæc? Nimirum quia cum me vos hoc sacro tẽpore ad pœnitentiæ laborem adhortaturum esse dixerim, animaduerto nunc vos intra pectus vestrum tacitè cum Abraham quætere, Domine Deus, quid dabis mihi? Hoc est, iubes me Domine hoc tempore per Ecclesiæ tuæ voces pœnitentiam agere (vix enim aliud hoc tempore templa omnia resonant) quid ergo, Domine dabis mihi? hoc est, quæ mihi præmia & lucra proponis, si studiosè ac diligenter quod à me ex igris præstitero?

Officij

Officij mei est, fratres, huic quæstioni respondere (habeo enim quid pro Deo loquar) quo & cessantes ad virtutis huius amorem incendam, & currentibus calcar addā, quo alacrius currant. Sed in primis tamen vos admonitos velim, vt dicenti mihi eas aures præbeatis, quas huius argumenti dignitas & necessitas exigit: nec aures modò, sed fidem etiam, accomodate. Ad eò enim magna & illustria præmia verè pœnitentibus in sanctis literis propòita sunt, vt firmissima fide opus sit, qua illis fidem adhibeatis.

Primus igitur pœnitentiæ fructus, quem omnium aliorum velut caput & fundamentum ponimus, est peccatorum remissio, & totius antea vitæ, quamlibet multis & horrendis sceleribus contaminata fuerit, expiatio. Hoc enim cum aliàs, tum præcipuè per Ezechielem Dominus pollicetur cum ait: In quacumque die impius conuersus fuerit ab impietate sua, non recordabor amplius scelerum illius. Nec solum quod attinet ad culpam & mortis æternæ reatum, sed etiam ex temporaria pœna, quæ purgatorio igne expianda est, portio quædam aliquando quidem maior, aliquando verò minor, pro contritionis magnitudine per pœnitentiam demitur. Quæ tanta interdum esse poterit, vt tora purgatorii pœna exsoluatur.

Nec à peccatis solum anima pœnitentiæ beneficio liberatur, sed etiam virtutibus & Spiritus sancti donis exornatur. Hoc enim Catholica fides à Lutherana perfidia distat: quòd hæc iustificationem nihil aliud esse ait, quàm peccatorum remissionem per Christum: Catholica verò fides supra peccatorum remissionem addit etiam animæ ornatum, & gratiam atque iustitiam nobis inhzrentem, & nouum robur, & Spiritus sancti dona: quibus & ægra anima sanatur, & infirma roboratur, & quæ antea per peccatum deformis & immunda erat, nouis coloribus atque virtutibus exornatur. Quo fit, vt aliàs animæ in Canticis pulchra vt luna, & terribilis vt castrorum acies ordinata esse dicatur. Vtrumque enim diuina gratia præstat, quæ animam Deo gratam, & pulchram efficit, & virtutibus, quæ ab ea manant, munit & armat: vt, quemadmodum Deo grata, ita demoni iustificatur, & fit noua creatura! Quemadmodum enim ad vocem Angeli ceciderūt catenæ de manibus Petri, ita hic ad vocem sacerdotis vincula diaboli soluantur, & Deus homini pe-

DE POENITENTIA

Luc. 15. **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467** **468** **469** **470** **471** **472** **473** **474** **475** **476** **477** **478** **479** **480** **481** **482** **483** **484** **485** **486** **487** **488** **489** **490** **491** **492** **493** **494** **495** **496** **497** **498** **499** **500** **501** **502** **503** **504** **505** **506** **507** **508** **509** **510** **511** **512** **513** **514** **515** **516** **517** **518** **519** **520** **521** **522** **523** **524** **525** **526** **527** **528** **529** **530** **531** **532** **533** **534** **535** **536** **537** **538** **539** **540** **541** **542** **543** **544** **545** **546** **547** **548** **549** **550** **551** **552** **553** **554** **555** **556** **557** **558** **559** **560** **561** **562** **563** **564** **565** **566** **567** **568** **569** **570** **571** **572** **573** **574** **575** **576** **577** **578** **579** **580** **581** **582** **583** **584** **585** **586** **587** **588** **589** **590** **591** **592** **593** **594** **595** **596** **597** **598** **599** **600** **601** **602** **603** **604** **605** **606** **607** **608** **609** **610** **611** **612** **613** **614** **615** **616** **617** **618** **619** **620** **621** **622** **623** **624** **625** **626** **627** **628** **629** **630** **631** **632** **633** **634** **635** **636** **637** **638** **639** **640** **641** **642** **643** **644** **645** **646** **647** **648** **649** **650** **651** **652** **653** **654** **655** **656** **657** **658** **659** **660** **661** **662** **663** **664** **665** **666** **667** **668** **669** **670** **671** **672** **673** **674** **675** **676** **677** **678** **679** **680** **681** **682** **683** **684** **685** **686** **687** **688** **689** **690** **691** **692** **693** **694** **695** **696** **697** **698** **699** **700** **701** **702** **703** **704** **705** **706** **707** **708** **709** **710** **711** **712** **713** **714** **715** **716** **717** **718** **719** **720** **721** **722** **723** **724** **725** **726** **727** **728** **729** **730** **731** **732** **733** **734** **735** **736** **737** **738** **739** **740** **741** **742** **743** **744** **745** **746** **747** **748** **749** **750** **751** **752** **753** **754** **755** **756** **757** **758** **759** **760** **761** **762** **763** **764** **765** **766** **767** **768** **769** **770** **771** **772** **773** **774** **775** **776** **777** **778** **779** **780** **781** **782** **783** **784** **785** **786** **787** **788** **789** **790** **791** **792** **793** **794** **795** **796** **797** **798** **799** **800** **801** **802** **803** **804** **805** **806** **807** **808** **809** **810** **811** **812** **813** **814** **815** **816** **817** **818** **819** **820** **821** **822** **823** **824** **825** **826** **827** **828** **829** **830** **831** **832** **833** **834** **835** **836** **837** **838** **839** **840** **841** **842** **843** **844** **845** **846** **847** **848** **849** **850** **851** **852** **853** **854** **855** **856** **857** **858** **859** **860** **861** **862** **863** **864** **865** **866** **867** **868** **869** **870** **871** **872** **873** **874** **875** **876** **877** **878** **879** **880** **881** **882** **883** **884** **885** **886** **887** **888** **889** **890** **891** **892** **893** **894** **895** **896** **897** **898** **899** **900** **901** **902** **903** **904** **905** **906** **907** **908** **909** **910** **911** **912** **913** **914** **915** **916** **917** **918** **919** **920** **921** **922** **923** **924** **925** **926** **927** **928** **929** **930** **931** **932** **933** **934** **935** **936** **937** **938** **939** **940** **941** **942** **943** **944** **945** **946** **947** **948** **949** **950** **951** **952** **953** **954** **955** **956** **957** **958** **959** **960** **961** **962** **963** **964** **965** **966** **967** **968** **969** **970** **971** **972** **973** **974** **975** **976** **977** **978** **979** **980** **981** **982** **983** **984** **985** **986** **987** **988** **989** **990** **991** **992** **993** **994** **995** **996** **997** **998** **999** **1000**

Bernard. **seris** **Quocirca** **(vt D. Bernardus ait)** **neccesse** **est** **vt** **qui** **dedit** **vo-**
luntatem **pœnitendi** **dei** **etiam** **continendi** **virtutem** **ne** **homo**
iterum **pœnitenda** **committat.**

III. **Habet** **item** **mirandam** **aliam** **pœnitentia** **virtutem** **:** **quod**
quemadmodum **per** **eam** **mortua** **in** **peccatis** **anima** **surgit** **ad**
vitam **ita** **omnia** **virtutum** **opera** **quæ** **ante** **peccati** **lapsum** **edi-**
derat **simul** **cum** **ea** **reuiuiscunt.** **Quod** **vt** **apertius** **intelligatis** **quo-**
observandum **est** **tria** **operû** **genera** **à** **Theologis** **assignari** **quo-**
rum **alia** **mortifera** **alia** **mortua** **alia** **verò** **non** **quidem** **mortua** **sed**
mortificata **nubetupantur.** **Mortifera** **quidem** **sunt** **quæ** **ani-**
ma **interimunt** **cuiusmodi** **sunt** **lethalia** **peccata.** **Peccatum**
enim **cum** **consummatum** **fuerit** **generat** **mortem.** **Mortua**
verò **sunt** **quæ** **ex** **natura** **quidem** **sua** **laudabilia** **opera** **sunt** **vt**
orationes **ieiunia** **elemosynæ** **ceteraque** **similia** **virtutum**
officia **quæ** **quis** **in** **peccato** **existens** **operatur.** **Quæ** **planè** **mor-**
tua **esse** **dicuntur** **quia** **viua** **esse** **non** **possunt** **quâd** **iu** **auctor** **eide**
rum **mortuus** **est** **nec** **Deo** **grata** **quàm** **diu** **ille** **ipse** **ingratus** **eide**
existit. **Si** **enim** **(inquit** **Apostolus)** **distribuerò** **in** **cibis** **pauper-**
um **facultates** **meas** **charitatem** **autem** **non** **habuerò** **nihil** **mi-**
hi **prodest.** **Rursumq.** **Dominus** **Sicut** **palmes** **inquit** **non** **po-**
test **ferre** **fructum** **nisi** **manferit** **in** **vite** **sic** **nec** **vos** **nisi** **in** **me**
manferitis. **In** **illo** **autem** **per** **charitatem** **manemus** **quoniam** **qui**

qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Non tamen ideo ab huiusmodi operibus cessandum est, quamuis ad æternæ vitæ meritum nihil conferant: ad multa enim alia plurimum valent: atque ad illud in primis, ne homo desuetudine bene operandi, dediscat pietatem atque iustitiam, & prava consuetudine naturam corrumpat, atque ita demum insanabilis fiat. Postremo sunt etiam opera, quæ mortificata nuncupauimus: eaque videlicet, quæ in gratia constituti egimus: quæ quidem tunc & vitæ, & grata Deo fuerunt; peccato tamen postmodum interueniente, vitam atque valorem amiserunt. Peccatum enim velut ignis est deuorans, lechiferumque venenum, omnia quæ ante se inuenit inficiens & absumens. Sic enim Dominus per Ezechielem ait: In quacunque hora iustus peccauerit, omnes iustitiæ eius, quas operatus est, non recordabuntur. Hæc ergo opera non quidem penitus mortua, sed mortificata esse perhibentur; quoniam vitæ propiora sunt: qualia Davidis, atque adeo Apostoli Petri fuerunt, ubi uterque in peccatum lapsus est. Hæc igitur opera vitam quam amiserant, & meritum per penitentiam recipiunt: aliàs quidem maius, aliàs verò minus, pro conditione & magnitudine penitentiae quam quisque agit. Certè (vt D. Ambrosius ait) fidelior factus est Petrus, postquam fidem se perdidisse desseuit: atque ideo maiorem gratiam reperit, quam amisit. Hinc D. Gregorius ait: Fit plerumque Deo gratior amore ardens post culpam vita, quam securitate torpēs innocentia. Penitentia igitur non modò hominem de morte ad vitam reuocat, sed omnia etiam mortificata virtutum opera viuificat. Animaduertite, quæso, quàm multorum annorum bona quæ extincta erant, vno partu vnoque temporis momento penitentia ad vitam reuocat. Felix plane hora, quæ multorum temporum labores & merita redemit.

Ezech. 18

Ambros.

Gregor.
in Psal.

Ex his autem quæ dicta sunt, alius admirabilis penitentiae fructus consequitur. Quisquis enim, diuinæ gratiæ ope adiutus, præstitit quod in potestate sua positum erat (quando & peccata, quæ detestatus fuit, rectè confessus est, & firmissimum non peccandi propositum animo concepit, & in hac animi suideestatione diutius perseuerauit) magnam certè de diuina miseratione & sacramenti virtute fiduciam capit, & interna illa pace & animi tranquillitate fruatur, de qua Apostolus ait: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiae nostræ. Quod perinde est, ac si diceret: Aliorum quidem gloria est, ingentes opes atque thesauros possidere, & latos populos magnas.

1. Cor. 4

magnasque vrbes diuione tenere, aut ad principum singularem gratiam & amicitiam peruenisse. Nobis verò hæc vnica & summa gloria est, testimonium conscientie nostræ, quæ nobis & in præsentī vita velut iuge quoddam conuiuium est, & in futura vitam æternam præstabit. Qua de re sic D. August. ait: Tu qui veram requiem (quæ post hanc vitam Christianis promittitur) quæris, etiam hic iam inter amarissimas vitæ huius molestias suauem gustabis, si eius, qui eam promisit, præcepta dilexeris. Citò, enim senties dulciores esse fructus iustitiæ, quàm iniquitatis: & veriùs ac iucundius gaudebis de bona conscientia inter molestias, quàm de mala inter delicias. Hactenus ille.

Idem. Idemque super Genesi: Etiam in ipso homine lætitia quædam bonæ conscientie paradysus est: vnde & Ecclesia in sanctis temperanter, & piè, & iustè viuentibus paradysus rectè dicitur, pollens affluentia gratiarum, castisquæ deliciis. Hæc ille. Castas autem delicias appositissimo nomine appellat, quòd nihil impurum, nihil turpe vel adulterinum habeant: cum non carnales, sed spirituales atque diuinæ existant, & quæ non de creatura, sed de creatore concipiuntur. Inter decem verò iustorum beatitudines, quas Ecclesiasticus numerat, cum ait, Non uem in suspicabilia cordis magnificauī, & decimum dicam in lingua hominibus, hanc etiam collocat: Beatus qui non est lapsus in lingua sua, & non est stimulatus in tristitia delicti. Beatus qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua. Pro hac autem beatitudine regius Propheta ingentes Domino gratias agit, dicens: Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. Periculo enim suo doctus sciebat, quàm malum & amarum illi fuerit, Dominum reliquisse, & in peccatum cecidisse. Hoc igitur veræ poenitentiae atque virtuti præmiū esse propositum, Salom. mon testatur his verbis: Cum dormieris, nō timebis; quiesces, & suauis erit tibi somnus tuus. Quid autem hac animi tranquillitate dulcius atque suauius? Quia enim lætitia vir pius exsultat, cum ex testimonio conscientie suæ (quantum coniectura colligere potest) intelligit se in eo statu, vitam agere, in quo si impronisa mors illū interceperit, paratum semper atque intrepidum deprehendat.

Conferte mihi (quæso) malè sibi consciū animum, cum hac mente sibi conscia recti. Quot in illo æstus, quot metus atque formidines ex prauæ conscientie testimonio & murmure ipsū lacerant, cum Deum sibi inensum cogitat, cum mors oculis eius

eius ingeritur, cum gehennæ mentio fit, cum rationis reddendæ tempus illi venit in mentem, cum ipsa conscientia illum laniat & accusat. Denique is est malæ conscientia cruciatus, ut voluptatis assertor Epicurus (ut auctor est Seneca) sectatores suos hoc nomine à peccando detereret, quod peccata metum semper atque formidinem peccantibus inficiant, atque ira voluptatem vel adimant, vel inficiant. Subditque causam: Potest (inquit) peccatori contingere ut lateat, non tamen ut timere desinat. Hinc illud ex libro Iob: Sonitus terroris semper in auribus eius; & cum pax sit, ille insidias suspicatur. Seneca in Epist.

Quod si fortè quis dicat: Ego quamvis malam conscientiam gesto, nullos tamen intus tortores, nullum cruciatum sentio. O te miserum & infelicem, si, dum ita viuis, nihil sentis! mortuam quippe animam in viuo corpore circumfers. Rectè enim Diuus Bernardus: Quis magis mortuus, quam qui portat ignem in sinu, peccatum in conscientia, & nec sentit, nec excurit, nec expauescit? An vllum certius mortuæ animæ signum esse queat? Sed erit tamen, cum is, qui modò nihil sentit, aliquando grauissimis conscientia aculeis laceretur. Aderit enim nouissima illa hora, diuino iudicio proxima, in qua tanto acerbius sceleratos homines peccatorum recordatio exstimulabit, quanto ea hoc tempore minus vrit. Sic enim de iis in libro Sap. legimus: Venient in cogitationem peccatorum suorum timidi, & traduent eos ex aduerso cogitationes eorum. Tunc enim, cum rationis reddendæ tempus instat, omnia præteritæ vitæ scelera sese menti ingerunt: tunc periuria, mendacia, odia, iniuriæ illatæ, stupra, adulteria, rapinæ, & offendicula aliis exhibita sese velut agmine facto menti offerunt, miserumque hominis pectus variè dilacerant. Aliam quippe modò faciès ostentant, quam antea exhibuerant. Prius enim blandientem voluptatem præferebant, aculeum verò pungentis conscientia celabant: modò, voluptate iam extincta, solus aculeus animam pungens relinquitur. Tale enim est vinum illud, quod mundus aureo Babylonis calice sectatoribus suis propinat. Quod cum initio fallacem quâdam dulcedinem præferat, in fine tamen amarissimas fæces bibenti porrigit. Quocirca opportunè Salomon incautos admonet his verbis: Ne autuearis vinum quâdo fauescit, cum splenderit in vitro color eius. Ingitur blandè, sed in nouissimo mordebit ut coluber, & quasi regulus venena diffundet. Itaque voluptas hæc quam simillima mihi esse videtur libro illi, quem Angelus Ioanni in Apocalypsi. ro. Hier. 10.

AA 5

randum

Prou. 21.

simile.

Apoc. 20.

simile.

randum tradidit: qui in ore quidem mellis dulcedinem, ioven-
tre autem fellis amaritudinem referebat. Præterita enim volu-
ptasabit, nec ullum eius vestigium remanet: sola verò admissi
sceleris amaritudo in mente residet. Quæ quidem amaritudo
tum maximè percipitur, cum præteritæ voluptatis illecebri-
mulcere animum desit. Sic videmus nauigantes turbida tem-
pestate iactatos, facile merces suas quamlibet pretiosas in mare
prolicere. Mortis quippe imminentis metus omnem aliū af-
fectum ab animo excutit. Cæterum procella iam sedata, ubi ad
portum appulere, nullumque iam mortis periculum instat,
tunc demum mercium suarum iacturam acerbè lamentantur.
Ad hunc modum, cum improbi homines libidinum atque vo-
luptatum suarum amore flagrant, cōscientiæ aculeo minus pon-
guntur: ubi verò æstus ille deferbuit, & omnis illa voluptas iam
dudum extincta atque obliterata est, tunc demum mordentis
conscientiæ stimulis gravissimè punguntur, & lacerantur. Hos
igitur aculeo verè poenitentes non in vita modò, sed etiam in
morte carent: cum à ceruicibus suis ferreum peccatorum iugum
excusserint, operamque dederint, ut cum Deo, poenitentia &
sacramentorum beneficio, in gratiam redirent. Hanc enim ani-
mi tranquillitatem, quam virtus poenitentia parit, virtus quo-
que sacramenti miro modo auger. Hanc enim de causa (ut cate-
ras prætermittam) poenitentia sacramentum à Domino fuisse
institutum Theologi dicunt: ut eius virtute pacatiores poeni-
tentium conscientia redderentur: quando non solum conscientia
testimonium, sed etiam absolutionis beneficium earum fi-
duciam atque pacem augent. Credunt enim nihil minus verba
illa sacerdotis efficere, cum ait, Ego te absolvo: quàm cum Do-
minus paralytico dixit: Confide fili, remittuntur tibi peccata
tua. Nisi enim nos obicem gratia ponamus, eadem in vtrisque
verbis virtus & efficiencia est.

Matth. 9.

v.

Hæc planè satis esse videbantur, ut animos vestros, fratres,
ad poenitentia studium excitarem: sed ex his tamen commo-
ditates alia non minùs expetendæ cōsequuntur. Sublatis enim
è medio peccatis, quæ bellum & inimicitia cum divina mente
gerabant (nihil enim aliud, quàm peccatum, Deo insensum &
inimicum est) homo rursus cum Deo in gratiam & amicitiam
redit: & non modò in eius amicū, sed (quod est multo præstan-
tius) in filium adoptatur. Hoc enim nomine pios omnes ex-
lectis Pater appellare dignatur. Sic enim ait: Exite de medio
malæ.

2. Cor. 6.

malorum, & immundum ne tetigeritis: & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias. Vbi igitur de medio malorum egressi fuerimus, hoc est, vbi improborum contubernia & mores deseruerimus, & ab omni immunditia corporis & animi expurgati fuerimus, summam hanc filiorum Dei dignitatem consequemur. Quam quidem dignitatem Euan. elista Ioannes amplificat his verbis: Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & simus. Non contentus enim filij titulo & honore, quod summam continet dignitatem (quid enim maius, aut amplius, quam filium Dei nominari) addit etiam affectum, & animum, atque paternam providentiam. Principes quidem terræ, & summi etiam Pontifices, quoniam infirmi & inopes existunt, titulos sæpe finerebustribuunt: Deus autem, qui & infinitè diues & potens est, vbi titulum contulit, parem quoque titulo dignitatem & opes largitur. Quem quidem patris affectum, blandissimis ipse verbis per Ieremiam exprimit dicens: Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor eius. Idcirco commota sunt viscera mea super eum: miserans miserebor eius. Quid, quæso, his verbis dulcius? quid amantius? Quibus aliis verbis Pater ille cælestis suum erga filios affectum & amorem exprimere potuisset? Et quidem si hæc amoris declaratio ab aliquo homine manasset, nutare forsitan fides nostra, & vacillare potuisset. De diuina autem fide & veritate, quis vnquam dubitauit: cum vel ipsa etiam philosophia dicat, duo esse Deo impossibilia, nempe mori & mentiri? Neutrum enim cadere in illum potest. Et (quod hunc ipsam paternam pietatis affectum maxime declarat) non contentus paternum erga nos animum gerere, filiorum quoque affectum erga se nobis indidit. Quod quidem Paulus testatur his verbis: Quia verò, estis filij misit Deus Spiritum Filij sui in corda nostra clamantem Abba pater: hoc est, vt filiorum affectu, fiducia, & amore, illius opem fidenter imploremus. Ex hac autem dignitate, qua non verbo tenus, sed re ipsa Deus se nobis in Patrem exhibet, nos verò in filios adoptat, admiranda alia bona consequuntur.

Atque illud in primis quod Apostolus colligit: Quod si filij, & hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Hoc igitur beneficio cælestis patrimonij hæreditatem ærnamus, & in cæli ciues adscribimur. Itaque summi illud beneficium, quod Apostolis de potestate sibi à Dño supra dæmones tradita

1 Ioan. 3.

dist. 111.

Ierem. 34.

Plinius.

Galat. 4.

VI.

Rom. 8.

Luc. 10.

Exod. 32.

VII.

simile.

VIII.

Psal. 90.

tradita, exsultantibus promisit, verè poenitentibus cōferretur. Nolite, (inquit) gaudere, quod spiritus subiiciuntur vobis, gaudeat autem, quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Constat autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis, quod quies homo in lethale peccatum labitur, de hoc libro vitæ deleri, & in libro mortis & gehennæ secundum præsertim iustitiam conscribi; dicente Domino: Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo. Quæ quidem summa peccantium infelicitas & pœna est. Cæterum ea veræ poenitentiz virtus est, ut chirographum peccati deleat, & homines iterum in libro vitæ conscribat; ut patet quos Dei filios & hæredes faciat.

Ex hac etiam dignitate illud etiam sequitur, quod est certè votis omnibus exoptandum; ut quisquis in Dei filium adoptatus est, sicut ipse iam Deo gratus, ita omnia eius opera grata sint, & æternæ vitæ meritum habentia. Itaque vir iustus, siue comedat, siue bibat, siue quidvis aliud ad vitæ usum molitur, gratiæ pariter & gloriæ incrementum promeretur: præsertim si quo tempore illa facit, deuota mente ad Deum referat. Sic enim videmus patres, quicquid filij iuvenes faciant, gratum habere, & risu etiam atque osculo excipere. Ad hunc ergo modum Patet ille cælestis, quorum vitam gratam habet, gratum etiam habere quidquid illi moluntur.

Ex hac etiam filiorum dignitate illud quoque necessario consequitur, ut paternam Deus filiorum suorum curam & prouidentiam gerat. Non enim amat & deserit: nec verbotenus (ut antè diximus) sed affectu, dilectione, & prouidentia pater est. Quam eius prouidentiam omnes penè diuinorum voluminum paginæ testantur. Sed ne longius huius rei testimonia requiramus, totus Psalmus, qui hodie in Missa decantatus est, quid aliud ab initio ad finem vsque, nisi huius prouidentie beneficia persequitur, quam Dominus tum per se, tum per Angelos suos gerit. Angelis (inquit) suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Quoniam modò in manibus (inquit) portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. non modò enim ab aliquo grauiori casu, sed à quauis etiam pedum offensione recustodient. Vnde illud etiam sequitur quod cum subdit: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Quid hoc est? Nempe omnibus periculis & Satanæ machinis superior eris; nullumque tam ingens periculum erit, quod diuino præsidio fretus non facile prosterneat, atque conculcet. Neque hac Angelorum prouidentia contentus, ipse quoque per se eam piorum curam gerit,

videlicet:

ut dicat: Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis. Aiunt qui de animalium natura scribunt, ciconiam inter omnes aves tanto circa pullos suos amore ferri, ut, cum implumes eius fetus ardore solis aestuant, ipsa, protenso alarum tergo, solis radios excipiat, ne illi eius ardore laedantur. Hunc ergo pietatis affectum Prophetam Domino tribuit, cum ait: Scapulis suis obumbrabit tibi. Quod certe fecit, cum scapulas suas non modo cruci affixit, sed plagis etiam atque atrocissimis verberibus lacerandas praeiuit: ne nos, qui eas plagas commeriti eramus, eisdem vapularemus.

Ex hoc eodem fonte non modo paterna providentia, sed paterna etiam indulgentia sequitur. Solent enim pii parentes filios suos, praesertim parvulos, blandè molliterque tractare. Quam rem Pater ille caelestis adeo cumulatè erga filios praestat, ut idem ipse per Prophetam verba illa suavitatis & benignitatis plenissima dicat: Ad vbera portabimini, & super gremia blandientur *Isaia 66.* vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos. Quid (quæso) his verbis dulcius? quid amantius? Quis non modo poenitentiae labores, sed mille etiam cruces non libenter amplectatur, ut hac Dei indulgentia, his vberibus, his deliciis, & complexu divino fruatur?

Nemo autem hanc divinæ suavitatis dulcedinem ad eos solum, qui ad perfectionis apicem pervenerunt, reservari putet. Esse enim verè poenitentibus suas quoque propositas delicias, apertè Dominus per Oseam, cum anima verè poenitente loquens, *Osea 1.* declarat his verbis: Ecce ego lactabo eam, & loquar ad cor eius, & dabo eis vallem Archor ad aperiendam spem. Lactat ergo Dominus divinæ suavitatis lacte piam poenitentis animam, ut, hac caelesti dulcedine praegustata, omnes carnis & mundi delicias fastidiat. Nutrices quidem absinthio vbera intingentes, quos nutriunt infantes à lacte depellunt: contra vero Dominus, quos ad se trahit, non absinthij amaritudine, sed divinæ suavitatis dulcedine à terrenis voluptatibus ablactat. Scit enim verum esse quod D. Bernardus ait: Gustata spiritali suavitate, desipit omnis caro. Deinde illam ad spirituale solitudinem, id est, orationis secretum adducit, ibique ad cor eius loquitur: quod quidem Hebraeae linguae phrasi, grata & iucunda verba significat, quibus piam mens interno Spiritus sancti magisterio ad mundi contemptum, & peccati odium atque detestationem, mirificè instruitur & illuminatur. Quibus etiam datur vallem Achor, id est, vallem conturbationis, ad aperiendam spem.

Cogita

August.

Cognita enim per hoc cæleste magisterium horrenda peccatorum turpitudine ac deformitate (in quibus tam diu homo iacet) metu, dolore, ac trepidatione concutitur, & perturbatur. Quæ quidem perturbatione in spem diuinæ misericordie excitatur, quod intelligat verum esse quod Propheta dicit: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humilium*. Deus non despicies. Hac enim de causa (iuxta D. Aug. sententiam) verus pœnitens & dolet, & de dolore suo gaudet: & timet, & de salutari hoc timore in spem veniæ assurgit, quæ doletibus ac timentibus promissa est.

II.

Quæ hætenus à me dicta sunt, fratres, satis superque evidentur, iis præcipue qui mentem habent ut salutaris pœnitentiæ propositum amplectantur, quo his pœnitentiæ studiis perficiantur. Sed est tamen aliud, quod nos multo magis urgeat: nimirum pœnitendi extrema & summa necessitas. Ea enim quæ hætenus diximus, suadeat: hæc verò, vim etiam & necessitatem hæsitantibus adiungit. Constat enim inter omnia expetendorum genera nihil esse homini magis prepositum: *nam vita & felicitate expetendum*. Eius autem spem nos quidem omnes habemus, tantique eam facimus, ut nemo nostrum, de liberata ratione, tam totius orbis imperio commutaretur, animæ enim proderit homini, si vniuersum mundum luere, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Quæ enim tanta felicitas aut voluptas in totius etiam mundi imperio esse posset, quam hæc, se se menti offerens cogitatio non iudicaret, atque extingueret, cum videlicet miserimus ille imperator animaduertit, se, peracto huius brevis æui curriculo, ad gehennæ ignes perpetuo esse damnandum? Nemo igitur tam imprudens inertiū mercator, qui huius spei iactura totius etiam mundi imperium expetendovellet. Omnes enim cælestem illam beatitudinem expetendum omnium postremum & summum iudicamus, nec ab hac spe vlla ratione excidere volumus.

Ex hac autem spe ac desiderio illud etiam sequitur, ut omnes pœnitentiæ propositum ac votum sequi necessario debeamus. Post lapsum quippe lethalis criminis fieri nullo modo potest, ut quis æternam salutem sine pœnitentia consequatur. Fixa enim manet illa Domini torques repetita sententia: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis*. Vnde illud manavit: Aut pœnitendum, aut ardens. Quocirca sicut is qui efficaciter salutem desiderat, medicamenta non resquit, sic

Luc. 13.
simile.

quibus salutem consequi non potest: & qui ad insulam aliquam peruenire cupit, necesse est ut navigationis laborem non detrectet (cum ad insulam nemo sine navigationis labore appellere possit) ita cum nemo post lapsum criminis sine poenitentiae medicamento æternam salutem consequi valeat, necesse est, ut, qui alterum cupit, alterum non refugiat. Ab hac autem sententia neminem vestrum dissentire arbitror.

Qua ergo in re dissentimus? Certè non in ratione debui, sed in solutionis tempore. Vos enim omnes, quoque deliquistis, huic debito obnoxios nos esse cognoscitis. Quid igitur hic obstat? Certè (ut modò dixi) nihil aliud nisi solutionis tempus. Sunt enim tria tempora poenitentiae destinata: hoc est, vel præsens, vel quod mortis proximum est, vel quod inter utrumque interiacet medium. Et nos quidem ad præsentis temporis poenitentiam divina oracula hortari frequentissimè solent. At plerique hominum huic voci aures occludentes, vel ad mortem, vel ad futurum tempus emendationis vitæ propositum differunt. Aduersus eos autem, qui mortis imminens tempus ad poenitentiam sperant, nihil in præsentia dicam. Vix enim quisquam adeò stupidus est, qui non videat extremæ esse demeritæ, summum omnium negotiorum ad impeditissimum omnium temporum reservare. Huiusmodi verò poenitentia Pharaonis poenitentia similis frequenter est: qui, dum plagis virgeretur, obedientiam pollicebatur: sublati verò plagis, ad solitam continuò pertinaciam & inobedientiam redibat. Denique, emissio iam è sinibus suis post tot plagas populo, idem ipse ac populus eius poenitentia ducti dixerunt: Quid volumus facere, ut dimitteremus Israël ne seruiret nobis? Iunxit ergo currum, & omnem populum &c. Talis igitur eorum poenitentia apparet, quos non Dei, sed sui amor, & præsentis periculi metus solummodo agit: quos videmus, periculi vel morbi tempore transacto, ad vomitum sæpe redire, & ea ipsa, quæ creditoribus suis restitui mandauerant, reuocare. Sed dicet: Assentior planè: non differam ad hoc extremum tempus poenitentiam, sed eam tamen in aliud commodius transferam. Quare non modò? Si enim aliquando, cur non modò? Quia nimirum modò (ut verum fatear) difficile admodum mihi esse videtur inchoare nouam vitam, pristinisque vitiis & moribus renunciare: quod tamè postea facilius leuiusque mihi futurum spero. O summam hominū dementiam, qui vitæ mutationem faciliore consequenti tempore, quàm præsentis, futuram credunt!

Constat

Constat enim hanc mutandæ vitæ difficultatem ex quatuor potissimum causis oriri. Nempe ex corruptione naturæ, ex deprauata consuetudine, ex eo quod diuina gratia peccator homo destituitur, & dæmonis tyrannide ac potestate premitur. Constat autem impedimenta hæc processu temporis, dilata conuersione, cumulatæque sceleribus, indies augeri. Hæc enim dilatione, & natura ipsa sit vsu peccandi corruptior, & praua consuetudo violentior: diuina verò gratia, quo magis peccas, eo à te longius distat: dæmon verò, hoc est, fortis ille armatus, qui, quas animas obsidet, potenter custodit, ad te propius accedit, maioremque in anima misera tyrannidem exercet. Si igitur conuersionis difficultas ex his quatuor causis oritur, quæ frequentatione peccatorum robustiores fiunt; quo pacto, crescentibus difficultatis ac laboris huius causis, conuersionis ipsa faciliior erit? Sed inter hæc tamen quis prauæ consuetudinis vim verbis consequi possit? Hæc enim D. Augustinum, diu à peccato surgere conantem, violento quodam imperio miserè detinebat: sicut ipse in Confess. suis cum Deo agens testatur his verbis: Rapiebar ad te decere tuo, moxque diripiebar ab te: perdere meo, & ruebam in ista cum gemitu: & pondus consuetudinis carnalis erat. Hanc verò consuetudinem idem vir sanctus catenam appellat: qua trahitur, inquit, & tenetur, etiam adimus inuitus eo merito, quo volens in illam illabitur. Denique de eiusdem consuetudinis & bonæ voluntatis pugna & contentione sic in eodem libro cum Deo loquens ait: Voluntas nostra, quæ mihi esse cœperat, vt te gratis colerem, fruique te, vellem, Deus, sola certa iucunditas, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam. Ita duæ voluntates inter, vna vetus, alia noua; illa carnalis, hæc spiritalis; confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam: sed tam mea consuetudo aduersus me pugnacior ex me facta erat, quoniam niam volens quod nollem peruenieram. Et quis iure contradiceret, cum peccantem iusta pœna sequeretur? Hactenus Augustinus, ex cuius verbis aperte liquet, in quanto salutis suæ discrimine malis artibus assueti versentur (præsertim si desides & negligentes sint) quando Augustinus, qui tanto studio surgere à peccato nitebatur, adeo se ad hoc infirmum atque impotentem confitebatur. Quæ omnia satis aperte indicant, quanta sit prauæ consuetudinis vis atque potestas. Quam etiam hoc exemplo licet, quis ignorantia labatur) declarare volo. Passim videre licet, eos, qui ad nos ex India vel Aethiopia, adulta iam ætate veniunt,

Simile.

linguam

linguam nostram multorum annorum spatio vix pronunciatum
posse: cum tamen qui ex istis regionibus ad nos in tenera ætate
veniunt, vixius anni spatio adeo perfecte loquantur, ac scapud
nos nati fuissent. Hoc autem quid facit, nisi diuturnæ consue-
tudinis vis: quæ vix ea potest dediscere, quibus diu assueti est.
Liquet igitur ex his, extremæ esse demeritæ in futurum pœ-
nitentiam conversionemque differre, quod tunc ea facilius fa-
tura sit: cum apertissima ratione constet, eam tanto esse diffici-
liorem, quanto tardior.

Sunt tamen alij qui non hac ratione, sed diuinæ misericor-
diæ spe seipso consolantur, etiâ si tota vita in seclerum subrumi-
cceno volutentur. Hinc D. Aug. improbos homines rebus con-
trariis, nempe stulta spe ac desperatione, frequenter ad eandem
improbam an-
sam atripere declarat his verbis: Desperâs huius-
modi sic interitum ait: Iam damnandus sum, cur non facio quicquid
volo? Audi & vocem sperantis: Misericordia Domini magna
est: quando me conuertero, dimittet mihi omnia: cur non
facio quicquid volo? Desperat ille ut peccet, sperat iste ut pec-
cet. Vtrumque metuendum est, vtrumque periculosum. Vt à
desperatione, ut à peruersa spe. Nontardēs (inquit) conuerteri ad
Dominum; nec differas de hie in diem: subito enim veniet ira
illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Noli ergo dicere,
Cras me conuertam, cras Deo placebo, & omnia hodierna &
hæsterna peccata dimittentur mihi. Verum quidem dicis, quia
Deus conversioni tuæ indulgentiam promissit: sed dilationi tuæ
diem crastinum non promissit.

Reliquum est igitur, ut quando pœnitentia aliquo tempore
agenda sit (nec nisi tria ad hoc tempora habeamus, præsens vi-
delicet, futurum, ac mortis proximum) cum duo hæc tempora
apertissima ratione à nobis explosa sint, superest, ut protinus
ad illam accingi, nec eam ultra procrastinare debeamus. Ad hoc
autem nos Salomon inuitat, et inquit: Quodcumque potest ma-
nus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapien-
tia, nec scientia erunt apud inferos, quod tu properas. Hoc est,
quoniam transacto huius vitæ spatio (quod ad salutem nobis
diuina prouidentia concessit) nulla procuranda salutis, aut pœ-
nitæ lenigandæ ratio superest. Nullus enim apud inferos saluati-
ri pœnitentiæ locus, nulla spes veniæ, nulla misericordia, nulla
implorandæ diuinæ gratiæ opportunitas, nulla Sanctorum
suffragia, nulla Ecclesiæ Sacramenta, nulla ad superiorem Iudi-
cem prouocatio, nulla pœnitentiæ aut remissionis, aut imminutio:

sed quem tenorem omnis illa dolorum acerbitas initio habuit, eundem in sempiterna secula habitura est. Tempus enim nunc misericordie est: quia venit tempus, in quo precipuas iusticie partes sibi vendicabit. Hoc autem in causa est, ut tanta celeritate nos sancti Patres ad seculi & peccati fugam adhortentur.

Hieron.

Hinc D. Hieron. ad Paulinum, de Eusebio eius fratre loquens: Festina quæso te, inquit, & hærenti in falo nauiculæ fune magis præscinde quam solue. Egressus item ab Aegypto (qui sanguis huius imaginem gerit) tanta celeritate adornatus fuit, ut

Prod. 11.

non licuerit filius Israël panem ad iter illud fermentare, cogen-
tibus Aegyptiis ire, & nullam eis moram facere permitten-

*Psalm. 94.
Chryl.*

tibus. Quia & ipso paschalis agnitus magna festinatione ce-
lebrari præcipitur, nec quicquam eius usque mane relinqui, ut
hæc ratione nobis Dominus insinuet, in iis rebus, quæ ad ani-

mæ salutem pertinent, non esse cunctandū aut procrastinandū,
sed illud ante oculos habendū: Hodie si vocem eius audieritis, non

lite obdurare corda vestra. Vehementer autem D. Chrysostomus indi-
gnatur, quod cum perituri corporis morbos tanto studio ac di-

ligentia curemus, immortalis animæ vulnera prorsus negligamus. Si forre, inquit, in corpore parum aliquid morbi pullaue-
rit, statim & medicos adhibemus, & pecuniam profundimus,

& omni obseruantia quæ competunt gerimus, nec prius cessa-
tur, quam quæ molesta sunt mitigentur; anima verò cum quo-
tidie vulneretur, cum per singula lanietur, vratur, præcipitetur,

& modis omnibus pereat, nec parua quidem pro ea nos cura
solicitat. Hæc ille. Ne nos igitur, fratres, in hanc tantam mentis
excitatem & stupiditatem incidamus, ad illam Isaie vocem, nos

Isaie 55.

opportunè monentis, aures accomodemus: Quærit Domi-
num dum inueniri potest, inuocate cum propè est. Quan-
do autem propior nobis, quam hoc sacro tempore esse putan-

2. Cor. 6.

bus interpellant. Nec ad illum modò, sed ad nos quoque hæc
oratione identidem repetita clamat: Ecce nunc tempus accepta-
bile, ecce nunc dies salutis, qui communi Ecclesiæ decreto ad

pœnitentiam destinatus est.
Atque ut finem principio iungam, cum vos ad pœnitentiam
hortor, non ad faciem & cinerem, non ad hebdomadam
incediam, non ad longos peregrinantium labores præscipue ad-
hortor: mitius vobiscum agere volo, & (ut verbis utar Apo-
stoli) humanum quiddam posulo propter infirmitatem ve-

Rom. 8.

stram: nempe quod initio proposui. Convertere ad Dominum, &
relinque

relinque peccata: precare ante faciem Domini, & minue offe-
dicula. Quod si dicas, difficile esse assueta relinquere: fucor
quidem impœnitenti, non autem verè pœnitenti. An non vo-
bis in mentem venit, quod paulo antè contra hæreticos dispu-
tauimus, per pœnitentiam non modò peccata remitti, sed at-
ma etiam, & vires, & nouum spiritus robur, virtutes omnes, &
gratiam donari; & pedibus ac manibus luxuriosa filio ornamē-
ta, imò & munimenta aptari, quibus ad omnia virtutum officia
instructus & armatus incedit? Hæc autem spiritualia arma aeq-
munimenta paruulis in Christo, hoc est, verè pœnitentibus tri-
bui, Salomon in Cant. testatur: qui posteaquam de huiusmodi Cantic. 4.
paruulis sub typo fidelis animæ dixisset; Soror nostra paruula
est, & vbera non habet: paulo post subdit: Ego murus, & vbera
mea quasi turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem repe-
riens. Quid autem muri atq. turris nomine, nisi nouum spiri-
tus robur, & fortitudo, quæ paruulis in Christo, hoc est, verè
pœnitentibus tribuitur, designatur? Hanc autē pacem, vera pœ-
nitentia inuenit, quæ nos Deo conciliat, à quo hanc totā for-
titudinem fidelis anima, quæ paruula erat, recipit. At autem
non pacem, sed quasi pacem: vel quia plena pax in hac vita non
datur; vel quia nemo potest certò scire, vtrum odio vel amore
dignus sit. Hoc igitur à vobis, fratres, præcipiè exigitur, vt &
peccata, & peccatorum causas atq. offendicula è medio tollere,
& peccati ante faciem Domini studeatis, vt is nos virtutis & gra-
tiæ suæ robore aduersus omnes antiqui hostis laqueos & ignita
rela munire & armare dignetur. His nos armis Apostolus in-
struit, cum omni tempore orare in spiritu, & in eo vigilare iu-
bet. Ephes. 6.
His Dominus discipulos ante passionis suæ certatē arma-
uit, cum vigilare & orare præcepit, ne in tentationem fuerent.
Et iterum: Vigilate itaque orantes omni tempore, vt digni ha-
beamini fugere ventura mala, & stare ante Filium hominis. Luc. 21.
His etiā se regius Propheta muniebat, cum diceret: Oculi mei sem-
per ad Dominum: quoniam ipse euellit de laqueo pedes meos.
Psal. 140.
His igitur armis, fratres, mentes nostras muniamus: vt ab omni
peccatorum contagio liberi, digni habeamur, qui beatorum
mentium consortio & gloria perfici mereamur.

AD LECTOREM.

Quoniam plerique hominum perditorum, qui scelera sua
deserere nolunt, conuersionem suam vel in tetrapus futu-

In histor.
Anglic. c.
24. & 25.

rum, vel ad finem vsque vitæ differre solent (quos ab hac damnationis fraude in præcedenti Concione liberare conati sumus) visum est duo memorabilia huius rei exempla, quæ venerabilis Beda in Ecclesiastica historia Anglicana integra fide commemorat, hoc in loco attexere: quibus liquidò constare poterit, veram esse communem illam Patrum sententiam, nempe iusto Dei iudicio hæc pœna puniri peccatorem; ut moriens obliuiscatur sui, qui, dum viueret, oblitus est Dei. Ne autem hæc prima de poenitentia Concio solitam aliarum longitudinem excederet, hæc ipsa exempla à totius Concionis corpore seiuimus: quæ qui volet referre, in eo loco tractabit, in quo aduersus eos qui poenitentiam vel in futurum tempus, vel ad finem vsque vitæ differunt, disputamus. Sic igitur ait:

FVir quidam in prouincia Merciorum, cuius visiones ac verba, nec non & conuersatio plurimis aliis, sed non sibi met profuit. Fuit autè temporibus Cænridi Regis vir in laico habitu atq; officio militari positus: sed quantum pro industria exteriori Regi placens, tantum pro interna suimet negligentia displicens. Admonēbat ergo illum sedulo Rex ut confiteretur, ac relinqueret scelera sua, priusquam subitæ mortis superueniēt tempus poenitendi, seque corrigendi, amitteret. Verū illè, frequenter licet admonitus, spernebat verba salutis, seque tempore sequenti poenitentiam acturum promittebat. Hæc inter, tactus infirmitate, decidit in lectum, atque acceperit dolore torqueri. Ad quem ingressus Rex, qui eum diligebat, vehementer hortabatur, ut vel tunc, antequam moreretur, poenitentiam ageret commissorum. At ille respondit, non se tunc velle confiteri peccata sua; sed cum ab infirmitate resurgeret, ne exprobrarent sibi sodales, quòd timore mortis faceret, quæ sospes facere volebat: fortiter quidem (ut sibi videbatur) locutus, sed mirabiliter (ut postea patuit) damnata fraudatus. Cumque morbo ingrauescente denuo ad eum visitandum ac docendum Rex intraret, clamauit statim miserrabili voce: Quid vis modò? quid huc venisti? non enim mihi aliquid utilitatis aut salutis potes vltra conferre. At ille: Noli ita loqui, vide ut sanum sapias. Non, inquit, infans, sed pessimam mihi conscientiam certus præ oculis habeo. Et quid, inquit, hoc est? Paulo antè, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & sederunt iuxta me, alter ad caput, & alter ad pedes; protulitque vnus libellum perpulchrum, sed valde modicum, ac mihi legendum dedit: in quo omnia quæ vquam bona feceram,

feceram, intuens, scripta reperi, & hæc erant nimium pauca & modica. Receperunt codicem, neque aliquid mihi dicebatur. Tunc subito superuenit exercitus malignorum, & horrendorum spirituum, domumque hanc & exterius obsedit, & ioris maxima ex parte residens impleuit. Tunc illi qui & obscuritate tenebrose faciei, & primatu sedis maior esse cæteris videbatur, proferens codicem horrendæ visionis, & magnitudinis enormis, & ponderis penè importabilis, iussit xpi ex satellitibus suis mihi ad legendum deferre. Quem cum legissem, inueni omnia scelera, non solum quæ opere vel verbo, sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccaui, manifestissime in cœtetricis esse descripta literis. Dicebatque ad illos, qui mihi adsederant, viros candidis vestibus nitentes: Quid hic sedetis, scientes certissime, quia noster est iste? Responderunt: Verum dicitis: accipite, & in cumulum damnationis vestræ ducite. Quo dicto, statim disparuerunt: surgentesque duo nequissimi spiritus, habentes furcas in manibus, percusserunt me, vnus in capite, & alius in pedibus: qui videlicet modò cum magno tormento transfodiunt viscera mea, & interiora corporis mei penetrant, mórque vt ad inuicem peruenient, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus, in inferni claustra pertrahar. Sic loquebatur miser desperans, & non multo post defunctus, pœnitentiam, quam ad breue tempus cum fructu veniæ facere supersedit, in æternum siue fructu pœnis subditus facit. De quo constat, quia, sicut B. Papa Gregorius de quibusdam scribit, non pro se ista, cui non profuere, sed pro aliis viderit: qui eius interitum cognoscentes, differre tempus pœnitentiæ, dum vacat, timerent; ne, improvise mortis articulo præuenti, impœnitentes perirent. Quod autem codices diuersos per bonos, siue malos spiritus sibi vidit offerri, ob id superna dispensatione factum est, vt meminerimus facta & cogitationes nostras non in ventum diffuere, sed ad examen summi Iudicis cuncta seruari, & siue per amicos Angelos in fine nobis ostendenda, siue per hostes nostros.

Gregorius

Hanc verò sequentem historiam, sicut à venerabili Antistite Pectelmo didici, simpliciter ob salutem legentium narrandam esse putavi. Noni autem ipse Fratrem (quem vtiā non nossem), cuius etiam nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem) positum in monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem sedulo à Fratribus, & à maioribus loci ad castigatiorem vitam conuerti admonebatur. Et

quamvis eos audire nolisset, tolerabatur tamen ab eis longin-
quiter ob necessitatem operum ipsius. Erat enim fabriliter
singularis. Scrutabatur autem multum ebrietari, & ceteris remis-
sioris vitæ illecebris, magisq. in officina sua die noctuq. reside-
re, quam ad psallendum, aut orandum in Ecclesia, audiendumq.
cum fratribus verbum vitæ concurrere consueverat. Vnde ac-
cidit illi, quod dicere quidam solent: Quia qui non vult Ecce-
siam sanctam sponte humiliatus ingredi, necesse habet sanctam in-
ferni non sponte damnatus intrare. Percussus enim languore, at-
que ad extrema perductus, vocavit fratres; & multum moerens,
ac damnato similis, cepit narrare quod vidisset inferos apertos,
& Satanam demersum in profundis Tartari, Caiphamq. cum cae-
teris qui occiderant Dominum, iuxta cum flammis vitricibus
traditum. In quo eorum vicinia, inquit, heu misero mihi locum
adspicio æternæ perditionis esse paratum. Audiētes hæc fratres
ceperunt diligenter exhortari, ut vel tunc positus adhuc in cor-
pore poenitentiam ageret. Respondebat ille desperans: Non est
mihi modò tempus mutandi vitæ, cum ipse viderim iudicium
meum iam esse completum. Talia dicens, sine viatico saluti
relinquitur, & corpus eius in ultimis est monasterij locis humatum: ne-
que aliquis pro eo Missas facere, vel Psalmos cātare, vel saltem
lorare præsumebat. O quam grandi distantia diuisit Dominus
Iuxtam à tenebris! Beatus protomartyr Stephanus passurus mor-
tem pro veritate vidit celos apertos, vidit gloriam Dei, & ubi
erant futuri ipse post mortem, ibi oculos mentis ante mortem
misit. At contra faber iste tenebrose mentis, imminenti morte,
vidit aperta tartara; vidit damnationem diaboli, & seclatorum
eius; vidit etiam suum infelix inter tales carcerem, quod misera-
bilis ipse desperata salute descenderet, sed viventibus, qui hæc
cognouissent, causam salutis suæ perditione relinqueret. Factum
est hoc nuper in provincia Berniciorum, ac longè lateque dis-
famatum, multosque ad agendam, & non differendam scelerum
suprum poenitudinem pronocauit. Quod vitam ex hac vo-
strarum lectione literarum fiat! Hactenus Venerabilis Bede ver-
ba, quæ maximum certè cessantibus, & poenitentiam in sequen-
tia tempora differrentibus, metum incutere debent.

CON-

CONCIO SECVNDA, DE VERA
ET FALSA POENITENTIA: QVÆ AB
altera dehortans, ad alteram hortatur. Quo in lo-
co de prima ac præcipua poenitentiae parte, nem-
pe contritione, differitur.

THEM. *Convertere ad Dominum, & relinque pecca-
ta, &c. Ecclesiast. 17.*

N Superiōri Concione, fratres charissimī, vos ad
poenitentiae studium adhortati sumus: virtutis
huius tum mirabilem vtilitatem, tum etiam ne-
cessitatem vobis ob oculos ponentes. Nunc rā-
tio ipsa exigere videtur, vt, qua ratione poeniten-
tia laudabiliter agenda sit, exponamus. Recte enim Plutarchus,
eos, qui ad virtutem adhortantur, nec tamen docent qua ratio-
ne exercenda sit, similes iis esse ait, qui lampadem quidē emun-
gunt, nec tamen oleum infundunt: quo fit, vt accensa lampas
protinus exstinguatur. Vt hoc igitur nos oleum poenitentiae lam-
padi, quo perpetuò luceat, infundere possimus, caelestem opem,
sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A :

CVM Ieremiā Prophetā Dominus ad prædicandum populo
suo misisset, hoc illi officium præcipuè demandavit, vt primū
quidem euelleret atq. destrueret, deinde ædificaret atq. planta-
ret. Quisquis enī populum ad pietatem & iusticiā instituere
parat, primū quidem in hoc incumbere debet, vt prauos & in-
ueteratos eius mores destruat atq. euellat: deinde, vt, illis euul-
sis, salutarium plantarum, hoc est, virtutum semina conferat:
quemadmodū ij facere solent, qui inculta & siluestria loca ex-
colere, & in eis frumenti semē iacere volunt. Cū ergo nos hoc
sacro tempore Sermones de poenitentia habere proposuerimus,
priusquam de vera poenitentia disseramus, falsa prius euellenda
atq. demolienda est. Quod quidem consiliū Philosophis etiam
placet, qui primam virtutem esse dicunt, vitia fugere: quibus &
medio sublatīs, facile est virtutes animis inserere.

Pars prior. I.

Ad hoc igitur sciendum primò est, in omnibus rebus quæ vel
natura, vel arte constant, esse alias quidem veras, alias non veras:

BB 4

quæ

quæ tamen veritatis speciem referant. Est enim verum & adulterinum aurum, est item vera & adulterina moneta, sunt etiam veræ & adulterinæ margaritæ atque lapilli. Idem autem in moribus quoque nostris evenit. Est enim vera & falsa iustitia, vera & falsa religio, vera & ficta humilitas, & vera item & ficta charitas: alioqui nunquam Apostolus dixisset, ut dilectionem sine simulatione, & charitatem non fictam reuereremus. Sicut ergo in cæteris virtutibus sunt veræ & adulterinæ virtutes, speciem pietatis retinentes, virtutem autem eius abnegantes: ita in poenitentia hoc idem reperire licet, ut alia quidem sit vera, alia ficta & simulata. Vera est illa, quam Dominus per Prophetam à nobis exigit cum ait: Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra. Vera item est, quam hæc verba, quæ modò proposui, exprimunt: Convertere ad Dominum, & relinque peccata, &c. Falsa autem est illa, quam Israëlitis Propheta tribuit, cum ait: Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius. Hæc igitur falsa poenitentia erat: quæ cum foris poenitentia imaginem verbis præferret, intrus tamen longe à veræ poenitentia ratione abhorrebat. De qua item Dominus per Prophetam conqueritur cum ait: Et non est reuerfa ad me in toto corde suo, sed in mendacio. Mendacium autem huiusmodi conuersionem vocat, vel quia poenitentis animi speciem improbus homo præferret, vel certè quia mentitur, cum non implet quod promissit, quando à peccatis, quæ se damnare ac detestari professus est, non recedit. Quod cuius periculi sit, declarat Hugo de S. Victore: qui tria numerat obliuionum hominum genera. Primum eorum qui ex correctione non proficiunt. Secundum, & quidem grauius, eorum qui ex commotione deteriores fiunt: qui videlicet ex limarum pignem contrahunt. Tertium verò ait eorum esse, qui emendationem promittunt, quam non præstant. Hos enim merito inter obstinatos numerat, quia de his (quàm diu tales permanent) spes nulla salutis est. Emendationem quippe promittere, nec præstare, id verò est vitium vitio cumulare. Horum autem prauitatem ad tempus Dominus dissimulare viderur, quam tamen suo tempore debitis suppliciis tanto grauius quanto serius puniet, sicut Propheta dicit: Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in secula: siue, ut alij verterunt, in seculo. Quod perinde est, ac si diceret: Modò quidem isti mentiuntur Deo,

Rom. 13.
2. Cor. 6.

Joel. 2.

Psal. 77.

Hugo de
S. Victoribus.

Psal. 20.

Deo, cuius leges violante sed erit tamen cum mendacij huius
 pœnas pendant, quas in futuro seculo perpetuò daturi sunt. De
 quo tempore rursum ait: Cum accepero tempus, ego iustitiis Psal. 74.
 iudicabo. Vt enim incredulis quibusdam Saluator dixit; Tem-
 pus meum nondum aduenit; tempus autem vestrum semper
 est paratum: ita idem modò improbis omnibus dicere potest:
 Hoc præsentì tempore liberum vobis est, me permittete atque
 silente, impunè facere quod libitum est: aderit tamen tem-
 pus cum diuturnum hoc silentium solnam, & collectam atque
 seruatum in pectore meo longa patientia iram supra caput ve-
 strum effundam. Nec longis hoc vindictæ tempus dilator
 spatii, cum scriptum sit, iuxta est dies perditionis, & adesse fe-
 stinant tempora. Cæterum vtriusque pœnitentiz, veræ scilicet
 ac falsæ, in Dauide & Saule commodissimum videre licet
 exemplum. Vterque enim deliquit, vterque hanc vocem pro-
 tulit, Peccavi: & tamen alter audit, Dominus quoque transi-
 lit peccatum tuum; non morieris: de altero verò, cum pro eo Deut. 32.
 Samuel preces funderet, Dominus ait: Vsq; quo tu lapsus 2. Reg. 12.
 Saul, cum ego proiecerim eum? Cur igitur ille veniam conse- 1. Reg. 16.
 cutus, hic verò non est consecutus, cum eadem vtriusque vox
 fuerit: nisi quòd David toto corde ad Dominum est reuersus,
 quem tamen animum Saul nò habuit saluò, si haberet, ean-
 dem quam alter veniam consequeretur, cum Deus personam
 non accipiat. Talis enim eorum pœnitentia esse videtur, qui,
 vbi primum scelera sua hoc tempore confessi fuerint, in eadem
 protinus relabuntur: neque de praua consuetudine & licentia
 iurandi, peierandi, mentiendi, detrahendi, maledicendi, malè-
 precandi, atque concupiscendi quicquam remittunt, nec vllum
 virtutis ac pietatis officium amplectuntur, sed iidem omnino
 permanent, qui ante fuerant. Quos verisimile est sacramenti
 virtutem & gratiam minimè percepisse. Quod vel hoc vno
 exemplo colligi potest: Si quis graui corporis morbo laborans,
 portionem sibi à medico præscriptam ebibens, nihilo melius
 haberet, sed idem febris ardor illum incenderet, idem ciborum
 fastidium, eadem sitis, eadem corporis debilitas illum preme-
 ret: quis huiusmodi portionem saluare illi fuisse crederet,
 cum nihil de morbi molestiis immutaret? Cum igitur sacra-
 mentalis confessio velut quædam animorum portio sit, qua no-
 xij & pestilentes peccatorum humores ab anima pelluntur, &
 status eius diuinæ gratiæ ope rectè constituitur: si nihil horum
 efficiat, si idem spiritualium rerum fastidium in ea maneat, ta-

dem terrenarum rerum sitis atque cupiditas, idem libidinum ardor, idem auaritia atque ambitionis ardor, eadem ad omnia virtutum officia infirmitas atque imbecillitas, quae, quæso, coniectura vel indico colligere potero, spiritualem hanc medicinam tibi profuisse?

Sed fortasse dices: Non continuo certum argumentum colligi potest, confessionem meam inanem exstitisse, quod proclivus in eadem crimina lapsus fuerim. Hoc enim pravis habitibus & inueterata consuetudini magis tribuendum esse videtur: cum difficillimum sit assueta relinquere, quæ in naturam quodammodo versasunt. Fateor hanc certam fidei confessionis coniecturam & argumentum non esse. Fieri enim potest, ut vera quidem confessio & poenitentia præcesserit, & tamen incertus homo, sibi quæ parum prospiciens, partim prava prioris vitæ consuetudine perurgente, partim diabolo suggerente, in pristina statim vitia corruat. Sed frequentius tamen hoc evenire ex eo puto, quod tali um confessio fuerit (ut Theologi quuntur) informis. Potest enim vera esse confessio, & informis tamen: quæ videlicet quis Sacramentum tantum tulcipit, non etiam rem Sacramenti, quæ est Spiritus sancti gratia. Quæ de-

D. Tho.

eadem protinus vitia labitur. Ut enim D. Thomas arguit, etiam gratia omnia lethalia crimina vitare potest, quandoque ipsa gratia ab ea proficiscitur: cuius est non verbo tenus, sed re ipsa Deum diligere super omnia, atque peccatum super omnia simili ratione odire. Verè enim charitas, quæ vera poenitentia beneficio per Spiritum sanctum effunditur in cordibus nostris, magis Deum diligit, quàm cupiditas millia auri & argenti, atque omnia totius mundi bona. Quo fit, ut, qui hoc modo Deum diligit, nullius temporariae rei pretio illum commutare velit. Quo nomine Ioannes ait: Qui natus est ex Deo,

1. Ioan. 3.

non peccat: generatio enim Dei conservat illum. Hoc est, divina cognatio, qua homo celestis Spiritus particeps effectus est, conservat illum, & à terrenis rebus abducit ad celestia rapit: cum sit in eius pectore fons aquæ salientis in vitam æternam. Hac igitur de causa Ioannes ait, qui ex Deo natus sit, non peccare: quoniam vel perpetuò à lethalibus abstinebit peccatis, vel certè rarò & difficulter in ea corruet: & cum in ea fortasse labitur, non sine interno conflictu atque sensu animi labitur, ut potest qui Deum, quæ super omnia charissimum habet, amittere, atque à se ablegare, & infima aliqua re commutare, graviter & moleste fert. Nunquam enim sine doloris sensu

Ioan. 4.

amittitur, quod cum amore possidetur. Quo fit, ut, qui bibunt Job 26.
 quasi aquam iniquitatem, hoc est, qui sine ullo doloris sensu fa-
 cile in peccata ruunt, à divina gratia & charitate longè abesse vi-
 deantur. Cum autem fidelium plurimos videamus, peracta con-
 fessione, sine vilo gemitu, aut interno conflictu precipites in
 omnia scelera ferri: quo iudicio colligere poterò, hos charita-
 tē, & Spiritū Domini, & divinæ gratiæ lumē percepisse? Lumen
 enim non potest non lucere: charitatis verò ignis non potest
 non ardere. Cum igitur nihil in te splendoris, nihil ardoris vi-
 deam; quæ coniectura te cæleste lū. ē & ignem percepisse cogi-
 noscā? Adde etiam, quod quamvis commune sit cuicumq. gra-
 tiæ omnia lethalia crimina posse vitare, sacramentalis tamē gra-
 tiæ, quæ in confessione datur, singularem quandam vim aduer-
 sus peccatum habet: cum hoc sacramentū in peccati remedium
 sit à Christo Domino institutū. Cum igitur videā, multos post
 hoc sacramentum sine ulla mora eadem crimina repetere, quæ
 ratione colligere poterò, istos cælestem hanc vim recepisse, quæ
 nullum à se crimen abdicavit? Hinc D. August. hoc modo pœ- August.
 nitentem alloquitur: Si pœnitens es, pœniteat te: si pœnitet te,
 noli facere: si adhuc facis, pœnitens non es. Huiusmodi verò
 pœnitentes D. Bernard. his verbis accusat: Pœnitentia, inquit, Bernard.
 est de præteritis malis dolere; & sic plangere commissā, ut non
 committat plangenda: irrisor namque & non verè pœnitens est,
 qui adhuc agit quod pœniteat. Idem etiam D. August. testatur August.
 his verbis: Pœnitentiam agis, genus figis, & rides: sublimas pa-
 tientiam Dei. Itemque rursus in sermone quodam; Qui pectus,
 inquit, suum tundit, & non corrigit, peccata solidat, non tollit.
 Ex cuius verbis facile colligimus, qui hoc modo pœnitentiam
 agunt, medicamenta illis ad eò non proficere, ut remedia in ve-
 nena mutantur: cum sancti Patres asserant, hoc non esse pœni-
 tere, sed irridere patientiam Dei.

Quàm multi verò sunt, fratres, qui quotannis hæc divina
 sacramenta sine ulla vera peccati detestatione & fuga interscipiunt:
 sicque ad multam ætatem perveniunt, salta pœnitentiæ ima-
 gine delusi? Horum autem miserandum statum simul & peri-
 culum Oseas Propheta sub nomine Ephraim appositissima Oseas 2.
 similitudine describit his verbis: Ephraim factus est subcineri-
 cius panis, qui non reneratur. Comederunt alieni robur eius,
 & ipse nesciuit: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit.
 Panis subcinericius nisi sæpe vertatur de latere in latus, alterum
 quidem latus adurit, alterum manet incoctum; atque in-
 inutilis

inutilis prorsus ad edendum est. Tales sunt ij qui tota vita in sceleribus suis immoti manent: utpote qui nunquam veram poenitentiam egerint, neque ab auersione sua ad Dominum verè & ex animo conuersi fuerint. Quorum obstinarum animam apud Ieremiam Dominus demiratur, dicens: Nunquid qui auersus est, non reuertetur? Populus autem hic auersus est auersione contentiosa: apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Quorum deinde perditionem & obliuionem Oseas insinuat, cum subdit: Comederunt alienigenarum eius, & ipse nesciuit. Dæmones quippe, humani generis hostes & prædones, omnia eius bona diripuerunt, & plagis impositis abierunt seminiuo relicto. Per lethalia quippe scelera, quæ nos ipsi præcepitant, non modò cælestis gratiæ bona amittuntur, sed bona etiam naturæ ita dissipantur, ut, quod diutius homo in eis perseverat, eo magis & illa destruat, & malorum suorum sensum amittat. Hoc est enim quod ait, Et ipse nesciuit. Cum verò malum & periculum prorsus ignoratur, quod ei remedium adhiberi poterit? Quod deinde repetit & amplificat, cum protinus subdit, Sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignorauit. Hoc est, neque in ipsa ætate quæ canis respersa est, quæ & carnis affectus deprimit, & prudentiam auget, conceptam semel improbitatem deserere voluit, sed quem admodum adolescentia & iuuentus, ita etiam senectus variis sceleribus contaminata fuit. Itaque in huiusmodi hominibus ut ætatis, ita etiam peccatorum canities inuenitur. Quæ quidem re nihil in vita reperiri periculosius potest. De hac enim peccatorum canitie Propheta dicit: Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ. Hoc est, Quoniam iam ad peruidenda ea mala & pericula, in quibus versabar, & cæcus, & omnis sensus expertus eram, nunquam de remedia medicina cogitavi: quo factum est, ut eadem vulnera committerent, & corrupta sint, meque ob id in summum salutis & vitæ discrimen adduxerint. Vetusta enim & inueterata mala difficile ad sanitatem perducuntur. In hoc ergo periculo versantur ij, quorum poenitentia non vera, sed ficta & falsa est.

Sed demum veram poenitentiam egisse, & veniam atque gratiam cum sacramento percepisse: quem fructum ex ea poenitentia refert, cum protinus eadem peccata repetit? Ut enim Augustinus ait: Inanis est poenitentia, quam sequens conuincit culpa: nihil profunt lamenta, si iterantur peccata: nihil iuuat à malis poenitentiam agere, & mala denuo iterare. Hinc

Ierem. 8.

31

Psal. 37.

August.

Isidorus

Isidorus illam Domini vocem explanans; Lauamini, & mundi estote; sic ait: Lauator & mundus est, qui & præterea plangit, & futura non admittit: lauitur & non est mundus; qui plangit quod gessit, nec desinit. Huius igitur poenitentiae inauitatem Ecclesiasticus variis similitudinibus declarat his verbis: Vnus aedificans, & vnus destruens; quid prodest illis nisi labor? Vnus orans, & vnus maledicens; cuius vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum; quid proficit lauatio eius? In lege olim, qui quis cadauer contigisset, immundus habebatur, oportebatque illum lustrali aqua ab hac legis immunditia expiari. Sensus ergo huius sententiae est: Qui à mortui contactu expiatus fuit, iterumque mortuum tangit, quid ei prior illa lustratio contulit? Quam quidem sententiam D. Gregor. ceterique sancti Patres ad traducendam illorum poenitentiam citant, qui posteaquam per illam fuerunt expiati, protinus expianda committunt. Quem sensum idem Ecclesiasticus insinuat cum protinus iobdicit: Sic homo qui ieiunat in peccatis, hoc est, qui se propter admissa crimina ieiuniis macerat, qui tamen iterum eadem facit, quid proficiet humiliando se? orationem illius quis exaudiet? Videtis ergo, fratres, quam sit huiusmodi poenitentia inanis? Quam Salomon quoque in Proverbis notauit, cum ait: Sicut canis qui reuertitur ad vomitum suum, sic imprudens qui iterat stulticiam suam. Qua similitudine Petrus Apostolus vsus, aliam addit de sue lora, quae reuertitur ad volutabrum luti. His argumētis, fratres, colligimus, eorum, quos hoc modo poenitet, laborem esse superuacaneum: qualis eorum esset, quorum alter aedificaret, alter destrueret. Vtinam verò nihil præterea incommodi huiusmodi poenitentia haberet, leuis hoc ferendum esset.

Isidor.
Ita s.

Ecclesi. 14.

Num. 19.

Gregor.

Prou. 26.

1. Pet. 1.

Galat. 2.

Gregor.

Est tamen aliud longè grauius, magisque pertimescendum, nempe quod Apostolus ait: Si, quae destruxi, iterum haec aedifico, prauaricatore me constituo: hoc est, noui criminis reum facio. Post pecepram enim singularis Dei beneficio veniam & gratiam, post sacrificium illud quo se homo ad sacerdotis pedes Deo dicauit, firmiterque apud illum statuit, se nunquam amplius Dei leges violaturum, iterum eadem committere, an non hic ingrati animi crimine scelera sua cumulat & auget? Quod quidem scelus D. Gregorius spiritualement quendam apostasiam appellat. Sic enim ait: Queniammodum qui à fide recedit,

ut sint vobis serui & ancillæ. Propterea hæc dicit Dñs: Vos non audistis me, ut prædicaretis libertatē vnusquisque fratri suo, & vnusquisq. amico suo; ecce ego prædico vobis libertatē, ait Dominus, ad gladium, ad pestem, & ad famē; & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ. Et dabo viros qui præuaricantur fœdus meū; & non obseruauerunt verba fœderis, quibus assenti sunt in conspectu meo; virulum quem conleiderūt in duæ partes; & transferunt inter diuisiones eius. Principes Iuda, & principes Ierusalem, eunuchi, & sacerdotes, & omnis populus terræ, qui transferunt inter diuisiones vituli; & dabo eos in manus inimicorū suorum, & in manus quærentiū animā eorum; & erit morticinū eorū, in escā volatilibus cæli, & bestijs terræ. Et Sedeciam Regem Iuda & principes eius dabo in manus inimicorum suorum, & in manus quærentium animas eorum, & in manus exercitū Regis Babilonis, qui recesserūt à vobis. Ecce, ego præcipio, dicit Dñs, & reducam vos in ciuitatem hanc, & præliabuntur aduersus eam, & capient eam, & incendunt igni; & ciuitates Iuda dabo in solitudinem, eo quod non sit habitator. Hactenus verba Ieremiæ: quæ quidem si ad pœterrefaciendā malē pœnitentium corda non sufficiūt, nescio quid à me formidabilius in hac causa afferri queat. Aduersus illos autem, qui horum inprudētiam imitantur, clamat Petrus Apostolus, diceas; 2. Pet. 2. Melius illis fuerat viam veritatis non nosse, quā post agnitam retrocedere ab eo quod illis traditum est sancto mādato. Ut autem vobis mentem meam hac op̄ re aperiam, asseuerare non dubito, inter omnia mala, quibus nunc mundus premitur, hoc mihi vel omniū maximum, vel vniū inter maxima cōmmerandum videri, quod intelligam, maximam hominum turbam, in summo salutis æternæ discrimine versari, dum hoc modo confitentur, & vix peracta confessione in eadem crimina relabuntur. Nemo ergo se decipiat, nemo sola confessione salutem sibi pollicetur, nisi capitale odium illi ac detestatione lethalium criminum adiungat. Hinc Salomon ait: Qui abscondit scelera 2. cor. 12. sua, nō dirigetur: qui autem cōfessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Præuidebat enim in spiritu futuros multos, qui, sola scelerum suorum confessione contenti, salutem sibi pollicerentur. A quo illos errore abducit, cū confessioni eorundem fugam copulauit, sine qua confessio ad æternam salutem nihil iuuat. Cæterū quoniam hactenus destruere atque euellere adulterinam pœnitentiam conati sumus, superest vt veram atque germanam plantare studeamus.

SECUNDA PARS, VEL ALIA

Concio de prima poenitentiae parte,
nempe contritione.

Veram igitur & integram poenitentiam tribus principu-
partibus, nempe contritione, confessione, & satisfactio-
ne contineri, ex ipsis etiam rudimentis Christianae doctrinae
constat. Ex his autem tribus partibus contritio magis necessa-
ria esse dicitur. Fuit enim ante legem, & in lege, & modo sub
gratia ad salutem necessaria: cum tamen sacramentalis confes-
sio nec ante legem, nec sub lege praecipitur aut instituta à Deo
fuerit. Euenire item potest, ut sola contritio salutem pariat: ubi
sacerdotis copia non est, (si confessio tamen fuerit in verbo atque
proposito) sola autem confessio, sine contritionis aut saltem
attritionis ope, salutem dare non potest. Quo nomine verè
poenitentes admonendi sunt, ut non modo in exploranda vita
sua studiosi ac diligentes sint, sed multo magis in ea desistenda,
atque per veram contritionis affectum deploranda ac detestanda.
Quod contra multi faciunt, qui cum in persequendis pec-
catis suis nullum penè finem faciunt, in contritionis tamen stu-
dio, hoc est, in descendis conscientiae suae maculis, negligentissi-
mi sunt. Quo fieri plerumque solet, ut eorum poenitentia, veluti
truncatum sine anima, informis & mortua sit. Rectè enim
D. Gregor. Qui peccata, inquit, confiteatur, & non desistat. Neque
est, ac si quis medico vulnera detegeret, & curari nolleret. Neque
est hic sanitatem corporis, neque ille mentis consequetur.
Quocirca utraque pars amplectenda est, ea tamen lege, ut, quod
maius est, maiori quoque studio consecutemur. De hac igitur
principua poenitentiae parte, nempe contritione, tria mihi ex-
plicanda esse videntur: hoc est, quid contritio sit, qualis esse de-
beat, & qua item ratione illam in mentibus nostris alere atque
nutrire valeamus.

Principio igitur contritionem sancti Patres peccati dete-
stationem atque odium esse definiunt supra omne quod odium
haberi potest, idque propter Deum super omnia dilectum. Ex
qua quidem definitione apparet, peccatorum dolorem non con-
tritionem, sed veram contritionis effectum & comitem indui-
duum esse. Ex ea enim summa peccati detestatione atque odio
duo necessario consequuntur: alterum dolor ingens, quod ei
admisimus, quæ summo odio detestamur, alterum fixum im-
mortum.

morumque propositum nullo modo committendi quod tam immani odio prosequimur: atque hæc duæ præcipue contritionis partes habentur: quarum altera præteritum (tempus; altera præsens & futurum respicit. Iam ergo singulas huius definitionis partes, hoc est, vix contritionis condiciones expendere incipiamus.

Est igitur (vt modò diximus) contritio, summa peccati detestatio, idque propter Deum summè dilectum. Itaque peccatorum detestatio ac dolor non ex ea solùm causa manare debet, quòd per illud existeret hæreditatem tanquam rebelles & inobedientes, filij amissimus, & gehennæ supplicium commeritum: sed quia per illud piissimum parentem Deum, cuius beneficium in lucem editi & servati, atque ab æterna morte pretiorum eius sanguine redempti sumus, violauimus atque offendimus. Recte enim D. August. Qui gehennam metuit, non peccare metuit, sed ardere: ille autem peccare metuit, qui peccatum sicut gehennam metuit. Hoc ergo modo, & hac de causa, peccati virus detestandum est. Hoc enim Deo gratum est, quòd eum diligas, & propter illum doleas. Quòd verò te ipsum ames, soloque tui amore inductus, vel supplicia tua timeas, vel damna desideas, cum vtrumque ex eadè proprij amoris radice frequenter proficiatur: non est cur hoc gratum Christus Dominus habere debeat. Est quidem huius timoris affectus (quamuis hæretici reclamant) meritò commendandus, & inter Spiritus sancti etiam dona connumerandus: quandoquidem timor hic, qui seruilis dicitur, filiorum timori aditum præbet; solus tamen per se salutem dare non potest. Cautum erat olim (vt in Esther libro legimus) de quis Assuerti regiam sacco indutus ingredi posset; quòd hæc vestis seruilis esset, ideoq. aula Regis indigna. Hæc autem serporum vestis, seruillem timorem designat; quem qui habet, si nihil aliud habeat, cælestis regis palatium ingredi nequaquam potest. Nuptialis ergo vestis assumenda nobis est, ne ligatis manibus & pedibus, in tenebras exteriores extrudamur. Quæ quidem vestis charitatem designat, qua Deum super omnia diligentes, de illius offensione propter illud dolemus. Hoc enim a nobis Dominus exigit, cum per Prophetam dicat: Si reuerteris Israël, ad me conuertere. Hoc est, si antea cæcæ vitæ scelerate detestaris, si viâ perditionis, per quam hætenus ingressus es desolis, ad me conuertere, me intueri, me respice, mihi adhære, in me vnâ oculos cõiice, mihi vni obsequi & placere satage, & in mei gratiam pristina vitia tua, & carnis illecebras deponere.

August.

Esther 4.

Mat. 23.

Ierem. 4.

En, fratres, cuius rei gratia antea vix crimina detestantur & plangere debeamus. Ex hoc autem aperte liquet, quantum esse debeat dolor, qui ex hac ipsa detestatione consequitur. Si enim Deum super omnia tanquam summum bonum diligimus, tenemur: consequens est, ut, quod summo amore diligimus cum possidemus, summo dolore lugeamus cum amisimus. Sic enim pari homines odio mortem oderunt, quo vitam diligunt: ita cum Deus & peccatum sibi mutuo aduersentur, neque in eadem mente non magis quam mors & vita habere simul possint: efficitur plane, ut, quanto quis amore Deum diligit, tanto peccatum odio detestari, tantoque de eius commissione dolere effici debeat. Præterea, sicut Deus bonorum omnium summum arg. maximum est: ita peccatum, quod illi aduersatur, malorum omnium maximum est: adeo ut ne ipsa quidem ignis æternæ pœnæ cum peccati malitia comparanda sit. Plus enim mali in peccato, quam in gehenna est: cum illud quidem causa, hoc verò effectus sit. & ne ipsa quidem æterna gehennæ pœna sufficiens atque plenaria peccati supplicium sit. Sicut ergo gehennam homines summum odio detestantur: ita etiam ac multo adhuc maiori odio peccatum horretere debent. Hoc igitur peccati odio, hæc commisionis detestatione ac dolore ad Dominum converti veri poenitentes debent. Quæ res quantum habeat æquiritatis & iustitiæ, illa Propheta verba declarant, quibus ait: Convertimini, sicut in profundum recesseratis. Hoc est, quia ante audaciter egredimini, & nunc perituras diuitias, & pecudum voluptates captabatis, & quo dolore harum rerum iacturam lugebatis, eadem mente, atque affectu ad cælestia atque diuina bona convertimini: similiterque doloris sensu plangite, quod Deum amiseritis, quo amissa huiusmodi bona plangitis.

Cum autem dolor hic ex Dei amore oriatur, quo quis magis hoc amore flagrat, eo vehementius hoc dolore concutitur. Hinc D. Gregor. Cum vehemens poenitentia spiritus mentem occupat, omne gaudium perturbat; ut nihil iam nisi dolere libeat, nihil nisi quod terrere possit attendat. Hic autem doloris affectum Dominus a verè poenitentibus præcipue exigit, quod etiam in lege olim mira ratione figuravit. Cum enim in omni similis sacrificio thus & oleum super altari præcepisset, cum ea tamen pro peccato offerrebat, ne utrum horum adhiberi præcepit: quia, inquit, pro peccato est. Quem locum Origenes explanans, In sacrificiis, inquit, pro peccato, nec oleum lactis, nec thus suavitatis imponitur. De peccatis enim

Greg. in
Moral.

enim ait Apostolus: Ut lugeam eos qui ante peccauerunt, & non egerunt poenitentiam, &c. Nec odor in eo suauitatis est. Quia ex persona peccatorum dicitur: Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ: à facie insipientiæ meæ. Hinc Ioannes Climacus, Sicut, inquit, vidua quæ viro suo fuerit orbatæ, si filius sibi vnigenitus sit, illi soli innititur, eiusque post Dominum solatio potitur: ita & anima, si lapsa fuerit, nullo alio solatio ex itus sui tempore ita securè nititur, vt abstinentiæ labore atque lachrymis.

II.

Querit autem aliquis, qua ratione hunc tantum dolorem & peccati odiū, ex tali præsertim causa (nempe ex Dei dilectione) profectum, habere possit. Ad hoc igitur respondemus: hoc esse Dei donum, & singulare quidem donum, quodque aliorum donorum caput & fundamentum est: sine cuius ope nemo hunc animi affectum habere potest. Cuius rei cum multæ sint causæ, non infima tamen est dæmonis potentia, qui animam peccatis alligatam sub potestate sua (quæ nulla in terris maior est) oppressam tenet. Is enim est fortis ille armatus, qui atrium suum, hoc est, mentem quam obsidet, in pace possidet, & vinculis suis sic obstrictam tenet, vt nisi diuina virtute emergere inde nullo modo possit. Sic enim in libro Iob legimus: Obstetricante manu eius, eductus est colubertortuosus. Deus enim obstetricis officio fungi debet, quo sternosus ille coluber (qui cubile sibi in misera peccatoris anima delegit, qui que spiris suis & caudæ voluminibus constrictam tenet) foras protrudatur: sola autem poenitentia & veteris vitæ detestatione foras excluditur, quam nemo sine diuinæ virtutis ope consequi potest.

Quod cum ita sit, liquet sanè qua potissimum ratione hunc animi motum consequi debeamus: nempe assiduīs precibus & clamoribus ab eo petentes, qui solus hanc mentem atque animum donare potest. Hac enim fide & affectu Ieremias Propheta, peccatoris personam induens, Dominum orabat: Conuertere me Domine, & conuertar: postquam enim conuertisti me, egi poenitentiam: & postquam ostendisti mihi, percussisti me, femur autem percute homines solēt, cum primum nouum aliquid & insolitum intelligūt, quod antea prorsus ignorabant. Tunc enim vel femur, vel frontem, etiam non sine quodam stupore & admiratione, percute solent. Hoc ergo indicio Propheta significat peccatorem, ybi diuinæ lucis

Aug. in
Medit.

Psal. 50.
Adrian.

intra se radium admisit, protinus tenebras suas, periculi sui malignitatem, serpentis antiqui fraudem, detestabilem peccati faciē, diuinā erga se bonitatis patientiam, beneficentiā, maiestatis amplitudinē, iustitię severitatem agnoscit: & partim quidem timore corripitur, partim in spem erigitur, partim amore tantę pietatis inflāmur, & tenebras suas horrens, cum Augustinus clamat: Vae vae tenebris meis, in quibus aliquando iacui. Cæcus enim eram, & cæcitatem amabam, & ad tenebras per tenebras ambulabam. Ab his ergo tenebris noui luminis beneficio emerisse, id demum est semur suum percussisse. Hoc igitur diuinum lumen, hanc cælestem opem David quoque percipbat, cum diceret: Cor mundum creā in me Deus, & spiritū rectum in noua in viscēribus meis. Ad hoc autē orationis genus Adrianus poenitentię tempore omnes teneri sentiri: hac videlicet ratione inductus, quod cum per se nemo, nisi diuina ope adiutus, hunc animi affectum atque peccati odium habere possit, quā ratione ad illud tenetur, eadem etiam ad hanc cælestem opem implorandam teneri ait. Oratio enim eius generis præceptum est, quod nos in necessitatis articulo obligat. Necessitatis autem huius tempus est, vbi ad poenitentiam & salutem animi compunctionem adstringimur.

Nec hoc tamen contēti esse debemus, nisi nos quoque, quod pro nostra virili possumus, præstandum curemus. Hoc enim ad omnia virtutum officia necessarium est, vt, quę facere debemus à Domino petamus, & ipsi etiam illud ipsum quod possumus exsequamur. Deus enim quamuis frequenter (quę eius est pietas) dormientes excitet, semper tamen adiuvat conantes, & ad id quod rectum est aspirantes. Sed ais: Quotiam modo hunc animi mororem atque mœstitiā consequi poterō? Imitare piū illum & vtrē poenitentem Regē, qui cum Deo agens dicebat: Recogitabo tibi omnes annos meos. Bernardus seclari cuī animę meę. Cuius exemplum diuus Bernardus seclari cuī piens aiebat: Dies mei sicut vmbra declinauerunt, & sine fructu transierunt: placeat tibi Domine, vt recogitem: eos in amaritudine animę meę. Hoc autem D. Gregorius ait esse præteritum tempus redimere. Sic enim illa Apostoli verba interpretatur: Redimētes tempus, quoniam dies mali sunt. Tempus, ait, redimimus, quando anteactam vitam (quam lasciuendo perdidimus) stēdo reparamus. Tunc enim cum tempus male quod malē collocatum & amissum est, locutus & mœstoris mœstitiā facimus, ipsum quodammodo recuperamus, quando quod

ante seruierat libidini, modo salutaris mortis seruare poenitentia. Quia igitur ratione hunc in animo meo doloris affectum excitare incipiam? Multa sunt, quæ nos ad hoc commouere possunt, sed illud in primis, si diligenter quid peccando amiseris consideres, & quid merueris. Alius referret, quod ius æternæ hereditatis amiseris, quod æternum gehennæ supplicium promerueris, quæ duo mala sanguineis lachrymis (si id quidē fieri possit) lugenda essent: sed ego nihil aliud in præsentia dicam, nisi quod peccando Deum ipsum, hoc est, summum & infinitum bonum, & omnium experendorum vicinum, amixisti; & ex beneuolentissimo atque beneficentissimo Patre, feruissimum iudicem atque adeo capitalem hostem effecisti. Quo ergo animi angore hæc tanta factura descendit? Lugeat vidua dies noctesque, quod virum amisit: tu non lugeas, qui Deum toties amixisti? Quia ergo poenitentia, quo animi angore flere debes, quod Deum amiseris, si facturæ magnitudini aliqua saltem ex parte luctus respondere debeat? Referunt historiarum Gentium, Alexandrum illum Magnum, cum ebrius esset, Clitum amicum fidissimum occidisse. Cum autem in se reuersus quod fecerat rescuisset, tanto dolore ob amici mortem, & admissum dedecus consternatus fuit, ut sibi manus afferre, & mortem consciscere voluerit. Si ergo extinctus amicus, & facti dedecus sic homines afficit: quo animo esset debet, qui & Deum amisit, & illius maiestatem atque imperium contempsit, & pro nihilo habuit? Est item percelebre Romanæ Lucretiæ exemplum, quæ tam acris animi dolore sauciata fuit, quod à Tarquinio vim passa fuerit, ut pectus suum pugione transodiens, vitam sibi eripuerit. Quem eius dolorem, neque gehennæ metus, neque cælestis hereditatis amissio, neque diuinæ maiestatis violatio; sed solum infamiae & turpitudinis dedecus, & mariti offensio, excitauit. Si ergo sola hæc causa tantum animo dolorem inussit, ut vitam & lucem perosa sibi ipsa manus intulerit: quo, quæso, merore affici par est, qui tanto grauius deliquit, quâto maius est immensam Dei maiestatem violasse, contempsisse, & pro nihilo habuisse, & ab eius gratia & cælesti gloria excidisse, quàm hominem offendisse? Quo enim Deus homine maior & beneficentior, hoc grauius est in eum quàm in hominem deliquisse. Hinc Osee Propheta: Noli, ait, letari Israël, noli exultare sicut populi, quia ^{Osee p.} fornicatus es à Deo tuo. Cæteri namque populi commentitios Deos colunt: à quibus neque iurari neque lædi possunt. Tu autem cum verum Deum colas, qui tibi Deus, hoc est, omnia bonum est,

ma est; quo te luctu conficere debes, qui hac prævaricatione omnia simul bona amisisti, dum eius leges & imperium contempsisti? Auger autem contemptiois huius indignitatem, contemptiois causa. Cum enim videamus homines pro rebus nihili, hoc est, aut voluptatis, aut exigui lucelli gratia omnes Dei leges & præscripta contemnere, tumque à se abalienare: an non indignissimum est, pro rebus nihili summū illud bonum commutare? an non hoc tantum nefas æterno luctu & lachrymis dignum est? Vnde enim tot illa lachrymarum flumina manarunt, quas David post admissum scelus effudisse toties commemorat? Alibi enim ait: Lauabo per singulas noctes lectulum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Et mox: Turbatus est à furore oculus meus. Pro quo D. Hieronymus vertit, Caligavit præ amaritudine oculus meus. Idemque pro eo quod nos legimus, Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, vertit, Riuus aquarum defluebat ab oculis meis. Alibi verò: Miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem: tota die contristatus ingrediebar. Et, Cor meum conturbatum est in me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. Quàm perennis ergo lacrymarum fluxus erat, qui lumen oculorum obscurauerat! Hoc igitur modo afficiuntur, fratres, qui, cælesti lumine irradiati, hanc dedecoris sui maculam agnoscunt. Cum enim Deum super omnia diligant, & peccatum supra omnia mala detestentur, longè grauius ferunt, se peccatum commisisse, quàm in omnia mala corporis incidisse.

III.

Existimo vos, fratres, cum hæc auditis, animo concidere, cum quisque tacita apud se cogitatione dicat, nequaquam se hunc tantum animi mœrorem atque cruciatum cōsequi posse: atque ita forsitan de venia desperabit, cum nisi poenitentibus venia non detur. Nihil miror, si, quæ à nobis dicta sunt, timorem vobis incurrant. Hoc enim legis proprium est, quæ metum animis iniicit. Quam rem fulgura & tonitrua, fumus & ignis, quæ in monte Sinai viscebantur cum lex ferretur, indicabant. Adest tamen Euangelij virtus, quæ salutarem hunc metum nō protrahit, sed moderatur. Legis enim est, timorem incutere; Euangelij verò, amorem excitare. Legis est, mœrore afficere; Euangelij, consolari. Curitas? Quia legis est perire; Euangelij, donare. Leges est, imperare tributa; Euangelij est, largiri beneficia.

Beneficia. Legis est præcipere quæ ad salutem facias; Evangelij est, spiritum atque vires donare, quibus id facias. Ex hac igitur Evangelij virtute tria nunc vobis proponam, quibus in spem veniæ assurgere, & timoreni istum moderari possitis.

Lex igitur (quam modò exphecauimus) à verè penitentibus postulat, ut Deum super omnia diligant, & peccatum simili ratione super omnia detestentur, & summum quæ dolorem ex eius perpetratione concipiant, ipsi quoque deinde super omnia vitæ studeant. Quod quidem propositum, omnipotens diuinitas mandatorum obedientia virtutis atque animi destinatione complectitur. Cum igitur quatuor hæc diuina lex à verè penitentibus exigat, quorum nolum præstare ægræ natura potest, mentis atque pavore animus salutis æternæ avidus concutitur. Occurrit autem Evangelium intentis ad hunc in modum consternatis, quod tria timidis mentibus solaria præbet, uti suscipiunt.

Primum est summa Dei nostri bonitas & providentia, qui omnia ad salutem necessaria cumulatiissime præbet. Cum igitur is nobis præcipiat, quæ supra naturæ nostræ facultatem posita sunt; ipse nobis vires atque animi adiuvans ens sequendus ita largitur, ut, cum nos ea facimus, ipse nobis eadem opereatur. Hoc autem apertissimis Scripturæ testimoniis comprobatur. Exigit à nobis Dominus, ut se toto corde, & tota mente Deut. 6 supra omnia diligamus. At ipse nobis ad hoc spiritum sanctum, & charitatis virtutem, quæ id præstare possimus, largitur, cum ait: Circumcidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui Deut. 10 (hoc est, ab immodico rerum labentium amore separabit) ut ita demum diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, &c. Hoc igitur, quod is à me exigit, ipse mecum operatur. Idem etiam per Ezechielem ait: Proligite à vobis omnes præ- Ezech. 18 varicationes vestras, & facite vobis cor novum, & spiritum novum. Hoc ipsum autem per eundem Prophetam se nobis daturum pollicetur, dicens: Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in visceribus vestris: & auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Ipse totum à nobis petit, ut ad se & cor nostrum, & viam nostram dirigamus: & per Prophetam grauitè indignatur, quod hoc præstare noluerimus, dicens: Generatio quæ non direxit cor suum, & non credidit Deo spiritus eius. At eius opus & beneficium esse cor dirigere, per eundem Prophetam testatur, cum ait: Tu parasti Psalm. 78 directiones, &c. Videtis ergo Deum nobiscum eadē ipsa cooperari quæ is exigit à nobis? Cum enim ea præcipiat, quæ naturæ

ipsa facultatem superant, necessario fatendum est, opem ad
 hoc suam omnibus præstare esse, alioqui impossibilia præcipere
 & contra iustitiam suæ leges ageret, si me ad æternam poeniten-
 dam naret, quia non præstare quod non poteram: quod quidem
 à divina bonitate alienissimum est. Hinc inter sanctorum Con-
 siliorum decreta hoc etiam habetur: Si quis dixerit Deum im-
 possibilis præcipuisse anathema sit. Neque enim impossibile ap-
 pellandum est, quod ego divina ope frater (quæ nulli deest) ef-
 ficere poterò, quamvis id per me solum præstare nequeam.
 Hoc autem divinum auxilium omnibus esse & positum, idem
 ipse Dominus prophetica voce testatur, cum ait: Convertimini
 ad me, & ego convertar ad vos. Et iterum: Si converteris, con-
 vertam te, hoc est, vos quod vultis, efficiere curate. Habe-
 tis enim non modo liberam arbitrij facultatem, sed fidem etiam,
 & sufficiens auxilium, quod nemini ad salutem deest. His ergo
 opibus, quas habetis, in Deum assurgite: atque deum ego, neque
 meum partium est, fideliter exhibebo. Fidelis enim sum, neque
 me ipsum levi quàm negare poterò. Si enim naturalium causa-
 rum obfluxus, ubi rationem invenit paratam atque dispositam,
 adeo constans & certus est: quid de prima & summa omnium
 causa existimandum est (à qua omnium aliarum causarum ordo
 & restitudo manat) cum mentis hominis ad se adspirantem, &
 eius opem suppliciter implorantem videt? An fieri illo modo
 poterit, ut homo quod potest exsequatur? Deus autem, quod ad
 benignitatem & bonitatem suam pertinet, non efficiat? Nullo
 modo. Quæ quidem res, adeo constans & vera est, ut vel hæc
 una ratio causam Dominum in iudicio adversus improbos præci-
 puè tuatur: quod ipse paratus, semper subire opem ferre ad-
 iutibus, & ad eam adspirantibus: vitio autem eorum factum
 esse, ut divina ope nudati, iumentorum more in sceleribus suis
 computruerint. *per consensum*
 Verum hoc in loco illud necessario monendus est poenitentis,
 ut non segnitè & languidè, sed tota animi contentione & ardore
 exsequi studeat quod suarum partium est. Sic enim legimus:
 Cum quaesieris Dominum, invenies eum: si tamen quaesieris
 eum in toto corde tuo, & tota tribulatione animæ tuæ. Ut enim
 Euseb. Emill. ait: Non levi agendum est contritio, & deli-
 cta illa redimantur, quibus mors æterna debetur. Clamandum
 ergo, & cum Deo piis precibus Cananæ more colluctandum,
 ut opem ipse suam nobis largiri dignetur: nec ab hoc studio &
 petitione cessandum, donec homo scintillas aliquot, velut divi-
 nae mi-

Zach. 7.
Jerem. 3.

Deut. 3.

Deut. 3.

Deut. 3.

Deut. 4.

Euseb. Em.

Deut. 3.

Deut. 3.

ne miserationis obfides, intra pectus usum sentiāt. Hoc igitur
 primum infirmitatis postea solatium sit, ut cum D. Augustino August.
 dicamus: Domine, da quod iubes, & iube quod vis.

Alterum verò est, ne prorsus animo concidatis, cum sum-
 mum illum dolorem quem hactenus exposuimus, consequi
 posse desperatis. Non enim sensibilem dolorem, sed rationale in-
 præcipue à poenitentia requirimus. Quæ res quamvis tardiori-
 bus difficilis ad intelligendum sit, conabor tamen rudi aliqua &
 rotata similitudine utinque eam explicare. Est domus aliqua simile.

bicamerata & tricamerata, qualia etiam in arca Noë obnoctula
 varia: est & simplex domus, quæ nihil horum habet. In domo
 autem bicamerata vix strepitus aliquis in superiori camera ef-
 fici potest, quod non aliquo modo in inferiori intelligatur: ni-
 hilominus tamen potest is strepitus tanto silentio fieri, ut nihil
 infra sentiat. Hanc porro similitudinem ad animam transfe-

ramus. Ea enim velut quædam bicamerata domus est. Est enim
 in anima nostra duplex portio: altera superior, quæ Angelicæ
 nature propior est, in qua intellectus & voluntas resident: al-
 tera verò inferior, quæ nobis cum pecudibus communis est, in
 qua affectus & motus animorum sunt. Cum autem hæc duæ ani-
 mæ nostræ portiones, partim quidem nature vinculo colligatæ,
 partim verò officiis distinctæ sint: evenire potest, ut in superio-
 re illa portione motus aliquis insit, qui ad inferiorē animæ par-
 tem non pertingat: quandoquidē partes istæ inter se distinctæ sunt.

Ceterum si motus ille fuerit vehementior, non in sola supe-
 riore parte hæret, sed in inferiorem quoque vim suam exerit,
 atque ad illam usque porrigitur. Subiciamus huius rei exem-
 plum: Vbi divinus amor vehementer in parte animæ superiore
 flagrat, spirituale gaudium parit. Quod gaudium cum ingens
 est, partem quoque animæ inferiorem, quæ illi coniuncta est,
 miro modo afficit atque oblectat. Quod fit, ut ipsa etiam caro,
 cui hæc portio animæ adhæret, eiusdem quoque lætitiæ parti-

ciceps fiat. Unde est illud Propheticum: Cor meum & caro mea Psalm. 13.
 exultaverunt in Domino vivum. Ex hac enim naturarum com-

munionē spiritualis quoque lætitiæ communio manat: cum ex
 alia in aliam partem sibi coniunctam redundat. Verum ubi gau-
 dium illud spiritus non ita magnum est, in sola superiori ani-
 mæ portione præcipue residet, neque ad inferiorem pertingit.
 Quod autem de gaudio, idem de dolore dicendum est: Vbi
 enim peccati detestatio à charitate profecta vehementissima est,
 dolorem quoque atque displicentiam in partem animæ infe-

riorem ita refundit, ut corpus etiam ipsum meritis huius par-
 ticeps fiat, & dolorum suum lachrymarum imbre testetur. Sic
 enim Maria Magdalena, sic David post lapsum, sic post nega-
 tionem Petrus, amare fleuisse dicuntur. Quamvis enim illi se-
 leris suidelestatio atque displicentia in parte animæ superiori
 hæret, vim tamen suam ad corpus usque animæ coniunctum
 porrigebat, & ingenti illud amaritudine atque dolore confice-
 bat. Ceterum ubi delestatio illa non perinde aeris est, minus
 doloris atque meroris sui vim in inferiorem animæ partem
 effundit. Quæ res aperte arguit, tenton quidem esse illa pec-
 cati delestationem, quæ in mente est, non tamen nullam esse
 præsentim, cum homo sentit se Deum rebus omnibus antefes-
 te, & peccatum, quod aduersus illum pugnat, tanquã summi
 malum super omnia delestari, & constanti animi sui destituti-
 one illud deinceps tanquam summum malum cauere propo-
 nit. Hoc igitur secundum solatium iis propono, qui anxij sunt,
 quod illud flumen lachrymarum, illamque meroris animæ
 confectationem non assequuntur.

Tertium quoque his addo. Diximus enim merorem hunc
 non ex solo gehennæ metu, sed ex Dei amore potissimum in-
 nasci debere. Sunt tamen quidam, qui magis suppliciorum
 metu concutiantur, quam Dei amore alliciantur. Non igitur
 istos ad salutem & consequendam veniæ excludemus. Nequa-
 quam. Horum enim solatio Tridentina Synodus prouidisse
 videtur, quæ sic ait: Illam verò contritionem imperfectionem
 quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati con-
 sideratione, vel ex gehennæ & poenarum metu commouitur
 concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ
 declarat non solum non facere hominem hypocritam, non ad-
 euius donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsio, quo poen-
 itens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Et quomodo sine sa-
 cramento Poenitentia per se ad iustificationem perducere poe-
 nitentem nequeat, eum tamen ad Dei gratiam in sacramento
 Poenitentia impetrandam disponit. Hoc enim timore vili-
 ter concussi Niniuitæ, ad Ionæ prædicationem, plenam terro-
 ribus poenitentiam egerunt, & misericordiam à Domino im-
 petrarunt. Hactenus verba Concilij. Ex quibus virtus sacra-
 menti Confessionis aperte colligitur, quæ ex attrito contritum
 hominem facit. Diligenter tamen Concilij verba obseruan-
 da sunt, cum ait, attritionem hanc viam esse ad salutem, si ex-
 cludat

Sess. 14.
cap. 4.

eludat voluntatem peccandi. Hoc enim præcipuum huius attritionis caput est: sine quo nihil huiusmodi attritio proficit ad salutem. Hoc enim nomine Niuiitarum penitentia commendatur, quod non modò ieiuniis & lachrymis animi sui dolorem testati sunt, sed etiam quod à pristinis sceleribus sese continuerint. Sic enim legimus: Vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala. Quocirca non incommode verba à nobis in themate proposita hoc in locò repetimus: nempe, Conuertere ad Dominum, & relinque peccata: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Hi sunt namque præcipui veræ penitentiae comites. Primum enim pristina scelerà deferenda sunt: nec modò scelerà, sed scelerum quoque offendicula, quæ nos in ea præcipitant. Neque enim alterum sine alterius ope constare potest. Quicumque autem utrumque præstare sollicitè ac diligenter studuerint; non dubium, quia & diuina pietate & miseratione in præsentis quidem vitæ Dei amicitiam & gratiam, in futura verò sempiternam gloriam consequi mereantur.

CONCIO TERTIA, DE SECVNDA

DA POENITENTIAE PARTE,

Confessione.

THEMA. Conuertere ad Dominum, & relinque peccata, &c. Ecclesiastici 17.

IN superiori Concione, fratres charissimi, primam ac præcipuam Pœnitentiæ partem aboluimus: reliquum est, vt secundam, nempe Confessionem, expediamus. Est autem Confessio vnum è septem Sacramentis, à Christo Domino post passionem & resurrectionem suam institutum, cum Apostolis dixit: Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseris peccata, remittuntur eis, &c. Quibus verbis claves regni cælorum, potestasque remittendorum peccatorum Ecclesiæ ministris tradita est. Quod quidem beneficium nec ante legem, nec in lege mundus acceperat: quia nondum fons ille patuerat, vnde fluxit sanguis & aqua, in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Ante legem verò, sacrificia iussu hominis pro

Ioan. 20.

Zach. 13.

Iob 1.

Genol.

Deut. 12.

Mal. 12.

Ioa.
Clim.

4. Reg. 5.

nes pro expiatione peccatorum instabant. Hoc enim Iob fidelibus diebus pro filiorum delictis faciebat, dicens: Ne forte peccauerint filij mei, &c. Sic etiani in lege sacrificia pro peccatis offerebantur. Quae tamen si essent sacrificia, ut non essent sacramenta, qualia nostrae sunt? Nostra enim continent & causant gratiam: illa vero elementa, ieiunia, quae non sua virtute, sed precibus & fide offerentis salutaria erant. At in confessione non de otio confitentis modo, sed etiam sacramentum ipsum poenitentibus suffragatur: quod gratiam & peccatorum veniam Dominicae passionis confessione largitur. Itaque ubi tu peccata tua lamentabili confessione prodideris, protinus ea de collobo delentur, de quo scriptum est: Nonne haec condita sunt apud me, & signata in thesauro meo? Sic enim legimus: Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Cuius rei memorabile exemplum proferit Iohannes Climacus in quoque de poenitentia gradum, quamvis confessio, cuius ille mentionem facit, sacramentalis non fuerit. At ergo, ad monasterium latronem quendam venisse, ut ibidem religionis habitu suscepto, praeteritis vitae maculas poenitentia dilueret. Qui in capitulum praesente coetu monachorum ad ductus, iussusque ab Abbate omnia crimina sua palam prodere: non erubuit ea omnia, quamvis atrocissima & foetissima, lachrymabili confessione in conspectu omnium confiteri. Quod quidem Abbat is consilium idem Climacus vehementer demiratus, quaesivit ab eo, cur tam nouum & insolitum confessionis genere usus esset. Ad quem ille, Hoc feci, ait, ut reum per praesentem temporalemque confusionem aeterna confusionis liberarem. quod factum est. Neque enim ex paucissimo potuerit, o Iohannes, quoad peccatorum omnium remissionem potius est. Neque velim huius rei scrupulo mouearis. Nam unus ex Patribus, qui illic aderant mihi, procerum quendam ac terribilem se visisse asseuerauit, conscriptam chartam & calamus tenentem: & cum frater ille humi prostratus peccatum confitens pronunciaret, hoc ille calamo delebat. Hec ille. Quisquis igitur hoc modo peccata deleri, quisquis a morte ad vitam salutem optat, non erubescat confiteri uni, quod latro ille omnibus confessus est. Huius autem rei imaginem nobis adiuuam repraesentat ille Naaman Syrus, lepra morbo infectus, cui He-liseus praecipit, ut septies corpus suum in Iordane laueret, quo a lepra morbo, quo erat infectus, sanaretur. Quid enim septu-

pla lo-

placitio ad miraculum faciebat, nisi mysticum aliquid hæc multiplici ablutione nobis Dominus ostendere vellet. Quid vero aliud septuaginta ablutio, nisi septem, hoc est, omnium criminum confessionem designat, quæ à peccatis septuaginta Quas ergo ei gratias agimus, qui tali compendio aditum nobis aperuit ad salutem? Quæ enim facilitas delicta, quam ut confessione peccatorum, remedium sit peccatorum daret, si per ea foras efferantur, ab ipsa pronus, ab immanitate? Hæc enim facilitas nos ad poenitentis studium invitare maxime debuisse. Unde hæc ratio, si scilicet Naaman reluctante ipsum, & Prophetæ consilium despicientem, ad eam ablutionem compulerunt, dicentes: Pater, & si rem grandem dixisset tibi, Propheta, certe facere debuisses, quanto magis quis hoc dixit tibi, Lavare, & mundaberis! Quæ ratione permotus Naaman, cum iam abire indignatus, reuersus lauit septies in Iordane: pronusque à lepra mundatus, pristinae sanitatis redditus est. Eadem igitur nobiscum Dominus facilitate ac benignitate in hoc sacro poenitentiae lavacro vitatur. Non enim longinqua peregrinatione, non sumptibus magnis, non longa inedia, non denique plagis ac verberibus nos ad hoc adstringit: ipsa enim peccatorum lamentabilis atque humilis confessio, peccatorum absolutio est. Humilis, inquam, ut verè se hominem & diuinæ misericordiæ indignum agnoscat: sine hac enim humilitatis cognitione frustra commissorum veniam petit. Recte enim Diuus Augustinus, Quomodo, inquit, Deus dignabitur agnoscere, si tu August. designaris agnoscere? Qui autem crimina sua vel non agnoscunt, vel excusationibus tegere & allevare nituntur, communis omnium parentis Adæ exemplum sequuntur, qui & crimen Gen. 1. suum excusare tentus est: & ubi vocem Domini audiuit, intra densiora se paradisi fruteta abscondit. Quibus latebris non id affecutus est, ut non illum Deus videret, sed ne ipse Deus videret. Ad hunc ergo modum cum homines scelera sua quasi suis colonibus allevant, non quidem Deus, sed seipsum decipiunt, nec iudici Deo hac ratione scelera sua abscondunt (qui renes scrutatur & corda) sed sibi ipsis abscondunt, sibi que periculosè admodum imponentur. Nec minus notanda & accensanda est illa primæ transgressionis excusatio, quæ vir in mulierem sibi à Deo datam, mulier verò in serpentem à Deo creatum, in obediendi suæ culpam transfulerunt. Cuius excusationis rationem si quis diligenter observet, hoc plane deprehendet, nempe primis illis generis nostri parentibus adeo diuinæ simi-

44
 similitudinis desiderium in his visceribus infixū fuisse, ut, quā-
 hiam Deo in bonorum suorum opulentia similes fieri nequi-
 uerunt, hoc conati sint, ut Deum ipsum malorum suorum par-
 ticipem, hoc est, sibi ipsis similem facerent. Quo quid esse po-
 terat indignius? Cum enim homo culpam suam in mulierem,
 quam Deus illi dederat, coniecit; quid aliud quā culpā suā
 Deum consortem facit, qui talem sibi mulierem in vitā so-
 ciam dedit? Cum verò mulier serpentem accusat, Deum quo-
 dammodo accusat, quod serpentem creauit, & paradysum in-
 troire permisit, ut se incautam deciperet. Hic igitur heredi-
 tarius hominum morbus est, quem ab his parentibus transimus
 à quo longè abesse verè poenitens debet, si confiteri ritē velit
 quando inter salutis confessionis leges ea vel in primis nume-
 ratur, ut scelera sua poenitens in confessione non excuset, sed
 Plal. 40. accuset, & cum Propheta ad Dominum clamet: Non decli-
 nes cor meum in verba malitia; ad excusandas excusationes in
 peccatis.

Ceterum ad hanc confessionem ritē faciendam (quemad-
 modum in superiori Concione diximus) opus est, ut paulisper
 homo à curis seculi secedens, secretum conscientiae suae ingre-
 diatur, ibique scrutetur omnia mala sua, & iterum atque ite-
 rum verset ac voluat omnia latibula conscientiae suae: ut, quic-
 quid ibi sordium inuenerit, velut in fasciculū congerat, perque
 oris confessionem foras eiiciat. Est autem admiratione dignis-
 simum animaduvertere quā appposito ordine ac ratione huius
 rei imaginem voluerit olim Dominus adumbrare. Populo
 enim suo urbem Hiericho obsidendi praecepit, ut septem conti-
 nentibus eam urbem cum sacerdotibus & fœderis arca in fi-
 lentio circumirent, septimo verò die post huiusmodi circuitum
 vociferarent, & sacerdotes tubis (quarum erat usus in anno iu-
 bilis) clangerent: ita enim futurum, ut per fidem ciuitatis muri
 ruerent. Quod planè ita factum est: & ciuitas hoc ordine ca-
 pta & expugnata. Quale, quaeso, hoc pugnandi genus est? Quid
 sibi vult haec tam noua & insolita bellandi ratio? Non dubi-
 to, quin hac velut imagine Dominus victoriam mundi, dæmo-
 nis, & peccati voluerit adumbrare. Quisquis ergo peccati
 regnum inter praeordia sua latens, euertere vult, debet is pri-
 mum omnia animae suae latibula tanquam ciuitatis sua moenia
 tacitus explorare, & septemplex gyro omnes corporis sensus
 animaeque potentias collustrare. Quod ubi in quiete & silen-
 tio studiosè ac diligenter effecerit, vociferetur, propterea
 festinent.

sestione; lamentabili videlicet oratione peccata detegens. ac tunc insouante tuba (sacerdotalis vocis) cuius usus est in anthoni iubilis; hoc est, remissionis) muni Hiericho funditus corrumpitur, quia omnes demonum vires, quæ in peccatis nostris sue erant, protinus evertentur.

Hoc igitur exemplo monemur, ut diligenti examine ante adiam vitam silenter exploremus, ut sic tandem omnia animæ nostræ vulnera spirituali medico curanda proponamus. Quod contra plerique faciunt, qui sine vilo examine ad pedes xurru confessarij, ab eodem ut peccata requirant exigentes, quod ipsi prorsus nihil se meminisse dicant. Quo quid esse potest absurdius? quid magis præposterum? quàm ut ex tam ingenti malorum aceruo, quem in perniciem tuam congesti sis, ne manipulum quidem vnum colligere scias, quo te à tanto peccatorum onere leuare possis. cumque adeo sis in omnia peccata præceptis, adeo tamen ad eorum medicinam querendam stupidus sis. Vnde autem hic tantus stupor, ut cum omnium viciorum tuorum mores & crimina perspectissima habeas, & ea frequenter alijs referas, tua prorsus ignores? & cum quid in aliena domo fiat exploratum habeas, quid domi tuæ geratur nescias, sisque velut in sua regione peregrinus? Vultis autem huius rei causam intelligere? Causa est, quod multi omnem forè spiritualement sensum amiserunt, atque ita sine vilo doloris sensu peccant, si enim pro eo ac deberent, conscientia aculeis, cum delinquant, pungerentur, dolor ipse ignorare atque obliuiscere non siceret, quod aculeum animo infixum reliquisset. Sic Petrus Apostolus, qui scelus suum stetit amare, nunquam eius memoriam in vita deposuit. Nemo enim acceptæ grauis iniuriæ aut contumeliæ obliuiscitur. Cur ita? Quia nimium attris animi dolor obliuisci non sinit, quod dolorem intulit. Si ergo mentem nostram admissa mala cruciant, utique dolor ipse eorum nobis memoriam refricaret.

Exponam autem quantum in hac obliuione periculi sit. Si quis ita confitetur, ut peccata licetius in confessione obliuiscatur: hæc obliuio, quæ ex negligentia conscientia examine (ut ante diximus) procedit, non illum excusat, sed accusat potius, ut pote quæ ex damnabili causa proficiscitur. Quid ergo periculosius, quàm ut tu quidem te tunc esse confessum credas, cum tamen in oculis conditoris confessio tua non sit integra? Denique huiusmodi confessio à Doctoribus pro non integra habetur: perinde atque illa, in qua homo sciens & prudens peccatum

simile.

peccatum aliquod reticisset. Sicut enim huiusmodi confessio nulla est, ideoque iteranda: ita etiam ea ipsa, de qua nunc agimus, dimidiata esse dicitur, quia eodem tendit, & debita opera peccatum reticere, & adeo se negligenter in hac parte gerere, ut peccatum aliquod necessario sit pratermittendum. Sicut enim ad restitutionem tenetur non solum is qui ex deposito sibi credito aliquid subripuit, sed is etiam qui adeo negligenter seruauit, ut alius facile subriperet: sic iteranda confessio reus est, & qui dedita opera peccata celauit, & qui ex crassa supinque negligentia non detegit. Quod ego plane maius adhuc periculum iudico. Nam qui prudens & sciens tacuit aliquid, scit utique se non solum peccasse, sed etiam ad iterandam confessionem teneri. Qui vero in hac tantare vecors & negligens fuit, cum sibi alicuius peccati in confessione pratermissi conscius non sit, securus agit, securè uiuit, & securè moritur: neque de remedio cogitat, qui non putat se egere remedio. Videtis ergo, fratres, quantum hic sit periculi: quod plane quo magis latet, hoc uis quo magis formidandum est.

Nè igitur in hanc foueam incidamus, demus operam, ut ante confessionem peccata nostra diligentè examine ad mentem reuocemus: ut ita demum confessio nostra uerè integra sit. Ratio autem ad hoc præstandum commodissima est: per ipsa Deiprecepta decurrere. Quia cum peccatum nihil aliud sit, quam diuinæ legis præuicatio, & celestium inobedientia præceptorum, necesse est ante oculos primum collocare præcepta, ut præceptorum transgressionem clariùs videamus. Scripsimus contraria iuxta se posita sese mutuo illustrare. Quod plane ratione fieri debeat, iam nunc aperire incipiam. Quod tamen ita faciam, ut una eademque opera non modo rationem confitentis, sed etiam uiuentis, præscribam: hoc est, non solum quomodo peccata detegere, sed etiam detestari debeatis; alterum enim ab altero separari non potest.

Sed prius tamen quam rem ipsam aggrediar, illud vos admonitos uelim, non satis esse peccatorum species & genera confiteri, nisi peccatorum numerum, quatenus fieri possit explicetis. Nec enim satis est dicere, Peccauit, aut conuulsi sum, nisi numerum delictorum percenscas, ut animi tui morbum plene medico patefacias. Quod si certus numerus non succurrerit, eo modo quo succurrerit, exponendus est. Et ne hoc

ne hoc quidem potes, explica saltem, an crimen hoc tibi fami-
liare & consuetum sit (qualis esse iurandi & peierandi apud
nonnullos consuetudo solet) an aliquando huic malo resistas,
& ab ea prava consuetudine sis alienus. Hac enim ratione ut-
cunque vulnus tuum medico propalabis. Cæterum, si pecca-
tum ex eorum numero est, quæ diutius animo infixæ hærent
(qualia sunt inueterata odia, & carnis flagitia) si numerum pec-
catorum ignoras, temporis saltem spatium déclara, quò in his
sceleribus perstitisti.

Deinde illud etiam curandum, ut non peccata modò, sed
peccatorum quoque circumstantias, quæ illa vehementer ag-
gravant, explices: ut si filius famillas pecuniam, quam à patre
surripuit, seruo traderet, ut virginis animum pecunia corrump-
peret; hoc quidem vnicum peccatum est, quia & vnum opus
quod tamen quatuor habet deformitates, quæ in confessione
sunt explicandæ, nempe furtum, & stuprum, & duplex scandæ-
lum; quo & seruum sceleris ministrum facis, & virginem ad im-
porum facinus sollicitas. Quæ omnia in confessione patefacien-
da sunt; sic tamen patefacienda, ut, quantum fieri possit, aliq-
rum, quos in criminis consortium adieciisti, famæ parcas, & ed-
rum nomina non prodas: Non enim aliorum criminum dela-
tor, sed tuorum accusator esse debes. His ita constitutis, resti-
quum est, ut per ipsa Decalogi præcepta decurrentes, & quod
nobis diuina lege præcipiatur, & quot modis eam transgredi
contingat, explanemus.

Constat autem inter maxima Dei nostri beneficia esse nu-
merandum, quòd ipse in montem Sinai descendere, & leges
hominibus ferre dignatus sit: quibus & voluntatis suæ arca-
num, & normam veræ pietatis atque iustitiæ, & viam ad im-
mortalitatis gloriam patefaceret. Quod quidem beneficium
tanti Moyses fecit, ut ad populum diceret: Interroga de diebus
antiquis, qui fuerunt ante te, ex die quo creauit Dominus Deus
hominem super terram, à summo cælo usque ad summum eius,
si facta est aliquando huiusmodi res; aut vnquam cognitum
est, ut audiret populus vocem Domini Dei loquentis de medio
ignis, sicut tu audisti & vidisti. Hanc porro legem Dominus
non solum aperta voce declarare (quam vniuersus populus au-
ribus hausit) sed etiam ad maiorem legis suæ gloriam digito suo
exarare dignatus est. Duas autem ad hoc sibi voluit aptari la-
pideas tabulas: in quarum altera tria præcepta, quæ ad diuini-
tatis cultum pertinerent; in altera autem septem, quæ ad pa-

Deut. 10

cem cum hominibus retinendam spectarent, conscripserit, la
 presenti ergo Concione prioris tabulae praecepta, in sequenti
 autem posterioris explanabimus.

Primum praeceptum.

August.

Primum igitur Decalogi praeceptum exigit, ut Deum cola-
 mus. Ut autem D. Augustinus ait: Deus colitur tribus illis vir-
 tutibus quae Theologicae dicuntur, nempe fide, spe, & charitate.
 Haec namque Deum intuentur, eumque debito honore profes-
 quantur: quando unaquaeque earum divinae maiestatis amplius
 diuino modo responder. Quatenus enim Deus prima & sum-
 ma veritas est, hoc à nobis exigit, ut plenissimam verbum eius fi-
 dem habeamus, & caelum ac terram prius ruitura, quam verius
 veritas concidar, credamus: vique de eius maiestate ea sentia-
 mus, quae de summa aequitate, iustitia, & bonitate credere par-
 est. Quia verò Deus noster infinita bonitate & clementia prae-
 ditus est, & continuam earum rerum quas condidit, ac prae-
 pue hominum providentiam habet; hoc à nobis exigit, ut non
 modo aeternam vitam, ad quam ipse nos condidit, ab eius mise-
 ricordia expectemus: sed etiam ut in omnibus calamitatibus, ad il-
 lentationibus, ac pressuris, quae nos undique circumstant, ad il-
 lius opem & patrocinium suppliciter confugiamus, & ab eo ma-
 lorum levamen, calamitatum remedium, & periculis alarum
 eius depulsionem fidenter expectemus, & sub umbra alarum
 eius tutos & securos nos futuros speremus. Hoc autem munus
 & officium ad spei virtutem pertinere certum est.

Summa verò & infinita Dei bonitas & pulchritudo, & innu-
 mera in nos beneficia collata (quod videlicet ipse nos ad ima-
 ginem & similitudinem suam condidit, ipse in matris vtero
 omnia corporis nostri membra compegit & colligavit, sensu-
 busque & organis distinxit, ipse in lucem editos & susceptos
 providentiae suae indulgentia servavit, ipse ab innumeris cor-
 poris & animae periculis eripuit: quodque ista omnia longè su-
 perat, ipse nos à diaboli & peccati tyrannide sanguine suo &
 mortis acerbissimae supplicio redemit.) summo quidem munus
 haec omnia promerentur, ut, si omnium Angelorum & homi-
 num linguas & vires haberemus, iis omnibus illum laudare, il-
 li gratias agere, & illum diligere deberemus. Quod quidem of-
 ficiū ad charitatem pertinet, quae virtutum omnium prae-
 stantissima est. His ergo trium virtutum officiis pie Deum co-

limus, dum, quod illi summo iure debitum est, pro tenuitate nostræ facultate tribuimus.

His ita constitutis, facillè apparet, qua ratione aduersus primum hoc præceptum homines peccent. Peccant enim primum qui vel à fide (quod Deus auerrat) desierunt, vel (quod infidelitati proximum est) qui auguriis, veneficiis, sortibus, aut tacitis vel expressis dæmonum inuocationibus, aliisque id genus sacrilegis artibus vsi sunt. His namque modis aduersus si-
dem delinquitur.

Aduersus spem autem peccant, primum qui variis calamitatibus pressi, non ad clementissimi parentis Dei opem & misericordiam, sed ad humana præsidia confugiunt, & in illis, non in Deo, spem salutis reponunt. Dissimili verò ratione aduersus eandem virtutem delinquunt, qui, diuinæ bonitatis & misericordiæ spem froci, licentius peccant: salutem sibi ab ea pollicentes, cum tamen à prauis operibus resiliere nolint.

Aduersus charitatem verò delinquunt, qui neque conditorem & auctorem salutis suæ super omnia diligunt, neque illi pro tam multis maximisque beneficiis, cum tenentur, gratias agunt, neque illius recordantur, nisi cum per venerandum illius nomen iurant, aut peierant; sicut ipse per Ieremiam queritur: Recordantur, inquit, mei non in iudicio, iurantes in nomine meo mendaces. Cum autem à Domino dictum sit, ibi esse cor nostrum, *Matth. 6.* ubi thesaurus noster est: quoniam modo Deum, suum esse thesaurum atque summum bonum probant, qui vix vquam de illo cogitant, quo vno frui, quo vno delectari, in quo requiescere, de quo dies noctesque cogitare deberent?

Aduersus hoc etiam præceptum grauissimè delinquunt, qui furore atque ira perciti, sacrilegum os in cælum ponunt. Quorum scelus, immane illorum facinus imitatur, qui Christum Dominum supplicio crucis affecerunt. Sic enim interdum scelerati homines, dæmonum furis exagitati, aduersus Deum insanunt, vt si tunc eis liceret, dentibus ipsum atque vnguibus quodammodo dilaniarent. Denique tale ac tantum est hoc flagitium, vt propter illud Dominus vna nocte centum octoginta quinque millia hominum in exercitu Sennacherib Regis Assyriorum occiderit: quod is videlicet Dominum ore impio blasphemare ausus fuerit. Quamuis autem crimen hoc ad feros & immanes homines pertineat, nonnullæ tamen inter feminas simile quiddam designare solent. Cum enim eas angustia premunt, velut infirma vascula in igne posita crepant ac
DD 2 disrum.

DE POENITENTIA

Simile.

disrumpuntur, & impias in cælum voces iactant, & cum Deo disputare cupiunt: cur eas videlicet ita premat? cur vitam miseram & acerbam donet? cur cæteris infeliciores efficiat? cur mortem non immittat? & alias his similes temerarias & insanas voces fundunt, quæ Deum accusant, quæ immitem ac crudellem, rerumque humanarum despicientem faciunt. Quo quid exsecrabilius esse potest? Quid enim aliud damnari agunt, cum gehennæ suppliciis torquentur? Quæ ex reliquet, loquelam hanc non tam hominum quam dæmonum esse, aut eorum planè loquela patriam & nationem hominum prodit: ita planè loquela hæc (quæ propria damnatorum est) eos qui ipsa vitantur, gehennæ ciues esse arguit.

Peccant etiam aduersus hoc præceptum non admodum dissimiliter, qui aut seipsos aut alios dæmoni deuouent. Hi enim quodammodo dæmiones inuocare videntur, vt seipsos, aut alios abripiant. Quod planè impium est, quando dæmoni traditur, quod ad Dei imaginem conditum est. Et quidem aliquando, Deo ita permittente, dæmon inuocatus adest, arripitque interim siue corpora siue animas offerentium. Et quemadmodum Deum blasphemantes frequenter in hac etiam vitia violenta & infelici morte occumbunt: ita etiam simili intereunt. Eripitque, qui seipsos aut alios dæmoni deuouent, cruciatur. Certe relatione didici, quendam agricolam, dum curram in sideret, bobus à via paululum declinantibus, ira ac furore percitum, curram ac boues, seque ipsum dæmoni deuouisse; ac subito boues ipsos per montes & præcipitia desiliisse, & seipsos eorumque & aurigam infrusta disiectos præcipuisse. Hoc planè merentur, qui se & sua talibus patronis committunt. Hactenus de primo prioris tabulæ præcepto.

Secundum præceptum.

Secundum deinde sequitur præceptum, quo periuria prohibentur. In cuius explanatione de iurandi ratione quatuor mihi quam breuissimè dicenda esse video. Nempe quid & quoru plex iuramentum sit, qua ratione hoc præceptum violetur, & cuius grauitatis eius violatio sit. Iurare (vt Theologi definiunt) est rei, quam asserimus, testem Deum facere. Quocirca si verum iuramus, veritatis; si verò falsum, mendacij testem Deum facimus: quod impium & sacrilegum est. Cum autem illa im-

præcatione, quæ erat Hebræis familiaris; Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat; aut alia simili utimur; iuramentum etiam imprecatorium esse dicitur; quo Deum non modo dictorum testem, sed etiam iudicem facimus, ut is eam de periuriis nostris ultionem exigat, cui nos ipsi iurantes addiximus.

Distinguunt autem Theologi triplex iuramenti genus: aliud quo affirmamus, aliud quo promittimus, aliud quo minamur. Et quidem in primo iurandi genere dupliciter delinquimus: cum videlicet aut falsum pro vero affirmamus, aut quod dubium nobis vel parum exploratum est, constanter asserimus, & iure iurando firmamus. Nemo enim iuramento firmare debet, nisi quod ipsi certa fide compertum & exploratum est.

Cæterum cum aliquid iurando promittimus, tripliciter delinquere possumus. Primum quidem, si falso promittimus: cum videlicet propositum atque animum præstandi quod promissimus, non habemus. Deinde, si animum quidem implendi habentes, postea tamen pœnitentia ducti, non implemus quod promissimus. Postremo, si vel quod iniustum est, promittimus, vel quod pium & honestum est, minimè facturos iuramento firmamus: utrumque enim aduersus iuramenti religionem militat. Huiusmodi verò iuramenta implere non tenemur: cum iuramentum neque vinculum iniquitatis, neque impedimentum debeat esse virtutis. Ideoque qui iuramento promissit proximo, aut non commodaturum, aut eam colloquio non dignaturum, aut acceptæ iniuriæ veniam non daturum, peccat quidem cum hoc iurando promittit, nec implere tenetur.

Quod autem de promissionis iuramento diximus, idem de voto sentiendum est: cum votum etiam sit promissio Deo facta, quæ quamvis iure iurando firmata non sit, non tamen minori religione, sed multo etiam maiori seruanda est, quo maior ille est cui res promittitur: ideoque totidem modis votum, quo iuramentum promissionis violatur: quæ facile quisque advertere poterit.

In iuramento etiam quo minamur, tribus modis delinquere contingit. Primum quidem, quando ut merum famulis aut liberis incuriamus, pœnam aliquam sine implendi animo comminamur: quia tunc falso iuramus. Deinde cum non implemus quod comminati sumus, quando id æquum & iustum est. Quamvis si rectius postea nobis visum fuerit clementia uti, licet quidem pœnam remittere & ventam dare: quandoquidem iuramentum melioris propositi atque consilij impe-

dimentum esse non debet. Postremo, cum vel iniustam poenam nos inflictuos iuramus, vel iis, qui à potestate nostra alieni sunt, poenam aliquam aut vindictam minamur, quâ vel auctoritate nostra infligere non possumus, vel cupiditate magis vindictæ, quàm æquitatis studio in hoc ducimur.

Fieron. Contra hoc etiam præceptum delinquimus, cum sine ulla necessitate aut utilitate iuramus. Tres enim iuramenti comites esse debere D. Hieronymus ait, illa Domini per Ieremiam verba

Ierem. 4. citans: Et iurabis, inquit, in nomine meo in veritate, & iustitia, & iudicio: Ad veritatem autem pertinet, ne falsum iuremus: ad iustitiam verò, ne quid turpe aut in honestum iurantes promittamus: ad iudicium verò spectat, ut non temerè, hoc est, leuissimis de causis venerandum Dei nomen usurpemus. Quâvis iusta de causa iurare religionis opus sit (quomodo sancti Patriarchæ & Apostoli interdum iurauerunt) iuramentum sacramen-

D. Tho.
simile.

(ut D. Thomas ait) velut humanæ incredulitatis medicamentum est. Constat autem medicamenta in morbo quidem merito commendari, extra morbum verò tanquàm inutilia reicienda. Sic ergo laudatur iuramentum quod vel ad lites dicimendas, vel ad ius suum cuique reddendum, vel ad amicorum animos leuandos (si quid falsò de nobis conceperunt) adhibetur. Si quid autem horum desit, non vacat culpa diuinæ maiestatis nomine & auctoritate in rebus superuacaneis aut leuibus abuti. Sed longè tamen iis omnibus grauius delinquant, si indelectum atque iudicium iuramenta passim multiplicent, singulis penè verbis totidem iuramenta adhibentes. Quisquis autem praua hac consuetudine tenetur, ut passim sine delectu ac discrimine veri aut falsi iuret; is aliquando (ut fieri solet) non aduertens deiceret, non ideo à peccato excusatur, quasi id noluerit, iam enim voluit, cui hæc consuetudo non displicet. Cui enim mali causa placet, placet etiam quod ex ea ferè sequi solet. Quare oro obtestor quæ vos fratres, ut hoc in loco, atque hoc ipso tempore quo hæc auditis, hanc adeò perniciosam consuetudinem detestemini, illam quæ à vobis ac familia vestra funditus euellere proponatis: ne, si fortè aliquando non displicet, cui enim ipsa iam displicet consuetudo, quidquid etiam ex ea consequitur, hoc & firmiter & salubrius sit, statuere modò, poenam aliquam vobis, quoties sine causa iuratis, infligere; siue breui aliqua oratione iusta, siue elemosyna collata: ut his velut excitamentis de-

frenis memorem semper huius propositi animam retineatis, & hac ratione paulatim pravam istam ac detestabilem consuetudinem aboleatis: quæ ut continuata impietate firmata est, ita etiam contraria cura & religione abolebitur; in utramque enim partem consuetudo valet. Ex his ergo, quæ à nobis dicta sunt, facile quisque intelliget, quæ ratione se de peccatis aduersus hoc præceptum admissis accusare debeat.

His ita expositis, huius peccati grauitas aperienda est. In quo cum summo periculo errant, qui, quoniâ crimen hoc sicut homicidia atque latrocinia legibus puniri non vident, adeo leue existimant, ut nihil eis frequentius in ore sit, ut in sermone quotidiano plura sint ferè iuramenta, quàm verba. Vix enim sine ingenti mœnore referre quisquam possit, quæ facilitate passim ab omnibus & puellis, & viris, & feminis hoc præceptum violetur. Cuius tamen violatio adeo grauis est, ut secundum veræ theologiæ dogmata, si solam peccati speciem atque obiectum consideres, grauius sit periurij quàm homicidij crimen, quod tantopere homines exhorrent. Si quidem homicidij peccatum aduersus hominē, periurij verò militat aduersus Deum quem eo ipso quod peieramus, mendacem facimus, ut antè dictum est. Quod etiam peccatum frequentissimè Dominus non solum in futuro, sed in præsentem etiam sæculum punit. Vnde in Ecclesiastico legimus: Vir multum iurans, replebitur iniquitate, & non recedet à domo eius plaga. Itaque duabus grauissimis in hoc sæculo plectitur pœnis: primum quidem ruina multorum criminum: deinde ruina etiam domus suæ, & plagis, quæ illi continenter à vindice honoris sui Deo inferuntur. Quod quidem noua quadam & mira ratione Zachariæ Prophetæ ostensum est. Sic enim ait: Et conuersus sum, & leuaui oculos meos, & vidi, & ecce volumen volans. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ecce ego video volumen volans: longitudo eius viginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum. Et dixit ad me: Hæc est maledictio quæ egreditur super faciem omnis terræ: quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur: & omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educam illud, dicit Dominus exercituum, & veniet ad domum furis, & ad domum iurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio domus eius, & consumet eam, & ligna eius, & lapides eius. Vide te (quæso) quæ pœnarum acerbitate pierâtes homines puniantur: Ideoq; merito nos Sapienter ab hac prava consuetudine reuocat dicēs: Iurationi ne assuecat os tuum: multi enim casus in illa. Ecclesi. 23.

Tertium praeceptum.

Tertium deinde sequitur praeceptum, quo festos dies sanctificare iubemur. In quo tria à nobis exiguntur: quorum duo in praecepto sunt, tertium verò praecepto proximum est. Exigitur enim primò, vt ab omni opere seruilis abstinamus: deinde, vt Missam audiamus: tertio, vt hunc diem, tanquam Deo sacrum, maiori religione ac deuotione traducamus. Per quæ tria pater, quibus modis aduersus hoc praeceptum homines delinquant. Sicut enim tria hæc à nobis exiguntur: ita tribus modis aduersus hoc praeceptum peccamus. Ad quorum tamen elucidationem, quædam à nobis breuiter attingenda sunt.

Principio enim, quod ad seruiliū operum prohibitionem attinet, non peccat lethaliter, qui ad horam breuiter opus aliquod seruille facit. Non enim ea superstitione Christiani festiua sanctificant, qua Scribarum & Phariseorum stultitia faciebant: qui lenire luto oculos cæci nati, sabbathi violationem esse putabant. Communis enim sententia est, paruam delictorum materiam capitale crimen non admittere: quod quidem in furto animaduertere licet. Neque enim lethaliter peccat, qui rem exiguam surripit: quamuis furtum ex genere suo lethale peccatum sit.

Illud etiam aduertendum, vt cum in templis Missa celebratur, ibidem cum timore & tremore debitaque attentione assistamus. Ibi enim illa eadem hostia, quæ pro mundi salute oblata est, pro nobis tunc immolatur. Atque hinc videre licet, quàm grauitèr oburgandi sint, qui eo tempore solo corpore tremendis his mysteriis assistunt, mente verò foris vagantur, vel negotiantur, aut oculos in loco sacro vel leuiter, vel (quod grauius est) impudicè circumducunt, adspicientes in sacra æde, quod vel in theatris adspicere nefas esset: aut etià qui tempus illud fabulis & colloquiis terunt. Hi enim non toti sacris mysteriis assistunt, quin potius maior & melior eorum pars extra sacrum locum est.

Contra hoc etiam praeceptum grauitèr, quamuis non lethaliter, peccant, qui totum penè diem festum in ludis & vanis rebus insumunt. Sunt enim plurimi, qui hos dies prætolantur, non vt sabbatum sanctificent, sed profanent: non vt peccata priora redimant, sed vt noua cumulent: non vt in iis Deum colant, sed vt mundo magis ac dæmoni seruiant: non vt tunc discant frenare voluptates, sed potius vt prauis cupiditatibus habeantur.

habenas laxent, totumque diem in alea, & chartarum ludo expendant: in quo non raro contentiones, rixæ, periuræ, & horrendæ quoque blasphemix intercedunt. Denique nusquam homines perditim magis insaniunt, quàm his diebus, quibus peccata sua desistere, Deum colere, & mores componere debuissent.

Hunc festorum dierum cultum Ieremias lamentatur, cum Thren. 1. ait: Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbatha eius. Reuera enim derisione, aut magis deploratione dignum est, videre quonam modo vulgus hodie Christianorum festa sanctificet: quæ cum ad hoc à Deo instituta sint, non tam ut homines dies festos sanctificarent, quàm ut ipsi in huiusmodi festis sanctificarentur: tantum abest, ut hoc præstent, ut hisce diebus deteriores fiant. Vix autem aliud est, quo ego miserabilem nostri huius seculi statum atque periculum intelligam. Desperatæ enim ægritudinis extremum signum est, cum medicamenta non modo non iuvant, sed etiam nocent. In quo planè statu mundus hoc tempore agit, quando quod ab Ecclesia in morbum nostrorum remedium institutum est, animæ morbos augere cumulatque.

Peccant etiam, qui cum sint patres familias, non dant operam, ut filij, ut famuli, ut ancillæ, quæ illorum curæ commissæ sunt, rem divinam sacris diebus audiant. Sicut enim nihil est, quod ita molliat hominum feritatem, ac religio, & divini nominis timor: ita si hic desit, paulatim fiunt homines feri, barbari, & immanes, qui nihil nisi terrena sapiant, qui quæ ipso vitæ genere testantur omnia cum vita finire, nihilque à tumultu superesse. Atque ad hanc mentem pervenire solent ij, qui neque sacra loca adeunt, neque verbum Dei audiunt, neque sacrificiis divinis interfunt. Hac enim desuetudine velut rubigine & situ quodam obducitur eorum fides: unde cauteriata illa cōscientia nascitur, quæ velut callis obducta, omnem penè spiritualem sensum amisit. Itaque istis accidit, quod quidam dicere solent: Qui non vult Ecclesiæ ianuam humiliatus ingredi, is planè debet inferni ianuam non spontè damnatus intrare. Quocirca sollicite attendant qui servos, qui ancillas & mancipia domi alunt, ut diebus festis saltem primo diluculo sacra loca adire iubeant, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciant, & sic tandem ad solita domorum obsequia revertantur. Alioquin timeant ne huius præcepti violatio in eorum caput recidat, Deusque de manu illorum, servorum sanguinem requirat. Ex his ergo, quæ hætenus dicta sunt, facile quisque animadvertere poterit, quot mo-

dis hoc præceptum violauerit, vt ita demum se accusare in confessione discat.

Hactenus de prioris tabulæ præceptis ea, quæ pro ratione temporis & argumenti dici breuiter potuerunt, attigimus. In sequenti verò Concione, posterioris tabulæ præcepta, quæ ad proximi dilectionem pertinent, persequemur. Nunc verò, fratres, hæc quæ diximus cogitate, hæc assidue voluite, hæc alia mente reponite; vt his documentis eruditi, & vitam institueretis, & ritè confiteri, atque ita peccatorum veniam & gratiam, ac tandem æternam salutem & gloriam largiente Domino percipere mereamini.

CONCIO QVARTA, DE SECUNDA POENITENTIAE PARTE, CONFESSIO- ne; in qua secundæ tabulæ præcepta explicantur.

THEMA. *Conuertere ad Dominum, & relinque peccata, &c. Ecclesiastici 17.*

Cum in superiori Concione, fratres dilectissimi, dictum à nobis sit, Decalogi præcepta in duabus à Domino tabulis fuisse descripta, & prioris tabulæ præcepta à nobis fuerint explicata: reliquum est, vt in præsentī Concione ea quæ secundæ tabulæ continentur, hoc ordine excutiamus, vt prius loco, quid nobis Dominus præcipiat, expēdamus: deinde, qua ratione eius à nobis præcepta violentur, exponamus. Facile enim cuique erit, quid in hac parte deliquerit, intelligere, si prius quid facere tenetur, agnouerit. Primum igitur huius tabulæ præceptum (quod in aliorum ordine quartum est) parentum honorem libet commendat. Ex quo quidem præcepto triplex obligatio, & ea quidem reciproca, colligitur. Prima est filiorum erga parentes, rursusque parentum erga filios. Secunda seruorum erga dominos, ac dominorum erga seruos. Tertia vxoris erga maritum, & mariti erga vxorem. De hac igitur triplici obligatione breuiter pro ratione temporis suo ordine dicemus.

De officio igitur filiorum erga parentes (quod hoc præcepto disertis verbis à Domino commendatur) illud primo loco aduertendum est, præceptum hoc duplici velut muro fuisse à legislatorē

gustatore munitum : præmio videlicet, ac pœna. Nam & mori-
gero & obedienti filio vitæ diuturnitatem promittit, cum post
illud præceptum ait: Vt sis longæuus super terrâ, quam Domi- Ezech. 34
nus Deus tuus daturus est tibi. & immorigero atq. rebeli gra-
uissimam pœnam constituit, cum ait: Qui maledixerit patri Leuit. 24
vel matri, morte moriatur. Contra quem etiam horribilis illa
maledictio in Prouerbiis fulminatur: Oculum qui sublatat Prou. 30
patrem, & qui despicit partum matris suæ, suffodiant eum cor-
ui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ. Videte, quæso,
qua maledictione filiorum erga parentes petulantia puniatur.
Non grauaor autem insigni quoddam huius rei exemplum
hoc in loco commemorare. Cum in vrbe Valentia iuuenis qui-
dam, ob falsum crimen sibi obiectum, ad mortem esset damna-
tus, patibulumque illi nouum alieno loco esset erectum: vbi is
eò deductus est, admirans & exclamans, ait: Iuste quidem mo-
rior, non ob hoc crimen cuius falsò accusatus sum, sed quoniam
hoc in loco matrem meam verberavi: quo tempore illa, iusto
dolore exstimulata, hoc aduersum me imprecata est, vt hic me
locus videret suspensum, qui matrem à me viderat verberatam.
Quo exemplo parcite, quæso, qui parentes estis, filiis vestris ma-
la imprecari, ne promeritam ipsorum vitio execrationem cæ-
lestis sententia confirmet. Vos autem qui filij estis, animaduer-
tite quàm multis nominibus ad honorem parentum teneami-
ni. Ad hoc enim vos ipsa naturæ lex animis vestris insculpta, ad
hoc diuina lex ipsius Dei digito tabulis lapideis incisa, ad hoc
diuturna vita liberis erga parentes officiosis promissa, supplicia-
que grauissima immorigeris & inobedientibus proposita inci-
tant. Quis igitur adeò rebellis & contetiosus erit, qui hæc om-
niadiuini & humani iuris vincula percurrere & infringere
audeat? Consequens ergo est, vt omnes illâ Ecclesiastici admo-
nitionem nobis ante oculos proponamus, qui filios omnes his
verbis admonet: Qui timet Dominum, honorat parentes, & eccl. 3
quasi dominis seruiet his qui se genuerunt. In omni opere &
sermone, & omni patientia honora patrem tuum: vt superue-
niat tibi benedictio à Deo, & benedictio illius in nouissimo
maneat. His igitur verbis admonemur, fratres, vt parentes no-
stros omni officiorum genere prosequamur: primum quidem
honore & reuerentia; deinde verò humili & prompta obediëntia;
postremò subuentione, obsequio, ministerio, & patientia, qua ipso-
rū vel oburgationes, vel auctoritatē, vel intēpestiuos clamores,
vel citata citatæquo animo feramus: quandoquidē ipsi morolos
quoque

quoque filios partim in pueritia, partim in adolescentia saepe tulerunt. Sit nobis vel ex Ethnicis exemplo adolescens quidam nomine Aelianus, qui (ut inter illustria clarorum apophthegmata refertur) Eritriam post longam peregrinationem reuersus, rogatus à patre quid disciplinæ tanto temporis interstitio assecutus esset, se breui ostensurum esse pollicetur. Verberibus igitur paulo post cæsus propter delictum admissum, patri sese verberandum suppliciter dimittens dixit, hoc se edoctum fuisse, ut parenti castiganti obediret, eiusque indignationes ac pœnas æquo animo ferret. Cæterum perfectissimæ pietatis & obedientiæ exemplum præstitit Pomponius Atracius in funere matris, quam extulit nonagenariam, ipse natus annos sexaginta: qui saepe gloriatus est, quod nunquam in limositate in gratiam rediisset, nunquam cum sorore fuisset in similitudinem quam propè æqualem habuit. Hanc vocem se ab ipso audisse scripsit. Cornelius Nepos. His igitur Ethnicorum exemplis admoniti, qui Christiani sumus, demus operam ne ab Ethnicis in hac parte vincamur. Quisquis autem huius pietatis & obedientiæ præmium cupit, filiorum Ionadab, filij Reehab, obedientiam sibi ante oculos ponat; quam latè Hieremias Propheta describit: facileque intelliget, quàm sit cælesti Patri gratum hoc liberorum in parentes obsequium. Quicumque autem patres habetis, hæc illis officia præstare omni studio curetis, enim fiet, ut utriusque parentis, cælestis videlicet atque terreni, benedictionem consequamini; & longitudinem dierum, obsequentibus liberis promissam, non in hac vita solum (quæ fragilis & caduca est) sed in illa quæ æterna & bonis omnibus refertissima est, percipere mereamini.

Sed non inferior est obligatio parentum erga filios, nec minoribus aut præmiis aut suppliciis obnoxia. Quia enim parentes non corporum modò, sed etiam animorum quodammodo parentes sunt: ideo utriusque patris diligentissimam curam gerere debent, prodignitate tamen cuiusque: ut videlicet maiori studio quæ maiora sunt, minori verò quæ minora, hoc est, ad corpus pertinentia, curent. Tenentur ergo non solum filios alere: sed multo magis in timore Domini educare. Quod tunc maximè faciendum est, cum tenera adhuc ætas facile se formanti atque instituenti præbet. Quemadmodum enim obsterices recens nati infantis corpus manibus effigiant atque componunt: ita pius pater pueri animam, dum adhuc velut nouus foetus est, virtutum præceptis instruere atque formare debet.

Cornel.
Nepos.

Jerem. 35

simile.

debet, ut boni mores cum ipsa simul aetate adoleſcant. Diuus autem Hieronymus infantulae cuiusdam educationem in Epistol. describens: Quemadmodum, inquit, aqua in areola digi- Hier in
tum sequitur precedentem; sic aetas mollis & tenera in vtram- Epist.
que partem flexibilis est; & quò duxeris, trahitur. Hoc idē per- Plutare
uulgata & appositissima similitudine Plutarchus docet his ver-
bis: Nouella aetas ad figendum facilis & tenera est, & puerorum
animis; dum molles adhuc exstant, disciplina melius instillan- simile
tur. Difficilius autem quæ dura sunt molliuntur. Quemadmo-
dum enim figilla mollibus imprimuntur ceris: ita & doctrina
puerilibus animis faciliè insculpitur. Hac enim ratione fit, ut
mores rectè ab initio instituti, in naturam quodammodo trans-
cant: atque ita demum fiet quod Spartanus ille rogatus quid
commodi pueris recta institutio conferret, respondit: Honesti
facit vtilis sint iucunda. Haecenus Plutarchus.

Quanta sit autem in vtramque partem huius educationis
vis; Lycurgus, qui Laedæmonis leges tulit, exquisitissimo &
appositissimo exemplo declarauit. Cum enim conaretur ciues
suos à moribus praesentibus ad temperatiorem viuendi ratio-
nem traducere, eosq; virtutis & honesti studiosos reddere (erant
enim corrupti deliciis) duos eduxit catulos, eodem parte eā-
demque matre progenitos: quorum alterum passus est domi
lautioribus vesci cibis: alterum educatum venationibus exer-
cuit. Deinde cum ambos produxisset in forum apud multitu-
dinē, posuit illic spigas simul & escas aliquas deliciores: mox
emisit leporem: cum interque raperetur ad assuetam, & alter ad
escas, alter leporem inuaderet; An non videtis, inquit, ciues,
duos catulos, cum eiusdem sint generis, tamē ob diuersam edu-
cationem admodum inter sese dissimiles euasisse, plūsq; ad
officium honestam valere educationem, quā naturam? Pro-
inde nihil nobis, o ciues, nobilitas quam miratur vulgus homi-
num, ductumque ab Hercule genus profuerit, nisi ea gesserim-
us per quæ ille mortalium omnium clarissimus ac generosissi-
mus exstitit, ac per omnem vitam quæ honesta sunt & discā-
mus, & exerceamus. Reperit vir ingeniosus viam qua multitu-
dini philosophicis rationibus non satis idoneæ, virtutis ima-
ginem ob oculos poneret: Res quidē efficax est natura, sed po-
tentior est institutio, quæ malam naturam corrigit, ac vertit in
bonam. Quales nascantur liberi, in manu nostra non est: ut
recta institutione euadant boni, nostræ potestatis est.

Erit hic fortasse studiosus aliquis pater, qui scire velit quid
sibi

Simile.

sibi facto opus sit, vt rectè & honestè filios educare possit. Heli ego respondeo, illum ante omnia vitam suam honestè instituere debere, vt eam tanquam bene viuendi regulam filiis spectandam proponat. Sic enim fabri lignarii qui lignea regula cetera opera sua diuiniuntur, prius quidem regulam ipsam quam rectissimam facere student, deinde per illam cetera metiuntur. Pater ergo qui bonis moribus filios imbuerè cupit, prius se ipsum talem faciat, quales filios habere desiderat. Non audiant illum aut iurantem, aut dira famulis imprecantem, aut ita effrenescientem, aut aleudentem, aut inhonestà verba iactantem: ne prius ab eo ista arripiant, quàm vitia esse sciant.

Rob 1.

Nec hoc solo contentus, sanctum illum Tobiam imitari sindeat, qui, quem habebat filium, ab ipsa infanciam timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Quamuis autem peccata omnia detestanda sint, mendacium tamen, furtum, ingluuiis, & iners otium (ad quæ ætas illa propensa est) illis maxime fugienda sunt. Cum autem otium vitis omnibus adiungendum sit, beat, tum vel maxime pueros otio & ludis continuis assuetos, ad omnia deinde laborum atque virtutum studia inertes reddat. Qui ergo humili fortuna sunt, filios suos manuaris artibus erudire studeant. Est enim (vt rectè veteres dixerunt) potius pauperis artis: qui verò ingenui sunt, si verè diuites esse volunt, liberalibus artibus instituendos curent. Præclare enim Apollonius: Quis inquit diuissimus? Sapiens. Quis pauperissimus? Stultus. Vnde meritò insignis quidam Philosophus, Mallem, inquit, micam cerebri, quàm fortunæ dolium. Alexander ille magnus magis se Aristoteli quàm patri debere fatebatur: quòd ab hoc viuere, ab illo rectè viuere percepisset.

Prou. 23.

Deinde illud etiam videndum, ne liberis impudè peccare liceat. Scriptum est enim: Stultitia colligata est in corde pueri: sed virga disciplinæ fugabit eam. Cum enim diuina & naturalis lege filiorum institutio & castigatio parentibus commissam sit: qui filiorum delicta non castigat, facit sua: neque minus de illis quàm de suis rationem superno iudici redditurus est. Cuius autem periculi sit hoc negligere, satis apertè declarat formidabile illud sacerdotis Heli exemplum, qui quidem paulo fuit in obiurgandis filiorum vitiis negligentior, quam si famas tum ipse, tum eius familia, & populus illi commisit, narras dedit. Historia nota est, quæ 1. Reg. 2. 3. & 4. capit. narratur: quam Ecclesiastes hoc in loco referre poterit. Quòd si tam graues pœnas dedit, qui minùs seuerè peccatores filios castigauit, quid

quid illi expectare debet, qui grauius etiam delinquentes impunitos relinquunt? Vltimo loco illud addendum est, ne molli-ter & blandè pueri nutriantur. Delicię namque homines ad om-nem prorsus laborem & ad omnia virtutis studia ineptos red-dunt. Quodere sic Fabius ait: Mollis illa educatio, quam indul-gentiam vocamus, neruos omnes & mentis & corporis frangit. Quid non adulus concupiscet, qui in purpuris replet? Nondum prima verba exprimit, iam coccum intelligit, iam conchylium poscit. Antè palatum eorum, quàm os, instruimus. In lecticis crescunt, nisi terram attigerint, è manibus vtrinque sustentium pendent. Gaudemus si quid licentius dixerint. Verba, ne Ale-xandrius permittenda deliciis, risu & osculo excipimus. Nec mirum: nos docuimus, ex nobis audierunt: omne conuiuium oblectamentis canonicis strepit, pudenda dictu spectantur. Fit ex his consuetudo, inde natura: discunt hæc miseri antequam sciant vitia esse. Inde soluti ac fluentes, non accipiunt è scholis malà ista, sed in scholas afferunt. Haftenus Fabius. Hæc de parentu & filiorum officiis diximus: nunc ad seruos & dominos veniamus.

Est igitur primum seruorum erga dominos officium, vt soli-cita eis cura deseruiant: non ad oculum seruientis, quasi homi-nibus placentes, sed vt Christo, quemadmodum monet Apo-stolus. Contra verò, dominorum præcipua cura esse debet, pri-mò quidem illis necessaria, ne furari cogantur, præbere: deinde in ægritudine constitutos, tanquam filios sollicitè curare, & vt Sacramentis eis opportunè ministrantur prouidere. Tria verò sunt quæ potissimum circa illos curare debent. Primum, vt ab omni eos lethali crimine, præsertim fornicationis, arcant: qui enim hoc vitio tenentur, diaboli mancipia sunt: atque ita hoc vinculo illaqueati, tota penè vita in statu damnationis perseue-rant, in quo etiam mors eos miserabiliter intercipit: & quod ex-tremum ac summum periculum esse constat. Secundum est, vt eos diebus, festis atque Dominicis Missam audire faciât: à quo quidem Ecclesiæ præcepto neminem seruitus excusat. Quod quarto aliter fiat, videtis omnes: quauis hanc communem cala-mitatem, sicut & præcedentem, nemo sentiat, nemo deploret. Tertium est, diligenter curare vt fidei rudimenta, hoc est, Symbolum fidei, præcepta Decalogi, Dominicam orationem & Virginis salutationem probe teneant. Quisquis enim fidem professus est, hæc omnia, ac maxime fidei articulos, distin-gere scire tenetur. Cætera enim mysteria fidei, quæ recondito-ria sunt, satis est in fide Ecclesiæ credidisse. Hæc tamè quæ Chri-stianæ

stianæ fidei elementa sunt, atque ea in primis quæ ad beatitudinem Trinitatis, & Dominicæ incarnationis mysteria pertinent, explicatè credenda sunt.

Non possum autem hoc in loco non deplorare miseram eorum seruatorum sortem, qui ad nos ex Aethiopia huc aduehantur, quorum plurimi non quidem simplici, sed (quod est multo grauius) triplici nomine in statu damnationis tota penè vita perseuerant: quando nihil horum trium, quæ modò perstrinximus, aut ipsi, aut eorum etiam domini circa eos curant. Nam neque fidei Christianæ rudimenta callent, nec sacris diebus diuino sacrificio assistunt, nec à fornicationis vitio sese continent; Ab hoc quippe impuro crimine homines aut timor Domini, aut dedecoris & ignominie meritis liberat. Vtroque autem hoc freno plerique horum mancipiorum carent, quia nulla illis aut timoris Domini, aut humani pudoris & verecundie, aut etiam honoris cura est, ideoque effrenata mente in hoc vitium tantum equus & mulus præcipientes ruunt. Quod si vnumquodque horum criminum ad sempiternam damnationem satis est; quæ spes salutis eorum reliqua erit, qui hoc triplici damnationis funiculo sunt colligati? Nec minùs timendum est, ne hoc tantum periculum dominos quoque suos inuoluat, damnationisque suæ participes efficiat, nisi pro virili sua curent, ut ab hoc tanto discrimine serui eorum curæ commissi, studio atque operâ suâ liberentur. Tonat enim Apostolus: Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infidelis deterior, Hæc sunt igitur quæ circa huiusmodi seruos maxime seruati debent.

2. Tim. 3.

Alia est etiam obligatio vxoris ad virum, & viri ad vxorem. Ad illam maxime pertinet diligenter gubernare familiam, intendere operi, ac labori, diligere & reuereri virum suum, illius voluntatem prudenter exploratam exsequi, omnes ei anfas aut odij aut iræ præcipere, & super omnia zelotypiæ spiritu nec se ipsam nec virum vexare.

Galat. 3.

Ad virum porro spectat illud Apostoli, Viri diligite vxores vestras, & nolite amari esse ad illas. Sunt enim quidam adeo vili ac degeneri animo, qui in hoc videantur vxores duxisse, ut habeant in quas impunè seuire possint, & totas furori suo habenas laxare. A quo illos furore Ecclesiast. auocat, dicens: Noli esse quasi leo in domo tua, euerrens domesticos tuos. Quod si non decet in domesticos furere, multo minùs in vxorem, quæ in viæ & dignitatis consortium data est. Habenda quoque ratio est si-

Eccli. 4.

est femineæ teneritudinis ac fragilitatis, quam Petrus Aposto-
lus haberi voluit, cum viros his verbis admonuit: Vari similiter 1. Pet. 2.
cohabitantes secundum scientiâ, quasi infirmiori vasculo mu-
liebri impatiētes honorem, tanquam & coheredibus gratiæ
vitæ, vt non impediātur orationes vestræ. Significanter autem
mulieris animum, infirmum vasculum appellauit: quo innuere
voluit, vt quemadmodum aliter argentea vasa, aliter vitrea tra-
ctamus; illa negligentiùs, quoniam solida & firma sunt; hæc ve-
rò cautiùs contingere & circumferre solemus, quòd sint fragi-
lia, & iniuriæ obnoxia: ita molles vxorum animos blandè ac le-
niter tractare oportet; ne, si duriter & præfractè illas alloqua-
mur, & illis & nobis ipsis irarum & perturbationis materiâ præ-
beamus: quod quidem magnum orationis impedimentum est,
quæ pacatam & tranquillam mentem requirit, vt sine vllis ira-
rum aut curarum remoris & aculeis in Deum tota feratur.

Quintum præceptum.

Sequitur deinceps quintum præceptum, Non occides: quo
quidem præcepto non externum modò, sed internum etiam
homicidium prohibetur. Dicit enim aliquis: Neminè occidi.
Vt ita sit, si tamen mortem alicuius verè & ex animo desidera-
sti, aut vindictam de eo expetisti, iam in oculis Dei occidisti:
sicut qui mulierem vidit ad concupiscendum eam, iam mercha-
tus est in corde suo.

Rursum etiam, si odio habueris fratrem tuum, iam illum
coram Deo trucidasti. Sic enim legis: *Qui odit fratrem suum, t. 1. ca. 11.*
homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet hæ-
reditatem in regno Christi & Dei. Et quidem hoc peccatum
præterquam quod grauissimum est (quia contra charitatem, in
qua diuinæ legis summa constituta est, militat) non est ex eo
genere peccatorum, quæ simul & fiunt, & transeunt (qualis blas-
phemia est, cuius ferè hominè poenitet, vbi hoc modo infani-
uit) sed quod diu hætere in anima solet, qualis hæresis aut im-
pudicus amor est, qui non protinus cessat, sed vel diu, vel per-
petuò manet. Crimen igitur hoc instar vulneris est, quod infi-
xum in animo ferrum relinquit, quod semper noxium putri-
dumque humorem generat. Ex hoc enim fonte innumera quo-
tidie peccata, hoc est, innumera nocendi desideria manant. Hoc
autem intelligo, cum odium capitale est, quo quis vindictæ de-
siderio flagrat, & perniciem aut quæuis incommoda grauis pro-

zimo ex animo imprecatur, aut desiderat. Ceterum, ubi se-
 quendam cordis amaritudo adversus illū in animo retidet, quā
 nihil tale desiderat, et plane neq. perfecti odij neq. lethalis pecc-
 cationis habet sed aliquando veniale dilectum, aliquan-
 do fortasse non solum vit. Si quis ergo cum Deo in gratiam redire
 velit, is primum cum proximo suo in gratiam redcat. Adeo
 enim amicitia Deum hominis amicitia coniuncta est, ut alter
 facit alteram constare nullo modo possit.
 Sed recte, inquis, in gratiam depono odium, & vindicta eius
 pideratemi hū aliquid amplius facere teneor. Cuius huius quæ-
 stioni respondendum est. Aut enim tu iniuria proximi affe-
 cisti, aut illi, aut neuter alterum sed affectui suo quisq. plus
 quam par est indulgens, capitali odio dissident. Si ergo tu illum
 laesisti, satisfacere teneris, aut reus t. verbis, aut viroq. simul, si
 res ita exigit. Id enim postulat ordo iustitiae, ut quem laesisti
 placare, illique satisfacere studeas.

Simile.

Non semper autem laudo eos qui subito laesum proximum
 adoriuntur, ut ab eo suppliciter veniam petant. Cum enim se-
 pe impios deprehendant, & recentis infortia meminerit ex-
 gitatos, adiuuatque congressu ira nonnumquam offenduntur
 atque perturbantur, ut hinc frequenter maiores irascuntur
 elidentur. Ex pediet ergo, prius negotium hoc edimsum
 adhibere opera tractare, huiusmodi que animos ante cogel-
 sum tenere, quousmodum consilios facere solent, qui oleo ve-
 nam molliunt, priusquam ferro scindant, barbarique prius te-
 pendu aqua madefaciunt, quam non aculeo radant.

Ceterum si odium, fratres, in animo latet, neque aliquando
 teniori signo declaratum est non opus est vi a fratre veniam pe-
 tas (ut quidam rudes, & imperiti faciunt) nos docentis proxi-
 mum, & nihil minus cognantem exites, & plus in te stoma-
 chum hac ratione commoucas.

Si vero te alius iniuria affectu, & supplex commissi veniam
 petiti teneris, utique (non forte scire conscientia) dimes ad
 missum condonare. Non videlicet ei scandalo sis, & illius aduersi
 fignit odium concites, dum adhuc te in opio persentire des-
 claras, qui supplicem & veniam petentem are abigis & spernis.

Hoc autem in loco adnotandum est, non satis esse, cum ali-
 qui capitali inter se odio dissident, odium ex animo deponere,
 sed oportet etiam quem odas aliquem, & communia illi bene-
 volentia signa, quæ aliis in eo genere præstantur, non negare.
 Quæ illi præcipue exhibenda sunt, qui vult exat (ut ante dicitur)

mus) veniam petit, vel te officiose salutet. Aliter enim si illi neque veniam in foro animæ concedas, neque salutantem resalutes, tu tibi & illi odij materiam atque fomentum ministras. Nam & ipse hac externa malevolentia significatione in eadem confirmaris, & illi quoque aperta odij argumenta & indicia exhibes, quibus & illius animum irritas, & ad reciprocum odium incedis. Quomodo enim credet se à te ita diligi, ut pro illo, cum necessitas postulaverit, vitam morti offeras, quem ne eo quidem colloquio dignaris, quod nemini negas? Quin & aliis scandalizantem materiam subministras, qui odio inter se dissidere illos credunt, qui communia benevolentia opera omnibus debita sibi negant. Nec satis esse videtur (ut quidam aique) ad hanc offensionis materiam submovendam, quod te statim temporibus confiteri, & sacram Eucharistiam sumere videant, cum magis hoc argumentum offendantur, & utrumque simul, poenitentem scilicet & confessorium, reos faciat. Cum hoc igitur ita sit, evenire tamen aliquando potest, ut hæc communia benevolentia signa negari iuste possint: ut cum pater delinquentem filium huiusmodi severitate castigare vult, aut etiam cum ex hoc colloquio & congressu (quod fieri aliquando potest) vel pudicitia, vel alii cui alteri vitio periculum imminet. Quo tempore æquum est, ut si qui hac ex re offendantur, illis honesta aliqua ratione hæc offensionis causam adimamus, nosque omni interno odio vacare profiteamur. Interdum etiam poenitentis & confessorii bonum nomen, & prælata viæ opinio ad hanc offensionis materiam remouendam satis esse poterit.

Est aliud spirituale homicidium tanto gravius, quanto anima corpore præstantior est. Corpus enim occidere, est animam à corpore diuellere: animam vero occidere, est Deum ab ipsa anima separare: quod quidem tanto gravius est, quanto vita animæ vita corporis dignior est. Hoc autem homicidium genere peccat, quisquis proximum scandalizat: hoc est, qui illum ad malum sollicitat: quo opere tanquam à celesti hæreditate depulsum, in parathrum deicit, atque ex Dei filio, Satanae mancipium; ex Dei templo, speciem efficit diaboli. Nam qui persuasionibus crebris, qui largitionibus, qui literis & promissis tandem eripit virgini pudicitiam pariter & famam (quo fit, ut, amissio pudore & hominum metu, in alia deinde atque alia scelera prolabatur) an non hic spiritualis homicida est, qui innocentis animam crudeli patricidio ingulauit? Quomodo vero pro tanto hoc scelere Deo poterit satisfacere? In quo

etiam crimine & periculo illi quoque versantur, qui partim adulationibus, partim pravis consiliis ad sumendam de inimicis vindictam alios adhortantur. Hi namque eiusdem criminis participes sunt, cuius auctores & consiliarii fuerunt, nec minus quam illi ipsi ad illatæ offensionis, & iniuriæ damna relaxanda tenentur.

Denique hoc modo peccant omnes quiunque alios ad peccatum inducunt: ut domini qui in ludo taxillorum, alearum, arque cartarum, perire vitam dantur; quorum famuli exempla sequentes, in hoc ipso dies noctesque insumunt: Item etiam patres matresque, quorum os maledictione, iuramentis, & amarulentia plenum est: cuius officij hæredes exemplo suo relinquunt filios ac nepotes. Quam quidem impietatis hæreditatem à parentibus acceptam, posteris tradunt: qui tot animarum rationem Deo reddent, quot exemplo suo perdididerunt.

Sextum præceptum.

Iob 31.

Proximum erat, ut de sexto diuinæ legis præcepto, deque eius violatione, & peccati gravitate diceremus. Reuera enim peccatum hoc ignis est usque ad consummationem devorans, & omnia eradicans genimina: & macula itæ ac labes lordidissima est, totam carnalis hominis vitam, & omnes eius gestus, actus, & cogitationes inquinans. Verum hanc tantam foeditatem satis esse ducere non attingere, quam paucis explicare, & pudicas aures eius tractatione offendere. Ideoque de sola huius criminis confitendi ratione pauca subiiciam. In ea namque præter numerum peccatorum (quem ubique explicare necesse est) dæ sunt aliæ circumstantiæ necessario indicandæ. Altera est personæ, cum qua scelus admissum est, conditio (ut si mulier nupta erat, siue virgo, siue consanguinea, siue Deo dicata) unaquæque enim harum circumstantiarum peccati speciem & gravitatem variat: altera verò est, scandali circumstantia; hoc est, si tu promissis & malis artibus reluctantem, aut innocentem virginem ad indignum facinus induxisti: tunc enim alieni quoque peccati & extinctæ animæ (ut paulo antè diximus) reus es. Quæ quidem circumstantia gravior interdum quam peccatum ipsum existit: quando hoc & proximi animam interficit, & adiuncta, crimini deformitas, suppresso personæ nomine, in confessione detegenda est.

Postea

Postremò illud etiam annotandum, non raro in hoc crimine obligationem intercedere restituendi. Quisquis enim vehementer virginem sollicitavit, atque ita pudicitiam illi aut famam eripuit, eam vel uxorem ducere, vel, si dispari admodum fortuna sit, ad arbitrium boni viri dotare tenetur: quando qui causam damno dedit, damnum dedisse iudicandus est. Quod tamen plerique præstare negligunt: quo fit, vt tales semper in statu damnationis permaneant, quàm diu ab hoc se iustitiæ debito non absoluunt.

Septimum præceptum.

Septimum deinde præceptum sequitur, quod furtum prohibet. Quo præcepto non modò alienum rapere, sed etiam, invito domino retinere prohibemur. Hoc autè præceptum violare, lethale peccatum est, & ex eo quidem genere peccatorum quæ non transeunt vbi admissa sunt (vt perjurium atque blasphemia) sed manet, ac diu animo infixum hæret; vt inueterata odia, de quibus antè locuti sumus: quàm diu enim alienum invito domino detines, tam diu in statu peccati perseveras. Quod si ita est, quid, quæso, dementius (vt non dicam sceleratius) quàm alienum aut rapere, aut detinere: quando toto eo tempore, quo illud retines, in statu damnationis degas; & illud tandem restituere vel in morte debeas, nisi in æternum perire malis? Scitum enim illud est, quod passim auditis, nullo modo dimitti peccatum, nisi reddatur quod ablatum est. Quæ ergo maior insania, quàm tota vita manere in peccato, & confiteri, ac sacram Eucharistiam sumere in peccato, accubare, dormire, edere, ac bibere in peccato, nulloque bono opere quicquã apud Deum mereri, cum sis in peccato? Quæ insania est, cum tanto animæ tuæ detrimento, ac sine vlllo temporali emolumento alienum rapere ac detinere?

Hoc in loco illud annotandum est, multa esse personarum genera, quæ ad restitutionem teneantur. Præter eum enim qui rapuit, aut damnum intulit, omnes etiam alij eiusdem criminis consortes ad restitutionem tenentur: vt is qui vel consilium dedit, vel auxilium, vel qui furtum, siue furem celavit: & prætor etiam civitatis, qui damna publica arcere ex officio tenetur, nec arcet: & testis etiam qui cum læsæ partis domino petet in iudicio veritatem: ac tandem omnes qui causam damni detulerunt. Omnes igitur hi illatum damnum læsæ parti in solidum

restituere tenentur: ceteri vero ei qui plenè satisfecerit: Quod quidam parum attendunt.

In quo etiam ordine eos collocamus, qui ex servis, aut filiis familias, aut aliis, quos verisimile est aliena vendere, aliquid emunt, aut cum filiis familias ludentes, quæ nondum sui iuris, sed parentum propria sunt, lucrantur.

Aduocati etiam qui iniustis litibus patrocinium præbent, vel diu sententiam iudicis iniquis artibus differunt, ac modo magis qui huiusmodi lites intendunt, ad damna omnia quæ inno-centibus inferunt, refarcienda obligantur.

Vsurarios etiam ad restitutionem teneri, nemo est qui nesciat. Usurarii autem sunt, qui in contractu societatis saluo capitali negotiantur. Et mercatores item, qui propter dilatam aut anticipatam solutionem, iustum pretium minuunt, vel augent. Quæ res maxime locum habet, cum hoc venditionis genere mercatores rem suam agunt, sibi que consulunt: quia emptores peccatam illis protinus numerantes non inveniunt. Hoc enim est tempus ipsum pretio vendere. In hoc tamen casu ex tribus precæius iustis, quæ Theologi in vnaquaq; re constituunt, lutum potuerunt exigere, iustum tamen aliàs usum rei erunt.

Illud etiam propter rudiores annotandum: non sit esse si quis animum habet, vel postea, vel in testamento restituendi, si id protinus sine maximo suo damno præstare possit: præsertim si creditor inopia cōstringatur. Tunc enim etiam cum detrimento suo debitor restituere tenetur: dum modo extrema inopia non laboret, aut artis suæ instrumenta hæc de causa diuendere compellatur. Si vero in summa inopia sit, ab hoc vinculo liberatur. (donec ad pinguiorem venerit fortunam) quia (vt vulgo dicitur) ad impossibile nemo tenetur.

Octauum præceptum.

Octauum deinde sequitur præceptum: Non falsum testimonium dices. Apud sanctè supra positæ legibus hæc adiuncta sunt: Quatuor enim sunt externa hominis bona: nempe vita, & vitæ comes indiuidua vxor, & opes item, ac fama suæ honor. Ad singula autem horum superius ille generis humani cultos ac legislator sua disposuit præsidia, vt in tuto suas quisque res habere posset. Vitam enim munivit, cum ait: Non occides. Vxorem verò, cum dixit: Non moechaberis. Opes autem, cum præcepit: Non furaberis. Famam quoq; & honorem, cum pos-

hæc subiecit, Non falsum testimonium dices. In quo summam Dei nosti: erga hos bonitatem ac providentiam cernere licet: dum & ea præcipitur, quæ nobis maxime salutaria sunt (quæ quæ pius pater amantissimis filiis & optate, & præcipere paterno affectu potuisset) & pro his ipsis, quæ nobis adeo salutaria sunt, semper æternæ felicitatis præmiū pollicetur. Quid enim dulcius ac benignius ab illius immensæ bonitatis pelago sperari poterat? Sic igitur ait: Non loqueris aduersus proximum tuum falsum testimonium. Dicitis forsitan, Ab hoc tanto scelere immunis sum. Siquidem sanè sed sunt tamen aliæ rationes, quibus famam proximi etiam vera dicentes lacerare possumus. Nam si delictum proximi latet, & res in obscuro est: si abdita proditis in lucem, unde fama proximi denigratur, & qui hactenus bene amare dicebat, per te malè audire incipit (ex qua re non parua læpeditamina consequuntur) nonne præceptum hoc violasti, quod tunc dæ famæ proximi destinatum erat?

Addo & aliud non infrequens inter vxores viciū. Hæc namque eum zelotypiæ spiritu velut erynni quadam exagitantur, leuæ aliqua coniectura ductæ, certam aliquam personam suspectam criminis ream credunt: nec modò credunt, sed vi etiam doloris stimulantæ, temerè effundunt, quod temerè crediderunt. Aut non igitur istæ plus aliq̃d id quàm falsum testimonium dicunt? Nam & lethale vitium est, temerè iudicare quod nescias: & multo adhuc lethalius in perniciem alterius, temerè effutire quod iudicas.

Simili etiam modo peccant, eum quis forsitan aliquid è domo earum surripuerit: venim doloris commoræ, leui etiam indicio impelluntur, vt seruum, aut vicinum eius furti auctore credant, nec modò credant, sed etiam prodāt: eum tamè huiusmodi coniecturæ non rarò iudiciū fallant. In quo casu, sicut in præcedenti, & malè iudicant, & peius produnt quod iudicauerunt.

Nec minùs graniter delinquunt, qui dictis suis seminanciter fratres discordias: dum ad aures aliorum deferunt, quæ iram & inimicitias excitare possunt. Vnde non modò inueterata odia, sed cædes etiam atque homicidia frequenter oriuntur, quorum malorum peruersa detrahentis lingua causa existit. Sic enim Ecclesiasticus ait: Sufurro, & bilinguis, maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia (hoc est, duplex) multos commouit (id est, exagitant) & dispersit illos de gente in gentem, ciuitates muratas destruxit. & cetera quæ ad hanc sententiam multa & præclara capite 28. continentur.

Prov. 6.

Ex quibus plane verbis, huius criminis gravitas facile colligitur. Quod quantopere Dominus detestetur, declarant illa Salomonis verba; Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius. Sex autem his enumeratis, septimum, quod Dominus detestatur, subiecit; nempe eum qui seminat inter fratres discordias. O quanta ex hoc crimine mala derivantur! Quantum hinc periculi omnibus, ac maxime mulieribus imminet! Ex namque, quod manibus nequeunt, lingua perficiunt; cuius sæpè vulnera telis omnibus nocentiora sunt. Sic enim in Eccl. 10. Ecclesiastico legimus: Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem lingue comminuit ossa.

Postremò ad huius præcepti violationem renocatur secretorum reuelatio, quæ alicuius fidei sub sigillo secreti credita sunt. Hæc autem reuelare, ex genere suo lethale peccatum est, nisi exiguitate materię excusationem admiserit.

Ultimo loco admonendum est, in hoc etiam crimine restituenti obligationem intercedere, si quis aut secretum scelus in publicum prodidit, aut ipse malignè commentus est. Et si quidem commentus est, iurare potest, imò & aliquando debet, se illud falsò dixisse: si tamè verum dixit, neque iurare, neque mentiri potest; sed alia ratione læsa proximi fama resarcienda est, personam videlicet commendando, & humanæ lingue procacitatem, & facilem hominum credulitatem accusando; quandoquidem omnibus, & quidquid collibuerit effusire & credere in promptu est, &c.

In quo tamen officio vtilitatem huius rei examinandâ prius esse Theologi docent. Si enim nulla ex hoc sequi apparet vtilitas, sed id forsitan erit excitare dormientem; dum aut res oblivioni tradita renouatur; aut qui audir, magis forsitan in ea opinione, quam antè conceperat, confirmatur; consultius erit in casu nihil omnino tentare.

Ex iis autem, quæ hætenus à nobis dicta sunt, facile colligitur, in his quatuor suprâ positis præceptis, quæ ad proximum bona seruanda instituta sunt, locum esse restitutioni. In primo enim inuenitur restitutio iniuriæ: in secundo, ereptæ pudicitie; in tertio, alienarum rerum: in quarto, famæ denigratæ. Explore igitur diligenter verus penitens animæ suæ latibula: videatque quibus modis contra hoc præceptum delinquerit; & ad quid etiam teneatur.

Nonum

Nonum ac Decimum præceptum.

Sequuntur deinde alia duo præcepta: Non concupisces uxorem, nec res proximi tui. Quæ quamuis latis aperte sexto & septimo præcepto cauebantur, non tamen sine magno consilio hæc addita sunt: vt hac ratione rudiores intelligerent, legem Dei non modo manum, sed etiam animum prohibere: nec corporis tantum, sed cordis etiam puritatem exigere, quam lex humana non exigit, quia nec illam aut videre, aut diiudicare potest. Deinde etiam hæc duo præcepta ad firmiorem aliorum custodiam adiecta sunt. Sicut enim oppida munitissima non modo munitis, sed etiam antemuralibus septa sunt: ita Dominus adeo illasas intrasasque res hominum seruari voluit, vt hoc eas duplici munimento voluerit sepi. Murus enim est, Non furaberis: antemurale verò, Non concupisces res proximi tui. Perinde enim est, ac si diceret, Adeo longe abesse volo te ab alienis rebus violandis, vt nec concupiscere quidem tibi liceat. Quisquis enim timet concupiscere, multo etiam magis timebit rapere & violare. Aditum ergo & iter ad malum sapientissimus legislator occupauit, quando etiam concupiscere vetuit.

Vbi non legitur prætereundum est, quòd legislator in hoc nono præcepto non ait, Non concupisces alienum virum, sed, Non concupisces uxorem proximi tui: cum vtrumque pariter eodem præcepto caueatur. Voluit enim Dominus hoc genere loquendi, & seminarum honori consulere, & hominum intemperantiam designare. Reuera enim ij sunt, qui malis artibus, hoc est, qui literis, qui promissis, qui internuntiis non raro alienarum pudicitiarum insidiantur: ideoque prudentissimus legislator ibi potissimum prohibitionis apposuit medicinam, vbi maxime vigere morbum intelligebat.

His etiam præceptis admonemur, non verba solum & opera, sed cogitationes etiam prauas confiteri debere: idque non in his tantum præceptis, sed in omnibus etiam aliis, ac præcipue in quinto præcepto: quo non modo homicidium, sed omnis etiam nocendi cupiditas & odium interdicitur. Præua autem cogitatio, quam confiteri tenemur, ea est, quæ vel consensum præuæ cupiditati præbemus; etiam si opere non exsequamur: vel in ipsa cogitatione turpiter delectamur; quod peccati genus Theologi morosam delectationem appellant; qua non in opere, sed in ipsa turpi cogitatione, aut vindictæ cupiditate, &c. oblectamur. Virumque iuxta lethale peccatum est: illud quidem etiam

zuius, hoc autē obſcurius: vtrumq; tamen confeſſioni obnoxium.

Hactenus de decem præceptis pro ratione temporis breuiter diximus. Non enim omnia dicere, ſed viam pœnitentibꝝ ad confeſſionem aperire voluimus. Hiſ adiuſunt ſeptem peccata capitalia, quæ ſimili quoque ratione excutienda ſunt: vñ horum quoque admonitꝝ memoria noſtra iuuetur, ne quicquam in confeſſione prætermittamus. Hæc nunc, fratres, cum animo veſtro etiam atque etiam cogitate, hæc vñ animalia, munda intra pectus veſtram ſedulo ruminare, hæc alta mente recondite, vñ & qua ratione vitam veſtram ad diuinæ legiſ normam dirigere debeatis, hiſ eruditi præceptis intelligatis: & quo ordine ac ratione peccata veſtra in confeſſione acculare poſſitis, in promeritu habeatis. Super eſt tertia pœnitentiæ pars, quæ ſatisfactione conſtat, quam in ſequenti concione abſoluemus. Eam vero ſi cæteris partibus adiunxeritis, plenam atque perfectam pœnitentiā omnibus numeris abſolutam perageris, quæ vobis Domini miſericordiam, peccatorum veniam, ſpiritualem vitam, amiſſam gratiam, ac tandem facilitatis æternæ gloriam, hoc eſt, hæreditatem incorruptam, incontaminatam, & immarceſcibilem, conſeruata in calis, feliciter impetrabit: in qua abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum, & iam non erit amplius neque luctus, neque clamor, neque vilis dolor: quæ prima tranſierunt. Quam nobis concedere dignetur Chriſtus Dei Filius, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuunt & regnant in ſecula ſeculorum, Amen.

CONCIO QUINTA, DE TERTIA PŒNITENTIÆ PARTE, SATISFACTIONE: de quæ variis aduerſus peccatum remediis, ne in priſtina ſcelera relabamur.

THEMA. *Convertere ad Dominum, & relinque peccata, &c. Eccleſiaſtici 17.*

DI X I M U S, fratres in prima de pœnitentia Concione, tribus partibus plenam pœnitentiā conſtituerim. Cum autem duas priores expoſuerim, ut reliquum eſt (nequid inſtituto noſtro deſit) ut poſtremam, nempe ſatisfactionem, breuiter expoſediamus. Sed quoniam veræ pœnitentiæ fructus atque finis in pu-

in puritate & integritate vite (quam eiusdem poenitentiae virtute consequimur) positus est; ratio exigit, ut quodam modo integritatem hanc virtute Sacramenti partem retinere valeamus, explicemus. Parum enim proderit membris puritatem affectus fuisse, si eandem protinus novis sceleribus sordidamus. Tunc enim merito in nos Prophetica illud iactari poterit: *Qui congregavit merces, misit eas in saccum peritum.* Hæc Agg. i. 6. igitur duo præcipua veræ poenitentiae capita in præsentî Conatone absolvere conabimur. Quam rem ut commodè præstare possimus, celestem opem sacratissime Virginis interuentu, suppliciter imploremus. *Ane Maria.*

Part. prior. II.

QUoniam de satisfactione primo loco dicti sumus, eius causam & originem necesse est ut ante omnia aperiamus. Dicit enim fortasse aliquis: Si poenitentiae Sacramentum omnia verè poenitentis peccata delet; quid necesse est, dimissa culpa, voluntariam assumere poenam, qua diuina iustitiae pro sceleribus admittis satisfaciamus: cum præstet Sacramentum baptismi ita omnia peccata deleat, ut nulla satisfactione egeat, qui baptismum suscepit? Ut huic igitur questionî respondeamus, baptismatis & confessionis differentia explicanda est. Aliter enim baptismus, aliter poenitentiae Sacramentum peccata remittit. Baptismus enim regeneratio quædam & natiuitas internî hominis est: poenitentia verò est languentis animæ medicina. Videmus autem in rerum ortu atque natiuitate novam creaturam sic oriri, ut nihil in ea veteris formæ residat. Cum enim ex ovo pullus nascitur, nihil in pullo ex ovo unde formatus est, remanet. At in morborum curatione aliquando quidem æger sic à morbo sanatur, ut nihil in eo veteris morbi aut imbecillitatis appareat: aliquando verò reliquæ nonnullæ siue pristini morbi, siue infirmitatis & imbecillitatis in eo manent. Cum ergo baptizatus (ut antè diximus) regeneratio & natiuitas internî hominis existat, necesse est, ut nihil in eo qui baptismum suscepit, veteris hominis relinquantur, sed nova creatura consurgat. Cum autem vetus homo criminibus & criminum poenis obstrictus sit, utrumque nova natiuitas abolet, atque ita demum nova creatura omnis culpæ atque poenæ experta in Christo resuscitatur. At in Sacramento poenitentiae, quod languentis animæ curationem esse diximus, aliquando quidem

quidem tantæ animi dolor & pœnitentia est, ut (quemadmodum in baptismo) omnis culpa simul & pœna deleatur. Aliquando verò minor quàm pro scelere magnitudine est, atque hoc tempore culpa quidem, & æterna pœna culpæ debita remittitur, & pristinae gratiæ atque Dei amicitia homo redditur, & de temporaria etiâ pœnâ portio aliqua remittitur. Quod si tota non relaxatur; non tam hoc Sacramento, quàm negligentia nostræ tribuendum est: qui minus parati ad illud accedimus, dum scelere magnitudinem contritionis atque doloris magnitudine non æquamus. Quæ quidem contritionis infinitas satisfactionis labore refarcienda est. Hoc autem facimus, cum præscriptam à sacerdote pœnâ amplectimur, & ipsi quoque nobis eam indicimus, quo diuinæ iustitiæ legibus & æquitatis satisfaciamus: atque ita nos ipsi & accusatoris, & iudicis, & confiteis officio fungimur, cum & crimina nostra accusamus, & pœnam nobis pro illis indigimus, & voluntariè indictam amplectimur. Quod cum facimus, illud Apostoli implemus: Si nosmetipsos iudicemus, non utique iudicemur. Quisquis autem hoc agere renuit, sciat negligentiam hanc igne purgatorio luendam esse.

Quod si à me queratis, quibus potissimum pœnis diuinæ iustitiæ satisfacere, & pœnas nobis debitas redimere valeamus: ad hoc respondemus, omnia virtutum opera, atque illa præcipue quæ molestiam corpori exhibent, satisfaciendi vim habere. Constat enim contraria contrariis curari, & admissa crimina ita pœnis legitimis puniri, ut quæ voluptate deliquimus, amaritudine expiemus. Hinc D. Gregor. Deus, inquit, cruciatibus contrariis non pascitur, sed delictorum morbo medicamentis contrariis medetur: ut, qui voluptatibus delectati ab eo discedimus, fletibus amaricati redeamus; & qui per illicita defluendo cecidimus, etiam à licitis nosmetipsos restringendo surgamus. Unde sancti Patres docent, tria esse præcipua virtutum opera, quibus hæc satisfactio peragitur: nempe oratione, ieiunia, atque elemosynas. Quæ tria Raphaël Angelus Tobia infirmo ait. Tob. 12. his verbis: Bona est oratio cum ieiunio & elemosyna, magis quàm thesauros auri recondere: quoniam elemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuentum per æternam. Eius verò tanta apud misericordiarum parentem potentia est, ut idem Iudex noster dicat: Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Hinc Iacobus Apostolus ait: Superexaltat autem misericordiæ iudicium: hoc est, gloriatur

miseriordia aduersus iudicium; vel superior est misericordia iudiciorum atque ita superior in ea causa euadit, in qua misericordis viri patrocinium aduersus iudicium sumit.

Inter omnes autem elemosynas primū ac summum locum iniurie remissio & condonatio tenet, cui Dominica veritatis testimonio peccatorum venia promissa est. Sic enim ait: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Ideoque opportunē Saluator in oratione Dominica hanc orationem subiecit: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quia quidem particula interiecta, admirandam nobis facultatem contulit, qua Deum compellare, & virtutis nostræ imitatione illud ad misericordiam flectere possimus. Quam rem D. Gregorius Nissenus, hunc locum explanans, his verbis amplificat. Quæ de hoc animum meum: subit cogitatio, temerarium quidem est vel mente concipere, temerarium item vel oratione cogitationem & mentis conceptum patefacere. Quemadmodum enim Deus bene ac recte agentibus ad imitandum proposuit est (sicut dixit Apostolus: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi) ita vice versa tuam affectionem Deo ad bonum pio exemplo esse vult. Atque ordo quodammodo inuertitur, ut audeamus quemadmodum bonum in nobis imitatione diuini nominis perficitur, ita sperare futurum, ut Deus nostra facta imitemur, eum aliquid boni confecerimus: ut tu idem ad Deum dicas: Quod ego feci, fac imitare seruum tuum tu Domine pauperem & egenum, qui regnum vniuersarum rerum obtinens: remisi debita, ne tu quidem exigas: supplicem repellere veritus sum, ne tu quidem supplicantem sum moueas atque repellas: laetum & alacrem dimisi meum debitorem, talis item tuus fiat: merum debitorem meo debitore tristiore reddas: ambo pariter & æqualiter exigentibus gratias agant: par ab ambobus remissio decernatur, tu simul & meo debitori, ille meus est debitor, tuus autem ego: quod animo ego fui aduersus hunc, quamque de eo sententiam secutus sum, hæc item apud te obtineat: solui, solve: dimisi, dimitte: magnam ego proximo exhibui misericordiam, imitare tu Domine serui tui humanitatem. At grauiora sunt mea ta te peccata, quam quæ hio aduersum me commisit. Id ego non nego: atque hoc reputa, quantum excellas in omni bono: æquum est enim, ut visum tuarum excellentiæ convenientem misericordiam nobis precantibus tribuas: exigam humanitatem ego exhibui: non enim

Gregor.
Nise. in
Orat. Do-
minica.

enim

enim amplius capiebat: natura meatu sua verò munificencia ex-
guitate potentia non prohibetur, quin, quantum velis, tantum
largiaris. Hactenus Gregorius.

Et quidem elemosyna hac ratione veniam apud misericor-
diarum parentem promeretur, quod misericordiam homo ho-
minem exhibeat. Ieiunium verò a ieiunatione illum placat, quod
carnem molestia afficit, ut doloris amaritudine perceptam ex
peccato voluptatem penset: canique in penitentia affligit, quae
se peccando turpiter oblectauit. Nec hoc solum praestat ieiun-
ium: sed carnem etiam extenuando, cupiditatem vim & robur
elidit & frangit: atque hac ratione non solum pro peccatis satis-
facit, sed etiam peccata cohibet.

Verum dicit aliquis: Ego neutrum istorum, quae hactenus
dixisti, praestare possum. Nec ego solum, sed multi quoque cor-
sunt cum morbo pariter & inopia confluentes, qui neque cor-
pus imbecillum inedia macerare, neque opes habent, quibus
aliorum inopiam subleuare possint. Superest ergo remedium
peccatorum (de qua mox dicemus), quae neque corporis imbecil-
litate, neque inopia occasione ab officio suo impediatur, quan-
doquidem nec externis opibus, nec corporis valetudine, sed for-
la mente & voluntate eget.

Addam his etiam alia satisfactionis opera, quae nec corporis
robore, nec opibus indigent. Inter quae principem locum ob-
tinet charitas, quae (ut Iacobus Apostolus ait) operum multitudi-
nem peccatorum, Et Saluator item de peccatis reuelans, multi-
pilla sunt, inquit, ei peccata multa, quoniam dilexit multum.
Quem locum enarrans D. Gregor. charitatem igni comparat.
Quemadmodum enim, inquit, ignis ferri rubiginem purgat, ita
charitatis ignis peccati rubiginem ab anima pellit.

Tribulatio quoque non solum igni, sed lima etiam compar-
ratur. Ut enim lima idem ferrum à rubigine expurgat, & ac-
genti ei speciem atque nitorem reddit: ita calamitatum & tribu-
lationum lima (si quis eas propter Deum leniter & modera-
te forat) peccati sordes atque rubiginem consumit. Unde sanctus
Illa femina cum Deo loquens agebat: Benedicam nomen tuum
Deus patrum nostrorum: quia cum irritus fueris, misericordiam
facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his qui in-
uocant te.

Est & alia ieiunij species multo gratior Deo, & ad satisfac-
ciendum potentior: cum rebelles animi motus & cupiditates
ieiunare facimus, quando rebus, quae immoderate appetuntur,
minuimus.

Gregor.

simile.

lis intendimus; & à concupitis rebus abstinerere facimus. Corporaliamque ieiunio à cibis tantum corporis abstinemus: At hoc ieiunium latius patet, cum et omnia complectatur, quæ cupiditas nostra ardentè exquirat. Hoc est autem se abnegare, summi namque Deo sacrificium immolare; eum se ipsum hominè propriamque voluntatem in obsequium Dei maculat. Hæc ita est solidior illa myrrha, quam torques in Cauri. Spontè prædicat quæ, quo est carbi amarior, eo est ad expurgandum animam efficacior atque potentior.

Hic etiam Ecclesiasticus summum aliud sacrificij & satisfactiois genus addit cum ait: Sacrificium salutare est, attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate, & propitiationem illare sacrificiis super iniquitates, & deprecari pro peccatis, recedere ab iniustitia. Si enim ea præcipue opera, quæ carbi molestæ sunt, ad dissolvenda peccatorum debita maxime conducunt, nemò toto mentis affectu atque studio ab iniustitia recedit, & melioris vitæ propositum arripit, quam variis sæpè carnis suam laboribus (si modò rectè valet) afficiat. Sic enim scriptum est: Vigilia houstatis tabescunt carnes; & cogitatus illius aufert somnum. Hæc sunt igitur, fratres, opera, quibus verè penitentes peccata redimunt, & diuinæ iustitiæ satisfactionem, ut cum ex hac vita migraverint, nihil habeant quod purgatorio igne sit expiandum. Quod fiet, ut ubi primùm animæ ex corporis vinculis emerferit, in supernam illam civitatem euolet, quæ tota est adsum mundum, simile vitreo mundo: in quam nihil intra te inquinatum & immundum. Quam igitur præta, quamque expetenda virtus illa esse debet, quæ tantam homini felicitatem tribuit, ut in ipsa morte, quæ omnibus timorem incutit, eius animæ Angelicis ministris (quod melius Lázaro contigit) in celum delata, & beatissimæ Trinitatis conspectui præsentata, felicitatem adipiscatur sempiternam. Itaque quod sacro baptismatis fontis tribuitur (ut, si quis post illud animam protinus efflauerit, ad celestia regna sine ulla conditibne deferatur) plenè quoque satisfactioni concedimus. Quia potius, quod martyrij proprium est, ut martyris anima rectè celum petat, hoc etiam satisfactioni perfectæ conueniat. Quod ergo maius aut amplius in huius virtutis commendationem dici potest, quam quod eam non baptismati modo, sed etiam martyrio in retributibis celeritate comparamus? Hactenus de satisfactione, quæ breuiter pro temporis ratione dici poterant, exposuimus. Reliquum est ut de huius Sacramenti fructu,

fructu, atque fine, ad quem tres istæ partes eius ordinantur, differamus.

Secunda Pars. I. I.

similia.

Isaiz 17.

Ioan. 5.

Neminem vestrum ignorare arbitror, fratres, rationem eorum, quæ ad finem aliquem ordinantur, ex fine esse petendam, & frustra esse, quæ finem suum minimè consequantur. Frustra enim navigavit, qui portum aliquem petens, vi tempestatis interruptus ad portum appellere non potuit. Frustra item variis medicamentis usus est, qui salutem, quam quærebat, non est affecturus. Quis autem poenitentiae finis est? Imò verò quis sacramentorum omnium à Christo Domino institutorum finis est, nisi quem Isaias breuiter exposuit, cum ait: Hic omnis fructus, & honor auferatur iniquitas. Peccati igitur abolitio, detestatio, & honor illa vitæ constitutio, nihil pristinae vetustatis retinens, huius Sacramenti fructus, & finis est. Qui si non sequatur, frustra omnis poenitentiae labor insumitur: imò verò (vt in prima Concione differimus, cum de falsa poenitentia loqueremur) in maiorem hominis perniciem cedit, post perceptam remissionis gratiam, nouis iterum criminibus diuinam maiestatem facessere. Hoc enim illa Domini verba insinuant, quæ paralytico dixit: Ecce sanus factus es, iam amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Quid autem deterius homini in peccato morte degenti, nisi vel æterna damnatio, vel obstinatio in malis euenire queat? Cum enim malorum omnium summum consistere esse peccatum, quid hoc tanto malo grauius, nisi vltimum supplicium esse potest? Denique sublato poenitentiae remedio, quæ nobis reliqua spes salutis manet? Ad hoc enim Quadragesimalis poenitentia instituta est, vt malis nostris finem imponeremus, pristinaeque licetiae nostræ terminum præfigerentus. Cum vero hoc longè secus accideret, ipsaque nobis medela in venenum verratur, quid nobis spei reliquum est? Quoties circa opportune admodum Ioannes Baptista ad eos, qui poenitentia ducti ad eum veniebant, dicebat: Facite fructus dignos poenitentiae. Hoc est, si veram poenitentiam agere iudicamini induxistis, facite dignos eius fructus. Qui sunt autem isti fructus, nisi ab iniquitate recedere, & iustitiam colere? Sic enim cum nobis Apostolus præcipit, vt ambulemus digne Deum hoc exigit, vt, quantum fieri possit, parem diuinæ bonitati maiestati pietatem & cultum exhibeamus: ita cum Ioannes dignos poenitentiae fructus exigit, id quod vera poenitentia

fatio atque natura postulat, à nobis requirit. Cùm autem poenitentia velut medicina quædam aduersus peccatum sit, quæ illud ab anima pellit, tunc dignos poenitentia fructus facimus, cùm peccatum è moribus nostris eliminamus. Hæc enim ratio hæc salus & æterna vita paratur. Si quis enim à me, quæ in re totius Christianæ philosophiæ summa cõstitutæ sit, quærat, vnicui illi verbo respondebo: nempe, vt fixum immotumque in animo propositum retineat, omnia prius perpeti, quàm lethali peccato succumbere. Hoc enim animi propositum omniũ diuinarum mandatorum obedientiam complectitur: in qua tota salutis & felicitatis nostræ summa posita est.

Qualis autem huius propositi firmitas esse debeat, illa Apostoli nunquam satis laudata verba declarant: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditæ, an periculum, an gladius? &c. Atque vt ad singulata exempla veniamus, huius propositi firmitatem miro modo sancta illa Susanna retinuit: quæ à duobus senibus in has angustias coniecta, vt vel peccato turpique facinori succumberet, vel infamiae dedecus, & lapidationis sententiam subiret; maluit duobus hæc mala (quæ omnium grauissima in vita putantur) perpeti, quàm in lethale peccatum incidere, & legem Domini violare.

Quanto aliter fecit tot vocibus laudata illa Lucretia: quæ in eadem angustias reiecta, ne pudicitiae famam amitteret, pudicitiam amittere maluit! Quæ in re duplici nomine deliquit, & quod corpus suum turpiter prostituit, & quod sibi postea necem intulit. Quæ res declarat, illam non tam pudicitiae, quàm famæ & honoris studiosam fuisse; cuius insano amore deuicta, vtrumque scelus commisit. Tales erant ferè Gentilium virtutes, quæ non Deum, sed homines iouebantur: neque tam iusticiam, quàm famam & gloriam aucupabantur. Quas quidem virtutes ne ipse quidem Gẽtilis Aristoteles hoc nomine dignas esse putat. Vnde nec Achilli, nec Hectori fortitudinis virtutem tribuit, quod vterque non virtutis amore, aut patriæ charitate, sed vel dedecoris metu, vel gloriæ cupiditate, vel alia simili ratione in certamen descenderent. At Susanna nostra pudicitiae famam neglexit, vt pudicitiam illibatam conseruaret. Cuius autem probitatis argumentum hoc sit, prudentiissimè Seneca docet his verbis: Nemo plus videtur æstimare virtutem, nemo magis illi deuotus, quàm qui boni viri famam perdidit, ne conscientiam perderet. Quid (quæso) fratres, ab Ethnicò homine dici sanctius potuit? Possem hoc in loco clarissimum septem Ma-

Seneca
in Epist.

chabæorum, & matris eorum exemplum commemorare: quæ
 ne Dei legem violaret, septem filios ante oculos suos discepi-
 dilanari, excarnificari, & mille modis cruciari passa est, ne vit-
 cum diuine legis præceptum, perurgente Antiocho Rege, viola-
 ret. Sarius tamen duco exemplum hoc silentio præterire, quam
 breui atque humili oratione rem, quæ omnem superat admira-
 tionem, dicendo extenuare. Sed aliud tamen præterire non
 possum, quod etsi non maius, nouitate tamen ipsa omnia Græ-
 corum, & Latinorum exempla superare videtur. Habuit enim
 illa sancta mater alias, quæ eius fidem & constantiam imitaren-
 tur. Sancta enim Felicitas & Symphorosa septem variorum
 torum matres exstiterunt, quos ante oculos suos variorum delin-
 quentium generibus mactari passæ sunt, ne simili ratione delin-
 quent. Hoc tamen, quod modo referam, exemplum habuit. Et ne
 re est, neque hætenus, quod sciam, imitatore habuit. Et ne
 quis fabulosum existimet, Diuum Hieronymum, in vita Pauli
 primi Eremitæ, auctorem citabo. Sic enim ait: Longo nascitis
 Ecclesie, hostis antiquus, tarda ad mortem supplicia cõquirens,
 animas volebat iugulare, non corpora: idcirco, noniam hæc ra-
 tionem, excogitauit, quæ repugnantem martyrem in peccatum
 præcipitaret. Adolescentem quendam iuuenili etate florentem,
 Decius imperator in hortulos præcepit abduci, ibique torrefi-
 lia candentia, & rubentes rosas, cum leni iuxta murmuræ aqua-
 rum serperet riuulus, & molli sibillo arborum folia ventus per-
 stringeret, super exstructum plomis lectum relinquit. Quod
 de se posset excutere, blandis nexibus iunctum relinquit. Quod
 cum recedentibus cunctis meretrix speciosa venisset, corpi de-
 licatis stringere colla complexibus, & quod dictu quod, lectus
 est, manibus attricare virilia, v. corpore in libidinem incitato,
 se victrix impudica superiaceret. Quid ageret miles Christi,
 quod se verreret? Fugeret noi? At victus & compeditus erat. Ap-
 geret manibus impudica lenam? At hæc vinculis cõstricta erat.
 Quid igitur faceret? Quem tormenta non vicerant, supera-
 bat voluptas. Tandem ex litus inspiratus, præciliam morsu in-
 guam in oculantis se faciem expuit, ac sic libidinis lentum iuc-
 cedens doloris magnitudo superauit. Quid hic prius miser, quid
 prius dicam, an fidei constantiam, an fortitudinis laudem, an
 consilij nouitatem, quæ in re desperata tam nouam atque inso-
 litam euadendi rationem excogitauit? Et quidem non ignora-
 bat martyr inuictus, quod Lucia virgo Tyranno simile dedecus
 minanti respondit: Si inuitam me feceris violari, castitas mihi
 dupli-

duplicabitur ad coronam. Itaque dedecus illud non tam peccatum, quam peccati umbra & imago quædam extitisset. Sed contrarium probus adolescens odium in animo aduersus peccatum contemperat, ut hanc nouam rationem excogitauerit, quo vel ipsam peccati umbram & imaginem à se depelleret. Simile ergo propositum, fratres, habent, qui oculos habent, quibus immensam diuinæ bonitatis speciem contuentur, eamque debito amore persequuntur: unde prius extrema omnia perpeti, quam ab eius charitate & gratia exidere malunt. Hoc igitur primum est, quod verus penitens apud se constituit, atque decessare debet.

Cum igitur (ut ante diximus) totius Christianæ discipline summa in hac lethalis peccati fuga atque desertatione posita sit, danda nobis opera est, ut diligenter ea persequi curemus, quæ nos ad hoc præstandum iuuare possint. Ceterum ad peccati fugam vix quicquam magis adiuvat, quam peccandi occasiones fugere: alioquin (ut Sapiens ait): Qui amat periculum, peribit in illud. Si quis infirmum ac debilem hominem, baculo innitentem, & vix ossibus hærentem, apprehensa testis lacrimis violentè impelleret, iam non facile eum deiceret atque prosterberet. Cum igitur humanæ natura post communis peccati lapsum ad eam gradum infirma, & ad malum proha relicta sit, totque malorum semina intra se contineat, quid futurum speramus, si foris etiam peccandi opportunitas & occasio ante oculos posita sit? Quis enim dubitare poterit illam culturam, cum frequenter etiam ipsa per se, nemine impellente, ad malum præcepta feratur?

Quam multi sunt à maleficio quidem abhorrentes, quos oblatæ opportunitas aut facultas in maleficiū impulit? Hoc est igitur quod nos proposita initio verba admonent, cum offendi-
culta, hoc est, peccatorum occasiones amouere suadent. Hinc in Salvatore in Evangelio tam acriter oratione huiusmodi pericula vitare monet, cum ait: Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proiice abs te, &c. Et si oculus tuus scandalizat te, &c. Vir potuit hoc ætioribus verbis celestis magister commendare: ut pote qui humanæ naturæ infirmitatem adeo perspectam & exploratam haberet.

Quod si quaeras, cuiusmodi occasiones diligentius à nobis vitanda sint, prima est prauorum hominum societas. Sic enim legimus: Qui tangit picam, inquinabitur ab ea; & qui communicat superbo, induet superbiam. Talis enim quisque efficitur, quales illi sunt, quorum contubernio & amicitia delectatur. Unde est illud: Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit; amicus stultorum, similis efficitur.

Nec consuetudo feminarum aut virorum, sed conspectus etiam vtriusq. vitandi sunt. Sic enim legimus: Nec circumspicias in vicis cluvaris, nec obtraheris in plateis illius. Per speciem enim mulieris multi corruerunt, & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Hinc autem Hierosolymæ excidium ortum habuisse, insinuat Hieremias Propheta, cum miseram urbem calamitatem deplorans ait: Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis filiabus populi mei. Cuius scelestis nequaquam in lamentationibus suis meminisset, nisi hoc etiam cum aliis interitum & vastationem miseræ urbi attulisset. Quia autem verbis consequi possit, quàm multa homines flagitia hac oculorum licentia committant? Quo nomine Ecclesiasticus ait: Nequius oculo quid creatum est? Auiat qui de anatomæ scientia scripserunt, oculorum fabricam & opificium inter omnia corporis humani membra maximè esse mirabile. Vt enim sensus hic inter omnes (vel ipso Aristotele teste) principem locum tenet, eius quoque fabrica omnem superat admiracionem. Eam tamen hominum perversitas & ingratitude est, ut hoc summo Dei opere & beneficio (pro quo immortales opifici suo gratias agere perpetuò deberent) ad eius dedecus & offensionem maximè abutantur. Cum enim constet verum esse quod Saluator ait: Si quis viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam incechatus est in corde suo: quàm multi erunt, in quos illud Apostoli Indæ iactari meritò possit: Oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti. Qua de causa sapiens ille dicere non dubitavit: Nequius oculo quid creatum est? Nihil igitur in humano corpore (si fabricam Dei spectes) oculo (ut antè diximus) mirabilius: nihil verò oculo (si hominis lasciviam consideres) nequius & execrabilius. Quocirca quisquis animæ suæ puritatem conservare cupit, hanc in primis oculorum licentiam frenare contendat: hac enim ratione multorum laborum, curarum, dolorum, ac tentationum materiam vno ictu amputabit.

Quarto deinde loco ludi sequuntur: qui (ut cetera eorum mala & incommoda, ac præcipuè iacturam temporis omittam) periuriis & rixis, atq; contentionibus, & interdum etiam blasphemis occasione præbent. Quos etiam vitare curabit quisquis ab his malis immunis esse cupit. Hoc est igitur, fratres, alterum ex duobus peccatorum remediis, quo peccadi offendicula minuire in propositis verbis monemur, hoc est, omnes peccandi occasiones & pericula studiosè vitare.

Supereſt aliter tui, nempe precari ante faciem Domini. Haec enim ratione diſcipulos ſuos Dominus aduerſus diaboli congreſſum armato volebat, cum ait: Vigilare & orare, ne intreat in tentationem. Orationis autem nomine, mentis eleuationem ad Deum intelligimus: ſive cum opem & auxilium ab eo poſtulamus, ſive cum diuina mente volumus & cogitamus. Quia quidem cogitatio contra eodem antiqui ſerpentis doloſo modo adiuuatur. Vnde eſt iſta Prophecia vox: Niſi quod deſideratio mea eſt, tunc forte periiſſem in humilitate, hoc eſt in afflictione mea. Vnde autem haec pia diuinarum rerum meditatio a peccato ſeruat, ita contra eius neglectus atque praetermiſſio in mala omnia praecipitat. Sic enim de improbo legimus: Non eſt Deus in conſpectu eius: ſive (ut alij verterunt) in viliſ rationibus eius. Vnde illud ſequitur quod mox ſubdit: Iniquitates ſunt via illius, in omni tempore. Quis veſtrum, fratres, rationem mihi reddere poterit, quid ſibi Dominus voluerit, cum admirandam illam atque inſuperabilem Samſonis fortitudinem in capillis ſitum eſſe voluerit? Quid capitis caſarites ad fortitudinem, cum ſatis eſſet brachiis, reliquiſque corporis membris tam vim & robur praebere? Hoc plane myſterio vacare nullo modo poteſt. Quid igitur capillorum nomine myſtic ſcitamus? Hoc plane D. Hier. explicuit, qui locum illum iſta explanans, Eripe pro et ſpanti crine caluitium: crinium nomine, piarum precum & ſanctarum cogitationum ſtudia intelliguntur. Vnde improbi homines, Deo ita permittente, deſtinantur: ita piarum precum & ſanctarum cogitationum excitamur ab interni hominis extrema & ſumma parte, hoc eſt, mente, fluunt autem quibus eiufdem hominis fortitudo aduerſus omnes diaboli vires & machinas ſita eſt: cum per eas nobis diuinæ virtutis auxilia praſtitit: cuius fortitudo (ut ille aiebat) ſimilis eſt rhinocerotis. Quocirca, ſiquis eſt qui verè atque ex animo ab omni ſe lethali peccato deinceps continere cupiat, illud pro comperto habeat, quod quam ſibi celeſtem opem atque fortitudinem deſervit, quam periculis omnibus atque temptationibus diaboli ſuperior ſit, quam diu huiusmodi capillis, hoc eſt, ſanctis cogitationibus & precibus, mens eius ornata fuerit atque inſtructa. Si verò his criminibus, homo deſtituatur, vehementer formidare debet, ne (quod Samſon abſciſſis capillis obrigit) inſirmus relinquantur, ut ceteri ho-

Hieron.

minum. Hoc enim nobis aperte insinuat Samsonis infirmitas, quæ capillorum abscissione consequuta est. Vnde protinus ab hostibus captus, excecatus, atq; ab omnibus ludibriis & iniuriis expositus fuit. O cui tanta dicendi vis atq; facultas inesset, ut huius veritatem vobis persuadere, & oculis subilicere posset! quanta videlicet eius animæ fortitudo ad omnia diaboli tela repellenda sit, quæ his crinibus ornata est: & quanta rursus eius mentis infirmitas & imbecillitas, quæ his crinibus destituitur! Quocirca inter omnia, quæ nos à peccatorum contagio communes conservare possunt, principem locum tener quod in propositis verbis audistis: Precare antefaciem Domini. Quo verbo assiduitas & studium orationis commendatur. Neq; enim satis est, semel aut iterum orare, aut verba multa sine intellectu volvere: assidua enim, ardens, & quotidiana oratione opus est. Quam rem aperte Ecclesiasticus docuit, cum ait: Qui conservat legem, multiplicat orationem. Quæ enim antiquus hostis nos semper à legis observatione retrahere tentat, nos quoq; aduersus illum diuinam operam semper implorare debemus. Quam rem unico verbo Apostolus expressit, cum aduersus insidias diaboli orare omni tempore in spiritu docuit. Quibus verbis & orationis assiduitatem, & eiusdem sermore atq; deuotionem commendauit. Quicunq; autem huius virtutis studiosi sunt, & quantum roboris ea sectatoribus suis adiungat, non legendo, sed experiendo didicerunt, vix credunt posse aliquem diu in charitate & iustitia perseuerare, si virtutis huius auxilio prorsus destituatur. Quis enim (ut ceteras virtutum pugnas & labores præteream) illibatâ pudicitiam sine orationis præsidio diu conservare poterit: cui tot laquei, tot pericula, tot insidie ubiq; locorum intenduntur: quæq; non solum corporis pollutione, sed sola potest cogitatione violari? Quis ergo (ait Hieronymus) gloriabitur castum se habere cor?

Ecclesi.

Aphol.

Hieron.

Si enim periculi huius metu non vacant, qui cælestem operam assiduus precibus implorant: in quo periculo versabuntur, qui huius virtutis prorsus expertes sunt? Quid enim de his sperari possit, nisi quod abscissis piarum precum capillis, infirmi sicut ceteri hominum relinquantur, & Samsonis more ludibrio pateant inimicorum suorum? Hæc sunt, fratres, duo præcipua aduersus peccatum remedia, quæ vobis in propositis à me verbis traduntur: nempe peccatorum offendicula vitare, & precari antefaciem Domini. Quæ duo vobis, fratres charissimi, quam commendatissima esse cupio.

Præter hæc autem remedia, sunt & alia, quæ plurimū ad hoc

ipsum conducunt: quæ propter temporis angustiam enumerare magis quam explicare possumus. Eorum primum atq. summum est, Sacramentorum frequentior usus: quandoquidem (ut antè diximus) sacramentalis gratia præcipuam quondam viam & robur aduersus peccata confert.

Deinde illud etiam maxime iuvat, prauis cogitationibus, cum primum ad cordis nostri labuam pulsator, in ipso statim limine occurrere, atque hostem, dum parous est, interficere: neque sinere, ut arcem mentis occupet, vel radices in anima iaciat. Quod quidem facimus, cum ad Christi vulnera quanta possumus celeritate confugimus. His etiam adde quotidianam conscientie discussionem, atque examen, quo homo secum intrat in iudicium, & qua ratione diè expenderit, diligenter explorat: sed ante iudicem Deum accusat, & lapsus suos vitare proponit. Ut autem Christianus homo libentius hoc nostrum siue consiliū, siue peccati remedium amplectatur, duo gentiliū Philosophorum exempla in medium afferam, qui hoc ipsum diligenter faciebant: alterum Sextij Stoici philosophi; alterū Senecæ. Vtrumque autem idem Seneca describit his verbis: Sextius, consummata iam die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogabat animum suum, Quod hodie malum tuum lanasti? cui virio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior, quæ sciet sibi quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine exequendi totū diem? Qualis ille sompnus post recognitionem sui sequitur! quam tranquillius, altius, ac liber: cum aut laudatus est animus, aut admonitus: & speculator sui, censorque secretus cognoscit de moribus suis! Deinde de se quoque idem Seneca subdit: Vix ego hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cum sublatum ē conspectu lumen est, & cōtuit vxor, moris iam mei conscia; totum diem mecum scrutor, facta ac dicta mea rememor, nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo: quare enim quidquam ex erroribus meis timeam, cum possim dicere, Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco, in illa disputatione pugnacius locutus es: noli postea congrederi cum imperitis. Nolunt discere, qui nunquam didicerunt: illum libertus ad monuisti quam debeas: itaque postea contempsisti. De cætero vide, non tantum an verum sit quod dicis, sed an ille, cui dicitur, veri patiens sit. Hæc enī Seneca. Hoc ergo nobis exemplo, & fratres, ut pudeat patriæ cælestis amore non facere, quod isti solo virtutis amore (quam vltimum expectandum esse putabant) facere soliti erant.

Ut ap

Ut autem sub noctem præsentis diei à nobis rationem exigimus, ita cum primum luceſcit, quo ordine atq. ratione diſcedere, & à quibus poſſimū vitijs cauere, & quibus ſtudijs exerceri debeamus, providendum atq. ſtatuendum eſt, atq. à Domino auxilium implorandum, quo ea, quæ apud nos decernimus & ſtatimus, implere valeamus. Poſtremo turpe otium fugiendum eſt: quod cum ad omnia mala aditum præbeat, ad lapſum tamen carnis faces etiam atq. incendia ſubminiſtrat. Veriſſimè enim à Philoſophis dictum eſt, impudicum amorem eſſe otioſorum hominum negotium. Vnde à Poëta dictum eſt: Finè qui queris amor, Cedit amor rebus: res age, ſuſtineas. Hoc idem ego vobis, fratres, conſilium quàm commendatiſſimū eſſe volo. Quod ſi vitæ veſtræ conditio nullū occupationis genus admittit, lectione ſaltem plorum librorum, & orationis ſtudio, à vobis otium non ſine magno fructu abdicare licebit.

His autem omnibus extremū appono remedium: quòd cum toto affectu peccata omnia deteſtanda, atq. formidanda ſint, primum tamen peccatum, quo à Dei gratia & amicitia excidimus, & nudi atq. inermes inter hoſtium tela relinquimur, ſuper omnia formidandum atq. vitandum eſt, propterea quòd primū hoc ceteris aditum præbeat. Videmus enim quòd cum primum homo novam veſtem induit, diligenter curat, ne ylla macula ſordidetur: at ubi per incuriam lordes contrahere cœpit, proinus cura illa remittitur, & negligentius homo ſe in hac parte gerit. Quod quidem exemplum multo magis in veteris vitæ renovatione locum habet: quā ſi quis novo peccato inquinaverit, non modo illam ſordidat, ſed etiam cæleſtis gratiæ robore & virtutē nudat: atque ita inermem nudamq. inimicorum omnium telis exponit. Cuius rei inſigne exemplum vobis ante oculos ponam. Illa Samuelis imago, quæ Sauli Regi futurā poſtero die cladem 1. Reg. 17. expoſuit, huius tantæ calamitatis cauſam etiam denunciavit: nempe quòd is non fecerit iram Domini contra Amalech, quam facere à Domino iuſſus erat. Mira profeſſo res, quòd cum Saul incredibili furore exagitatus, leptuaginta ſacerdotes Domini veſtigos Ephod interemerit, & Nobè civitatem ſacerdotu nihil commeritam incenderit, quemque & bovem, camelum & aſinum gladio peremerit (quod crudeliſſimus omnium mortalium Nero nuſquam feciſſe memoratur: ſola enim hominum morte contentus, in bruta animantia atq. iumenta nunquam eius furor & immanitas deſcendit) tamen hoc tantum nefas ſiſceatur, & ſola indiſcreta illa pietas proferatur: propter quæ cæ-

lestis aduersus eum vindicta parabatur. Quare hoc? nimirum quia propter primum illud inobedientiae crimen à Deo derelictus fuit, atq. eius Spiritu & gratia nudatus. Quae res omnium aliorum criminum fons & origo existit. Quod si forte aliquando (diabolo suggerente) in crimen aliquod lapsi fuerimus, dando prorsus opera est, ut quam ocyssime fieri poterit, ab eo resiliamus, & confessionis atq. poenitentiae remedio pristinam gratiam recuperare studeamus: ne, si hac caelesti ope nudati fuerimus, in alia atq. alia flagitia corruamus. Quemadmodum enim qui domus suae rectum integrum atq. in corruptum seruare studet, ubi primum scilicidius aliquod in eo deprehenderit, remedium protinus adhibet, ne, si paruum illa rimulam neglexerit, finitima litigina putrescant, ac ita paulatim tota domus contrignatio solatur: ita quisquis conscientiae suae domum puram integramque seruare studet, si forte alicubi lapsus fuerit, salutaris poenitentiae remedium prorsus adhibeat, ne lapsus lapsum, & culpa culpam pariat, atque ita ad extremum malorum homo perueniat. Hinc D. Chrysost. Quemcunq. (inquit) plaga una in infirmo mordet, nec attristat, is certe facile & alteram excipit, itemq. & hac accepta, tertiam. Neq. enim intermittit ad extremum usq. spiritum feriens nefarius ille, quoties inuenit animam supinam, prioresque plagas contemnentem.

Chrys. lib.
6. de Sa-
cerdotio.

Gregor.

Haec omnia, fratres, breuiter, ut vidistis, peteuerimus magis, quam explicuimus: partim temporis angustia coacti, partim quod haec ipsa salutis & vitae nostrae remedia quotidie auribus vestris inculcanda & uberiùs tractanda seruamus. Oportet enim (ut D. Gregor. ait) saepe reminisci, quod mundus cogit obliuisci. Si cui multa videor exigere, ponat sibi ante oculos diuina beneficia, Christi mortem atq. passionem, caelestem gloriam, quae piis proposita est, & aeterna supplicia atq. vltices flammis, quae improbis paratae sunt. Cogitet etiam, multo maiora atq. acerbiora homines propter res fluxas & celeriter interituras aggredi & perire. Quam multi enim sunt, qui exiguae mercedis gratia maria omnia sultrant, & peregrinas atque barbaras nationes adeunt. Quam multi, qui inter gladios & ignes vitam in bello praesentium periculis obijciunt. At quantum minus est, quod nos hic à vobis exigimus, ut vitam, salutem, gratiam Dei, amicitiam, iustitiam, pacem, & conscientiae tranquillitatem, filiorum Dei adoptionem, simul & caelestis patrimonij hereditatem assequamini. Quam nobis Christus Dominus concedere dignetur, qui cum Patre & Spiritu sancto viuunt & regnant in saecula seculorum, Amen.

A P

AD LECTOREM.

PER AD MODUM in prima de Penitentie Con-
 cione duo illa exempla commemorauimus, qua nos ad
 veram penitentiam opportuno tempore agendam
 inuitant: ita modo post extremam hanc, qua de satis-
 factionis virtute habita est, aliud multo illustrius
 exemplum ex eodem auctore commemorare operapretium duxi:
 quod non modo ad satisfactionem, sed ad totam penitentiam vario-
 nam atq. adeo ad omnem pietatem & iustitiam vehementer homines
 (nisi ferres sint) inducere poterit. Constat enim huiusmodi exem-
 pla, quae a viro illustribus, & omni mendacii suspitione, caren-
 tibus referuntur, ad omne genus homines, ac ad eos praecipue qui pau-
 lo sunt tardiores perueniendos, esse efficacissima. Quocirca non sunt
 ab iis concionatoribus negligenda, qui non tam auram popularem
 captare, quam auditoribus prodesse sitienter appetunt. Res igitur
 gesta, Bedae referente, sic habet:

In temporibus miraculorum memorabile & anti-
 quorum simile in Britannia factum est. Namq. ad Historie
eccles.
Anglica
cap. 17
 excitationem viventium, quidam aliquandiu mor-
 tuus ad vitam resurrexit corporis, & multa memo-
 rata digna, quae viderat, narrauit. E quibus hic ali-
 qua breuiter perstrigenda esse putauit.
 Erat quidam pauci familias in regione Nordamhimbriorum,
 religiosam rem domo sua gerens vitam; qui infirmitate corpo-
 ristaesus, & hac indies crecente, ad extrema perductus, primo
 noctis tempore defunctus est: sed diluculo reuiuiscens, ac te-
 pente resurgens, omnes qui corpori stantes adestant, timore im-
 menso percussos, in fugam conuertit. Vxor tamen, quae eum am-
 pliùs diligebat, quamuis multum tremens & puida, ibidem man-
 sit. Quam ille consolatus, Noli, inquit, timere, quia iam verè
 surrexi à morte qua tenebar, & apud homines sum iterum viuere
 permissus. Non tamen ea mihi, quae ante conueueram conuer-
 satione, sed valde dissimili ex hoc tempore viuendum est. Statimq.
 surgens, abiit ad villulae oratorium, & usq. ad elaram diem in ora-
 tione persistens, mox omnem quam possederat substantiam in
 tres diuisiuit portiones, e quibus vnā coniugi, alteram filiis tra-
 didit, tertiam sibi ipsi retentam, statim pauperibus distribuit.
 Nec multo post seculi curis absolutus, ad monasteriū Nailros,
 quod

quod Tuidi fluminis circumflexu magna ex parte clauditur, peruenit: acceptaq; confusa, locum secretæ mansionis, quam prouiderat Abbas, intrauit: & ibi usq; ad diem mortis in tanta mentis & corporis contritione durauit, vt multa illum, quæ alio latebant, vel horrenda vel desideranda uidisse, etiam si lingua si-
lente, vita loqueretur. Narrabat autem hoc modo quod videbat. Lucidus, inquit, aspectu & clarus erat indumento qui me ducebat. Incedebamus autem tacentes, vt videbatur mihi contra ortu Solis solstitialē. Cumq; ambularemus, deuenimus ad vallem multæ latitudinis ac profunditatis, infinitæ autē longitudo-
nis: quæ ad læuam nobis sita, vnum latus flammis feruentibus nimium terribile, alterum furenti grandine ac frigore niuium omnia perstante atq; vchre, non minus intolerabile pre-
ferebat. Verumq; autem erat amnibus hominum plenum, quæ vicissim hinc inde videbantur, quasi tempestatis impetu iactari. Cum enim vim feruoris immensi tolerare nō posset, proflic-
bant misera in medium frigoris infesta. Et cum ocq; ibi quies quam requiei inuenirēt, resiliabant rursus vrendæ in medium flammarum inexstinguibilem. Cumq; hac infelici vicissitudi-
ne longē lateque, prout adspicere poterā, sine vlla quiescente inter-
capedine innumerabilis spirituum deformium multitudo tor-
queretur; cogitare cepi, quod hic fortasse audiui. Respondit cuius stormētis intolerabilibus narrare sæpius audiui. Respondit
cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat; Non hoc, in-
quiens, suspiceris: non enim hic infernus est ille, quem putas. At cum me hoc spectaculo tam horrendo perterritum inci-
tim in vltiora produceret, vidi subito ante nos obscurari inci-
peret loca, & tenebris omnia compleri. Quas cum inherauimus,
vsq; adeo paulatim condensatæ sunt, vt nihil præter ipsas adspi-
cerem, excepta duntaxat specie & veste eius qui me ducebat. Et
cum progredieremur sola sub nocte per umbras, ecce subito ap-
parēt ante nos crebri flammarū tectarū globi, adscendētes quasi
de puteo magno, rursusque decedentes in eundem. Quō cum
perductus essem, repente ductor meus disparuit, ac me solū re-
liquit in medio tenebrarum, & horrendæ visionis. At cum globi
ignium sine intermissione modō alta peterent, modō barabari
profunda repeterēt, cerno omnia quæ adscendebant fastigia flam-
marum, plena esse spiritibus hominum, qui instar fauillarū cum
fumo adscendētiū, nunc ad sublimiora procederent, nunc; re-
trahētis igniū vaporibus, relaberentur in profundum. Sed & for-
tor incomparabilis cum eiusdem vaporibus ebulliens, omnia illa
repe-

tenebrarum loca replebat. Et cum diutius ibi pauidus confisterem, ut pote incertus quid agerem, quò verterem gressum, qui me mihi fides maneret, audio subito post terga sonitum immanissimū fletus ac miserrimū, simul & rachinūm crepitantem quasi vulgi indocili capris hostibus insultantis. Vt autem sonitus idem clarior redditus ad me usque pervenit, cōsidero turbam malignorum spirituum, quæ quinquē animas hominū morrentes ciulant; ipsa vero multum exultans & cachinnans, medias illas rehebant in tenebras. E quibus videlicet hominibus, vñ dignoscere potui, quidam erat attonsus, vñ clericus, quidam laicus, quædam femina. Trahentes autem eos maligni spiritus, descenderunt in medium barathri illius ardentis. Factumq; est, ut cum longius subeuntibus eis, fletum hominum, & risum demptiorum clare discernere nequirem, sonus tantū adhuc promiscuum in auribus haberem. Inter ea descendebat quidam spirituum obsecrorum de abyssu illa flammarum, & accurrens nec cui crediderunt, atq; hoculis flammantibus, & de ore ac naribus ignem purpureum efflantes angebant, forcipibus quoque igneis, quas tepebant in manibus, minitabantur me cōprehendere, nec tamen me villatenus contingere, tametsi ferere, præsumebant. Qui cum modiq; exersus hostibus & aritate tenebrarum conditus, huc illucq; oculos circumferrem, si fortè aliunde quid auxilij pateret, apparuit contra viam, quæ repperam, quasi fulgor stella micantis inter tenebras, qui paulatim crelescens, & ad me oculus festinans, ubi appropinquavit, dispersi sunt, & aufugerunt omnes, qui me forcipibus rapere quærebant spiritus infesti. Ille, autem, qui adhiens eos fugavit, erat ipse qui me ante ducebat. Hastenus Bedæ verba, quæ de Purgatori & Gehennæ locis intelligentia esse paulo inferius docet. Nec non & felicissimum beatarum mentium locum sibi ab eodem iduatore ostensum fuisse ait. Quæ quidem te exposita, idem Beda subdit.

Hæc & alia qui videt, idem vir Dei in omnibus passim desideriosis referre volebat, sed illis solummodo qui vel tormentorum metu perterriti, vel spæ gaudiorum perennium delectati, p̄fectum pietatis ex ceteris verbis haurire volebant. Denique in vicinia celsæ illius habitabat quidam monachus nomine Henigils, presbyteratus etiam, quem bonis operibus adornabat, gradu præminens, qui adhuc sup̄est, & in Hibernia insula solitarius ultimam vitæ ætatem pane cibario & frigida aqua sustentat. Hic sæpius ad eundem virum ingrediens, audiuit ab eo, reposita interrogatione, quæ & qualia essent, quæ exutus corpore

vide-

viderat. Per cuius reuelationem ad nostram quoque agnitionem
peruenire, quæ de his pauca perstrinximus. Narrabat autem
visiones suas etiam Regi Alfrido, viro vndeunque doctissimo
& tam libenter tamque studiose ab illo auditus est, vixit rogatus
in monasterio supra memorato indutus, ac monasticum in eum
sura coronatus, atque ad eum audiendum sæpissime eum in monaste-
riolum deuenisset, accederet. Accepit autem in eodem monaste-
rio locum mansuionis secretiorem, ubi liberius contem-
plationibus famulatus sui conditoris vacaret. Et quia locus ipse su-
per ripam fluminis erat situs, solebat hoc frequenter ob magnam
castigandi corporis affectum ingredi, ac sæpius in eis superemin-
tibus undis immergi, sicque ibidem quam diu sustinere posse vi-
debat, Psalmis vel precibus insistere, fixusque manere, adice-
dente aqua fluminis usque ad lumbos, aliquando, & usque ad col-
lum: atque inde egrediens ad terram, nunquam ipsa vestimen-
ta vda vel algida deponere curabat, donec ex suo corpore cale-
fierent, & siccarentur. Cumque tempore hiemalis defluerent
circa eum semisfracturam cuiusdam glaciæ, quas & ipse aliquan-
do contriuebat, quo haberet locum standi tunc immergendi in
fluuium, dicerent qui videbant, Mirum frater: Dicitur enim
enim erat viri nomen, quod tantam frigoris asperitatem (hoc
ratione tolerare præuales: respondebat ille si simpliciter) Frigi-
namque homo simplicis ingenii, ac moderate tracta-
diora ego vidi. Et cum dicerent, Mirum cur tam austeram tene-
re continentiam velis: respondebat, Austeriora ego vidi. Sicque
usque ad diem sue vocationis insatigabili celestium honorum
desiderio corpus senile foret quotidiana ieiunia domabat, mul-
tisque & verbo & conuersatione salutis fuit. Hactenus Bedæ ver-
ba: quæ nos, fratres, ad timorem Domini, ad peccati odium, ad
mundi contemptum, & ad agenda opponit temporis
nitentiam incitare debent, nec minus ad satisfactionis laborem
de qua modo locuti sumus: quando hic visandus, refectus
quos viderat magnitudine perterritus, tam rigidum & continentem
propositum arripuerat, qui ita se glaciæbus in se immiscebatur
ut Purgatorii ignes, & horrenda frigora quæ in spiritu viderentur
evadere posset.

F I N I S.

